

Illustreret Nyhedsblad

Ugentlige Efterretninger

om

Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder,

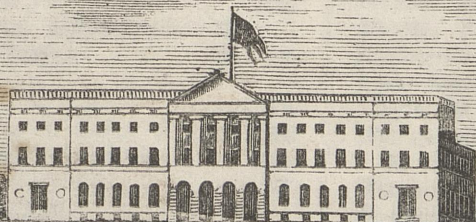
samt

Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv,
Videnskab og Kunst etc.

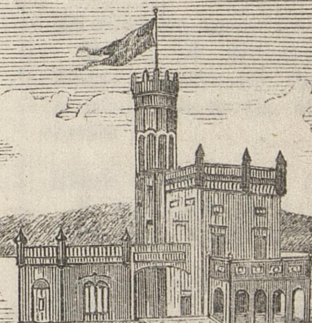
JAN. TIL DEC.

FEMTE BIND.

Christiania.
Et Interessentskabs Forlag.
1856.

H. Nilssen

Indholdsfortegnelse til femte Bind af Illustreret Nyhedsblad.

Fra Januar til December 1856.

Alphabetisk Sagregister.

Literatur og Kunst.*)

*) De Anmeldelser i denne og foregaaende Aargange, hvorved intet Navn eller Mærke findes, ere af Redaktøren P. Botten Hansen.

Blandinger.

Portrætfortegnelse.

Fortegnelse over Forfattere, der i 1856 have leveret Bidrag til Bladet.

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 1. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 5te Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Noget fra Verdensudstillingen i Paris.

(Af A. Munch.)

I.

Under et kort Ophold i Paris i September f. A., just da Verdensudstillingen dersteds stod i sin fuldeste Glands, var min Opmærksomhed naturligt efter mine Sympathier mest henvendt paa hin Udstillings Afdeling for de skjønne Kunster. Skjønt nu denne Afdeling for sig selv alene var af saa uhyre et Omfang, at man, for blot at erhverve det flygtigste Overblik af den, maatte have anvendt langt mere Tid derpaa, end der var mig givet at tilbringe i disse uendelige Billedsale, har jeg dog derfra medtaget enkelte blivende Indtryk, dem jeg i deres hele Umiddelbarhed, og uden al Kunstlærdom vil forelægge dette Blads Læsere.

Den store, uregelmæssige Bygning, som er opført for Kunstudstillingen, ligger, som bekjendt, i Avenue Montaigne (Champs Elysées), et godt Stykke bortfjernet fra det egentlige Industripalads, og kunde altsaa ikke, som de øvrige Verdens-Udstillingens Afdelinger, naaes direkte fra dette. Kunstpaladset havde føigelig ogsaa sin egen Indgang, mod særskit Betaling, og var saaledes i alle Dele stillet ligeoverfor Industripaladset, og ikke en Underafdeling, liig dettes Annexer, men en for sig selv bestaaende Størrelse. Denne, tildels i lokale Forholde begrundede Anordning, havde dog ogsaa synligt sin høiere Betydning. Man vilde dermed antyde, at Kunsten, naar den ikke forsmaaede at optræde ved den almindelige Sammenstilling af Menneskehedens Frembringelser, dog ikke derved vilde lade sig neddrage i Industriens Hvirvel, ikke derved vilde bekjende sig som Noget Industrien Underordnet eller endog Sideordnet, men vilde bevare og betegne sin fredede Verden for sig selv, med sit Maal og sin Stræben løftet over det Nyttiges, ja endog over det Luxuriøses daglige Maskindrift, op imod Idealets stille Høider. Og dog bar Kunsten, ved at kræve sin Plads med i denne Verdensudstilling, paa den anden Side netop anerkjendt sin Sammenhæng med og Begrundelse i al anden menneskelig Virken, som her i saamange tusinde forskjellige Produkter var fremstillet. Kunsten udgaar af Industrien som Blomsten af sin Stengel, dens Duft stiger mod Himlen, men dens Rod strækker sig flittig ned efter Næring i den moderlige Jordbund.

I Erkjendelse af denne indbyrdes Sammenhæng mellem Kunstpaladset og Industripaladset, lagde jeg derfor ofte min Vei til hint gjennem dette, og jeg fandt saadan hurtig Vandring gjennem de forberedende Regioner til mit blivende Sted baade lærerig og betegnende. Her kunde jeg jo med mine egne Øine forfølge den gradvise Overgang fra Naturens første Raaprodukter til den mest forfinede Civilisations glimrende Frembringelser, og derfra endnu til Kunstens ideale Værker. Jeg kunde iagttage de vilde Folkeslags første barnlige Forsøg paa at gjøre sig Livet mere bekvemt og skjønt, fra den nøgne Sydhavsboers brogede Fjærkrands og kunstrigt udskaarne Kølle til den i Dyrehuder klædte Esquimeaus plumpe Udziringer; jeg kunde derefter, ved en halv Times Reise gjennem Indien, China, Persien og Tyrkiet, see den ældgamle orientalske Kulturs forstenede og tunge Pragt, for endelig ad utallige Trin at naae til vor Tids europæisk-amerikanske Kulturepoche, der har optaget alle de øvrige i sig, taget alle Naturkræfter, alle Erfaringer, alle Videnskaber, alle Opfindelser i sin Tjeneste, og derved bragt Alt, hvad kan udtænkes til Menneskelivets Bekvemmelighed og Luxus, til en forbausende Høide og Udbredelse. Denne storartede og fuldstændige Sammenstilling af fast alle Nationers praktiske Livsresultater var det, som hævede Pariserudstillingen over en almindelig Industribazars blot merkantilske Sphære, og gav den en høi Betydning, en opløftende Virkning. Aldrig skal jeg glemme det mægtige Total-Indtryk jeg fik, naar jeg stod paa Galleriet foran vor lille norske Afdeling (hvorfra man havde den bedste Oversigt af Industripaladsets Indre) og saae ud over den uendelige Mangfoldighed af symmetrisk sammenstillede Gjenstande af alle tænkelige Slags, saae den brogede Vrimmel af alle Nationer bevæge sig derimellem, og hørte den forunderlige Koncert af alle Verdens Tungemaals mumlende Samlyd, af de mange Vandsprings Pladsken, af Orglers Brusen, af utallige Instrumenters og Uhres Klimpren og Pikken, af de fjerne Maskiners Klapren og Surren i Annexet, — Alt dette sammenlydende i mægtige Bølgeslag under den sonore Glashimmel. Det var i Sandhed en mægtig Broderhymne af Verdens industrielle Kræfter midt i Krigstiden, og Hjertet følte sig derved hævet som af en Choral, med Forjættelse om Fred og almindeligt Brodersind.

Og dog savnede jeg endnu blandt alle disse Stemmer een, den frieste, den klareste, den skjønneste, som Menneskelivet kan udsende: Kunstens. Det skulde vel synes for Mange, som var Kunsten ogsaa her i Industripaladset repræsenteret paa en overveiende Maade, thi overalt glimre og straale jo de kunstrigst forarbeidede Sager i Guld, i Sølv, i Bronce, i Staal, i Porcellain, i Chrystal og Ædelstene, i Been, i Træ, i Silke, i Uld, i enhver brugbar Materie. — Det er sandt, alle disse Sager ere skjønne eller nydelige i deres Slags, ofte beundringsværdigt udtænkte og udførte — de kunne, inden deres Sphære, kaldes virkelige Kunststykker — men op til den frie, den sande, den for sig selv alene bestaaende Kunsts Regioner naae de dog ikke. Thi de have alle deres særegne Øiemed og Bestemmelse for det daglige Livs Nødvendighed eller Luxus: disse fortrinlige Broncestatuetter, f. Ex. ere Dele af Uhre, Kandelabrer, Bordopsatser, etc., de fremtræde ikke frie og rolige, hvilende i sin egen Skjønhed, de see nedad mod Legemverdenen, ikke opad mod Aandens Rige. Ja, selv Gobelinstapeterne i Rotunden her, med de vidunderligste Gjengivelser i Uld og Silke af Malerkunstens Mesterværker, ere dog egentlig bestemte til Væggeog Stolebetræk, selv de herlige Porcellainsmalerier fra Sevres pryde dog tilsidst kun Bordvaser, Tallerkener og Thekopper, selv det farvegløødende, storartede Glasmaleri hist i Transseptens Baggrund har dog tillige den Funktion at være Vindue. Endog sande Kunstværker ere da ikke ganske frigjorte fra det Nyttiges Lænke, udtale dog ikke Skjønhedsideen ganske reen og fri, og derfor følte jeg, at det var ret saaledes, naar jeg ikke fra dem umiddelbart kunde træde ind i den egentlige Kunsts Haller, men maatte ud af det hele Industripalads, ud under Guds frie Himmel igjen, før jeg kunde naae Indgangen til de skjønne Kunsters Tempel. For mig var denne afbrudte Overgang en symbolsk Betegning paa den vide Kløft, der er sat mellem haandværksmæssig Færdighed og kunstnerisk Begavelse, mellem dekorationsglimrende Luxus og reen, ædel Kunstskjønhed, saa at Ingen kan træde over fra den ene til den anden uden at have den frie Naturs Indvielse dertil, medens dog Vexelvirkningerne mellem begge ikke derved udelukkes.

Vi befinde os da altsaa foran den, en indadgaaende Halvcirkel dannende Façade til de skjønne Kunsters Palads. Her var det altsaa, at Vidner om Europas, ja Amerikas og Asias nuværende Kunsttilstande fandtes samlede i et Antal og efter en Maalestok, hvortil man ingensteds og ingensinde før har kunnet opvise Magen, eller kunnet gjøre sig noget Begreb. Vel gives der i Europas Hovedstæder store, offentlige Maleri- og Skulptursamlinger nok, men disse ere forstørstedelen kun helligede længst henrundne Tiders og Slægters Kunstefterladenskaber, vel havde man i Paris og andetsteds ofte før seet store Udstillinger af nulevende Kunstneres Arbeider, men da altid kun af den Nation, i hvis Midte Udstillingen fandt Sted. Her derimod vare ikke alene den franske, men alle civiliserede Nationer indbudne til at lade sig repræsentere ved deres Kunstnere. Og de fleste, ligefra vore nordlige Polarlande til Sydamerikas tropiske Egne, havde modtaget Indbydelsen. Over 5000 forskjellige Malerier og Skulpturer vare nationsviis sammenstillede i denne store Bygnings labyrinthiske Sale og Gallerier. Intet Under altsaa, at det var med en vis ængstelig Følelse af Fortabelse i det Uendelige, jeg første Gang traadte ind ad en af de fem store, bueformede Portaler, som førte ind i Vestibulen, en lang, temmelig smal Sal, som gik tversover Bygningens hele Bredde, og fra hvis Vægge allerede en broget Samling af Malerier fra Jordklodens forskjelligste Egne stirrede mig imøde. Jeg kan derfor ikke ret sige, hvor godt det gjorde mig, da jeg blandt disse, paa den Indgangen modstaaende Væg, strax opdagede vore egne Kunstneres Billeder og paa begge Sider af dem vore svenske og danske Brødres, „Norwège," „Suede," „Danèmarc," vare de første Nations-Overskrifter, hvorpaa alle Indtrædendes Øine strax maatte falde. Dette syntes mig en god Forbetydning. Det var mig en hjemlig Hilsen midt i den fremmede Verdensvrimmel, det gav mig strax et sikrere Fodefæste i det bølgende, forvirrende Hav af Farver og Figurer, som jeg nu skulde til at gjennemfare. Der udgik fra disse hjemlige Billeder til mig en beroligende Stemme, som sagde: „Træd kun dristig herind i denne store Forsamling af de stolteste Nationers Kunstaabenbarelser — ogsaa dit Fædreland, det fjerne, det fattige, det af den frugtdrivende Sol kun lidet begunstigede Norge, har dog sin Plads her, og, som du seer, ikke den sidste." Og i Sandhed, det var ingen ringe Plads i kunstnerisk Betydning, om end ikke i Udstrækning, de nordiske Billeder hævdede ved denne Leilighed, det viste den stadige, skjøndt altid vexlende Samling af Betragtere foran dem, det viste den hæderlige Omtale, de fandt i de franske Blade, det viste den forholdsviis rige Deel af de almindelige Belønninger, som ved den endelige Priisuddeling blev de bedste af dem tilkjendt. Og det har Noget at betyde, endog blot at finde en hæderlig Omtale i en Kappestrid som denne, mellem Europas bedste kunstneriske Kræfter. Den kunstelskende Verden har nu til sin Forundring ved fuldgyldige Vidner erfaret, at Kunstens ægte Blomst kan udspringe selv fra Nordens kolde Jordbund, og det skandinaviske Folk har gjennem sin Kunst idetmindste faaet Anledning til at aabenbare sig for Udlandet i sin sande Fremtids Skikkelse: tredelt efter sine Eiendommeligheder, samlet i det Hele.

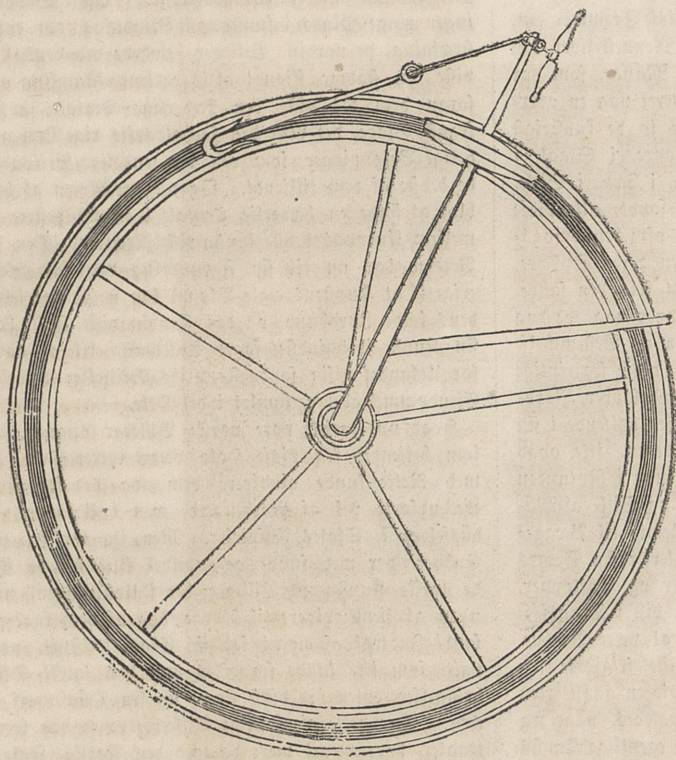
Hvad nu specielt vore norske Billeder angaar, da har der, som bekjendt, fra visse Hold været ytret Tvivl om Norge med Rette kunde vindicere dem, da de for største Delen ere udførte vel af Nordmænd, men i Udlandet, under den düsseldorfske Skoles Auspicier. Men jeg tør frit paastaae, at Enhver, der med sundt og uhildet Blik stillede sig over for de norske Kunstneres Billeder her i Udstillingen, maatte, selv uden at kjende videre til Norge, dog af dem faae et fuldt og sandt Indtryk af noget for sig Charakteristiskt, noget Nationalt, som ikke kunde forvexles med den tydske Skoles Frembringelser, enten saa disse skreve sig fra Düsseldorf eller München. Var dette øiensynligt Tilfældet med den fremmede Betragter, hvor meget mere da med den Norske, som her maatte føle sit hele Væsen gjennemstrømmet af den hjemlige Duft, og inderligt føle sig overbevist om, at saaledes kunde kun en Indfødt gjengive den norske Natur og det norske Folkeliv; eller rettere, at denne vor storartede Natur, dette vort stille, dybe Folkeliv, har med en saa mægtig Poesi udtalt sig gjennem sine Sønner, at disses Billeder vilde vedblevet at være norske, selv om de vare malte et for et under Sydens glødende Sol, og ikke, som her, i den talrige, Hjemmets Traditioner og Indtryk altid bevarende og altid forfriskende skandinaviske Malerkoloni i Düsseldorf. Man kan beklage, at Hjemmets Forholde endnu ikke ere saadanne, at de kunne byde vore Kunstnere de nødvendige Midler til technisk Uddannelse, eller til stadigt Ophold, man kan ønske og haabe, at dette i en ikke saa fjern Fremtid vil blive muligt, men man kan derfor lige godt glæde sig i den norske Malerkunsts allerede vundne Resultater, tilegne vort Land disse, og med Stolthed see dem anerkjendt af Europas Kunstverden. Naar Alt kommer til Alt, kan da hvilketsomhelst Land eller Folk egentlig kun forsaavidt kræve en særskilt Eiendomsret i Kunstens almindelige Fællesgode, som det har formaaet at aabenbare sit Natur- og Folkeliv i dette, og at saadant allerede i en mærkelig Grad er Tilfældet med Norge, vil vel Ingen bestride.

Stykkeviis at gjennemgaae de norske Billeder, som befandt sig paa Udstillingen, kan her ikke være fornødent, de ere tildels alle mere eller mindre bekjendte hos os, eller dog omtalte. Tidemands vakte naturligviis mest Opmærksomhed, som ogsaa sees af den dobbelte Belønning, denne Kunstner fik ved Priisuddelingen, hvor han saltes sammen med Navne som Kaulbach, Troyon, Fleury, Achenbach, etc. Fra hans Billeder udgik en stille Magt, der som en blid, hjerterørende, enkelt Melodi lød lokkende og stedse tilbagevendende gjennem alle de larmende, glimrende pralende Farvesymphonier, hvormed Kunstpaladset var opfyldt. „Haugianerne," „Katechisationen," „Afskeden," have alle været udstillede her i Christiania; „Gravøllet" derimod endnu ikke, hvorfor deraf efter den franske „L'Illustration" her leveres en Tegning, som rigtignok kun giver en ufuldkommen Idee om denne Mesterens seneste, herlige Komposition. Det er egentlig kun Kontourerne, man her faar see; den stille Alvorstone, der er udbredt over det Hele, det dybe og dog saa

forskjelligartede Udtryk af Sorg hos de Tilstedeværende, især hos Figurerne i Forgrundens klassiske Gruppe, den skjønne Farvesmeltning, den harmoniske Belysning — om Alt dette kan vor Tegning ikke give noget Begreb.

Cider eller Æbleviin.

Ved Cider forstaar man Æblesaft, der er bleven underkastet Viingjæring. Tilvirkningen af denne Frugtviin har længe været bekjendt og er af ikke ringe Betydenhed. Allerede hos Oldtidens Folkeslag skal Æblevinen have været bekjendt, og den berømmes af græske og romerske Skribenter. Tertulian og Augustus antyde, at den var af afrikansk Oprindelse, og at den først ved Kartagenienserne er bleven bragt til Europa. Hos Plinius seer man ligeledes, at Cideren var kjendt af Romerne. Den skal ogsaa have været Normannerne bekjendt, da disse allerede skulle have tillavet denne Drik, hvoraf der ogsaa nu tildags presses og tillaves en betydelig Mængde i Normandiet. Paa Karl den Stores Tid omtales der blandt andre almindelige Haandværkere ogsaa Most- eller Æbleviins-pressere. Medens Æbleviin eller Cider nu for Tiden i de fleste Egne af Norge vel er en Sjeldenhed, synes dette ikke at have været Tilfælde i gamle Dage; thi i Mikkel Aalborgs Beskrivelse over Storhammer By seer man, at Æble- og Pæremost paa de Tider var en almindelig Drik. Det heder nemlig: — — „Udi lige Maade havde Bisperne sine Mostpersere, som beredte for dennem deres Most og Pære- og Kirsebærdrank, saavelsom deres Bryggere, der brygte for dem det hele ganske Aar om; og var der nok til at sælge af alle Slags

Figur 2.

drikkende Vare, baade Vinter og Sommer, for dennem, som vilde kjøbe og drikke.“ — — —

— „Hammars By var og i de Dage begavet af Gud med meget godt. Udi de Dage var der træffelige Frugthauger med allehaande Frugt, som Landsens Leilighed kunde taale; der var Humlehauger, Pære- og Abildhauger, Kirsebærhauger, og megen anden god Frugt, som nyttelig var; og var det en meget ringe Borger, der ikke havde aarlig af sin Frugthauge en halv Læst Most og Kirsebærdrank, af hvert Slags til sit Huses Fornødenhed at fortære, foruden hvis han kunde sælge og sende sine Venner til Foræring; og vanked der altid det, som godt var, og var der nok baade udi Hammars By og paa Bygden deromkring.“

I England og Irland laves der nu en Mængde Cider, og det samme er Tilfælde i Nordfrankrig og i mange Egne af Tydskland f. Ex. i Böhmen, Würtemberg og i Omegnen af Frankfurt an Main.

Det er ikke alene Frugtsorten, som har en betydelig Indflydelse paa den Saft eller Viin man faar, men Veiret gjør ogsaa sit, og endnu mere gjør den Jordbund, som Træet er voxet paa. Uagtet den store Mangfoldighed man har af forskjellige Æbler, kan man dog inddele samtlige Sorter i 3 Klasser, nemlig i søde, sure og bitre Æbler. De bittre Sorter ere mest skikkede til at frembringe en god Æbleviin, da de give en tykkere, mere sukkerholdig Saft, som det er letere at klare, og som holder sig længer; næst disse have de søde Fortrinnet, men det er vanskeligere at faa Saften klar; naar man har Valget, tager man derfor i Almindelighed de Æblesorter, som, naar de ere knuste, give den tykkeste og mest sukkerholdige Saft.

I England anvender man megen Opmærksomhed paa Frugtens Beskaffenhed. Derimod siger Donovan, at man i Irland, hvor der laves en ligesaa fiin Æbleviin, som noget andet Sted, og hvor man ikke synes om den sædvanlige engelske Cider, ikke bryder sig synderlig om Æblernes Beskaffenhed. Irlænderne ere af den Mening, at en Blanding af forskjellige Sorter giver den bedste Drik, og de sætte endog endeel sure Æbler til, hvorfor den irske Viin bliver surere end den engelske, og det synes at være denne Egenskab, der, naar den ikke træder altfor stærkt frem, giver Cideren Værd, efter de Indfødtes Smag. Forøvrigt kan der neppe være noget Spørgsmaal om, at saavel Frugtsorterne som den hele Behandling maa have den mest væsentlige Indflydelse paa Produktet. I Tydskland bruger man for det meste følgende Sorter til Æbleviin: Luikenæblet, Rosenæblet, Guldparmæne, den lille graa Viinrainette, Guldpepping, det ægte Borstdorferæble og flere. I Regelen foretrækker man Vinterfrugt for Sommerfrugt. Naar man skal samle den Mængde, der behøves til at lave Viin af, ryster man i Almindelighed Frugten ned af Træerne; dette er hverken rigtigt eller fordeelagtigt, men da det er altfor møisommeligt og bekosteligt at plukke Æblerne at Træerne, saa foretrækker man i mange Egne at lade dem sidde til de falde af af sig selv. I de Lande, hvor man tillaver denne Frugtviin, udføres dette almindelig paa den Tid, da Frugten er kommen til

Figur 1.

fuldkommen Modenhed ɔ: omtrent en 4—6 Uger efter Æblehøsten, thi paa denne Tid indeholder Frugten den største Mængde af Sukkerstof.

De Redskaber, der ere nødvendige til Æblevinens Tilvirkning, bestaae af en Kværn, der tjener til at knuse Æblerne med, en Presse til at udskille Saften, endeel Haardug for at sile Saften fra Æblegrøden, og endelig et Kar, hvori Gjæringen kan foregaae, samt flere Redskaber, som tjene til at bringe Grøden eller de knuste Æbler fra Kværnen. Det er ikke at vente, at Mostpressere i det Smaa skulle kunne overkomme de Omkostninger, der udkræves, naar Arbeidet udføres ved Hjælp af Maskiner; men den Fremgangsmaade, som man nu almindelig betjener sig af, er ingenlunde hensigtsmæssig, og de, der drive Tilvirkningen af Æbleviin i det Store, burde for at tilveiebringe et bedre Produkt opføre mere hensigtsmæssige Bygninger, og indrette bedre Apparater. Man har vistnok allerede indført nogle Forbedringer, thi man har i den senere Tid brugt større Kværne og bedre Presser, der ere forsynede med Jernskruer, men der bliver desuagtet endnu meget tilbage at ønske med Hensyn til Fremgangsmaaden ved Tillavningen af denne Drik. Den Maskine, som man ofte bruger til at knuse Æblerne paa, bestaar af en rund Steen, der har Form som et heelt bredt Hjul af $3^1/_2$ til 6 Fods Tvermaal og 1 Fods Tykkelse; denne sættes ved Hestekraft i Bevægelse i et Steentrug, der omtrent holder 10 Fod i Tvermaal og er 8 Tommer dybt. Efterat man omhyggelig har skilt de raadne Æbler fra de friske, kaster man disse i Steentruget, og lader Knusningen gaae langtsomt for sig. Derhos sørger man for at Luften har fri Adgang, indtil Frugten er knust til en eensartet Masse eller Grød, i hvilken man neppe kan skjelne Skal eller Kjerner fra det Øvrige.

Ved Indretningen af denne Kværn maa man være opmærksom paa, at den Steen der vælges, har den fornødne Haardhed; man tager derfor gjerne Granit; thi hvis man vælger en blødere Steen, staar man Fare for at Æblesyren kan opløse Kalk eller andre Stoffe, der muligens kunne findes i Stenen. I mange Egne bruger man derimod en Træløber, thi ved Anvendelsen af Steen knuses Kjernerne imod Bunden af Truget fine, og ved det stærke Tryk tror man at den flygtige Olie, som de indeholde undviger, hvilket har den Følge, at Vinen faar en egen ubehagelig Smag. Vor Figur giver af det Malningstrug, som er i Brug i Normandiet, saavel Grundrids (Fig. 2) som perspektivisk Fremstilling. (Fig .1) Et saadant Trug har et Omfang af 30 til 35 Alen, er 1 til $1^1/_2$ Fod dyb og videre oventil end i Bunden, thi medens den øverste Vidde er 14 Tommer, holder det kun 6 i Bunden. I Midten staar der op en Stok, der tjener til Omdreiningspunkt for den Bjælke paa hvis Ende Kværnstenen eller Malningshjulet sidder. Paa den samme Bjælke, som danner Kværnstenens Axe, fæstes der under Malningen et Slags Rive, som gaar efter Hjulet i Truget og uophørlig stryger af de Æblestykker, der hænge igjen paa Siderne. Sædvanlig bruger man i Normandiet to saadanne Hjul, der sidde paa hver sin Ende af den samme Axe eller Tverbjælke. Til at sætte denne Indretning i Bevægelse udfordres der naturligviis Hestekraft. Paa nogle Steder bruger man ogsaa Kavler eller Valtser, som ere forsynede med ophøiede og fordybede Render; de kunne stilles nærmere eller længere fra hverandre, samt sættes i Bevægelse ved Haandkraft; denne Indretning eller Kværn forsynes gjennem en Tragt, der er anbragt ovenpaa, med Æbler og ligner i sin hele Indretning de Kværne, man bruger til at grøpe Malt paa.

En lignende Kværn bruger man ogsaa i Irland, men Kavlerne, som ere gjorte af Træ, ere beslaaede med firkantede Jernpigge, der staa i Ring saaledes, at de gribe ind imellem andre, der sidde paa den anden Kavle. Naar der nu kommer et eller flere Æbler mellem Kavlerne, knuses disse naturligviis

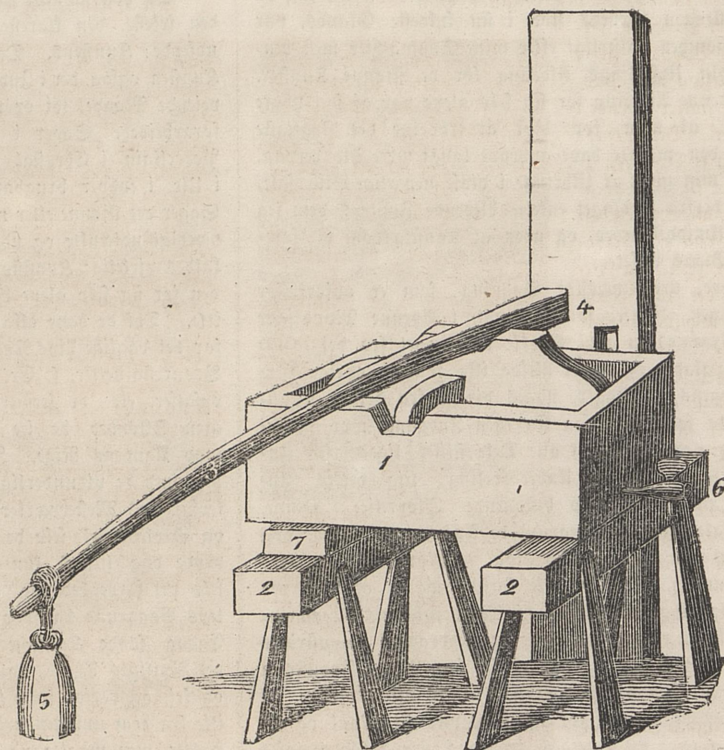

Fig .3 (Mostpresse.)

i Smaastykker, men paa denne Maade kan man ikke tilveiebringe en saa eensformig Grød eller Masse, som det er nødvendigt, og man maa derfor almindelig stampe Levningerne med Træstødere, naar de komme fra Kværnen. I Redskabsfabrikken ved Hohenheim, i Nærheden af Tybingen, skal man gjøre meget hensigtsmæssige Æblekværne (for 60 Fl.).

Paa disse kan man ved Hjælp af 3 Personer male 6000 Pund Frugt i 12 Timer. Forøvrigt pleier man ogsaa, især naar der er Spørgsmaal om mindre Partier, at rive Frugten paa Rivemaskiner.

(Fortsættes.)

En Stump Reisebeskrivelse.

Den 25de Nov.

Hvor var det vi sidst slap? Jeg tror jeg forlod dig i en Barberstue i Kølln.*) Her kan du gjøre Følge over Ostende til London. Jeg biede ikke længe med at nyde Skuet af Domen, kan du vel indsee. Jeg kan desværre Intet meddele dig af det Indtryk, jeg modtog af dette herlige Tempel — thi hvorledes var jeg istand til at give dig en Forestilling om dette himmelstræbende Værk med sin Skov af gotiske Taarne? Ikke engang St. Paulskirken gjorde, trods sin Størrelse, en saadan Virkning ved det første Syn, som dette vidunderlige Gudshuus, og desuagtet, hvad er det endnu mod hvad det efter Kunstnerens Udkast skal blive? Først om 150 Aar herefter antages den at blive færdig, og Arbeidets Fortsættelse koster aarlig 150,000 Thaler. Jeg var siden henne hos den ægte „Farina“ og besaa en Model af Køllnerdomen, 8 Fod høi, som Hr. Farina har afkjøbt Forfærdigeren for 14,000 Thaler. Det er et Mesterværk i sit Slags, da det fremstiller de mindste Ubetydeligheder ved Templet; enhver Statue, selv Vinduesmalerierne findes paa Modellen. Den har kostet Forfærdigeren 8 Aars Arbeide. Hr. Farina tager 5 Silbergroschen i Entree, og disse

*) See forrige No.

skjænker han Domkirken. Hvis man vender Blikket hen i Kølln, seer man Farinas Firma malet med store Bogstaver paa Husene, og allesammen „gegenüber den Julichplatz", skjønt de ligge ½ Miil fra denne Plads. Der er forresten lidet Tiltalende ved Kølln, det er en uregelmæssig og stygt bygget By. Men saa ligger den ved Rhinen og har sin Domkirke!

Jeg afreiste fra Kølln den følgende Morgen, og kom snart ind i en henrivende Egn — omkring Mons. Dette Landskab har noget tilfælles med norske Egne — f. Ex. omkring Christianiafjorden, — naar undtages, at det er bedre opdyrket og stærkt bebygget. Her traf jeg da for første Gang siden jeg forlod Danzig paa Aaser og Lier; at Egnen er bjergfuld, kan du indsee deraf, at jeg kjørte igjennem — 50 Tunneller!

Temperaturen aftog mærkeligt i Strenghed, eftersom jeg drog vesterover. Da jeg gik ud fra Danzig var det saa koldt som midtvinters, de fleste Passagerer havde Peltse, og Konduktørerne paa Jernbanen, som maa sidde udenpaa Vognen, vare indpakkede i vældige Sauskindspeltse og Bjørneskindshuer. Jo længer Vest jeg kom, desmere aftog Peltsene, og i Belgien fandtes de ikke mere; Postillionerne vare næsten sommerklædte og jeg var den eneste Passageer, som var iført Ulvens Klædebon — jeg havde min Pelts med fra Stettin. En lignende Forandring som i Klimatet iagttog jeg ogsaa i Konduktørernes eller Postillionernes Physiognomi og hele Personlighed. De preussiske Konduktører ere alvorlige, martialske, af russisk Typus, med uhyre Skjæg og veirbidte Ansigter; i Belgien befordres man af fransktalende Spradebasser, klædte i en let Dragt, med et blankpudset Horn ved Siden, og en fransk Militærhue paa Snur; der er ikke Spor af Skjæg paa deres glatte Ansigter, naar undtages en zirlig Knebelsbart. Den preussiske Konduktør opfører sig med nordisk Alvor, og næsten med Barskhed, og hans „Entschuldigen Sie, mein Herr!" lyder næsten truende. Men kom da til den belgiske! Han træder muntert, næsten med et Dandsemestersving, ind i Vognen, giver sig i Konversation med Passagererne og smiler fornøiet til alle Sider. Den preussiske brummer et Donnerwetter, naar han skal stige udenpaa Vognen, medens den belgiske fløiter paa en Opera-Arie. Da vi reiste fra Viviérs, kom der en elegant Dame ind i Vognen. Hun var i sort Satinchine, havde en sort Hat af Fløiel og Silke, med sorte Steenkulsdruer og sorte Blomster. For Ansigtet havde hun Slør, men det hindrede En ikke i at opdage et Par lynende sorte Øine, der vare af en egen Effekt i det af Sort indfattede fine blege Ansigt. Hun var overordentlig høflig, hvert Øieblik hed det: "Pardon monsieur!" "merci" osv. Der var en overstrømmende livfuld Bevægelighed indenfor dette mørke Hylle, ligesom den i Puppen fængslede Sommerfugl. Naar hun fæstede sit Blik paa En, følte man ligesom en gloende Ildrager fare En igjennem Hjertekulen. Jeg henvendte nogle faa Skolebrokker til dette interressante Exemplar af fransk Kvindelighed, hvilket hun optog meget naadigt, og viste mig to Rader ægte Perletænder. Desværre skiltes vi ad i Mecheln, idet vi tog ind i forskjellige Vogne, men jeg havde dog faaet en Hilsen fra det skjønne Frankrig paa Veien.

Mecheln er en smuk By, hvor jeg opholdt mig en Times Tid. Denne benyttede jeg til at besee dens pragtfulde Kathedral, prydet med Malerier af de nederlandske Mestere. Prædikestolen er et Pragtstykke af Træskjærerkunst. — I Gent opholdt jeg mig en Dag. En stor, stiv moderne By, hvor man træffer lidet af Interesse. Dens Kathedral er indvendig prægtig, men udvendig langtfra saa smuk som Mechelns. Tre Ting gjøre fornemmelig Krav paa Ens Opmærksomhed ved en Vandring omkring i Gents Gader. Hvor man vender Øiet hen, seer man Bagerbutikker, og i alle uhyre Bunker af de deilige hollandske Honningkager. For det Andet hører man med Undren en idelig Klapren i Gaderne, hvilken foraarsages af de gode belgiske Træsko, og endelig seer man for det Tredie en Mængde formummede Skikkelser fare op og ned ad Fortougene, hvilke Figurer jeg først antog for at være ærværdige Medlemmer af en eller anden Munkeorden, men som ved nærmere Eftersyn viste sig at være Genterinder. Ethvert Fruentimmer af de lavere Klasser bærer i Gent (og ellers i Belgien, saavidt jeg veed) lange Klædeskaaber med Hætter eller Kaputser til at drage over Hovedet, hvad Vedkommende forsigtigviis heller aldrig glemme, naar de ere ude. Selv Tiggerkvinderne drappere sig i saadanne Kaaber af fillet Bomuldstøi. — Ostende er en ubetydelig, kjedelig By, snorret optrukket paa en flad Strand som et Parallelogram paa et Tegnebret. Jeg gik her ombord i et engelsk Dampskib og var efter faa Minutter ude i Kanalen. Til min Forundring saa jeg kun to Seilere paa Overreisen til England. Jeg stirrede forventningsfuld ud i Horizonten for at opdage „det, som skinner vester hist mellem Sky og Havsensvover" — men den forbistrede engelske Taage var ude og hindrede mig i at see Andet end Skumtoppen af Kanalens Bølger. Noget er der dog, som skinner igjennem Taagen vesterud, det er flere matte Lyspunkter, som tiltage i Antal og Tydelighed, eftersom Dampbaaden arbeider sig frem gjennem den tunge Krapsjø — det er Dowers Fyrtaarne, Englands aarvaagne Sømandsøine, som ikke engang den tunge Taage kan gjøre tilskamme. Nu høre vi gjennem Dampmaskinens Buldren den hele Brusen af Braadsøerne ved Stranden, og noget Dunkelt taarner sig op foruд — det er Gammel-Englands Grund, det er „Klipperne ved Dower." Britannia strakte Haanden ud til os i Form af en kolossal, massiv Steenmuur, der løber langt ud i de skummende Bølger og modtager os fra Dampskibet. Det var Midnat, da jeg kom til Dower, og jeg slog mig til Ro paa et Hotel, istedetfor samme Nat at gaae med Jernbanetrænet til London. Om Morgenen var Himlen klar og blaa og Solen straalede saa varmt og venligt som paa en smuk Sommerdag i Norge. Jeg gik ud paa Kaien og nød det smukke Syn af den engelske Søstad med dens herlige Omegn af høie Klipper, graahvide og lodrette, som en Fæstnings Bastioner, og af Kanalen med dens Seilere af alle Slags, Dværge af Fiskerskøiter og Lodsbaade og Kjæmper af Orlogsmænd, og med et lidet lyst Punkt i det Fjerne — la France! Saaledes modtager England Frankrigs Morgensmil med hver rindende Sol, naar ikke Taagen, som en værdig Repræsentant for de gamle Fordomme og det blinde Nationalhad, lægger sig mellem de to Grander.

Reisen fra Dower til London gik med passende engelsk

Gravøllet; efter Tidemands Maleri paa Pariserudstillingen.

Hurtighed, kan du vel tænke. Vi kom strax udenfor Dower igjennem et Par uhyre Tunneller, hvor vi i 5 Minutter vare indhyllede i det dybeste Mørke, kun afbrudt af Ildgnisterne, som Hjulene sloge af Jernskinnerne. Landet er smukt og afvexlende mod Syd, men jo nærmere man kommer London, des fladere bliver det, og desmere taaget bliver Luften, og det ender med, at den hele Scene er indhyllet i en tyk, smudsig Røg. London er fæl at komme til, taaget, røget og rædsomt larmende. Mit storartede Indtog har jeg før berørt. Hermed faar det være nok dennesinde. — Næste Gang skal du faae et Brev saa fuldt af Rost-beaf, stærk The, Brown-Stout, Hydeparkture, Buckinghampalladser og Sydenhamvidundere, som det er mig muligt at lave sammen. — Lev vel saalænge.

Litteratur og Kunst.

Af M. A. Udbye, Skolelærer i Throndhjem, er i det forløbne Aar i Leipzig udkommet en Kvartet for Stryge-Instrumenter og et Salonstykke (Introduktion og Variationer til Kjølstadvisen) for Violoncel og Pianoforte. Tidligere er af samme Komponist ogsaa i Tydskland trykt en Strygekvartet. Kjendere finde, at begge disse Forsøg i Strygekvartetten — en Kompositions-Art, som hører til de allervanskeligste — røbe baade Talent og dygtigt Studium, ligesom allerede den Omstændighed, at Kompositioner, der efter sin Natur kun kunne have det allermindste og udsøgteste Publikum, have fundet en Forlægger, maa indeholde et gunstigt Vidnesbyrd om en Musiker, der, med Undtagelse af et Aars Ophold i Leipzig, forresten har uddannet sig saagodtsom paa egen Haand i Throndhjem. Duetten for Violoncel og Piano er forholdsviis en Bagatel, men ret net udarbeidet, og vil, da Violoncel-Partiet ikke er meget vanskeligt, især for Dilettanter være en kjærkommen Underholdning.

* *

Efterat have afsluttet den nye Udgave af Norge i Tegninger indbyder Chr. Tønsberg nu til Subskription paa et nyt Plancheværk, „Orcarshal, fremstillet i Tegninger", hvilket skal bestaae af 7 af Architekt v. Hanno og Landskabsmaler Frich i Tverfolio udførte Billeder." Værket vil ledsages af norsk, tydsk og engelsk Text og koste 4 Spd. for Subskribenter.

Til den Række af nyere værdifulde Nationalværker, hvorved Fædrelandets Natur og Folkeliv anskueligt fremstilles, Værker som „Norge i Tegninger", „Norske Nationaldragter", Asbjørnsen og Moes Samling af Eventyr, Landstads Folkeviser etc., slutter sig som et værdigt Sidestykke „Ældre og nyere norske Fjeldmelodier samlede og bearbeidede for Pianoforte af Ludvig M. Lindeman", hvoraf nu 6te Hefte har forladt Pressen. Det hidtil Udkomne indeholder 283 Nummere, deels Dandse, Hallinger, Springere, Langelek-Slaatter, underjordisk Musik, deels Viser og Stev af forskiellig Art, deels endelig Psalmetoner, saadanne som de synges i Fjeld-Menigheder, hvor endnu ikke Seminarister og deres Psalmodika ere naaede frem. Ved et Blik paa denne rige Samling, som dog endnu kun er Værkets første Deel, fristes man omtrent ligesom ved Landstads Folkeviser til med Forundring at spørge, hvor dog alt dette er kommet fra? Saameget er vist, at det har kostet megen Tid og Flid blot at bringe Materialet sammen. Hr. Lindeman har gjort flere Reiser i Fjeldbygderne og besidder udentvivl egne Gaver til at faae Almuens Sang paa Glid, hvilket ingenlunde altid er let. Han har desuden sat sig i Forbindelse med Andre, der have hjulpet ham med Optegnelser, og har ved Markedstider og andre Leiligheder faaet Tag i gamle Folk fra Landet, som han har betalt for at sidde og synge for ham. Da Melodierne ere gjengivne saa vidt muligt med diplomatisk Nøiagtighed, vil denne Samling endog besidde videnskabelig Betydning deels for vort Lands specielle Kulturhistorie, deels med Hensyn til det endnu i mange Henseender dunkle Spørgsmaal om Folkemelodiers Opkomst og Forplantelse idethele. Hvad Melodiernes Skjønhed angaar, da ere de naturligviis ikke alle af lige Værd; men mange ere dog rene Perler, og da de her ere behandlede med den modneste harmoniske Kunst, rigt og interessant, men uden Affektation, vil denne Samling for enhver Musikelsker være en sand Skat, og den burde ikke savnes i noget norskt Huus, hvor der er et Pianoforte. Vistnok er denne Musik ikke altid saa overmaade let at udføre, og forudsætter, naar det skal gjøres godt, i Grunden mere Færdighed, end det ved første Øiekast kan see ud til; men den indeholder da ogsaa idethele en langt sundere Føde, end denne Syndflod af Variationer og Potpourrier af Czerny, Herz, Rosellen ꝛc. ꝛc., hvori man finder en stor Deel af vore Pianoer og Pianister saa at sige begravne.

For Værkets større Udbredelse skulde det være ønskeligt, om Forläggeren kunde finde sin Regning ved nogen Nedsættelse af Prisen; thi i denne Henseende er vistnok Konkurrentsen farlig med „Godtkjøbs-Musikken."

Det udkomne Bind ledsages af et Text-Bilag, hvor deels ofte henvises til Landstads Folkeviser, deels indeholdes andre og hidtil ubekjendte Texter, samlede af Lindeman og for Sprogets Vedkommende gjennemseede af Ivar Aasen.

**

„Folkevennens" fjerde Aargang er nu sluttet med et Dobbelthefte, hvilket blandt Andet indeholder „Register over norske Folkenavne" af I. Aasen, „Nogle Ord om Folketællinger m. M" af O. Vig, „Hvem er lykkeligst?" en efter det Svenske bearbeidet Fortælling og „Mere om Salmesagen" (ogsaa af O. Vig). Blandt disse Stykker maa det første tillægges størst Betydning. Det slutter sig til samme Forfatters Stykke om Brugen af norske Folkenavne i Folkevennens forrige Aarg., og vil vistnok i Forening med dette give de mange hos os fra Romaner og alskens fremmede Folkefærd laante Navne Naadestødet. Thi medens man gjennem hiint tidligere Stykke saavelsom af Prof. Munch's i Folkekalenderen tilstrækkelig er bleven oplyst om Urimeligheden af deslige Navne, har man nu

her faaet saameget godt og ægte Norskt at gribe til, at Ingen af Mangel skal behøve at tye til det Fremmede, selv om han havde saamange Børn at give Navn, som Kong August den Stærke af Polen. Folk paa Landet, som før, af Patriotisme eller Mangel paa Kjendskab til det Fremmede, have givet hele Rækker af Børn samme Navn, for at hædre forskjellige Slægtninger, der alle bare det, ville nu finde en stor Omvexling for sig, hvilket Bogstav Navnet end begynder med. Saaledes kan man f. Ex. paa O finde tolv Mandsnavne, medens man paa Landet før ikke vidste af stort andet end Ole med dets Afændringer, og brugte det da saa stærkt, at alskens Tillæg (Størst-, Mindst- osv.) maatte tjene til nærmere Skjelnemærke, paa samme Tid som fornemmere Folk, for at undgaae det store „Gemeenskab", tyede til den „keltiske Barde". Aasen har først givet en alphabetisk Liste over saadanne Navne, som kunne ansees for ægte norske, hvilke da ogsaa for Størstedelen findes i gamle norske Skrifter. Dernæst opregner han en Hob gamle norske Navne, hvoraf mange paa et eller andet Sted i Landet endnu turde være i Brug. Ved Siden heraf opregnes endeel Navne efter nyere Navnesamlinger, hvilke „see ud til at være norske, men som Forf. dog ikke har vovet at optage i Listen, deels fordi der er Tvivl om, hvorvidt de ere ret skrevne eller ret opfattede, og deels fordi man ikke med Vished kan lægge dem ind under noget bekjendt gammelt Navn." Endelig opregnes nogle længe brugte Navne, der synes at være indkomne fra Udlandet, og Navne af fremmed Oprindelse, som allerede i den ældre Tid ere blevne lempede efter den norske Udtale ved en Forkortning eller Forandring i Formen. Efterat Forfatteren endnu noget nærmere, end i sit forrige Stykke, har omtalt vore gamle Navnes Betydning og Velklang, ender han sit Stykke med følgende Bemærkning: „Men hvad man nu end for Resten vil sige om Navnenes Klang eller Form, saa er dog det vist, at det er netop disse Navne, som passe sig bedst for vort Folk, og som paa bedste Maade stemme sammen med vore historiske Minder, med vore Hjemsteders Navne og med Landets Tungemaal i det Hele. De tilhøre dette Land og dette Folk fra de allerførste Tider, som man veed noget om; de tilhøre den Slægt, som har ryddet og bygget dette Land, og som siden har hævdet og forsvaret Landet lige til denne Tid. De holdt sig vedlige i de forrige Vankundighedens Tider, da Folket vidste kun liden Besked om sine Fædres Historie; det skulde derfor være saa meget mere at vente, at de kunde holdes vedlige i disse Tider, da Kundskaben om vore Forfædre atter er opkommen og stadig vedbliver at udbrede sig til alle Stænder og alle Steder i Landet." — Vigs Stykke om „Salmesagen" bestaar af en heel Deel Prøver paa den nyere Psalmedigtning Sverige og Norge, ledsagede af kritiske Bemærkninger over de Samlinger, hvorfra de ere hentede. Fra J. Aasen har han dertil faaet en Oversættelse i „Landsmaalet" af „Vor Gud han er saa fast en Borg."

Som Tillægshefte til Folkevennen følger „Om Giftermaal i Norge. Bidrag til Kundskab om Folkets Kaar og Sæder. Af Eilert Sundt." 15 Ark. 8. Skriftet slutter sig til det ogsaa som „Tillægshefte" tidligere udkomne „Om Dødeligheden i Norge" af samme Forf., og vil ligesom dette være en belærende Læsning ogsaa for Andre end Lægmand og maaskee mest for hine, da man deri finder Resultaterne af møisommelige videnskabelige Undersøgelser paa et hos os hidtil udyrket Felt. Da dette Skrift indeholder færre Beregninger end det forrige, ville Læsere, som lidet forstaae sig paa Tal, ikke ved første Oiekast saa let skrækkes fra at gaae til en Læsning, der, skjønt noget svær, dog saa rigelig lønner Møien.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Angaaende Industriens Opsving i det Throndhjemske hidsætte vi efter Thr. Adr.-Eft. Følgende:

„Det er et glædeligt Tidernes Tegn, at Landets Pengemænd mere og mere begynde at sætte sine Kapitaler i industrielle Anlæg. Søndenfjelds fra, saavel som fra Vestkanten, hører man jevnligen om nye Anlæg, og her hos os har der i Løbet af det sidste Halvsnees Aar udviklet sig en ikke ubetydelig Industri. Nidelvens Fabrik have vi allerede tidligere omtalt, og dens Virksomhed er i stadigt Tiltagende; Halstadelvens Bomuldsspinderi er ligeledes en Fabrik af megen Betydning, og i Bunden af Orkedalsfjorden har Hr. Konsul Huitfeldt anlagt et overmaade smukt og betydeligt Sagbrug. Skibsbyggeriet trives godt saavel i Byen som langs Fjordens Bredder, og navnlig har Hr. J. R. Krogneß i Hummelviken anlagt et Værft, der allerede en Tidlang var været i Virksomhed, og som dets driftige Eier sandsynligviis vil vide at hæve til en anseelig Betydning. Foruden nogle mindre Anlæg, blandt hvilke nævnes Hr. Kjøbmand Pienes dog temmelig betydelige Fabrik for Possementmagerarbeide, fortjener et nyt Værk i Trollen vel den største Opmærksomhed. Dette Værk, hvis Anlæg forestaaes af Hr. Mekanikus Olsen for et Interessentskabs Regning, blev paabegyndt allerede 1854 og vil komme til at indbefatte flere Industrigrene, fornemmelig Jern- og Metalstøberi, med mekanisk Værksted, Finerskjæring, Sliberi af Steen og Metaller, et større Møllebrug, samt flere mindre Fabrikationer af finere Jern- og Staalvarer. Siden Juli Maaned f. A. har Arbeidet under Hr. Olsens Bestyrelse været drevet af 70--80 Mand. Fra Begyndelsen af f. A. har et lidet Støberi været igang, væsentlig for at støbe de til Bygningerne nødvendige Støbesager, saasom Vinduer, Tagrender o. desl. Først d. 8de Sept. forr. Aar lagdes Grundstenen for Bygningerne paa de dertil opførte enorme Grundmure, der ere satte paa Klipperne umiddelbart ved Søen. Disse Grundmure have kostet uhyre Arbeide, idet Byggepladsen er udvundet af et Terræn, som bestod af høie Klipper og store Fordybninger. Hine ere udminerede og Kløfterne opfyldte med Muur, der paa sine Steder er indtil 16 Alen høi og 9 Alen tyk. Hovedbygningerne ere anlagte i stor Skala; de opføres af 2 Alen tyk Graasteensmuur, tildeels af hugne Stene, 2 Etager høie. Hele Anlægget antages at komme i Drift i næste Sommer. Det skal drives med Vandhjul og Turbine, hvortil Vandet kommer fra de oppe i Ilsviksbergene liggende Damme, der forhen tildeels har været benyttet til et Møllebrug, og for det Tilfælde, at Dammen skulde sprænges eller andre Tilfælde foraarsage Standsning af Vandkraften, indlægges en Dampmaskine, for at sikre Fabriken en stadig Drift. Værket faar Navn af „Trolla Brug ved Throndhjem."

Aftenbladet for 3die Jan. indeholder et Stykke om Stutteriet paa Jerkind og Fokstuen, hvoraf fremgaar, at den hele Indretning, der grundlagdes og vedligeholdtes med offentlig Understøttelse, efter noget over ti Aars Virksomhed fuldelig har vist sig at være mislykket, saaat Departementet endog skal være betænkt paa at ophæve den.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 21de Dec. er det bestemt: 1) at den Kand. theol. L. N. Soelberg ved kgl. Resol. af 30te Dec. 1853 som Afholdsagent tilstaaede aarlige Løn af 600 Spd. fra 1ste Jan. 1856 forhøies til 800 Spd.; 2) at der af de til Afholdsreformens Fremme for indeværende Budgettermin bevilgede Midler tilstaaes (indtil Videre) Kand. theol. Peter Jensen en Løn af 600 Spd. aarlig, og Gaardbruger John N. Fjeld en Løn af 350 Spd. (for et Aar), begge for at virke til Afholdssagens videre Udbredelse og Befæstelse i Riget.

— Under 14de Dec. er Prof. Hansteen valgt til Medlem af det kgl. belgiske Akademies Videnskabsafdeling.

— Understøttelsesselskabet for Huusarme har i det forløbne Aar (dets 17de) havt en Indtægt af 1883 Spd. 40 Skilling (iberegnet en Beholdning af 122 Spd. 24 Skill. fra forrige Aar) og en Udgift af 1556 Spd. 118 Skill. Antallet af Selskabets Medlemmer vil i det paabegyndte 18de Aar være omtrent det samme som i det forrige (323). I den af sex Fruer og otte Herrer bestaaende Bestyrelse er Stiftsoverretsassessor Krog Formand.

— Under 13de Dec. er Greve Ch. Tacher de la Pagerie, Kammerherre hos den franske Keiserinde, udnævnt til Ridder af St. Olafs Orden.

— Efternævnte ere den 2den Jan. af Justits-Departementet meddelte Autorisation som Sagførere: A. Ved Overretterne: Kand. jur. H. Winter-Hjelm, L. W. Knagenhjelm, L. C. Aas. B. Ved Underretterne: Kand. jur. B. M. Plesner, H. S. Sommerfeldt, L. Aas. H. J. Jelstrup, J. W. Blom, L. A. Schulz, O. A. Rolfsen, N. T. Heyerdahl, D. Fredriksen, Exam. jur. E. Bratlie, J. Brager, Chr. E. Bratlie. G. Paulsen, P. Kjelsberg, P. O. Ziener, G. F. Henriksen, og N. M. Beichman. Under 4de Januar er autoriseret: Kand. jur. C. Chr. Salomonsen som Sagfører ved Overretterne og Kand. jur P. L. Worsøe ved Underretterne.

— Det akademiske Kollegium har under 22de f. M. uddeelt de af sidstafholdte Storthing til Understøttelse for yngre Videnskabsmænds fortsatte Ophold ved Universitetet, bevilgede Stipendier (de saakaldte Adjunktstipendier) for Aaret 1856 til Følgende: Kand. mineral. Th. Kjerulf 300 Spd. aarlig, i Geognosi og Mineralogi (Stipendiat fra 1850); Kand. theol. J. P. Broch 300 Spd. aarlig, i de østerlandske Sprog (Stipendiat fra 1845); Kand. mineral. Observervator C. J. Fearnley 300 Spd. aarlig, i Astronomi (Stipendiat fra 1852). Kand. medic. J. M. Normann 250 Spd. aarlig, i Botanik (Stipendiat fra 1849 til 1854); Kand. theol. A. Johnsen 200 Spd. aarlig i Theologi (Stipendiat fra 1855); Kand juris F. P. Brandt 20 Spd. maanedlig, i Lovhistorie, indtil han tiltræder sin Reise til Udlandet (Stipendiat fra 1849); Kand medic. Konservator F. C. Schübeler 16 Spd. 80 ß maanedlig, i Botanik, indtil videre (Stipendiat fra 1851). og Kand. medic. Karl Hansen 300 Spd. aarlig, i physiologisk Chemi (Stipendiat fra 1854).

— Den ventede Forandring i Jernbanedirektionen er foregaaet, idet DHrr. O. J. Broch, A. B. Stabell og Grosserer Th. Heftye ifølge kgl. Res. af 21de Dec. ere udnævnte istedet for de Afgaaende (Birch-Reichenwald, Ræder og Tostrup.)

— Ved den i Nov. og Dec. 1855 ved Krigsskolen afholdte Officiers-Examen erholdt G. A. Sommerfeldt, S. P. Wollebæk, C. E. Heyerdahl, A. B. Overgaard, J. E. Gjerstad, J. V. Michelet, J. F. V. Haffner, J. G. H. Mellby, H. C. Sejersted, T. E. L. Grimsgaard, O. J. Lützow, H. C. H. Grüner og B. H. M. M. Stang Charakteren „Megetgodt;" C. J. Anker, L. Wejdemann, R. F. Grøntvedt og J. T. Sommerschild „Godt."

— Til Medlemmer af Børs- og Handelskommitteerne for indeværende Aar har Indredepartementet beskikket: i Throndhjem: Konsul Huitfeldt, Kjøbm. R. Knoff og Kjøbm. H. Matzow; i Christiania: Kjøbmændene H. Guldbrandson, Hauge og Schwensen, og i Bergen: Konsul C. Konow, Konsul M. Krohn samt Kjøbm. C. Sundt.

— I Vor Frelsers Menighed i Christiania er i Aaret 1855 indgaaet 270 Ægteskaber, nemlig: 16 mellem Ungkarle og Enker, 29 mellem Enkemænd og Piger, 4 mellem Enkemænd og Enker og 221 mellem Ungkarle og Piger. I selve Menigheden fødtes af levende Børn 716, nemlig 324 Drenge og 392 Piger, hvoriblandt 37 Drenge og 37 Piger udenfor Ægteskab; af Dødfødte var der 54, hvoraf 11 uægte. I Stiftelsen fødtes, ægte: 29 Drenge og 38 Piger, og uægte 70 Drenge og 68 Piger, tilsammen 205, iblandt hvilke 4 Par Tvillinger. For 4 ægte Børn var omtrent 1 uægte. — Der døde 632, nemlig 323 af Mandkjøn og 309 af Kvindekjøn. Overskuddet af Fødte overstiger Antallet af de Døde med 84; men lægges hertil de 205 paa Stiftelsen, bliver der 289 flere fødte end døde.

— Ifølge Christiania Byes Budget bliver i Byskat for 1856 at udligne 61,000 Spd., Halvdelen paa Grundene og Halvdelen paa Næringen, og 33 500 Spd. i Fattigskat.

— Det har nylig lykkedes Politiet at paagribe „et ungt, velklædt, vakkert Menneske, med langt sort Haar og brun Frakke," som ved gjentagne Anmeldelser var betegnet som Ophavsmand til en Mængde rundt om i Byen forøvede Tyverier, hvorved Skuffer, Skabe, Komoder og Pulter vare blevne opbrudte. Han hedder Edvard Titut og havde Tilhold i en Plads paa Egeberg.

— Den 29de December var der Julelag i Studentersamfundet, hvorved gaves en Studenterkomedie og et Juletræ. Samme Aften afsløredes en til Samfundet anonym sendt Julepresent, Billedhugger Michelsens Model til en af Nationalgalleriet bestilt Minerva.

Vardal. Der tales om, at Dampskibet „Løven" skal kunne tages fra hinanden og fra Randsfjorden, hvor det drives med Tab, flyttes over til Mjøsen.

Paa Frederiksværns Kirkegaard er nu opreist en ved Subskription anskaffet Mindestøtte over den i 1849 afdøde Kapitainlieutenant J. G. Sigholdts Grav. Opreisningen af Støtten synes (ifølge Gjeng.) forsinket derved, at dens oprindelige, for den Afdøde særdeles hædrende Inskription, ifølge Marinedepartementets Resolution af 2den Juli 1851 har maattet forandres.

Ekersund. Paa Gaarden Svanæs, en Mil fra Ekersund, er Mand og Kone og to andre voxne Mennesker blevne kvalte af Kuldamp.

Arendal. „Understøttelseskassen for uheldige Sømænd, deres Enker og Børn" har i det forløbne Aar i indvundne Renter uddeelt 592 Spd. 52 Skill., foruden nogen Understøttelse til „flere forliste Mandskaber."

Stavanger. Forhenværende Sorenskriver C. H. Schjøtz afgik ved Døden i forrige Maaned, 80 Aar gammel.

Bergen. Konsul Meltzer, en af Rigsforsamlingens Medlemmer, er død den 15de Dec. f. A., 76 Aar gl. Han har Fortjenester af Ordningen af vort Pengevæsen og var Administrator ved den norske Banks bergenske Afdeling.

Stenkjær. Gaarden Buenæs i Værdalen er for 8000 Spd. kjøbt til Landbrugsskolegaard for Amtet.

Romsdals Landhuusholdningsselskab indbyder til Dannelse af et Aktieselskab for Myredyrkning i Amtet, hvilket da skulde bestaae af 500 Aktier, hver paa 40 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Ifølge Fædrelandets Stockholms-Korrespondent har der i „de Fabriker, som have Bestillinger for Armeens Udrustning, aldrig hersket en saadan Travlhed, som just i nærværende Tid." Officierer, som søgte Permission til Udenlandsreiser, have underhaanden faaet Besked om at det Slags Ansøgninger for Tiden ikke kunne indvilges og Alt tyder hen paa en aktiv Deeltagelse i Krigen.

— Saavel franske som engelske Blade tale om hemmelige Artikler, der skulle knytte sig til den mellem Sverige og Vestmagterne afsluttede Traktat; dette har vel sin Grund deri, at Bladene ikke indsee, hvilke Fordele Vestmagterne kunne trække af Traktatens Afsluttelse.

Danmark. Fra Kjøbenhavn berettes, at der ved Opførelsen af „Axel og Valborg" er blevet hysset. Dette tør maaskee betragtes som et Tegn til et Omslag i den dramatiske Smag, der i saa lang Tid har ladet de oehlenschlägerske Stykker gjælde for sceniske Mesterværker.

England. Morning Post fortæller, at Grev Esterhazy den 27de December har overrakt Østerrigs Ultimatum i Petersburg og at det russiske Svar inden faa Dage kan ventes. Østerrig vil ogsaa reducere (sin Hær) i Donau-Fyrstendømmerne.

— Digteren Samuel Rogers døde den 18de Dec. f. A., næsten 95 Aar gammel.

Frankrig. I Paris skal afholdes et almindeligt Krigsraad af de Allierede.

— Gazette fortæller, at Blokaden af alle Østersøhavnene er ophævet siden den 10de December.

En Telegraphdepeche af 29de Dec. beretter, „at Garden rykker ind i Staden. Dens Geværer ere smykkede med Laurbær. Folkemassens Jubel er ubeskrivelig. Illuminationer ere forberedte. Keiser Napoleon ytrede i sin Tale til dem: „Tropperne have gjort sig fortjente af Fædrelandet. Han beklager at han har været forhindret fra at anføre dem. I repræsentere den orientalske Armee, hvis Mod atter har tilkjæmpet Frankrig den Rang, som tilkommer det. Jeg har kaldet Eder tilbage, endskjønt Krigen endnu ikke er endt, for at ethvert Regiment kan tage Deel i Berømmelsen. Nu har Frankrig en i Krigen hærdet Hær i Beredskab, overalt hvor Nødvendigheden kræver at den skal sendes hen. Bevarer omhyggelig Krigens Sædvaner, holder Eder færdige til at følge mit Kald, naar det er fornødent."

— Morning Post bringer en halv embedsmæssig ledende Artikel om den russiske Udenrigsminister Nesselrodes Cirkulære, og udtaler den Tro, at Rusland ikke vil antage det østerrigske Ultimatum.

— Siècle opgjør en Regning over de russiske Stridskræfter ved Østersøen og faar dem ud til 200 000 Mand. Herimod vil, efter dets Mening, kunne stilles 70,000 Svensker, 30,000 Danske, 70,000 Franskmænd og 30,000 Engelskmænd.

Rusland. General-Adjutant Menschikoff er udnævnt til General-Gouvernør af Kronstadt. Fra Petersburg meldes, at Keiseren har udstedt endnu et Opraab til Bønderne paa Apanagegodserne om at de skulle oprette ni Skarpskytterkorpser for den keiserlige Familie imod Fienderne af den orthodoxe Kirke og det hellige Rusland.

— Le Nord siger, at et Cirkulære fra det keiserlige Kanseli i Petersburg af 22de indeholder, at Keiseren vil antage det tredie Garantipunkt paa følgende Maade: Principet at Stræderne ved Konstantinopel og Dardanellerne skulle lukkes, bør opretholdes. Intet Orlogsflag skal vise sig i det sorte Hav, undtagen det, som Tyrkiet og Rusland ved en Overeenskomst finde passende at tilstede Adgang. Stridskræfternes Styrke skal fastsættes af Rusland og Tyrkiet, uden andre Magters aabenbare Deltagelse.

Krigsskuepladsen. Omer Pascha har trukket sig tilbage nær til Redut-Kale. Murawieff vil overvintre i Kars; en Kolonne er sendt til Aschalzik.

Ved Lodtrækningen til den med Bladets Udgivelse for f. A. forbundne Præmiefordeling af 250 Spd. udkom følgende Nummere med Gevindster, nemlig: No. 190 (et hundrede og niti) 80 (otti) Spd.; No. 231 (to hundrede en og treti) 40 (firti) Spd.; No. 432 (firehundrede to og treti) 20 (tyve) Spd.; No. 829 (otte hundrede ni og tyve) og 728 (syvhundrede otte og tyve) hver 15 (femten) Spd.; No. 179 (et hundrede ni og syvti) 704 (syvhundrede og fire), 424 (fire hundrede fire og tyve) og 318 (trehundrede og atten), hver 10 (ti) Spd.; No. 531 (fem hundrede en og tredive), 385 (tre hundrede fem og otti), 99 (ni og niti), 131 (et hundrede en og treti), 1 (en), 398 (tre hundrede otte og niti), 653 (sex hundrede tre og femti) og 100 (et hundrede) hver 5 (fem Spd. Trækningslisten, undertegnet af den kontrollerende Politibetjent Hr. Skarning og Vitterlighedsvidner, beror til Eftersyn hos Bladets Kasserer.

Bladets Expeditør og Kasserer bor i Gaarden No. 7 i Kongens Gade og træffes hjemme mellem Kl. 4–6. Hvad der angaar Bladets Redaktion afgjøres med P. Botten Hansen (Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgade.)

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 2. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 12te Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.*)

I.

Akten af 13de Marts 1809, som satte Gustav den 3dies Broder paa Sveriges Throne, var ikke alene et heldigt coup de main af Armeens Chefer for at trække Sverige tilbage fra Randen af den Afgrund, hvori Gustav 4des Halsstarrighed truede med at styrte det, men den var ogsaa Signalet til en Revolution, der allerede havde fundet Sted i Gemytterne og nu skulde aabenbare sig i Handling. Sverige vilde ikke vide mere af Absolutismen, og de liberale Ideer, som Aarhundredets Begyndelse havde seet udvikle sig og fæste Rod, skulde nu bringes til Virkelighed. En Konstitution blev af den svenske Rigsdag forberedt, diskuteret og forfattet paa 14 Dage. Hertugen af Sødermanland, Gustav den 3dies Broder, antog den d. 5te Juni og blev valgt til Konge. I sin Ungdom havde han udmærket sig i Spidsen for den svenske Flaade mod Russerne. Da han var Regent efter Gustavs Død, havde han overladt Magten til en Favorit. Han var en Olding før Tiden, svagsindet, ganske betagen af en bizar Mysticismes Tillokkelser og hengiven til hemmelige Videnskaber, tilgjængelig for Magnetismens Bedrag og en ivrig Tilhænger af Frimureriet. Han havde sikkerlig ikke søgt Thronen, men han troede gjerne, at hans Stjerne førte ham did. Man fortæller paa følgende Maade om den Deel, Hertugen af Sødermanland tog i Revolutionen af 1809. En af de Sammensvorne, Oberst Skjøldebrand, opsøgte ham.

„Om nogle Dage," sagde han til Hertugen, „vil maaskee Sverige være bleven en russisk Provinds; hvilken Rolle vil Deres Kongelige Høihed under saadanne Omstændigheder paatage Dem?"

Hertugen, som udentvivl gjættede Meningen, begyndte at skjælve og blive bleg.

„Vi bede ikke Deres Høihed om Andet," vedblev Skjøldebrand, „end om at De vil forholde Dem neutral til Alt dette er forbi; men vil da Vasas Ætling træde frem? Alene Deres Kongelige Høihed kan frelse os og hjælpe os til at frelse Sverige."

Da Hertugen hørte disse sidste Ord, fik han Sands og Samling igjen og skiftede Udtryk i Ansigtet; i en næsten opirret Tone spurgte han, hvo der da vovede at gjøre ham slige Forslag; men Skjøldebrand lod sig ikke skræmme.

„Deres Kongelige Høihed," sagde han med fast Stemme, „har allerede lovet . . . . . ."

„Hvorledes? Hvad vil De sige?"

„Deres Høihed behøver kun at erindre Dem de Ord, de selv har udtalt under Deres magnetiske Søvn. „„Naar Statsskibet trues med at gaae under i Stormen, griber den gamle Styrmand Roret og fører det i Havn.""

„Hvorfra har De disse Ord?" afbrød Hertugen bestyrtet.

„Jeg har længe bevaret dem som et Haab."

„I Sandhed, dette synes sandelig at være skrevet. Lov mig at være taus og ikke afsløre denne Hemmelighed . . . ."

Karl den 13de var sløv og svækket saavel i intellektuel som i physisk Henseende. Ved enhver Bevægelse slap hans Dine Taarer i Overflod. Han græd, da man tilbød ham Kronen, han græd da han skulde vælge sin Arving, og Nationen vidste ham i Førstningen Tak herfor, da den skrev det paa hans brændende Patriotismes Regning. Han traf paa en Minister, der ligesaa let blev rørt. Grev Engestrøm leed af en lignende Svaghed i Organisationen, som stod i en skjærende Kontrast med hans giganiske Figur, der passede for en af de gamle Skandinaver, og havde altid Taarer paa rede Haand ligesom sin Herre. Han var og blev hans fortroligste Ven. Som Udenrigsminister saa man ham med stor Iver vaage over sit Lands Interesser i den vanskelige Periode 1812 og 1813.

Den nye Regjering havde to Ting at gjøre i største Hast. Man maatte, hvis det var muligt, slutte en almindelig Fred, ialfald separate Traktater med Rusland og Frankrig; dernæst maatte man styrke Thronen ved at vælge en Arving til den, da Karl den 13de ikke havde nogen Søn.

*) Geffroy's des intérêts du Nord scandinave dans la guerre d'Orient III. i Revue des deux mondes. 15 Septbr. 1855.

Russerne vare nogle Mile fra Hovedstaden. Nogle Familierr havde allerede forladt Stockholm og havde taget sin Tilflugt til det Indre af Landet. Det syntes, som der ikke var Andet at gjøre end at lade Hoffet i St. Petersburg vide, at man efter Revolutionen af 13de Marts, hvis Diemed var at beseire den Souveræns Halsstarrighed, som nægtede at følge Alexanders Opfordringer, var rede til at undertegne Freden. En anden Følelse fik Overhaand. Russerne vare mere, end nogensinde forhadte i Stockholm efter den troløse Invasion i Finland; man var fuldkommen overbevist om, at det var Sveriges naturlige og uforsonlige Fiende, og at Erobringen 1808 og 1809 mindre var en Følge af de europæiske Forviklinger, end et længe forberedt Resultat af den moskovitiske Ærgjerrighed. Man glemte Tilsit og Erfurt; man paakaldte Frankrig, man vilde kaste sig i dets Arme. Den nye Regjering troede, at Frankrig ikke vilde forsmaa Alliancen med et tappert og ædelt Folk som i det ei uforudseelige Tilfælde af et Brud mod Rusland kunde blive saa vigtig og saa nyttig. Denne Alliance stemmede overeens med det gamle politiske System og stod bedst i Samklang med Fortidens Traditioner.

„Det er tilladt at haabe," sagde det svenske Kabinet i sine Instruktioner til Baron Schwerin, da han gik til St. Petersburg, „at Frankrig ikke for Eftertiden vil give Slip paa en af de skjønneste Rettigheder, som Aarhundrederne have overantvordet det med Hensyn til Sverige, nemlig den at gjøre dets Stilling og dets Uafhængighed fast og sikker." Den 29de Marts skrev Hertugen af Sødermanland (Karl d. 13de) til Napoleon: „Jeg ønsker i Deres Keiserlige Majestæt af finde en Støtte og en Mægler, overbevist om, at Sveriges Interesser, som De altid har sat Priis paa, aldrig kunne blive ligegyldige for en høihjertet Souveræn, i hvis Haand Forsynet har lagt saa mange Nationers Skjæbne. Den Nation, jeg regjerer, fortjener Lykke; den fortjener ikke at bukke under for Følgen af Handlinger, der have stredet ligesaa meget mod dens Interesser, som mod dens Ønsker. Den besidder endnu alle de Elementer af Mod og Energi, som i Aarhundreder have knyttet dens Skjæbne saa nær til Frankrig." Hertugen bad dernæst for at undgaae en særskilt Fred med Rusland, om at Napoleon vilde optræde som Mægler ved Underhandlingerne og tillade, at de foregik aabent for hans Dine, i hans Residents.

Napoleon viste ingen Uvillie mod de forskjellige Affendinge fra Sverige, han vidste dem Tak for den Revolution, som havde fjernet hans halsstarrige og hensynsløse Fiende og ønskede dem tillykke. Men han aabnede netop da et Felttog mod Østerrig, og Alexanders Hjælp var ham uundværlig mod denne Magt og mod England: han kunde ikke lade den gaae fra sig da, og saa sig nødt til at sikre sig Czaren ganske. Og han havde lovet at overlade St. Petersburgerkabinettet alle Nordens Anliggender, saa han maatte holde sit Ord. Tilsit og Erfurt, der vare fremkaldte ved Gustav den 4des Daarskaber, begyndte at tynge paa ham, som de tyngdede paa Svenskerne. „Deres Revolution kommer forseent", svarede Napoleon de svenske Udsendinge, „jeg har bortbyttet Sverige med Spanien. Vend Dem til Keiser Alexander, han er stor og ædel." Og han vægrede sig med at underhandle med dem, før der var sluttet Fred med Rusland. Naar først denne Betingelse var opfyldt, skulde han skaffe dem Pommern og Rügen tilbage.

Efter saa ivrig at have søgt Alliance med Frankrig vendte Svenskerne sig med samme Tillid did i sine specielle Underhandlinger angaaende en Thronfølgers Valg. I Haabet om for Fremtiden at sikre sig Norges Forening med Sverige for derved at blive holdt skadesløs for Tabet af Finland havde Karl den 13de paa Rigsdagens Raad adopteret som Søn og Arving Karl August, Prinds af Augustenborg, Vicekonge i Norge, men Adoptionen var ikke foregaaet, før man havde spurgt Napoleon tilraads. Der havde, forat gjøre ham til Behag, været Spørgsmaal om, at vælge enten Prinds Eugen eller Berthier. Man havde dernæst forsøgt at erholde en af den keiserlige Families Prindsessers Haand for Kronprindsen, f. Ex. Prindsesse Charlotte, Datter af Lucian Bonaparte. Napoleon havde lukket Øret til alle disse Forslag og al denne Smiger, for ikke at bryde sine Forpligtelser fra 1807. Hvis han feilede, var det paa sin egen Resiko og Fare, idet han blev sit givne Ord tro.

Man seer, hvordan Sveriges Forhold til Frankrig var. Vil man vide, hvad det havde at vente af Rusland? Omendskjønt Revolutionen af 1809 var istandbragt for at opfylde Pariser- og St. Petersburgerkabinettets Ønsker, vedblev den russiske Armee ikke desmindre sine Fiendtligheder. Tiltrods for sin foregivne Uegennyttighed og langtfra at foragte Erobringen af Finland, havde Alexander besluttet at drage den størst mulige Fordeel af Erfurt og Tilsit og rigtig gjøre sig tilgode med denne fede Steg. Det gjaldt ikke længer for ham blot at beholde Finland; han forlangte Åland og selv en Deel af det oprindelig svenske Territorium, det vil sige, Landet mellem Floderne Kalix og Kemi, denne i Øst og hiin, i Vest for Torneå. Kabinettet i Stockholm blev fortvivlet, da det fik vide disse Betingelser; det forestillede, at Finland, der var bleven okkuperet af Fienden som et Middel til at twinge Sverige til at slutte sig til Kontinentalsystemet, burde gives tilbage, saasnart al Modstand var ophørt, at Åland aldrig havde hørt til Finland, og at disse Øer vare Hovedstadens Forpost, ligesom Territoriet mellem Kalix og Kemi var den eneste Vold mod en Overrumpling nordenfra. Kemi, omtrent 6 Mile fra Kalix, havde altid været Grændsen mellem Finland og Sverige. Derfra kunde man trække en Linie, som deelte den bottniske Bugt i to næsten lige Dele; men naar man trak Linien fra Kalix, var det næsten hele Bugten, som kom i Ruslands Magt, tilligemed de talrige Øer. (Memoire fra Essen og Lagerbjelke til Hertugen af Cadore, Oktober 1809. Manuskriptet findes i det udenrigske Arkiv i Paris.) Hvem borgede for, at ikke det russiske Kancelli en vakker Dag vilde gjøre Paastand paa denne naturlige Delingslinie: Alt vestenfor til Sverige, Alt østenfor til Rusland, deri medindbefattet Øen Gottland, som nylig, i 1808, saa tappert havde tilbageslaaet Angrebet?

Man hørte imidlertid ikke paa Sveriges Forestillinger, og Fiendtlighedernes Forlængelse ødelagde Landet. Man maatte befrygte selve Hovedstadens Okkupation og Tzarens Indblanding i Landets indre Anliggender; man maatte nødvendigviis underhandle. Man forsøgte at faae Rusland til at overtage en Deel af Statsgjælden, svarende til Finlands Forhold i Budgettet, man fordrede, at det skulde forpligte sig til ei at befæste Åland: forgjæves Anstrængelser. De svenske Plenipotentiærer, Stedingk og Skjøldebrand, der underhandlede med den russiske Minister Romanzoff i den lille By Frederikshamn, bleve behandlede med største Artighed. De bleve opvartede af et talrigt Tjenerpersonale i Czarens Livrée, og det syntes som om denne vilde modtage dem som Vært paa sine nye Domæner. Især Romanzoff, Franskmand af Opdragelse og Tone, behandlede dem med den største Artighed, men gjorde dem ingen Indrømmelse. „Betænk vel", sagde han en Dag til dem, „at naar vi undertegne Freden og igjen sende en Legation til Stockholm, anerkjende vi Eders Revolution og Eders nye Regjering, uden at blande os i Eders indre Anliggender. Stol ikke paa Frankrig. Det har overgivet Eder til os. Under saadanne Omstændigheder maa Udfaldet være det afgjørende, og hvad der bydes Eder idag, er det ikke sagt, I kunne faae imorgen."

Man begriber de svenske Underhandleres Sorg. Skjøldebrand kunde ikke tilbageholde sin Forbitrelse. Han vovede at sige den russiske Minister ligeop i Dinene: „Hvorledes vil Historien dømme Deres Herre, som ikke tilfreds med uretfærdig at have angrebet os, benytter sig af vor nuværende Forvirring for at plyndre fra os Alt, hvad han kan røve?" Alexander gjorde imidlertid en liden Indrømmelse. Den 15de September 1809 begav Romanzoff sig hen til de svenske Plenipotentiærer; han havde faaet et egenhændigt Brev fra Czaren med et lidet Kort over Sverige og Finland. „Mine Herrer," sagde han, „Keiseren, min Herre, har for at bringe vore Underhandlinger tilende tiltænkt sin gode Ven, Kongen af Sverige, en Present. Han overlader Eder Landet mellem Kalix og Torneå." Virkelig havde Alexander paa Kortet med en rød Streg betegnet Floden Torneå som den endelige Grændse. Hans Budskab endte med følgende Linier: „Torneå og Mounio skulle da for Fremtiden være den fælles Grændse. Jeg vil aldrig samtykke i at give Slip paa Byen Torneå. Hvis Freden ikke undertegnes umiddelbart efter at De har faaet dette Brev, befaler jeg Dem at afbryde al Underhandling og Vaabnerne faae da afgjøre, hvorledes vore Forhold skulle vorde." Man maatte underkaste sig. To Dage efter undertegnedes denne mærkværdige Akt, som idet den trak Ruslands Grændse op til Østersøens yderste Nordvest, skaffede det den skjønneste Tilvæxt i Magt, som det har faaet siden Aarhundredets Begyndelse, grundede dets Marine og ødelagde dets Fiende. Man læser i Stedingks Depescher angaaende denne Sveriges Lemlestelse: „Den guddommelige Retfærdighed vil, det er mit Haab, mit faste Haab, engang udslette dette

Blad af vore Annaler. Himlen er mit Vidne, at jeg heller skulde have undertegnet min Dødsdom, end denne Fred. Denne Fred er en Ulykke for Sverige, men en uundgaaelig Ulykke." Skjoldebrand, den anden Underhandler, lod paa det Signet, han brugte til at forsegle med, indgrave dette simple Ord: „exoriare," som er let at fortolke, naar man erindrer sig Verset hos Virgil

„Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor!"

(Fortsættes.)

Cider eller Æbleviin.

(Slutning fra forrige Nummer.)

Naar man ved Malning, Stampning eller Rivning har faaet en ensformig Grød, bringer man denne Masse i Fade og lader den staae i 12 til 24 Timer, en Fremgangsmaade, der giver langt bedre Resultater, end om man bringer Grøden under Pressen lige fra Kværnen. Selv i den korte Tid, som Malningen eller Stampningen varer, forandres Massens Farve ved Luftens Adgang til et stærkt Rødt, men om noget, hvilket sandsynligviis er Tilfælde, kommer af, at der optages Suurstof, eller om Frugtens Bestanddele virke saaledes paa hverandre indbyrdes, veed man endnu ikke med Vished. Det er imidlertid en Kjendsgjerning, at Saften, naar den er presset ud af hele Æbler, viser sig som en tynd mager Vædske, medens Saften af den streneste Frugt, naar denne er bleven godt knust eller stampet, og Grøden deraf er bragt under Pressen, bliver ganske rød og sød, naar den i nogle Timer har været udsat for Luftens Virkning. Saasnart som Massen er tilstrækkelig udpresset, bringer man Levningerne af Grøden i Haarsigter af 3½ til 4½ Fods Størrelse, og hvis Rammer rage noget op over Indholdet. Tidligere brugte man Matter af Siv eller Straa, men disse ere nu forkastede som mindre hensigtsmæssige end Haarsigterne. Hvad Valget af Presserne angaar, saa bør man i Almindelighed altid bruge saadanne, som uden at fordre et betydeligt Udlæg, svare til Hensigten og ikke frembringe for megen Friktion. Saaledes ere ikke alle de Presser, som nu for Tiden benyttes, indrettede, og det er derfor det raadeligste, naar Tilvirkningen skal foregaae i det Store, at skaffe sig lodrette eller endnu bedre vandrette hydrauliske Presser; herved vil man af den samme Frugtmasse udpresse en større Mængde Saft, og ikke behøve saamegen Haandkraft. I Mangel heraf kan man ogsaa saaledes, som det er Brug paa de fleste Steder i Tydskland, anvende ganske simple Spindelpresser eller Presser med Vægtstang.

Ved Anvendelsen af disse almindelige Presser er man ikke istand til at presse Saften ud paa eengang, men man maa foretage en anden Udpresning, der bliver langt fordeelagtigere, naar man for hvert 220 Pd. af Æblemassen tilsætter 11 Galloner Vand. En særdeles simpel, billig og hensigtsmæssig Presse, der ogsaa med Fordeel og stor Arbeidsbesparelse kan nyttes til Presningen af Bær, findes fremstillet i forrige No. Beskrivelsen og Detailtegningen følger her.

En Kasse (Fig 3 f. Nr.), der indvendig er 1½ Alen lang ¾ Al. bred og ⅓ Alen dyb, samt forsynet med en stærk Bund og et Hul paa den ene Side, hvori der kan indsættes en Tuxe eller en Bierhane af Træ, som Mosten kan rende ud af, sættes paa to Træbukke, Nr. 2, af hvilke hver har fire Been. I Bunden af denne Kasse hugges der ud Render saaledes, som det sees paa (Fig. 3); disse ere bestemte til at optage den udpressede Saft og føre den hen til Taphullet; for at dette skal gaae saameget lettere, sættes der som anden Bund ind i Kassen en Rist (Fig. 1), der er dannet af en stærk Ramme og 1½ Tomme tykke Spilbrer, som det kun er lidet Rum imellem. Denne Rist maa ikke gaae trangt ind i Kassen, men let kunne sættes ind og tages ud, for at den under Presningen kan renses af og til. Naar Pressen er i Virksomhed, lægges Sækken med Æblegrøden i paa denne Rist. Kassen lukkes med et tykt og stærkt Laag, som passer godt inden i den; paa Midten af dette Laag fastspigres en Klods, der er et Kvarter tyk, og hvori der oventil er et Udsnit for Vægtstangen (Fig. 2 a). Naar Pressen skal bruges, stilles den ved en Væg, i hvilken der er en svær Bjælke e. a. dsl., hvori den ene Ende af Vægtstangen Nr. 3 (Fig. 3 f. Nr.) kan indsættes. Denne Vægtstang er idetmindste 4 Alen lang og sættes ind i et af Hullerne i Bjelken eller den opsatte Planke Fig. 4, først i det øverste, hvorpaa der hænges et Lod eller en Vægt paa Stangens anden Ende Nr. 5, denne bør ikke være tungere, end at en Mand kan løfte den. En saadan Presse er ogsaa meget nyttig og sparer overmaade meget Arbeide, ved Presningen af de forskjellige af vore indenlandske Bærsorter, der fyldes eller anvendes til Viinlavning. Naar Viinlavningen ikke skal drives i det Store, rives Æblerne paa et stort og stærkt Riviern. Ved Presningen lægges Æblegrøden i en glissen men stærk Sæk, som bringes under Pressens Laag, hvorpaa Vægtstangen indsættes og betynges med sin Vægt; senere flyttes denne ned i de lavere Huller, og Mosten presses da, og rinder efterhaanden ud, uden at der anvendes synderlig Møie og Arbeide. Men for at Mosten ikke voldsomt skal styrtes ud, indsætter man en Tuxe med Tværtap Nr. 6 i, saaledes at Saften rinder ned i et Kar, der sættes under. For at Mosten desto lettere skal rinde ud, bringer man en Træskle 1 under den Ende af Kassen, der er modsat Taphullet, saaledes at den kommer til at staae paa Skraa. I Würtemburg, hvor den aarlig skal forbruges 200,000 Amer Most, forøges Saftmængden ved en Tilsætning af Vand, men hvis Vinen ikke skal opbruges snart, anseer man denne Tilsætning for skadelig. For at faae en eensartet Vædske af middels Kvalitet blander man Produktet af begge Presningerne med hinanden. Det vigtigste af alt ved Tillavningen af Æbleviinen er Gjæringen, der imidlertid altfor ofte bliver forsømt ved Frembringelsen af denne Drik til Huusbrug. Dette kommer i Almindelighed ogsaa deraf, at man har altfor liden Kundskab om hvad der foregaar ved denne Proces, og der gives i det Hele faa saadanne Dekompositionsprocesser, som ledes med saa liden chemisk Kundskab, som Æbleviinens Gjæring.

Naar Saften kommer fra Pressen, siles den gjennem Haarsile, for at renses fra alskens Fnug og Stykker af Kjærnehuus, hvorpaa den ledes hen i store Fade for at Gjæringen kan foregaae paa regelmæssig Maade. Efterat disse Fade ere vel rengjorte og røgede med Svovl, fyldes de aldeles fulde med Most, og bringes i en luftig Kjelder, der ikke er altfor dyb, og hvor Temperaturen ikke overstiger 12—15° C, thi denne Varme har man fundet er den heldigste for Gjæringen. Man tager helst halve eller hele Oxehoveder til Fadeværk. Henved 48 Timer efterat Saften er kommet fra Pressen, stille de uklare Dele af Frugten, som ere gaaede med igjennem Haarbugen, sig fra Saften og drives op til Overfladen. Nu maa der ikke tabes et Øieblik, men man maa strax trække Vædsken af, fordi den da bliver klarere; forsømmer man derimod den rette

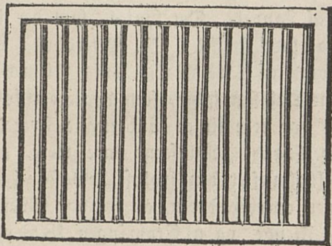

Fig. 1.

Tid, saa virker den indre Bevægelse, der fremkommer ved Gjæringen, at de fremmede Stoffe paanyt blande sig med Vædsken. Efter faa Dages Forløb sætter Gjæringen sig, men hvis Veiret er mildt og varmt, forlænges den, hvorved man faar et ringere Produkt.

Ønsker man derimod at erholde Æbleviin af høist mulig Fuldkommenhed, saa maa man omhyggelig søge at hindre en altfor voldsom Gjæring. Efter en saadan maa Vædsken trækkes af paa andre Fade, hvilket visnok ikke er skadeligt, naar man har en mild Most, der er rig paa Garvestof, men hvis ikke alt Sukkerstof er dekomponeret, saa kan Luftens Adgang til Mosten dog let give Anledning til Dannelse af Eddike eller en begyndende Eddikegjæring. Jo mindre man behøver at undsætte Mosten for Luftens Paavirkning eller som det kaldes, at trække den af, desto bedre lykkes Æbleviinen, thi ved enhver Omhytning af Kar forbunster endeel Viinaand, og naar dette gjentages for ofte, bliver Vædsken tilsidst flap og doven. Heri ligger egentlig Kunsten ved Tilvirkningen af Æbleviin. Imidlertid er det endnu en Opgave at opdage Midler til at hindre den altfor raske indre Bevægelse af de

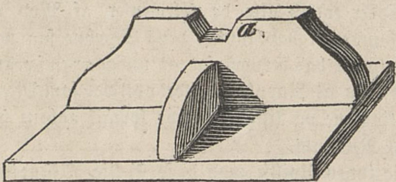

Fig. 2.

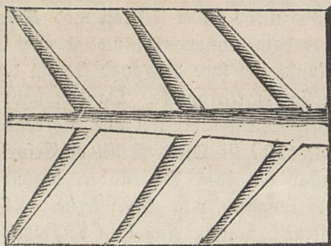

Fig. 3.

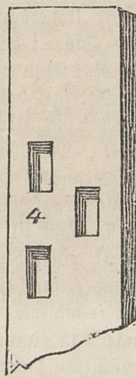

Fig. 4.

enkelte Bestanddele, der fornemmelig fremkaldes ved Temperaturens Stigen. Viser Vædsken efter nogen Tids Forløb ikke længer nogen Tilbøielighed til at gjære eller den ikke er rigtig klar, saa maa den klares en 2 a 3 Gange ved Huusblas, indtil den har opnaaet den størst mulige Klarhed og Gjennemsigtighed. Derpaa svundser man Fadet til, men man maa dog ved Leilighed undersøge det. Vil man have Farve paa Æbleviin, tilsættes der noget almindelig Sukkerkulør.

Man finder bestandig i den aftrukne Vædske et Bundfald, som maa stilles derfra, og som Mange bruge som Gang til andre Fade; undertiden blandes ogsaa lidt Oxeblod med Bundfaldet, hvilket bidrager til at rense og klare Vinen.

Vaaren efterat Æbleviinen er lavet, tappes den paa Flasker og blandes da almindelig med endeel afgjæret Viin af det foregaaende Aars Vært. Hensigten hermed er at forekomme det Tab, som ellers let kunde opstaa derved, at Vinen forsatte Gjæringen paa Flaskerne og sprængte dem. Hvis Vinen ikke skal sælges, eller man ikke før behøver den, saa kan den blive liggende indtil Høsten, og da tappes paa Flasker uden Fare for at de skulle sprænges, og uden at der behøves nogen Tilsætning, men da den største Mængde Æbleviin bliver drukket om Sommeren, pleier man almindelig at tappe den af i Marts. Fuldkommen nøie kjender man ikke denne Viins Egenskaber, men man tager neppe Feil, naar man siger, at den staar temmelig nær ved Rhinskvinen. De fleste af dens Egenskaber ere imidlertid underkastede mange Afændringer, da de naturligviis maa afvige fra hverandre efter de forskjellige Frugter, efter Jordbundens Beskaffenhed og efter Behandlingsmaaden, men der gives imidlertid visse almindelige chemiske Egenheder, som ere fælles for alle Sorter Æbleviin. De indholde lidet Extraktivstof eller faste nærende Dele, intet Bitterstof eller narkotiske Dele; deres Styrke (Alkoholgehalt) udgjør omtrent 8%, hvori disse Vine altsaa svare til de stærkere Ølsorter og svag Champagner.

Fra Maltextrakterne adskiller Æbleviinen sig endelig derved, at den indeholder Melkesyre, som her træder istedetfor Eddikesyren. Det er en mindre heldig, men eiendommelig Egenskab ved denne Viin at den let bliver suur, og vanskelig kan transporteres fra et Sted til et andet, uden at forandre sig; alle Bestræbelser for at faae den til at holde sig god i længere Tid ere ogsaa hidtil mislykkedes.

Det er en Fremsyning, som man har fundet mærkværdig og interessant, at Grevskaberne Devonshire og Herfordshire, saavel i Aaret 1832 som i 1849, da Kolera hjemsøgte England, var fri for denne skrækkelige Sygdom, hvorimod den rasede ligesaa stærkt i de nær tilgrændsende Egne, som i det øvrige Dele af Kongeriget. Man har villet tilskrive dette, at der i disse Grevskaber nydes en betydelig Mængde af Æbleviin, hvilket dog synes at være lidet sandsynligt. Denne Drik blæser ikke op som Øl og de Drikke, der brygges af Malt, den virker mildt afførende, og ansees især i Sommertiden for at være meget sund. De vandagtige, olie- og viinartede Stoffe deri ere paa en saa beundringsværdig Maade blandede med hverandre, og den hele Blanding er saaledes gjennemtrængt af Æbleskindets behagelige Smag, Frugtkjødets Arom og Kjærnernes Bitterhed, at Vinen, naar den, uden at blive suur, opnaar den passelige Ælde, bliver ligesaa velsmagende som sund.

En anden lignende Drik er Pæreviin eller Pæremost, som paa selvsamme Maade tilvirkes af Pæresaft. Pæreviinens Virkninger paa Organismen ere stærkere end Æbleviinens, og dette har rimeligviis givet Anledning til den Tro, at den er mindre sund; men den har en meget behagelig Smag, og indeholder almindelig 10 Procent Alkohol.

Noget fra Verdensudstillingen i Paris.

(Af A. Munch.)

II.

Af de svenske Billeder (28 i Tallet; de norske vare 25) vakte Höckerts: „Prædiken i en svensk Lappehytte," mest Opmærksomhed. Denne store Tavle, (hvoraf her, ligeledes efter L'Illustration, leveres en Tegning), var af megen og blændende Virkning, kraftigt og flot malet, efter den nyere franske Maneer. Derfor havde den ogsaa alle denne Skoles Fortrin, men ogsaa, som det forekom mig, nogle af dens Mangler, nemlig især en Jagen efter Effekt paa den indre Sandheds og Følelses Bekostning. Til den nordiske Charakteer var her ikke Stort at see, men vel en Kraft og en teknisk Glands, som flere af vore nordiske Kunstnere kunde have Godt af at tilegne sig, naar blot ikke tillige deres simple Hjertelighed derved blev overdøvet. Höckert lever i Paris, ligeledes Kjørboe, af hvis skjønne „Vinterlandskab med Slædefart," i næste Nr. skal følge en Tegning. Larson, der har sluttet sig til Düsseldorfer-Kolonien, havde paa Udstillingen et stort Landskab, „Bjergstrøm i en svensk Skovdal," der var af megen Friskhed og Styrke, og vakte adskillig Opmærksomhed. Frøken Lindegren, den samme, af hvem vort Nationalgalleri besidder de to herlige Billeder: „Moderen" og „Den Gamle med Børnene," var paa Pariserudstillingen repræsenteret ved et italiensk Genrestykke: „En Kjærlighedserklæring mellem romerske Bønderfolk." Nordenberg, bekjendt hos os som Elev af Tidemand, havde udstillet et interessant Billede: En svensk Invalid, der for endeel begjærligt lyttende Børn og unge Folk fortæller sine Krigshistorier. Danmark havde 48 Malerier paa Udstillingen, og deriblandt flere af dets bedste Kunstnere, som Marstrand, Constantin Hansen, Simonsen, Sonne, Fru Jerichau, Exner, Vermehren, Skovgaard, Melby, Gertner, m. Fl. Den danske Malerkunst var altsaa temmelig fuldstændigt repræsenteret i al dens strænge Sandhed og nøgterne eensidige Nationalitet, det forundrede mig derfor saameget mere at finde saalidet af de danske Skulpturer her, kun et Par af Bissens mindre betydelige Statuer, og nogle Buster. Og dog er det jo, som bekjendt, knapt nogen Hovedstad i Europa, næst efter Rom og Paris, hvor Billedhuggerkunsten nu florerer saaledes som i Kjøbenhavn, takket være Arven efter Thorvaldsen. Her havde man altsaa tilbageholdt sin største Rigdom. Men det er jo altid bedre at kunne dølge sin Fylde, end at maatte aabenbare sin Armod.

I dette sidste, ubehagelige Tilfælde syntes derimod, idetmindste hvad Malerkunsten angik, tvende netop for Kunst høitberømte Stæder at befinde sig, der ved det besynderligste Sammentræf havde faaet deres Pladse ogsaa i denne Forsal, deels ved Siden af, deels ligeoverfor de nordiske Landes kraftige Billeder. Man vil vel neppe troe mig, naar jeg siger, at hine to Stæder, der stillede deres nuværende kunstneriske Armod til Skue, vare Rom og Florents. Og dog er det saa. Rom og Florents, disse Kunstens fordums Høiskoler, hvortil endnu

den Dag i Dag Alverdens Kunstnere valfarte for at beundre og studere den der siden Oldtid og Middeltid opbevarede Uendelighed af Kunstskatte, og for der at finde den sidste kunstneriske Indvielse — disse klassiske Stæder, ja fast hele Italien kan selv ikke mere frembringe noget Nyt af virkeligt Liv og Betydenhed i Kunstens Rige. To Gange har Italien, dette Skjønhedens Land!, frembragt Kunstens høieste Blomst, — nu hviler det i en Udmattelsesperiode, begravet under sine uhyre Erindringers Skat, under Trældommens, Adsplittelsens Aag. Livets Bølgeslag er veget fra det, og slaar nu op imod haardere, koldere, af Naturen mindre begunstigede Strande. Og dog er Fiorenzas Sol ikke blegnet, Neapels Golf er endnu lige blaa, Sletten om Rom endnu lige ophøiet ved Tungsind og Ødhed; Palmetræerne ved Terracina og de eviggrønne Ege om Ariccia ere ikke visnede; den italienske Typus har Intet tabt af sin rene og kraftige Skjønhed, og dets med Underværker opfyldte Musæer fremstille endnu bestandigt for Kunstnerne til Efterligning Rafael og Salvator Rosa, Michel Angelo og Titian. I Alt dette ligger en uudtømmelig Kraft, en Forjættelse om bedre Dage for Italien — Livet i dets Folk, som er Kunstens eget Folk, vil endnu engang komme tilbage, naar Friheden, naar Uafhængigheden kommer. Allerede en gammel Skribent siger: „Kunsten er en Skovens Fugl, som ikke kan leve uden i Frihed. Sæt den i Buur, hæng nokfaamange grønne Grene om dens Gitter, giv den nokfaamegen Pleie og Føde, fløit nok saa mange bløde Melodier for den — den vil dog lade Hovedet synke, vil ikke tage Næring, taber Stemmen, bliver mat af Kjedsomhed, og døer hen." — Men engang vil Gitteret om Italien sprænges, og Kunstens Fugl vil derfra atter flyve ud — og atter synge saa herligt som nogensinde før. For dette Fremtidshaab ligger der en god Antydning i dette, at medens fast alle Italias andre Stater, Rom, Neapel, Toscana, Lombardiet, havde sendt lutter matte, livløse og aandløse Model-Billeder til Udstillingen, var den eneste italienske Stat, som endnu har bevaret nogen Frihed og Kraft, nemlig Sardinien, ogsaa den eneste, der paa Verdensudstillingen havde Kunstrepræsentanter af nogen Livskraft og Fylde. Saaledes Ferri, der med megen og rørende Sandhed havde fremstillet, hvorledes Efterretningen om Carl Alberts Død af en gammel Præst bringes til en i Slaget ved Novara saaret ung Soldat og hans Familie; det er et heelt Nationaldrama, et stort historisk Maleri i en Bondehytte. Endnu dybere, skjønt mere rædselsfuldt Indtryk gjorde et Billede af Sardinieren Gastaldi, „Fangerne i Chillon," efter Byrons bekjendte Digt. Fire Brødre ere fængslede i en underjordisk Hvælving i Slottet Chillon ved Genfersøen, hver lænket ved sin Pille, saa de kunne see, men ikke naae hinanden. Den Ældste har allerede seet To døe langsomt hen, uden at kunne bistaae dem i Døden, og Slutteren har for hans Øine begravet dem under Fængslets Steengulv. Snart har han kun den Yngste, en ung, uskyldig Dreng tilbage, men ogsaa han ligger nu i sidste Aandedræt, langsomt dræbt af Hunger og Fængselsluft, bleg og rørende stille, uden Klage. Den ældre Broder strækker sig fortvivlet i sine Lænker, for dog at naae hen til sin døende Yndling saavidt, at han med sin yderste Finger kan berøre den stakkels Lilles allerede af Dødens Sved beduggede Pande, og seer paa ham med et Blik, saa fuldt af Fortvivlelse og broderlig Ømhed, at man ikke let glemmer det igjen. Det Hele er et ægte Gyse-Stykke af den yderste franske Rædselssmag, men det er kraftigt og sandt malet, og vidner om meget Talent. Jeg har omtalt det saa udførligt her, fordi der skal være Tale om at erhverve det for vort National-Galleri.

Men jeg mærker, at denne Digression til Sardinien allerede har ført mig bort fra Vestibulen og hen til en af de indre Sidesale, den tilvenstre for Indgangen, hvor, foruden de piemontesiske Billeder, ogsaa endeel af det store, glimrende Billedfølge fra Belgien, Spanien, etc. havde faaet sin Plads. Som vi nu engang ere der, kunde det synes ganske rimeligt at fortsætte Betragtningen i denne Retning. Dog, da det nu hverken er min Hensigt eller staar i min Magt her at foretage en fuldstændig Omgang i Kunstpaladset, men jeg maa indskrænke mig til at kaste nogle adspredte Blik hist og her, eftersom min Tilbøielighed eller Rummet leder mig, saa maa jeg anmode Læseren om at følge mig ud i Vestibulen igjen, og gjennemvandre denne i hele dens Udstrækning, for ved dens modsatte Ende at bøie ind den smale Sidesal tilhøire, som følger Bygningens hele Længde, og hvor den engelske Kunst havde fundet sin

Prædiken i en svensk Lappehytte. Efter Höckerts Maleri paa Pariserudstillingen.

Plads. Did var min første Gang fra vore hjemlige Billeder, did kom jeg tilbage, saa ofte jeg kunde, thi der var noget aldeles Nyt for mig, som for Størstedelen af Udstillingens, ikke engelske Besøgere. Thi England havde hidtil beholdt sin Kunst for sig selv, havde gjemt paa den som paa en Privatsag indenfor sine Lorders og rige Kjøbmænds Huse, der jo, som bekjendt, ere ligesaamange Fæstninger for den i Familiens Helligdom Uindviede. Nu første Gang havde alle disse Fæstninger aabnet Portene for deres Kunst-Skatte, ja endog sendt dem over Kanalen, takket være Alliancen med Frankrig. Nu erfarede Kontinentet med Forbauselse, at Englænderne, som man troede udelukkende beskjæftigede med og begavede for Handel, Fabrik og Industri, ogsaa ere passionerede for de skjønne Kunster, og forstaae at udøve dem med den samme Gediegenhed og Dygtighed, som de vise i alle deres praktiske Foretagender, men heller ikke mere. En fransk Kritiker, hvis Ord jeg vil gjøre til mine, siger om den engelske Kunstafdeling:

„Der er endnu dem, som holde paa den gamle Tro, at Kunsten ingen dødeligere Fiender har end Handelen og Industrien. Det vilde være let at gjendrive denne Fordom ved at citere de handlende Republikers Historie, som Grækenlands, Italiens, Nederlandenes. Aldrig har Kunsten havt mere storartede Beskyttere, end de rige Kjøbmænd i Athen, i Venedig, i Florents, i Antwerpen. Men jeg behøver ikke at gaae saa langt tilbage for at søge Exempler, jeg indskrænker mig til at anføre et, som enhver Besøger af Udstillingen har havt for sine Øine og i sine Hænder — jeg mener Katalogen over den engelske Kunstafdeling. Deraf kan sees, at disse høist industrielle, meget handlende, høist positive Øboere have en ganske original Maade at opmuntre Kunstnerne paa. De kjøbe deres Værker. Thi paa enkelte Undtagelser nær ere alle de Malerier, alle de Skulpturer, alle de Tegninger, som England havde udstillet i Paris, mærkede at tilhøre private Samlinger, og man forsikrer, at de mindste af disse Sager ofte i England betales med flere tusinde Pund Sterling. Lad nu Nogen herefter komme og bagtale Handel og Industri! — Hvert Land har sine Skikke, se Katalogen. I Frankrig har Hr. N. N., talentfuld Maler, i 1810 opnaaet den tredie Medaille, i 1820 den anden, og første Medaille i 1830, samt Æreslegionens Kors i 1840. I Tydskland bliver en betydelig Kunstner først Medlem af flere Akademier, derefter Ridder af flere Ordener, og undertiden Hofraad. Kunstens sidste Maal er der den røde Ørns Ordens tredie Klasse med Sløife. En god Maler er der ikke altid rig, men han er stedse dekoreret, han kan mangle Kjoler, men ikke Baand. Anderledes er det i England. De engelske Kunstnere bryde sig meget lidet om disse smaae vatrede Baand, som skulle vise at en Mand paa 40 Aar har indlagt sig en eller anden Fortjeneste. Derimod agte de Rigdommen meget, og have Rædsel forat døe af Sult. Det engelske Publikum tjener dem efter Ønske, og betaler dem med den Mynt, de foretrække. Man giver dem Banknoter istedetfor hæderlig Omtale, og Guineer for Medailler. Blandt de engelske Malere, der havde sendt deres Værker til Paris, tæller man flere Millionairer. Staar nu de engelske Artisters Talent ogsaa i Forhold til deres Rigdom? Har ikke Patriotismen en god Deel i den gyldne Enthusiasme, de opvække i deres Fødeland? Disse Spørgsmaal vilde før Pariserudstillingen været vanskelige at løse. De engelske Malere havde før ikke, som de belgiske og tydske, for Skik at sende deres Værker til Fastlandets Udstillinger. Man kjendte kun deres Malerier efter Kobberstik. Og Kobberstikkunsten gjengiver jo, som bekjendt, kun Kompositionen og Tegningen, det er knapt nok den kan antyde Farven. Der behøves kun en spirituel Idee og en korrekt Tegning forat istandbringe en beundringsværdig Vignette; men der maa noget Mere til forat gjøre et Maleri. De altsaa, som kun efter Gravstikkens Vidnesbyrd havde fattet en høi Idee om den engelske Malerkunst, maatte her blive noget skuffede. Det første Indtryk var svagt. Blikket, som ikke blev tiltrukket af noget storartet Hovedbillede, blev derimod stødt og forvirret af et vist Antal skrigende og excentriske Malerier, før det kunde opdage et ligesaa stort Antal omhyggeligt udførte, vellykkede Arbeider, der alle viste opfindsom Komposition, korrekt Tegning og stor Flid. Ved det andet Gjennemsyn fik man saa Overbeviisning om, at de engelske Malere ere i Besiddelse af særdeles megen Aand, Kundskab og Færdighed. Der er hos dem nok, ja Overflod af fine, spirituelle

Motiver; det Techniske ved deres Kunst forstaae de at behandle med en vidunderlig Dygtighed. Dersom disse to Egenskaber vare nok til at danne en Kunstner, saa vilde den engelske Malerskole være den første i Verden. Men der gives i de skjønne Kunster Noget, Aandrigheden overordnet: det er Naivetet; der gives noget Større end Færdighed: det er Kraft. Hvo vil vel vove at sammenligne Sternes Aandrighed og Goldsmiths Dygtighed med Shakespeares og Byrons Geni? Den engelske Malerskole har flere Goldsmiths og maaskee nogle Sterner; — den mangler kun Eet, og det er Geni."

Det humoristiske Genremaleri var overveiende blandt de engelske Billeder, og dette Fag synes ogsaa, tilligemed Dyrmaleriet, at være de engelske Kunstneres stærkeste Side. Vel fandtes der ogsaa adskillige historiske og religiøse Tavler af den saakaldte store Stil, men de fleste af disse vare plumpe, uden Elevation, og man blev kold ved at betragte dem. Kun eet større Billede af den engelske Historie efterlod et blivende Indtryk, og det var Sir George Hayters „Lord William Russell for sine Dommere.' Det gav en tro og animeret Fremstilling af et politisk og husligt Drama fra Karl den Andens Tider. Denne troløse og letsindige Konge konspirerede som bekjendt med Frankrigs Ludvig XIV mod sit eget Folks Friheder og dets Religion. Lord William Russell, den patriotiske Oppositions Høvding, en ærlig, rolig, frisindet, men i sine Principer ubøielig Mand, en ægte Typus for den engelske Gentleman, staar for Skranken, anklaget af Hofpartiet forat have konspireret mod Kongens Liv. Hans Hustru, Lady Rachel, elsker ham lidenskabeligt. Efterat have gjort Alt, for at afholde sin Mand fra at tage Deel i det offentlige Liv, deler hun nu Faren med ham, følger ham for Skranken, ja assisterer ham selv for Tribunalet som Sekretær. Dette Dieblik har Maleren grebet. Hans Billede er saa at sige deelt i to Leire. Paa den ene Side de af Hoffet udvalgte Dommere, i røde Kapper, med listige eller udeeltagende Ansigter, man kan see paa dem at Blod-dommen forud er fældet. Paa den anden Side Lord Russell, hans Hustru, i al deres Kjærlighed og ædle Reenhed. Rundt omkring dem de glimtende Vaaben, det lyttende Folk. Lady Russell sidder noterende ved et lidet Bord foran sin Mand, og vender netop Hovedet om til ham, forat opfange hans Ord. Hun er rigt smykket, med blottet Hals og bølgende Lokker, som til en Fest. Det er jo ogsaa hendes Troskabs, hendes Kjærligheds Fest. Hendes Bevægelse er yndig — hendes mod den Elskede opløftede Blik glindser af Kjærlighed og Heroisme, men ogsaa af Taarer og Angst. Nu er hun den af Kjærlighed inspirerede Hustru — endnu kan hendes Blik finde den Elskedes Aasyn og være stolt af hans noble Rolighed i Dødsfaren — nogle Dage efter vil hun være en trøstesløs Enke ved et blodigt Skaffot. Thi Lord Russell blev, som bekjendt, vistnok uskyldig dømt til Døde og virkelig henrettet.

Men det er paatide at vende tilbage til de engelske Genremalerier. Her finde vi et ganske andet Selskab, skjønt ikke mindre nationalt britisk; vi gaae fra en af den engelske Histories mange Tragødier til den engelske borgerlige Komedie, der, som ogsaa hos os tilstrækkelig bekjendt, ikke er videre fiin, men desmere djærv, kraftig og humoristisk. Vi gjenkjende her, takket være DHr. Mulready, Maclise, Webster, Goodall, Horsley, Philipe, Leslie, Frith, Knight etc. en heel Verden af engelske Scener og Typer, som vi ere fortrolige med fra de engelske Romaner, ligefra Fielding, Smollet og Goldsmith til Dickens og Thackeray. Det er de samme Originaler af begge Kjøn og alle Aldere, de samme landlige Idyller, de samme Smugler- og Gavtyvehistorier, de samme Gadedrengestreger etc., alle fremstillede med største Sandhed, Liv og Humor, men alle tillige mere eller mindre skrigende og excentriske i Farver og Komposition. Og nu de prægtige Billeder fra Dyreverdenen. Her staar Landseer øverst. Hans Hjorte, Heste, Faar, Hunde, Aber ere alle lige uovertræffelige hver efter sit Slags, men man maa ikke troe, at han nøier sig dermed, han grupperer dem med hinanden til Genrebilleder, hvori han ofte veed at lægge en dyb Betydning, anvendelig selv paa Menneskelivet, dog uden derfor at give Slip paa Dyrelivets Eiendommelighed og Charakteristik. — Landskabs- og Sømaleriet viste sig ogsaa meget og tildeels heldigt dyrket af de engelske Kunstnere, men med den samme praktiske Skoles Kjendemærker, som de øvrige Kunstarter. Farven var ogsaa hos Landskabsmalerne ofte besynderlig skrigende, og Nøiagtigheden saa stor, at man troede at kunne tælle hvert Blad paa Træerne, hvert Græsstraa paa Marken; Blandt Landskabsmalerne var DHr. Linnel, Redgrave og Gilbert unægtelig de bedste. At Østaten England maatte have gode Sømalere kunde man vente; der viste sig ogsaa paa Udstillingen to af første Rang, nemlig Hr. Danby med sit store, dybt poetiske Stemningsbillede: „Aftensignalet" (et Krigsskib ligger eensomt for Anker paa en fjern Rhed, ved stille Søe, og hilser ved et Kanonskud Dagens Undergang) og Mr. Holland, hvis Sø-Prospekter fra Rotterdam og London søge deres Lige i Friskhed og Sandhed. Endnu maa jeg bemærke en Green af den engelske Malerkunst, som ingen anden Skole har dyrket i lignende Forhold og Værd, nemlig Aqvarelmaleriet, hvoraf herlige Exemplarer saaes i Udstillingens øvre Galleri. Aqvarellen er for Englænderne en national Kunst. Der existerer i London to Selskaber af Aqvarelmalere „Old water colour society" og „New water colour society." Deres første Kunstnere beskjæftige sig med denne, desværre saa let forgjængelige Maade at male paa, og drive det deri til at rivalisere med, ja endog overtræffe Oliemaleriet, baade med Hensyn til Størrelse og Effekt. Saaledes vare Haags: en Aften ved Slottet Balmoral, Duncans hollandske Baade, Corboulds „Scene af Propheten," Lewis's ægyptiske Studier, o. fl., alle Billeder, store saavel med Hensyn til Dimensioner som Fortjenester, og af den herligste Virkning. Kun Skade, at deres friske, livlige Farver saasnart ville blegne, deres yndige Tone tabe sig.

Vil jeg nu resumere Totalindtrykket af den engelske Maleriafdeling ved Udstillingen, saa bliver det, at den engelske Skole er den eneste ganske originale i hele vor Tids europæiske Malerkunst. Den ligner ingen anden, hverken i sine Fortrin eller sine Mangler.

Litteratur og Kunst.

Lektioner for Pasjonstiden eller Betragtninger over vor Frelsers store Lidelse af Wilhelm Løhe, luthersk Præst i Bayern. Oversat fra Tydsk ved K. M. Breien, Kandidat i Theologien. Drammen 1856 (ɔ: 1855) 5⅜ Ark 8. H. Lyches Forlag. Priis 24 ß. Som man veed, gives der ingen Literaturgreen, der erholder en saa stadig Tilvæxt fra alle Landets Egne og alleslags Forfattere, som den theologiske. Men der gives heller ingen som kan opvise en saadan Hærskare af Styverfængerprodukter og rene Markedsfabrikata. Enhver, som kan sin Børnelærdom, anseer sig berettiget til at være religiøs Skribent, og Enhver med selv det tarveligste Kjendskab til et fremmedt Sprog drister sig til at være Oversætter. Man behøver ikke at kunne skrive sit Modersmaal, for at levere Bøger paa det Felt. Naar man kun skriver en saavidt forstaaelig Haand, at Sætterne kunne læse den, da bringe disse det Skrevne i en ikke altfor ugrammatisk Stil — og dermed gaar det. Hvo, som nu enten ikke kjender Skrivekunsten eller ikke har Dristighed nok til at udøve den til theologisk Forfatterskab, han har Kans til at sørge for Literaturens Forsyning paa anden Maade Han opkaste sig til „Udgiver" af Skrifter fra de forløbne Aarhundreder med hiint Slags smagløse, men lokkende Titler, som allerede Holberg gjorde sig lystig over. Og han kan næsten være sikker paa at gjøre bedre Forretninger derved, end om han var Forfatter, selv af det allerbedste theologiske Skrift nutildags. Thi blandt vor Landalmue, der har saa stor Forkjærlighed for det Djærve og Rædselsfulde i de ældgamle Fremstillinger af gudelige Sager, vil man kunne paaregne en Afsætning af 5—10,000 Exemplarer, medens der af gode originale Skrifter somoftest ikke afsættes Tiendeparten. Under saadanne Omstændigheder kan det ikke være at tænke paa for Kritiken at føre Opsigt over hele vor Opbyggelsesliteratur. Man maa finde sig i at tie til det Slette og Middelmaadige og blot nævne, hvad der hæver sig derover. Som et Skrift af sidste Slags troe vi at kunne omtale de „Betragtninger," hvis Titel ovenfor er anført. Oversættern indfører Bogen med nogle Ord til Læseren, der indeholde den bedste Anbefaling, hvorfor de ogsaa hidsættes. De lyde saaledes:

„Vistnok have vi i vort Sprog allerede før en Del kristelige Betragtninger over vor Frelsers Jesu Kristi Lidelseshistorie, og naar jeg desuagtet her forøger deres Tal, saa er Grunden vistnok ogsaa hermed at skaffe nogle korte og billige Betragtninger over vor Frelsers Lidelse, men det er dog væsentlig af et Par andre Hensyn, at jeg er bleven bevæget til at foranstalte denne Oversættelse. For det Første vil jeg dermed forsøge at berede En og Anden en Opbyggelse, og dernæst ønsker jeg ogsaa ved min Oversættelse til en Begyndelse at gjøre kristelige Landsmænd og Landsmandinder bekjendte med en Mand, der hidtil neppe har været kjendt af ret Mange blandt vor Lægstænd, men dog ved sine Skrifters usædvanlige Dybde, Inderlighed og Klarhed og ogsaa ved sin i dem stærkt fremtrædende Kjærlighed til ren og uforfalsket Lutherdom i særdeles Grad formaar at opflamme Kjærligheden til Kristendommen, som den ren og uforfalsket findes i vor lutherske Kirke."

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 21de Dec. f. A. er et Katheketembede befalet oprettet for Ladestedet Mandal, hvis Indehaver skal for det Første overtage Andenlærerposten ved Stedets Borgerskole mod en Løn af 240 Spd. af Statskassen samt forpligtes til siden at overtage Bestyrer- og Førstelærerposten ved samme Skole (Løn 300 Spd.), hvorhos han til sine Tider har at forrette Gudstjeneste i Halsaa Kirke mod derfor at oppebære frivilligt Offer en Gang om Aaret og 60 Spd. af Mandals Kommune.

— Under 7de d. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Provst i Mandals Provsti og Sognepræst til Mandals Pstg. N. N. Vogt til Sognepræst til Eidsvold; Sognepræst til Kvinesdals Pstg. D. H. Brochman til Sognepræst til Næs (øvre Romerike); Sognepræst til Næs Pstg. (Hallingdal) S. E. Berner til Sognepræst til Ringsaker; konst. Lektor, Kand. theol. R. Tønder Nissen til Lektor i Theologi ved Universitetet; Lensmand i Eidsvold, Exam. jur. J. G. Lund til Foged i Fossens Fogderi, samt surn. Premierlieutenant i Artilleribrigaden A. L. Riis til Sekondlieutenant i Ingeniørbrigaden.

— Under s. D. er Sognepræst til Hafslo Pstg. A. S. Egeberg meddelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 300 Spd.

— Under 4de Jan. er Kand. jur. C. F. O. Heidenreich og under 7de Jan. Kand. jur. J. S. Theiste og F. A. Z. Sandberg samt Exam. jur. O. Nyborg autoriserede som Sagførere ved Underretterne.

— Under 10de Jan. er autoriseret som Sagførere ved Overretterne: Kandidaterne S. C. Strøm, H. O. B. Homann, U. F. C. Arneberg, H. Heyerdahl og Underretssagfører, Exam. jur. M. Rosenlund. Ved Underretterne Exam. jur. O. C. Gløersen.

— Formandskabet har gjenvalgt Assessor Motzfeldt som Ordfører og Advokat Kildal som Viceordfører.

— Den svenske Minister i Stockholm, W. Lobstein, er under 27de Dec. udnævnt til Storkors af St. Olafs Orden.

— Den 3die Jan. døde Oberstlieutenant og Felttøimester J. S. Lund 57 Aar gammel.

— Postkontoret bekjendtgjør, at fra den 13de Jan. skal en 3die ugentlig Post mellem Christiania og Throndhjem over Hamar, Løiten, Elverum og Kvikne sættes igang.

— Christiania Theater har nu nu ogsaa siden 8de Januar begyndt at give Tirsdags-Abonnementsforestillinger, altsaa at spille tre Gange om Ugen. Den trods Dyrtiden stadige Rift efter Billetter, som Theatret ikke har kunnet tilfredsstille, maa naturligviis have været tilstrækkelig Bevæggrund for Direktionen til at forsøge med hiin ugentlige Extraforestilling.

— I Akers og Oslo Menigheder er i 1855 indgaaet 311 Ægteskaber og født 911 Børn, 474 Drenge og 437 Piger, foruden 47 Dødfødte. Af hine vare 47 Drenge og 37 Piger udenfor Ægteskab. De Dødes Antal udgjorde 562, nemlig: 317 af Mandkjøn og 245 af Kvindekjøn.

— I Garnisons-Menigheden er indgaaet 32 Ægteskaber, født 71 Drengebørn, hvoraf 2 uægte og 55 Pigebørn. 81 af begge Kjøn døde.

Horten. En jur. Kand. har en Tid før Juul „forladt Landet med Botne Sparebanks Midler, og forøvrigt stiftet en uhyre Gjeld."

Throndhjems nye Stiftstidende er gaaet ind ved første Halvaargangs Slutning.

Tromsø. Den 22de Nov. ankom hertil de 3 første Archangelfarere med Kornvarer og flere ventedes bagefter.

— Reisende fra Archangel berette, at Russerne der holde paa at bygge 6 store Fregatter og 20 nye Skrue-Kanonbaade, og at alle Tømmermænd anvendes ved Statens Værfter.

Christianssand. Af otte Engelskmænd skal være subskriberet 60,000 £ til Oprettelsen af et mechanisk Værksted her paa Stedet.

Bergen. Der er opført et nyt Skuespil af H. Ibsen, „Gildet paa Solhoug," der har gjort stor Lykke, idet Forfatteren med stormende Bifald er bleven fremkaldt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Forhenværende Statsraad G. Poppins, der har Fortjeneste af Landbrugsvæsenet, døde den 3die Jan. over 85 Aar gl.

Danmark. Under 1ste Jan. have saamange Ordensdekorationer og Raads-Udnævnelser fundet Sted, at de Hædredes Navne fylde over 2 Spalter i Dagbladet. Prof. Wedel-Simonsen er bleven Kommandør af Dannebrog, Prof. A. Geffroy i Bordeaux, (Forfatter af den foran i vort Blad staaende Artikel om Sverige) og (norsk) Brigadelæge C. A. Egeberg Riddere af samme Orden, Prof. Clausen tillagt Rang med Sjellands Biskop; Professorerne Sibbern, Madvig og J. E. Larsen ere blevne Konferentsraader, Prof. N. M. Petersen Etatsraad og Registrator Kall Rasmussen Professor.

— Ved Finantsloven for næste Aar er foreslaaet at lade Staten yde 48,000 Rdlr. i aarligt Tilskud til Theatret, hvilket Forslag Flertallet af Folkethingets Udvalg tiltræder.

— Til Folkethinget er indkommet en af over 15,000 Navne underskrevet Petition ang. Fæsteafløsningen.

— Det russiske Organ Nord beretter at Danmark har udgivet en Cirkulærdepesche til de fremmede Regjeringer, af hvilken fremgaar den danske Regjerings Utilbøielighed til en Solidaritet i den af Sverige afsluttede Traktat. Den erklærer afgjørende at ville bibeholde Neutraliteten.

England. Times indeholder fra Wien den 30te f. M.: „Den 28de Decbr. meddelte Grev Buol Fyrst Gortschakoff Fredsbetingelserne. De findes angivne i Times for 12te Decbr. Det, der forlanges afstaaet af Bessarabien, for at sikre Donauseiladsen, er Landstrækningen mellem Fæstningen Chozim mod Nord, Saltsøen Sasyk mod Syd og Pruth mod Vest. Tre Uger fra den Dag, Betingelserne tilstilles Rusland, indrømmes dette til Betænkningstid. Det her Meddelte er authentisk."

Frankrig. Der tales om et muligt Felttog til Nordeuropa, der skal foregaae med en Landgangshær paa 75,000 Mand. Napoleon siges selv at ville lede Felttoget.

— Man har taget sig fore at tillægge Keiser Napoleon Forfatterskabet af en Broschure om Nødvendigheden af en Fredskongres, hvilket dog saalangtfra tilkommer ham, at Pariser-Politiet endog forfølger Pjesen. Forfatteren er en tidligere Simonist, Duveyrier.

— Moniteur for 11te Jan. beretter: Idag afholdtes et Krigsraad af engelske og franske Admiraler og Generaler, samt den sardiniske General Marmora, under Keiserens Forsæde. Hensigten var alene at faae Oplysning om de militære Kombinationer. Eventualiteterne skulle forud tages under Overveielse.

Rusland. Af et medicinsk Ugeblad erfares, at en russisk Bonde i tvende Ægteskaber har faaet 72 levende Børn, hvoraf de 16 vare fødte fire og fire af Gangen, 24 som Trillinger og 32 som Tvillinger. Ogsaa sees af andre Angivelser, at det i Rusland ikke er sjeldent, at Kvinder føde 4 Børn af Gangen. Rusland er dog Resourcernes Land, ialfald hvad Menneskeliv angaar!

Krigsskuepladsen. Ifølge Telegraph-Efterretning over Petersburg den 7de Jan. har Omer Pascha trukket sig tilbage til Redut-Kale. Hans Tropper havde stygt Veir. De russiske Detaschementer, deri indbefattede de mingreliske Militser, „tilføiede hans Bagtrop saamegen Skade som muligt."

— Telegraphtraaden til Varna er bleven ødelagt af svære Storme i det sorte Hav, hvorved en Forsinkelse i de krim'ske Nyheder vil for længere Tid indtræde.

☞ **Subskription paa nærværende Blad modtages i alle Landets Postkontorer og Postaabnerier og her i Byen i Joh. Dahls Boghandling, samt hos Bladets Kasserer og dets Redaktør, og er bindende for et Aar eller længere, hvis Opsigelse ikke finder Sted inden Oktober Maaneds Udgang. Bladet udkommer een Gang om Ugen og koster 60 ß Kvartalet for indenbyes Boende, 66 ß forsendt gjennem Posten. Bidrag til Bladet leveres af mange af vore bekjendte Forfattere. Med Udgivelsen er forbundet en Præmiefordeling af 250 Spd., hvilken finder Sted ved Aarets Slutning. Gevinsterne fordeles herefter saaledes: 1 paa 50 Spd., 1 paa 20 Spd., 1 paa 15 Spd., 6 paa 10 Spd. og 21 paa 5 Spd., eller ialt 30 Gevindster.**

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 3. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 19de Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

Svenskerne havde troet, at de ved at underhandle skulde tilkjøbe sig indre Uafhængighed; dette skulde være den første Frugt af den Fred, de sluttede med St. Petersborgerkabinettet, som de nyere Forsvarere af denne Politik og denne Fred løfte saa til Skyerne. „Sverige“, sige de, „var, saalænge det var i Besiddelse af Pommern og Finland, et slet sammensat Legeme, udsat for Angreb fra alle Sider, kunde saares overalt, blev trukket med i alle Fastlandets Kampe, maatte altid være paa Feltfod, var et bestandigt Skræmsel for sine Naboer, i hvis Interesse det som en Følge deraf laa at svække det, udsat for deres Rænker og Intriger, uden Ophør foruroliget, febrilsk, demoraliseret.“

(En Artikel, som staar i det andet No. af den russiske Journal le Nord i Brüssel og er dateret fra Hamburg indeholder et Slags Svar paa de Ideer, vi have fremsat om Nordens Interesser i det orientalske Spørgsmaal. Den almindelige Sætning, som Forfatteren til denne mod os oppositionelle Artikel sætter i Spidsen, er, at Rusland er Sveriges Ven og naturlige Beskytter. Sverige den Dag idag forenet med Norge, skal være mægtigere end Sverige, da det havde Finland og Pommern. Det synes os unyttigt at underkaste disse den russiske Publicists besynderlige Forsikringer nogen ordentlig Drøftelse. Hele vort Arbeide har netop til Hensigt, lidt efter lidt, efter Tidsordenen, at bringe Beviser, der stride imod disse Forsikringer, og den Epoke af Sveriges Historie, vi nu afmale, frembyder os saadanne, som man seer, i Overflod.)

Lader os da undersøge, om virkelig Tabet af Finland, som man forsikrer, betryggede Sverige mod sine mægtige Naboers Rænker.

Stedingk havde strax efter Freden til Frederikshamn igjen overtaget sin gamle Post som svensk Minister ved Hoffet i St. Petersburg. Det er interessant nok i hans Depescher at læse Beretninger om hans første Audience. Alexander modtog ham i det samme Kabinet, hvor Stedingk 18 Maaneder iforveien havde seet Uveiret trække op og forgjæves havde bestræbt sig for at stille det. Den gamle Diplomat kunde ikke uden Bevægelse igjen paa dette Sted overtage sin Virksomhed, der var bleven afbrudt ved en saa gruelig Ulykke, og hans Sorg var synlig. Keiseren blev forvirret derved og i en Tone, der skulde vække Tillid, sagde han:

„Hvorledes befinder Kongen sig?“

„Hs. Majestæt,“ svarede Stedingk, „er langtfra at befinde sig vel. De sidste sørgelige Begivenheder, der have rammet vort stakkels Fædreland, have nedslaaet ham meget.“ „Ja,“ svarede Alexander, som vilde undgaae at tale om det Forbigangne, „de forfærdelige Omstændigheder, hvoraf vi ere blevne overvældede, have medført Forandringer, som maa være Dem smertelige; men vær overbevist om, at Rusland for Eftertiden kun vil fortjene Sveriges Venskab, og at vi ville gjøre Alt for at erholde det.“

Keiseren gav sig derpaa til at opregne Alt, hvad han havde gjort for at drage Gustav den Fjerde ind i Kontinentalsystemet. Han fortalte, at Napoleon i Erfurt havde opfordret ham til at bemægtige sig Sveriges skjønneste Provindser, og at han havde afslaaet det, hvorfor Stedingk roste ham meget i hans Æres Interesse.

Tilsidst sagde Alexander: „Vil De, min kjære Ambassadør, forsikre Kongen, Deres Herre, om min Agtelse og om, at vore Interesser for Fremtiden skulle være de samme. Hans og Sveriges Lykke ligger mig paa Hjerte, og jeg ønsker, at Intet skal forstyrre den Ro, jeg haaber han vil nyde. Jeg vil i min Handlemaade mod Deres Nation glemme alt Forbigangent. . . . .“

Czaren taug, som om han frygtede for at gaae forvidt. Han tog strax igjen tilorde og talte med Enthusiasme om Napoleon; men Stedingk, hvis Protektrice Marie Antoinette havde været, og som mindedes de skjønne Dage i Versailles, var Bourbonnerne hengiven. Alexander vidste det.

„De er forud indtaget mod ham“, sagde han, „jeg veed det nok. Jeg kjender ham fra lang Tid tilbage. Uden at tale om hans Egenskaber som stor Politikus og om dette ædle Forsæt at grunde en europæisk Fred, som han udentvivl vil udføre, hvilket Ædelsind og hvilket Retsind! Hvilken Troskab i hans Ord til mig! Hans Hjerte er aabent for mig; han skjuler Intet for mig. Han har hele min Tillid, hele min Hengivenhed og vort Venskab skal først ende med vort Liv.“

Samtalen kom dernæst ind paa svenske Materier og saaledes ogsaa paa Prindsen af Vasa, Gustav den Fjerdes Søn. „Hvorledes er det muligt,“ sagde Alexander, „at hele Nationen er enig i at udelukke fra Thronen en ung Prinds, som ingen Deel bar i sin Faders Feil? Alt dette foruroliger mig, det maa jeg tilstaae, og jeg veed ikke, hvad jeg skal tænke derom.“

Disse sidste Ord bleve sagte ganske fortroligt og aldeles ikke officielt, det gjorde han selv Stedingk opmærksom paa, idet han erklærede, at han aldeles ikke vilde blande sig ind i Sveriges indre Anliggender. Det Følgende vil vise os, enten at Alexander ikke forblev dette Løfte tro, eller at Sverige i den Grad hadede Rusland, at det uden Ophør tilskrev det alle sine Ulykker.

Man maa tilstaae, at de ydre Omstændigheder vare lidet til Ruslands Ære. Efter Revolutionen af 13de Marts havde ikke Alexander anerkjendt den nye svenske Regjering. Han havde endvidere lagt sit Misnøie med den af Rigsdagen voterede Konstitution for Dagen. Besynderligt nok havde man i Sverige tillagt ham den Hensigt, ved sin almægtige Indflydelse at see til at faae indført der den gamle Konstitution af 1721, denne Anarchiets Støtte, som Katharina og Frederik den 2den havde interesseret sig saameget for, da de vilde berede Sverige Polens Skjæbne. Hvad enten nu denne Mistanke var grundet eller ikke, er den dog et klart Beviis paa, med hvilke Øine man i Sverige betragtede de russiske Rænker. Endvidere viste aldrig Alexander sig oprigtig mod den i 1809 valgte Kronprinds. Nu er det jo vistnok saa, at hverken de Motiver eller de Forhaabninger, som ledede dette Valg, kunde være ham behagelige. Svenskerne havde gjort Regning paa, at den Omstændighed, at Prindsen af Augustenborg blev valgt til Kronprinds, skalde forene Norge med Sverige. Men St Petersburgerkabinettet var dengang Danmarks Allierede, og det var dets Pligt ikke at samtykke i denne Forening. Fremdeles troede Svenskerne i Prindsens Talenter og hans Følelser at skulle finde en fast Støtte, et Værn mod Rusland. I de mundtlige Underhandlinger, der vare gaaede forud for Prindsens Valg, havde Grev Platen forestillet ham at, naar først engang Sverige var bleven knust af denne Magt, vilde Touren komme til Norge, og at begge Landes Interesser vare fælles ligesaavel som deres Følelser.

„Vilde De tillade vor Ruin“ sagde han, „for siden selv at blive Barbarernes Bytte?“

„Nei,“ havde Prindsen med Varme og trods sine tidligere Skrupler sagt, „tusind Gange Nei! Heller bukke under og gaae i Landflygtighed til Amerika.“

Og han havde lovet, at han imidlertid skulde ansøge Kongen af Danmark om Tilladelse til i Forening med den svenske Armee at besætte en Deel af det truede Territorium for at modsætte sig den russiske Invasions Fremskridt. Alexander var ikke uvidende herom. Endelig havde den nye Kronprinds lovet Norge en fri Konstitution; i Sverige antog han den, som Rigsdagen og Karl d. 13de havde proklameret. Kunde Rusland uden Mishag see et konstitutionelt Regiments Naboskab?

De Vanskeligheder, hvoraf den nye Regjering var omgivet, kunde idetmindste tjene til at berolige Czarens Ængstelse. Karl d. 13de havde ikke uden Skrupler samtykket i at udelukke sin Brodersøns Søn. Prindsen af Augustenborg var valgt af Mændene fra 1809, men deres Fiender bleve hans. Det gamle svenske Aristokrati, Rutherne, Ugglaeerne, de la Gardierne, Fersenerne, saa sig ved Revolutionen truet i sin Anseelse, sine Privilegier og sine Rigdomme. De vare bestemte til at vove Alt for at omstyrte den nye Konstitution og sætte det gamle Dynasti paa Thronen. De dannede en Klub, som havde sin regelmæssige Organisation, sit hemmelige Politi, og hvor de tilligemed sine forskjelige Planer fandt op de Bagvaskelser, som de ansaae for gavnligt at udbrede. Før Kronprindsens Valg havde de, støttende sig til Dronningens Indflydelse og hos hende bistaaet af Grevinde Piper, Fersenernes Søster, forsøgt at faae Karl d. 13de til at antage Prindsen af Vasa, Gustavs Søn, til Thronfølger. Efter Valget, som stred mod deres Ønsker, saa man dem finde paa de mest phantastiske Planer, snart en Reisning af Dalekarlene, snart en Befrielse af den kongelige Familie, der sad fast paa Gripsholm, den fik nu skee ved Overraskelse eller ved Magt. Siden vilde de ved List og Rænker faae Kronprindsen til at vælge Gustavs Søn til sin tilkommende Efterfølger; de udbredte Rygtet om et saadant Løfte, som om det var virkeligt, og paastode, at Kronprindsen havde forpligtet sig til ei at gifte sig. Mod disse Intriger tog Regjeringspartiet sin Tilflugt til de samme Vaaben, som Modpartiet, dannede ligeledes en Klub, der ligesom den anden havde sine Spioner og Pamphletskrivere, og forsmaaede ikke ligeledes at sætte ud falske Nyheder og Bagvaskelser. Begge Partier vare saare ivrige; thi den syge Konge syntes ikke at have mange Dage at leve i*). Adlersparre, som vi have seet udkaste Planen til og begynde Revolutionen, tog nogle nyttige Forholdsregler, mod den aristokratiske Ligue. Han forsøgte vistnok uden Held at faae et Ægteskab istand mellem Prindsen af Augustenborg og en Prindsesse af Napoleons Familie; han fik i al Hemmelighed den kongelige Familie ud af Sverige, og begav sig i Begyndelsen af December 1809 paa Veien for at bringe Kronprindsen til Stockholm, da denne, skjønt valgt, var forbleven i Norge, medens det var af Vigtighed at have ham ved Haanden, deels for at unddrage ham fiendtlige Paavirkninger, deels for at kunne udraabe ham til Konge strax for det Tilfælde, at Karl d. 13de skulde dø.

Her begynder da et Drama, som ikke kan udelades i dette Maleri af denne bevægede Periode, og hvis Følger have ladet sig føle gjennem Sveriges hele Historie. Kronprindsen, Karl August af Augustenborgs Død, som ender det, har sikkerlig, hvad der nu end har været den virkelige Grund dertil, paa den ene Side reist en Skillemuur mellem Norge og Danmark og saaledes forberedt Bernadottes Værk, paa den anden Side har den gjort Svælget mellem Sverige og Rusland dybere. Allerede før Karl Augusts Ankomst til Sverige gik der fra alle Kanter mørke Rygter, som spaaede ham en nærforestaaende Død og hans Tilhængere deres Forhaabningers Kuldkastelse. Plakater og anonyme Billetter, saavel i Stockholm, som paa hele den Vei, han maatte befare, ligefra Gøtheborg til Hovedstaden, fremstillede ham som omringet af Snigmordere. Adlersparre, som var reist Prindsen imøde til Svinesund, begik maaskee den Feil at tro altfor meget paa disse Advarsler, der ingen anden Hensigt kunde have, end at hindre Reisen. Han begik den Feil ofte at underholde Karl August herom, saa denne blev mistænkelig og urolig. Saaledes reiste Prindsen igjennem Sverige, overalt modtagen af Folkets Jubel, men i sit Indre fuld af Frygt og Mistanke. Da han var ankommen til Slottet Drotningholm, hvor han skulde opholde sig nogle Dage, før han gjorde sit høitidelige Indtog i Stockholm, saa han sig omringet af Personer, som han havde Grund til at tro ildesindede mod sig. Hvorledes kunde virkelig Karl d. 13de f Ex. ved hans Hof ansætte de to Brødre Fersen, som Alverden vidste vare det gamle Kongehuus hengivne, og hvorledes kunde han sende ham som Læge Dentisten Rossi, Søn af en italiensk Optikus og af Fersenerne før indført ved Hoffet, og som havde gjort sin Lykke hos Gustav den 4de, og hvis Charakteer var mistænkt? Det er klart, at disse Valg vare ledede af Prindsens Fiender.

(Fortsættes.)

Om sammenbyggede Udhuse for Landmanden.

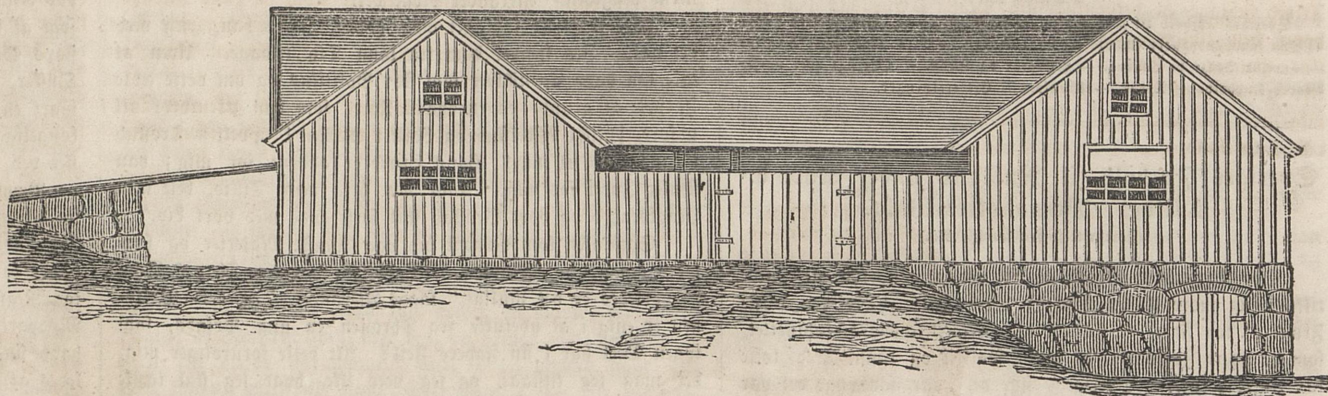
At de Redskaber, Maskiner og Ladeindretninger, som Landmanden har Brug for, maa passe til Driften, og udvikles i samme Forhold, som denne gaar frem eller forbedres, tør uden Tvivl være indlysende for Enhver, der har noget Kjendskab til et ordentligt Landbrugs Fordringer. I en stor Deel af vore Bygdelag, hvor Agerbruget er Hovedsagen, har man ogsaa i de senere Tider i disse Henseender gjort Fremskridt der ikke ere ubetydelige, og man finder paa mange Steder gode og hensigtsmæssige Redskaber, og paa ikke faa Tids og Menneskekraft besparende Maskiner. Til saadanne Indretninger høre ogsaa Bondens Udhuse, men disses Ordning og Indret-

*) Man veed, at han levede saaledes endnu 9 Aar. Karl Johan (Bernadotte) fulgte ikke efter Karl den 13de før i 1818.

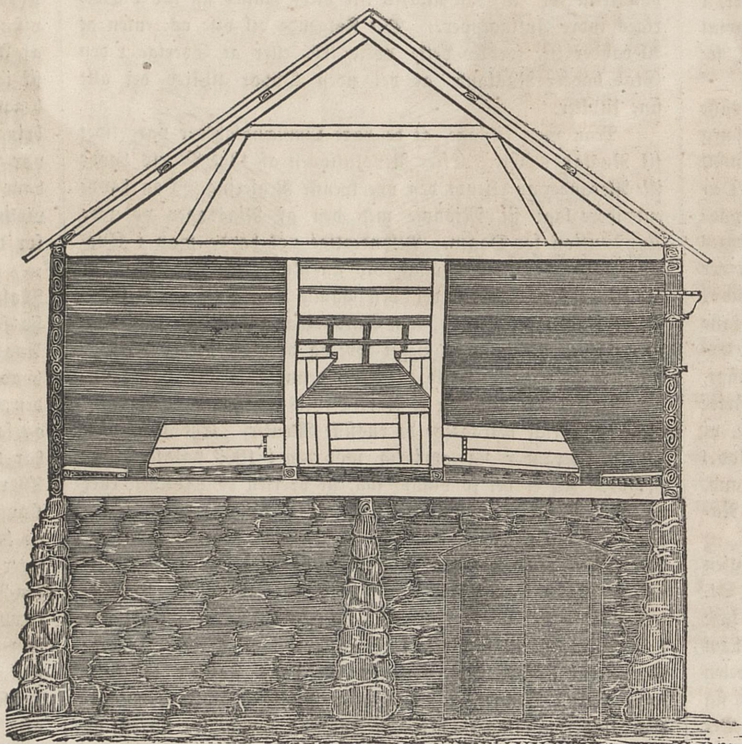
ning er i de fleste Egne af vort Land høist ufuldkommen ,og lader meget tilbage at ønske. Medens Opførelsen af disse Udhuse hos os næsten overalt kun røber Forvirring, Tanke- og Planløshed, eller, naar det kommer høit paa et eller andet Sted — ligesom man almindelig seer det i andre Lande — har faaet Præget af Bygherrens særegne Ideer om dette, istedetfor at være opførte og ordnede efter en vel gjennemtænkt Plan, saa finder man i Skotland netop en saadan gjennemført Planmæssighed udtrykt i et næsten aldeles eensartet Bygningsvæsen hos Landmanden. Det kom der under Behandling i Slutningen af forrige Aarhundrede, og Reformen har virket saa gjennemgribende over det hele Land, at næsten samtlige Udhuusbygninger, paa faa Undtagelser og smaa Afændringer nær, indtil det Kjedsommelige vise sig som Gjentagelser af den samme Grundform. Saadanne Udhuusbygninger som de skotske passe imidlertid ingenlunde for os, de passe ikke engang længer for Skotland, under det skotske Jordbrugs nuværende Udvikling; thi efter Brugets Forbedring og Stigen maa naturligviis ogsaa Husene ordres og forbedres.

Her til Lands gaar der som antydet i Regelen ikke nogen anden Eensformighed gjennem Udhusenes Opførelse og Ordning end Planløshedens og Uregelmæssighedens; og den Maade, man i de fleste af vore Bygder opfører og ordner sine Udhuse paa, er ligesaa uhensigtsmæssig som uregelmæssig og eiendommelig for vort Land. Da ethvert af Landmandens Behov almindelig afhjælpes ved et eget Huus, saa faar man paa en enkelt Gaard, undertiden over 30, og almindelig 15—20 større og mindre særskilte Huse. Paa andre Steder, hvor Bedriften er mere udviklet, finder man de egentlige Udhuse fordeelte i 3—4, undertiden endog i 2—3 særskilte Bygninger; men Hø og Halm maa alligevel som oftest bæres under aaben Himmel, naar de skal forbruges. Fjøs, Stald, Laave osv. ere saaledes som oftest, endog paa meget smaa Gaarde, egne Bygninger, der ere adskilte fra hverandre. Hensigten med dette, og Fordelen heraf siger man skal være den, at der er mindre Fare for, at Alt gaaer tabt i Ildebrandstilfælde; men paa mangfoldige Steder ligge alle disse Smaahuse saaledes til, at man vanskelig kan regne paa denne Fordeel, især da Udhusene ikke sjelden ere samlede omkring Stuebygningen og ligge baade for nær ind paa denne og paa hverandre. I gamle Dage kunde det maaskee have noget for sig, hvad der anføres om disse Ildebrandshensyn; men nu til Dags staar det i Enhvers Magt og kommer kun an paa Fremfærd og Villie at sikre sig for Tab ved Ildebrand. Man har til den Ende Forsikringsanstalter, Brandassurancekasser, hvor man nu med den største Lethed og Bekvemhed kan sikre sig fuld Erstatning for de mulige Tab, der kunde opstaae saavel paa Foder og Grøde som paa Indbo, Huusdyr, kort al den Eiendom, som nævnes kan. Den aarlige Udgift herfor, som i og for sig er ubetydelig, maa betragtes som den største Bagatel, naar man tager i Betænkning, hvor uendelig meget der indspares ved en hensigtsmæssig Bygningsmaade, samt den Omstændighed, at man ved Assurancen har betrygget sig mod Formuestab ved Ildsvaade. Det er indlysende, at alle disse Smaahuse, som ligge saaledes hvert for sig, formedelst de mange Ydervægge, Tage m. m. udkræve en langt større Mængde Tømmer, Tækningsmateriale, kort Bygningsværk og Arbeide og følgelig ere langt kostbarere at opføre og vedligeholde, end et eneste Huus, der under samme Tag gjør Fyldest for alle Bondens Behov af Huusrum. Dertil kommer at alle disse Smaahuse ofte ved den adspredte Beliggenhed borttage en heel Deel nyttig Mark fra Agerbruget, ei at tale om at de ogsaa ere slet og uhensigtsmæssigt indrettede, i det f. Ex. Stald, Fjøs og Faarehuus ikke sjelden ere saa lave og mørke, at Huusdyrene desformedelst ikke paa langt nær kunne have den rette Trivsel. Det uhensigtsmæssige og ubekvemme i denne den sædvanlige Ordning og Indretning af Udhusene gjør Gaardsbruget besværligt og foraarsager ikke alene et betydeligt Tab af Hø og Halm, men et endnu betydeligere af Tid og Arbeide; thi det skal ikke behøve at være nogen særdeles stor Gaard, førend der stadig udkræves et Menneskes Arbeide for at trække det fornødne Foder huusimellem; ved større Brug stiger den Arbeidskraft, der hertil udfordres, endog til 2 a 3 Mennesker, og selv paa Huusmandspladsen, hvor man naturligviis har den samme Indretning og Ordning, tabes der daglig baade Foder og Arbeide. Naar Udgiften for et Menneske daglig med Kost og Løn ansættes til 50 Spd., vil det indsees hvilke Summer dette spildte Arbeide løber op til ved Norges 113,000 særskilte Brug og 58,000 Huusmandspladse. Agronom Christensen, der har havt den Godhed at meddele os Momenterne til det Meste af hvad her om det Emne findes anført, efter et Foredrag han for nogen Tid siden holdt, har deri gjort følgende Overslag over det, der saaledes spildes i Arbeide og Føde ved de slette Huse; i dette Overslag er Alt beregnet saa overordentlig lavt, at det maaskee ikke paa langt nær nærmer sig til Halvdelen af det virkelige Spild og Arbeidstab, men desuagtet gjælder det Millioner *)

Hvor betydeligt dette Tab end er selv efter denne lave Ansættelse, saa er det dog kun ringe i Sammenligning med det endnu langt større Tab, der tildeels formedelst Fæhusenes og Staldenes uhensigtsmæssige og urimelige Indretning, tildeels formedelst manglende Indsigt samt gode og hensigtsmæssige Foranstaltninger gaar for sig ved Spildning, fornemmelig af flydende Gjødningsstoffe. Dette Emne er som Priisopgave bleven drøftet i England, og Uddrag af Priisopgaverne indført i Agricultural Journal 1848 Juli, hvilket Uddrag er oversat og optaget i „Beretning om Forhandlinger i Drammens Landboforenings Møder i Aaret 1848" S. 107, hvor der ogsaa er gjort Anvendelse af Resultaterne paa norske Forhold og tilføiet Anviisning til Gjødningsstoffenes Opsamling, Behandling og Anvendelse. „Dersom man vil overføre og anvende de for England gjorte Beregninger angaaende Tab af flydende Gjødningsstoffe", heder det i bemeldte Uddrag S. 126 „paa vore norske Forhold, saa vil der fremstille sig omtrent følgende Resultater: Den faste Substants af Menneskeurin, beregnet efter 1,300,000 Individer a 59 Pd. om Aaret, giver 76,700,000 Pd.; af 840,000 Stk. stort Kvæg 804 Pd, for hver om Aaret — 675,360,000 Pd. videre af 130,000 Heste 54 Pd. for hver, aarlig 7,000,000. Dette giver tilsammen 759,080,000 Pd.; thi de efter Optællingen i 1845 anførte $1^1/_2$ Million Faar og 80—100,000 Stk. Sviin medtages ikke i Beregningen. For paa ingen Maade at slaae over, ville vi i Lighed med den engelske Forfatter antage, at kun det Halve af ovenstaaende Gjødningsstof gaar tabt. Naar vi saaledes ansætte Halvdelen til Tons a 2040 Pd. (eller $6^3/_8$ Skpd.) hvilket giver 186,049 Tons, og beregner denne efter den da antagne Priis 10 £ pr. Ton, saa udkommer der 1,860,094 £ som ansat i norske Penge til $4^1/_3$ Spd. udgjør 8,062,123 Spd. eller meget mere end det dobbelte Beløb af det norske aarlige Statsbudget. For imidlertid ikke at overføre paa vore Forhold af den engelske Forfatters Beregning Nogetsomhelst mere, end hvad der med Sikkerhed kan antages at passe, saa ville vi gaae en anden Vei for maaskee tydeligere at vise Tabet hos os. Antaget, at den ovenfor beregnede Mængde ved Lannens eller Urinens slette Opsamling mindst beløber sig til 186,049 Tons a $6^3/_8$ Skpd. eller 2040 Pd. gjør dette 379,550,000 Pd.; antaget endvidere, at vi i Regelen, under vore klimatiske Forhold, bør gjøde omtrent dobbelt saa stærkt som i England, hvorfor vi ville regne 800 Pd. af denne Gjødning, hvis Kraft er sat lig Guanoen, som tilstrækkelig for 1 Td. Land a 10,000 □ Alen eller fire Maal, til dermed at frembringe 1 Kornafgrøde — saa vil man med det forhen angivne spildte Gjødningskvantum aarlig kunne gjøde 474,425 Tdr. Land. Tilsaar man denne Vidde med de sædvanlige Kornarter i et Gjennemsnit af $^3/_4$ Td. for Td. Land, saa vil man derved have en Udsæd af 355,818 Tdr. Korn, som efter en Gjennemsnits-Avling af 5 Fold vil give 1,779,090 Tdr. Korn. Ansætter man dette i Penge efter en Gjennemsnitspriis af 3 Spd. pr. Td., da udkommer et Pengebeløb af over $5^1/_3$ Million Speciedaler." Hvorledes disse Tab end yderligere forøges, saaledes at de i det Hele taget løbe op til eller endog udgjøre mere end Agerbrugets hele Udbytte her i Landet, formedelst slet Kvæghold, Sultefødning og mangelfuld Behandling af Afdrotten, er her ikke Sted til at omhandle nærmere, da dette sidste ikke kommer paa de slet indrettede og anordnede Huses Regning, men skriver sig fra manglende Kyndighed i Landhuusholdningen i Almindelighed.

Figur 1.

(Fig. 2.)

Da det hele Landbrug, naar det skal kunne give et rimeligt Udbytte, maa grundes paa en Mængde af smaa fornuftige Besparelser, maa man her opkaste det Spørgsmaal: hvilke Fordringer skal man opstille til Udhuse, hvorved saadane Tab som de ovenanførte kunne undgaaes og de Fordele opnaaes, som følger af disse Huses hensigtsmæsfige Indretning og Ordning?

1. Den første Fordring er, at de saa vidt som muligt opføres sammenhængende eller under samme Tag.
2. Rummene for Avlingens Opbevaring maa være tilstrækkelige og saaledes, at de forskjellige Slags ikke blandes sammen og beskadiges. Desuden maa disse Rum være saaledes ordnede, at man for Fodringens Skyld til enhver Tid kan komme til hvert særskilt Slags Foder.
3. Til Husdyrenes Trivsel, Røgt og Fodring udfordres der tilstrækkeligt Rum, Luftvexel og passeligt Lys og Varme samt reenligt Leie og reent Vand. Husene maa følgelig indrettes saaledes, at disse Diemed opnaaes; thi man maa vel mærke sig, at det ligesaa ofte er Mangel paa frisk Luft, Reenligbed og passende Varme, der er Aarsag til Huusdyrenes Sygdomme, som Mangel paa Føde.
4. Gjødningens Behandling er ovenfor, forsaavidt den flydende angaar, allerede berørt, og skal i det Følgende nærmere omhandles; det almindelige er, at den flyder eller rinder bort til ingen Nytte af Mangel paa Indretninger til dens Opsamling. Saadanne bør der altsaa sørges for og ligeledes for Huusrum til tør Jord, Kalk og anden Jordstrøelse til at blande Gjødningsstoffene med og hindre at de komme til at gjære eller brænde for stærkt, hvorved de formindskes og forringes altfor betydeligt.
5. Den lettest mulige og mest bekvemme Udførelse af alle Arbeider. Herunder høre Tærskning og Hakkelseskjæring, hvortil Maskiner mere og mere komme i Brug. Aflæsningen maa ogsaa gjøres saa let og bekvem som muligt, saaledes at man kan kjøre ind selv i den øvre Deel af Husene og slippe at lange op, hvorved Halm

*) Antallet af de særskilte Brug ere opgivne at udgjøre 113,000; men ved at optælle de under forskjellige Skyldsætningsrubrikker anførte Brug faar man det nedenfor anførte Tal 132,643. Hvorfra denne Forskjel skriver sig veed man ikke; men deels for at korrigere den mulige Feil heri, deels for at gjøre et passende Afslag for de Gaarde, der ligge øde, eller for de, hvor bedre og hensigtsmæssigere Udhuse ere opførte, og hvor følgelig intet saadant Spild af Foder og Arbeide foregaar, har man sprunget over omtrent 22,000 af de i Speciallisterne opførte Brug, som man har antaget for Underbrug og Ødegaarde saaledes at det Antal, der er optaget i vor Beregning kun udgjør 110,796 Brug.

			Spildning af Arbeide og Foder overhoved beregnet til	
40,131	under 12 ß.	4,286 Brug	5 Spd.	200,655.
	— 1 Ort	8,866 —		
	— 1 Daler	40,131 —		
28,652	1 a 2 Daler	28,652 —	8 Spd.	229,216.
	2 a 3 Daler	18,261 —	12 Spd.	504,036.
¼ Gd.	3 a 6 —	23,742 —		
½ =	6 a 10 —	6,284 —		
1 =	10 a 20 —	2,106 —		
42,013	20 og derover	315 —		
110,796		132,843		
	58,000 Huusmandspladse a		2 Spd.	116,000.
			Tilsammen Spd.	1,049,907.

Tallene for de Brug, som ere medtagne i Beregningen, ere spærrede.

Hø samt Tid og Arbeide spildes. Endelig maa Nummene ordnes saaledes, at hvert Slags Foder altid er i Nærheden af de Steder, hvor det skal bruges. At det er overordentlig fordeelagtigt at anvende Dampapparater til Kogningen af Rodfrugter m. m., der anvendes til Huusdyrenes Fodring, er bekjendt nok, og man kan ikke noksom anbefale denne Forbedring til vore Jordbrugere.

6. At Husene see ordentligt og pynteligt ud kan maaskee synes Mange er en ligegyldig Sag, men det forholder sig ingenlunde saaledes; thi der hvor der overalt i det Ydre som i det Indre hersker Orden og Pyntelighed, virker dette utroligt paa Folkenes og Arbeidernes Ordens- og Reenlighedssands, og hvilke fordeelagtige Tanker det vækker om Huusbonden selv tør ogsaa være indlysende. Endnu en Fordring er det, at man fra Vaaningshuset eller Hovedbygningen maa kunne see til Udhusene, for at man kan have Tilsyn med eller kontrollere hvad der foregaar.

(Fortsættes.)

Grev Massimo d'Azeglio.

Blandt de Mænd, der som Kjæmpere for konstitutionel Frihed indtage en betydningsfuld Plads i Europas Historie, hører den tidligere sardiniske Premierminister Grev d'Azeglio. Han er en Søn af Roberto d'Azeglio, en berømt Militær af gammel adelig piemontesisk Familie, der har virket meget for Udbredelsen af frisindede Ideer og Folkeoplysningen i sit Fædreland.

Sonnen, der har traadt i Faderens Fodspor, er født i Turin 1801. Han blev opdraget i Faderens Huus af en mørk, streng Geistlig, og paadrog sig ved Opsætsighed mod ham allerede i sit 14de Aar Kirkens Exkommunikation, hvorfra han først efter lange Bodsøvelser blev fritagen.

Han lagde sig allerede i en ung Alder efter Musik og Malerkunst, og bragte det i den sidste endog meget vidt, saa at han i Rom, hvor han 8 Aar opholdt sig, erhvervede et anseet Kunstnernavn. Efter Faderens Død 1830 gik han til Mailand, hvor han stiftede Bekjendtskab med den berømte Romanforfatter Manzoni, hvis Datter han ægtede.

Ogsaa gjorde han sig berømt som Skribent, og tvende nationale Romaner af ham bleve over hele Italien modtagne med Enthusiasme.

Snart begyndte Italiens politiske Anliggender udelukkende at beskjæftige ham. Han bereiste Italien, for at opmande den patriotiske Følelse og virke forsonende ligeover for Partierne. Overalt blev han modtaget med Jubel, og overalt gav han de Frihedsbestræbelser Impuls, som allerede før Gregor XVI's Død bevægede Italien. I Florentz skrev han et Flyveskrift, hvori han revsede den elendige pavelige Regjering, advarede mod unyttige Insurrektionsforsøg, og viste de italienske Fyrster Nødvendigheden af en national Politik. Da Pius den IX var bleven valgt, gik Azeglio atter til Rom og hans Indflydelse tilskriver man de Reformer, hvormed Pius begyndte sin Regjering. Under Opholdet i Rom udgav han en Mængde vigtige publicistiske Skrifter.

Da Karl Albert efter Lombardiets Opstand gik over Ticino, forlod Azeglio Rom med de pavelige Tropper, som vare bestemte til Understøttelse i den italienske Kamp. I Venedig tjente han som Oberst, og aflagde mange Prøver paa krigersk Mod. I Slaget ved Vicenza kommanderede han en Legion, og fik, efterat have gjort fortvivlet Modstand, en Flintekugle i Laaret. Saasnart han var helbredet, optraadte han i Skrift mod de seiersdrukne Republikanere, og blev ved Aabningen af det sardiniske Parlement valgt til Medlem af Deputeerkammeret.

Efter det ulykkelige Slag ved Novaria (23de Marts 1849) kaldte den unge Viktor Emanuel ham (Mai 1849) til Præsident for Kabinettet, hvilken Kaldelse han modtog mere af Kjærlighed til Kongen og Fædrelandet end af Tilbøielighed. Da han besad en saa overordentlig Agtelse blandt Folket. at man sagde „han styrede, organiserede, ja skabte den offentlige Mening i Italien," saa tjente hans Indtrædelse i Regjeringen i høi Grad til at styrke den nye Tingenes Orden og blev ogsaa velsignelsesrig for hans Fædreland, omendskjønt Forholdene efter en Tids Forløb opfordrede ham til at trække sig tilbage. (1852.) Om hans offentlige Virksomhed ytrede det engelske Ugeblad Examiner nylig Følgende:

„Den første Medhjælper ved Victor Emanuels mandige Politik er Grev Azeglio, og han er derfor fuldtvel berettiget til at deeltage i dens Hæder og dens Held. Grev Azeglio var oprindelig en Videnskabsmand; paa den Tid, da Videnskabelighed kun turde fremtræde ved skriftlige Afhandlinger, var han den Første, der opmuntrede sine Landsmænd til at stræbe efter Frihed, og blev derefter sin Fyrstes Raadgiver til at skjænke den. Senere ombyttede han Pennen med Sværdet, fulgte med Hæren paa dens Tog mod Verona og blev i den derpaa følgende Kamp farlig saaret. Dernæst blev han Minister, men led et Nederlag i de Deputeredes Kammer, hvorpaa han ifølge konstitutionelle Grundsætninger maatte trække sig tilbage, og blev erstattet af en yngre, vistnok mere praktisk øvet Forretningsmand. (4 Nov. 1852.) Dette var Grev Cavour. Piemonteserne havde nemlig i det første Aar af deres Frihedsperiode hovedsagelig været sysselsatte med den udenlandske Politik samt den Stilling, som deres Land indtog til Europa, og i disse Anliggender kunde Azeglio opfylde Alt, hvad man kunde ønske sig. Senere indtraadte finantsielle Forlegenheder; man klagede over at Industrien ikke fik noget rigtigt Opsving, man forlangte Handel, Jernbaner, materielle Forbedringer, og til alt dette fordrede man en Mand, der mere forstod sig paa Forretninger end paa Videnskaberne. Cavour indtog derfor Azeglios Plads. Om der end tidligere, da Ministerskiftet fandt Sted, kan have været nogen Meningsforskjel mellem disse Statsmænd og deres Tilhængere, saa er denne dog nu for Tiden udjevnet. Høire og venstre Side af Centrum i det piemontesiske Kammer ere enige og stemme i samme Retning, ligesom Cavour og Azeglio udgjøre Eet."

Azeglio er bekjendt som en i det offentlige og private Liv lige retskaffen og ligefrem Charakteer. Sin Konges Tillid bevarer han endnu, ligesom da han var hans første Raadgiver, og under Victor Emanuels Besøg i Frankrig og England i forrige Aars Slutning ledsagede han ham.

Camille Benzo de Cavour.

Massimo d'Azezlio.

Camille Benzo de Cavour,

Azeglios Eftermand som Premierminister, er født i Turin 1809 og Søn af en Kornhandler, der ved Spekulation havde vundet store Rigdomme og af Kong Karl Albert blev forlenet med Grevetitel, som da ogsaa føres af Sønnen. Han var først Page ved Hoffet; men formedelst sit bidende Vid og sin Charakteers Uafhængighed var han kun lidet skikket til her at gjøre sig yndet. Han ombyttede derfor Hoffet med Militærskolen og fik Rang af Inginiør-Lieutenant. Men da han havde Uvenner ved Hoffet og ingen Forfremmelse naaede, opgav han den militære Løbebave og drog til Genf, hvor han i nogen Tid opholdt sig, og derpaa til England.

Hjemvendt til Fædrelandet grundlagde han 1847 i Forening med Grev Balbo og Andre, Journalen „Il risorgimento," hvortil han især leverede nationaløkonomiske Artikler til Frihandelens Fremme.

I 1849 var han Deputeret og hørte som saadan til den moderate Opposition. I 1850, netop som Forviklingen med Geistligheden havde naaet en betænkelig Høide, efterfulgte han Grev Santa Rosa som Agerdyrknings- og Handelsminister. I 1851 blev han tillige Finantsminister, men udtraadte i Mai 1852 af Kabinetet. Dog allerede samme Aar, 4de Nov., blev han Ministerpræsident, med en Premierministers Funktioner, hvormed han nu tillige forener en Finantsministers. Cavour er en i høi Grad praktisk og energisk Mand, og overhovedet en saadan Personlighed, som hans Fædreland under nærværende Omstændigheder synes at tiltrænge.

Litteratur og Kunst.

Af Norsk Kirketidende, udgivet af Kand. theol. B. Muus, ere de 2 første Nummere udkomne og indeholde: Nytaarssalme af M. B. Landstad, nogle Ord til Læserne af Udg., Beviis for Barnedaabens guddommelige Gyldighed af Joh. Rambach (med Indledningsord af Udg.) og kirkelige Efterretninger, deels fra Indlandet, deels fra Udlandet. Da Kirketidenden ikke er fuldt Halvdelen saa stor som dette Blad og paa Grund af de dertil valgte store Typer knapt rummer Tredieparten, vil man indsee, at den er lidet skikket til Optagelse af længere oversatte eller forud bekjendte Afhandlinger. Naar Udg. ikke desmindre allerede i de første Nummere har grebet til det Slags Fyldemidler, da tyder dette ikke foreløbig hen paa noget stort Forraad af Stof eller særdeles Medvirken af de Mænd, der have tilsagt ham sin Bistand. Hermed vil Anmelderen ikke nægte, at gamle Rambachs „Beviis" jo kan være godt og gavnligt for vor Tid og tjene til Opklarelse af „Kirkens Anliggender;" men der er saa uendelig meget Gammelt, der ved de deri udtalte Sandheder passer paa enhver Tid og derfor ogsaa fortjente idelig at gjentages, at om man virkelig skulde indlade sig herpaa, vilde alle Landets Trykkerier derved faae mere end fuldtop at bestille. Fornyelsen af hvad der er gaaet i Glemmebogen maa saaledes altid skee med nogen Sparsomhed, og i dobbelt Grad maa dette gjælde, hvor en Udgiver raader over saa lidet Rum som Kirketidendens. Det indrømmes villigen, at det kan have fine store Vanskeligheder at fylde selv et saa lidet Blad som nysnævnte med originale Bidrag, saamegetmere som man i „Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke" har Erfaring for, hvor faa videnskabe-

lige Afhandlinger vore Theologer i en Række af et halvt Snees Aar have fundet sig opfordrede til at nedlægge i dette hidtil i sit Slags eneste Organ hertillands. Men saa maa det ogsaa heraf være tilladt at slutte, at Trangen eller Lysten til at drøfte og opklare de kirkelige Forholde inden vor Præstestand enten er mindre, end man har sagt og troet, eller ogsaa at Nutidens Præster ere saaledes afvænnede med Forfatterskab, hvilket udgjorde deres Forgjængeres Lyst, at der, trods Tidens talende Krav, skal en god Stund til, inden de kunne opmande sig til Virksomhed. At vi i Wexels besidde en af de flittigste og vel ogsaa dygtigste theologiske Forfattere i hele Skandinavien, og at ogsaa enkelte andre Præster have udfoldet en fortjenstfuld Forfattervirksomhed, kan ikke afvise den Mening om en ialmindelighed ringe Skrivelyst blandt den hele Stand, som vi her have udtalt. Vel er Kirketidenden for ung til at man deri allerede skulde vente at see Tegn til noget Omslag i det Gamle; men den er maaskee ligesaavist uskikket til at bevirke et saadant, selv om den udgik med mere Autoritet og mægtede at sætte andre Ideer i Omløb, end den, af Begyndelsen at dømme, vil kunne. Thi Sagen er vel tildeels den, at Præsterne nu, selv med den største Virkelyst, ikke som Forfattere ville kunne udrette saameget som i gamle Dage, da de ikke alene have flere Kaldspligter at varetage, men vel ogsaa røgte disse med en større Iver og Opofrelse af Tid, end deres Forgjængere. Dog til Noget udenfor hine Pligter maa det sikkert for Enhver, der har Villien, blive Tid tilovers, hvilket ogsaa Enkeltes Exempel noksom viser. Hvad nu Kirketidendens Indhold forresten angaar, udgjør de meddelte kirkelige Efterretninger ikke alene det Meste af de første Nummeres originale Stof, men de turde ogsaa være det mest Fortjenstlige og Tilfredsstillende ved det Hele; thi de ere redigerede med Flid og ville ogsaa kunne gives i nogen Fuldstændighed, da Udgiveren har sat sig i Forbindelse med Mænd paa forskjellige Steder, der have lovet at meddele hvad de antage at kunne interessere Tidendens Læsere. For at man ikke skal tillægge den ovenfor udtalte Mening større Tiltro, end den fortjener, og saaledes slutte, at Bladets anbefalende Egenskaber i theologisk Henseende nødvendigviis maatte være opdagede af Anmelderen, forudsat at saadanne fandtes, skal han bemærke, at han ikke er Theolog og saaledes kun har kunnet dømme om Tidenden som om et andet literært Foretagende og efter det Indtryk, han som en Læser af Mængden, har modtaget ved Gjennemgaaelsen af de foreliggende Nummere. Skulde Tidendens fortsatte Liv vise, at vi have feilet i vor Mening, skal Red. søge dette gjenoprettet ved at formaae en Theolog til at anmelde Fortsættelsen. — Bladet udgaaer fra det Steenske Bogtrykkeri, er anstændigt udstyret og koster 1 Spd. og 24 ß for Aaret.

Af Amtskarterne, der udgives paa det Offentliges Foranstaltning, er hidtil udkommet: Kart over Smaalenene (1826), Agershuus (1827), Hedemarken (3 Blade 1829), Grevskaberne (1832), alle af Kapitainerne Munthe og Ramm; over Christians Amt (3 Bl. 1845—51) og Budskerud (sydlige Blad 1854) begge af Kapitain Gjessing. I Løbet af indeværende Aar antages Karter over den nordlige Deel af Buskeruds og den sydlige Deel af Bratsberg Amt, begge ligeledes af Gjessing, at forlade Pressen. Prisen blev ved en for endeel Aar tilbage foretagen voldsom Nedsættelse fastsat til 60 ß pr. Blad, men hvorpaa, saavidt vides, ingen Boghandlerrabat har været givet; og saaledes vare Karterne yderst vanskelige at erholde gjennem Boghandelen, da Kjøbere sjelden uden Knur finde sig i Forhøielse af den ved Udsalgsstedet fastsatte Priis. Denne Ulempe synes Opmaalingskontoret, hvorfra Karterne udsælges, nu at søge at raade Bod paa ved gjennem Avertissementer at tilbyde Boghandlere og Kommissionærer 16⅔ pCt. i Rabat og stiltiende opføre Prisen paa hvert Blad til 72 ß. (Specialkystkarterne over det nordlige Norge koster 1 Spd. 24 ß, over det sydlige Norge 72 ß for Bladet, med tilhørende Beskrivelse og Fortoninger, og faaes med samme Rabat.)

Som Universitetsprogram for første Halvaar 1856 er udkommet „Beiträge zur Lateinischen Grammatik. I. Von L. C. M. Aubert.“ 4⅝ Ark st. 8. Medens de latinske Indbydelsesskrifter brugtes her ved Universitetet, udgav dette Skrifts Forfatter i Aarene 1833—44 en Række saadanne, hvori han fortolkede enkelte dunkle Steder hos de klassiske Forfattere, eller behandlede særegne Punkter af den latinske Grammatik. Men siden hiint Slags akademiske Leilighedsskrifter ophørte, har Forf. ikke gjennem Pressen forelagt den lærde Verden nogen Frugt af sin omfattende klassiske Lærdom og kritiske Skarpsindighed. Dette have Tilhørere af hans Forelæsninger vistnok ofte beklaget, ikke blot fordi de derved vanskelig kunde blive deelagtige i hvad der foredroges udenfor de Kursus, hvori de selv kunde deeltage, men ogsaa fordi det var dem klart, at den klassiske Oldtids Discipliner ved Hr. Auberts Behandling havde modtaget Oplysninger og Berigtigelser, der vare af for stor Betydning for Videnskaben, til at deres Bevarelse kun skulde beroe paa Kollegiehefter eller Tilhørernes Hukommelse. Glædeligt er det derfor at see, at Forf. nu har fundet sig foranlediget til atter at forelægge den lærde Verden nogle af sine Undersøgelser, og det paa den latinske Grammatiks Felt, hvor saa meget er skrevet og dog, efter hvad han har vist, saa liden Klarhed og Sikkerhed i mange Punkter endnu er opnaaet. Nærværende Hefte omfatter alene „einige Arten des lateinischen Genitivs,“ men det vil efter Titelen og Forordene at slutte, blive efterfulgt af andre, forsaavidt det maatte finde nogen Opmærksomhed hos det philologiske Publikum. Herom tvivle vi dog ikke, ligesaalidt som om det akademiske Kollegiums Liberalitet i at bekoste Udgivelsen, der i dette som i saa mange andre Tilfælder kun paa denne Maade kan blive mulig. I Forordene angiver Forf. Grunden til at han har betjent sig af et fremmed Sprog. Den er da naturligviis den, „at han ønskede sig et større philologiskt Publikum, end der hertillands var at vente for latinske grammatiske Undersøgelser.“ At han ikke som tidligere valgte Latin, har sin Forklaring deri, at en virkelig latinsk syntaktisk Terminologi hos de Gamle endnu ikke havde udviklet sig. Af Forelæsningskatalogen sees, at foruden denne Monographi skal som Program endnu i Løbet af Semestret følge en anden, nemlig: „Bidrag til Oplysning af Sammenhængen imellem Solens Axedreining og Lufttemperaturen“ af Observator C. F. Fearnley.

Oversigt over norske Blades Indhold.

De i Nyhedsbladet indrykkede Stykker om Norskheden have fremkaldt i Chr.-Posten No. 2615 og 16 „en liden Forpost-Fægtning for Norskhed i Skrift,“ hvori dette Blads Redaktør omtaltes paa en Maade, der krævede Svar, og det et mere polemiskt, end hvad man ellers var vant til i Nyhedsbladet. Redaktøren tyede derfor til Chr.-Postens Redaktion med sit Indlæg, saamegetmere som det maatte være af Vigtighed, at dette læstes af de samme Læsere, som Angrebet. Men Chr.-Postens Redaktør leverede mig Indlægget tilbage, idet han herfor gav Grunde, som dette Blads Red., ved at sætte sig i hans Sted, hverken har bestredet eller vil bestride. Ogsaa erklærede han sig beredt og forpligtet til at modtage „et anstændigt Gjenmæle“ fra vor Side, men ytrede tillige, at han gjerne saa vort Indlæg indrykket i et andet Blad, da han, hvis det stod i Posten, maatte svare paa dets daarlige antiskandinaviske Ræssonnement, hvilket han ellers kunde lade være. At jeg under disse Omstændigheder adlød det givne Vink, og istedetfor at prøve Posten med et omarbeidet Indlæg, uden Videre med et saadant tyede til et andet Blad (Morgenbladet, No. 9 for iaar), vil man ikke finde forunderligt, saamegetmindre som Chr.-Postens Redaktør i de i No. 2638 af hans Blad givne Forklaringer om hans Forhold til det tilbudte Indlæg have styrket min ved Samtalen fattede Formodning om at alle mine Udtryk vanskelig vilde komme til at tilfredsstille ham; thi han betegner Stederne i Mgbl.: „at tage Sproget med trællede Næver,“ og „norske Talemaader, som kun have Svineriets Anbefaling,“ som „Særegenheder,“ hvis Udrensning ved hiint Blads Red. burde været bevirket. Naar jeg skulde give mit Indlæg i Mgbl., var det ikke alene fornødent at forandre dets Indledningsord, der vare rettede til Postens Red., men ogsaa flere Steder, der forudsatte, at de Punkter i Forpost-Fægtningen, hvortil de knyttede sig, endnu stode i friskt Minde hos Læserne, og fremfor Alt maatte jeg søge at orientere de mange af Morgenbladets Publikum, der ikke havde læst Postens Artikel, en Smule i selve Striden. Jeg maatte saaledes omskrive mit hele Indlæg, og naar jeg ikke forresten gjentog dette ordlydende, var dette ikke alene fordi enkelte Ting ved den nye Gjennemgaaelse, som altid kunde forbedres, men ogsaa fordi Alt, hvad jeg af mit eget Forfatterskab afskriver, bliver en nye Redaktion, eller snarere en ny Bearbeidelse af Stoffet. At Chr.-Postens „Bemærkning“ ved Bearbeidelsen er kommet mig til Nytte, kan gjerne indrømmes, dog veed jeg ikke at have ført mig den tilgode ved Udeladelser af „Særegenheder,“ uden forsaavidt angaar trende blyantsmærkede Steder, hvor Chr.-Posten eller dens Redaktør berørtes, hvilke ved Indsendelsen i Mgbl. fandtes undværlige, samt Ordet Hvepsbol i et Ordsprog, der ombyttedes med en mindre udfordrende Talemaade; endelig det af Drammens-Korresp. anførte (ogsaa i Mgbl. berørte) Ordsprog, om hvis Upasselighed jeg forresten aldrig har næret Tvivl, men hvorfor jeg ved Anførelsen vilde have Postens egen Erklæring, tiltrods for den til Hjemmelsmanden i samme optagne glimrende Norskhedsattest. Ogsaa udelod jeg næsten ganske mit antiskandinaviske Ræssonnement, men dette skede ikke fordi det var erklæret for daarligt, men fordi Morgenbladets Publikum ikke tiltrænger deslige Ytringer om Skandinavismen, da denne tidligere tilstrækkelig er bleven modarbeidet deri. Men paa den anden Side fandtes heller ikke i mit første Indlæg de af Postens Red. paaankede „ubehøvlede Gjetninger om Forfatterskabet.“ Jeg vidste ikke engang da, hvem Forf. var, og naar Postens Red., som vidste dette, alligevel fandt Forf. sigtet, saa viser dette kun, at han deelte angribelige Punkter med de Norskhedsmænd, paa hvem jeg har sigtet iflæng eller rettere, hvis sproglige Svagheder jeg har søgt at blotte. Saaledes fandtes ingen Tale om „folkevenlige Løgne“ eller „Størdalen,“ hvilke Udtryk Postens Red. nu vil finde særlig henvendte til Folkevennens do. Naar forøvrigt førstnævnte Red. ved Indlægget i Mgbl. har fundet sig fornærmet og troet at burde oplyse, at det er forskjelligt fra det ham tilbudte, hvad jeg aldrig har villet skjule, da maa dette som jeg seer af hans Citat grunde sig paa en Læsefeil. I Mgbl. hedder: „Jeg skal gaae mindre i det Enkelte, end Tilfældet vilde blevet, om jeg efter Ønske kunde givet mit Indlæg i det Blad, hvor det paa Grund af Angrebet nærmest hørte hjemme. Jeg skal ogsaa vogte mig for at indføre nye Tvistepunkter, saameget mere som disses Afgjørelse fra min Side maa skee paa fremmed Grund, hvis Benyttelse et eller andet Hensyn let kunde afskjære mig.“ Disse her fremhævede Ord citeres i Posten saaledes: „at et eller andet Hensyn har afskaaret mig Benyttelsen af fremmed Grund,“ og da ligger heri rigtignok en stor Fornærmelse mod Posten, medens det er vanskeligt at see, hvorledes min Udtalelse om hvad der i Fremtiden vil skee, kan ramme hiint Blad mere end ethvert andet. — Til Slutning maa jeg bede Nyhedsbladets Læsere om Undskyldning for Meddelelsen heri af disse Oplysninger om en Sag, der i Grunden saa lidet vedkommer Publikum. Skulde der senere tiltrænges yderligere Tilsvar i Sagen, skal jeg for disse søge anden Plads. At Red. ikke i f. Nr. har svaret, skriver sig fra Hensyn til Bladets Rum.

Norge.

Christiania. Ved Kgl. Res. af 7de Jan. er der af Statskassens til tilfældige og uforudseede Udgifter bevilgede Midler tilstaaet søndre Throndhjems Amtskommune et Bidrag af 150 Spd. til fortsat Vedligeholdelse af den for Amtskommunens Regning paa Ørlandet oprettede Pleiestiftelse for Spedalske.

— Under s. D. er der af Statskassens Midler tilladt udbetalt Maler F. D. Bøe 300 Spd. i Honorar for hans Arbeide som norsk Jurymand ved Pariserudstillingens Sektion for de skjønne Kunster.

— Ved kgl. Res. af 7 Jan. er der af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond tilstaaet Langesunds Skolevæsen engang for alle 250 Spd. og indtil Videre, et aarligt Bidrag af 120 Spd. til Oprettelse af en Klasse for videregaaende Underviisning ved Stedets Almueskole.

— Ved kgl. Res. af s. D. er Loms Thinglag fritaget for at udrede det ved kgl. Resol. af 19 Okt. 1827 paalagte Pengebidrag af 1 Skill. pr. Skylddaler til Amtets Veikasse.

— Under s. D. er Bureauchef M. D. E. Lambrechts og Kjøb. i Bergen J. B. Faye udnævnte fra norsk Side til Medlemmer af den Kommittee, der under 30 Nov. s. A. er befalet i Løbet af Jan. Maaned at sammentræde i Stockholm for at afgive Betænkning og Forslag ang. Ordningen af de forenede Rigers Konsulatvæsen m. V.

— Under 31 Dec. f. A. er Forvalter ved Lyseklosters Gods A. M. Andresen beskikket til Lensmand i Lærdal.

— Under 12te Jan. er autoriseret som Sagførere ved Overretterne Kandidaterne A. A. Hansteen og H. G. J. Stang, ved Underretterne Kand. B. M. Mathiesen og Exam. jur. A. G. Johansen.

— Under 14 Jan. er Kand. jur. P. N. Hammer meddelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Under 17 Jan. er Kand. jur. M. A. H. Breien autoriseret som Sagfører ved Overretterne og Examinaterne P. C. F. Koss og H. A. Bentsen ved Underretterne.

— Under 9 Jan. er Sproglærer Anton Hansen af Moss meddelt Bevilling til at være Translatør i det tydske, franske, engelske og hollandske Sprog.

— Under 14 Jan. er J. A. Barth beskikket til Lensmand i Sundals og Ørendals Thinglage (Nordmøres Fogderi.)

— Studentersamfundet feirede iaar Festen til Fædrenes Minde, ikke den 13de, men paa Grund af Omstændighederne først den 14de Januar, og det i Samfundets eget Lokale. Den store Sal var dertil smykket med Vaabenskjolde og Faner og med Büster af Holberg, Olaf Rye, Thorvaldsen, H. C. Ørsted, Prinds Gustav og Oehlenschläger, og mellem de nordiske Universiteters Navneciffre var anbragt en Mindesteen med Navne af mindeværdige Mænd, der i Aarets Løb vare døde i Skandinavien (General Krohg, Biskop Juel, Provst Krag, Professor Rathke, Eidsvoldsmanden Meltzer, Digteren Atterbom, Søren Kierkegaard og Stemann.) Efterat en af Dietrichson forfattet Sang var afsunget, besteg Prof. Welhaven Talerstolen og holdt det egentlige Festforedrag. Han talede dog ikke over „Dagens Betydning“ – et nu saa ofte varieret Thema, — men behandlede et til Anledningen særdeles passende historiskt Emne, nemlig det norske Selskabs Betydning og Indflydelse i Fællesliteraturen. Dietrichsen udbragte derefter Mindebægeret for de i Aarets Løb hos os og Broderfolkene hedengangne fortjente Mænd, idet Taleren særligt fremhævede de allerede ovenfor nævnte, og Prof. Monrad knyttede hertil nogle Ord angaaende Søren Kierkegaard, hvilke vi i næste Nr. skulle gjengive. Skaalen for Sverige udbragtes af Lektor Aschehoug, der under lydelige Bifaldsraab nedlagde Protest mod at der hertillands, som den svenske Presse udspredte, næredes nogensomhelst Uvillie mod Svenskerne. For Norge talte Stud. Gjertsen, for Danmark og for Finland Kand. G. A. Krohg, der tillige udbragte en Skaal for Festtaleren (Welhaven) med Ønske om at man i Broderlandene vilde følge det af ham givne Exempel, nemlig i Anledning af Dagen at behandle passende historiske Emner. Stud. phil. Daae udbragte en Skaal for Nordens Universiteter, Kand. Hoelfeldt for Kvinderne og Kand. Fearnley for vore Digtere, Malere og Tonekunstnere (med Henvendelse til de Tilstedeværende: Welhaven, A. Munch, Frich og Lindeman.) Desuden udbragtes Skaaler for Vestmagterne, for Sildefiskeriet, for Historikeren P. A. Munch og for Samfundets gamle Medlemmer (med Henvendelse til Adjunkt Broch.) Fra Overlærer Daa, der var anmodet om at holde Foredrag, men som ved Sygdom var bleven forhindret derfra, var der indløbet en længere Skrivelse til de norske Studenter, hvilken blev foredraget. Ogsaa oplæstes en fra Upsalastudenterne af dem ved Udbringelsen af Skaalen for Norge pr. Telegraf hidsendt Hilsen til deres norske Brødre.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Jenny Lind lader sig nu høre i London, og skal være engageret af Hr. Mitchel for 20 Uger mod 20.000 £.

Danmark. Ved Folkethingets Valg paa 12 Rigsraader (9de Jan.) bleve disse Følgende: Lindberg, J. Petersen af Røgind A. Hage, H. Hage, Tuxen, J. A. Hansen, Tutein, Hall, G. Winther, Monrad, Condrup og Rotwitt.

— Grev Frederik M. Knuth, en trofast Forsvarer af Danskheden og Friheden, er den 8de Januar afgaaet ved Døden, kun 42 Aar gammel.

England. Dette Land sees ved Blokaden af de russiske Havne at have tabt kun en Hundredeel af sin Handel.

Preussen. Ifølge T. Dep. fra Berlin d. 19de har Preussen indtrængende i Petersburg lagt sit Lod i Vægtskaalen til Fredens Tilveiebringelse. „Man maa vente, at det russiske Kabinet vil laane det Gehør.“

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 4. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 26de Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Ved Mindebægeret over Søren Kierkegaard.

i Studentersamfundet d. 14de Januar.*)

(Af Professor M. J. Monrad.)

Iblandt Navnene paa fortjente Mænd, som i det forløbne Aar ere gangne bort, er det faldet i min Lod at nævne et, som allerede har det Kjendemærke paa at være et betydningsfuldt, at det neppe kan høres uden at vække Strid. Det heder: Søren Aaby Kierkegaard.

Og dog sømmer det sig her kun at tale Fredens Ord. Vi skulle ikke optræde som den Afdødes Dommere. Ikke alene at vi skulle lade hans personlige Bevæggrunde uberørte — dem kan kun Gud dømme, — men selv til en grundig Drøftning af det Sande eller Falske, det Gavnlige eller Skadelige i hans offentlige Virksomhed — en Drøftning som forresten er Efterslægtens baade Ret og Pligt og som vist ikke vil udeblive — er netop her ikke Stedet. Her skulle vi kun taknemmeligen erkjende, at hvilke end hans Vildfarelser monne have været — Vildfarelse er alle Dødeliges Kaar, — saa har han i sin Tid sagt mangt et dybt og sandt og træffende Ord, og udentvivl været et vigtigt Herrens Redskab til at fremme Sandheds Erkjendelse, om end ikke denne altid bestaar i at mene det Samme, som han har meent, allermindst i at eftersnakke hvad han har sagt. Visselig ikke for Intet havde Gud udrustet ham med disse herlige Evner, med dette skarpe Blik og den skarpe Tunge. Var det ikke ligesom han var sat til under travle støiende Tider at aabenbare den stille Tænknings Ret og dens Magt — aabenbare den endog i de Dieblikke, hvor han selv tildeels syntes at bestride den? — Verden vil saa gjerne slaae sig til Ro i det Udvortes; fra Tænkningens saavelsom fra den moralske Selvforædlings dybe Uro og Kamp vil den saa gjerne tye til overleverede Lærdommes og mechaniske Institutioners faste Pladse, hvor man kan velte alt Ansvar fra sig og dysse alle indre manende Stemmer i Søvn. Er det da ikke godt, der er den, som kraftig minder om, at Sandheden paa den Maade skeer Fyldest, som veed at gjøre det klart og indtrængende, at „Sandheden er Inderligheden," en høist betydningsfuld Sætning, som vi visselig have at tilegne os og det i den Grad, at end ikke den bliver os til et Fund, hvori vi slaae os til Ro.

Ja have vi forstaaet den bortgangne Tænker ret, da skulle vi benytte hans egen Tale kun som en Opfordring til selv at tænke, selv at handle, ei som en Lære eller et Dokument, vi skulle underskrive, tilfredse med, at han har tænkt og handlet for os. Det var jo netop Friheden og den subjektive Kamp og Anstrengelse, hvorfor han ivrede. Dette var udentvivl det Væsentlige, det Sande i hans Virksomhed; det var hans Kald, hvortil han havde guddommelig Fuldmagt; det alene tilhører os, de Efterlevende; hvad der kun tilhørte Mennesket S. Kierkegaard, de Eensidigheder og Skrøbeligheder, der klæbede ved hans Værk — det vedkommer egentlig ikke os, det skal gaae under i Glemselens Flod. Hvad der er Aand og Liv, det lever og skal leve; det Øvrige være nedlagt med ham i Graven!

Og er der endnu et Ord, der i den Forklaredes sande Aand skal udtales ved denne Grav, hvor vi nu i Tankerne staae, da er det Ordet: Forsoning. Forsoning er Fastholden af det Evige, det Uforkrænkelige, medens Forkrænkeligheden overlades hvad dens er. Forsoning er at erindre saavelsom at forglemme, at beholde Kjernen og at bortkaste Skallen. Vi mene ikke en Forsoning med det Slette, en slap Fredelighed, der lader Fem være lige; skal Forsoningen være grundig, maa den være en Forsoning med Striden selv. Det er ikke det Onde, at der strides, at Enhver har sin Overbeviisning og at han søger at hævde den. Men det Onde er den Hovmodens, Ukjærlighedens, Uforsonlighedens Aand, med hvilken der saa ofte strides, den døde Vedhængen ved den individuelle, forkrænkelige Form af det Sande, det at forstenes i den egne skrøbelige Mening, istedetfor at lade den blive flydende i den hele Udvikling. Man vil krystallisere sin Tanke i en Doktrin, man vil ikke overbevise og overbevises, man vil nedtordre og forkjettre, man vil ikke Sandheden og Friheden, det Uforkrænkelige, man vil sig selv, det Forkrænkelige. Egoisten, den Ukjærlige og Ufrie, — thi Kjærlighed og Frihed ere uadskillelige — seer sig om med et vantro Blik, han finder kun Sandhed i sin egen Lære og Handling; over alt Andet bryder han Staven, thi er det ikke let at opdage Brøst og Mangler overalt? — At øine den dybe Sandhedsgehalt i Menneskelivets Udvikling, i Meningernes Brydning, den skjulte Evighedskjerne i Timeligheden, det Forsyn, der midt igjennem Vildfarelsernes Krydsninger fører Menneskene til Sandheds Erkjendelse: det udkræver et ydmygt, kjærligt, frisindet Hjerte, et Hjerte, „der troer Gud."

Der foresvæver mig i dette Dieblik et herligt Frihedens, Aandsudviklingens Billed, naar Kjærlighed og Forsoning meer og meer bliver herskende — og jeg beklager kun, at jeg eier ikke Farver for ret at fremstille det. Men Grundtrækkene ligge i det Foregaaende. Enhver arbeide trolig fremad paa den Bane, der er ham især anviist, han danne sig en Overbeviisning efter den bedste Kundskab, det i hans Angivelser med hans Evner og Anlæg faldt i hans Lod at erhverve, han fatte, udtale og virkeliggjøre den frit og freidigt, med Liv og Kraft, uden Vaklen og Vankelmodighed. Men han erindre tillige, at han dog kun er den Enkelte, der har at hengive sig for det Hele, at han kun har at lægge sin Steen til den Bygning, for hvis Opførelse ved Alles forenede Bestræbelser Gud nok forresten vil sørge. Ingen frygte, at han ved denne Opgaaen i det Almindelige, fortaber sig selv; tvertimod „hvo der vil frelse sit Liv, skal miste det;" den, der hengiver sig, finder netop sig selv igjen i det Almindelige og her først i sin egentlige Sandhed; han opofrer det Endelige, Indskrænkede, Forkrænkelige, han vinder igjen det Evige, det Totale, det Uforkrænkelige. Vi skulle alle mure paa Sandhedens Tempel; hvad vi have muret af Straa skal — og det er vor bedste Vinding — fortæres i Prøvelsens Ild, kun hvad der var Aand og Liv forbliver vor ligesom Menneskehedens varige Eiendom. Kun ved denne Selvopofrelse, ved denne levende Vexelvirkning med Brødres Samfund, denne organiske Indforlivelse i Menneskeheden, udvikler sig det sande Aandsmenneske, den fuldendte Prrsonlighed, ei ved selvisk at afslutte sig og stænge sig inde med sig selv, hvorved man tilsidst blot bliver et uorganisk Brudstykke.

Dette være den Lære, der lyder til os fra Graven, der tog det Forkrænkelige af en vældig Tankens Stridsmand, hvis Aand nu lutret og forklaret omsvæver os: at der vel skal være Strid, men at Striden skal føre til Forsoning!

*) Da jeg af Studentersamfundets Bestyrelse blev anmodet om at knytte nogle Ord til Mindeskaalen over Kierkegaard, ansaa jeg det strax som en kilden Opgave paa Grund af den herskende lidenskabelige Stemning, og da det var rimeligt, at der vilde blive lagt Mærke til enhver Ytring, angaaende et saadant Stridsemne, syntes det raadeligt at veie mine Ord omhyggelig. Men da dog en saadan Forsigtighed ikke stemmer med min Natur, og den Tanke var mig utaalelig at tale under Bevidstheden om det mulige Anstød, besluttede jeg at lade den hele Overveielse fare og blot at overlade mig til Dieblikkets Stemning, idet jeg haabede, at der skulde blive lagt saameget mindre Vægt paa en Tale, der fremtraadte saa ganske uden Fordringer. Paa den anden Side troede jeg ogsaa at kunne stole paa min egen Stemnings væsentlige Forsonlighed, da jeg, skjønt jeg baade i egne Studier og som akademisk Lærer ofte har maattet bestride Kierkegaardske Satser og maaskee engang kommer til at forelægge Offentligheden Noget af denne Polemik, dog var mig bevidst, hvor megen Belærelse og Opbyggelse jeg har hans Skrifter at takke for. Da jeg imidlertid nødig vil, at Udenforstaaende, der blot i Aviserne læse om et Foredrag i Anledning af S. K.s Minde, skulle tage Feil af den Aand, i hvilket det er holdt, har jeg bestemt mig til her at meddele den væsentlige Tankegang i hine Ytringer, nedskrevet efter Hukommelsen med den Koncentration og Afpudsning, som egner sig for det skrevne Ord.

Om sammenbyggede Udhuse for Landmanden.

(Slutning fra forrige Nummer.)

Uagtet Folket her i Landet som bekjendt hænger stærkt ved det Gamle og Nedarvede, erkjender det dog i mange af Landets Trakter, det Uhensigtsmæssige og Ufuldkomne i Udhusenes Indretning, og anvender i mange Tilfælde den Oplysning og Veiledning, det kan faae til bedre og hensigtsmæssigere Ordning og Indretning af sine Udhuse, enten det nu er ved enkelte dygtige Jordbrugeres Exempel eller gjennem de reisende Agronomer. Lindequist anfører saaledes, at man i Bratsberg Amt altid gav hans Forslag til Udhuusbygninger Fortrinnet, samt at Flere, som skulde opføre nye Bygninger, anholdt om Tegning hos ham. Den, som efter Lindequists „Beretning angaaende en Reise i Bratsberg Amt i Sommeren 1852" her findes optagen, var saaledes bestilt af Alf Olsen Lønne i Sannikkedal samt af Stian Sannos i Drangdal, som med nogle faa Forandringer for Muurfodens Læmpning efter Grunden agtede at opføre en saadan Bygning paa Gaarden Hams.

Da dette forholder sig saaledes, vilde det naturligviis være saare ønskeligt, om man kunde imødekomme Folkets Ønske og Villighed til at forlade det Gamle og Uhensigtsmæssige, ved at byde det en klar og letfattelig Anviisning til at opføre sine Boliger og Udhuse paa en mere hensigtsmæssig Maade, end det nu pleier skee.

Selskabet for Norges Vel, der har eget Fond til saadant Diemed, har som man kunde vente havt sin Opmærksomhed henvendt herpaa, og har gjentagne Gange udsat en Priis af 200 Spd. for den bedste med Tegninger ledsagede Afhandling over dette Emne. Efter Beretningen om Selskabets Tilstand og Virksomhed i 1853 S. 45 „var der indkommet en Afhandling og nogle Strøtanker om enkelte Sider af Sagen," som ifølge Beretningen om Selskabets Virksomhed i 1854 har været forelagt en Kommission af sagkyndige Mænd til Bedømmelse. „Denne Kommission har afgivet en Betænkning, hvori den erklærer ikke at kunne tilraade, at nogen af de indkomne Afhandlinger tilkjendes den udsatte Priis 200 Spd., men foreslaar at afkjøbe Forfatteren den ene Afhandling, der indeholder mange nyttige Vink, for et Honorar af 100 Spd., samt søge at formaa dertil skikkede Mænd til at udarbeide en simpel Bygningslære til Brug for Landmanden. Den nævnte Afhandling blev i Henhold hertil afkjøbt Forfatteren og Direktionen har haabet at kunne faae den trykt som Tillægshefte til Folkevennen. Hvad angaar Bedømmelseskommissionens andet Forslag, der vistnok antyder den rette Plan for et Skrift, hvoraf Jordbrugsstanden i Almindelighed skulde hente Veiledning ved Opførelsen af sine Bygninger, saa maa Direktionen beklage, at den ikke endnu har seet sig istand til at formaa nogen Sagkyndig til at udarbeide et saadant Værk, som i Forslaget omhandles."

Paa Grund af hvad her er anført, vil der rimeligviis gaae Tid hen, inden man kan vente en ordentlig Bearbeidelse af Sagen eller noget Nyt. Da det imidlertid er en Sag, som er af Vigtighed for Mange, tillade vi os for de af Bladets Abonnenter, hvem det interresserer, at meddele Hr. Agronom Lindequists Tegninger og Beskrivelse over sammenbyggede Huse for en mindre Gaard, som vel kan føde 12 fuldvoxne Fækreaturer, 16 Faar og 2 Heste. Forøvrigt vil det for dem, som denne Sag nærmere maatte interessere, være Anledning til at høre den fuldstændigere drøftet 3die Markedsdag i Akershuus Amts Landhuusholdnings Generalforsamling.

Figur 1 Grundrids:

„A. Stald for 3 Heste, saaledes et Spiltoug i Reserve for en Unghest.

1. Gang 2 Alen bred med en Tommes Heldning mod
2. Gjødselrende, $\frac{1}{2}$ Alen bred, 3 Tommer dyb mod Gangen og 5 Tommer dyb mod Spiltouget.
3. Spiltoug $3\frac{1}{2}$ Alen langt, $2\frac{1}{2}$ Alen bredt, og 2 Tommers Heldning mod Gjødselrenden,
4. Foderkrybbe 1 Alen bred og 1 Alen dyb. Dens Bund 1 Alen høit over Spiltouggulvet.
   a Vandtrug (Tro) anbragt inden Foderkrybben.
5. Foderrum, hvorfra Foderet bringes i Krybberne, hvilket er bedre, end at gaae gjennem Spiltouget og trænges med Hesten under Fodringen.

Stalden og Foderrummet have et fælles Vindue, som er $3\frac{1}{2}$ Alen bredt og 1 Alen høit. Meget Lys bidrager til at Hesten trives, samt til Reenlighed og Orden.

B. Sauhuus. Hver Sau erholder i rundt Tal 10 Kvadratfods Rum, hvilket er tilstrækkeligt. Dersom Rummet er trangt, afslide Faarene Ulden mod hinanden. Sauhuset har, skjønt det er mindre, endda ligesaa stort Vindue som Hestestalden; thi Faarene elske fremfor Alt Lys og frisk Luft. I Mørke voxer Ulden daarligt, bliver skjør og falder af.

D. Fæhuus med 14 Baaser, altsaa 2 i Reserve for Ungfæ. Kreaturerne staae i 2de Rader med Hovederne mod hverandre.

1. Gang $1\frac{1}{2}$ Alen bred og med 1 Tommes Helding mod
2. Gjødselrende $\frac{1}{2}$ Alen bred, 3 Tommer dyb mod Gangen og 5 Tommer mod
3. Baas $1\frac{3}{4}$ Alen bred, $3\frac{1}{4}$ Alen lang og med $1\frac{1}{2}$ Tom-

mes Helding bagud. Meget heldende Baase foraarsage ofte Uleiligheder hos drægtige og kalvende Kjøer. Baaser, som ere saa korte, at Kjøerne blive staaende i Gjødselrenden med Bagbenene, ere i høi Grad ureenlige. Baasbjælker, som i større Fæhusene kunne undværes, ere her anbragte til 1 Alens Høide.

4. Vandkrybbe, som ogsaa kan benyttes til Fodring med Rodfrugter, Sørper og Hakkelse. Saavidt det med rimelige Bekostninger kan skee, bør man stelle det saaledes, at Kreaturerne bestandig have Vand for sig, saaat Tørsten til enhver Tid kan slukkes; thi derved forebygges mangen Sygdom, og Fodret fortæres og fordøies jevnere og bedre.

6. Foderhæk 1¼ Alen dyb, 1 Alen bred oventil og spids nedentil, saaat Foderet falder ned mod de forreste Sprinkler, saa længe noget er tilbage. I den mod Baasen vendte Side af Foderhækken staae Sprinklerne lodret eller lige op og ned og paa 4 Tommers Afstand fra hinanden. I den mod Fodergangen vendte Side staae Sprinklerne heldende, for at Hækken kan blive spids nedentil, samt tættere ved hinanden, saaat Foderet ikke kan falde igjennem ned paa Fodergangen, i hvilket Øiemed denne Side af Foderhækken ogsaa kan gjøres af Brædter i Stedet for Sprinkler. De Foderstraae, som muligens spildes, naar Kreaturet drager Fodret frem af Hækken, falde ned i Vandkrybben og blive saaledes ikke tabte. Der gives mange forskjellige Slags Krybber, og hvert Slags har sine Fordele og Uleiligheder. Den omhandlede Foderhæk medfører overordentlig stor Fordeel, nemlig at Kreaturerne og Baasene kunne holdes fuldkommen rene, hvilket har sin Grund deri, at Kreaturerne, naar de fortære deres Foder, ikke behøve eller kunne stige frem i Baasen, men tvertimod maae rykke noget tilbage, saaat Affaldet kommer i Gjødselrenden. Naar Kreaturet er færdigt med at æde og vil lægge sig, saa trækker det sig noget længere frem i den tørre Baas.

7. Fælles forhøiet Fodergang. Fordelene af at forhøie Fodergangen ere, at det er lettere at bringe Foderet i Hækkerne, at Foderet ikke saa let bliver nedtraadt eller paa anden Maade beskadiget paa en saadan Forhøining, som om det kom til at ligge nede paa Gulvet, og at Rummet under Forhøiningen kan benyttes til at opbevare Rodfrugter eller Deslige.

8. Trappe til den forhøiede Fodergang.

9. Kalvegard. For at forhindre Træk og Fugtighed bør Kalvegardens Gulv være en med Halm bedækket mindst ½ Alen over Fæhuusgulvet anbragt Forhøining, gjennem hvilken al Væde løber ned paa det andet Gulv, hvori Huller ere anbragte for at Væden kan trække sig ned i Gjødselkjælderen.

10. Kalvefoderhæk, indrettet som Kjøernes Foderhæk.

11. Indelukket Baas med ligedant Gulv som i Kalvegarдene. En saadan Baas, hvori et Kreatur kan slippes løst og ledigt, bør findes i ethvert Fæhuus. Kort før, under og efter Kalvningen bør Koen sættes i en saadan Baas, da mange ved denne Tid indtræffende Sygdomme herved forebygges. Dersom et Kreatur bliver sygt, saa er det altid gavnligt, at det faar gaae løst i et rummeligt Indelukke.

12. Foderkrybbe til Baasen 11.

13. Fælles Gang.

14. Indgang til Fæhuset.

Fæhuset har 2de Vinduer lige store med Staldvinduet. Ogsaa for Fæhuse ere store Vinduer gavnlige, da de bidrage til at Dyrene trives, samt til Orden og Reenlighed.

C. Fælles Ind- og Udgang baade for Fjøs, Sauhuus og Hestestald.

Over alle Vinduer ere Luger af Brædter, der ere ligesaa store som Vinduerne, og som hvile paa midt i Enderne anbragte Tapper, omkring hvilke Lugen kan dreies, hvorved Luftvexel tilveiebringes. Lugen aabnes ved en Klamp, som er fæstet ved den øvre Kant, og tillukkes ved en anden, fæstet ved dens nedre Kant (see Profilen c—d Figur II.) Det er bedre at have en stor end mange smaa Glugger til Luftning.

Hele den Fløi, som indtages af Stald og Fæhuse, er opført paa en 5 Alen høi Steenfod, hvilken benyttes til Gjødselkjælder. En saadan Gjødselkjælder har følgende Fordele: 1) Gjødningens Bortbringelse fra Staldene skeer med største Lethed gjennem Luger anbragte i Gjødselrenderne; 2) al Urin og alt Gjødselvand kan benyttes, hvilket ikke er nogen ubetydelig Sag; 3) Jordblanding m. M. kan iværksættes godt og med lidet Arbeide. Men for at medføre disse Fordele maa Gjødselkjælderen 1) være tilstrækkelig stor og høi; 2) baade Over og Undervand maa omhyggelig afledes; 3) Bunden maa een Gang om Aaret belægges med et tilstrækkeligt tykt Lag af tør Jord, Kulstov, Sagfliis, Skjælkalk eller deslige, som indtrækker al Fugtighed, der er overflødig for Gjødselen; 4) tør Myrjord eller Deslige bør bestandig haves tilstede for dermed at bedække Gjødselen.

Kreaturerne lide ikke af den under dem værende Gjødselkjælder, 1) dersom Gulvet med Undtagelse af Gjødselrenderne er dobbelt med Jordfyldning imellem (see Figur II); 2) dersom Gjødselen passes godt, saaat fordærvet Luft ikke opstiger af den; 3) dersom Kjælderen har tilstrækkelig store Luftningsglugger, saaat fordærvet Luft, der mulig kan danne sig, ikke bliver staaende; 4) dersom Gjødselen udføres, inden Kjælderen bliver saa fuld, at Mangel paa Rum hindrer Arbeiderne i ordentlig at behandle den.

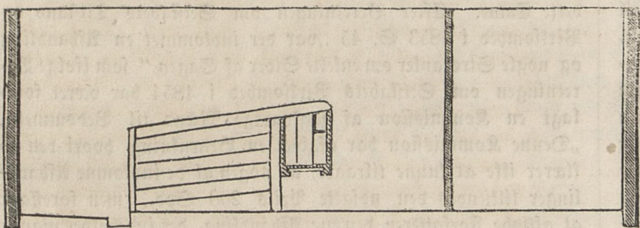

Fig. III. Profil af e f.

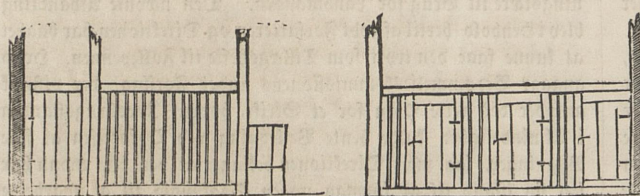

Fig. IV. Profil fra b til g.

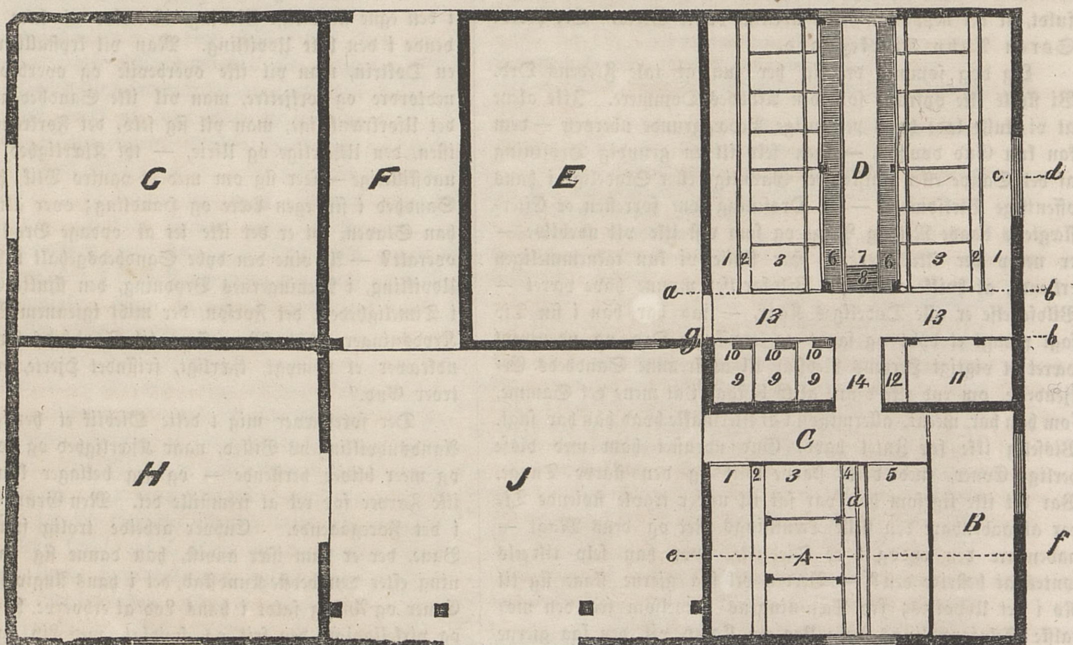

Fig. I. Grundrids.

Ligesaa vist som det er, at en tilstrækkelig høi og stor Gjødselkjælder er den bedste Indretning for al Gjødsels Opbevaring og rigtige Behandling, ligesaa vist er det ogsaa, at en lav, trang og vandsyg Kjælder er blandt de daarligste Indretninger for at bevare Gjødselen, paa samme Tid som den er skadelig for Kreaturernes Helbred.

Det er en almindelig Indvending, at Fæhuse ovenpaa Gjødselkjælder ere uvarige, fordi de skulle være udsatte for at raadne snart, men naar der er sørget for at Kjælderen er høi og luftig, gjælder denne Indvending ikke. Det er naturligviis ogsaa noget som siger sig selv, at der, ligesaa meget for at bevare Dyrenes Sundhed som for at vedligeholde Fæhusenes og Staldenes Varighed og hindre det Foder der lægges op ovenpaa dem eller paa Lofterne over dem, ogsaa i disse maa sørges for at passende og hensigtsmæssig Træk eller Ombytte af frisk Luft i disse Huse.

I saadanne vel indrettede Kjældere under Fjøset er Gjødselbyngens Udvaskning forebygget; men paa aaben fri Mark taber Gjødselen meget af sin Kraft, da Gjødselvandet, der løber bort, medtager og bortfører mange kraftigt gjødende Bestanddele. Det Tab, som opstaar ved Gjødselens Gjæringunder ugunstige Omstændigheder, er endnu større og mere almindeligt; men det kan ogsaa indtræffe i Gjødselkjældere, dersom Gjødselen der bliver liggende i for store Hauge, som tørke og tage Varme. Gjennem flere Forsøg er det godtgjort, at brændt Gjødsel ikke holder mere end Halvdelen af sin oprindelige Vægt, og om Gjødselen faar gjære (brænde) til den yderste Grændse, bliver der tilsidst meget Lidet tilbage. Det lader sig imidlertid ikke gjøre at nedpløie al Gjødning aldeles friskt og ubrændt, og til visse Øiemed maa den være brændt. Dersom Brændingen saaledes ikke kan undgaaes, saa maa man gjøre den langsommere og tage Forholdsregler, hvorved Tabet bliver saa lidet som muligt. Tabet ved Gjødselens Gjæring fremkommer derved, at en Deel af dens faste Bestanddele gaar over til Gas eller i Luftform og opstiger i Luften; men naar den gjærende Gjødselbynge tildækkes med et Lag af Tørvjord, Damjord eller Madjord, saa opfanges Gjødselgasen i denne Jord, som derved forvandles til Gjødning. Gjæringen bliver ogsaa langsommere ved Jordlaget, som hindrer Luftens Paavirkning, samt ved Overgydning med Vand, naar Dyngen bliver tør.

Lannen er af stor Værdi, da den baade er et kraftigt Gjødningsmiddel og kan erholdes i stor Mængde. Vi antage, at en Tellemarksko kaster fra sig 12 Pd. (en stor hollandsk Ko afgiver 40 Pd.) Lanne i Døgnet; vi antage videre, at denne Ko staldfodres 200 Dage om Aaret, hvilket gjør 2400 Pd. Lanne i et Aar, og, dersom der f. Ex. fødes 10 Køer' 24,000 Pd. Urin i Aaret. Baade den chemiske Undersøgelse og praktiske Forsøg godtgjøre, at Lannen regnet efter Vægt, har ligesaa megen Gjødningsværdi som Kogjødsel. Følgelig ere 24,000 Pd. Urin lige i Værdi med 24,000 Pd. Kogjødsel, og altsaa tilstrækkelige til almindelig Gjødning for 3 Maal Jord.

Efter min Mening er følgende Maade den bedste til Lannens fuldkomne Opsamling: udenfor Fjøset, f. Ex. i det ene Hjørne af Gjødselbingen, anlægges en Grube, der f. Ex. for 10 Kjøer bør være 2 Alen dyb, 5 Alen bred og 5 Alen lang, og invendig enten mures eller tømres, saaat den bliver vandtæt, til hvilket Øiemed man ogsaa mellem Steenmuren eller Tømmervæggen og Jorden, saavelsom i Bunden bør lægge et Lag af Blaaleer. Denne Grube fyldes med Jord, og Lannen ledes fra det fuldkommen tætte Fjøsgulv og Gjødselrenderne derhen gjennem en lukket vandtæt Rende. Regn og Undervand bør aldeles holdes borte. Jorden, hvormed Gruben fyldes, maa være fuldkommen tør Tørvjord, Damjord eller riig Sortmuld. Sand og Leer ere ikke passende til dette Brug, ikke heller vaad Jord af hvilketsomhelst Slags.

En Grube af den anførte Størrelse kan uden at blive aldeles fuld, rumme 350 Kubikfod tør Jord, som gjennemtrukken med 24,000 Pd. Lanne, bør blive almindelig Gjødning for 4 Maal Jord. Om Vinteren bør Gruben tildækkes, saaat Urinen ikke fryser.

Den Tørv-, Dynd- eller Grøftejord, som skal anvendes til at opfange Urinen, bør optages og lægges sammen helst 1 eller 2 Aar, inden den bruges, og imidlertid omhakkes nogle Gange, deels for at tørres, og deels for at forvandles til Muld. Ved tørt Veir om Sommeren bør man passe paa at tildække Jorden, for at kunne beholde den tør, indtil den skal hjemkjøres. Naar Jorden er fuldkommen tør, bliver den baade let at kjøre og kan optage megen Lanne. Næsten overalt i Landet findes smaa Myrer, hvorfra der til dette Brug kan tages Tørvjord, ofte i Forening med Træstammer, der ere forraadnede til Jord, og andre Plantestoffe.

For at kunne opsamle al Lanne, beholde alt Gjødselvand, gjøre Gjæringen langsommere og forebygge Tab derved, tilraader jeg Følgende for dem, som ikke allerede have truffet Foranstaltninger til dette Øiemed:

Gjødselbyngen omgives med en 2 Alen høi Steenmuur, 1 Alen under og 1 Alen over Jorden. Stenenes Mellemrum fyldes med Blaaleer, saaat Muren kan blive saa vandtæt som muligt. Indenfor denne Muur borttages det øverste Jordlag til 1 Alens Dybde, og i dets Sted indlægges ½ Alens tykt Lag af fast Blaaleer, dersom Jordlaget ikke er vandtæt. Bunden lægges saaledes, at den bliver noget hældende, for at Gjødselvandet kan samles paa den ene Side i en til dette Øiemed indrettet Grube. Paa den modsatte Side nærmest Fjøset anlægges den forhen beskrevne Grube til at opsamle Urinen. I Gjødselbyngens Bund lægges et Lag af Tørvjord eller deslige, og siden oplægges Gjødselen til omtrent 2 Alens Høide, trykkes sammen og tildækkes med mindst et 8 Tommer tykt Jordlag, hvorefter en anden Gjødselhob oplægges paa samme Maade ved Siden af den første, o. s. v., indtil Dyngen bliver fuld. Det i Gruben samlede Gjødselvand øses over Gjødselbyn-

gen, dersom den skulde blive for tør og varm; skulde Gjødselvandet ikke slaae til, anvendes hertil andet Vand. Fjøsgulvet bør være fuldkommen tæt, saaat Gjødselvand og Lanne ikke kunne slippe gjennem det, og ligesaa den eller de Render, som lede Lannen til dens Opsamlingssted. Paa denne Maade løber Lannen strax ud, og Gjødselen udføres Morgen og Aften, og der opnaaes saaledes ogsaa den størst mulige Reenlighed for Dyrene. *)

Paa Loftet ovenpaa Staldene opbevares Hø, hvilket først og fremst anvendes til Heste og Faar, og nedføres gjennem en Luge til Foderrummet. Staldens indre Tag bør være fuldkommen tæt, saaat Staldluft ikke kan trænge igjennem og skade det ovenpaa opbevarede Hø, eller Støv derfra falde ned paa Kreaturerne.

E. Hølade, der staar i Forbindelse med Fæhuset ved en Dør. Naar Kornet er tærsket, føres ogsaa Halmen derhen, efterhaanden som Rummet tillader det.

F. Laave med store Døre paa begge Ender, saaat der kan kjøres midt igjennem den. Naar alle Døre aabnes, kan den ogsaa tjene til Tørrehuus.

G. Kornlade.

H. Redskabshuus for Vogne, Slæder, Sæletøi, alle Slags Redskaber, Værktøi m. M. Loftet kan benyttes til at opbevare Korn paa.

*) Se Mere herom i „Beretning om Akershuus Amts Landhuusholdnings-Selskabs Tilstand og Virksomhed i Aaret 1854 tilligemed nogle landøkonomiske Afhandlinger" S. 91 fgg.

I. Aaben Gaardsplads, paa hvilken Kreaturerne daglig slippes ud for at indaande den friske Luft, tage sig Bevægelse samt opmyge Kløverne, som under en langvarig Stillestaaen ellers tørke sammen, saaat Kreaturerne ofte blive halte om Vaaren. Især bør Faarene lange Tider om Dagen gaae ude paa denne Gaard, hvor alt Løv kan fortæres. Ungheste bør ogsaa gaae meget ude. Gaardspladsen bør bedækkes med et Lag Myrjord eller Deslige, samt fiinhakket Granbar, Lyng, o. s. v. Naar disse Stoffe blive vel sammenblandede ved Dyrenes daglige Trampning, og derhos gjødede ved deres Affald, saa erholdes paa denne Maade ikke ubetydelig Gjødning. Saadanne Stoffe bør stadigt haves i Beredskab til at strøe udover Gaardspladsen, efterhaanden som det behøves for at holde den tør.

Gaardspladsen begrændses paa tre Sider af Udhuusbygningerne, og paa den 4de eller Forsiden af et 4 Alen høit Plankeværk eller Steenmuur, paa hvis indre Side der er et Skunr, som kan tjene til at opbevare de Stoffe, der skulle udstrøes paa Gaardspladsen. Udenfor Porten gjøres en større Indhegning, som staar i Forbindelse med den indre Gaardsplads, hvilken alene er for liden for alle Kreaturer.

Disse Pladse bør, for at holdes tørre og forat den flydende Gjødning, som kastes her, ikke skal gaae til Spilde, forsynes med Huulveiter eller lukkede Render der samle sig i en Hovedveit, som fører ud til en Kum, hvorfra den kan bortføres til Brug.

Litteratur og Kunst.

(De norske Maleres Held paa Pariserudstillingen ligeover for de svenske og danske.) Som man vil erindre, indeholdt vore Dagblade for 30 Nov. f. A. en Indberetning til Kirkedepartementet fra den norske Kommissær paa Pariserudstillingen, Hr. E. Tidemand, hvori vor Malerkunsts Seier over den svenske og danske omstændelig paavistes, deels af de Udmærkelsestegn, der virkelig vare blevne vore Kunstnere tildeel, og deels af dem, de havde været nær ved at faae. Det tilskreves saaledes egne Omstændigheder, at Tidemand ikke fik den store Æresmedaille, som han havde fortjent, og at Bøe maatte lade sig nøie med Broncemedaillen og hæderlig Omtale. (Se Udraget af Indberetningen i vort Nr. 49 for f. A.) I Anledning af denne Fremstilling har en Svenske fra Paris af tilskrevet **Aftonbladet** et Brev (trykt i dets Nr. for 31 Dec.), hvori han, som han siger, „vil give den norske Kommissær en velfortjent Tilretteviisning for den Overmodighedens Tone, hvormed han har behandlet Sveriges og Danmarks Kunst." Da Brevskriverens Tale ikke synes grundløs, turde den have Fordring paa at bemærkes ogsaa af vort Publikum, og maaskee mest af dette, der nok i Regelen tog til Indtægt alle for os saa smigrende Udtryk i T.'s Indberetning. Imidlertid har intet af vore Dagblade fundet det Umagen værdt ved en Gjengivelse af det saaledes fremkomne Tilsvar at vise Svenskerne en Opmærksomhed, som vi under lignende Forholde vilde kræve af dem, og derfor have vi nu troet, at burde gjøre opmærksom paa samme

Vinterlandskab med Slædefart. Efter Kjørboes Maleri paa Pariserudstillingen, (se No. 2.)

samt at gjengive dets væsentligste Indhold. Efterat have ydet den „Nidkjærhed og Dygtighed," hvormed Tidemand som Kommissær har røgtet sit Hværv, fuld Anerkjendelse og beklaget, at Sveriges Interesser paa Udstillingen ikke varetoges af ligesaa dygtige Folk, vedbliver Brevskriveren: „Historien er i Korthed den, at den norske Kommissær er en Broder af den norske Maler Tidemand. Brodrkjærlighed er et vakkert Træk hos Hr. E. Tidemand, men den er ilde anbragt hos den norske Kommissær. Jeg skal sige Hr. E. T. Noget, han ikke veed. Maleren Tidemand er en altfor selvstændig Kunstner til at behøve at ophøies paa Andres Bekostning. Den norske Kommissær behøver aldeles ikke at smøre Tjære over Broderlandenes Kunst for at faae frem Tidemand." Med Hensyn til E. T.'s Beretning om at flere Medlemmer af Juryen havde voteret for at Tidemand skulde tildeles den store Æresmedaille, bemærker Brevskriveren, at han ikke finder det troligt „at flere Medlemmer" i den Grad have misforstaaet Betydningen af den store Æresmedaille. „Denne Medaille var kun bestemt for de Kunstnere, der have dannet Skoler. For at gjøre dette tydeligt for Enhver, der kjender noget til Nutidens Kunsthistorie, vil jeg blot nævne nogle af de mest populære Navne blandt dem, der erholdt denne Hædersbeviisning: Ingres, Delacroix, Horace Vernet, Cornelius, Landseer, Leys. Maleren Tidemand er en stor, en populær Kunstner, men ikke er han Chef for nogen Skole. En anden Omstændighed, der taler mod denne Paastand af Hr. Kommissæren, at flere Jurymænd have foreslaa et **la grande médaille d'honneur** for Tidemand, er den, at jeg af en lige saa troværdig Kilde som Hr. Kommissæren veed, at Tidemand var den 25de i Ordenen blandt de Kunstnere, som erholdt første Medaille." Hvad angaar den yderligere Udmærkelse, som ved Æreslegionen blev Tidemand tildeel, er Forholdet, ifølge Brevskriverens Udsagn, dette: „En Æreslegion var bleven foreslaaet for den skandinaviske Kunst. Temmelig almindeligt ytrede da Jurymændene, at den burde tildeles en svensk Kunstner, Landskabsmaler Larson, som syntes at være bleven tilsidesat, da han kun havde erholdt **mention honorable**. Denne Anskuelse blev bestridt under den Formening, at man ei kunde forbigaae den Kunstner, som uomtvistelig stod i Spidsen for Skandinaviens Kunst og som desuden forud havde St. Olafs Orden." Som man vil erindre, bemærkede E. Tidemand om Bøe, at hans „mindre Held skriver sig ene fra hans Stilling som Jurymand, der gjorde det umuligt at bringe sig selv frem," og at han „saa aldeles har tænkt paa Andre og paa at gjøre sin Pligt, at han reent har forglemt sig selv." Herover udbryder Brevskriveren: „Storartet! Jurymanden har vist en saa ædel Selvforsagelse, at han ikke for sig har taget mere, end **mention honorable**. Jeg indrømmer gjerne, at Bøe har fortjent denne Udmærkelse, men en Stillebensmaler, om end god, dog ikke af de bedste, kan ei ved en saadan Leilighed som denne erholde større Belønning. Har Bøe fortjent mere, hvis hele Fortjeneste bestaar i troligen at kopiere en Viindrueklase, hvad have da Malere med større Talent og Kompositionsevne, det være sig Figur- eller Landskabsmalere, vel fortjent, Hr. Kommissær? Tilslutning søger Brevskriveren at oplyse om Aarsagerne til at Sveriges og Danmarks ældre Kunst er bleven beseiret af den unge norske. „Uden tvivl maa, siger han, dette Resultat blandt Andet tilskrives den Omstændighed, at Sverige ligesaalidt som Danmark eier en saadan Kunstner som Tidemand. Men endnu mere har det bidraget dertil, at de fleste svenske og danske Kunstnere ikke have udstillet sine heldigste Produktioner, at de have sendt altfor faa af sine Arbeider — Svenskerne have i Almindelighed leveret høist to — og at udmærkede Kunstnere aldeles ikke have deeltaget i denne Kappestrid for en heel Verden. Hvorfor har ikke Westin sendt sin Amor, sin Hebe eller sin Altertavle i Kungsholms Kirke? Hvorfor ikke Kjørboe sit berømte Stykke „Hunden i Oversvømmelsen?" Hvorfor ikke Marstrand sin Barselstue eller sin Erasmus Montanus? Hvorfor ikke Simonsen noget af sine tidligere større Arbeider? og Wahlbom ligesaa? Hvorfor udeblev vort mangesidigste Talent, Dahlstrøm, og vor udmærkede Genremaler Zoll? Hvorfor har ikke Egron Lundgren sendt sine Oliemalerier og Anderson sine tidligere Historie- og Genrestykker? Jeg kunde komme med endnu flere Hvorfor; men det maa hermed være nok. — Til hiint for svensk og dansk Kunst uheldige Udfald har mest af Alt den Omstændighed bidraget, at den ikke har havt nogen Talsmand i Juryen, og at, hvad særligen Sverige angaar, hiint har havt Kommissærer, der ikke have forstaaet at udrette Noget." (De vare Expeditionschef Brändstrøm, og, for de skjønne Kunster, Höckert.) Til Beviis for, at ikke Anerkjendelsen hos Franskmændene kom af sig selv, og for hvad en Kommissær kunde udrette, anfører Brevskriveren meget slaaende, at Fyrstikfabriken i Jönköping først blot havde erholdt 3die Medaille, men at den, efterat Hr. Fahlman havde gjort Larm og paavist det udstillede Fabrikats Uskadelighed for Sundheden frem-

for lignende Fabrikers, fik den 1ste Medaille. „Moralen af den hele Historie er for Norges Vedkommende den," slutter Brevskriveren, „at en norsk Kommissær i sine Indberetninger til Kirkedepartementet ikke bør slaae an en overmodig og indbildsk Tone mod Broderlandet, fordi de respektive Vedkommende have været ligegyldige nok i at varetage dets Interesse, og for Sveriges, at det havde været bedre at have beskikket en Hr. Den og Den til Kommissær end en Expeditionschef."

Om end de her udtalte Ytringer ikke som de, vi ellers pleie at hente fra Udlandet, ere smigrende for vor Nationalfølelse, men snarere skikkede til at tynge den i den Flugt, som den tog ved Offentliggjørelsen af E. Tidemands Indberetning, have vi dog som sagt troet at burde gjengive dem. Indeholde de noget Sandt, saa er det en tvivlsom Vinding for „Nationalfølelsen," at deres Tilværelse er os ubekjendt aldenstund Svenskerne og de Danske ikke kunne forblive uvidende derom, men bedømme Forholdet efter den til deres Beroligelse fremkomne Forklaring. Og i ethvert Fald kunne vi trøste os med, at vore Maleres Held paa Pariserudstillingen i sig selv har været saa stort, at de godt kunne affee den Tilvæxt, som alskens findrige Hypotheser kunne yde.

Bergens Stiftstidende ophørte med f. Aars Udgang, som det hed, af Mangel paa Redaktør. Om det havde været af Mangel paa Ressourcer, skulde dette heller ikke have forundret os — Bladets Værd eller Uværd ufortalt. Thi der skal meget til, for at tvende saa store Blade som Stiftstidenden og Bergensposten skulle staae sig ved Siden af hinanden, uden at kunne give dets Slags Indhold, som mest interesserer en heel Deel Borgere, og for hvis Optagelse Udgiverne ovenikjøbet betales: Avertissementer. Adressekontoret besidder nemlig nedarvet uomgaaeligt Privilegium paa disse. Kunde et bergensk politisk Blad optage Bekjendtgjørelser, vilde det udentvivl godt staae sig selv i den Udstrækning, som et af Hovedstadens Dagblade, medens der nu skal Held til, for at mindre Aviser af det Slags skulle kunne faae 2—300 Abonnenter.

Vi have allerede foreløbig omtalt Udkomsten af andet Oplag af Jørgen Moe's Digte og hans lille nye Digtsamling; „At hænge paa Juletræet," men ville nu her omstændeligere vende tilbage til begge disse Bøger. Vi tage i det Samme med hans i 1851 udkomne Smaahistorier for Børn: „I Brønden og i Kjærnet," fordi vi saaledes kunne omtale hans hele Digtervirksomhed og tillige bringe i Erindring, hvad vi deraf ansee for det fortrinligste, men som Publikum synes at have forglemt eller endog stedse ladet uændset. Der foreligger os altsaa tre Samlinger, to i Vers og en i Prosa, hvilke dog tilsammen ikke indeholde mere end et almindeligt Oktavbind. Naar man erindrer, at Moe har digtet i omtrent 20 Aar, er det let at slutte, at han ikke dagstødt kan holde Kontortid til Modtagelse af Musens Besøg, selv om han var en yderst streng Vrager af sine egne Arbeider. Han hører saaledes nærmest blandt dem, der (for at anvende en gammeldags Talemaade) „dyrke Muserne i ledige Dieblikke," og som ovenikjøbet synes at have faa saadanne.

Digtene er Moes ældste Samling. Den udkom 1849 (paa Titelen 1850) og bestod, som vel de Fleste vide, af trende Affnit: „Fra min Barndom" (sex Digte); „Blandede Digte" og „Fra Dalene, episk-lyriske Digte." I det nye Oplag er udeladt et Digt af første Affnit, og et af andet, hvorimod dette er forøget med sex nye, alle Leilighedsdigte, som vi kjende af særskilte Tryk. Det er allerede tidligere af en Anmelder bemærket, at Digtene i første Affnit høre til de vakreste i Samlingen, og denne Dom ville vi ikke indlade os paa at underkjende, tvertimod indrømme vi, at de som Billeder af Digterens egne Oplevelser anbefale sig ved Oprindelighedens friske Præg. De blandede „lyriske Digte" indeholde enkelte heldige Leilighedsdigte og ogsaa idetmindste een Sang, der har vundet stor Yndest („Nordens Kvinder"); men det er dog alligevel neppe dette Affnit, der mest har tiltalt Læserne og gjort et nyt Oplag af den hele Samling fornødent. Dette Resultat skyldes derimod vistnok især de „episk-lyriske Digte." Disse ere fordetmeste etslags idylliske Romancer, der kunne ansees som Sidestykker til Chr. Winthers bekjendte „Træsnit." Begge Digtere behandle nationale Emner, hver fra sit Fædreland, og i et Sprog, der har en stærk Efterklang af Kjæmpevisernes Tonart. Men uden at kunne afgjøre, hvo der i Grunden er mest national, troe vi dog at kunne sige, at Moe ikke i saa faa Træk, som Winther, her kunnet livagtig fremstille Scener og Personer, og at han hellerikke altid har været saa heldig i at finde Udtrykkets henrivende Elegance og „Sødme." Derimod har Moe ofte mægtet at give sine Udtryk megen Kraft (se „Fanitullen"), og at benytte vort Sprogs malmne Ordforraad med Held; mærkeligt nok blander han alligevel til Læserens Forstyrrelse undertiden ind Ord, der ere fremmede ligetil Barbarisme. Da Moe i Regelen er norsk ikke blot i Valget af Ord, men ogsaa i Tonefald og tillige viser nøie Kjendskab til vort Landsfolks Sæder og aandelige Retning, vilde det imidlertid være Uretfærdighed at istemme den engang udtalte Formening, at hans Digte ere Produktioner, hvori Nationaliteten er tilsat blot som noget Ydre, beregnet paa at bestikke dem, der ikke kjende falskt og sandt fra hinanden.

Den nye udkomne Samling (hvis Titel man først kan forsone sig med efterat have læst Indledningsdigtet) bestaar kun af ni Digte, hvoraf tvende ere fremkaldte ved Leiligheden. De ere overhovedet alle ligesaa norske baade med Hensyn til Emne og Sprogform, som Digtene i den tidligere Samling. Men naar Forf. alligevel ikke har lagt dem til disse, som han dog har forøget, da har dette udentvivl sin Grund deri, at han har villet betegne en ny Retning af sin Digtervirksomhed. Digtene „At hænge paa Juletræet" have nemlig alle en afgjort religiøs Charakteer og skjelne sig derved fra Forf.s tidligere Arbeider, hvor ingen saadan stærkt udpræget Retning spores. Hvad nu disse ny Digtes Værd angaar, indskrænke vi os til at sige, at et barnlig fromt Gemyt deri udtaler sig paa en sand elskværdig Maade, som paa Læseren vil gjøre et beroligende og sindsforfriskende Indtryk. Og man vil saaledes med Tak til Forfatteren lægge Bogen fra sig, selv om man ikke deri har fundet usædvanlig dybt gribende religiøse Sandheder, udtalte i de derfor mest prægnante Udtryk. For at give Læserne et Begreb om denne Samlings vakre Indhold, aftrykke vi Digtet S. 26, hvortil Foranledningen er en Eg ved Krydsherreds Præstegaard (hvor Digteren bor) og hvilket fører Overskriften:

Den gamle Mester.

Der stander en Eg paa Præstens Jord,
Hans Die til dagligt Mærke;
Den løfter sig op over Dal og Fjord
Og strækker Grenene stærke.
Den bærer paa flere hundrede Aar,
Men frodig den løves Vaar for Vaar.
Hver rindende Morgenlue
Kun meer ærværdig at skue.

Den isnende Vinter Gang efter Gang
Har skredet over dens Krone,
Med sparsomt Daglys, med Nat saa lang,
Uden en Sangfugls Tone.
Naar Krattet tyngedes ved dens Fod
Af Sneens Vægt, saa det krumbøiet stod,
Da rakte den op sine Arme
Som midt i Sommerens Varme.

Om Vaar, naar Livet vil vaagne op,
Og Stormstød rase fra Fjeldet:
Da bøier sig ydmyg Ungtræets Top,
Selv maalfør Gran vorder fældet —
Men da min gamle, min kjære Eg
Staar ret og rank i den vilde Leg
Med knudrede Arm mod Veiret,
Og hidtil saa har den seiret.

Det volder to Ting: først har den sin Rod
Slaaet dybt i Klippernes Revne —
See deraf fanger den Magt og Mod
At staa i det barske Stevne.
Og dernæst op imod Lysets Glands
Den løfter stadig Kvistenes Krands,
Og drikker fraoven Saften,
Lyset, Livet og Kraften.

Gud unde hver Præst, som kommer her,
At staa saa rolig og mægtig.
Mig unde han, gamle Mester kjær!
At see paa dig ret andægtig.
Ja, lær mig trods Sneens tyngende Lag
At løfte mod Himlen Dag for Dag
I Bønnen udbredte Hænder,
Saa Vinterdvalen dog ender!

Men glider og lider det frem mod Vaar
Langs Kroderens tause Strande,
Og Foraarsbudet i Vindstød gaar
Og pidsker de rørte Vande:
Saa lær mig at staa med sindigt Mod,
Som du i mangen en Vaarstorm stod,
Og splitte med Ordets Værge,
Hvad der vil fælde og hærge.

Bedagede Mester! o lær mig kun
At bore Rod i den Klippe,
Som giver den ene trofaste Grund,
Og aldrigen Ham at slippe;
Og dernæst, som du med din Krones Top,
Daglig at bige og stunde op,
Og drikke fraoven Saften,
Lyset, Livet og Kraften!

Og nu Børnehistorierne „I Brønden og i Kjærnet!" Ingensteds fremtræder efter vor Mening Jørgen Moes poetiske Begavelse med umiskjendeligere Fordring paa Anerkjendelse end i disse smaa, paa Prosa skrevne Historier. Barndomsbegivenheder ere her skildrede med det barnlige Gemyts hele Inderlighed, med Oplevelsens fulde Friskhed og i et Sprog, der klinger ligesaa lifligt som naivt godsligt, og hvilket ved sit Eenfold staar i skarp Modsætning til Forfatterens videnskabelige prosaiske Stiil, paa samme Tid som det allerede i og for sig gjør Bogen til en af vor Literaturs mærkelige Frembringelser. Men hine Fortrin blive kun lidet bemærkede af almindelige Læsere, der fordre noget mere Haandgribeligt og Iøinespringende, og derfor gjorde Smaahistorierne ikke strax ved Udkomsten nogen synderlig Lykke og have nok hellerikke gjort det siden. Dette er vel ogsaa Grunden til at Forfatteren senere Intet har leveret i en Retning, hvorpaa han med saa stort Held var slaaet ind. Og dette er høilig at beklage; thi den, der kan skrive saa poesirige Fortællinger, som de foreliggende, i den yndigste Prosa, vilde kunne give noget betydeligere i denne Skriftart, end i Vers, som han aabenbar behandler med mindre Virtuositet.

Norge.

Christiania. Blandt de Forelæsninger, hvilke ved Universitetet skulle holdes i første Semester, anføres følgende, der ikke blot ere for Fagstuderende: Nissen, Forelæsninger over Kirkens Historie i de sidste 50 Aar (3 Timer ugentlig); Schweigaard over Statsøkonomi og de forenede nordamerikanske Staters Statistik (hver 2 G. ugentlig); Keyser, Fortolkning over begge Edda'er (hver 3 Timer); Munch fortsætter sine historisk-ethnographiske Forelæsninger i Form af Bemærkninger ved „Skandinaviens Fauna" (3 Timer) og gjennemgaar Englands Historier i den saakaldte angelsaxiske Tidsalder (ogsaa 3 Timer;) Monrad udvikler „Digtekunstens Væsen" og foredrager den nyere Philosophies Historie (hver 2 Timer) og Unger gjennemgaar Njaals Saga (2 Timer.)

— Den forrettende Statsminister, Statsraad Petersen, er udnævnt til Storofficier af Æreslegionen.

— Selskabet for Folkeoplysningens Fremme holder Generalforsamling den 5te Febr. Kl. 5 i den techniske Forenings Lokale.

— Christiania Sparebanks Kapitaler udgjorde ved Udgangen af f. A. 1,603,741 Spd. 59 ß.; dens eget Fond 111,000 Spd., og var i Aarets Løb blevet forøget med 9,279 Spd. 70 ß. Da Udtællingerne havde udgjort 71,467 Spd. 69 ß (iberegnet Bidrag til Asylerne: 2,350 Spd.) vare altsaa Indtægterne, ved Diskontering og Renter, tilf. 80,747 Spd. 19 ß.

— Regnskabet for Christania alm. Brandforsikringsselskab for Varer og Effekter udviser f. A. en Indtægt af 50,282 Spd. 111 ß, hvoraf kun 4,478 Spd. 114 ß er medgaaet i Skadeserstatning. I Aktieudbytte er opført 20,000 Spd., og 20,327 Spd. 91 ß paa Reservefondet, der nu udviser en Sum af 114,438 Spd. 77 ß. Grundfondet er 300,000 Spd.

— Den 23de gav C. Arnold en godt besøgt Koncert i Frimurerlogens lille Sal.

— Vi berettede nylig, at Brigadelæge C. A. Egeberg var bleven Ridder af Dannebrog, hvortil vi her føie, at han skal have modtaget denne Hæder som Ophavsmand til de skandinaviske Naturforskermøder.

Drammen. For Aktieselskabet i et Dampskib mellem denne By og Hougsund er ved Akers mekaniske Værksted bestilt et fladbundet Jerndampskib, som skal koste 11,000 Spd. og være færdigt til førstkommende 30 April. Der er vedtaget, at Skibet skal hedde „Drafn."

Frederiksstad. Fra Newcastle er for et Aktieselskabs Regning bestilt et Jerndampskib til en omakkoderet Priis af 4250 £. Det skal hedde „Glommen."

Stavanger. C. A. Løwold, der 1837 blev ansat som Distriktslæge her, døde den 5te Jan. Han var født 1796. Stavang. giver en Nekrolog over den Afdøde, der skildres som en ufortrøden og godhjertet Mand med Interesse for sin Videnskab.

— Ved Udsire har (indtil 14de Jan.) været godt Sildefiske.

Bergen. I Hr. Sandbergs Cikorifabrik i Fløen udbrød der Natten til 15de Jan. en Ildebrand, der inden Husets Beboere mærkede det, var kommen saavidt, at de næsten nøgne maatte redde sig gjennem Vinduerne.

— Til „det nyttige Selskab i Bergen" er indgivet Ansøgning om et Laan af 500 Spd. til Anlæg af en Ostefabrik nærved Byen, hvori der daglig skulde anvendes mindst 200 Potter Melk.

Lom. Den 21de Dec. døde Kapitain Ulrich Beichmann 78 Aar gammel.

Christianssand. I Byens Menighed er i 1855 født 345 Børn, hvoriblandt kun 7 uægte. Dette er det fordeelagtigste Forhold siden 1767; de Fødtes Antal er større end det har været i noget Aar tidligere. I 1813, der kommer 1855 nærmest, fødtes 322. — Ifjor ere 235 døde.

Skien. Den første norske Skibsassuranceforening, af hvis Oprettelse DHrr. Møller senior og junior kunne rose sig, omfatter nu en Værdi af mere end 8 Mill. Spd. og skal give Kassereren (Hr. Møller sen.) en aarlig Indtægt af 7000 Spd. Mod det „Enevælde," hvormed Foreningen hidtil (ifølge Bratb. Amtstd.) er bleven behandlet af sine Stiftere, har der imidlertid ved sidste Generalforsamling reist sig en Opposition. — Søassuranceselskabet i Porsgrund, der er støttet til et Grundfond af 60,000 Spd., „skal, efter hvad man siger, yde den yngste Hr. Møller (Sønnesønnen) en aarlig Gehalt af omtr. 2000 Speciedaler."

— Ved Forstædernes Indlemmelse i Byen antages denne at have faaet en saadan Tilvæxt af Stemmeberettigede, at der til næste Storthing vil kunne sendes to Repræsentanter.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Udenrigsministeren Stjerneld er udnævnt til Storkors og Statsraad Gyldenstolpe til Storofficier af Æreslegionen. Fire andre svenske Stormænd have faaet Ordenens ringere Grader.

Danmark. Den 4de Januar aabnedes i Kjøbenhavn Konferentserne angaaende Sundtolden, hvorved 12 Magters Repræsentanter vare tilstæde.

Frankrig. Pariserne ere blevne høilig overraskede ved en i Monitøren indrykket Artikel om Senatet, hvori dette bebreides for hidtil ikke at have opfyldt Keiserens Forventninger og for lidet at have beskjæftiget sig med Landets Interesser.

Rusland. Grev Esterhazy sendtes nylig til Petersburg for at istandbringe nye Underhandlinger, hvilket ogsaa er lykkets, idet Rusland gaar ind paa de østerrigske Forslag (ifølge hvilke de krigførende Magter forbeholde sig den dem tilkommende Ret til i europæisk Interesse at fremkomme med særlige Betingelser, foruden de 4 Garantipunkter.) Man kan imidlertid ikke stole paa Freden, da Ruslands Eftergivenhed turde være klogtberegnet Taktik for at skille Østerrig fra Vestmagterne.

— En Tel. Dep. over Hamburg, dateret London den 21de Jan. melder: „Specielle Betingelser ere afsendte til Rusland, hvilke det først maa antage, inden der kan skrides til Underhandlinger. De bestaae deels deri, at Bomarsund ikke paany maa befæstes, deels i Ansættelsen af Konsuler, for det sorte Havs Havne, og endelig i Fastsættelsen af Grændserne for det asiatiske Tyrki. Morningpost siger, at Vestmagterne forlange fuld Vished for at Rusland vil opgive sin Angrebs-Politik.

Krigsskuepladsen. Murawieff skal have ødelagt Udenværkerne af Fæstningen Kars og derpaa med sit Armeekorps trukket sig tilbage til Gumri. Formedelst Sneen maatte han dog efterlade 1500 Mand. Kertsch trues af 20,000 Russer.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Grytens Sognekald med omtr. 730 Spd. i Indtægter.

Lenviks Sognekald med omtr. 650 Spd. i Indtægter.

Holtaalens Sognekald med 740 Spd. i Indtægter, hvoraf udredes 75 Spd. i Pension.

Kathekétembedet med Andenlærerposten ved Borgerskolen i Mandal.

Brigadeauditør-Embedet ved den christianssandske Infanteribrigade og det dermed i Fredstid forbundne Garnisonsauditorat. 356 Spd. i Indtægter, foruden nogle Tillæg.

En privat Lægepost i Lillesand med 300 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 5. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 2den Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Til Erindring om det norske literaire Selskab.

(Foredrag i Studentersamfundet ved Festen til Fædrenes Minde d. 14de Januar 1856.)

(Af J. S. Welhaven.)

I denne Kreds, og under Indtrykket af den Stemning, der forener os iaften, tør jeg regne paa Deltagelse for mit Emne, naar jeg fornyer Mindet om det engang saa navnkundige norske literaire Selskab i Kjøbenhavn. Blandt alle de Minder, som det staar i min Magt at fremkalde, synes dette mig at være med størst Betydning knyttet til Stedet og Anledningen. Det norske Selskab har som et kjert og vækkende Forbillede foresvævet Studentersamfundets Stiftere. For dem var dets Erindring friskere, de følte dets Eftervirkning, endnu vedligeholdt gjennem betydelige Mænd i Norges første Selvstændighedsaar; og idet de søgte at give det nye Samfund en literær Retning, nærede de udentvivl Haabet om at en Aandsindflydelse fra Forbilledet skulde blive kjendelig her. Tiderne forandredes og det akademiske Liv med dem; og Meget af det mindeværdige Gamle skulde og kunde ei fornyes. Men endnu kan dette Samfund finde mangen Belæring og gavnlig Tilskyndelse ved Betragtningen af sit Forbillede.

Og naar vi iaften, ved det trefoldige Nordens Fest, henvende Tanken paa det Broderfolk, der længst har delt Skjebner med vort Folk, og i hvis Midte saamange navnkundige Nordmænd have modtaget og igjen meddelt Aandsudviklingens Goder, da fremstiller sig det norske Selskab, som Betegning for en Literaturepoche, der maaske danner det mærkeligste Affnit af de tvende Folks samvirkende Kulturliv; vi se da en Strid der antyder visse forskjellige Grundelementer og Paavirkninger, men vi skatte tillige Helheden, det fælles Udbytte, der fremkom af Sammenstødet og Blandingen; og ikke blot for Tilbageblikket, men ogsaa for en Betragtning i Haabet, som vi ei kan opgive, er dette Minde tiltalende.

Det norske literaire Selskab har ofte nok været omhandlet og skildret. Vidt om i meget forskjellige Skrifter kan der hentes Bidrag til dets Opfatning, og mange af disse Meddelelser angaae endog ubetydelige, lidet betegnende Smaating. Alligevel findes der endnu, selv hos nøiagtige Forfattere, Dunkelheder i visse Punkter af Selskabets Historie. Det maa i denne Henseende især fremhæves, at det er blevet en almindelig Antagelse, at Selskabet, gjennem sin hele Tilværelse, har manglet skrevne Love og kun har ordnet sine Anliggender efter Vedtægt. Jeg har selv paa sit Sted, efter fornyet Undersøgelse, gjentaget dette, men er siden, ved et heldigt Fund, kommet i Besiddelse af de trykte „Love for det norske literaire Selskab, Kjøbenhavn 1785." Antager man nu endog at Lovgivningen først tretten Aar efter Selskabets Stiftelse er sat i bestemt Form, er det dog ikke mindre sandsynligt at den gjeldende Vedtægt, ialfald med nogen Udvikling, er optaget deri. Saaledes bliver Aktstykket af stor Vigtighed for Selskabets hele Historie; og ved Hjelp deraf kan jeg nu i dette Emne meddele nye og væsentlige Oplysninger.

Men jeg giver ikke her nogen udtømmende Fremstilling af det norske Selskabs Virksomhed og mangeartede Berørelser med sin Omgivelse; dertil maatte Betragtninger anstilles, som vilde gaae langt udover den nærværende Anlednings Medfør og det Tidsmaal, den indrømmer mig. Jeg samler kun visse Hovedtræk til Anskuen af Selskabets indre Charakter, og af det større Samtidsbillede, hvori den var indfattet.

I de første Decennier af Christian den 7des Regjering, var der megen Gjæring i Kjøbenhavn. Overalt saa man Reformer og overalt vilde man have dem. Man politiserede, eller talte om de skjønne Videnskaber, og den dannede Verdens Ordførere bevægede sig i begge Retninger. Derfor bleve nu Kaffehusene og Restaurationerne, hvor man før sad stille og enkeltvis ved sit Glas, lidt efter lidt Samlingspladse for Folk, der, som det hedder, stikke Hovederne sammen, og omsider til formelige Klubber efter den engelske Maade. Med belles lettres havde man det især meget travelt. De kunstige Anstalter, hvormed man i Frederik den Vtes Dage begyndte at reise et kongeligt dansk Helikon, syntes at have været paalidelige. Allerede var en god Del af de poetiske Rubrikker udfyldte; man havde Komedier, Idyller, Oder, Læredigte, Satirer; endelig kom der Sørgespil, og selv den brogede Opera begyndte at akklimatisere sig. Det er let at fatte, hvilken Opsigt alt dette maatte vække i en Tid, som med fuld Ret kan kaldes en Literaturepoche, fordi literære Formaal og Bestræbelser dengang dannede de Oplystes Hovedinteresse. I vort Sprogsamfund hilsede man hvert Øieblik ikke blot nye Digte, men, hvad der havde mere at betyde, nye Digtarter. Det blev en egen Fornøielse at iagttage, hvorledes Tanken og Sproget toge sig ud i den usædvanlige Dragt, eller hvorvidt den var rigtig tilskaaret efter nyeste Façon, saaledes som man brugte det i Paris eller London. Den Rostgaardske og Luxdorfske Poetik, der kun fordrede, at Tankerne skulde være rigtige, Versene have Kadence og Harmoni, og Inventionen smage efter historiam mythicam, fandtes ikke længere tilstrækkelig. En større Finhed i Reflexionen og Sprogformen, saavel for Alvor som Skjemt, en større Livsfylde og Realitet i de belærende Digtes hele Anlæg, begyndte at gjøre sig gjeldende ved Siden af de gamle stivnende Former. Endelig søgte Ewald i Klopstocks Fjed at trænge op til forhen ukjendte Steilheder og Udsigter.

Imidlertid havde den Maade, at fremdrive Aandsbevægelse ved udvortes Vække- og Styrkemidler, faaet et eget Gyldighedspræg ved det kongelige Selskab for de skjønne Videnskabers Fremme, og man vante sig lidt efter lidt til den Forestilling, at allehaande aandelige Interesser og Øiemed, kraftigst og bedst lode sig fremme gjennem sluttede Laug. Denne Stræben at give en uklar Idee Støtte og Næring ved doktrinære Samhold, gjentager sig til de forskjelligste Tider. Medens man endnu har indvortes Strid, tror man ogsaa lettest at være udvortes truet og befeidet; man søger Medkæmpere, man danner Parti, ofte mod indbildt Fare. Modnes nu Gjæringen etsteds i Kredsen, da svinder Mængden ligesom umærkeligt ind i det overlegne Individ, og Samholdet er i Grunden da ligesaa vist hævet, som naar det af sig selv døer hen i den ubetydelige og svævende Efterklang, der ligner Minderne af en overstaaet Drøm. Ved at betragte de mange sluttede Kredse og Samfund, som i denne Tid dannedes i Kjøbenhavn og førte lovende Devifer, kommer man uvilkaarlig til at tænke paa de hurtigt tændte og slukkede Frimurerier, der kan tilhøre Skolegangen og de første Studenteraar.

Imidlertid havde et Par af disse Selskaber en større og varigere Virkning end deres Fremtræden og hele Physiognomi ellers lod formode. Det danske Literatur-Selskab og dets Modsætning: det norske literaire Selskab, fik Indflydelse i Perioden; men medens det første, der allerede tidlig havde ældre og anseede Mænd i sin Midte, fra en opskruet og fanatisk Kjæmpen for den Ewaldske Digterretning, mere og mere dalede ned og sluknede i trevielle og unødige Stiløvelser, vedligeholdt det norske Selskab, der næsten udelukkende bestod af unge Kræfter, længe et friskt, i Sandhed opvakt og for Literaturen betydningsfuldt Liv.

Det er af mangen Tradition bekjendt, hvorledes de norske Studenter i Kjøbenhavn lidt efter lidt udviklede en Nationalsands, der undertiden betegnes som noget ustyrlig i sine Ytringer. Det er fortalt, at de leverede Træfninger ved Universitetes Høresale, og søgte altid at hævde den bedste Plads. De havde Ord for at besidde store Legemskræfter, og især mener man, at de regjerede paa Regentsen og ved Drikkegilderne. Deres Nationalfølelse antog dog ingensinde nogen politisk revolutionær Charakter, og selv Nordahl Bruns bekjendte Vise med Hentydningen til den norske Livvagt, hvor det hedder: „saa vaagne vi vel op engang, og bryde Lænker Baand og Tvang," har først senere faaet en Vægt, som den loyale Forfatter ingenlunde tænkte sig, da han blot sigtede til det forhadte struenseeske Ministerium. Nordmændenes Djervhed havde vistnok en naturlig Spore i den Tanke, at deres Land kun indtog en underordnet Plads i den danske Stat; men man fortsatte ei denne Betragtning; man troede ikke at Forholdet saaledes var ubilligt, eller at det kunde være alderledes. Ogsaa Nordmændenes Patriotisme var dengang, ligesom de Danskes, uadskillelig fra Kjerligheden til Regenten og Kongehuset. „Troskab mod vor allernaadigste Konge," siger N. Brun „og Kjærlighed til Fædrelandet er for os det Samme." Men de Norske vilde, som det hedder, træde ud af Massen, de vilde gjælde for noget mere i Kjøbenhavn end Fyenboer og Jyder. De brugte deres Lands mere storartede og haardere Natur, og deres drøiere Mundart, og den norske Livvagt, og de norske Matroser, og Einar Tambeskjelver og Tordenskjold, — kort, alle de mindre og større Nationalmærker, der kunde give dem noget Relief mellem de Danske, brugte de til Adkomst og Støttepunkt for deres særegne Fremtræden i det lave Land, hvor som oftest deres Vilkaar forresten, langt fra Hjemmet, gav dem et dunklere, tarveligere Stade.

Med Ewalds Optræden begyndte der en ny Kappestrid mellem begge Folks Repræsentanter. Nordmanden Holberg havde, om ei ganske afført sig sin Nationalitet, dog kun leilighedsvis fremhævet den, medens han oftere udtrykte sin Forpligtelse mod det Folk, i hvis Midte han kunde udfolde en lønnende Virksomhed. I den almindelige Hyldest, man viste hans Navn, finder man heller ei at den Tids Nordmænd pukkede paa hans Ry, eller fortrinsvis søgte at tilhjemle Norge hans Fortjeneste; men nu havde atter en Nordmand dannet et Vendepunkt i Skjønliteraturen. Ogsaa alle Danske erkjendte, at Tullin stod i Spidsen for dette Sprogsamfunds Digtere. Men det varede ikke længe. Ewalds Ry begyndte at fordunkle Tullins, og vel at mærke, længe før man kunde løsrive sig fra den Smagsretning, der havde givet den norske Digter Prisen. Det er tilfulde bekjendt, at enkelte danske Literatorer, saavel dengang som senere, have fremstillet Nordmændenes Uvillie mod den Ewaldske Poesi som en hadefuld, avindsyg Partisag; men jeg maa her afholde mig fra den nærmere Undersøgelse af denne Gjenstand, som andensteds tilstrækkelig er oplyst. Kun nogle Hovedpunkter maa bringes i Erindring. Det norske Selskab, hvorfra Modstanden udgik, stillede sig egentlig ei mod Ewald, hvis store Digterkald flere af Selskabets Hovedmænd villigt anerkjendte — men mod den Ewaldske Skole, mod det Klopstockske Væsen paa tredie Haand i det danske Literaturselskab. Imidlertid kom Ewalds Digtning ogsaa de Danske uventet, og maatte i det Hele underkjendes af de Synsmaader i Poesien, som da vare gjeldende. Selskabet for de skjønne Videnskaber, der var den indsatte Smagsautoritet, viste ogsaa dette ofte nok, og alle Aktstykker fra hin Tid røbe temmelig tydeligt, at det mere var en national Opflammen, ledet af nogle Ordførere, der endelig gav Ewalds Verker nogen Anseelse, end det var en almindelig dybere Erkjendelse af denne Digters Værd og Ret. Alt hvad der hos Ewald dannede Spirekraften til en friere, mere fuldtonende Digtekunst, var ogsaa mellem hans Dyrkere mest udsat for at betragtes som underordnede Træk, medens man ei sielden berømmede det i hans poetiske Retning og Frembringelser, som ei har kunnet holde eller reproducere sig. Ewald rykkede Poesien, under en febrilsk anspendt Sindsstemning op mod en Sphære, hvis rette Grændse og Høidemaal senere er søgt gjennem Digterevnens rolige Anskuen og besindige Kunst; men Ewalds fleste Digte bære ogsaa i sig de forstyrrende Elementer, som denne voldsomme og stedse af Veraab, betegnede Stigen maatte medføre. Saalænge man nu manglede Grundsynet for Opfatningen, standsede man let i Ros som i Dadel ved det udvortes Slaaende, ved det Pathologiske i Frembringelsen, dens uklare ofte unaturligt skruede Udtryk, og just til dette anknyttede sig Skolen og den aandløse Efterligning. Men de „ha stemte Toner," som Nordmændene kaldte det, havde for dem ingen Tillokkelse og blot denne nationale Vægt, at de truede med ganske at overstemme deres Yndlingsdigter, den af Danske og Norske saa ganske nylig næsten forgudede Tullin, og dermed tillige antastede al den Digtning, som efter deres Anskuelse passede med Sprogets Aand og Poesiens naturlige Udviklingsgang. Vil man altsaa paastaae at det norske Selskab i denne Kamp fægtede for et Landsmandskab, da tør man tilføie, at de for Alvor ansaae sig som Stridsmænd for den gode Sag, idet de forsvarede sin egen.

Jeg fastholder her dette ene Synspunkt ved en forresten vidt gribende literærhistorisk Situation, især fordi det angiver Grundvæsenet, hvoraf det norske Selskab, som en bestemt Indstiftelse fremgik; thi visselig var det en paa eiendommelig Maade vakt, og nu temmelig pirrelig Nationalfølelse, som udformede den literære Forening og holdt dens Medlemmer sammen.

Det optrækkende Uveir mellem danske og norske Literatorer fandt snart ny Næring ved de hæftige Theater- og Journalfeider i Anledning af Bredals Thronfølgen i Sidon og Bruns Zarine; men ogsaa her stod Ewald med sin forskudte Rolf Krage og med de brutale Klippere, som den egentlige Skysamler i Baggrunden.

Det er betegnende for Perioden at de to literære Selskaber som nu dannedes, fik sin ydre Foranledning dels fra Theaterinteresser og dels fra Kaffehuusbesøgene; thi her træffe vi just de

tvende Brendpunkter, hvor den Tids lyse Hoveder, efter parisisk Skik, mødtes eller frastødte hverandre, og herom har man mange samtidige Vidnesbyrd. Naar Marmontel kalder Epochens belletristiske Retning en epidemisk Sygdom, tilføier han, at Iveren for Theatret og dets Artister var denne Sygdoms stærkeste Symptom, og da erindrer man, at de mest celebre Pariser-Kafeer laae lige ved de store Theatre. Saaledes Café Procope i Forstaden St. Germain, Mønsterstedet, det vidtberømte, hvor Rousseau, Voltaire, Piron, vare hyppige Gjester, og iligemaade paa Palai Royal Pladsen, Café de la Regence, der især blev besøgt af yngre Skjønaander. Det er ganske mærkeligt at der paa en Tid, da man i Danmark havde det saa travlt med at „danne sig efter de bedste Mønstre,“ kunde i Kjøbenhavn paavises saa gode Sidestykker til hine Parisercaféer, som Neergaards ældre Etablissement i Badstustræde og Mad. Juels nye i Sværtegaden. Til det sidste Sted søgte flere unge Nordmænd, blandt hvilke J. N. Brun og den stridbare Dobbeltkandidat Ove Gjerløw Meyer. Denne begyndte at holde Øie med Selskabet hos Neergaards, som især fremviste Ewaldianerne og navnlig den ivrigste af dem alle, Abrahamson. Dette blev ogsaa Stammen for det danske Literaire Selskab, hvorimod nu af Meyer den Forening hos Mad. Juel dannedes, som 1772 fik Navn af norsk Selskab. I Begyndelsen kom man sammen i det almindelige Restaurationsværelse, men snart skaffede man sig egne Stuer ovenpaa, hvor man kunde sidde i Ro for uvedkommende og uvelkomne Besøg. Og nu beflittede man sig paa at give Selskabet en bestemt literær Retning. Jeg har personlig kjendt 4 af Selskabets ældste Medlemmer: J. N. Brun, N. Treschow, Wessels Kontubernal Justitsraad Westermann, og Peter Harbo Frimann, der ved sin Død var den danske Skjønliteraturs Nestor. Foruden disse kan man endnu erindre som mærkelige Navne af Stammen fra det første Decennium: Brødrene Vibe, J. H. Wessel, Fasting, Søren Monrad, Claus Frimann, Edvard og Christian Colbjørnsen, Bendix Prahl, Jonas Rein, Jens Zetlitz.

Det norske Selskab havde udentvivl ganske Udseende af et Tabagium, og var forrest en i sit hele Væsen et Studentersamfund. Dets Forsamlingsværelser vare kun fattigt udstyrede med Meubler og andre Bekvemmeligheder. Man havde nogle gamle høiryggede Stole langs Væggene og et langt Bord, der stod midt paa Gulvet i den største Stue. Ved Siden af dette Rum var der endnu et Par Kamre, hvor man kunde føre fortroligere eller mere animeret Samtale, og i et af disse sad den meget yndede Vertinde Mad. Juel ved Thebordet. Blandt Medlemmerne var det et eget Værdighedstegn at have Adgang til dette Gemak. Undertiden gik En og Anden nedenunder i den offentlige Café, hvorfra Kredsen var opsteget, og derfra bragtes udentvivl mangt et Underholdningsstof tilbage til Selskabet.

Man kan let forestille sig en Aften i denne livlige Forsamling med det simple Lokale og de fordringsløse selskabelige Former. Vor egen Kreds viser Noget omtrent tilsvarende: Mængden af de ungdommelige Skikkelser, Røgskyerne, den lydelige Tale, Sangen ved Bægerne. Men vistnok har et anderledes stemt og bevæget Liv gjennemtrængt Nordmændenes Lag i Kjøbenhavn. Hine Dage havde ei denne Tids tyngende Erfaringer og Alvorspræg. Den Opgave, som disse Selskabsbrødre stillede sig, vedkom en Hovedinteresse i Perioden, men oversteg ei deres Kræfter; den passede ikke blot med Ordførerernes Aandsretning og Studier, men kunde endog naturlig anknyttes til Ytringerne af den ungdommelige Lyst, som Samlivet nærede. Derved indkom i Laget en frigjørende Bevidsthed, der udbredte sin Stemning selv over de Stille, lidet Fremtrædende blandt dets Medlemmer. Den Vittighed, der hørte til, flere af de her forenede Normænds eiendommelige Begavelse, den træffende Skjemt, der i forskjellige Former udgik fra dem, fik Raaderum, og man kan sige, en vis befrugtende Eftervirkning i Selskabet, hvorfra Indtrykket igjen som en kjendelig Magt i Samtiden gik over til Omgivelserne. Det var udentvivl ogsaa især ved disse Øieblikkets Indgivelser, ved disse Vittighedsgnister, at det norske Selskab saa hurtigt gjorde sig anseet og frygtet.

Man kom lige fra Theatret eller fra Læsningen af et nyt Skrift, og behandlede nu i en Kreds, hvorfra al Tvang var banlyst, den givne Gjenstand. De maadelige Forfattere vidste dette, de vidste at Røgskyerne hos Mad. Juel vare lynsvangere, og allerede næste Morgen kunde de vente at den satiriske Ild havde rammet og løb ustandselig omkring i den hele Stad. Man har betegnet Skrifter, som ere tilintetgjorte ved et eneste bon mot fra det norske Selskab, og man kjender endnu flere af disse Epigrammer, der paa en vis Maade have foreviget sine Offere. Til Selskabets Inventarium hørte et eiendommeligt Stykke, hvoraf man senere har gjort særdeles meget Væsen: Versprotokollen. Blandt Medlemmerne selv i Kredsens gyldne Periode, har den neppe — i al Fald paa dens Viseindhold nær — været anseet for noget Mere end et Slags Album, der efterhaanden udfyldtes med alskens flygtige Rim, omtrent paa samme Maade som naar Tegnere i blandet Samkvem, eller medens Samtalen føres, henkaste paa Papiret løse Skitser af allehaande Gjenstande. Mange af disse Smaasager, hvoraf Boye i sin Udgave af Wessels Skrifter har opbevaret en Del, vare rigtignok af ringe Værdi, og maa ogsaa nu for største Parten ganske have tabt deres Betydning i Sammenhængen med Omstændigheder, som for længst ere glemte. Bogens Hovedindhold dannedes af Viser, som vel var det mærkeligste Parti, fordi dette Selskab kun istemmede sine egne Sange, af burleske Personalier, og af alskens Indfald forresten, hvortil ofte et netop udtalt Ord eller en ubetydelig Hændelse kunde give Anledning. Intet af alt dette var anlagt paa at bringes udenfor Selskabets Kreds; det var gjennem andre og betydeligere Skriftprøver man vilde virke ind i Literaturen. Men denne Versprotokol er et Vidne om den Livsbevægelse, der tilhørte Selskabet i dets bedste Aar og om den kordiale Tone, der holdt dets Medlemmer sammen. Grundcharakteren i deres Samliv var en sund frisindet Bonhommi; derfor kunde man benytte hverandres Svagheder og Egenheder til selskabeligt Spøg, uden at dette skadede den gode Forstaaelse eller nogensinde, saavidt man veed, udartede til den Spot, som ei vel kan bæres.

Det norske Selskabs literære, for Offentligheden bestemte, Arbeider, der fremkaldtes ved udsatte Præmier, udkom i trende Hefter: det første 1775, det andet 1783 og det tredie og sidste 1793. Rahbek, og efter ham A. Boye, bemærke at Selskabets Præmier i Begyndelsen kun havde lidet at betyde og var i Almindelighed intet andet end en Tolvskillingsbolle. Siden, hedder det, bestod Belønningstegnet i en Guldring med en grøn Steen, saaledes, som den Gang var Mode; men senere kom, istedet for Stenen, en blaa Email hvori en Lyre med Omskrift: „vos exemplaria græca“ hvilken Devise skulde hentyde paa at man nu maatte stræbe at tilegne sig Klassicitetens Simpelhed og Klarhed til Modvægt mod den omsiggribende Bombast og Regelløshed. Til denne gjengse Forestilling om det norske Selskabs Præmier og literære Bestræbelser kan jeg dog føie adskillige hidtil ukjendte Noticer og Oplysninger, som i det mindste fra Aaret 1785 ere paalidelige. Der udsattes hvert Nytaar 3 Præmier, hver paa 40 Rbd, som det hedte for Arbeider i Poesi og Veltalenhed; men dertil kom endnu for Enhver, der vandt Prisen, som et Agtelsestegn, Ringen til en Pris af 10 Rbd. Ringen alene tilkjendtes for Arbeider, som udenfor Prisopgaverne fandtes passende til Optagelse i Selskabets Samlinger. Men foruden disse større Belønninger, udsatte Selskabet maanedlig en Præmie af 2 Rbds. Værdi for de Arbeider, som Direktionen fandt værdige dertil, uden at de derfor skulde offentliggjøres. Endelig kunde ethvert

Johan Herman Wessel, født i Vestby Sogn den 6te Okt. 1742, død i Kjøbenhavn den 29de Dec. 1785.

Medlem fremsætte Prisopgaver og Præmier og selv bedømme indkomne Prøver, men til noget Arbeides Optagelse i Selskabets Hefter udfordredes stedse et Imprimatur af den indsatte Bedømmelseskommission. Denne bestod af 5 Medlemmer, hvis Forhandlinger vare bundne til meget strænge og betryggende Regler. Det var udtrykkelig bestemt at alt det Indleverede, som Kommissionen ei fandt værdigt til Trykken, skulde opbevares i Archivet og i Versprotokollen.

Skjønt nu disse Anstalter tyde paa en alvorlig Bestræbelse for at give den literaire Virksomhed Plan og Udholdenhed, maa det dog indrømmes, at det Udbytte deraf, som foreligger i Selskabets tre udgivne Hefter, neppe kan gjøre Udslaget, naar Talen er om dets literaire Fortjeneste, eller om dets betydelige Indvirkning paa Epochens Digtekunst i vort Sprogsamfund. Det hele Præmievæsen synes tvertimod at være en for denne frie og livfulde Kreds ganske fremmed Bestanddel, med hvis Optagelse den har ydet sin Tribut til en herskende og af store Autoriteter godkjendt Anskuelse. Det norske Selskabs Virkemaade er ei let at begrændse, og medens den i vidtforgrenet Strømning spillede ind i mangehaande Frembringelser, der ei bare Selskabets Mærke, fornemmedes den tillige som et forfriskende Arom i den hele literaire Atmosphære. Derfor henførte man uvilkaarlig til Selskabet mangehaande Stemninger og Ytringer i den kjøbenhavnske Smagsverden, som kun middelbart og fjernt kunde vedkomme det. Men ligesom det er vist at norske Selskab paa denne Vei har maattet bære megen og uforskyldt Dadel, saaledes maa det paa den anden Side kaldes mærkværdigt og berømmeligt at dets Liv har været mægtigt til denne store Spreding, uden at tabes eller blive overseet i den. Og hvad man især bør lægge Mærke til er dette: at Selskabet i Sandhed var en Smagsskole, en Forening af begavede Aander til indbyrdes Uddannelse. De norske Digtere forelæste gjerne her deres Arbeider, inden de bleve offentligjorte, hørte de Kyndiges Anmærkninger og indbragte saaledes Arbeidet for en Domstol, som neppe nogen anden i Danmark dengang kunde overtræffe i Strenghed og Indsigt. Zetlitz har givet et bestemt Vidnesbyrd om hvad han skyldte en saadan Paavirkning; men denne har vistnok i det Hele havt stor literær Betydning, og naar man studser ved det ringe Antal af det norske Selskabs egne offentliggjorte Arbeider, bør man ikke blot tage Hensyn til den norske Digterskoles øvrige, talrige Frembringelser, men betænke tillige, at Selskabet udentvivl ei alene paa sit allernærmeste Feldt, men ogsaa i videre Kreds, med fortjenstlig Forsorg har hindret mangt et maadeligt og umodent Produkt fra Indgang i Literaturen. Det kritiske Element i norske Selskab traadte ogsaa paa alle Maader aabenlyst frem, og en stor Mangfoldighed af de flygtige Livsfunker i Improvisationer, Ordspil, Anekdoter i bunden eller ubunden Stil, som enten navnløst fra hele Kredsen, eller særligt fra J. Vibe, Prahl, og fra dens Hovedperson, Wessel, kastedes ud i Almeenheden, havde i Grunden sine let paavíselige Sigtepunkter i Samtiden og Omgivelsen. Mod alt det da herskende Hykleri i Religion og Kunst stod Selskabet som een Mand; det var et Selskab for den sunde Fornuft. I denne Retning vare de Norske som radikale, og saaledes komne fororde, og bleve derved en saa anseelig Størrelse, at mangen en Dansk, der var svagere i Aanden, søgte et høiere Trin ved at slutte sig til dem og endog ved at affektere deres haardere Mundart.

Fra Selskabets Midte udgik i de første Aar en dygtig Arbeider i den finere raisonnerende Bogkritik, som nu begyndte at udvikle sig. Det var Bergenseren Epigrammatisten Claus Fasting, der begyndte den kritiske Tilskuer og en Tid ledede den kritiske Journal. Denne udmærkede Stilist, hvis literære Udvikling helt igjennem var fransk, leverede i sine Recensioner og siden i Provinzialbladene en i sit Slags dengang mageløs Prosa. I de Fleste af sine literære Anmeldelser og Betragtninger bevarer han en klar, spillende Overlegenhed, der paa engang er underholdende og sikkert betegnende. Ogsaa hos ham kan man finde de Synsmaader udhævede, der nærmest betegne det norske Selskabs æsthetiske Program. Og hvormeget end dette nu kan underkjendes af en dybere og sikrere Kunstbetragtning, vil man dog finde, at det indeholder Grundtanker, der tilhøre Kunstens uforanderlige Væsen, og som netop dengang af et høirøstet Parti, og under en mægtig Produktion, miskjendtes. De anseelige Frembringelser af den saakaldte norske Skole fra denne Tid vise en kjendelig Stræben efter at klargjøre og harmonisere de begeistrede Stemningers Udtryk, og paa engang at udbrede Styrke og Elegance over den poetiske Diktion.

Den malende Poesi var nu, fornemmelig ved den udbredte Læsning af Thomsons Arbeider, kommet i Mode og havde stillet de forhen herskende dogmatiske Digte noget i Skygge. Nordmændene yndede, som bekjendt, særdeles den poetiske Naturskildring. De valgte især Stoffer af deres Lands Natur, og skjønt disse ingensinde helt igjennem udarbeidedes med den Indsigt i Opgavens Forhold til de sande Digtningens Midler, eller med den ægte Farvning, som nu fordres, bragte dog Fremstillingen af disse lidet bekjendte Naturscener nye Motiver ind i den poetiske Literatur, og berigede Digtningen med nye Betegninger og Vendinger af god norsk Malm, der for en stor Del har fæstet sig i Skriftsproget. Fra det norske Selskab udgik ogsaa fornemmelig de Sangdigte, der kun have til Hensigt at udtrykke Sindets Sorgløshed og Fornøielighed, og som man fortrinsvis pleier kalde Viser. Dette blev siden en tidlang fast den eneste Form, hvorunder den lyriske Poesi kom til nogen Freidighed og Friskhed. Men for denne sin betydelige Andel i en herskende poetisk Retning har den norske Digterskole ei sjelden faaet Tilrettevisning og Dadel, idet man har sat Viseproduktionen i Forbindelse med den Beskyldning, at Drikken, Klublivet i det Hele, tog overhaand i Nordmændenes Kreds og blev den stærkeste Betegning for den frivole Livsanskuelse, der sagdes at være udbredt blandt Medlemmerne. Men betragt Datiden i et samlet Billede og bemærk den letfærdige Aand, der leger i dets Træk! Betragt de Samfundets Høider, hvorpaa det attende Aarhundredes Oplysning falder! Se, der er bachantisk Leg paa dem alle. Men Nordmændenes Glædskab var frisk og havde ialmindelighed et ufordærvet Livsindhold at øse af. Den Levnetsphilosophi, som deres Viser, mangengang ironisk, forkyndte, var for Alvor den dannede Verdens; men aldrig finde vi den tilsat med hin Odeur af moralsk Besmittelse, som dengang, efter fransk Aand og Smag hørte til det Pikante ved saadanne Frembringelser. Vil man endelig af det norske Selskab, og den norske Digterskole udhæve dem, der toge et Menneskelivs Krav legende og overfladisk, da maa man ogsaa nævne de alvorlige Tænkere Christian Colbjørnsen og Niels Treschow, den humane Udviklings aandfulde Forkjæmper Fasting, de kraftfulde Gjerningers høit begavede og fromme Sanger Claus Frimann og Troesmanden med den mægtige lutherske Gyldenmund, Johan Nordahl Brun, som af dybeste Grund forkyndte Ordet og freidigt indsang Glædestimernes Vinbæger.

Det maa da være vel overveiet og vel forstaaet, hvad den gjengse Bemærkning i Sandhed kan have at betyde, at Normændene altformeget satte Priis paa den literære Bagatelle, altfor meget forflygtigede Poesien i Tankeleg og frivole Frembringelser, thi om man ei vil dvæle ved det alvorlige Parti af deres Digtning, kan det her bemærkes som en Kjendsgjerning af Vægt, at den Kamp mod det stoftunge halvdestillerede Væsen i Poesien, som fornemmelig Baggesen senere søgte at gjennemfægte, udgik fra den norske Digterskole. Vistnok er det nu beleilig Tid at bringe dette Punkt i Erindring. Mangengang studse vi uvilkaarligt ved den Anseelse, der i hin Epoche kunde tilhøre Frembringelser, som forekomme os ubetydelige; ja det er ofte en ganske liden Digtning, eller endog blot en enkelt vellykket

Vending deri, som optog, og det med Vedvaren, den dannede Almenheds Opmærksomhed. Dette var ei blot en Ytring af den Tids atomistiske Kritik og det kan heller ei forklares alene deraf at Poesien i vort Sprogsamfund just var kommet til et nyt Vendepunkt, og prøvede sine endnu tildels uøvede Kræfter til et større Opsving; dette hører vistnok med til Forklaringen, men giver den ikke fuldstændig, thi heri ligger jo tillige noget Hemmende for Opfatningen, og en tilsyneladende Indskrænkning i Kredsen af de Deltagende. Men Interessen var netop livlig og meget udbredt. Sagen er, hvad jeg før har berørt, at de Dannedes Hovedanliggende i Epochen var Literatur, Belletristik. Denne Stræben gjorde dem, efter Tidens Maal og Leilighed, nøieregnende med selve Fremstillingens Kunst, og agtpaagivende for enhver Tankens Vending i Retning af tiltalende Form. De vare inde i den Anskuelse, der kortelig udtales ved Epochens Stikord, Smag. De vilde ei fyldes, mættes af Verket; tvertimod vilde de i al Sandhed have en Nydelse for Smagen, og om muligt den fineste, af Digterens Anretning. Jeg kan ikke her fortsætte denne Betragtning, ved at paavise, hvorledes Digtning og Sprogkunst paa denne Vei er kommet til en Kraft, Renhed og Klarhed, der stiller de bedste Verker i vort Sprogsamfunds Skjønliteratur paa lige Linie med de ypperste Frembringelser i Literaturer, som have havt en meget længere Læretid og tifold flere Kræfter til sin Udvikling; men jeg peger i Modsætning hertil, paa de literære Tilstande, der nu ligge os nær eller omgive os, paa de uformelige Digtninger i Vers og Prosa, der tages som Stof og for Stoffets Skyld; paa den haarde Hud, der mer og mer lægger sig over Smagen; paa Overmættelsens Ligegyldighed, der hurtigt træffer den sande, finere Digtning, ligesaa vel som den literære Industries svulmende Masse. — Ja nu, mellem saadanne Indryk kan vel mangen En studse eller smile ved hin Epoches Interesse for de poetiske Smagting og for Tankens aandfulde Bevægelse i en stræbende Sprogkunst.

Men med denne Betragtning kan jeg atter vende mig

Johan Nordahl Brun, født i Bynæssets Præstegjæld den 21de Marts 1745, død som Biskop i Bergen den 26de Juli 1816.

til den ældre Stamme i det norske Selskab. Mærkelige Personligheder møder os her: det er Studenter og unge Literatorer, der besidde et Kundskabsforraad og en levende gjennemført Dannelse, som sandelig nu er sjelden i saadant Maal og Udstrækning: Fasting, Peter H. Frimann, Treschow, Søren Monrad, Wessel, Ove G. Meyer, Bendix Prahl. De ere ligesaa fortrolige med den klassiske Verdens Aandsverker, som med de nyere Hovedsprog og Literaturer; flere af dem have ikke blot disse Sprog paa Læberne, men de kunne tænke deri, og med aandfuld Lethed udtrykke det Tænkte. Det er en udpræget Literaturepoche, vel udrustede Mænd; de staae i det fulde Lys af Samtidens Kultur.

Lad Enhver, der har Standpunkt og Øie dertil, anskue dem og erindre deres Stræben, medens det føles at det hele Grundlag for den Dannelse, der var dem egen, efterhaanden glider bort fra denne Tids Oplyste, og medens vi betænkeligt spørge hverandre om den nye Humanitetens og Kulturens Basis, som vor Tid vil have nedlagt i Sjelene, kan bringe nærmere til Maalet.

Det norske Selskab bestyredes af 3 Direkteurer og holdt sine Samlinger hver Torsdags Aften. Naar nogen for Selskabet gjeldende Beslutning da skulde fattes, maatte idetmindste femten Medlemmer være tilstede; men det er bekjendt, at Møderne i Selskabets bedste Aar ialmindelighed vare meget talrige. 1793 ophørte den literære Virksomhed, og Selskabet, hvor før ethvert Slags Spil var forbudet, blev nu en Klub for Norske og Danske, hvor man kun søgte selskabelig Adspredelse. Alligevel hvilede ældre Dages Gjenskin og Efterklang endnu længe over Laget, og i denne Henseende er det betegnende at Versprotokollen blev fortsat. Stedse vedligeholdt sig i Kredsen meget nøiagtige Traditioner og levende Erindringer, og Selskabet førte endnu længe en ganske mærkelig Tilværelse, især ved sin eiendommelige ligesom af Anekdoter og Silhouetter sammenkjedede Historie. Rahbek der tillige med flere Danske var bleven optaget i Sel-

Claus Fasting, født i Bergen den 29de Okt. 1746, død som Raadmand sammesteds Julenat 1791.

skabet, fortæller at disse Krøniker virkede saa skuffende, at man hvert Øieblik ventede at se Wessel eller Vibe eller Fasting træde ind af Døren. Men til denne levende Fornyelse af det Svundne kan endnu føies en Omstændighed, som hverken Rahbek eller nogen anden Forfatter har omtalt. Selskabet havde nemlig, foruden det normale Antal af 150 indenbyes Deltagere, en Klasse fraværende og betalende Medlemmer, der dels bestod af oprindelig for Kredsen Fremmede, dels af Bortreiste, der vedbleve gjennem Breve og allehaande andre Meddelelser at staae i stadig Forbindelse med Selskabet, og som aldrig undlode at besøge det, naar de kom til Kjøbenhavn. Den hyppigt gjentagne Forelæsning af hine i Arkivet omhyggeligt opbevarede Skrivelser, og de glade festlige Sammenkomster med flere tilreisende ældre Medlemmer, hørte udentvivl til de mest levende Erindringsmidler, der forbandt Selskabets Fortid med dets sidste Periode. Endelig, i Aaret 1813, da det norske Universitet var sat i Virksomhed, og det politiske Baand mellem Norge og Danmark kjendelig løsnedes, ophørte det norske Selskab i Kjøbenhavn. Det er ellers mærkeligt at man saavel om Tiden for, som om de nærmere Omstændigheder ved Selskabets Opløsning har meget forskjellige Traditioner; man beklager Tabet af dets Bibliothek, Archiv, Forretningsprotokol og Kopiebog o. s. v.; men kan ei med nogen Sikkerhed angive hvorledes Alt dette er gaaet tabt. Saa meget er ialfald temmelig paalideligt, at Selskabet hævedes i det her angivne Aar. Navnet blev af enkelte af dets Medlemmer ført over paa en Klubforening, der stiftedes i Christiania 1818, og fik i Eie en Afskrift af Versprotokollen.

Naar vi nu til Slutning gjentage den Betragtning, at det var en levende og ved Omstændighederne end mere bevæget Nationalfølelse, der fremkaldte Stiftelsen af det norske Selskab, da er det os tillige klart, at denne Følelse ei blev beskjemmet i sine Følger. Vi erindre, at en udbredt literær og poetisk Virken havde sit Fællesbaand i Selskabet, og at det lykkedes hine mindeværdige Nordmænd, at give en vigtig Epoche af vort Sprogs Literatur et stærkt Præg og Fremstød til nye Udviklinger. Idet vi udhæve denne Fortjeneste, der har Betydning for tvende Folk, kan det ei forstemme os, at enkelte Danske har fornægtet eller miskjendt den; thi fra Danmark kommer dog dette Mindes Berømmelse os imøde. Se vi tilbage paa det norske Selskabs Arne i Kjøbenhavn, da finde vi ogsaa der dets Eftermæle hædret. Og denne Anerkjendelse, der er udgaaet fra de vægtigste Stemmer, er et af de stærke Vidnesbyrd om det aandelige Fællesskab, som varigt knytter os til Broderfolket.

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.

(Fortsættelse fra Nr. 3.)

Efter det høitidelige Indtog i Stockholm, Forestillingen for Kongen og Rigsdagen, og Edsaflæggelsen foretog, Karl August sig en Reise for at besøge de sydlige Provindser. Da han var kommen til Helsingborg, hvor han mødte sin Broder, Hertugen af Augustenborg, tiltog de Smerter i Hovedet og Indvoldene, hvoraf han havde været plaget ligefra Begyndelsen af sin svenske Reise. Pludselig blev han den 28de Mai under en Mønstring betagen af en Svimmelhed og Bedøvelse, faldt af Hesten og døde nogle Øieblikke efter. Dette Dødsfald var en Ulykke for Staten; thi Prindsen var ikke alene 1809 Mændenes Udkaarne: han var den hele Nations. Uden at forglemme den Deel, som Partiaand muligen havde i de overordentlige Lovtaler, man holdt over ham, og de glimrende Forhaabninger, man byggede paa hans store Egenskaber, maa man vel erindre sig, at Karl August, der var meget elsket af Nordmændene, syntes at love en Regjering, saa uafhængig af fremmede Magter, som det efter de sidste Aars Forviklinger kunde lade sig gjøre, en Regjering, hvem alene den forønskede Forening med Norge vilde gjøre berømmelig. I denne dobbelte Egenskab af et virkelig nationalt Valg og en præsumeret Gjenopretter af de smertelige Tab, man nylig havde lidt, forenede Prindsen alle det svenske Folks Sympathier med Undtagelse af den lille Fraktion, som forblev Gustav den 4des Familie hengiven. De skumle Rygter, der havde gaaet før Begivenheden af 28de Mai, vaagnede op igjen. Hvor der nu synes bevist kun at have været en naturlig Aarsag, et apoplektik Anfald, vilde den offentlige Mening finde en Virkning af Gift. Nordmændene paastode, at Karl August, der befandt sig vel før sin Ankomst til Sverige, pludselig efter at have passeret Grændsen tabte sin Sundhed og sin Livlighed, og de tilskrev denne foregivne Forandring Virkningen af en langsom Gift, som man havde givet ham i et Maaltid strax i Begyndelsen af Reisen. Alt det Had, som politiske Lidenskaber fremavle i en Anarchiets og Ulykkens Periode, gjorde denne Mistanke, der deeltes af Svenskerne, fortere og fortere; Hovedstaden blev en Arena, der gjenlød af vilde Skrig, og snart skulde besudles med Blod. Ubekjendte Hænder opsloge Plakater, der ophidsede Folket til en større Forbitrelse; vi skulle anføre en Prøve paa dem.

„Til Folket, Karl Augusts Hævner. Folk, Hævnens Time vil slaae. De sande og gode Svensker have i Forening svoret at ville dø eller hevne Karl Augusts Død. Samler Eder næste Søndag, naar det ringer til Aftensang, paa den store Plads; I ville der finde Anførere med en Plan, som Eders Mod, Eders Styrke og Eders Enighed skal sætte i Udøvelse. Død og Hevn! det være Eders Løsen."

En anden Plakat angav allerede Ofrene.

„Svensker! Vor Prinds er død af Gift, og vi bør hævne hans Minde. Nogle mægtige Personer danne Leddene i denne Kjæde af Forbrydelser. Vaagner op, Svensker! Der er endnu en svag Udsigt til Frelse, lad ikke den gaae tabt . . . Der maa

Jonas Rein, født i Sundalen 1760, død som Sognepræst til Nykirken i Bergen den 21de Nov. 1821.

udgydes Blod. I maa ikke taale de Stores Skjændigheder; I have den sande Styrke i Eders eendrægtigen forenede Armee. Reiser Eder og snart skulle I see Manden med Ordenerne falde; skaaner heller ikke den ondskabsfulde Grevinde."

Og nogle Dage efter, den 20de Juni, en usalig Dag i de svenske Annaler, blev „den smukke" Fersen, Marie Antoinettes ridderlige Forsvarer, der var bleven Gjenstanden for Folkets Forbandelser, „Manden med Ordenerne," greben af den rasende Skare ved Prindsens Ligbegjængelse, afklædt, skammelig forhaanet, forfulgt ind i det Huus, hvor han søgte Tilflugtssted, kastet nøgen ud af Vinduet, trampet ihjel under de Rasendes Fødder, i bogstavelig Forstand sønderreven, dernæst bleve hans Levninger kastede i Rakkerkulen. Alt dette foregik i Nærvær af et Kompagnie Soldater, der ikke rørte sine Vaaben, og hvem han forgjeves kaldte til Hjælp. Hans Søster, Grevinde Piper, den ondskabsfulde Grevinde, havde faaet Tid til at frelse sig ombord paa et Fartøi; Skaren søgte hende forgjæves. Dronningen var ikke sikker for Fornærmelser. Hele Stockholm svævede flere Dage i Frygt for Plyndring og Ildebrand. . . . Hvad betyder al denne Uorden i Historikerens Øine? De i Stockholm nylig offentliggjorte Memoirer forsikre, at den var istandbragt af 1809 Mændene med Hensyn til det forestaaende Valg af en ny Kronprinds og for at skræmme og fjerne det aristokratiske Parti. Hvorledes! Var da ogsaa Mordet deres Værk? Langtfra. Det hændte her, hvad der altid hænder i urolige og revolutionære Tider; et voldsomt Parti tog Kommandoen fra et moderat, der havde troet at kunne betjene sig af hiint og holde det i Tømme. Det er klart, at her det tøilesløse Demagogi havde faaet Overvægten. Der er endnu den Dag idag en Dunkelhed og et Mørke udbredt saavel over den 20de Juni, som over Prindsens Dødsmaade, som det ikke er muligt fuldstændigt at oplyse. Hvad der er vist, er, at efter Prindsens Død vare Folkets Anklager næsten udelukkende rettede mod de Mænd, om hvem man troede, at de vare

Agenter for fremmede Indflydelser, og efter en omhyggelig Gjennemlæsning af de talrige svenske Dokumenter, vi have fra den Tid, kan man trygt sige, at idetmindste den offentlige Mening i denne Begivenhed havde seet Resultatet af et danst og russisk Komplot, der blev udført of Fersenerne og Aristokratiets Hovinger, som vare indviklede i de fremmede Intriger.

Rusland og Danmark, har man sagt, kunde ikke billige Valget af en Prinds, hvis velbekjendte liberale Anskuelser stode i Samklang med de nye Institutioner, der vare udgaaede af Revolutionen af 1809, som disse to Magter aabenbart havde misbilliget. Danmark især frygtede Skilsmissen fra Norge. Alexander interesserede sig naturligviis for sin Neveu, Gustav d. 4des Søn, og Erobringen af Finland, der nærmede hans Grændser til Sverige, kunde have gjort ham en konstitutionel Regjerings Nærhed end mere mistænkelig. Man veed, hvorledes i en almindelig Ængstelses Tid de mindste Omstændigheder, tilfældige Analogier, Sandsynligheder pludselig faae en uventet Betydning, samles og fortolkes. Cheferne for det aristokratiske Parti, Fersen'erne og de la Gardie'erne etc. underholdt visstnok stadige Forbindelser med Rusland; Armfelt, „den svenske Alcibiades," som man med Rette har kaldt ham, der tilsidst aflagde Ed til Alexander og blev Russer, før han døde, Armfelt gjorde i denne Epoke en Reise til St. Petersburg for at bringe Alexander til at gjenindsætte Familien Wasa, selv om det skulde skee ved Vaabenmagt.

Kabinettet i St. Petersburg var visselig ikke fremmed for den Konspiration, der var dannet af Aristokratiet, og hvori det virkelig synes, at selv den svage Karl d. 13de ikke har undslaaet sig for at træde ind, i Haab om at omstyrte Konstitutionen af 1809. Det er vist, at den russiske Minister i Stockholm, den dygtige General Suchteten, der ankom den 26de December, og hvem man faa med saa stor Fiinhed og Dygtighed under hele Bernadottes Regiering drive det russiske Spil i Norden, gjorde sit Hotel til Mødestedet eller rettere sagt Generalkvarteret for hele Partiet. De natlige Spioner, som Regjeringsmændene holdt, gave mangfoldige Gange Lister over de Personer, som der tilbragte uendelige og hemmelighedsfulde Soireer: det var Ruth'erne, Fersen'erne, Armfelt. Med Rette eller Urette var den offentlige Mening kommen til den Overbeviisning, at det var i disse Samlinger, den aristokratiske og absolutistiske Reaktion, støttet til russiske Penge, gjør Forberedelser til en Kontra-Revolution. Hvad mere var, Hoffet i St. Petersburg var ikke alene ikke fremmed for de legitimistiske Planer i Sverige, trods Alexanders Løfte ikke at blande sig i dette Lands indre Anliggender, men vi have endogsaa i Adlersparres Korrespondence Beviser paa, at Rusland søgte at forlokke Befolkningen i dets nye Nabodistrikter. Da den svenske Regjering beskjæftigede sig med at kolonisere Lapland, havde Alexander tilbudt sin Bistand dertil paa den Betingelse, at Russer og Finner kunde kjøbe Land der; det var et fredeligt Erobringsmiddel. Et Afslag havde ikke gjort Russerne modløse; til de fattige Landskaber i det nordlige Sverige sendte de Agenter, som om Søndagen efter Gudstjenesten blandede sig mellem Kirkealmuen, beklagede Skatternes Tryk, uddelte Penge i sin Herres Navn, lovede snart at komme igjen under Paaskud af at tilsikre dem, der drog over til Åland, Jord uden Betaling. Dette er ikke det eneste Beviis paa en saadan Propagande fra Ruslands Side i den skandinaviske Halvøs nordlige Provindser; det forsmaaer ei disse fattige Lande, som ere Veien til Oceanet. Man skulde senere see det udstrakte fine Intriger ligetil henimod Nordpolen, ligetil Finmarkens Iislande, hvis overflødige Fiskerier og stedse isfri Havne det endnu den Dag idag er saa begjærlig efter.

Sønderrevet af disse forbryderske Planer strax efter en Revolution blev Sverige tilsidst, som man har seet, bragt til at frygte de sidste Ulykker, Anarchiet har i sit Følge; men det gjenkjendte tydelig Ruslands Haand og dets Had forøgedes i Forhold til de Farer, som dets mægtige Nabo dyngede over dets Hoved. Dette Had bidrog sikkerlig til Bernadottes Valg, der medførte saa besynderlige Omvexlinger i de politiske Forholds Historie, som vi have taget os fore at studere.

Portræter af J. H. Wessel, J. Rein, J. N. Brun og C. Fasting.

Til foranstaaende Skildring af det „norske literære Selskab," hvormed Professor Welhaven har beæret vort Blad, have vi troet det passende at føie Portræter af nogle af Selskabets mest fremragende Medlemmer, og det saameget mere som vi for Wessels og Reins Vedkommende see os istand til at give vore Træsnit efter hidtil ubenyttede Originaltegninger. Biographiske Efterretninger om de nævnte Medlemmer ansees her for overflødige, da saadanne (naar undtages Fasting) haves paa forskjellige let tilgjængelige Steder; derimod skylde vi Oplysning om hvorfra vi have hentet Portræterne. Det her meddeelte Portræt af Wessel, hvilket er noget forskjelligt fra Juels bekjendte Billede foran den ældste Udgave af hans Skrifter (1787) og navnligen betegnende derved, at man kan see ogsaa han gik med Pidsk, er udført efter en Tegning af F. Wedege („Kand. jur., Medlem af det norske Selskab") i den i 1785 afdøde Assessor Jacob Herslebs Stambog, hvilken nu er i Assessor Mantheys Eie. Wessel har paa et hosføiet Blad skrevet:

„Dieu nous juge par nos vertus
Et non pas par nos Sacrifices.
Du skal i fremmed Egn i denne Tanke styrkes:
Gud mere værdigen ved Dyd end Offer dyrkes.
Kjøbenhavn d. 28de Febr. 1780.

Johan Herman Wessel.
Studiosus, Comedie-skriver og Oversætter ved det Kongl. danske Theater, samt Medlem af det norske literariske Selskab."

Jonas Reins Portræt er taget efter en i 1791 udført Tegning af Paul Ipsen, der i det nævnte og følgende Aar har portræteret det norske Selskabs fleste Medlemmer i en Samling af smaa Profilbilleder, der nu findes her i Byen. Blandt disse Portræter, der af en Mand i Throndhjem i sin Tid skulle være skjænkede til det heroppe fornyede norske Selskab, savnes dog desværre Stifteren O. G. Meyer's, formodentlig fordi han, da Portrætsamlingen istandbragtes enten ligesom Fasting var fraflyttet Kjøbenhavn eller vel endog som Wessel ikke mere ilive. (Meyer døde nemlig 1790 som Lagmand over Tønsberg.) Ogsaa af samme Grund er det, at der savnes Portræter af Digteren Joh. Vibe, der var død allerede 1782, og af den som geographisk Opmaaler bekjendte Ditlev Vibe, der 1779 tiltraadte sine Arbeider her i Landet, medens derimod den yngste af Brødrene, Nils Andreas, † 1814 som Generalkrigskommissær for Land- og Søetaten i Norge, og Fader til nuværende Rektor F. L. Vibe og Kapitain Andreas Vibe, findes blandt de Afbildede. J. N. Bruns Portræt er taget efter det bekjendte Lahde'ske Kobberstik i Samlingen af „Portræter med Biographier," og Claus Fastings efter Lithographien foran det af L. Sagen i 1837 besørgede Udvalg af hans Skrifter. Det er kopieret af Losting, „deels efter Gipsbusten, hvortil hans ved Sygdom udmavrede, afsjelede Ansigt gav Formen, deels efter en maadelig Tusktegning."

Oversigt over norske Blades Indhold.

Chr-Posten for 20de Jan. indeholder et Æresdigt „Til Conrad Schwach," og samme Blad for 27de et do. „Til Ole Vig, Udgiver af flere Skrifter til Folkeoplysningens Fremme." Hint Digt er af J. Th. Nørdam, dette af en øiensynlig ung Wergelands-paavirket Anonym. Red. sees at have optaget den 2 Spalter lange Besyngelse af Vig som et „Vidnesbyrd om, at literær Virksomhed dog endnu finder Paaskjønnere, der ikke kunne billige den sednest i Brug komne Kritik." Vi maa for Rummets Skyld indskrænke os til at hidsætte Slutningsstrophen, der lyder:

„Hil dig Norge! om saa ægte
mange Sønner fler du har, —
ei din Tillid skuffet var, —
de dig skulle ei fornægte
Fædreland! Ja du var rig,
blot om dine Børn forstode
hvilken Aand og Hjerte bo'de
i en Mand som Ole Vig!"

Mgbl. og Chr-Posten for forrige Uge indeholde Dokumenterne ang. den forrige Jernbanedirektions Opløsning. Katastrophen sees at være fremkaldt ved Forkastelsen af Amtmand Birch-Reichenwalds Forslag om „midlertidigt at antage en i Jernbaneforholdene kyndig Ingeniør til at gaae Direktionen tilhaande ved Kontrollen med den behørige Vedligeholdelse og Fuldstændiggjørelse i rette Tid af Banen og dens Indretninger m. V."

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 20de Jan. er der af Statskassen af de som Bidrag til Farbargjørelsen af det frederikshaldske Vasdrag bevilgede Midler tilstaaet Interessentskabet til Farbargjørelse af Stenselven udbetalt et Beløb af 3000 Spd. mod at Farbargjørelsen er fuldført til Udgangen af April d. A.

— Under s. D. er Prof, Hansteen indtil Videre fritaget for at holde Forelæsninger over Mechanik, samt for at deeltage i Examina for Bergstuderende og Realstuderende, og hans Forelæsninger over Astronomi tilladt indskrænkede i Aarets første Semester til 6 og i det andet til 2 Timer ugentl. Stipendiaterne Fearnley, Kjerulf og Norman skulle afholde Forelæsninger for de til Reallærer-Examen Studerende og Førstnævnte i Hansteens Sted examinere i mathematisk Geographi og Landmaaling ved Reallærer-Examen, samt i Keilhaus Forfald Kjerulf i Mineralogi.

— Ved kgl. Resol. af 21de Jan. er bestemt at Valders, Lands og Hadelands Fogedembede skal deles i tvende, der blive at benævne det ene Hadelands og Lands Fogderi, det andet Valders Fogderi, hvert med samme Grændser som Sorenskriverierne af samme Navn. For hvert Embede er bevilget en midlertidig Gage af 600 Spd., og intil Stortbinget herom har fattet endelig Beslutning, skal Valders Fogedembede bestyres ved en Konstitueret.

— Ved kgl. Res. af s. D. er der under Kirkedepartementet befalet oprettet et Fuldmægtig-Embede med 330 Spd. i Gage.

— Under 21de Jan. er Auditør ved Kavalleribrigaden m. m. Joh. Nicolaysen udnævnt til Foged i Jarlsbergs Fogderi og Kopist i Kirkedepartementet Student Fr. Meltzer til Fuldmægtig i samme Dpt.

— Under s. D. er Oberstlieutenant H. N. Storm Wergeland udnævnt til Oberst og Chef for den christianssandske Infateribrigade samt Kommandant over de christianssandske Befæstninger; Kapitainlieutenanterne C. J. Fasting og J. H. Fries til Kapitainer (førstnævnte med Tilladelse til fremdeles at blive staaende a la suite,) Premierlieutenant J. H. Hvidt til Kapitainlieutenant, Sekondl. Hjalmar Olsen til Premierl. og surn. Sekondl. C. F. Wille til Sekondl.

— Under 15de Jan. er „Sous-Direktør for det keiserlige franske Udenrigsministeriums politiske Afdeling," Fangère, udnævnt til Kommandør af St. Olafs Orden, og den franske Legationssekrætær i Stockholm Vicomte de Crog og Sekretær ved det franske Udenrigsministerium de Chaleaine til Riddere af samme Orden.

— Under 10de Jan. er Gabriel Olsen Ueland beskikket til Lensmand i Hæskestads Sogn, og under 15de Jan. Iver Follestad til Lensmand i Hærø Thinglag.

— Som Sagførere ere autoriserede: ved Overretterne: den 19de Jan. Kand. jur. Rolf Olsen og H. C. H. Grønn, den 25de Jan. Underretsprokurator Exam. jur. O. H. Christensen; 31te Jan. Underretssagfører Johan Sverdrup; ved Underretterne: 22de Jan. Exam. jur. J. A. Grue, 23de Jan. Kand. jur. C. H. Handberg, 25de Jan. Kand. jur. Andr. Mathiesen og Exam. jur. Chr. Holter, 31te Jan. Kand. jur. J. F. Petersen og Exam. jur. L. P. Barstad.

— Mozarts hundredeaarige Fødselsdag (den 27de Jan.) feiredes i det philharmoniske Selskab med en Koncert, der udelukkende bestod af mozartske Kompositioner. Prof. Monrad fremsagde en af ham til Anledningen forfattet Prolog, og Festen endte med Finale af Trylleføiten, hvortil originale Ord vare skrevne.

— Ole Bull befinder sig nu ifølge Aftonbl. i Melbourne, hvor han skulde give Koncerter.

— Den 19de dømtes af Høiesteret Lars Helliksen Odland, en velstaaende og agtet Gaardmand i Thysvær og sin Bygds tidligere Forligelseskommissær og Formand, til 4 Aars Strafarbeide for ved voldelig Medfart at have bevirket sin Gjæterguts Død.

— Paa Karl Johans Fødselsdag har Hs. M. Kongen tilstillet Christiania Understøttelses-Forening 100 Spd. til veldædigt Brug.

Bergen. Beretningerne om Sildefiskeriet paa Bergenskanten lyde ugunstige.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Det kgl. Theaters Gjeld sees fra 1851 til 1ste Juli 1854 at være voxet fra 16,000 Rbd. til 86,577 Rbd.

England. Dronningen har skjænket Miss Naghtingale der har gjort sig saa fortjent ved at pleie de syge engelske Krigere, et prægtigt Diamantsmykke, der skal bæres ligesom en Orden i det for Krimmedaillen bestemte blaa Baand.

— Parlementet sammentraadte den 31te Jan. Indholdet af Dronningens Throntale gjengives i en Telegraph-Depesche saaledes:

„Efterat Ruslands Bolværk ved det sorte Hav var faldet for de allierede Hæres Standhaftighed, Heroisme og Tapperhed, indvilgede vi nylig i Østerrigs Tilbud om at istandbringe hos Rusland en lykkelig Løsning af Differentserne. Angaaende visse Bestemmelser er nu opnaaet en Overeenskomst, der, som jeg haaber, skal tjene til et Grundlag for en almindelig Fredstraktat. Underhandlingerne ville snart aabnes i Paris. Jeg vil drage Omsorg for at Krigens Øiemed ikke tabes af Sigte. Det ansees imidlertid for tilraadeligt ingenlunde at indstille Rustningerne tillands og tilvands. Endskjønt Krigen er opkommen formedelst Begivenheder i det sydlige Europa, er vor Opmærksomhed ikke bortvendt fra Nordens Forholde. I Forening med Keiser Napoleon er en Traktat med Kongen af Sverige og Norge afsluttet, hvorved Forpligtelser til at forsvare hans Lande ere fastsatte og bestemte, for at sikre Magtforholdet ogsaa i denne Deel af Europa.

Frankrig. Inden 3 Uger skulle Fredskonferentserne aabnes, som det siges i Paris, „under fuldkommen Overeensstemmelse mellem England og Frankrig." Ifølge Morn- Post ville de Allierede ikke indbyde Preussen til Deeltagelse deri, men vel til den eventuelle Undertegning af Fredstraktaten. Udenrigsministeren Lord Clarendon og Gesandten i Paris Cowley skulle være Englands Befuldmægtigede.

Spanien. En Ministerforandring er foregaaet, men som ikke tillægges nogen Betydning.

Rusland. Fyrst Gortschakoff er i Kommandoen paa Krim bleven afløst af Lüders og antages istedet at ville faae Kommandoen i Polen, da Paschewitsch ligger dødelig syg.

Egypten. Jernbanen mellem Kario og Alexandrien er nu tagen i Brug. Undersøgelseskommissionen angaaende den paatænkte Suez-Kanal anslaar dennes Kostende til 200 Mill. Fr.

Fra Krigsskuepladsen haves ingen Efterretninger af Betydenhed. Der holdes paa med Sprængningen af Sebastopols prægtige Dokker, som allerede tidligere er begyndt. De engelske Soldater sees iaar at være godt rustede mod den indtraadte Kulde og Sundhedstilstanden blandt dem er ogsaa god.

Abonnenterne gjøres opmærksomme paa, at Breve ang. Bladets Expedition o. desl. bør stiles til vedkommende Postaabneri eller Postkontor.

Rettelser i No. 4.

Paa 1ste S. 1ste Sp. Linie 41 f. n. er „ikke" udeladt efter „Sandheden." Sp. 2 Linie 35 f. o. Angivelser l. Omgivelser.

☞ **Subskription paa nærværende Blad modtages i alle Landets Postkontorer og Postaabnerier og her i Byen i Joh. Dahls Boghandling, samt hos Bladets Kasserer og dets Redaktør, og er bindende for et Aar eller længere, hvis Opsigelse ikke finder Sted inden Oktober Maaneds Udgang. Bladet udkommer een Gang om Ugen og koster 60 ß Kvartalet for indenbyes Boende, 66 ß forsendt gjennem Posten. Bidrag til Bladet leveres af mange af vore bekjendte Forfattere. Med Udgivelsen er forbundet en Præmiefordeling af 250 Spd., hvilken finder Sted ved Aarets Slutning. Gevindsterne fordeles herefter saaledes: 1 paa 50 Spd., 1 paa 20 Spd., 1 paa 15 Spd., 6 paa 10 Spd. og 21 paa 5 Spd., eller ialt 30 Gevindster.**

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 6. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 9de Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Muldalsfossen ved Tafjorden paa Søndmør.

(Af A. Arbo.)

En Reisende, der for nogle Decennier siden tilfældigviis kom til at besøge Norge og gjøre sig nærmere bekjendt med samme, maatte vistnok beredes større Overraskelser her end i hvilkesomhelst andet europæisk Land, saa lidet bekjendte vare dengang mange af vore mærkværdigste Egne, saa aldeles ubekjendte vare flere af de Vidundere, der nu mere og mere tildrage sig Touristernes Opmærksomhed. Ved de mange Skrifter af topographisk Indhold, som senere fremkom, saavelsom fornemmelig ved de værdifulde Bidrag til Landets Geographie, som i sin Tid leveredes i Budstikken og Hermoder, bleve imidlertid Landets Mærkværdigheder saa nogenlunde bekjendte for det større Publikum, og den norske Naturs Skjønhed og Storartethed rygtedes selv i Udlandet, hvorfra den snart talte sine største Beundrere, der heller ikke lode det mangle paa i de stærkeste Udtryk lovprisende Beskrivelser af samme; fremmede Tourister begyndte at vise sig selv i de mere affidesliggende Egne, og Landets egne Børn ophørte med stadig at søge udenlands, hvad der nærmest var at finde indenfor Landets egne Grændser. Ikkedestomindre vil det dog endnu kunne hænde en Reisende, der ikke nøies med stadig at følge Touristernes slagne Landeveie, en enkelt Gang at støde paa noget ialfald relativ Ubekjendt, eller, om man vil, at gjøre en geographisk Opdagelse, forsaavidt der herved, naar ikke Talen er om et absolut ubekjendt Land, fornuftigviis kun kan menes at finde Noget, der hidindtil alene har været bekjendt for det ringe Antal Mennesker, som leve i den umiddelbare Nærhed af det Omhandlede, og for hvem det paa Grund af Vanens Magt ikke kan have nogen særlig Interesse. Et saadant Tilfælde er i forrige Sommer forekommet nærværende Forfatter, der ved Tafjorden paa Søndmør heel uventet stødte paa en Fos af første Rang, situeret paa en saa eiendommelig Maade, at det intet Under er, at den tidligere er blevet overseet, saaledes som det ialfald efter de desangaaende anstillede Undersøgelser synes at være Tilfældet. Det har ikke været mig muligt at finde Noget om denne Fos i Strøms vidtløftige Beskrivelse over Søndmør ligesaalidt som i Biskop Neumanns Skildringer fra denne herlige Egn; heller ikke har jeg kunnet bringe i Erfaring, at nogen af de faa Reisende, der have været i denne Egn forinden mit Besøg sammesteds, har seet denne Fos paa nært Hold eller taget videre Notits af samme, forsaavidt de have bemærket den fra Fjorden af, hvor man kun seer lidt af den og i en altfor stor Afstand til at kunne gjøre sig nogen Idee om dens sande Beskaffenhed. Hvorvidt jeg, som det synes, virkelig har været den første Reisende, der har truffet til at blive bekjendt med denne Naturmærkværdighed, som Bønderne i den nærmeste Omegn forøvrigt ogsaa betragte som Noget, der er værdt at lægge Mærke til, kan i og for sig være ligegyldigt nok; hvad der fornemmelig bliver Spørgsmaal om er, om ikke denne Situation kan stilles ved Siden af de fleste lignende i vort Land, som allerede have vundet en fortjent Berømmelse; det er dette, som nærv. Forf. formener at være Tilfældet, og hvorfor jeg har troet ikke at burde undlade at gjøre opmærksom paa samme.

Tafjorden, som forøvrigt vel neppe er Fleerheden af dette Blads Læsere bekjendt, er allerede mærkværdig nok til at fortjene et Besøg, selv om ikke Muldalsfossen fandtes; men naar denne kommer til, vil Enhver, der har seet denne Egn, maatte indrømme, at der ikke er mange Steder, hvor saameget Mærkeligt findes samlet indenfor saa snævre Grændser, og hvor det virkeligt Skjønne og Storartede saavelsom det frygteligt Vilde og umiddelbar Imponerende forekommer i en saa nær Berøring med hinanden.

Denne mærkelige Fjord altsaa, som er saa lidet bekjendt i Forhold til det rige Udbytte, den skjænker Touristen, og som i en senere Tid, naar Kommunikationsmidlerne sammesteds ere blevne lettere, utvivlsomt vil blive ganske anderledes frekventeret af de Reisende, end hidindtil har været Tilfældet, er beliggende i Nordalens Præstegjæld paa Søndmør, den inderst mod Langfjeldene beliggende Deel af samme, som fornemmelig udmærker sig ved Fjordenes Tranghed og Fjeldsidernes eiendommelige Charakteer, idet at Gaardene oftest ligge som Terrasser paa disse tildeels meget høit oppe over Fjordspeilet, medens at Bredderne paa mange Steder ere aldeles utilgjængelige og ikke saa sjelden virkelig i bogstavelig Forstand aldeles lodrette indtil en meget betydelig Høide over Havfladen. Storfjorden gaar ind til dette Præstegjæld og ender i samme, og det er netop dens inderste Forlængelse mod Øst indenfor selve Nordalsbygden, som bærer Navnet Tafjord og som i høiere Grad end nogen af de andre nærliggende Fjordarme frembyder de ovenfor omtalte Egenheder. Den længere mod Syd beliggende Gerangerfjord, som hører til det samme Fjordsystem, er maaske i enkelte Henseender mærkeligere og kunde vel fortjene en nærmere Omtale, men efter Totalindtrykket har Tafjorden alligevel forekommet nærv. Forf. mere grandios end hiin forøvrigt mere bekjendte og omtalte Fjord. Allerede Indgangen til Tafjorden frembyder en høist mærkelig Situation. Man har her paa den ene Side (mod Nord) det saakaldte Syltefjeld, der ovenpaa er tæt bevoxet med Furuskov, men mod Søen danner en perpendikulær Styrtning af mindst 1000 Fod. Bønderne benytte sig heraf til at fremdrive Tømmeret paa en meget letvindt Maade, idet at det nemlig føres ud paa Fjeldranden og herfra styrtes ned i Søen, rigtignok med den Resiko, at Bjælkerne ved at falde paa Siden mod Vandfladen kunne slaaes istykker, Noget, som virkelig af og til hænder. Som en Kuriositet ved samme Fjeld kan endnu anføres, at man seer en slangeformig Fure slynge sig opad samme indtil en betydelig Høide over Vandfladen, et Phænomen, hvortil Sagnet strax har Forklaringen, nemlig at det er en Søorm, som St. Olaf har slængt derop. Han slængte den op med en Aare, og nu staar den der som et uforgjængeligt Minde om hans Nærværelse ogsaa paa dette affides Sted. Dette Sagn finder man allerede omtalt hos Strøm i hans Søndmørs Beskrivelse, hvor der forøvrigt er taget meget liden Notits af Tafjordens Mærkværdigheder.

Hvad Enhver baade her og i Gerangerfjord vil forbauses over, er den store Mængde Bækkefosser, som tildeels ere meget betydelige og paa sine Steder af en overordentlig Høide. Men den Fos, som er større end alle disse, og altfor mægtig til at fortjene Navnet Bækkefos, Muldalsfossen, er besynderligt nok, uagtet den ogsaa styrter ned mod Tafjorden, saalidet øinefaldende, at man, som allerede forhen antydet, ikke faar den ringeste Idee om dens sande Beskaffenhed ved blot at see op til den fra Fjorden af, idet man nemlig herfra blot opdager dens øverste Deel, som i den store Høide, i hvilken man seer den, tillige kun viser sig i stærkt formindsket Maalestok. Er man desuden kommet saa langt ind i Fjorden som til Muldalselvens Udløb, er Situationen i det Hele blevet saa storartet, at Opmærksomheden lettelig bortdrages fra Fossen. Midt i Baggrunden indad mod den af bratte Fjeldsider begrændsede Fjordbund hæver sig det mægtige Storfjeld som en uhyre afstumpet Kegle, adskilt ved lavere Høider fra den nedenfor liggende lille Dalgrund, hvor en Mængde Huse i Form af en lille Landsby sees samlede nær ved Stranden, som paa sin vestlandske Viis er besat med en Række Baadnøster, og hvor der er lige saa stor Overflod paa god Landingsplads, som denne var sjelden at træffe ude ved Bredderne af den ikke fuldt en Miil lange Fjord. Dette Parti seer paa samme Tid saa mægtigt og saa indbydende ud, at neppe Nogen skulde falde paa at foretage den besværlige Opstigning til Muldalsfossen forinden man betraadte den skjønne Strand, der kun er en halv Fjerding Vei borte. Det kan saaledes nok tænkes, at om end de faa Reisende, som tidligere have været her, have lagt Mærke til Muldalsfossen, idet de passerede samme forbi, dog ingen af dem har fundet det Umagen værdt at foretage en saa besværlig Opstigning, som gjøres fornødent for at see den paa nært Hold, naar saameget Skjønt var at see i den umiddelbare Nærhed og uden at det kostede nogen Anstrængelse. Nærv. Forf. kan takke et Tilfælde for, at han kom til at foretage denne Afstikker op til Muldalsfossen, og Fortjenesten ved at have opdaget dens Mærkværdighed, om saa er, er forsaavidt saameget mindre. Efterat jeg havde fulgt Tafjordelven, der skummende i uafbrudt Fos i en Halvfjerding Veis Strækning styrter ned fra den ovenfor liggende Kalurdal, opad til den sidstnævnte, en Spadseretur, der maa regnes til noget af det Herligste, vort Land kan frembyde — man tænke sig en Sti, overskygget af frodige Birketræer, løbende langs med den i en uafbrudt Fos temmelig brat nedstyrtende Elv, ofte overstænket af det hvirvlende Støvskum, der spiller i Solstraalerne i alle Regnbuens Farver, og til begge Sider, umiddelbar stødende til Elveleiet, lave Aasrygge, hvoraf den ene er aldeles løvklædt, den anden derimod bevoxet med frodig Furuskov, ved Kontrasten gjensidig fremhævende hinanden — efterat jeg altsaa havde fulgt denne virkelig fortryllende Vei opad til Kalurdal og der seet Storfjeld paa nært Hold, hvor det viser sig under temmelig „romsdalske" Synsvinkler, vendte jeg tilbage til Tafjorden og havde atter passeret samme udad igjen uden at besee Muldalsfossen, hvis at ikke Tiden imidlertid var blevet for knap til at naae Bestemmelsesstedet for endt Dagsreise. For imidlertid at benytte hvad der var tilbage af Dagen, foretog jeg da Opstigningen til Muldalsfossen, siden at Tiden ikke tillod nogen længere Exkursion, og Intet af større Interesse syntes at tilbyde sig i Nærheden, men uden forøvrigt at ahne, at der under Fossens nedenfra temmelig ordinære Aspekt skulde skjule sig noget saa overordentlig Frappant, som jeg senere til min store Overraskelse erfarede.

For at sætte Læseren ind i Situationen vil det være nødvendigt at betegne noget nærmere de herben hørende Forholde, forinden Fossen selv beskrives. Muldalen er en trang og vild Dal, som begynder oppe i Høifjeldet mellem Tafjorden og Lesje i Gudbrandsdalen og herfra gaar ud mod Tafjorden, hvor den ender brat afskaaret udad mod den nordlige Fjeldside, der begrændser Fjorden, 1—2000 Fod over samme. Den ikke ubetydelige Elv, som gjennemstrømmer denne Dal, maa altsaa nødvendigviis danne et Fald nedad mod Fjorden, idet der her gjentager sig det samme Forhold, som er det almindelige for alle høie Bækkefald ved de trange Fjorde og Dale i Bergens Stift, men derimod det sjeldnere for større Fosser, der gjerne dannes i Hovedelve saaledes som Tilfældet f. Ex. er med Vøringfossen og Rjukan. Her er altsaa nærmest et Sidestykke til de store Aardalsfosser (Jedle- Afdals- og Morkafossen) i Sogn. Grunden, hvorfor man saa ufuldkomment seer Faldet nedenfra, er nu simpelthen den, at Elven styrter ned i en meget dyb og snoet Kløft, af hvilken man kun seer lidet fra Fjorden af, og hvori Fossen saavelsom det skummende Elveløb nedenfor samme forstørstedelen skjules. Eftersom man imidlertid nærmer sig til Fjordbredden, hvorfra Opstigningen skal foregaae, bliver Kløften tydeligere, og de bratte Profiler af de omgivende Fjeldvægge træde skarpere frem. Fra Landingsstedet, hvorfra man med Øiet kan forfølge Kløften opad i dens hele Udstrækning, men uden endnu at kunne see mere end en ringe Deel af Fossens Høide ligesaalidt som dens fulde Breddedimension, gaar Veien yderlig brat og møisommelig 1—2000 Fod iveiret, altid i saamegen Afstand fra Kløften, at det er umuligt at see ned i samme, endsige at see Fossen, der snart aldeles tabes af Syne. Man naar da endelig op til den høit beliggende Dalbund, der frembyder et trist Udseende med friske Spor af store Skred og lidet dyrkbar Mark, vilde, nøgne Fjeldvægge paa begge Sider og en eenlig Gaard, der ligger et Par hundrede Skridt fra den bratte Styrtning. Jeg havde ventet efter Opstigningen at kunne gaae lige hen til Randen og see ned i Dybet ligesom ved Vøringfossen, men det saa ved første Øiekast ikke meget ligt ud til at dette skulde kunne lade sig gjøre. Fjeldvæggen rundede sig paa begge Sider udad mod Kløften, som det var umuligt at see nedi undtagen for en ringe Deel, medens at Fossen kun et ganske lille Stykke fra Broen, som maatte passeres for at komme over til Gaarden, hørtes dundrende nede i Dybet, men uden at kunne sees. Efterat have indhentet nærmere Underretning hos Folkene paa Gaarden, der ikke vidste at fortælle om, at nogen Reisende forhen havde været der for at besee Fossen, og efterat have faaet laant et Toug, begav jeg mig i Følge med Veiviseren, der nok maaske havde været paa Gaarden før men aldrig gjort sig den Uleilighed at see efter Fossen, hen til Randen af det frygtelige Svælg, hvis Dimensioner jeg nu først kunde gjøre mig en Idee om, da jeg var kommet nærved og ikke længere saa det i det forkortede Perspektiv nedenfra. Ved forsigtig at gaae udover den mod Svælget skraanende Fjeldvæg, fandt vi et Sted i Nærheden af Fossens Udspring, et Par hundrede Skridt nedenfor Gaardens Huse, hvor der var en lille flad Affats paa Fjeldet, saa stor, at man sikkert kunde staae der og see ned i Afgrunden. Og i Sandhed, man maatte ei være svimmel for at staae paa dette Sted. I det samme Øieblik jeg traadte ned

paa den lille Affats aabnede med Eet det uhyre Svælg sig, der omgivet af kulsorte, fugtige, tildeels aldeles lodrette Fjeldvægge i Slangebugtninger snoede sig nedad mod Fjorden, men snart paa Grund af stærkere Bøininger tilsyneladende lukkedes, saa at det frembød Udseendet af en langagtig Kjedel, hvis Vægge vare bugtede. Til Venstre, i den øvre Ende af Kjedelen, styrtede en stor Fos ned, aldeles af samme Udseende som Vøringfossen, men vistnok med noget mindre Dimensioner. Med Hensyn til Høiden, da var det umuligt at bestemme denne, da hele Kløften, saavidt den kunde oversees, var opfyldt med Skum og Støv, der ofte steeg meget høit op og frembød de forunderligste bestandigt vexlende Gjøglebilleder. Det var et Syn til at blive fasttryllet ved, paa samme Tid, som det maatte fremkalde Svimmelhed, om Noget skulde være istand dertil. I saadanne Tilfælde er Anvendelsen af et Toug til at befæste sig med passende, idet man langt bedre nyder et saadant Skuespil, naar Tanken om muligens at blive svimmel, om man end ei før havde været det, ikke behøver at gribe forstyrrende ind i Ens Betragtning, hvilket den ellers uvilkaarlig vil gjøre, naar man ikke har sikkret sig mod al Fare fra den Kant; desuden var det næsten umuligt at faae see Kløftens Vægge tilgavns uden at bøie sig saameget udover, at Mangel af en saadan Forsigtighedsregel vilde have været uforsvarlig. Det vil af denne Beskrivelse forstaaes, at det er umuligt at faae see Fossen nedenfra, da det vilde forudsætte, at man befandt sig nede i selve Kløften, til hvilken der ei kan være Tanke om Adgang noget Sted. Derimod skulde det, efter hvad der paa Gaarden blev sagt og som heller ikke var usandsynligt, gaae an at klattre ned paa Fjeldet ved Siden af Kløften, saa at man kom til at staae ved den nedre Ende af den langagtige Kjedel, som Kløften synes at danne, seet fra oven. Man vil da vel omtrent komme midt for Fossens halve Høide og utvivlsomt her finde et fortrinligt Standpunkt for Beskuelsen. Tiden tillod mig desværre ei at forsøge dette, men Indtrykket af det forhen beskrevne Syn ovenfra var stærkt nok til at gjøre fuldkommen Fyldest for den Umage, som denne lille Exkursion havde kostet, og jeg vendte tilbage med forhøiet Beundring for vort stolte Lands Natur, der er saa riig paa storartede Naturscener, at endnu saadanne Overraskelser som en ukjendt Fos af første Rang skulle kunne tilbyde sig for den Reisende, eller hvor en saadan Situation, forsaavidt Nogen udenfor de nærmest Boende skulde kjende samme iforveien, ikke har vakt mere Opmærksomhed, medens samme i ethvert andet europæisk Land forlængst vilde have været videnom bekjendt og beskrevet.

Forøvrigt vil jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at det vistnok vil kunne hænde, at En og Anden, som efter at have læst denne Beskrivelse kom til at see den ovenfor omtalte Fos, ikke fandt samme saa interessant eller, rettere sagt, saa anseelig og værd at lægge Mærke til, som Tilfældet har været med mig. Hvad man umiddelbart nyder uden at kjende samme af Beskrivelse, hvorved Phantasien har været i Bevægelse, faar man som oftest et stærkere Indtryk af end, hvad man paa en Maade allerede har optaget i sin Bevidsthed, uden at man netop besidder det til Virkeligheden adækvate Billede. Netop ved at Phantasibilledet aldrig kan være ganske adækvat, indtræder der altfor ofte en Skuffelse ligeoverfor Virkeligheden, hvori den, der har vakt den første Forestilling om Gjenstanden egentlig ingen Skyld har, forsaavidt han efter bedste Evne har søgt at gjengive det, som han har beholdt i Erindringen efter Beskuelsen af det i Naturen Givne, hvortil Phantasibilledet refererer sig.

Hvis det var muligt at maale Høiden af denne Fos, og Breddens Forhold til samme kunde blive beregnet, vilde der naturligviis være langt sikkrere Data for Bedømmelsen af, hvorvidt den særlig fortjener at blive bekjendt, end som en blot og bar Beskrivelse kan give. Men Vanskeligheden ligger netop i at iværksætte denne Maalning. Hvad man seer af Fossen, som viser sig frit over det rygende Skum, synes at maatte være nogle hundrede Fod, men for at naae Kjedelens Bund vilde vel ingen anden Methode være praktikabel end den, hvorved den store Teqvendama Fos i Sydamerika for ikke saa længe siden er blevet maalt, idet man nemlig fra Enden af en meget lang Stang, der naaede ud over Fossefaldet, men i Niveau med sammes Udspring, firede ned et Lod, indtil samme stødte an mod Bunden. Det er rimeligt, at den største Deel af Vandet her er hvirvlet op i Skum, saa at man ved denne Maalning ikke vilde være saa langt fra den under Faldet værende samlede Vandmasse, efter hvilken den sande Høide maatte bestemmes, men som med Undtagelse maaske af de Tider, naar Elven er meget liden, aldrig vil være synlig paa Grund af de overalt opstigende Røgskyer fra det evigt skummende og kogende Dyb.

Monument for Krimarmeen, reist af Hertugen af Montemart.

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.

II.

Kronprinds Karl August Død havde styrtet Sverige i en Afgrund af Uvisheder. Karl den 13de var uden Arvinger; hans yderlige Aands- og Legemssvækkelse stillede Regjeringen og Thronfølgen blot for de Ærgjærriges Bestræbelser. Man maatte skynde sig paany at udvælge en Kronprinds. 1809 Mændene med Adlersparre i Spidsen foresloge den gamle Konge strax at remplacere Prindsen af Augustenborg ved hans Broder, som man sagde var fordringsfri som han. Karl d. 13de gik villigen ind herpaa. Men det var tvivlsomt, om Hertugen selv vilde samtykke heri, da hans Souveræn, Kongen af Danmark, Frederik d. 6te, selv havde Fordringer, og for Karl d. 13de og Rigsdagen fremstillede sig som Kandidat til det skandinaviske Nordens tredobbelte Krone. Der var ogsaa russiske Prætendenter, Hertugen af Meklenborg Schwerin og Hertugen af Oldenborg, Czarens Slægtning, hvis Tilhængere som Priis for hans Valg tilbøde Finlands Restitution; men dette Parti var stedse lidet talrigt og vovede ikke at handle aabenbare, saa faa Sympathier mødte det blandt Nationen og saa falsk og plump tog Lokkemaden sig ud.

Hvad der i Svenskernes Oine var det Væsentlige, var at finde en Kandidat, der havde Napoleons Bifald, og omendskjønt de Franskes Keiser ved det første Valg absolut havde vægret sig for at intervenere ved noget Slags Manifestation, tog man endnu denne Gang sin Tilflugt til ham. Fire Dage efter Karl Augusts Død skrev Karl d. 13de til ham.

„Min Søn er død. Jeg seer mig nødsaget til henimod Midten af Juli at sammenkalde Stænderne for at ordne Thronfølgen. Det vilde være mig af stor Vigtighed at faae Deres Majestæts Svar før denne Tid. Man maatte have en Prinds, der allerede var myndig og havde Efterkommere. Hvis, som jeg gjerne vil tro, en endelig Forbindelse mellem Sverige og Danmark stemmer overeens med Deres Majestæts store politiske Øiemed, kunde man da ikke naae dette Maal paa den til begge Landes geographiske Beliggenhed og de to Folks Nationalaand bedst passende Maade ved at vælge Hertugen af Augustenborg, Kongen af Danmarks Svoger, der allerede har to Sønner, hvoraf den ældste er tolv Aar? . . . . . ."

Hr. Desangiers, den franske Chargé d'Affaires i Stockholm, skrev samtidig:

„Attentatet af 20de Juni har bragt den svenske Regjering til mere end nogensinde at føle Nødvendigheden af at søge Støtte i en fast Villie, som kan bringe de Urolige til Taushed. Denne Villie, hvis Bistand de andrage om, er Hs. Maj. Keiserens. Om end ikke Publikum havde udtalt sig saa aabent herom, som det gjør, havde jeg det mest tvetydige Beviis i Skridt, der nylig ere foretagne i Forhold til mig. Kon en sendte mig igaar (21de Juni) Ministrene uafvidende, sin første Adjutant, Hr. de Suremain, for at lade mig vide, at jeg kunde henvende mig til ham saa ofte j g ø skede det. Men dette var ikke den væsentlige Hensigt med Hr. de Suremains Besøg. Han kom fornemmelig for at forsikre mig om, at han med Erkjendtlighed vilde modtage den Prinds — han være nu, hvem han vilde — som vor Souveræn vilde pege paa. „Vor største Ulykke," sagde han, „vilde være i dette Øieblik at lades i Stikken af Keiseren. Han give Kronen til en af sine Konger, og Sverige vil tro sig frelst; han skrive til Kongen: „Deres Konstitution duer ikke," og dette Ord vil alene være nok for Kongen til at modificere den, uden at Rigsdagen vover at sætte sig derimod. Men sandt at sige overlod ikke Karl den 13des Brev Napoleon Kandidatens Valg; det bad ham blot om at bifalde en allerede fattet Beslutning. Keiseren svarede i ubestemte og almindelige Udtryk, at han ikke ønskede at blande sig i et saadant Valg, at det af Kongen af Sverige og Rigsdagen trufne Valg sikkerlig vilde fortjene og tillige skulde erholde hans Bifald. Men hvad var hans virkelige Mening? Svenskerne troede paa disse Ord at mærke, at han ønskede Kongen af Danmark Frederik d. 6tes Valg. En Artikel, der stod i Journal de l'Empire for 17de Juni, syntes at finde, at der ikke kunde blive Spørgsmaal om andre Kandidater, end denne Fyrste og Hertugen af Oldenburg, og uagtet man tilsyneladende skulde være upartisk, var det klart at see, at Vægtskaalen ikke heldte til den Sidstes Side. Saasnart denne Artikel blev bekjendt i St. Petersburg, sagde den franske Ambassadør, Hertugen af Vicenza til den svenske Minister Stedingk:

„Læg Mærke til denne Foreningsplan med Danmark; den fortjener al Deres Opmærksomhed. Betænk, hvor prekær Deres Stilling er, og at De har Alt at frygte af Rusland, ikke i Keiser Alexanders Levetid, men under hans Efterfølgere. Foreningen af de tre Kroner vilde indgyde Agtelse og betrygge Dem mod deres Naboers Overgreb. Betænk desuden, at en saadan Leilighed, som denne, til uden at løbe mindste Fare for at styrte Dem, udentvivl aldrig mere vil frembyde sig for Dem, hvis De slipper denne af Hænderne."

Sluttelig gjorde Ambassadøren Stedingk opmærksom paa, at Artikelen ikke havde staaet der uden Hensigt, og at Kabinettet i Tuilerierne vilde understøtte Planen, hvis Kongen af Sverige vilde gaae ind paa den. Hvad Hertugen af Oldenburg angik, kunde Stedingk forstaae, at man blot af Høflighed mod Alexander havde omtalt ham*).

*) Depesche fra Stedingk, svensk Minister i St. Petersburg.

I Stockholm førte Hr. Desangiers det samme Sprog og gik endda videre; saa klar og utvetydig forekom Artikelen ham.

„. . . . . . . En Deputeret fra Borgerskabet til forestaaende Rigsdag har," skriver han i sin Depesche af 6te Juli, „nylig talt med mig om denne Affære og spurgt mig ud . . . . Jeg har forespeilet ham de heldige Resultater af en saadan Forening, der vilde rive Sverige løs fra Ruslands fordærvelige Indflydelse, og dets Handel fra England. „Deres Land," sagde jeg til ham, „er udsat for Russernes Vilkaarlighed; det er ikke umuligt, at den gode Forstaaelse mellem dem og os tager en Ende. Hvis I da ikke ere stærkere end nu, er det forbi med Sverige. 40,000 Russer ville være nok til at erobre det, medens Foreningen vil skaffe Eder 100,000 Mand at stille mod dem. Hvis vor Keiser bliver nødt til at slaaes, bliver han Seierherre, og den Fred, han da dikterer, vil gjengive Eder Finland, om I ikke allerede have gjenerobret det . . . . Hvo veed, om ikke engang selve St. Petersburg kan blive afhængig af Kongeriget Skandinavien. For at tale om Handelen, saa vilde den skandinaviske Forening gjøre det muligt at lukke Østersøen. Da vilde den hæftigste Krig mod England kun for en Deel genere Eders Søfart, men aldeles ikke Eders Handel, hvem Østersøen og hele Fastlandet kom til at staae aabent. Faa dog Fordommen til at tie. De vil ikke kunne finde en eneste fornuftig Indvending mod den store Plan at danne et skandinaviskt Kongerige. Jeg kalder det saa, fordi det her gjælder, ikke at sætte en Konge af Danmark og Norge paa Sveriges Throne, men for bestandig at gjøre en Ende paa disse Benævnelser: Svenske, Danske og Norske, som bringe Had og Splid mellem Eder, og at danne en stor Magt af tre Folk, som tale det samme Sprog og have de samme Interesser."

Paa sin Side tilmeldte den svenske Minister i Paris, Hr. Lagerbjelke, sin Regjering følgende Ord, som Napoleon havde sagt ham, da han modtog Karl d. 13des Brev af hans Hænder.

„Tager Eder iagt; den russiske Kolos truer med at styrte Eder overende. Paa den ene Kant seer jeg den allerede paa Østersøens Kyster, paa den anden betragter den med begjærlige Øine Donau. Det er en meget alvorlig Sag. Maaskee kunne I nu forsvare Eder, men det vil ikke slaae til i Længden. I maa nærme Eder til Danmark. Øieblikket er kommet. Jeg ønsker, at man overveier dette. Der er intet andet Middel for Eder til at holde Rusland i Respekt. Jeg er altfor langt borte fra Eder. Glem al hans Skinsyge, og Alt vil gaae godt." Hr. Lagerbjelke forsikrede, da han oversendte denne Depesche, at Valget af en oldenburgsk Prinds ingenlunde vilde være Keiseren behageligt. Uden Tvivl ønskede Napoleon i sit stille Sind en Forening af de tre Kroner, en Plan, der var hans Geni værdig, ligesom et sjeldent Sammenstød af Omstændigheder dengang syntes at begunstige dens Udførelse. Uden at tale om en fjern Fremtids Udsigter og Nordens Interesser i Almindelighed kunde man allerede forudsee, at Frankrigs Alliance med Rusland ikke vilde vare meget længe. Medens Rusland havde havt saa store Fordele af den Alliance, der blev sluttet i Tilsit, medens det havde opført Befæstninger paa Ålandsøerne, der gjorde disse uindtagelige, syntes det tilbøieligt til at bryde med Napoleon efter at have bedraget ham og nærme sig til England. Men Napoleon vilde ikke give denne mistænkte Allierede en Grund til at beklage sig over ham selv, og han vogtede sig vel for høit at udtale sig mod Alexanders Ønsker. Hr. Desangiers blev tilbagekaldt, fordi han var gaaet saa vidt uden fra sin Regjering at have faaet Instruktioner, som bemyndigede ham dertil. Forøvrigt troede Napoleon endnu at behøve Ruslands Alliance, og han befalede sine diplomatiske Agenter at undertrykke ethvert Rygte om Misforstaaelse mellem Czaren og ham. Hvor fordeelagtig og bekvem end Planen om en Forening af de tre Riger kunde være, maatte den dog ufeilbarligen strande paa det Nationalhed, som splittede de tre skandinaviske Folk, og Ingen skulde have kunnet overtale Sverige til at underkaste sig Kongen af Danmark. Forgjæves lovede Frederik d. 6te ikke blot at opretholde dne svenske Konstitution af 1809, men endogsaa at udvide den til Danmark, kun at regjere Sverige ved svenske Embedsmænd, at residere Halvparten af Aaret i dette Rige: Intet kunde bringe Nordens Folk til at gaae ind paa en forhadt Forening.

Midt under denne ængstelige Uvished, medens den svenske Regjering ikke vidste, enten den skulde tage Hertugen af Augustenborg, om hvem Napoleon ikke udlalte sig, eller Frederik d. 6te, hvem Nationalinstinktet skyede, kom der pludselig en ny, ganske uventet Kandidat — de mest bizarre Omstændigheders Foster — nemlig Bernadotte, fordum Sergeant, da en af Keiserdømmets Marschaller, Prinds af Ponte-Corvo.

En simpel Lieutenant i den svenske Armee, Mörner, blev sendt med Depescher til Lagerbjelke og kom til Paris i Midten af Juni Maaned 1810. Mörner var en ung, fyrig Mand, urolig for sit Fædrelands og sin egen Fremtid. En Ven af Frankrig, Beundrer af Napoleon og hans Vaabenbrødre, fik han den Idee at tilbyde en af disse Generaler Kronen, sikker paa, at der saavel paa Rigsdagen som blandt hele Nationen var nok af dem, der vare enige i et saadant Forslag, og overbevist om, hvis det lykkedes, at have reddet sit Fædreland.

(Fortsættes.)

Horace Vernet, Delacroix, Ingres.

Under den megen Tale om Kunstnere og Kunstværker, som ved Pariserudstillingen er fremkaldt, have ogsaa enkelte Navne forvildet sig ind i vore Aviser, og det i en Forbindelse, der lod ane en uomtvistelig Ærværdighed, en europæisk Berømthed. Da imidlertid vedkommende Navneeiere maaskee ere vort store Publikum i den Grad ubekjendte, at det knapt kan angive deres Landsmandskab, end sige nogen Grund til Berømmelsen,

E. Delacroix. — Horace Vernet. — J. A. D. Ingres.

turde det ikke være upassende at fremme et tarveligt Encyklopædikjendskab idetmindste til de allervigtigste. Saaledes give vi her Portræter af trende franske Kunstnere af første Rang, hvilke vandt den store Æresmedaille i Guld, og skulle maaskee siden lade enkelte andre følge. Vi medgive nogle Levnetsnotitser, hvilke dog blot ere beregnede paa at tjene som supplerende Detailler til Hr. A. Munchs orienterende Artikel om de vigtigste Landes Malerkunst overhoved, saaledes som den optraadte paa Udstillingen.

Horace Vernet er født 30te Juni 1789 i Paris i Louvre, hvor hans Fader og Bedstefader, ogsaa berømte Malere, begge boede. Først fulgte han Davids og Girodets Retning og malede Genrebilleder og kvindelige Idealhoveder, men snart forlod han den gamle frostig-theatralske Smag, kastede sig paa Slagmaleriet, og uddannede en egen Stil, hvori han istedetfor Efterligning af det Antike, gik ud fra en umiddelbar Opfatning af Livet. En sjelden Mangesidighed og Skarphed i Jagttagelsesevnen og ligesaa stor Lethed i Opfindelse som i Udførelse ere især de Egenskaber, hvorved han siden har udmærket sig i Maleriets forskjellige Genre.

I 1817 gav han sit Maurerslag ved Tolosa og to Aar senere Mamelukernes Drab, men blev derpaa af Hertugen af Orleans bragt til at behandle den nyere Tids Feltslag. Blandt de mangfoldige derover fremkomne Malerier vandt de, der fremstille Episoder fra Keisertiden, størst Bifald. I 1827 blev han optagen i Akademiet og i 1828 fik han Ledelsen af det franske Akademi i Rom; dermed indtraadte et nyt Afsnit i Kunstnerens Liv, idet han nu ganske frigjorde sig fra den gamle franske Skole. Imidlertid havde han allerede bragt Studiet af Hesten til den høieste Fuldkommenhed, som i vor Tid er opnaaet, hvorvel man om hans Heste har sagt, at Udtrykket af deres Lidenskaber grændser til det Menneskelige.

I 1830—33 malede han mange historiske Billeder, hvortil igjen Emnerne vare hentede fra en ældre Tid. Flere Reiser i Afrika bragte ham til Fremstillinger af bibelske Tildragelser med moderne orientalsk Kostumering, saasom Rebekka og Elieser Hagar og Abraham, Juda og Thamar, den barmhjertige Samaritan o. s. v., og desuden fremkaldte de herlige Genrebilleder af det orientalske Liv, saasom Araberens Bøn, Løvejagten i Metidja, Aftenen i Telten o. s. v.

1836—48 malede han hovedsagelig Slagbilleder til det historiske Museum i Versailles tildeels af uhyre Størrelse. Deriblandt maa især nævnes fire Billeder af Konstantines Beleiring. „Her viser Mesteren sig i sin fulde Styrke. De aandrige, livfulde Hoveder, de vexlende Kostumer, de skjønne Heste, den maleriske, virkningsfulde Gruppering og Anordning paa vidt overskuelige Planer, den pastose Farvegivning, den flotte Behandling af Masserne ved Siden af en omhyggelig Fuldendelse af Detaillen, den fortræffelige Heelhed, alt dette vækker ligestor Beundring for Kunstnerens Talent og Mesterskab."

Om Vernets Arbeider i Almindelighed har man bemærket, at de overhoved mere udmærke sig ved det Slaaende og Livagtige i Motiver og Charakteer, ved det Smagfulde og Tydelige i Opfindsomhed og Anordning, end ved Strenghed i Tegning, Fiinhed i Kolorit, Adel i Stilen og Dybde i Opfatningen. Men i ethvert Fald har man indrømmet, at han er Nutidens mangesidigste og eiendommeligste Maler og at han har fremkaldt den efter Restaurationen indtraadte Forandring i den franske Malerkunst, ikke som Lærer, men ved det Indtryk, hans Værker have gjort paa Publikum og Kunstnere.

Eugen Delacroix er født i Paris 1800. Han er „et vildt dristigt Geni," der snart afkastede al Tvang af den ældre klassiske Skole og følgende sin egen Lyst, lagde an paa imponerende Virkning, skarpe Kontraster, og paa Knaldeffekt i Belysningen. Han staar i Spidsen for den saakaldte romantiske Skole.

Allerede 1822 fuldendte han sit phantastiske Værk, Dante og Virgil, og to Aar senere Blodbadet paa Scio, den yngre Skoles Manifest, hvorover der udspandt sig en Strid, som endnu ikke er udkjæmpet. Kunstneren opnaaede ved dette Billede den første Plads i den nye Skole, og har siden rastløst vedblevet at arbeide som man har sagt, „med en Ruben'sk Fylde og Mangesidighed." Alle Historiens Tidsaldre, alle Genre har han indladt sig paa. Mythologi, christelig Religion, Politik, Allegori, Hverdagslivet. Han forfærdiger Slagstykker og Portræter, Konversationsstykker og Landskaber, Marine- og Dyrstykker, Akvareller og Lithographier, store Fresker og Raderinger;" og dertil er han ogsaa optraadt som Forfatter i kunsthistorisk Retning. Orienten tiltrækker ham; men fra Asien eller Afrika flyver han til England eller Tydskland, lokket af Shakspeare eller Göthe. Den døde Christus eller den yppige Odaliske, Magdalene eller Sibylla, Konger eller Betlere, det Antike eller det Moderne, Haremets Sultaninder eller Macbeths Hexer, Tasso eller Don „Quixote, Løver og Heste, Mameluker- og Tyrkerkampe, Bjørnejagter og Kirkeindvielser — Alt lykkes ham." Hans Malerier, fulde af vild ubændig Kraft og Energi, maatte stille ham skarpt ligeover for den David'ske Skoles Notabiliteter.

At opregne Navnene paa hans mangfoldige Arbeider, vilde her være lidet hensigtsmæssigt. Vi indskrænke os derfor til at sige, at blandt de fortrinligste høre de, der findes i det forrige Deputeret- og Pairskammer, i Palais Bourbon og i Luxembourgerpalladsets Bibliothekværelse.

Delacroix er, som Mænd med Originalitet pleie, deels bleven eensidig lovprist, deels sat for lavt, men overhoved er han kun skattet af Kjendere. En Mængde Malere have sluttet sig til hans Maneer og Retning, uden at han egentlig kan siges at have dannet nogen Skole.

Jean Auguste Dominique Ingres er født i Montauban 1781, lærte hos Faderen Begyndelsesgrundene af Tegnekunsten og kom i sit 16de Aar i Davids Atelier i Paris. Her vandt han 1800 Institutets anden Hovedpriis og Aaret derpaa den første (ved sit berømte Billede: Agamemnons Udsendinge i Achilles's Telt.) 1806 gik han til Rom, hvor han forblev i 14 Aar og opholdt sig endnu i 4 Aar i Florents, inden han vendte tilbage til Paris. I 1826 blev han Medlem af Institutet og 1834, i H. Vernets Sted, Direktør for det franske Akademi i Rom, og opholdt sig nu igjen her indtil 1841.

Ingres er Historiemaler, og har behandlet mange Emner saavel af den verdslige som hellige Historie. Hans Hovedværker ere Homers Apotheose og den hellige Symphorians Lidelse. Uagtet han maler yderst seent, udgjør dog nu Antallet af alle hans Arbeider, indbefattet Skizzer og Tegninger, over 100 Stykker.

I hans første Arbeider aabenbarede sig en Stræben mod den klassiske Skole, derpaa mod den romantiske. I den seneste Tid har han igjen vendt sig mod det Gammelgræske. Ingres har ærgret sig meget over sin Tid, der længe oversaa hans Arbeider, og derpaa gjorde dem til Mesterværker. Først efter Julirevolutionen, da Sværmeriet for det 15de Aarhundredes Mestere ogsaa begyndte i Frankrig, trak de nymodens Beundrere den gamle Mester ud af den Dunkelhed, hvori han havde staaet, og priisede ham lydelig formedelst hans „gotiske Tørhed."

Montemarts Monument for Krimarmeen.

En gammel fransk Kriger, Hertugen af Montemart, har fattet den Idee at forevige Indtagelsen af Malakoff ved et varigt Minde. Han har saaledes i sit Fædrelands Midte, noget nordenfor Saint-Armand-Montrond (Cher) paa Belveder-Bjergets høieste Punkt, reist et ottekantet Taarn, hvoraf en Afbildning sees paa vort Nummers anden Side. Det udgjør 70 Fod i Høide og har faaet Navnet Malakoff. Fra dets flade Tag, hvortil man kommer gjennem en Vindeltrappe, øiner man Auvergnebjergene og seer til alle Kanter særdeles vidt omkring. I Taarnets fjerde Etage skal opbevares allehaande Trophæer fra den krimske Slagmark, erobrede af Franskmændene og skjænkede Greven af General Pelissier. Paa et Marmorbord skal anbringes en Plan over den franske Armees Stilling den mindeværdige 8de September. Monumentet prydes ikke med Billedhuggerbeide; kun anbringes over Indgangen en Ørn, holdende i sine Kløer en Kartæsk, hvorpaa der læses: „Den orientalske Armee evig Hæder!"

Litteratur og Kunst.

Fra Bergen er os tilsendt de to første Nummere af et nyt Ugeblad, der bærer Navnet „Toskillingsblad til Nytte og Underholdning, redigeret af J. K. Christie." Dette Blad sees nærmest at være bestemt for „den simple Mand," altsaa samme Slags Læsere, hvortil blandt Andre „Almuevennen" henvender sig; og naar tages Hensyn til Størrelse og Udstyr, kan det vel ogsaa i Priisbilligheden maale sig med denne, hvorvel det forresten koster 32 ß mere om Aaret. De nævnte Nummere indeholde foruden Indledningsord, „Udlandet" (Begyndelsen af en Oversigt over nærværende Krig), og „Indlandet," tvende af Træsnit ledsagede Stykker, nemlig „Haakon Adelstensfostre" og „Norske Røgstuer." I sidste Stykke ivrer Forfatteren mod Fortrængelsen af det Gammelnorske paa en Maade, der er skikket til at bringe hans Læserkreds i Vildfarelse med Hensyn paa det sande Forhold, om han end ikke selv skulde være det. Han siger nemlig:

„Den, der befarer især Indbygderne i Bergens Stift og paa Nordmøre og i Fosen, maaske ogsaa hist og her andetsteds i Landet, vil endnu af og til træffe paa etslags Huse, der ved sin Simpelhed og Mangel paa mange af de Bekvemmeligheder, som alt almindeligere findes selv i Bøndernes Boliger i de senere Tider, tydelig aabenbare sig som de sidste Levninger af en gammelnorsk, men snart ganske forsvunden Bygningsstil. Man er i vor forfinede Tidsalder saa tilbøielig til fornemt at spotte eller idetmindste med et nedladende, medlidende Smil betragte slige Levninger fra en Tid, da Menneskerne endnu ikke havde, som en i Virkeligheden mere beklagelig, end glædelig Følge af den saa høit priste nyere Dannelse, vant sig til utallige Fordringer paa Livet, men fandt sig vel og tilstrækkelig bekvemt anbragte under saadanne Omstændigheder, hvorunder vi vilde finde Livet utaaleligt; man er saa tilbøielig til at bedømme Alting mere efter det bestikkende Ydre, end efter den simple, fordringsfrie Enkelthed, der dog virkelig vidner om en vis uskyldig Barnlighed i Modsætning til den altfor voksne Forvanthed og Forkjelethed, som vor Levemaade beviser. Disse spottelystne, smilrige „fine Folk" kunne have Godt af et Øieblik at bringes til at tænke paa, at Minderne om denne Simpelhed, som desværre snart ere gaaede tilgrunde, ligesom Simpelheden selv snart ganske er af fransk Finhed jagen ud i Nordishavet og druknet der, — at Minderne om denne Simpelhed ere Efterladenskaber fra ærværdige Forfædre og derfor selv ærværdige. Ligesom fromme Børnebørnsbørn holde Oldefaders Sølvkrus i Ære og heller gjemme det som et værdifuldt Arvestykke i Familien, end sælge det til Opsmelting hos Guldsmeden, — ligesom fromme Børnebørn heller bære Bedstemoders gedigne Guldørenringe, end bortbytte dem for slet Vare af hjemført Kram: saaledes bør vi ogsaa med skyldig Ærbødighed betragte hine gamle Bygninger, som have faaet Navn af Røgstuer, og heller end ønske dem sporløst forsvundne i vort Land, idetmindste stræbe at bevare dem i Tegning og gjennem Beskrivelse."

Heri ligger en dobbelt Vildfarelse. Det er saa langt fra, at de „fine Folk" spotte med hvad der er „gammelnorsk," at de netop ere de eneste, der værne derom, og gjøre det maaskee lige til Latterlighed og Affektation; alene de træde beskyttende imellem, hvor vort Landsfolk, ingenlunde som „fromme Børnebørn" vil finde sig længere i Røgstuer, hvilke ødelægge Skovene, surrøge deres Øine o. s. v. Og i denne ny Selvvished gjør Bonden Ret. Røgstuer ere i Sammenligning med de nyere Stuebygninger ikke det Gedigere, der forholder sig som „Guldørenringe" til „slet Vare af hjemført Kram," men de ere Levninger fra en tilbagelagt og for det Hensigtsmæssige endnu lidet indøvet Tidsalder, hvilke kun ved Træghedens og Afsondringens Magt have holdt sig indtil vore Dage. Saasnart en større Sands for det Praktiske vaagner, maa de finde sig i at træde af Brug, ligesom tidligere Agerdyrkningsredskaber, Ystemaader o. s. v., hvis Usands var saa stor, at det Nye blot behøvede at vise sig i sit rette Lys, for at forstene det Gamle, der da i al Evighed ligesaavist maa forblive dødt og magtesløst, som det soltrufne Bjergtrold. Hvor der er Tale om gamle Ting, som ikke skulle staae paa Stads, men være til at bygge og boe i, nytter det Ingen længere at føre fagre Ord. Bonden vil ikke paa Messedagene staae ude ved Kirkebolken, eller sidde i et trækkende Skjærerede af Kirke, hvor der er Helbreds Fortabelse, blot fordi Oldgranskere fortælle ham, at hans Forfædre have siddet sammesteds saa og saamange hundrede Aar. Endnumindre vil han være i Vaaninger, som have alle tænkelige Ulemper ved sig, blot for at have noget at lade Tourister gloe paa og for selv at blive begloet af disse i Egenskab af etslags Bjørn, der træder ud af Hiet. Hvor Bonden under slige Omstændigheder handler stik imod de „fine" og især de skrivende Folks Tarv, maa han ikke uden videre lastes; thi det Offer, der kræves, er for stort til at han kan øine noget Vederlag derfor, og det Gammeldagses fornemme Beundrere kunne hellerikke ved sit Exempel styrke ham til at bringe det. Spørger f. Ex. en Røgstueeier Hr. Christie eller hvilketsomhelst andet christent og byklædt Menneske, om han ikke vil leie eller kjøbe hans Røgstue, fremfor en fiin Stue paa Moden, naar han blot faar hiin til samme Priis, da udsætter han sig for at blive sendt paa Gaustad. Saaledes ville her alle patriotiske Opraab til Bonden om Bevarelsen af de gammelnorske Levninger være ligesaa forgjæves, som Klagen over de „fine Folks" Færd i denne Henseende er ubeføiet og erfaringsstridende. Hvad der skal bevares, maa de „fine Folk" tage under sine Vinger, og de have ogsaa størst Interesse deraf. De alene have den fornødne Indsigt til at skatte Oldtidslevningerne som Hjælpemidler til at sætte sig ind i Forfædrenes Liv og Kulturforholde. Men staae nu Minderne der engang, fredede af „Liebhabere," uden at falde Bonden til Besvær, da vil ogsaa han fatte en Ærbødighed for dem, som han ikke havde dengang han skulde trækkes med dem dagligdags, saa de bleve ham et sandt Huuskors. Heldigviis er man hos os allerede for længe siden kommen ud over Phrasernes Standpunkt i den omhandlede Sag: vi have et Selskab for Oldtidsminders Bevaring — ikke stiftet af Bønder men af „fine Folk."

Hvad „Toskillingsbladets" hidkomne Nummere forresten angaar, ere de lidet egnede til derefter at fælde nogen afgjort Dom om dets fremtidige Interesse. Kun om Forf.'s Fremstilling give de et bestemt Indtryk; men da vel allerede en stor Deel af vore Læsere om den har opgiort sin Dom, og de Andre ere givne en Prøve i det anførte Citat, behøve vi heller ikke i denne Henseende at udsende vor subjektive Formening som Veilederske.

Ligesom Udlandets større Aviser har Christiania-Posten (med 3die Febr.) forsøgsviis begyndt at give en stadig Feuilleton, der er bestemt til at indeholde deels originale, deels oversatte „Noveller og Romaner eller andet desl." Denne Feuilleton optages imidlertid ikke i Bladet, men medfølger, ligesom „Dagbladets" i særskilt Tryk, saaledes at den kan indbindes for sig selv. Med hvert Søndagsnummer skal følge 2 16sidige Ark, der tilsammen ere jævnstore med et heelt Nr. af Bladet. Da Udgiveren ogsaa vil levere originale Sager, faar Forfattere, der ere skikkede til at præstere Noget paa Morskabslæsningens Feldt, altsaa her en Afløbskilde for sine Arbeider, som de nu have savnet siden „Bien" og „Nat og Dag" ophørte. Imidlertid kan de optagelige Stykker neppe blive mange, da Feuilletonens Redaktion vel aldrig kan stille sine Fordringer saa lavt, som hine Tidsskrifter, uden alt for aabenbart at gjøre tilskamme de i Forordene fremsatte særdeles sunde Synspunkter for Morskabsliteraturens rette Opfatning og Bedømmelse. Dog er det allerede meget, at Udg. har kunnet aabne Foretagendet med et originalt Bidrag, og det under et høit anseet Navn. Første Levering indeholder nemlig en liden national Fortælling af Professor Welhaven, med Titelen „En Sjel i Vildmarken," hvori et Træk af Folketroen, underlagt en religiøs Grund, er givet etslags symbolsk Betydning. Fortællingen er ganske kort, og har størst Interesse ved en fiin Naturskildring og som psychologisk Studium, anlagt paa et i vor Naturs strenge Eensomhed opvoxet sjælfuldt, sig selv udviklende kvindeligt Væsen. Den er affattet i et eiendommeligt Sprog, der ialfald kan kaldes nationalt i sin Sætningsforbindelse, om det end ikke i andre Henseender stemmer med den Udtryksmaade, man fortrinsviis er vant til at betragte som saadan.

Paa Joh. Dahls Forlag er netop udkommet et fem Akters Drama, med Titelen „Thorarin og Valgerd," hvis Handling foregaar paa Island. Det er skrevet i femfodede Jamber, udgjør IV og 97 S. større Oktav og koster 40 ß. (Senere skulle vi omtale det noget nærmere.)

C. A. Dybwad indbyder til Subskription paa en storstilet Bibeludgave med Apokrypherne, hvilken enten skal udgaae i 15 Hefter (hvert 10-14 Ark) a 24 ß, eller samlet for 2 Spd. 90 ß pr. Exemplar. Udgaven vil ogsaa kunne erholdes paa Velintryk, ledsaget af Staalstik, og da koste 5 Spd.

Norge.

Christiania. Til Sagfører ved Overretterne er udnævnt: Kand. jur. C. J. Michelet; ved Underretterne: Kand. jur. V. A. Mejdell og Examinaterne J. A. C. Johnsen, J. Rønning, Kand. jur. S. A. Jørstad og Exam. jur. T. K. Bryn.

— En den 7de til Statholderen fra Hs. M. Kongen indløben Telegraph-Depeche melder, at Kongen i et samme Dag afholdt norsk Statsraad havde udnævnt H. K. H. Kronprindsen til Vicekonge i Norge.

— Under 31te Jan. er Lensmand i Romsdals Thinglag, Exam. jur. P. C. Hansen, beskikket til Lensmand i Lesje Thinglag.

— I Markedsugen er Chr. Monsens Drama „Gudbrandsdølerne" atter bragt paa Scenen. Rolf Olsens „Anna Colbjørnsdatter" er allerede tidligere optaget i det norske Theaters Repertoire.

Christianssand. Byens Embedsmænd og Officierer ere blevne enige om at indgaae til Kongen med Ansøgning om Gageforhøielse i Anledning af Dyrtiden.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Siden vi sidst omtalte Norskhedsstriden, er der fremkommet flere Indlæg, hvilke vi maa nævne, saamegetmere som et Par af dem sees at være regnede paa at vise det Ubeføiede i enkelte af vore Anker over Norskhedsdriftsmaaden. Aftenbladet (No. 20) indeholder saaledes en Dialog, hvis Hensigt formodentlig skal være den, at vise at der ikke bør skrives Andet end „Almu" og „Albu" og muligens ogsaa at raillere over de stumme E'er. I Posten for 24de Jan. har en Indsender til Ivar Aasen og ogsaa os henvendt et Spørgsmaal om Forskjellen af „skj" og „sj," hvilket Hr. Aasen med sædvanlig Tydelighed har besvaret i samme Blad for 30te Jan. For at gjøre Spørgeren Lyden begribelig, siger han, at kj i det Vestenfjeldske „udtales omtrent ligedan, naar s kommer til, som naar det staar alene; altsaa i det Ord „skjær" omtr. ligedan som i „kjær," saaledes at s paa sædvanlig Maade forbindes med kj ligesom med enhver anden Konsonant uden at forandre eller svække denne i nogen mærkelig Grad." Udtalen af skj og sj kan altsaa efter denne Forklaring ikke slaaes saaledes i Hartkorn, som Indsenderen og Folk ved det norske Theater synes at tro. Bergenhusingerne pleie endog, oplyser Aasen, at lee af fremmede Folk, der gjøre sig skyldige i Forvexling og udtale „Skjaa" (ɔ: Tørkehuus o. s. v.) ligedan som „sjaa" (at see), eller „Skjæl" (Muslinger) ligedan som „Sjæl" (Aand.)

„Den her angivne Udtale af ski har jeg, slutter Hr. A. altid anseet for den retteste eller bedste norske Udtale, og det samme anseer jeg den frembeles for at være, ikke fordi den er bergenhusisk, men fordi den er reen og simpel og stemmer overeens med de fleste andre Forbindelser af to eller flere Konsonanter, ligesom den ogsaa passer fortrinlig til de Ord, som have een Form med ski og en anden med sk, f. Ex. skjære, skar, skaaret. Forsaavidt Enhver har Adgang til at tale sin tilvante Dialekt, vil naturligviis de forskjellige Afvigelser ikke komme i synderlig Betragtning, men forsaavidt der i en Skole eller et Theater skulde blive Spørgsmaal om en normal Udtale, altsaa om en Form, som skulde foretrækkes for de øvrige, da troer jeg, at netop den Udtale, som her er omhandlet, burde have Fortrinnet."

Endelig indeholder Kristians Amtstidende No. 9 et „Blik paa „Norskheden,"" hvilken Artikel dog formeget støtter vor Mening om Norskhedens Driftsmaade, til at vi skulle udtale os om dens Gehalt. Kun troe vi, med Fortielse af dens hvasseste „personlige" Hug, som man vil kalde det, at kunne hidsætte følgende Bemærkninger:

„Skal man vente at bringe et Sprog frem, det være sig nu enten ved at korrigere det Falske i Ordformerne, eller ved at tilføre det nyt Ordstof, da maa man anvende et grundigt og omhyggeligt Studium ikke blot af Sproget, som det er, men af hele dets Fortid. Kun ved Forfølgelse af Sprogets Bevægelse i organisk Sammenhæng, ved en omhyggelig og betænksom Sammenstilling af og derpaa bygget Sammenligning mellem Før og Nu kan det ene Sande og Rette uddrages. Ikke anderledes er det, naar man vil berige Sproget med nye Ord og Udtryk. Det er ikke nok at have revet i sig nogle oldnorske Lexikalier, heller ikke nok at være bondefødt og tale en Almuedialekt, som ovenikjøbet kan være af de mindst ægte og oprindelige. Med andre Ord: det gaar ikke an at komme ind fra Værdalen eller Størdalen og forlange, at nu skal det hele Folk tale stør-værdalsk, heller ikke at komme f. Ex. fra Thelemarken og sige: nu skulle I tale og skrive thelemarkisk. Men hvad der er nødvendigt, og kan føre til virkeligt og ubestrideligt Gavn for Sproget, det er at erhverve sig en paalidelig Kundskab i Oldsproget, saa man trænger ind i dets Aand, og et ikke mindre paalideligt Kjendskab til vort Folkesprog, ikke blot en løsrevet Dialekt, men alle Dialekter tilsammen. Da først, men ogsaa kun da, kan man finde det Centralprodukt, som netop fordi det er suget af Sprogets inderste Marv og Kjerne, kan meddele det samme igjen."

Sverige. Svea Livgardes Officierkorps indbyder med kgl. Tilladelse den svenske Armees Officierer til Deeltagelse i at reise Karl XII et Monument ved Frederikshald, hvor han faldt. Det er beregnet at koste 3200 Rdr. Bko.

— Biskop Reuterdahl blev 31 Jan. udnævnt til Erkebiskop.

— Kongen har skjænket H. A. Hertz, Læge i Kallunborg, Medaillen memoriæ pignus for et historisk Digt „Gustav Erikson Vasa, Sveriges Befrier."

Danmak. Ministeren Scheel er sat under Anklage (40 mod 7 St.) for Brud paa Konstitutionen.

Rusland. Gortschakoff er den 21de Jan. ankommen til Petersburg. Fyrst Paschewitsch er død.

Krigsskuepladsen. Den 8de Jan. forsøgte Russerne det længe befrygtede Angreb paa Kertsch over Isen. Men „det forebyggedes ved General Vivians Avantgarde."

— Omer Paschas Avantgarde har gjort en ny Bevægelse fremad mod Kutais. I Redutkale ligge nu 30,000 Tyrker.

Rettelser til f. Nr.

I endeel Exemplarer ere følgende meningsforstyrrende Trykfeil indløbne i Prof. Welhavens Foredrag: Sp. 2, Lin. 36 f. n. der kun, læs: der kan; Lin. 37 f. n. sluktede l. slukkede; Sp. 3, Lin. 7 f. n. Journalfeider l. Journalfeider i; Lin. 33 f. n. Digternes l. Digterevnens. Sp. 4, Lin. 7 f. o. lige ud ved l. lige ved; Lin. 10 f. o. Pladsens l. Pladsen; Lin. 36 f. n. blev l. flere; Sp. 6, Lin. 42 f. n. Sangdigte l. de Sangdigte; Sp. 7, Lin. 3 f. o. deraf l. deraf at; Lin. 5 f. o. til at l. til; Lin. 21 f. n. anskue med l. anskue dem L. 23, l. Literaturepoches.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 7. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 16de Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.

II.

(Fortsættelse fra forrige Nummer.)

Ganske optaget af denne sin dristige Plan havde Mörner ikke før overleveret Hr. Lagerbjelke sine Depescher (som fiin Diplomat vogtede han sig vel for at betro ham sin Hemmelighed) før han ilede til en af sine Pariservenner, Geographen Lapie, der da var ansat som Officier ved det topographiske Bureau. Han meddelte ham sine politiske Drømmerier. „I Sverige," sagde han „tænke vi kun paa at gjenoprette vores Tab. Der hersker stor Enthusiasme for Napoleon blandt os; man venter Alt af ham og er rede til at tage den Kandidat, han maatte pege paa, til Konge." Lapie, der selv var ung og enthusiatisk, der var henrykt over Frankrigs Hæder, der var stolt af disse fjerne og dog saa levende Sympathier, der forudsaa et nært Brud mellem Napoleon og Rusland — fordi han ønskede et saadant — Lapie greb med Liv alle Konsekventserne af en saa dristig Plan. Men hvem skulde de to unge Officierer vælge og gjøre til Konge af alle Keiserdømmets Marschaller? Man gav sig til at mønstre dem. Mörner kjendte personlig Macdonald. Der var Spørgsmaal om Eugen Beauharnais, om Berthier, om Massena, om Davoust. Lapie, der var besjælet af en stærk Uafhængighedsfølelse og var Revolutionssagen mere hengiven, end Keiserens, meente, at med Undtagelse af den første vare alle disse Personer kun lærvillige Redskaber i deres Herres Haand. Tilsidst tilkjendegav Mörner sin Forkjærlighed for Bernadotte; Lapie modsagde ham ikke deri. Paarørende af Keiseren, frisindet af Charakteer, elsket i det nordlige Tydskland paa Grund af sin Bestyrelse af Hannover, allerede kjendt af Svenskerne, hvis Krigsfanger han havde behandlet vel i Lübeck 1806, Revolutionens Barn, forhenværende Krigsminister, forhenværende Ambassadør, i Besiddelse af betydelig personlig Formue og af en Arving paa 11 Aar, forenede Bernadotte alle ønskelige Egenskaber. Diskussionen endtes og begge Venners Valg faldt paa Prindsen af Ponto-Corvo.

Dette var den første Scene i det bizare Drama, som skulde udvikles paa Leipzigersletten i 1813. Dagen efter sin Samtale med Mörner meddelte Lapie General Guilleminot Planen for af ham at faae Keiserens Sindelag at vide, og samme Dag tog Mörner til sin anden Fortrolige en Landsmand, Signeul, svensk Generalkonsul i Paris. Denne, som allerede i Tankerne saa sit Generalkonsulat ombyttet med et Gesandtskab, troede gjerne paa et allerede dannet Parti i Sverige, paa Napoleons velvillige Sindelag, kort paa Alt, hvad Lieutenantens Veltalenhed forestillede ham, og det blev bestemt, at man skulde gaae ligetil Marschallen, uden at sige Noget til Lagerbjelke.

Den 25de Juni 1810 havde Mörner sin første Sammenkomst med Prindsen af Ponto-Corvo. Han fremstillede sig som Organ for et allerede mægtigt Parti i Sverige. Som Medlem af Rigsdagen forsikrede han, at denne Forsamlings Sympathier, der vare ham velbekjendte, vilde gjøre Prindsens Valg let, og at Karl d. 13de ikke vilde have anden Villie end Nationens Repræsentanter. Bernadotte hørte paa ham med en Opmærksomhed, der ikke syntes fri for Mistro, svarede ham med en hoflig Tilbageholdenhed, som gjorde Mörner forvirret og gjenkaldte sig tilsidst i Erindringen Mlle. Lenormands Forudsigelse, der havde forkyndt ham, at han skulde komme til at bære en Krone, men at han maatte drage over Havene for at modtage den. Den første Person af Vigtighed, hvem Hemmeligheden blev betroet, var General Wrede, hvem Karl d. 13de havde givet det Hverv at overrække Napoleon sit sidste Brev. Hovedet for en gammel og ved Stockholmerhoffet høitæret Familie, paa Grund af sit første Ægteskab i Familieforbindelse med Marschal Macdonald og Familien Semonville, der dengang var meget anseet, var Wrede i Besiddelse af en betydelig Indflydelse og kunde være den nye Kandidats Sag til betydelig Nytte. Han havde nylig havt sin sidste Audients hos Keiseren og der, i Overeensstemmelse med sine Instruktioner og fuldkommen uvidende om Mörners Plan, kun nævnt Hertugen af Augustenborg som en Kandidat, der kunde være Tale om; han gjorde sig nu færdig til at reise til Sverige. Man forestiller sig let hans Forbauselse, da Mörner, som før havde tjent under hans Kommando, meget hemmelighedsfuld fremstiller sig for ham, beder ham tillaase sin Dør, forlanger hans Æresord paa at han ikke i Utide skal aabenbare, hvad han betror ham, og idet han opfordrer ham til at understøtte sig, fortæller ham, hvorledes han har anvendt sin Tid siden sin Ankomst til Paris. Wrede, som havde forladt Sverige før Karl Augusts Død, troede letteligt, at Gemytternes Stemning var saadan, som Mörner fremstillede den; der var intet Usandsynligt deri, thi den offentlige Mening i Stockholm havde længe været for Frankrig. Han erindrede sig, med hvilken Ligegyldighed Napoleon havde ladet til at høre alle de Kandidater, der var Spørgsmaal om, og troede deraf at kunne slutte, at han hemmelig ønskede et lignende Valg, maaskee netop dette. Personlig tilbad Wrede Frankrig; han var især Prindsen af Ponte-Corvo hengiven og omgikkes denne fortrolig. Alle Omstændigheder bestemte ham til ikke at tilbagebevise Mörners Forhaabninger og tale aabent til Bernadotte. Da denne nye Underhandling vilde give den første stor Vægt, blev man enig om, at Mörner skriftlig skulde nedtegne sit Forslag, for at Bernadotte kunde fremstille sig for Keiseren med dette Vidnesbyrd om eller dette Indicium paa et heelt Folks Bifald.

Det gjaldt imidlertid at faa vide, om ikke Napoleon lige fra Begyndelsen af vilde modsætte sig denne Underhandling eller ialfald betragte den med mindre gunstige Øine. Man veed, at der ligefra den 18de Brumaire og maaskee ligefra Bernadottes Giftermaal herskede et meget koldt Forhold mellem Napoleon og Marschallen. Men han svarede med tilsyneladende Ligegyldighed, idet han sagde, at man fik oppebie, hvad Rigsdagen gjorde, og at han ikke i mindste Maade vilde indvirke paa dennes Bestemmelse.

Efter denne første Audients, der idetmindste ikke lagde nogen Hindring iveien, reiste Bernadotte til sit Landsted i La Grange, hvorfra han skrev et Brev til Keiseren om samme Gjenstand. Forøvrigt lod han sine Venner handle efter at have ladet dem forstaa, at han gjerne modtog det svenske Folks Valg. Religionspunktet, den conditio sine qua non, som Eugen Beauharnais efter Sigende ikke vilde gaae ind paa, skulde ingen Vanskelighed gjøre; Marschallen havde sagt til Wrede, at, da han var fra Henrik d. 4des Land, maatte det vel være ham tilladt at følge hans Exempel.

Man har seet, hvad der foregik i Paris med Hensyn til den improviserede Kandidatur. Førend vi nu flytte Scenen til Sverige, hvor da Valget skulde afgjøres, maae vi ikke glemme den stakkels svenske Minister i Paris, Hr. Lagerbjelke, under hvis Øine hele denne Intrigue var bleven spillet uden at man sagde ham Noget, og uden at han fik høre det mindste derom. Man forestiller sig lettelig hans Ærgrelse over at være bleven tilsidesat eller spillet paa Næsen paa denne Maade. Det var General Wrede, som d. 30te Juni, netop da Mörner forlod Paris, og han selv gjorde sig rede til at reise, troede endelig at burde underrette det svenske Kabinets Repræsentant om de nye Planer, man havde fore med hans Land. Da Lagerbjelke hørte hele denne utrolige Historie om en Lieutenant, der havde givet sig til at gjøre Konger og pludselig var bleven Diplomat, da han fik vide, at Planen var kommen ligefor Keiserens Øren og Sagen kunde blive alvorlig, blev han, fortælle General Wredes Breve, staaende som lynslagen. Hans Bleghed, hans skjælvende Læber, hans forvirrede Blik vidnede om den dybe Ydmygelse, han følte over denne Mystifikation. Hans ophidsede Phantasi, understøttet af hans saarede Egenkjærlighed, fremtryllede tusinde Phantomer, som Sverige trælbundet under Frankrig, den svenske Handel ødelagt ved Bruddet med England. Paa den anden Side forstillede han sig, hvorledes Udenrigsministeren i Stockholm, ja selve Kongen fik vide om alle disse Intriguer uden at den officielle Korrespondance havde grebet eller idetmindste ledet Mistanken hen paa den mindste Traad deri. Bag de Skyer, som endnu skjulte den nære Fremtid saa han den unge Kandidat triumphere uden sin Bistand, eller fjernet uden sin Aarvaagenhed og i ethvert Tilfælde sin Kredit ruineret. Han frembød endelig det levende og ynkelige Billede af en Diplomat, der er gaaet i Fælden og efter officiel Talebrug, meget stærkt kompromitteret.

Efter at have givet Lagerbjelke disse Underretninger, forlod Wrede samme Dag (d. 30te) Paris. Den stakkels Minister tilbragte, kan man nok skjønne, en mindre end behagelig Nat. Han maatte for enhver Priis see til at faae vide Besked om Keiserens Sindelag i Henseende til den nye Kandidatur; siden kunde man da udstudere, hvorledes man skulde bære sig ad og hvad man skulde gjøre. Nogle Timer maatte Lagerbjelke indfinde sig ved den Fest, som Fyrst Schwarzenberg gav i Anledning af Keiserens Bryllup. Der vilde vist Udenrigsministeren kommet. Og ganske rigtig, paa Ballet, hvis Glands forhøiedes ved Napoleons Nærværelse, traf Lagerbjelke Hertugen af Cadore. Han gav sig under en tvungen og ærgerlig Mine i Samtale med ham, men nødt til at bryde Isen og dreven dertil af den trængende Nødvendighed, spurgte han ham, hvad Keiseren tænkte om denne Sag, som han vel kjendte, Hertugen svarede, at General Wrede blot havde underrettet ham om Lieutenant Mörners besynderlige Foretagende, at han ikke vidste stort mere derom, at den Maade, hvorpaa dette Forslag var gjort, ikke kunde og ikke burde billiges af Keiseren, (disse Ord lagde nogen Balsom paa Diplomatens Saar), at forresten Hs. Maj. vilde lade Tingene gaae sin Gang . . . . . Disse sidste Ord vare meget ubestemte, og Hertugen vendte allerede Hovedet bort for at høre eller hilse andetsteds; men Lagerbjelke trængte paa og fik da ikke andet Svar, end følgende: „Jeg er fuldkommen uvidende om Keiserens Tanker i denne Henseende. Forresten blev ikke Hs. Keiserlige Maj. spurgt tilraads, før Kongen, Deres Herre, valgte Hertugen af Augustenborg; det er da ikke sandsynligt, at han anseer det passende at udtale sine Anskuelser i Henseende til Prindsen af Ponte-Corvo, paa hvis Kandidatur han var meget lidet forberedt, og hvis Valg endnu kun er en Plan . . . . ." Men neppe havde Hertugen sagt disse Ord, før man fra alle Kanter hørte Skriget: „Brand!"*) Allerede havde Ilden med utrolig Fart udbredt sig over hele Bygningen. Der var ikke at tænke paa andet end Flugt, og Lagerbjelke maatte opgive denne Nat at faae opdaget de Hensigter, som vare skjulte under Napoleons Ministers forborgne Væsen.

Lieutenant Mörner var imidlertid kommet hjem til sit Fædreland. Ligesom han i Paris havde forsikret, at hans Kandidat havde et stort Parti i Sverige, saaledes forsikrede han ved sin Tilbagekomst til Stockholm, at Napoleon ikke ønskede Andet, end at see Bernadotte blive Carl den 13des Efterfølger. Han gjorde mere: han skrev til Signeul, som var bleven tilbage i Paris, at, da Opinionen i Sverige ikke var saa rask til at ytre sig, som ønskeligt kunde være, maatte man nødvendigviis indvirke paa den udenfra, og han tilkjendegav Marschallen, at han maatte gjøre alt Sit for at vinde Chefen for det svenske Kabinet, Grev Engeström, Karl d. 13des Fortrolige, for sin Sag. Snart gjorde General Wredes Vidnesbyrd, at man i Stockholm, ligesom i Paris, tog dette uventede Forslag under alvorlig Overveielse. Man satte det i Omløb blandt de fire Stænders Repræsentanter, som da samledes til Rigsdagen i Ørebro. Man forelagde Armeens fornemste Officierer i Stockholm og i Provindserne det. Man søgte at udforske de Nordmænd og Svensker, som allerede havde arbeidet paa Sveriges og Norges Forening, for at forsikre sig om deres Stemning og skaffe den nye Kandidat de samme Stemmer, som Haabet om denne Forening nylig havde sikret den første Kronprinds. Men tiltrods for denne Propagandas Ivrighed og skjønt nogle af Karl d. 13des Ministre meget snart havde optaget Udsigten til at faae en Fyrste, som endelig kunde garantere Sverige Alliancen med Frankrig, havde dog hverken Kongen eller hans sædvanlige Raadgivere endda sluppet Hertugen af Augustenborgs Valg af Tanker. Carl den 13de selv saa med megen Ærgrelse denne Agitation, hvis Udgangspunkt han ikke kjendte; han gjorde baade Wrede og Adlercreutz haarde Bebreidelser, fordi de ikke længere vare enige med ham, og han gik saavidt, at han fordrede, de skulde aflægge Ed paa, ikke at votere for Bernadotte. Samtidig udbredte den svenske Regjering bagvaskende Rygter om Marschallen. Han havde, sagde man, udført sine første Bedrifter i en af Revolutionens skamløseste Klubber; han havde svoret alle Konger et evigt Had; ja man gik saavidt, at man sagde, han havde taget Deel i

*) Man veed, at paa dette sørgelige Bal frelste en ung svensk Officier, Baron Ridderstolpe, midt i en frygtelig Trængsel paa sit eget Livs Bekostning, Fyrstinde Leyen af Flammerne . . . . . — Overalt vare dengang Svenskerne ved vor (Franskmændenes) Side, og dog skulde de, skjønt de vilde være vore Allierede og Venner, blive vore Fiender.

Septemberdagene, skjønt Enhver kunde vide, at han dengang var ved Armeen.

(Fortsættes.)

W. A. Mozart.

Den Høitidelighed, hvormed Mozarts Hundredaars-Fest er bleven feiret rundtom i Europa, medens den endog i vort philharmoniske Selskab efter ringe Evne er bleven erindret, bringer os til at troe, det ikke vil være vore Læsere ukjært ogsaa herigjennem at opfriske Mindet om hiin Tonekunstens maaskee allerstørste Heros. Det nye Værk over Mozart af Otto Jahn, hvoraf første Bind netop er udkommet som „Festgave," har endnu ikke naaet til os; vi skulle derfor kun efter ældre Materialier meddele de vigtigste Træk af hans Liv og dertil knytte nogle korte Betragtninger over hans kunstneriske Betydning i Almindelighed og navnlig for Nutiden.

Johan Chrysostomus Wolfgang Amadeus Mozart er fød i Salzburg den 27de Januar 1756. Overordentlige Naturgaver og en kyndig Ledelse gjorde ham allerede som Barn til et musikalsk Vidunder. Hans Fader Leopold Mozart, selv en dygtig Musikus, havde begyndt at undervise hans fire Aar ældre Søster i Klaveerspil. Dette fængslede allerede Treaarsguttens Deeltagelse; stedse, naar han saa sin Kans, var han ved Klaveret og kunde sidde timeviis sysselsat med at opsøge Tertser og Kvinter og glæde sig ved deres Samklang. Faderen fandt sig derved opfordret til allerede i hans fjerde Aar at begynde hans Musik-Underviisning, og aldrig har vel Nogen havt en taknemmeligere Lærling. Hans Iver og Fremgang bestemte Faderen til at opofre al den Tid, han kunde afsee, til Dyrkelsen af Sønnens overordentlige Talent. „Denne fortræffelige Ledning," siger en af hans Biographer — skylder Mozarts Genius den høie Grad af Kultur, hvortil den svang sig. De første Indtryk, hans Øre opfattede, vare Harmoni og Sang, Musik de første Begreber, som udgjøde sig i hans Sjæl. Overalt kom Faderens grundige Kundskaber, Sønnens opspirende Talent imøde. Saaledes maatte tidlig den slummrende Guddomsgnist vaagne. Saaledes voxte han op som Musernes og Gratiernes Skjødebarn, saaledes modnede han Fuldkommenhed hurtig imøde."

Da han var sex Aar gammel, var han allerede kommen saa vidt, at Faderen kunde gjøre en Kunstreise med ham og den omtalte Søster, der ogsaa var et betydeligt Talent, til München og Wien. Her var det, den lille Mozart, der blev forestillet for Keiseren, ikke vilde spille, førend man lod hente Wagenseil, en dygtig Musikus, „thi han forstaar det," sagde han. Da denne kom, spillede han med overlegen Færdighed og tillige med Udtryk og Begeistring en Koncert af W.s egen Komposition. Ved denne Tid begyndte han ogsaa at spille Violin, hvori han snart opnaaede betydelig Færdighed, ligesom han ogsaa begyndte at komponere, førend han endnu havde lært at føre Pennen ordentlig. I 1763 reiste han med sin Søster til Paris, hvor han blev et halvt Aar og vandt ved sit Spil enthusiastisk Bifald overalt, ligesom han her udgav sine første Klaveersonater. 1764 finde vi ham i London, Aaret efter i Nederlandene, almindelig beundret deels som Klaveer-Virtuos, deels som Komponist. Tolv Aar gammel kom han anden Gang til Wien, hvor han efter Keiser Josephs Anmodning komponerede sin første Opera „La finta simplice," hvilken vel fandt Kjenderes Bifald, men dog ikke kom til Opførelse. Derimod ledede han selv under hele Hoffets Nærværelse en af ham komponeret Musik ved Indvielsen af Waisenhuuskirken i Wien. Endnu forberedet ved et flittigt Studium af Bachs Værker gik han 1769 med sin Fader til Italien, hvor han overalt vakte Enthusiasme saavel ved sit Spil som ved sine Kompositioner. Iblandt andre kunde den berømte Pater Martini i Bologna — en af sin Tids lærdeste Theoretikere, af hvem man har en berømt Storia della musica — ikke noksom beundre den trettenaarige Gut, der forstod paa Stedet at bearbeide og paa Klaveret udføre ethvert givet Fugethema. Efter en Prøve, der bestod i, at han i en halv Times Frist inden lukkede Døre havde sat en firestemmig Antiphoni for Sang, blev han optagen som Medlem og Kapelmester i det philharmoniske Selskab i Bologna. I Rom blev han siden af Paven gjort til Ridder af den gyldne Spore, og Italienerne kaldte ham il cavaliere filarmonico. Her var det nu, han aflagde den forbausende Prøve paa Hurtighed og Sikkerhed i musikalsk Opfattelse, idet han afskrev Allegris berømte ottestemmige Miserere blot efterat have hørt det opføre. Dette Miserere gaves kun i det sextinske Kapel — hvor det endnu gives ved Paaskerider — og man holdt Partituer og Stemmer strengt under Laas og Lukke, at det ikke skulde udbredes ved Afskrivt eller Aftryk — en Forholdsregel, der imidlertid ikke var beregnet paa mozartske Øren. Som sagt, ved at høre det første Gang, afskrev han det, og da det gaves anden Gang, stod han i Kirken med sin Noderulle og sin Blyant og rettede og supplerede Et og Andet i Stemmerne, og nu var Afskrivten — som den pavelige Sanger Cristofori bevidnede — fuldstændig og feilfri. I Mailand komponerede M. i 1770 for det store Theater en Opera „Mitredate" der opførtes med stort Bifald over 20 Gange efter hinanden; og efter sin Tilbagekomst til Tydskland, hvor han opholdt sig deels i sin Fødestad Salzburg, deels i Wien og München, var han fremdeles rastløst sysselsat med Frembringelsen af nye, og tildeels store Værker, Operaer, Messer, Serenater, der mere og mere udbredte og befæstede hans Berømmelse, saa at han allerede inden sit 24de Aar utvivlsomt maatte henregnes til Tidens største Komponister.

Imidlertid er det dog især efter denne Tid, at en kunstnerisk Virksomhed begynder, der har naaet ud over Tiden og forplantet ikke alene hans Navn, men ogsaa hans virkelige Genius til vore og alle kommende Dage. Hans Barndom og Ungdom har hidtil været en uafbrudt Række af Triumpher; fra nu af, idet han indtog en fast Stilling, gifter sig o. s. v., indtræde i mange Henseender trangere og mørkere Tider, men med det Samme ogsaa en forhøiet, modnet Virksomhed. Af hans foregaaende Værker have, trods den Opsigt, de i sin Tid vistnok medrette gjorde, kun saare faa „taalt Aarhundredet;" nærværende Beretter tilstaar, at han kjender meget lidet dertil, men han formoder, at de, skjønt vistnok for sin Tid udmærkede og beundringsværdige ved den Kunst og Lethed, hvormed alle bekjendte Kunstmidler have været benyttede, dog væsentlig have været Produkter af Tidens Aand og baaret dens Mærker. Først i den modnere Periode har han kunnet hæve sig til den Idealitetens rene Sphære, hvor Tidsmærkerne svinde, hvor den rette for Evigheden gyldige Originalitet udfolder sig, idet Geniet frigjort fra Tilvænnelser og herskende Smag, ikke følger anden Regel end den med det selv sammenvoxede, i Ideen selv grundede Skjønhedens Lov, som derfor, engang opdaget og anskueliggjort, bliver en Rettesnor for alle Tider.

Allerede paa en Reise, han i 1778 foretog gjennem Tydskland til Paris, væsentlig for at søge en eller anden passende Ansættelse, havde han maattet døie bitre Skuffelser, især i Paris, hvor han nu ikke længer var det lille Vidunder, som i sin Tid havde været i Moden, og hvor Mozarts jævne, ligefremme Væsen stødte ligesaa meget an mod den franske Etiquette, som den franske Mangel paa musikalsk Sands maatte være frastødende for vor Helt. Efter sin Tilbagekomst til Salzburg, maatte han lade sig nøie med en simpel og overmaade karrigt lønnet Organistpost, hvilken han beklædte til i 1781, da den

W. A. Mozart.

blev ham utaalelig og han flyttede over til Wien, hvor han da maatte søge sit Udkomme ved Informationer, Koncerter og Kompositioner. Imidlertid havde han allerede under Opholdet i Salzburg for Münchens Theater komponeret Operaen „Idomeneo," hvori en ny langt modnere og rigere Aand aabenbarer sig, saa man gjerne kan sige, med denne Opera begynder Tonekunsten en ny klassisk Periode. I Wien vedbleve hans Kaar at være maadelige, selv da han senere drev det til at udnævnes til „Hof-Komponist" med en Gage af 800 Gylden, en Stilling, hvori han forblev af — man kan næsten sige barnlig Hengivenhed for Keiseren, idet han afslog et glimrende Tilbud af Kongen af Preussen om at komme til Berlin mod 3000 Thalers aarlig Gage. Men trods denne fattige Stilling, hvis Onder forværredes derved, at vor Helt aldrig lærte Sparsommelighed og forstandig Huusholdning, trods det daglige Slid med trivielle Informationer, trods endelig en stedse fortsat Kamp med Kabaler og Publikums Uskjønsomhed, der næsten tiltog, jo mere han hævede sig i sin Kunst, har han i de faa Aar, i hvilke hans svage Legeme endnu formaaede at bære hans rastløse Aand, frembragt denne utrolige Mangfoldighed af udødelige Værker, hvis Hovedcharakteer netop er Aandens herligste Befrielse fra Livets Nød og Hverdagenes Kjedelighed. Vi kunne her kun nævne nogle af de mest verdensberømte: Belmont og Constanze eller Bortførelsen af Serailet (1781,) 6 Violinkvartetter dedicerede til Haydn, Figaros Bryllup (1785,) Don Juan (1787) Cosi for tutte (1790) og endelig i hans Dødsaar 1791, Titus, Trylleføiten og hiint Requiem, som han allerede ahnede at han skrev for sig selv og med hvilket han endnu paa Dødsleiet var beskjæftiget. Og for at charakterisere Publikums Skjønsomhed maa det være nok at tilføie, at netop Figaro og Don Juan i Wien gjorde overmaade tynd Lykke og saa at sige faldt ganske igjennem ved Siden af et Par samtidige, nu ganske forglemte Verker af Salieri og en vis Martin. Først da det var forseent, kom man med Guld og Laurbær; Mozart havde allerede lagt sig paa sit sidste Sygeleie, da man bragte ham en meget fordeelagtig Udnævnelse til Kapelmester ved Stephanskirken og da der paa samme Tid indløb de ærefuldeste Tilbud fra flere af Tydsklands mest anseede Theatre, hvor især Tryllefløiten havde udøvet en sand Tryllevirkning.

Dette er en kort Udsigt over den Mands ydre Bane, i hvem man mere end i nogen Anden kan see saa at sige en Personifikation af Tonekunstens Aand, dens hele Udviklings klassiske Midte, i hvilken dens forskjellige Retninger, der ellers optræde spredte og eensidige, vare paa det lykkeligste forenede til et harmonisk Heelt. I mange Henseender maatte Tiden netop være forberedt og moden til at føde et saadant Ideal. For ret at gjøre dette begribeligt, maatte vi gaae længer tilbage og dybere ind i Musikens Historie og Theori, end her er Sted til; kun nogle faa Bemærkninger kunne vi ikke tilbageholde. Musiken har som enhver Kunst sin Helligdom, som Ingen med uvaskede Hænder kan betræde; der er en Tugt og en Renselse, som den naturlige Sands maa undergaae, thi Natur er endnu ikke Kunst; denne skal jo netop forædle, idealisere Naturen og maa saaledes selv have et høiere Udspring, en høiere Tilværelse. Den raae og naturlige Sands kan hverken nyde eller frembringe den sande Kunst; den fatter ikke de Ting, som høre Aanden, Ideen, Idealet til. Tvertimod man maa ofre i Helligdommen, lytte til dens Traditioner og indvies i dens Mysterier, lukke sit Øre for det Sandselige og Naturlige, for at den dybe Harmoni fra Aandens Verden kan fornemmes i sin Reenhed. Men paa den anden Side har Kunsten ogsaa sin naturlige og sandselige Side, den tilhører Virkeligheden og Menneskelivet, maa have en Rod i den menneskelige Følelse, det menneskelige Hjerte; den har derfor stedse ogsaa — om man vil — et profant Element, udenom Helligdommen maa være en Hedningernes Forgaard. I Kunstens historiske Udvikling seer man nu ofte enhver af disse Sider at optræde med en vis overveiende Eensidighed, det Naturligt-Sandselige, udarter da let til Overfladiskhed, broget Glimmer og Klingklang; den strengere, mod det Oversandselige higende Skole bliver abstrus, mørk, asketisk, forfalder til kunstigt Ceremonie-Væsen. Det Sande er naturligviis, at begge Sider forenes, at Skillevæggen saa at sige nedbrydes, at det Oversandselige og det Sandselige, Helligt og Profant, Skole og Natur, Tradition og individuel Følelse mødes i levende Eenhed. Da fremstaar først det fuldendte Ideal.

Dog, vi ere uforvarende komne til at philosophere lidt stærkere, end vi havde foresat os. Vi skynde os tilbage til det Historiske. Da Mozart fremtraadte, havde paa den ene Side den italienske Musik havt en lang og i mange Henseender herlig Blomstring. Tildeels ledet ved antik-græske Traditioner og nøie forbunden med den humanistiske Aandsretning, havde den især udviklet Melodien til formel Skjønhed og tillige Tonens ydre Technik til Glands og Elegants. Paa den anden Side var i Tydskland, med en J. Sebastian Bach i Spidsen, en dybere, alvorligere Aand vaagnet, der strengt overholdende Kunstens overjordiske Majestæt, iblandt Andet ogsaa førte til en Gjenfødelse af Middelalderens strenge kontrapunktiske Kunst. Dog havde allerede paa denne Side af Alperne vist sig Forbud paa en større Tilnærmelse til det sande Menneskelige, deels i en Glucks Iver for det Dramatisk-Udtryksfulde, deels i en Haydns naive Gemytlighed. Dog ogsaa kun Forbud; thi Glucks Operaer ere med sine store Fortrin dog af en meget mangelagtig, saa at sige kortaandet Form, og Haydns mere fuldendte Værker ere egentlig eftermozartiske. Først Mozart, denne Musens Udvalgte, var det givet at bringe begge hidtil herskende Retninger til fuldstændig gjensidig Gjennemtrængelse og derved skabe en høiere musikalsk Form, der paa een Gang fyldestgjorde den strengeste Kanoniks Regler og tillige var fuld af den mest vibrerende menneskelige Følelse og optraadte med den fineste Gratie og Elegants. Lad os endnu kaste et Blik tilbage paa hans Liv, Skjebne og Charakteer, for at see, hvorledes han i alle Henseender viste sig ligesom forudbestemt til en saadan Rolle. For det Første erindre vi, at hans ydre Forholde, Reiser o. s. v. tidlig bragte ham i Berørelse med og lode hans bløde Gemyt modtage Indtrykket af begge Retninger og overhoved alt Væsentligt, som da rørte sig i den musikalske Verden. Tidlig blev saaledes hans Synskreds udvidet og hans Aand hindret fra at stivne til i nationale eller doktrinære Eensidigheder. Dernæst, hvad vi allerede tidligere have udhævet, at hans Natur, hvis overordentlige Begavelse viste sig saa at sige i Vuggen, fra første Begyndelse af kom under en saa fortrinlig Ledelse; thi det er almindelig erkjendt at Leopold Mozart var, som den omhyggeligste, saa og den kyndigste og i alle Henseender dygtigste Musiklærer, som Tiden kunde opvise. Her kan man med Sandhed sige, at Natur og, Skole, Sands og Tugt rakte hinanden trofast Haanden, saa at de ikke mere vare til at skille, men Skolen blev selv til Natur. Og deri ligger jo egentlig Hemmeligheden. Forestiller man sig nu paa den ene Side Drengens og Ynglingens letbevægelige, varme Følelse, ja endog et vist Hang til Sandselighed, tilmed de mange Indtryk fra Verden og Livet, som de tidligere Reiser medførte, det Bifaldets, ja Forgudelsens Trylleri, hvoraf han naturligen maatte henrives, — og paa den anden Side den trofaste, aldrig fra hans Side vigende, kjærlige men dog nøgterne og strenge Mentor: saa har man et endnu mere levende Billed af den inderlige Formæling af tvende Principper, der maatte foregaae og befæste sig i den Unges Sjæl. Og nu denne Sjæl og dens naturlige Eiendommelighed selv,

hvor fiin og blød, hvor fuld af inderlig Følelse, af Enthusiasme, af Kjærlighed! Der fortælles om ham, at han som Barn formelig tiggede Alle, som han omgikkes, om Kjærlighed. Og det Væsentlige af denne skjønne Barnlighed bevarede han sit hele Liv igjennem. Kjærlighed var og blev hans Væsen. Og Kjærlighed, dette — som allerede Platon vil — forunderlige Mellemvæsen mellem det Menneskelige og det Guddommelige, mellem det Sandselige og det Oversandselige — er stedse nærbeslægtet med det sande Skjønne — og den kunstneriske Begeistring. Derfor, fordi hans sandselige Natur selv var inderlig gjennemsyret af hiint idealske Element, var han væsentligen hævet — ikke alene over de Fiendskaber, men ogsaa over al den anden jordiske Sorg og Jammerlighed, der saa mangfoldigt strømmede ind paa ham. Forunderlige Modsigelse, og dog var det saa, hans Hjerte bevægedes af Lidenskab, af Kummer, af Nød, og dog henreves han ei deraf. Blodets Bølger reise sig brusende, men see over Brændingen hæver Geniussen sit guddomsklare, rolige Hoved, stiller Stormen, glatter Strømmen, og forvandler Bølgernes vrede Tummel til en guddommelig Leg. Derfor kan han ogsaa male Følelsen saa levende, saa dybt; thi har han ikke selv følt Alt, hvad der bevæger et menneskeligt Bryst? — Men selv i den mørkeste jordiske Følelse glimter dog et himmelsk Lys; den formilder og afrunder sig, opløser sig i Harmoni og antager selv Skjønhedens Form. Og skjønt høist tilgjængelig for Sympathi, skjønt han barnlig glædedes ved fortjent Bifald, hvortil han følte en inderlig Trang, saa kunde paa den anden Side Intet bringe ham til for at behage at gjøre det mindste Afslag i sine Frembringelsers Idealitet. I denne Henseende see vi endog Forholdet til hans Mentor at vende sig om, idet denne f. Ex. (i et Brev kort før Opførelsen af Idomeneo) paaminder Sønnen om ikke blot at tænke paa Kjendere, men at lægge sig efter det „Populære“ og at tage noget Hensyn og til „de lange Øren,“ hvortil Sønnen svarer meget lakonisk: „Bekymre dig ikke hvad det Populære angaar; min Musik er for Alverden — undtagen for de lange Øren.“

Charakteristisk for hiin — vi kunde næsten sige: Tveeggethed i Mozarts hele Væsen, er ogsaa, at han var lige stor som Komponist og Virtuos og saaledes ogsaa kom til at forbinde disse to Sider af en fuldendt Tonekunstner, hvilke ellers helst forekomme særskilte. Alt fra Barndommen af havde han øvet begge Dele med lige Iver og opnaaede i begge Retninger lige Fuldendthed. Den Samme, der i den Grad var Penmand, at han komponerede lige ud af Hovedet uden at røre Instrumentet, var en saadan Spiller, der for det Første ikke kjendte nogen Vanskelighed og som i Fiinhed og Udtryksfuldhed neppe havde nogen Lige, ligesom ganske vist hans Improvisation overgik Alt, hvad hidtil i den Retning var hørt. Og selv i hans Spil skulde hiin Dobbeltsidighed og Ligevægt ligesom udtrykkes derved, at han især berømmes for den Ligeberettigelse, hvortil han bragte venstre Haand, der hos hiin Tids Klaveer-Virtuoser sædvanlig spilte en underordnet Rolle. Men ogsaa i hans hele musikalske Virksomhed maatte denne lige store Færdighed i Komposition og Exekution have stor gjensidig Indflydelse. Ikke alene, at hans Spil maatte vinde ved hans Kyndighed og Dygtighed i Kompositionen, hvorved han lededes til en dybere Opfatning af Værkets Aand; men tillige for hans Værker — til at give dem denne fuldendte Runding — var det vist ikke uden Betydning, at han stedse var vant til det Detail-Studium, den sidste Fuldførelse, som Exekutionen dog stedse medfører; (thi igrunden bliver et musikalsk Værk først færdigt ved Udførelsen): det Værk, han havde undfanget, stod derfor fra først af ikke blot i sine indre Grundlinier, men saa at sige i fuld sandselig Haandgribelighed for hans Phantasi.

(Fortsættes.)

Dødsfalds-Meddelelser.

Som Enhver veed, kan et tolvaarsgammelt Pigebarn, en nyslagen Student, om hvis Tilværelse Verden Intet har hørt eller seet, kort enhver, især nogenledes „dydziret“ Afdød, uden Hensyn til Bedrift og Stand, vente nogle „poetiske Blomster henlagte paa sin Grav,“ det vil i dagligdags Sprog sige: indrykkede i Aviserne. Dertil udfordres kun to Ting: en Ven eller Beslægtet, der kan sammensætte nogle, om endog høist tarvelige Vers, og en Bladredaktør, der enten ikke forstaar sig det mindste paa Poesi, eller ogsaa visse Dage i Ugen har Anfald af Medlidenhed med sine sørgende Medmennesker. Begge Dele ere yderst lette at finde; og derfor har Dødsfaldspoesien kunnet trøste sig ved en i Forhold til Tidernes Upoetiskhed ret betydelig Tilvæxt.

Flodheste (Hippopotami) paa Limpopo-Floden i Syd-Afrika. Efter Maleri af Richard Leitch.

Tidligere maatte al Poesi, der blot kunde tjene til Folks private Fornøielse, betales i Lighed med prosaiske Avertissementer; men saasnart Aviserne bleve større og mere stofslugne og Folk ved Mængdens Mangfoldighed begyndte at tvivle om det trykte Ords hædrende Magt, fik Dødsfaldspoesien Friplads. Og ikke nok hermed: den har faaet den mest øinefaldende Plads, og prentes derhos med Typer, som ved sin Størrelse altid vilde skaffe den Læsere idetmindste i de Folk, der ere for svagsynede til at læse almindelig Tryk. Man anvender her de gamle Dages Erfaring fra Fortalerne, hvilke paa samme Maade sikredes endeel Læsere.

Skal derimod en Afdød foreviges i Prosa, da maa han være mere end en „Moders Haab“ og „Sødskendes Glæde:“ han maa besidde nogen Fortjeneste, nogen Betydning i Forhold til Offentligheden, thi ellers anseer man den, som skriver, for en taktløs Person. Men er nu en saadan Afdød fortjent til Prosa, da kan man trygt uden Eftertale give ham Vers paa Kjøbet. Heraf følger altsaa, at Poesien, der skal være det Høieste, igrunden er blevet det Ringeste. Og hvorledes kan dette Forhold have uddannet sig? Ved Misbrug. Prosaen er et Sprog for Kjendsgjerninger; uden disse kan den Intet give. Selv med Laan af hele den poetiske Phraseologi kan den neppe taales ganske uden Glimt af faktiskt Indhold.*) Men dette kan Poesien, og det er netop dens Liv og Lykke. Den skal være Noget ved sig selv, og ikke ved det Givne; man fordrer ikke først og fremst Sandhed af et Digt i Forhold til en Kjendsgjerning, men derimod i Forhold til sig selv. Den indre Sandhed er nok; og vare Poeterne som de burde, vilde dette ogsaa virkelig være nok. Men uheldigviis ere de somoftest usande i sit inderste Anlæg, hvorved nødvendigviis deres Muses Gjerninger ogsaa maa faae Usandhedens Præg. Heraf har da dannet sig det Ordsprog: Rimere ere Primere. Og ved den Erfaring, hvorpaa dette hviler, er det poetiske Udtryksmiddel nedsat til saa ringe Paalidelighed, at man ikke lægger stor Vægt paa Lovprisninger deri eller tager Anstød af dets Misbrug til Forherligelsen af hvilkesomhelst skabte Væsener, hvad enten det er Fuglene under Himmelen eller Dyrene paa Marken. Men den Sædvane, der har uddannet Gehaltsbegrebet for Poesi og Prosa med Hensyn paa Afdødes Forherligelse, fører til Ubillighed. Man tilstæder at lovprise i spaltelange Vers Mennesker, hvorom to prosaiske Linier vilde ansees for Anmasselse. Nu er det vel saa, at to Linier i Prosa ofte sige mere end et heelt Dødsfaldsdigt; men skulde det da ikke være bedst, at lade Mennesker, hvorom slet Intet kan siges i Kjendsgjerningernes Sprog, forblive uroste ogsaa i „Gudernes?“ Og skulde det derimod ikke være tilladt, ogsaa i hiint mindre rumspildende Sprog at erindre Hedengangne uden særdeles Fortjenester, kun at de have været Noget for en videre Kreds, end Moderhjemmet, eller besade alle Betingelser til at blive det, hvis ikke Tiden var blevet dem nægtet?

Vi mene jo, og ville handle derefter. Vi ville saaledes ikke længer blot give Biographier med Portræter af uomtvistelig fortjente Mænd, men ogsaa kortere Efterretninger om nylig Afdøde, der ved Stilling, Evner eller Skjæbne have nogen Adkomst til at erindres fremfor Mængden. Deslige Efterretninger ville vel ikke alene i Lighed med Versene være af Interesse for Vedkommende Slægtninger, men ogsaa for Personalhistorikeren, for hvem selv det Ubetydelige kan have Værd som Mellemled til det Betydelige. Meddelelser af det Origi-

*) Naar Biskop Deichman over Kjøbm. Tøger Grøn her i Byen har skjænket Verden en Ligprædiken paa en stor Foliant (Oplæsningen ved Graven medtog 4 Timer) eller mangfoldige Andre have skrevet svære Bind over ubetydelige Personer, kunde dette synes at være det mest indholdsløse Forfatterskab; men saa er det dog ikke, da Længden især er fremkommen ved Familieefterretninger eller Bibelsprog — begge Dele faktiske Ting.

nale som vi i den Retning kunne sammenbringe, i Forening med Dagsavisernes snart forsvindende biographiske Notitser, turde afgive Bidrag til en „fædrelandsk Nekrolog,“ som ialfald endeel Læsere ville paaskjønne, om end Mange ville være ligesaa misfornøiede dermed, som „Dagens“ Læsere i sin Tid med Thaarups Nekrologer deri.

For at Artiklerne skulde opnaae nogen Fuldstændighed, vilde det naturligviis være høist ønskeligt, at de, der kjende saadanne Afdøde, som kunne skikke sig til Omtale, vilde yde os Bidrag; men under den Mangel paa Forekommenhed eller maaskee snarere Fremfærd, som under deslige Forholde hos os saa ofte kommer tilsyne, tør man vel ikke derom nære stort Haab. Skulde ikke desmindre En eller Anden frivillig meddele os Noget, vil vor Tak naturligviis være saameget større. For at ikke Folk, selv med bedste Villie, skulde holdes borte af Frygt for at de Personer, som de kunde meddele Noget om, maaskee ikke vilde findes værdige til Omtale, maa bemærkes, at Redaktionen, der forøvrigt bærer det literære Ansvar for hvad der optages, ingenlunde har tænkt sig Fordringerne stillede høit, hvilket vel ogsaa den nedenfor giorte Begyndelse vil vise. En brav Embedsmand, især saadan en, der ikke er blevet staaende ved blot at udføre sine simple lovbefalede Forretninger „upaaklageligt;“ Enhversomhelst, der har været Storthingsmand og som saadan ikke blot og bar Nul, eller der har forfattet Noget, ikke blot været Sammenskriver paa anden eller tredie Haand, og Mænd af hvilkesomhelst Stænder, der have virket gavnligt for en videre Kreds, eller hvis Liv og Skjæbne ialfald kunde tjene til at oplyse Særegenheder i vort Samfundsliv og Folkets Kaar — om alle saadanne Personer vilde det vistnok have sin Interesse at faae Noget at vide. At vi ogsaa virkelig altid skulde kunne berette Noget, er imidlertid ikke at haabe, medmindre vi maatte finde en langt anden velvillig Bistand, end ventet; men det er kun ogsaa, for dette Tilfælde, at vi exempelviis have angivet et saa omfattende Maal. Fra disse indledende Bemærkninger, der maaskee allerede ville synes Mange vel vidtløftige, vende vi os til den vistnok ikke stort bekjendte Mand, om hvis Død vi idag have at melde:

Lars Nielsen Soelberg,

den første eller ialfald høiest lønnede af Regjeringens Afholdsprædikanter. Han er et fornyet Exempel paa, hvad man med en fast Villie kan opnaae, naar man kun stiller sig et Maal, og hvorledes de Hindringer, som før stillede sig mod Valget af den Livsstilling, man ønskede sig, nu ere saagodtsom forsvundne, idet Studeringerne og de Stillinger, hvortil de aabne Veien, ikke længer ere Formuens og Fødselens Privilegier. Enhver som vil, kan nu komme til at studere, uden hjælpende Slægt, uden Formue, naar han kun har alvorlig Længsel derefter, og saameget Hoved, at han forstaar at gribe den Leilighed, der under Tilfældighedens Skikkelse, paa en eller anden Maade frembyder sig. Herpaa er Soelberg et Beviis ligesaavel som mange af vore Embedsmænd og Studerende herinde. Og det er saa langtfra, at disse Studerende paa egen Haand, om hvem Skolerne Intet vide, mødes med Fordomme, at man endog nødig vil troe, de kunne være saa exemplarisk daarlige Hoveder, som de, man kan finde blandt selve Embedsstandens Sønner. Paa denne Tro flyde vi Bondebaarne saaledes noget, om vi end ere Torskepander i alt Muligt — naar det kun ikke er i den Ting: at ville Noget.

Soelberg var født i Sognedal, Annex til Størens Præstegjæld, den 29de Juli 1822. Faderen, en Bonde, der var Lensmand i Sognedals Thinglag, mistede han allerede i en Alder af to Aar, og fik til Stedfader en Gaardbruger. Denne var en fortræffelig Mand og skaffede ham fra hans 12te til 15de Aar Underviisning af daværende resid. Kapellan til Støren, A. Chr. Bull,*) men forresten tog han ham til Hjælp ved Gaardsbruget. Da Soelberg var 20 Aar gammel, fik han dog Lyst til at lære mere, end det hjemme havde ladet sig gjøre, og drog til Klæbo Seminarium, hvor han var i halvandet Aar. Derpaa (1843) blev han Skolelærer ved Værdalsørens faste Skole, hvilket han var indtil 1847, da han opgav denne Stilling for saagodtsom uden Ressourser at studere. Aaret efter kom han herind, tog Artium 1849, Andenexamen 1850, og theol. Embedsexamen 1852 (prakt. Prøve 1854), Alt med bedste Charakteer. Ved Siden af sine Studier og efter Examen indtil Udgangen af 1853 gav han sig af med at undervise. Derpaa ansattes han til at virke for Afholdssagen ved Reiser rundt om i Landet, hvormed han vedblev til sin Død (3die Febr.) Nylig fik han en forøget Løn, og var betænkt paa snart at gifte sig med sin Forlovede, (en Lensmandsdatter ude i Smaalenene), men blev under et Besøg hos hendes Forældre hastig syg og døde. Efter de Stemmer, man har hørt om hans Virksomhed for Afholdssagen, er der Grund til at sige, at denne ved hans pludselige Død har lidt et Tab. Og om han end ikke havde vundet at drive det til noget Usædvanligt, vilde han vist, med sin særdeles klare Forstand, Arbeidsdygtighed og Kjendskab til Landsfolkets Forholde, med Tiden formaaet dette. Kun havde han maaskee endnu tilbage noget af det for ham og Jævnbyrdige saa besværlige Arbeide: at glemme at man Noget har lært, for med Dannelsens hele Frihed at kunne færdes i en Stilling, der maaskee mere end nogen anden fordrer den hele Mand.

Endnu inden han blev Afholdsprædikant, forsøgte han sig i Forfatterskab og leverede til et af vore Dagblade et Par polemiske Stykker, paa samme Tid som han i vort Blad skrev en længere Artikel om hans Fødeegn, („Klædedragt og Levemaade fra Guldalen“ 1853.) Deri vil man vel finde Uøvethed og Tegn til, at han ikke saameget var skikket til selv at producere som med Lethed at tilegne sig det Givne; men man vil ogsaa opdage Beviser for hans sunde og praktiske Sands. (For ikke ved Angivelsen af dette Forfatterskab at paadrage os Beskyldningen for at have røbet om den Døde, hvad vi ikke vilde gjort med den Levende, bemærkes, at Nedskriveren heraf, i andet Øiemed, forlængst har faaet Tilladelse til denne Anonymitets-Afslørelse.)

Det er altid noget særeget Sørgeligt ved en begavet Mands Død, netop som han har erhvervet Færdigheder, som kunde gjøres frugtbringende baade for Samfundet og for ham selv; men dobbelt sørgeligt tør det være, naar disse Færdigheder ligesom af Soelberg ere erhvervede ved mange Afsavn, i en Alder og inden en Tidsfrist, der kræver et mere end almindelig anstrængende Arbeide for at Maalet skal naaes.

*) Denne dygtige Theolog (han havde Indstilling) blev 1837 forflyttet fra Støren, idet han udnævntes til Professor i Theologie ved vort Universitet, men døde samme Aar, endnu inden han havde begyndt sin nye Virksomhed.

En Scene fra Sydafrika.

Paa foregaaende Side give vi et Billede fra Sydafrika efter et Maleri af Richard Leitch, der ansees for at være af betydelig Værd. Det har hentet sit Sujet fra Gordon Cummings Jagteventyr i det Indre af Sydafrika. Man har et Prospekt af Limpopo-Floden, nær ved dens Forening med Lepalalak, tilligemed den omgivende Egn, og i Forgrunden seer man en stor Flok Flodheste (Hippopotami,) der stikke sine uformelige Hoveder op af Strømmen, eller vralte henad dens Bredder. Idet vi med Hensyn til disse Dyrs Særegenhed henvise til Hr. Asbjørnsens Artikel i vort Blads andet Bind S. 43—44, troe vi at kunne spare os enhver nærmere Udtydning af Billedet.

Norge.

Christiania. Til Sagførere ved Underretterne er den 13de Febr. autoriserede Kand. jur. F. W. Bergh og Exam. jur. C. P. Scholl, den 14de Febr. Exam. jur. J. C. Engelstad.

— Pensionsselskabet for Almue- og Privatskolelærere i Christiania Stift, udviste ved det i Generalforsamlingen den 7de Febr. fremlagte Regnskab et Fond af tils. 2825 Spd. 57 ß. og Selskabets kontribuerende Medlemmer (i det „gamle“ og „nye“ Fond) vare tils. 102 med et aarligt Indskud af 213 Spd. Til Pensioners Udbetaling i 1856, haves 166 Spd. 97 ß, hvortil 15 ere anmeldte som pensionsberettigede med en Kontributionssum af tils. 432 Spd. 60 ß. Dette giver 38.6 pCt. af Indskuddet.

— Den 13de Jan. om Morgenen døde Grosserer Jacob Meyer, Byens rigeste Handelsmand.

— Den 5te Febr. holdtes Generalforsamling i Selskabet til Folkeoplysningens Fremme. Af den af Formanden oplæste Beretning erfares, at Indtægten i f. A. har udgjort 3822 Spd. 38 ß. Udgiften 2912 Spd. 81½ ß, Kassebeholdning altsaa 909 Spd. 76 ß, hvortil kommer 330 Spd. 99 ß, „som Selskabet endnu skal have godtgjort af det Offentlige ifølge et med Hensyn til trende i Aarets Løb udkomne Tillægshefter truffet Arangement.“ Medlemmerne havde for sin Aarskontingent, foruden „Folkevennen“ (24 Ark) faaet tvende Tillægshefter af E. Sundt (tils. 31 Ark.) Af C. T. Christensens Afhandling „Om Behandling af en Huusmandsplads eller en kort Beretning om Gudbrand Aasbakkes Jordbrug,“ var taget 2500 særskilte Aftryk til Udspredelse for 2 ß. Stykket. Efter en til Bestyrelsen skeet Anmodning, var der fremkommet „Beretning om Christianias Almueskolevæsen,“ hvoraf der, efter E. Sundts Forslag, besluttedes tilstillet „Christiania Kommunebestyrelse det til Fordeling mellem sammes Medlemmer fornødne Antal Exemplarer.“ Efter Formandens Hartv. Nissens Forslag bleve de tidligere Direktører og Repræsentanter og de andre Funktionærer at betragte som gjenvalgte, mod hvilken egne Fremgangsmaade Ingen ytrede sig.

— Den 6te og 7de Februar holdt Christiania geistlige Forening sit sædvanlige store Vintermøde, hvortil mange Præster havde indfundet sig. Forhandlingerne ledede af Foreningens Formand Pastor S. Brun. De livlig førte Diskussioner dreiede sig „om og hvorvidt Kirketugt kan anvendes under de bestaaende Forholde.“ Præsten Hald besvarede i et indledende Foredrag, hvormed Flere udtalte sin Tilfredshed, dette Spørgsmaal forsaavidt bejaende, som han udtalte sig for Anvendelsen af de tvende ringere Grader af Kirketugt (Advarsel og Udelukkelse fra Nadveren) paa aabenbare Lastefulde, hvori ogsaa Andre vare enige. Lammers vilde gaae videre og ledede Talen hen paa de saakaldte Adiafora (Dands, Skuespil osv.), hvilke han dog i christelig Forstand ikke anerkjendte som existerende, og betegnede Deeltagelsen deri som syndig. Denne Side af Sagen blev imidlertid ikke nærmere drøftet, uagtet Kand. E. Sundt forespurgte sig om f. Ex. Skuespilgjængere først skulde advares af Præsten og siden udelukkes fra Nadveren. I Anledning af de faldne Ytringer om at træde ud af Statskirken, hvor Præsten med en udvalgt Flok ikke kunde komme tilrette med denne, holdt Prof. Monrad et klart og indtrængende Foredrag, der maatte erkjendes at være en mægtig Advarsel til de egenvise Affondringslystne mod raskt hen at indlade sig paa det Skridt. Blandt de øvrige Foredrag maa især nævnes Wexels og Lektor Johnsens.

Lillehammers Folkemængde beløb sig ved Folketællingen til 1256, hvoraf 57 paa Vignæs. 618 vare af Mandkjøn, 638 af Kvindekjøn.

Kongsvinger. Nordre Odalens Kommune betaler en Extrapræmie af 3 Spd. for hver Bjørn, som fældes i Præstegjældet.

Skiens Folkemængde udgjorde ved Folketællingen 4024, hvoraf 2738 i selve Byen.

— Istedetfor det i 1854 nedbrændte Skolehuus, der oprindelig var skjænket af Geheimeraad Adler, og hvis Vedligeholdelse af ham er paalagt Eieren af Bratsbergs Gaard, har den nuværende Eier af denne Gaard, Bankadministrator Chr. H. Blom, opført en ny stor toetages Bygning, hvormed han har gjort mere end opfyldt sin strenge Forpligtelse. Nylig indviedes Bygningen.

Aalesund. Folkemængden var ved Folketællingen 1848 Sjæle.

Bergen. Ifølge Bergensposten skal „det ene Falissement afløse det andet,“ hvilket dog ikke skal være af Mangel paa Soliditet, men formedelst „en snart overgaaende Pengesygdom.“

Ved Haugssund, Røvnæs og Kinn skal nu være fisket nok saa godt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Grev Gustav Løvenhjelm, der nu er over 84 Aar gl., og i omtr. 40 Aar har beklædt Gesandtskabsposten i Paris, er den 8de Jan. bleven tilbagekaldt fra denne Post og Ministeren i Wien, Friherre Ludv. Manderstrøm udnævnt i hans Sted. Friherre Wetterstedt er indtil Videre overdraget Gesandtskabet i Wien.

Danmark. Den 29de Jan. er et engelsk Orlogsskib „Polyphemus,“ kommende fra Hull, bestemt til Østersøen, strandet ved Vangsaa Strand. Af Besætningens 130 Mand druknede 13.

England. Af Dronningens Throntale hidsættes Følgende som det Væsentligste:

„Medens Fredsunderhandlingerne nu føres, vil jeg omhyggelig stræbe efter ikke at tabe de Formaal afsigte, for hvis Skyld Krigen er bleven foretaget, og jeg vil ansee det for rigtigt ikke i mindste Maade at indskrænke mine Rustninger tilsøes og tillands, førend en tilfredsstillende Fredstraktat er bleven afsluttet. — Endskjønt Krigen, hvori jeg er indviklet, er bleven bidført ved Begivenheder i det sydlige Europa, har dog Tingenes Stilling i Norden ikke unddraget sig min Opmærksomhed, og jeg har i Forening med de Franskes Keiser afsluttet en Traktat med Kongen af Sverige og Norge, som indeholder Defensiv-Forpligtelser, der ere anvendelige paa hans Territorier og have til Formaal at opretholde Magtens Ligevægt i hiin Deel af Europa. — Jeg har ogsaa afsluttet en Venskabs-, Handels- og Skibsfarts-Traktat med Republiken Chili. Det er mig en Glæde at bemærke, at mit Riges Hjælpekilder ere forblevne usvækkede trods Krigens Tryk og de Byrder og Ofre, som den selvfølgelig paalagde mit Folk. Jeg stoler tillidsfuld paa mine loyale Undersaatters mandige Aand og oplyste Fædrelandskjærlighed med Hensyn til den vedvarende Understøttelse, som de paa en saa ædelmodig Maade have tilbudt mig, og de kunne holde sig forvissede om, at jeg ikke vil kræve Anstrengelser, som gaae udover hvad de behørige Hensyn til Rigets store Interesser, Ære og Værdighed fordre.“

— Dronningens Throntale har i det Hele ikke tilfredsstillet dem, som deri ventede Oplysning, om en Fred var at vente, og har derfor især i Paris fremkaldt Skuffelser. Lord Derby underkastede Talen en skarp Kritik. Han sagde blandt Andet at af alle Dokumenter af det Slags, der endnu vare komne ham for Øie, havde intet i den Grad manglet Ynde i Stil eller Forstaaelighed i Udtryk, og at den ikke som man var vant til, berørte Interesser, der stode i Forbindelse med Landets Ve og Vel, de udenlandske Forhold, Landets Handel og Finantser, Indiens og Koloniernes Stilling, kort, han betegnede den som tom og intetsigende i enhver Henseende, som „smagende af Havresuppe,“ Angaaende Traktaten mellem Sverige og Norge ytrede han blandt Andet: „Jeg skal ikke sige et eneste Ord mod den Traktat med Sverige, som skal blive os forelagt. Saavidt jeg kan erfare af almeentilgjængelige Kilder, antager jeg den for at være af tilfredsstillende Charakteer, og i al Fald af meget tilfredsstillende Charakteer for Kongen af Sverige og Norge, da vi, saavidt jeg forstaar den, have afsluttet Forbund omtrent af samme Slags, som om jeg forpligtede mig til at deeltage med min Nabo i Omkostningerne ved at bevogte hans Huus under Betingelse af at han ikke vilde slippe Tyven ind ad Bagdøren. Hvad Fordele vi heraf skulle have, som ikke ligge meget fjernt, kan jeg endnu ikke opdage. Det kan hænde, der er en hemmelig Artikel, men saavidt jeg kan skjønne, er Traktatens Betydning den, at vi forpligte os til at forhindre, at Sverige skal blive plyndret, og Sverige forpligter sig til ikke at lade sig plyndre, dersom det saadant kan slippe.“

— Haabet om Fred styrkes ved flere Udtalelser. Imidlertid stoler man langtfra ikke saa fast paa den, som om man havde den i Hænderne, og derfor holder man sig ogsaa i Beredskab til Fiendtlighedernes mulige Fornyelse. Ministeren Wood har, ifølge Efterretning fra London d. 11te, for Underhuset andraget om at Flaadens Budget skulde bevilges ganske som om Krigen vilde vedvare, og har endog forlangt en Forøgelse af 6000 Matroser og en Forstærkning af Marineartilleriet. „Uden Modsigelse eller Diskussion bleve flere Millioner bevilgede.“

Frankrig. Der tales nu om Keiserindens forestaaende Nedkomst. De nyeste Parisermoder lide af en mærkelig Forrykkelse i den „smale Taille,“ hvilket formodentlig er af Føielighed mod Keiserinden under hendes særegne Omstændigheder. Hun skal have ønsket, at Forløsningen maatte foregaae under Chloroform, og de engelske Læger siges endog at være blevne raadspurgte derom. De ere naturligviis for fromme til at tilraade dette, efterat Geistligheden for omtr. 8 Aar siden har erklæret Anvendelsen af Chloroform for en Omgaaelse af Bibelens Ord, „med Smerte skal Kvinden føde sine Børn.“

Rusland. Fra Rusland berettes den 29de Jan., at der ikke var noget Tegn til aftagende Krigsvirksomhed.

☞ **Subskription paa nærværende Blad modtages i alle Landets Postkontorer og Postaabuerier og her i Byen i Joh. Dahls Boghandling, samt hos Bladets Kasserer og dets Redaktør, og er bindende for et Aar eller længere, hvis Opsigelse ikke finder Sted inden Oktober Maaneds Udgang. Bladet udkommer een Gang om Ugen og koster 60 ß Kvartalet for indenbyes Boende, 66 ß forsendt gjennem Posten. Bidrag til Bladet leveres af mange af vore bekjendte Forfattere. Med Udgivelsen er forbundet en Præmiefordeling af 250 Spd., hvilken finder Sted ved Aarets Slutning. Gevindsterne fordeles herefter saaledes: 1 paa 50 Spd., 1 paa 20 Spd., 1 paa 15 Spd., 6 paa 10 Spd. og 21 paa 5 Spd., eller ialt 30 Gevindster.**

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 8. Udkommer hver Løverdags Aften. **23de Februar.** Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. **V. Bind.**

Indhold.

W. A. Mozart.

(Slutning.)

Og netop denne fuldkomne Eenhed af det Indre og Ydre, af Tanke og Form, denne sande **Klassicitet**, er Grundpræget af Mozarts Værker. Hvad Kunstformens Regelmæssighed angaar, da er det saa langt fra, at man i denne Henseende sporer nogen Slaphed eller Forsømmelse, at Mozart meget mere kan siges, som vi ogsaa ovenfor have antydet, at have hævet denne Form til den høieste Udvikling, idet især hvad man kalder **thematisk Gjennemførelse** ved ham er bragt til den største Fuldstændighed, Symmetrie og Runding. Men denne saa at sige strengt afmaalte Form føles hos M. ei som et trykkende Aag; selv i den mest bundne Stiil bevæger han sig med fuld Frihed og Lethed. Thi Skolens Regel er for ham ingen ydre Tvang; den er tidlig indpodet i og sammenvoxet med hans eget Væsen og er bleven dettes naturlige Form. Saaledes er i disse regelmæssige Former den varmeste, mest levende Følelse udgydt; hvor Mozart leverer de lærdeste, skolerettestre Udarbeidelser, der giver han dog kun sig selv, sit eget Gemyts Bevægelser. Hans Phantasi behøver ikke at indskrænkes ved ydre rhythmiske og harmoniske Love; den er disciplineret i sig selv hans Hjertes egne Bevægelser ere inderlig rhythmiske og harmoniske. Thi hine Love og Regler ere jo ikke vilkaarlige, Skolen ikke grundet paa tyranniske Indfald; men — enkelte traditionelle Eensidigheder fraregnede — væsentligen et Resultat af Kunstens naturlige Udvikling, og har sin Grund i det Skjønnes egen Natur, altsaa et Udtryk af det ideale Menneskeliv selv; at disse Rhythmer f. Ex. ere kunstmæssige, skjønne, vil jo netop sige: saaledes maa den Phantasi, der er som den skal være, der er inderlig fuld af Skjønhed, selv naturligt bevæge sig. Jo mere man altsaa med sit hele Væsen er stillet ligesom i den skjønne Menneskeligheds Midtpunkt — hvilket rigtignok, som vi have seet, aldrig er et Resultat af Naturen alene, men tillige af tidligt Studium og Vane, der er bleven til en anden Natur — desto mere har man Regelen i sig selv.

Denne Inderlighed, Frihed og Naturlighed selv i det Kunstigste udmærker i høi Grad Mozarts Værker. De vise sig ei som Resultater af møisommelig Beregning; men Alt flyder af sig selv, Kunstneren øser det som umiddelbart af sit Indres levende Kilde. Vi vide ogsaa med hvilken overordentlig Lethed og Hurtighed han arbeidede; Værker, hvortil Andre behøve Maaneder, rystede han af Ærmet paa en Dag — og dog bare de Fuldendthedens Præg; det som man skulde troe flygtige Koncept var fuldstændigt og nøiagtigt til det Mindste, selv i sit ydre Udseende tydeligt og nitid, fast uden Udstrygninger og Rettelser*). Saaledes arbeider en fuldendt Kunstner, en, der fra Inderst til Yderst er gjennemtrængt af Kunstens Aand!

Betingelsen for, at det indre Liv saa let og saa fuldkomment har kunnet faae sit Udtryk i Kunstformen, er som vi have seet dette indre Livs egen væsentlige Skjønhed og Harmoni. Den Stemning, der overalt hos Mozart træder os imøde, er væsentlig en mild og harmonisk; der hviler en liflig, idealsk Temperatur over det Hele. Der er ingen fortærende Ild, intet Voldsomt eller Sønderrevet, ingen Støden eller Driven af Aanden eller en fortvivlet Kamp mod sig selv eller modstræbende Omgivelser. nei, Alt er roligt klart, forsonet; Aanden er i sit eget Element og enig med sig selv. Ikke, at ogsaa Lidenskaben og Smerten mangler sit sande Udtryk; men dens Glød er tempereret i Skjønhedens milde Luft; Dissonantsen opløser sig i Harmoni. Denne herskende Mildhed og bløde Følelse er imidlertid langt fra Blødagtighed og Sentimentalitet. Thi den er ikke en Følge af Svaghed, af at Aanden ligger under for Sindsbevægelsen, men tvertimod af Frihed og Kraft, at Aanden dog væsentlig er hævet over den Pathos, hvori den befinder sig. Der er Sundhed og Friskhed i det Tryllebæger, Kunstneren rækker os; Gjæringen er gjennemført til Klarhed, og paa Randen perler den aandrigeste Humor.

Med eet Ord, det er den sande, sunde, skjønne Menneskelighed, som udtaler sig i hine udødelige Toner og derfra med Mildhedens uimodstaaelige Magt udgyder sig kvægende og forædlende i Tilhørernes Sjæle.

Dette Indtryk af Klassicitet, af skjøn Gjennemførthed præger sig selv i Kunstnerens ydre Livsbane, hvis væsentligste Skjæbner vi have fulgt. Er ikke dette Liv selv i sin Heelhed et **klassisk**, et ægte Kunstnerliv? Vi see ham med vidunderlig Hurtighed og Sikkerhed udfolde sit Væsens skjønne Blomst; hans Studium er en Leg; hvad der læres ham, er det som han vidste før inderlig og blot behøvede at mindes om. Og saa dette alsidigt bevægede Liv og denne aldrig trættede, stedse stigende Virksomhed, der i det Sidste viser sig næsten overnaturlig potentseret. Og naar den er stegen til den største Høide, — i sin fulde, herlige Kraft bortkaldes han, selv 'syngende sit Reqviem, sin triumpherende Bortgang til en bedre Verden. Alderdommens Svaghed unddrages ham; ingen gradviis Aftagelse, ingen mattere Virksomhed forstyrrer det fulde, kraftige Indtryk, han efterlader. Da Frugten var moden, faldt den af, og bliver saaledes i sin fulde Skjønhed og Saftighed opbevaret for Evigheden; dens Visnen og Hentørren ere vi sparede for at see. Hans hele Liv var en Musik, der ikke efterhaanden døde hen og ophævede sin egen Virkning, men endte i et kraftigt Finale med en fuldttonende, høitidelig Slutningsakkord, der selv efterat den er udtonet, dog for bestandig inderligt skal gjenklinge i Efterverdenens Erindring.

Jeg mærker, at mine Udtryk begynde at blive maaskee lidt vel varme for en simpel historisk Skizze; men jeg nægter ikke, jeg vilde gjerne, vor hele Tid skulde saa indtrængende som muligt foreholdes Billedet af et saadant fuldendt Kunstner-Ideal. Dog det skeer naturligviis bedst ved at hans Værker med Flid studeres, gjengives og nydes. I mange Henseender er en Gjenoplivelse af Mozart af stor Betydning for Tiden. Thi hvad denne Tid med sin mangfoldige Spænding og Forvirring — jeg tænker naturligviis nærmest paa Musiken, men den reflekterer jo hele Tidens Aand —, med sine Rivninger og forcerede Bestræbelser, med sin malkontente og altfortørkende Reflexion — hvad denne Tid væsentlig mangler, det er det klare, rolige, klassiske Ideal, den saftige Naturlighed og Umiddelbarhed, der alligevel fremstaar i den fineste, mest disciplinerede Form. Vi ville ikke nægte, at Musiken, som alt Andet, siden Mozarts Tid i visse Henseender vel kan siges at have gjort Fremskridt; en endnu dybere, mægtigere, mere omfattende Aand er vaagnet og har især i en **Beethovens** geniale Skabninger begyndt at skaffe sig et Udtryk. Men det er langt fra at denne Aand for Tiden synes at være kommen til Klarhed med sig selv eller har været i Stand til at skabe sig en tilfredsstillende Form. Denne Gaaen i Dybet, denne Higen efter det Hemmelighedsfulde og det Mægtige truer stærkt med at forfalde til Uklarhed, Formløshed og voldsomme Kraftkunster. Paa den anden Side har Frivolitet, Sandselighed og Klingklang et udstrakt Herredømme, for hvilket doktrinært Stivstikkeri eller elegisk Tilbageskuen til Kunstens uskyldige Barndom forgjæves søger at sætte Dæmning. Nu som bestandig vil man derfor især til trænge at vende tilbage til det klassiske Ideal som et evigt gjældende Mønster. Denne Tilbagevenden vil virke som et forfriskende og rensende Bad, hvori Aanden vil befries fra Nuets Piinagtighed og gjennemtrænges af Skjønhed og Harmonie; Tiden vil deri ogsaa kunne see sin rette Skole, hvori **Naturen** kan optugtes og uddannes til sand ædel **Naturlighed**. Den af Mozart fundne og opstillede musikalske Form beholder sin Mønstergyldighed for alle Tider, og uden at skulle gjentages eller blot reproduceres af Tidens Tonedigtere, maa den dog stedse foresvæve dem under deres Forsøg paa kunstnerisk at udtrykke vor Tids dybere Gehalt, bestandig mindende om Kunstens sande Væsen, om Klarhed, Gjennemsigtighed, fuldkommen Gjennemtrængelse af det Indre og Ydre. Saaledes vil den mozartisk Musik stedse være som en Kjerne-Krystal, ved hvilken Tidens musikalske Gjæring maa ligesom ansætte sig til en klar Form — en Grundharmoni, hvoraf vel dybe og tildeels skjærende Dissonantser ville og skulle udvikle sig, men hvortil disse dog stedse skulle vende tilbage for at finde en tilfredsstillende Løsning.

I denne Henseende er Mozarts nu indtrufne Hundredaars-Fest at ansee som et betydningsfuldt Varselstegn, ligesom en alvorlig Opfordring til Tiden om at vaagne af sin feberagtige Slummer, sin Fortabelse i sig selv. Og dette Tegn er tillige fuldt af Haab. Thi Deeltagelsen har været stor og almindelig. I Stockholm, i Frankfurt, München, Salzburg, Wien og flere andre Steder har man feiret Festen med stor Pomp, hist og her endog i to Dage, saa at man Aftenen forud har givet en mozartsk Opera i Theatret som „Vorfeier," og paa Hundrededaarsdagen selv et Par Oratorier. Og vi kunne ikke Andet end udhæve det mærkværdige Træk, at Ledelsen af Mozartfesten i Wien netop skulde overtages af **Liszt**, af denne „démon de la musique," der hidtil har gjort sig til Herold og Tolk for Tidens vildeste Kraft-Experimenter, for den himmelstormende Musik, der især har villet betragtes som „Fremtidens," for den Retning, der i Regelen har seet ned paa Mozart som en naiv Spidsborger de l'ancien regime. Er ikke dette som et Symptom til, at Feberdrømmene begynde at svinde, at man længes tilbage til Sundhed og Lys? Se, Tiden er selv træt af at tumles i de urolige Brændinger; en af dens dristigste Seilere rækker selv Haanden ud og peger paa det fjernt i Seklets Horizont straalende Fyr. Isandhed, dette Vink er vel værdt at agte paa; thi er der Nogen, der er forsøgt i det Moderne og som har følt hvad dette vil sige, da er det Lißt. Den, der har spillet saamange Pianoforter istykker, kan man nok troe, naar han røber Sympathi for noget saa Fiint og Gratiøst, som den mozartske Musik.

Lad os gjentage det: vi ville ikke, at vor Tids Tonedigtere udelukkende skulle søge at reproducere Mozart. Ogsaa de have sin særegne Opgave, og vel er det muligt, at man nu f. Ex. maa anslaae noget stærkere Toner, om ikke for Andet, saa for at blive hørt under den almindelige Tummel. Dog kan det ikke nytte at ville døve Larm med Larm; men er der Noget, der skal kunne skaffe sig Gehør, saa er det netop Klarhed og Harmoni. I den Henseende ville vi, at man fremdeles skal gaae i Skole hos Mozart og efterligne ham. Thi denne Efterligning vil ikke føre til nogen **Maneer** i slet Forstand — ligesaalidt som en Billedhugger bliver Manierist ved at efterligne Phidias. Det Eiendommelige ved Mozart er jo netop den fuldendte Kunst, den fuldkomne Gjennemførthed. Den efterligner ham derfor bedst, som af Tidens og sin egen Gemytsgehalt bedst veed at udvinde det sande Almeenmenneskelige og fremstille det i en adækvat, harmonisk Form, som M. har gjort. Ogsaa Publikum vilde vi skulde gaae i Skole hos Mozart ved saa meget som muligt at faae og benytte Anledning til at høre og nyde baade hans og de i hans sande Aand frembragte Værker. Ikke alene at det derved vilde berede sig en aandelig Bederkvægelse, der var større, end det mangengang var sig selv klart bevidst — thi det er ofte den største Nydelse, der uden at forstyrres af en reflekteret Beundring stille gjennemtrænger Sjælen —; men dets Smag for det Sunde og Sande vilde derved efterhaanden blive mere sikker og levende, saa det mindre stod i Fare for at henrives af den første den bedste Klingklang, der enten lader Gemyttet tomt, eller endog fylder det med Billeder og Bevægelser, som det ædle og dannede Menneske, hvis han blev sig deres sande Natur bevidst, aldrig vilde vedkjende sig.

* *

*) Dette er paany blevet bekræftet ved det nylig opdagede Original-Koncept til Don Juan. Rettelserne ere meget faa, men ogsaa meget lærerige, da de vise, hvor fiint M. vidste at distingvere. Annas bekjendte Arie: Or sai chi l'onore etc. befindes at have oprindelig begyndt:

Enhver føler, hvor uendeligt baade Melodien og det dramatiske Udtryk har vundet ved den anbragte som det synes høist ubetydelige Forandring.

Generalmajor Williams.

Denne Mand, den eneste engelske Hærfører, som har vundet nogen Berømmelse under nærværende Krig, er født i Anapolis i Ny-Skotland, 1800, og blev i sit fem og tyvende Aar Officier i Artilleriet. I det første Snes Aar af sin Tjenestetid brugtes han fornemmelig til diplomatiske Forretninger, og han havde just heldigen bilagt Grændsetvistighederne mellem Tyrkiet og Persien, da Lord Clarendon ved Krigens Udbrud udsaa ham til som engelsk Militær-Kommisionær, med Brigadegenerals Rang. at gjøre Tjeneste ved den tyrkiske Besætning i Kars. Hvorledes han stilte sig ved dette Hverv, veed hele

Verden. Sjelden er det faldet i nogen Hærførers Lod at vinde saa megen Indest ved Vaabenheld, som General Williams har vundet ved Kars's mislykkede Forsvar. Historien har kun faa Exempler at opvise, der med Hensyn til Kløgt, Fremtanke, moralskt Mod og physisk Udholdenhed kunne stilles ved Siden af Kars's Beleiring.

Nedenstaaende Portræt er efter et Maleri, der eies af en Niece af Generalen. Det er malet i 1648, og hans Træk ere som man kan vente siden den Tid blevne stærkt medtagne af sjælelige og legemlige Lidelser.

Ifølge Breve fra General W., daterede Tiflis 14de Decbr., tilendebragte han Reisen did fra Alexandropol i 5 Dage. Baade han og hans Stab er ved god Helbred, og behandles med den største Opmærksomhed og Venlighed af de russiske Autoriteter. Der er senere indløbet Ordre til at sende ham til Moskau, hvor han rimeligviis vil forblive som Krigsfange indtil Fredsslutningen. (Efter Illustr. Lond. News.)

Hamlet hos Graverne.

Det franske Blad L'Illustration har, som rimeligt kunde være, i sin Artikel om Malerkunsten paa Pariserudstillingen især dvælet ved Delacroix's Arbeider, af hvilke det ogsaa har gjengivet nogle i Træsnit. Deriblandt hører et Billede, hvortil Kunstneren har taget Emnet af hiin bekjendte Scene i Shakspeare's „Hamlet" (5te Akt), hvor denne efter at have paataget sig Vanvidets Maske, ledsaget af sin Fortrolige, Horatio, kommer hen paa Kirkegaarden og giver sig til at anstille psychologisk-kranioskopiske Betragtninger over de af Graveren opkastede Hovedskaller. Egentlig er ifølge Digteren kun een Graver tilstæde, idet Hamlet kommer; men hertil har Kunstneren intet Hensyn taget. Hvad Billedet forøvrigt angaar, er det betegnende for Kunstnerens Hang til det rædselfuldt Gribende og til skarpe Modsætninger; og naar hertil kommer, at det med Hensyn til Sujet er os mere nærliggende, end hans øvrige i „L'Illustration" gjengivne Billeder, tør det være mest egnet til at gjengive i vort Blad, forudsat at man vil finde det tilladeligt, yderligere end allerede skeet at henlede Opmærksomheden paa en Kunstner, der regnes for en af de mest geniale i Nutiden. Til Billedets fulde Forstaaelse behøves kun den nævnte Scene hos Shakspeare. Da den imidlertid neppe staar saa friskt for alle vore Læseres Erindring, at en Efterlæsning ikke skulde behøves og man dog vel neppe gidder at opsøge den, selv om man eier Stykket, gjengive vi den her efter Foersoms danske Oversættelse.

Graveren (graver og synger.)

„Mens jeg var ung, hei, hop sasa
„af tusind Løier fuld,
„en Pigelil mig tyktes da
„meer værd end Kongens Guld!"

Hamlet. Har denne Karl ingen Følelse af sit Arbeid? Han synger, idet han kaster Grave.

Horatio. Vanen har gjort ham det til en let Forretning.

Hamlet. Du har Ret. Den Haand, der kun arbeider lidet, er mest kilden.

Graveren (synger.)

„Men Alderdom jeg siger for sand,
„har nu lagt Haand paa mig,
„og ført mig til et fremmed Land,
„saa jeg mig ei er liig."

(han kaster et Dødninghoved op.)

Hamlet. Dette Hoved havde engang en Tunge og kunde synge. Hvor den Knægt slænger det til Jorden, som var det Kindbenet af Kain, den første Morder! Det turde være Hjerneskallen af en Statsmand, som denne Esel nu kaster Støv i Øinene; een, der vilde besnære Gud selv; ikke sandt?

Horatio. Det turde vel være, min Prinds!

Hamlet. Eller af en Hofmand, der kunde sige: „God Morgen, min bedste, ædleste Prinds! hvorledes lever min hulde Prinds?" Den turde maaskee have tilhørt den og den høie og naadige Herre, der roste den og den høie og naadige Herres Hest, naar han i sit Hjerte tænkte paa at tigge den af ham; turde den ikke?

Horatio. Jo, min Prinds!

Hamlet. O ja, ja! — og nu er han formælet med den høimægtige Frue Orm; uden Læber og Mund; faar Tænderne slagne ud af en Graverkarls Spade; her er en deilig Omvæltning i Tingene, naar vi have Greb paa at see den. — Kostede disse Been saa mange Fødselssmerter, blot for at Drengene nu skulle spille Pind med dem? Det værker i mine ved at tænke paa det.

Graveren (synger.)

„En Kiste og et Hvilested,
„dertil en Jordsærk hvid,
„se det er al den Herlighed,
„Du faar, naar Du gaar hid."

(kaster et Dødninghoved op.)

Hamlet. Der er et andet. Mon det ikke skulde være Hjerneskallen af en Lovkyndig? Hvor ere nu hans spidsfindige Spørgsmaal, hans fine Indvendinger, hans casus, hans tituli, hans Kneb? Hvi taaler han, at denne raa Knægt nu slaar ham i Hovedet med en smudsig Skuffe, og taler ikke et Ord meer om fine Voldsbøder? Hm! denne Person har maaskee i sin Tid været en stor Jordegodspranger, slaaet om sig med Landbolovene, med sine thinglæste Obligationer, Skjøder, Sikkerhed, dobbelt Sikkerhed, og protokollerede Pantebreve. Hvad hjælpe ham hans Skjøder i det Skjød, han nu ligger i? Kan hans Sikkerhed og dobbelte Sikkerhed ei sikre hans fine Hoved, for her at fyldes med det fine Muld? Ville de, som sagde god for ham, naar han kjøbte store Landstrækninger, nu ikke sige god for ham for meer end et lidet Rum, ikke længere og bredere end et Par af hans Kontrakter? Knapt Skjøderne paa hans Godser kunne rummes i dette Hul; og maa nu Stamherren selv ikke faae mere? He?

Horatio. Ikke et Haarsbred mere, ædle Herre!

Hamlet. Gjøres ikke Pergament af Faareskind?

Horatio. Jo, min Prinds, og ogsaa af Kalveskind.

Hamlet. Faar og Kalve er' de, som søge nogen Sikkerhed deri. Jeg vil tale til denne Karl. Heida Du! Hvis er denne Grav?

Graveren. Min — (synger.)

Generalmajor Williams.

„— se det er al den Herlighed,
„Du faar, naar Du gaar hid."

Hamlet. Er den Din, saa lyver Du paa Din egen Grund.

Graveren. Det er meer, end I gjør, og derfor er den ikke Jeres. Hvad mig angaar, lyver jeg ikke; den er min —

Hamlet. Graven er for Døde og ei for Levende, og derfor lyver Du, naar Du siger, den er Din.

Graveren. Der er Liv i den Løgn; den vil fra mig tilbage i Jeres Hals.

Hamlet. For hvilken Mand graver Du denne Grav?

Graveren. For ingen Mand.

Hamlet. For hvilket Fruentimmer da?

Graveren. For intet Fruentimmer.

Hamlet. Hvem skal da begraves i den?

Graveren. En, som var et Fruentimmer; men, Gud være hendes Sjæl naadig! nu er hun død.

Hamlet. Hvilken Haarkløver denne Karl er! Vi maae tale som en Bog til ham, hvis vi ei ville blive Offere for hans Ordkløveri. — Ved Gud! Horatio, jeg har i de 3 sidste Aar lagt Mærke til det. Tidsalderen er bleven saa spidsfindig, at Bondens Taa er saa nær ved Hofmandens Hæl, at den træder hans Sko ned. — Hvor længe har Du været Graverkarl?

Graveren. Af alle Dage i Aaret kom jeg til det den Dag, da salig Kong Hamlet overvandt Fortinbras.

Hamlet. Hvor længe er det siden?

Graveren. Veed I ikke det? Det veed jo enhver Tosse; det var den samme Dag, den unge Hamlet kom til Verden, han som er gal og sendt til England.

Hamlet. Ei for Pokker! Hvi blev han sendt til England?

Graveren. Ei! fordi han var gal; der skal han faae sit Vid igien, og hvis han ikke gjør det, saa siger det ikke Meget der.

Hamlet. Hvi saa?

Graveren. Det vil ikke falde i Øinene der, for der er' alle Folk ligesaa gale som han.

Hamlet. Hvordan blev han gal?

Graveren. Paa en saare underlig Maade, siges der.

Hamlet. Hvorledes? underlig?

Graveren. Ja vist, han blev gal netop deraf, at han gik fra sin Forstand.

Hamlet. Paa hvad Grund da?

Graveren. Ei! her paa dansk Grund. Jeg har været Graverkarl, Mand og Dreng her i 30 Aar.

Hamlet. Hvor længe kan et Menneske ligge i Jorden, inden det forraadner?

Graveren. Ja, hvis det ikke er raadent, før det døer, som vi nu til Dags har mangfoldige Liig, der dø af den franske Syge, og som neppe kan holde, til de lægges i Kiste, saa kan det vel sagtens ligge en otte Aars Tid. En Garver kan godt ligge sine ni Aar.

Hamlet. Hvorfor han mere end andre?

Graveren. Jo vist, for hans Hud er saa garvet af hans Haandtering, at den holder Vandet en rum Tid ude, og Vandet er en haard Gast for Jeres slemme Syges døde Kroppe. Her er et Hoved, som har ligget i Jorden i samfulde 23 Aar.

Hamlet. Hvis var det?

Graveren. Det var en forbandet splittergal Karls. — Hvis mener I det var?

Hamlet. Ja, det veed jeg ikke.

Graveren. Gid han times alskens Ulykker, for ravgal Skjelm! han var! Han hældte engang en Flaske Rhinskviin ned over mit Hoved. Denne Hjerneskal, I her seer for Jeres Øine, var Yorick's Hjerneskal; han, som var Kongens Hofnar.

Hamlet. (griber Hjerneskallen.) Denne?

Graveren. Just denne.

Hamlet. Ak, min stakkels Yorick! — Jeg kjendte ham, Horatio! — En Karl af uendelig Lystighed og det herligste Lune; han har baaret mig paa sin Ryg over tusinde Gange; og nu hvor græsseligt er nu ei dette for min Indbildningskraft; mit Hjerte vender sig derved. — Her hang hine Læber, som jeg har kysset, jeg veed ei hvor ofte; hvor er' nu Eders skjelmske Smile? Jeres henrivende Indfald? Jeres Sange? Jeres Munterheds Lynslag, som altid fulgtes af Taffelets Tordenlatter? Ikke et eneste Smil har Du tilbage, til at gotte Dig over Dit eget Dødninge-Aasyn? Ganske, ganske henmuldnede ere dine Kinder! — Gaa nu ind i hendes Høiheds Sovekammer og fortæl hende; lad hende sminke sig en Tomme tyk, til dette Udseende skal hun komme; — Faae hende til at lee af dette! — Hør, Horatio! sig mig een Ting.

Horatio. Hvad er det, ædle Herre?

Hamlet. Tror Du, Alexander saae saaledes ud i Jorden?

Horatio. Just saaledes.

Hamlet. Og lugtede saaledes? Pah!

[kaster Hjerneskallen.]

Horatio. Just saaledes, min Prinds!

Hamlet. Til hvilken uædel Bestemmelse kunne vi nedsynke, Horatio! Hvi kan ei Indbildningskraften gaae paa Spor efter det ædle Støv af Alexander, indtil den finder det brugt til at stoppe et Spundshul med?

Horatio. Det var at betragte Sagen alt for smaaligt, at betragte den saaledes.

Hamlet. Nei sandelig, ikke det ringeste; det er kun at følge ham did med sømmelig Beskedenhed, i det Sandsynligheden gaar foran. Hør nu! Alexander døde; Alexander blev begravet; Alexander vendte tilbage til Støvet; Støvet er Jord; af Jord gjøre vi Leer; og hvi kunde man ei tilstoppe en Øltønde med det Leer, hvortil han blev forvandlet?

Den høie Cæsar, død, opløst til Muld,
et Hul kan stoppe til for Vinterkuld.
O at det Støv, hvorfor alt Støvet bukked',
tilsidst en Hyttes Væg maaskee for Regn har lukket!

Sveriges Forhold til Rusland under Karl d. XIIIde. Bernadottes Valg.

II.

(Slutning fra forrige Nummer.)

Den 6te August, tre Uger efter Mörners Tilbagekomst, oversendte Karl d. 13de den af Rigsdagen dannede Kommittee Forslag til at vælge Hertugen af Augustenborg; den 11te sendte Kommitteen Kongen et gunstigt Svar. Forslaget skulde endda føre i det hemmelige Raad, saa kunde Kongen forelægge det for Rigsdagen, som til Slutning skulde afgjøre det. Man seer, at det var paatide for Bernadottes Venner at skynde sig og gjøre en energisk Appel til den offentlige Mening. De gjorde saa og vi komme nu til de store Midler, de anvendte for at faae Tingen til at glide. Samme Dag, som Rigsdagens Kommittee voterede for Hertugen af Augustenborg, indfinder der sig en vis Fournier, forhenværende Vicekonsul i Gøteborg, som netop kom fra Frankrig, hos Grev Engeström. Han overrækker Ministeren en Anbefalingsskrivelse, der var undertegnet af den svenske Generalkonsul i Paris. Da han ingen officiel Charakter havde, fik han Tilladelse til at tage Ophold i Ørebro, hvor det, medens Rigsdagen var samlet, var forbudet diplomatiske Agenter at opholde sig. Denne Udsending, som havde i Kommission at underrette de Deputerede om at Bernadotte gjerne modtog deres Valg, tilsendte General Wrede Fyrsten af Ponte-Corvo's, hans Gemalindes og Søns Portræter, for at han skulde lade dem komme for Kongens Øine. Samtidig ankommer der et af Signeul forfattet Brev, der beviduer, at Valget, som Keiseren hemmelig ønskede, uden tvivl at ville udtale sig aabent derom, vilde medføre mange Fordele for Sverige, saasom Betaling af Statsgjælden ved en anseelig Gave af Prindsens Privatformue. Samme Brev antyder, at Handelsforbindelsen med England ikke behøvede at afbrydes ved dette Valg. General Wrede og Mörner satte sig strax i Virksomhed. Signeuls Brev tilligemed Portræterne meddeles Premierministeren. Natten mellem d. 11te og 12te tages talrige Kopier af dette Brev, som da strax uddeles blandt Rigsdagsmændene, i Byerne og paa Landet. Blandt Bondestandens Deputerede lader man cirkulære et lidet Portræt af Oscar, legende med sin Faders Sværd, og forklarer de Deputerede, at efter dette Sindbillede skulde der efter en værdig Krigers Regjering komme en lykkelig Fred. Billeder, Sange, Viser og folkelige Samtaler improviseres for at gjøre en virksom Propaganda. I et af disse Smaadigte udtrykker enhver af de fire Stænder sin Enthusiasme og sine Forhaabninger, og synge de alle i Chor: „Lader os proklamere Bernadotte." Som Jernet trækkes hen til Magneten, saa drages vi til ham. Sverige vil komme til Kræfter igjen i Skyggen af hans Glavind, som den hede Jord under den lunkne Sommerregn. Kom, modige Helt! Kom, Menneskeven! Du vil være den stedse levende Sjæl, som skal reise Sveriges Legeme igjen! Vi have valgt Dig til Nordens Fyrste."

En anden af disse Smagprøver, der blev skrevet i Prosa, og ligesom den foregaaende omdeelt i Mængde, belyser endnu klarere den Maade hvorpaa man arbeidede for Valget. Den er betitlet. „Dialog mellem to Patrioter."

„A. Imorgen er det jo vi skulle see, hvo der bliver vor Kronprinds?

B. Ingen er i Tvivl angaaende dette Punkt...... Men jeg har hørt, at man længe har arbeidet paa at sælge os til Rusland.

A. Russervennerne have tabt dennegang. Keiser Napoleon har afgjort Sagen.

B. Idet han har givet os en af sine bedste Marschaller, mener Du?

A. Ja, til Lykke for os.

B. Men hvad ville de gamle Dynastier sige?

A. De have ved Ladhed og Vellyst tabt sin Førstefødselsret og den personlige Fortjeneste har naaet sin Ret.

B. Jeg maa reent ud tilstaae, at denne Prinds af Ponte-Corvo, som man taler saameget om, er mig ganske ubekjendt. Fortæl mig noget om ham.

A. Meget gjerne.... Du veed vist, at han, udgaaet fra Folkets Midte, har fægtet tappert for Friheden.

B. Ja, jeg har hørt sige, at han har baaret Musketten.

A. I 10 berømmelige Aar har han bivaanet 100 Slag og gjennemgaaet alle Grader opad, Marschalsgraden medindberegnet. Han blev General ved Fleurus, Fyrste ved Austerlitz. Han kommanderede en chef ved Binch, Heinsberg, Juliers, Roer, Maastricht, Würzburg, Gradiska, Schleiz, Saalfeld, Pasfarge, Lübeck, Elbing, Braunsberg og Mohrungen. Som Krigsminister har han gjort sit Land store Tjenester. Han skabte Armeer som ved Trolddom; Soldaten var ikke længer et Bytte for allesslags Elendighed; han bragte Nationalgarden paa Fode; Orden og Sparsomhed herskede i Bestyrelsen. Dyder, som Maadehold i Lykke, Mildhed mod overvundne Fiender, faderlig Omsorg for Soldaten, have givet denne Helts Navn en udødelig Glorie.

B. Nu seer jeg, at det er en stor Mand. Man havde ikke overdrevet hans Berømmelse for mig. Men et andet Spørgsmaal. Ere vi tjente med at faae en Krigshelt til Konge? Sverige er fattigt og tyndt befolket. Vi have havt Helte og vi veed, hvad det har kostet os.

A. Du er paa Vildspor, min Ven. Fyrsten af Ponte-Corvo afskyer Krigen. Han kalder den en Skjændsel for Menneskeheden. Mere end een Gang har han paadraget sig Keiserens Unaade ved at opfordre ham til at underhandle med sine Fiender. En Dag blandt andet, da Keiseren i sin sædvanlige bydende Tone ikke vilde høre hans Raad, forsikrer man, at Bernadotte sønderbrød sin Kaarde og kastede Stumperne for Napoleons Fødder med disse høihjertede Ord: „Sire, efter at have tjent Deres Majestæt som Soldat attraar jeg nu en skjønnere Hæder, den at tjene mit Land ved Fredens Erobringer."

B. (med Bevægelse.) Det kalder jeg sand Patriotisme! Det kalder jeg en ædel Mand! Skade, at ikke disse skjønne Træk ere mere almindelig bekjendte i Sverige!

Hamlet hos Graverne. Efter Maleri af Delacroix.

A. Vore Russevenner have gjort alle mulige Anstrængelser for at hindre, at Prindsen bliver bekjendt saaledes som han fortjener. De have villet sætte ham i Klasse med allesslags Eventyrere.

B. Man siger ogsaa at han er meget rig, og at han vil gjøre store Ofre til Sveriges Bedste.

A. Det forholder sig saa, at Prindsen ved sin Økonomi og bygtige Bestyrelse har erhvervet sig en uafhængig Formue, og man har mangfoldige Beviser paa, at Penge i hans Haand kun er et Middel til at gjøre godt med. Bernadotte er maaskee den eneste af Keiserens Marschaller, som aldrig har tilladt Plyndring selv da, naar hans Instruktioner paalagde ham det, og den største Deel af sin Privatformue har han faaet med sin Gemalinde."

Saaledes vedbliver Dialogen at opregne enhver af Prindsens Egenskaber og ender med den Konklusion, at Bernadotte er selve den personificerede Dyd og Heroisme.

Uden at tale om den smukke Anekdote om den sønderbrudte Kaarde, mærker man upaatvivlelig med hvilken Omhu Forfatteren — hvo det nu er — har sat Prindsen i Modsætning til Russevennerne, et interessant og ubeskrivelig Tegn paa Gemytternes Tilstand. Samtidig udspredte Fournier i Ørebro Rygter om at Keiseren af Rusland var ude af sig selv over denne Kandidatur, og at han satte alle sine Garn ud for at hindre den, fordi han i Prindsens Udnævnelse vilde finde en uovervindelig Hindring for sin Plan, paany at foretage en Invasion i Sverige for at bemægtige sig Landet nordenfor Gefle. Man tilføiede, at Napoleon, der ved sine Spioner var underrettet om Alexanders hemmelige Planer og især om den forestaaende Invasion, havde besluttet at gjøre det første Skridt og havde tilbudt Karl d. 13de at give ham en af sine Marschaller til Kronprinds; Karl d. 13de havde da valgt Bernadotte. Denne Historie blev sat i Omløb fornemmelig blandt Bondestanden. Man seer saaledes, at Bernadotte paa den ene Side blev modtaget som Ven og Frænde af Napoleon, paa den anden som Fiende af Russerne. Han fremstillede sig selv som saadan. Løftet om at betale Statsgjælden af sin private Formue, de Ord, han lod falde om at hans Valg just ikke behøvede at medføre noget Brud i Handelsforholdene med England, gjorde Resten.

I faa Dage gjorde Kandidaturen rivende Fremskridt. Grev Engeström havde sluttet sig til samme fra det Øieblik, han holdt sig overbeviist om at Sverige derved vilde opnaae Alliance med Frankrig. Den gamle Konge var bleven rørt ved at see Familieportræterne og havde vædet dem med sine Taarer. Paa Rigsdagen vare Bønderne og den militære Deel af Adelen rede til med Enthusiasme at votere for en af Napoleons Marschaller, Borgerstanden for et Barn af den franske Revolution. Det af den hemmelige Kommittees Medlemmer, som længst satte sig derimod, var General Adlersparre, en af Hovedmændene for 1809 Revolutionen, ikke fordi han forsmaaede Alliancen med Frankrig, men fordi han med en mærkelig Klarsynethed forudsaae, at Bernadottes Valg ikke vilde være Midlet til at opnaae samme. „Deres Majestæt er af den Mening," sagde han til Karl d. 13de, som opfordrede ham til at erklære sig for Prindsen, „at Sverige ikke bør staae alene, at vi bør slutte os til en af Stormagterne, og at Frankrig er vor naturlige Allierede. Jeg deler gansk denne Anskuelse, og skjønt jeg har Mistillid til Napoleons Ærgjerrighed, skyer jeg som Pesten enhver Nærmelse til den østlige Politik. Men Deres Majestæt er overbeviist om, at Bernadotte vil bidrage til at sætte os i Forbindelse med Frankrig. Jeg har netop den modsatte Mening, af følgende Grunde: Napoleon vil aldrig forglemme, at Prindsen af Ponte-Corvo har været hans Undersaat; han vil kræve samme Lydighed af Sveriges Kronprinds. Denne har sikkerlig allerede med sit øvede Blik opdaget de Brost, hvoraf hans Herres Bygning lider. Han vil lettelig tro sig istand til, selv med Magt, at modsætte sig Keiserens Villie og Dekreter, og det vil være Signalet til en europæisk Krig. Hvor skulle vi da søge vor Tilflugt, uden hos de asiatiske Horder?....."

Trods disse Blik i Fremtiden, gav Adlersparre efter, da han saa, at Hertugen af Augustenborgs Valg ikke længer var muligt, og, da han havde stor Indflydelse paa Rigsdagen, afgjorde hans Tiltrædelse Valgets Udfald.

Med Akklamation og med en Iver, der knapt taalte de legale Formers Langsomhed og Omsvøb, voterede Rigsdagen den 21de August 1810 efter Kongens Proposition Fyrsten af Ponte-Corvos Valg til Sveriges Kronprinds og præsumtive Thronarving.

Marschallen fik denne Nyhed d. 3die September. Han havde netop nogle Venner hos sig til Middag. Han meddelte dem ikke det Budskab, han havde faaet, og forbausede dem ved sin mørke og alvorlige Mine, medens han i Almindelighed var munter og fordial. Marschalinden syntes nedslagen og man saa Spor af Taarer paa hendes Kinder. Hun var bedrøvet ved Tanken om at skulle forlade Frankrig og bytte et saadant Fædreland med Nordens Klima. Var Prindsen kun sysselsat med den Vægring, han kunde frygte fra Napoleons Side, eller anede han de Uveirligheder, hans ubeldige Stjerne skulde føre ham til? Napoleon syntes at forudsee alle disse Ulykker. Det forekom ham i en Drøm, at han paa et umaadeligt Hav saa to Baade flyde, hvoraf han steg op i den ene, Bernadotte i den anden. Begge styrede sammen og alt gik vel. Pludselig tog Bernadotte en anden Vei og fjernede sig hurtigt. Napoleon forsøgte ved Hjælp af Kikkerten idetmindste med Øinene at følge den hurtigt bortglidende Baad.... Pludselig reiser der sig en Storm; der bliver tyk Taage og Napoleon befinder sig alene, overladt til Bølgernes Spil.*)

Tre Dage for den nye Kronprinds forlod Paris og Frankrig, modtog Keiseren ham for sidste Gang med rørende Velvillie. „Jeg har det glade Haab," sagde han, „at Deres nye Interesser stedse ville staae i Samklang med Deres gamle Pligter. De er kaldet til en stor og skjøn Skjæbne; hvordan end Deres Fremtid bliver, vil Deres Hjerte stedse tilhøre Frankrig. Mine Ønsker ville ledsage Dem, og hvis jeg kan være Dem

*) Saa fortæller idetmindste Schinkel i sine „Minnen," 5te B.

til Nytte, kan de stedse gjøre Regning paa mig." Han erindrede om alle de store Handlinger, der havde prydet Marschalens Liv, hvis Minde, tilføiede han, vilde knytte Svenskerne saa inderligt til Frankrig. Da Kronprindsessen var synlig rørt, tog han hendes Haand, talte om den Fremtid, der ventede hende, og sagde, at hun maatte modtage den med Glæde af Kjærlighed til sin Søn. Tilsidst vendte han sig til den unge Prinds, hendes lille Søn, klappede hans smukke Haar og sagde: „Mit Barn, Du er bestemt til at bære en Krone. Engang vil Du komme til at føle dens Byrde. Saalænge Lykken tilsmiler Dig, vil Du ikke mangle Beundrere. Jeg ønsker, at Du aldrig maa komme til at føle Modgang for ikke at lære at foragte Menneskene." Det var klart, at Keiseren hemmelig kjæmpede med de Anelser, som betog ham, og denne Kamp var fuld af Storhed.

Vi ere nu ved det skjæbnesvangere Aarstal 1812. De russiske Publicister paastaae, at 1812 var Befrielsens Time for Sverige, Signalet til en ny og lykkelig Æra, takket være Ruslands Beskyttelse. De to Episoder, vi nu have fremstillet, nemlig Udbrudet af Nationalforbitrelsen i Sverige efter den første Kronprinds's Død og Bernadottes Valg, have udentvivl noksom beviist, at Sverige ikke dengang ventede sin Frelse fra Ruslands Side. Vi skulle hernæst undersøge, hvad „Politiken af 1812" har været, hvilke Betragtninger eller hvilken Retfærdiggjørelse Sveriges senere Skjæbne giver Anledning til. Nye Oplysninger om dette interessante Punkt skulle komme os til Hjælp; men vi kunne paa Forhaand forsikre, at Begivenhederne fra 1812, hvorledes man saa vil bedømme dem, tælles blandt de smerteligste Erindringer i Frankrigs og Sveriges dobbelte Historie. Og angaaende de Resultater, de have medført, da kunne vi ikke for Bernadottes Vedkommende — hvem de diplomatiske Korrespondancer vise os overvældet af Russernes Byrde — være enige med dem, som ophøie al hans Handlemaade, idet de give sig Skin af at være det nuværende Sveriges og hans Dynastis uegennyttige Venner.

Dødsfalds-Meddelelser.

Hans Tostrup.

Afdøde Amtmand Hans Tostrup er født i Hjelmelands Præstegjæld den 20de Oktober 1799, og den ældste af fire Brødre. De tre andre, der endnu leve, er Grosserer Christopher Tostrup, Juveleer Jakob Tostrup, begge boende her i Christiania, og Kurvemager Bernt Tostrup, boende ved Holmestrand. Begge deres Forældre leve endnu og ville næste Aar feire sit Diamantbryllup. Faderen Nicolay Tostrup, Kapitain paa Vartpenge, (nu næsten 90 Aar gammel) er født i Mandal og Søn af en derværende Overtoldbetjent Tostrup, hvis Æt, som Navnet viser, fra først af maa have været dansk. Moderen, Thale Resen Hoelfeldt er en Datter af Major Hoelfeldt paa Lundegaard paa Lister, der var gift med en Datter af Biskop Palludan i Christianssand.

Hans Tostrup var først Kadet, men opgav tidlig den militære Løbebane, og blev Kontorist hos Sorenskriver L. Leganger Stang (Statsraadens Fader), der tog sig saaledes af ham, at han betragtede ham som Pleiefader.

1824 tog han norsk juridisk Embedsexamen, blev Aaret efter Kopist og 22de Juni 1829 Fuldmægtig i Kirkedepartementet. Ved Siden af disse sine Embedsforretninger forberedede han sig til latinsk-juridisk Examen. Allerede i 1826 havde han med Charakteren Laudabilis taget Examen Artium, og 1830 underkastede han sig Embedsexamen, ogsaa med Laud. To Aar efter (25de August 1832) blev han Universitetssekretær, i 1836 konstitueret og 20de November 1837 udnævnt som Auditør, Ekvipage- og Mynsterskriver m. M. ved Frederiksværns Værft. Efter i 1843 at have været konstitueret Amtmand i Jarlsberg og Laurvigs Amt, udnævntes han 11te Septbr. 1844 til Amtmand i Nordre Bergenhuus Amt (efter Chr. U. Kastrup) og skal for det Første især have havt meget Arbeide med Amtsarchivets Ordning. Til Storthinget i 1848 valgtes han som tredie Repræsentant for sit Amt og var paa Thinget Formand for Gage- og Pensionskommitteen, naturligviis uden mere end nogen Anden i denne Stilling at kunne gjøre Alle tillags. Endelig blev han 7de April 1852, efter Laurits Weidemann, Amtmand i Christians Amt. Ligesom han i sit tidligere Embede havde viist Iver for Amtsformandskabs- og Veivæsenet, saaledes greb han ogsaa her begge Dele med Interesse; men hans Helbred tillod ham ikke at virke længe. Han led af et yderligt svagt Syn, og søgte først for sin Helbred et Aars Tjenestefrihed, og derpaa 29de April 1854 Afsked, hvilken tilstodes ham med 1000 Spd. i Pension. Sine sidste Dage henlevede han herinde ved Christiania næsten ganske blind. Den 27de Januar døde han, efterladende Enke (Frederikke Schaft, en Datter af forrige Justitsraad og Zahlkasserer Andreas Schaft her i Byen) tilligemed tre Børn, nemlig to Døtre og en Søn.

Mænd, der nøie have kjendt Amtmand Tostrup, have betegnet ham som en høist retskaffen og human Mand, jævn i Omgang, godmodig af Gemyt og trofast i Venskab. Han var en stor Ven af Havevæsenet og saavel i det yndige Kopanger, hvor han boede dengang han var Amtmand i Nordre Bergenhuus, som paa sine øvrige Bosteder, syslede han dermed med inderlig Forkjærlighed.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Den 15de Februar maa billigen regnes til „Norskhedens store Mærkedage. Alle vore Dagblade havde stillet sine Spalter til dens rettroende Talsmænds Raadighed. Mgbl. indeholdt et otte Spalter langt „Gjensvar til Nyhedsbladets Redaktør," fra den tidligere nævnte Forpostfægter i Chr.-Posten. En Efterviisning af alle de Vridninger, Modsigelser og uhjemlede Satser, som findes deri, vilde fordre et dobbelt saa langt Tilsvar, og til et saadant Forfatterskab har jeg ikke den tilbørlige Overflødighed af Tid. Det kan ogsaa være mindre fornødent, da Forpostfægterens Beviisførelse i mange Dele er — for at bruge hans eget Udtryk — saa „tuftet," og hans Modsigelser saa aabenbare (snart paakalder han Oldnorsken, snart Folkesproget, snart Dansken mod det Bestaaende, snart en af disse mod de andre indbyrdes), at de Hæggeblommer — en saa unorsk Ting som Laurbær tør man ikke byde ham — som han derved paa min Bekostning monne have vundet, vist ere for faa til at misundes ham. Jeg skal saaledes af det hele Norskhedsindlæg kun dvæle lidt ved et Par Punkter og det saadanne, der ligge udenfor selve Sprogsagen. Forpostfægteren siger: „I drøie Beskyldninger mod Norskhedens Talsmænd, i nærgaaende Personlighedsjagt, ja man tør vel endog sige i Grovhed synes han (Nyhedsbl. Red.) her (i Mgbl. No. 9) at have overgaaet sig selv." Heraf maa man slutte, at jeg i Nyhedsbladet har drevet Personlighedsjagten og Grovheden utrolig vidt, og i Mgbl. er gaaet endda videre. Min Personlighedsjagt i hiin ringere Grad maa dette Blads stadige Læsere bedst kjende. og derfor forbigaar jeg den. Det er altsaa blot Personlighederne i Mgbl., som her skal tales om. Jeg har som ret og slette verdslige Ting nævnt „Stördalen" og „Folkevennen" og endog berørt et Par „Særegenheder" hos dette Tidsskrifts Redaktør. Men Sligt skal man ikke betegne som Overmaal af Personligheder, saalænge en Mands Ufeilbarhed ikke er lyst til Thinge eller læst fra alle Landets Kirkebakker. Og selv endda maatte han kanske finde sig i, ligesom Vorherre selv, at en eller anden Profan nævnte hans Gjerninger uden den sømmelige Ærefrygt — saa langt ere vi komne udover Kanoniseringernes Tidsalder og saa ugudelig stor er Ytringsfriheden nutildags bleven. Hvad de hos mig forefundne Grovheder angaar, maa jeg bemærke, at jeg saalænge fra Forpostfægterens egen Leir mundtligen har hørt ilde for min ængstelige og forsigtige Udtryksmaade, at det er med den letnemme Lærlings hele Stolthed jeg nu erklæres fri for hiin gamle Adam. Dens Aflæggelse skylder jeg da maaskee den Mindelse om Fordelen af at være lidt „raa" og de Spotteglosser over min „Adel," som jeg har modtaget af den Mand, „hvis Skorem jeg, for at bruge Forpostfægterens høist personlighedsfrie Udtryksmaade „ikke (hvad folkelig Skrivemaade angaar) er værdig til at løse." Om nu Skolens Lærdomme, ligesom Nils Korporals Kugler, prelle tilbage paa Mænd af dens Midte, skal man ikke besvære sig saa stærkt, da der er ingen nærmere end de til at holde Tørn under min Praxis. Naar tilslutnings Forpostfægteren opkaster Spørgsmaalet om hvilken Forskjel der er paa Grundtvigsk spærrede Typer og andre, svares dertil, at hine ere kjendelige ved at lade sig finde i Masse og ganske i „Utrængsmaal," og altsaa ikke længere tjene til at fremhæve det særdeles Vigtige, men blot til, ved Lysninger i Satsen, øieblikkelig at betegne Skolen. De ere saaledes egentlig talt kun eiendommelige ved Anvendelsen. (Man se Folkevennens 3die Aarg. S. 32, hvor et Grundtvigsk spærret Stykke af O. Vig ender og et skolefrit Stykke af I. Aasen begynder.) Skulde der ligge nogen Beviiskraft i at trykke Halvparten med fremhævet Skrift (spærret eller Schwabaker), maatte man opnaae endda mere ved at trykke det Hele dermed, ligesom i nogle daarlige danske Skrifter fra Aarhundredets Begyndelse. Hos Grundtvig er hiin stærke Fremhævelse udholdelig, da den er oprindelig og tildeels betegnende for hans egne mundtlige Udtryksmaade, hos Andre bliver den let til Abekatteriets Mærker.

I Aftenbladet oplyser Forf. af den tidligere nævnte Dialog, at han ikke har havt til Forsæt at hævde Skrivemaaderne „Albu" og „Almu," men derimod at vise Svagheden i mit Forsvar for Ende-E'erne, hvilket beskedne Forsæt han nu idetmindste har opnaaet at gjøre mig forstaaeligt. Forøvrigt har han, ligesom Forpostfægteren opdaget et ubetimeligt æ i et af Nyhedsbladets Nummere (Ordet „Kjendemærker" i No. 48) hvilket æ herved tilbagekaldes med Tak til de tvende Paagribere deraf og med Undskyldning til Læserne for Udsendelsens Skjødesløshed.

Postens Stykke er overskrevet „Sprogforeningen i Studentersamfundet." (Af Overlærer Knudsen.) Anledningen til denne Artikel er det af os omtalte „Blik paa Norskheden" i Kristians Amtstidende. Hr. K. henvender sig desangaaende personligen til Adjunkt Løkke som han fortæller er en Ven af mig. Da Løkke imidlertid hverken har sat sit Navn ved hiint „Blik" eller paa Avisen, hvori det er optaget, maa man antage, at han selv, for personligen af at blive bearbeidet af Overlæreren, har angivet sig for ham som Forfatteren; thi ellers vilde neppe denne anvendt en saa usædvanlig Fremgangsmaade, som at svare navngiven Mand paa anonym Tiltale. Vel vilde det i visse Tilfælde være ønskeligt at kunne afsløre Anonymiteten (f. Ex. hvor en Theaterdirektør som Trediemand fører spaltelange Forsvar for den Direktion, hvori han er, eller en dramatisk Forfatter lader velvillige Ord flyde ind om sine egne Arbeider;) men paa den anden Side vilde dette føre til Ulemper, der langtfra ikke opveies ved de enkeltviis naaede Fordele. Og derfor er man stiltiende bleven enig om at respektere Anonymiteten, hvor let man end i de fleste Tilfælde kunde afsløre den — thi hvorledes skulde nogen Forf. til et ikke ganske ubetydeligt Produkt under vore smaa literære Forholde forblive skjult? Naar forresten Overlæreren betegner Løkkes Indlæg i Norskhedsstriden som et Venskabsstykke for min Skyld, kan hertil bemærkes, at hvis Venskab eller Kjendskab skulde gjøre Udslaget ved Partitagningen i Norskhedsstriden, da vilde jeg have faaet altformange stemmeberettigede paa min Side, vel endog Overlæreren selv.

Norge.

Christiania. Under 13de d. M. er pers. Kapellan hos Sognepræsten i Sogndal Chr. Selmer, udnævnt til Sognepræst til Suledals Pstg.; — Kand. theol. U. W. K. Tornøe til pers. Kapellan hos Sognepræst i Finnaas, J. F. Holst, — første Assessor i Christiania Stiftsoverrets anden Afdeling, H. A. M. Krog, til anden Assessor i samme Stiftsoverrets første Afdeling, samt Politimester i Throndhjem, S. S. Bætzmann, til Byfoged og Notarius publicus i Throndhjem.

Under s. D. er Kompagnichirug i den throndhjemske Infanteribrigade, Chr. S. Kindt, efter Ansøgning meddelt Afsked i Naade.

Under s. D. er nederlandsk Vicekonsul i Christiania, C. N. Stibolt, anerkjendt som nederlandsk Konsul sammesteds, og Kjøbm. G. Kjelland som preusisk Konsul i Stavanger.

— Ved kgl. Resol. af 7de Jan. er Fundats for Engebret Tandstads og Hustrues Legat (paa 400 Spd.) til Fordeel for værdige Huusarme i Søkelvens Annex til Orskougs Præstegjæld, meddeelt Konfirmation.

— Ved kgl. Resol af 21de Jan. er Sarpsborgs Kommune af Statskassen tilstaaet et 4 pCt. rentebærende Laan af Beløb 3,200 Spd. til Anlægget af en Vei fra Sannesund til Gaarden sydøstre Alvim i Tune Pstg. (hvilket Laan siden skal overflyttes paa Oplysningsvæsenets Fond.)

— Under 21de Febr. er som Underretssagfører autoriseret Exam. jur. A. Eide.

— En kgl. Res. af 13de Febr. giver Bestemmelser om Opførelsen af en Kirke paa Gaarden Smørbøls Grund for Jesaasens Distrikt og Finskogen (Aasnæs Pstg.)

— Under s. D. er bestemt, at Tromsø Byes Borgerskole og den saakaldte Specialskole sammesteds fra næstk. Skoleaar skal forenes med Middel- og Realskolen.

— Akershuus Amts Landhuusholdnings-Selskab holdt den 7de Febr. sin Generalforsamling. I et Dagen forud afholdt Administrationsmøde fattedes nogle Beslutninger, som her maa meddeles (uagtet de, formedelst Mangel paa Plads i det foregaaende Nr., komme senere end fornødent.) Man var i dette Møde bleven enig om at tilbyde Næs Sogneselskab en Selskabet tilhørende Drain- (Huiveit-) Maskine, om at stille 50 Spd. til Schübelers Raadighed til Oplærelse af 2 Elever i den botaniske Have, om at indkjøbe 100 Exemplarer af Asbjørnsens Skrift om Skovbruget til Fordeling mellem Sogneselskaberne, Formandskaberne o. s. v., samt om at andrage hos Bestyrelsen i Selskabet for Norges Vel om at faae forskrevet en Schweitzer til Tjeneste i Amtet. Agronom Christensen oplyste om den hensigtsmæssigste Indretning af Landmandens Bygninger, og Schübeler indledede Forhandlingerne angaaende Spørgsmaalet om Nytten af Træplantning og fornemmelig levende Hegn med et interessant Foredrag.

— Overlærer H. H. Møller har faaet et Bidrag af 400 Spd. af Videnskabernes Selskab, for i Kjøbenhavn og Christiania at fortsætte sine Samlinger til Throndhjems Byes Historie.

— Bankaktierne give iaar 11⅓ pCt.

Brevig talte 1801 Sjæle (i 1845 1450).

Porsgrunds Søforsikringsselskab har i Aaret 1855 givet et Overskud af 4800 Spd., eller 32 pCt. af de paa hver Aktie indbetalte 25 Spd. Det Halve deraf er tillagt Reservefondet, som nu udgjør 6000 Spd.

Christianssand. Den 19de Febr. afsagde Provsteretten Dom i Sagen mod Rektor Musæus. Han dømtes til at udrede 300 Spd. til Statskassen samt Sagens Omkostninger.

Bergen. Medens Fiskeriet paa Stavangerkanten har slaaet kun lidet til, skal der ved Kinn, der ligger 12 Mile nordenfor Bergen, være fisket henved 200,000 Tønder. Ogsaa ved Sørøerne var Vaarsildfiskeriet begyndt under lovende Udsigter. Ved Rødvær var der Natten til 3die Februar en Mængde Sild under Land, men om Mandagen var den forsvunden. Forbudet mod Søndagsfiskeri har man i den Anledning lastet og kaldt et reent Nationaltab.

Throndhjem. Det nye Indherredsdampskib, der har erholdt Navnet „Indherred", gik den 7de Febr. af Stabelen.

— Byens Folkemængde udgjorde ved Folketællingen 14883 (i 1845 13819).

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Grev Bjørnstjerna overrakte den 12te Febr. Prinds Albert, i Dronningens og Lord Clarendons Nærværelse, Serafimerordenens Insignier.

— Præsidenten Skogman døde, ifølge Tel. D. fra Stockholm, den 20de Febr.

— Jenny Lind har skjænket 10,000 Rdl. til en i Stockholm projekteret Beskyttelses-Forening for Sindssyge.

England. Som der i et dansk Blad nylig forudsagdes, er pludselig de overdrevne Priser paa Sukker faldne. For Trælasthandlerne ere Efterretningerne fra London nedstemmende.

— Pariser-Børsen er foruroliget ved en Artikel i Times, der udtaler Mistro imod Frankrig, idet den anseer Alliancen med England for brudt, et Forbund allerede sluttet med Østerrig, og et lignende med Rusland ikke fjernt.

Det nye engelske Statslaan beløber sig til 5 Millioner.

Frankrig. Af Ærgrelse over den Irettesættelse, Napoleon gav Senatet, frasagde den forrige Udenrigsminister, Drouin de L'Huys, sig nylig sin Senatorpost, der indbragte ham 30,000 Fr. aarlig.

Rusland. Hofbladet „Nord. Biene" taler nogle vakre Ord om Frankrig og Freden, og forespeiler Letheden af at forsyne Landet med et Jernbanenet, hvis denne kommer istand. I en Korresp. fra Petersburg til „Constit." tales endog om „Czarens Kjærlighed til de Franske", og Andre ville vide, at der mellem Keiserne skal være verlet egenhændige Breve.

— Gortschakoff er, som man ventede, bleven udnævnt til Paschewitsch's Efterfølger i Polen.

Krigsskuepladsen. De Allierede have den 31te Januar sprængt Sebastopols sidste Dok. Russerne fortsætte Ilden mod de Allieredes Befæstninger.

— Til Eupatoria og Kertsch er affendt en Forstærkning af 3000 Mand og to Batterier. Russerne have paa Baade tilsyneladende villet gjøre Landgangsforsøg i Sebastopols Havn, men bleve tilbagedrevne, uagtet en meget heftig Kanonade fra deres Side.

— Omer Pascha befinder sig med 24,000 Mand i Redut-Kale.

— Fort Nikolai er sprængt i Luften. Befæstningen af Kamiesch fortsættes med Iver.

Afrika. I Ægypten, i Damankour, er udbrudden Opstand, til hvis Dæmpning Tropper ere affendte fra Alexandria.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 9. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 1ste Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Athen og Grækerne i vore Dage.

(Efter E. Beulé.*)

Arme Athen, at du skulde dele Roms Skjæbne! ingen Ensomhed at faae for dine Ruiner, ingen Ro for dine Minder! Den Larm, der hersker i en By, som er i rask Opkomst, overdøver Fortidens Røster; Livets Fornødenheder ødelægge uden Ophør gamle Tiders Mindesmærker. Ligtog fare nu daglig over Ilissus, ved hvis Bredder Sokrates lærte; albanenisk Vaskerkvinder plumre Kallirhoes Kilde, af hvis rene Vand de athenienfiske Jomfruer øste. Pladsen Akademia sælges i Parceller; Lyceums Mure støtte Skraaningen af en Grøft. Lykabettons og Anchesmes Toppe bortsprænges af utrættelige Minerere, og deres Marmorblokke rulle larmende henover Sletten. I den olympiske Zeus's Tempel tærsker man Korn; paa Nymphernes Høi reiser sig en Guillotine, og deres Grotte er et Dødningehuus. Kunde man da ikke have lagt den tilkommende Hovedstad andetsteds? Kunde man ikke lagt den ved Havets Kyst paa Høiden af Munychion eller Piræus, istedetfor at kaste den ned paa Bunden af en usund Dal bag Akropolis, som afvender Søbrisen, denne friske Sommerluftning? Kunde man ikke ladet Athen forblive øde, tom, ukrænket, ligesom Pompeji, der kun skylder sine Ruiner Udødeligheden? Pompeji er forblevet et Oldtidens Sanctuarium, medens Athen allerede er en hverdagslig By, med snorrette Gader, med Huse som vore Huse. Der vrimler af Politiagenter og Vogne, tydske Uniformer spadsere ved Siden af franske Toiletter. man vil snart begynde at tale om Omnibusser og Gasoplysning og en plump Matros har Ret til foragteligen at sammenligne Perikles's Stad med Hovedstaden i sin Provinds. Se, det er Civilisationens Frugt!

Arme Grækere, hvem man nys med Enthusiasme løftede til Skyerne, hvem saa mange navnkundige Lyrer berømmede, hvem hele Europa vilde understøtte, ligesom en Moder støtter sit Barns første Skridt! Idag fordømmer man Eder uden Barmhjertighed, det er ikke længer tilladt at forsvare Eder, det er Skik at forhaane Eder. Se, det er Opinionens Omvexlinger!

I 1849 reiste jeg til Grækenland med alle de Fordomme, man nutildags har mod Grækerne, og forfulgtes lige til Marseilles Havn af medlidende Raad og Vittigheder. Jeg har levet 4 Aar blandt Grækerne, i Athen og paa Øerne, i Søstæderne og i de mest affidesliggende Bjerge; jeg har seet det Onde, som det Gode, kort, jeg har seet det virkelige Grækenland og ikke blot en liden Hovedstad fra igaar af, som fremkalder de Fremmedes Spot, istedetfor den burde vække deres Beundring; thi den har allerede i mindre Maalestok nogle af de store Hovedstæders Laster og alle deres Latterligheder. Men hvorfor forsvare en Sag, hvori Verdens Viisdom har afsagt Dom? Skal jeg nævne Grækernes Feil? De ere kun altfor bekjendte. Skal jeg nævne deres gode Egenskaber? Maaskee jeg da lider den Tort, ikke at blive troet. Det nytter ikke at stampe mod Braadden: ere vi letsindige i vore Domme, troe vi at skulle gjøre dette godt igjen ved at holde fast ved dem med Halsstarrighed.

Ja de ere forlængst svundne nu de Dage, da man sang „Messeniennes," da Byron drog til Missolonghi, da Occidenten i sin Begeistring sendte nogle Skarer Rebeller Penge, Forsvarere og endelig Frihed. Hvorfra kom denne Enthousiasme? Hvorfra disse heftige Sympathier? Kjendte man Grækerne? Havde man prøvet, hvad de duede til? Havde man studeret det Terræn, hvorpaa man udsaaede saa mange glimrende Forhaabninger? Statsmænd, Partimænd, Videnskabsmænd, Verdensmænd, alle havde studeret sine Klassikere, læst nogle Vers af Homer, nogle Sider af Plutarch. Behøvedes der mere? Fortiden indestod for Fremtiden. Saasnart Grækenland var bleven fri, skulde det en masse frembringe Achilles'er, Leonidas'er, Nestor'er og Aristides'er. Man vilde finde sig i, at en smuk Paris eller en listig Ulysses dannede en Skygge paa Maleriet, en tiltrækkende Skygge, hvoraf man smilte, som Damer af Stand smile over sine Sønners Daarskaber. Saaledes lod Politiken sig bedaare af Poesien; Diplomatien blev drømmerisk, i Kongernes Raad hørte man Citater og velklingende Vers og de alvorligste Aander lode sig beherske af søde og indtrængende Erindringer. Men lader os ikke fordømme en ædel Vildfarelse! Phantasierne berusedes, sig selv uafvidende af de græske Navnes Klang; de vendte tilbage til Heroernes og Viismændenes Tid, til disse vor Barndoms gamle Venner, der under sine Navne bragte os til at elske Geni og Dyd. Efter Korstogene har jeg ikke i Politikens Annaler seet en mere interesseret Bevægelse. Det var ikke den christne Religions Vugge, men det var vore Ideers, vor Kunsts, vor Civilisations Hjemstavn, man skulde befrie, det var den nyere Verdens fælles Fædreland, dette smilende og velbekjendte Fædreland, hvis Historie vi fremstamme før vort eget Fædrelands Historie. Enthusiasmen bragte Klogskaben til Taushed, den europæiske Ligevægt blev bragt Archæologien som Offer; man berøvede Tyrkiet nogle Provindser og sagde strax til et lidet Folk paa nogle 100 000 Sjæle: I ere frie, bliver store og vorder Eders Forfædre værdige! Men begik man en Feil, idet man paa engang svækkede Tyrkiet og underkastede Grækerne en latterlig Prøve, der kun kunde kompromittere deres Fremtid, da har Grækenland dyrt maattet bøde for Europas Feil.

Nogle Aar henrinde: efterat de sidste Drøn af 1830 Revolutionen ere hendøde, gjenoprettes Roligheden, Handelen udvides, Paketbaade gjennemfure Havene, talrige Reisende besøge Athen, Vestmagternes Ministre akkrediteres ved det nye Hof. „See, her har vi da de saa høit priste Grækere Her ere deres Heroer, deres Statsmænd, deres store Krigere! Hvad have de gjort, siden de bleve frie? Hvor er deres Armee? Hvor er deres Flaade? Blomstrer Industri og Agerbrug? Hvorledes! Ingen Veie at komme til Athen paa? Ingen Broer over Floderne? Ingen Fabriker til Livets første Fornødenheder? Ingen Kunstnere i Phidias's og Ictinus's Fædreland? Og ere da Finantserne i god Stand? Ere Renterne af Laanet regelmæssig betalte? Er Administrationen dygtig og uegennyttig? Hvorfor taler man om Pirater og Stratenrøvere?" Da Sløret engang var løftet, faldt snart Illusionerne; som sædvanlig hævnede Beundrerne sig paa det skuffende Idol, de selv havde skabt. Opinionen krævede Regnskab af Grækerne for Dyder, som den havde udsmykket dem med, og drog dem til Ansvar for Feil, som den ikke havde seet, ligesaa uretfærdig, som den havde været blind, lidenskabelig i det Ene, som i det Andet.

Men Grækerne havde ligefra Begyndelsen af vist sig saadanne, som de virkelig vare. Under hele Uafhængighedskrigen havde deres Charakteer vistnok til sine Tider vist sig fra en glimrende Side, men ogsaa ofte fra en mindre gunstig. Forræderi ved Siden af Mod, Egennytte blandet med Heroisme, krænkede Kapitulationer, Mord paa Fanger trods indgangne Overeenskomster. Plyndring og Sørøveri foretrukne for Slag, Foragt for Disciplin, daglig Desertion, Skinsyge mellem Anførerne, der endogsaa fremavlede Forræderi, alle disse Træk, der vidnede saavel om homeriske, som om barbariske Sæder, maatte have aabnet Øinene paa mindre forblindede Dommere. Ulykkeligviis blev selve Historien troløs af Frygt for at kjølne den almindelige Begeistring. Poesien lagde sin gyldne Sky over alle Øine; i Forening med Kunsten bredte den sin Tryllеglands over enkelte store Handlinger, enkelte herlige Skikkelser, som rørte Publikum mere end Sandheden, som talte med høiere Røst, end Sandheden selv. Botzaris Død, Missolonghis Fald, Blodbadet paa Chios, Canaris-Brandere beherskede Phantasierne; man vilde ikke have nøiere Besked. Ogsaa Oldtiden stillede sit Fata Morgana mellem det kjæmpende Grækenland og det betragtende Europa. Grækerne have ikke narret os: de ere, hvad de vare, før de bleve frie, heller bedre. De have kun skuffet vore Forhaabninger, hvori de ingen Skyld havde, og for hvis Forfængelighed de nu maae bøde.

Jeg veed jo vistnok, at der er ædlere Aander, som føle, at det at fornægte, hvad de have elsket, er at fornægte sig selv. De have altid et velvilligt Ord for Grækenland; hos dem har Sympathien overlevet Illusionerne; men de tvivle om de have Mishaab om en Stats Fremtid, som efter 25 Aars Existence endnu er saa langt fra de civilserede Stater. 25 Aar! Vil Du da kræve et Folks Opdragelse fuldendt i samme Tid, som er nødvendig til et Menneskes? Hvor mangehundrede Aar gik der ikke hen, før et Land som Frankrig fik Frants den 1ste at takke for sin Gjenfødelse, Richelieu for sin Eenhed, Colbert for sine Finantser? Endnu igaar var Grækenland trælbundet, nedsunket i Uvidenhed og Barbari; det var fattigt, og de ni Krigsaar, der rev det løs fra dets Beherskere, gjorde det elendigt. Der mangler Arme til Jordens Dyrkning, Flodmundingerne ere tilstoppede, Feberen nedmeier Generationerne i deres Blomst, Kystfarten nærer knap 32,000 Sømandsfamilier, medens al Rigdom henflyder til de store Huse, der ere etablerede i Triest eller Alexandrien, i Marseille eller Konstantinopel. Ingen Hjælpekilder, Gield, et lidet Territorium, der kun indbefatter det gamle Grækenlands mindste Øer og mindst frugtbare Landskaber, en Befolkning, som ikke engang er tilstrækkelig for dette Territorium, dette kan fordre Taalmodighed af de Folk, der ere skredne frem i 1500 Aar og give dem Haab.

Men Verden, denne Verden, som snakker, som leer, som ialt, hvad den tager sig fore, kun søger Fornøielse, den trænger aldrig ind i Historiens og Politikens Dybheder, den svæver hen over Tingenes Overflade, langt mere opmærksom paa det Slette, hvoraf den leer, end paa det Gode, hvis Ros er eensformig. „Grækerne! Lader os ikke tale om Grækerne, dem kjende vi uden at have forladt Paris. For det første spille de falsk. Hvo har vel ikke i sin Salon seet en Industriridder? Hvo har vel ikke ved sit Bord havt en Smuglerfyrste, en Forhandler af falske Manuskripter, en Arving til chimæriske Godser? De anbefaledes os af En eller Anden, der kjendte meget lidt til dem; men vi modtog dem med aabne Arme og forestillede dem overalt som vore Venner. Hvo troede vel ikke, at de vare fornemme, lærde og rige? Ja disse Grækere! Hvorledes skal man svare paa disse ægte parisiske Udgydelser? Forlang ikke at man skal skjelne mellem Moldauer, Vallacher, Jonere, Armenier: man vil behandle Dig som Græker. Tilføi for alting ikke, at Frankrig ogsaa har sin Udførselsvare, at vi Franskmænd vilde være meget at beklage, om man skulde bedømme os efter de Prøver, der drage paa Eventyr i Orienten eller i Amerika: man vil behandle Dig som slet Borger.

Forresten har man Reisende af Stand, unge Søofficierer som have været stationerede i Piræus, Attachèer ved forskjellige Ambassader. De have opholdt sig i Athen, have levet der, og de medbringe et forskrækkeligt Indtryk og meget morsomme Fortællinger. Vil Du bestride Folks Autoritet, som sige: „Jeg har seet?" Ja de have virkelig seet Attika i dets store og ideale Nøgenhed, som ikke smager Mængden; de have seet dets harmoniske Linier, dets solforgyldte Klipper, dets Oliventræer, hvis Blade stikke af mod en bleg og gjennemsigtig Himmel, dets udyrkede Marker, hvor Timian og Anemoner blomstre. I Sommervarmen have de sukkende tænkt paa Fødelandets grønne Enge, Floder og Skygger. Dermed var man færdig; Grækenland, dets Natur, dets Klima var bedømt: Attika, det var Grækenland. Jeg har kjendt en Neapolitaner, som kuns havde besøgt Marseilles Omegn; men hvor han talte om Frankrig! Størsteparten af de Reisende have tilbragt nogle Dage i Athen; de have ikke truffet paa andre end Baadførere, Kudske, Hotelværter, Tolke, en navnløs Klasse Mennesker, der er sig selv lig over den hele Jord, og som lever af Fremmede. Det er den græske Typus, det er de Modeller, som efter Hjemkomsten ligge til Grund for deres lune Vinterpassiar!

Men de, som virkelig have opholdt sig i Athen, hvad Slags Grækere have de kjendt, omgaaes med, studeret? Folket? De vide, at det elsker Elegance, at det klæder sig kostbart og lever af tørrede Figen, at det er kydskt af Sæder, religiøst, at det paa en foragtelig Maade betragter den Fremmede med et fiint Smiil, ikke videre. Borgerstanden? Den taler ikke deres Sprog, den lukker dem sin Dør, ligesaavel af Frygt som af Forfængelighed; de skjuler sine ringe Kaar, opdrager sine talrige Børn, er forstandig, videbegierlig, besjælet af en reen Patriotisme, for stolt til at lade sig sammenligne med Europæerne før den har naaet samme Standpunkt, som de. Der staar da kun tilbage den fornemme Verden, det vil sige et Par hundrede Mennesker, som tale udmærket fransk; opdragne i London, München, Paris, vende de stedse sine Blikke mod Europa for at efterligne dets Moder, dets Latterligheder, dets Laster og selv dets Revolutioner. Der finder man, naturligviis i meget mindre Maalestok vore store Byers Intriger og Skandaler. Der samle vore Tourister alle sine Anekdoter, der ofte meget ligne vore Provindskrøner, og ikke fortjene mere Tiltro, end saadanne. Men, jeg gjentager det, er dette det græske Folk? Betænker man

*) Revue des deux mondes.

da, at det nye Athen er dannet omtrent paa samme Maade, som det gamle Rom? Det var et Tilflugssted, jeg vil ikke sige for Banditter, men for urolige Hoveder, Lediggjængere, Spekulanter, Flygtninger, som strømmede did fra Øst og Vest for at søge sin Lykke. De sammenblandedes med de virkelige Grækere, hvem deres Behov, deres Rettigheder eller Regjeringens Valg kaldte til den nye Hovedstad. Dertil maa føies nogle Klephter, der havde underkastet sig, nogle Deputerede, der vare valgte ved Geværskud. Overalt seer man Fremmede, og i det atheniensiske Selskabsliv, blandt det første Aristokrati, det eneste, man kjender, ere Grækerne i Minoriteten, ligesom i Xenophons Tider en Spartiat var en Sjeldenhed i Sparta.

Vil du alvorlig iagttage den græske Race, bedømme dens Fald eller spørge om dens Fremtid, hvortil engang maaskee Orientens Fremtid knyttes? Forlad da Athen efterat have lært Nygræsk, reis gjennem Grækenland i smaae Dagsreiser, tilbring hver Nat enten hos Landsbyens Ældste eller hos den langskjæggede Præst, som styrer sin Ploug, smilende til sine Børneborn, studeer disse Sæder, der ere simple, men uden Plumphed, hør efter dette Sprog, der er ligesaa betegnende, som velklingende, sammenlign Arkadiens Hyrder med Messiniens eller Argolis Landmænd, Parnassets Gjedehyrder med Korinths og Achaias Viingaardsmænd, søg Handelen i Patras og Calamatta, Søfolk paa Andros og Milo, far fra Ø til Ø paa disse hurtige Baade, som minde om Homers Beskrivelser, se ikke overalt en Blanding af albanesisk og venetiansk Blod: de venetianske Familier hensvinde paa de gamle Citadellers Tinder; Albaneserne beboe sine særskilte Landsbyer, de have bevaret sin Klædedragt, sin ragede Pande og sit uforstaaelige Sprog. Naar Du da har foretaget dig en saadan Vandring igjennem det frie Grækenland, naar Du har undersøgt de virkelige Grækere, de som have en Arne og som leve paa sin Fædrenejord, som seile og som arbeide, naar Du mangen Gang i fattige Klæder har truffet Typer, som den antike Kunst har gjort udødelige, see da kan Du faae Ret til at fordømme et Folk fra igaar af, udskjældte dem, som dine Fædre have elsket saa høit: da har Du seet noget mere, end falske Grækere i Pariserſalonerne eller falske Parisere i de atheniensiske Saloner.

Liprandi, russisk Generallieutenant.

Generallieutenant Liprandi.

De Fleste af vore Læsere have vel ofte hørt dette Navn nævnes under den nærværende Krig. Liprandi er en af de Generaler, som ved sit koldblodige Mod og sin store militære Dygtighed stod høiest i den afdøde russiske Keisers Gunst og Fortrolighed. Da Russerne i 1853 gik over Pruth og rykkede ind i Donaufyrstendømmerne, blev General Liprandi med en stærk Division affendt for at forhindre Tyrkerne fra at besætte Kalafat; men trods alle hans Anstrængelser lykkedes det Tyrkerne at besætte Øen ligeoverfor Widdin og den 17de Oktbr. 1853 at forskandse sig der. Kort efter befæstede de Kalafat, som Liprandi søgte at tage ved Overrumpling, men han dreves tilbage. Den Raskhed, hvormed Tyrkerne forvandlede den aabne Landsby Kalafat til en betydelig Fæstning, overtydede General Liprandi om, at han med den Styrke, han havde, vanskelig vilde kunne holde Stand mod en Fiende, hvis Front strakte sig fra Kalafat til Pruth. I Slagene ved Citate og Oltenitza fik ogsaa Russerne føle, at de ikke havde med nogen foragtelig Fiende at gjøre; og da de efter de frugtesløse Stormløb paa Silistria, nogle af de blodigste, Historien omtaler, den 26de Juni 1854 hævede Silistrias Beleiring, hvilket var det første Skridt til Donaufyrstendømmernes Rømning, fik Liprandi det Hverv at dække Tilbagetoget. Han koncentrerede sine Tropper i Moldau; Russerne gik tilbage over Pruth; Tyrkerne rykkede den 8de August ind i Bucharest, men kun for snart igjen at rømme Pladsen for Østerrigerne, under General Coronini, der rykkede ind den 6te September.

Da Russerne ved den østerrigske Besættelse af Donaufyrstendømmerne paa en Maade havde faaet Ryggen fri, kunde de sende betydelige Forstærkninger til Krim; blandt dem, der først afgik, var den 4de Division under General Liprandi. Og paa denne nye Skueplads er det fornemmelig den russiske General har høstet sin største Berømmelse, om just ikke Laurbær. Især er hans Navn bleven bekjendt siden Slaget ved Balaklava, da han med 32,000 Mand søgte at omgaae de Allierede og afskjære dem fra Havnen. Endog Russernes Modstandere indrømme, at Planen til dette Slag var lagt med ualmindelig Dygtighed og Omtanke, og at de Allierede stode i stor Fare for at blive fuldstændigt oprevne.

Erfaringer ang. den kunstige Fiskeformerelse.*)

(Af Professor H. Rasch.)

Da jeg i indeværende Udklækningssaison for de høst- og vinterlegende Ferskvandsfiske har havt et af Hr. Proprietær J. Olsen efter min Anordning konstrueret Udklækningsapparat beliggende ved Gaarden Greffsen under min udelukkende Ledelse og Tilsyn, saa har jeg havt rig Anledning til at gjøre flere Jagttagelser, som jeg herved vil meddele Tidsskriftets Læsere, i Haab om at de kunne blive nyttige for de mange saavel Foreninger som enkelte Personer, der enten allerede have begyndt denne nye Industrigreen eller agte at gjøre det. Gjennem Toldbetjent Hetting, som af Regjeringen er engageret til at virke for denne vigtige Sags Fremme, og som ved sin utrættelige Iver har faaet istandbragt 9 store Apparater i Drammens, Laurvigs og Skiens Vasdrag, hovedsagelig bestemte til Udklækning af Lax og Søørret, har jeg baade skriftlig og mundtlig erholdt adskillige af hans Erfaringer, hvilke jeg ikke tager i Betænkning at indtage i denne Opsats.

Med Hensyn til Apparaternes Konstruktion, da er denne følgende: Vandet fra den Kilde, som man vælger, ledes gjennem en af Planker sammenslaaet Rende ind i en i den øverste Ende af Udklækningshuset anbragt, ligeledes af Planker forarbeidet Kasse — den saakaldte Filtrerkasse —, hvis Dimensioner rette sig efter Antallet af Udklækningsrenderne, hvilke atter ere afhængige af den Vandmængde, som Kilden yder. Flere end tre Udklækningsrender vil jeg imidlertid ikke anbefale, da de ellers ikke blive lette at tilsee. Man bør, i det man opfører Huset, sørge for, at det kommer til at ligge saameget lavere end Tilledningsrenden, at Filtrerkassen kan blive 5/4 Alen dyb og Udklækningsrenderne komme en Alen fra Gulvet; thi derved lettes Tilsynet og Behandlingen af den nedlagte Rogn overordentlig. Det kan saaledes ofte blive nødvendigt enten at gjøre Udgravning for Huset, eller ogsaa — hvilket jeg vil tilraade — gjøre Tilledningsrenden saa lang, at man derved kan skaffe sig den nødvendige Faldhøide. I dette Tilfælde maa man lægge den Deel af Renden, som kommer til at ligge over Jordskorpen, paa et Underlag af Jord og tildække den rundt omkring med Granbar, derovenpaa Halm og tilsidst et dygtigt Lag Jord eller Torv, for at ikke Vandet ved at ledes over Jorden paa en længere Strækning skal afkjøles formeget. En Filtrerkasse for 3 Udklækningsrender bør være 1½ Alen lang og 12 til 18″ bred. Den stilles op mod Midten af Husets øverste Endevæg, saaledes at Vandet fra Tilledningsrenden falder midt i den. For at forebygge at Vandet i Filtrerkassen formedelst den indstrømmende Vandstraale skal bringes i for stærk Bevægelse, hvorved de med Vandet kommende Urenligheder hindres fra at synke til Bunds, kan man lade Vandstraalen falde paa et tæt under Vandskorpen fæstet Bræt, hvorved Stødet brydes. Paa den mod Udklækningsrenderne vendende Langside af Filtrerkassen bores tre Tommer fra øverste Kant med et Centrumbor eller en Naver i lige Høide tre Huller, hvorigjennem Rørstykkerne, som lede Vandet fra Filtrerkassen ind i Udklækningsrenderne, indsættes. Disse anbringes paa 3 Krakke af den Høide, at Indledningsrørene komme til at hvile paa Zinkkanten af Rendens øverste Endestykke. Udklækningsrenderne forfærdiges paa følgende Maade. Først tilhøvles 6 Bundbord saaledes, at de blive 6″ brede; deres Længde afpasses efter den Længde, man vil give Apparatet. Da Zinkpladerne ere en Alen 10″ lange, vil man gjøre rettest i at afpasse Længden derefter. Jeg skulde derfor helst anbefale en Længde af 6½ Alen. Disse 6 Bundbord lægges nu paa Krakkerne og vatres saaledes, at der bliver 1 Tommes Fald paa hele Længden. To og to Bord sammenføies med 3 Labanker, og nu er Bunden i Renderne færdig. Derpaa tager man til at danne Længdevæggene af Renderne lignende Bord, som spigres til Bundbordene. Den nederste Kant af disse Bord kommer til at hvile paa Krakkerne, og naar de ere 6 Tommer brede, vil Rendens Dybde blive 5 Tommer, forudsat at Bundbordene ere 1 Tomme tykke. Den midterste Rende kan have Sidebord fælles med de inderste Vægge af Yderrenderne, hvorved man sparer 2 Bord og Apparatet bliver lidt smalere. Nu deler man hver Zinkplade efter Længden i to lige Halvdele, hvoraf hver Deel er 18 Tommer bred. Bunden af Zinkrenden bliver ligesaa bred som Bunden af Trærenden, men Dybden blot 3 Tommer, hvilket er fuldkommen tilstrækkeligt. Zinkpladerne dannes til Rende ved at bøie tre Tommer af Kanterne i en ret Vinkel mod Bunden, men førend dette gjøres, maa man med en Sax tre Tommer fra den ene Ende af Pladen klippe tre Tommer ret ind mod Midten for at kunne danne Endevæggene i Kassen. Naar Endestykkerne opbøies, komme de ved Klipningen dannede 9 □″ store Stykker til at staa 3″ ud fra Længdevæggene. Disse Stykker bøies nu saa, at de komme til at ligge an mod Længdevæggenes ydre Flade. Den ene Halvdel af en saadan Zinkplade, der er aaaen i den ene Ende, nedsættes nu nederst i Trærenden med den lukkede Ende nederst. Den presses ved

*) Ligesom dette Blad var det første, der hertillands gav Underretning om Fremgangsmaaden ved den kunstige Fiskeformerelse, saaledes har det ogsaa stadigen fulgt denne Sags Fremskridt og er herved maaskee endog kommet til at give flere Artikler derom, end den „upraktiske" Deel af vore Læsere have ønsket. Sagens overordentlige Vigtighed har imidlertid bragt os til at sætte Hensynet til disse ud af Betragtning, og dette vove vi endnu en Gang, i det vi efter „Polyteknisk Tidsskrift" No. 3 for iaar optage en Artikel, hvori gives den paalideligste og udførligste Underretning om Sagens nærværende Tilstand her i Landet, som man for Tiden kan vente sig. Denne Optagelse skeer vistnok med Tilladelse af Forf.; men ikke desmindre maae vi bede den undskyldt af vore Læsere, da det nu engang strider mod Bladets Sædvane at optrykke Artikler af vore andre Blade. Ønskeligheden af at en for Landet høist vigtig Sag bliver saa bekjendt som muligt maa tjene os til Undskyldning, især naar tages Hensyn til den større praktiske Nytte, som Artikelen her tør have faaet ved de efter et lithographeret Blad tilføiede Afbildninger. Red.

Tryk og lempelige Slag med en Hammer nøie imod Trærendens Sider og Bund; nu nedsættes den anden Halvdeel saaledes, at dens aabne Ende kommer til at ligge $\frac{1}{4}$ a $1\frac{1}{2}$ Tomme over øverste Rand af det først nedsatte Stykke. Ved Slag af Hammeren trykkes de nøie mod hinanden. Ved Hjælp af en ret Syl slaar man fine Huller gjennem begge Zinkpladerne, der hvor Sammenføiningen finder Sted, og slaar fine Stifter gjennem Hullerne ind i Træet. Paa denne Maade kan Renderne gjøres tilstrækkelig tætte, uden at man behøver at henvende sig til en Lodder. Endestykkerne tættes paa samme Maade. For at gjøre Sammenføiningerne fuldkommen tætte, kan man overstryge dem med en Harpix- eller Linolie-Fernis. For at Vandet i Udklækningsrenderne ikke skal i den nederste Ende stige fuldt op til Bredden af Zinkrenden, kan man med Saxen udklippe et lidet Stykke i Randen af Endevæggen. Vandet fra Udklækningsrenderne flyder ned i en under deres Ende staaende Trækasse, hvis øverste og mod Husets nederste Endevæg vendende Rand er forsynet med et tilgittret Udsnit, hvorigjennem Vandet ledes ud af Huset enten gjennem en Rende eller paa anden Maade. Denne Kasse tjener som Opsamlingskasse for Yngelen, naar man vil lade den gaae ud af Udklækningsrenderne.

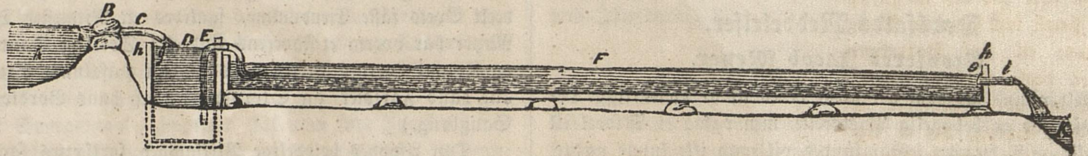
Saaledes er i det Væsentlige Indretningen af de 11 Udklækningsapparater, som i denne Tid ere i Virksomhed her i Landet. Med et mindre Apparat, konstrueret efter det af mig i Folkevennen gjorte Forslag, har Hr. Grosserer C. Stang paa sin Eiendom Præstebakke i Id erholdt overordentlig heldige Resultater i forrige Aar.

Hr. Hetting, der har Overopsynet med de af ham indrettede Apparater, vil have bemærket, at Æggene udvikles bedre i den øverste end i den nederste Ende af Renderne, og da han tror, at dette deels kommer af, at Æggene i den nederste Deel mere ere udsatte for at bedækkes af fint Slam, deels deraf at Bevægelsen i Vandet der er svagere, saa har han anbragt et Hul i Endevæggen, som kan tilsluttes med en Prop. Hullet aabnes, naar Penslingen af Æggene foregaar, og Slammet følger da med den stærke Strøm, som frembringes ved Aabningen. Der hvor den gjennem Apparatet strømmende Vandmængde ikke er stor, og dette vil vel i Regelen blive Tilfældet, vil utvivlsomt en saadan rask Strømning hver eller hveranden Dag være nyttig. I Greffenapparatet, hvis Kilde giver en usædvanlig Vandmængde, har jeg ikke bemærket nogen tydelig Forskjel i Udviklingen. Imidlertid vil jeg, naar Udklækningssaisonen er forbi, foretage den samme Forandring, da den i ethvert Tilfælde medfører Fordele. De af Hetting bestyrede Apparater ere forsynede med Laag, for at den af Vandet afgivne Varme ikke skal undvige og saaledes Temperaturen i Kasserne vedligeholdes. Da Husene ere simple Bordhuus, er vist dette nødvendigt, men da Apparatet paa Greffen er indsluttet i en paa en tyk Grundmur hvilende Tømmerbygning med bordklædt og med Tagsten forsynet Tag, og da det under det aabne Gulv ligesom det gjennem Apparatet strømmende Vand viste en Temperatur af 5° R., antog jeg, at Temperaturen i Huset ikke vilde synke til Frysepunktet, og ansaa derfor Laag ufornødne. Under den temmelig skarpe Kulde har Temperaturen i Udklækningsrenderne holdt sig stadigt paa + 5°, og det paa Væggen hængende Thermometer har vist $1\frac{1}{2}$°.

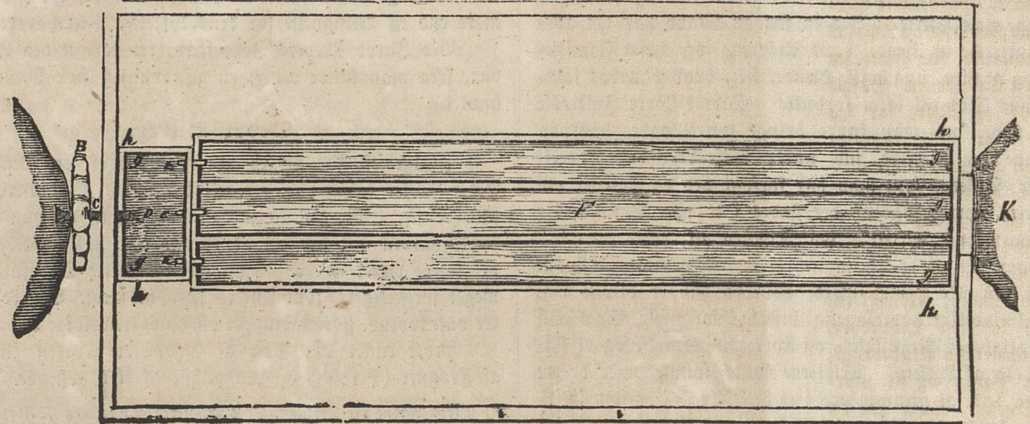
I Vand af denne Temperatur medtager Udklækningen af Lax-, Sø- og Ferskvands-Ørret og Røie mellem 70—90 Dage. I Udklækningstiden kunde jeg ikke bemærke nogen Forskjel mellem Fjeld- og Sø-Ørreten, medens den derimod for Røien og Mjøsørreten medtog en noget længere Tid. Laxerognen blev først nedlagt 11te December, og først nu (15de Januar) begynder Fosterstriben at vise sig. Jeg antager derfor, at Udklækningen vil medtage 90 Dage. Den af Forfatterne angivne betydelige Forskjel i Udklækningstiden for Lax og Ørret finder under lige Omstændigheder ikke Sted; thi er der nogen Forskjel, da er den ganske vist ubetydelig. Høsten 1853 i Oktober nedlagdes af Hetting befrugtet Ørretrogn i et lidet Apparat i en Bæk i Nordmarken. Først langt ud i Mai Maaned mærkedes Yngel med vedhængende Navleblære, som derfor neppe kunde være mere end 3—4 Uger gammel. Udklækningen havde saaledes i dette kolde Vand medtaget 5 Maaneder. I Skotland har Udklækningen af Lax medtaget 135 Dage, hvorimod den i Linnæskilden i Lier i forrige Aar kun medtog 80 Dage. Nogen Forskjel i Udklækningstiden mellem Lax og Søørret sporedes heller ikke, saavidt mig er berettet, i dette Apparat. Det synes endog, at Laagesildrognen behøver næsten samme Tid til Udklækning som den større Rogn af Ørreten. Af Rogn, der er befrugtet og nedlagt paa samme Tid, vil Tidsforskjellen mellem de først og sidst udklækkede, i Vand af 5° R. kunne ansættes til 15 a 20 Dage. I Vand af lavere Temperatur vil Forskjellen vistnok vise sig endnu større ifølge de af Grosserer Stang meddelte Jagttagelser. Jo høiere Temperatur, desto samtidigere Udklækning. I de af Hetting bestyrede Apparater er Rognen nedlagt paa et Lag af reenvasket Sandgrus, hvorimod jeg i Greffenapparatet har benyttet mig af den Milletske Methode, der bestaar i at nedlægge Rognen i flade (1 Tomme dybe) Udklækningskasser, hvis Bund og Endevægge bestaar af galvaniseret Staaltraadvæv. Denne Indretning er vel meget dyrere, men har den Fordeel, at man kan anbringe Æggene grundere og dybere efter Behag, og, naar Udklækningen er endt, faar Yngelen ved at slippes i Udklækningsrenden en større Plads. Man kan da ogsaa danne af Grus Banker i Renderne, for at Yngelen kan vælge efter Behag dybere eller grundere Vand.

Med Hensyn til de tætsluttende Laag over Renderne, da har Hetting gjort den Erfaring, at der kan dannes klam Luft under dem, og at dette kan afstedkomme en stærk Hendøen af Rognen. Han vil derfor anbringe en temmelig stor Aabning paa Midten af hvert Laag og forsyne denne med Gitter, for at hindre Vandspidsmusen fra at trænge ind i Apparatet. I de Udklækningshuse, i hvilke Renderne ere anbragte paa selve Gulvet eller endog ere nedsænkede ved Udgravning under Jordgulvets Niveau — og dette er Tilfældet med de allerfleste —, der er det alene af den Grund nødvendigt at forsyne Renderne med Laag; thi Vandspidsmusen vil, naar den kan komme ind i Apparatet, ikke levne et eneste Æg. Dette hændte i et Apotheker Hartmann paa Kongsberg tilhørende mindre Apparat. Alle Fiskeudklækkere har hidtil enten brugt Grus til Underlag for Æggene eller flade Kasser med Bund af Staaltraad, Bobinet eller Fletværk. Jeg har nu gjort den Erfaring, at det bedste Underlag er renvasket Myr- eller Hvidmose, og vil derfor til næste Aar indrette Udklækningskasserne paa følgende Maade. To $\frac{1}{4}$ Tomme tykke, en Alen lange og $1\frac{1}{2}$ Tomme brede glathøvlede og med Oliefarve overstrøgne Træstykker lægges paa Kant 11 Tommer fra hverandre; paa hver Ende fæster jeg ved Smaaspiger en $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $11\frac{1}{2}$" lang Remse af galvaniseret Staaltraadvæv, hvoraf den ene Tomme danner Begyndelsen af Bunden i Kassen, og de udenfor Træstykkerne ragende $1\frac{1}{2}$ Tomme bukkes saa, at den danner Endevæggen, hvorigjennem Vandet med Lethed kan passere. Naar saaledes begge Enderne ere forsynede med Gittervægge, fæster jeg Træspildrer, saadanne som man paa Landet bruger til Lysestikker eller til Kurvfletning, eller ogsaa $\frac{1}{2}$ Tomme brede Remser af Zinkblik tvers over fra den ene Kant til den anden med Afstand af $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ Tomme og faar derved en noget aaben Bund, hvorpaa et Laag af lang frisk og renvasket Myrmose bliver lagt, saaledes at Mosestenglerne ordnes efter Længden. Disse lette Kasser ville da ikke synke dybere ned i Udklækningsrenderne end omtrent $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$". Paa denne Maade komme de paa Moselaget hvilende Æg til at ligge lige i Vandskorpen, hvilket efter mine Erfaringer er den gunstigste Stilling for deres Udklækning. Det er endog tilstrækkelig Fugtighed for Fosterets Udvikling, naar Halvdelen af Ægget ligger i Vandet, ja jeg har seet Udviklingen skride frem endog om Ægget blot berørte Vandet med en ganske ringe Deel. I denne Stilling ere de ikke udsatte for Forslamning, hvilket fritager Opsynsmanden for Pensling. Han behøver kun at udpille med Pincetten de Æg, som blive hvide, thi disse ere ikke udviklingsdygtige. Baade Hetting og jeg have i denne Saison gjort den Erfaring, at en stor Del af de Æg, som holde sig halv gjennemsigtige og ikke bedækkes af Vandskimmel, hvilket stedse indtræder ved de Æg, som blive hvide og ugjennemsigtige, desuagtet ikke ansætte Foster, og holde sig i denne friske Tilstand endog længe efter at Udklækningen er forbi; men de hvidne dog omsider og bedækkes da med det uldne Overtræk som vi kalde Vandskimmel, men burde rettere benævnes Fiskerognsskimmel, da den ikke sætter sig paa andre Gjenstande i Apparatet. Man har forhen antaget, at denne Snylteplante kunde overføres fra Træ eller andre Plantedele paa Æggene, hvorfor man fraraadede Trærender til Udklækningsrum, men dette forholder sig ikke saaledes. Trærenderne ere, naar de kunne gjøres vandtætte, maaskee lige saa gode som Zinkrenderne, især dersom de indvendig overstryges flere Gange med kogt, stærktørrende Linolie, og man da lader Vandet løbe gjennem dem og renser dem vel, førend Ægnedlægningen begynder. I intet Apparat har Udklækningen været heldigere end i Grosserer Stangs, og dette var et simpelt Træapparat. Hvad der er Grunden til, at de ovenomtalte Æg holde sig uforandrede i hele Udklækningsperioden, ja endog lang Tid efter, begriber jeg ikke. I de første 3 a 4 Uger vil man vanskelig kunne skjelne disse golde Æg fra de gode, men seer man nøiere til, da vil man dog ved denne Periode kunne skjelne mellem dem; hos de golde Æg seer man ved denne Tid en lysere Plet (Rugepletten), som jevnt omgives af en mørkere Ring, der ved en almindelig Lupe viser sig at bestaae af en Mængde jævnstore Fedtkugler; den øvrige Del af Æggets Indhold har en opallignende Glands og er ganske fri for Fedtkugler; hos de befrugtede Æg sees vel ogsaa den lysere Rugeplet (Fosterskiven); men det Belte af Fedtkugler, som findes om den, er ikke saa jævnt, ei heller Kuglerne jævnstore, og man finder dem adspredte i længere Frastand fra Rugepletten, og enkelte af dem ere meget større end de, som findes i de golde. Ved denne Tid begynder ogsaa Fosterstriben at vise sig som en hvidagtig Streg tvert over Fosterskiven. Dersom man tager et goldt Æg op af Vandet og udsætter det et Par Minutter for Luftens Paavirkning, da antager det ofte næsten pludselig en rød Farve, og nedlagt paany i Vandet bliver det efter kort Tids Forløb hvidt og bedækkes efter 2—3 Dage med Ægskimmel.

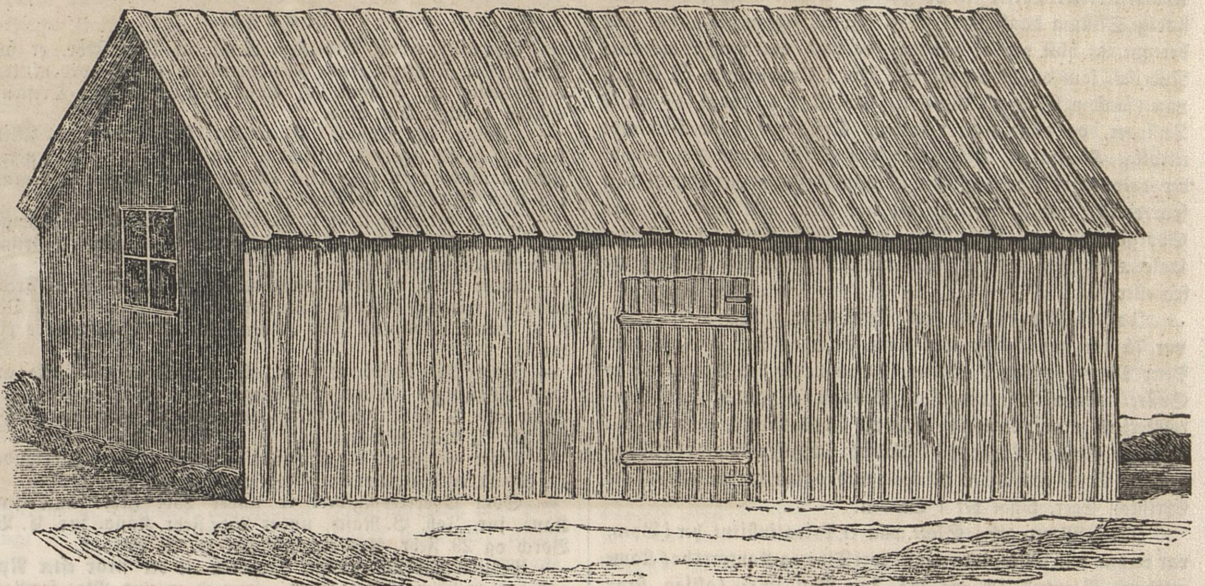
De befrugtede Æg taale derimod godt at være i Luften i nogle Minutter — forudsat at dens Temperatur ikke er under Frysepunktet, og efter at være nedlagte i Vandet undergaae de ingen Forandring. Jeg vil derfor raade Fiskeudklækkerne, som ville anvende de af mig ovenfor foreslaaede Udklækningssold, at løfte dem med de derpaa anbragte Æg ud af Vandet fra og til et Par Minutter og derpaa atter nedsætte dem i Renderne; thi de uduelige Æg vil da røbe sig, naar

[Fig. 1] Gjennemsnit af Udklækningsapparatet. A. opdæmmet Vandbeholdning. B. Dæmning. C. Vandledningsrør. D. Filtrerkasse. E. Rør, der leder Vandet ind i Klækningsrenderne F, der indvendig ere beklædte med Zink og forsynede med et Gruslag. g og i Spildvandsrør, k Fiskedam udenfor Huset.

[Fig. 2.] Grundrids af Filtrerkassen og Klækningsapparatet.

Et lidet bekosteligt Fiskeudklæknings-Skuur.

Apparatet næste Dag tilsees. Har man faaet sig tilsendt Rogn, da er det godt, at man itide kommer til Kundskab, om de ere duelige eller ikke; thi i sidste Tilfælde kan man da have Anledning til at skaffe sig Rogn fra Steder, hvor Legen endnu ikke er endt. I forskjellige Vasdrag lege nemlig de til Ørretfamilien hørende Fiskearter til høist ulige Tider. I Lierelven leger Laxen i sidste Halvdeel af Oktober, i Dramselven, ved Hougsund i Begyndelsen af December og i Skienselven ved Nytaarstider.

Af de i Greffenapparatet nedlagte Rogn viste Fjeldørretrognen fra Gudbrandsdalen og Røierognen fra Maridalsvandet de fleste af disse saakaldte Goldrogn. Af et stort Parti, som, indpakket i Mose, sendtes fra Lillehammer, have omtrent 150 været frugtbare. Hetting anseer det at ligge i Feil ved Befrugtningen; thi de i Apparatet paa Kongsberg nedlagte Ørretrogn, som Foreningen har skaffet sig af død Ørret, have i det smukke og vel konstruerede Apparat holdt sig rene, men de ere desuagtet alle golde. [Sluttes.]

Dødsfalds-Meddelelser.

Grosserer Jacob Meyer.

Aldenstund Rigdom ikke alene er en af de væsentligste Betingelser for en behagelig Livsførelse, men ogsaa et Middel til Anseelse og Betydning i Samfundet, vil man ikke kunne nægte, at Landets „rigeste Mand"*) er en Personlighed af nogen Mærkelighed, selv om han ellers i Verden ikke maatte have udrettet Ting, som en „taknemmelig Eftertid" skulde føle sig forpligtet til at lægge paa Hjerte. Ved en saadan Mand har det allerede sin Interesse at kjende hans Udspring og hans Familieforholde, og at vide, paa hvilke Hænder Alt, hvad han har samlet, ved hans Død vil blive fordeelt. Endnu større Interesse vilde det have, om man kunde bringe den Maade, hvorpaa Rigdommene ere samlede, ind under visse Livs- og Forretningsregler, saaledes som man har forsøgt ved de Notitser om Millionærers Forretningsliv, der findes i et paa Dansk nylig oversat amerikansk Skrift „om Kunsten at tjene Penge." Men desværre see vi os ikke istand dertil. Kun saameget kunne vi sige, at den hele Hemmelighed, hvorved han er bleven rig, nok som almindeligt hovedsagelig bestod i fornuftig Sparsomhed, Nøiagtighed i Regnskabs- og Forretningsførelse og et stadigt Medhold af Lykken. Midlerne synes simple, men de ere dog ikke saa lette at gjennemføre i et heelt Liv. Hvo som imidlertid vil og kan dette, vil, naar han kun tjener lidt mere end fra Haanden i Munden, unægtelig med Tiden kunne lægge sig til en Formue, der ved den stadige Tilvæxt af Renter og Rentesrenter bliver større, end Nogen kan ane, som lader den overflødige Skilling dagligdags gaae. Fornuftige meget gamle Folk beregne, at blot ved at undvære de mest overflødige moderne Nydelser, som de nu engang ikke selv i Ungdommen fik Smag paa (saasom Cigarer, Skuespil, bayersk Øl,) have de sparet Tusinder, og disse satte i Lykkens Drivhuus, have fremkaldt utrolige Kapitaler. Imidlertid var Meyer neppe den Mand, der drev denne Green af Pengesamlings-Haandværket; thi han sparede ikke paa Fornøielser og nok heller ikke hvor det var Spørgsmaal om „Æresskillingen." Han tjente i det Store, saaledes at hiint Slags Sparsomhed snart hverken kunde gjøre fra eller til.

Jacob Meyer, der ved sin Død den 14de Febr. d. A. var 75 Aar gammel, er født her i Byen og Søn af Kjøbmand Peter Meyer og Lovise Helmer. Han havde tre Brødre og to Søstre. En af hine døde som Student, en anden som Handelsbetjent, men den tredie, Skipper Jens Meyer, lever endnu. Den ene Søster Margrethe Elisabeth var gift med afdøde Mægler Ole Eger, den anden Abelone med ogsaa afdøde Grosserer Christian Eger, begge her i Staden.

Jacob Meyer gik i Skole paa et Privatinstitut her i Byen, var derpaa som der siges en ganske kort Tid paa Kontoret hos Kammerherre Bernt Anker, og tog 3die Mai 1805 (altsaa strax efter Ankers Død) Borgerskab her i Byen. Han begyndte, uden Formue, at drive Trælasthandel og ved Siden heraf i nogen Tid en ubetydelig Boutikhandel. Denne opgav han dog snart og vedblev kun med hiint Slags Bedrift. Efter hvad vi have hørt, kjøbte han i lang Tid ikke Skove, men kun Tømmer, og da han saaledes ved Indkjøbet kunde tage Tiderne iagt, undgik han de Tab, som under Datidens usikre Handelskonjunkturer og ved Pengeforandringen ofte rammede Lastehandlerne. I de senere Aar eiede han ogsaa betydelige Skove; dog disse drev han ikke paa Udhugst, men værnede om dem endog strængere, end Hensynet til et velordnet Skovbrug maatte tilsige. Til Forædlingen af Lasten havde han selv et stort Antal Sauge oppe ved Strømmen, og Udskibningen foregik mest i hans egne Fartøier. Antallet af disse var ved hans Død 9, tilsammen med en Drægtighed af 1060½ Kom.-L.*) og saaledes var han, næst Mons Thorsen, den største af Byens Skibsrhedere. Naar til det Anførte lægges, at han siden 1822 var Ridder af Vasa-Ordenen, samt at han var en særdeles Ynder af Heste, ret en engelsk Liebhaber, da have vi maaskee i Korthed berørt det mest Fremtrædende og Bekjendte i hans Liv og Virksomhed og forlade dermed begge Dele, for at tale om hans Familieforhold.

Han var gift med Ingeborg Muus (en Søster af Proprietær Isak Muus og af Sorenskriver Muus) og havde med hende følgende Børn, der have naaet Skjels Aar og Alder: 1) Datteren Lovise, gift med Assessor C. Mørch (blandt hvis Børn en Datter er gift med Høiesteretsadvokat Kraft.) 2) Birgitte, Enke efter afdøde Brigadelæge Johan Michael Keyser (Søn af Biskop Joh. M. Keyser.) 3) Johanne, gift med Sorenskriver i Aker J. H. Egeberg. 4) Lorents Meyer, belgisk Konsul, gift med Johanne Rosenberg, en Datter af Grosserer N. Rosenberg. 5) Cathinka, gift med Kjøbm. Th. Sewell. 6) Thorvald Meyer, Ritmester og Grosserer, gift med Thea A. Tofte, afdøde Grosserer Toftes ældste Datter. 7) Helga, død ugift, og 8) Marie, gift med Grosserer Thomas Heftye.

Arvingerne have (ifølge Chr.-Posten) ved privat Skifte deelt Boets faste Eiendomme, saaledes at Ritmester Thorvald Meyer har overtaget Faderens Andeel i Soli og Sanne Brug, og Konsul Lorents Meyer hans Part i Hafslunds Brug (samt alle hans Fartøier og Størsteparten af hans Bordtomter og Saugbrug.)

Den Afdødes betydelige Virksomhed fortsættes saaledes af Sønnerne, og disse ere begge ifølge det almindelige Omdømme Mænd af Dygtighed og med et Sindelag, hvoraf man kan vente Formuen anvendt paa en Maade, der gjør den til mere end en Velsignelse for dens lykkelige Indehavere.

Ved Jacob Meyers Jordefærd, der foregik den 20de Febr., var, som man kunde vente, en usædvanlig stor Menneskemasse samlet.

*) Ved den sidste Ligningsforretning er Jacob Meyers Formue ansat til 600,000 Spd., men ifølge Andres Mening skal den udgjøre mindst en Million.

*) Deres Navne ere Fortuna, Spes & Fides, Strømmen (Skibe); Charlotte og Commerce (Brigger); Ingeborg og August (Skonnerter); Helga (Kof) og Solid [Galeas.]

Peder Anker.

Ifølge et Privatbrev fra Düsseldorf er Genremaleren Peder Anker nylig død der. Til Ligtoget, siger Brevskriveren, sluttede sig „Malkasten" med sin nye Fane, og paa Veien til Kirkegaarden fulgtes det af en saa stor Folkeskare, „som om det kunde været en Konges Ligfærd." Dette Dødsfald er saameget sørgerligere, som Ankers sidst hidsendte Billede har med Et vakt lovende Forhaabninger om hans fremtidige Kunstnerbane.

Peder Anker var Søn af Grosserer Morten Anker, Eier af Frogner († 1838) og den yngste af ti Søskende.

Norge.

Christiania. Ved Kgl. Resol. af 13de Febr. er som Løn for en Assistent hos Geschworneren i det nordenfjeldske Bergdistrikt til Fremme af Kværnsteensbrydnings-Driften i Sælvo bevilget 200 Spd.

— Ifølge kgl. Resol. af s. D. skal Korvetten Ellida foretage et 12 Ugers Øvelsestogt (fra 1ste Juni), Skonnerten Uller udrustes i 16 Uger (fra 1ste Mai) og Korvetten Nornen i 6 Uger (fra Beg. af Sept.)

— Ifølge kgl. Resol. af s. D. skal Drangendals Kornmagazin sælges ved Auktion og Auktionsbeløbet anvendes til Grundfond for en Sparebank.

— Under s. D. er Mordbrænderen Adolf Jacobsen af Frederikshald fritaget for den ham ved Høiesteretsdom af 19 Dec. f. A. idømte Livsstraf, mod at hensættes til Strafarbeide paa Livstid.

— Ifølge kgl. Resol. af s. D. skal Hypothekbanken ikke antage Bygninger i Chra. og Bergen som Sikkerhed for større Beløb end 3/5 af Brandforsikringssummen og i de andre Byer kun for 2/5 Dele af denne.

— Under 6te Febr. er Premierlieutenant i Artilleribrigaden O. R. Kjerulf udnævnt til Adjutant hos H. M. Kongen.

— Som Overretssagfører er under 23de Febr. autoriseret Kand. jur. Joh. B. Rasch, under 25de Febr. Kand. jur. C. W. Borch og 29 Febr. Underretssagfører H. A. Strand.

— Politiet har nu opdaget Moderen til det strax efter Nytaar i Fjerdingen udsatte Barn. Hun er en ung Pige fra Landet, som i længere Tid har opholdt sig her i Byen.

— Udbyttet af Aktierne i Akers mechaniske Værksted udgjør for f. A. 7 Spd. pr. Aktie.

— Bestyrelsen for Selskabet til Folkeoplysningens Fremme bebuder en ny forbedret Udgave af „Berlins Naturlære." der er bleven meget søgt som Læsebog i Almueskoler. Denne Udgave vil udkomme i Septbr. Maaned og skal indbunden paa samme Maade som forrige Udgave kun koste 24 ß Exemplaret for dem, der inden April Maaneds Udgang tegne sig som Subskribenter for 10 Exemplarer. Man maa haabe, at Selskabet, inden det lader Bogen optrykke, sørger for, at den med Hensyn til Sproget bliver gjennemgaaet og rettet af en Mand, der er mere hjemme i den norsk-folkelige Udtryksmaade, end Oversætteren.

— Den nu tilendebragte Udligning af Christiania Bynæringsskat (30,500 Spd.), og Fattigskat (33,500 Spd.) for indeværende Aar er foretaget efter en af Dr. O. J. Broch, Overretsprokurator Blich og Lektor Aschehoug udarbeidet Procenttabel. De blandt Byens 2900 Skatteydere, hvis Formue er ansat høiest, ere: Jacob Meyer (600,000), Th. Joh. Heftye & Søn (370,000 Spd.), H. Gulbransen (350,000 Spd.), W. Egeberg & Ko. (220,000 Spd.), N. O. Young (220,000 Spd.), M. Thoresen (200,000 Spd.), Assessor Brun (180,000 Spd.), Th. Meyer (170,000 Spd.), C. Tostrup (150,000 Spd.), C. Schou (120,000 Spd.), N. Rosenberg & Søn (110,000 Spd.), J. D. Schwensen (100,000 Spd.), A. Grüning & Ko. (100,000 Spd.) og Chra. Sparebank (100,000 Spd.). Efter J. Meyer er M. Thoresen sat til høiest Næringsskat.

— De af Storthinget i Budgetterminen bevilgede 1500 Spd. til Fordeling mellem de slettest lønnede Fogder, ere ved kgl. Resol. af 13de Febr. tildeelte følgende Femten: Fogderne i Namdalen, i Helgeland, i Nobygdelaget og i Lofoten og Vesteraalen, hver 150 Spd.; Fogderne i Bamble, i Salten, i Fosen, i Numedal og Sandsvær, i Romsdalen, i Senjen og Tromsø, og i øvre Thelemarken, hver 100 Spd.; Fogderne i Sønd- og Nordfjord, i Gudbrandsdalen, i Nordmøre og i Østerdalen hver 50 Spd.

Ifølge kgl. Resol. af s. D. kan Justits- og Politidepartementet i forekommende Tilfælde tilstaae en midlertidig Forhøielse i de lovbestemte Underholdningspenge for Varetægtsfængsler af indtil 6 Skill. daglig for hver Fange.

— Under 25de Febr. er Ritmester Thorvald Meyer udnævnt til Ridder af Vasa-Ordenen „med naadigst Tillæg, at han skal beholde det af hans afdøde Fader i 34 Aar baarne Ordenstegn."

— Historiemaleren C. Brun skal have faaet det Hværv, for 500 Spd. at male en Altertavle til Akers Kirke.

— Sparebanken har ophævet Bestemmelsen om at Ingen maatte i den eie mere end 2000 Spd.

I et Mormonerblad angives Sektens Tilhængere i Norge til 198, og i de nordiske Lande tils. til 2692 Personer.

Molde Kjøbstad havde ved Folketællingen 1454 Indbyggere (i 1845 1183.)

I Tønsbergs Tolddistrikt laa den 21de Febr. 4 Skibe, 8 Brigger og 2 Skonnerter færdige til at afgaae til Nordishavet paa Sælhundefangst.

Kragerøes Folkemængde var ved Tællingen 2213 (i 1845 1859.)

Svelvikens 1475 (i 1845 1201.)

Porsgrunds 2436 (i 1845 2214.)

Farsunds 1170 (i 1845 1095.)

Grimstads 1124 (i 1845 806.)

Throndhjems og Forstædernes Folkemængde 16012 (i 1845 13819)

Selbu. Den 7de Febr. døde Skolelærer J. Wigen, der skal have været en i sin Stilling særdeles duelig og agtet Mand.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Biskoppen i Gøteborg Anders Bruhn, der besad „dyb Lærdom" og var „en Præst i Ordets sande Betydning," afgik ved Døden den 23 Febr. Han var født 1778.

Danmark. Ministeren for Slesvig H. J. A. Raasløff har under 18de Febr. efter Ansøgning erholdt Afsked og C. C. Hall er beskikket til midlertidig at antage Bestyrelsen af Ministeriet for Slesvig.

— Den 21de Febr. opløstes Rigsdagen.

— Efter 15 Timers Votering har Rigsretten frifundet de anklagede Ministre og paalagt Statskassen Sagens Omkostninger. (!)

England. Tydske Blade tale om en Alliance mellem Rusland, Østerrig og Frankrig, og Times viser, hvorledes Rusland, ifølge Regjeringsformen, maa vente mere Sympathi hos disse Stater end England. Men Bladet tilføier ogsaa, at hvis den forbigangne og nærværende Tid tilhører Frankrig og Østerrig, da ligger Fremtiden i Englands Haand. Af alle tre Magter kan det bedst fortsætte Krigen. Dets Finantser ere i den bedste Orden, dets Kredit meget udstrakt og dets Hjælpekilder langtfra udtømte. Dets „Flaade er det frygteligste Ødelæggelsesmiddel, Verden har seet," og dets Armee er, hedder det, „Intet mod hvad den kan blive, om Krigen endnu i nogle Aar fortsættes."

— Natten mellem 6te og 7de Febr. rasede i Skotland en frygtelig Storm, der i forskjellige Byer tilintetgjorde Huse. Kirker, Skibe og Menneskeliv. Især var Ødelæggelsen uhyre paa Tod & Mac Gregors prægtige Skibsbygningsværksteder i Glasgow. Den anslaaes til 60—80,000 Spd. „Ganger Rolf" tilhørende det søndenfjeldske Dampskibselskab, blev ved Sammenstød med et andet let beskadiget.

— Portsmouth indrettes til en Fæstning, der skal rumme 30,000 Mand.

— Under Benævnelsen „Victoria-Korset" er der stiftet en ny Orden til Belønning for Tapre af Hæren og Flaaden, for hvem Bath-Ordenen ikke var anvendelig.

Frankrig. Konferentsen begyndte den 25de Febr. De Befuldmægtigede ere ifølge tidligere Tel.-Efterr.: For Frankrig Udenrigsministeren Walewski (der har Forsædet) og Gesandten i Wien Bourqueney; for Østerrig Udenrigsministeren Grev Bouol og Baron Hübner; for Rusland den 70aarige Grev Orlow, der i høi Grad besad den forrige Keisers Tillid, og Baron Brunnow, tidligere Gesandt i London, der snart i 40 Aar har været i diplomatisk Stilling; for Sardinien Grev Cavour og Villemarina; for Tyrkiet Storveziren Ali Pascha (71 Aar gl.) og Muhamed Djemel Bey. I første Møde fastsattes, at der skal afsluttes en fuldstændig Vaabenhvile, der skal gjælde indtil 31te Marts. Men den skal dog ikke have nogen Indflydelse paa den Blokade, som allerede er aabnet, eller skal aabnes. Det 5te Punkt af den foreløbige Overeenskomst skulde først tages under Overveielse.

— Digteren Henrich Heine døde i Paris den 17de Febr., efter i flere Aar at have været sengeliggende.

— Børsen forskrækkedes nylig ved en Artikel, som Monitøren optog af Siécle, hvilken udtalte sig mod at Nikolajew forbliver en Orlogshavn og betegnede Faren for Europa ved Alandsøernes Befæstning.

De forenede Stater. Den 2den Febr. endte det allerede i forrige Aar begyndte Valg af Ordfører i Kongressen, efterat utallige Voteringer vare foretagne, uden at noget af Partierne vilde give efter. Republikanerne seirede dog omsider. Den Valgte hedder Banks.

☞ **Subskription paa nærværende Blad modtages i alle Landets Postkontorer og Postaabnerier og her i Byen i Joh. Dahls Boghandling, samt hos Bladets Kasserer og dets Redaktør, og er bindende for et Aar eller længere, hvis Opsigelse ikke finder Sted inden Oktober Maaneds Udgang. Bladet udkommer een Gang om Ugen og koster 60 ß Kvartalet for indenbyes Boende, 66 ß forsendt gjennem Posten. Bidrag til Bladet leveres af mange af vore bekjendte Forfattere. Med Udgivelsen er forbundet en Præmiefordeling af 250 Spd., hvilken finder Sted ved Aarets Slutning. Gevindsterne fordeles herefter saaledes: 1 paa 50 Spd., 1 paa 20 Spd., 1 paa 15 Spd., 6 paa 10 Spd. og 21 paa 5 Spd., eller ialt 30 Gevindster**

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 10. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 8de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Erfaringer ang. den kunstige Fiskeformerelse.

(Af Professor H. Rasch.)

(Slutning.)

At bruge Rognen og Melken af død Fisk vil jeg fraraade, især dersom Befrugtningen ikke kan foretages strax, efter at Fisken er dræbt, og den tillige skal transporteres en længere Vei. Det er langt bedre at foretage Befrugtningen paa Fiskestedet og nedlægge den befrugtede Rogn lagviis i fugtig Myrmose. Hertil ere smaa af Flise flettede Kurve særdeles hensigtsmæssige. Paa Bunden af en saadan lille Kurv lægger man et temmelig tykt Moselag, som trykkes jævnt med Haanden, derpaa øser man saameget Rogn, at de jævnt udbredte ikke komme til at ligge tykkere end i dobbelt Lag. For at faae Æggene jævnt udbredte, sænker man Kurven langsomt ned i Vand, indtil det jævnt staar over Æggene, som da let udjævnes, hvorpaa den langsomt løftes op af Vandet. Et Lag sammenklappet Mose lægges over dette Rognlag og et nyt lægges derover, og saaledes vedbliver man, indtil Kurven er ¾ fyldt, da man over sidste Rognlag lægger et saa tykt Moselag, at det rager op over Kurvens Rand. Med nogle Krydsbaand hindres Mosen under Kjøring og Skumplen fra at rystes ud. Til Transport af Rogn kan ogsaa benyttes smaa Trækasser, i hvis Bund man har boret nogle Huller. I stræng Kulde kan de mindre Kasser eller Kurve sættes i en større Kasse og ompakkes med Halm — eller endnu bedre Mose. Det skader ikke, at man tager den indpakkede Rogn ind i opvarmet Rum, forudsat at Temperaturen ikke er overmaade høi, og Rognen ikke i længere Tid udsættes for dens Paavirkning. Apparatet ved Greffsen er udelukkende besat med transporteret Rogn, og har end en stor Mængde deraf vist sig uskikket til Udvikling, saa holder jeg mig dog overbevist om, at dette mindre maa tilskrives Transporten end Feil ved Befrugtningen. Den af Hetting fra Hougsund medbragte Laxerogn, som han selv havde befrugtet, og bragte hid i en meget stræng Kulde, hvis skadelige Virkning han dog ved hensigtsmæssig Indpakningsmaade hindrede, har af alle hidsendte Leveringer vist sig som den fortrinligste, i det ikke flere Æg af denne Sending have antaget den hvide Farve end i Hougsundsapparatet, hvori Størsteparten af den samtidig erholdte Rogn umiddelbart overførtes fra Befrugtningskarret.

Foruden de forhen paapegede Forbedringer ved det i Begyndelsen af denne Opsats beskrevne Udklækningsapparat vil jeg desuden foreslaae følgende: I Midten af de 6 Alen lange Udklækningsrender anbringes en Tværvæg paa følgende simple Maade: Et malet og tørt Træbret af Længde som Rendens Bredde og ¼ Tomme lavere end Zinkrendens Dybde, forsynet med et halv cirkelformigt Udsnit paa Midten af den mod Bunden vendende Kant, trykkes ned i Midten af Zinkrenden. I det halvcirkelformige Udsnit trykker man en Dot Myrmose. Skulde denne Tværvæg vise sig altfor læk paa enkelte Steder, kan dette raades Bod paa ved Hjælp af Myrmose eller et andet finere Tætningsmaterial f. Ex. Bomuld. Aabner man nu Udledningsrøret for nederste Afdeling, da vil, dersom dette er videre end Tilledningsrøret, en stærk Strømning afstedkommes og Slampartiklerne samt andre lettere Urenligheder derved let og hurtig bortskaffes. Ved derefter at tage Mosedotten ud af Bundhullet for øverste Afdeling, vil man opnaae det samme Resultat for denne. Vil man beholde den udklækkede Yngel i Apparatet, efterat Navleblæren er forsvunden, saalænge at der bliver Spørgsmaal om at forskaffe den Føde, da vil et Middel, hvorved man med Lethed kan fjerne det ikke fortærede Næringsstof, blive saameget nødvendigere, som det, tilbageliggende i Apparatet, vil ved de sig deraf udviklende Gjæringsprodukter forurene Vandet i en for Yngelen skadelig Grad, især hvis man disponerer over en mindre Vandmængde. Det vil maaskee blive nødvendigt at beholde Yngelen enten i selve Udklækningsrenderne eller i Opsamlingskassen, indtil Vandet i den Bæk, Elv eller Indsø, hvori man har bestemt sig til at slippe den, opnaar omtrent samme Varmegrad som Apparatets; thi en pludselig Temperaturforandring indvirker desto skadeligere paa Yngelen, jo yngre den er. At Opsamlings- og Filtrerkassen begge bør være forsynede med Bundluker for at lette Renholdelsen, behøver neppe at paapeges.

Det Spørgsmaal: „hvormed skal man føde Yngelen i den Tid, den holdes i Apparatet," maa nu besvares; men til denne Besvarelse mangler jeg endnu egen Erfaring og maa derfor meddele, deels hvad jeg derom har læst, deels hvad jeg agter at forsøge i den under min Bestyrelse værende Udklækningsindretning. Professor Coste angiver, at han fodrer sine Smaafiske af Laxefamilien med kogt sønderrevet Kjød. Dette agter jeg ogsaa at forsøge og vil bære mig ad paa følgende Maade: Jeg nedlægger et renskaaret Kjødstykke i Vand, naar det er i fuld Kog, for saa hurtigt som muligt at koagulere Æggehviden, hvorved det beholder de fleste nærende Bestanddele. Kjødstykket rives paa et Rivjern, hvorved erholdes saa fine Smaadele, at de kunne optages af Fiskeungerne. Dette Fodringsmiddel udstrøes lige ved Indledningsstrømmen i øverste Afdeling og i Vandstrømmen, som styrter ud over den i Midten af Randen anbragte Tværvæg. Strømmen vil da føre Fodringsstoffet — efter dettes større eller mindre Finhed eller efter Strømmens større eller mindre Kraft — kortere eller længere bort fra Indstrøningsstedet. Jeg vil ogsaa forsøge at nedlægge i Renderne smaa Blodkager og desuden noget af det Trævlestof, som bliver hængende ved Vispen, naar man visper varmt Blod. Kogt og finreven Fisk skal ogsaa blive forsøgt. Agter man at beholde og bringe en Deel af den i et større Apparat udklækkede Yngel i egne med tilstrækkeligt Vandtilløb forsynede Damme for deri at lade dem udvikle sig til salgbar Vare, da vil jeg tilraade følgende billige Fodringsmaade, som i den varme Aarstid lader sig udføre. Alleslags dyriske Substantser, som ikke anvendes til Menneskeføde, f. Ex. friskt Affald ved Slagterierne, der i Nærheden af Byerne er let at erholde, lægges paa en Rughalmbundt, hvori Straaene ligge jævnt ved Siden af hinanden, saaat, den ved at Enderne sammenknyttes, kommer til at danne en Slynge, hvori Affaldet kan ophænges over Dammen. Saasnart dette begynder at raadne, lægge Fluerne deres Æg deri, hvoraf fremkommer Larver i tusindviis, som, i det de skulle forpuppes, søge ud af den raadnende Masse, falde i Vandet og fortæres med Graadighed af Fiskene, som deraf erholde et stærkt fødende Næringsstof. Foruden saadant Affald kan man over Fodringsdammene ogsaa ophænge skudte Kraaker, selvstyrtet Fjærkræ, kort sagt Alt, hvori der, som man hos os udtrykker sig, gaar Mark. Næsten overalt kan man i Haverne og om Husene samle en Mængde Metemark, Kaalorme og andre Larver. Omkring Bredderne af Dammen paa grundt Vand kan man lade henbringe en Mængde Froskeleg; thi de deraf fremkomne Unger afgive god Næring for Fiskene. Man kan desuden i en saadan Dam eller i selve Apparatet udklække Rogn af de vaarlegende Fiskearter, der ikke ere Rovfiske, f. Ex. af Mort, Brasen, Haslung, Orbuk, Karusser, hvoraf Yngelen ogsaa kan tjene de værdifuldere Orretarter til Føde. Jeg tvivler ikke paa, at man ved et saadant Fodringssystem vil kunne høste betydelige Fordele af vel beliggende og godt indrettede Fiskedamme. At de maa være forsynede med Grundluke og en gittret Afløbsluke i Dæmningens Overkant, er klart; thi Dammen bør kunne fuldstændig tømmes. Tillader Lokaliteten saadant, da bør man anlægge en Række Damme, hvoraf den øverste bør være den mindste og den nederste — til Udfiskning bestemte — den største. Man burde vel i Regelen have 4 Damme, dersom man vil lade Fisken blive 4 Aar gammel, inden den optages til Forsælgning, og den bør da have en Gjennemsnitsvægt af 1—2 Pd., hvilket vel hovedsagelig vil afhænge af Fodringens Mængde og gode Beskaffenhed. Tager man Hensyn til den hurtige Vægtforøgelse, som finder Sted hos Laxen i den Tid, den opholder sig i Havet, en Vægtforøgelse, som undertiden udgjør 1 Pd. ugentlig, og som ene kan tilskrives den rigelige Næring, som Havet tilbyder den, da har man Grund til at antage, at Orreten i Fiskedammene kan opnaae den ovenfor angivne Vægt i Løbet af 3 Aar, og man kan da lade sig nøie med 3 Damme. Ved Greffsen bliver Omløbet bestemt til at blive 3 aarigt. De Erfaringer, man derved faar Anledning til at indhente, skal jeg, om Gud vil, bekjendtgjøre.

Det er efter min Mening ingen saa gridsk Forhaabning, at Eieren af dette smukke Anlæg i Tiden vil høste gode Renter af de ikke ubetydelige Omkostninger, som har været forbundne med dets Istandbringelse.

Ved de talrige Forsøg, som jeg har anstillet for at udfinde et simpelt Apparat til Udklækning af Fiskerogn hjemme i Huset, har jeg udfundet følgende, som man vistnok vil indrømme er saa simpelt, at Enhver uden ringeste Bekostning kan faae det istand, da det alene bestaar af et Vaskevandsfad, en Theskaal og en Glasskive til at lægge over den sidstnævnte. Da jeg erfarede, hvor godt de befrugtede Rogn holde sig i fugtig Mose, og da jeg betænkte Mosarternes stærke hygroskopiske Natur, blev det mig klart, at man her havde et Middel ved Haanden til at frembringe den behørige Omskiftning af det Vand, som man bragte i Berørelse med de sig udviklende Æg. Vaskevandsfadet blev til den Ende sat i Vinduet, Theskaalen blev sat paa et Mursteensstykke i Midten af Fadet, saaledes at dens Rand stod noget høiere end Fadets; derpaa udsøgte jeg lange og friske Mosstengler, som ordnedes saaledes, at deres ene Deel (Roddelen) hvilede paa Theskaalens Bund og deres anden (Topdelen) ludede ud over dens Rand. Disse Mosstengler vare bestemte til at virke som Hæverter. Over disse lagdes et Moselag, som fyldte Skaalen paa ¼ Tomme nær. Af Vaskevandskanden fyldtes Skaalen med Vand indtil Bredderne, og Glasskiven lagdes over. Fra de ud over Randen ludende Ender af Mosstenglerne dryppede nu Vandet raskt ned, og Vandet i Theskaalen sank hurtigt. De befrugtede Æg lagdes nu paa Moselaget, og hver Morgen og Aften fyldtes Theskaalen til Bredderne med rent, kuldslaaet Vand. Vandets Temperatur varierede i dette Apparat temmelig betydeligt, i det det om Morgenen efter en kold Nat viste + 5° og senere ud paa Dagen, da der var ildet stærkt i Værelset, + 14° R. Dette havde imidlertid ingen skadelig Indflydelse paa Fosterudviklingen, der foregik i dette Apparat — paa Grund af den høie Middeltemperatur, som jeg ansætter til 10° R. — langt hurtigere end i de samtidigt i Greffsenapparatet nedlagte Rogn. I Laxerogn nedlagte 11te December viste Fosterstriben sig allerede 1ste Januar; i Siikrogn nedlagt 31te December viste Fosterets mørke Øine sig 19de Januar; paa Greffsen medgik næsten den dobbelte Tid med at bringe Udviklingen til samme Grad. Min Erfaring strider saaledes mod, hvad der af alle mig bekjendte Forfattere, med Undtagelse af Baccius, anføres om, at Temperaturen i Udklækningsapparatet bør holdes jævn og for Orretfamilien temmelig lav — helst + 8°. Jeg tror, at Temperaturen kan uden Skade for Udviklingen variere mellem 0 og + 15, og anseer en Middeltemperatur af 10 — 12° fordeelagtigst. Det skader ikke, at Æggene ligge i umiddelbar Berørelse med hverandre, og derfor kan man i saadanne smaa Apparater udklække en stor Mængde Fiske. For Udviklingslæren er det af Vigtighed at besidde et simpelt Middel, hvorved uden Bryderi og Bekostning Organernes Udvikling og deres oprindelige Struktur med større Lethed kan iagttages end ved de fleste øvrige Dyreklasser.

Philologisk-philosophiske Indlæg i Striden om Norskheden.*)

(Af Ge. Vilh. Lyng.)

II.

Et andet Punkt, hvorimod Norskhedsmændene have rettet deres Bestræbelser, er Sprogets Rensning for fremmede Ord og Berigelse ved Optagelsen af nationale. Det maa visselig indrømmes, at Sproget i forrige Tider er blevet i den Grad opblandet med overflødige fremmede Ord, at det næsten tabte sin Charakteer, og at derfor en Reaktion er fuldkommen berettiget; men det er paa den anden Side min Mening, at denne Reaktion kan gaae for vidt, og at man ikke har Ret, naar man betragter alle fremmede Ord, der strængt taget kunne und-

*) I No. 51 f. A. stod det første af disse Indlæg og angik væsentlig Lydstoffets Svækkelse og Fortyndning i de nyere Sprog overhovedet, og saaledes ogsaa i vort. Uagtet Red. ingen Ven er af alskens fremmede Ord, har han ingen Betænkelighed fundet ved at optage nærværende Indlæg, der neppe kan kaldes mere end en Advarsel mod at udstøde de fremmede Ord, hvor Udtrykkets Rigdom og Nuancer vilde lide — eller, for at tale som gode Norskhedsmænd, hvor man ikke vilde kunne erstatte dem med norske uden „at vise sin Armod."

væres, udelukkende som en Overflødighed og et Onde, og det er denne Mening, jeg her vil stræbe nærmere at udvikle og begrunde.

Det kan vel ansees for almindelig anerkjendt, at Civilisationen ialfald har et kosmopolitisk Element, eller at selve et Folks Nationalitet først faar sin rette Udvikling ved den mest udstrakte og levende Berørelse med andre Nationer. Ethvert Folk har som Følge af dets eiendommelige Standpunkt sin særegne aandelige Synskreds med sin særegne Horizont; med andre Ord: ethvert Folk har sine Forestillinger, Begreber og Ideer, der fortrinsviis ere dets Eiendom, forsaavidtsom de hos det deels have faaet deres Bestemmelse og Udvikling, deels spille en Hovedrolle, medens de samme i andre Nationers Ideekreds indtage en underordnet Plads, og om end de fleste høre til Nationernes Fælleseiendom, saa sees dog fra enhver Nations eiendommelige Standpunkt enhver Gjenstand i et særeget Lys, og saaledes faar i ethvert Sprog ethvert Begreb en egen Farvning ved sin Relation til Nationens eiendommelige Tænkemaade og Opgave. Denne nationale Eiendommelighed maa bevares i Sproget, saavelsom paa andre Gebeter; den indeholder i Spiren det enkelte Folks Opgave og dens Løsning, det Bidrag, det har at levere til Menneskehedens fælles Liv og Udvikling, og, naar en Nation har opgivet sin Charakteer, da har den været sit Kald utro og er at betragte som et unyttigt Lem paa Menneskehedens Legeme. Men denne Folkets Troskab mod sig selv er ikke det Hele: Legemets Sundhed beror vistnok paa den ene Side derpaa, at hvert Lem gjør sin særegne Gjerning; men paa den anden Side beror den ogsaa paa, at alle Dele staae i levende Vexelvirkning og berøres af den Livssafternes Strømning, der opholder dem og igjen opholdes af dem, idet enhver dertil leverer sit Bidrag. Saaledes forholder det sig ogsaa i det aandelige Liv: Menneskehedens aandelige Velvære afhænger ikke blot af, at ethvert Folk bevarer sin Eiendommelighed og gjør sin særegne Gjerning, men ogsaa deraf, at det ikke absolut bliver staaende indenfor de Grændser, Nationaliteten sætter det, men ved levende Forbindelse med andre Nationer meer og meer udvider sin aandelige Synskreds og forøger sin aandelige Skat, sit Ideeforraad, ved Optagelse og Assimilation af fremmede Forestillinger og Synsmaader. Det er vistnok saa, at Forestillingen paa forskjellige Maader kan benyttes uden Optagelse i Sproget af det tilsvarende Ord: den kan f. Ex. gjengives ved Omskrivning eller ved omtrentlig tilsvarende nationale Ord, eller det fremmede Ord kan bruges leilighedsviis af de Lærde uden at faae Borgerret; men deels gjengives derved kun ufuldstændigt den Nuance af Begrebet, som her repræsenterer den fremmede Nationalitet, og Indtrykket af denne bliver saaledes svagere, mindre levende, deels bliver denne Berørelse med den fremmede Nationalitet kun forbigaaende; Folkets Eiendom bliver hin Nuance af Begrebet først derved, at det Ord, hvortil den er knyttet, optages i Sproget. Derved beriges Folkets Aand og Folkets Sprog, Sproget, idet det faar Udtryk for Begrebsnuancer, hvorfor det før ikke havde Udtryk, og det maa utvivlsomt ansees for et Fortrin ved det engelske Sprog, at det for saamange Gjenstande og Begreber har to Betegnelser, en fransk og en germanisk, hver med sin Nuance i Betydning. Ved at gjennemgaae de fremmede Ord f. Ex. i det norske Sprog, vil man i Almindelighed finde de Nationers Sprog, der middelbart eller umiddelbart have været dette Folks Lærere, repræsenterede ved et Antal Ord, der ere hentede fra den Sphære, hvori vedkommende Nation er optraadt som Læremester, og som have sin eiendommelige Betydning ved den Relation, hvori de staae til hiin Nations særegne Charakteer og Grundbetragtning af Livet. En saadan Gjennemgaaelse vilde uden Tvivl afgive et interessant Bidrag til Folkets Kulturhistorie; men hverken har jeg for Tiden de dertil fornødne Kundskaber, og heller ikke er her Stedet til det; jeg kan her kun give enkelte Antydninger og oplyse dem ved nogle Exempler, der tilfældigen frembyde sig for mig.

Fra det latinske og — indirekte — det græske Sprog have de nyere (efter en Bemærkning af Hegel om Ordene Moralitet og Sædelighed, Existens og Tilværelse etc.) optaget Udtryk for Reflexionsbegreber, medens Udtrykkene for, hvad der henhører under Umiddelbarheden, almindelig ere nationale. Saaledes betegner sørgelig det umiddelbare Indtryk, Tingen gjør paa den paa en eller anden Maade Interesserede, medens derimod tragisk indeholder den interesserede Betragters Dom over Tingens objektive poetiske Betydning; noget Lignende gjælder om latterlig og komisk, Spot og Satire, Tro og Religion, Oprør og Revolution, Skyldner og Debitor, Anseelse og Kredit, Borgen og Kaution, Lidenskab og Affekt, Digterkunst og Poesi, udmærket og klassisk, Virkelighed og Realitet, Betragtning og Reflexion, Gjenstand og Object, Tugt og Disciplin, borgerlig og civil, Kriger og Militær, Dannelse og Kultur, Indrømmelse og Koncession, Bekjendelse og Konfession, fornuftig og rationel, folkelig sammenlignet med national og populær etc; overhoved have de latinske (og græske) Ord mer Hensyn til Institutioner f. Ex. juridiske, til det ydre, objektive, formelle Forhold, Tingens objektive Indhold og Beskaffenhed som Gjenstand for Reflexion og Bedømmelse, de nationale derimod til den personlige Stemning og det reelle, personlige Forhold. Dette stemmer med det historiske Faktum, at det er fra Romerne, Germanerne under Middelalderens lange Skolegang have modtaget den egentlige Civilisation, men siden paatrykt denne Præget af den dybere, personlige Inderlighed, som var dem eiendommelig. Det maa forresten med Hensyn til mange af de anførte Exempler bemærkes, at det kan være uvist, om de nærmest ere laante fra det latinske eller det franske Sprog, saaledes Ordene Revolution, national etc. Fra det franske Sprog ere blandt Andet optagne en heel Deel Ord, der have deres eiendommelige Betydning, seede i Sammenhæng med den Forfinelse, Udvikling og høiere Vurderen af Selskabslivets Former, der er udgaaet fra Franskmændene, saaledes: Mode, Etiquette, Galanteri, Kour, kourtisere, Kourtoisie (allerede optaget i det Oldnorske), aimable (se en Bemærkning af Forfatteren til en Hverdagshistorie i „Korsveien"), formel (sammenlignet med formelig) og mange andre.

General Colin Campbell.

Der er dog ingen fremmede Ord, der i den Grad ere blevne os uundværlige og i den Grad ere indforlivede i Sproget, som de tydske; de have faaet Indfødsret og staae ikke længere for Bevidstheden som fremmede, hvortil naturligviis Sprogenes nærmere indbyrdes Slægtskab har bidraget meget, og saavel paa Grund heraf, som og paa Grund af deres Mængde er det endnu vanskeligere ved dem end ved andre at bringe nogen systematisk Oversigt istand.

Til Slutning gjentager jeg, maaskee til Overflod, at det ikke er min Mening, at man ikke skulde have Lov til at afskaffe tydeligen unyttige fremmede Ord og optage gode og brugbare af Folkesproget; men jeg tror, man bør være forsigtig, at man ikke skal komme til at berøve Sproget, hvad der virkelig er en Fordeel og en Berigelse for det.

Faaberg, den 20de Februar 1856.

General Colin Campbell.

Denne tapre Kriger har ikke vundet sine første Laurbær paa Krim. Allerede under Krigen i Spanien lagde han den første Grund til det Krigerry, som først under nærværende Krig har udbredt hans Navn over hele Europa. Han var med ved Vimiera, ved Corunna, paa Tilbagetoget under Sir Johan More, ved Barossa og ved Tarisa. Ved den berømte Beleiring af St. Sebastian fik han to svære Saar; ved Overgangen over Bidassoa blev han ogsaa haardt saaret. Mod Slutningen af 1812 var han ansat ved Ballesteros's Armee, og blev sendt paa en Expedition for at undsætte Tarragona. I 1814 til 15 tjente han i Amerika. I 1823 kommanderede han som Brigademajor de Tropper, der bleve udsendte for at kue Opstanden i Demerara. I 1842 gjenfinde vi ham i China, hvor han var med ved Indtagelsen af Chinkianfu og under de paafølgende Operationer ved Nankin. Under hele Felttoget i Indien 1848—49 kommanderede han den 3die Division af Punjab-Armeen, og deeltog i Slaget ved Ramnuggur, Overgangen over Chenab, Affæren ved Saveolapore, Slaget ved Chilianwallah (hvori han blev saaret), Goojerat og Slutningsoperationerne. I 1851 og 52 kommanderede han som Brigadegeneral i Peshawurdistrikterne, hvor han havde stadige Skjermydsler med de omkringboende Fjeldfolk; det var her han med en liden Afdeling Kavalleri og Artilleri tvang 8000 Momunder til Underkastelse. I 1852 kommanderede han under en Expedition mod Utmankbail- og Ranazaistammerne, fra hvem han erobrede flere stærkt befæstede Landsbyer og som han tilsidst tilføiede et fuldstændigt Nederlag i det blodige Slag ved Iskakote, hvor han anførte 3000 Mand mod 8000. Efter dette Felttog blev Sir Colin udnævnt til Kommandør af Bathordenen; for nylig er han dekoreret med Bathordenens Storkors; han har desuden flere Krigsmedailler.

Paa Krim har C's Brigade deeltaget i næsten hvert Slag. I Slaget ved Alma, 20de September 1854, var det hans Høilandsbrigade, som i Forening med Garderne vadede over Elven, for at understøtte den lette Division, og afgjorde Dagen. Da Russerne begyndte at trække sig tilbage, opstod der en Kappestrid mellem Garderne og Høilænderne, om hvem der først kunde komme til at storme de russiske Forskandsninger. Men Sir Colin vilde ikke lade sig den Ære glippe af Hænderne, og med de Ord: „Vi ville ikke have Andet end Høilandshær her," stormede han frem i Spidsen for sine Folk, drev Russerne ud og satte saaledes Kronen paa Dagens Bedrifter. Det var ved Synet af denne Storm, at General Canrobert skal have udraabt: „Kunde jeg have den Lykke at kommandere et engelsk Korps i tre Uger, skulde jeg dø glad!"

Ved Balaklava, da Russerne efterat have indtaget de tyrkiske Skandser, angreb med deres hele Kavalleri, var det Campbells ene Regiment, som uden at forme Karre, ved sin urokkelige Holdning tvang det fiendtlige Kavalleri til at trække sig tilbage.

Under det morderiske Slag ved Inkerman havde hans Høilændere Post ved Balaklava for at tilbagedrive Flankeangrebet.

Da Sir Colin ifjor Høst var i England, hvor han naturligviis baade af Dronning og Folk blev vist saamegen Hæder som Engelskmænd kunne vise en navnkundig Landsmand, blev han fra Glasgow anmodet om at stille sig til Valg til Parlamentsmedlem, men han svarede, at han fra sit femtende Aar ikke havde været andet end Soldat og nok vilde komme galt fra det, hvis han indlod sig paa Politiken.

Det Portræt, der ledsager denne Skizze, er efter en Photographi, som General Campbell har ladet tage af sig, efter Anmodning af Dronningen. Saameget maatte der til, thi den gamle Haudegen har hidtil ikke ladet sig bevæge til at sidde for nogen Maler.

De mineralogiske Expeditioner til Grønland.

I de sidste Aar har Grønland erholdt en særegen Interesse ved sin Metalrigdom og de Expeditioner, som denne har fremkaldt, og dette foranlediger os til at berette Noget saavel om hine Expeditioner, som om selve Landet.

I Aaret 1850 tilstod den danske Regjering et Selskab, bestaaende først af Kjøbenhavnere, men siden ogsaa af Englændere, Tilladelse til i Grønland at anlægge Bergværker, og forlenede derhos Selskabet med Eneret paa alle Gruber og mineralske Skatte, som det i Løbet af et vist Antal Aar maatte opdage. Som Følge heraf udsendtes til Grønland endnu samme Aars Foraar en Expedition, hvormed fulgte Mineralogen og Chemikeren J. W. Tayler. Expeditionens Maal var at undersøge de Steder, hvor Mineralier skulde forekomme, og hvorvidt Driften paa dem vilde vorde lønnende. Omenak, under den 70de Breddegrad, var det første Sted, som man besøgte. Her fandtes Graphit (Blyantssteen) i stor Mængde og af en fortrinlig Beskaffenhed. Paa Sydsiden af Omenakfjorden fandtes store Sandsteensmasser, hvilke indeholde Kul og Skiffer. Paa et Sted ved denne Bugt, Karsonak, er opskudt megen Trap, der har trængt Sandstenen op til 1000 Fod. Her findes istedet for Kul et stort Leie af Graphit. I Vesten gaar Graphiten

over i Steenkul. I Øst træffer man bituminøst Træ i stor Mængde. Man støder paa hele Stubber og Dynger af forkullet Træ. Enkelte Træer vise endnu Spor af Bark, og mange Træer have et Gjennemsnit af 2—3 Fod. Nutildags finder man i denne Deel af Grønland ikke Planter, der ere høiere end en Fod og tykkere end en Finger; og vil man ikke antage hine forkullede Træer for at være Levninger af Skove, som ere bragte hid af en Vandflom i en fjern Fortid, saa maa der siden hine Træers Vært være foregaaet en stor Forandring i Landets Klima. Selv i den søndre Deel af Landet og paa de af Naturen mest begunstigede Steder træffer man sjelden en Busk af mere end en Mands Høide og en Arms Tykkelse, og det er da den arktiske Pil (Salix Arctica.)

Naar Nordgrønlands Klima har været af den Beskaffenhed, at der kunde voxe slige Træer som de, der findes forkullede, saa er det saare rimeligt, at Dyreverdenen dengang var rigere — at Fugle byggede Reder i Grenene af disse Træer og at firføddede Dyr opholdt sig i deres Skygger. Men de ere alle forsvundne og de eneste Landdyr, som endnu findes i vild Tilstand i Grønland, er Rensdyret, Ræven, Haren, Lemenn og Isbjørnen, der imidlertid hører ligesaameget Søen som Landet til. Af Fugle gives her kun Ryper, Ravne, Falke, Ugler og et Par mindre Fuglearter.

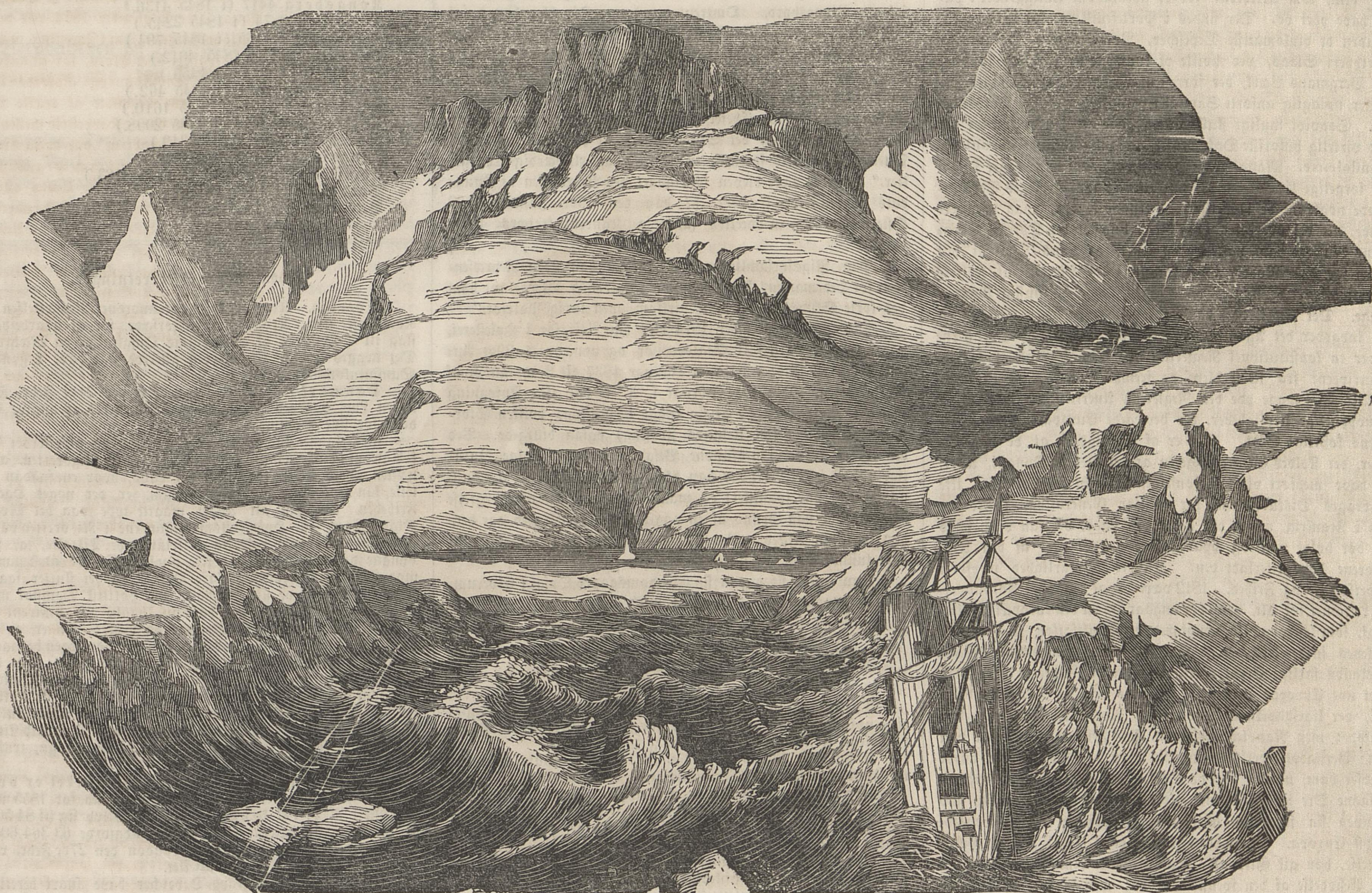
Efterat man havde forladt Omenak, seilede man sydover, besøgte Frederikshaab og gik derpaa til Arksuk, beliggende under 61 Gr. 20 M. n. B., hvor der foretoges en Undersøgelse af de derværende Blyaarer og hvor høist lovende Spor af Kobber- og Tinerts fandtes. Derefter besøgte en Baad Storøen, 60 Gr. 3 M. n. B., hvor der fandtes broget Kobbererts, der indeholdt 60 Procent reent Kobber. Ogsaa stødte man paa Klumper af gedigent Sølv, som laa adspredte paa Marken. Men da imidlertid Vinteren havde begyndt at indfinde sig, seilede man i Slutningen af September bort fra Arksuk og indtraf efter 6 Ugers Reise i London. Udbyttet af Foretagendet bestod i rige Prøver af Graphit-, Sølv-, Kobber- og Tinerts og gedigent Sølv.

Paafølgende Aar afgik nok en Expedition, og efterat den var vendt tilbage med endnu mere tilfredsstillende Beviser for at Bergværksdriften her vilde blive lønnende, dannede der sig et engelsk-dansk Interessentskab, bestaaende af 5 Personer, der vare i Besiddelse saavel af den til Øiemedet fornødne Kapital som videnskabelig Kyndighed. Og nu afseilede en tredie Expedition, der under Opsyn af en af Selskabets Medlemmer medtog Bergmænd til at oparbeide en i Nunarsoit opdaget Kobbermine. De begyndte paa en meget rig Deel af Aaren og bragte for Dagen en Skibsladning af Kobbererts, der indeholdt over 60 Procent reent Kobber.

Endnu medens man drev paa denne Mine, udsendtes 1854 en fjerde Expedition under Ledelse af Tayler, den naaede Grønland i Juli Maaned og begyndte at arbeide paa de sølvholdige Blyaarer i Arksukfjorden, hvilke befinde sig i Kryolith. Arksukfjorden er Mineralogerne bekjendt som det eneste Sted i Verden, hvor Mineralet Kryolith findes. Det er hvidt, bestaar af Fluor, Leerjord og Natron og vil sandsynligviis i stor Mængde blive benyttet til Frembringelsen af det nye og smukke Metal Aluminium, saasnart der maatte opdages en praktisk Methode til at udvinde dette Metal paa.

Blyertsen i Arksuk ligger mellem Leiet af Kryolithen og Gneisen, i hvilken Kryolithen forekommer og er mærkværdig rig paa Sølv, idet en Ton (6½ Sk℔.) Erts indeholder 45 Unzer Sølv. Tayler fandt, at Kryolithen antog en mørkere Farve, jo dybere man kom ned, og i en Dybde af 16 Fod var den næsten ganske sort. Men denne sorte Kryolith bliver, naar man opheder den, ganske hvid. Han fandt ogsaa i Kryolithen smukke Krystaller af etslags Tantalit, som man endnu ikke tidligere havde seet. Endelig fandtes i Kryolithen foruden sølvholdig Blyerts ogsaa guul Kobbererts, Jernerts i Blende og Spat, arsenikholdige Flintestene, Flusspat, Feldspat og Kvarts.

I Dec. 1854 kom der en Skonnert „Archhuus" med Levnetsmidler til Arksuk; medens den laa indefrossen, blev den ladet med Blyerts, men da Isen under en Storm brød op, søgte Skonnerten, ved at gaae tilsøs, at redde sig fra den Fare, den svævede i, at knuses mellem Isen. Da den imidlertid ikke var istand til at naae aaben Sø, før Mørket faldt paa, og Stormen steg til en Orkan, gik den til Ankers i en liden Udhavn, Kaialik; men Fortøiningen sprang og Skibet drev iland og fik saadan Skade, at det senere sank. Vort Billede fremstiller dette Forliis.

Skonnerten „Archuus's" Forliis paa Grønlands Kyst i 1854.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(A. Geffroy, Revue des deux mondes.)

Mere end engang har Mindet om 1812 i Løbet af tvende Aar været paakaldt i det nordlige Europa, og det med saare forskjellige Følelser. Medens paa den ene Side Rusland har vækket det som en Trusel mod Vesten, har paa den anden Side ogsaa Sverige kastet et forskende Blik tilbage paa dette skjæbnesvangre Aar, der ledede Karl den 12tes Land ind paa saa nye politiske Veie. Paa den ene Side er der i Sverige talrige og oprigtige Sympathier for Vestmagternes Sag,*) paa den anden Side er der Folk, som paastaae, at den naturlige Alliance for Sverige er Alliancen med Rusland, at Besiddelsen af Finland, Pommern og Østersøprovindserne var og blev det en Nessuskjortel, at Rusland, da det skaffede det Norge, efter at have plyndret det mod Øst og plantet sine Kanoner 8 Mile fra Stockholm, gjengav det Uafhængighed og Liv. Aar 1812s Politik, hvortil Bernadotte som Russernes Bundsforvandt føiede sit Navn, skulde da ene have frelst Sverige og hele det skandinaviske Norden; ene den skulde for Fremtiden tilbyde en sikker Tilflugt.

Hvilket skal man nu tro af disse afvigende Vidnesbyrd. Staternes Politik kan ikke, det er vist nok, afgjøres ved Følelsens Betragtninger, stridende mod deres sande Interesser; men er det da muligt, at en heel Nations Sympathier staae i en saadan Strid med dens sande Interesser? Har Politiken af 1812 medrette fordømt den gamle Alliance mellem Sverige og Frankrig? Har den uigjenkaldelig tilintetgjort den, og skal det System, der i 1812 blev Svenskerne paatvunget, endnu forbinde og forpligte Kong Oskar, Bernadottes Søn? Alle disse Spørgsmaal beskjæftige den Dag idag den offentlige Mening i Sverige med Hensyn til den orientalske Krig, og man har nu i flere Maaneder ikke talt om Andet i Stockholm, end om Politiken af 1812. Vist er det, at den offentlige Opmærksomhed har været heftet paa dette Punkt isærdeleshed (og deraf afhænger Resten) paa Grund af en Offentliggjørelse, der nylig har fundet Sted, og hvis Vigtighed, der maaskee er noget overdrevet af den svenske Oppositions Organer, næsten har gjort den til en politisk Begivenhed.

Kong Karl Johan havde i en af sine Adjutanter, Oberst Schinkels Hænder efterladt en stor Mængde Dokumenter, Noter og Papirer, der vare bestemte til at tjene som Basis for hans Biographi. Der findes Lakuner blandt disse Dokumenter; men de ere sikkerlig opbevarede og nu offentliggjorte i den Stand, de gik ud af Karl Johans Portefeuille eller hans egen Haand. Hr. Bergman, Oberstens Svigersøn, har sat dem i Forbindelse med hverandre ved en Text og ladet dem komme for Dagen i 5te og 6te Del af „Minnen ur Sveriges nyare Historie." Hr. Bergmans principale Sats, som han støtter til virkelig authentiske Vidnesbyrd, er, at man endnu ikke har ladet hans Helt vederfares fuld Retfærdighed, at det var ham alene, som gjorde Alt i 1812 og 13, og at man skylder ham og Ingen anden Europas Befrielse. Denne Bog er da en fuldstændig Apologi med Aktstykker paa rede Haand. Det har været Bergmans Mening at bringe Bernadotte sin Hyldest, det er ubestrideligt. Om denne Hyldest har den Fortjeneste at være paa sit rette Sted, se det er vanskeligere at afgjøre, og man begriber, at i Sverige kunne Meningerne desangaaende være høist forskjellige. Det være os imidlertid tilladt foreløbig at sige, at den svenske Opposition forekommer os at have gjort flere Opdagelser, end der virkelig var at gjøre i det nys udkomne Bind. Den har opholdt sig meget over en vis „Familiepagt," der i August 1812 blev affattet mellem Alexander og Bernadotte; den har givet Bergman Æren for denne foregivne Opdagelse og erklæret, at deri laa den hemmelige Grund, det være nu til den absolutiske Reaktion, hvorfor den

*) Skjønt Stockholmerkabinettet forblev neutralt, vidste man dog, hvilket Echo Sebastopols Fald og Sveaborgs Bombardement mødte i Sverige.

anklager Regjeringen, eller til Stockholmerkabinettets Neutralitet. Men har da ikke denne Traktat længe været bekiendt,*) og beviser den ikke ganske simpelt den Frygt, Bernadotte nærede ved Tanken om en almindelig Restauration i Europa, der, hvad Sverige angik, kunde understøttes af Keiser Alexander, den dethroniserede Konges Frænde?**) Er det muligt, at nogensomhelst Traktat skulde kunne give Kong Oskar Ret til, eller blot bringe ham paa den Tanke at kalde 15,000 Russer til Stockholm for at dæmpe en Tumult? Tror man da for Alvor, hvordan nu end den virkelige Fortolkning maatte være, at Bernadotte, efter første Gang for St. Petersburgerkabinettets Øine at have gjort det farlige Spring, skulde have villet paalægge alle sine Efterkommere, hver for sig, at gjøre det samme uden Fordeel og til Russernes store Glæde? En af de mange svenske Digtere, hvem Sebastopols Fald og Sveaborgs Bombardement har begeistret, forbandede fornylig „den kronede Skygge med Marschalstaven i Haand, der endnu staar paa Østersøens Skjær og forbyder de svenske Vaaben at gjenerobre Finland.“ Vi troe ikke paa disse Spøgelser, og vi ere i ethvert Fald af den Mening, at de ikke, selv i Stockholmerkabinettets Øine, hvor ængstelig-samvittighedsfuldt det nu end monne være, kunne holde Stand mod nogle gode Argumenter, som alene Historien om Aar 1812s Politik, dens Oprindelse og dens Kontsekventser forhaabentlig kunne skaffe os.

Det nys udkomne Bind af Bergman vil sikkerlig være nok til at bortmane dem. Til de Oplysninger, det giver, skulle vi føie dem, som Arkiverne for de udenlandske Anliggender i Paris have ydet os. Der findes i Portefeuillerne for 1812 og 13, foruden de diplomatiske Depescher, Noter, Breve, Dokumenter af ethvert Slags, ved hvilke vi kunne kontrollere og supplere Hr. Bergmans Værk, der forresten er rigt paa interessante Detailler, nøiagtig anførte Samtaler, ganske personlige Oplysninger. Saavidt muligt skulle vi undgaae alt Personligt, for ikke med virkelig historiske Dokumenter at sammenblande chronique scandaleuse. Mange af de Statsmænd, som have taget Deel i den sørgelige Episode 1812, leve endda; for Sveriges Vedkommende nogle af de Ypperste. Bernadotte har, maa man erkjende, Alt vel overveiet, i den Grad befæstet den Throne, Svenskerne betroede ham vaklende og truet, at hans Dynasti har slaaet saa faste Rødder i det svenske Folks Hjerter, at Folkets Kjærlighed til det minder om Gustav Wasas og Gustav Adolphs Dage. Det Værk, han har skabt, bestaar endda, og ædelt fortsat, indgyder det Agtelse. Det er ubestrideligt, at Svenskerne under en konstitutionel Regjering nød en høi Grad af Frihed. Principerne fra 1809 bleve de fremherskende i Landets indre Politik. Vi maae yde den Regjering Anerkiendelse, som under de uophørlige Uroligheder, der bevægede Europa, bevarede Fridedens kostelige Skat. Det er af Vigtighed, at de politiske Akter, der skyldes Grundlæggeren af det svenske Dynasti, Akter, der have medført vigtige Konsekventser, selv for vor Tid, ikke unddrages Diskussionen, for at vor Generation, i Norden som i Frankrig, midt i den Fare, den staar, vel kan vide, hvad den bør holde paa og hvad den bør lade fare af den Arv, Fædrene have efterladt den. Enhver Ansvarlighed medfører Undersøgelse og Frihed. 1812 være en af det 19de Aarhundredes Lektioner for alt, hvad der angaar saavel den europæiske Ligevægt, som Europas Uafhængighed og Civilisation, ja endogsaa Folkenes indre Friheder. Om Aar 1812 kun havde beseglet Ruslands farlige Erobringer, vilde det dog være et trist Blad i det nye Europas Annaler. Vi vide vel, at Napoleon begik Feil, der ligesaavelsom Bernadottes bidrog til denne sørgelige Episode; men Napoleon erkjendte sine Feil og vilde bøde paa dem: Bernadotte derimod, uvillig over de Skrupler, der burde standset ham, uvillig over de Ønsker, der omgav ham, nægtede at laane Øre til Forsoning, gjorde den endogsaa umulig, gav Kampen sin frygtelig-afgjørende Betydning og — befriede tilsidst Europa. Bernadotte arbeidede i Haab om en Godtgjørelse, han gik Glip af. Han efterlod vistnok sit Dynasti i fast Besiddelse af den svenske Throne; men Norge kan ikke — svage, som de Baand ere, der knytte det til Sverige — gjælde for en virkelig Erstatning, der kan bringe Tabet af Finland til at glemmes. Den Nation, hvis Sværd veiede saa meget paa Europas Vægtskaal før den moskovitiske Magts Fremskridt, har tabt sin gamle Glorie; frygtindjagende, som det saa længe var, er det bleven afhængigt. Endnu under Gustav d. 3die bragte svenske Flaader St. Petersburg til at skjælve: nu ere Alexanders og Nikolaus's russiske Kanoner opplantede en 6—8 Mile fra Stockholm.

Midten af det 19de Aarhundrede oprette dets første Aars Feil! Neppe udgaaet af Revolutionens blodige Tummel, misbrugte Frankrig sine gjenfødte Kræfter og vendte dem mod Erobring; iversyg over sin fornyede Hæder vilde det ødelægge en Medbeiler og det gav sig en farlig Iver i Vold: nu vil det gjenoprette disse Excesser ved forstandigere Allianser og ved en Politik, der paa en virksommere Maade beskytter Europas almindelige Interesser. Gid andre Stater vilde følge dets Exempel, gid de vilde lade fare ethvert Reaktions Minde, for at faae et klart Overblik over Europas store Interesser! Ethvert menneskeligt Værk er ufuldkomment: Sønnerne maa fuldstændiggjøre Fædrenes, frugtbargjøre den glimrende Sæd, de indeholdt, gjenoprette det Ufuldkomne, de maatte have indblandet. Denne første Pligt er ikke den mindst ærværdige; den er ikke det Mindste i deres Øine, der troe paa en ædel og hellig Solidaritet.

(Fortsættes.)

*) Den findes fuldstændig indtaget i „Histoire de Charles XIV“ af Touchard-Lafosse, 2det Bind Pag. 293.

**) Man har forresten medrette bemærket, at denne Familiepagt kun er et Appendix til Akten af 30te August 1812, der igjen blot er en „Tillægskonvention“ til St. Petersburgertraktaten af 24de Marts s. A. Den 17de Artikel i denne Traktat siger tydelig, at samme kun er sluttet for 8 Aar, følgelig kan heller ikke Familiepagten gjælde for et længere Tidsrum. De alvorlige Forholdsregler, Bernadotte i Dec. 1812 tog for at hindre enhver Forbindelse med den afsatte Kongefamilie, beviser endydermere, af hvilken Frygt han dengang var betagen.

Dødsfalds-Meddelelser.

Andreas Aagaard Kjønig.

De gjenlevende Eidsvoldsrepræsentanters Tal er atter blevet formindsket, idet Andreas Aagaard Kjønig den 1ste Marts er afgaaet ved Døden. Uagtet hans Liv og Daad vel længe har været næsten glemt — Henrik Wergeland angav ham allerede 1842, i sin Konstitutionshistorie, som død — ville nogle Notitser derom ved denne Anledning ikke findes ubeføiede, — kun maa vi beklage, at de blive lidet fuldstændige.

Hans Fader var Jens Kjønig, Foged over Solør og Odalen, der i 1797 (69 Aar gammel) fik Afsked efter i 31 Aar at have været i dette Embede, og døde den 16de Nov. 1804. Sønnen Andreas Aagaard Kjønig blev født paa Gaarden Opager i Grue Præstegiæld den 9de August 1770. Han blev Student 1787, tog latinsk-juridisk Embedsexamen 1790 med Laudabilis og fik af Professorerne Cold og Schlegel anbefalende Vidnesbyrd. Omtrent ved denne Tid blev han ansat som Kopist i det danske Kancelli, hvor han arbeidede i 7 Aar og søgte imidlertid (ifølge hans Andragende om det i 1797 ledige Numedals og Sandsværs Sorenskriveri), at erhverve sig saamegen praktisk Lovkyndighed, som det var ham muligt. Ogsaa gave hans Chefer (først Kancelliraad Knudsen og siden Monrad) ham det Skudsmaal, „at han med udmærket Duelighed og Flid forenede en sædelig og elskværdig Charakteer.“ Efterat være bleven forbigaaet ved Besættelsen af Numedals Sorenskriver-Embede, fik han den 19de Januar 1798 Østerdalens og meddeeltes samtidig Kancellisekretærs Charakteer.

Paa Rigsforsamlingen i 1814 var han 2den Repræsentant for Hedemarkens Amt; som saadan giver H. Wergeland ham det korte Skudsmaal: „Lidet virksom, men ivrig Patriot.“

Den 27de September 1814 blev han Assessor i Høiesteret, var i Aarene 1816—21 Statsrevisor og udnævntes 29de August 1832 til Ridder og 28de Januar 1837 til Kommandør af Nordstjernen. Den 14de Februar s. A. fik han efter Ansøgning Afsked i Naade med ⅔ af sin Gage i Pension, hvilken Storthinget i 1839 (efter Uelands Forslag) ogsaa billigede. Ved den kort i Forveien stedfundne Besættelse af den ledige Justitiariuspost i Høiesteret var han bleven forbigaaet for G. A. Bull, uagtet han var indstillet; og maaskee ligesaameget af Ærgrelse herover, som paa Grund af en paafølgende Sygelighed var det, han søgte sin Afsked. Ved Kautioner havde han dengang tabt flere tusinde Spd. af sin Formue.

Han levede siden paa sin Eiendomsgaard Opsal i Elverum, hvor han ogsaa døde. Han var ugift.

Norge.

Christiania. Under 14de Febr. har den norske Regjering udfærdiget en Takadresse til Kongen i Anledning af Kronprindsens Udnævnelse til Vicekonge i Norge.

— Under 3die Marts er Exam. jur. C. L. Hennum udnævnt til Justitssekretær ved Christianssands Stiftsoverret.

— Under s. D. er Kommandørkapitain, Chef for Frederiksværns Værft m. m., H. C. Christie, og Toldkasserer i Grimstad, D. C. Krefting, forundte Afsked i Naade, hiin med 1140 Spd., denne med 400 Spd. i aarlig Pension.

— Under s. D. er Sognepræst til Hof (nordre Jarlsbergs Provsti), C. A. Lyche, afskediget fra den geistlige Stand, med Tab af de af hans Ansættelse i denne flydende Rettigheder og Fordele, dog med Bibehold af Ret til at oppebære Naadensaar af Kaldet samt en aarlig Understøttelse af Oplysningsvæsenets Fond af 200 Spd.

— Som Sagførere ved Underretterne er den 5te Marts autoriseret Exam. jur. N. E. Boye, den 6te Marts Kand. jur. R. E. Erlandsen og Exam. jur. J. M. Mordt.

— Eidsvoldsmanden Teis Lundegaard er nylig afgaaet ved Døden 82 Aar gammel paa sin Eiendomsgaard Lundegaard i Austad Sogn (Lyngdal.) I næste Nr. skulle vi give hans Biographi.

Maleren Peder Bernhard Anker døde, ifølge Dødsfalds-Avertissementet, den 13de Febr. d. A. og var da i en Alder af 30 Aar.

— Toldintraderne for Rigets sydlige Toldsteder udgjorde i Jan. Maaned tilsammen 367 821 Spd. 109 ß (i tilsvarende Maaned f. A. 233,734 Spd. 95½ ß.)

— Bestyrelsen for „Selskabet til Omsorg for ældre ugifte Damer“ har for forrige Aar offentliggjort den i Statuterne befalede Forklaring, hvoraf erfares, at Selskabets Formue ved Aarets Udgang udgjorde 8,313 Spd. 86 ß og havde siden Udgangen af 1854 faaet en Forøgelse af 1001 Spd. 114 ß. Til Opførelse af den bestemte Bolig for ældre Damer er indkjøbt Tomt ligeover for Gartnerboligen i Slotsparken, hvilken udgjør 10,000 □ a 36 ß. Bestyrelsen anbefaler Selskabet i vakre og hjertelige Udtryk til Publikums velvillige Understøttelse. Antegning af nye Medlemmer, hvis aarlige Kontingent er 2 Spd., og Indbetaling af Gaver kan skee hos Selskabets Kasserer Kjøbm. J. H. Schwensen eller hvilketsomhelst af Bestyrelsens Medlemmer.

— Mechanikus Ivar Isachsøn er ved høieste Res. af 16de Jan. tilstaaet Patent for 5 Aar paa en forbedret Konstruktion af Tobakskarvemaskiner.

— Indre-Departementet har udstædt Bekjendtgjørelse angaaende en almindelig Præmie-Udstilling af udenlandske og franske Tillægsdyr, Agerdyrkningsredskaber og Landprodukter, hvilken skal finde Sted i Paris i 1856 fra 23de Mai til 7de Juni og i 1857 fra 22de Mai til 6te Juni. Dpt. har ledsaget Bekjendtgjørelsen med et Cirkulære til Rigets Amtmænd, hvorved disse anmodes om at fremme Deeltagelsen i sine Distrikter.

— Christiania Kjøbstad paa Byens Grund havde ved Folketællingen den 31te Dec. 31,714 Indb., hvoraf 5133 henhørende til Akers Menighed. (I 1845 havde Byen 25,677). I Forstæderne paa Landets Grund 7243 (i 1845 6026), altsaa Christianias Folkemængde paa Byens og Landets Grund tils. 38,957 eller, hvis man ogsaa regner med Lakkegaden, Aagebergsløkken med Bodsfængslet og hele Østre Sagene: 40,566. Akers Præstegjælds Landdistrikt talte 10,806.

Frederikshald. Ideen til det nu meget omskrevne Monument for Karl XII er, ifølge Frhalds. Tilsk., udgaaet fra norsk Side, idet en af Civilingeniør Geelmuyden efter privat Foranledning given Tegning med Indskrift under sidste Leirsamling paa Gardermoen blev forevist Kronprindsen, der skjænkede den sit Bifald og foreviste den til Kongen, hvis Bifald Sagen ligeledes vandt.

Arendal. Omtr. 50 af Stedets Skibsrhedere og Skibsførere have i Forening besluttet Oprettelsen af et Hyrekontor.

Skien. Til den nye Skolebygning, der ifølge det første Overslag skulde koste 4000 Spd., er nu medgaaet 9300 Spd., uden at den endda er fuldendt. Br. Amtstid. charakteriserr den som „en Kuriositet“ af Bygværk.

Bergen. Ifølge Indredepartementets Skrivelse til Bergens Stift af 11te Febr. er der i Belgien udkommen en Lov, som iblandt Andet ophæver Indførselstolden paa Stokfisk og fersk Sild.

Drøbak havde ved Folketællingen 1543 Idb. (i1845 1350.)
Kongsberg 4417 (i 1845 4136.)
Tønsberg 2874 (i 1845 2245.)
Sandefjord 1165 (i 1845 794.)
Laurvik 4944 (i 1845 4012.)
Brevik 1813 (i 1845 1455.)
Tvedestrand 611 (i 1845 462.)
Flekkefjord 1551 (i 1845 1610.)
Østerriisør 2213 (i 1845 2008.)
Stathelle 459 (i 1845 319.)
Langesund 753 (i 1845 627.)
Christianssund 4290 (i 1845 3163.)
Vardø 407 (i 1845 193.)
Vadsø 886 (i 1845 388.)

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Kongen skal have anordnet Nedsættelsen af en Kommittee under Kronprindsens Forsæde, for at udarbeide Forslag til Befæstning af Stockholms Omgivelser og Mælardalen. Det lægges endog til, at den allerede skal have begyndt sine Sammenkomster.

Danmark. Folkethinget vedtog den 21de Febr. Forslag til en Lov, hvorved det paalægges Høiesteret at angive Grundene for sine Domme.

— Fædrelandet indeholder en saa skarp og uforfærdet Artikel i Anledning af Ministrenes Frikjendelse af Rigsretten, at man næsten nødes til at tro, at i det Land, hvor en saadan Udtalelse kan sendes ud blandt Publikum, er der noget Haab for Friheden, selv om alt Andet maatte tyde paa det Modsatte. Bladet siger, „at Høiesteretsmedlemmerne i Rigsretten vare bestemte paa for enhver Priis at frifinde de Tiltalte, ja, for at opnaae dette Resultat, end ikke undsaae sig ved at stemme lige mod Lovenes tydelige og klare Ord;“ og det slutter saaledes: „Høiesteret aabnede sin Løbebane som politisk Domstol med at fordømme Griffenfeldt, den har nu, haabe vi, omtrent sluttet med at frikjende Hansen, Sponeck og Bille; det er en Slutning, der svarer til Begyndelsen. Men hvormegen begaaet Uret kan ikke ligge derimellem? — Høiesteret har dømt; alle de anklagede Ministre ere fri, fri endogsaa for Sagens Omkostninger, som ellers af Høiesteret paalægges alle politiske Anklagede, fri med fuld Anerkjendelse af deres Uskyld, fri under fuld Musik af hele Reaktionens Orchester; Etatsraad Salicath kjører til Kapitolium for at takke Guderne i en Triumphvogn, trukken af otte Høiesteretsassessorer.

De Anklagede ere fri, men Høiesteret er dømt.

England. Det officielle Statsregnskab for 1855 udviser en Deficit af 21,141,183 £. Udgifterne beløb sig til 84,505,788 £, medens Indtægterne derimod kun udgjorde 63,364,605 £.

— Ifølge Telegraph-Dep. fra London den 27de Febr. var den første Afdeling af Flaaden afseilet.

Frankrig. Telegraph-Depescher have snart berettet om Ruslands Antagelse af alle Vestmagternes Fordringer, snart om de wienske Fredspræliminariers Antagelse uden at man endnu, paa Grund af Modsigelserne, kan fæste Lid dertil.

— Keiser Napoleon har i sin Tale ved Kamrenes Aabning nævnt, at Sverige har sluttet sig nøiere til England og Frankrig ved en Traktat, som garanterer dets Omraades Integritet. Forresten var Talen af følgende Indhold: Dronningen af Englands Besøg havde tjent til paany at befæste Forbundet mellem begge Folk. Frankrig havde sendt 200,000 Mand over Havet og dog tillige pleiet Fredens Kunster, ligesom om det vilde sige til Europa: den nuværende Krig er kuns en Episode, som ikke kan bringe den store Nation til at henvende alle sine Hjælpemidler og sin hele Kraft paa Slagmarkerne. Denne Erklæring synes at være bleven hørt. Rusland har antaget de Fredsforslag, som af Østerrig ere det tilstillede. I nærværende Øieblik ere i Paris de krigførende Magters Fuldmægtiger forsamlede for at afgjøre Fredsbetingelserne. Disses Maadehold og Billighed lade haabe et gunstigt Udfald. Lader os vente, om det bliver Kamp eller Forsoning. Hvad der end monne komme, lader os sysselsætte os med Midlerne til at forøge Frankrigs Magt og Rigdom, til at knytte nærmere et Forbund (med England), hvis Fællesskab er beseglet ved Hæder og Opofrelser og hvis gjensidige Fordele Freden kuns vil gjøre endnu større.

— Fra Marseille skal igjen sendes Tropper til Krim.

Rusland. Admiralitet har udstedt Befaling til i Østersøen om at inddrage alle Sømærker og at slukke alle Fyre.

— Overgeneralen Lüders indberetter den 29de Februar fra Krim: Der er afholdt ved Broen (over Tschernaja) en Sammenkomst af de krigførende Parter. Derefter bleve Fiendtlighederne indstillede.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 11. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 15de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Om Betydningen og Vigtigheden af Myrdyrkning for Norge.

I.

Udtapning, Tørkning og Opdyrkning af Myrer, Moser og vansyg Mark er af stor Nytte og Vigtighed for ethvert Land, hvor saadanne findes. Det er ikke nok, at slige blødlændte og vandsyge Egne i sin naturlige Tilstand give en ringe eller ingen Vinding, men de virke ogsaa skadeligt saavel paa Sundhedstilstanden, som paa Jordbruget i de dyrkede Egne, som ligge i Nærheden af dem. Det er en gammel og vel kjendt Erfaring, at Frosten i Grandskabet af Myrer og Moser oftere og lettere herjer Grøden end paa andre Steder. Der gives ikke faa Egne i vort Land, som have en Frostnemhed, der aarlig frembringer et større Tab, end Nogen maaske tænker. Naar der kommer en Frostnat, og Kornet fryser bort, seer Enhver dette tydeligt for sine Øine, kan tage paa Skaden med Hænderne og føle Tabet i Pungen eller i Kornnøden og Fodermangelen, som følger efter. Men det, som ikke Enhver saa greidt kan tage og føle paa, men som desuagtet er der og virker til Landmandens Skade i Omegnen af Moser og Myrdrag, det er en større Kjølighed, en mindre Varme i Luften, som stadig sinker Græsset, Kornet og andre Planter i Væxten. Under en lavere eller ringere Luft og Jordvarme kunne Vartsafterne nemlig ikke stige saa fort op i Planterne som det kræves, for at de skulle kunne voxe og trives, som under varmere og mere gunstige Forhold; de voxe altsaa senere, de staae i Stampe, de holde sig lange og grønne, give følgelig under enhver Omstændighed mindre Vinding og ringere Avling baade af Korn og Hø. Dette er den stadige, den langsomme Virkning af Myrer og Moser; kommer hertil tidlig Nattefrost, saaledes som den almindelig pleier indfinde sig i Myrtrakter og ved Moselænde, finder den Kornet grønt endnu, og ødelægger det ofte reent paa en eneste Nat.

Naar saadan Mark og slige Landstrækninger, der for det meste kun bære haarde, trænede, sure Græsslag, med Indsigt og Kyndighed blive udtørrede og hævdede paa passelig Maade, saa blive de ofte til frugtbare Agre og Enge, der mangedobbelt betale Udgifterne for Udtapning, Rydning og Dyrkning. Blandt de mange Foretagender af denne Art, der kunne anføres som Beviser for dette, vil man her nævne den storartede Udtørring og Myrdyrkning i den nordlige Del af Canton Glarus i Schweitz. Her vandt man ved at sænke Floden Linth og gjøre dens Løb regelmæssigt, for Agerbruget en uhyre Jordflade, som før ikke var andet end en Sump og Sølemark, der udbredte pestsvangre Dunster (Miasmer). Paa Mosemyrer, som vare dyrkede i Kongeriget Hannover, boede der i 1840 over 14 000 Mennesker. Den Deel af Nordtydskland, der grændser mod Nordsøen, indslutter nogle af de største Tørvmyrstrækninger, som man med Held har begyndt at opdyrke i det nordlige Europa; alene i Ostfriesland og den Deel, der tilhører Bremen, findes der nu en Folkemængde af 31,000 Mennesker paa en Vidde, som for ikke mange Aar siden var ubeboet, og som tildeels blev anseet for ubeboelig. I England vare Grevskaberne Lincoln og Cambridge tidligere ikke andet end store Blødmyre, der tildeels vare bedækkede med Saltvand, ligesom de hollandske Polders, som ligge lige overfor paa den anden Side af Kanalen; nutildags regnes især det første blandt de Egne i England, der frembringer den største og rigeste Afgrøde. Store Myrdyrkninger er ogsaa foretagne paa Donaumosen i Bayern, — i Holland, Irland, Skotland, Preussen og Rusland, og der er i det Hele taget i de senere Tider anvendt store Summer af Arbeide og Penge for at virke i saadanne Øiemed. Men Udfaldet af disse Foretagender har ikke altid været saaledes, at dette og Vindingen har svaret til det Haab, man har gjort sig, og til den Møie og det Arbeide, som man har sat paa saadanne Foretagender. Ved de Forsøg, man har gjort, er imidlertid vor Erfaring og Indsigt bleven rigere, saaledes at man nu med større Tryghed kan tage fat paa at dyrke Mosemyrer og anden vandsyg Mark; thi man kan nu med temmelig Vished iforveien skjønne Udfaldet. Vore Forgjængere have betalt Lærepenge, der ofte have været drøie nok, og vi staae i Gjæld til dem for det vi have lært saavel ved deres heldige som ved deres uheldige og mislykkede Arbeider og Forsøg.

Disse maa og bør man da søge at drage al den Nytte af, som man kan, naar man har Leilighed til at blive bekjendt med dem, enten det nu er ved Bøger eller Reiser eller mundtlig Lærdom; thi den Mand, der ikke bryder sig om de Erfaringer, Verden har gjort, og den Skat af Kundskab, som hans Forgjængere har samlet i hans Bedrift, er lig en Arving, som graver sin Arvelod ned i Jorden, eller lader den blive liggende paa Kistebunden, istedetfor at gjøre den frugtbar til eget og Andres Gavn.

Vort Land er i mangfoldige Henseender et nyt Land, hvor der behøves baade Kapitaler af Indsigt og Kundskab, af Penge og Arbeide, og det heder her i Sandhed hverken at nedgrave den ene eller den anden af disse Kapitaler eller at lægge dem paa Kistebunden eller udføre dem, men at sætte dem i det livligste Omløb. En udbredt Myrdyrkning f. Ex. gjør alene Fordring paa Millioner; men der er heller intet Spørgsmaal om at den vil betale dem igjen med rigelig Vinding, naar den ledes og udføres med tilstrækkelig Indsigt og Duelighed.

Det vilde baade være artigt, lærerigt og i flere Henseender overmaade nyttigt, om der fandtes noget Overslag over hvor store Vidder, der er af Moser og Myrer i vort Land, thi man vilde deraf kunne gjøre sig en Forestilling om hvormeget der af disse i Fremtiden kunde vindes for Fædrift og Agerbrug, samt ogsaa faa Skjøn paa hvilken Modvægt, hvilke Hindringer Jordbruget har at kjæmpe med i de forskjellige Egne, formedelst det umilde Veirlag og Frostnemheden, der hidrører fra disse Kuldesamlere og vandsyge Vidder. — Man har efter et løst Overslag udregnet, at det omtrent vilde koste 20,000 Spd., at gjennemskjære de betydeligere Moser og Myrer af de 81,648 Maal Myrjord eller $\frac{63}{100}$ Kvadratmiil Myrmark, som findes i Akershuus Amt med en Hovedveit, og disse Penge vilde ikke være spildte, men brugte til stort Gavn, thi det er en gammel Erfaring, at Nattefrosten enten bliver reent borte eller under alle Omstændigheder kommer sjeldnere efter Udveiting, og den brugte Sum vilde neppe udgjøre mere end Værdien af det Korn, der formedelst Nattekulde fra Moser og Myrdrag undertiden fryser bort paa en eneste Nat i Amtet. I de øvrige Amter i Christiania Stift, hvor Vidden af Myrerne er saa betydelig, at alene de, som ligge under eller nedenfor Korngrændsen, i Hedemarkens Amt, udgjør $8\frac{1}{2}$ norske Kvadratmiil, i Christians Amt 8 og i Buskeruds henved 5 norske Kvadratmiil, der indseer man, hvad man desuden veed af mange sørgelige Erfaringer, at disse Myrvidder have en meget stor Deel i de Uaar og den Misvæxt, som ikke sjelden rammer flere af disse Egne. Dertil kommer de Myrstrækninger, som ligge over Korngrændsen, eller saa høit oppe paa Heider og i Fjeldene, at Kornet ikke kan trives og modnes der, de udgjøre tilsammen i disse 3 Amter $15\frac{1}{2}$ norsk Kvadratmiil. Disse Fjeldmyre og Heidmyre bidrage naturligviis ogsaa overmaade meget til at hindre og indskrænke Kornavlen, idet de for stærkt afkjøle Luften, som strømmer hen over dem og nedsende sine tungere og skadelige Dunster eller Vasrøg og kolde Luftstrømme til lavere Egne. Hvis derimod en Deel af dem paa en let og simpel Maade kunde lægges ud og bruges til naturlig eller kunstig Græsmark, vilde de, istedetfor at de nu kun gjøre Skade, blive til største Gavn og Nytte for Fædriften, der er en af Landets vigtigste, om ikke den allervigtigste Næringsvei.

For det hele Land er det ikke muligt at skaffe nogen paalidelig Opgave over Myrmarkens Vidde, thi det Hele er endnu ikke saa nøie opmaalt, og de fornødne Specialkorter findes saaledes ikke. For den Deel af Landet, hvorover der gives saadanne i „den militære og økonomiske Opmaaling," har Hr. Major Vibe med den mest velvillige Opofrelse af Tid og Arbeide, efter Forfatterens Anmodning, havt den Godhed at udarbeide den Oversigt, som herved meddeles over Myrmarkens Fordeling i de forskjellige Fogderier i Christiania Stift. Af denne Oversigt eller vedstaaende Tabel vil det sees, at den udgjør lidt over 39 norske Kvadratmile, eller næsten dobbelt saa meget som al den dyrkede Mark i Landet. Af denne Myrvidde ligger $23\frac{1}{2}$ □ Miil eller 3,048 092 Maal (paa 2500 □ Alen) under Korngrændsen, og over $15\frac{1}{2}$ □ Miil eller 2,026,944 Maal over Korngrændsen.

Det er neppe nogen Tvivl om, at de øvrige Stifter, og fornemmelig Christianssands og Throndhjems Stift, Nordlandene og Finmarken, hver for sig have Myrer, der indtage langt større Vidder — man behøver blot at erindre om Jæderen, Romsdalsmyrerne samt Mose- og Tørvmyrerne paa de store Øer i Throndhjems Stift — og man kan saaledes rimeligviis med temmelig Sikkerhed slutte, at Norge mindst har 150—200 n. □ Mile med Myrmark og Myrlænde. Hvilken skadelig Virkning saadanne Myrvidder i raa Tilstand maa udøve paa Plantevæxten, og det især i Landets koldere Egne, kan Enhver skjønne; og ligesaa klart og indlysende maa det være, hvilken uendelig Velstand der kunde fremspire for hele Landet af disse Myrer, naar de brugelige og gode bragtes under Hævd, og fra blødlændte, dunstfulde, frostnemme Kuldebol, ved Menneskenes Omtanke og Driftighed, forvandledes til Agre og rige Fodermarker.

Alene i Romsdals Amt skal der, efter Undersøgninger af Amtets Landhuusholdningsselskab, findes 800,000 Maal Jord eller over 6 norske Kvadratmiil Myrmark, som er let at opdyrke. Tænker man sig nu denne Vidde opdyrket saaledes, at $\frac{1}{5}$ bruges til Ager, som giver $2\frac{1}{2}$ Tønde Byg paa Maalet, saa bliver dette en aarlig Avling af 400,000 Tønder Byg eller omtrent $\frac{4}{10}$ af den Million Tønder Korn, som aarlig indføres i Landet. Alene dette ene Exempel viser hvilken Rigdomskilde og hvilken Velsignelse, der ligger i vore Myrer.

Vil man sætte, at to Trediedele af de Myrer og Moser, som findes under Korngrændsen i Christiania Stift eller 15 n. □ Miil ere saaledes skikkede, at de kunne dyrkes og blive grødeføre, og man sætter at $\frac{1}{5}$ heraf bruges til Kornavl, vil denne aarlig give henved en Million Tønder.

Hvis man nu kan antage, at der af de Myrvidder, som ligge under Korngrændsen i hele Landet med Vinding kan dyr-

Oversigt over Myrvidderne i Christiania Stift.

Fogderiernes Navne.	Fladeindhold i norske Kvadratmile.	Myr under Korngrændsen. i Maal Jord.	Myr under Korngrændsen. i norske Kvadrat-Mile.	Myr over Korngrændsen. i Maal Jord.	Myr over Korngrændsen. i norske Kvadrat-Mile.	Tilsammen i norske Kvadratmile.
Ide og Marker.	11,0	37584	0,29	0	0	0,29
Mosse.	10,3	15552	0,12	0	0	0,12
Rakkestad Heggen og Frøland.	12,7	42768	0,33	0	0	0,33
Smaalenenes Amt.	34,0	95904	0,74	0	0	0,74
Ager og Follo.	10,0	15552	0,12	0	0	0.12
nedre Romerige.	16,0	33696	0 26	0	0	0,26
øvre Romerige.	14,8	32400	0 25	0	0	0,25
Akerhuus Amt.	40,8	81648	0 63	0	0	0,63
Hedemarken.	21,1	304560	2,35	0	0	2 35
Soløer og Odalen.	41 1	252720	1,95	0	0	1,95
Østerdalen.	147,8	567648	4,38	714096	5,51	9,89
Hedemarkens Amt.	210,0	1124928	8,68	714096	5,51	14,19
Hadeland Land og Valders.	69,3	448416	3,46	335664	2,59	6,05
Toten.	24 8	327888	2,53	64800	0,5	3 03
Gudbrandsdalen.	117,8	265680	2,05	427680	3,30	5,35
Christians Amt.	213,9	1041984	8,04	828144	6,39	14,43
Buskerud.	22,3	31104	0,24	0	0	0,24
Ringerige og Hallingdal.	58,4	392688	3,03	264384	2,04	5,07
Numedal og Sandsvær.	36,5	199584	1,54	220320	1,7	3,24
Buskeruds Amt.	117,2	623376	4,81	484704	3,74	8,55
Jarlsberg.	12,3	14256	0,11	0	0	0,11
Laurvig.	5,8	9072	0,07	0	0	0.07
Jarlsberg og Laurvigs Amt.	18,1	23328	0,18	0	0	0,18
Nedre Telemarken.	13,4	25920	0,20	0	0	0,20
Bamble.	16 1	31104	0,24	0	0	0,24
Christiania Stift.	661,5	3048092	23,52	2026944	15,64	39,16

Et Maal Jord er antaget til 2500 Kvadrat-Alen.

Fogderiernes Fladeindhold er taget efter de af Major Vibe udregnede og i Schioths Geographie 1849 anførte Arealer.

Fladeindholdet af Myrerne kan afvige fra det Virkelige indtil 6 a 8 pCt.

kes 50 n. Kvadratmiil, saa er dette i Forhold til de Myrstrækninger, som findes her, ikke nogen særdeles stor Vidde; men, i Forhold til Norges dyrkede Jordvidde, er den overmaade stor; thi denne kan nu omtrent anslaaes til at være noget over 50 geographiske □ Miil eller $21\frac{1}{2}$ norsk Kvadratmiil.*) Sætter man saa under samme Forhold som ovenfor, at der heraf bruges $\frac{1}{5}$ eller 10 Kvadratmiil = 1,296,00 Maal Jord til Kornavl, saa vil det aarlig paa det Nærmeste give en Avling af $3\frac{1}{4}$ Million (eller 3,240,000) Tønder Korn, og Norge vilde da med sit nuværende Folketal ikke alene rigeligt kunne brødføde sig, men endog have mod 2 Millioner Tdr. Korn tilovers.

Hvor store disse Tal og den anførte Avling end kan synes, saa staar det dog neppe i noget Misforhold til Landets jorddyrkende Befolkning; thi i Irland har 1000 Mennesker frembragt ikke alene hvad de selv behøvede, men desuden Brødføde for 1300 Mennesker til, og i Skotland og Belgien har Tusinde foruden sit eget Behov endog avlet Brødføde for mellem 3 og 4000 Mennesker.

Dette er kun den ligefremme Vinding i Kornavl af Myrdyrkningen, men det er utvivlsomt, at Vindingen vil være endnu større i flere andre Henseender. Alene det, at Varmen stiger og bliver jevnere, og at Nattefrosten svinder eller bliver sjeldnere i Egne, hvor Myrer ere blevne udtappede og lagte tørre, vil give en Vinding af Tusinder Tønder Korn. Den større Arbeidsdygtighed, som erhverves og bliver almindeligere i Bygdelagene, under større og hyppigere Myrdyrkningsarbeider, de bedre Redskaber, Folket lærer at kjende, og de passeligere og mere gjennemførte Brugsmaader, som det ved saadanne Leiligheder kommer til at see og kjende nærmere, Alt dette vil udbrede sig videre og videre, faae mere og mere Indgang, og saaledes have en uberegnelig Indflydelse paa Jordbrugets Forbedring. Kan Driften ved Udtapningen af Myrer og ved de Fordele, som flyde deraf, blot i det Hele blive saa meget bedre, at der aarlig avles 2 Fold mere end nu, saa giver dette ogsaa aarlig 1 Million Tønder Korn; thi Norges aarlige Udsæd er for Tiden omtrent $\frac{1}{2}$ Million Tønder.

Kornavlingen er imidlertid hverken den vigtigste Fordeel af Myrdyrkning, eller det som i det Hele taget giver mest Vinding for vort Land. Fæavl i Forbindelse med en meget betydeligere Dyrkning af Fodervæxter og England er udentvivl baade det mest nyttige og fordeelagtige. Uagtet Fæavlen er i en langt uslere Tilstand end Agerbruget, giver den dog saaledes som den er, en aarlig Indtægt af 11 Millioner Species, medens Agerbruget, der er langt længer fremme, giver 8 Millioner. Dette viser tydeligt, at Fodervæxterne eller deres Afkastning ved Fæavlen staar over den samlede Vinding af Kornarterne og Agerbruget. Omtrent Halvdelen af Norges Vidde ligger ovenfor Korngrændsen,**) hvor der ikke kan være Spørgsmaal om andre Næringsveie end Skovbrug og Fædrift; thi skjønt Kornet ikke længer modnes, er dog Barskoven væxterlig flere hundrede Fod ovenfor Korngrændsen; og Græsset staar kraftigt og er i god Væxt endda langt høiere (mellem 2500—4500 Fod) paa de store Fjeldheider og Fjeldvidder.

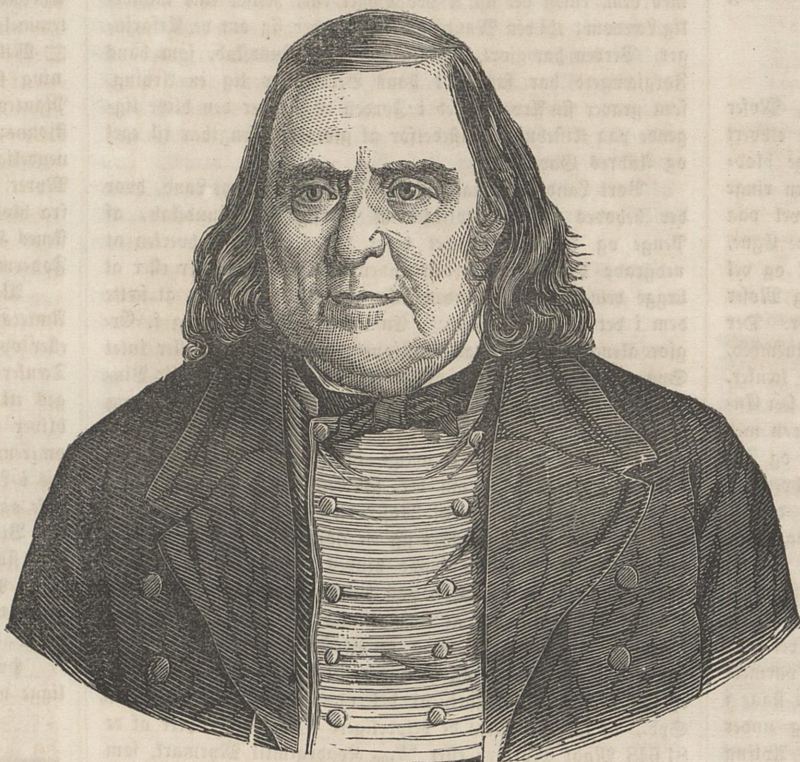
Da Menneskenes Boliger almindelig ophøre, hvor Kornet ikke længer bliver modent, drager man Vinding af Fjeldbeiterne, ved at bruge dem til Sætre og Sommerhavning, medens Familien har sit faste Tilhold i de lavere Strøg, hvor der endnu kan drives nogen Kornavl. Det store Sæterbrug med de vide Sommerbeiter i Fjeldene, og den rige Græsvæxt i Udmarkerne hjemme, som for største Delen ikke kan gjøres frugtbringende paa nogen anden Maade end ved Græsning, driver imidlertid oftest Bonden til at holde en langt større Mængde Fæ, end han har Foder til at føde ordentlig Vinteren over. Dette bringes da almindelig i Vanmagt, og det hænder ikke saa sjelden, at Bonden ved et altfor stort Kvæghold udsætter sig for, ved Fodermangel at miste sin Besætning. Dette store Fæhold er dog, som antydet, for en Deel grundet paa Landets naturlige Lag og Tilstande, og vil derfor vanskelig fuldkommen kunne undgaaes eller forandres; man finder mere eller mindre de samme Ulæmper i alle Fjeldlande. Men Misforholdet kommer dog ogsaa ofte af en ilde beregnet Huusholdning, hvor Sommerbeitet er saa knapt, at der til at nytte det passeligt, ikke behøves flere Huusdyr, end man kan føde vel hele Vinteren over. For i nogen Mon at bøde paa denne Mangel af Vinterfoder, tager man til at bruge Løv, Mose, Bar, Hestegjødsel, Fiskeaffald og andre urimelige Ting; og til at sanke sammen denne Sulteføde spildes der langt mere Tid og Arbeide, end det usle Foder er værd; hvis det samme Stræv og den samme Tid blev lagt paa at udtappe Myrer, vilde det give en Vinding af Græs og Fodervæxter, der ogsaa i Vintertiden vilde give saa lønnende Afdraat og saa rigelig Gjødsel, at Fjeldbonden neppe kan forestille sig det, og den hele Eiendom vilde vinde i Værd og komme sig; ligger Myrerne i Bygden, vinder den ogsaa, fordi den bliver mere fri for Frostskade og Myrgov.

*) 50 geographiske Kvadratmiil er egentlig 21,57 norske da der gaar 2,319 geographiske □ M. paa 1 norsk Kv.

**) Korngrændsen gaar gjerne lidt ovenfor Granens Væxtgrændse, i det sydlige Norge oftest mellem 2000 til 2500 Fod over Havet.

Paa Grund af at Norge ligger langt mod Nord, og fordi store Vidder af Landet hæve sig op til en betydelig Høide over Havet, har den naturlige Rigdom paa Græsvæxt saaledes klarligen henvist Indbyggerne til en vidstrakt Fæavl; det samme er Tilfældet med Veirlaget eller Klimatet. Regner man Norges Kystlængde fra det ene Næs til det andet, uden at tage Hensyn til de dybe Fjorde og talrige Øer, saa udgjør den en Længde af 150 norske Mile eller 350 geographiske. Da Norges hele Vidde eller Areal er 2500 norske □ Mile eller 5800 geographiske, saa forholder Kystlængden sig altsaa til Landets Vidde omtrent som 1 til 16; med andre Ord for hver Miil af Kyststrækning bliver der 16 Miil Indland. Hvis man derimod regner alle Bøininger og Bugtninger i Fjorde og om Øer paa den hele Kystlinie, saa udgjør Norges Kyst en Strækning af henved 2000 geographiske eller 862 norske Mile. Følgelig forholder den sig naar den tages saaledes, som vi her bør gjøre, til hele Landets Vidde som een til $2\frac{9}{10}$, eller for hver Miil af Kysten bliver der kun henved 3 □ Mile Land. En stor Deel, ja den største Deel af Norge har følgelig et fuldkomment Kystklimat, ɔ: Havet udstrækker sin Indflydelse over de Strøg af Landet, fra hvilke det ikke er adskilt ved de høie Fjeldmure. Her hersker der saaledes mere Taage, Regn, Fugtighed og tildeels en mildere Vinter, og et saadant Veirlag er langt gunstigere for Avlingen af Fodervæxter end for Kornavl.

I de enkelte Bygdelag af vort Land, som ligge saaledes til, indenfor Høifjeldene, at Væden og Fugtigheden, som altid og idelig strømmer ind fra Havet, sjelden naaer dem, fordi de fugtige og regnsvangre Luftstrømme brydes imod Fjeldknudernes

høieste Mure samt mod Snefanner og Isbræerne, hvorved de afkjøles og falde ned som Regn, før de kunne vinde frem til de indre Egne, der ere Forholdene anderledes. Solen skinner der næsten den hele Sommer paa en klar og mere skyfri Himmel, og i disse Fjelddale er det saa varmt som i et Drivhuus. I saadanne Egne har Landmanden en stærk Opfordring til at dyrke Korn, thi det modnes i en næsten utrolig kort Tid, og ved sin sunde Sands og sit Næringsvid har Fjeldfolket ogsaa vidst at drage Nytte og Vinding af dette, ved at lægge sig saaledes paa Kornavlen, at et enkelt Præstegjæld jævnlig sælger flere Tusinde Tønder Korn til Nabobygderne. Denne Avling understøttes fornemlig ved Vandinger. Ofte lede de Vandet flere Mile oppe fra Fjeldene ned til sine Agre og Egne; thi Nedburd er det som mangler her. Medens Regn og Væde er bleven til et Ordtykke paa Vestkanten af Fjeldet, er Solskinnet bleven detsamme i disse Bygder østenfor; thi i enkelte Strøg af Gudbrandsdalen siger Folket med Bygdestolthed: „Naar Vorherre giver Solskin, skal vi selv holde os med Væde!“ Under saadanne Omstændigheder viser Folket sig altsaa villigt nok til at lyde Naturens Vink om at dyrke Kornet, selv naar det koster saa megen Møie, Udgift, Arbeide og Stræv, som der udkræves til at anlæggge, vedligeholde og bruge disse Vandledninger, om hvilke en fremmed Reisende nylig har sagt, at de ere ligesaa kunstige og møisomt anlagte som de, der findes i et af Europas mest frugtbare Lande, i Lombardiet. Men det er ligesaa uvilligt til at lyde de endnu tydeligere Advarsler Naturen paa de fleste Steder giver om at lade Kornavlen fare, selv hvor den ligefrem ikke kan drives uden Tab. Det er vistnok saa, at Familien vanskelig kan underholde sig alene ved Fædrift, og at det er godt at have lidt Korn til Hjælp; men naar nu Kornet, som mangesteds er Tilfældet, kun bliver modent hvert tredie eller fjerde Aar, da er det urimeligt og dumt at spilde Tid og Stræv for at faae Korn frem paa en Jord, der med langt større Vinding kan bruges til anden Avling. Det heder vistnok med nogen Sandhed, at Erfaring viser, at en Familie kun vanskeligt kan underholde sig ved Kvægavl alene, hvor vigtig og lønnende denne end er, uden ved Siden af noget om end ringe Agerbrug. Under de nuværende Forhold synes dette dog ikke ganske at gjælde, og hvis der, som man maa haabe kommer en Tid, da forbedrede Veie og en fuldkommere Handelstilstand gjør det lettere overalt at faae Korn til rimeligere Priser, da vil det paa mangfoldige Steder være langt mere lønnende at lade al Kornavl fare, og kjøbe Korn for hvad Fæavlen kaster af sig; men dette har den store Fordom imod sig hos Folket, at det anseer det som en af de 7 Landeplager at maatte give kontante Skillinger ud for Grøde. Men at dyrke andre Væxter, end de man har nogenlunde Sikkerhed for ere aarvisse, vil dog almindelig være lidet lønnende under et strengt Veirlag. Det kan vel undertiden gaae an at fremtvinge Væxter, der ere mindre passende baade for Veirlag og Jordbund, men dette kræver dog almindelig en saa stor Opofrelse baade af Arbeidskraft og Gjødsel, at Vindingen sluges derved. At dyrke Vintersæd i Fjeldbygder, hvor Grøden ikke harves og paa flere Steder ved de mest veirhaarde Kyster i vort Land, hvor Vinterens Strenghed eller Veirlagets Ustadighed er til Hinder, medfører kun Tidsspilde og Tab; selv Dyrkningen af Vaarsædarterne Havre, Sommerhvede og Byg maa og bør indskrænkes i mange af Landets Egne, fordi Veirlaget er for koldt og Sommeren for kort.

Paa Grund af hvad der her er anført maa følgelig Dyrkningen af Græs og Fodervæxter ansees for den sikreste og mest lønnende Drift, fordi den vil lede til at udvikle Fædriften, som af de anførte naturlige Grunde udgjør den væsentligste Deel af den norske Landmands Indtægtskilde. Dette maa dog ogsaa for en stor Deel rette sig efter Landets Forhold og Egnens Beliggenhed i Nærheden af Byer og Afsætningssteder. I Nærheden af Handelsstæderne, hvor man kan kjøbe Kornet billigere, svarer det saaledes fornemmelig bedst Regning at lægge sig efter Hø- og Melkesalg, saameget mere som man fra Byen kan faae Gjødsel til Vederlag for det solgte Hø; længer fra Byerne bliver Kornavl og Forædling af Melken til Smør og Ost — der lettere kan bevares og føres — mere lønnende. I Fjeldbygderne er det ogsaa som bekjendt Kvægdrift og Opaling af Fæ, som betaler sig bedst.

Naturen har, i det Hele med tydelige Fingerpeg vist Landmanden i de fleste Egne af Fædrenelandet hen til Fædrift som en af de vigtigste, om ikke den allervigtigste Næringskilde. Herved maa ogsaa en udbredt Myrdyrkning saavel over som under Korngrændsen blive af den største Vigtighed; thi saavel Myrgrundens Fugtighed som Veirlagsforholdene vil her atter vise sig mere gunstige for Fodervæxterne end for Kornet, og paa Heidmyrerne og Fjeldmyrerne kan der naturligviis ikke være Spørgsmaal om andet end Græs og Fædrift.

Det er imidlertid ikke nok med, at en vid og udstrakt Eng- og Foderdyrkning, samt en bedre Fæavl giver en Vinding og Indtægt af Kjød, Melk og Afdraat; tilsidst giver den ogsaa — som foran er antydet — en langt rigere Kornavling paa en mindre Vidde, og dette (det intensive Agerbrug) er netop Jorddyrkningens største og vigtigste Formaal.

Der er Intet, som tydeligere godtgjør dette, end Agerbrugets Udvikling i England, saaledes som det kort og fyndigt skildres i et ypperligt Skrift fra den nyeste Tid, hvoraf vi i det Følgende skulle give et lidet Uddrag.

Teis Lundegaard.

Teis Jacob Lundegaard er født i Austad Annex til Lyngdals Præstegjæld i September 1774 og var altsaa ved sin Død den 26de Februar omtrent $81\frac{1}{2}$ Aar gammel. Hans Fader Thorkild Nielsen var Bonde og døde, medens Teis endnu var i sit tredie Aar. Denne blev da opdraget af Moderen, der sad igjen i smaa Kaar og kun lidet formaaede at sørge for hans Underviisning. Læselysten maatte erstatte Mangelen af Læreres Veiledning; men hvad han end lærte, kom han dog aldrig til at udtrykke sine Tanker i Skriftsproget nogenledes sammenhængende og logisk, end sige med grammatisk Rigtighed, hvorom han ingen Anelse havde. I Aaret 1800 giftede han sig med en Pige af Sognet, Sara Jacobsdatter Stulang, og blev ved hende Fader til 10 Børn (7 Sønner og 3 Døtre) af hvilke de 7 overleve ham.

Under Krigen i 1808 udnævntes han til Sektionschef for de omliggende Bygders Kystværn; men denne Post var, ligesom de forskjellige Komunalhværv, han efterhaanden anbetroedes, „en brødløs Kondition,“ som han selv kaldte det; thi den indbragte ham ikke en Skilling. Ifølge en kgl. Resolution

af 1817 skulde der rigtignok tilkomme ham 6 Mark til Skrivematerialier, men disse fik han ikke. Og i et Brev skrev han saaledes med Rette: „Jeg maa sige som Holberg: jeg var Korporal, men har ikke faaet en Skilling af min Gage, og hvad Rende den gik i, veed jeg ikke." Han fik endelig efter mange Aars Tjeneste Afsked med Bibehold af sin Titel. Men herfor sees han siden at være bleven snydt; thi under Storthinget i 1845 skrev han: „Min Chef har forglemt at anføre dette i Fuldmagten, som ogsaa er det samme; jeg er Teis Lundegaard."

I 1814 var han som 3die Repræsentant for Listers Amt Medlem af Rigsforsamlingen. Under denne sin politiske Debut spillede han vistnok ingen indflydelsesrig Rolle; men han tiltrak sig Opmærksomheden ved de samme Egenskaber, hvortil hans fremtidige Navnkundighed især vil fæste sig: Djærvhed, Selvfølelse og et vist massivt Vid. Nicolai Wergeland har i sine „Fortrolige Breve fra Eidsvold" herpaa opbevaret en slaaende Prøve, hvis Ægthed Jacob Aall ogsaa stadfæster. Da man var kommen til den 50de Paragraph i Grundloven, foreslog Præsidenten Diriks, at man, for at blive desto snarere færdig, ogsaa skulde samles Morgendagen, som var en Søndag. Men herover opstod en stor Strid, især fordi nogle af Præsterne ansaae det for en i Loven forbudt Helligdagsbrøde. I den Anledning kom omsider Teis i en Disputats med Professor Sverdrup. „Det veed jeg," sagde han, „at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbeide paa en Søndag." „Men veed du ikke og," svarede Prof. Sverdrup, „hvad der staar i Bibelen, — hvad Christus siger . . ." „Græsk og Latin," replicerede Teis „det maa I forstaae; men lær I mig ikke min Christendom; hvad Guds Ord siger, veed jeg nok. I Bibelen staar der: falder din Oxe eller Asen i en Grav paa en Helligdag, saa kan du trække dem op igjen. Er der nu Oxer og Asener at trække op paa Rigssalen, saa skal jeg, D. g. i. m.., ogsaa komme og hjælpe dem op." Et dygtigt Slag i Bordet var Punktum og Amen til denne drøie Prædiken, som var og blev sans replique." Henr. Wergeland anfører i sin Konstitutionshistorie et andet Exempel paa Teis's Djærvhed. Teis skal nemlig have endt Debatterne angaaende Jøderne, ved raskt at reise sig med Raabet: „Staar op Alle, som ingen Jøder ville have i Landet!" Og Alle fulgte det, som ved et elektrisk Stød. En prægtig Rad hvide og brede Tænder kom tilsyne hos den firskaarne Listerbonde, da han grinende saae sig om til alle Kanter efter sin Seier." Sandheden af denne Fortælling kuldkastes dog af Aall, der ikke kunde mindes noget Saadant at

Det Indre af en grønlandsk Hytte.

Kirkeruin i Igalikko-Fjorden (Grønland.)

være passeret, og som han ogsaa benægter, at Teis med al sin Djærvhed havde den Indflydelse i Thinget, at hans Reisning skulde have revet Alle med sig.

Af Teis's Virksomhed paa Rigsforsamlingen findes i Forhandlingerne kun et betegnende Spor, og det er det Forslag, som han under Behandlingen af Grundl. § 31 i Forening med nogle andre Bønder fremsatte angaaende det beneficerede Gods. Dette skulde ifølge Forslaget anvendes „til det almindelige Bedste og i Anledning af Landets vilkaarlige og trængende Omstændighed som et Bidrag eller Hypothek til at ophjælpe Statens Bank og Pengevæsens yderst slette Forfatning." Præsterne skulde sættes paa fast Løn o. s. v. Forslaget vakte store Debatter, men førte ikke til noget Resultat. Hvad forresten angaar Teis's Forhold i Almindelighed under Rigsforsamlingen, siger Aall: „Lundegaard fremtraadte allerede paa Eidsvold med et vist djærvt Væsen, som dog udvikledes meer paa de følgende Storthing til en vis Grad af Raahed, der stundom forledte ham til upassende Ytringer, og voldte ham Ubehageligheder. Men han lod sig mindre høre i Forsamlingen paa Eidsvold end senere i Storthingssalen, deels fordi den afhandlede Materie i Almindelighed var ham mere fremmed, deels fordi der endnu fattedes ham Mod og Evne til at tale for Mængden. Han lagde iøvrigt noksom for Dagen, at han var en Mand af sund Forstand, der dømte rigtig om flere af Landets Forhold, ligesom hans Bemærkninger vare ikke sjeldent træffende, skjøndt stundom bidende. Han indskrænkede sig saaledes mestendeels paa Eidsvold til nogle Kraftudtryk udenfor Forsamlingen, og var da stundom meget høirøstet, og et saadant, omtrent som Provst Wergeland fortæller, undfaldt ham ogsaa i den anførte Samtale mellem Sverdrup og ham."

Teis var Storthingsmand for Lister og Mandals Amt i Aarene 1814, 15, 21, 22, 27, 28, 30, 33, 36 og 45. I 1836 mødte han paa det ordentlige Storthing (3die Juni) som Suppleant for Konsul Beer. Paa disse Thing fremkom han med en stor Mængde Forslag, deels alene, deels i Fællesskab med Andre, men de vare af den Beskaffenhed og affattede i en saadan Form, at de ikke sjelden maatte friste den Skjæbne uden Videre at henlægges. Ved et i 1833 fremsat Forslag om forskjellige Skatters Ophævelse bemærkede f. Ex. vedkommende Kommittee, „at det ei var saavidt begrundet, at man engang kunde erfare, hvilke af flere de Skatter vare, som vare foreslaaede hævede" og at Forslaget „desuden ikke var fremsat i Lovform." En heel Deel af hans Forslag toges med ved Behandlingen af andre indkomne Forslag, der angik samme Gjenstand, uden at man kan see, hvorvidt de have havt nogen egentlig Indflydelse paa det endelige Udfald.

Det kan ikke have nogen Interesse, her at opregne alle hans forskjellige Forslag og Vota angaaende de mest forskjellige Gjenstande; men de mest betegnende maa dog anføres som en Prøve paa hans Rastløshed og Uforknythed i denne Henseende.

Paa Storthinget i 1814 afgav han et Votum i Anledning af de svenske Kommissærers Diktamen med Hensyn til Grundl. § 25 og 26, hvori han opfordrede sine Medrepræsentanter, „til ikke at lade sig overtale til at fravige Norges Selvstændighedsret," raadede Sverige „at handle varligt med Norge, om det vilde nyde noget Godt af det," og bebudede derhos dette en Opstand af de norske Tropper, om det kommanderede disse ud af Landet. I et Votum angaaende de senere ved disse §§ foretagne Forandringer udtalte han som sin Villie, at den halve Krigsmagt skulde i Udkommanderingstilfælde staae til Kongens, den anden til Storthingets Disposition (!) idet han protesterede i kraftigste Maade mod den fattede Beslutning, at Kongen skulde „have høieste Magt over hele Krigsmagten." I Storthinget 1815—16 fremkom han med Forslag ang. „Geistlighedens Lønninger og Tiender" samt om at Delings- og Taxationsforretninger skulde kunne afholdes af Laugrettet alene uden Sorenskriveren, hvilken Sag dog først paa Thinget i 1833, efter Andres Forslag, kom til Behandling og Lovforslag, men uden dengang at faae Sanktion. (Lov i 1845.)

I 1821, der var et Gyldenaar for Teis's Produktivitet, fremkom han blandt Andet med et udførligt Votum ang. Gage- og Pensions-Kommittens Indstilling, hvori han begrundede Storthingets Ret til efter Behag at forhøie og nedsætte Gager og Pensioner; og et Forslag om Reglement for Præsternes Tilkommende ved ministerielle Forretninger samt et do. til Forebyggelse af Aager, af hvilke dog intet blev behandlet. Ogsaa foreslog han en „forandret Procesmaade ved Sager ang. gjentaget Tyveri m. m," uden at dette Forslag, mere end hans øvrige, bragte til Noget.

I 1827 fik man fra hans Haand Forslag om Toldsvig, om Fiskerier, om at Landslods Svarelse i det nordenfjeldske Norge ogsaa maatte udvides til at gjælde for Agershuus og Christianssands Stifter, af hvilke Forslag det sidste gik igjennem. Paa følgende Thing fremsatte han atter Fiskeriforslag; og i 1836 foreslog han en uforandret Antagelse af 7de ordentl. Storthings Beslutning til Lov om Formandskaber paa Landet, og gav desuden Forslag ang. en autentisk Fortolkning af Grundlovens § 30, hvorved Statsraaderne skulde nødes til, „som andre retskafne Folk at holde sit Ord."*) Dette med Hensyn til Sagen betydningsfulde Forslag viser imidlertid ved den Form, hvori det er givet, at en bedre Stilist, end Teis, maa være dets Koncipist. Da Teis i 1845 efter ti Aars Forløb igjen kom paa Thinget, fremkom han med endnu et betydningsfuldt Forslag, nemlig ang. Forandring i Høiesteretsloven af 12te Septbr. 1818 § 23 1ste Passus, saaledes at Voteringsmaaden i Høiesteret skulde foregaae for aabne Døre. Men han havde nu udspilt sin Rolle. Han var over 70 Aar gammel og kunde ikke have den Arbeidskraft som før. Tiderne havde ogsaa i det lange Mellemrum forandret sig meget, saaledes at han nu maatte finde sig mindre tilrette ved sit offentlige Hværv. Han længedes efter at komme hjem til sin Familie og sin egen Bedrift,**) og lovede derfor ved sig selv, at det skulde blive det sidste Thing, han kom paa. „Min Længsel er at komme vel hjem," skrev han.

Ved alene at betragte Teis Lundegaards Forslag i Storthinget faar man imidlertid et lidet fyldestgjørende Begreb om hvad han der har været og virket. Teis havde ikke sin Styrke i Pennen, men i Munden; og for at opfatte ham heel maatte man, ifølge Samtidiges Dom, i Thinget have hørt hans kraftige Røst, hans bitre, med en egen Snartænkthed givne Svar og hans Ordspil og djærve, vel ofte meer end sømmeligt „massive" Vid. Men om det meste og bedste heraf ville Oplysninger ikke findes i de tidligere Things knappe Storthingsreferater. Hvad der er betegnende for hans Personlighed og Færd, maa da fornemmelig søges i Traditionen. Men hvad denne har at berette, tjener i Forening med Storthingsforhandlingerne til fulde Beviser for, at Teis hverken var nogen særdeles oplyst eller fiintdannet Mand, selv ikke til Bonde at være, men at han derimod besad en virksom, selvstændig Aand og skarp Forstand, og overhovedet fortrinlige Evner, der kun trængte til hensigtsmæssig Udvikling for at bringes til noget Ualmindeligt.

Som vi allerede ovenfor have seet, hørte megen Selvtillid med til hans Charakteer, og dette er noget Væsentligt at lægge Mærke til, naar man vil gjøre sig selv klart, hvorledes han uden positive Kundskaber kunde indlade sig paa det Slags vanskelige Sager, hvortil de ikke kunne undværes, eller man vil begribe, hvorledes han trods denne Mangel kunde vinde etslags Indflydelse i Thinget og stor Ry blandt Udenforstaaende. Selvtillid er nemlig en Egenskab, der i Livet er god som mange andre. Den forlener Besidderen med en Handlekraft, jevngod med Begeistringens Løftelse, og bringer Modstandere og

*) Forslaget lød saaledes: „Grundlovens § 30, 31 og 32 skulle forstaaes og anvendes saaledes, at det Medlem af Statsraadet, der, ved at kontrasignere en Beslutning, stridende mod sin imod samme fremsatte Protest, tilbagekalder denne, skal være samme Ansvar undergivet, som om ingen Protest var skeet."

**) Efter i sine tidligere Dage at have drevet Handel, var han nu Skibsrheder og eiede ved sin Død, som det sees af den nyeste Skibsfortegnelse, flere Skuder paa Søen.

Tvivlere til at vige tilside ligesom for den Tapre. De fleste Mennesker have en Formodning om, at Enhver dog i Grunden kiender sig selv bedst, og netop heraf profiterer den til Overmaal Tillidsfulde, der af Alt mindst kjender egne Evner og sine Indsigters Forhold til Andres. Men den Selvtillid, der skal nytte i Verden, maa af Sindets Naivitet skyde friskt og frodig og modnes inden en afsluttet Sphære; thi ellers tjener den kun til at fremstille det ynkelige Syn af en forventningsfuld Storhed i Begyndelsen af sin „Vorden.“ De unge Seminaristers og de nyudfløine Russers Selvtillid er derfor i Regelen praktisk ubrugbar, uagtet den hviler paa det rigtige Fundament, nemlig den Tro, at de, ved at kunne sine Lærebøger og tilsyneladende hvad Læreren vidste, vide Alt hvad der kan og maa vides. Thi den Tillid er skolegjort, uden beskyttende Forkalkning; og stillet i Spidsen for et Liv og en Virksomhed, der gaar den paa Klingen, maa den ved Daadens første Debut ude i den gamle slemme Verden gaae ganske under. Alle sine prægtige Forsætter finder man forlængst fattede og prøvede, og alle hine skjønne Tanker, hvorved Verden skulde opbygges, allerede tænkte og omigjen tænkte for Aarhundreder siden. Og her plyndres man da indtil Skjorten for Selvtilliden, der springer bort ligesom i Eventyret Sømmene fra de Skibe, som nærme sig Magnetklipperne; og ved Sammenligningen af egne Evner med de berømte Forgjængeres bringes de selvforventede Lærde og Statsmænd, Kunstnere og Digtere til at ansee sine Storhedsplaner som Rids til Bygninger, der aldrig kunne opføres. Her gjælder det da, at redde sig over Ydmygelsens Dyb og med Selvbevidsthed at gjenvinde den Kraft, som før var Umiddelbarhedens, hiin Barnlighedens prunkende Faddergave. Men denne Operation er saa vanskelig, at næsten bare Genier kunne gjennemføre den, og derfor bliver det sikrest, at de, der ikke ere Genier, og dog ville blive mere end Hverdagsmennesker, vælge den Udvei, at søge at fastholde Selvtilliden i første Instants, hellere end at tilkjæmpe sig den i den anden. Man gaa da ikke paa store Bibliotheker, læse ikke om store Mænd, med hvilke Evner og hvorledes disse ere blevne det osv. Thi det tjener Alt kun til at magtstjæle Selvtilliden.

Teis Lundegaard havde ikke været udsat for slige Fristelser, og derfor var han bleven, hvad han var. Han troede utvivlsomt, at hvad han vidste, var Alt, hvad der burde vides, og saaledes befandt han sig vistnok paa et naivt Standpunkt; men han indtog dette med en saadan Værdighed og Sikkerhed, at Folk, som vare temmelig vidt udover det, maatte bringes i Vildrede med Hensyn til det virkelige Forhold.

Dette være sagt, uden Miskjendelse af hans i sit Slags særegne Begavelse og uden Forringelse af hans Betydning i oppositionel Retning. Men det være ogsaa tilføiet, at ligesaa vist som han gavnede Oppositionen ved en kiæk og djærv Optræden mod dens Anfægtere og Serviliteten, og ved det Exempel, han i egen Person gav paa den norske Bondes Bekvemhed til at deeltage i Afgjørelsen af Landets vigtigste Anliggender, ligesaa vist er det, at hans Optræden og Færd maatte virke vildledende paa mange af hans Stand; thi ved at betragte den Indflydelse, han med sine lidet uddannede Evner havde naaet, maatte hans Standsfæller bringes til at undervurdere Dannelsens Betydning i Afgjørelsen af vore offentlige Anliggender og fatte Dristighed til tillidsfuldt at indlade sig paa Sager, hvortil der krævedes mere end medfødt god Forstand, for at ikke Deeltagelsen skulde blive til Skade istedetfor til Gavn. Men ligefuldt bliver Teis en mærkelig Mand, hvis Navn vil leve længe i vort offentlige Livs Aarbøger.

Ligesom saamange læselystne Bondemænd, der i Ungdommen have savnet verdslige Bøger til alsidig Uddannelse, besad Teis megen Bibelstyrke; men hans Sindelag var derfor just ikke blevet religiøst. Og Bibelens Sententser maatte for ham tjene som etslags Alexandersværd, hvormed han overhug den hverdagslige Diskussions Knuder. Hvor godt han forstod dette Snit, kan sees af følgende Anekdot, som Teis selv har fortalt. Under et af de første Storthing blev han ligesom de andre Repræsentanter indbuden til Selskab paa Bogstad. Teis og nogle andre Bønder vilde ikke koste Skyds paa sig, men gik. Da han kom ud til „dette Huset, hvor Hansteen har Stjernerne sine“ (saa pleiede han at kalde Observatoriet), kom et Par Medrepræsentanter kjørende forbi. Teis skreg til en af disse, en af Thingets Hædersmænd, og spurgte om han ikke kunde faae sidde paa med ham. Nei, det gik ikke an, og Teis maatte marschere videre. Da han havde gaaet en Stund igjen, kom Statholderen (sandsynligviis Sandels.) Han spurgte Teis om han ikke vilde sætte sig op i Vognen hos ham. Jo, det vilde han, da han selv havde tænkt paa det samme, sagde han. Som nu Teis kom til Bogstad lige i Hælene paa den Repræsentant, han forgjæves havde bedet om Skyds, ytrede denne nogen Forundring over hans gjilde Befordring. Men Teis svarede til stor Fornøielse for Statholderen med Lucas 10: Der drog en Præst og en Levit forbi og lod mig ligge; men da kom en Samaritan til og der han saa mig, ynkedes han og tog mig med sig.

Ligesaalidt som Teis's Bibellæsning havde gjort ham religiøs, ligesaalidt havde han den indgydt synderlig Hengivenhed for Ordets Tjenere. Og det er i denne Henseende betegnende, hvad paa Storthinget i 1845 ytrede i Anledning af Bevillingen til en ny theologisk Lektorpost. Han var nu — sagde han — 71 Aar gammel, men havde endnu aldrig hørt noget af Præsterne, som han ikke havde læst i sine Bøger, og han vilde stemme mod Bevillingen.

De mineralogiske Expeditioner til Grønland.

II.

Grønlands Beskaffenhed er endnu omtrent saadan, som den skildres i Kongespeilet, hvor det hedder, at den nørste Deel af Landet er bedækket med Iis, at kun lidet af Landet (langs Stranden) er beboeligt, at Korn ikke kan modnes, at Mængden af Folket ikke veed hvad Brød er, men at Beboerne leve af Kvægavl og af Jagt (Rener, Hvale, Sæler, Bjørne o. s. v.) Kulden skildres som overvættes streng og Uveiret som voldsommere end andetsteds.

Da man ikke kjender Grønlands Nordkyst, kan man ikke rigtigt vide Landets Størrelse, men man anslaar den dog til 20,000 Kvadratmile. Og desuagtet har Landet blot nogle og tyve tusinde Indbyggere. Heraf lever omtrent Tredieparten i danske Kolonier og regnes for at være Christne. Alle henhøre da til Eskimoernes Familie og ere samme Folkefærd, som de, der i Grønlands første Opdagelse af den fredløse Erik Røde fra Jæderen (985) fik Navnet Skrælinger. De staae paa et yderst lavt Udviklingstrin, og ere ureenslige næsten til Ubeskrivelighed, men de ere godmodige, stolte, virksomme og uden grove Laster..

Grønlændernes Vinterboliger bestaae af trange Jordhytter, der ere fulde af Utøi og overhovedet rene Grisebol. Om Sommeren boe de i Telte. „Teltet er, siger W. A. Graah i sin i 1832 udgivne „Undersøgelsesreise til Østkysten af Grønland,“ Grønlænderens Sommerbolig; fra Mai til Oktober kjender han ingen anden Vaaning, og man maa tilstaae, at det grønlandske Telt er ligesaa bekvemt som hensigtsmæssig indrettet for Folk, der hele Sommeren igjennem ere paa Farten, snart inde i Fjordene efter Sild, Rødder og Bær, snart ude paa Øerne efter Sælhunde, Fugle og Æg. Teltepladsen er sædvanligviis omgiven af en 2 Alen høi Muur, over hvilken og den øverste Dørkarm Tæltestengerne lægges tilrette. Over disse udbredes igjen to eller tre Lag Skind, der rundt omkring, hvor de hvile paa Jorden, betynges med svære Stene, for at Vinden ikke skal tage dem bort. Istedenfor Dør har man et Forhæng af Tarmeskind, der gjerne er smukt udsyet, og hvorigjennem et livligt Lys kastes ind i Teltet. Det Indre er iøvrigt ligesom i Husene, kun at der sjeldent boe flere end to Familier sammen.“

Grønlændernes Sprog (Karalit) er en Dialekt af det Eskimoiske og blev først grammatisk behandlet af deres første Missionær, vor udødelige Hans Egede, senest (1851) af Kleinschmidt, der i nogen Tid har opholdt sig blandt dem. Om deres religiøse Forestillinger og Overtro har Hans Egede givet os interessante Oplysninger. Som høieste Væsen dyrke de Silla (Luften eller Himmelen.) Andre guddommelige Væsener ere Malina og hendes Broder Alminga (Sol og Maane), under hvem Sælhundefangsten staar. Desuden troe de paa en Mængde Luft-, Hav-, Ild-, Bjerg-, Krigs-, Vind- og Veiraander, af hvilke Torngarsuk er den mægtigste. Sol, Maane og Stjerner antage de for Grønlændre, der ere opfløine til Himmels. „Naar en Maaneformørkelse indtræffer, mene de at Maanen gaar omkring i Husene, for at opsnuse Skind og Spisevare hvorfor de i saa Tilfælde gjemme Alt hvad de have, og ved Støien og Larmen søge at forjage den ubudne Gjæst. Nordlyset antages for de Dødes Sjæle, der spille Bold med Hovedet af en Hvalros. Naar en Sælhund fanges paa en Tid, da der er Mangel, kastes stedse lidt af Indvoldene i Søen, og Benene gives under saadanne Omstændigheder Havet. Naar Nogen er død, maae de Beslægtede afholde sig fra visse Slags Spiser, og Intet nyde under aaben Himmel. Ligeledes have de ugifte Fruentimmer mange Afholdenhedsregler at iagttage, for ikke at fortørne Luften eller Maanen, og derved sætte deres Ære, ja Liv paa Spil.“

Grønlænderne skildres som meget gjæstfrie og frihedselskende. „De Fremmede, siger Graah, hvis Ankomst Hundenes Tuden forkynder, modtages stedse ved Strandbredden, og indbydes strax til at træde ind. Fruentimmerne anvises Plads paa Brixen, Mændene paa Side- eller Forbænken; men, ankomme der Flere til samme Tid end Huset vel kan rumme, gaae Nogle blandt de Hjemmehavende paa Besøg et Sted i Nærheden, overladende de Fremmede deres Plads. Man udbeder sig deres vaade Klæder til Tørring, byder dem andre istedet, og, opdages en hullet Støvle, gaar Værtinden strax iværk med at udbedre den. Nu indbringes hvad Huset formaar; Maden lægges midt paa Gulvet; dog gribe Gjæsterne, der ere undseelige og tilbageholdne, ikke strax til, om de end ere nok saa hungrige, men lade Husets Folk foregaae sig med Exempel. Naar endeel ere forsamlede, opføres Trommedandsen. Mændene tromme og synge iøvrigt hele Dagen, naar de ellers Intet have at bestille; Fruentimmerne kun ved de egentlige Dandseforsamlinger, der hos os fandt Sted to Gange i Løbet af Vintren, med mindre man betaler dem derfor. Betaling er overalt et Ord, som de gierne høre, og for enhver, selv den ubetydeligste, Tjeneste vente de Betaling, hvis den ikke frivilligen ydes, uden at være forlangt. Ved deres Gjæstebude vanker ikke ret mange Retter; tørret, kogt eller raadent Sælhundekjød, Tang, Kvanne og Bær, syltede i Spæk, det er Alt; men oftest lader man sig nøie med mindre, og til den sidste Assemblee ved Nukarbik medbragte Gjæsterne selv deres Mundprovision, da man vidste at Smalhans paa den Tid her var Kjøkkenmester. Imidlertid opvartes nu og da med andre Retter, som Bjørne-, Hvidfiske-, Hai-, eller Hundekjød, Ulke og Maager, m. m.“

„Grønlænderen lever i en fuldkommen Frihedstilstand, og anseer med Foragt den blandt hans Landsmænd, der giver sig i Europæernes Tjeneste, og derved gjør sig til Slave. Han elsker sin Frihed, erkjender ingen Herre eller Øvrighed, og gjør Ingen Regnskab for sine Handlinger, ligesom det heller ikke falder Nogen ind at fordre Saadant af Andre. Ingen har at befale over den Anden, selv Forældre ikke over deres Børn, der, naar de ikke have Lyst til at gjøre, hvad de anmodes om, sige reent ud: "Jeg vil ikke." Dog føre vel Børnene, naar de ere voxne, aldrig dette Sprog; tvertimod vise de da Lydighed og kjærlig Omhu for deres gamle Forældre, og tillade aldrig at de lide Nød eller Mangel, saalænge de selv have Noget. Istedetfor Love rette de sig efter visse Vedtægter, mange ere ganske besynderlige.“

Efter de islandske Kolonister, som efter Grønlands Opdagelse sloge sig ned der, findes mange Mindesmærker, hvilke ved det nordiske Oldskrifts-Selskabs Foranstaltning allerede for en Tid tilbage ere blevne undersøgte og beskrevne. Om Landets Opdagelse, Bebyggelse og dets Antagelse af Christendommen finder man, foruden andre Steder, nøiagtig Underretning i „Det norske Folks Historie“ af P. A. Munch, (II 360 flg.) Hvad angaar dets senere Skjæbne og Forglemmelse, og de mange derhen foretagne nyere Opdagelsesreiser, har man ingen saa let tilgjængelig Kilde; ikke desmindre maa vi indskrænke os til at henvise til Pingels Afhandling i 3die B. af Grønlands historiske Mindesmærker, eller Indledningen i Graahs Reise, da en Fremstilling af denne Gjenstand vilde kræve mere Plads, end vi for Øieblikket have at raade over.

Norge.

Christiania. Som Sagfører ved Underretterne er under 12te Marts autoriseret Kand. jur. Aadne Jonasen.

— Den 25de Febr. blev Prof. Hansteen, „Naturvidenskabernes Veteran i Norden,“ udnævnt til Æresmedlem af Videnskabernes Selskab i Upsala.

— Ifølge kgl. Resol. af 3die Marts skal ved Udløbet af Sognepræst Bergs Naadensaar Beierens Annexsogn fraskilles Gildeskaals Pstg. under søndre Saltens Provsti for at udgjøre et eget Sognekald.

— Under s. D. er bestemt 1) at Akershuus Fæstning skal herefter ved Afgivelsen af Forslag til Opførelse af Arsenals- eller andre Bygninger paa sammes Grund i Forbindelse med Hovedøen, være at betragte som et militært Etablissement; 2) den kgl. Res. af 9de Jan. 1843, forsaavidt den indeholder, at Akershuus Fæstning med Omsorg bliver at vedligeholde, sættes herved ud af Kraft.

— Ved kgl. Res. af s. D. er der istedet for den nuværende Kirke i Rogne Annexsogn til Slidre Pstg., tilladt at opføre en ny Kirke med Kirkegaard paa Gaarden Hovruds Udmark.

— Ved kgl. Res af s. D. er Tromsø Stiftsdirektion bemyndiget til af det nordlandske Kirke- og Skolefond at anvende et Beløb af indtil 250 Spd. til Anskaffelse af en Præstestue med Inventarium ved Gamviks Bedehuus i Lebesby Pstg.

— Statsraad Erichsen siges at ville træde tilbage til sin forrige Stilling i Marinen, og Kapitain Hagerup skal være udseet til hans Eftermand.

— Skuespiller Hagen skal iaar forlade vor Scene; de Anstrængelser, man for ikke længe siden gjorde for at beholde ham, have saaledes ikke havt langvarige Følger. Ogsaa et Par andre af Christiania Theaters dygtige Skuespillere have sagt op. Til Erstatning venter man en af det bergenske Theaters bedste Skuespillere.

— I Thorsdags opførtes paa Christiania Theater for fuldt Huus Henr. Ibsens Skuespil „Gildet paa Solhoug“, der tidligere paa Bergens Theater har gjort stor Lykke. Det blev ogsaa her modtaget med udeelt Bifald.

— Jac. Dybwad indbyder til Subskription paa „Eidsvolds-Galleri med en kortfattet Eidsvoldshistorie og Biographier.“ Disse Portræter ville udkomme omtr. i samme Format som „Mærkelige Nordmænd“, og ligesom disse med Biographi koste 12 ß Stykket. Som Prøveblad er udkommet Teis Lundegaard; derefter have vi taget vort Træsnit, men tilføiet hans Faksimile. Dybwads Lithographier udføres efter de Portræter, som nu ere samlede til Rigssalen i Eidsvold og hvilke hidtil ere 45.

Drammens Kjøbstad havde ved Folketællingen 9916 Indb. (i 1845 8376.)

Hammerfest 1125 (i 1845 927.)
Stavanger 11717 (i 1845 8646.)
Arendal (med Forstæder) 4456 (i 1845 3562.)
Ekersund 1646 (i 1845 1231.)
Haugesund 1066 (i 1845 149.)

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den svensk-norske Gesandt i Paris Grev Løvenhjelm har faaet Æreslegionens Storkors.

Frankrig. Prinds Napoleon siges at skulle blive Vicekonge i Algerien, og hvis Keiserinden ved sin nærforestaaende Nedkomst faar en Søn, antages han at blive tillagt Titelen, „Konge af Algerien.“ Det keiserlige Barns eneste Faddere, skulle ifølge Sv. Tidn. være Paven og vor Dronning, der, som man veed, er Keiserens Kousine.

— Under de behagelige Fredsdrømme ere Børsmændene blevne forskrækkede ved et keiserligt Dekret, der kalder det hele Kontingent for 1856 til Vaaben.

Tydskland. Preusf. Korresp. beretter, at Walewski har indbudt Preussen til i europæisk Interesse og som Undertegner af Traktaterne af Aaret 1841, at afsende Gesandter til Konferentsen, hvori Preussen har indvilget. Ministerpræsidenten Manteuffel skulde den 14de Marts reise til Paris.

— Ministeren for det kgl. Huus v. Raumer har skudt sig.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Gildeskaals Sognekald med omtrent 650 Spd. i Indtægter.
Beierens do. med omtrent 420 Spd.
Hole Lensmandsombud.
Assistentposten (Konstitution) ved Havnedirektørembedet.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 12. | Udkommer hver Løverdags Aften. | **22de Marts.** | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | **V. Bind.**

Indhold.

Om Betydningen og Vigtigheden af Myrdyrkning for Norge.

II.

„Al Agerdyrkning har til Maal at frembringe den størst mulige Mængde af menneskelig Næring paa en given Vidde; for at komme til dette almindelige Maal, kan man følge meget forskjellige Veie. I Frankrig ere Landmændene fornemmelig beskjæftigede med at avle Korn, fordi Kornet tjener umiddelbart til Næring for Mennesket. I England er man deels formedelst Landets egne Veirlag, deels af Grundsætninger bleven ført ind paa en Sidevei, hvorved man ikke gjør en ligefrem Brug af Kornet, og det har vist sig, at denne Sidevei eller Omvei der er den bedste.

Kornavlen har i Almindelighed en stor Ulempe, som den franske Landmand ikke har været tilstrækkelig opmærksom paa, den udpiner Jorden. Denne Feil føles ikke synderligt paa visse gode og heldige Jorder, som kunne bære Korn uafbrudt; den kan være af ringe Indflydelse, hvor der er Jord nok til en Folkemængde, som ikke er talrig; man har da Lov til kun at dyrke Korn paa de bedste Jorder og lade de andre hvile i flere Aar, førend man igjen bringer dem under Ploven; men naar Folkemængden voxer, forandre Forholdene sig. Dersom man ikke for Alvor tænker paa Midler til at erstatte eller gjenoprette Jordens Frugtbarhed i samme Mon, som Kornavlen formindsker den, saa kommer der en Tid, da Jorderne vægre sig ved at bære Korn, naar de for ofte have været drevne dertil. Selv hvor Veirlag og Jordbund ere mest gunstige, bliver den gamle romerske Fremgangsmaade, som bestod i at dyrke Hvede det ene Aar og lade Jorden ligge brak eller hvile det andet, tilsidst utilstrækkelig; Hveden giver tilsidst kun Avlinger uden Værdi.

Jorden udtømmes hurtigere ved Kornavl i Norden end i Syden; denne Omstændighed have Englænderne vidst at raade Bod paa. Da de umuligt saa ofte som andre kunde byde sine Marker Hvede og Korn, saa have de tidlig maattet søge Aarsagerne til denne Udpining og Midler derimod. Dertil kom, at deres Land gav dem en herlig Hjælpekilde i den naturlige og rigelige Græsvæxt til Næring for Kvæget. Af disse to Omstændigheder tilsammen er hele deres udmærkede Jordbrug fremgaaet. Da Gjødsel er det bedste Middel til at fornye Jordens Frugtbarhed efter en Kornavling, have de deraf draget den Slutning, at de fremfor Alt maatte anstrænge sig for at holde mange Kreaturer. Foruden det, at Kjødet er en mere søgt Kost hos Nordboerne end hos Sydboerne, saa have de i denne stærke Fædrift fundet et Middel til ved Gjødselens Mængde og Godhed at øge Jordens Rigdom og saaledes ogsaa til at forhøie sit Udbytte og sin Vinding. Denne simple Regning har vist sig rigtig, og efter at den er bleven indført, har Erfaringen ledet dem til bestandig at gjøre et større og videre Brug deraf.

Tidligere nøiedes man med det almindelige Græs til Føde for Kvæget; omtrent det halve Brug var udlagt til Eng eller Beite, den anden Halvdeel var Kornland og Træde eller Brak. Senere var man ikke fornøiet med dette, og man indførte derfor kunstige Enge, eller Græsmarker og Rodfrugtmarker, det vil sige, man begyndte at dyrke visse Fodervæxter, som udelukkende bleve bestemte til Føde for Kvæget, og Trædet eller Brakningen er i samme Mon formindsket. Senerehen har selve Korndyrkningen taget af; den indtager nu, selv naar Havren regnes med, kun en Femtedeel af Jorden, og et Bevis paa denne Fremgangsmaades Fortrinlighed er, at i samme Mon som Kvægdriften voxer, tager ogsaa Kornavlen til; den vinder i Avlingens Intensitet paa et mindre Rum, hvad den taber i Udstrækning, Agerdyrkningen udfører (realiserer) saaledes paa een Gang et dobbelt Gode.

Det afgjørende Skridt paa denne Vei er gjort for 60—80 Aar siden ved tvende Landbrugsgenier, der hedte Bakew.ll og Arthur Joung. Medens den ene af disse viste, hvorledes man skulde drage den størst mulige Nytte af Kreaturerne, lærte den Anden sine Landsmænd at føde den størst mulige Mængde paa et givet Stykke Land. Store Landeiere, som have høstet umaadelige Formuer for sin Flid, skaffede disse Lærdomme Indgang formedelst det Held og den Vinding, de havde af at bruge dem. Saaledes begyndte det fireaarige Sædskifte at udbrede sig; med enkelte Ændringer gjælder det endnu over hele England; det har fuldstændig omskabt de mest utaknemlige Marker og Jorder der, og overalt har det lagt Grunden til Landfolkets Velstand.

Alverden veed nutildags, at de fleste Fodervæxter hente den meste Næring til sin Væxt af Luften eller Atmosphæren (ↄ: den Dunstflo som omgiver Jorden), og derfor give de Jorden mere igjen, end de tage fra den. Foderavlingen bøder paa en dobbelt Maade paa det Tab, som Marken lider ved Kornavlingen og de Dyrkningsmaader, der tyne eller udpine Jorden, deels ved de Levninger, som blive igjen af Fordervæxterne i Jorden, deels derved, at de dannes om til Gjødsel; det er følgelig gavnligt at dyrke en betydelig Mængde Fodervæxter eller idetmindste at lade dem skifte med Kornsorterne, og dette er det, som det engelske Sædskifte („Norfolker Sædskiftet") gjør. I Frankrig have udmærkede Jordbrugere fra Begyndelsen af dette Aarhundrede gjort sig megen Umage for at indføre dette nyttige Brug; men Engelskmændene er gaaet langt bedre og fortere frem i dette end Franskmændene, og derved er denne kostbare Frugtbarheds Skat, som ingen god Jordbruger bør tabe af Syne, stadig voxet under deres Hænder.

Næsten det halve Land ligger bestandig til Fodermark, er holdt i permanente Enge; Resten, som udgjør det man kalder Pløieland, er deelt i fire Marker eller Skifter, og paa disse skiftes der saaledes med Avlingen: 1ste Aar Rodfrugter, især Næper, Kaalrod eller Turnips; 2det Aar: Vaarsæd (Byg og Havre); 3die Aar: Græs (især Kløver og Raigræs;) 4de Aar: Hvede.

Sidenefter har man temmelig almindeligt gjort Omløbet et Aar længere ved at lade Jorden ligge 2 Aar til Græs, hvilket gjør Sædskiftet femaarigt. Saaledes vil der altsaa paa en Gaard, der har 560 Maal dyrket Jord, stadig ligge 240 Maal Jord til Foderland, 64 Maal til Poteter og Turnips, 64 Maal til Byg og Havre, 64 Maal til første Aars Kløver og Raigræs og 64 Maal til andet Aars Kløver og Raigræs samt 64 Maal til Hvede.

I de Egne af Landet, der ere bedst skikkede for Foderavl, indtage Græsgangene og de kunstige Enge en større Vidde og Kornagrene en mindre.

Det egentlige Pløieland i England udgjør 170 Millioner Maal Jord; af disse bruges 135 Millioner til at føde Kreaturer og i det allerhøieste 35 Millioner til at føde Mennesker; til Foderlandet høre de naturlige Enge, som udgjør 72 Millioner Maal Jord; men disse naturlige Beiter give ligesaa meget Græs som Slaatteenge andre Steder.

Denne Udstrækning af Græsgangene har været en af de mest paafaldende Eiendommeligheder i det britiske Agerbrug. Man bruger ikke noget Hø i England; thi Grønfoder, Rodfrugter og Korn udgjør Kreaturernes Vinternæring. I den senere Tid har man vel begyndt at staldfodre om Sommeren; men den almindelige Skik og Brug er at indelukke Kvæget saa lidt som muligt. De tre Fjerdedele af Englands Enge beites, og da Halvdelen af de kunstige Enge, i det mindste i det andet Aar, ogsaa beites, da Turnipsen for en stor Deel fortæres paa Stedet af Faar, da endelig de dyrkede Jorder kunne kun benyttes som Overdrev, saa ere de to Trediedele af al Jorden overladt til Fæet. Denne Beitning ansee en stor Deel af de engelske Landmænd som Vinding i flere Henseender: det sparer Haandarbeide; det er fundt eller ansees for at være gavnligt for Kreaturerne; det gjør det muligt at nytte Mark, som ellers kun vilde give en ringe Vinding, og som i Længden bliver forbedret ved Kvægets Ophold derpaa, det giver en Næring, som altid spirer frem igjen, og som ialt udgjør ligesaa meget, om ikke mere, end det, der kan vindes ved at bruge Ljaaen. De sætte følgelig megen Priis paa til enhver Gaard at have en passelig Vidde af gode naturlige Beiter; selv Slaatteengene bruge de undertiden et Aar til Beitning mellem 2 Aars Slaat. Saavel Beiterne som de kunstige Enge ere udmærket vel behandlede, og der gives intet Land, hvor man har drevet det saa vidt som i England med at forbedre Enge og Græsgange, gjøre dem sunde ved Udveitinger, frugtbare ved Vanding, ved snildt anvendte Gjødningsmidler, ved at jevne Jorden, rydde Steen og ved alle Slags Forbedringer, for at formere de sunde Planter og fordrive de slette, som saa let udbrede og forplante sig; intetsteds tager man mindre Hensyn til Omkostningerne, Forbedring og Vedligeholdelse, naar man anseer dem for nyttige. Denne forstandige Fremgangsmaade har i Forbindelse med det gunstige Veirlag gjort sande Underværker.

Derefter kommer Rodfrugtmarkerne, der udgjør 18 Millioner Maal Jord eller noget over $146^1/_2$ norsk □ Miil. De Rodfrugter, der dyrkes i England, ere Poteter og Turnips. Poteterne brugtes ifølge de nationale Sædvaner før Sygdommen i stor Mængde til Menneskeføde, og desuden brugtes der ogsaa store Masser til Kreaturfoder. Men det, som egentlig danner Hovedpunktet i det engelske Jordbrug, det er Næpeavlen eller Turnipsavlen. Denne gjælder i England for det sikreste Tegn paa et forbedret Agerbrug; overalt hvor den bliver indført og udbreder sig, følger Rigdom efter; det er derved at de fordums Heider ere blevne til frugtbare Marker; som oftest bedømmes en Gaards Værdi efter Udstrækningen af den Vidde, som man anvender paa denne Drivt. Og naar man gjennemreiser Landet, er det ikke sjelden, at man træffer over 1000 Maal Jord med Næper eller Turnips i et Stykke.

Næpemarken er ogsaa Udgangspunktet for det norfolkske eller engelske Sædskifte; paa dens Godhed beror hele Omløbets heldige Udfald. Ikke alene skal den sikre de følgende Avlinger ved de mange Kreaturer, som den gjør det muligt at staldfodre, og som da give en rigelig Gjødsel; ikke alene frembringer den en Mængde Kjød, Mælk og Uld, ved den overflødige Næring, som den yder alle Huusdyr, men den tjener desuden til at renske Jorden for alle Slags Ugræs og skadelige Planter, ved alle de Hypninger og Renskninger, som den kræver, og ved dens eiendommelige Maade at voxe paa De engelske Landmænd spare ei heller hverken Flid, Arbeide eller Gjødsel ved Dyrkningen af denne Væxt, og almindelig faae de paa Maalet en 31 til 37 Skippund, der omtrent svarer til 6—8 Skippund Hø, ja undertiden faae de dobbelt saa meget. Turnipsen kræver en let Jord og en fugtig Sommer, og af den Grund slaar den saa godt til i England. Bønnerne gjøre paa en Deel Marker en lignende Tjeneste, og overalt fuldende de kunstige Enge eller Græsmarker Agerdyrkningens velordnede Hele (Systemet). Disse udgjøre 27 Millioner Maal Jord eller $208^1/_3$ norske □ Miil, og bære fornemmelig Kløver og Raigræs, og i de senere Tider opnaaes der især en mærkelig Vinding med det italienske Raigræs.

Det sidste Sædslag, der bruges til Føde for Fæet, er Havren. Den giver i de forenede Kongeriger omtrent dobbelt saa meget som i Frankrig, nemlig 5—10 Kvarters pr. Acre eller 2 til 4 Tønder paa Maalet Havren er forøvrigt af Kornarterne den, som slaar bedst til under et nordligt Veirlag. Hele det skotske Folk havde i tidligere Dage ingen anden Næring.

Paa en Vidde af 280 Millioner Maal Jord eller 2160 norske Kvadratmile, hvoraf der, naar udyrkede Egne og Dele trækkes fra, dog ikke bliver mere igjen, der er dyrket Land end 180 Millioner Maal Jord, eller paa det nærmeste 1389 norske □ Mile, frembringes der i de forenede Kongeriger mere Foder for Kreaturerne end i hele Frankrig med den dobbelte Vidde Gjødningsmassen er forholdsviis 3—4 Gange stærkere, uden at man regner de Kreaturer med, der ligefrem nyttes til Føde, og denne Gjødningsmasse ansees endda ikke for tilstrækkelig. Alt hvad der kan øge Jordens Frugtbarhed, Been, Blod, Klude, Oliekager, Affald fra Fabriker, alle de Levninger af Dyr og Planter, de Mineralier eller Jord- og Steenarter, som ansees for at indeholde frugtbargjørende Dele, saasom Gibs, Kalk, Skjelsand m. m. m., samles omhyggeligt og nedgraves i Jorden. Engelske Skibe gaae ligetil Verdens Ende eller til den anden Side af Jorden, for at hente den Gjødsel, som mangler, og fra de fjerneste Have kommer der mangfoldige Ladninger af den rigeste Gjødning, af Guano. Agerdyrkningschemien er i uafbrudt Virksomhed, for enten at opdage nye Gjødningsmidler eller for at udfinde, hvilke der passe bedst for hvert enkelt Slags Korn eller Sæd, og det er saa langtfra at Landmændene — som paa mange andre Steder er Tilfældet — betragte disse Bestræbelser med dum Foragt, at de tvertimod selv opmuntre dem ved den kraftigste og mest virksomme Understøttelse. Hvert Aar opføres der en temmelig rund Talstørrelse under en Gaards Udgifter til at kjøbe Gjødsel og frugtbargjørende Sager for; jo mere man kan betale, desto mere har man deraf. Salget af disse Hjælpe-

Gjødningsmidler giver ogsaa Anledning til en utrolig Handel.

Men Jorden kræver ikke alene Gjødning og frugtbargjørende Stoffe; den trænger endnu til at arbeides med Plov, Harv og Spade, til at nivelleres, renses, veites ud og hulveites, kort udtørres og gjennemarbeides i enhver Henseende, for at Vandet kan sive igjennem den, uden at blive staaende, for at Luftarterne kunne gjennemtrænge den, og for at de nyttige Planters Rødder med Lethed kunne trænge ned og forgrene sig deri. Der er opfundet en Mængde Maskiner for at give den disse forskjellige Egenskaber Af den Udstrækning og Vidde, som Agerdyrkningsredskaberne indtoge paa den store Udstilling, har man kunnet overbevise sig om, hvilken umaadelig Mængde saadanne Redskaber der tilvirkes, fabrikeres og afsættes i dette Land; man talte henved 300 Udstillere af Agerdyrkningsredskaber, og blandt disse er der enkelte Huse, som have Tusinder af Arbeidsfolk og aarlig gjøre Forretninger for Millioner. Disse Maskiner spare i væsentlig Grad Haandkraft og erstatte et stort Antal Hænder. De to Kornsorter, der have Nytten af alle de i det Foregaaende omtalte Arbeider og Udgifter, ere Bygget, hvoraf Nationaldrikken brygges, og Hveden, Planternes Dronning.

Henrik Heine.

I.

Skulde Læsere, der ikke kjende den Mand, som Guizot har kaldt den aandrigeste efter Voltaire, erholde et klart Billede af hans Forfatter-Eiendommelighed, maatte det skee gjennem mangfoldige Anførsler af hans Skrifter, da Digterens aandelige Habitus, hans Charakteer og — Charakteerløshed alene paa den Maade vilde stilles i den rette Belysning. Men dertil vilde fordres større Plads, end der her kan raades over, og Nedskriveren vil derfor gaae en Middelvei, idet han til de biographiske Kjendsgjerninger agter at knytte enkelte Citater, der kunne give noget Begreb idetmindste om Digterens Udtryksmaade. Han kommer derved til i Korthed at gjentage, hvad han et andet Sted har fremstillet udførligere.

Henrik Heine er født i Düsseldorf, enten den 13de December 1799 eller ogsaa den 1ste Januar 1800. Sidste Angivelse er bleven den almindelige, da den grunder sig paa Digterens eget Opgivende til en fransk Literaturhistoriker, uden at man derfor kan antage den for den rigtigste, da Heines Forfængelighed synes at have fundet for stor Tilfredsstillelse i at være født paa „Aarhundredets første Dag," til at ikke nogle Dages Afslag i den virkelige Alder skulde været ham mulig.

Hans Forældre vare, ligesom den aandsbeslægtede Börne's, Jøder, og den unge Heine blev opdragen i sine Fædres Tro. Af denne hans Herkomst har man villet forklare sig hans Aandslivlighed, hans Skarpsindighed og Vid „uden ideal Overbeviisning," ligesaavel som man i det naturskjønne Düsseldorfs „hoflystige Selskabelighed" og Frankrigs Nærhed har villet see Grunden til hans naturvenlige Godmodighed, hans friske Livsopfatning og „forstandig realistiske Bevægelighed."

Sine Studier begyndte han i Bonn og fortsatte dem i Berlin og Göttingen, paa hvilket sidste Sted han tog den juridiske Doktorgrad. Orkelen Salomon Heine, den bekjendte Bankier, har imidlertid ikke sat stor Priis paa hans Studiers Grundighed; thi han skal have sagt: „Dersom Knægten havde lært Noget, havde han ikke behøvet at skrive Bøger."

Den 28de Juni 1825 gik Heine over til Christendommen og lod sig døbe Dette Skridt havde dog ingen videre Indflydelse paa hans moralske Anskuelser og religiøse Tænkemaade; Christendommen blev ham altid noget Fremmedt, hvilket man kan see af slige Ytringer som denne, at hiin Religions „gyselige Pirren netop bestaar i Smertens Vellyst, og at dens paalagte Hundeydmyghed og Engletaalmod er Despotismens mest prøvede Støtte," og af hans Fortælling om, hvorledes han i de senere Aar gav sig af med at søge en Gud, „som han kunde bruge."

Heine optraadte egentlig først som Digter i 1822. Han udgav da et Bind „Gedichte" og allerede næste Aar (to) „Tragedien, nebst einem lyrischen Intermezzo." Han gjorde derved Opsigt. Tone, Indhold og den hele Behandling laa saa aldeles udenfor det Tilvante, at Kritikerne ikke vare istand til at orientere sig, men famlede vildt om i sine Bedømmelser. Nogle saae i Digteren en tydsk Byron, Andre en Sanger for den franske Frivolitet og Sandselighed. Men selv de, der følte sig mest stødte ved hans Digtes „Frivolitet", kunde dog ikke dølge for sig selv, at de havde med en sand Digter at gjøre.

Det Dramatiske var ellers Heines svagere Side, og derfor har han heller ikke forsøgt sig deri, siden hine tvende Tragedier udkom. Disse ere fulde af gruopvækkende Optrin og „udramatiske i Anlæg og Udvikling," hvilket de blive endnu mere ved Sprogets lyriske Pomp. Handlingen trænges i Baggrunden ved Reflexion og Billedrigdom, og det Hele beror mest paa Ord. En forresten meget gunstig Kritiker (i Wiener Jahrbücher) raadede Digteren til „at tøile sin ubændige Lyst, at lade Aanderne hvile i Ro og søge at vinde et frit Standpunkt, hvorfra han med upartisk Kjærlighed kunde overskue Verden og Livet og finde Kjærlighed og Fred."

I 1826 og 27 udgav Heine de to første Bind af „Reisebilder." Heri fandt man strax en eiendommelig Individualitet fix og færdig. Reisebillederne ere reflekterende humoristiske Skizzer paa Prosa, med indskudte Vers, og have meget tilfælles med Baggesens Labyrinth, baade ved Behandlingens franskspillende Lethed, Stilens Galanteri og Koketteren med sig selv og ved Humorets Udstrømmen over enhver, selv den hverdagsligste Tanke; men de hvile forresten paa en ganske forskjellig poetisk Opfatning.

Reisebillederne vare ligesom en politisk-literær Vækker for Tydskerne. „Reaktionen havde søvndysset den tydske Nation endnu dybere end den franske, og Politiken var nedsjunket til en umaadelig Spidsborgerlighed." I Literaturen var Middelmaadigheden kommen til en anseelig Rang; man læste Claurens Noveller og henrykkedes derved Man sværmede vel for Göthe og Schiller, men fortærede det seige, udvandede Leiebibliotheksfoder, hvor de rædselsfuldeste Røverhistorier udgjorde en god Portion. Da var det, at hine kjække heineske Billeder „bankede paa Sovegemakkernes Døre, og Alle ruskede paa sig, gned sig i Dienene og spurgte forundrede, hvorledes man kunde understaae sig at forstyrre den bekvemme Ro og slippe Dagslyset ind i den søde Dæmring. Dog følte man snart, at den ubudne Vækker forstod at synge mangen skjøn Morgensang, og at hans Dagsraab lød til rette Tid." Heine havde udtalt og udsjunget det Adsplittede i hele Tidstilstanden. Reflekterende, ironiserende skuer han ud over Tidens Hav, hvor Alle, han selv ikke undtagen, ligesom Svømmende have klynget sig fast til Vraget af Tilværelsen; Heine holder sig som en Simonides oppe, fordi han ikke bærer andet end sin Lyre og sin Ironi med sig, men Philistrene med sine tunge Dukater i Lommen gaae uden Redning tilbunds.

Sit Fædrelands Politik paahænger ham en Narrekappe, for at den, da den ikke kan gavne, dog kan more Publikum, som den har kostet saa meget. Her en Prøve. I Beretningen af en Samtale med en Selskabsbroder om de tydske Skuespil siger Heine blandt Andet: „Allermindst kunde han begribe Balletens politiske Betydning. Med Moie viste jeg ham, at der sidder mere Politik i Hoguets Fødder end i Buchholz's Hoved,

Henrik Heine.

at alle hans Dandsetoure betyde diplomatiske Forhandlinger, at enhver af hans Bevægelser har et politisk Hensyn, som f. Ex. at han mener vort Kabinet, naar han bøier sig længselsfuld fremover og slaar ud med Hænderne, at han mener Forbundsdagen, naar han hundrede Gange dreier sig omkring paa et Been, uden at komme af Flekken, at han har Smaafyrsterne for Die, naar han tripper omkring som med bundne Been, at han betegner den europæiske Ligevægt, naar han som en Drukken raver hid og did, at han antyder en Kongres, naar han slynger de krummede Arme nøgleformigt i hinanden, og endelig at han forestiller vor altfor store Ven i Østen, naar han under en Udfolden lidt efter lidt hæver sig iveiret, staar længe rolig i denne Stilling og pludselig bryder ud i de forskrækkeligste Spring. Der faldt som et Skjæl fra den unge Mands Dine, og nu kunde han begribe, hvorfor Dandsere honoreres bedre end store Digtere, hvorfor Balleten ved det dipolomatiske Korps er en uudtømmelig Gjenstand for Samtaler, og hvorfor en skjøn Dandserinde endog ofte privatim underholdes af Ministeren, der sikkert arbeider trolig (sich abmüht) baade Dag og Nat paa at gjøre hende modtagelig for hans nette politiske System. Ved Apis! hvor stort er ikke de exoteriske og hvor lidet de esoteriske Theaterbesøgeres Antal! Der staar det dumme Folk og gaber og beundrer Spring og Vendinger og studerer Anatomi i Lemiere's Stillinger og applauderer Röhnisch's Entrechats og snakker om Grazie, Harmoni og Hofter — og Ingen mærker, at han i de dandsede Ciffre har det tydske Fædrelands Skjæbne for Dinene."

Denne gjennemdængende Maneer var Johannes-Røsten i Ørkenen, som gik forud for Juliliberalismen og som betegnede Veien for det saakaldte „unge Tydskland."

De senere tilkomne tvende Bind af Reisebillederne staae tilbage for de tidligere; ogsaa har man deri fundet Digterens udskregne „Frivolitet" og „Kjødets Emancipation" for tydeligt fremtrædende

Hvad der udmærker Heines Reisebilleder og øvrige Prosaskrifter fremfor Alt, hvad den nyeste tydske Literatur har at opvise, er hans eiendommelige musikalske, lyrisk-beaandede Prosastil, til hvis plastiske Bevægelighed og friske Kolorit man neppe vil finde Mage.*) Han indvæver deri de pudserligste Historier, hvorved en almindelig Tanke gjør en vidunderlig Effekt. Men Heine har ogsaa vænnet sig til at sige Alt saa kunstigt, at det seer ud som om han ingen Ting sagde for dens egen Skyld, og som om han forhaanede Stilens Indhold, blot fordi han maa beskjæftige sig med det Og fordi han saaledes aldrig betegner Noget med det rette Udtryk, er han ofte bleven misforstaaet og dadlet for Immoralitet, selv hvor han vil latterliggjøre de fordærvede Sædelighedstilstande.

*) Heine selv siger aabenhjertig nok om sin Prosa, at den er „guddommelig," og heri maa man give ham Ret.

Santaler-Opstanden.

De sidste Efterretninger fra Ostindien melde, at denne Opstand, der truede med at blive saa farlig, er kuet, Høvdingerne fangne og Oprørshæren adsplittet. Flere af Høvdingerne bleve dømte til at hænges paa det Sted, hvor deres barbariske Mordgjerninger bleve begaaede. Zemindarerne og Almuen begyndte at komme til Ro igjen efter syv Maaneders Usikkerhed og Rædsel. Regjeringen gjorde Alt hvad der stod i dens Magt, for at udslette de sørgelige Spor af Fredsforstyrrelsen. Agerdyrkerne vare igjen ifærd med at pløie sin Jord og gjenopbygge de nedbrændte Landsbyer.

Men hvem er Santalerne? spørger mange af vore Læsere, og hvorfor gjorde de Opstand? Vi see os istand til at besvare disse Spørgsmaal og give en kort Beskrivelse af denne lidet bekjendte, hidtil næsten uændsede Stamme, i følgende Bemærkninger, der ere nedskrevne af en Officeer i den bengalske Armee, som i flere Aar har staaet i stadig Forbindelse med Santalerne og i den sidste Tid har taget virksom Deel i Kampen mod dem. Vi have ogsaa ham at takke for medfølgende Skitse og nogle Scener fra Krigens Begyndelse.

I Gangesdalen og andre Egne af Indien har der fra umindelige Tider boet et Urfolk, der i Udseende, Skikke, Sæder, Religion, Farve, Skabning og Sprog er aldeles forskjelligt fra Hinduerne. Disse Stammer, der nu repræsenteres af de vilde Koler, Bhiler, Dangurer, Santaler, Tsjiruer og Andre, havde sine egne Konger og Herskere; de byggede Byer, Fæstninger og Flekker; de havde Guld- og Sølvpenge, de vare altid rede til Kamp og i det hele taget et kraftigt Folkefærd paa sin Viis. De kjendte ikke Bogstavskrift. Hinduerne kom snart i fiendtlig Berørelse med dette Urfolk, forjog dem langt om længe fra de frugtbare indiske Sletter, og tvang dem til at tage Tilflugt mellem de vilde skovbedækkede Fjeldegne, som opfylde en saa betydelig Deel af Hindostan. I næsten tredive Aarhundreder indestængte i de mørke Skove have de tabt ethvert Spor af engang at have været Medlemmer af store Nationer, de ere blevne uvidende, grusomme og lumske, uden anden Religion end en svævende Forestilling om en god og en ond Aand.

Under Hinduernes, og senere under Mahomedanernes Herredømme bleve disse Stammer behandlede som Bærmen af Folket; ifølge den hinduiske Lov havde man Ret til uden videre at dræbe disse Udskud. Om end blot deres Skygge gik forbi en Bramin, eller de rørte ved en Hindu, havde de forbrudt Livet. Men under det engelske Herredømme forbedredes deres Tilstand. Engelske Missionærer opsøgte dem paa deres Tilholdssteder, man behandlede dem som menneskelige Væsener; man opfordrede dem til at gjøre Tjeneste ved Klapjagter i Skovene, man gav dem Belønninger og Foræringer; senere dannede man Regimenter blandt dem, for at holde deres egne Landsmænd i Ave og beskytte Lavlænderne for deres Anfald. De fik saaledes etslags Agtelse for sig selv, og da de erfarede, at de stode under Beskyttelse af retfærdige og humane Love, frygtede de ikke længer for at vise sig blandt andre Folk, for at miste Livet ved at komme en Hindu for nær eller blive skudte som vantro Hunde af fanatiske Muhamedanere. De levede i forholdsviis Fred og Tilfredshed; deres Tal formeredes; deres Skove og Fjelde bleve dem for snevre, og efterat de i næsten 3000 Aar havde været stængte ude fra Verden, fik de Lov til at komme ned paa Sletterne mellem andre Verdensfolk, dyrke Jorden og nyde Godt af sin Flids Frembringelser. Saaledes var Santalernes lykkelige og blomstrende Tilstand før det pludselige overraskende Udbrud i Juli 1855 , da Plyndring, Mord og Brand blev sluppet løs over deres Land, der beboes af 120,000 Santaler, som vare vandrede did fra Orissas Vildmarker til Bhangulpur-Distriktets, ved Ganges's Bredder, henved 30 (norske) Mile nordvest for Kalkutta.

Disse 120 000 Santaler dannede blot Overskuddet af den santalske Befolkning, som beboer Bjergene, Skovene og Dalene i Orissa, Cuttack, Singhbhum, Maunbhum og flere af de tilstødende Fjeldegne; hine vare ved Overbefolkningen tvungne til at vandre nordover, havde stødt paa en Skovstrækning, der strakte sig fra deres egne Skove til henmod Ganges, mange tusinde (engelske) Kvadratmile, og havde ryddet og opdyrket Landet.

Vandringen begyndte omtrent 1830; i 1833 blev der, da deres Tilvært havde tiltrukket sig Regjeringens Opmærksomhed, ansat en Embedsmand for at vogte paa deres Bevægelser, varetage deres Interesser, faae dem til at rydde Skovene i Bhan-

gulpurs-Distriktet, og inddrive den Landskat, der var bleven dem saavelsom deres Naboer Zemindarerne, paalagt.

I Juli f. A. indløb der Underretning til den lille fredelige Station i Bhangulpur om at en Skare bevæbnede Santaler havde halshugget en Politiembedsmand, saaret flere Politibetjente og holdt paa at plyndre de nærliggende Landsbyer. Uagtet Efterretningen havde alle Præg af at være sanddru, vilde man dog ikke fæste Lid til den, af den simple Grund, at Santalerne hidindtil havde været det ærligste, paalideligste og blideste Folkefærd i Indien. Men de hyppige Underretninger, som hver Dag paafulgte, bekræftede snart den første Melding; og man opdagede kun altfor hurtigt, at denne Folkestamme, der af Naturen var den uskadeligste og feigeste, pludselig var bleven forvandlet til de grusomste, tapreste og blodtørstigste Røvere. En saadan Forvandling var for pludselig til at den ikke skulde have en dybtliggende Grund, som jeg senere skal tale om. Der blev sendt Tropper ud mod dem, men de bestode af Indfødte af en beslægtet Stamme og flygtede ved Santalernes første Anfald. Nu marscherede der fra alle Kanter regulære Tropper ind, og efter endeel Skjærmydsler, Rydden i Skovene, Hængning af Oprørere og Høvdingers Tilfangetagelse maa vi haabe, at det Hele nu er forbi, og at Santalerne have faaet en Lærdom, de aldrig ville glemme.

Sidhu Manghi's, Opstandens Leders Portræt, blev taget mens han sad fængslet i Bhangulpur, strax efter at han var fangen. Det er en mager, rask liden Mand, som slet ikke seer ud som en Santal. Han var meget stolt af sine Bedrifter og talte uden Forbehold om hvad han havde gjort. Han skrydede af de mange Befalinger, han havde udstedt til at henrette Zemindarer, Politibetjente og Andre, af de mange Landsbyer, han havde plyndret og brændt og af den megen Ødelæggelse og Elendighed han havde afstedkommet; han erklærede, at han nu var bleven en stor Mand — at hans Navn var bekjendt endog lige ned til Bredderne af Damudah, en ubetydelig Elv 10 Miils Vei fra Skuepladsen for hans Grusomheder. Da han blev konfronteret med en Betjent — jeg tror han var i en Zemindars Tjeneste — udbrød han: „Hvad! Du her? Det er jo ti Dage siden jeg befalede at Du skulde henrettes!"

Sidhu blev skudt gjennem Haandledet og gjennem en kjødrig Deel af Legemet, under et Angreb af det 7de Regiment indfødt Infanteri paa en betydelig Afdeling Santaler, ved Mohespur, hvor Sidhu i egen Person tappert anførte Oprørerne; han var bevæbnet med et Sværd i hver Haand. Han gik i forreste Rad, og var den Sidste til at rømme Marken, da hans Skarer var fordrevne.

Oprindelsen til Opstanden var efter hans Sigende følgende: Han skyldte en Mand ti Shilling Sterling, og da hans Kreditor plagede ham meget efter Betaling, besluttede Sidhu at skaffe sig den ubehagelige Rykker af Halsen. Da Santalerne i det Hele taget i den senere Tid har været haardt hjemsøgte af Aagerkarle og Kornpugere, som til visse Tider af Aaret vandrede om for at afkjøbe Santalerne deres Grøde, og da de under disse Transaktioner i lang Tid havde været skammeligt snydte, saa at Ondet blev til en sand Landeplage, slog Sidhu sig sammen med sine Frænder og Venner for at befri Landet fra dem. Han foregav, at han ved en Aabenbaring fra Himlen var bleven befalet at udrydde alle de Indfødte, som havde noget med dem at skaffe eller deeltog i hiint Blodsugeri. Politiet var de første Ofre, dernæst Aagerkarlerne og Kornpugerne, og endelig Enhver, som kom i deres Vei, blandt hvilke flere Engelskmænd, hvoraf to Fruentimmer. Efterat Santalerne først havde faaet Blod paa Tand, kunde, saalænge der intet Militær viste sig, Intet standse de Rædselsgjerninger, som de nu daglig forøvede: hele Landet stod i Brand, ethvert skikkeligt Menneske, som ikke kunde slippe bort, blev myrdet, enhver Landsby, de kunde komme over, blev plyndret og afsviet. Endelig kom der regulære Tropper til, det kom snart til Kamp med Oprørerne, som naturligvis i enhver Træfning bleve adspredte, efter at have mistet mange Døde — deres eneste Vaaben var Stridsøxer, Sværde, Buer og Pile.

Den Djervhed og Tapperhed, disse vildledte Mennesker udviste, havde fortjent en bedre Anvendelse. Jeg har seet dem nærme sig Sepoys'ernes Musketter paa et frygtelig nært Hold, og holde Stand mod gjentagne Salver, der gjorde svære Aabninger i deres Rækker. Engang, da jeg sammen med nogle andre Officerer og femti Sepoys (se Skizzen) rekognoscerede Veien for næste Dags Marsch, blev vi omringede af henved 600 Santaler, som hujende, hylende og trommende syntes at

Sexhundrede Santaler angribe femti Sepoys.

være komne op af Jorden, saa pludselig viste de sig. De rykkede frem, idet de næsten dannede en Kreds om vor lille Skare, der efter sin Anførers Ordre med den største Koldblodighed ventede til Oprørerne var komne dem paa nitti Alens Afstand, saa at Pilene regnede ned paa dem, og derpaa aabnede rodeviis Ild, som nedlagde og saarede en Masse Oprørere, indtil de endelig adspredtes.

Paa en Tegning, der fremstiller Søgningen efter Santaloprørerne, seer man en meget smuk Elefant, som eies af Mr. Charles Barnes, en Mand, der er vel kjendt med Santalerne, deres Land og Leveviis, og som ledsagede os paa alle vore Vandringer og Furageringer. Af denne Elefant havde vi stor Nytte; fra dens Ryg havde vi en god Udsigt; men fornemmelig var den udmærket flink til at slaae op Dørene og sparke de Santalhytter overende, i hvilke vi formodede der var Santaler skjulte. Den var med i flere Affærer og blev flere Gange saaret af Santalernes Pile.

(Illustr. Lond. News.)

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

I.

Valgt til Sveriges Kronprinds den 17de August, holdt Bernadotte sit høitidelige Indtog i Stockholm den 2den November 1810. Karl den 13des slette Helbred, Sveriges prekære Stilling, den Tillid, den nyvalgte Prinds Talenter indgjød, Udsigten til at han antagelsesviis vilde slutte sig til Frankrig, alle disse Aarsager gav ham Magten ihænde og overdrog ham samtidig den hele Ansvarlighed for en afgjørende Bestemmelse, der under alle disse Vanskeligheder var bleven farlig, kort, de lagde paa hans Skuldre et Folks fremtidige Skjæbne, der havde kaldt ham til Hjælp fra Randen af en Afgrund. De Bifaldsraab, der ledsagede hans Ankomst, udtrykte de tusinde Forhaabninger, man støttede til ham. Enhver Klasse i Nationen saa i den Nykomne et Organ for sine Ønsker. Bønderne, hvem man havde fortalt saameget om hans Byrd og folkelige Sindelag, gjorde Regning paa, at han vilde knække Stoltheden hos en Adel, der i deres Øine endda var altfor mægtig; Adelen derimod, som vidste, at han var en dygtig Mand, troede, at han vilde respektere deres Privilegier for at styrke sig ved deres Alliance. Borgerstanden betragtede denne Republikaner som den sikreste Støtte for 1809 Revolutionens Principer. Handelsstanden haabede ved hans Mellemkomst hos Keiser Napoleon at udvirke en Tolerance, der skaanede de vigtige Forbindelser mellem England og Sverige, og Armeen gjorde sig allerede rede til at gjenerobre Finland og tage Norge.

Bernadotte maatte være ude af Stand til paa en Gang at fyldestgjøre alle disse Ønsker, fordi de vare hverandre modsatte. Alliancen med Napoleon kunde alene erholdes paa Betingelser, som Sverige ikke vilde antage. Keiseren fordrede en absolut Tilslutning til sit System, og, som det første Beviis paa Lydighed, at man gik fuldstændig ind paa Kontinentalsystemet, altsaa fuldstændig brød med England. Men i Svenskernes Øine var et saadant Brud — hvis da ikke Napoleon skaffede Sverige betydelige Subsidier — det samme, som en virkelig Ruin paa den ene Side og en fuldstændig Frasigelse af deres Uafhængighed paa den anden. Ligefra sin Ankomst mødte derfor Bernadotte i Karl den 13des Raad eller ved hans Hof Mænd, der vare skinsyge for sit Lands Hæder og urolige over de første — synlig Frankrig gunstige — Forholdsregler, den nye Kronprinds tog.

Men kaldet til at grunde et Dynasti havde Bernadotte at frygte Skridt fra Exkongen, Gustav den 4des Side. Et legitimistisk Parti, om hvis Existence han ei var uvidende, kunde for lange Tider være et farligt Redskab for indre Faktioner eller i fremmede Magters Haand. Hvorledes skulde han opretholde dette Dynasties Existence og samtidig selve Sveriges Interesser og dets Ære, mod England og Rusland paa den ene Side og Napoleons overdrevne Fordringer paa den anden? Var Karl den 13des Forgjænger bleven straffet, fordi han ikke føiede sig efter Europas Behersker og adlød hans Bud, saa syntes Tiderne nu forandrede, Kongerne og selv Folkene begyndte at finde Frankrigs Aag vel tungt, og den Dag var maaskee ikke fjern, da denne Bygning, der overgik al menneskelig Maalestok, skulde styrte sammen. Bekymret for et heelt Folks Vel, der havde sat sin Lid til ham, urolig for sit Dynastis Fremtid, hvis Interesser sikkerlig blandedes med hans nye Fædrelands, tog Bernadotte sin Tilflugt til den Svages Vaaben. Han besluttede at iagttage, at vente, at forhale sine Bestem-

melser saa længe som muligt, og hjalp ikke dette, da at bruge List. „Politiken," sagde han, „er kun Snak, naar man er den stærkeste; er man den Svagere, er det den Kunst at lempe sig uden at kompromitteres." Ikke at kompromitteres i sine nye Undersaatters Øine, slippe for Frankrigs despotiske Herredømme, saalænge som muligt undgaae en aaben Krig med England, endogsaa forbeholde sig denne Magts og Ruslands Venskab for Fremtiden, se det var Bernadottes Program i 1811, det vil sige, ligetil den Dag, da han, opgivende Haabet om at blive Napoleons Allierede, vilde være hans Rival.

De første Vanskeligheder hidledes af Forholdet med England, idet Keiseren eftertrykkelig fordrede et fuldstændigt Brud med dette Land. Den Traktat, der den 6te Januar 1812 var bleven afsluttet mellem Sverige og Frankrig, lovede virkelig ogsaa, at Sverige ganske og aldeles skulde slutte sig til Kontinentalsystemet, og de Instruktioner, som Hr. Desaugiers, Legationssekretær i Stockholm, og Hr. Alquier, der var udnævnt til fransk Minister ved samme Hof, fik, paalagde dem alene med den største Strenghed at vaage over, at denne Forpligtelse blev opfyldt. Svenskerne skulde da afbryde enhver Forbindelse med England, lukke alle sine Havne for dets Krigs- og Handelsskibe, skyde paa dem og konfiskere dem, hvis de vovede sig ind i svenske Farvande trods dette Forbud, ja disse fiendtlige Demonstrationer skulde endog saa gaae forud for en formelig Krigserklæring. Men i Mangel af en fransk Flaade, der kunde beskytte Sverige mod Englændernes Angreb, i Mangel af Subsidier, som kunde erstatte de uhyre Pengetab, saa Karl den 13de og Svenskerne i Iværksættelsen af dette System kun en Aarsag til Ulykke og Ruin. De deklarerede sine Havnes Spærring, men det var kun en illusorisk Foranstaltning. Da de af Napoleon havde faaet Tilladelse til i 7 Maaneder af Aaret at kjøbe og indføre det nødvendige Salt, troede de eller anstillede de sig at troe, at denne Tilladelse i sig indbefattede flere, og at den franske og engelske Regjering vilde lukke Øinene for Forbindelser, der strede mod Kontinentalsystemet, og saaledes skaane deres Handel. „Traktaten af 6te Januar," sagde naivt nok Hr. Engestrøm, "forbød Handelsforbindelse mellem England og Sverige, ikke mellem Sverige og England."*) Gøteborg, som skulde være Oplagsstedet for Frankrigs Handel med Rusland og dets Søstation i Norden mod England, blev en engelsk Station. Foruden Varer førte de engelske Paketbaade over en Skare Intriganter, der betaltes af England, og overalt udbredte Had mod Frankrig.

Hr. Desaugiers gjorde sig al mulig Anstrengelse, men desuagtet bestemte det svenske Kabinet sig først i Juni Maaned 1810 til at fjerne sin engelske Chargè d'Affaires fra Stockholm og forbyde engelske Skibe at anløbe Sveriges Vestkyst, og først mod Slutningen af September var det, at der fra svensk Side blev affyret den første Kanon paa Englænderne, som dog ikke toge det for Alvor. Da tabte Napoleon Taalmodigheden, lod den svenske Minister indfinde sig i Fortainebleau og gav ham efter flere bitre Ytringer det Ultimatum „inden fem Dag aaben Krig enten med England eller med Frankrig."**)

Midt under denne nye Ængstelse, som Lagerbjelkes Budskab havde forvoldt, kom Bernadotte til Sverige. Lige fra det Øieblik, han satte Foden paa sit nye Fædrelands Jordbund, synes han at have gjort alt, for at man ikke skulde troe, han var Napoleon underdanig. Han gav sig Mine af at være fuldkommen uafhængig af ham. Da Karl den 13des Raad traadte sammen for at svare paa Keiserens Opfordring, vægrede han sig for officielt at give noget Raad, undskyldende sig med sin Uerfarenhed, men han mindede om, „at de Nationer, der lader sig foragte, have Ondt for at reise sig igjen".

Det svenske Kabinets Svar til Napoleon kunde ikke være tvivlsomt; man maatte underkaste sig, idetmindste tilsyneladende. Det blev da den 17de November 1810 besluttet, at man skulde notificere England en Krigserklæring. Men denne nye Akt var forudseet og forandrede Intet i Forholdet. Den kom i November, det vil sige paa en Tid af Aaret, da al Søfarts- og Handelsforbindelse snart maatte forbyde sig selv. Englænderne toge det ogsaa for hvad det virkelig var. „Man leer deraf i London, og jeg har seet Folk trække paa Smilet deraf i Stockholm", skriver Hr. Alquier. Kronprindsen vilde Intet have med Afgjørelsen af dette Spørgsmaal at bestille; men han deeltog dog med den svenske Regjering i at finde paa de Midler, der kunde fjerne de mest uheldbringende Følger af samme. Man saa ham endogsaa forsøge paa at drage hele Danmark, Frankrigs Allierede, ind i det System, Sverige med saamange Farer havde adopteret, og som bestod i at sætte det Princip i Spidsen, at Flagget dækker Ladningen. Denne Underhandling kunde ikke blive hemmelig, og man kan tænke sig Keiserens Følelser, da han saaledes saa den Mistanke stadfæstet, han allerede havde næret. „. . . . . Kronprindsens Fremgangsmaade", skrev man til Alquier, „er uforklarlig. Man skulde dog troe, at ikke han vilde være den Første til at trodse Frankrig og dets Dekreter. At anerkjende, at Flagget dækker Ladningen, og handle i Konsekventse dermed, er at kuldkaste alle Keiserens Dekreter og aabne den engelske Handel frit Løb. . . . Rapporter fra Rusland ytre, at Prindsen nu i Sverige viser sig meget utilbøielig til prohibitive Forholdsregler. . . . Keiseren er meget misfornøiet." Men uagtet disse heftige Udtryk fik den franske Minister Ordre til ikke direkte at føre dette Sprog, men kun ved Leilighed insinuere det. Bernadotte selv syntes at føle, at han var gaaet forvidt, og Søfartsforholdene gik sin rolige Gang i 1811 som i 1810 uden Sammenstød hverken med England eller Frankrig.

Det var en kort Tid, den franske Minister i Stockholm kunde troe, at Sverige endelig aabent vilde erklære sig for Kontinentalsystemet. Det var i Begyndelsen af 1811. England gjorde da Mine til at ville understøtte Prætendentens Parti for at hevne sig for nogle Konfiskationer, der nylig vare udstedte af svenske Tribunaler og for en Proklamation fra Kronprindsen, der befalede, at man ikke skulde lade det engelske Flag nærme sig Karlskrona og før bore i Sænk end give efter. Men det engelske Kabinet havde knapt faaet Tid til at blive uroligt, før det allerede var blevet beroliget. Simulerede Salg gjengav de engelske Kjøbmænd de Varer, der tilsyneladende vare konfiskerede, og Grev Rosen, Guvernør i Gøteborg, lod i den hemmelige Sammenkomst, han havde med den engelske Admiral Saumarez, forstaa, at Kronprindsen nu forudsaae, at Sveriges Interesse seent eller tidligt vilde kræve en Alliance med England; han lod kun falde den Ytring, at de nærværende Omstændigheder gjorde det nødvendigt at være tilbageholden og forsigtig for ikke at kompromitteres før Tiden. Admiralen svarede, skriver Rosen selv i en interessant Beretning om disse Underhandlinger, med en Lykønskning, fordi Sverige paa Grund af Kronprindsens Klogskab var det eneste Land i Europa og i Verden, der vidste hemmelig at vedligeholde en god Forstaaelse med England uden at udsætte sig for Napoleons Vrede. Og Lord Wellesley, der stod i Spidsen for Londonerkabinettet, vedblev stadig at nære en fast Tillid til Kronprindsens fremtidige Beslutninger, medens alle hans Kolleger endnu i denne frygtede et Redskab i Frankrigs Haand, ligesom han uophørlig gav ham de utvetydigste Beviser paa sit Venskab. Saaledes havde han uafbrudt meddelt ham de Breve, Exkongen Gustav den 4de fra England af skrev til Fastlandet. Dette var et sikkert Middel til at knytte Bernadotte fast til de brittiske Interesser.

Rusland gjorde ikke mindre mærkelige Fremskridt hos Kronprindsen. Skiønt Napoleon endnu regnede denne Magt som sin tro Allierede og gjorde mange Ofre for at vedligeholde Venskabet med samme, iagttog den dog ikke længer den kontinentale Blokade. Forgjæves kvalte Napoleon ved enhver Leilighed Rygtet om, at der var Misforstaaelse mellem ham og Alexander, i Fødselen: Ruslands fiendtlige Sindelag var altfor aabenbart. Hvilke Tanker man nu end kan have om Alexanders Oprigtighed i Tilsit og Erfurt, saa er dog saameget vist, at om Napoleons Glands bedaarede ham i 1808, var han to Aar senere løst fra Fortryllelsen: „den store Mands Venskab" var bleven ham en trykkende Byrde; han vovede at opregne de foregivne Tab, det havde foraarsaget ham, medens det tvertimod havde skaffet ham ligesaamange kostbare Erhvervelser. Ligefra Juli Maaned 1810 havde Desaugiers kunnet skrive, at efter alle Julemærker traf Rusland forberedende Skridt til at sondre sig fra Kontinentalsystemet og nærme sig England. Fra denne Tid af sagde man vaa alle Kanter i Norden, at Alexander nu endelig havde faaet Øinene op for sit Riges sande Interesser, og at han, urolig over den almindelige Misfornøielse, der herskede i Rusland, vilde skynde sig at slutte Fred med Tyrkiet og vende tilbage til det eneste System, der kunde skaffe Rusland Afsætning for sine Produkter, ligesom Handelsforbindelsen med England var det eneste Middel til at skaffe hans Seddelmasse Værdi. Man forsikrede, at der hemmelig blev tilstillet de engelske Rhedere Erstatning for de Skibe, der vare konfiskerede i Rusland*), og man saa i de uhyre Fortifikationsarbeider, som Russerne da begyndte paa Åland, Forbud paa et nær forestaaende Brud med Frankrige.

Den svenske Regjering kjendte til Forholdene ved Rapporter fra den svenske Minister i St. Petersburg. Den Depesche, hvori Stedingk oversendte sin Samtale med Alexander den 29de Januar 1811, kan ikke efterlade nogen Tvivl.

„Lader os glemme, hvad der er passeret (havde Czaren sagt). Jeg har befundet mig i forfærdelige Omstændigheder, og jeg sværger ved min Ære, at jeg aldrig har villet Sverige ilde. Nu, da denne usalige Affære med Finland ligger i det Forbigangne, vil jeg gjøre Alt for at vise min Agtelse for Deres Konge og Kronprinds. . . . . Men se", sagde han efter en kort Taushed, „hvorledes Tiden bringer nye Raad, hvorledes den offentlige Mening, efter at have hævet Napoleon saa høit og opretholdt ham paa denne Høide, nu har slaaet om! Hvis nu et Uheld traf ham, skulde De see hans Fald nært. . . . . Paa store Ulykker følger der ofte en stor Lykke. Fordum udgik der fra Sverige en Gustav Adolph til Tydsklands Befrielse; hvo veed, hvad der endnu kan hænde? . . . For mit Vedkommende vil min Armee være fuldstændig til Vaaren. Jeg har netop dannet 13 nye Regimenter og jeg har 80,000 Rekrutter paa Feltfod. Forøvrigt er jeg ganske af Deres Mening, at man ikke bør foretage Noget uoverlagt, og at man bør holde sig rolig, forsaavidt Napoleon vil tillade det. Men han vil sætte mig Kniven paa Struben. Nu har han i 3 Maaneder uophørlig opfordret mig til i Rusland at gribe de samme Forholdsregler mod England, som han har etableret i Tydskland. Han vil, at jeg som Grundlag for Freden med Tyrkiet skal opstille Kontinentalsystemet i dets hele Udstrækning, dets hele Strenghed. Jeg skal endogsaa udelukke amerikanske Skibe fra mine Havne. . . . Hans Fordringer have ingen Grændse. . . . . Og hvad spaar ikke denne Forening af Nordtydskland med hans Rige os? Hvis der var Tale om et Dusin Byer i Sydtydskland. . . . nu, det kunde han da gjøre uden at en Sjæl brød sig om det. Men Hamburg, Bremen og Lübeck, vor „hellige Treenighed", som Romanzoff siger! Jeg er træt af disse uafladelige Plagerier; jeg vil ikke længer taale dem".

(Fortsættes.)

*) See Hr. Desaugiers's Depesche af 20de Mai 1810.

**) Den interessante Samtale mellem Napoleon og Hr. Lagerbjelke den 25de Oktober 1810 er oftere bleven meddeelt efter den svenske Depesche, der blev trykt i Stockholm; man finder den i det udenlandske Archiv i Paris redigeret en Smule forskjelligt af Hr. de Champagny.

*) Depesche fra Alquier, 18de Januar 1811.

Norge.

Christiania Prinds August er udnævnt til Ridder af Karl XIII's Orden

— Den Kommittee af svenske og norske Medlemmer, der ifjor nedsattes af Kongen for at gjøre Forslag til Ordningen af de mellemrigske Handels- og Søfartsforholde, har den 6te Marts til Civildepartementet indgivet sin omstændelige Betænkning i Sagen tilligemed Forslag til en ny Mellemrigslov, hvori dog meget af den gamle Lov er bibeholdt.

— Baade Statsraad Erichsen og Stang have indgivet Ansøgning om Afsked

— Ved de efter Opmaalingsdirektionens Foranstaltning i f. A. foretagne Opmaalinger i Lister og Mandals samt Stavangers Amter har det, siger Chr.-Posten, vist sig, at Norges vestlige Begrændsning falder meget vestligere end man efter ældre Karter maatte slutte, og at altsaa Rigets Fladeindhold bliver betydelig større — maaske indtil 50—60 norske Kvadratmile — end forhen var antaget.

Mandals Ladested havde ved Folketællingen 2719 Indb. (i 1845 2304.)

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den 5te Marts aabnedes den første svenske Jernbane for Lokomotiv, den paa Strækningen mellem Ørebro og Nora. Det første Vogntog afgik fra Ørebro til Nora med 100 Passagerer og nogle Godsvogne; Strækningen, der er 3 svenske Mile, tilbagelagdes i 1 Time og 5 Minutter.

Danmark. Lauritz Nikolai Hvidt, Etatsraad og Bankdirektør, er om Morgenen den 16de afgaaet ved Døden, 78½ Aar gammel. Dagbladet ledsager sin Notits herom med følgende Ord: „Tidenden om Tabet af denne ansete, virksomme og dygtige Medborger, der gjennem et halvt Aarhundrede har indlagt sig de største Fortjenester af vore offentlige Forhold og stedse har været en af Frihedens djærveste Forkjæmpere, vil i hele Landet vække Deeltagelse og Sorg."

England. Morning Post siger, at Kongressens Arbeider rykke frem og at Fredstraktaten snart vil blive undertegnet. I Underhuset den 14de Marts har Lord Palmerston svaret, at Preussen kuns som Deeltager i Traktaten af 1841, angaaende Dardanellerne og Bosporuspassagen, er indbuden til Konferentsen, for at vedtage de Beslutninger som medføre Modifikationer deri. Det var strax i Begyndelsen bleven bestemt at indbyde Preussen til at ratificere Beslutningerne, ikke til at diskuttere dem.

— L'Ind. belge giver et kort Uddrag af en Artikel, som Sun har indeholdt i Anledning af de offentliggjorte Aktstykker med Hensyn til Kars's Overgivelse Det engelske Blad mener, at de fremkomne Oplysninger geraade General Williams og hans Kampfæller, samt Lord Clarendon og Konsul Brant til Ære. „Men naar vi have nævnt disse Personer", tilføiede Sun, „ere vi færdige med vor Ros. Publikum vil blive grebet af en ganske anden Følelse over Lord Stratfords Adfærd, idet han har ladet 54 indtrængende Depescher fra General Williams ubesvarede under Paaskud af, at han ikke vilde vække nogen Skuffelse ved at bebude Forholdsregler, hvis Udførelse var tvivlsom. Den franske Regjering har heller ikke understøttet den engelske Regjering med saa stor Iver, som man havde kunnet ønske det. Kort sagt, der er Anledning til mange og grundede Klager over de tyrkiske Embedsmænds Uduelighed og Svigagtighed, saa at Lord Clarendons Sprog var fuldkommen berettiget, da han skrev, at General Williams udelukkende var omgivet af „Røvere og Forrædere"

Times paastaaer, at Uenigheden mellem Fristaterne og England i Anledning af Centralamerika kan betragtes som afgjort, uagtet en endelig Overeenskomst endnu ikke er bragt tilveie, idet begge Landes Statsmænd nu med samme Ærlighed og Iver arbeide paa at udfinde en tilfredsstillende Løsning

Frankrig. Søndag den 16de nedkom Keiserinden med en Søn, der kort efter blev hjemmedøbt og erholdt Navnet Napoleon Eugéne Louis Jean Joseph. Paven og Dronningen af Sverige vare Faddere. Keiserindens og Prindsens Sundhedstilstand ere tilfredsstillende I Tuillerierne har været stor Lykønskning, og Keiseren holdt da en for Freden gunstig Tale.

— De Befuldmægtigede i Paris have den 10de ds afholdt det syvende Møde, og Rygterne herom ere til Gunst for Freden; der fortælles endogsaa, at Traktaten snart vil kunne ventes undertegnet, da Konferentsen har besluttet at udsætte Afgjørelsen af flere underordnede Spørgsmaal, f. Ex. den detaillerede Overeenskomst om Donaufyrstendømmernes Reorganisation, indtil Freden er kommen istand. Det er fremdeles fornemlig de franske Blade, som beskjæftige sig med Underhandlingerne, medens man i England mere synes at have sin Opmærksomhed henvendt paa de Foranstaltninger, som Regjeringen træffer med Hensyn til Krigens Fortsættelse, og der er unægtelig ogsaa Anledning hertil, da Rustningerne drives efter en storartet Maalestok Den første Division af det imod Sebastopol anvendte Beleiringstrain ventes i disse Dage i Woolwich, da det skal anvendes imod de russiske Fæstninger i Østersøen, saafremt Krigen fortsættes, og i Byen herskede der som en Følge heraf stor Bevægelse Artilleristerne havde opreist en Triumphbue til Ære for deres hjemvendende Vaabenkammerater, og fra Befolkningens Side var der ligeledes truffet alle Anstalter til en festlig Modtagelse. (Dagbl.)

Bladets Expeditør og Kasserer bor i Gaarden No. 7 i Kongens Gade og træffes hjemme mellem Kl. 4–6. Hvad der angaar Bladets Redaktion afgjøres med P. Botten Hansen (Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgade.)

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 13. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 29de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Om Betydningen og Vigtigheden af Myrdyrkning for Norge.

III.

Bygget indtager aarlig henved 10 Millioner Maal Jord, og Middeludbyttet er omtrent $2\frac{1}{2}$ Tønde paa Maalet eller lidt over 4 Qvarters pr. Acre. Omtrent det Halve af denne Avling tjener til Øl- og Porterbrygning. Maltskatten vidner om, at der aarlig bruges 10—11 Mill. Tdr.; den anden Halvdeel danner et Tilskud til Kreaturernes, især Svinenes Føde- og Fedemidler. Menneskene fortære ogsaa lidt Byg, ligesom lidt Havre, men Bruget af disse grove Næringsmidler minker Dag for Dag.

Foruden Byg og Havre spiste Englænderne tidligere meget Rug. Rugen er i Virkeligheden den Kornsæd, der tilligemed Vaarsæden passer for de korte Sommere i Norden. Hele det nordlige Europa dyrker og spiser kun Rug. I England er den næsten aldeles forsvunden; der bruges den gjerne kun til Grønfoder om Foraaret, og dens Priis, der almindelig er meget lav, noteres kun paa Markederne i Saatiden. Den indføres ligesaalidt i Landet som den avles der. De fleste Agre, som tidligere kun bar Rug, bære nu tildags Hvede; de derimod, som vægrede sig herved, have maattet gjøre Nytte paa anden Maade. Englænderne have rigtig tænkt, at denne Kornsort, som volder saamegen Møie, medens den næsten fortærer ligesaamegen Gjødsel som Hveden, og endda giver en meget ringere Afhøstning, ikke fortjente den Opmærksomhed, som den nyder i det øvrige Europa. Det er atter en af disse vigtige landøkonomiske Forestillinger, som ere tilstrækkelige til at forandre et heelt Lands Agerbrug; men for at kunne frembringe saamegen Hvede have Englænderne maattet gjøre Vold paa deres Jord og deres Veirlag. Det, som har hjulpet dem hermed, er Brugen af Kalk som Gjødningsmiddel. Paa samme Tid maa man ikke tabe af Syne den anden Grundsætning, som de ligeledes have antaget, den nemlig, at det ikke er nogen Vinding ved at dyrke Hvede, med mindre Jorden er i god Stand, ligesom det næsten aldrig er nogen Vinding ved at dyrke Rug. 100 Maal Jord i god Skik er mere værd for Hvedeavlen og giver en rigere Høst end 2 a 300 Maal, der ere slet lagede og slet gjennemarbeidede.

Medens næsten Fjerdedelen af Frankrigs Jord bærer Korn til Føde for Mennesker, bruges der af den engelske Jord mindre end $^1/_{16}$ eller henved 12 Millioner Maal Jord af 280 Millioner til Korn, og hele denne Vidde bærer kun Hvede.

Af de 100 Millioner Maal Jord, som i Frankrig blive tilbage, efterat man har gjort Fradrag af Byg og Havre, bære 36 Millioner ringere Kornsorter. Hele Frankriges aarlige Kornavling anslaaes, med Fradrag af Saakornet, til 50 Mill. Td. Hvede, $21\frac{1}{2}$ Mil. Td. Rug, 5 Mil. Td. Mais og $5\frac{3}{4}$ Mil. Td. Boghvede; paa de britiske Øer skal den være $32\frac{1}{4}$ Mil. Td. Hvede uden Blanding med Rug. I Frankrig høster man med et Middeltal ikke fuldt en Td. paa Maalet; i England faar man i Gjennemsnit 2 Tønder Hvede paa Maalet, hvilket er mere end det Dobbelte i Mængde og 3 Gange saa meget i Handelsværdi. Denne større Kornavling kan hverken tilskrives Jordbund eller Veirlag, saaledes som Tilfældet kan være med Hensyn til Enge og Græsmarker, Rodfrugter og til en vis Grad ogsaa med Hensyn til Byg og Havre, men det skyldes en bedre Dyrkning, som især udmærker sig ved Formindskelsen af den tilsaaede Jord, saa at denne ikke indtager en større Vidde, end det er muligt at holde i god Stand.

Skotland og Irland ere indbefattede i de ovenstaaende Tal. Dersom man indskrænker sig til England alene, saa kommer man til langt mere paafaldende Resultater. Dette lille Land, som ikke er større end en Fjerdedeel af Frankrig, avler alene 27 Millioner Td. Hvede, $11\frac{1}{2}$ Mil. Td. Byg og $24\frac{1}{2}$ Mil. Td. Havre. Dersom Frankrig forholdsviis frembragte ligesaameget, saa skulde det, med Fradrag af Saakornet, høste $107\frac{1}{2}$ Mil. Td. Hvede, og 143 Mil. Td. Byg, Havre og andre Kornsorter, eller i det mindste det Dobbelte af det, Landet virkelig avler, og i Forhold til Jordbundens og Veirlagets Natur, der er langt gunstigere for Kornavlen, end engelsk Jordbund og Klima, burde Franskmændene endog faa meget mere. Saaledes bekræftes og befæstes ved de øiensynligste Kjendsgjerninger den agronomiske Lov, at det er bedre, for at høste meget Korn, at formindske den Vidde, der tilsaaes, end at forøge den, og at man ved at indrømme Fodervæxterne større Plads, ved at udvide Foderavlen, ikke alene frembringer mere Kjød, Mælk og Uld, men ogsaa Korn. — Dette fremgaar, som vi have sagt og viist, af hele det engelske Jordbrug. Intet er simplere og klarere: Mange Enge og Græsmarker, der for det meste bruges til Beiting; 2 Slags Rodfrugter: Poteter og Turnips; 2 Slags Vaarsæd: Byg og Havre, og eet Slags Vintersæd: Hvede. Alle disse Planter sammenkjedes ved en Vexeldrift eller et Sædskifte, det vil sige ved en regelmæssig Afvexling af Straasæd og Rodfrugter, saaledes at der begyndes med Rodfrugter eller Planter, som luges eller hyppes, og endes med Hvede. Den hele Drift samler sig saaledes om et meget lidet Antal Artikler, men disse opnaa ogsaa den høieste Udvikling, og med deres 2—3 Slags Sæd, der drives i det Store, faa Englænderne, ved Almindeligheden og Simpelheden i sine Midler, idet Hele taget, den største Vinding, de største Resultater.

At en saa overordentlig Vinding, som den Myrdyrkningen giver, ogsaa kræver betydeligt Arbeide og store Pengesummer eller store Udlæg, siger sig selv, men disse komme ind igjen med rigelige Renter, naar den Mark, der vælges til Dyrkning, er udseet med Skjønsomhed, og det hele Arbeide er udført med den Indsigt, Omtanke og Duelighed, som udkræves.

I Romsdalen vil Amtets Landhuusholdningsselskab have gjort den Erfaring, at et Maal Jord ved den saakaldte Myrbænkning kan afgrøftes og oprydes paa 12 Arbeidsdage for 3 a 4 Spdlr.*) Efter dette skulde der altsaa for at bringe de 800,000 Maal Myrjord, som Romdals Amt eier, i dyrkbar Stand, behøves 9,600,000 Arbeidsdage eller en Kapital af 3,200,000 Spdlr.; der er da rigtignok ikke regnet Noget for Omkostningerne ved de foreløbige Undersøgelser og Arbeider, Redskaber, Arbeidsbestyrelse, samt det stadige Efterarbeide, som Fremgangsmaaden rimeligviis vil medføre. Men selv om man vil anslaa dette til to Millioner, og altsaa sætte det Hele til 4 a 5 Millioner, er dette alligevel overmaade billigt; thi det udgjør neppe Halvdelen eller Trediedelen af hvad Myrdyrkning paa almindelig Viis kan udføres for i andre Egne af Landet. Man har der gjort en Regning paa en Avling af $2\frac{1}{2}$ Tønde paa Maalet paa den femte Deel eller de 160,000 Maal Jord, der dyrkes som Ager. Det er ingen Tvivl om, at man kan faa dette og endogsaa Mere ved Myrdyrkning, men ved en Dyrkningsmaade, hvorom der ikke haves mere og sikrere Forfaring end Bænkningen, bør man være varsom med i Forveien at ville gjøre Regning paa et saa stort Middeludbytte af Korn; man bør dog komme i Hu, at i det Land, hvor Agerbruget drives i en saadan Fuldkommenhed som i England, der giver den Mark, som bruges til Kornavl, med et Middeltal kun to Tønder paa Maalet. Men derimod er der i Beregningen ikke udført nogen Avling af de øvrige $^4/_5$ af den opdyrkede Mark. Har Meningen, som man af disse Omstændigheder maaske kan slutte, været den, at man ved den anførte Kornmængde har villet udtrykke det som vindes af hele Myrvidden baade i Korn og Fodervæxter, er Udbyttet før sat for lavt end for høit. Imidlertid maa herved Indhøstning og Bjergning ogsaa komme i Betragtning.

Efter $2\frac{1}{2}$ Spd. Tønden giver altsaa dette 1 Mill. Spd. eller over 20 Procent aarlig. Men selv om man ikke i Længden finder denne Myrdyrkningsmaade, som man har agtet at drive i Romsdalen for passelig overalt, eller man gjør den Erfaring, at den er kostbarere end man har beregnet eller, at den ikke kommer til at svare til det Haab og de Forventninger, man har gjort sig om den, og saaledes indfører og bruger Fremgangsmaader, som ellers i de fleste Egne, hvori Agerbruget har naaet nogen Udvikling, ere almindelige, saa vil saadan Avling og Udbytte give gode Renter af en Anlægssum eller Kapital, der er 3 Gange saa stor eller beløber sig til 12 a 15 Spd. for Maalet. Lægger man, saaledes som man i et saadant Tilfælde bør gjøre, den høieste af disse Priser til Grund for en Udregning over hvad det vil koste at opdyrke de 50 norske □ Miil Myrmark, som man har sat er dyrkningsfør i Norge, vil det komme til at koste 15 Spd. $\times$ 6,480,000 Maal Jord = 97 Millioner Spd. medens Bænkningsmaaden kun vil koste 5 Spd. $\times$ 6,480,000 Maal Jord = 32,400,000 eller hvis man sætter Prisen til 4 Spd. Maalet kun 25 Millioner Spd.

Den aarlige Vinding af disse Kapitaler skulde, efter hvad der ovenfor er anført, udgjøre 3,240,000 Tønder Korn, som efter den Mellempriis, vi have sat af 2 Spdr. 60 ß. for Tønden, altsaa giver 8,100,000 Spd.

Disse store Tal og uhyre Summer, eller den Arbeidskraft, som de ere et Udtryk for, samt den Omstændighed, at Norges hele dyrkede Vidde kun udgjør 50 geographiske □ Miil, at selv denne dyrkede Mark trænger til store Forbedringer og at den udvider sig saa langsomt, at der om Aaret knapt ryddes et Par Kvadratmile, er altsammen Omstændigheder, hvoraf det kan skjønnes, at Udførelsen af saadanne store og vidtløftige Foretagender, som Opdyrkningen — vi ville kun sige — af de bedst skikkede Myrstrøg i Norge, der ligge saaledes til, at man baade har let for at komme til at dyrke dem og bruge dem, samt at afhænde Avlingen paa en indbringende Maade, udkræve et langt Tidsrum. Men derfor bør man naturligviis begynde jo før jo heller paa Arbeidet.

*) See Christianiaposten for 1856, den 2den Januar.

*) En engelsk Qvarter er omtrent 2 Tønder.

Iskjælder over Jorden.

En Iskjælder er af stort Værd og megen Nytte for enhver Huusholdning, især paa Landet, hvor man om Sommeren ofte har ondt for at bevare Kjød og andre Levnetsmidler for Fluer og Forraadnelse, samt Øl, Melk o. a. dsl. fra at surne. Det er derfor baade nyttigt og interessant at lære at kjende Indretningen og Bygningsmaaden af et overmaade simpelt og billigt Huus, som, efter hvad vi have havt Anledning til at overtyde os om, i disse Henseender opfylder alle rimelige Fordringer, og som ikke er kostbarere, end at det uden Vanskelighed maa kunne opføres ved enhver Landeiendom, enten den er større eller mindre.

En saadan Iskjælder, som den der nedenfor er beskrevet, optømres som et almindeligt Huus, men med dobbelte Vægge, saaledes at Luften, der er en slet Varmeleder, kan tjene til at stænge Sommervarmen ude fra det indre Rum eller den egentlige Kjælder. Kjælderens Høide og øvrige Størrelse kan forresten gjøres eller indrettes efter Behag, eller saaledes som Huusholdningens Behov kræver; men Afstanden mellem de vel sammentømrede og lagte Vægge bør være mindst $1\frac{1}{2}$ Alen. Det bliver saaledes egentlig 2 Huse indi hverandre; thi Tagene bør ligeledes være adskilte og anbragte hvert paa sit Huus, saaledes at der ogsaa mellem disse er et Luftlag. Det Indre bør desuden for sig være forsynet med en Fyldning, saaledes som man seer af en Beskrivelse over en Iskjælder ved Åbo. Iskjælderens ydre Vægge ere 12 Alen paa hver Side. Gangen mellem Væggene er $1\frac{1}{2}$ Alen rundt omkring hele Huset. (Se Plantegning af Kjælderen Fig. 1 b.) Det indre Huus er $1\frac{1}{2}$ Alen paa hver Side (Fig. 1 a) Gulvet i dette (Fig. 2.) er belagt med Bjælker, der omtrent ere 6 Tommer tykke. Paa disse Bjælker lægges Isen, men under dette Bjælkelag bør der lægges en eller to Tverbjælker, for at Laget ikke skal give sig under Isens Vægt.

Grundmuren under begge Huse opføres til en Høide af $1\frac{1}{2}$ Alen over Jorden eller i Dagen. Gangen bør for Bekvemmeligheds Skyld være forsynet med Gulv i en Høide, der svarer til Dørtærsklerne. Dørene til begge Huse (Fig. 1 cc) bør være fodrede, for at de ikke skulle slaae sig. Den indre Dør bør helst deles i to, saa at man iblandt blot kan aabne den ene. Paa min Iskjælder er det indre Rum 4 Alen høit med fladt Tag, der er gjort af vel sammenpløiede Planker, hvilke ligge over Tagbjælkerne. Derovenpaa er der lagt en Moseflo op til $\frac{1}{2}$ Alens Høide, og siden et Kvart Sand*). For at Mosefyldningen ei skal falde ned i Gangen, maa Væggen paa det indre Huus optømres $\frac{3}{4}$ Alen høiere end Tagbjælkerne ligge i dette, og Væggene i det ydre Huus bør igjen være saameget høiere end Taget i det indre, at man har Rum til at istandsætte

*) Udentvivl vilde det være meget bedre, om der istedetfor Sand var spigret Baghund over Mosen. Overs. Anm.

paa dette, naar behøves. Begge Huse maa opføres af Tømmer — Planker eller Bord duer ikke. Isen, som skal opbevares, bør være saget i Stykker, som holde en Alen i Fiirkant, saaledes at den passer samme naar den lægges ind. Den stues i en Bredde af 5 Alen fra den bagerste Væg. Resten af Kjælderrummet bliver aabent og anvendes til Brug for Huusholdningen. Isen bør lægges ind i Kjælderen i Slutningen af Februar, helst naar det er dygtig koldt, og man bør da af og til slaae Vand paa den, for at Mellemrummene kunne fyldes, saa at den kommer til at danne et heelt Stykke. Den bør lægges op saanær til det indre Tag som muligt er; thi jo mere Is desto bedre. Under den kolde Aarstid holdes Dørene aabne baade Nat og Dag, men aldrig efter at Solen er begyndt at virke. Inden man om Vaaren sætter Viin- og Ølflasker i Kjælderen, bør man først probere, om Vandet ikke fryser. Vil man senere hen paa Aaret spare paa Isen, bør man gaae i Kjælderen med Lygte, for at man ei skal behøve at lade Dørene staae aabne. For at faae bort Fugtigheden, som iblandt indfinder sig, bør der være et Hul over Døren paa Iskjælderen, som kan aabnes og lukkes. Under Bjælkelaget, som Isen ligger paa, gjøres der en liden Fordybning eller Rende paa Marken, for at Vandet, der danner sig af Smeltningen, kan rende bort.

Kjælderen bør lægges saaledes, at den ikke er udsat for formeget Solskin. Kan den komme til at staae paa Nordsiden af et eller andet større Huus, er det saameget bedre. Men den Kjælder, som man her fornemmelig har havt for Øie, staar aldeles frit, og uagtet dette, og den varme Sommer, der herskede i Finland i 1855, var der dog, da denne Beskrivelse blev gjort — i Midten af August Maaned — ¾ igjen af Isen. Det indre Rum i Kjælderen forsynes med Bordgulv paa det Stykke, der er mellem Isen og Døren, saaledes at man bekvemt kan gaae her i det egentlige Forvaringsrum. Væggene forsynes med Hylder og Skabe for Krukker og Flasker, og i Tagbjælkerne slaaes der Jernkroge og Spiger, hvorpaa der kan hænges Kjød, Vildt og Andet desl. Langs Isvæggen stilles Øltønder m. m., og paa selve Isen kan man sætte Fisk og Andet desl. i Trug. Paa denne Maade kan man i lang Tid bevare Alting friskt og uskadt i saadanne Kjældere. — Ogsaa Gangen mellem begge Vægge kan man bruge til Opbevaringsrum, naar man slaar Hylder op mod den indre Væg (Isvæggen), paa hvilke man sætter Melk, Viin og andet desl, naar man mangler Melkebod og andre Kjældere.

(I. Arrhenii Tidsskrift för Landtmanna- och Komm.- Ekonomi 1855.)

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsat fra f. No.)

Foruroligede Foreningen med Hansestæderne Alexander, saa forekom Besiddelsestagelsen af Hertugdømmet Oldenburg ham at være en personlig Fornærmelse. „Hvorledes, har man ikke i Frankrige erindret", sagde han, „at jeg blandt mine Titler tæller „Hertug af Oldenburg". Det er ligesom, om man vilde inkorporere min Hovedstad i Frankrig. Forresten haaber jeg, at Sagen skal være klaret inden 6 Maaneder".*) Fra Marts Maaned 1811 kunde Alexanders Forberedelser ikke være tvivlsomme hverken for Napoleon eller for Bernadotte. Ikke alene foretog han da betydelige Rustninger, som ikke kunde undgaae den franske Regjerings Opmærksomhed, armerede han Fæstningerne langs Dwina og Dieper, satte han sin Armee — 300,000 Mand stærk — paa Krigsfod, besatte han Grændserne af Hertugdømmet Warschau, men han var heller ikke paa nogen Maade tilbageholden i sine Ytringer til Hertugen af Vicenza, hvem han under Forsikringer om sit stadige Venskab bebreidede Forøgelsen af de franske Stridskræfter i Hertugdømmet Warschau. Saaledes sagde han til ham den 3die Marts paa Paraden, høit nok til at hans Ord snart kom ud ved Hoffet og blandt Armeens Befalingsmænd: „Hvis Keiseren vil Krig, og han i den Hensigt nærmer sig mine Grændser, da venter jeg ham, min Herre, uden Uro. Det er visselig ikke umuligt, at han endnu kan blive Seierherre, thi Slagenes Gud er ikke altid Retfærdighedens Gud; men med en Armee paa 500,000 Mand frygter jeg ikke Krigen. Hvis den engang begynder, skal den ikke ende, som ved Austerlitz og Friedland".

Hvis Kabinettet i St. Petersburg forlod Napoleons System, hvis fasteste Støtte det nu i to Aar havde været, hvorledes vilde det da gaae med den Bygning, Europas Betvinger saa dristigt og voldsomt havde opført? Var det med Rette, at Bernadotte forudsaa dens Fald og bragte sit nye Fædreland i Sikkerhed for ikke at drages med? Vi berøre her et delikat Punkt. Har Bernadotte selv givet Rusland Vaaben ihænde mod sit gamle Fædreland? Var det ham, som først med hadefuldt Hjerte undfangede Tanken og lagde Spiren til Frankrigs gruelige Ulykker? Vi troe ikke det. Han har meget mere fra først af givet efter for denne Alexanders Forlokkelser, hvis farlige Venskab bragte selve Napoleon til at begaae saa mange Feil. Da han engang var kommen ud paa den farlige Skrænt, der fjernede ham fra Frankrig, rev Lidenskaben og Omstændighedernes Magt ham med sig. Vi ville forsøge at vise det: man begriber, at dette er af stor Vigtighed for hans Minde og for den historiske Retfærdighed.

Vi have sagt, at Rusland ligefra Midten af 1810, følgelig før Bernadottes Valg, havde beredt sit Frafald efter at have draget saamegen Fordeel af Alliancen med Frankrig. Under saadanne Forhold kunde det ikke uden Skræk see paa, at en Marschal af Frankrig, en Frænde af Napoleon, pludselig blev hævet til Sveriges Throne. Man havde opfordret Alexander til for enhver Priis at modsætte sig det. Det antifranske Parti, der var stort i St. Petersburg, betragtede denne Begivenhed som en ny Triumf for Kabinettet i Tuilerierne og forudsagde allerede det Tidspunkt, da Napoleon, styrket ved sin Rivals Blindhed, vilde kaste Masken, bryde sin kun forstilte Alliance med Rusland og fratage Czarernes Rige alle de Erobringer, der i kort Tid havde gjort det saa stort. Selve Alexander syntes i Begyndelsen bevæget af denne Frygt, ikke fordi han troede saameget paa denne improviserede Krones tilkommende Magt, men fordi en energisk Samvirken af Sverige med Frankrig — varede end deres Forbund kun kort — virkelig kunde blive meget farlig for ham. Han lod da drive ivrigt paa Befæstningsarbeiderne paa Åland, armerede sine Fæstninger og dannede i al Hast tre Armeekorpser, det ene i Finland, det andet i Provindsen Vilna og det tredie ved Donau. Og da hans Moder opfordrede ham, som Chef for det gottorpske Huus, til at hævde Prindsen af Wasas Rettigheder mod Sveriges nye Kronprinds, svarede Alexander: „Taalmo-

Fig. 1.

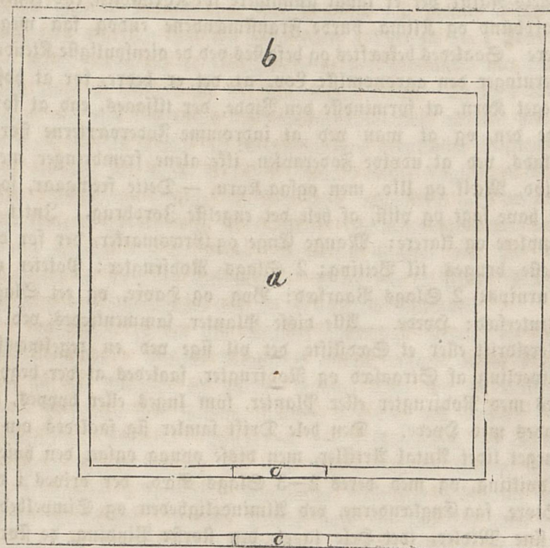
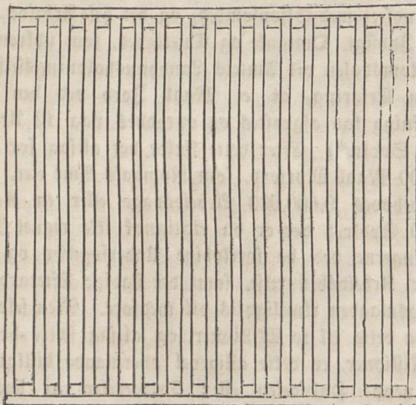

Fig. 2.

dighed, maaskee er der store Forandringer igjære. . . . . ."

Tvivl og Anelser havde gjennemtrængt hans klartseende Aand. Napoleon, hvem denne Alliance, som han stedse troede, oprigtig, laa paa Hjerte, forsøgte selv at berolige ham. „Bernadotte", lod han Czaren sige, „har allerede passeret Opbrusningens og den urolige Heftigheds Alder, og hans Ærgjerrighed er sikkerlig tilfredsstillet. Han vil understøtte Ruslands og Frankrigs fælles Sag og forresten kun tænke paa indre Reformer, der ville sikre Rusland et roligt og trygt Naboskab" Hvad der kunde skaffet Alexander mere Beroligelse, var de Rapporter, han havde faaet fra Paris og Stockholm, som underrettede ham om, hvorledes Valget var kommet istand. Han havde kunnet overbevise sig om, at, om end den offentlige Mening i Sverige var bleven bedaaret ved Udsigten til en Alliance med Frankrig, saa var Napoleon saa langt fra at have bragt dette Valg istand eller opmuntret dertil, at han endogsaa havde følt sig ubehagelig berørt derved og endogsaa havde havt triste Anelser i den Anledning. Alexander havde samtidig faaet vide Grundene til denne Misfornøielse og denne Mistro og havde fundet samme tilstrækkelig grundet til paa denne Basis at bygget alle sine Forhaabninger. Fra nu af opgjorde han sin Plan at besnære den nye Kronprinds, at drage sig til Nytte de Uenigheder, der mere end een Gang havde fjernet ham fra Napoleon, hans nye Interesser som kronet Hoved og Grundlægger af et Dynasti, og endelig Ærgrelsen over det Ydmygende i den overmodige Tone, hvori hans fordums Hersker talte til ham. Alexanders Plan var rigtig og vidnede om et grundigt Kjendskab til Begges Charakterer.

Paa sin Side havde Bernadotte ved sine velunderrettede Spioner i St. Petersburg ikke uden Frygt modtaget Efterretningen om Keiserinde-Moderens Forbitrelse over hans fuldkommen demokratiske Ophøielse og om de truende Ord, der vare undslupne Alexander, Prindsen af Wasas naturlige Beskytter. Hans første Ønske var at faae denne Vrede stillet for siden, hvis det var muligt, at sætte sig paa en venskabelig Fod med Rusland. Begge Souveræner vare saaledes rede til at komme i Forstaaelse, men det var Alexander, som gjorde det første Skridt. Han begyndte allerede at indsmigre sig hos Bernadotte før dennes Afreise fra Paris henimod Slutningen af 1810. „Man har taget meget Feil", sagde Kronprindsen to Maaneder efter sin Ankomst til Stockholm, „hvis man har troet, at mit Valg har vakt Mishag i St. Petersburg. Jeg havde endnu ikke forladt Paris, før jeg allerede var vidende om det Modsatte. Czernitchef har ladet mig det vide".

I Schinkels „Minnen" og i Depescherne finde vi kun faa Vidnesbyrd om disse første Underhandlinger. Dertil maatte vi have Czernitchefs Papirer. Vi kunne ikke med Nøiagtighed angive, hvilke Skridt det var Bernadotte vilde besvare, da han midt i November 1810, det vil sige, kun nogle Dage efter sin Ankomst til Sverige, foreslog Diplomaten Brinchmann at udføre en hemmelig og fortrolig Mission i St. Petersburg ved Siden af Stedingk, Sveriges gamle Minister der. Brinchmann vægrede sig derfor; men hans Forbindelser med Grev Suchtelen, som da i Stockholm under den populære Titel voyageur accrédité repræsenterede det russiske Kabinet synes at have fremmet Tilnærmelsen. Kort efter overbragte Suchtelen fra sin Keiser Velkomstlykønskninger i et Sprog, der gik langt over de officielle Grændser. Bernadotte troede at kunne svare herpaa, ved et egenhændigt Brev, og den Korrespondance, der saaledes kom istand mellem disse to Souveræner, blev snart meget fortrolig.

Nogle Dage efter, den 18de December, fremstillede Czernitchef sig selv paa Slottet. Denne listige Diplomat, der nylig var affendt af Napoleon, hvem han narrede, til Alexander for at bevæge denne til at gribe alvorlige Forholdsregler mod Sverige, var indviet i sin Herskers hemmelige Planer og Forhaabninger og lagde paa Tilbagereisen under Paaskud af Veienes Slethed og Reisens Vanskelighed Veien over Stockholm. Ved denne Mellemmand forsikrede Czaren i Fortrolighed Bernadotte om, at Kabinettet i St Petersburg fuldt vel vidste at vurdere Grundene til Krigserklæringen mod England, at det ikke vilde stødes ved en modsat Beslutning, og at det ingenlunde vilde indblande sig i Fortolkningen af denne Akt. „Forresten har Hs Majestæt paalagt mig," sagde den russiske Envoyé, „at forsikre Deres kgl. Høihed om sin Høiagtelse og om sit Ønske at knytte en varig Forbindelse med Dem. Dette personlige Venskab slutter sig inderlig til den Interesse, Hs. Majestæt nærer for Sverige, som han ønsker Lykke og Ro under det nye Dynasti. Hs. Majestæt veed, hvor nødvendigt det er, at under nærværende Omstændigheder de Regjeringer, der ere forblevne uafhængige, slutte sig sammen og han lægger en sær Vægt paa Alliancen med Sverige."

Saadan Tale, henvendt til Grundlæggeren af et Dynasti af en saa mægtig og frygtelig Nabo, som Czaren var for Sverige, var, det maa man indrømme, vel skikket til at smigre og bedaare. Bernadotte var langt fra at modsætte sig og besvarede med Varme Alexanders Indledning. „Jeg har altid," sagde han, „ønsket Keiserens, Deres Herres Venskab, og jeg sætter stor Priis paa de Forsikringer, De har givet mig om samme. Hans Charakteer, hans store Egenskaber og hans Magt hendrage i disse betydningsfulde Tider det hele undertrykte Europas Blikke paa ham. . . . . En afgjørende Kamp bliver nødvendig. For at vinde os stiller Napoleon Finlands Tilbageerhvervelse, der vilde være Svenskerne saa kjær, for vore Øine som Lokkemad. . . . . Den Tid nærmer sig, da hans gigantiske Magt enten kommer til at knuse alle andre eller selv vil kuldkastes og tilintetgjøres. . . . Naar det blæser op til Storm rundtomkring mig, kan jeg ikke blive neutral; men vort Valg er endda frit: det beror paa Keiser Alexander, i hvad Retning det skal gaae." Czernitchef, som var forberedt paa at følge Bernadotte paa dette Terræn, svarede: „Jeg kan forsikre Deres kongelige Høihed, at Hs. Majestæt intet høiere Ønske nærer, end at opnaae Deres Venskab og Alliance med Sverige. Jeg har endogsaa faaet det Hverv at tilbyde Deres kongelige Høihed alle de Garantier, De maatte ønske som Pant paa disse Ords Oprigtighed." — „Velan", svarede Bernadotte, „jeg modtager disse Forsikringer, og jeg vil føle mig lykkelig. vil føle mig stolt ved en saa ædel og mægtig Fyrstes Venskab. Han kan være forvisset om, at jeg vil foretrække Uafhængighed, idet jeg forener mig med ham, for Alliance med Napoleon, der maatte kjøbes med tusinde Ofre, med Opofrelse af al Værdighed, al Frihed. . . . Vi nærme os en Krisis, der er uundgaaelig. Sverige kan kaldes til at tage en afgjørende Deel deri. Gid Keiseren, Deres Herre, vilde udtale sig uden Forbeholdenhed! Hvis han virkelig vil være min Ven, gid han da vilde tilskrive mig derom Hvis han vil være det af Hjerte og af Sind (de coeur et d'âme), er Europas Skjæbne i vore Hænder."

Intet kunde være Alexander behageligere, end at see sit Ønske om at løsrive sig fra Kontinentalsystemet og fra den forhadte Alliance med Napoleon mødt med saadan Varme. Han var bestemt paa et Brud, og hans principale Maal under disse første Underhandlinger var at berøve sin Rival en mægtig Bistand, for selv at sikre sig den. Efter Bernadottes Ønske tilskrev han ham derfor egenhændigen, at han vilde være hans Ven af Hjerte og af Sind. Saaledes grundedes

*) Depesche af 25de Februar 1811.

Planen til en kommende Alliance mellem Sverige paa den ene Side og Rusland og England paa den anden. Vi have ikke tilskrevet Bernadotte Initiativet her: dog var dette den første Steen: „Politiken af 1812.“

Den anden Steen i Bygningen eller snarere Cementen, der skulde styrke den, var det System, der bestemte, at Sverige skulde faae Norge som Erstatning for Finland, hvis fredelige og ubestridte Besiddelse Sverige selv skulde garantere Rusland: en Plan, der ligesaalidt som den første var i Overeensstemmelse med Europas og Sveriges sande Interesser, og endnu mindre blev det ved den Maade hvorpaa den blev sat i Udøvelse. Det er ogsaa Rusland, som har sat den sammen, med Rette forudseende, at det alene vilde høste Fordeel af samme. Et Brev fra Karl den 13de af Mai 1809 vidner om Czarens Hensigt at byde Sverige Norge som Erstatning for Finland. I August Maaned samme Aar under de Underhandlinger, der fulgte paa Finlands Erobring, søgte den russiske Minister Alopæus at sætte den svenske Ambassadør Stedingk paa denne Tanke. Alexander selv begyndte at slaae paa det samme i sine første Underhandlinger med Bernadotte, og denne faldt i Snaren

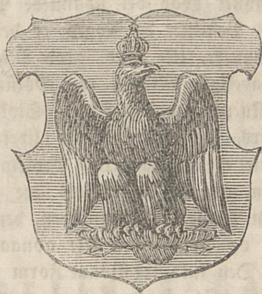
Finland var tabt under den forrige Konges Regjering og ved hans Feil, før Sveriges Skjæbne blev anbetroet den nye Kronprinds. Kronprindsen erklærede da, at han paa ingen Maade vilde overtage Ansvaret for en saa sørgelig Fortid, og at han vilde sætte den aldeles ud af Betragtning. Hvad han behøvede, for at takke Sverige for sin Adoption og for at styrke sit Dynasti, var en Erhvervelse, en Tilvært. Det foreslaaede Arrangement faldt saameget mere i hans Smag, som det samtidig sikrede ham hans mægtige Nabos Venskab. Han var saaledes ikke bange for at forsikre Czernitchef om, at hans Undersaatter deelte hans Anskuelser.

„Jeg forsikrer Dem,“ sagde han i en hemmelig Sammenkomst, „at man her let vil glemme Finland, naar man faar en eller anden Godtgjørelse, der bedre passer til vor geographiske Beliggenhed. Selve Naturen har bestemt den skandinaviske Halvø til at danne en eneste og uafhængig Stat. Vor Politik kan efter Tabet af Finland kun have et eneste Maal: det er ligesaalidt i vor Interesse for Eftertiden at søge Territorialforøgelser paa den anden Side af Østersøen, som det vilde være i Deres at gaae over den botniske Bugt.

Strax efter Samtalen den 18de December 1810 skrev Czernitchef til sin Herre: „Kronprindsen tilhører os; han har givet os sin Haand og sin Handske, sit Ord og sin Tro ...“ Det er vist nok, at Bernadotte meget vel optog Ruslands Meddelelser, at begge Hovedstøttepunkterne for Politiken af 1812 vare fundne, men Alliancen var aabenbarlig endnu ikke sluttet; Bernadotte havde endnu ikke givet sig Rusland i Vold, han underhandlede kun. Vi skulle ikke hos ham i Løbet af hele Aaret 1811 finde nogen Bestræbelse for at slutte sig til Rusland. Det er vor inderlige Overbeviisning, at, hvis Napoleon havde villet, kunde endda Bernadotte være blevet vor Allierede, ikke fordi vi fæste megen Lid til Oprigtigheden af de Forsikringer, han den hele Tid gjorde Napoleon, men fordi

Grev Walewski.

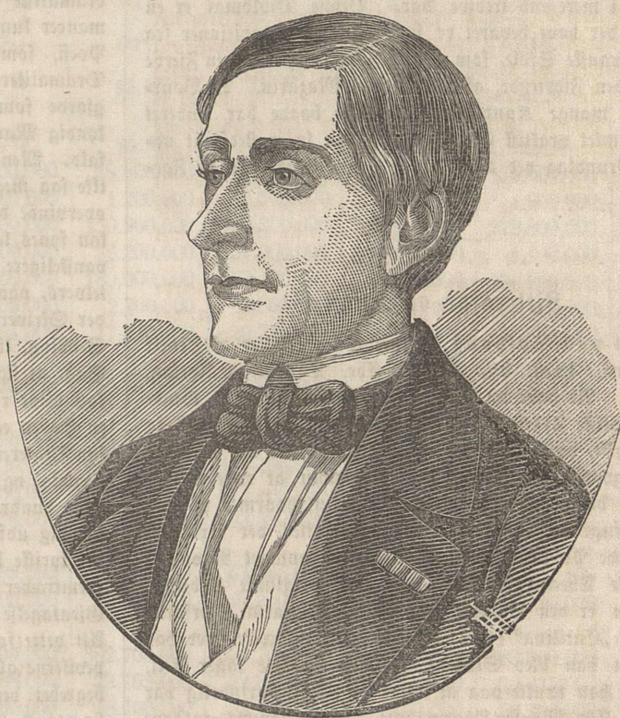
Baron de Bourqueney.

De franske Befuldmægtigede.

Grev Buol.

Baron Hübner.

De østerrigske Befuldmægtigede.

vi troe, at Keiseren ligetil Udgangen af 1811 kunde tage ham paa Ordet og knytte ham til sig ved Hjælp af hans egne Interesser. Vi indsee forresten, at disse Paastande ingenlunde blive vel optagne hverken af Bernadottes lidenskabelige Fiender og heller ikke af hans Panegyrister, idet de Første fremstille ham som den, hvem det var om at gjøre at forraade sin Beskytter og sit gamle Fædreland, medens de Sidste ikke ville høre tale om hans Tvivlraadighed fra først af og tillægge ham et fra først af opgjort System, støttet paa et sikkert Blik paa Fremtiden, og den hele Ære for Initiativet. Lader os da hensee til authentiske Vidnesbyrd, som vi i rigelig Mængde kunne hente fra den offentlige Korrespondance.

Her ere Hr. Alquiers Depescher af overmaade stor Vigtighed. Bydende og stolt som sin Hersker var denne Minister saa langt fra at smigre og karessere Bernadotte, at han tvertimod iagttog en udfordrende Holdning i sit Forhold til ham. Lige over for denne formaaede ikke Kronprindsens utaalmodige Heftighed at styre og dølge sig. Forresten kjendte Hr. Alquier til Ruslands Intriger; han indsaa ogsaa, hvor nyttig Alliancen med Sverige kunde være i Tilfælde af et Brud med Alexander. Han var derfor meget opmærksom, og hans Korrespondance betegner nøiagtig alle Prindsens tilsyneladende Dispositioner. Men vi skulle ogsaa raadspørge andre Dokumenter, som udentvivl ville synes paalidelige, nemlig Depescherne fra den preussiske Minister i Stockholm, hvilke den franske Regjering i hele denne Periode vidste at skaffe sig. De ville saaledes være os et ypperligt Kontrolmiddel.

Ligefra Januar Maaned 1811 kunde ikke Bernadotte skjule sine Forbindelser med Rusland for Alquier. Da denne forestillede ham, hvormeget han burde holde paa Alliancen med Frankrig, og hvormeget han i Tilfælde af Krig havde at frygte af sin mægtige Nabo, svarede Bernadotte med en fiffig Mine, og, siger Hr. Alquier spøgende, „paa en Maade, der ikke skulde smigre min Egenkjærlighed.“ Ja saa da, saa De ogsaa tror, at jeg har Noget at frygte af Rusland? Saa viid da, at det kun beror paa mig, om jeg strax vil kaste mig i Armene paa denne Magt og paa England. Spørg Suchtelen, saa faar De nok Besked ....

Men nei, jeg vil ikke skille mig fra Frankrig, jeg vil aldrig gjøre det; jeg elsker og agter Keiseren .... Men Frankrig maa da ogsaa lade mig i Ro, man maa ikke undertrykke mig, man maa frygte en ny Trediveaarskrig, og man maa betænke, at jeg kan kaste 50,000 Røvere ind i Tydskland*)....“ Beviset for at der i Prindsens Ord, som vare mere smigrende for den nye Gustav Adolph end for hans Undersaatter, var nogen Oprigtighed, ligger deri, at han gjorde Napoleon de samme Forslag som han havde gjort Alexander. Han tilbød sin Tjeneste mod Norge i Erstatning.

(Forts.)

*) Depesche af 18de Januar 1811.

Pariserkongressens Diplomater.

De franske Befuldmægtigede.

Grev Walewski*).

Alexander Florian Joseph Colonna, Grev Walewski, blev født paa Slottet Walewice den 4de Mai 1810. Hans Moder var en polsk Dame. Han vidste ligefra sin tidlige Ungdom en mærkværdig Aandslivlighed. „Neppe 19 Aar gammel pleiede han i London for Polens Sag Underhandlinger med Englands ypperste Statsmænd, som siden ere forblevne hans Venner. Skjønt han stod i nær Forbindelse med Hertugen af Orleans vilde han ikke i Fredstid, i Garnisoner, vente paa de Betingelser, der udfordres til at avancere op i de høiere Grader." Som en Følge deraf tog han Afsked som Kapitain i 4de Husarregiment og traadte ind i det politiske Liv gjennem Journalerne. Siden den Tid har Walewski havt mere eller mindre at gjøre med sin Tids Begivenheder. Han grundlagde le Messager nogen Tid før Thiers tog Deel i Affairerne. Den 1ste Marts 1840 overtog Konseilspræsidenten denne Journal og gav Walewski en Sendelse til Ægypten; hans Efterfølger, Guizot, sendte ham som Plenipotentiarius til Buenos-Ayres. Efterat have været Minister i Florents og i Neapel blev han i 1854 udnævnt til Gesant i London. Nu er Grev Walewski Senator (26de April 1855) og Udenrigsminister siden 7de Mai s. A. I denne sidste Egenskab er det han har Forsædet under Kongressens Konferentser.

Baron de Bourqueney.

Hr. de Bourqueney er ligesom Walewski igjennem Journalistiken kommen ind i Diplomatiken; thi han var engang Redaktør af Journal des Dèbats. Han har ogsaa ligesom Walewski uden Afbrydelse beskjæftiget sig med den Konflikt, som har forstyrret Europas Fred, fra dens Begyndelse af. I de første Maaneder af Aaret 1853 var han den franske Regjerings overordentlige Gesant og befuldmægtigede Minister i Wien; i denne Egenskab deeltog han i Wienerkonferensens Arbeider, og hans Ord havde der en Vægt, som ingen tænkte paa at bestride, fordi den var grundet paa den hæderligste Overbeviisning og et grundigt Kjendskab til Alt, hvad der staar i Forbindelse med det tyrkiske Rige. Hr. de Bourqueney var første Sekretær ved det franske Gesantskab i London, da den bekjendte Traktat af 15de Juli undertegnedes, som syntes at være Forspillet til en ny Koalition imod Frankrig; han var Chargè d'Affaires under de vidtløftige og vanskelige Forhandlinger, som gik forud for Traktaken af 13de Juli 1841, som gav Opreisning for den tidligere. I Løbet af disse Forhandlinger understøttede de Bourqueney med stor Dygtighed Frankrigs Politik, der dengang styredes af Guizot som Udenrigsminister. Han blev belønnet herfor ved (1843) at sendes til Konstantinopel, hvor Kong Ludvig Philip senere udnævnte ham til Gesant. Hr. de Bourqueney er en af Veteranerne i Frankrigs diplomatiske Korps, idet han med faa Afbrydelser har været i Virksomhed i mere end tredive Aar. Denne Diplomat er en af de Faa, der have bevaret de store og ædle Traditioner fra den gamle franske Skole, som grundlagdes af Henrik den Fjerde og Ludvig den Fjortende, af Richelieu og Mazarin. De Bourqueney har mange Kundskaber, da han baade har studeret meget og samlet praktisk Erfaring, og han søger stedse at udvide dette Grundlag ved alvorlig og grundig at overveie Forholdene.

Litteratur og Kunst.

Gildet paa Solhoug, Skuespil i tre Akter af Henrik Ibsen. Chra. 1856, 5½ Ark 8. Chr. Tønsbergs Forlag. Priis 40 ß. Vi have nu saagodtsom samtidigt faaet tvende større dramatiske Arbeider — først „Thorarin og Valgerd" og saa det Stykke, hvis Titel her er angivet. Det ene er af en unævnt Begynder paa Digterbanen, dog uden at røbe de for Begynderen betegnende Mangler; det andet, hvormed vi idag skulle beskjæftige os, er Arbeidet af en Forfatter, der forlængst er det læsende Publikum bekjendt under et antaget Navn og det bergenske Theaterpublikum ved flere originale Arbeider. Henrik Ibsen er den Samme som Brynjolf Bjarme, Forfatter af Dramaet „Catilina" (Chr. 1850.) Dette Stykke skrev han endnu inden han blev Student, ja, om jeg ikke tager Feil, endnu inden han tænkte paa at blive det; thi oprindelig var han ligesom Chr. Monsen Pharmaceut. Under samme antagne Forfatter-Navn skrev han senere et lidet Drama „Kjæmpehøien," som strax blev opført paa Christiania Theater, og desuden flere lyriske Digte. Disse var han just ifærd med at udgive i en Samling, da Ole Bull under sit Ophold her i Christiana i Høsten 1851 blev opmærksom paa ham og antog ham som artistisk Direktør ved det bergenske Theater, og for at uddanne sig som saadan gjorde han det følgende Aar en Udenlandsreise og studerede den sceniske Kunst i Berlin og andre tydske Stæder. I den Tid, han har været ved det bergenske Theater, har han foruden forskjellige Prologer skrevet „St. Hansnatten, Eventyrkomedie i 3 Akter," opført 2den Jan. 1853, „Fru Inger til Østerraad, historisk Skuespil i 5 Akter," opført 2den Jan. 1855, og endelig det her omhandlede Stykke, der opførtes 2den Jan. d. A. og hvorfor Forfatteren blev fremkaldt. Desuden bragte han den 2den Jan. 1854 paa Scenen en Omarbeidelse af „Kjæmpehøien" hvilken findes trykt i de „Bergenske Blade" for s. A Denne Forfattervirksomhed er for betydelig til at Ibsen længere kan ansees som en ganske ny Mand i sit Fag. Naar ikke desmindre en af vore Storbladskritikere fortæller, at han har tilstillet Theaterdirektionen sit heromhandlede Arbeide med „megen Beskedenhed," viser dette, forsaavidt det grunder sig paa Direktionens egen Meddelelse, at denne ikke besidder en lige tilsvarende Grad af Beskedenhed, thi ellers vilde man naturligviis stiltiende have modtaget en Kompliment, der fra den høflige Udfærdigers Side kan være priselig nok, men dog i Grunden ikke er Andet end overflødigt Galanteri. Da „Catilina" for sex Aar siden udkom, blev det af Kritiken (Langes Tidsskrift) modtaget som et Arbeide, der vidnede om poetisk Begavelse, men var af en ufuldkommen Form. Nu har en Anmelder frakjendt Forf. ny Arbeide al poetisk Berettigelse — alle Dyders undtagen Formen og gjort ham til en Digter paa anden Haand. Jeg kan ikke vel rime dette sammen. Publikum har heller ikke kunnet. Det har fundet Behag i Ibsens nye Stykke. Nu, „Publikum det store, miserable" kan vel ikke tillægges afgjørende Vægt med Hensyn til Bestemmelsen af æsthetiske Sagers Værd. Det lader sig bedaare af ydre Fortrin, ved Verler paa dets egne Skrøbeligheder. Men det har dog nogen Betydning, naar man veed, at Ibsens Stykke savner hvad det udannede Publikum pleier at tage som Livret. Bestikker det Nogen, er det ikke den Udannede men den Dannede, ikke med grov Madding, men med Digtningens tilladeligste Middel, med Poesien. Men, indvender man — Tilskuerne henrives ikke af Stykkets Poesi, men af dets skjønne Vers, der forresten ere lidet poetiske og indholdsløse. Dette er det aandelige Proletariats Indvending. Indrømmer man, at Stykkets Vers ere skjønne, kan man ikke frakjende dem Poesi, thi Skjønheden, den fuldkomne Samklang af Tanke og Form, kan ikke opnaaes, uden Poesiens Tilstedeværelse. Den fuldendt skjønne Form er ikke mulig uden tilsvarende Tanke, og derfor er det en modsigende Tale den, der saa ofte føres om „smukke Vers, uden Tanker." Dog, jeg skal ikke opholde mig ved hvad der maaskee er en Skjævhed i Tidens æsthetiske Opfatning, hvori da Ibsen ligesom de Andre maa finde sig, men ile med at paapege Retningen af hans nye Digtning. „Gildet paa Solhoug" er skrevet deels paa Prosa, deels i Kjæmpevisevers. Versene udgjør den langt overveiende Deel af Dialogen, idet kun de mest hverdagslige, for Stykkets Økonomi nødvendige Ting siges paa Prosa. Denne Anvendelse af Kjæmpeviseverset istedetfor de af Oehlenschläger brugte femfodede Jamber er først forsøgt af Henr. Hertz i „Svend Dyrings Huus," men har hidtil ikke fundet nogen Indgang. Og dog er dette Versemaal i langt høiere Grad, end noget andet, egnet til at lade sandt folkelige Toner komme til Gjennemklang, ligesom Folkepoesien overhovedet til at berige den dramatiske Diktion. Vore Kjæmpeviser eller rettere gamle Romancer kunne vorde ligesaa rige Fundgruber for den dramatiske Poesi, som de have været for den episke, naar blot Nordens Dramatikere ligesom de spanske forstode at anvende dem. Hertz gjorde som sagt det første Forsøg, og en i Dramatiken saa kyndig Mand, som Joh. Ludv. Heiberg gav det sit fulde Bifald. Men naar det er blevet ved Begyndelsen, saa er dette vel ikke saa meget af Mangel paa Villie, som paa Mod til at overvinde de Vanskeligheder, Forsøg i den Retning koste. Intet kan synes lettere end at skrive Kjæmpevisevers, men Intet er vanskeligere, naar de skulle være noget mere end regelløse Knittelvers, naar Uregelmæssighederne ikke skulle komme, hvor det falder Skriveren beleiligt, men hvor Tanken gjør en usædvanlig Vending, ligesom reiser sig i klirrende Plader. Det er en smal Sag, at sige en Ting saa ufuldstændigt og afbrudt, at Ingen kan blive rigtig klog paa Meningen, eller at betegne den med en Hoben eenstydige Ord; men det er en Hemmelighed, som kun Digteren forstaar, at kunne ligesom Kjæmpevisen være ufuldstændig og afbrudt, saaledes at der fra Anelsens Baggrund siges hundredegange mere end om Tanken var nok saa fuldstændig udført, eller ogsaa at gjentage det samme saaledes, at det lyriske Udtryk paa rette Sted styrkes, at Billedet ligesom fremtræder i Klangen af de ophobede Ord, eller den eensformige Gjentagelse bliver en synlig indre Følelses bedækkende Pantser. Alt dette forstaar Ibsen meget godt. Han har afluret Kjæmpeviserne alle deres „Fif" og deres Grundtone med. Han har begrebet den Kunst, at der ogsaa siges Noget ved hvad der forties, ved hvad der slettes. Man vil kalde dette en Paradox — men jeg anseer denne Fortielse, der afverler med en paa sine Steder stor Snakkesalighed, for en af Kjæmpevisernes største Hemmeligheder. Det er ved denne Fortielse Scenen saa ofte rykker os saa overraskende nær ind paa Livet, retsom Alt allerbedst seer ud til at gaae saa bedageligt roligt til. Som et Belægsted ved Siden af de ovenfor gjorte Bemærkninger turde Sign'es Replik (S. 46) maaskee passende tjene.

„Jeg mindes, vi sad ved Arnens Glød
En Vinterkvæld, — nu er det længe siden —
Du sang for mig om den Jomfru liden,
Som Nøkken havde lokket ned i sit Skjød.
Der glemte hun bort baade Fader og Moder,
Der glemte hun bort baade Søster og Broder,
Hun glemte bort baade Himmel og Jord,
Hun glemte sin Gud og hvert christent Ord.
Men tæt under Strande den Smaadreng stod,
Han var tilsinde saa mødig og mod;
Med Kvide han slog sin Harpes Strenge, —
Saa vide det klang baade lydt og længe.
Den Jomfru liden paa Kjærnets Bund
Vaagned' derved af sin tunge Blund,
Nøkken maatte slippe hende ud af sit Skjød,
Mellem Liljerne hen over Vandet hun flød;
Da kjendte hun igjen baade Himmel og Jord,
Da fatted' hun tilfulde baade Gud og hans Ord!"

Mærkværdig er den Kunst, hvormed Ibsen omskrivende gjentager hvad der ligesom danner det lyriske Udtryks Spidse, for desto dybere at indprente dette. Saaledes her Glemselen, og saaledes S. 16 Mindet:

„Fuldtvel jeg kjendte den deilige Sang;
Gudmund har sjunget den mangen Gang;
Gudmund har sjunget den mangen Kvæld,
Og Alt, hvad han har sjunget, det mindes jeg vel."

Saaledes ogsaa S. 50, hvor Margit tænker sig at kunne og kvæde som Hulderen for at lokke den elskede, men mod hende ligegyldige Gudmund til sig:

„Hvor skulde jeg kvæde, hvor skulde jeg klage!
Klage og kvæde baade Nætter og Dage!
Hvor skulde jeg lokke den freidige Svend
Gjennem Lierne grønne til Bjergets Kammer!
Der kunde jeg glemme al Verdens Jammer,
Der kunde jeg brænde og leve med min Ven!"

Eller S. 28, hvor Margit med indædt Bitterhed beskriver den store, for hende eensformig-tomme Herlighed, hun lever i:

„Og er jeg da ikke hædret og fri,
Kan jeg ikke byde, som det huer mig bedst,
Kan jeg ikke, alt som det lyster mig, raade?
Her er jeg den Første, Ingen sidder mig næst,
Og det, veed I, var mig altid til Maade."

Eller endelig S. 34, hvor Margit skildrer sin Kamp for at skjule sin Sorg for Gudmund:

„Jeg dulgte min Nød, jeg gjemte min Kvide;
Thi du maatte mindst af Alle den vide."

Et andet Beviis for hvorledes Digteren er trængt ind i Kjæmpevisernes Charakteer afgiver hans ganske til denne svarende Maade at indrømme den romantiske Naturbetragtning sin Plads. Det er faa Billeder, der anvendes, men det er saadanne, som ved sin Storhed og Begribelighed allerede for det barnlige Sind nødvendigviis maa trænge sig i Følelsens Forgrund og, ligesom ubevidst henkastede, lade ane Mellemleddene — det Underordnede. Det er Fuglenes Sang, Skoven og Lien og Blommer smaa, men dette er ogsaa hvad der først maa vække og nære den sværmende Opfatning af Naturen. Af denne saa indskrænkede Benyttelse af Billeder fra et rigt Felt kan man ikke slutte sig til nogen poetisk Armod; — man læse kun Digterens tidligere Arbeider, for at overbevise sig om at Armoden her ialfald er selvvalgt. — Endnu en Bemærkning maa knyttes til en Udsættelse, der er gjort paa Stykket. Man har fundet det Dansk i Tone, fordi Kjæmpeviserne i dansk Digtning først ere blevne anvendte paa den Maade, som deri forsøgt. Hertil siges: har Ibsen forstaaet at anslaae Kjæmpevisens Grundtone, bliver hans Digtning ikke dansk eller unorsk, fordi en dansk Digter først har gjort det samme. Kjæmpeviserne ere ikke eiendommelig danske, men nordiske og væsentlig fælles for de trende skandinaviske Folk; og derfor gjenkjender ethvert af disse deri Kjød af sit Kjød og Been af sine Been. Deres Toner finder som en velbekjendt længe halvdæmpet Røst Gjenklang i Folkets Bryst, fordi dette overalt har bevaret en Følelse af et indre Forvandtskab dermed, fordi de i sin Eiendommelighed synlig pege tilbage til fælles Udspring.

Jeg har her kun dvælet ved Stykkets poetiske Eiendommeligheder, der tillige udgjør dets bedste Kræfter, hvilket jeg saameget tryggere kan gjøre, som Stykkets dramatiske Mangler ere meer end rundelig forkyndte for Publikum af en anden Anmelder, der endelig har stillet dets nøgne Skelet tilskue; jeg vil saaledes ikke, ved at forbigaa den Side af Sagen, kunne beskyldes for at have fortiet, hvad jeg ikke med frelst Samvittighed kunde rose. Jeg vil endog tilføie, at mine Udsættelser paa den dramatiske Behandling ikke vilde blive saa faa. Men de vilde dog i langt mindre Grad end et Par andre Anmelderes Dom ramme Hovedpersonen Margits Charakteer, til hvis Retfærdiggjørelse jeg finder mange indre Motiver, og overhovedet vilde alle dadlende Bemærkninger, der kunde gjøres, mere end opveies af den Roes, der maa ydes Stykket som Digterværk, som et ved en eiendommelig poetisk Behandling, dyb Lyrik og vidunderlig Musik i Sproget tiltalende Værk.

*) Skjønt der allerede i forrige Aarg. findes Meddelelser om denne Mand, have vi dog taget ham med ogsaa i nærværende af franske Blade laante Artikel, for nemlig at have samtlige Underhandlere samlede; thi ellers vilde Stykket, ialfald for de iaar tilkomne Abonnenter, blevet usammenhængende.

Norge.

Christiania. Ifølge Dingleros polyt. Journ. har vor Regjering under 24de Jan. tilstaaet et amerikanskt Aktieselskab, som vil danne sig forat anlægge Telegraph mellem Amerika og Europa, Tilladelse til paa Norges Vestkyst at anlægge Telegraph-Station.

— Direktionen for Selskabet for Norges Vel indbyder til det fjerde norske almindelige Landbrugsmøde, der skal afholdes paa Hamar 8—11 Juli førstk.

— Efterat først Hr Krag var for nogen Tid siden udgaaet af det norske Theaters Direktion, afløstes endelig den hele gamle Styrelse af en ny ved en den 25de Marts afholdt overordentlig Generalforsamling De Nyvalgte vare: Overlærer Knudsen (den eneste, der vilde modtage Gjenvalg), Skifteforvalter Falkenberg, Kand. philos. Hartv. Lassen, Overretssagfører Michelet og Ingeniørkapitain Lund.

Stavanger. Kirkeinspektionen har overdraget Hr. Architekt v. Hanno at gjøre Udkast til Domkirkens indvendige Ombygning.

Christiansand havde ved Folketællingen 9521 Indb (i 1845 8349.)

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 14. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 5te April. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Det europæiske Pengemarked.

(Af Lektor T. H. Aschehoug.)

Børsenhalle for 6te Marts giver følgende høist belærende Oversigt over nogle Bank- og Pengevæsenet vedkommende vigtige Forholde i Aarene 1848—55.

Opgaven over de ædle Metallers Produktion for Aarene 1848 til 1855 er tagen af forskjellige tidligere Opgaver i Børsenhalle, for Aaret 1855 kan den endnu blot opgives omtrentlig, men at den er større end de foregaaende Aar, lader sig efter Opgaverne for de tre første Kvartaler af Aaret ikke betvivle. Det maa forøvrigt bemærkes, at Guldproduktionen i Kalifornien og Australien af nogle engelske Handelshuse opgives noget lavere end nedenfor, fordi de blot tage Hensyn til det fra disse Lande bevislig udførte Guld, medens de ovenfor meddelte Opgaver tillige indbefatte de Beløb, der anvendes til Cirkulationen i Kalifornien og Australien. Det er forøvrigt mærkeligt, at Australiens Produktion efter i 1852 og 1853 at have hævet sig over Udbyttet i Kalifornien i de to sidste Aar atter er sunket noget, skjønt ubetydeligt, under dette.

Værdien af den hele Produktion af ædle Metaller var 3893 Millioner Mark Hamburgerbanko eller omtr. 1298 Millioner Speciedaler. Heraf vare 1899 eller med et rundt Tal 1900 Millioner Mark Hamburgerbanko eller 633 Millioner Speciedaler. Udbytte af de kaliforniske og australiske Guldminer, Resten Udbytte af Sølvminerne og de russiske Guldminer. Disse 633 Millioner Spd. udgjøre imidlertid ikke den hele Tilvæxt i Produktionen af de ædle Metaller, da ogsaa den aarlige Sølvproduktion er stegen fra 90 til 125 Millioner Mark H.-B. eller 30 til henved 42 Millioner Spd.

Oversigts-Tabel.

Gjenstande.	Maalestok.	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855
Guldproduktion i Kalifornien	Köln. m℔	50,000	160,000	260,000	360,000	408,000	440,000	440,000	(450,000)
Guldproduktion i Australien	do.	Intet.	Intet.	Intet.	50,000	425,000	450,000	435,000	(440,000)
Guldproduktion i Rusland	do	123.800	114,400	106,100	108 200	108,500	101,000	113 000	(110,000)
Omtrentlig Værdi af den hele Guldproduktion	Bco.℔	120,000.000	150,000,000	240,000,000	290,000,000	550,000,000	540,000,000	(540,000,000)	(550,000,000)
Omtrentlig Værdi af den hele Sølvproduktion	do.	90,000,000	92,000,000	115,000,000	120,000,000	122,000,000	124,000,000	(125,000,000)	(125,000,000)
Sølv forsendt ved Overlandsposten fra England til det østlige Asien	£	ikke oplyst.	ikke oplyst.	ikke oplyst.	1,818,000	3,552,000	5,591,000	4,306,000	7,358,000
Kviksølvets Priis	ℛ pr Ctr.	140	119	132	123	103	83	73	(66)
Guldets gjennemsnitlige Priis i Hamburg	Bco.℔ pr. Köln m℔	$436\frac{3}{16}$	437	$433\frac{1}{4}$	$425\frac{3}{4}$	428	$425\frac{3}{4}$	$422\frac{1}{4}$	$425\frac{1}{8}$
Guldprisen ved Aarets Slutning i Hamburg	do.	436	$436\frac{1}{2}$	419	$426\frac{1}{4}$	$424\frac{1}{2}$	422	423	425
Gjennemsnitlig Sølvpriis i London	i Sterl. pr. Stand Unze	$59\frac{7}{16}$	$59\frac{11}{16}$	$59\frac{15}{16}$	61	$60\frac{1}{2}$	$61\frac{1}{2}$	$61\frac{1}{2}$	$61\frac{3}{8}$
Sølvprisen ved Aarets Ende i London	do.	$59\frac{3}{8}$	$59\frac{3}{8}$	$61\frac{1}{2}$	$60\frac{3}{4}$	$61\frac{3}{8}$	$61\frac{5}{8}$	$61\frac{5}{8}$	$61\frac{3}{8}$
Gjennemsnitligt Værdiforhold mellem Guld og Sølv i Hamburg	m℔ f. Sølv for 1 m℔ f. Guld.	15.72	15.75	15.61	15.34	15.42	15.34	15.22	15.32
Gjennemsnitligt Værdiforhold mellem Guld og Sølv i London	do.	15.84	15.79	15.73	15.46	15.59	15.33	15.33	15.36
Guldudmyntning i Storbritannien	Værdi i ℔Banco.	32,500,000	28,860,000	19,800,000	58,300,000	115,800,000	158.400,000	55,000,000	
Sølvudmyntning i Storbritannien	do.	470,000	1,600,000	1,700,000	1,200,000	2,500,000	9,300,000	1,900,000	
Guldudmyntning i Frankrig	do.	16,300,000	14,300,000	45,100,000	150,900,000	14,300.000	174,800,000	278,800,000	(235,000,000)
Sølvudmyntning i Frankrig	do.	51,600,000	109,300,000	45,700.000	36.200,000	37,900,000	10,600,000	1,100,000	(3,300,000)
Guldudmyntning i de forenede nordamerikanske Stater	do.	10,900,000	25,900.000	91,900,000	180,000,000	163,400,000	158,700,000	136,900,000	
Sølvudmyntning i de forenede nordamerikanske Stater	do.	5,900,000	6,100,000	5,400,000	2,200,000	3,800,000	26,100,000	23,400,000	
Metalforraad i Englands Bank ved Aarets Ende	£	14,955,000	17,016,000	14,964,000	17,320,000	20,749,000	15,853,000	13,835,000	10,820,000
Den engelske Banks cirkulerende Seddelmasse ved Aarets Ende	do.	18,102,000	19,249,000	19,826,000	19,767,000	23,649,000	22,251,000	20,203,000	19,504,000
De forenede Kongerigers cirkulerende Seddelmasse ved Aarets Ende	do.	33,672,000	33.798,000	34,096,000	34,032,000	39,904,000	39,568,000	38,258,000	37,021,000
Den franske Banks Metalforraad ved Aarets Ende	Francs	258,600,000	431,200,000	471,900,000	562,600,000	511,400,000	316,900 000	395,100,000	218,900,000
Den franske Banks cirkulerende Seddelmasse ved Aarets Ende	do.	409,100,000	436,300 000	481,500,000	570,600,000	672,000,000	622,100,000	628,400,000	607,938.000
Den nederlandske Banks Metalforraad den 31te Marts	Gylden.	35,904,000	66,029,000	71,128,000	72,063,000	93,380,000	101,336,000	100,280,000	102,769,000
Den nederlandske Banks cirkulerende Seddelmasse den 31te Marts	do.	37;310,000	44,485,000	48,705,000	50,893,000	67,366,000	77,511,000	93,807,100	92,560,000
Den østerrigske Nationalbanks Metalforraad ved Aarets Ende	Gylden.	30,400,000	30,100,000	32,300,000	42,800,000	43,200,000	44,900,000	45,200,000	49,400,000
Beløbet af de østerrigske Statspapirpenge og Nationalbankens cirkulerende Sedler ved Aarets Ende	do.	—	321,600,000	372,000,000	382,700,000	350,700,000	336,600,000	383,500,000	377,900,000
Den preussiske Banks Metalforraad ved Aarets Ende	ℛ Preuß. Ct.	12,640,000	25,635,000	17,888,000	23,763,000	22,848,000	18,679,000	20,275,000	15,539,000
Metalforraad i Bankerne i de forenede nordamerikanske Stater	Dollars	46,400,000	43,600,000	45,400,000	48,700,000	53,200,000	54,400,000	59,400,000	60,100,000
Cirkulerende Masse af disses Sedler	do.	204,800,000	207,300,000	217,300,000	227,800,000	237,200,000	249,700,000	301,400,000	177,200,000
Gjennemsnitlig Kurs i Hamburg paa 3 Maaneders Vexler paa London	Bco.℔ og ß pr. £	$13.\ 7\frac{11}{16}$	$13.\ 9\frac{7}{16}$	$13.\ 7\frac{1}{16}$	$13.\ 3\frac{15}{16}$	$13.\ 5\frac{5}{32}$	$13.\ \frac{19}{16}$	$13.\ 0\frac{3}{16}$	$13.\ 1\frac{15}{16}$
Gjennemsnitlig Kurs i Hamburg paa 3 Md. do. paa Paris	Francs pr. 100 ℔ Bco.	$188\frac{1}{2}$	$187\frac{3}{16}$	189	$189\frac{1}{8}$	$190\frac{1}{16}$	$190\frac{13}{16}$	192	$191\frac{1}{2}$
— Kurs i Hamburg paa 3 Md. do. paa Petersburg	ß Bco pr. Rub. S.	$32\frac{5}{8}$	$33\frac{1}{8}$	$33\frac{13}{16}$	33	$33\frac{7}{16}$	$33\frac{1}{2}$	$31\frac{1}{4}$	$31\frac{3}{16}$
— Kurs i Hamburg paa 3 Md. do. paa Wien	Gylden pr. 200 ℔ Bco.	$161\frac{9}{16}$	$169\frac{1}{4}$	$177\frac{9}{16}$	$188\frac{1}{8}$	$180\frac{7}{16}$	$167\frac{7}{16}$	$192\frac{3}{8}$	$181\frac{3}{8}$
— Diskonto i Hamburg	%	$2\frac{1}{4}$	$1\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$	$3\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	$3\frac{3}{4}$
— Diskonto i Amsterdam	do.	$3\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{2}$	2	2	2	$2\frac{1}{4}$	3	$3\frac{1}{4}$
— Diskonto i London	do.	$3\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	3	$2\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$	5	$4\frac{3}{4}$
Engelske 3% Konsols, og Kurs ved Aarets Ende	£	$84\frac{1}{4}$	$96\frac{1}{2}$	$95\frac{3}{4}$	96	$99\frac{3}{8}$	$93\frac{1}{2}$	$91\frac{1}{2}$	$88\frac{1}{2}$
Franske 3% Statspapirer, Kurs ved Aarets Ende	Francs	$46\frac{1}{2}$	$56\frac{1}{8}$	57	66	$81\frac{3}{4}$	74	$67\frac{1}{2}$	$64\frac{3}{4}$
Russiske 4% Obligationer hos Hope, Kurs ved Aarets Ende	Rub. S.	$79\frac{1}{4}$	$84\frac{3}{4}$	$87\frac{1}{2}$	$88\frac{1}{4}$	$93\frac{1}{2}$	$89\frac{1}{4}$	74	$74\frac{1}{2}$
Østerrigske 5% Obligationer (Metalliques), Kurs ved Aarets Ende	Gylden.	74	$85\frac{1}{4}$	$74\frac{1}{2}$	79	84	80	$64\frac{7}{8}$	$67\frac{1}{4}$
Preussiske $3\frac{1}{2}$ % Statsobligationer, Kurs ved Aarets Ende	ℛ	79	$88\frac{5}{8}$	$84\frac{3}{4}$	89	$94\frac{5}{8}$	$91\frac{1}{4}$	83	$85\frac{5}{8}$
Hamburgske $3\frac{1}{2}$ % Brandkasse-Laane-Obligationer, Kurs ved Aarets Ende	Banco ℔	$77\frac{5}{8}$	$86\frac{1}{4}$	$87\frac{1}{4}$	$88\frac{7}{8}$	92	$93\frac{1}{2}$	$93\frac{1}{4}$	$92\frac{1}{2}$

Hvor er det bleven af denne uhyre Mængde Guld og Sølv? Herpaa giver den ovenstaaende Tabel for en Deel Svar. Den er for en stor Deel for det Første vandret til Frankrigs, Nordamerikas og Englands Myntværksteder for der at blive præget til Omsætningsmiddel.

	i Frankrige. 1848—55	Nordamerika. 1848—54	England. 1848—54
Værdien af det saaledes myntede Guld	310 Mill. Sp.	256 Mill. Sp.	156 Mill. Sp.
Do. Sølv	98 —	24 —	6 —
Tilsammen	408 Mill. Sp.	280 Mill. Sp.	162 Mill. Sp.

Ialt for alle tre Lande 850 Millioner Spd., hvortil kommer et ikke ubetydeligt Beløb for Udmyntningen i England og Nordamerika i Aaret 1855. Der er altsaa udmyntet meget større Beløb end der er produceret af ædle Metaller udenfor Australien og Kalifornien.

Guld- og Sølvmynt tjener til samme Brug som Papirpenge, og da hines Mængde er forøget saa stærkt, saa kunde det synes rimeligt, at disses var aftaget, saaledes at altsaa Omsætningerne nu bleve udførte langt mere ved Hjælp af de ædle Metaller end ved Papiret, i Sammenligning med hvad der tidligere fandt Sted. Et Blik paa Tabellen viser imidlertid, at Seddelmængden i de vigtigste Handelslande ikke er formindsket undtagen i Nordamerika.

Seddelmængden beløb sig i Værdi:

	1848	1850	1853	1855
i Storbritannien til Mill. Spd.	$81.^{5}$	$89.^{2}$	$101.^{1}$	$87.^{8}$
i Frankrige = —	$75.^{0}$	$88.^{3}$	$114.^{0}$	$111.^{2}$
i Nederlandene = —	$13.^{7}$	$17.^{9}$	$28.^{4}$	$33.^{9}$
i Østerrige = —	ubekjendt	$111.^{0}$	$93.^{2}$	$113.^{0}$
i Nordamerika = —	193	$204.^{6}$	$235.^{2}$	$166.^{8}$
Tilsammen		$511.^{0}$	$571.^{9}$	$512.^{7}$

I Storbritannien, Frankrig og Holland alene udgjorde den

1848	$170.^{2}$	Mill. Spd.
1850	$195.^{4}$	—
1853	$243.^{5}$	—
1855	$231.^{9}$	—

I disse Lande er altsaa Cirkulationsmidlet fra 1848 til 1855 forøget foruden med den uhyre Mængde Guldmynt tillige med Sedler til en Værdi af 61,700,000 Spd. Det maa imidlertid bemærkes, at en heel Deel Mynt paa samme Tid ogsaa er bleven unddraget Cirkulationen, navnlig paa Grund af den Omstændighed, at Sølvmynten i Frankrige, hvor den forhen var det daglige Omsætningsmiddel og hvor derfor dens Mængde var meget stor, for en betydelig Deel er bleven ombyttet med Guldmynt, og som Følge deraf er inddraget og opsmeltet, Noget der ogsaa, men i mindre Udstrækning, har fundet Sted i andre Lande.

Men selv naar denne Aarsag til Formindskelse af Myntmassen tages i vedbørlig Betragtning, saa er det en klar Sag, at der nu benyttes en langt større Mængde Omsætningsmiddel baade af Mynt og Papir, end for 8 Aar siden. Dette kan have sin Aarsag i tvende Omstændigheder, enten deri, at Omsætningerne ere blevne flere og større, eller deri, at der til Omsætning af samme Kvantum Varer kræves større Beløb i Mynt eller Sedler, fordi alle Varers Priser ere stegne, og begge Omstændigheder have upaatvivlelig medvirket til at holde den forøgede Mængde af Mynt og Sedler i Cirkulation paa Verdensmarkedet. At Produktionen, Samfærdselen og Omsætningen er forøget i en utrolig Grad i det Tidsrum, vi her omhandle, er bekjendt nok. Dette maa være Aarsag til, at Seddelmassen var saameget større i 1850 end i 1848 og for en Deel til, at den tiltog endnu i Aarene 1853 og 54. I 1855 har der vistnok fundet nogen Tilbagegang Sted, navnlig i Storbritannien, Frankrige og Nordamerika. Dette viser sig ikke alene af den Omstændighed, at Seddelmassen er formindsket, men ogsaa deraf, at Bankernes Beholdning af ædle Metaller er i en høist paafaldende Grad sunken i de førstnævnte to Lande, nemlig i

den engelske Bank	fra £	20 749,000	ved Udgangen af		1852
	til =	10,820,000	—	—	1855
og i den franske Bank	fra Fr.	511,400 000	ved Udgangen af		1852
	til =	218,900000	—	—	1855

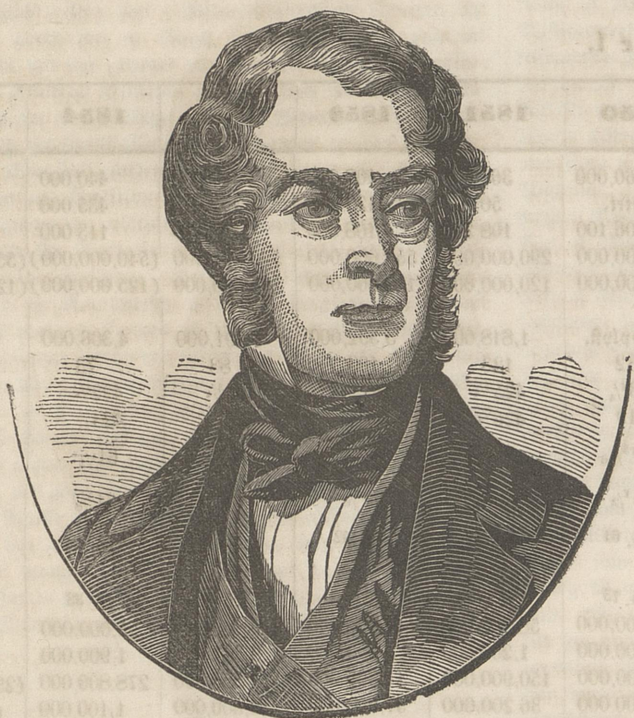
ligesom Diskontoen i London er stegen fra 2¼ pCt. i 1852 til 4¾ i 1855. Den nærmeste Aarsag til Formindskelsen i Bankernes Metalforraad er vel ellers at søge i de overordentlig store Forsendelser af Mynt til Orienten, som Krigen har gjort nødvendige.

Paa den anden Side er det ogsaa bekjendt, at næsten alle Varer, især alle Raaprodukter og andre Gjenstande, ved hvis Frembringelse Maskinarbeidet ikke spiller Hovedrollen, ere stegne stærkt i Priis, Noget der kun kan fuldstændigen forklares deraf, at de ædle Metaller ere faldne i Værdi. Følgen deraf er naturligviis den, at den samme Omsætning ikke længer kan bestrides med samme Beløb af Sedler eller Mynt.

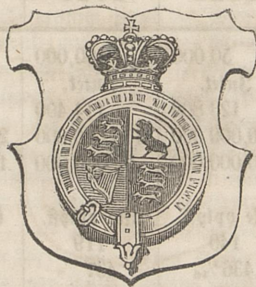
Det har ofte været Gjenstand for Folks Forundring, at den overordentlig forøgede Produktion af Guld ikke i høiere Grad har forrykket Forholdet mellem Guld og Sølv, men at dette har deelt Guldets Skjæbne at være falden i Priis i Forhold til andre Varer. Da Sølvmynten tilligemed de paa Sølv lydende Sedler ere vor legale Priismaalestok og Omsætningsmiddel, er det dette Spørgsmaal, som nærmest interesserer os.

I Gjennemsnit for Aarene 1831 til 1847 var Priisforholdet mellem Guld og Sølv saadant, at man for en vis Vægtmængde Guld maatte betale i London $15.^{79}$ Gange og i Hamburg $15.^{64}$ Gange saameget Sølv, medens man i 1854, da Guldprisen i Forhold til Sølv stod lavest, kun betalte det i London med $15.^{22}$ og i Hamburg med $15.^{33}$ Gange dets Vægt i Sølv. I 1855 er Guldet, som Tabellen viser, atter steget noget i Forhold til Sølv. Dette er fra 1831—1847 til 1855 kun steget omtrent 2½ pCt. i Forhold til Guld. Da nu de allerfleste Varer ere stegne meget mere i Forhold til Guld, saa er Sølvet altsaa, som Byfolk her i Landet til deres Bekymring og Landmænd til deres Tilfredshed ogsaa noksom have erfaret, sunket i Værdi.

De engelske Befuldmægtigede.

Lord Clarendon.

Lord Cowley.

At dette kan være Tilfælde, er saameget mærkeligere, som Efterspørgselen efter Sølv netop det sidste Aar er bleven saa usædvanlig stærk i en vis Deel af Verden, nemlig i Ostindien og China, hvor Guld ikke bruges som Myntmetal. Aarsagen til den forøgede Efterspørgsel ligger sandsynligviis deels deri, at Urolighederne i China bringe Beboerne til at søge saameget som muligt at omsætte deres Formue i Mynt, der da som almindeligt hos barbariske Folkefærd graves ned i Jorden for at skjules, deels deri, at Velstanden og ved den Omsætningen forøger sig i det britiske Ostindien, eftersom flere og flere af de offentlige Arbeider, hvortil Landet trænger, blive udførte, og eftersom Retspleien og Forvaltningen bliver bedre. Som Tabellen viser, er Forsendelsen af Sølv fra England til det østlige Asien med den saakaldte Overlandspost steget fra 1,818,000 Lstr. i 1845 til 7,358,000 i 1855 og det i disse 5 Aar saaledes forsendte Beløb af Sølv har udgjort 22,835,000 Lstr. eller med et rundt Tal 100 Millioner Speciedaler, medens den hele Sølvproduktion i de 8 Aar 1848—1855 kun er anslaaet til en Værdi af 321 Millioner Speciedaler.

Aarsagerne til, at Sølvet ikke destomindre er sunket i Værdi næsten ligesaameget som Guldet, søges i følgende Omstændigheder. Guldet har, efterat dets Mængde er bleven saa overordentlig forøget, nu i mange Retninger indtaget Sølvets Plads, ikke alene til alskens Prydelser og teknisk Brug, men ogsaa som Mynt, navnlig i Frankrig, hvor Mængden af Sølvmynt forhen var meget stor, (saavidt erindres, ansloges den til omtrent en 150 Millioner Spd.), medens den nu for en stor Deel er ombyttet med Guldmynt. Denne Omstændighed har virket i Markedet paa samme Maade, som om der havde fundet en stor Forøgelse Sted i Sølvproduktionen. I Virkeligheden er desuden en saadan Forøgelse indtraadt. Som Tabellen viser, antages Sølvproduktionen stegen i Værdi fra 30 til henved 42 Mill. Spd. Aarsagen hertil ligger igjen i den Omstændighed, at Kviksølvprisen er falden over 100 pCt. i Løbet af disse Aar. Thi Kviksølvet er, navnlig hvor der, saaledes som i de mexikanske og sydamerikanske Miner, ikke haves rigelig Adgang til Brændsel, et uundværligt Hjælpemiddel ved Sølvproduktionen. Kviksølvet erholdtes imidlertid før hovedsagelig fra Minerne ved Idria i Illyrien og ved Almaden i Spanien, der begge ere forpagtede af Rottschild, som saaledes bestemte Prisen efter eget Forgodtbefindende. Nu har man imidlertid ogsaa fundet rige Miner i Kalifornien.

At Guldet fremdeles synker i Værdi, er ganske rimeligt, da det endnu ikke seer ud, som om Guldproduktionen i den nærmeste Fremtid vil aftage. Den almindelige Mening mellem Geologerne er nok imidlertid den, at de guldholdige Jordlag, hvoraf Guldet hovedsagelig udvindes, ikke kunne være saa mægtige eller forekomme, i saa stor Udstrækning, at det kan vare meget længe, førend de udtømmes. Og i selve Fjeldmassen forekommer Guldet ialmindelighed i smaa Kvantiteter, ligesom Udskilningsprocessen er saa kostbar, at Guldproduktionen antages at ville tabe sig betydeligt, naar de af Naturen selv i Tidernes Løb udskilte og nedslammede Guldpartikler ere udvaskede af de Lag, hvori de nu findes opbevarede. Paa den anden Side have de i Australien og Kalifornien fundne Leier vist sig saa righoldige og udstrakte, at man ikke før har havt Sidestykke dertil, ligesom det ogsaa siges, at der i begge Lande er fundne Kvartsleier, hvori Guld er forekommen indsprængt i saa stor Mængde, at det endog nu har lønnet sig at knuse den deraf udminerede Steen med Maskiner, for at udvinde Guldet deraf.

Hvorvidt Sølvet fremdeles vil synke med Guldet, er vanskeligere at sige. For en stor Deel er den Sølvmynt, som kan fortrænges af Guldet, allerede opsmeltet, og denne Grund til Sølvets Værdiforringelse er altsaa eller vil snart bortfalde. Derimod vedblive fremdeles de tvende andre Aarsager, Kviksølvets formindskede Priis, og Guldets Tendents til at fortrænge Sølvet i alskens teknisk Anvendelse, og den sidstnævnte Aarsag vil naturligviis virke stedse stærkere, jo billigere Guldet bliver. Paa den anden Side er det umuligt at danne sig noget Begreb om, hvorlænge den stærke Efterspørgsel efter Sølv i det østlige Asien, der selvfølgelig virker til at holde Sølvet i Priis paa det europæiske Marked, vil vare. At Guldet baade i London og Hamburg i 1855 atter har hævet sig noget i Priis i Forhold til Sølv, lader dog formode, at Sølvet sandsynligviis vil dele Guldets Skjæbne.

Pariserkongressens Diplomater.

De engelske Befuldmægtigede.

Lord Clarendon.

George William Frederik Villiers, Greve af Clarendon, blev født den 12te Januar 1800. Han studerede i Cambridge og traadte dernæst ind paa den diplomatiske Bane. I 1833 repræsenterede han sin Regjering i Madrid. Den Indflydelse, han paa denne Post erhvervede, anvendte han til at understøtte de konstitutionelle Ideer i Spanien. I denne Epoke, da Halvøen var et Bytte for Borgerkrigen, søgte Villiers at formindske sammes Rædsler; saaledes bidrog han til at faae vedtaget bestemte Regler i Henseende til Fangernes Behandling. Han talte ligeledes Negernes Sag for den spanske Regjering og ar-

heidede paa at undertrykke Slavehandelen. Ved sin Onkels Død den 22de Marts 1838 vendte han tilbage til England, hvor han indtraadte i Overhuset med Titel af Greve af Clarendon. Saasnart han var indtraadt i Parlamentet, maatte han mod Marquisen af Londonderry forsvare den Sag, hvis Talsmand han havde været i Madrid. Da Ministeriet Melbourne dannedes, blev Greven af Clarendon Geheimeseglbevarer og Kantsler for Hertugdømmet Lancaster. Han trak sig tilbage paa samme Tid som det Ministerium, hvortil han sluttede sig, og, da hans politiske Venner i 1847 igjen kom til Roret, blev Irlands Bestyrelse anbetroet ham. De Urolighеder, hvorfor dette Land uophørlig var Skuepladsen, og senerehen Bagmækken af 1848's Begivenhederne i Frankrig tvang Lord Clarendon til at søge sig meddeelt en mere udstrakt Myndighed. Bemyndiget til at suspendere Habeas corpus Akten, iværksatte han den 31te Juli samme Aar denne Suspension i 15 Grevskaber. Lord Clarendon var ikke mindre streng mod Orangisterne, hvorudover han paadrog sig Toryernes Had. I Februar 1852 blev han afløst af Grev Eglington i Bestyrelsen af Irland. I 1853 indtraadte han i Lord Russells Kabinet. Som Udenrigsminister maatte han naturligviis følge det orientalske Spørgsmaal i alle dets Forviklinger. Enhver har læst hans Depescher til Lord H. Seymour, Englands Repræsentant i St. Petersburg. De vare loyale, men manglede maaskee denne faste Bestemthed, der kan holde de Ærgjerrige i Tømme, og Keiser Nicolaus blev, som man veed, ikke bragt til at forandre sine Planer. Men, da Underhuset den 24de Juli 1854 skulde behandle Spørgsmaalet om Bevilling af Krigsomkostninger, havde Lord Clarendons Sprog den Fasthed, man kunde vente af ham. „Vi ville ikke", sagde han, indlade os paa nogetslags Overeenskomst, der ikke har til Grundlag en hæderlig og retfærdig Fred, værdig den ædle Sag, hvorfor vi kæmpe, en Fred, der er værdig de Allierede, i Forening med hvem vi have grebet denne Sag an, og der, det haaber jeg, vil svare til de uhyre og uegennyttige Ofre, dette Land saa høihjertet har gjort."

Disse Ord vilde nu være bindende for Lord Clarendon, om man end ikke allerede i hans Antecedentser havde havt en tilstrækkelig Garanti. Man kan stole paa en Mand, hvis Handlemaade stedse har været ledet af Følelsen for Ret og af Patriotisme.

Lord Cowley.

Henry Richard Charles Wellesley, Lord Cowley, ældste Søn af Storbritanniens forrige Ambassadør i Paris under Ministeriet Peel i 1841, er født den 17de Juli 1804. Tidlig traadte han ind paa den Bane, hvor hans Fadr havde høstet saa megen Hæder. Han var først Attaché ved Ambassaden i Wien og længere Tid Legationssekretær i Stuttgart. I 1843 blev han i samme Egenskab sendt til Konstantinopel, hvor han i et Aar vikarierede for Lord Stratford Canning, som da var fraværende, og viste en saadan Dygtighed, at han hendrog sin Regjerings Opmærksomhed paa sig. Da han var vendt tilbage til England for at tage Sæde i Overhuset, skulde han gaae som Gesandt til Schweiz, da Begivenhederne i 1848 gav ham en anden Bestemmelse. Han blev sendt til Frankfurt for der at repræsentere sin Regjering ligeoverfor den tydske Centralmagt og tog der en virksom Deel i de paafølgende Underhandlinger. Efter den tydske Nationalforsamlings Opløsning og Frankfurter-Forbundsforsamlingens Gjensammentræden vedblev han at residere sammesteds, og i 1851, da Magterne enhver havde anerkjendt Forbundsforsamlingen, blev han akkrediteret ved samme. Det Vigtigste ved denne Deel af hans diplomatiske Virksomhed var hans Protest mod at Østerrig gik ind i det tydske Forbund med alle sine Stater. Da hans Regjerings Politik i Henseende til fremmede Flygtninge havde gjort Lord Cowley hans Stilling i Tydskland end vanskeligere, tog han i December 1851 sin Afsked og vendte tilbage til England. I 1852 blev han kaldet til at remplacere Lord Normanby som Gesandt i Paris.

De østerrigske Befuldmægtigede.

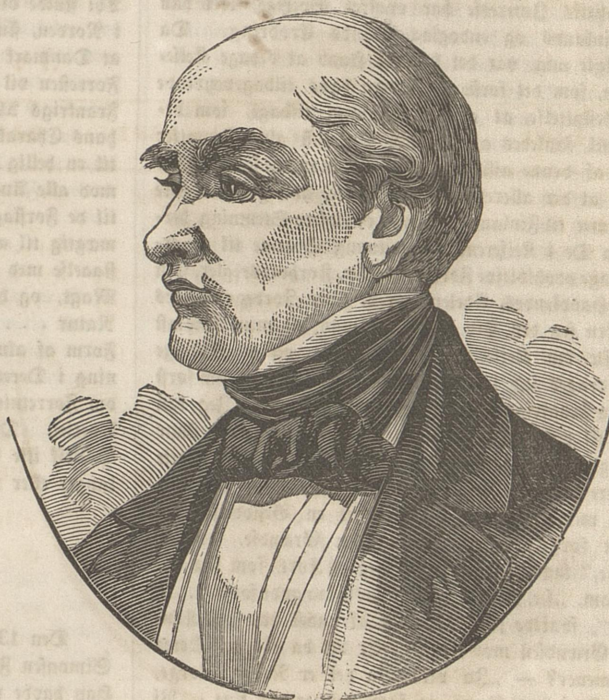
Grev Buol Schauenstein.

Grev Carl Ferdinand Buol er født den 17de Mai 1797. I en Alder af 19 Aar indtraadte han paa den diplomatiske Bane, hvor han lededes ind af sin Fader, den daværende Præsident paa den tydske Forbundsdag. Han blev sukcessivt ansat som Attaché ved Legationerne i Florents, Hannover, Kassel og Frankfurt. Efterat have været Gesantskabssekretær i Haag overtog han fra 1822 til 1824 samme Post i Paris og saa i London, hvorfra han i 1828 gik til Karlsruhe som Repræsentant for Wienerhoffet. I 1831 sendtes han som overordentlig Gesant til Hoffet i Darmstadt. I 1838 repræsenterede han Østerrig i Stuttgart. Under Urolighederne i 1848 optraadte han i samme Egenskab i Parma og Turin. Da den sardinske Regjering dengang understøttede de milanesiske Insurgenter, bestemte dette ham til at vende tilbage til Tydskland. Han blev da af Fyrst Schwarzenberg kaldet til at varetage Wienerhoffets Interesser i St. Petersburg. I 1851 blev Grev Buol, der overalt havde vist en sjelden Dygtighed som Diplomat, som overordentlig Gesant og plenipotentiær Minister akkrediteret ved Londonerhoffet. Døende anbefalede Fyrst Schwarzenberg ham til Keiser Frants Josephs Tillid, hvilket havde til Følge, at han efterfulgte denne Statsmand i Styrelsen af Keiserdømmets Anliggender. Ligefra Begyndelsen tænkte Grev Buol paa at befri sig fra det russiske Formynderskab og slutte sig til Frankrig. Man maa til hans Ære sige, at Berlinerkabinettets Opfordringer til ham mislykkedes. Saaledes undertegnede han Traktaten af 2den December 1854 til Trods for den Telegraph-Depesche, han Dagen før fik fra Manteuffel, saalydende: „For Guds Kjærligheds Skyld tegn ikke under". Han tegnede under og gjorde vel deri. Hans Politik har, skjønt den maaskee er noget seendrægtig, fremskyndet en Udvikling af Begivenhederne, der vel endnu svæver i Uvisse, men hvor hver Dags Nølen satte Østerrigs Fremtid paa Spil.

Grev Orloff.

Baron Brunnow.

De russiske Befuldmægtigede.

Baron Hübner.

Baron Alexander v. Hübner er født i Wien den 26de November 1811. Han studerede ved Universitetet i sin Fødeby og traadte i 1833 ind i Statskancelliet. Fra Fyrst Metternichs Kabinet gik han i 1837 til det østerrigske Gesantskab i Paris, hvorfra han igjen vendte tilbage for at arbeide under Fyrst Metternich. Efter at have været Legationssekretær i Portugal 1841 gik han som Gesandt til Anhalterhoffet og blev dernæst Generalkonsul i Leipzig. Medens i 1848 Kongeriget Lombardiet-Venedigs Vicekonges diplomatiske Korrespondance var ham anbetroet, blev han nogle Maaneder holdt tilbage som Fange af de milanesiske Insurgenter. Under Urolighederne i Wien blev v. Hübner, der var forblevet Keiserens Sag tro, af Fyrst Schwarzenberg anbetroet Ledelsen af den udenlandske Korrespondance. Det var ogsaa ham, som redigerede Keiser Ferdinands Thronfrasigelsesakt. I 1849 sendtes v. Hübner i en extraordinær Mission til Paris, siden blev han udnævnt til plenipotentiær Minister ved samme Hof efter den 2den December. Denne Diplomat er i Besiddelse af stor Sagkundskab. Han har ogsaa — men kun kort — været Konsul i Paris.

De russiske Befuldmægtigede.

Grev Alexis Orloff.

Grev Alexis Orloff eller Orlow efter den russiske Udtale er født i 1787. Hans Familie, hvis Hoveder ved sin Aandsnærværelse undgik det almindelige Blodbad, som Peter den Store anstillede paa Strelitzerne, har spillet en vigtig Rolle i Ruslands Historie. Denne, som nu skal repræsentere Rusland i den store Kamp, der skal afgjøre dets Fremskridt eller Fald, traadte meget ung ind paa den militære Bane. Han udmærkede sig i Krigen mod Frankrig. Efter Freden blev han Adjutant hos Fyrst Konstantin og dernæst Chef for et Garderegiment.

Under Revolutionen i 1825, da Petersburg gjenlød af Skrigene „Ned med Nikolaus! Leve Konstantin!" ilede Orloff til med sit Regiment for at beskytte Keiseren. Han bragte ved sit velrettede Kavalleriangreb Insurgenterne i Forvirring og adspredte dem. Denne vigtige Tjeneste sikrede ham Keiser Nikolaus's fortrinlige Yndest. Udnævnt til General deeltog han i Feldtoget til Tyrkiet 1828—1829 og afsluttede Traktaten til Adrianopel. Under den polske Opstand sendtes han i Juni 1831 til Feltmarschal Diebitschs Generalkvarteer, for at sætte sig ind i Armeens Forhold. I 1832 var Grev Alexis Orloff tilstede ved Konferentserne i London, hvor han forgjæves talede Kongen af Hollands Sag.

I 1833, da Seierherren ved Koniah truede Sultanen, indsandt den russiske Diplomat sig og afsluttede den for sin Regjering saa gunstige Traktat af Unkiar-Skelessi, som lukkede Bosporus og Dardanellerne for alle andre Nationers Krigsskibe end Ruslands. Til Belønning herfor blev han udnævnt til Kavalleri general og Medlem af Statsraadet. Da de Begivenheder forberededes, hvis Løsning nu er overgivet Kongressen, sendtes Grev Orloff til Wien paa Keiserens Vegne. Han fik særskilt Audients hos Frants Joseph, men opnaaede dog ikke at faae Østerrig til at yde aktiv Hjælp. Her mødte han fast Opposition fra Grev Buol. Han var ikke heldigere i sit Forslag om et Neutralitetsforbund mellem Østerrig, Preussen og det tydske Forbund. Han vendte derfor tilbage til Rusland samtidig som Baron v. Brunnow forlod London. Kongressen har i Grev Orloff et Medlem af rig Erfaring.

Baron Brunnow.

Baron Philip v. Brunnow blev født i Dresden den 31te August 1797 og fik i Leipzig en fuldkommen tydsk Opdragelse. I 1818 under Kongressen i Aachen traadte han i russisk Tjeneste, hvor han blev givet sin Velynder Statsraad Stourdza til Assistance ved Udarbeidelsen af et Forslag til en Civillov for Besarabien. Han var tilstede ved Kongressen i Troppau og Laybach, var Gesandtskabssekretær i London, deeltog i Veronakongressen og ansattes endelig ved Administrationen i St. Petersburg. Senere efterfulgte han Gouvernøren i Odessa, Grev Woronzoff og kjæmpede i 1828 og 1829 mod Tyrkerne. Efterat have været ansat i Udenrigsministeriet under Grev Nesselrode, repræsenterede han sin Regjering ved Hofferne i Stuttgart og Hessen-Darmstadt i 1839. Da Bruddet mellem Mahmud og Mehemed Ali fandt Sted, sendtes Brunnow til London, hvor det endelig lykkedes ham at vinde England for den russiske Politik og fjerne det fra Frankrig, idet han fik afsluttet Traktaten af 15de Juli 1840. I 1849 afsluttede han en Handelstraktat mellem sin Regjering og Hoffet i St. James. Efter 14 Aars Ophold i London blev Brunnow ved Begivenhederne i 1853—54 nødt til at rive sig løs fra de Vanens Baand, som vare knyttede ved et saa langvarigt Ophold som Gesandt ved samme Hof. Den 2den Mai 1854 forlangte han sine Passer og den 3die forlod han London. Hans Kjendskab til Affairerne er bekjendt nok: han har været inde i næsten alle de store Spørgsmaal, der have bevæget Europa, som Spørgsmaalet om Sukcessionen til den græske Throne og

det lignende Spørgsmaal angaaende Danmark. Under Paaskud af at vaage over den europæiske Ligevægt og frelse Danmarks Eenhed, fandt Rusland da Midler til at sikre sig Retten til en eventuel Besiddelse af Sundet og at skaffe sig en Stemme i de tydske Forbundsanliggender. Hr. v. Brunnow har havt stor Deel i Opnaaelsen af disse Resultater, og nu skal den samme forsvare sin Regjerings Interesser, der ere saa haardt truede.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsat fra f. No.)

„Den 5te i denne Maaned," skriver Hr. Alquier*), „lod Prindsen mig anmode om at begive mig op til ham. Han fortalte mig, at en Bankier, som underholdt en stadig Korrespondance med de første Huse i London, og hvis Underretninger ialmindelighed vare paalidelige, nylig havde berettet ham, at man i de engelske Havne indskibede en Forstærkning af 26,000 Mand til Portugal, og at der var givet Lord Wellington Ordre til at gribe Offensiven, saasnart han havde faaet dette Hjælpekorps. Denne vigtige Meddelelse gav mig Anledning til at gjenkalde i Hs. Hoiheds Erindring, hvad jeg saa ofte havde sagt om det engelske Partie's Indflydelse ved Hoffet. Han svarede mig, at det var ham ligesaa paafaldende, som det var mig; at han var misfornøiet dermed; og at han skulde gjøre Alt til for at faae et Endskab derpaa. . . . . Nu begyndte efterhaanden Samtale, hvis egentlige Gjenstand øiensynligen længe havde ligget Hs. Høihed paa Hjerte. „Jeg skal sige Dem ligefrem," sagde han til mig, „hvad det er, som her gjør alle Hoveder urolige. Man gjenkalder sig i Erindringen, at Keiseren i sin Politiks Interesse har opofret Sverige, idet han autoriserede Finlands og endogsaa Ålands Erobring. Da Stænderne valgte mig, var det kun det Haab at behage Keiseren og af ham, som det første Tegn paa hans tilbagevendende Velvillie og Beskyttelse, at erholde Finland tilbage, som bestemte dem dertil, saaledes at ved min Ankomst alle Gemytter vare betagne af denne affindige Idee. Man troede sig saa sikker paa Frankrig, at der allerede gik det Rygte, at jeg skulde føre den svenske Armee til Finland. Denne ophidsede Stemning herskede endda, da De i Keiserens Navn tvang Sverige til at erklære Krig og tage prohibitive Forholdsregler, Forholdsregler, som strede mod de Handlendes, Adelens og de store Jordegodseieres Interesse. Men fra den Tid af meente man, at min Ankomst ikke var et Løfte om Keiserens Understøttelse, og at Sverige villieløst skulde drages ind i hans System Opinionen, som først var aldeles paa Frankrigs Side, slog pludselig om. Jeg kan ikke svare for, til hvilke Yderligheder den vil gaae; det staar ikke i min Magt at lede den, medmindre Keiseren vil understøtte mig, medmindre han vil gjøre sig elsket i dette Land ved fine Velgjerninger, medmindre han vil give det en Besiddelse, der kan trøste det for Tabet af Finland, en Grændse, som det mangler. „Se," sagde han og viste mig et Kort, som laa oprullet foran ham, „see, hvad der vilde passe saa godt for os. . . ."

„Jeg seer", svarede jeg, „Sverige afrundet paa alle Kanter uden paa Grændsen mod Norge. Er det da Norge, Deres kgl. Høihed mener? — „Ja vel! Ja det er Norge, Norge, som vil kaste sig i vore Arme, og som aabner os sine. Vi kunne, det vil jeg forud sige Dem, erholde det af en anden Magt, end Frankrig. . . . ."

„Maaskee af England?"

„Ja vel! Ja af England; men, hvad mig angaar, forsikrer jeg Dem om, at jeg kun onsker at erholde det af Keiserens Haand. Hans Majestæt give os det, saa Nationen kan tro, at jeg for den har erholdt dette Tegn paa hans Beskyttelse: da vil jeg faae Magt ihænde og kunne tvære Forandringer i det svenske Regjeringssystem, som jeg anseer for nødvendige; jeg skal da herske i Kongens Navn og rette mig efter Keiserens Onsker. Jeg lover ham 50,000 Mand fuldstændig udrustede til Udgangen af Mai og 10,000 til i Begyndelsen af Juli; jeg skal føre dem, hvorhen han vil, jeg skal foretage alle de Operationer, han onsker. See dette Norges Vestpunkt: det er kun 24 Timers Seilads fra England . . . . Jeg skal marschere did, om han vil! Keiseren er mægtig nok til at kunne give Danmark Skadeserstatning; kan han ikke strax give det Mecklenburg og Pommern? Den Gjæld, der hviler paa denne sidste Provinds til Holland og Genua, skulle vi føre over paa Norge og betale med Trælast, Jern og andre Produkter, som vi skulle sælge i Lybeck. Naar jeg ikke længer generes af Statsraadet, naar Konstitutionen, der kvæler Kongens Magt, er modificeret, naar jeg endelig faar Magten, da forpligter jeg ved min Ære, at jeg skal lukke Riget for den engelske Handel, og jeg skal begynde med at jage alle disse Eventyrere fra Gøteborg. Sig Keiseren, at jeg aldrig skal glemme, at han har været min Suveræn og Velgjører, at jeg her kun betragter mig som en Emanation af hans Magt, og at mit varmeste Ønske er at stille alle Sveriges Hjelpekilder, der have mere at betyde, end man troer, til hans Disposition. Jeg gjør kun to Betingelser ved disse Tilbud, som jeg beder Dem meddele Keiseren: den første er, at de svenske Tropper aldrig skulle føres hinsides Rhinen, den anden, at jeg i egen Person vil kommandere dem; thi jeg vil ikke at en Anden, efter at have høstet Hæder og Ære i en heldig Krig under Keiserens Auspicier skal, naar han kommer tilbage til Sverige med den seierige Armee, blive ligesaa mægtig som jeg."

Hr. Alquier føier til, idet han ender sin Depesche: „Hvis Hs. keiserlige Majestæt anseer Sverige for at være af nogen Betydning i sin Politik, hvis han vil anvise denne Magt en Plads i sit uhyre System, da er nu det beleilige Moment kommet." Og Hr. Alquier er ikke den eneste, som troede paa Bernadottes gunstige Sindelag mod Frankrig. Den preussiske Minister v. Tarrach,*) deler ogsaa denne dobbelte Overbevisning, at Kronprindsen vilde forblive tro mod Napoleon og at denne ikke burde foragte en saadan Alliance.

Men Napoleon syntes at sætte alle Hensyn tilside. Snart**) truer han Bernadotte med at unddrage ham sin Velvillie, hvori, sagde han, hans eneste Styrke laa; snart foragter han hans Tilbud og lader dem længe ubesvarede, eller lader Hr. de Champagny skrive haanlige Noter, som følgende af 26de Februar:

„Kronprindsen har ligesiden sin Ankomst til Stockholm vist saa liden Takt og Holdning i sin hele Fremtræden og i al sin Tale, at Hs. keiserlige Majestæt ikke har kunnet lægge nogen Vægt paa den Meddelelse, han har gjort Dem. Hs. Majestæt vil endogsaa aldeles ignorere den, saa længe Omstændighederne tillade det. Planen til Norges Erobring kan kun være Virkningen af en øieblikkelig Opbrusning hos Kronprindsen Han tager Feil, hvis han tror, at Rusland nogensinde med Glæde vil see denne vigtige Provinds i sin naturlige Fiendes Vold. Hs. Majestæt veed, at den svenske Regjering, hverken har tabt Lysten eller Haabet om at faae Finland tilbage, at dette stedse vil være dens første Tanke, dens første Bestræbelse, saalænge Hoffet residerer i Stockholm, og at den i Besiddetsen af Norge kun vil see et Middel mere til at realisere sine Planer. Det er af stor Vigtighed for Rusland, at Danmark beholder Norge. Thi skulde disse to Magter, i Tilfælde af at en Krig udbrød i Norden, slutte sig til hinanden, vilde det være fra Norge af, at Danmark kunde gjøre en Diverson til Fordeel for Rusland. Forresten vil Keiseren paa ingen Maade, saalænge Danmark er Frankrigs Allierede, tillade noget Indgreb i dets Rettigheder, hans Charakteer, hans Ære, hans Værdighed gjøre ham det til en hellig Pligt at beskytte sine Allierede og forsvare dem mod alle Angreb . . . . . Der bliver ikke at tage noget Hensyn til de Forslag, Kronprindsen har gjort Dem. Keiseren er for mægtig til at behøve Sveriges Hjælp Han er i god Forstaaelse med Rusland. Han er ikke bange for Krig med denne Magt, og hans Forhold til Østerrige er af en tilfredsstillende Natur . . . . . Sig Alt dette, min Herre, leilighedsviis og i Form af almindelige Bemærkninger. Jagttag en værdig Holdning i Deres Forhold til Kronprindsen. Tal aldrig til ham om Forretningssager, men henvend Dem til Kongen eller Kabinettet. Deres Opførsel skal lægge for Dagen, at Keiserens Politik ikke søger nogen Støtte i Sverige, at han hverken forlanger eller ønsker dets Officerer, Matroser eller Soldater."

(Forts.)

*) Depesche af 7de Februar 1811.

*) Chiffreret Depesche af 19de Marts.

**) Depesche af 11te Januar 1811.

Dødsfalds-Meddelelser.

Den 13te f. M. afgik ved Døden Postaabner Samuel Simonsen Fedde, henved 87 Aar gl., efter faa Dages Sygeleie. Han havde været Postaabner paa Fedde i 68 Aar, og kun i den allerseneste Tid havde han enkelte Gange tiltrængt Hjælp ved Postens Expedition. Med sin for 4 Aar siden afdøde Hustru havde han levet i Ægteskab i 61 Aar. Han var Repræsentant paa Storthinget fra Lister og Mandals Amt i Aaret 1818 og nedstammede i 7de Led fra Kvinesdalens første lutherske Præst Jørgen Thomesson. (Chr. Stiftsav.)

Axel Thjodolf Kaltenborn.

Om den brave, kun altfor tidlig (19de Marts d. A.) bortkaldte Mand indeholder Chr. Posten for 28de Marts en Nekrolog, som vi her gjengive, da vi ikke see os istand til at tilveiebringe noget mere Tilfredsstillende.

Kaltenborn var yngste Søn af Generalmajor og Generaladjutant for den norske Armee, Karl Frederik Ferdinand Vilhelm Albrekt **Kaltenborn**, død 1ste Marts 1832, og hans nogle Aar senere afdøde Hustru, Karen, f. **Rosenkrantz**, der 1ste Gang var gift med Amtmand over Akershus Amt, Greve af Knuth.

Axel Kaltenborn var født i Christiania i Aaret 1820, blev efterat have gjennemgaaet Krigsskolen den 5te Januar 1840 udnævnt til Sekondlieutenant i 2den akershusiske Brigade, og den 4de Februar 1850 Premierlientenant i samme Brigade. Den 1ste Marts 1849 blev han kommanderet til Tjenestegjøren som Officer ved den kgl. norske Krigsskole og Landkadetkorpset, i hvilken Stilling han tillige i de senere Aar forrettede som Adjutant. Han har derhos i flere Aar været ansat som Bibliothekar ved Krigsskolen.

Han var gift med **Karen Lous**, der tilligemed tvende Børn overlever ham.

Kaltenborns utrættelige Iver og Interesse for den norske Historie og deraf især Heraldik er bekjendt nok, og man maa derfor beklage, at han skulde bortkaldes, førend han fik lagt den sidste Haand paa det Værk, han engang bebudede, og som i flere Aar har været et af hans kjæreste Ønsker, nemlig Udgivelsen af hans Samlinger af „Familie-, Stats- og Stads-Sigiller." Det eneste, han i den Retning under Navn har offentliggjort, nemlig tvende udmærkede Afhandlinger: „**om norske Byers Vaaben eller Stadssegl**," findes i „norsk Folkekalender„ for Aarene 1854 (S. 17—33 med 15 Afbildninger) og 1855 (S. 27—34 med 5 Afbildninger.)

Med den samme Iver omfattede han Nutidens borgerlige og militære Forholde. Hans Deltagelse i Drøftelsen af Dagens Spørgsmaale har Chr.-Posten at takke for flere værdifulde Oplysninger, som den har været istand til at forelægge Almenheden.

Kaltenborns ædle og elskelige Charakter vandt ham mange Venner, hvorom ogsaa hans Jordfærd den 26de Marts bar et talende Vidnesbyrd, ligesom han ogsaa i høi Grad var agtet og elsket af sine Vaabenbrødre, ældre og yngre, baade for sin Retsindighed og aabne Færd, som for den Dygtighed og Nidkjærhed, han i sin Embedsstilling stedse lagde for Dagen, hvorfor ogsaa hans ædle Minde med Venskab og Erkjendtlighed længe vil bevares.

Norge.

Christiania. Under 26de Marts er resid. Kapellan til Melhus Pstg. H H. B. Sartz udnævnt til Sognepræst til Holtaalens Pstg.; entlediget pers. Kapellan N. A. Carlsen til Sognepræst til Grytens Pstg.; 1ste Adjoint i Generalstaben og Sekondritmester i Kavalleribrigaden F. L Klouman til Oberstlieutenant i Armeen, hvorhos han indtil Videre udtræder som surnumerær i Kavalleribrigaden; Kapitain-Vagtmester ved Frederiksstens Fæstning H. Larsen til Kapitain-Vagtmester ved Frederiksstads Fæstning og Kand. juris H Schlytter til Fuldmægtig ved Expeditionssekretariatet i Stockholm.

— Under f. D. er Provst i nordre Indherreds Provsti H. Thrane ifølge Ansøgning meddelt Afsked i Naade fra Provsteembedet, samt Distriktslæge i vestre Nobygdelagets Distrikt H. A. Z. Lassen efter Ansøgning meddelt Afsked i Naade.

— Under s. D. er Fuldmægtig i Departementet for det Indre H. Falch meddelt Konstitution som Værftsskriver, Veier og Maaler ved Karljohansværns Værft, samt Sognepræst til Rennesø Th. Hammond konstitueret som Lærer i Fransk, Engelsk og Tydsk ved Søkadetinstitutet, hvorhos de begge som Følge heraf i Naade ere entledigede fra deres Embeder.

— Til Overretssagfører er den 28de Marts autoriseret Underretssagfører N. R Eilertsen og til Underretssagfører Exam. jur. G. A. Berg og under 2den April Kand. jur. B. O. N. Lynum og 3die Apr. Exam. jur. E. M. Frederiksen.

— Ved kgl. Resol. af 26de Marts er forhenværende Envoye extraord. og Ministre plenipot. i Paris Grev G. Løvenhjelm benaadet med Medaillen for Borgerdaad i Guld.

— Under s. D er Generalauditør C. A. Diriks beskikket til Medlem af Inspektionen for Bodsfængslet istedetfor Sorenskriver N. E. T. Sørensen, som fratræder.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er bestemt at Tysnæs, Os og Fuse Præstegjælde fra 1ste Jan. 1857 fraskilles Søndhordlands Provsti, for i Forening med Fane, Sund og Fjeld af Nordhordlands Provsti at danne et eget Provsti Midthordland. Nordhordlands Provsti kommer da til at bestaae af Haus, Hammer, Hosanger, Lindaas og Manger.

— Under 31 Marts er Statsraad O. W. **Ericbsen** paa Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 1500 Spd., og Kapitain i Marinen H. S. **Hagerup** (i hans Sted) udnævnt til Statsraad.

Under s D. er Major H. K. **Fleischer** udnævnt til Oberst og Chef for Artilleribrigaden.

— Endeel Universitelslærere og andre Videnskabsmænd agte i Løbet af dette og følgende Semester at afholde en Række af populære Foredrag over Emner af almindelig Interesse. Prof. C. Boeck vil gjøre Begyndelsen ved i næste Uge at aabne et Kursus af omtrent 15 Foredrag over „Livsytringerne i det menneskelige Legeme." Betalingen for dette Kursus, hvortil Studentersamfundets Bestyrelse indbyder, er ansat til 1 Spd., som vil tilfalde Studentersamfundets Byggefond.

— Under 26de Marts er Storthingsrepræsentant Gaardbruger Arne Baggerud beskikket til Lensmand i nordre Lands Thinglag.

— Ligesom i tvende foregaaende Pintsehelger ville Byens Sangforeninger ogsaa iaar gjøre en Sangerfest, hvortil Frederikshald er valgt som Sted Det bliver „den tredie store Sangerfest."

— Den 12te Marts døde Foged Hans Gøtsche i Grue, 55 Aar gammel, og den 3die s. Maaned Sognepræst til Surendalen Mathias Frederik Fyhn, 71 Aar gammel.

Tromsø havde ved Folketællingen 2958 Indbyggere (i 1845 2011.)

Stavanger sees at have faaet et stort Ølbryggeri (i Hillevaag.)

Udenlandske Efterretninger.

England. Times sætter ikke store Forhaabninger til Fredsslutningens Fordeelagtighed for det ikke-russiske Europa, men tror, at Rusland er sluppet for for godt Kjøb. Den fornemste Grund hertil finder Bladet i den „aabenmundede og temmelig uværdige Jubel, hvormed man paa Fastlandet hilste de første Fredsnyheder." Endvidere finder Bladet Keiserens Ønske om Fredens Tilbagevenden samtidigt med den keiserlige Arvings Fødsel rimeligt, men bemærker dog: „Vi kan ikke tro Andet, end at man i kommende Dage vil faae Øinene op for Forskjellen mellem en befæstet og en usikker Fred. Det vil ikke blive nogen Fordeel for et Barn, at dets Fødsel er bleven indviet ved et Tilsit eller Amiens."

Frankrig. Efter Fredsslutningen skal Keiseren ville sende en Expedition til Madagaskar, for at gjøre Øen til en fransk Koloni. Som Paaskud til Toget tjener franske Kolonisters Fornærmelser ved Dronningens Tropper.

— Den 30 Marts undertegnedes Freden i Paris. Betingelserne ere endnu ikke bekjendtgjorte, og antages heller ikke at blive det, førend Traktatens Ratifikation, der inden 4 Uger forventes.

Christiania. Trykt af H. J. Jensen. (Lille Grændsegade Nr. 5.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 15. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 12te April. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Om Betydningen og Vigtigheden af Myrdyrkning for Norge.

IV.

Det er en stor Sandhed med Bedskhed paa Bunden, som Romsdals Amts Landhuusholdnings Selskab udtaler, naar det, i sin ovennævnte Forestilling til Selskabet for Norges Vel, siger: „At haabe saadanne Resultater" — som de, der ere anførte for Romsdalen — „i den første Menneskealder, vilde være urimeligt, men at udsætte med at gjøre en Begyndelse til at benytte den beleilige Tid, naar denne er indtraadt, vilde være uforsvarligt, da det let kunde lede til en ny Spilde af et langvarigt Tidsrum. Man vil erindre, at det er omtrent 100 Aar siden Opmærksomheden første Gang rettedes paa denne Gjenstand."

„Hvad er der gjort for denne vigtige Sag i Norge i disse 100 Aar," — — — — siden Opmærksomheden første Gang rettedes derpaa? Det er Bitterheden og Braadden. Landhuusholdningsselskabet har imidlertid ligesaalidet som vi her ville forsøge derpaa agtet at stevne Nogen til Rette for Lunkenhed, Snæverhjertethed eller Mangel paa Fædrelandskjærlighed. Det har rimeligviis kun meent: nu er Tiden til alvorlig at tage fat, og det er baade viist og sandt; thi det som til saadanne Foretagender er meest fornødent synes nu at findes mere end nogensinde, uagtet der vistnok ogsaa gjøres mangehaande Krav derpaa, og det i meget forskjellige Retninger.

Det som udkræves hertil som til alle Foretagender af den Art er: „Indsigt og Kyndighed, Arbeide og Kapital." I de forløbne Aaringer er der udvandret Tusinder af arbeidsføre Hænder til Amerika, en stor Deel, fordi de ikke vidste hvad de skulde tage sig til hjemme, og i den sidste Tid lader det til, at Kapitalen ogsaa vil begynde at vandre ud.

Paa Arbeidskraft har der saaledes ikke været Mangel, og muligens er der heller ikke saa stor Mangel paa Kapital, som der skriges over; men det er med en stor Deel af Kapitalisterne, idetmindste fra en ældre Tid, ikke bedre end med vore Bønder, der altid have maattet høre Ondt og Ilde, fordi de ikke saa snart vilde slippe de fra gamle Dage nedarvede Driftsmaader efter Fædrenes Skik; hine have ogsaa holdt sig til de vante Næringsveie, enten det nu har været Potten eller Skjæppen, Tønden eller Alnen, Fisken eller Tømmerflisen, Fragtfarten eller Vexelkræmmeriet, de have drevet med. I en nyere Tid seer det vistnok bedre ud, men hvad der har manglet og tildeels endnu for en stor Deel mangler, det er Foretagelsesaand, Indsigt, Kundskab og Dygtighed. Det er vistnok ikke noget Eneståaende eller Noget, der er eiendommeligt for vort Land, at Arbeidskraften og Kapitalen ikke har kunnet finde hverandre, at hiin er udvandret, medens denne sad hjemme og ikke rigtig vidste hvad den skulde tage sig til, førend en stor Deel af Midlerne for dens heldige Virksomhed var strøget af vester over Havet; men det var dog en Synderlighed og en høist uheldig Omstændighed, at der udvandrede mange Tusinder af arbeidsføre Mennesker paa en Tid, da man ved en fremskridende Udvikling først ret begyndte at faae Øinene op for den vide Mark og rige Anledning til mangfoldig ny Drift og Virksomhed, som vort Lands Natur og mangehaande egne Forhold frembød, — da man begyndte at indsee, at vort Land paa sin Viis ogsaa var et nyt Land med rige Skatte i sit Skjød, som kun Ørkesløshedens og Uvidenhedens Drager havde skjælet og holdt i Skyg og Skjul. Store Naturgaver laae der ubrugte, mægtige Naturkræfter flømmede lidet nyttede i alle Elve og Vasdrag; Kapitalen og Arbeidet behøvede kun at udstrække sine Hænder for at tage dem i Brug og vende dem til Gavn og Vinding for sig selv og Landet. Det manglede i Begyndelsen paa Indsigt og Kundskab; disse Løftestænger for Bruget og Nytningen af det Givne kunde ikke øieblikkelig tilveiebringes, men man havde fattet Mangelen, og Landets Børn begyndte snart at slaae ind i de nye Retninger, der gjorde Krav paa Realudvikling og teknisk Dannelse.

I andre Lande, hvor saagodt som hver Plet, der kan dyrkes, er bleven opsøgt og tagen i Brug, hvor Menneskene trænges om Jord, om Arbeide og om Brød, der kan det ikke være urimeligt, at en Deel af Befolkningen vandrer ud til andre Egne, eller endog til fremmede Verdensdele, for at faae Plads og Rum, for at finde nye Marker for sin Arbeidskraft, og i saadanne Lande, hvor der er opsamlet Kapitaler, der trænges og bruges i de mangfoldigste Retninger, hvis Anvendelser krydse hverandre og næsten altid ere hverandre i Veien under en evindelig Kappestrid i alle Haandteringer og Næringsveie, i alle Bedrifter og Foretagender, der er det heller ikke urimeligt, at Kapitalen vandrer ud og søger videre og friere Markeder for sin Virksomhed og Forrentning. Om vi, der bo paa Udkanten af den oplyste, den civiliserede Verden, eller som det heder i vort Folkesprog: „Norden for Folkeskikken," i mange Henseender synes at være vanskjøttede af en umild Natur, saa have vi dog det Fortrin fremfor andre Folkefærd, der forresten ere mere gunstigt behandlede af Naturen, at vi i vort eget Fædreland have mere end Rum nok for al vor Virkekraft. Her er der i mange Menneskealdere Arbeide nok for en Folkemængde, som er langt større end den, som nu findes i Landet, og her er rigelig Virksomhed og Vinding for det Mangedobbelte af de Kapitaler, som findes her. Men der er slet ingen rimelig Grund til Udvandring hverken for Arbeidet eller for Kapitalen i Fædrelandets Forhold, og langt bedre og langt hæderligere er det at de virke i Landet og til Landets Gavn end at de vandre ud, enten det nu er til Amerika eller til Australien, til londonske Banquiers eller til de svenske Lapmarker.

Efter det som forhen er anført og antydet, ligger der f. Ex. allerede en stor Rigdomskilde i de Myrvidder, som findes i alle Norges Egne, fra Lindesnæs til Nordland, fra Svinesund til Stat, og en frugtbar, en høist velsignelsesrig Mark for Anvendelsen baade af store Kapitaler og Arbeidskræfter. Ethvert saadan grødeført Landskab, som er vundet fra Myrvidderne, heder det hos en Forfatter i Nabolandet „er en usleben Ædelsteen, som kun kræver Arbeide, for om en ikke fjern Tid at blive omskabt til en Prydelse og en Skat for Fædrelandet, og ved saadanne fredeligt indtagne Vidder og Lande inden Rigets egne Grændser skal det vinde i Tilvæxt, i Folkemængde og Velstand, medens den private Omtanke og Flid paa samme Tid vinder en vel fortjent Belønning."

„En stor Deel af disse vort Lands Myrvidder ere allerede komne til den Modenhed, at man, naar det skal være, kan begynde at arbeide paa dem, andre udgjøre en opsparet Skat for kommende Folkefærd."

Men Folket har hidtil i Almindelighed ikke indladt sig paa Myrdyrkning; det har ikke havt noget Skjøn derpaa, hvilket tydelig kan sees deraf, at der mange Steder især i Fjeldbygderne ligger øde Myrer med sort frugtbar Jord ubrugte og unyttede ved Siden af Nybrødt i tørre, skrinne Bakker og steenbunden Mark, som det ofte koster det utroligste Arbeide og Stræv at rydde, samt en Udgift af 30—40 Speciedaler Maalet at bringe i grødefør Stand, altsaa to til tre Gange saa meget, som det vilde koste at dyrke Myren, der ligger ved Siden eller i Nærheden.*) Grævet og Hakken har Fjeldbonden saaledes Mod nok paa at bruge, men Spaden synes næsten at være ham et ubekjendt Redskab. Naar man seer, at denne Steenbrydning og tungvindte Rydning, uagtet den koster saa meget Arbeide, dog paa en Maade svarer Regning, deels fordi den Arbeidskraft, som ellers slænger ledig eller ligger paa Ovnbænken, bruges hertil, deels fordi Kornpriserne formedelst lang og besværlig Førsel blive urimelig høie, saa er det vel klart, at Myrdyrkningens Tid maa komme. Folket trænger kun til en almindeligere Kundskab, til en større Indsigt deri; det maa undervises om Myrjordens Skik og Tilstande, saa at det ikke spilder Tid og øder Arbeide eller Penge paa utaknemlig Jordbund, og taber Modet over mislykkede Prøver. Det er klart, at Myrdyrkningens Tid maa komme, naar det først ved Exemplets overbevisende Magt er bleven oplyst, hvor meget lettere, billigere og mere lønnende det er at rydde og dyrke Myrjorden, som nu oftest ligger unyttet og til Skade, end hine steenbundne Bakker og Marker, hvorpaa der anvendes et saadant Stræv og en saadan Kostning, at den under hine Fjeldbygders Priis- og Leveforhold paa en Maade kan siges at nærme sig til den, som Englænderne anvende for at drive sine Marker til den høieste Grad af Frugtbarhed og Fuldkommenhed. — Der er nu i denne Retning udført flere heldige Forsøg her i Landet, som alt have baaret Frugter og opmuntret Folket til Efterligning. Gjennem reisende Agronomer er der i mange Egne udbredt Kundskab om og givet Veiledning i Myrdyrkningen, og ved de nu ansatte Statsagronomers videre Reiser og Virksomhed i Landet vil der blive rigere Leilighed for Folket til at belæres og veiledes i denne saa vigtige Green af Jordbruget. Hidtil har der hos os ikke været udgivet noget særskilt Skrift om Myrdyrkningen, som kunde ansees at være passeligt for de fleste Egne af Landet. Det Bedste man har havt paa Tryk har været de Bemærkninger, der findes i Statsagronomen Lindequists Beretninger om forskjellige Reiser (fra 1851—1853) i Bratsberg Amt; men disse synes ikke at have været at faae i Boghandelen, og have derfor rimeligviis ikke været synderlig udbredte uden for det nævnte Amt. En Sag af den Vigtighed og Betydning som Myrdyrkningen er for Norge tiltrænger en saa omhyggelig, mangesidig og udførlig Belysning, som den under vore knappe Bogforhold kan faae, og det maa derfor uden Tvivl være til Sagens Fremme, at der med Omhu og Skjønsomhed bliver samlet og paa Prent udgivet et Uddrag af erkjendte gode samt passelige Skrifter og Afhandlinger, der kunne ansees for tjenlige til Oplysning og Veiledning for norske Myrdyrkere. Derved ville de kunne forberedes til at nyde større Gavn af den praktiske Veiledning, der er Adgang til at faae, og denne vil naturligviis baade lønne sig bedre og kunne nyttes saa meget bedre, naar det Tilsvarende eller det, som under visse Omstændigheder er det passelige, kan paavises i et trykt Skrift, som siden kan blive en i mange Tilfælde god Hjælper og Raadgiver at ty til.

*) Jevnfør: Beretning om Forhandlingerne i Drammens Landboforenings Møder i 1848 S. 74.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsat fra f. No.)

Alt dette hindrede dog ikke Bernadotte i paany at forsikre om sit Ønske for en Alliance med Frankrig og, idetmindste tilsyneladende, tilbagevise de andre Kabinetters paatrængende Tilbud. Jo mere den forudseede Krisis nærmede sig, desmere blev han smigret af Rusland og selv af England. Ikke nok med, at de, for at gjøre ham til Behag, opgav Prætendentens Rettigheder, gjorde de ham begge to Løfter i Overflod. Blandt andet tilbød Rusland at aftræde en Deel af Finland: idetmindste siger Hr. Alquier det i en Depesche af 30te Marts. Dette Forslag fra Alexanders Side er jo vistnok meget lidet sandsynligt, og Napoleon fæstede ingen Lid dertil. Men Hr. Alquier taler ikke om det, som var et løst Rygte, men bestemt og nøiagtigt. „Det tilbudne Territorium", siger han, „begynder ved Sarmola paa Østkysten af den botniske Bugt; dets Grændse skal dannes af den Fjeldkjæde, der først gaar i østlig Retning, saa bøier mod Nord og berører Sveriges nærværende Grændser ovenfor Torneåflodens Kilder mellem den 67de og 68de Bredegrad." Rusland foreslog ligeledes, forsikrer han, at Herredømmet over Ålandsøerne skulde deles mellem begge Magter, men at Rusland skulde have alle Smaaøerne mellem Åland og Finland for sig alene. Han tilføier „Jeg indestaar herfor." Og trods Betydenheden af disse Tilbud — hvis de virkelig vare blevne gjorte — forsikrer han, at Kronprindsen havde befalet Grev Engeström ikke at svare paa denne Stedingks Depesche. „De kjender mine Principer", havde han sagt, „Intet kan for mig opveie den Lykke at være Frankrigs Allierede. Rusland kunde tilbyde mig at aftræde hele Finland: min Hengivenhed for Keiseren vilde ikke tillade mig at modtage et saadant Tilbud. Jeg vil forblive Franskmand, indtil Keiseren tvinger mig til at tro, at han har glemt mig og ikke vil have mere med mig at bestille." Alquier ender sin Depesche saaledes: „Jeg er vis paa, at disse Ord virkelig udtrykke Hs. Høiheds sande Følel-

ser"**). Bernadotte gjentog endnu den 30te Mai til Alquier, at Rusland havde tilbudt en Deel af Finland, men at han havde forbudt at svare derpaa. „Jeg modtager Intet uden af Keiseren; jeg er bestemt paa at betragte hans Fiender som mine. . . ." Paa sin Side tilbød England den svenske Regjering Valget mellem Demerara, Surinam og Portorico. „Man forebragte", siger Alquier, „Kronprindsen disse Forslag;" han svarede: „Intet af England; Keiseren give kun en Landsby!"***) Det synes, som om Foreningen med Norge, der attraaedes saa stærkt af Bernadotte, var en uoverstigelig Skranke mod en Alliance med Napoleon, der ikke kunde berøve Danmark, sin tro Allierede, samme. Bernadotte indskrænkede da sine Fordringer. „Det er muligt", sagde han til Alquier (den 9de April), „at Keiseren har fundet min Fordring overdreven; men han vilde gjøre meget for Sverige og for mig, om han vilde gaae ind paa at indrømme os idetmindste Trondhjems Stift. Det var Sveriges gamle Grændse under Karl den 10de. Provindsen har kun 60,000 Indvaanere. Den er fattig, har smaa Hjælpekilder, men den vilde være en Grændse for os. Jeg besværger Keiseren, at han tilstaar os den. Vi skulle i saa Fald ganske og aldeles eftergive Danmark en 7—8 Millioner, som vi medrette kunne kræve af det". Bernadotte havde endnu et andet Forslag. Han ønskede, at Pommern — da en svensk Provinds — ligesom Mecklenburg blev optaget i Rhinforbundet. „Dette vilde", sagde han,***) „være et Middel til mere direkte at slutte sig til Keiserens Sag, og denne Grund var et Motiv for ham til gjerne at see dette Ønske opfyldt."

Alle disse Ting kjender man til Dato Lidet eller Intet til, og man maa forbauses over ikke engang at finde dem omtalte i Hr. Bergmanns nye Bog, da denne har havt saamange Dokumenter til sin Disposition. Det synes umuligt, ingen Lid at fæste til dem. Selv indrømmet, at den franske Minister kunde være bleven ført bag Lyset, saa kunde han dog ikke ganske være bleven narret. Disse Bernadottes sidste Forslag bleve Napoleon officielt tilstillede; det er en klar Sag. Og Napoleon laante nu Øre dertil og syntes endogsaa at ville tilintetgjøre Virkningen af de russiske Tilbud hos Kronprindsen. Han kunde ikke disponere over Norge, men han tilbød Finland. Han lod den 10de April tilskrive Hr. Alquier Følgende:

„Sig, min Herre, at der ikke er det Mindste i de Rygter, som gaae om en Krig mellem Rusland og Frankrig, men at Hs. Majestæt derfor ikke mindre paaskjønner det Sindelag, Sverige lægger for Dagen. Indskrænk Deres Meddelelser dertil; men Hs. Majestæt paalægger Dem at vedligeholde den gode Forstaaelse med Stockholmerhoffet. Da dette Hof endnu kun har meddelt sig i Almindelighed og ubestemt, maa De see til at faae mere utvetydige Erklæringer, for at Hs. Majestæt kan komme paa det Rene, om Sveriges Hensigter staae i Samklang med hans.

„. . . . Der vil", skrev Keiseren 3 Dage efter, „ikke blive Noget af nogen Krig mellem Frankrig og Rusland. Vist er det imidlertid, at Rusland gjør Forberedelser, som tvinge Keiseren til Forsigtighedsregler. Under saadanne Omstændigheder er Sverige visselig ikke at foragte. . . . . Denne Alliance vilde i Tilfælde af Krig rettes mod Rusland. Man vilde i saa Fald see til at vinde Finland tilbage. Frankrig skulde gjøre alt Sit dertil. . . . . Udtal Dem, min Herre, tilkjendegiv Kronprindsen Keiserens Tilfredshed med de Forholdsregler, han har grebet. . . . ."

Paa samme Tid vedbliver den preussiske Minister, Hr. v. Tarrach, uophørlig at underrette sin Regjering†) om „de høitidelige Løfter, Kronprindsen har givet Baron Alquier om at forblive sine Forbindelser med sin gamle Allierede tro . . . . ." „I Sverige," sagde han, „er man fast bestemt paa med Troskab at holde ved det franske System„ (29de Marts) . . . . . „og jeg for min Part skulde være stærkt fristet til at tro, at dette Forhold vil være stabilt, skjønt man jo Intet kan forudsee" (16de April). Hvad mere er, et privat Brev, der blev skrevet i Stockholm 28de Mai og aabnet paa Postkontoret i Hamburg, og som, fordi man saa hændelsesviis kom over dets Indhold, vel kan ansees for et sandt Udtryk af den almindelige Mening, udtrykker sig i samme Retning. „Englænderne vide ikke, hvorledes deres Forhold til vor Prinds staar; om kort Tid skulle de faae Øinene op. Man forbereder her Forholdsregler, der stedse ere blevne hemmede ved Intriger, Troløshed og fremmede Rænker . . . . . Det er af stor Vigtighed, at snart Traktaten angaaende Alliancen med Frankrig kan komme istand. Denne Støtte vilde give Prindsen en moralsk Kraft, der kunde gjøre de mest Ildesindede magtesløse. Men Russerne arbeide her med en uhørt Troløshed." Saaledes troede man i Stockholm paa Ruslands stedsevarende Uvenskab mod Sverige og en nærforestaaende Traktat med Frankrig. Hr. Engestrøm havde blot forlangt nogle Dage for at overrække Kongen en Forestilling, og havde syntes sikker paa et lykkeligt Udfald. „Vi ville haabe," sagde han, „at nu Hs. keiserlige Majestæt vil drive Russerne tilbage til deres gamle Grændser og reise en Skranke mod dem, som de ikke kunne overstige. Vi ønske at see den Tid komme, da vi, som fordum, kunne være Frankrigs, Polens og Portens Allierede."

Vi skulle endnu omtale et Faktum, der er anført i det private Brev, vi nylig have paaberaabt os, og som staar i en besynderlig Kontrast med Bernadottes senere Politik: „Tyrkerne,

*) Depesche af 30te Marts 1811.

**) Depesche af 17de April.

***) Depesche af 17de April.

†) Depescher til Grev Goltz.

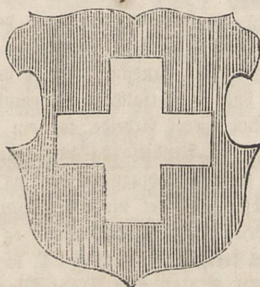
som vare i Krig med Rusland, gjorde Regning paa at Sverige som Frankrigs Allierede skulde gjøre en Diversion til deres Fordeel. Reis-Effendi havde pleiet hemmelige Underhandlinger desangaaende med en svensk Agent, som drog til Stockholm. Efter at have ladet sig forklare Alt, hvad Sverige i de sidste Aar havde tabt, havde han sagt: „Hvis I have 60,000 Mand til Eders Disposition, kunne vi mødes i Rusland. Vi ville ikke slutte nogen Fred, og hvis Napoleon falder ind fra Polen af, skulle vi knuse vor Fiende . . . . Da I have en Frænde af Napoleon til Kronprinds, bør ogsaa I triumphere. Sig ham, at vi gjerne vilde slutte Alliance med ham, og at han maa lade os faae vide sin Bestemmelse."

14 Dage efter læser man i Hr. Alquiers officielle Korrespondance følgende Ord, der bestyrke det Foregaaende: „Kronprindsen har ladet svare Reis-Effendi, at Sverige strax skulde have paa Benene 60,000 Mand, 12 Linieskibe og 200 lette Fartøier færdige, og at det var tilbøieligt til at optage Portens Forslag*)

Napoleon kunde saaledes, da han foretog sig sit gigantiske russiske Feldttog, have sikret begge sine Fløie, tilhøire ved Tyrkernes energiske Diversion mod den forhadte fælles Fiende, tilvenstre ved den kraftige Bistand af 60,000 Svensker, der havde saa mange Fornærmelser at hevne. Læg dertil, at ved Rygtet om et Brud mellem Rusland og Frankrige blev Finland, der ikke tvivlede paa, at Sverige sluttede sig til Frankrige, uroligt som en Vulkan og ventede kun paa et Signal. Lægger man

Villamarina.

(Sardinien.)

endelig dertil Polens Forbitrelse, vil man see, hvormange Farer der ophobede sig mod Rusland, hvor mange Udsigter til Seier for Frankrige. Alliance med Sverige var den fornemste Betingelse for en saadan heldig Sagernes Stilling; man maatte derfor a tout prix vinde Svenskerne for Frankrigs Sag. Nogle ubestemte og afbrudte Underhandlinger fandt Sted i Marts, April og Mai 1811; men, da Bernadotte var bestemt paa at ville have Norge, som Napoleon ikke kunne berøve sin Allierede Danmark, og, idetmindste tilsyneladende, forsaavidt Finland, medens Napoleon paa sin Side vægrede sig for at give de Garantier og kraftige Subsidier, som Bernadotte med Grund forlangte, svarte ikke disse Underhandlinger til noget Resultat. Vi vide vel, at Napoleon havde Grund til at tvivle paa Oprigtigheden af de Hengivenhedsforsikringer, der vare ham gjorte. Sveriges Forbindelse med England vedblev næsten aabenlyst tiltrods for den illusoriske Krigserklæring. Gøteborg vedblev at være et Oplagssted for Englænderne, hvorfra engelske Varer udskibedes til Østersøhavnene, og en Forbindelsestraad mellem alle de Intriger, som fra Øst eller Vest spandtes mod Frankrige. Ligefra April Maaned erklærede Suchtelen høit og lydeligt i Stockholm, at nu skulde da endelig Rusland hevne sine egne og Europas Fornærmelser og at Befrielsens Time snart vilde slaa. Fra denne Tid beretter ogsaa Alquier om solgte Samvittigheder, om Eder, svorne til Rusland, blandt den svenske Regjerings høie Funktionærer. Selv i Paris fik den engelske Legation næsten regel-

**) Depesche af 13de Juni.

mæssig Depescher fra Stockholm. Bernadotte bedrog Alle, vil man sige, og Keiseren kunde ikke stole paa ham.

Jeg svarer: Bernadotte havde endnu ikke aabnet virkelige Underhandlinger med Andre, end Frankrig: han stillede sig til Keiserens Disposition. Man har seet, hvad den almindelige Mening i Stockholm var. Det var ikke alene Hr. Alquier, der troede dette; den preussiske Ministers Korrespondance og meget mere de aabnede Privatbreve bevidne det samme. I sit Forhold til England og Rusland havde Bernadotte i 1811 endnu kun til Hensigt at bevare sig disse to Magters Velvillie, af hvem Sverige paa Grund af sin geographiske Beliggenhed er saagodtsom afhængig. De Tilbud og siden de Trusler*), som da kom fra England og Rusland, bevise tydelig, at disse to Magter slet ikke troede sig sikre paa hans Alliance og arbeidede paa at overtale ham eller tvinge ham.

Jeg undersøger ikke her, jeg undersøger ikke endnu, om Bernadottes velforstaaede Interesse eller hans Pligt burde have bestemt ham til strax at slutte sig til Frankrig, jeg paastaar blot, for det første at man har Uret, naar man siger, at Bernadotte alene og fra først af opfordrede Alexander til en Kamp, der skulde blive saa uheldsvanger for Frankrig, og for det andet, at Bernadotte, strax han forudsaae denne Kamp og blev sig sin vanskelige Stilling bevidst, søgte den Alliance, der vilde skaffe Sverige mest Fordeel for nærværende og mest Sikkerhed for Fremtiden — Napoleon burde alvorlig have overveiet Værdien af denne Alliance, dette Folks Sympathier og alle de Vanskeligheder, som bandt hans Hænder. Bernadotte sagde ligetil i Oktober 1811: „Vi kunne ikke forblive i vor nærværende Stilling, hvert Aar føier 15 Millioner til vor Gjeld, siden Tolden Intet mere indbringer os; vi ere nødt til at slutte Fred. Frankrig maa give os Subsidier eller ogsaa maa det tillade os at forblive neutrale, thi leve maae vi. Naar vi faae en Traktat istand, der indrømmer os Frankrigs Hjælp til at faae Finland tilbage eller erobre et Ækvivalent, skulle vi gjøre hvad Keiseren vil. Bliver Udfaldet heldigt, skulle vi tilbagebetale de modtagne Subsidier, men vi ville være Allierede eller Neutrale. . . ."

Naar han talte saaledes maatte man lægge Vægt paa hans Ord. Man har vel Lov til at tro, at „Neutral" vilde sige „Fiende," at det svenske Toldvæsen havde Smugindtægter; men hvad gjorde det, og hvorfor tog man ikke Bernadotte paa Ordet. Efter Alt havde Sverige Ret til at forlange alvorlige Garantier og virkelige Subsidier; man maatte tilstaae det en uundværlig Hjælp; man maatte ikke sætte dets Hengivenhed og Venskab, som Frankrig saa vel behøvede, paa en saa haard Prøve; man maatte ikke forsmaa, ikke regne for Intet dets Nationalitet, dets Uafhængighed, dets Fremtid.

(Fortsættes.)

Pariserkongressens Diplomater.

De sardiniske Befuldmægtigede.

Camille de Cavour,

den første af Sardiniens Befuldmægtigede, forbigaaes her, da dette Blad for nylig (No. 3 d. A.) har givet en kort Biographi med Portræt af ham, og hvortil vi saaledes henvise.

Marquisen af Villamarina.

Denne Diplomat er Søn af Grev Pes de Villamarina, som har spillet en betydelig Rolle i sit Lands Anliggender. Hr. Villamarina var Oberst, da han blev udnævnt til Ambassadør i Florents, hvor han stedse vidste at skaffe sit Land Agtelse og forsvare den italienske Friheds Sag. For Tiden repræsenterer han den piemontesiske Regjering i Paris. Hr. Villamarina har bidraget til de historiske Studiers Fremme i Italien ved at skaffe Marquis Gualterio de nødvendige Dokumenter til hans „Storia del risorgimenti italiani."

De ottomanniske Befuldmægtigede.

Ali Pascha.

Efterat have været Storvizir, blev Ali Pascha i 1854 Udenrigsminister. Det var til ham, 7de December f. A., det Hatti-Cherif blev henvendt, der skulde komplettere det Reformværk, der var begyndt med det mindeværdige Gulhane (1839). I Juni 1855 remplacerede han Reschid Pascha i Viziratet, idet denne gik som extraordinær Ambassadør til Wienerkonferentserne. Ali Pascha er en af Tyrkiets mest oplyste Mænd og føler vel, hvad det Land trænger til, som han er sat til at styre.

Mehemed Djemil Bey.

Mehemed Djemil Bey, der tilligemed Ali Pascha er kaldet til at tage Deel i nærværende Konferentser, har mindre end Viziren og Reschid Pascha taget Deel i Behandlingen af de Spørgsmaal, som den sidste Tid har medført for hans Land. Men han hører til de oplyste Mænds Tal, der føle, at Misbrugenes Afskaffelse og en gjennemgribende Forandring til det Bedre er det eneste, som kan hævde Tyrkiet dets Rang blandt Europas Magter. Fortiden repræsenterer Mehemed Djemil Bey Divanet i Paris.

De preussiske Befuldmægtigede.

Hr. v. Manteuffel.

Otto Theodor Baron v. Manteuffel er født i Lübben d.

*) „Man siger her, at England har opfordret Gustav den 4de til at bemægtige sig Sjælland og endogsaa tilbudet ham at erobre Kjøbenhavn og lægge en svensk Garnison der". (Depesche fra Alquier 7de Febr. 1811.)

3die Februar 1805. Da han i en Alder af 7 Aar blev faderløs, tog hans Onkel sig af ham og gjorde alt muligt for hans Opdragelse. Efter at have faaet sin første Uddannelse paa Institutet i Schulpforten, begav han sig i 1824 til Universitetet i Halle, hvor han modtog denne grundige intellektuelle Dannelse, som i Tydskland de Mænd søge, hvis Ærgjerrighed driver dem til at eftertragte et Navn i Historien.

Fra 1827 kan man dele v. Mautenffels offentlige Virksomhed i to Perioder, hvoraf den ene indbefatter hans forskjellige Ansættelser i administrative og judicielle Embeder, som han gradviis gjennemgik, medens den anden, der begynder med 1847, er uadskillelig indvævet i selve Preussens Historie fra det Aar.

Fra 1827 til 1829 finde vi v. Mautenffel ansat som Referendarius og siden som Provindsraad i Kredsen Sternberg og i Luckau. Han viste her saadanne Talenter, saadan Aandsmodenhed, at han fra 1837 af hvert Aar blev kaldet til at repræsentere Mark-Brandenburgs Provindsialstænder. I 1841 blev han ophøiet til Overregjeringsraad og ansat som Chef for et Bureau i Königsbergs indre Administration.

Efter siden at have været Regjeringsraad i Stettin, blev v. Mauteuffel udnævnt til Geheimeraad og fandt i denne Stilling ny Anledning til at uddanne sig som Statsmand. I 1845 blev han kaldet til Statsraad og blev Direktør i Indenrigsministeriet. Som Medlem af den preussiske Rigsdag i 1847 erklærede han sig for Opretholdelsen af den bestaaende Konstitution, og paa Rigsdagen i 1848 repræsenterede han det konservative Princip, der i sin Grundvold blev angrebet af det demokratiske Parti. Saaledes modsatte han sig Votering efter Hoveder, der forjog Ytringerne af den aristokratiske Aand fra Forsamlingens Beslutninger.

Den 8de November f. A. blev v. Manteuffel udnævnt til Indenrigsminister i Kabinettet Brandenburg. De Noter, Cirkulærer og Akter, der i denne Epoke emanerede fra den preussiske Regjering, vare for en stor Deel hans Værk. Han bidrog ogsaa til den konstitutionelle Organisation af 5te December 1848. Ved Grev Brandenburgs Død fik v. Manteuffel ad interim Udenrigsportefeullen og viste saadan Dygtighed ved Konferentserne i Olmütz (Novbr. 1850), at han vedligeholdt Freden mellem Preussen og Østerrig. Udnævnt til Konseilspræsident i Marts 1850 har han saavel i Forhold til Udlandet som til Landets egne Anliggender søgt at redde sin Regjering fra alle Skjær. Stillet mellem det feudale og det bureaukratiske Parti, har v. Manteuffel uforfærdet arbeidet mod det enes blinde Reaktion og det andets Overgreb. Efter djærvt at have bidraget til at beseire Revolutionen, er han dog inden Ministeriet de liberale Ideers Repræsentant. Hr. v. Manteuffel er Storkors af den røde Ørn med Krone og Sværd, Storkors af Elephantordenen og flere andre udenlandske Ordener.

Manteuffel.

Preussisk Befuldmægtiget.

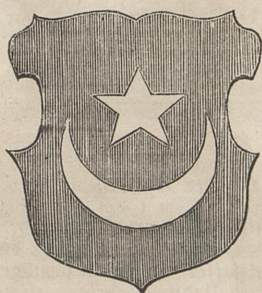
Greven af Hatzfeld.

Maximilian, Greve af Hatzfeld, nedstammer fra en af Tydsklands ældste og berømteste Familier og er født i Berlin 7de Juni 1813. Han er anden Søn af Fyrsten af Hatzfeld, som ved Kongen af Roms Fødsel var Preussens Ambassadør i Paris.

Grev Maximilian traadte tidlig ind paa den diplomatiske Bane. Han har gjennemgaaet alle sine Grader i Paris, og kort efter Baron v. Arnims Afreise blev han udnævnt til Envoyé extraordinaire og Ministre plenipotentiaire dersteds. Grev v. Hatzfeld er gift med en Datter af Marschallen af Castellane og indtager en fremragende Stilling i de høiere Kredse i Paris, ligesom han har spillet en meget vigtig Rolle ved Spørgsmaalet, om Preussen skulde stedes Adgang til Kongressen.

Ali Pascha.

Mehemed Djemil Bey.

De tyrkiske Befuldmægtigede.

Literatur og Kunst.

Hjortens Flugt, et Digt af Christian Winther. Siden Paludan-Müllers „Adam Homo" udkom, har intet dansk Digterværk gjort saadan Lykke," som dette Digt af Winther, der for et halvt Aars Tid siden udkom i Kbhavn. Uagtet Bogen baade var uforholdsmæssig dyr og ganske blottet for de Egenskaber, der kunne tiltale det „store" og maadelige Publikum, oplevede den dog i Løbet af et Par Maaneder sit tredie Oplag. Dette kan da ligesaameget tjene til Vidne om, i hvor høi Grad den formaar at tiltale Mængden af de bedre Læsere, som til at styrke en af Anmelderen allerede tidligere fattet Slutning, at dette Slags Læsere eller ialfald det „gode" bogkjøbende Publikum i Danmark forholdsviis er større end i nogetsomhelst andet Land. Er det en Sandhed, at Digteren og Videnskabsmanden tiltrænger Imødekommen af sit Publikum, for at blive til hvad han kan og skal, saa er det ogsaa vist, at Danmark er særdeles skikket til at have store Mænd af begge Slags, og at det hele Folk kan regne sig det til en Ære, at deres Antal forholdsviis til Landet er saa stort, og deres Ankomst til Berømmelse saa fast begrundet. Det har ikke stenet sine Propheter, medmindre de vare politiske; det har tvertimod baaret dem paa Hænderne ikke alene naar de vare store, men ogsaa naar det fandt forgodt at troe, at de kunde blive det. Danmark er ogsaa, saavidt vides, den eneste Stat, som pensionerer sine Digtere. I Ly af den almindelige literære Interesse er der vel i Danmark fremvoxet en heel Deel Ukrud og Nelder: men derved er ogsaa fremskyndet saamange herlige Værker, at Literaturen nu kan siges at være bleven de Danskes „Vei til Ros og Magt" i en langt egentligere Forstand, end det af Digteren betegnede „sortladne Hav," nogensinde har været.

Idet jeg her henleder Opmærksomheden paa den nyeste duftende Blomst af denne Literatur, er det ikke min Mening enkeltviis at dvæle ved dens Skjønheder. Jeg vil kun opfordre vore Læsere til at gjøre sig bekjendte dermed, ved paa Forhaand at give den Forsikring, at dette Kjendskab efter min Mening ikke vil lede til Skuffelse. For dog ikke at lade ganske i Tvivl om Digtets Charakteer, bemærkes, at „Hjortens Flugt" er en Række af Romancer (21 i Tallet), hvilke indbyrdes ere sammenkjædede til et episk Heelt. I Versform og Tonart ligne de Digterens bekjendte „Træsnit;" men de overgaae disse i poetisk Skjønhed og Friskhed og i Sprogets Liflighed og Elegance, og kunne i det Hele sættes over alle Digterens tidligere Arbeider. Hvad der foruden en særegen — Somme ville sige vel sandselig — Yppighed i enkelte Skildringer, især overrasker endog dem, der kjende til Winthers digteriske Begavelse, er den Phantesirigdom, som viser sig i hele dette Digts Anlæg. — „Hjortens Flugt" er dansk ikke blot ved Indhold men ogsaa og i endnu høiere Grad ved Tone og Sprog. Winther har forstaaet at gribe til sit Sprogs henlagte Skatte med en Takt og Fiinhed, hvorom kun enkelte af Welhavens Digte kunne give fuldt Begreb for vort Vedkommende. Naar man erindrer, at Winther nu er i sit tredsindstyvende Aar, da maa man isandhed sige, at han er en Digter, hvis Muse ikke ældes med Aarene, men at han gjemmer et stedse friskere og friskere spirende poetiskt Indre. Han er selv den Sanger, hvorom han siger saa smukt:

„Jeg tjener ingen Herre!
Som Fuglen fri og let
Jeg ikke lod mig spærre
I Buur eller Net.
Den Drot, som jeg adlyder.
Han boer her i mit Bryst,
Og freidigt jeg kun fryder
Mig ved min egen Lyst.

Den hele Jord og Himmel
Det er min Eiendom;
Alle Herligheders Vrimmel
De flokke sig derom.
Min Skat kan aldrig tømmes,
Ei mindskes kan min Magt;
Aldrig kan der drømmes
Meer kongelig en Pragt.

Hvert Sind og hvert Hjerte
Er min ydmyge Vasal;
Jeg dulmer hver en Smerte,
Jeg smykker Glædens Hal.
Og Kvinderne, de søde,
I hvor jeg træder op,
Mig bære huldt imøde
Liliens og Rosens Knop!"
(S. 59—60.)

Jeg fæster ingen Kvinde,
Jeg sætter aldrig Bo;
Jeg har en Elskerinde,
Som evigt jeg er tro;
Som Solen kaster Skygge,
Som Blomst har Blad ved Blad,
Vi sammen boe og bygge,
Og skilles aldrig ad.

Fra Blomstens Kalk hun hæver
Til mig sit Øie sødt,
Som Ellepigen svæver
Hun over Engen blødt;
Hun lokker mig til Lunden,
Hvor Nattergale slaae,
Hun vinker mig fra Bunden
Af den sølvklare Aa.

Hvert Kildevæld, som klinger,
Mig tolker hendes Ord,
Paa Skyens Englevinger
Hun hæver mig fra Jord;

Hun alle Kvaler fjerner,
Naar Hjertet hedt har brændt;
Trøst skriver hun med Stjerner
Paa Nattens Firmament.

Vi mødes allevegne,
I Slot, i Bondens Bo,
Naar Dagens Farver blegne,
Naar Natten gaar til Ro;
Hun deler, hvad mig kvæger,
Jeg øiner i hver Drik,
Der dufter i mit Bæger,
Hendes vækkende Blik.

Snart er hun blid og rolig,
Snart vild og barsk og streng;
Og saa igjen utrolig
Kaadmundet som en Dreng;
Snart fast som Klipperanden,
Snart flygtig som en Elv; —
Vi passe for hinanden, —
Thi saadan er jeg selv!

Derfor jeg hende følger,
Ihvor det saa gaar,
Saalænge der end bølger
En Lok af mit Haar.
Med hende, paa min Vinge,
Som hidtil jeg fløi,
Jeg vil med Jubel svinge
Mig over Dal og Høi.
(S. 230—232.)

Af P. A. Munchs norske Maanedsskrift er nu 2det og 3die Hefte udkomne, og disse have ikke skuffet de Forventninger, der paa Forhaand maatte sættes til et Tidsskrift med en Forfatter som Munch til Udgiver, og som allerede ved det første Hefte spændtes endmere. Foruden flere heldige Stykker efter udenlandske Tidsskrifter have de sidste Hefter leveret en vigtig Afhandling „om Adelens Oprindelse i de nordiske Riger og Norges nærværende Forhold til denne Institution," hvilken imidlertid endnu ikke er sluttet. I 3die Hefte har Udg. paabegyndt en Rubrik med Overskriften „Sprogbemærkninger." Han viser der klarligen Usandsen af at bruge Ordet „skrinlægge" i den Betydning som Oehlenschläger i sin Hakon Jarl, (at lægge i Graven, begrave) eller endog værre i Betydningen „lægge ad acta," da dog Ordet ligefrem betyder det Modsatte, nemlig at lægge hellige Mænds Levninger i Helgenskrin for andægtigen at dyrkes o. s. v.

Blandinger.

Alexandre Tinconi.

Om denne bekjendte Lærdes Dødsmaade beretter et fransk Blad Følgende: Tinconi der var 50 Aar gammel og født i Konstantinopel, blev for nogle Dage siden fundet død i sin beskedne Bolig i Paris. Der sendtes som en Følge heraf strax Bud efter Politikommissæren, som indfandt sig, ledsaget af en Læge. Det blev nu konstateret, at den pludselige Død hidrørte fra Mangel paa Næring. Alexandre Tinconi var i Ordets bogstaveligste Forstand død Hungersdøden! Det var imidlertid ikke Nød, som havde dræbt denne Lærde, thi han besad en temmelig anseelig Formue, men han var saa opfyldt af Kjærlighed til Videnskaben, at han glemte, at Mennesket har et Legeme, som trænger til Næring, og der gik ofte hele Dage hen, uden at han nød det Allermindste. Hans Lig fandtes udstrakt paa en Bunke Bøger og Manuskripter i alle Jordens Sprog, og med disse Sager var næsten hele Huset opfyldt, ja i nogle Værelser laa der en heel Stabel heraf ligefra Gulvet til Loftet. Alexandre Tinconi talte tolv Sprog flydende, og forstod et langt større Antal. Han havde beklædt de høieste Stillinger, Æresposter og Værdigheder vare faldne i hans Lod, men han havde opofret Alt for Videnskaben. Den Uorden, som herskede i hans Bolig, lader sig ikke beskrive, og hvad hans Person angaar, da vilde det falde endnu vanskeligere. I hele to Aar havde han hverken skiftet Linned eller Klæder. Hans Legeme var fuldkommen fortørret og lignede en Mumie. Da en af hans Landsmænd, der havde kjendt ham som Gesandt, saa ham i denne Tilstand, udbrød han: „Er det virkelig den samme Mand, som jeg har seet i en guldbroderet, med Ædelstene besat Kaftan, medens han modtog en talrig og ærbødig Skares Hyldest?" — Det er en Selvfølge, at man har fundet mange Kuriositeter hos Tinconi, og heriblandt fremhæves Vaaben fra alle Lande i Orienten, ægte Damascenerklinger, malayiske Sværd, Antikviteter, Autographer af alle berømte Personer, Lærde og Skribenter. I sit Testamente har han foræret det mazarinske Bibliothek sex Manuskripter, der synes at være af overordentlig stort Værd; sin Formue har han deelt imellem de Fattige og Kirken.

Charakteerfasthed. England vedbliver at forsyne Verden med Exempler paa en sjelden Excentricitet og en endnu sjeldnere Udholdenhed i at gjennemføre en engang fattet, urimelig Beslutning. Fredagen den 14de Marts begroves i Krighley den 79aarige William Sharp, som i Begyndelsen af 1807 lagde sig i sin Seng og ikke havde reist sig fra denne i Løbet af 49 Aar. William Sharp var i 1807 en net Mand paa de tredive og havde friet til en Pige, som holdt af ham og gav ham sit Ja; Bryllupsdagen var bestemt, og Sharp mødte med sin Forlover i Kirken, men Bruden kom ikke, og det blev dem meddeelt, at hendes Fader havde med Bestemthed modsat sig Partiet. William Sharp var et godt Hoved, men tilhørte en Familie, der altid havde været meget excentrisk; han lod sin Seng bringe ind i et Værelse, 9 Fod langt og ligesaa bredt, lagde sig i Sengen og stod ikke op i 49 Aar. Da han døde, havde Vinduet i dette Værelse ikke været aabnet i 38 Aar. I al den Tid, den excentriske Mand ligesom til Hævn over sin Elskedes Fader, saaledes var sengeliggende, havde han en ypperligt Helbred, spiste og drak osv. som en Tærsker, og hans Lig frembød ogsaa en for hans Alder sjelden Muskelfylde. Otte Dage før hans Død forlod Appetiten ham, og Lemmerne nægtede ham deres Tjeneste; han syntes at ville komme sig igjen, men Døden ramte ham pludselig. En Mængde Nysgjerrige besøgte denne Særling, der havde ligget i Sengen, da Napoleon I. og Alexander sluttede Freden i Tilsit, og som laa der endnu, da Napoleon III. og Nikolaus kæmpede om Sebastopol, men Sharp led ikke disse Besøg og skjulte altid undseelig Ansigtet under Tæppet.

Fredspennen. Den Pen, hvormed Freden er bleven undertegnet, var et særdeles kostbart Stykke, men noget ubekvem til sit Brug. Det var en Ørnefjeder, taget af Vingen af en levende Ørn i Jardin des Plantes, og udsmykket med Guld. Blækhuset, hvori Pennen dyppedes, havde en Værdi af 10,000 Franks. Saasnart Traktaterne vare underskrevne, hvilket medtog over to Timer, da der var otte Originaler, og da hver Paragraph (der skal være 34) underskreves for sig, blev den kostelige Pen lagt paa et Ark hvidt Papir; de Befuldmægtigede skreve rundtom Pennen deres Navne og vedføiede deres Segl; nedenunder skrev Bureauchefen Feuillet de Conches: „Jeg attesterer herved, at denne Pen blev taget af mig fra den keiserlige Ørn i Jardin des Plantes, og at den har tjent til Undertegnelsen af Fredstraktaten af 30te Marts 1856." Det Hele blev derpaa indesluttet i en Guldramme med Glas, for senere at overrækkes Keiserinden. — En Korrespondent til L'Ind. belge meddeler imidlertid, at Feuillet de Conches hverken selv har taget Fjeren ud af Ørnevingen eller skrevet den omtalte Attest.

(Dagbladet.)

Norge.

Christiania. Den 7de April afsagde Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling Dom i den mod Sagfører J. Sverdrup anlagte Justitssag, hvorved Tiltalte for Overtrædelse af Krim. L. Kap. 24 § 30 kfr. §§ 29 og 32 dømtes til at bøde 100 Spd. til Statskassen og udrede samtlige af Sagen flydende Udgifter. Ved Underretsdommen, afsagt 20de Dec. f. A., blev Sverdrup, som man vil erindre, frikjendt for Justitiens Tiltale.

— Ved kgl. Resol. af 26de Marts er der tilladt Armee-Departementet, til Udarbeidelsen af Forslag til Tillæg eller Forandringer i Lov om Værnepligten af 26de Aug. 1854, at benytte Justitarius C. Arntzens Bistand.

— Under s. D. er Kirkedepartementet bemyndiget til at afgive Bestemmelse om Anvendelsen til Fordeel for Almuebibliotheker af den for indeværende Bugettermin af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond bevilgede Sum 3000 Spd., dog saaledes at der ikke til noget enkelt Distrikt tilstaaes mere end 50 Spd.

— Under 31te Marts er Lærer ved det praktisk-theologiske Seminarium, forhenv. resid. Kapellan A. Grimelund udnævnt til Sognepræst til Gjerpens Pstg.; Distriktslæge i Nordre Indherreds Distrikt J. W. Buch til Distriktslæge i Lyngdals Distrikt; Kompanichirurg i den throndhjemske Infanteribrigade J. C. C. L. Spørck til Korpslæge ved indherredske nationale Musketerkorps; Premierlieutenanterne ved Bergens Borgervæbning T. Svanøe og D. Vedeler til Kapitainer og Chefer respektive for Nordnæs Kompagni og Raadstuealmindingens Kompagni af bemeldte Borgervæbnings Artilleribataillon.

— Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Marinen: Kapitain L. Ryberg, R. St. O. og Sv. O., til Kommandørkapitain; Kapitainlieutenant C. S. Bonnevie, Ridder af Æreslegionen, til Kapitain; Premierlieutenant C. H. Gottwaldt til Kapitainlieutenant; Sekondlieutenant Jacob Kjelland til Premierlieutenant og surnumerær Sekondlieutenant J. T. Isaachsen til Sekondlieutenant i Nummer.

— Under s. D. er Kapitain og Chef for Moss's borgerlige Infanterikorps J. L. Gerner, Kapitain og Chef for Nordnæs Kompagni af Bergens Borgervæbnings Artilleribataillon C. H. Meyer samt Kapitain og Chef for Raadstuealmindingens Kompagni af samme Bataillon S. B. Hjortdahl ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade fra den borgerlig militære Tjeneste.

— I Anledning af den norske Regjerings underdanigste Indstilling om: „At de indkomne Ansøgninger om Tilstaaelse af et midlertidigt Tillæg til de lavestgagerede Officierers og civilmilitære Embedsmænds Aflønning ikke naadigst indvilges," har Hs. Majestæt under 31te Marts resolveret: „Den norske Regjerings Indstilling bifaldes. Hans Majestæt, som beklager, at der for Tiden savnes formel Adgang til at fyldestgjøre det billige Krav, flere ikke alene militære men ogsaa civile Embedsmænd og Betjente, tilfølge af Tidsforholdene, have paa Forbedring i deres Kaar, paalægger den norske Regjering at have dette vigtige Anliggende i dets Heelhed for Øie ved Affattelsen af underdanigst Indstilling angaaende det næste Storthing forelæggendes Budgetforslag."

— Til Sagfører ved Underretterne er under 5te April autoriseret Exam. jur. J. S. Riser, 8de April H. A. S. Schølberg og 10de April J. C. Gamborg.

— Ifølge Indberetning fra Amtmanden i Nordlands Amt af 31te Marts havde Lofotsfiskeriet slaaet godt til; en Uge havde endog givet et ualmindeligt rigt Udbytte.

— Kronprindsen ventes hertil Byen i den første Halvdeel af Mai. Palæet istandsættes til hans Modtagelse.

— Ifølge fattet Beslutning i Akers Formandskab den 5te April skal en ny Kirke for Østaker opføres paa Gaarden Ulven, hvilken i Hovedsagen skal være af samme Størrelse, Architektur og Soliditet, som Vestakers ny Kirke. Overslaget til Præstegaardsbygninger forhøiedes til 6000 Spd.

— Ifølge Beslutninger i Byens Formandskab ere de med Begravelser tidligere forbundne Udgifter blevne meget lettede.

— Aftonbl. fortæller efter Brev fra Chra. at man der taler om Planer til Anlæg af større Befæstninger ved Mjøsen og Throndhjem. I Sommer skulle 2 Leire samles i Norge, den ene paa Gardermoen, den anden paa Størdalshalsen i Throndhjems Stift, den sidste skal bestaae af 3000 Mand, og man tror, at ogsaa Tropper fra Jæmteland skulle beordres derhen.

— Under 27de Marts er konst. Lensmand i Kautokeino M. C. Klerk beskikket til Lensmand i Sydvarangers Distrikt.

— Under 29de Marts er Generalsekretæren ved Pariserudstillingen Alés Dufour, tilforordnet Sekretær ved do. Chancourtois, Bygningsinspektøren ved do. Dahlstein og Underinspektøren for de skjønne Kunster ved do. Grev de Montemart samt Chefen for det statistiske franske Bureau Hr. Legoyt og Bygnings- og Regjeringsraad i Aachen Hr. Stein udnævnte til Riddere af St. Olafs Orden samt under 31te Marts svensk Oberstlieutenant m. m. C. M. Klint til Ridder af samme Orden.

— Boghandlerforeningen i Kjøbenhavn indbyder til et Boghandlermøde, som skal holdes der i Staden 22—24 Juli førstkommende.

Fra Høilands Sogn i Grong berettes, at en Gut og en voxen Karl, der skulde hente Hø af et Sæterhuus, fandt en Bjørn liggende i Høet, som da Karlen hug ihjel med sin Øxe.

Kongsberg. Den i Sellikedalen ved Bergkandidat Holmsens Bestræbelser anlagte Træoliefabrik nedbrændte den 5te April, just som den vel var sat i fuld Drift. I den korte Tid, Fabriken var igang, „skal den have vist særdeles tilfredsstillende Resultater, svarende til de af Hr. Holmsen opstillede Beregninger," og dette bør være en Opfordring til ikke at lade Sagen synke formedelst det indtrufne Uheld. Anlægget var assureret i den alm. Brandkasse for noget over 4000 Spd.

Christianssand faar nu ogsaa sin Gasbelysning, idet Civilingeniør O. Pihl har paataget sig at forsyne Byen dermed inden næste Aars Udgang.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Rektor Svedbom har d. 3die April overtaget Aftonbladets Redaktion.

Frankrig. Vittighedsbladet „Figaro," der havde paadraget sig saa mange Bøder, at det truedes med Undergang, har fundet den Udvei, at indgive en vittig Ansøgning til den nyfødte Prinds, om at han vil tage sig af det. Ansøgningen leveredes til Keiseren, der bragte det til Keiserinden med de Ord: „Deres Søn korresponderer allerede." Man forelæste hende Ansøgningen og den vakte megen Munterhed. Den blev indvilget.

— Oudry i Paris staar i Begreb med galvanoplastisk at kobberforhude hele Skibe; ja man bliver ikke engang staaende derved, men agter endog at forkobre organiske Legemer. Sypigen, der vil undgaae at bruge Fingerbøl, kan lade galvanoplasticere Langfingeren og Krigeren sit hele Legeme, hvorved han bliver skudfri.

Rusland. Omtrent paa samme Tid, som Telegraphen bragte Efterretning om at Palmerston i Underhuset paa Forespørgsel havde sagt, at Vaabenstilstanden ogsaa var udstrakt til Operationerne tilsøs, samt at den indbefattede Blokadens Ophør, meldes fra Petersburg, at Forbudet mod Kornudførsel er ophævet i Rusland.

Japans Hovedstad Jeddo er bleven ødelagt ved Jordskjælv. 30,000 Mennesker, 54 Templer og 100,000 Bygninger skulle være gaaede tilgrunde. Paa 30 forskjellige Steder i Byen udbrød samtidigen Ildebrand og Jorden aabnede sig og slugte Tusinder af Bygninger og deres Beboere.

Krigsskuepladsen. De sidste Efterretninger fra Krim, dreie sig næsten udelukkende om de franske Troppers Sundhedstilstand, som vedbliver at give Anledning til alvorlige Bekymringer, og Monitøren har saaledes i et meget uheldigt Øieblik paataget sig at gjendrive de sørgelige Beretninger, som Times har modtaget fra sin Korrespondent paa Krigsskuepladsen. Man haabede imidlertid, at en Forandring til det Bedre vilde indtræde, efterat endeel Tropper vare blevne overførte til Konstantinopel.

— Efterretningerne fra Konstantinopel gaae til 20de og fra Krim til 18de Marts. I Tyrkiets Hovedstad have de fredelige Efterretninger undtagelsesviis indvirket meget skadelig paat Handelen, og man befrygtede en almindelig Krisis og mange Falliter, da store Forraad laae ophobede, som udelukkende vare bestemte til at afsættes til Armeerne. Regjeringen beskjæftigede sig fremdeles næsten udelukkende med Donaufyrstendømmernes Reorganisation, og det synes overhovedet at være dette Spørgsmaal, som vil berede Fredens Gjennemførelse de største Vanskeligheder. — Fra Krim berettes om de Festligheder, som have ledsaget Undertegnelsen af den definitive Vaabenstilstand den 15 Marts. De samme Bestemmelser, som vedtoges ved den foreløbige Vaabenstilstand den 29de Februar, ere forøvrigt blevne opretholdte, og Tschernaja er ligesom hidtil bleven Demarkationslinien imellem de to Leire. Veiret vedblev at være meget slet og forhindrede en Forandring til det Bedre i de franske Troppers Sundhedstilstand. Endvidere haves der ogsaa efter lang Tids Forløb nyere Efterretninger fra Krim ved den elektriske Telegraph. Marschal Pelissier har nemlig den 23de Marts givet Krigsministeren en kort Beretning om de Festligheder, hvormed Efterretningen om en Prindses Fødsel blev feiret paa Krim. Den lykkelige Nyhed, som var afgaaet fra Paris den 16de, indtraf først til Armeen den 23de, og samme Dags Middag affyredes der paa een Gang Kanonsalver fra de franske, engelske og sardiniske Batterier samt fra Flaaderne. Tillige afholdtes der et Tedeum, hvori alle de franske Tropper deeltoge, og i Løbet af Dagen indfandt alle høiere engelske og sardiniske Officierer sig i det franske Kvarteer for at bringe sin Lykønskning, ja selv Russerne deeltoge i disse Demonstrationer ved pludselig at illuminere hele sin Linie fra Inkerman til Corales.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 16. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 19de April. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Staten.*)

(Af F. Bastiat.)

Jeg skulde ønske, at man udsatte en Priis, ikke af 500 Franks, men af en Million, med Stjerner, Kors og Baand atpaa, for den, der gav en god, simpel og let fattelig Forklaring af dette Ord: Staten.

Hvilken umaadelig Tjeneste vilde han ikke vise Samfundet!

Staten! Hvad er det? Hvor er den? Hvad gjør den? Hvad bør den gjøre?

Alt hvad vi veed herom er, at det er en hemmelighedsfuld Fyr, og sikkerlig den mest bestormede, den mest plagede, den mest optagne, den mest raadspurgte, den mest udskjældte, den mest paakaldte og den mest anklagede i hele den vide Verden.

Thi, Høistærede! jeg har ikke den Ære at kjende Dem, — men jeg vedder ti mod en paa, at De idetmindste et Par Gange om Aaret udklækker en Plan for „det gemene Bedste," og, hvis saa er, vedder jeg ti mod en paa, at De tiltænker Staten det Hverv at udføre den.

Og De, min Frue! jeg er vis paa, at De af ganske Hjerte ønsker at befrie den stakkels Menneskeslægt for alle Plager, og at De ikke vilde see nogensomhelst Vanskelighed herved, naar bare Staten vilde være saa god at tage sig af Sagen.

Men ak! den Arme veed som Figaro hverken hvor den skal begynde eller ende. Pressens og Talerstolens hundredetusinde Munde skraale paa en Gang:

„Giv Love om Arbeidet og Arbeideren.

Udryd Egennytten.

Læg Baand paa Kapitalens Overmod og Herskesyge.

Gjør Forsøg med Guano og Fiskeudklækning.

Byg Jernbaner i Øst og Vest.

Skaf Engvandingsanlæg i Dalene.

Plant Skove paa Fjeldene.

Indret Mønstergaarde for Agerbruget.

Skaf os Kunst- og Haandværksskoler.

Overstrø Algier med Kolonier.

Opam Børnene.

Undervis Ungdommen.

Forsørg Alderdommen.

Send den overflødige Bybefolkning ud paa Landet.

Se til at Fortjenesten i de forskjellige Næringsveie ikke bliver for ulige.

Skaf rentefrie Laan til Alle, som ønske dem.

Befri Italien, Polen og Ungarn.

Skaf os en bedre og større Race af Ridebeste.

Giv Kunsten Opmuntring, sørg for at uddanne Tonekunstnere og Dandserinder.

Sæt Skranker for Tilførselen fra Udlandet, og glem ikke med det samme at skaffe en mægtig Handelsflaade.

Understøt Videnskaben og giv os nogle Korn mere Forstand. Det er Statens Pligt at oplyse, udvikle, hæve, styrke, lutre og rense Folkeaanden."

„Ak, mine Herrer, en Smule Taalmodighed!" siger Staten med en benauet Mine. „Jeg skal see til at gjøre mit Bedste, men dertil behøver jeg først og fremst en Deel Penge. Jeg har udarbeidet Forslag til fem sex Slags nye Skatter, der vil falde saa lidet trykkende som muligt. De skal bare see hvor villig man vil betale dem."

Men da reiser sig et svare Skraal: Haa haa! Det var en stor Kunst at udrette noget med Penge! Dertil behøver man ikke at kalde Staten til Hjælp. Langt fra at paalægge nye Skatter, maa vi alvorlig opfordre Dem til at hæve de gamle. Hæv:

Saltskatten.

Skatten paa Drikkevarer.

Postindtægterne.

Forbrugsafgifterne.

Stempelafgiften.

Veiskatten."

Midt i dette Leven og efterat Landet to eller tre Gange har skiftet sin Styrelse, fordi den ikke har kunnet opfylde alle disse Fordringer, har jeg villet gjøre opmærksom paa, at de stod i Strid med hinanden. „For Pokker, hvad skulde jeg bryde mig med det; kunde jeg ikke beholde denne ubeleilige Mening for mig selv?"

Jeg har forspildt al mulig Tiltro; og man er forlængst enig om, at jeg er et Menneske „uden Hjerte og Følelse," en tør Philosoph, en Særling, en Kræmmerkonge, og, for at sige alt med et Ord, en Statsøkonom af den engelske eller amerikanske Skole.

O, tilgiver mig I aandrige Forfattere, som ikke hindres af Noget, end ikke af Modsigelser. Uden Tvivl har jeg Uret, og af ganske Hjerte trækker jeg mig tilbage. Jeg ønsker Intet hellere — vær vis paa det! —, end at I i Sandhed udenfor Eder maatte have opdaget et velgjørende og uudtømmelig rigt Væsen, der hedder Staten, som har Brød for alle Munde, Arbeide for alle Hænder, Kapitaler for alle Anlæg, Kredit for alle Forslag, Balsom for alle Saar, Olie for alle Smerter, Raad for alle Vanskeligheder, Løsning for alle Tvivl, Sandheder for alle Hoveder, Adspredelse for alle Fortrædeligheder, Melk for Barndommen og Viin for Alderdommen, — som afhjælper alle vore Savn, forekommer alle vore Ønsker, greier alle vore Forskninger, hemmer alle vore Vildfarelser, retter alle vore Feil og fremtidig sparer os al Omtanke, al Betænksomhed, al Overveielse, al Granskning, al Erfarenhed, al Orden, al Forsynlighed, al Afholdenhed og Anstrængelse.

Hvorfor skulde jeg vel ikke ønske dette? Jo mere jeg tænker, desto mere overbevises jeg om, at Tingen vilde være helt bekvem, og jeg kunde nok have Lyst til jeg ogsaa, for min Deel, at faae noget godt af denne uudtømmelige Kilde til Rigdom og Indsigt, denne usvigelige Lægedom, dette Skatkammer uden Bund, denne ufeilbare Raadgiver, som I kalder Staten.

Derfor ønsker jeg ogsaa, at man vil vise mig den, at man vil beskrive den for mig, og det er Grunden til at jeg foreslaar en Beløning udlovet til den Første, som maatte opdage dette Vidunder. For, ærlig talt, maa man vel indrømme mig, at denne store Opdagelse endnu ikke er gjort, siden Folket hidtildags fortvæk har omstyrtet enhver Indretning, der fremstod under Navn af Staten, netop fordi den ikke opfyldte de noget modsigende Vilkaar i Haandfæstningen (Programmet.)

Tør det slippe ud? Jeg frygter, at vi i denne Henseende ere hildede i en af de urimeligste Indbildninger, som nogensinde har bemægtiget sig Menneskeaanden.

Mennesket kvier sig for Møie, for Lidelse. Ikke desto mindre er det ifølge Naturens Indretning underkastet Savnets Lidelse, saafremt det ikke overtager Arbeidets Møie. Det har saaledes Valget mellem to Sider. Men skulde det ikke være muligt at undgaae begge to? Dette har hidtil kun været og vil for bestandig kun blive gjørligt ved eet Middel, nemlig ved at leve af Næstens Arbeide, ved at omgaae den naturlige Regel: „som Arbeidet saa Lønnen," og kaste hele Møien paa en Deel af Samfundet, medens den anden tager Udbyttet. Herfra skriver sig Slaveriet, herfra Røveriet, paa hvad Maade det end øves, som Krig, som Ran, Svig, Langsindskrænkninger osv., — skjændige Misbrug, men fuldkommen stemmende med den Tanke, der ligger til Grund for dem. Man bør hade og bekjæmpe Undertrykkerne; men man kan ikke beskylde dem for Mangel paa Kløgt.

Slaveriet er, Gud være lovet, paa Heldingen, og paa den anden Side bevirker den Adgang, vi har til at forsvare vor Eiendom, at det ligefremme og aabenbare Røveri ikke er til. En Ting er dog bleven tilbage. Det er den ulykkelige, oprindelige Lyst, som i mere eller mindre Grad findes hos ethvert Menneske, efter at kløve Livets sammensatte Led i to, kaste Møien paa Næsten og beholde Nydelsen for sig. Vi skal nu see i hvilken ny Skikkelse denne sørgelige Tilbøielighed aabenbarer sig.

Undertrykkeren bruger ikke længer ligefrem sine egne Kræfter mod den Undertrykkede. Nei, vor Samvittighed er bleven altfor skrupuløs til sligt. Der er fremdeles en Rovlysten og et Offer, men mellem disse sætter man en Mellemmand, nemlig Staten, det vil sige selve Loven. Hvad er mere skikket til at bringe vore Skrupler til at tie og, hvad der maaskee skattes endnu høiere, at beseire Modstanden? Altsaa, paa denne eller hin Maade, under et Paaskud eller under et andet, henvende vi os alle til „det Offentlige," Staten. Vi sige til den: „Jeg finder ikke Forholdet mellem mit Arbeide og mine Nydelser efter mit Ønske. Jeg saa gjerne, at jeg for at tilveiebringe den attraaede Ligevægt kunde knibe lidt fra min Næste. Men det er ikke saa greit. De skulde vel ikke kunne hjelpe mig i denne Sag? Kunde De ikke give mig en god Ansættelse? Eller gjøre en Streg i Næringen for mine Laugsbrødre? Eller skaffe mig rentefrie Laan, som De tager, hvor det kan falde sig? Eller tilstaae mig nogle Toldbegunstigelser? Eller opdrage mine Børn paa Samfundets Bekostning? Eller sikre mig et sorgfrit Udkomme, naar jeg bliver halvhundrede Aar? Ved et eller andet saadant Middel vil jeg naae mit Maal uden alle Samvittighedsskrupler; thi Loven selv handler for mig, og jeg vil have alle Røveriets Fordele, uden at udsætte mig enten for Faren eller Skammen."

Da det paa den ene Side er vist, at vi alle mere eller mindre aabent rette et saadant Forlangende til Staten, og det paa den anden Side er indlysende, at Staten ikke kan give den Ene uden at tage fra den Anden, tror jeg mig, indtil man kan faae en anden Forklaring paa Staten eller det Offentlige, berettiget til at give min. Hvo veed, om den ikke kunde gaae af med Prisen? Hør bare:

Staten, det er det store Paafund, ved hvis Hjælp Alle og Enhver forsøger at leve paa Næstens Bekostning.

Thi den Dag idag, som før i Tiden, har Enhver — den ene lidt mere, den anden lidt mindre — Lyst til at faae Fingre i Udbyttet af Andres Arbeide. Men denne Lyst vover man ikke at vedkjende sig; man søger at skjule den for sig selv, og hvad gjør man saa? Man finder paa en Mellemmand, man henhvender sig til Staten og enhver Klasse efter sin Tour kommer og siger til den: „De, Høistærede, som kan tage ved Lovens Hjælp og uden Skam, vær saa snild at tage fra Samfundet og lad os dele." Desværre! Staten har kun altfor stor Lyst til at følge dette usalige Raad; thi den bestaar af Ministre, Embeds- og Bestillingsmænd, kort sagt Mennesker, der, som alle andre Mennesker, i sit stille Sind attraae og med Glæde griber enhver Leilighed til at forøge sin Magt og sin Indflydelse. Staten finder saaledes meget snart, hvilken Fordel den kan have af at overtage den Rolle, Publikum betror den. Den vil blive Herre og Mester over alles Ve og Vel; den vil komme til at opkræve meget, følgelig vil der falde meget af til den; den vil mangfoldiggjøre Antallet af sine Hjælpere, den vil udvide Kredsen af sin Myndighed; den vil ende med at op aae en Storhed, der ramler ned ved sin egen Tyngde.

Men hvad man vel maa lægge Mærke til, det er Almeenhedens forbausende Blindhed under alt dette. Da Fortidens seirrige Soldater gjorde de Betvungne til Slaver, handlede de vistnok hjerteløst, men ikke tankeløst, ikke taabeligt. Deres Maal som vort var at leve paa Næstens Bekostning; men de gik ikke i Taagen som vi. Hvad skal vi tænke om et Folk, hvor man ikke synes at have nogen Anelse om, at gjensidigt Røveri ikke mindre er Røveri, fordi det er gjensidigt, at det ikke mindre er uforsvarligt, fordi det drives ved Lovens Hjælp og med Plan, at det ikke paa nogen Vis forøger den almindelige Velstand, men tvertimod forringer den med alt hvad der sluges af den kostbare Mellemmand, vi kalde Staten?

Og denne store Taabelighed har vi, til Almeenhedens Opbyggelse, anbragt i Spidsen af vor Grundlov. Læg blot Mærke til de første Ord af Fortalen:

„Frankrig har dannet sig til en Republik for . . . at føre alle Borgere til et altid høiere Trin af Sædelighed, Oplysning og Velvære."

Altsaa er det Frankrige eller Abstraktionen, som fører Franskmændene eller Realiteteterne til Sædelighed, Vel-

*) Denne Afhandling af en Frankrigs berømteste Statsøkonomer vil neppe læses med mindre Interesse, uagtet den, som det vil sees, nærmest er rettet mod den nu undertrykte politiske Gjæring, der herskede paa den Tid, den udkom — i 1849 —, idet den deels indeholder saa mange Betragtninger af blivende Værd, deels giver et saa levende Indblik i Frankrigs Tilstand paa hiin Tid, deels endelig, som alle Bastiats Arbeider, udmærker sig ved saa megen eiendommelig Kvikhed, at den har fuldt Krav paa mere end forbigaaende Opmærksomhed.

Forsaavidt Forfatteren omtaler, at han ved andre Leiligheder har ytret sig i lignende Retning, bør det maaskee bemærkes, at han lige fra Revolutionens Begyndelse bogstavelig ofrede sin Livskraft i en rastløs Kamp med Ord og Pen mod de vildfarende politiske og økonomiske Opspind, der truede med at omstyrte Samfundsordenen i hans Fædreland. Han døde, udtømt af disse Anstrængelser, Juleaften 1850. O. A.

være osv. Er dette ikke at gaae tilbunds i denne urimelige Skuffelse, der leder os til at vente Alt af en anden Virken end vor egen? Er det ikke at lade forstaae, at der ved Siden af og udenfor os findes et dydigt, oplyst, rigt Væsen, som kan og bør udøse sine Velgjerninger over os? Er det ikke at forudsætte, og tilvisse paa temmelig letkjøbte Grunde, at der mellem Frankrig og Franskmændene, mellem den simple, forkortede, abstrakte Benævnelse paa alle de enkelte Personer — og disse Personer selv findes Forhold, som mellem Fader og Søn, Formynder og Myndling, Lærer og Lærling? Jeg veed nok, at man undertiden som en Talefigur ytrer, at Fædrelandet er en øm Moder. Men for at gribe Urimeligheden af Forfatningens Udsagn paa fersk Fod, er det nok at vise, at den kan vendes helt om, og det ikke blot uden at blive mindre sand, men endog som et bedre Udtryk for Sandheden. Vilde Udtrykkene være mindre nøiagtige, om man havde sagt:

„Franskmændene har forenet sig under en Republik for at føre Frankrig til et altid høiere Trin af Sædelighed, Oplysning og Velvære?"

Men hvad Værd har en Sætning, hvor Subjekt og Objekt uden Betænkelighed kan ombyttes? Hele Verden begriber at man siger: Moderen skal opamme Barnet. Men det vilde være en Urimelighed at sige: Barnet skal opamme Moderen.

Amerikanerne gjorde sig et andet Begreb om Borgernes Forhold til Staten, da de indledede sin Grundlov med følgende simple Ord:

„Vi Borgere i de forenede Stater har, for at danne en fastere Forening, styrke Retfærdigheden, betrygge den indre Ro, lette det fælles Forsvar, forbedre den almindelige Velstand og sikre os selv og vore Efterkommere Frihedens Velgjerninger o. s. v."

Her er intet Tankefoster, ingen Abstraktion, af hvem Borgerne begjærer Alt. De vente Intet uden af sig selv og sine egne Bestræbelser.

Naar jeg har tilladt mig at kritisere de første Ord i vor Grundlov, maa man ikke tro, det er for at drive paa Haarkløveri. **Jeg paastaar, at denne Personifikation af Staten baade i det Forbigangne har været og i Fremtiden vil være en rig Kilde til Ulykker og Omvæltninger.**

Man har her Almeenheden paa den ene Side, Staten paa den anden, betragtede som to forskjellige Væsener; denne forpligtet til at sørge for hin; hin berettiget til af denne at vente sig overøst med al Livets Lykke. Hvad maa da hænde?

Staten er paa ingen Maade eenarmet, og kan heller ikke være det. Den har to Hænder, en til at tage, en anden til at give med, eller som man ogsaa siger, en „ven" Haand og en „styg." Den sidstes Virksomhed maa nødvendigvis være mindre end den førstes. Strengt taget kan Staten kun tage og ikke give. Dette sees ofte nok og forklarer sig ved den naturlige Beskaffenhed af dens klæbrige og indsugende Hænder, der altid tilbageholde en Deel af og ofte alt, hvad de røre ved. Men hvad man aldrig har seet og aldrig vil faae see, og ikke engang kan fatte, det er, at Staten skulde give Almeenheden mere end den har berøvet den. Det er saaledes temmelig taabeligt, at vi stille os omkring den som ydmyge Tiggere. Det er en ligefrem Umulighed for den at tilstaae nogle af de Individer, hvoraf Samfundet bestaar, særlige Fordele, uden at paaføre det hele Samfund overveiende Ofre.

Vore gjensidige Fordringer bringe den saaledes i en aabenbar falsk Stilling.

Nægter den de Goder, man forlanger af den, beskyldes den for Vanmagt, slet Villie, Udygtighed. Forsøger den at give dem, er den nødt til at betynge Folket med dobbelte Paalæg, at gjøre mere ondt end godt, og fra en anden Kant at paadrage sig almindelig Uvillie.

Folket staar der med to Forhaabninger, Staten med to Løfter: store Velgjerninger og smaae Skatter, — Forhaabninger og Løfter, der, som modsigende, aldrig kan virkeliggjøres.

Er dette ikke Aarsagen til alle vore Statsomvæltninger? Thi mellem det Offentlige, som udstrør umulige Løfter, og Almeenheden, som har fattet uopnaaelige Forventninger, stiller der sig to Klasser af Mennesker: Ærgjerrige og Projektmagere. Deres Rolle er ligefrem given ved Tingenes Tilstand. Det er nok for disse Folkesmigrere at skraale i Ørerne paa Mængden: „Styrelsen gjør galt; var vi i dens Sted, skulde vi overøse dig med Velgjerninger, og befrie dig for Byrder."

Og Folket tror det, haaber det — og gjør en Revolution.

Dets formente Venner er ikke før ved Roret, end de overløbes med Fordringer. „Lad mig faae Arbeide, Brød, Hjælp, Kredit, Undervisning, Jordstykker, siger Folket, og glem desuden ikke efter Løfte at befrie mig for Skattekrævernes Klør!"

Den nye Styrelse er ikke mindre i Forlegenhed end den gamle; thi umulige Ting kan man nok love, men ikke holde. Den søger at vinde Tid, for den maa jo tænke lidt over sine store Planer. Derpaa gjør den nogle frygtsomme Forsøg: paa den ene Side indfører den nogle Forbedringer i Almueskolevæsenet, paa den anden lemper den lidt paa Skatten af Drikkevarer (1849.) Men Modsigelsen stiller sig overalt iveien for den: dersom den vil være Philanthrop, maa den ogsaa kræve Skatter, og skal den opgive Skatterne, maa den opgive Philanthropien.

Disse to Løfter staae altid og nødvendigvis iveien for hverandre. At benytte Kreditten, det vil sige at sluge Fremtiden, er vistnok et øieblikkeligt Middel til at forlige dem; man forsøger at gjøre en Smule godt i Nutiden, mod at udsætte sig for en hel Slump Ondt i Fremtiden. Men denne Udvei ender med Udsigten til en Bankerot, der ødelægger Kreditten! Hvad skal man saa gjøre? Jo, den nye Styrelse sætter sig i Fægterstilling; den samler Kræfter for at holde sig oppe, den undertrykker Ytringsfriheden, den skrider til Vilkaarlighed, den spotter sine tidligere Grundsætninger, den erklærer, at man ikke kan regjere uden at paadrage sig Uvillie, kort sagt den forlanger at lystres uden videre.

Og saa har man hvad en ny Skare af Folkesmigrerne venter paa. De begynde den samme Historie, gaae samme Vei, har samme Fremgang og styrte snart i samme Afgrund.

Det var saaledes vi kom op i Februarrevolutionen. Paa dette Tidspunkt havde den Indbildning, hvorom vi her tale, udbredt sig videre end nogensinde før blandt Folkets Masse, i Forening med Socialisternes Paafund. Mere end nogensinde ventede man sig, at det man kalder Staten, det Offentlige, under Form af Republik skulde aabne alle Overflodens Strømme og tilstoppe Skatternes. „Man har ofte narret mig, sagde Folket; men nu vil jeg selv see til, for at man ikke skal narre mig endnu en Gang."

Hvad kunde den provisoriske Regjering gjøre? Ak! Hvad man altid gjør under lignende Omstændigheder: love godt og udhale Tiden. Den forsømte sig heller ikke, og for at give sine Løfter større Høitidelighed, udtalte den dem i Anordninger. „Forøgelse af Velstanden, Formindskelse af Arbeidet, Hjælp, Kredit, fri Undervisning, frie Jordlodder, Myrudtapninger, og paa samme Tid Nedsættelse i Saltskatten, Viinskatten, Brevportoen o. s. v., Alt skal tilstaaes — — naar Nationalforsamlingen træder sammen."

Grev Hatzfeld, preussisk Befuldmægtiget ved Pari'er-Kongressen. (Se No. 15.)

(Preussen.)

Nationalforsamlingen kom, og da man ikke kunde gjennemføre to Modsigelser, har dens Hverv, dens sørgelige Hverv indskrænket sig til — saa stilt som muligt at tilbagekalde en for en alle den provisoriske Regjerings Anordninger.

Dog, for ikke at gjøre Skuffelsen altfor stor, har den maattet pusle lidt her og der. Nogle Forpligtelser ere blevne opfyldte, andre har man gjort en bitte liden Smule for at opfylde. Saaledes er Regjeringen for Øieblikket ifærd med at udtænke en Forandring i Skattevæsenet.

Jeg vil nu i Tanken hensætte mig nogle Maaneder frem i Tiden, og med Sorg i Hjertet spørge mig selv, hvad der vil skee, naar den nye Styrelses Tjenere drage rundt om Landet for at opkræve de nye Skatter af Arv, Næring, Landskyld osv. Gid Himmelen maatte beskjemme mine Anelser; men jeg seer her atter en Rolle at spille for Folkesmigrerne.

Læs den sidste Kundgjørelse fra Bjergpartiet, den, det har udstedt i Anledning af Præsidentvalget. Den er temmelig lang; men Summen kan udtrykkes i de faa Ord: Staten bør give Borgerne meget og berøve dem lidet. Det er bestandig den samme Krigsplan, eller, om man vil, den samme Vildfarelse.

„Staten bør give alle Borgere fri Undervisning og Opdragelse."

Den bør give

„Saavel en almindelig som en Fagdannelse, afpasset saa vidt muligt efter enhver Borgers Forhold, Stilling og Evner."

Den bør

„Lære ham sine Pligter mod Gud, mod Menneskene og mod sig selv; udvikle hans Begreber, Skjøn og Anlæg, give ham Indsigt i sit Arbeide, Rede paa sit Tarv og Kjendskab til sine Rettigheder."

Den bør

„Aabne Enhver Adgang til Kunstens og Videnskabens Skatte, Aandens Fædrenearv, og til alle ædlere Nydelser, som lutre og styrke denne."

Den bør

„Erstatte enhver Borger al den Skade han lider ved Brand, Oversvømmelse 2c." (Dette etcetera siger mere end det er langt til.)

Den bør

„Gribe ind i Kapitalens Forhold til Arbeidet og gjøre sig til Leder af Kreditten."

Den bør

„Yde Landbruget ivrig Opmuntring og en virksom Beskyttelse."

Den bør

„Indløse Jernbanerne, Kanalerne, Bjergværkerne" og uden Tvivl ogsaa bestyre dem med denne industrielle Dygtighed, som er den eiendommelig.

Den bør

„Fremkalde storartede Bestræbelser, opmuntre og understøtte dem med alle Hjælpemidler, der kan give dem Fremgang. Som Kredittens Leder skal den rigelig understøtte Industri og Landbrugs-Foreninger for at sikre dem Held."

Alt dette skal Staten uden at forsømme de Sager, den for Tiden har paataget sig; saaledes skal den f. Ex. bestandig indtage en truende Stilling mod Udlandet; thi siger Kundgjørelsens Forfatter: „Forenede ved dette hellige Baand og ved det republikanske Frankrigs Minder, lade vi ikke vore Ønsker og Forhaabninger standse af de Skranker, som Voldsmagten reiser mellem Folkene; den Ret, vi forlange for os selv, den forlange vi for alle dem, som underkues af Tyranniets Aag; vi vil, at vor seierkronte Hær endnu, om det trænges, skal være Frihedens Ridder."

De seer, at Statens vene Haand, denne Haand, som giver og uddeler, vil faae meget at bestille under Bjergpartiets Styrelse. De tror maaskee, at det samme gjælder om den stygge Haand, om denne Haand, som undersøger og letter vore Lommer? De tager da mærkelig feil. Folkesmigrerne forstod ikke sin Haandtering, dersom de ikke kjendte det Kneb at holde den vene Haand frem og gjemme den stygge bag Ryggen.

„Det er af Overfloden, sige de, ikke af det Fornødne, Skat bør svares."

Vil det ikke blive en herlig Tid den, naar Staten, uagtet den overvælder os med Velgjerninger, dog vil nøie sig med at skrabe Hjørnerne af vor Overflod!

Dog dette er ikke alt. Bjergpartiet haaber, at „Skatteydelsen vil ophøre at føles som en Byrde og derimod blive en Ytring af Broderskabet."

Min Tro! Jeg vidste nok, det er paa Moden at putte ind „Broderskabet" overalt; men at det ogsaa kunde faae Plads paa en Skatteregning, tænkte jeg ikke.

Idet Kundgjørelsens Forfattere komme til Enkelthederne ytre de:

„Vi vil den øieblikkelige Ophævelse af Skatter, der ramme de første Fornødenhedsgjenstande, saasom Salt, Drikkevarer, 2c.

„Forandringer i Grundskatten, Forbrugsafgiften og Næringsskatten."

„Letvint Retspleie, det vil sige simplere Former og mindre Omkostninger." (Sigter uden Tvivl til det stemplede Papir.)

Saaledes skal Grundskatten, Forbrugsafgiften, Næringsskatten, Stempelafgiften, Saltet, Drikkevarerne, Postvæsenet — altsammen skal under Kniven. Disse Herrer har fundet ud den Hemmelighed at sætte Statens „vene Hand" i utrættelig Virksomhed, medens den „stygge" Intet har at gjøre.

Men nu maa jeg spørge den forstandige Læser, om ikke alt dette er Sludder, og farligt Sludder atpaa? Kan Folket andet end gjøre Revolution paa Revolution, naar det først har beslutttet sig til ikke at standse, førend det har overvundet denne Modsigelse: „Intet at yde Staten og dog forlange Alt af den?"

Tror man, at Bjergpartiet, om det kom til Magten, ikke vilde blive Offer for de samme Midler, som det anvender for at faae Tag i den?

Borgere! Til alle Tider har to ulige Styresæt været i Virksomhed, og begge kan forsvares med fornuftige Grunde. Efter det ene bør Staten gjøre Meget, men ogsaa have Ret til at tage Meget. Efter det andet bør dens dobbelte Virken benyttes saa lidet som muligt. Mellem disse to Styresæt maa man vælge. Men hvad et tredie angaar, der tager Noget af begge, og som bestaar i at vente Alt af Staten, uden at give den Noget, saa er det faafængt, urimeligt, barnagtigt, modsigende, farligt. De, som foreslaae det for at have den Fornøielse at beskylde enhver Regjering for Vanmagt og udsætte den for eders Angreb, de skuffe og bedrage Eder, eller ialfald bedrage de sig selv.

For vort Vedkommende, saa tænke vi, at Staten kun bør være en fælles Magt, indsat ikke for at hjælpe Borgerne til gjensidig at undertrykke og plyndre hverandre, men tvertimod for at sikre enhver Sit og haandhæve Retfærdighed og Tryghed.

Om Sanking og Behandling af Granfrø og Furefrø.

Det er allerede i enkelte Skrifter og Afhandlinger bleven udtalt, at den Fornyelsesmaade, der for norske Forhold i de store egentlige Skovtrakter vil være den retteste og mest passelige, og den, som der er ene anvendelig under Nutidens Forhold, er den simpleste og naturligste, nemlig Selvsaaning eller Frøstilling. Man veed imidlertid, at der allerede er foretaget flere Forsøg med Saaning og at der ytrer sig Interesse for kunstig Fornyelse, Skovsaaning og Plantning i enkelte Egne, som have en saadan Beliggenhed, at de i alle Henseender kunne siges at være skikkede herfor. Da man imidlertid paa de fleste Steder kun veed lidet om, hvorledes man skal skaffe sig godt Frø, ville vi her meddele nogle Oplysninger om Sankingen og Behandlingen af Gran- og Furefrø og skulle senere maaskee meddele et og andet om andre Slags Træfrø. Endskjønt Granfrø modnes om Høsten, pleier man dog sjelden samle Konglerne førend ud paa Vinteren, thi da er det lettere at faae Frøet ud af dem; men man bør dog ikke heller udsætte denne Indsamling alt for længe, thi man kan derved komme til at tabe det bedste og modneste Frø, som Konglerne slippe, naar Vaarsolen begynder at skinne varm. Man bør ogsaa lade være at tage Kongler, der ere faldne af klene Frøtræer, f. Ex. saadanne som ere mere eller mindre overtrukne med Kvade, thi Konglerne fra disse indeholde baade mindre og klenere Frø, og dette er ogsaa vanskeligere at faae ud af dem. Toaarige eller fleraarige Kongler ere ubrugelige; disse kjendes let paa den mørke skidne Farve og derpaa, at Skjellene staae aabne i Tørveir. I de Egne, hvor Tømmerhugst og Tømmerkjørsel foregaar i Januar og Februar Maaneder, foretages Indsamlingen baade lettest og billigst paa denne Aarstid af Gutter, som følge Tømmerhuggerne og Kjørerne til Skovs; disse lære snart at vælge de bedste Kongler.

Furefrø bliver først modent det andet Aars Høst og sankes ud paa Vinteren. Herved maa man lægge Mærke til, at det kun er de Kongler, som sidde ved **Foden** eller den inderste Deel af de sidste Aarsskud, der due. Furen bærer nemlig paa samme Tid 3 forskjellige Slags Kongler: 1) de smaae grønne Kongler, som ere satte i det sidste Aar, og som findes ved Øverenden af det sidste Aarsskud; 2) det foregaaende Aars Kongler, der ere graagrønne og som sidde ved Foden af de sidste Aarsskud, det er, i Toppen af det foregaaende Aars Skud — disse indeholde nemlig det modne Frø — og 3) Kongler fra de tidligere Aar af mat graa Farve, som alt have sluppet Frøet og sidde længer ind paa Grenene. Man bør derfor nøie undersøge, om Furekonglerne have deres grønagtige Farve og om Skjellene slutte tæt. Furetræer af Middelsalder give det bedste Frø. Frøet kan samles paa samme Maade som Granfrø.

Skulle Konglerne forvares i længere Tid, førend man kan slaae Frøet ud af dem, er det nødvendigt at de tørkes lidt; dette kan lettest skee ved at brede dem ud i en Flo af et Par Tommers Tykkelse paa et Laavegulv og rage dem om nogle Gange om Dagen med en Rive. Efter 8 til 14 Dages Forløb, eftersom Veiret er mere eller mindre tørt til, kan man skuffe Konglerne op i drøiere Floer og Hobe.

Frøet kan man faae ud af Konglerne enten ved Solens Virkning eller ogsaa ved anden Varme; den første Fremgangsmaade er imidlertid baade den naturligste, den billigste og den sikreste. Naar det er Tømmerhuggernes eller Skovarbeidernes Familier, som samle Konglerne, da kan Frøet ogsaa slaaes ud i Stuerne hos disse, og Skoveieren kjøber det altsaa renset. Dette kan gaae til paa den Maade, at Konglerne hænges op i Poser eller Sække tæt under Stuetaget, hvor Varmen stadig er passende for Aabningen. Almindelig have Konglerne aabnet sig efter et Par Ugers Tid og man faar da Frøet ud ved at støde Konglerne med Spidsen mod Gulvet; dette kan være et passeligt Arbeide for Børnene.

Naar det gjælder om at skaffe større Mængder af Frø, pleier man indrette særegne Tørkestuer, der ere forsynede med Tørkekasser. Varmen kan gjerne gaae op til 40° Celsius, uden at Frøets Spireevne bliver tilintetgjort derved. Hvis Varmen holdes stærkere, f. Ex. ved 42° Celsius, for at fremskynde Aabningen af Skjellene, saa er det nødvendigt, at man ofte nedtager Kasserne, der ere forsynede med en gjennembrudt Bund, ryster ud det Frø de have sluppet og tager disse bort fra Tørkestuen. Man maa ogsaa sørge for, at den fugtige Luft kan drage bort af Tørkestuen, og at den forsynes med tør reen Luft. Denne Anvendelse af kunstig Varme til at faae Frøet ud er naturligviis baade møisom og kostbar, hvorfor Anvendelsen af naturlig Varme i de fleste Tilfælde er at foretrække. Dette kan f. Ex. skee paa den Maade, at man breder Konglerne ud paa et Fladbjerg eller en Bjerghelle, der helder mod Syd og lader dem i varme Dage udsættes for Solens Virkning. Man har ogsaa egne mindre Tørkebænke, af hvilke en, der er anbefalet som særdeles simpel og hensigtsmæssig, her findes afbildet. Fig. 1 viser den fra Enden, Fig. 2 i Grundrids og Fig. 3 i Gjennemsnit; alle Figurerne ere i en $1/48$ af den sande Størrelse eller saaledes, at en Tomme paa Figuren svarer til 1 Alen. Disse Tørkebænke lægges saaledes,

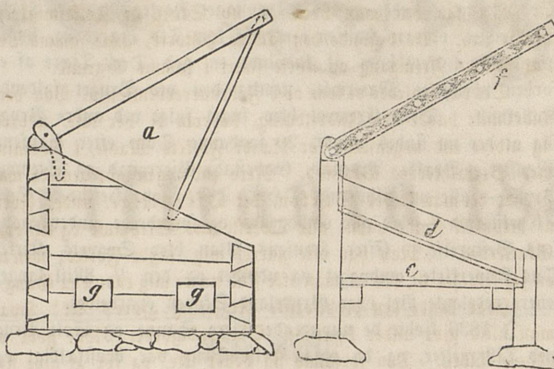

Fig. 1. Fig. 3.

at de vende mod Syd og have Ly mod Nord, f. Ex. i eller under bratte Sørbakker eller ved Sørvæggen af et Huus; deres Længde indrettes efter den Frømængde, der behøves; overhovedet kan man regne, at man kan faae ud 1 Lpd. Furefrø eller 2 Lpd. Granfrø om Sommeren for hver Bænk, som er halvanden Alen bred og tre Alen lang. Bænkene opføres, paa et lidet Underlag af Steen, af kløvet Tømmer til en Høide af omtrent 1 Alen paa Forsiden samt 2 til $2^1/_2$ paa Bagsiden. Tæt over Steenmuren hugges der flere Huller gg, som ere saa rummelige, at der bliver et friskt Lufttræk eller Veirdrag gjennem Bænken. Ved Tværvægge, der stilles $2^1/_2$ til 3 Alen fra hverandre, inddeles Bænken i fiirkantede Rum, som hvert for sig

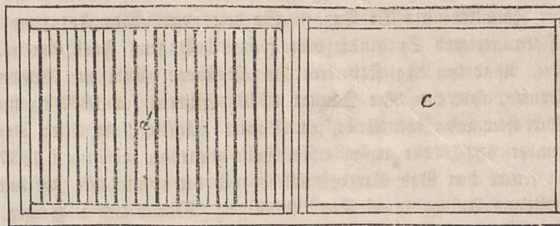

Fig. 2.

forsynes med en fast tæt Bund eller et Gulv e. I hver af Bænkens Aabninger indpasses derefter en Kasse, som er gjort af Bord, og hvis Bund er af Spildrer eller ogsaa af Brætter, der ere saa fulde af Smaahuller, at det Frø, som falder ud af Konglerne, mellem Spildrerne eller gjennem Hullerne, kan falde ned paa den tætte og faste Bund, som ligger under, medens Konglerne blive i Kassen. Bænken bedækkes med en Halmmatte eller Halmfletning, der er gjort paa Spildrer f, saaledes og som man almindelig pleier bruge dem til Drivbænke, og som efter Behag kan aabnes eller lukkes.

Naar man skal tørke Kongler fore at faa Frøet ud, bliver Kassen d fyldt til en Dybde af 2—3 Fod med Kongler, som under klare Dage udsættes for Solskinnet og omskiftes et Par Gange om Dagen. Mod Aftenen eller ved Regnveir lukkes Laaget til. Saasnart som alle Konglerne ere vel tørkede og have aabnet sine Skjel, søger man at faae Frøet ud ved at støde en for en af Konglerne med Toppen mod Kanten eller Bunden af Kassen. Det bedste Frø er allerede faldet ud af Konglerne ved Omskiftningen eller Omrøringen i Kassen og findes samlet paa den nederste tætte Bund e, hvorfra det rages ud gjennem Aabningen gg ved Enden af Bænken.

Efterat Frøet saaledes er kommet ud af Konglerne, har man igjen at faae Vingerne eller Hinden af dem. Naar det er en mindre Frømængde, skeer dette lettest ved at gnide Frøet mellem Hænderne. En større Frømængde renses derimod bedst og lettest ved at sprøite lunkent Vand over den med en Havesprøite, hvorpaa den skuffes sammen i Hobe, der gjøres saa store, at man føler det bliver varmt i dem, naar man stikker Haanden ind i Hoben. Derpaa røres Frøet dygtig om med en Rive og udbredes tyndt til Tørkning; siden skilles Vingerne eller Hinden let fra Frøet ved Kastning eller ved at lade det gaae gjennem en almindelig Kornharpe. Naar Frøet er renset paa denne Maade, bør det udbredes tyndt til Tørkning, inden man opbevarer det paa et tomt og luftigt Sted, der er frit for Rotter. Her bør Frøet ikke lægges høiere op end $1/2$ Alen og idetmindste et Par Gange om Maaneden bør det skuffes om. Paa denne Maade kan det opbevares i 5—6 Aar. Er det en mindre Frømængde, som skal opbevares, saa er det bedst at lade det beholde Hinden; thi da er det ikke saa udsat for at brænde sammen.

En Tønde gode Grankongler giver efter Jægermester Segerdahls Opgave 6—8 Marker reent Granfrø, og en Tønde Furekongler giver 4—6 Mærker reent Frø. En Tønde renset Bartræfrø, der er skilt ved Hinderne, angives at veie: Granfrø 140—150 Skaalpund og Furefrø 160 Skaalpund. Naar man ikke har Anledning til at faae samlet det Træfrø man behøver, men er nødt til at kjøbe det, maa man passe vel paa, at man faar det Slag, som man vil have; thi da Furefrø almindelig pleier være tre Gange saa dyrt som Granfrø, kan man undertiden være udsat for Snyderi, naar man ikke kan skjelne dem fra hinanden. Sidde Vingerne eller Hinden paa, er det ikke vel muligt at tage feil; thi paa Furefrøet er Hinden gjennembrudt ved den spidse Ende og omfatter begge de smale Sider paa Frøet som en Næbbetang eller som en Løkke, saaledes at der bliver et Hul i Hinden, naar Frøet tages ud. Granfrøet ligger derimod med sin brede Side i en Fordybning i Vingens spidse Ende og der, hvor der blev et Hul paa Furefrøvingen, efterat Frøet var taget bort, der bliver der en tynd Hinde paa Granfrøvingen. Da det er langt vanskeligere at skjelne de forskjellige Slags Barfrø fra hverandre, naar de ere fuldkommen rensede, gjør man bedst i ved Indkjøb, naar dertil er Leilighed, at vælge saadant som Vingerne sidde paa.

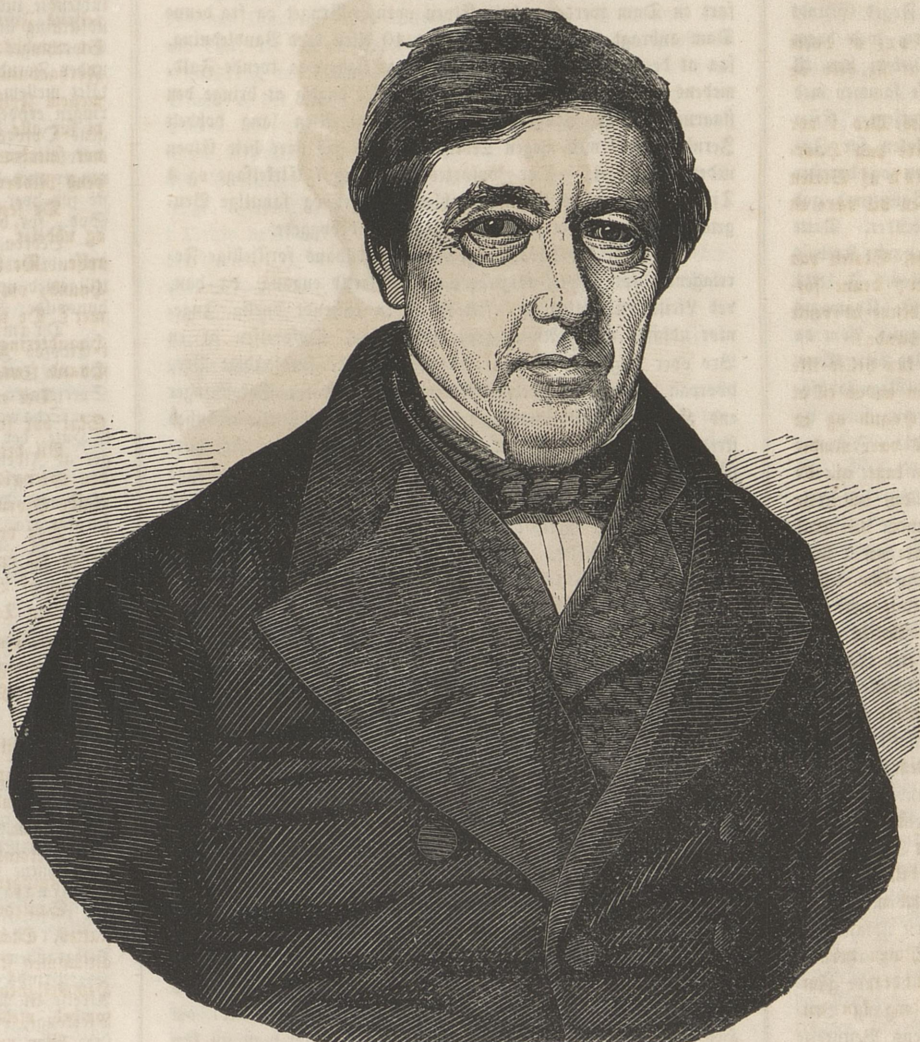
I Sverige pleier Prisen for Granfrø at være 5 Skilling Marken, for Furefrø 15 Skilling. Her i Landet, hvor man, saavidt vides, kun i Omegnen af Kongsberg har drevet noget paa at sanke Bartræfrø, vil det vel blive meget dyrere.

Af Prøver paa Frøets Godhed ville vi kun anføre følgende: Er Frøet godt, maa det sætte igjen en Olieflæk, naar man klemmer det itu med Neglen paa Bordet; naar det gjennemskjæres med en Pennekniv skal det vise en hvid og fuld Kjærne, og naar man lægger det paa en ophedet Jernplade, springer det gode og duelige Frø bort med en Smeld, medens det uduelige forkulles paa Pladen.

Christian Hansen,

Forvalter ved Brække og Soli Brug i Smaalenene, benaadet med Medaillen for Borgerdaad ved kongelig Resolution af 21de November 1855.

(Biographisk Skizze ved A. Ingemann.)

Christian Hansen.

Christian Hansen er født paa Gaarden Brandsrud i Eidsberg Præstegjeld den 8de Oktober 1788 af meget fattige Forældre, med hvilke han, under kummerlige Kaar, flyttede til flere Steder, indtil han i Aaret 1802 var saa heldig at komme som Viserdreng til daværende Foged Grundt. Til den Tid havde han saagodtsom aldeles Intet lært, og hans Stilling i Fogdens

Huus var heller ikke af den Beskaffenhed, at han kunde gjøre store Fremskridt. Imidlertid blev han dog, men saare maadelig forberedt, konfirmeret om Høsten 1804. Da han havde stor Lyst til at lære et Haandværk, blev han i Begyndelsen af 1805, med Fogdens Samtykke, indsat i Skomagerlære i Christiania, hvor han forblev indtil Efterhøsten 1806, da han formedelst Sult og Tyranni maatte forlade sin Lære. Han kom da tilbage til Foged Grundt, i hvis Huus han, tildeels som Skomagerdreng assisterende en omgaaende Bondeskomager, forblev, indtil han i Begyndelsen af 1808 fik Kondition som Tjener hos General Lund paa Huseby i Eidsberg, hvem han fulgte i Feldten og fik derved, blandt Andet, Anledning til at overvære Skjærmydslen paa Lund i Høland og senere Attaken mod de Svenske paa østre Side af Our Sø i Rødenæs, under Oberst Krebs's Kommando. I Slutningen af Aaret blev han ansat som national Korporal ved eidsbergske Kompagni og meldte sig i Frederiksstads Garnison den 2den Januar 1809. Efter der at have gjennemgaaet Exerceerskolen, kom han ind paa Regimentets Underofficierskole, hvor han, slet udstyret hvad Kundskaberne angik, maatte begynde med at skrive Bogstaver og lære at læse ordentlig i en Bog. Efter nogen Tids Forløb bragte han det saa vidt, at han til Nød kunde skrive en Rapport i Vagten. Imidlertid blev Undervisningen forstyrret formedelst Krigen, og det halve Regiment blev i dette Aar kommanderet til Vestlandet. Hansen forblev i Frederikstads Garnison indtil den 30te Juni 1810, da en Bataillon af denne blev afgivet til det nysoprettede Skarpskytterregiment paa Kongsvinger, under Oberst Krebs's Kommando. Som national Underofficier, og efterat have været uafbrudt i Frederikstads Garnison i $1\frac{1}{2}$ Aar, kunde Hansen ikke tvinges til at afgaae til Skolen paa Kongsvinger; men han havde selv Lyst dertil, og denne Lyst blev understøttet saavel af Foged Grundt som dennes Pleiedatter, Hansens nuværende Hustru, med hvem han allerede da var forlovet. I August 1810 kom han til Kongsvinger og havde der det store Held at træffe sammen med Adjutant, Lieutenant J. Bang, senere Overtoldbetjent. Efter paa Kongsvinger at have gjennemgaaet Exerceerskolen for Jægerne, kom Hansen en Tid paa Underofficierskolen og derefter paa Regimentskontoret, hvor han af bemeldte Bang nød god Undervisning og velvillig Behandling i alle Henseender. Dette medførte tillige for Hansen det Held, at han ogsaa vandt Krebs's Yndest, og han blev af denne oftere omtalt med Ros. I 1811 blev Hansen Kommandersergeant ved det eidsbergske Kompagni og i 1812 beordret til at indfinde sig ved Kompagniet, som da til enhver Tid skulde staae færdigt til Udmarsch. Ved dette Kompagnies Udrykning i 1813, blev han udnævnt til Regnskabsfører ved 2den Bataillon af ovenmeldte Skarpskytterregiment og forblev i denne Stilling til Krigens Ende i 1814. I denne Stilling var det Hansen betroet i Christiania at afhente alle de Penge, som vare fornødne ikke alene til den Bataillon, ved hvilken han stod, men ogsaa til den hele Armee, under General Stabells Kommando. I Begyndelsen af 1814 fik han Tilbud om Ansættelse som Maanedslieutenant, med Tilsagn om tillige at blive Adjutant ved 2den Bataillon. Hvor smigrende end dette maatte være for den unge Mand, der var Militær med Liv og Sjæl, bestemte han sig dog, efter Fogdens Raad og vistnok til sit Held, til ikke at antage dette Tilbud. General Stabell, der viste Hansen al mulig Velvillie i Tjenesten, udvirkede da hans Entledigelse og bidrog væsentlig til at skaffe ham en Post ved Sætre Brug i Hurum. Dette blev Begyndelsen til den Virksomhed, for hvilken Hansen senere har vundet saa megen Anerkjendelse privat og nu ogsaa fra det Offentliges Side.

I Mai 1815 kom Hansen som Fuldmægtig til Sætre Brug, der i alle Henseender var saa brøstfældigt, at han fik meget at kjæmpe med i de 12 Aar, han tilbragte der. Sagbruget kom i den Tid i fortrinlig Drift. Det var der han først udfandt, at Sagbruget ikke behøvede de besværlige Jerntrosser, og anvendte i Stedet derfor støbte Malmkamme. Et Sætre tilhørende gammelt Møllebrug, der var saa brøstfældigt, at ikke engang Brugets Folk der kunde faae malet, kom under Hansens Bestyrelse i den Stand, at derved blev fortjent 13 a 1400 Spd. aarlig. Efter Hansens Plan og med Bistand af Brugseierne samt Understøttelse fra Veivæsenets Side, blev en $\frac{7}{8}$ Miil lang Vei oparbeidet over de saakaldte Sætre-Skove, hvorover Opsidderne paa alle Gaardene i den saakaldte Sandsbygd ikke forhen om Sommeren kunde komme frem til Kirken kjørende. Denne Vei blev strax efter rodelagt. Foruden alle Byggerier ved Brugets Sage og Møller, opførte Hansen efter egen Idee en Stampe- og Slemmeindretning for malet Kridt, den første Indretning af dette Slags her i Landet. Denne Indretning, der leverer det bedste malede Kridt, som er at faae her, drives fremdeles med Fordeel. Ved Bruget opsatte Hansen desuden en Stampemølle med Presseindretning for Vadmel, samt en Tjæreovn, ligesom han omlagde en Deel af Veien fra Drøbak til Drammen i den saakaldte Bestonklev i Røgen, til stor Lettelse for de Veifarende. I 1826 maatte Hansen opsige sin Tjeneste ved Sætre, fordi han med Familie ikke kunde slaae sig igjennem med den Løn, de daværende Eiere saa sig istand til at give ham. De Attester, han fik saavel af Sætre Brugs Eiere, som af den daværende Øvrighed i Buskeruds Amt, vidnede i glimrende Udtryk om hans Dygtighed og Vandel i de 12 Aar, han havde tilbragt der og udtalte Beklagelse over, „at denne brave Mand skulde forlade Distriktet."

I 1827 kom Hansen som Fuldmægtig til Bække Brug i Rakkestad. Dette betydelige Brug med Underliggende var, som næsten alle fra Fideikommisset kjøbte Brug og Eiendomme, i en yderst maadelig Forfatning. Det lykkedes dog Hansen i kort Tid at bringe Bruget til en med flere tusinde Tylter Tømmer forøget Skur og at indføre mange andre Forbedringer, saasom Bordhuse af en ny Konstruktion til den skaarne Lasts Opbevaring. Under en i 1827 opstaaet Forlegenhed for Tjære til Bruget, opførte Hansen i utrolig kort Tid Tjæreovne, hvorved det er lykkets ham at indvinde en god Deel Tjære af et forhen ubenyttet Materiale, nemlig den ved Bruget faldende Kolleknub. Dette Exempel blev snart fulgt ved andre Brug, saa at der nu findes mindst 20 saadanne Ovne efter Hansens Mønster. Brække, Videnæs, Gabestad, Gjerrestad og Stemme Brug — alle nu tilhørende DHrr. Tho. Joh. Heftye & Søn i Christiania — ere alle ombyggede og forbedrede under Hansens Bestyrelse. Efter Hansens Plan blev Sognets Kirke, Ous Annexkirke, ombygget og udvidet og den $\frac{1}{2}$ Miil lange, senere rodelagte Vei over Grydeland-Skoven oparbeidet.

I 1836 kjøbte de nuværende Eiere Sanne og Soli Brug med Tilliggelser, og da ogsaa dette Brug var brøstfældigt og daarligt indrettet, blev af Hansen udkastet en Plan i stor Skala til Brugets Forbedring og bekvemmere Indretning i det Hele og Udførelsen deraf overdraget ham. Den til Foretagendet beregnede Sum dreiede sig om ikke mindre end en 50,000 Spd., og Hansen, der fuldtvel følte og erkjendte sin Mangel paa reent theoretiske Kundskaber, skred ikke uden Ængstelse til dette Arbeide; men den store Tillid, der var ham vist, blev ikke skuffet. Istedetfor tilforn c. 5000 Tylter om Aaret, kan der nu ved Bruget aarlig skjæres 17 til 18,000 Tylter Tømmer. For at opnaae denne betydelige Produktionsevne, blev blandt andet opført en Dam tversover hele Elven ovenfor Bruget og fra denne Dam anbragt en 700 Alen lang og 10 Alen bred Vandledning, saa at de nyopbyggede Sage kom til at ligge paa tvende Fald, medens Bruget forhen kun havde eet. Til daglig at bringe den skaarne Last fra Bruget anlagdes en 800 Alen lang dobbelt Jernbane, der med megen Møie maatte bygges over hele Elven nedenfor Bruget. Der opførtes endvidere 7 Cirkelsage og 4 Tjæreovne, Brugets Kornmølle blev udbedret og samtlige Brugets Gaarde og Pladse ordentlig og godt bebyggede.

Det Held, der havde fulgt Hansen ved hans forskjellige Foretagender for Andre, svigtede ham imidlertid engang, da han, ved Licitation paatog sig, efter en af en erkjendt duelig Ingeniør udkastet og af Amtet approberet Plan, Opførelsen af en Bro over Aagaards-Elven, idet den allerede fuldfærdige Bro, hvorpaa var anvendt bedre Materialier og større Bekostninger end Konditionerne tilholdt, formedelst Grundens Beskaffenhed skred ud i Elven. Uagtet nogen Imødekommen fra Amtsformandskabets Side, forvoldte dette Hansen, der vedtog at bygge en anden Bro, nedenfor det første Brosted, 25 Alen længer og med et Hovedkar mere, et meget betydeligt Pengetab og mange ufortjente Krænkelser.

Da Hansen i 1827 kom til Brække, var Lændse- og Flødningsvæsenet i Glommens Vasdrag i Strækningen fra Mørkfos nedover til Hovedbrugene i alle Dele i en maadelig Forfatning, og Hansen har stadigen virket til hensigtsmæssige Forbedringer deri. Da Lindhol Lændse blev mere og mere utilstrækkelig til som Hovedlændse at modtage og modstaae den Aar for Aar tiltagende Masse Tømmer, var det Hansen, som først fattede Ideen til et nyt Lændseanlæg ved Næs og Buskildsrud i Eidsberg. Han udkastede Planen og bragte, ved mange Aars Arbeide, Anlægget istand. Paa disse nye Lændser er i 1855 udlaaget omtrent 112,000 Tylter Tømmer, som er mere end det dobbelte af hvad der nogensinde har været udlaaget ved Lindhol. De nye Lændseindretninger sysselsætte 200 Mand ved Laagning og Flødning, som ogsaa er det Dobbelte af det Antal, der har fundet Sysselsættelse ved de gamle Lændser. Den stærke Opposition, som Hansens Idee mødte, baade hos Ukyndige og flere saakaldte Kyndige, er nu forstummet: om Hensigtsmæssigheden af det nye Lændseanlæg hører man nu kun een Stemme, og det erkjendes almindeligt, at uden det nye Anlæg, vilde store Masser af Tømmer i det sidste Aar have gaaet tilsøs. Et Kart over disse Anlæg er optaget ihøst og ivinter og vil blive ledsaget af en udførlig trykt Beskrivelse.

Flere af de Tillidshverv, der kunde overdrages en Mand uden Stemmeret — da Hansen ikke har anseet Erhvervelsen af nogensomhelst fast Eiendom forenelig med sin Stilling som Fuldmægtig for Andre — have af det Offentlige været ham anbetroede.

Den 30te April 1840 høitideligholdt Hansen og Hustru Anne født Gundersen (født den 11te Juli 1791) sin Sølvbryllupsfest. Talrige nær- og fjerntboende Venner samledes under Familiens gjæstfri Tag. Særdeles værdifulde Foræringer af Brugseierne og Andre bidrog sit til Dagens Forskjønnelse.

Af dette Ægteskab lever to Sønner: Christen Anthon Hansen, født den 30te Januar 1816, Student fra 1837 og nu Forvalter ved Soli Brug, og Daniel Hansen, født 29de December 1817, der ogsaa absolverede examen artium i 1837 og senere i et Par Aar opholdt sig ved det polytekniske Institut i Hannover, nu konstitueret Vand- og Veiinspektør i Bergen. En Datter, Helene Dorthea, født den 9de Mai 1821, gift med Brugsbogholder og Eier af Gaarden Gibsund ved Moss Hans Lauritz Halvorsen (født den 2den April 1815, død den 1ste Juli 1855) afgik den 13de Marts 1850 ved Døden, efterladende sig to Sønner, Christian Anthon og Axel Daniel Halvorsen.

Norge.

Christiania. Ifølge kgl. Resol. af 31te Marts skal der mellem Hamar og Lillehammer oprettes en ugentlig Post, som skal sættes i Forbindelse med den ifjor oprettede Hovedpost mellem Christiania og Throndhjem over Hamar, Elverum og Kvikne, og som skal befordres i den Tid af hvert Aar, da Post ikke sendes med Dampskib over Mjøsen. Mellem Bergstaden Røraas og Tønsæt Pstg. skal oprettes en ugentlig Post, som sættes i Forbindelse med ovennævnte Hovedpost mellem Chra. og Throndhjem.

— Ved Plakat af 16de April er Indførsel af Heste fra Danmark indtil Videre forbudt.

— Den saakaldte Turnforening feirede forrige Søndag sin første Aarsfest i Frimurerlogens lille Sal, hvorved blandt Andre Overlærer Daa holdt Tale.

— 2den Brigades Musikkorps har givet tvende Koncerter, hvis halve Netoudbytte er bleven tilstillet Understøttelsesselskabet for Huusarme med 139 Spd. 4 ß.

— Til Sagfører ved Underretterne er 15de April autoriseret Kand. jur. H. D. Blom.

— Vore Studenter have modtaget Indbydelse fra Upsalastudenterne til Deeltagelse i et skandinavisk Studentermøde i kommende Sommer.

— Artillerikapitain H. Scheel er beordret til Kommandant paa Oscarsborg istedetfor Oberst Fleischer.

— Finantsdepartementet indbyder ved Bekjendtgjørelse af 14de April Architekter og Bygningskyndige til Indgivelse af fuldstændige Tegninger, Overslag og Beskrivelser til en ny Storthingsbygning, der tillige skal indeholde Lokaler for Rigsarchivet og den topographiske Opmaaling. Blandt de til Jagttagelse opstillede Forskrifter hører, at Bygningsprojekterne, der skulle være indsendte inden 1ste Novbr. d. A., udarbeides deels under Forudsætning af at Bygningen bliver at opføre paa Statens (af Storthinget dertil bestemte) Tomt oppe ved Slotsparken, deels under Forudsætning af dens Opførelse paa en Deel af Kvartalet mellem Præstegaden og Carl Johans-Gade (den af Regjeringen erhvervede Tomt), samt at Omkostningerne ved Bygningens Opførelse, iberegnet Fundamenteringen og Administrationsomkostninger maa ikke overstige 160,000 Spd. For de 2de Tegninger med Beskrivelse og Overslag, der findes at være de bedste for hver af de tvende Tomter, udbetales en Præmie af 400 Spd., for hver af de 2de næstbedste 200 Spd.

— Bededagsaften Kl. over 11 udbrød Ild i Hr. Schous nye ubeboede Arbeiderbolig oppe ved Sagene, der da nedbrændte tilligemed nogle tilstødende Huse, hvormed mange Familier bleve huusvilde.

Drammen. J. Ottesens og Pastor Thurmans Parter i Eidsfos Jernværk skulle nylig være solgte til Proprietær Omsted fra Solør og John Bredesen fra Odalen for omtr. 100,000 Speciedaler.

Stavanger. Om Morgenen den 7de April nedbrændte 6 Huse, der tils. vare assurerede for 2,800 Spd. Man antager at Ilden var paasat.

Bergen. Om Notarius publicus C. Rogge, der nylig afgik ved Døden, bemærker Bergensposten, at „han var Prokurator fra 1808 og formeentlig Landets ældste Sagfører."

— Den 3die April afbrændte oppe ved Aarstad en Vatfabrik, en Stampemølle og et Bridselrasperi, hvilke alle vare i samme Bygning.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Ifølge Aftonbl. skal Prinds Oscar den 10de Mai afreise til Paris for at overvære Høitidelighederne ved det keiserlige Barns Daab, hvortil Hds. Maj. Dronningen er indbudt som Vidne. Man sætter Reisen i Forbindelse med et senere Besøg i England og en der paatænkt Forlovelse med Dronning Victorias 23 Aar gamle Kousine, Prindsesse Marie Adelaide Wilhelmine Charlotte, Hertuginde af Cambrigde.

England. Den engelske Regjering har besluttet at sende den tydske Fremmedlegion til Kapkolonien.

Frankrig. Den 16de afholdtes Kongressens sidste Møde. Telegraphen havde allerede overbragt samtlige Ratifikationer.

— Prinds Napoleon træffer i denne Tid Forberedelser til sin Afreise til Algier, hvorhen han ifølge Rygtet skal afgaae som Vicekonge, og flere demokratiske Journalister siges at ville ledsage ham. Det skal være Prindsens Plan at faae de tydske Udvandrere til at begive sig til Algier istedetfor til Amerika, og den franske Regjering vil ved Agenter i Tydskland virke for denne Plans Gjennemførelse.

Tyrkiet. Kundgjørelsen om Begunstigelserne til Portens christne Undersaatter have fremkaldt Uroligheder i Karamanien. „De Christne mishandledes og maatte flygte." Ogsaa paa andre Steder er det kommet til Voldsomheder mellem Christne og Tyrker.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen. (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 17. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 26de April. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Landbrugets nærværende Tilstand, bedømt efter Pariserudstillingen.

(Efter Leonce de Lavergne.)

Paa den almindelige Udstilling i London i 1851 figurerede Rusland og Nordamerika ligeoverfor hinanden. Paa den russiske Side beundrede man Møbler i Malakit, Mosaiker, glimrende Stoffe, indvævede med Guld og Sølv. Den amerikanske Side derimod havde kun Bomuldsballer, Maisax, Bunker af saltet Flesk. Man skulde aldrig have seet en mere iøinefaldende Kontrast. For den overfladiske og adspredte Betragter stod den enes brammende Pragt langt over den andens Beskedenhed og saa at sige, Ubetydelighed; men i dens Øine, der tænkte lidt efter, fik snart den amerikanske Republik Fortrinet for det slaviske Keiserdømme, den nyttige og virkelig produktive Industri for den luxuriøse og pragtfulde. Disse kostbare Møbler kunde alene bruges i Czarens og hans Stormænds Paladser, medens denne Bomuld, denne Mais, disse Skinker klæde og føde en Befolkning, der voxer med hvert Minut, og vedligeholde en umaadelig Udførsel. De forenede Staters Rigdom og Magt hviler paa denne simple Grundvold, og hvo vil vove at sammenligne denne rastløse Menneskevrimmel fra Kanada til Missisippis Bredder, disse Byer, der reise sig, som ved Troldom, disse øde Strækninger, der befolkes paa en Sommer, disse utallige Skibe, disse Jernbaner, alt dette bevægede Liv, med Medbeilerens sløve Ubevægelighed?

Jeg vil ikke etablere den samme Modsætning mellem de Partier af den franske Udstilling 1855, der ere Luxusgjenstande viede, og dem, der indeholde Jordbrugets Produkter. Der maa Luxus til i en stor Stat; den er et Tegn paa, at den trives, og en Pryd for dens Arbeide; men der maa ikke være formeget deraf. Luxus er den sande Rigdoms Fiende; ligesom Krigen fortærer den, men producerer ikke.

Lader os da passere forbi denne prægtige Udstilling af Speil, Tapeter, Bronce, Porcelæn, Kniplinger, Diamenter, Krystaller, hvor nok den forbausede Skare standser uden vort Følgeskab, og i de mest affides, mørkeste og mest forladte Kroge paa vor almindelige Udstilling undersøge, hvad der gjør denne Ophoben af Skatte mulig. Mennesket lever ikke af Brød alene, det veed jeg; men det lever fornemmelig af Brød. Vi vide alle, hvor ilde det gik denne Konge i Fabelen, som forvandlede Alt, hvad han rørte ved, til Guld, og derfor maatte dø af Hunger midt i sin Rigdom. Lad blot en liden, spinkel Plante forsvinde, saa vil Møbler og Prydelser tabe betydelig i Interesse. Dette glemmer ikke den anglosachsiske Race. Overalt, hvor den drager hen, er det dens første Omsorg at sikre sig Noget at leve af. Dens vigtigste Industri tilfredsstiller dette simple, men væsentlige Behov. Dette er den vigtigste Aarsag til dens Overlegenhed. Andre Nationer, fordum mægtige, ere geraadede i Forfald, fordi de i denne Henseende have været forsømmelige: den alene voxer uophørlig og opfylder Verden med sine Børn, fordi den spiser. Cereris sunt omnia munus.

Vi ville da begynde med de engelske Landbrugsprodukter. Der er kun indrømmet dem en liden og ubemærket Plads. Først seer man da uhyre Oste og gigantiske Skinker. Englænderne forstaae ikke Spøg med disse to Artikler; de have en fuldkon men berettiget Nationalforkjærlighed for dem. Intet overgaar Glocesteroste og Yorkshireskinker, og til at dømme om deres Mængde er det nok at see et af disse engelske Udsalg af Fødevarer, hvor de danne sande Bjerge, der bringe Tænderne til at løbe i Vand hos de Forbigaaende. Langs Væggene hænger der Hoveder af de fornemste engelske og skotske Raceoxer, af de korthornede, af Hereford-Racen, af Angus-Racen, ligesom der hænger Malerier af Faar, som, man skulde tro, ikke virkelig existerede, hvis man ikke paa Udstillingen af Racedyrene havde seet deres Modeller i Kjød og Blod. Jeg er forundret over, at der ikke var udstillet en kolossal roast-beaf eller et halvt stegt Faar, saaledes som man seer paa det engelske Aristokratis Borde og navnlig paa Dronningens ved Julefester.

En fuldstændig Udstilling af deres Uldsorter viser, at, om end Englænderne have opgivet at vedligeholde Produktionen af den fine Uld, de dog idetmindste ved sine Dyrs Tal og Størrelse have bibeholdt Mængden. Størsteparten af de udstillede Sorter er forresten af en egen Beskaffenhed, saakaldet lang Uld.

Samlingen af deres dyrkede Planter er ordnet ved Hr. Wilsons Omsorg. Her Wilson er fulgt efter den berømte David Low, der for et Aarstid siden tog sin Afsked som Professor i Landbrug ved Universitetet i Edinburg. Heller ikke af dette Slags er der nogen betydelig Mængde udstillet af Mangel paa Plads. Her er langt mindre, end paa Hr. Peter Lawsons uhyre Udstilling i London 1851, hvor der ikke var mindre end 400 Varieteter af Kornsorter; men, hvad der er her, er tilstrækkeligt. Fremstillede ved Axbundter og Kornprøver seer man der i Orden opstillede de fornemste Sorter Hvede, Byg og Havre, der dyrkes i de tre Riger, ligesom ogsaa Foderurter og Rødder. En Seddel viser, hvor hver Prøve er høstet, hvor stor Udsæden har været og hvor stort Stykke Land dertil har været benyttet. Det Meste kommer fra Edinburgs Omegn, hvor Jordbruget staar høiest i hele Storbritannien.

Botanikerne skjelne mellem 7 Slags Hvede, hvoraf følgende 4 ere de vigtigste, nemlig almindelig Hvede, triticum sativum, tung Hvede, triticum turgidum, haard Hvede, triticum durum og Spelt, triticum spelta. Englænderne dyrke hverken haard Hvede eller Spelt; den første trives kun i de nordligste Egne, den anden dyrkes kun i Schweitz og Tydskland. Der staar da tilbage triticum sativum og triticum turgidum. De fornemste engelske og skotske Varieteter af disse to Sorter ere vel bekjendte i Frankrig som mere produktive end de franske, og de begynde at blive almindelige blandt de bedste Jordbrugere i Flandern og Pikardiet. Jeg skal blandt andet nævne et Slags triticum turgidum, common rivet kaldet, der ialmindelighed paa god Jord giver en 15—20 Fold.

Et af de mest charakteristiske Tegn paa et slet Jordbrug er Ligegyldighed i Henseende til Valget af Sæden. Det er med Planterne som med Dyrene: om end hygietisk Omsorg og god Næring gjør meget, har Valget af Forplantere ikke mindre Betydning. Naar man saar bedærvet Sæd, Sæd, som er blandet med fremmede Substantser og med Ukrud, eller blot mindre moden Sæd, maa man vente sig en maadelig Høst. Naar man derimod vælger ombyggelig udsøgt Sæd, der er reen, sund, kraftig, af bedste Sort, vil man faae fortrinlig Høst. Produktionen og Salget af gode Sædearter udgjør en ligesaa god Industri som nogen anden. Jo videre Jordbruget er fremskredet i et Land, desbedre trives Omsætningen af Sædekorn.

Jeg veed jo rigtignok, at dette Aars Erfaring ikke har været gunstig for de engelske Hvedesorter, som ere blevne indførte i det nordlige Frankrig. Da Vinteren her har været haardere, end den var der, er største Parten frosset. Men dette er kun et yderligere Beviis paa, at man maa være forsigtig, naar man indfører fremmede Sorter, det er ingen Grund til at tvivle om Principet. Lader os søge at gjøre disse Varieteter mindre sensible for Kulden, lader os blandt vore egne vælge dem, der ere de frugtbareste; alle Midler ere gode, blot Maalet naaes. Medens paa fine Steder i Frankrig Hveden kun giver 3 Fold, har en Jordbruger fra Omegnen af Dunkerque, Hr. Vandercolme, iaar udstillet en australisk Hvedesort, der hos ham har givet 33 Fold. Saa forunderlig end dette tager sig ud, synes det dog ikke umuligt, naar man sætter sig ind i Hvedevegetationen. Man har seet et Hvedekorn af frugtbareste Sort, saaet under de gunstigste Betingelser, frembringe 100 Ax, hvert paa 100 Korn, eller ialt 10,000 Korn. Plinius taler om et Neeg, der blev sendt August, som indeholdt 400 Stilke paa en Rod.

De engelske Havre- og Bygsorter have samme Charakteer. En af de udstillede Havresorter, den hvide tartariske, har givet 80 Fold. Alle disse Planter udmærke sig ved Straaets Styrke og Længde saavelsom ved Axets Skjønhed. Det er at beklage, at man ikke tillige har kunnet fremvise Rødderne. Jordbrugerne havde da kunnet see, hvor dybt disse stikke i en vel bearbeidet Jord.

Blandt Foderurterne have vi da først ray-grass eller den italienske Klinte, lolium italicum. Denne Plantes Berømmelse gjør stedse Fremskridt i England og Skotland, og man fortæller mere og mere mærkelige Ting om den. Man har, siger man, slaaet samme 6 Gange paa eet Aar, og den var hver Gang 4 engelske Fod høi, altsaa ialt 24 Fod. Paa et Landbrugsmøde forsikrede Hr. Caird, Forfatter af de i Times offentliggjorte „Breve angaaende det engelske Landbrug," at paa Gaarden Meyer-Mill havde det italienske ray-grass givet 25 Tønder tørt Hø paa en skotsk Acre. Man skreg paa, at det var umuligt, selv i England. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig dog, at, om end Angivelsen ikke var fuldkommen nøiagtig, var den dog ikke meget overdreven. Vi skulle tilføie, at Vanding med flydende Gjødning er nødvendig for at opnaae disse gode Resultater.

Dette ray-grass overgaar langt alle andre Fodervæxter. Men, da det ikke kan dyrkes overalt, finde vi paa Udstillingen ogsaa andre mindre fordringsfulde Planter, hvoraf største Delen af de engelske Egne, saavel naturlige, som kunstige bestaae. Saadanne ere Kløveren, Irlands Emblem, det almindelige ray-grass, lolium perenne, der danne det berømte engelske Grønsvær og kun overgaaes af sin italienske Broder, Thimothy-grass o. f. A. Alt dette er kun Græs, og man forbauses over, at Englænderne paa en Udstilling af Industriens Mesterværker ville opstille disse smaa Planter, som vi træde under Fødder. Men disse Urter, der forekomme nogethverstedes blandede med andre nyttige eller skadelige, have de udsondret, sorteret, forvandlet ved Dyrkningen; dette Græs er for dem Kjød, Uld, Melk og derved Folkemængde og Magt.

Turnips, Potetes, Bønner, nogle Runkelroer fylde Rækken. Er det Alt? Ja, udentvivl. Hvorledes! Ikke en eneste Handelsplante? Ikke en eneste. Hverken Sukker-Runkelroer eller Tobak, ikke engang Raps; de have knap lidt Humle og have overladt Irland Monopolet paa Hør.

Udstillingen af de franske Produkter frembyder et ganske andet Syn. Der hersker Mangfoldigheden. Uld, Silke, Korn, Olie, Viin, Bælgfrugter, Frugter, Farveplanter, Sukkerplanter, kort, man kunde ikke blive færdig, skulde man regne op alle disse Produkter. Intet viser Franskmændenes Charakteer fra en fordeelagtigere Side, end en Udstilling; der spørger man ikke om, hvor meget man faar ud af en Vare, Kvaliteten og Originaliteten gjør Alt. Den franske Udstilling er langt mere glimrende, end den engelske; ulykkeligviis hersker der langt mindre Rigdom under dette glimrende Skin, fordi alle disse Skatter kun ere Undtagelser. Vil man have et Exempel herpaa? En af de skjønneste Samlinger er den fra Landbrugsskolen i Paillerols i Nedre-Alperne. Der seer man foruden en udmærket Hvedesort, den saakaldte touzelle blanche, der maaskee giver det skjønneste Meel, man kjender, prægtige Prøver af Bælgfrugter, tørrede Frugter, Olie, kort af Alt, som synes at røbe det rigeste Landbrug. Men det Landskab, hvorfra alle disse brillante Produktioner komme, er imidlertid det fattigste i hele Frankrig og et af de fattigste i Europa; Halvparten af Jorden er ganske udyrket, og den anden Halvpart kan neppe ernære en tynd Befolkning, der aftager istedetfor at tiltage. Med denne Reservation skal jeg gjerne yde alt det Mærkværdige, den franske Udstilling frembyder, sin Anerkjendelse. Jeg har allerede anført Hr. Vandercolmes Landbrug; jeg kan nævne flere andre. Fra alle Kanter af Frankrig har man sendt Hvede, Byg, Havre, Mais, ja selv prægtig Riis. Størsteparten af Ulden, Silken, Olien, Vinen fortjener samme Berømmelse. Blandt Handelsvæxterne indtager Runkelroen den første Plads. Denne Rod skaffer ikke alene Sukker, den skaffer ogsaa Alkohol og det uden at tabe noget af sin nærende Kraft. Efterat have afgivet sit Sukkerstof, nærer den en Mængde Kvæg og tilbagegiver saaledes Jorden de fleste Stoffe, den har berøvet den.

De største franske Landbrug ere anlagte paa denne Basis. I Departementet Pas-de-Calais bruger en eneste Entreprenør, Hr. Crespel de Lise, aarlig 1000 Maal Jord til Runkelroer, opføder dermed 1000 Stykker stort Kvæg, som skaffer ham tilstrækkelig Gjødsel til at avle 10,000 Tønder Hvede. I Bresles, i Departementet Oise, har der dannet sig et Selskab med en Kapital af 800,000 Franks til et Foretagende af samme Slags. Dette dyrkede sidste Aar 500 Maal Jord med Runkelroer, hvoraf det udvandt Sukker og Alkohol, fedede en Mængde Kvæg med dem, avlede 3000 Tønder Hvede, og gav efter Sigende Aktionærerne et Udbytte af 15 pCt. Staten har sin Indtægt af denne uhyre Produktion, thi et Maal Runkelroer brin-

ger Statskassen, paa Grund af den Afgift, der er lagt paa udenlandsk Sukker, en Indtægt af 1000 Franks, og dog staar Sukkeret nu lavere, end nogensinde. Der seer man den nyere Chemies Underværker.

Men see nu ogsaa Bagsiden af Medaillen: denne fortrinlige Bedrift har meget snævre Grændser. Det er i det Høieste paa en Tusindedeel af Frankrigs Areal, den drives, og den kan neppe udvides derover. Hidtil har den ikke villet lykkes i den nordlige Halvdeel af Frankrig; den er kun mulig paa en feed, kraftig og vel bearbeidet Jord; den forudsætter uhyre Kapitaler og stadige Tilskud til Anlæg af Sukkerværker og Distilleranstalter, og hvad der er det vigtigste, dens Afkastninger ere ikke uudtømmelige. Det er alene de Ulykker, der have rammet Viinstokkene, som have bragt Runkelroernes Alkohol i Priis, naar de ophøre, vil denne Priis synke betydeligt. Og Intet borger for, at jo ogsaa selve Sukkeret kan falde betydelig i Priis, ligesom det ingenlunde i statsøkonomisk Værdi kan sættes ved Siden af Kornet. Landbrugets sande Gjenstand, dets uryggelige Basis, er Produktionen af Kjød og Brød. (Forts.)

Lauritz Nicolai Hvidt.

† 16de Marts 1856.

De ydre Træk af L. N. Hvidts Liv ere fortalte med faa Ord. Han er født i Kjøbenhavn 27de Oktober 1777 af borgerlige Forældre, Hørkræmmer og Hofagent Nils Nilsen Hvidt og Hustru Anne Beate Schwindt, dimitteredes 1791 med Udmærkelse fra Borgerdydskolen, til hvis ældste Disciple han hørte, absolverede fire Aar senere (Oktober 1795), neppe 18 Aar gammel, den theologiske Embedsexamen, ligeledes med Udmærkelse, og levede derpaa i to Aar som Huuslærer hos Geheimeraad, Amtmand Scheel-Plessen. Hans Fader døde i 1798, og Sønnen nødsagedes da til at overtage Bestyrelsen af dennes udstrakte Handelsforbindelser. I Aaret 1800 ægtede han Vilhelmine Lorck, en Konsuls Datter fra Memel, der er død for nogle Aar siden, og med hvem han havde 10 Børn, af hvilke 5 overleve ham. Krigen i 1801 truede hans merkantile Stilling, men Krisen løstes ved den mellem Danmark og England sluttede Konvention; i 1807 udbrød Krigen paany, og Hvidt, der som Chefsadjutant ved det borgerlige Artilleri deeltog i Hovedstadens Forsvar, mistede sin hele betydelige Formue, da hans Skibe og Varer opbragtes af Englænderne, saa at han maatte likvidere og opgive sin Handel. Han gav sig derpaa til at studere Lovkyndighed for som Advokat at erhverve sig en selvstændig Stilling, men forinden han havde underkastet sig Examen, udnævntes han til Børskommissær. I 1809 tilforordnedes han Kommissionen for fiendtlig Eiendom, og i 1812 blev han Medlem af Varekontrolkommissionen; i samme Aar udnævntes han til Justitsraad, Aaret efter til Ridder af Dannebrog, 1815 til Etatsraad, 1836 til Dannebrogsmand og 1849 til Kommandør af Dannebrog. Da Børskommissærposten efter Hvidts egen Indstilling i 1816 blev ophævet, optog han atter sin Handelsforretning, knyttede navnlig Forbindelser med St. Croix og var i nogle Aar Hovedstadens største Skibsrheder, ligesom det var paa hans Tilskyndejse og tildeels ved hans Bistand, at Auditør, nuværende Geheimelegationsraad Steen Bille lod det første Dampskib, „Caledonia", komme til Danmark, og senere overtog Hvidt denne Entreprise, ligesom han der lod bygge Dampskibet „Frederik VI." I 1821 udnævntes han til Kurator for Waisenhuset, i hvis Direktion han indtraadte 1838; i Aarene 1824 og 25 var han Medlem af den Kommission, der skulde udarbeide en Vexelanordning, og han deler med A. S. Ørsted Fortjenesten af den vigtige Forordning af 18de Mai 1825. I 1832 deeltog han i de 70 „oplyste Mænds" Forhandlinger om Stænderanordningen og har vistnok allerede der forsvaret frisindede Anskuelser. Da den senere Lovgivning indvirkede uheldig paa den vestindiske Handel, opgav Hvidt atter sin Forretning og blev 1835 valgt til at være en af Nationalbankens Direktører, efterat han i flere Aar havde været Formand for dens Repræsentantskab. Allerede i 1834 var han i Kjøbenhavn valgt til Stænderdeputeret og deeltog som saadan i næsten alle de paafølgende Sessioner, hvor han valgtes til Vicepræsident og havde Sæde i en stor Mængde Kommitteer. Efterat Kjøbenhavns kommunale Forhold vare ordnede ved Forordningen 1ste Januar 1840, valgtes han til Borgerrepræsentant og blev Aaret efter Repræsentationens Formand, hvilket Valg aarlig fornyedes, indtil han i 1853 paa Grund af sin Alder frabad sig Gjenvalg. Efter i flere Aar at have været Medlem af Grossserersocietetets Kommittee blev han i 1842 dennes Formand, en Stilling, som han først i Begyndelsen af dette Aar fratraadte efter eget Ønske. Ligesom Hvidt i 1835 havde været en af Stifterne af „Trykkefrihedsselskabet," saaledes deeltog han ogsaa med Clausen, Schouw, J. E. Larsen, Drewsen, H. P. Hansen og Meinert i Stiftelsen af Selskabet for Oprettelsen af danske Skoler i Slesvig og af den slesvigske Hjælpeforening. Efter Christian den Ottendes Død deeltog Hvidt med Iver i de politiske Bevægelser; han præsiderede i Kasino-Mødet den 20de Marts, og den følgende Dag bragte han i Spidsen for Kommunalbestyrelsen og ledsaget af 20,000 Mennesker den Adresse til Kongen, som besvaredes med Ministeriets Afskedigelse. I Martsministeriet havde Hvidt Sæde uden nogen Portefeuille, men udtraadte atter den 1ste November 1848. Han var Medlem af den grundlovgivende Forsamling og valgtes senere til Medlem af Landsthinget, hvor han dog ikke tog Sæde, og senere har han ikke taget nogen fremtrædende Deel i det politiske Liv, ligesom han efterhaanden paa Grund af sin Alder har nedlagt adskillige af de mange Tillidshverv, hvormed han har været hædret.

Hvidt var en Mand, hvis daadrige Virksomhed strakte sig gjennem et halvt Aarhundrede, som deeltog i Alt, hvad der angik Fædrelandets Vel, og hvis nidkjære Arbeidsomhed bevaredes lige til hans Dødstime, og hans Fortjenester i de forskjelligste Retninger kunne vanskelig vurderes for høit. I sine offentlige Stillinger har han virket det Utrolige for Udviklingen af Landets Handel, for Befæstelsen af dets Pengevæsen, for frisindede

Lauritz Nicolai Hvidt.

Reformer i alle Forhold. Hans politiske Virksomhed gaar langt tilbage i Tiden; den begyndte 1832, og den fortsattes gjennem hele den vanskelige Periode, hvor Spiren lagdes til Friheden, den ophørte først, da Grundloven havde ført Danmark ind i de konstitutionelle Staters Række. Ligefra 1839, da han forfattede Handelsstandens Adresse til Christian den Ottende, og indtil 1848, da han bragte Adressen til Christiansborg Slot, har han været Ordfører for den store, frisindede Majoritet; han har i sig repræsenteret den besindige, men faste og energiske Stræben efter borgerlig Frihed, det var paa hele Nationens Vegne, som hele Folkets Talsmand, at Hvidt saa ofte talte Frihedens Sag for Thronen, og den Hyldest, som i 1848 bragtes ham fremfor nogen anden af dens Forkjæmpere, var ligesaa vel fortjent som den Agtelse, der stedse mødte hans Navn. Allerede i Stændersessionen 1840 yttrede Hvidt: „Min Ungdom og første Dannelse faldt i en Tid, da de friere Ideer netop havde begyndt at gjøre sig gjældende, og de ere siden groede saa fast til mit Væsen, at jeg, mine hvide Haar nagtet, ikke har kunnet rive mig løs fra dem. En Betragtning af alle Forholdene har derhos viist mig, at det danske Folk er fuldkomment modent til at tage en virksom Deel i Statens Styrelse." Hvidt har ikke som saa mange af hans Samtidige klynget sig fast til Absolutismen, skjønt han var opvoxet og graanet under den, og det Frihedssind, som han lagde for Dagen i farefulde Tider, bevarede sig til det Sidste; han vedblev med livlig Interesse at følge Begivenhederne, hans Kjærlighed til Fædrelandet, hans Begeistring for dets Frihed og Nationalitet kjølnedes ikke, selv i hans høie Alderdom rørte sig stedse hos ham et ungdommeligt Sind.

Hvidts Personlighed var i høi Grad elskværdig. Hans Energi og Charakteerfasthed gjorde sig gjældende i alle Forhold, og det er muligt, at hans ubøielige Villie har raadet mere end altid ønskeligt, men Hvidt kunde ogsaa baade ved sin mangesidige, praktiske Dygtighed og ved sin utrættelige Arbeidsomhed, der satte ham istand til uden nogen Hjælp selv at besørge de mange og forskjellige Hverv, som paahvilede ham, gjøre Krav paa at byde, hvor Andre maatte lyde. Og ved Siden heraf var han dog i alle Forhold saa forekommende og tjenstagtig, saa veredvillig til at yde Bistand ved Raad og Daad, at han neppe har staaet i Berøring med Nogen, som ikke skylder ham Erkjendtlighed. I Historien vil han indtage sin Plads blandt Danmarks mest fortjente Mænd. De Nulevende ville i kjærlig Erindring bevare Mindet om den af Aarene sammenbøiede, men dog kraftige Mand med de hvide Haar og de klare, milde Øine.

(Væsentlig efter Dagbladet.)

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsat fra No. 15)

Endnu i Juni 1811 var Forholdet mellem begge Kabinetter, idetmindste tilsyneladende, særdeles godt. Bernadotte behandlede Hr. Alquier meget fortrolig. Man havde for den smukke Aarstid stillet til dennes Disposition et Hoffet tilhørende Landsted og de fremmede Agenter saae med Forbauselse Kronprindsen uden videre gaae hen og bede Hr. Alquier til Middag. De tvivlede ikke paa, at der herskede den bedst mulige Forstaaelse. Men det varede ikke længe saaledes. Paa den ene Side smigrede slet ikke Napoleon Bernadottes Selvkjærlighed, idet han knap svarede paa hans Forslag; ja Alquier var i hele Maaneder uden Instruktioner fra sin Regjering, medens franske Korsarer imidlertid foruroligede den svenske Handel og Søfart. Paa den anden Side dreves Sveriges underfundige Forbindelser med England i en langt større Maalestok og Gøtheborg dannede allerede et bekvemt Forbindelsesled mellem England og Rusland. Alquier begyndte at beklage sig herover og Tonen i hans Klager begyndte snart at minde om en romersk Prokonsuls Fordringer og Hovmod. Han vilde først, at Bernadotte skulde afskedige Grev Engestøm; det var efter hans Tykke lidet passende, at det svenske Ministerium i sin Spidse saa en Mand, der var saa fiendtlig stemt mod Keiserens System. Bernadotte svarede, at Ministeren havde sin Souveræns Tillid, at han var sit Fædreland hengiven, og at det var nok; havde en Ordre fra Keiseren end jaget Baron Hardenberg ud af det preussiske og Baron Thugut ud af det østerrigske Kabinet, skulde dog ikke det Samme vorde Tilfældet med Kongen af Sveriges Premierminister. Saaledes tilbageviist indskrænkede Hr. Alquier sig til at oversende Grev Engestrøm truende Noter, hvori han lod forstaae, at Keieren nok skulde vide at bringe sin gamle Underordnede til Fornuft og forvandle hans Stolthed til den ydmyge Afhængighed, som passede sig. Han vovede i en af disse Noter at sige, at den svenske Regjerings Politik tilsidst vilde medføre samme Omstændigheder, som havde bevirket Gustav den 4des Fald. Et alvorligt Svar, dikteret af Kronprindsen, erklærede paany, „at om end Kongen af Sverige stedse nærede den faste Bestemmelse at slutte sig nøie til Frankrig, vilde han dog ikke taale, at en fremmed Agent paatrængte ham sine Raad, end mindre tillod sig at bruge Trusler." Alquier ansaa sig personlig fornærmet og afbrød enhver Forbindelse med Grev Engestrøm. Da Bernadotte efter en kort Fraværelse fra Stockholm igjen var kommen tilbage, bad Hr. Alquier om en Audience. Han fik den paa Drottningholm og da fandt en bizar Scene Sted, hvorom man har to forskjellige Beretninger. Forfatteren til „Minnen" fortæller den efter Bernadotte selv i kloge og tilbageholdne Udtryk; men vi have et andet Vidnesbyrd om denne Samtale, nemlig Hr. Alquiers eget. Den Beretning, han tilsender Hr. de Champagny om denne Samtale, giver Historikeren uomtvistelige og sikkerlig ganske nye Vidnesbyrd om det besværlige Aag, der tyngede paa Bernadotte og den Utaalmodighed, med hvilken han søgte at befrie sig derfra, uden før Tiden at udsætte sig for en Vrede, han frygtede. Det er en interessant Charakteerskildring, ved den handlende Persons Betydning ophøiet til et vigtigt historisk Dokument.

„Kronprindsen," siger Hr. Alquier, „opregnede først de

Misbrug, som han kaldte det, de franske Konsuler i Gøtheborg og Stralsund havde gjort af sin Myndighed, og raabte derpaa med kjendelige Tegn paa Uvillie: „Det er dog besynderligt, at jeg efter at have gjort dette Frankrig saa store Tjenester stadigen skal have at beklage mig over dets Agenter!"

„De har Uret, naar De beklager Dem over Frankrig, Monseigneur," svarede jeg. „Hvis De har gjort det store Tjenester, synes det mig, at det har gjengjældt Dem rigeligt. Jeg skal tillade mig at spørge Dem, hvad De har gjort for det siden Deres Ankomst til Sverige, om Frankrigs Indflydelse her er tiltaget siden den Tid, hvilke Beviser De har givet Keiseren paa Deres Interesse og Hengivenhed for ham nu i Løbet af næsten eet Aar? . . . ."

Og jeg gav mig til at opregne alle Bruddene paa Parisertraktaten o. s. v. Prindsen afbrød mig og sagde:

„Dette er Modbeskyldninger, min Herre. Jeg veed, at De beklager Dem over Hr. de Tawasts Forbindelser med Admiral Saumarez, og over at denne Officier endnu kommanderer i Gøtheborg; men jeg har ikke kunnet kalde ham tilbage uden at støde alle mine Generaler. Forresten vil jeg Intet gjøre for Frankrig, før jeg faar vide, hvad Keiseren vil gjøre for mig, og jeg vil ikke aabent slutte mig til hans Parti, før han aabent vil slutte sig til os ved en Traktat; da skal jeg gjøre, hvad Pligten byder. Jeg finder en rigelig Skadesløsholdelse og Trøst i de Følelser, det svenske Folk har vist mig. Mindet om den Reise, jeg nylig har gjort, vil aldrig udslettes af mit Hjerte! Vid, min Herre, at jeg har seet Folk, som har villet spænde mine Heste fra og selv trække min Vogn! Jeg følte mig næsten ilde tilmode ved dette Beviis paa deres Kjærlighed. Jeg havde neppe Kraft til at sige til min Suite: „Men min Gud! hvad har jeg gjort for at fortjene denne Nations Hengivenhed, og hvad vil den gjøre for mig, naar den kommer til at skylde mig sin Lykke!" Jeg har seet uovervindelige Tropper, hvis Hurraraab naaede til Skyerne, som udførte sine Manøvrer med en Nøiagtighed og en Hurtighed, der langt overgik de franske Regimenters Tropper, med hvem jeg ikke havde nødig at lade et Geværskud affyre, hvem jeg blot behøvede at sige: Fremad Marsch! Masser, Kolosser, der vilde kaste overende Alt, der staar dem iveien."

„O! det er for meget", sagde jeg, „hvis nogensinde disse Tropper komme til at staae ligeoverfor franske Korpser, maa de nok gjøre os den Ære at affyre Skud, thi de ville sikkerlig ikke kaste os overende saa let, som De synes at troe."

„Jeg veed meget vel, hvad jeg siger," sagde han, „jeg skal gjøre det samme af de svenske Soldater, som jeg gjorde af Saxerne, der under min Kommando bleve de bedste Soldater i sidste Krig."

Jeg benyttede mig af Anledningen til at gjøre nogle Bemærkninger om det Unyttige i at forøge Troppestyrken.

„Jeg er tvertimod," svarede Prindsen, „mere end nogensinde fast bestemt paa at opbyde nye Tropper. Danmark har 100,000 Mand under Vaaben, og jeg veed ikke, om det har nogen Plan imod mig. Forøvrigt maa jeg erklære mig mod Udførelsen af den Plan, Keiseren ved Erfurter-Konferentsen lagde, om at dele Sverige mellem Danmark og Rusland. . . . Jeg skal vide at forsvare mig, og han kjender mig tilstrækkeligt til at vide, at jeg er istand dertil. Ingen skal foreskrive mig Love her. Englænderne begyndte at blive mig vel fordringsfulde: nu vel, jeg truede dem med at sende 100 Kapere i Søen, og strax nedstemte de Tonen. . . . . Hvad Grunde jeg nu end forresten kan have til at beklage mig over Frankrig, er jeg dog ikke destomindre rede til at gjøre Alt for det, skjønt de Folk, jeg netop har seet, blot bade mig at vedligeholde Freden for dem for hvilkensomhelst Priis og at tilbagevise enhver Grund til Krig, var det end for at igjenerobre Finland, som de have erklæret mig, de ei tragtede efter. . . . . Men, min Herre, man behandle mig ikke foragteligt, jeg vil ikke behandles foragteligt. Jeg vil heller søge Døden i Spidsen for mine Tropper, heller støde mig en Dolk i Brystet, heller kaste mig hovedkulds i Havet, heller sætte mig paa en Krudttønde og lade mig sprænge i Luften. . . . . See her min Søn, som vil følge mit Exempel (den unge Prinds kom netop ind); vil Du ikke, Oscar?"

„Jo, min Fader!"

„Kom lad mig omfavne Dig! Du er i Sandhed min Søn. . . . ."

Jeg havde flere Gange forsøgt at trække mig tilbage, og stedse havde Prindsen holdt paa mig. Jeg var endelig kommen til Kabinettets Dør, da han sagde:

„Jeg fordrer af Dem, at De ordlydende beretter Keiseren denne Samtale."

„Monseigneur," svarede jeg, idet jeg trak mig tilbage, „jeg forpligter mig dertil, siden Deres kongelige Høihed absolut vil det."

Denne interessante Depesche er fra Midten af August 1811,

Keiser Napoleon viser „Les Dames de la Halle" sin unge Søn.

Fra denne Tid af ventede Bernadotte Intet mere af Frankrig. Vi have seet ham i et heelt Aar pleie Raad om Fremtiden og paa det mest Imødekommende tilbyde Sveriges Bistand og Understøttelse; men endelig fandt han den dobbelte Understøttelse mere sikker, som England og Rusland bøde ham, smigrende ham ei, men behandlende ham med Haan.

(Fortsættes.)

Keiser Napoleons Modtagelse af Hall-Damernes Gratulations-Deputation.

Alskens Korporationer og Autoriteter fra de høieste lige ned til Hall-Damerne og Bladet „Figaro„ have hilset paa den nyfødte Prinds i Tuilerierne; men ingen Korporations Hyldest har vakt større Opsigt, end hine Damers den 17de Marts. Modtagelsen af Deputationen fra „Les Dames de la Halle," det vil paa Norsk omtrent sige: Torvekonerne, findes i alskens udenlandske Aviser deels afbildet, deels beskrevet og skal nu ogsaa her i Billede forplantes til vort „kolde Norden." Dette sker da med Haab om at Nyhedsbladet vil times samme Ære, som „Illustrirte Zeitungs" Pariserkorrespodent fortæller er bleven hans Organ tildeel, idet nemlig de Nummere, hvori Tegningerne af Victorias Besøg fandtes (alle ligefrem tagne af de franske og engelske Blade) havde faaet Plads i en Udkant af Prindsens Pallads. Og skulde vi ikke finde det Slags Erkjendtlighed, ville vi slaae os tiltaals med den Overbeviisning, at vi have gavnet Publikum særdeles meget ved at give det et Billede til Støtte for Hukommelsen under Erindringen af Enkelthederne i en Begivenhed, der er verdensvigtig, saalænge man behager sig i at troe det. Deputationen bestod af Kvinder i et Antræk, der var saa langt fra at tyde paa nogen Simpelhed, at det snarere gav dem Adkomst til at deeltage i den parisiske „Lovstiftning" for den europæiske Modeverden. Og kan man troe Beretningerne, saa manglede de for at være taalelige Grazier kun Skjønhed og Ungdom, og denne Mangel kunde jo Prindsen selv have forebygget ved et halvt Snees Aar tidligere ot kalde dem til Parade. Men vare de ikke længer Grazier, saa vare de, hvad der til sine Tider kan være ligesaagodt, Blomstergudinder; hver af dem bar en drabelig (Tydskerne sige „wunderschön") Blomsterkost i Haanden. Keiseren, der som man veed godt forstaar Popularitetens Huustavle, modtog „Damerne" med særlig Naade. En af de yngre og smukkere traadte frem og bad paa den mest fortrolige Viis om Lov til at trykke hans Haand og lykønske ham til en Prindses Fødsel. Det fik hun da Lov til, og efterat Keiseren havde underholdt sig nogle Øieblikke med dem (Historien siger ikke hvorom), førte han hele Deputationen til Prindsens Værelse og viste dem ham. Og nu var der da en Forundring og Henrykkelse og Lykønskning over al Maade, og mange „varme Ønsker" hørtes for Keiserindens snare Helbredelse og hans keiserlige Høiheds Sundhed og Velgaaende. Høistbemeldte Høiheds Soveværelse er ifølge de paalideligste Efterretninger betrukket med blaat udsyet Atlas, der er afdeelt i Ruder. „Gesimsen er prægtig udskaaret og belagt med mat Guld. Et elegant Uhr tilligemed Vaser fra Sèvers Fabrik smykker Kamingesimsen, hvorover et Speil med en smukt udskaaret Ramme befinder sig. Gemakkets Vinduer, der gaae ud til Karousselpladsen, ere behængte med Drapperier af blaat Atlas og rigt broderet Musselin." Resten overlade vi vore eventyrbelæste Læsere at forestille sig efter bedste Evne; kun maa vi tilføie, at bagved Vuggen (ikke den af Staden Paris forærede), hvilken er gjort af „Ormolutræ" og forsynet med et beskrivelsesværdigt Omhæng, staae Senge for Opvarterskeu, Mrs. Shaw, en Englænderinde, og for Ammen, „en Bryggerkone fra Macon," hvis Navn desværre forties. Værelsets Meublement er gjort for Prindsens Skyld. Deriblandt hører en Miniaturskriverpult, der staar mellem Vinduerne og „maaskee er den skjønneste Prøve paa indlagt Snedkerarbeide." Paa Pulten har Illustr. Zeitungs Korrespondent forefundet en engelsk (?) Bibel, der da ogsaa beskrives; og hvis Forgylder med Kone og Børn tør regne paa en Biographi i hiint Blad, hvis han lever den Dag, Prindsen begynder at læse deri, og den politiske Vind imidlertid ikke maatte være kommen under Legitimisters, Orleanisters, Socialisters eller andre nuværende Daarers Direktion.

„Boghandling".

Hvad betyder dette Ord? Bogbandel veed jeg hvad er, det er Handel med Bøger. Er Boghandling ogsaa sammensat paa denne Maade? Saa begriber jeg det: det er Handling med Bøger. Den altsaa, som driver en Boghandel, er en Handelsmand; den, som begaar en Boghandling, er en Handlingens Mand. Men hvo er denne Handlingens Mand? Er det Forfatteren, Forlæggeren, Bogtrykkeren, Bogbinderen, Kjøberen, Læseren eller Recensenten?

Hvo af disse begaar en Boghandling, d. e. hvo af disse er i Handling, naar han staar i sin boglige Bedrift? Og hvorfor heder det ikke Boggjerning eller Bogdaad?

Eller er „Boghandling“ fremkommet paa samme Maade, som „Behandling“ er fremkommet af „at behandle“, „Forhandling“ af „at forhandle“? Findes der da i Sproget et Ord, som heder „at boghandle?“ I saa Tilfælde veed jeg nok, at Ordet intet andet betyder end det gamle, velkjendte: Boghandel.

Eller er ikke Ordet naturlig sammensat af „Bog“ og „Handel,“ men efter en Lov, som siger: ved Sammensætning skal „Bog“ og „Handel“ blive til „Boghandling“, „Liv“ og „Vandel“ til „Livsvandling“, „Krak“ og „Mandel“ til „Krakmandling“?

Eller er det dannet efter en Lov, som taler saaledes: „Boghandel“ er et simpelt Ord; det vækker Forestillingen om saa megen lav Trafik, som Handel med Bøger ikke kan have noget Gemeenskab med. I dette Tilfælde torde man have foretaget en „Handling“, som snart kunde kræve en ny Forvandling. Om kort Tid vil Handelen en gros tænke paa samme Maade, at den er dog noget meget mere end Handelen en détail, og blive „Grossererhandling“; Kolonialhandelen gjør efter, og sætter sig ned som „Kolonialhandling“. Saa have vi strax i alle Byer „Mode- og Galanteri-Handlinger“ i stort Udvalg, og, hvis det ikke ved Lov forbydes, vil der reise sig „Brændeviinshandlinger“ baade over og under 40 Potter. Landet kan ikke staae tilbage for Byen, det faar sin „Landhandling“, og da vil „Høkerhandelen“ naturligviis, som jo dog boer i selve Byen, være ligesaa høit paa Straa, og omdøbe sig med det fine Navn: „Høkerhandling.“

Og tilsidst vil der en Dag staae at læse et Avertissement saalydende: To nye Pieser, den ene „Om Slavehandling“, den anden „Om Sildehandling“, ere udkomne i „den A....ske Boghandling“ ved Torvet for „Heste- og Studehandling“.

Literatur og Kunst.

Af de „Æsthetiske Smaablomster fra ultima Thule,“ hvorpaa Hr. Adjunkt J. K. Christie i Slutningen af forrige Aar indbød til Subskription (se vort Blads No. 44) have vi modtaget de to første Hefter, hvert paa 5 Ark a 24 ß, og anstændigt udstyret. Disse Hefter optages af Begyndelsen af den allerede tidligere bekjendte „Spitsbergensreise,“ der imidlertid nu fremtræder noget forandret, og hvilken paa det dertil hørende særegne Titelblad betegnes som „Livsskitse i Novelleform.“ Da Anmelderen kun har seet lidet af den gamle Udgave, og disse to Hefter af den nye blot udgjøre en liden Deel af det Hele, kan det ikke være hensigtsmæssigt allerede derefter at fælde nogen Dom over Forfatterens Arbeide i Almindelighed, og indskrænke vi os her til at gjøre opmærksom paa dets Udkomst. DHrr. Ed. B. Gjertsen og Joh. N. Nielsen i Bergen ere Forlæggere.

Yule-Tide Stories. A collection of Scandinavian and North German popular tales and traditions, from the Swedish, Danish, and German. Edited by Benjamin Thorpe, Member of the Royal Academy of Sciences at Munich. Lond. 1853. XVI og 504 S. 8. Priis 5 Sh. Denne Bog er, som man seer af Aarstallet, ikke længer nogen Nyhed; men for det norske Publikum turde den dog være det, da den endnu ikke er omtalt i noget af vore Blade. Og saaledes troe vi her at burde henlede vore Læseres Opmærksomhed paa den, da den visselig fortjener det, baade fordi den er et fra Udgiverens Side dygtigt Arbeide og desuden har hentet en god Deel af sit Stof fra vort Fædreland. Thi nagtet Titelen ikke nævner Norge, optage dog Oversættelser af Asbjørnsens og Moes Folkeeventyr en Sjettedeel af Bogens Omfang. Forresten har Sverige mest bidraget til denne Samling, da den hidtil udkomne 1ste Deel af Hyltén-Cavallius's og Stephens „Svenska Folk-Sagor och Äfventyr“ deri heel og holden findes oversat. Danmark, der i Rigdom paa Eventyr staar langt tilbage for Norge og Sverige, har ydet det mindste Bidrag; Carit Etlars halvdigtede „Eventyr og Folkesagn“ har paa een Undtagelse nær været Udgiverens eneste Kilde. De germaniske Eventyr og Folkesagn ere samtlige hentede fra nordtydske Forfattere. — Oversatte Samlinger af forskjellige Landes Eventyr pleie altfor ofte at istandbringes paa Boghandlerspekulation af Folk, der intet omfattende Kjendskab have til den Literaturgreen, hvori de arbeide, og endnu mindre besidde de fornødne Sprogkundskaber, der udfordres til i Oldskrifterne at kunne forfølge de eiendommelige Træk, som den mundtlige Overlevelse har. Desto glædeligere er det da at møde en Samling som nærværende, hvis Udgiver er i Besiddelse af begge disse Egenskaber. Thorpes Oversættelser ere saaledes navnligen paa Grund af hans fortrolige Kjendskab til de nordiske Sprog i Oldtiden og Nutiden, saare heldige. Især har han i Oversættelsen af de norske Eventyr viist mærkelig Dygtighed baade til at gjengive Originalerne nøiagtig og til at bevare deres eiendommelige Aand. Det Charakteristiske er, forsaavidt det i en Oversættelse lader sig gjøre, stedse troligen gjengivet uden at Oversættelsen derfor er bleven tvungen eller usmagelig. Oversætteren sees ved sit Arbeide kun at have havt første Halvdeel af den ny Samling af de „norske Folkeeventyr“ ved Haanden, og deraf har han fornemmelig valgt saadanne Eventyr, hvortil der i den svenske Samling, som danner Bogens første Afdeling, intet Tilsvarende haves.

Narren des Glücks. Historischer Roman von Edmund Lobedenz. Denne Roman, hvoraf første Bind nylig er udkommet (hos Brockhaus i Leipzig) kan ogsaa paa en Maade have nogen Interesse for os Nordmænd; thi Scenen er henlagt til vort Fædreland — Handlingen begynder Anno 1765, midt imellem Christiania og Bergen — og dets Hovedperson er ingen Anden end Ole Høiland, denne vor bekjendte Mestertyv, som i et anseet engelsk Tidsskrift allerede for næsten 20 Aar siden betegnedes som Nordmændenes Nationalhelt. Ved Siden af Ole Høiland optræder en 24aarig tydsk Doktor Johan Fredrik Struensee (den senere Statsminister), „Pastor Lassen i Tveet,“ med Kollega Nabopræsten Bondesen og Harald Lassen, der er Sekretær hos en Politibetjent i Christiania og som saadan har at levere Politinotitser til Byens daværende Tidende (??!). Forfatteren benævner mange Ting med norske Ord, f. Ex. Dram, Sæter, Lur, og søger ogsaa at skaffe sine Personer norske Navne, nemlig ved at lade dem ende paa — sen; men hvilket Begreb han lægger i denne Endelse, begriber jeg ikke, naar han kan opstille Navne som Brunksen, Drunksen (Prokurator) og Waldersen (Frue.) Forfatteren har dog levet i Kjøbenhavn og maatte saaledes vide, at man ikke gjør nordiske Personnavne ved at sætte — sen til baade Stok og Steen, Folk og Fæ. Disse Snurrigheder har jeg stødt paa blot veed et flygtigt Gjennemsyn af Bogen; og jeg tvivler ikke om, at der vil findes mange andre, hvis Nogen ikke havde bedre Anvendelse for sin Tid, end han kunde gjennemlæse dette og de følgende — maaskee talrige Bind. Hvad Forf. forresten angaar, besidder han som bekjendt en vis Sprogdygtighed, og har leveret lovpriste Oversættelser af forskjellige Digterværker, hvoriblandt „Sakuntala.“

Christiania Theater har nu optaget paa Repertoiret igjen Münch-Bellinghausens romantiske Skuespil „Ørkenens Søn“ og givet den flere Gange i Slag. Derimod har man hverken hørt eller seet noget til det nye norske Stykke, „Gildet paa Solhoug“ siden hiin ene Gang, udenfor saavidt det har figureret paa en Plakat uden at blive givet; thi man fik istedet et af disse Direktionens Yndlingsstykker, som Folk ved alskens Kunstgreb ligesom skulle tvinges til at lære udenad. Naar man nu betænker, at „Gildet paa Solhoug“ efter en eneste Gangs Opførelse henlægges, og det nagtet det blev gunstigt modtaget af Publikum, og derhos erindrer sig den Hast, hvormed Direktionen har udstødt af Repertoiret de i den senere Tid ellers fremkomne originale norske Stykker („Anna Kolbjørnsdatter,“ Munchs to Dramer og Monsens „Gudbrandsdølerne,“) hvilke til Afvexling hellere lode sig see, ialfald end enkelt Gang, end flere udenlandske Stykker den tyvende eller tredivte Gang: da maa man bringes til at slutte, at Direktionen har bedst Lyst til at faae de norske Stykker fra Haanden saa snart som muligt og — lagte ad acta. Theatrets Fordeel kan ikke diktere en slig Fremfærd; thi seeværdige norske Stykker ville, givne til enkelte Tider, altid trække ligesaa godt som almindelige udenlandske. Der kommer stedse endeel nyt Publikum til Byen, og dette vilde gjerne see vore faae hjemmegjorte Dramer og ialfald tage tiltakke med dem for en Aftens Skyld. Og om end Landsmandskabet ikke bør tjene til at fremme og forsvare det Slette inden Kunstens Omraade, saa har det dog Tilladelse til forsaavidt at ytre sig: at man hellere taaler det taalelige Norske, end det taalelige Udenlandske. Kunsten fordrer ikke noget saa urimeligt, som at Blodet, tiltrods for Ordsproget, skal være „tyndere end Vand.“

Et Stillebensstykke af C. A. Printz. Düsseldorfer Journal for 14de Marts indeholder følgende: „Af Nordmanden C. A. Printz er for Tiden et smukt „Stilleben“ udstillet i den Schulte'ske Kunstsalon, hvilket i mange Henseender minder om den afdøde Jacob Lehnen's større Malerier. Paa et Kjøkkenbord ligger Vildt og Fjærkræ ved Siden af alskens andre Rekvisiter til et godt Taffel, ja, de af en Kurv fremstikkende fede Lerker og Ortolaner lade endog slutte til et lukullisk Maaltid. Saamegetmere har den lystne Kat Opfordring til at føre sig et ubevogtet Øieblik til Nytte, og fra Stegepandens nedrige Skjæbne at unddrage en farvespillende Isfugl, som den selv bedre kan fortære i dens Naturtilstand. Naturretten bliver med stor Virtuositet haandhævet af Katten — den slaar Labbens Kløer i den blaa Fjæder og vil strax hugge Tænderne i, og i samme Øieblik er med et Spring fra Bordet Byttet væk. Naturtroskab og Livfuldhed, den væsentligste Ynde ved slige Billeder, er det i høi Grad egen.

Norge.

Christiania. Paa Foranledigelse af en Indsender i Chr.-Posten berigtiger Hr. A. Ingemann i samme Blad for 25de April en i Forvalter Hansens Biographi (vort forrige No.) indløben Feiltagelse med Hensyn til Broen over Aagaards-Elven saaledes, at den Plan og Tegning, der var forfattet af en duelig Ingeniørofficier, sees, ikke at være bleven befulgt af Hr. Hansen ved Broens Opførelse.

— Den 24de afsagdes Høiesteretsdom i den mod Kapitain-Vagtmester C. A. Nannestad anlagte Sag i Anledning af hans hemmelige Afreise til Amerika m. V., hvorved han dømtes til at have sin Charge forbrudt, tilpligtedes at betale Armee-Departementet paa Statskassens Vegne 387 Spd. 53 Skill. samt at hensættes i Fæstningsarrest i 3die eller strengeste Grad indtil Betaling skeer.

— Christiania Haandværkerforening har ladet udgaae en Indbydelse til Aktietegning „til en Eiendom, passende til Bazar-Forsamlings-Lokale for Christiania Haandværkere.“ Hver Aktie er ansat til 20 Spd.

— Studentersamfundet gav i Mandags en Kommittee det Hverv, at træffe de fornødne Forberedelser til det paatænkte Studentertog til Upsala. For at faae en Oversigt over hvilket Antal der kan paaregnes som Deeltagere, indbyder denne Kommittee i Dagbladene for 24de og 25de April akademiske Borgere til at tegne sig paa en fra idag (Løverdag) af udlagt Liste i Studentersamfundet. Detaillerne for Reiseplanen ere endnu ikke angivne; kun er bemærket, at Touren antages at ville foregaae pr. Dampskib herfra til Gøtheborg og derpaa ad Kanalveien om Stockholm til Upsala, samt at den i det Hele vil vare i 14 Dage, idet man forlader Christiania den 14de Juni og kommer tilbage den 27de.

— Forhøret i Anledning af Branden oppe ved Sagene har ikke bragt til nogen Vished om den egentlige Aarsag til Ildens Opkomst. — I Søndags var Størsteparten af Byens Noblesse oppe ved Brandstedet og besaa det. Hvis der, som man har gjort os opmærksom paa, ved slige Leiligheder udstilledes Bøsser, hvori de, der ønskede det, efter Behag kunde lægge nogle Skilling til de Brandlidte, vilde der utvivlsomt indkomme langt mere, end naar Bidragene indsamles ved Bøsser, udstillede i Boutiker, hvor Folk af Mangel paa Fremfærd ikke saa lettelig gaae hen, især naar de blot kunne afsee nogle Skilling.

— Til Sagfører ved Underretterne er under 19de April autoriseret Exam. jur. A. Willoch, under 25de April Kand. jur. H. F. Müller.

— Under 21de April er Hans kongelige Høihed Prinds Oscar Frederik udnævnt til Generalmajor i den norske Armee og til Kontreadmiral i den norske Marine.

— Under s. D. er Statsraad F. Stang efter den af ham indgivne Ansøgning bevilget Afsked i Naade fra sit Embede med 2500 Spd. aarlig af Statskassen i Vartpenge. „Hs. Maj. beklager høiligen, at den Statsraad Stang tilstødte Sygdom saa tidligt berøver Staten hans nidkjære og fortjenstfulde Virksomhed.“

I Forbindelse hermed er Amtmand i Hedemarkens Amt A. C. Manthey udnævnt til Statsraad og befalet midlertiden at overtage Bestyrelsen af Revisions-Departementet.

— Den 9de denne Maaned er Hofstaldmester, Chargé d'affaires ved det belgiske Hof, Baron F. H. A. Ferdinand af Wedel-Jarlsberg udnævnt til Envoyé extraordinaire og Ministre plenipotentiaire ved det østerrigske Hof og Generalkonsul i Hamburg, K. Ad. Sterky til Chargé d'affaires hos de frie Hansestæder.

— Under s. D. er Præst ved Akershuus Fæstnings Strafarbeidsanstalt J. B. Lund udnævnt til Præst ved Christiania Tugthuus; Kand. theol. A. W. Støren, til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Spydebergs Prstg., A. W. Dircks; Bureauchef i Dept. for det Indre, K. F. Bendeke. til Byfoged og Byskriver i Arendal; Kand. med. C. H. Hirsch, til Distriktslæge i Nordfjords Distrikt; Exam. med. L. O. Follum til Distriktslæge i Altens Distrikt; Kapitain og Divisionschef i 2den akershusiske Infanteribrigade, J. W. Michelet, til Overtoldbetjent i Drammens Tolddistrikt; Undertoldbetjent i Christianssunds Tolddistrikt, A. S. Hegge, til Overtoldb. i samme Tolddistrikt; Chefen for 5te Bataillon under Artilleribrig., Oberstl. C. F. Staib, til Felttøimester; Auditør i Artilleribr., P. J. Stub, til Brigadeauditør i Kavalleribrig. og Garnisonsauditør ved Akershuus Fæstning; Premierl. og Brigadeadjutant ved den christianssandske Infanteribrigade, H. M. Fleischer, til Brigadeauditør ved den christianssandske Infanteribrig. og Garnisonsauditør i Christianssand, samt Boghandler i Throndhjem, C. H. F. Köhler, til Dispacheur.

— Under s. D. er Postmester i Moss, B. A. Wærner og Chefen for meldalske Kompagni af throndhjemske nationale Jægerkorps, Kapitain O. Knudsen, efter Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade med aarlige Pensioner respektive 500 Spd. og 200 Spd.

— For at lette Adgangen til Ladegaardsøen for dem af Christiania Indvaanere, der tilfods ville besøge det kongl. Parkanlæg, har Hs. Maj. Kongen skjænket et Bidrag af 150 Spd. til Fortsættelse af Fortouget fra Skarpsno til Tydskestranden, paa det Vilkaar, at dette Fortoug sættes i Forbindelse med Ladegaardsøen.

— DHrr. O. Pihl, W. Ihlen og H. H. Brodtkorb indbyde til Aktietegning til Istandbringelse af regelmæssig og daglig Dampskibsforbindelse mellem Christiania, Ladegaardsøen og Sandviken. Der tiltrænges en Kapital af 12,000 Spd., for at Sagen efter den udkastede Plan skal komme igang, og 2de Dampskibe, det ene til 8000 Spd., skal da anskaffes. Hver Aktie er ansat til 100 Spd. Der er allerede dannet et Aktieselskab med en Kapital af 3—4000 Spd., der har valgt de nævnte Mænd til Bestyrere.

Kongsberg. Fra Sandsver afreiste 18de April til Amerika over 60 Personer.

Lillesand. Ved Fraflyttelsen herfra til Mandal efter en niaarig Virken som Læge har Hr. Th. Røscher fra Stedets og Omegnens Indvaanere modtaget som Erkjendtlighedsbeviis for udvidst Duelighed og Nidkjærhed en Sølv-Frugtvase med Inskription.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Professor og Rektor S. S. Meisling, bekjendt som Oversætter af mange af Oldtidens Forfattere, er nylig afgaaet ved Døden. Han var født i Kbhavn. 1781, og afgik paa Vartpenge ved Helsingørs Soles Nedlæggelse i 1839.

England. Times beretter, at Stipulationerne for Fredstraktaten forbyde Gjenoprettelsen af alle russiske Forter paa den tscherkessiske Kyst, samt ved det sorte Hav.

Rusland. Nesselrode har taget Afsked som Udenrigsminister og Grev Orlow er istedetfor Fyrst Tschernitschew bleven Præsident i Rigsraadet og Ministerraadet.

Amerika. Komitteen for de udenlandske Anliggender har den 7de April indstillet til Senatet i de Forenede Staters Kongres, at der til Ophævelse af Traktaten med Danmark (ang. Sundtolden) ikke udfordres nogen Beslutning af den lovgivende Forsamling.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 18. | Udkommer hver Løverdags Aften | 3die Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Landbrugets nærværende Tilstand, bedømt efter Pariserudstillingen.

(Efter Leonce de Lavergne.)

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

I nævnte Henseende have de øvrige Agerdyrkningsgrene endnu flere svage Sider. Jeg er som enhver Anden en Beundrer af Tobak, af Liin, af Kaal og af Krapplanten (garance), men jeg spørger mig undertiden selv, om ikke det Arbeide og den Gjødsel, man ødsler paa disse Ting, skulde kunne finde en bedre Anvendelse. I alle Fald er deres Hovedfeil mere at fæste vore Agerdyrkeres Blik paa den Høst, som udmavrer, end paa den, der nærer. Idet man seer alle disse Rigdomme, skulde man vel ikke falde paa, at det Land, som frembringer dem, i tre Aar har lidt af en vedvarende Hungersnød, og at det under almindelige Tider neppe kan brødføde en Folkemængde, der i Antal ikke er Halvten saa stor som Englands. Det er imidlertid den rene Sandhed. Der gives mange Grunde til denne Anomali. Og skulde vel ikke Smagen for Agerdyrkningsgrene, der danne en Undtagelse fra Regelen, her have nogen Vægt? Mindre tilbøielig til ubetinget at udelukke, end Englænderne, indrømmer jeg disse smukke Produkters Berettigelse som det, der sætter Kronen paa en fuldendt Agerdyrkning; jeg vil blot erindre om, at de kun kunne være tilfældige. Agerdyrkningens Hjørnesteen hviler andetsteds, og vel maa vi have forsømt den, siden vi ikke naae til Maalet. Nogle nye Planter have vist sig i Aar. Først i Rækken maa man stille Sukker-Sorgho, der er bragt fra China af Hr. Montigny, fransk Konsul i Sanghai. Denne Plante er allerede bleven Gjenstand for meget alvorlige Forsøg. Man har beskjæftiget sig meget med den i Departementerne Var og Bouches-du-Rhone. Hr. Sicard fra Marseille har udstillet Sukker, Sirup, Viin, Brændeviin, Eddike og Cider af Sorgho. Hvad siger jeg? Man har endnu Meel, Bundfald og Gryn af Sorgho, og for at sætte Kronen paa denne encyklopædiske Plantes Egenskaber, har man sorghisk Syre, man har Carmin, Sepia og forskjellige Farver paa Silke og Uld med Kolører, som ere udvundne af Sorgho.

Se det er, haaber jeg, en brillant Debut. Man beretter, at Parmentier, som vilde gjøre Poteten populær, en vakker Dag gav en Middag, hvor denne Rodfrugt var Hovedsagen ligefra Suppen til Desserten. Hr. Sicard gaar allerede fra første Øieblik af længer end Parmentier. Vi ville faae at see, hvorledes hans Forhaabninger ville falde ud. Sukker-Sorghoen er etslags Børste-Hirse, der hæver sig til 2 Metres Høide, og hvis Dyrkning ikke synes vanskelig. Der er ingen Tvivl om, at den kan akklimatiseres. Man har paa forskjellige Punkter af Frankrig saaet adskilligt af den og overalt har den skudt op. Dens Stængel frembringer Sukkersubstantsen. Den meelagtige Materie indeholdes i dens Frø. Den har allerede for lang Tid siden været kjendt af Senegambiens Negere, som af den have vidst at udvinde baade berusende Drikke og nærende Grød, hvoraf man kan slutte, at den i Særdeleshed vil lykkes i Afrika.

Foruden Yaken, denne Oxe fra Thibet med Faareuld, som man i dette Øieblik søger at naturalisere i Jura-Bjergene, skylder man desforuden Hr. Montigny en ny Rodfrugt, „Ignamen," fra China, der, som man paastaar, skulde kunne træde istedet for Poteter, dersom Potetessygdommen ikke vil kunne hæmmes. De Forsøg, man har gjort i „Jardin des Plantes," synes at have faaet et heldigt Udfald. Kogt i Asken, siger Hr. Decaisne, antager den en Konsistense, der i Udseende og Smag minder om den bedste Potet. Ved Knusning vil det være let at forvandle den til et virkeligt Meel, der vil indeslutte en vis liimagtig Substants, som ei findes i det egentlige Bundfald. Jeg ønsker Intet heller end at kunne troe paa enhver Fortjeneste hos disse nye Opfindelser. Jeg tvivler imidlertid paa at Sukker-Sorghoen er meget bedre end Maisen, som frembringes under de samme Betingelser, og den chinesiske Igname vil venteligen neppe kunne overgaae Topinambouren, som i alle Fald for Dyrenes Vedkommende meget vel kan træde i Stedet for Poteteten. Direktøren for Landbrugsskolen i Beyrie (Landes) forsikrer at have faaet 100 Hektoliter paa Hektaren.*) Jeg har selv talt 700 Fold paa dem, der ere blevne affendte til Udstillingen.

Jeg har forladt Storbritannien, og har talt blot om Frankrig, fordi den nationale Følelse har henrevet mig. Dear, dear Land, som Shakspeare siger. Jeg burde, for at være retfærdig, have givet de Lande Forrangen, som, uden ganske at komme op mod England, endnu ere os overlegne. Belgien, Nederlandene, Schweitz, Saxen, Lombardiet, Bøhmen danne en Gruppe af 30 Millioner Hektarer, der, hvad Produktionen angaar, meget nærme sig Storbritannien. Middeltallet af Folkemængden stiger der til 100 Indvaanere pr. 100 Hektarer, medens vort kun gaar op til 68. Frankrig er i Virkeligheden kun den Tredie i Rangen.

Belgiens middels Bruttoudbytte kommer op mod det engelske, omendskjønt dette er udvundet ved en anden Fremgangsmaade; thi Belgien er især deleshed den udstykkede Eiendoms og den indskrænkede Agerdyrknings Land. Kjød og Korn danner der de 5/6 af Produktionen, en Sjettedeel dannes af de industrielle Planter. Det ere disse sidste, som ere Udstillingens Ære; i Almindelighed beslutter man sig sjelden, saaledes som Englænderne uden videre have gjort, til at udstille Halm og Hø. Linet fremfor Alt er af udmærket Skjønhed. Jeg har til samme Tid med Glæde bemærket Korn, Bælgfrugter og Fourage, vundet i de mest ufrugtbare Dele af Flandern og Luxemburg. Belgien har allerede for en Tid siden søgt at drage Nytte af sine udyrkede Landstrækninger, og det har en hurtig Fremgang, takket være en Deel Forholdsregler, hvis Exempel det vilde være godt at følge, dersom vor nationale Stolthed tillod os at laane Noget af den, vi allerede har laant saa meget af. Lykkelige Land! som under Europas sidste Krampetrækninger har vidst at bevare Orden, Frihed og Fred og som kun lider af de begunstigede Landes Onde, af Overbefolkning.

Nederlandenes fornemste Rigdom bestaar i deres Græsgange, og følgelig i deres Kvæg. Deres sande Udstilling har derfor vist sig i Konkurs af reproducerende Dyr, hvor deres Kjøer, de smukkeste i Verden, have opvakt en velfortjent Beundring. Af Agerdyrkningsprodukter have de næsten Intet sendt til Industriudstillingen. Det er Skade, thi den hollandske Nation anseer kun den engelske for at staae over sig i Agerbrug og den hollandske har Æren af at have været dennes Forløber. England har lært Alt i dens Skole, selv Friheden, som er Moder til det Øvrige. Schweitz har ogsaa uden Tvivl tænkt, at dets Kvægudstilling var tilstrækkelig. Kongeriget Saxen er bleven repræsenteret gjennem det smukkeste af dets Produkter, den fine Uld nemlig af dets berømte Faarerace fra Negretti. Tydsklands Rhinprovindser have sendt sit Korn og Meel, sin Tobak, sin Hamp, sine rhinske Vine, sin Humle, sin Kirsch fra Schwarzwald, sine Brændevine af Korn, af Blommer og af Potetes, sit Sukker, sit Alkohol af Runkelroer; thi denne franske Industrigreen er nu bleven naturaliseret der. Lombardiet sit Riis, sit Mais, sin Silke og sin Ost, Bøhmen sin Uld, der rivaliserer med Saxens, og sit Runkelroersukker, der rivaliserer med vort. Disse Prøver give en høi Idee om Agerdyrkningens Standpunkt i disse Landstrækninger.

Efter Lombardiet kommer Resten af Italien tilligemed Frankrig i 3die Rang. Paa nogle Punkter af denne Halvøe, som ved Genuas Bredder og i Hertugdømmet Lucca, har Agerdyrkningen naaet en høi Grad af Fuldkommenhed, paa andre Steder, som i Sardinien og paa Sicilien, staar den paa et ynkeligt Standpunkt. Kort, Middelsudviklingen af Agerdyrkningen maa være den samme som hos os og Folkemængdens specifiske Antal er dog større. Se, det er hvad Italien har tilbage af sin fordums Glands. Uden Agerdyrkningsakademiet i Florentz, som har givet os en fuldstændig Samling af toskanske Produkter, skulde den italienske Agerdyrkning aldeles have manglet ved Udstillingen. Dens nuværende Tilstand er imidlertid ikke at foragte, og havde den end ikke noget Nyt at lære os, bør dog Italiens Navn aldrig mangle, naar der handles om et Skue af Civilisationens Værker. Det er endnu ikke saa lang Tid siden, at den italienske Agerdyrkning var den første i Europa. Chateauvieux og Sismondi have omtalt den med de mest enthousiastiske Udtryk.

Det var et smigret Portræt, Simondi havde udkastet. Vi vide det nu. Han havde taget et eneste Punkt, Dalen ved Nievole, som Typus for et helt Landskab og hans Had til det betalte Forpagtningssystem, som havde Overvægten i England, har skjult for ham Uhensigtsmæssighederne ved Meieriet, som finder Sted i Toskana. De Herrer Ridolfis Publikationer i agronomiske Værker borttage enhver Tvivl om hans Vildfarelser. Der er ikke destomindre meget Sandt i hvad han har skrevet, og om end Mekanikens, Chemiens og de øvrige til Agerdyrkningen hørende Videnskabers Udvikling, — samt Kapitalernes Ophobning tilsidst have hævet det engelske Jordbrug til en større Høide; — om end Frankrig under 30 Aars Fred og Frihed har gjort Fremskridt, som have udjævnet Afstanden, — saa er det dog ikke destomindre vist, at Italien har været foran for os ikke alene i det XV og det XVI Sekulum, men ogsaa i senere Tider. Lader os ikke glemme, at Lombardiet, om end ved Erobring fraskilt, dog af Naturen udgjør en Deel af Halvøen.

Frankrig og Italien slutte Rækken af de nogenlunde vel dyrkede Lande, og som Alt der ikke staar lige høit, kan man anslaae deres Andeel til 40 Millioner Hektarer, saaledes at der i hele Europa kun gives 100 Millioner Hektarer, som frembringe omtrent det, de kunne frembringe under den agronomiske Indsigts nuværende Tilstand.

Man kan dele Resten i tvende nye Grupper, som altsaa ville blive den fjerde og femte i den nedadgaaende Række. Den fjerde indbefatter den iberiske Halvø, det vil sige Spanien og Portugal, hele Mellemeuropa, eller den største Deel af Keiserdømmet Østerrig, det egentlige Preussen, Hannover, de to Hertugdømmer Mecklenburg og de nordiske Stater, det vil da sige Danmark og de dyrkelige Dele af den skandinaviske Halvø. Den hele Udstrækning af denne Gruppe beløber sig til 200 Millioner Hektarer og Middelbefolkningen til 40 Beboere paa Kvadratmilen. Den sjette og sidste dannes af det orientalske Europa, indbefattende Tyrkiet, og europæisk Rusland, hvis umaadelige Omfang (500 Millioner Hektarer) kun indeholder 15 Beboere paa Kvadratmilen. Belgien har ti Gange mere.

Det er uden Tvivl underligt, at sætte i samme Række det brændende Portugal og det kolde Danmark. Sandheden vil dette. Disse to Landes Frembringelser bestaae ikke af de samme Elementer, men i sin Heelhed ere de lige, det vil sige de ere lidt meer end Halvparten af vore. Spanien og Portugal have sendt Mais, Vine, tørre Frugter, Olie, hvilket bringer En til at beklage, at disse Landstrækninger, saa favoriserede af Solen, ere saa aldeles berøvede Arbeide. Dertil har Spanien føiet Uld af sin gamle Merino-Race, Stammen for alle Racer i Europa med fiin Uld; men hvad enten nu de spanske Faar ere vanslægtede, hvad heller de kun have havt den Feil at blive staaende paa samme Punkt, medens deres fremmede Descendenter have gaaet frem, saa kan deres Uld dog ikke meer udholde Sammenligning hverken med vor, heller ikke med Saxens, eller Bøhmens. Det egentlige Preussen har kun skaffet faa Produkter, som det har søgt at beskytte ved den store Czars Navn, Grunderen af Agerdyrkningsinstitutet i Mæglin paa Brandenburgs Sandsletter. Østerrig har gjort meget meer, det er næstefter Frankrig den Stat, som har taget mest Deel i Udstillingen, dets Vine fornemmelig danne en Pyramide, som forbauser Alles Blikke. Naar man undersøger denne smukke Udstilling fra det østerrigske Monarchi, som indbefatter Lombardiet og Bøhmen, to af de rigeste Lande i Verden, og der indeslutter paa samme Tid Egne saa frugtbare som Ungarn, forbauses man over at Middelsudviklingen af Jordbruget der ikke skulde være større.

Det indehaver ogsaa alle Klimater og hvis Agerbruget overalt var saa blomstrende som paa dets to Yderkanter, skulde det kunne nære 100 Millioner Beboere. Det har dog ikke flere end Frankrig, omendskjønt dets Udstrækning er meget større. Dersom man kan dømme af de Exempler, som vi have under Øinene, hersker der for Øieblikket en stor Rivaliseren der. Aristokratiet, som besidder umaadelige Landstrækninger, synes at sætte som Maal for sin Ærgjærrighed at gaae i de engelske Stor-Godsers Fodspor, og ved Siden af de keiserlige Landbrugsskoler figurere paa Listen over Udstillerne de største Herrers Navne.

*) I f. Nr. var Hektar urigtigen gjengivet med 1 „Maal"; thi den er omtr. 10 Maal.

Det ottomanniske Herredømme, af end større Udstrækning end Keiserdømmet Østerrig, er kun repræsenteret af et lidet Antal Prøver, der ere meer kuriøse end nyttige. Jeg skulde ikke ville sige for meget Ondt om Tyrkerne, der for Øieblikket ere vore Allierede; men i Sandhed naar man tænker paa, hvad de have gjort med det ypperligste Territorium, saa kan man ikke lade være at være forbitret paa dem. Overalt, hvor en Tyrk sætter sin Fod, siger et syrisk Ordsprog, bliver Jorden ufrugtbar i hundrede Aar. Man faar haabe, at det allierede Europa ved Enden af den nuværende Krig vil paalægge det ottomanniske Barbari andre Regjeringsprinciper, og at den christne Befolkning, den eneste, der arbeider, vil omsider see sin endelige Befrielsestime at slaae. Disse smukke Landstrækningers Flor er kun paa den Betingelse mulig.

Det stakkels lille Grækenland har villet tilbyde sin Kontingent. Ulykkeligviis er det Smukkeste ved dets Produkter deres Navne. Hvede fra Sparta, Gryn fra Theben, Mais fra Olympia, Bønner fra Argos, Lindser fra Mantinea, Krap fra Scyros, Mandler fra Ægina, Silke fra Messina, Tobak fra Epidaurien, Rosiner fra Korinth, Honning fra Hymettus, Viin fra Piræus, Oliven fra Athen. Det er umuligt at undgaae at bæve, naar man paa en simpel Etikette læser disse magiske Ord. Jo større Fortiden er, jo meer piinagtig synes os Nutiden. Et Fragment, der med Nød og Neppe er skilt fra Tyrkiet, bærer Grækenland end det fordærvelige Segl, som Aarhundreder af Trældom har paatrykt det. Allerede i nogle Aar nyder det Friheden; men hvad vil vel et Fjerdedeels Sekulum sige for at reparere saa gamle og saa dybe Ødelæggelser. Næsten overalt har Jorden selv været ødelagt og Klippen viser sig i sin Nøgenhed.

(Fortsættes.)

Den pommerske Krumstilk, en ny og meget værdifuld Æblesort.

Som man vil erindre, var Hr. Schübelers Børsudstilling i forrige Høst især rig paa fortrinlige Æblesorter. En af disse findes nu udførligen beskrevet i et tydsk Tidsskrift for Havevæsenet, nemlig i „Monatsschrift für Pomologie und praktischen Obstbau von Garteninspektor Lucas und Superintendent Oberdieck" (Februar-Heftet for iaar), og denne Beskrivelse ville vi nedenfor i Uddrag gjengive, ikke alene fordi det er ret artigt at see en norsk Udstilling af Landbrugsgjenstande paaagtet i Udlandet, men ogsaa fordi Beskrivelsen, da den er affattet af en sagkyndig Mand, kan have Nytte for Haveelskere. Ialfald kan den tjene til at henlede Opmærksomheden paa en fortrinlig Æblesort, der er særdeles passende for vort Veirlag, og endog modnes saa langt nord som ved Throndhjem.

Forøvrigt kan hiin Beskrivelse tjene til at vise Vigtigheden af deslige Udstillinger, som de Schübelerske, idet Videnskaben ved dem faar Anledning til at udvide sig ved Kjendskab til nye Arter,*) paa samme Tid som den giver en uskatteerlig Veiledning for den praktiske Bedrift; og ved denne gjensidige Haandrækning af Videnskab og Praxis ville saaledes begge finde sig særdeles vel tjente. Det Resultat, der allerede er opnaaet af hine Udstillinger, er imidlertid endnu kun ringe, i Forhold til det, der vil kunne naaes, om de fremdeles maatte gjentages med samme Iver og kyndige Ledelse som hidtil.

„I Høsten 1855 fandt i Christiania en meget interessant Udstilling Sted af Produkter af norske Landbrugs- og Havedyrkningsprodukter. Et Sortement af omtrent hundrede Frugtsorter, for det meste Æbler, fra meget forskjellige Egne fra hiint paa Naturskjønheder saa særdeles rige og ved sin Kultur saa høist interessante Land fik jeg mig tilsendt, for nærmere at undersøge og bestemme de allerede bekjendte og beskrevne Frugtsorter. Enhver, som her saa disse smukt farvede og særdeles godt udviklede Frugter, ytrede sig med udeelt Forbauselse over, hvorledes der under saa høie nordlige Bredegrader kunde voxe saa smuk og for det meste meget god, ja for en Deel virkelig fin og ædel Bordfrugt. Naar jeg har endt mine Undersøgelser og fra min ærede Ven, Hr. Dr. Schübeler, Konservator ved den botaniske Have i Christiania, indhentet nogle Underretninger, som nødvendigen udfordres for Fuldstændighedens Skyld, skal jeg senere tillade mig at meddele en særskilt Beretning om denne smukke Samling af norske Frugter.

Her vil jeg kun meddele en Beskrivelse med Afbildning af en ved Tydsklands Nordkyster og i Norge udbredt Æblesort, hvortil jeg er foranlediget ved en Beretning derom i „Eldenaer Archiv" 1855, II, S. 177, af vor ærede Medarbeider F. Jühlke. Han meddeelte mig tidligere en Beskrivelse med Tegning af et i Pommern og Mecklenburg, samt paa Rügen meget udbredt Æble, som man der benævner „Romeræble" og „Krummstiel."

Dette har aldeles ikke videre Lighed med den rhinske „Krumstilk", som ogsaa kaldes stribet Romeræble, end at Stilkhuulheden hos begge er ganske forskudt eller udfyldt ved en kjødagtig Udvæxt, samt at Stilken ofte kun er en kjødagtig kort Kjødtap. Jühlke foreslaar, at kalde dette Æble „Pommersk krumstilket Æble." I det ovenfor nævnte landvidenskabelige Tidsskrift meddeler nu Jühlke en udførlig Beretning om dette Æble, og af denne skal jeg her gjengive nogle Uddrag.

Han siger om Udbredelsen af dette Æble og om dets Værd, at det findes i Nyforpommern og paa Rügen saavel i den fattigste Huusmands, som i den velhavende Godseiers Have sammen med den ædleste Bordfrugt; i Nordtydskland fortjener det en saameget større og almindeligere Udbredning, som det sjelden slaar feil og i rigeligt Maal lønner den derpaa anvendte Møie.

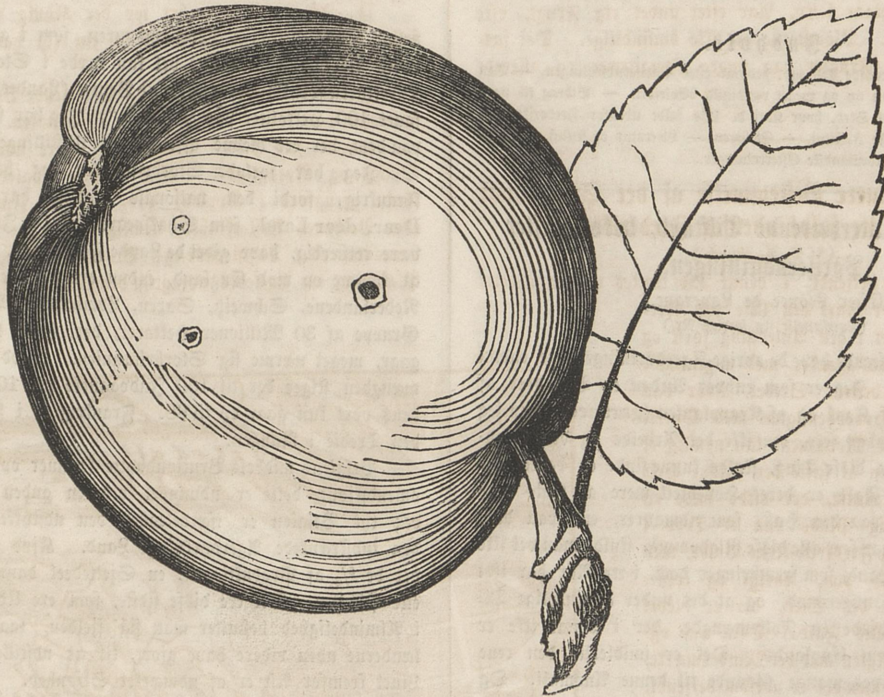
*) Paa Schübelers sidste Udstilling fandtes ifølge Kyndiges Udsagn ikke mindre end fem nye Æblesorter.

Omendskjønt dette Æble under Forholdene i Eldena kun er af anden Rang, saa sætter man dog i Pommern og paa Rügen overordentlig Priis paa det paa Grund af dets fortræffelige Egenskaber og betaler det høit. Selv for de langt ædlere Sorter, som Guldparmäner, Orleans-Reinetter o. A., opnaar man aldrig en saa høi Priis. Efter en Middelpriis for tyve Aar gjælder en berliner Scheffel (omtr. $^2/_5$ norsk Tønde) $2^1/_3$ Rth. eller omtrent 1 Spd. 66 Skilling; i Aaret 1855 blev den betalt med 6 Rth. eller 4 Spd.

I Hardanger, en af de paa Frugt rigeste Egne i Norge, er dette Æble meget udbredt og kaldes der „Granatæble." Jühlkes Beskrivelse og Tegning tillade ikke et Øieblikś Tvivl om, at begge Frugter ere fuldkommen identiske.

I det Følgende meddeler jeg nu den Beskrivelse, som jeg har udkastet efter de fra Norge erholdte Exemplarer, tilligemed den Afbildning, som allerede tidligere var forfærdiget for Maanedsskriftet efter en Tegning af min ærede Ven Jühlke. Istedetfor Navnet „Pommersk krumstilket Æble" havde jeg rigtignok ønsket at kunne sætte „Nordisk krumstilket", som mere betegnende for dets Udbredelse i Norden, men da Jühlke allerede har beskrevet denne Frugtsort under ovenstaaende Navn, maa det forblive derved.

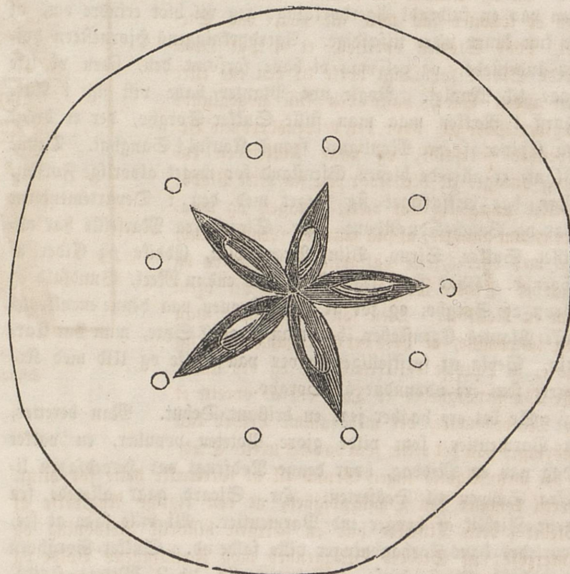
Dette Navn var saa meget mere grundet, som samme Sort Æble ogsaa var indleveret fra Throndhjem. Berghaus trækker Grændsen for Frugtavlen netop over 63° 25′, hvor Throndhjem ligger, og saaledes maa vel dette Æble af de hidtil bekjendte være det, der bliver dyrket længst mod Nord*). Desværre havde de to derfra stammende Exemplarer lidt Noget ved den lange Reise, ved oftere Ind- og Udpakning og vel ogsaa ved Beføling under Udstillingen. Om disse Throndhjemmeræbler har jeg noteret mig som Frugtens Værd: „et behageligt, viinsurt Decemberæble med mørt Kjød." De adskille sig fra Hardangerfrugterne ved sin langt grønnere Grundfarve og derved, at deres Rødme kun bestod i en mat, rødagtig Schattering med neppe kjendelige Striber. Kjødtappen i Stilkhuulheden var hos det ene Exemplar meget stor og fingertyk, hos det andet kun i ringere Grad udviklet.

Pommersk Krumstilk.

Længdesnit.

Tversnit.

Om Hardanger i Bergens Stift kan jeg med Hensyn til det der herskende Klima meddele Følgende: Havets Nærhed og de beskyttende Fjelde frembringe her et for den 60de Bredegrad ualmindelig mildt Klima. Vintertemperaturen i de tre koldeste Vintermaaneder er kun ÷ 3° R. og i de tre varmeste Sommermaaneder + 13° R., medens Aarets Middeltemperatur udgjør + 5,8° R. Dette milde Klima, siger Tønsberg i sit Pragtværk: „Norske Nationaldragter," som tillader Dyrkningen af mange finere Frugtsorter, hvoraf Hardanger er berømt, er saa meget mærkværdigere, da Folgefonden, en af Norges betydeligste Isbræer, bedækker Fjeldene paa den vestlige og sydlige Bred af Fjorden indtil 2000 Fod over Havet. Denne glimrende Isbræ med de steile Fjelde, de venlige Gaarde og den blaa Fjord ved deres Fod, gjør uden Tvivl Hardanger til en af de mest maleriske Egne i hele Norge.

*) I Ly modnes Glasæbler endnu 10 Mile nordenfor Throndhjem.
Red. Anm.

Det pommerske krumstilkede Æble (Jühlke).

Form: Middelstort, afstumpet kugleformigt Æble af et smukt, indbydende Udseende. Frugtens Hvælvning er temmelig ujævn og i Almindelighed afbrudt ved fem flade Ophøininger, som gaae fra Bægeret til over Midten, men som ikke hæve sig til virkelige Ribber. Rundingen indtager hele Midten af Frugten og bliver kun ubetydeligt mindre henimod Stilken og Bægeret, hvor Æblet danner afstumpede Flader,

Bægeret: Bredbladet, meget udviklet, aabent; Smaabladene opadstræbende i en temmelig dyb, med nogle fine Folder og flade Ophøininger omgiven Fordybning.

Stilken: meget forskjellig, undertiden 1 Tomme lang, kjødagtig og deels træagtig, i en vid, dog sædvaulig ved en kjødagtig Fremvæxt forsnævret, med fiin, kaneelfarvet Rust beklædt Huling; ofte er ogsaa Hulingen ganske tillukket og istedetfor Stilken findes da kun en tyk kjødagtig Kjødtap.

Skindet: glat, glindsende, noget smidigt; Grundfarven høi citronguul indtil lys Guldguult, paa Solsiden for Størstedelen bedækket med en smuk, mørk karmosinrød Farve, stribet og marmoreret, og denne røde Farve bliver i den stærkeste Sol til dybt Blodrødt. Af Punkter finder man paa Frugten kun

fine, for det meste grønlige Skalpunkter i Grundfarven, og fine guulbrune Punkter i den røde Farve. Desuden har enhver Frugt enkelte sorte fordybede Pletter.

Kjødet: saftigt, af en sødligsuur Viinsmag, hvidt, spillende i det Gule, mere fiint- end grovkornet; af en noget krydret Lugt, naar Frugten er fuldmoden.

Kjernehuset: lidet aabent; Kammerne trange, ethvert indeholdende en Kjærne.

Bægerrøret: en oventil videre, temmelig dyb Cylinder, gaaende ned lige til Kjærnehuset, i Midten af Griffelen.

Modning og Nytning: Frugten modnes i December, var i Januar endnu ret velsmagende og havde endda holdt sig 1—2 Maaneder længer. Bordæble af anden Rang, meget værdifuldt til økonomiskt Brug.

Træets Egenskaver (efter Jühlke): det voxer temmelig hurtigt, opnaar en høi Alder og danner en fladhvælvet, noget hængende, omfangsrig Krone. Det tager tiltakke med middels Jord og kun i Sandjord bliver det let angrebet af Kræft. Til Dværgtræer duer denne Sort ikke, paa Grund af sin stærke Vææxt. I Havejord findes i Eldena et 64 Aar gammelt Træ, som ved Roden holder 6' 4'' i Omkreds. I denne Alder bærer det, naar det staar i Ly, Aar efter andet rig Frugt, ofte otte til ti Scheffel. Blomsterne ere ikke ømfindtlige. Det sætter særdeles gjerne Frugter paa yngre Frugttræer og allerede toaarige Grene."

Bidrag til nærmere Bestemmelse af det Sted, hvor Karl d. 12te faldt udenfor Frederikssteen.

(Af P. A. Munch.)

Da der, som bekjendt, i denne Tid tænkes paa at oprette et Mindesmærke for Karl den 12te ved Frederikssteen, maa det i den Anledning først og fremst være magtpaaliggende, med nogenlunde Sikkerhed at faa bestemt Stedet, hvor han fandt sin Død. Hovedhensigten med Oprettelsen af et saadant Monument kan nemlig ei være den, simpelthen at sætte den faldne Helt en almindelig Ærestøtte, der vilde have en langt mere passelig Plads paa et Torv i Stockholm end bag Frederikssteens Volde, men kan alene gaa ud paa, varigt og iøinefaldende at betegne det Sted, der er blevet mærkværdigt ved hans Fald. Dette var ogsaa oprindelig Hensigten med det Mindesmærke, som nu staar der, men det er noksom bekjendt, at det ikke opfylder denne Hensigt, da det af særegne Grunde er blevet opsat paa et urigtigt Sted.

En og Anden vil maaskee indvende, at det ei kommer saa nøie an paa, om Stedet, hvor Støtten opreises, er et Par Hundrede Skridt for langt borte til den ene eller den anden Side, naar den kun nogenlunde angiver Strøget, hvor den verdensberømte Begivenhed forefaldt, og naar Folketroen engang antager at den staar paa sin rette Plads, hvilket unægtelig har været antaget, og maaskee endnu antages, af saa mangen svensk Mand, der med rørt Hjerte valfarter til Støtten og slaar et Stykke løst, for at bringe det hjem som en Relikvie. Men saa meget maa man dog indrømme, at hvis det nu engang lader sig gjøre, at paavise det rette Sted, og der under alle Omstændigheder er Tale om at oprette et nyt Mindesmærke, der med samme Lethed kan anbringes paa det rette, som paa det urette Sted, er der fornuftigviis ingen Grund til at foretrække dette for hiint. Hertil kommer den Omstændighed, at den rigtige Angivelse af Stedet i dette Tilfælde har en særegen historisk Betydning og Interesse; af Stedets Beliggenhed mod Fæstningens Volde og Udenværker afhænger nemlig Spørgsmaalet, hvorvidt Kongen kunde være bleven truffen af en Kugle fra Fæstningen, og Besvarelsen af dette Spørgsmaal afgiver igjen det vigtigste Moment ved Undersøgelsen, om Kongen virkelig faldt for en norsk Kugle, eller for en Forræders Haand.

Som et ikke uvigtigt Bidrag til at bestemme Kongens Dødssted meddeles derfor her en til omtrent $^1/_7$ formindsket, men forresten nøiagtigt udført Kopi af et gammelt Kart over Frederikssteen med Omgivelser, paa hvilket hiint Sted findes udtrykkeligt angivet. Kartet, som nu tilhører den norske Ingeniørbrigades Archiv, bærer Titelen: DER*) FESSTVNG FRIDERICHS STEIN MIT DESSEN VMBLIGENDE SITVATION. ANNO 1715. I dette Aar er altsaa Kartet tegnet, hvad baade Skriftens Charakteer og Tegnemaneren noksom viser. Men i det sydvestre Hjørne, hvor der kun faldt et Parti af Fjorden, og hvor man saaledes havde aaben Plads, er der, aabenbart senere, slaaet en sort Ramme, der begrændser et Rektangel, hvor der, ligeledes paa (slet) Tydsk, er tilføiet nogle faa Notitser om mærkelige Lokaliteter fra Kampen 1716 og 1718, med Henviisninger ved Hjælp af latinske Skrift-Uncialer til Kartet selv, paa hvilket saaledes ogsaa Henviisnings-Bogstaverne maa være senere tilsatte, samtidigt med Notitsen i Rektanglet. Man maa heraf slutte, at Kartet, udarbeidet 1715, har beroet i Fæstningens Archiv gjennem de nærmest paafølgende Aar, og at en af Fæstningens Officierer, der selv var Øievidne til og Deeltager i Begivenhederne, rimeligviis Forfatteren selv, senere har tilføiet Notitserne samt betegnet Lokaliteterne. De Oplysninger, man herved faar, synes saaledes at være næsten authentiske, eller idetmindste ganske paalidelige.

Notitserne lyde saaledes, bogstavret aftrykte efter Originalen.

A ist das detascherte werk Güldenlew, welches die schweden erstlich emportiret hatten, wo von sie dan angefangen hatten formel die festung Friederichstein zu approschiren, biß an

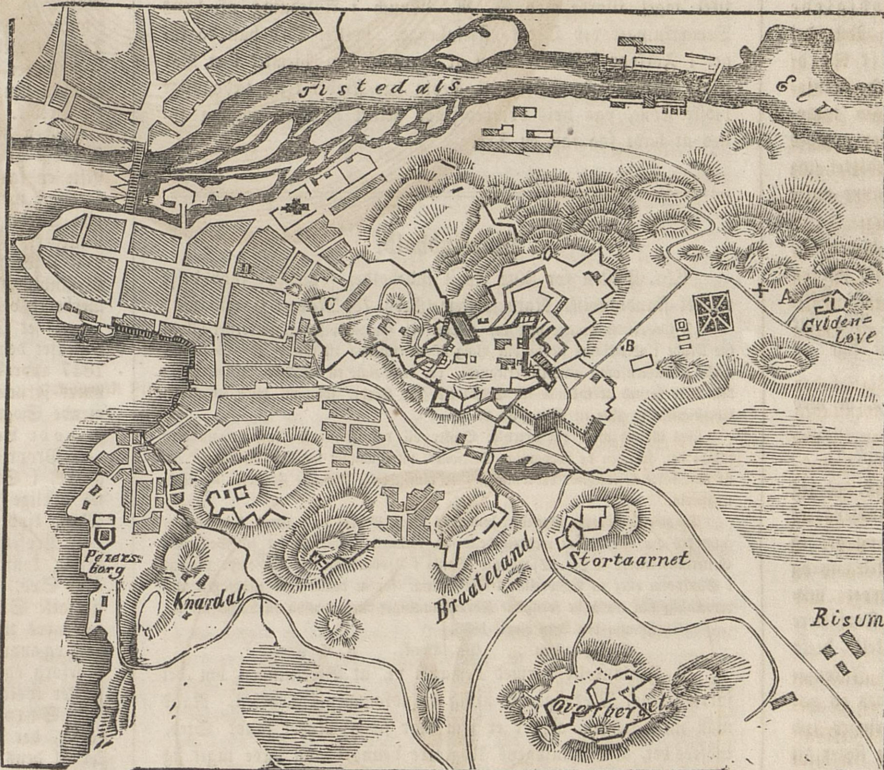
B avanciret, wo ungefehr der ohrt, da der König von schweden des abends in den approschen geschossen worden.

C ein außenwerk gegen der (!) stadt genant die Borgerschantze, wo die schweden Ao. 1716 attaquiret haben, und davor 1500 Mann sitzen lassen.

D Ist an dehm ohrt wo der König von schweden zu selber zeitt d. 4ten Iullj 1716 in ein (!) hauße übell blessiret worden.

I nedenstaaende Kopi ere de henvisende Bogstaver nøiagtigt anbragte paa samme Sted, som i Originalen.

Kartet selv bærer Præg af at være udarbeidet med stor Omhu og Nøiagtighed. Det antyder saaledes (hvad der ei kunde gjengives i Kopien) ved særegen Farvning Murenes eller Voldenes Beskaffenhed, nemlig om det er Jordvold, Graasteensmur eller Teglsteensvæg; Broen og Bryggerne, saavelsom Planketag ere ligeledes nøiagtigt betegnede. Sammenlignet med

Situations-Kart over Frederiksteens Fæstning, som viser Stedet, hvor Kong Carl d. 12te er bleven skudt. Indkommen fra Gen. Lt. Kaasbøl 1764.

senere Karter over Frederikssteen og Omegn viser det sig derhos saa nøiagtigt som man kan ønske det, med Hensyn til Konfigurationen og den indbyrdes Beliggenhed af de enkelte Partier, ved hvilke der i Tidens Løb ei er undergaaet nogen Forandring. Det maa derfor have den bedste Præsumtion for sig. Om dets Skjæbne, forinden det med mange andre fra danske Arkiver udleverede Sager kom til Ingeniør-Arkivet, vides ikke stort andet end hvad der indeholdes i en Paategning: „Situations-Carte over Friderichsteens Fæstning, som viser Stædet, hvor Kong Carl den 12te 1718 er bleven skudt; indkommen fra Gen. Lt. Kaasbøll 1764."

Vi see af dette Kart, at Stedet, hvor Karl d. 12te faldt, ei alene er meget nærmere Fæstningen, end det Sted, hvor Monumentet nu staar, og som vi have betegnet med et Kors, men ogsaa nærmere end det er antaget af Provst Krag i hans med Kart ledsagede Afhandling om denne Materie i Langes Tidsskrift, 4de Aargang S. 317 fgg. Man vil tillige erfare, at de nuværende Befæstninger, der paa sidstnævnte Kart findes anlagte, ere, Hovedvolden fraregnet, aldeles forskjellige fra dem, der fandtes paa Kartet af Fæstningen i Aarene 1715, og som sandsynligviis endnu ikke i 1718 vare synderligt forandrede. Man vil iagttage, at der nedenfor de tvende fremspringende Hovedbastioner fandtes Lunetter, ligeledes monterede med Kanoner, fra hvilke en fuldstændig Krydsild kunde underholdes mod Punktet B i knap 200 Skridts Afstand, ei at tale om, at der og langs den hele Linie mellem disse Lunetter, kunde skydes med Voldflinter eller de i hiin Tid brugelige Musketdonnere. Der opstaar saaledes den største Sandsynlighed for, at Kongen er truffen af en Kartetsk- eller Voldflint-Kugle. Overhoved bortfalder næsten, naar først Punktet, hvor Kongen faldt, rykkes saa nær mod Fæstningen, som paa nærværende Kart, Spørgsmaalet, hvorledes han kunde rammes, enten fra den ene eller den anden Side, thi begge Dele blive da let tænkelige.

Det Kart, der ledsager Nordbergs Pragtværk, er som man snart vil overbevise sig om, kun en løs, upaalidelig Skizze, sandsynligviis i Hast og alfor stor Frastand udkastet af en Officier i den svenske Armee. Navnlig synes den hele ydre Befæstningslinie med Glacier, saaledes som den fremstilles paa dette Kart, at være imaginær, eller og at være udvidet langt udenfor de tilbørlige Grændser. Men mærkeligt er det dog, at det der angivne Punkt for Kongens Død dog omtrent er i samme Afstand fra denne urigtigt anlagte ydre Linie, som Punktet B paa vort her meddeelte Kart fra den yderste Befæstning. Og saaledes kan man dog sige, at Nordbergs, eller den svenske Betegning af Stedet paa det nærmeste stemmer med den, som Officieren i Frederikssteen paa nærværende Kart har angivet. Skulde Nordbergs Kart omtegnes, eller saaatsige oversættes til en rigtig Form, vilde det af ham angivne Punkt, regnet fra den yderste Befæstning, falde paa samme Sted, som i vort Kart. Dette taler i høi Grad for Angivelsens Rigtighed.

Det her meddelte Kart er ogsaa i en anden Henseende interessant, nemlig fordi det giver os en anskuelig Forestilling om Befæstningens, navnlig Borgerskandsens, Udseende og Beskaffenhed under den blodige Kamp i 1716, ligesom det og indeholder en Grundtegning af Byen, saadan som den var umiddelbar førend den blev sat i Brand. Vi erfare tillige af den til litera D knyttede Notits om Huset, hvori Karl d. 12te blev saaret af en Bombesplint, at Peder Kolbjørnsens Huus, da laa lige over for dette, ei — forudsat at Bogstavet D er rigtigt anbragt — kan have havt den Beliggenhed, der angives paa det Krags Beskrivelse over Frederikshald ledsagende Kart, men maa have ligget paa et af Hjørnerne nordenfor.

*) Denne Feil findes virkelig i Titelen. Tydsk var, som bekjendt, paa den Tid saaatsige det militære Sprog i Danmark og Norge, og af de Sprogfeil, der findes paa nærværende Kart (vi betegne dem i det følgende med et ! i Parrathes) skulde man formode, at Forfatterrn ei har været indfød Tydsker, men dog anseet det nødvendigt, at bruge det tydske Sprog. Paa Kartet selv findes ogsaa „Grosser Thurm" istedetfor „Stortaarnet."

Kjølstads orthopædiske Institut.

Denne yderst heldbringende Kuuranstalt har nu bestaaet i næsten 20 Aar, først paa Lillehammer og siden (fra 1844) her i Hovedstaden. I al denne Tid har, saavidt man veed, Ingen, der vedblev i en rimelig Kuurtid, gaaet bort uden Hjælp og Bedring, og derfor er ogsaa den af Kjølstad anvendte Methodes Fortrinlighed nu almindelig anerkjendt, vel ikke alene her i Landet, men endog udenlands, forsaavidt man der har fundet Anledning til at gjøre sig bekjendt dermed. Naar hertil lægges, at ogsaa Storthinget har ydet Hr. Kjølstad en faktisk Anerkjendelse af hans Fortjenester, som Orthopæd, saa skulde man vel troe, at Opinionen var afgjort for hans Kuurmethode, og at de, som tiltrænge den, ikke længer behøvede at betænke sig paa dens Benyttelse. Men saa lader det desværre ikke til at være. Efterat Tvivlen om selve Kurens heldige Virkning havde maattet vige, har der, efter hvad vi erfare af en nylig udgangen trykt Kundgjørelse fra Hr. Kjølstad, udspredt sig hemmende Rygter om Besværligheden ved at gjennemgaae Kuren og om dens Udøvers Strenghed. Disse Rygter kunne ingenlunde forundre, naar man veed, at den hele Kuur forudsætter stor Selvpaaagtsomhed, Punktlighed og streng Jagttagelse af Tiden, hvis Resultatet ikke skal skydes langt fjernere hen, end det strengt taget behøves. Men dette begribe ikke altid Børn og unge Mennesker, som Kjølstads fleste Patienter ere. De troe, at naar Forældrene betale, tilhører Tiden dem selv, saaledes at de efter Behag kunne „skulke af Skole." Men af denne Tro er ikke Hr. Kjølstad; thi dertil er han altfor samvittighedsfuld baade med Hensyn til Methodens Anseelse og de Godtfolks sande Fordeel, som gaae i hans Kuur. Dette er da utvivlsomt Grunden til de udspredte Rygter. For at modarbeide dem, har Hr. Kjølstad valgt en Udvei, som er høist fornuftig, og hvorom han i den nævnte Kundgjørelse underretter Almeenheden.

(Paa Grund af hine Rygter) „har jeg nu endelig," siger han, „besluttet mig til at realisere en gammel Tanke, den nemlig, at danne en Forening af ældre Damer, som godhedsfuldt tit og ofte og ligeledes til ubestemte Tider maa bivære Behandlingen, for at observere, hvad derunder foregaar, og efter bedste Overbeviisning afgive Forklaring til den eller dem, som maatte ønske en saadan, idet man enten selv eller for sine Børn og yngre Fruentimmer staar i Begreb med at ville benytte sig af min Hjælp i orthopædisk Henseende.

„Det kunde synes, vedbliver han, at en slig permanent Observationskommittee maa være temmelig overflødig, da Elever af min Orthopædie, til hvem man kan henvende sig om de fornødne foreløbige Oplysninger, nu findes over det hele Land baade i By og Bygd; men betænker man, at mine Elever næsten alle ere Børn og unge Mennesker, saa maa vel indrømmes, at disse i de fleste Tilfælde ere temmelig uskikkede til at berolige de Frygtsomme og hæve de Betænkeligheder, som ere og kunne være opstaaede ikke blot ved Folkesnakket, men og ved Sagens særegne Beskaffenhed, der dog altid er er Kuur, om den end paa en Maade kan betragtes som en Skole, da man ei har fast Ophold paa Institutet, men blot besøger det visse Timer daglig. Men efterat denne sidste Bestemmelse kom i Gang (heelt siden 1852), synes Erfaring dog særligen at pege paa Nødvendigheden af en saadan Dameforening som den ovenantydede.

Efterat have omtalt den betryggende kvindelige Bistand og det Tilsyn, han under Kurens Udøvelse kan paaregne, vedbliver han endvidere:

„Nærende det tillidsfulde Haab, at endnu Flere ville tiltræde denne Forening, har jeg erholdt de Førstes Tilladelse til her at offentliggjøre deres Navne; og til

hvilke hine kunne henvende sig, idet hos hver Enkelt af disse et Exemplar saavel af min trykte Kuurplan som endeel Lægers aftrykte Erklæringer om samme Gjenstand ere nedlagte.*) De Damer, som godhedsfuldt hidtil have lovet mig at ville deeltage i Foreningen, ere følgende:

1. Enkefru Kancelliraadinde Stine Aas. 2. Enkefru Hanna Lorch. 3. Frøken Kaja Hall. 4. Enkefru Christence Stenersen. 5. Frøken Louise Ratch. 6. Madame Marie Christophersen. 7. Enkefru Hanna Holtermann. 8. Enkefru Oberstinde Kaia Ræder. 9. Fru Walborg Holt. 10. Fru Marie Moe. 11. Fru Marie Fleischer. 12. Fru Kaja Fossum. 13. Enkemadame Amalie Kolstad 14. Frøken Marthine Anker. 15. Enkefru Anthomine Jentoft. 16. Enkefru Sophie Hjort. 17. Fru Elise Ingemann. 18. Madame Christine M. Kildal. 19. Fru Johanne Meier i Oslo. 20. Jomfru Mina Malling. 21. Madame Victorine Wettergreen. 22. Enkefru Louise Grundt. 23. Enkefru Antoinette Rosner. 24. Enkefru Caroline Elleffen. 25. Jomfru Johanne Kjerulff. 26. Fru Provstinde Azora Bull i Fet Sogn paa Rommerige.

Tilslutning bemærker han, at Tilsynsforeningen først kan træde i Virksomhed, naar de Damer, hvoraf den bestaar, have faaet sat sig ind i Methoden, samt at Betingelserne for Optagelsen i Kuuranstalten erfares af den Kuurplan, der findes nedlagt hos hver af hine Damer.

Dette er det væsentligste Indhold af den af Kjølstad udstædte Kundgjørelse, hvorpaa vi have troet at gjøre vore Læsere opmærksomme. Den Hædersmand, der har tilstillet os et Exemplar deraf, og som med lige Redebonhed tager sig af enhver gavnlig Sag, har anmodet os om at at aftrykke det hele Stykke, med Tilføielse af en Anmodning til Landets øvrige Aviser om at optage det. Men idet vi til Hensigtens Opnaaelse ansee det givne Uddrag tilstrækkeligt, troe vi ogsaa, at de andre Aviser, især Provindsblade, der ville bidrage til at fremme Kjendskabet til omhandlede Sag, ville kunne gjøre dette ved at optage det her Meddeelte.

Et Brev.

Læseren maa ikke af denne Overskrift slutte, at nu ogsaa Nyhedsbladet, ligesom Krydseren og tidligere de engelske „Spectatorer," Snedorffs og Rahbeks Tilskuere osv., i opdigtede Breve vil give sig til at behandle Dagens Emner. Nei, det skal kun give et virkeligt Brev, skrevet af en „norsk Nordmand," det vil, som man seer, sige: af „en Ven af haarde Konsonanter." Brevet er, som man kan vente sig fra et saa tautologisk Firma, en reen Overflødighed; men netop derfor optages det, da det derved er kuriøst nok til at gjælde for opdigtet, og desuden viser, hvilke Smaating voxne „norske" Folk kunne ansee for store. Det lyder saaledes:

„Hr. Redaktør af Nyhetsbladet! Men, Kjære! bliver De endnu ved at skrive „heter" med to D'er?! Vi Norske sige da idetmindste: heder (jeg veet nok De er ræd for de haarde Konsonanter, altsaa vil De ikke skrive heter), om vi ikke Alle sige „heiter"; men til de Danske faar De da overlate at sige og skrive hædder, hedder.

Fortæl nu Publikum at man ogsaa har truet Dem med „en Ufærd." 20/4 56.

En norsk Nordmand."

Hvad nu selve Brevets Indhold angaar, bemærkes, at jeg ikke med Bestemthed veed, enten det er i mine eller i Indsenderes Artikler det usalige dobbelte d pleier at forekomme, og at jeg i ethvert Fald anseer Sagen for saa uvigtig, at jeg ikke engang vil bryde mig med at undersøge dette. Findes der skrevet „hedder," er det mig Undskylding nok, at mange og gode Forfattere skrive ligedan, og skulde Ordet findes deels med enkelt, deels med dobbelt d, maa man bære over med det Slags Inkonsekventser i et Blad, der har flere Medarbeidere, hver med en noget forskjellig Orthographi, som da ikke altid kan bringes ind under den engang vedtagne. Brevets Slutningstirade sigter til min Oplysning i Mgbl. om at Prof. Munch under forrige Sprogstrid modtog en truende anonym Skrivelse**), og kan, i Forening med Haandskriften, tillade at gjætte paa en fælles Forfatter.

Underskriften (Navn mangler) er det mest Betydningsfulde ved hele Brevet. Den lader først slutte, at Elskerne af de haarde Konsonanter ene ansee sig for de egentlige „einheimische" („norske") Nordmænd, medens de Andre ere at betragte som Udlændige eller Fremmede i Israel. Dernæst seer man, at idetmindste en enkelt af dem har arbeidet sig saa langt tilbage henimod vore „gjæve, ægte, norske Forfædre," at han nu befinder sig i Aarene omkring Attenhundredeogtredive, eller i hiin Tid, da endnu ikke den broutende Patriotisme, der forhandledes af alskens næringsdrivende Statsborgere, af Statiren var blottet og latterliggjort. Men skulde nu ellers Flere finde paa igjen at agere hiint Slags letkjøbte Patriotisme, tør man haabe, at Civilisationen hertillands er steget saa vidt, at man begriber hvad de ville: at gjøre Patriotismen til Dagdrivernes og Pratmagernes Monopol. Den Norskhed eller Patriotisme, hvorover der maa udfærdiges Indskrifter ligesom over Troja i Komedien, for at den skal skjelnes og mærkes, den kan værdsættes lige med den Kvinde-Dyd, der trænger til Eierindens egen Attest for sin Tilværelse. Derfor tør det ansees for Beviis paa et almindelig udbredt ærligt Fædrenelandssind nutildags, at kun en enkelt Friskytte forsikrer os, at han har det Slags Sind.

*) See desuden Morgenbladet No. 104 for den 13de April 1852.

**) Brevskriveren røber at han er bleven tirret ved min Gjengivelse af Indholdet af hans Brev til Prof. Munch, hvilket ogsaa kan være beføiet; thi han har ikke truet Professoren med „Juling," hvormed han ellers selv pleier at trues, men derimod brugt de groveste Skjældsord, som man vel kan finde paa.

Naar jeg her har omtalt en Sag, der igrunden kun har Kuriositetens Betydning, da er dette skeet for at give Brevskriveren den Advarsel, at vogte sig for endnu engang at hævde og forplante sin Mening i Sprogsagen gjennem anonyme Breve. Havde Forf. tilskrevet mig under Navn, hvad han har skrevet anonymt og med fordreiet Haand, da vilde jeg optaget hans Vink med Velvillie, selv om jeg maatte vide, at de ikke kunde flyde paa anden Viisdom, end den, som kyndigere Godtfolk have tudet ham i Ørene. Men en saa kattefodet Fremfærd som hiin bør sættes i Gabestokken. Og det skal den da ogsaa blive, hvis den gjentager sig, hvad enten det maatte være i Breve til mig eller til Andre, kun at de komme mig for Øie. Jeg skal da lade lithographere hans Haandskrift, hvorved den altid vil kjendes, og skulde det ikke forslaae, skal jeg angive i hvilket „Kontor" han sidder, og paa hvilken Bænk der.

Literatur og Kunst.

I Zeit. für Norddeutschl. Marts d. A. findes en Artikel om en Kunstudstilling i Hannover, hvori „et norsk Landskab" af J. Eckersberg omtales som et af Udstillingens fortræffeligste Stykker. — Af Udstillingens 700 Malerier kjøbte, ifølge et Brev fra Tydskland, den hannoverske Kunstforening 7, og mærkeligt nok vare 4 af disse af skandinaviske Malere, nemlig af Gude, Eckersberg, Holmberg og Duncker.

I „Fædrelandet" No. 90 findes en Anmeldelse af J. Løkkes „Modersmaalets Formlære" i Forening med en i Stockholm i 1852 udkommen svensk Sproglære af J. Strømberg. Anmelderen, der undertegner sig L. (Sproggrandskeren J. Levin?) dvæler fornemmelig ved Løkkes Arbeide, hvilket han yder al Anerkjendelse, om han end paapeger nogle mindre væsentlige Urigtigheder derved.

I samme Blad No. 98 har J. Levin i en polemisk Artikel taget tilorde mod P. A. Munch i Anledning af hans Bemærkninger ved Ordet „skriinlægge," hvilket Ord han da tager i Forsvar i Betydningen at begrave, som hjemlet i et Par ældre dansk-norske Skrifter. Levin har skrevet i sin sædvanlige bidske Tone, paa hvis overbevisende Kraft han nu engang synes at have saa fast en Tro.

Bladeindhold.

Chr.-Posten for 30te April indeholder følgende Indbydelse til det skandinaviske Naturforskerselskabs 7de Møde i Christiania:

„I Overensstemmelse med det under det skandinaviske Naturforskerselskabs 6te Møde i Stockholm stedfundne Valg af Christiania til Sæde for Selskabets næste Sammenkomst give Undertegnede, der ere valgte til Mødets Bestyrere, sig den Ære herved at indbyde til Selskabets 7de Møde, som vil blive afholdt i Christiania fra 12te til 18de Juli d. A.

Paa Grund af herom udtrykte Ønsker vil der, saafremt Omstændighederne tillade det, foruden de sædvanlige Sektioner, blive dannet særskilte Afdelinger for at omhandle Gjenstande vedkommende de almindelige sanitære Forholde og Ethnographi.

De udenfor Norge Boende, som ville beære Mødet med deres Nærværelse, anmodes om velvillig at meddele dette saa betimeligt som muligt til Selskabets Generalsekretærer DHrr. Stabslæge Mansa i Kjøbenhvan og Professor Retzius i Stockholm eller til Bestyrelsen i Christiania, for at denne efter modtagen Underretning kan træffe de fornødne Foranstaltninger med Hensyn til Logis m. v.

Christiania den 28de April 1856.

Chr. Hansteen. Chr. Boeck. F. C. Faye."

I Forbindelse hermed bemærke vi, at Beretningen om det forrige (6te) Møde ganske nylig er udkommen i Trykken. Naar man nu betænker, at der er fem Aar siden Mødet fandt Sted, indsees det, at Beretningens Udgivere denne Gang have taget sig endda bedre Tid end før og derved ganske berøvet Bogen den Nyhedens Interesse, som den ellers burde og kunde have.

— I Anledning af det i f. No. optagne Stykke om Ordet „Boghandling," hvilket var os meddeelt af en af vore Sprogmænd, har Hr. Boghandler Joh. Dahl i Aftenbladet givet et Tilsvar, hvortil han har fundet sig foranlediget deels derved, at han kan siges at være den Første, der hertillands har bragt Ordet Boghandling i Anvendelse, og deels fordi han ofte er bleven adspurgt om dets Betydning. Dahl anfører til Fordeel for Ordet Molbechs danske Ordbog, hvor det forklares som Stedet, hvor Boghandel drives, og derhos en Artikel af Levin, der skal findes i et af de danske Blade. Hertil maa bemærkes, at vor ærede Indsender ingenlunde var eller kunde være i Tvivl hverken om den Betydning Ordet tillægges af dem, som bruge det, eller om den Berettigelse det allerede maatte have faaet med Anvendelsen (og det er da som en Angivelse heraf hiin molbechske Forklaring er at betragte); men hans Mening var, at dette nye Ord ikke var dannet efter en fornuftig, til Analogier støttet Sproglov, og derfor burde man modarbeide det, om end Enkeltmand havde anvendt det en god Stund. At Indsenderen ikke er ene om denne Mening, men at ogsaa mange Andre have fundet Ordet „Boghandling" stødende mod den almindelige Sprogsands, oplyser netop Hr. Dahl selv, idet han beretter, at Mange have krævet Redegjørelse af ham for Betydningen. Og dette er saameget rimeligere, som man for en Tid tilbage læste i den mest udbredte danske Grammatik, at Ordet var et slet Ord.

— J. W. Crøger, Præst paa Vartpenge, er nylig vendt tilbage fra Brasilien og har i Chr.-Posten for 26de April indrykket en Lovprisning over dette Land, tilligemed Raad til de Norske, der ville udvandre, om at vælge Sydamerika istedetfor som hidtil de forenede Stater. Han foreslaar deri, at man her i Landet skal „stifte en Forening for Oprettelsen af en norsk Koloni i Sydamerika, helst i Brasilien." Crøger var den 15de April, da han skrev dette, i Christianssand, hvor han vilde virke for Sagen. Til denne Kolonisationsplan knytter Aftenbladet for 28de og 29de April endeel Bemærkninger og Vink om ikke at troe paa det af Præsten ny fundne forjættede Land. Foruden Landets ulidelige Hede fremhæves den Kjendsgjerning, at de fra Tydskland gjorte Forsøg paa at grundlægge Kolonier i Brasilien ingen Trivsel have naaet, og det uagtet den brasilianske Regjering betaler Udvandringsagenter en Præmie (af 15 Spd.?) for hver Person, de bringe over.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 21de Apr. er bestemt, at Slemdals Annex skal fraskilles Gjerpens Pstg., for at udgjøre et eget Sognekald, at Sognepræsten i Slemdal bevilges et Lønningstillæg stort 200 Spd. af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond, at der til Præstegaard udlægges det benificerede Brug Præstegaarden eller Sillien, hvortil siden skal føies et andet Brug, naar det bliver bygselledigt, samt endelig at der til Indredelse af Præstegaardens Huse og et Gaarden paahvilende Byggelaan, 91 Spd. 60 ß, udredes af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond et Beløb af 320 Spd.

— Under s. D. er bestemt, at det i 1813 nedlage Kapellani til Værdalens Pstg. igjen oprettes, saaledes at Kapellanen tager Bolig i Vuku Annex, hvor han erholder Gaarden Vuku til Embedsgaard, saasnart den bliver bygselledig, og at Sognepræsten til Værdalen skal svare en Løn af 200 Spd. aarlig til Kapellanen, hvorimod den paa Embedet tidligere hvilende Afgift til Skolekassen, stor 104 Spd., bortfalder.

— Under s. D. er befalet, at der skal oprettes et Kathketembede i Christianssund med Forpligtelse for den deri ansættendes Embedsmand at overtage Bestyrer- og Førstelærerposten ved Byens Borgerskole mod en aarlig Løn af Skolekassen, stor 300 Spd. samt fri Bolig, og derhos ved nærmere bestemte Anledninger at forrette Gudstjeneste og bistaae Sognepræsten i Tilsynet med Byens Skolevæsen.

— Under s. D. er bestemt, at der skal anbringes en ny Traad foruden den før anbragte paa Telegraphlinien mellem Drammen og Brevik.

— Den 30te April vedtog Kunstforeningen et indkommet Forslag om at aabne Medlemmerne i Christianssand Adgang til at stifte en særskilt Underafdeling med Ret til under Dampskibsfarten i forskjellige Afdelinger at faae sig tilsendt til Udstilling paa Stedet de for Foreningens Regning hvert Aar indkjøbte Billeder.

— Under 16de April er Legationssekretær ved Hs. Maj.'s Gesandtskab i St. Petersburg Peter Collett udnævnt til Kammerherre ved Hs. Maj.'s norske Hof.

— I et Cirkulære af 22de April indskjærper Indre-Departementet den Bestemmelse, der indeholdes i det under 12te Mai 1847 approberede Reglement for Jordemoderskolen, om at ethvert Fruentimmer, der optages som Elev, skal fra vedkommende Sognepræst medbringe Attest om at hun er i Besiddelse af gode Læreevner.

— Proprietær O. Hanneborg har d. 29de April kjøbt Ellinggaard, i Smaalenene, der, som bekjendt, er en af Landets ældste adelige Sædegaarde, for 125,500 Spd. Tidligere har samme Mand kjøbt Sætre Brug i Hurum for 85,000 Spd.

— Professor Fr. Holst har ved Gavebrev af 22de Februar, konfirmeret 13de Marts d. A., oprettet et Legat af de 400 Spd., han havde i Honorar som Medlem af den i 1837 nedsatte Strafanstaltskommission, hvilken Kapitals Renter skal anvendes til Bedste for de fra Bodsfængslet løsladte Forbrydere og anvendes efter Bestemmelse af Bestyrelsen for „Foreningen til Forsorg og Beskyttelse for de fra Christiania Strafarbeidsanstalter løsladte Forbrydere."

Stavanger. Skrædder Lian, som nok var en af de første, der her gik over til Mormonismen og som siden har virket til dens Forplantelse, er nu traadt tilbage fra den ny Sekt og har i Amtstidenden indrykket en Advarsel mod Mormonerne og deres Væsen.

Skien. Den 26de Apr. berettes herfra, at Skibet „Sjofna" var beredt til at afgaae med 240 Udvandrere, hvoraf Størstedelen fra Gjerpen.

I Hougesund og Ladestedets Nærhed er ivinter nedsaltet 30,000 Tdr. Vaarsild; Stedets hele Virksomhed med Sild kan iberegnet Tilførselen fra andre Steder, ansættes til 50,000 Tdr., „som repræsentere en Kapital af omtr. 250,000 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Stockholm har en Ildebrand ødelagt næsten hele det paa Normalm beliggende Kvarter Sjøråen, hvorved omtrent 500 Mennesker ere blevne huusvilde.

England. Den 23de April foretoges en storartet Mønstring af den engelske Flaade, ved hvilken Dronningen, Parlementets Medlemmer og ikke mindre end 100,000 Mennesker vare tilstede. Mønstringen afgav ifølge Times et Beviis paa, at Seilskibe og Dampskibe ikke kunne virke sammen.

Frankrig. Ratifikationerne af Fredstraktaten udvexledes den 27de April.

— Selve Traktaten er nu — som det synes — uden Diplomaternes Villie og Vidende, kommen ud i Verden paa nogle §§ nær. Men da den Lidet indeholder, uden hvad man før har gjættet sig til, troe vi at kunne opsætte med dens Gjengivelse, indtil den foreligger fuldstændig.

Rusland. Professor i Medicin ved Helsingfors Universitet, Immanuel Ilmoni, bekjendt som Forfatter af „Bidrag till Nordens sjukdomshistoria," er afgaaet ved Døden.

Asien. I Naplusa i Syrien er paa Grund af en tyrkisk Betlers Drab udbrudt en Opstand og fæle Mishandlinger af de Christne have fundet Sted.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 19. | Udkommer hver Løverdags Aften | 10de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Landbrugets nærværende Tilstand, bedømt efter Pariserudstillingen.

(Efter Leonce de Lavergne.)

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

Rusland, der er i Krig med os, har Intet udstillet. Det er ikke en meget stor Ulykke. Agerdyrkningen gjør ikke der meget større Fremskridt end i Tyrkiet. Enhver kjender hiint mærkelige Udsagn af Monterquieu: „Naar Louisianas Vilde ville høste en Frugt, overhugge de Træet ved Roden. Dette er Billedet af Despotismen." Zarerne synes at have søgt at retfærdiggjøre denne berømte Definition. Forat nære en kunstig og slet beliggende Hovedstads Luxus, som Nevas overstrømmende Vande en vakker Dag ville rive med sig, for til samme Tid at underholde en grændseløs Militærstat, en guddommeliggjort Myndigheds og en ubegrændset Ærgjærrigheds Værktøi, have de udtømt Keiserdømmet for Folk og Penge og opofret Virkeligheden for Skinnet. Selv i Syd-Rusland var det igjennem et elendigt Jordbrug, man vandt de svage Overskud af Korn, som man solgte i Okcidenten. Det Bælte, som frembringer det, er saa uhyre stort og af en saadan Frugtbarhed, at det burde yde Middelet til at brødføde Europas hele nærværende Befolkning, medens det nu neppe udfører 4 a 5 Mill. Hektoliter, der ofte blive formindskede ved Aarstidernes Tilfældigheder.

Saaledes uden at tale om de øde Landstrækninger i Asien, i Afrika og Amerika, vilde Europa alene ved de simpleste Agerdyrkningsprodukter kunne ernære fem a sex Gange flere Indvaanere, end det nu for Tiden besidder. Naar man tager som Høidepunktet den nuværende Tilstand i Belgien og England, har det øvrige Europa uhyre Skridt at gjøre fremad for at indhente disse Stater. Italien og Tydskland kunne forøge sin Folkemængde med en Trediedeel, Frankrig kan fordoble sin, Spanien, Portugal, Ungarn, Polen og Preussen kunne forøge sin med det Tredobbelte og Tyrkiet samt Rusland kunne næsten have en ti Gange saa stor Befolkning; og hvis man forudsætter, Noget der medfører Sandhed, at Belgien og England endnu kunne gjøre Fremskridt, aabner der sig en anden og meget videre Løbebane for de øvrige Folkeslag. Hvoraf kommer det da, at den europæiske Befolkning ikke gaar hurtigere fremad? Ak, Menneskenes Vildfarelser og Lidenskaber forvandler denne vide, for Arbeide saa vel skikkede Egn til en evig Skueplads for Voldsgjerninger.

Naar man kaster Blikket paa Kartet og i Tanken maaler hint vel bekjendte Land af Muldjord, for Exempel, der udgjør en stor Deel af det østlige Europa, og hvis naturlige Frugtbarhed gaar for at være uhørt; forbauses man, over at disse femhundredetusinde Emigranter, som hvert Aar drage fra Tydskland og England til Amerika og Australien, ikke vende sine Fjed mod disse uendelig nærmere Egne, som Jernbanelinier og Dampbaade hver Dag bringe end mere i Nærheden. En Familie fra Rhinen kan blive ført til Landet om Donauens Munding i lige saa kort Tid, som der behøves for at indskibe sig til Southampton, — og den drager ikke did! Hvorfor? Det er af den simple Grund, at selv, naar Krigen ikke raser der som nu, mangler Frihed og Sikkerhed der. Usundhed og Sygdom, Barbariets Ledsager, spreder der sin usynlige Gift; og for at kjæmpe mod den vilde Natur har Mennesket nødig at føle sig sikret mod de Landeplager, som komme fra de Dødelige. Liberty, peace and safety, det er den amerikanske Device, der trækker Folk over Havene.

Det gamle Verdens Folk ere næsten alle hildede i den samme Vildfarelse, som disse Godsbesiddere, der heller ville forøge sine Jorders Udstrækning end deres Driftskapital. Man vil udvide sig, blive større og for at faae fremmed Gods, opofrer man sin egen Arv. Revolutioner, Tyranni og Krig, der have opfyldt, opfylde og ville opfylde Verdenshistorien, have ikke nogen anden Oprindelse. Man veed da ikke, at den sande Kilde til Nationernes Styrke er mindre en Forøgelse i Territorium, som kjøbes ved Krig, end Forøgelsen af de Kapitaler, som vindes ved Fred. Det lille England, med sine 13 Millioner Hektarer, er ligesaa stærkt som det umaadelige Rusland, der har hundrede Gange flere. Spanien gjorde under Philip II for at naae til et Universalmonarchi en gigantisk og forgjæves Anstrængelse, som for Aarhundreder har sat det tilbage i Vanmagt. Selv, naar man har Lykken med sig, befinder man sig neppe bedre deraf. Det vilde formodentlig blive meget ilde optaget af det østerrigske Monarchi, om man forsøgte at bevise det, at dets Opofrelser gjennem Aarhundreder for at underlægge sig Italien, ikke mindre have skadet det selv, end det overvundne Folk. Intet er imidlertid klarere, naar man har Historien for Øie: Det har tabt ved Krig paa sin egen Grund flere Mennesker og Kapitaler, end det har vundet paa Nabogrunden.

Lader os, i Forventning om at Fred og Retfærd maatte regjere blandt Menneskene, Noget som ikke synes just at være i Anmarsch, forlade Europa og see paa hvad Standpunkt Agerdyrkningen staar i de andre Verdensdele. Lader os begynde med hvad der mest vedrører os, med de franske Besiddelser, og specielt med den nærmeste, den største og nyeste af alle, med Algier. Udstillingen af dets Produkter er bleven arrangeret ved Krigsministerens Omsorg med koket Kunst. Den skulde i mange Henseender kunne have undværet dette Smykke. Agerbruget gjør ustridelig Fremskridt i denne kostbare Koloni, og man begynder at vinde Andet deraf, end disse Forsendelser fra den Prøvehave, der blev saa dygtigt bestyret af Hr. Hardy. Foruden, hvad det selv har fortæret, har Algier i Aaret 1854 udført 1 Million Hektoliter Hvede, 500,000 Hektoliter Byg, 2 Millioner Kilos med Meel, og næsten 3 Millioner Kilos Brød og Biskuiter.

I og for sig er dette endnu meget ubetydeligt; men naar man betænker, at det for faa Aar siden hentede det, hvormed det skulde brødføde sig, fra Udlandet, kan man ikke undgaae at erkjende det store Fremskridt, Kolonien har gjort. Prøverne af dens Hvede og Meel ere de smukkeste maaskee af hele Udstillingen. Der er paa een Gang fiin Hvede og grov Hvede; men den grove Hvede har Overvægten, i alle Fald i Mængde, som meer passende for Klimatet, og man bør ei beklage sig derover; thi det deraf udvundne Meel er meer fødende, og ved Bagning af nærende Kager har det en speciel Værd. Det er fremdeles fuldeligen konstateret, at Kornhøsten i Algier finder Sted ved hiin Maaneds Begyndelse, hvilket giver den et stort Fortrin i Tid fremfor vor og gjør det muligt at tilfredsstille de presserende Krav, naar Moderlandets Kornlader begynde at blive tomme.

Den nuværende Kornproduktion i Algerien er omtrent 5 Millioner Hektoliter; den fine Hvede udgjør deraf kun 200,000 eller omtr. en Femogtyvendedeel deraf. Næsten Alt er indhøstet ved Kolonister. Den grove Hvede derimod indvindes næsten blot af de Indfødte; hvilket giver et Forholdstal mellem det europæiske og det arabiske Agerbrug. Det første forholder sig til det sidste som 1 til 25.

Begge i Forening omfatte i det Høieste en Million Hektarer, eller en Fyrgetyvendedeel af den hele Overflade. Uagtet denne ringe Udstrækning udstiller den franske Koloni i Afrika allerede en Forskjellighed, der i det Mindste kan komme op mod den Variation, der viser sig i Frankrig selv.

Foruden deres Hvede og Byg have Kolonisterne sendt Produkter laante fra alle Verdens Regioner:

Bomuld, Oliven, Kochenille, Ricinus, brasiliansk Træ, vild Safran, Opium, Oranger, indisk Pomerantstræ, dyrket Safran, Krap, Tobak, Silke, hvid Nelde, Ingefær, Indigo, tør chinesisk Riis, chilesisk Madia, Malva, chinesisk Hamp, Sesamee, Poteter, Kaffe, The, mexikansk Colocase, Banan, Sukkerrør, Bambus, Vine, aromatisk Olie, Gyldenurtpulver, etc. De fleste af disse Produkter have en meget ringe Betydning. Der er imidlertid Nogle af dem, hvoraf man venter sig meget, saaledes som Bomuld, Silke, Olie, Tobak og Frugter.

Dersom man efter Produktionens Skjønhed kunde bedømme Agerbrugets Storhed, vilde der ikke gives Noget prægtigere end den algierske Bomuld. Efter hvad selv de kompetenteste og mest interesserede Amerikanere have maattet tilstaae, komme de superfine Egenskaber hos den Bomuld, den saakaldte Sea island, som man erholder i Afrika, ganske op imod Georgiens fineste. Paa samme Tid kan man sige, at Udførselen er overordentlig; thi Europa forbruger alene hvert Aar for tusinde Millioner (Franks) af Bomuld. Med saadanne Fakta for Øie begriber man den Vægt som Regjeringen lægger paa denne Produktion.

Ulykkeligviis er det fornemste Spørgsmaal, det om Prisen, ikke endnu løst. Det betyder lidet i Grunden om man indhøster den smukkeste Bomuld af Verden, naar man ikke kan sælge den til kourant Priis. Ligeind til dette Øieblik bedækker Bomuldsdyrkningen over hele Algier kun en tusinde Hektarer, og det uagtet de utallige Opmuntringer, som man har givet den.

Man kan ei undgaae at fatte nogen Tvivl angaaende denne Dyrknings idetmindste umiddelbare Fremtid, naar man betænker den Mængde Haandhjælp, som den udfordrer under en brændende Himmel. Hvad mig angaar, saa synes det mig aldeles umuligt, at Kolonisternes Arme nogensinde skulde forslaae der. At man naar Maalet ved Hjælp af de Indfødte, eller bedre endnu ved Indførsel af frie Sorte fra Afrikas Indre, det er meer troligt; men endogsaa der øiner man mange Hindringer. Lige til dette Øieblik har Bomulden sandelig ikke kunnet lykkes uden ved Slavers Hjælp. Det skulde være skjønt at betage dem denne sørgelige Charakteer. Er det muligt for Algier? Der reiser sig ikke ganske den samme Tvivl angaaende Silkeproduktionen. Men der mangler meget i at den er en fuldendt Ting. Ligesom Bomulden saaledes er den Silke, der sendes fra Afrika, beundringsværdig og det Stof, hvori den udgjør den fornemste Materie, har en overordentlig Glands; men det er Regjeringen, som kjøber Silkepupperne, og hvad der er end værre, Produktionen heraf er intetsigende, og formindskes i Stedet for at tiltage.

I 1852 har man i Algier kun kunnet faa kjøbt for 56,000 Fr. Pupper, i 1853 for 54,000, i 1854 blot for 35,000. Det er langt herfra til de 100 Millioner Fr. i Silke, som Frankrig producerer og til de 100 andre Millioner, som det hvert Aar udfører. Regjeringen har imidlertid Intet forsømt for at udbrede dette Produkt. Foruden Indkjøb af Silkepupperne til Overpriis, uddeles der gratis Morbærplanter og Larver.

Oliventræet, Tobakken og Frugterne give bedre Resultater. Algier har i 1854 indhøstet for 12 Millioner Olivenolie. Velan! Se det er et Produkt, som lover en hurtig Tilvæxt, thi Oliventræet voxer overalt vildt. Tobakken har den samme Fremgang og Cigarfabrikationen har gjort et mægtigt Fremskridt. Oranger fra Blidah forsendes nu lige til Paris. Baade hvad friske Frugter og hvad Konfekturer angaar, er det klart, at Afrika har en skjøn Fremtid for sig. Det begynder at frembringe temmelig gode Vine. Uden Tvivl vil det ogsaa vide at drage Fordeel af nogle af sine olieagtige Planter, af sine Traad- og Farve-Planter, og af andre, som endnu kun er kommet til Forsøget. Plante-Hestehaarene, som man faar af Dværgpalmen, er en ligesaa nyttig som sindrig Opfindelse.

Jeg forundrer mig over, at der i denne talrige Fortegnelse næsten ikke nogetsteds figurerer animalske Produkter. De europæiske Kolonister have, det er ubehageligt at tilstaae det, meget ubetydelige Hjorde. 5,000 Heste, 3,000 Muuldyr, 20,000 Oxer eller Kjør, 25,000 Faar, 12,000 Gjeder, 8,000 Sviin. Det er altfor lidet. Man vil dog tilsidst lære at indsee, at Algier ikke danner Undtagelser fra den almindelige Regel, og at der her som ellers ikke gives god Agerdyrkning uden Kvæg. At man under de første Illusioner, som have fulgt Erobringen, har indbildt sig, at denne priviligerede Jord kunde undvære Alt, det forstaar jeg. Men Erfaringens dyre Skole er kommen, og det er ikke meer tilladt at være uvidende om, at Lovene for europæisk Landøkonomi finde sin Anvendelse paa Algier, som ikke er i den Grad forskjellig fra Europa, som man i Begyndelsen troede det. Denne Forsømmelse er saa meget meer at ærgre sig over, som de Indfødtes Exempel, hvis hele Rigdom er i deres Hjorder, burde have oplyst os. Vi have ligefra den første Tid af vidst, at denne Jord frembragte i Overflødighed nærende Græs. Den pludselige Vegetation, Mangelen af Arbeidsstyrke, Mangelen af Landeveie, Alt driver til Hyrde-Næringsveie. Jeg indrømmer, at andre Grunde have udviklet omkring Byerne Havekulturen. Den ene udelukker ikke den anden. Havedyrkningen har meget snævre Grændser i et Land, hvor den europæiske Arbeidsstyrke mangler; medens Hyrdevæsenet, som økonomiserer med Arbeidsstyrke for at benytte de store Sletter, kan efter Behag udstrække sig over en vild og udyrket Jordbund. Lykkeligviis begynde de Indfødte at gjøre det som Europæerne forsømme. Blandt de animalske Produkter er der et,

nemlig Ulden, som allerede figurerer blandt Algiers fornemste Rigdomskilder, efterdi man kan beregne den aarlige Høst til 15 Millioner Fr.; den vindes næsten ganske af de Indfødtes Hjorder, som i Antal udgjør 7 a 8 Millioner. Araber og Kabyler have uden Tvivl den første Rang i Henseende til denne Produktion, der er ligesaa barbarisk som de. Men, naar Alt kommer til Alt, saasom de udgjøre 2 a 3 Millioner, medens man efter 20 Aars Anstrængelser kun har kunnet nedsætte i Algier 25,000 europæiske Agerdyrkere, er det dem, der ere de eneste egentlige Landmænd. Olien, Tobakken, Kornet ligesaavel som Ulden kommer for en stor Deel fra dem, og det vil sige de reelle Produkter, thi de øvrige er endnu kun en Forhaabning. Man maa yde Bestyrelsen den Retfærdighed, at, medens den, som det synes, overdrevent begunstiger Kolonisterne, glemmer den ikke de Indfødte. Den er meer retfærdig og liberal mod dem, end den næsten exklusive Udstilling af Kolonial-Produkter synes at angive. Den ene Ting er der tildeels for et Syns Skyld, den anden for Realiteten. Paa den ene Side ere de blændende Egenskaber og det yderst ringe Antal, paa den anden Side de grovere Egenskaber, opveiede af i det mindste det relativ større Antal.

Det er ikke meer, Gud være lovet, Tale om at udelukke og ødelægge. De Indfødte, behandlede med Velvillie, gives Adgang til enhver Konkurs og kunne oplæres og berige sig i vor Skole. Denne Politik har en dobbelt Virkning; den grunder Fredsstiftelsen paa sin sande Basis, som er de Indfødtes Interesse, og den paaskynder og fremdriver den eneste landlige Produktion, som hidtil har noget Værd.

Jeg ønsker, at Europas Arme og Kapitaler maatte udvandre i Mængde til Afrika; men, for at tale oprigtigt, jeg stoler ei derpaa. Europa har ikke formange Kapitaler for sig selv, og dets overflødige Arbeidsstyrke finder andetsteds en meer indbringende Beskjæftigelse. I alle Tilfælde, hvad enten den europæiske Emigration bliver talrig eller ei, saa er det, som Algier helst bør gjøre, at søge hos sig selv de fornemste Midler til Fremskridt. Det første Middel hertil er Hjorderne. Jeg vil ikke sige det ganske samme som La Fontaine.

„Formange Raad kan ødelægge en Sag.
Man taber Tid paa Valg, man forsøger, man vil gjøre Alt.
Lad os kun finde eet; men lad det være godt."

Jeg skulde imidlertid være af den Formening, at det simpleste som det sikreste var at gaae lidt mindre vidt, og at holde sig lidt meer til de Foretagender, som naturligt fremstille sig for os. Intet er lettere end at fordoble den nærværende Kvægavl. Det vil være tilstrækkeligt, at lære Araberne Kunsten at høste og indbjerge Høet, Noget som de vare aldeles uvidende om. Deres Dyr gik til Grunde i Tusindeviis, fordi de Intet havde at give dem i den tørre Tid.

Dernæst kommer Oprettelsen af nogle Skur, for at beskytte Hjorderne mod den overdrevne Hede, Forbedringen af Racerne ved Krydsning, Forbedring af Græsgangene ved Grøftegraven og Udtørren. Dyrkningen af kunstige Enge og Rodfrugter. Dette er ikke saa glimrende, jeg tilstaar det, som Bomuld, Sukkerrør, The og Kaffe. Erfaring vil sige os, hvad der er mest værd. Foruden Faar kan Algier ogsaa frembringe Heste og Oxer. De indfødte Heste ere berømte og de danne nu udelukkende Besætningen i vort afrikanske Kavalleri. Hornkvæget vil aldrig give meget Melk, Klimatet sætter sig imod dette; men der forlanges kun en Smule Omsorg for at give gode smaa Arbeidsoxer og Slagtekvæg. Det udgjør allerede et Antal af en Million. Jeg har ikke nødig at tilføie, at Kvægavlen drives ved Fedning, ligesom Fedning ogsaa er nødvendig for andre Avler især for Kornavlen. Man kommer altid tilbage hertil.

Der er en anden Interesse, hvilken jeg betragter som af første Rang for Algier, det er Skovdriften. Dersom Skoven mangler der, er det ikke ganske Jordbundens og Klimatets Skyld. Man finder tvertimod meget smukke Træer og Regjeringens Undersøgelser have bragt for Lyset Tilværelsen af omtrent 1 Million Hektarer af Strækninger bedækkede med Træer, hvoraf nogle ere sande Skove; men hvad er vel en Million Hektarer, fordetmeste besatte med Kratskov, for en Totaludstrækning af 40 Millioner. Man burde i det Mindste have tre a fire Gange meer. De sande Grunde til denne Mangel paa Skov ere Gjennemstreifningen af Hjorderne og Ildebrande. Araberne have det nemlig for Vane at sætte Ild paa Kratskoven for at gjøde Jorden med Aske og for at befrie sig for glubende Dyr.

(Fortsættes.)

Stereoskopet.

Nutildags finder man Stereoskopet i hver Gade; man seer det i hver Selskassal; Physikerne tale med Lærdom over det: Damer glæde sig ved de magiske Billeder, og Børn lege med det. Desuagtet finde vi en meget almindelig Uvidenhed forherskende om de Principer, hvorefter dette Instrument er konstrueret, og en endnu større Mangel paa Kjendskab til de physiske Love, hvorpaa det beror. Vi ere saa lidet tilbøielige til at opkaste Spørgsmaal for os selv om sædvanlige Ting, for at bruge en dagligdags Phrase, at der ikke gives mange Mænd og Kvinder, som have givet sig Tid til at overveie, hvorfor vi, uagtet vi have to Øine, dog ikke see alle Ting dobbelt. Stereoskopet giver i en vis Forstand Svaret; det er derfor vigtigt, og det

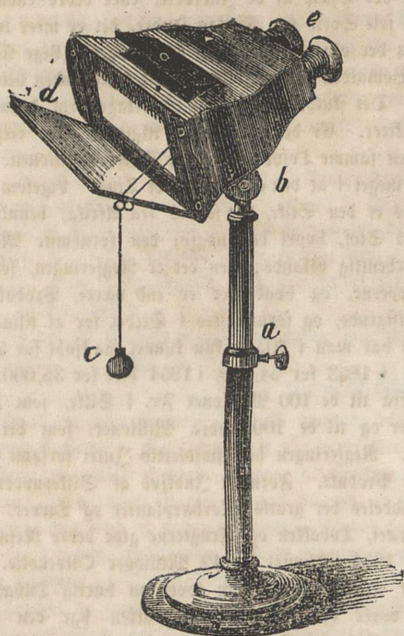
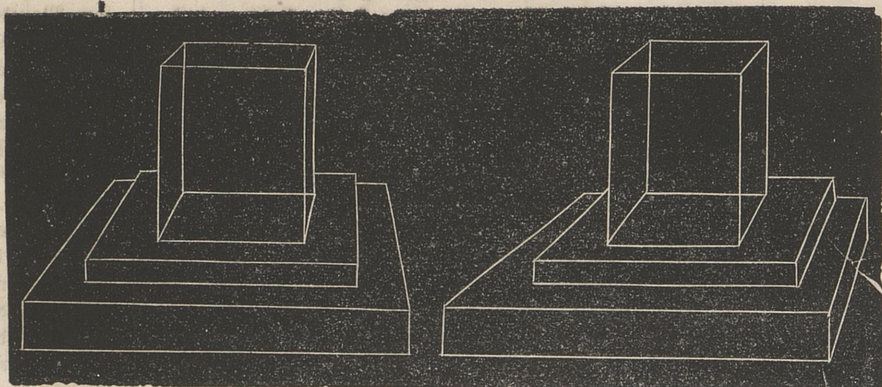

Fig. 1.

Fig. 5.

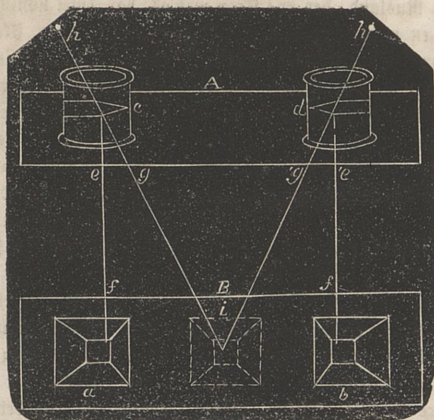
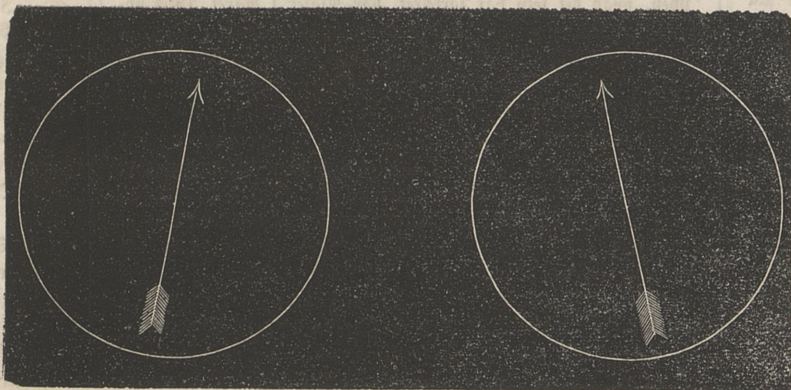

Fig. 3.

Fig. 2.

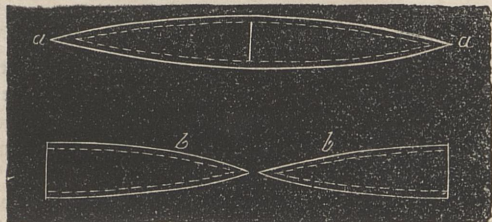

Fig. 4.

kan ikke være uden Interesse at forsøge saa populært, som det lader sig gjøre, at forklare dette Instrument, som sætter os istand til at see Ting, saaledes som de i Virkeligheden see ud.

Vi udlede Benævnelsen Stereoskop af to græske Ord στερεος (solid, massiv), som vi hyppigt anvende i Ordet Stereotyp ɔ: solid Type, og σκοπεω jeg seer, ogsaa anvendt i Ordene Teleskop og Mikroskop. Ordet betegner følgelig et Instrument, som forandrer Billeder, tegnede paa et Plan, til tilsyneladende Solide (Legemer) ɔ: Billeder, som have tre Udstrækninger ɔ: Længde, Bredde og Tykkelse. Naar vi først beskrive Stereoskopets Konstruktion, vil den følgende Udvikling af dets Principer og Phænomener blive mere begribelig. Hosstaaende Fig. fremstiller et af disse Instrumenter, opstillede paa den Maade, som nu er adopteret af det londonske Steroskopkompagnie.

Refraktions- eller Lindsestereoskopet — saaledes som denne Form af Instrumentet kaldes til Forskjel fra Reflexionsstereoskopet, bestaar af tvende Okularstykker, befæstede som i en Theaterkikkert, en aflang Kasse med en Dør paa den ene Side for at lade Lyset falde ind paa Billeder paa ugjennemsigtige Plader (opaque tablets), og et Laag d., som kan blive stillet i hvilkensomhelst Vinkel ved Hjælp af Tridsen c. Hensigten med denne Aabning er at gjøre Malerier synlige paa gjennemsigtige Flader (transparent surfaces). Dette Stereoskop er befæstet paa en Kobbersøile, som ved Skruen a kan blive bragt i den for Jagttageren passende Høide, medens Instrumentet selv kan blive stillet i hvilkensomhelst Vinkel ved Hjælp af Knæet ved b. Paa denne simple Maade er Stereoskopet gjort fuldkommen skikket for alle Slags Billeder og lader sig under alle Omstændigheder bekvemt benytte.

Messing-Ocularstykkerne e, i hvilke den optiske Indretning er placeret, lade sig afpasse efter Jagttagerens Syn og Afstanden mellem hans to Øine, der undertiden kan være forskjellig.

Saadan er Instrumentets ydre Bygning. De Billeder, man anvender i det, maa være geometriske Tegninger, gjorte overeensstemmende med en bestemt Regel, photographiske Billeder paa Daguerreotypplader eller positive Kopier paa Papir eller Glas fra positive eller negative „collodion" (Photographier). To Billeder af samme Gjenstand eller Rækker af Gjenstande blive stillede ved Siden af hinanden paa Pladen; naar disse blive placerede i Bunden af Stereoskopet og betragtet gjennem Okularerne, opløser de sig i et fuldkomment solid Billede (sphærisk), en Miniaturgjengivelse af den maleriske Scene selv.

Dette Instruments Lindser ere kun Dele af Lindser. Dette maa vi forklare. Den ovenstaaende Fig. a Fig. 2 er Gjennemsnittet af en dobbelt Lindse; de indre Linier have til Hensigt at betegne det Faktum, at en saadan Lindse i Virkeligheden er to Prismaer, stillede med deres Basis mod hinanden. Saadanne Lindser deles i to eller fire Dele, og disse placeres derpaa med Spidserne mod hinanden (bb).

Naar Lysstraalerne passere gjennem Luften og derpaa gjennemløbe et tættere Medium, blive de bøiede af fra den rette Linie, og Graden af denne Bøining afhænger af det Mediums Tæthed eller Tykkelse, som de gjennemløbe. Lysstraaler, udstraalede fra en belyst Gjenstand og faldende paa et trekantet Glasstykke — et Prisma — undergaae en betydelig Bøining; naar vi nu ved at see igjennem Spidserne af to Prismaer bemærke to ordentlig konstruerede Billeder og forfølge Lyslinierne fremad, skulle vi finde, at de to Billeder opløse sig i et eneste. For at forklare dette, lader os tænke os Skelettet af et Teleskop — saaledes som i modstaaende Kolonne a b Fig. 3. To geometriske Figurer, hvis Linier danne en firkantet Pyramide, befinde sig paa Pladen; naar man betragter disse gjennem de prismatiske Lindser c d, gaae Lysstraalerne ud fra Gjenstandene langs de rette Linier ef og e'f'; men, idet disse Straaler træde ind i Lindserne, blive de bøiede og træde ind i Øiet langs Linierne gh og g'h'. Dersom nu disse Linier fortsættes til i, vil man see, at de to Billeder falde i hverandre og danne et eneste, saa at under disse Omstændigheder kun eet Billede bliver synligt, nemlig ved i; ved at bringe Tegningerne i Stereoskopet lidt ud af deres rette Stilling, vil man let overbevise sig herom, idet man nu vil kunne see Stykker af 3 Billeder i Instrumentet. Læseren vil nu naturligviis spørge, hvorledes det gaar til, at et solid Billede, en Figur, som har tre Udstrækninger, kan opstaae ved Kombinationen af to forskjellige Billeder. Vi ville forsøge at forklare dette.

Slaa en Cirkel paa Papiret og drag en Linie som dens Diameter, sæt en tynd lige Gjenstand op nøiagtig i Centrum, saa at Linien og denne begge ligge i et vertikalt Plan mellem Øinene. Bring nu Øinene nær indtil denne Indretning og luk det høire. Du vil da see Linien til venstre Haand, og naar du aabner det høire og lukker det venstre Øie, vil den igjen vise sig til Høire af den opsatte Gjenstand. Eftersom Billedet sees med det ene eller det andet Øie, viser det sig i modsat Retning som Pilen paa Træsnittet, Fig. 4. Med lidt Øvelse kan disse to Billeder smeltes sammen til eet. Resultatet heraf bliver det samme som det, der frembringes ved Stereoskopet, nemlig een Piil, som viser sig lige for Øiet.

Læg atter en Tærning paa nogle Bøger, (Fig. 5) ordnede som en Trappe, og hold Haanden som en Skjærm i nogen Afstand lige foran Næsen, luk derpaa først det ene og derpaa det andet Øie og gjør en Tegning af det Opstillede, saaledes som det sees i ethvert af disse Tilfælde. Resultatet vil blive, hvad vi

her have fremstillet, men betragtede i Stereoskopet vil disse Tegninger forbinde sig til en Sammensætning af virkelige Legemer.

I Virkeligheden er ogsaa de stereoskopiske Malerier alene saadanne, hvor Gjenstandene blive betragtede vexelviis med det høire og venstre Öie. Vi lægge ikke Mærke til, at vi, da Pupillerne i vore Öine ere omtrent tre Tommer fra hinanden, maae see enhver Gjenstand under en noget forskjellig Vinkel. Uden at indlade os paa nogen Undersøgelse af Synet eller Öiets Bygning, vil det for vor nærværende Hensigt være tilstrækkeligt at omtale de væsenligste Kjendsgjerninger. Vi see, da de Lysstraaler, som falde paa et Legeme, kastes tilbage fra dettes Overflade med forskjellige Grader af Styrke, disse vexlende efter Overfladens Farver, Stilling og Omrids. Disse Udstraalinger fra Overfladen, som gaae gjennem Pupillen, brydes i Krystallindsen, og et Billede danner sig paa Retina (Nethinden) i begge Öine. Ved at tage Öiet af et nylig dræbt Dyr og gjøre Aabning i Overdelen kan man see Maleriet som i et Camera obscura. Retina er en Fortsættelse af Synsnerven og bestaar af en utallig Mængde af de fineste Fibre, som trænge gjennem et eget mørkt Farvestof paa Bunden af Öiet.

Naar den optiske Nerve naaer Öiet, deles den i mere end tusinde Grene, som føle den mindste Forskjel i Massen eller Styrken af de Lysstraaler, der falde paa deres Yderpunkter, og herved er det at Synet fremkommer, idet disse Følelser meddeles Hjernen. De Billeder, som fremstille sig i Öinene ere, forskiellige i Forhold til Vinkelen af de to Veie, gjennem hvilke Lysstraalerne komme (Öinenes Pupiller) til den optiske Indretning indenfor, som er saa udmærket fiin og nøiagtig. Ethvert af to tilsvarende Punkter i to Malerier sees i de optiske Axers Sammenfalden, idet Öinene sukcessivt forene ethvert Par Punkter og saaledes give Sjælen Indtrykket af et virkeligt Legeme.

Nu er stereoskopiske Billeder Billeder af den samme Bygning, Statue, Landskab eller hvilketsomhelst Samling af Gjenstande, som ere seede med det venstre og høire Öie, hver for sig. Disse Billeder blive ved prismatiske Lindser forenede til eet. Det vilde imidlertid være næsten umuligt selv for den dygtigste Kunstner at tegne to saadanne Billeder med tilstrækkelig Korrekthed for at frembringe et fast Billede i Stereoskopet. Det photographiske Kammer og de følsomme photographiske Processer, som vi nu anvende, komme os til Hjælp. Et enkelt Camera obscura kan anvendes til at tage Malerierne fra ubetydelig forskjellige Synspunkter. Eller to Kameraer med Lindser af samme Brændvidde kunne adjusteres til den nødvendige Vinkel. Hvis Gjenstanden er 100 Fod fra Kameraerne, maa deres Lindser staae fire Fod fra hinanden, hvis den er 150 Fod bortfjernet, sex Fod osv.

Paa Grund af de photographiske Processers Fuldkommengjørelse ere vi nu istand til at erholde Billeder af Gjenstande i en mærkværdig kort Tid. De drivende Skyer, den urolige Sø kan øieblikkelig blive fæstet paa vore følsomme Plader og disse betragtede i Stereoskopet blive saa virkelige, at de skuffe Sandserne.

Vi have hørt Stereoskopet kaldes et Legetøi, og Nogle kan det synes at være saa; men uden Hensyn til dets skjønne Frembringelser, kan man drage en alvorlig Lære af det, idet det fører til Kjærlighed til det Skjønne i Naturen og lærer at paaskjønne Aandens Kraft i sine Frembringelser.

(Efter Robert Hunt i The Art-journal).

Bøilefossen i Nedenæs.

(Af A. Arbo.)

Blandt den store Mængde Vandfald, der udgjøre et saa væsentligt Element i den norske Natur og som have foranlediget fremmede Turister til at give vort Land Navnet „Fossenes Land," vil man lettelig bemærke to forskjellige Genre: de høie og smale Fosser, som ere de almindelige paa Vestlandet og idetheletaget udgjøre det overveiende Antal hos os og de brede Vandfald med nogenlunde betydelig Vandmasse, der fortrinsviis tilhøre det østenfjeldske Norge og Throndhjems Stift. Medens at de første oftest dannes ved de mindre Elves Nedstyrten fra Høifjeldet til de i samme indtrængende Dale og derved ofte have en Beliggenhed, der gjør Adgangen til dem besværlig eller endog umulig, forsaavidt som der er Spørgsmaal om et heldigt Standpunkt for Beskuelsen, vil man i Regelen finde det andet Slags længere ude i de større Dalfører, nærmere de mere beboede Egne og idetheletaget under Forhold, der gjøre dem mere tilgjængelige for den skuelystne Vandrer. Af disse større Vandfald have, som bekjendt, allerede flere en gammel Berømmelse, og det skulde vel synes, at der paa dette Feldt ikke kunde være noget af særlig Interesse at forefinde, som ikke allerede var tilstrækkelig bekjendt og paaskjønnet. Lægger man imidlertid Mærke til, hvorledes de mest renommerede Situationer hos os, det være Fosser, smukke Udsigter eller hvad Andet det nu maatte være i vores saa uendelig mangeartede Natur, ere beliggende, vil man nok i Regelen finde, at de store, slagne Landeveie altid ere i større eller mindre Nærhed eller at ialfald en praktisk Bedrift har sit Sæde i den nærmeste Omegn. Enhver kjender Sarpens og Hønefossens Beliggenhed paa denne Maade; Fiskumfos, som allerede er mindre bekjendt trods dens store Dimensioner, har dog sit fortrinlige Laxefiskeri i Nærheden, kort sagt: det er det Tilfældige i Beliggenheden, hvoraf det hos os for en stor Deel afhænger, hvorvidt en mærkelig Situation er bekjedt i Forhold til dens Værd eller ikke. Vil man indvende, at denne Regel netop ikke passer for tvende af vore mest renommerede Fosse, Vøringfossen og Rjukan, der unægtelig have en meget afsides Beliggenhed, da maa man erindre, at det er Professorerne Hansteen og Esmark, man kan takke for, at disse Situationer ere blevne saa berømte, som Tilfældet er. Disse Mænds Autoritet har naturligviis væsentlig bidraget til, at deres Opdagelse fandt Veien til det større Publikums Kundskab. Selv i de større og mere beboede Dalfører kan vel altsaa en stor Fos saavelsom mangen en anden Situation af høi Interesse forblive upaaagtet paa Grund af manglende Betingelser for det almindelige Kjendskab til samme, medens maaskee andre Situationer af underordnet Rang blive utilbørlig udskregne. Et saadant Forhold er det netop, som nærv. Forfatter i det Følgende skal tillade sig at henlede Opmærksomheden paa, idet jeg denne Gang som ved mine tidligere Opsatser i dette Blad er ledet af den Betragtning, at det for Nærværende, da Lysten til at kjende vort eget Lands Natur vistnok er langt stærkere end forhen hos det dannede Publikum, maa være i sammes Interesse, at lidet bekjendte mærkelige Situationer hos os bringes til almindelig Kundskab, saa at det kan blive muligt i enhver Egn, hvorhen Tilfældet eller særegen Lyst fører den Reisende, strax at udvælge det Interessanteste, som Egnen efter dens særegne Natur formaar at frembyde.

Bøilefossen i Nedenæs.

Lad nu end den Situation, som nedenfor skal omtales, være bekjendt nok af Navn i den nærmeste Omegn, — de Færreste have selv der nogen Idee om, hvilken høi Rang den indtager blandt alle andre af samme Slags. Man seer Forester i hans bekjendte Værk: Norway in 1848 and 1849 omtale Haagefos i Nissedal med megen Berømmelse; der mangler ikke paa en forøvrigt temmelig flatterende Afbildning af samme, og der er ingen Tvivl om, at mange fremmede Turister ville tage Notits deraf og anmærke sig denne som noget af særlig Interesse. Men hvis den samme Mand havde fulgt Nidelvens Vasdrag opad i dets hele Længde, vilde han have stødt paa en Fos, der udentvivl havde bragt hans Beundring for den norske Naturs Skjønheder til et endnu langt stærkere Udbrud. Bøilefossen, der er beliggende i Frolands Præstegjæld i Nedenæs, er i Virkeligheden et af de smukkeste Vandfald, man kan tænke sig. Den er henlagt i en vild, oprindelig Egn; ingen belemrende Tilbygning vanzirer dens herlige Fald, ingen forstyrrende Travlhed bortdrager Beskueren fra det evigt vexlende, mægtigt hendragende Skuespil, og for at gjøre det Hele fuldkomment: in-

tetsteds kan der gives en bedre Anledning til at indtage det gunstigst mulige Standpunkt for Beskuelsen, hvor Indtrykket bliver tifold mere overvældende end ved et langt mægtigere Vandfald under mindre gunstige Omstændigheder. Et skjønnere Sujet for en Maler kan neppe tænkes, saaledes som det staar der, harmonisk i alle Enkeltheder, færdigt til Gjengivelse, evigt hvilende og dog i evig rastløs Bevægelse. Den medfølgende Skizze er desværre altfor ufuldkommen til at kunne give selv en tilnærmelsesviis adækvat Forestilling om denne Fos; dog — de grove Konturer, de væsentlige Elementer af Situationen ere der jo, og det maa da overlades Læserens Phantasi at substituere et bedre og mere adækvat Billede for ovenstaaende mangelfulde Fremstilling.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg i Korthed angive Adgangen til denne hidtil saa lidet paaskjønnede Fos, som sandelig ingen Reisende, hvem Tilfældet fører i denne Egn, bør lade ubeseet. Den smukkeste Vei til samme tilbyder sig fra Arendal langs opad Nidelven, hvis tæt bebyggede Bredder i Nærheden af sammes Udløb afgive et venligt Skue, men hvis øvre Partier nærmere Fossen derimod frembyde Billedet af den fuldkomneste Skoveensomhed og uden storartede Omgivelser ikkedestomindre afgive et Sceneri, der er i høi Grad tiltrækkende og — for dog at give en Antydning af sammes Charakteer — har noget af det eiendommelige Maleriske ved sig, der har gjort Nordmarken ved Christiania saa bekjendt. Ja, i Sandhed, det manglede kun, at Bøilefossen havde ligget i Nordmarken, hiint vore Maleres uudtømmelige Skatkammer for Studier, — den vilde ei have behøvet Omtale paa dette Sted, Tusinder vilde have valfartet derhen for at see den og atter for at see den, aldrig trætte af Gjentagelsen, aldrig trætte af at beundre dens Skjønhed. Kunne disse Ytringer end synes overdrevne, — Enhver, der forstaar at nyde et saadant Skuespil og formaar at føle det Berusende i mægtige Naturindtryk, vil ved Beskuelsen af denne Fos komme til at sande dem. De nærmere Detailler ved Veien til Bøilefos kunne her ikke interessere; det vil være nok at tilføie, at Nidelven ei er farbar opad i dens hele Længde indtil Fossen, men at flere Fosser af underordnet Rang findes nedenfor samme. Touren herop vil saaledes frembyde en behagelig Afvexling af Flodfart og Spadseretour forsaavidt man ikke foretrækker den kortere, men mindre interessante Landevei, der ender ved Frolands Kirke i lidt over en Miils Afstand fra Fossen, hvorfra kun en Ridevei fører op til samme. Kun saameget maa endnu specielt bemærkes, at det for at komme til det bedste Punkt for Beskuelsen af Fossen er nødvendigt at følge Elvens Vestside, der vistnok i dens øverste Deel ovenfor Gaarden Valle er noget uveisom, men dog ikke frembyder større Vanskeligheder, end at Enhver vil kunne komme frem sammesteds ved Hjælp af en Veiviser, der kan føre den Reisende ud af den Labyrinth af Smaastier, som gjennemkrydse det omgivende Terrain paa alle Kanter. Den Skovstrækning, der ligger i Fossens umiddelbare Nærhed udmærker sig ved sin Rigdom paa forskjellige Træer. Høie velproportionerede Egetræer hæve sine mægtige Kroner mellem de ranke, mørke Graner, og rundt om paa de bratte Sider, der omgive Elveleiet i Nærheden af Fossen sees Birkens og Aspens lyse Løv smukt kontrasterende mod de sorte Klippevægge nedenunder. Ovenstaaende Skizze er taget fra Standpunktet under Fossen paa Vestsiden af Elven; imidlertid frembyder Østsiden ogsaa et heldigt Standpunkt for Beskuelsen, nemlig ovenpaa den til Høire beliggende Klippemasse, der som et Forbjerg springer frem mod Fossen og derved betinger dens eiendommelige buede eller bøiede Form, der udentvivl har givet Anledning til Navnet Bøilefos. Man seer fra denne lille Bergkolle lige ned i Fossen, men — hvad der især ved Modsætningen er saa frappant — man seer paa samme Tid det blanke, mørke Speil af den ovenfor tilsyneladende ganske roligt flydende Elv med sine løv- og granklædte Bredder. Man kan see Fossen fra begge Standpunkter, og man vil opdage særegne Skjønheder ved hvert af dem, men ubetinget maa dog Standpunktet nedenfor samme paa Vestsiden foretrækkes, og det vil indsees, at der paa Grund af Elvens Svingen om til den ene Side umiddelbart ved Enden af Faldet maa tilbyde sig en ganske sjelden Anledning til at komme saa at sige umiddelbar under samme og modtage det overvældende Indtryk fra første Haand. Nærv. Forf. har været heldig nok til at faae see de fleste af de mærkeligere, lignende Naturscener i vort Land, men ingensinde har jeg følt et mægtigere, mere gribende Indtryk af dette Slags end ved Bøilefossen sidste Sommer, da en til den Tid ganske usædvanlig Flom havde bragt Elven til at svulme høit over dens almindelige Grændser. Efter en noget besværlig Vandring gjennem den tætte, uveisomme Skov befandt jeg mig atter paa hiint Punkt, hvor jeg flere Aar tidligere for første Gang havde frydet mig ved dette Skuespil, og hvor jeg nu saa samme stoltere og mægtigere end før. Jeg klatrede ned paa de yderste Klipper ved Fossekanten, hvor Vandet skylledes langt opad Siderne, ligesom i de stærkeste Brændinger, trængende frem i alle Sprækker og Mellemrum; Støvregnen var saa stærk, at jeg uden at have været betænkt paa Beskyttelse derimod vilde i et Øieblik have været gjennemvaad. Her midt i Fossens Torden, hvor ethvert Ord tabtes uhørt og ubesvaret, hvor enhver Forestilling absorberedes i det ene mægtige, umiddelbare Naturindtryk, syntes det hele Billede ligesom at udvides, at indtage mægtigere Dimensioner. Skumbølgerne slyngedes som uhyre Brændinger op mod de omgivende kulsorte Klippevægge, ofte skjulende disse og neppe ladende de friske, mod Horizonten luftigt fremtrædende Trækroner synlige. Ofte var det, som om Elven pludselig var steget og nu med end forfærdeligere Magt væltede sig ned, truende alt nedenfor Værende med Fordærvelse; dog — hvo formaar vel at beskrive en saadan Scene; man kan nyde den og bevare Erindringen deraf, men paa en Anden kan Stemningen ei overføres; man maa selv være i Situationen for at føle, hvilken Magt der ligger i et saadant Naturindtryk. Ved ingen af de andre Fosser har jeg følt dette saa stærkt, men ingen af dem alle frembyder heller et saadant Standpunkt under samme i en saadan Nærhed. Hermed være denne skjønne Situation anbefalet til Publikums Opmærksomhed. Veilængden fra Arendal til Bøilefossen vil efter de forskjellige Router variere mellem 2½ og 3½ Miil. Enhver, som besøger Nedenæs, vil intetsteds i dette Distrikt kunne foretage en mere lønnende Exkursion.

Literatur og Kunst.

Fra Pressen er netop udkommet en Bog, som vi her kun foreløbig ville nævne, men hvis Emne i Forening med Forfatterens Navn allerede vil være nok til at vække en mere end almindelig Interesse. Det er: „Norske Ordsprog, samlede og ordnede af Ivar Aasen," 262 S. i Oktav, foruden en Fortale paa halvandet Ark. Om selve Bogen kan, hvad Indretning angaar, her alene bemærkes, at den er deelt i to Afdelinger, hvoraf den ene indeholder Ordsprog, ordnede efter Meningen, og henførte til femten forskjellige Afsnit, den anden Mundheld, ordnede efter Formen (Hermestev, Høvestev, Vedstev.) Saavel Ordsprogene som Mundheldene ere fremsatte i Landsmaalet; men de ikke sjelden tilføiede Forklaringer ere, ligesom den særdeles lærerige Fortale, affattede i Skriftsproget. Bogens Priis er forholdsviis moderat, da Arket kun koster 4 Skilling.

— Nordisk Universitets-Tidsskrift, 2den Aargangs første Hefte. Endnu inden Upsalensernes Hefte af forrige Aargang er udkommet, have vi faaet et nyt Hefte fra Kjøbenhavn, bestaaende af hele 13 Ark, og indeholdende en Mangfoldighed af Artikler. Titlerne paa dem ere: „Om den forandrede Vandhøide ved de danske Kyster" af G. Forchhammer. — „Hvilket var Erkebiskop Absalons rette Navn? og hvor gammel er Kjøbenhavn?" af P. A. Munch. (Heri bevises, at Erkebiskop Absalons egentlige Navn ikke, som antaget, har været Axel, og at den af ham i 1167 opførte Borg ved Kjøbenhavn følgelig ikke efter ham kan være kaldet Axelhuus, samt at Kjøbenhavn falder sammen med det allerede Aar 876 i Egils Saga nævnte „Haløre," og idetmindste som Handelsplads var bekjendt ved Aar 800.) „Om Shakspeares Skjærsommernatsdrøm," af C. Hauch. „Om Kingos Forfatterskab til Psalmen: Far, Verden, far vel," af M. Hammerich. (Forf. søger at tilbagevise C. Brandts og L. Helwegs Formodning og Fr. Barfods Udsagn om at Psalmen ikke skulde være skrevet af Kingo, men af hans Stedsøn Jacob Worm, der for sine politiske Vers blev dømt fra Livet, men benaadet med Landsforviisning til Tranqvebar.) „Om vort Examensvæsen, navnlig om Afgangsprøven ved de lærde Skoler og Universitetets Embedsexaminer" af samme Forf. „Latinens Stilling før og nu især med Hensyn til den theologiske Embedsexamen" af A. Ingerslev. „Det statsvidenskabe-Studium ved Kjøbenhavns Universitet" af M. Gad. „Sangerens Hustru," Digt af C. Ploug. „Gravmælet over Rask" af M. Hammerich. „Anmeldelser" (af Amtmandens Døtre af A. M. i Christiania m. fl.) samt akademiske Efterretninger.

Nok en Udgave af Hofackers Prædikener. Uagtet J. W. Cappelens Forlægger-Virksomhed vistnok er temmelig betydningsløs for Videnskaben, fortjener den dog nogen Opmærksomhed forsaavidt den i vor trange Literatur indfører en Skik, som kun kjendes i meget store Literaturer og hvor Bogvæsenet af endeel Personer er uddannet til en ret og slet Industrigreen. Hr. Cappelen forsyner nemlig Literaturen med nye Oversættelser af Værker, der allerede haves oversatte; og dette skeer ikke ved en tilfældig Konkurrence, hvorunder han er kommen senest tiltorvs, men simpelthen paa den Maade, at han tager de Bøger, der i Oversættelse have vist sig særdeles afsættelige, og lader dem oversætte paany. Dette gjorde han med Linderots Prædikener, efterat der af nuværende Pastor Guldbergs Oversættelse allerede var afsat flere tusinde Exemplarer, og dette agter han (ifølge en udstædt Subskriptionsplan) ogsaa at gjøre med Hofackers Prædikener, der for nogle Aar siden udkom hos Steen i Christianssand og hvilke have fundet saa stor Udbredelse, at Forlæggeren allerede har bebudet et nyt Oplag. Deslige Leverancer af Efter-Oversættelser maa imidlertid betragtes som en fordærvelig Uskik, medmindre det skulde være af almennyttige Bøger, hvis oprindelige Oversættelse staar i altfor høi Priis. Men dette er ingenlunde Tilfældet med de Prædikensamlinger, hvorpaa Hr. Cappelen har kastet sin Forkjærlighed; thi de tidligere Oversættelser vare saa billige, at han, trods sine uhyre Oplag, har vanskeligt nok for at undersælge dem. Skulde imod Formodning Hr. Cappelen, i Egenskab af fordums Missionær, drives af uimodstaaelig Lyst til at virke, som han gjør, for vort kjære Fædrelands Forsyning med Prædikensamlinger, da maa man raade ham til at lade Konkurrencen gaae ud over de Danske, hvilket dog ikke for os seer saa brødnidsagtigt ud; — og derfor vil jeg give ham Anslag paa at lade oversætte Tholucks Andagtstimer, en høist fortræffelig Bog, der i den danske Oversættelse er altfor skammelig dyr. Dog et Raad om at gaae de Danske i Næringen kan jeg neppe vente fulgt, naar jeg mindes, at det var Cappelen, som var saa ivrig dansk, da den norske Oversættelse af Onkel Toms Hytte udkom, at han beregnede Rigsdaleren til lavere Kurs end ellers, for at konkurrere med vor hjemmegjorte Oversættelse, og fyldte Bladene med Avertissementer.

Efterat Christiania Theater tre Gange i Slag havde givet „Gildet paa Solhoug," vendte det i Tirsdags tilbage til „Gjenboerne." Men Stykket gik nu ikke saa fredeligt, som det pleier; thi en nys hidkommen dansk Mand, Smidt, der som „Gjæsterolle" gav Madsen, bragte stort Liv og Kiv blandt Publikum. Saasnart han vidste sig, modtoges han med Piber og fra Galleriet lød: „Vi vil ingen Dansk mer have!" Dette er Faktum saavel ifølge Mgbl. som Chr.-Pst. — Nedskriveren var nemlig selv ikke i Theatret — og hvert af de nævnte Blade kommenterer derover paa sin Viis. Mgbl., der opstiller „Pibernes Program," viser Hensigten og Beføielsen af hiin Demonstration; Chr.-Posten derimod, som har løst den yderst vanskelige Opgave, at være Organ baade for Norskhedens og for Danskhedens mest eensidige Talsmænd, seer deri kun en Ytring af Raahed og en Harcellas paa Talemaaden om „norsk Gjæstfrihed." Dette kan være ganske rigtigt, forudsat at man vil tage Ordet „Gjæsterolle" ganske philologisk; dog da kommer Ordet ogsaa i Klasse med et andet, dannet af samme Rod, som heller ikke indeholder meget Vennesind, nemlig Gjæsteret. Men jeg skulde dog troe, at den „norske Gjæstfrihed" i Virkeligheden kan gaae med opreist Hoved, trods den Ytring af Fordærvelse, som Posten har fundet at bebreide den. Sagen er nok den, at Hr. Smidt ingen „Gjæst" var, men at han efter hvad vi have hørt, er ansat ved det danske Theater, og at flere Danske skulle være ivente efter ham. Theaterdirektionen har formodentlig valgt den Udvei, at lade ham begynde med Gjæsteroller for at han paa den Maade først kunde taales og siden umærkeligt gaae over i Personalet. Men endeel af Publikum, som nærer den Tro, at Norge ogsaa kan afgive Skuespiller-Emner, og som af Erfaring vidste, at de danske „Gjæster," om end noksaa maadelige, ikke ere saa gode at fordrive fra Chra. Theater, naar de først have faaet Fod der, grebe til den Udvei at hindre Tingen i Begyndelsen. Og dette er dog vel intet saa forfærdeligt Brud paa Gjæstevenskabet. Der ligger meget mere en fornuftig Tanke til Grund, og om end den valgte Fremgangsmaade muligviis ikke var den mest passende, forandrer dette ikke Hovedsagen. Tingen er: de danske Skuespillere vente intet blivende Sted her i Christiania, og derfor kunne vi heller ikke vente at faae danske Folk, der ere Kunstnere. Disse finde bedre Ansættelse ved Kjøbenhavns trende Theatre, der have Brug for alle gode Kræfter, de kunne faae, og saaledes ogsaa trække til sig de duelige danske Skuespillere ved Christiania Theater. Hvad vi derimod kunne vente os, er i det høieste taalelige Emner til Skuespillere. Men Emner findes ogsaa hertillands, ialfald lige saa lovende som de, der i den senere Tid ere antagne ved Christiania Theater. Og ved Valget af disse er den praktiske Fordeel, at de ikke, lig Danskerne, forlade os, saasnart de have lært Noget, og man har baaret over Aar efter Aar med deres Læredrengsagtighed. (Man erindre f. Ex. Rasmussen og Schmidt). Intet Theater kan staae sig ved at koste en flere Aars Lære paa Mennesker, der, saasnart de ere udlærte, forlade Landet, og man bør hellerikke med Billighed fordre af Publikum, at det med et saadant Udfald for Øie skal underkaste sig den Piinlighed, som Betragtningen af en Lærlings Øvelser altid vedfører. — De øvrige Hensyn, der tale for norske Skuespillere i Norge, ere saa ofte fremhævede, at de her ikke behøve at paapeges. — Ved Hr. Smidts anden Optræden, i Thorsdags, gjentog Pibningen sig med forøget Styrke.

Norge.

Christiania. Ifølge kgl. Resol. af 21de April skal der paa Karljohansværns Værft sættes under Bygning en Dampkanonbaad, armeret med 2 Stk. 60pundige Kanoner og 4 Stk. 3pundige Kanoner og forsynet med en Dampmaskine paa 70 Hestes Kraft.

— S. D. er bestemt, at Ringerikes og Hallingdals Fogderi skal deles i 2de Fogderier, det ene under Navn af Ringerikes, det andet under Navn af Hallingdals Fogderi, ethvert med de samme Grændser som Sorenskriverierne af samme Navn. Fogden i Ringerike, til hvis Løn der midlertidigt er bevilget en fast aarlig Gage af 500 Spd., skal boe i Hønefos, hvis Magistrats- og Politimester-Forretninger han tillige indtil Videre skal udføre; Fogden i Hallingdal, hvis Gage midlertidigen er ansat til 600 Spd., skal boe i Næs og Embedet indtil Gagespørgsmaalet af Storthinget er afgjort, bestyres af en Konstitueret.

— Under s. D. er bestemt, at Havnefogedposten for Drammen og Svelvik deles saaledes, at der for hvert af disse Steder ansættes en Havnefoged, hiin med to Trediedele, denne med en Trediedeel af de bestemte Havnefogedindtægtrr.

— Ved høieste Res. af 3die Mai er Amtsfuldmægtig Exam. jur. Chr. Andersen meddelt Konstitution til at bestyre Hedemarkens Amtmandsembede under dets Ledighed.

— En bekjendt belgisk Violinist, Maurice Leender, gjæster for Tiden vor By og har allerede givet et Par Koncerter.

— Iveren for for at komme med i Studenterfærden er saa stor, at langt flere have tegnet sig, end Upsalenserne ville kunne modtage. Ganger-Rolf er leiet til Touren for 3,500 Spd.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 20. | Udkommer hver Løverdags Aften | 17de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Landbrugets nærværende Tilstand, bedømt efter Pariserudstillingen.

(Efter Leonce de Lavergne.)

(Slutning fra forrige Nr.)

Allerede i nogle Aar har et vel organiseret Forstvæsen (i Algier) vaaget over Vedligeholdelsen af disse naturlige Rigdomskilder. Et af de mest interessante Partier af den algierske Udstilling bestaar, efter mit Begreb, i Samlingen af de Essentser, man har vundet af Skovene. Der er, om man vil, Skatte for Fremtiden, og som næsten ikke udfordre det ringeste Haandarbeide; men det er ikke nok at konservere; man maa saa og plante Meget. Jeg seer med Fornøielse, at Regjeringen tænker derpaa; den har organiseret Plantningskompagnier. Man er endnu nødt til at indføre Skov fra Udlandet, (i 1854 har man indført for 1,300,000 Fr). Det er ikke blot for at levere det Nødvendige til Ildning, til Snedkerarbeide, til Bygninger og til Marinen, at Skove ere nødvendige. Man behøver dem fornemmelig for at bøde paa Klimatets Mangler. Et Exempel, hentet fra nogle Egne ved la Metidja, der forhen vare ubeboede, men som nu ere befolkede og dyrkede, viser, hvilken Magt Plantningen har til at beseire denne haarde Naturs Hærjninger. I det Hele kan man antage, at Algier er paa gode Veie fremad, om ikke hvad det angaar, som man søger at gjøre med megen Brask og Bram, saa i alle Fald for dets Vedkommende, som gjør sig selv. Jeg taler ikke om mineralske og industrielle Rigdomme, fordi de høre ikke med til mit Emne. Jeg indskrænker mig til at sige, at de ogsaa have sin Værdi. Udvindingen af Minerne drives møisommeligen. Mangelen paa Steenkul og Brænde lægger store Hindringer i Veien. Man seer imidlertid ved Udstillingen smukke mineralske Prøver. Blandt Marmoret udmærker den gjennemsigtige Onyx sig ved sin sjeldne Skjønhed, ligesom Thuja blandt Træerne. Alt, hvad der hører til europæisk Industri, er nu indført. Talrige Meel- og Oliemøller ere bleven opførte, andre Indretninger for Huusholdningen begynde at reise sig. Vognrækker belemre de fornemste Veie. Kolonisternes Beskjæftigelse i den algeriske Stat er at drive forskjellige Haandværk. Man har forsøgt at gjøre Vold paa Naturen, idet man har tvunget det største Antal af dem tilbage til Jordbruget. Man har strandet. Fordelingen af Arbeidet foregaar af sig selv og naturligt mellem Europæerne og de Indfødte, naar man lader begge være. Selv naar man forsøger at modsætte sig denne Fordeling, gjør den Modstand og gaar tilsidst alligevel af med Seieren.

De engelske Kolonier give os i denne Henseende Anviisninger. Man seer ikke, at Regjeringen der søger at lede Arbeidet i en Retning, som er modsat den naturlige Gang; man seer heller ikke, at Kolonisterne plage sig for at gjøre Andet, end hvad der bringer dem Fordeel, og disse Kolonister ere langt lykkeligere end vore. Se nu Australien! Før Opdagelsen af Guldet havde man intet andet Produkt end Ulden, og med denne ene Rigdomskilde har man gjort Mirakler. Blandt Forsendelserne fra denne nye Verden figurere Planerne til dens folkerige Byer, som hæve sig der for vore Øine. I Sandhed, man kunde ikke vise os Noget, der kunde tale høiere til dens Fordeel.

Lader os nu for et Øieblik standse ved en af disse Kolonier, som længe have været franske, ved Kanada. Dens Udstilling er blandt de smukkeste. Man føler, at Kanadaerne have bevaret en sønlig Hengivenhed for deres gamle Fædreland, og at det har været med Glæde, de have besvaret dets Opraab. Man føler ogsaa, at „disse faa Dages Pløieland," som Voltaire saa foragtelig sagde, have gjort store Fremskridt, siden de ikke meer tilhøre os. Deres 70,000 Indvaanere fra hiin Tid ere blevne til 2 Millioner. Skulde de vel have udgjort saameget, om de vare blevne staaende under vort Herredømme? Man er nødt til at tvivle derpaa, naar man tænker paa alle de Revolutioner, som have rystet Frankrig siden 1763 og som i vore Kolonier have havt en ødelæggende Gjenlyd. Man maa tvivle end meer derpaa, naar man sammenligner det økonomiske og politiske System, som vi følge med Hensyn paa vore Besiddelser, med det som Englænderne have antaget for sine. Kanada er, man ved det, for Øieblikket aldeles frit. Det har repræsentativ Regjering efter Moderlandets Mønster, og Baandet, der endnu knytter dem til hinanden, er kun nominelt. Vilde vi have behandlet dem saaledes? Jeg har Møie med at tro det; det er imidlertid denne Uafhængighed det skylder den største Deel af sit Held. Intet er meer beundringsværdigt end de Frugter og det Korn, man veed at høste under et saadant Klima, dersom det ikke er den Fordeel, man ved at drage af de vildeste Produkter, som af Træerne, af Vildt og af Fisk. Jeg seer med Glæde mellem den mest forfinede Civilisations Værker denne Etikette: Bjørneskinke fra Kanada.

Jeg vil ikke sige, at man har Anledning til for Afrikas Vedkommende at antage samme uindskrænkede Frihedssystem. Vi ere endnu ei naaede did. Jeg vil blot sige, at man faar have mere Tiltro til den Retning, Kjendsgjerningerne tage. Det er min Erkjendelse, at Kolonisternes Ideer endogsaa vilde vinde meget under denne Forudsætning. Hvem veed? Naar man vilde gjøre sig mindre Umage for at fremdrive Kolonisationen, vilde den maaskee gaae hurtigere fremad. Det vilde ikke være den første Gang, man havde arbeidet mod sine egne Hensigter. De Forenede amerikanske Stater have ikke udstillet Agerdyrkningsprodukter. Vi skulle snart faae at see, at de have taget sin Mon igjen i Maskinerne. De have uden Tvivl tænkt, at de Intet havde at lære os. Bomuld, Mais og saltet Svinekjød, det er, som jeg ogsaa i Begyndelsen sagde, Alt, hvad de have budt os; men af denne Bomuld producere de 600 Millioner Kilos aarlig til Værdi idetmindste af 600 Millioner Franks, af denne Mais indhøste de 200 Millioner Hektoliter til en Værdi af idetmindste 2000 Millioner; af disse Sviin slagte de aarlig 20 Millioner. Disse tre Artikler alene komme op imod Frankrigs Agerdyrkningsproduktion og overgaar Englands.

Føi hertil endnu Korn, Tobak, Sukker, Riis og stort Hornkvæg, og man vil finde det uhyre Tal af 6 a 7000 Millioner. Ingen Nation i Verden producerer saameget. Det er sandt at de Forenede Stater bedække en uhyre Fladestrækning; men de havde for hundrede Aar siden kun en Million Indvaanere og de have nu nær 30. Se dette er umuligt at udstille. Jeg forstaar meget vel, at Alle, som ikke føle sig vel i Europa udvandre med Glæde til dette Land, hvor Arbeidslønnen er høi, og hvor Fødevarerne findes i Overflod. De øvrige Folkeslags Undre blegne for mine Øine mod denne fraværende Udstilling. Amerikanerne have ulykkeligviis bevaret Slaveriet, som endnu besudler en Deel af deres Grund; men i Ny-Englands Stater er man mere end noget andet Steds nær Idealet for det menneskelige Statssamfund, det vil sige, hvis man ikke led af de Onder, der klæbe ved vor svage og skrøbelige Natur.

Den umaadelige Udvikling af Agerdyrkningen, som jeg netop paaviste, har megen Deel i denne almindelige Velstand. Man kjender den fornemste Grund hertil.

Ved Siden af den amerikanske Kjæmpe forsvinder det Øvrige af den nye Verden. Republikerne i Syden, rystede af idelige Revolutioner, have kun kunnet skjænke sit Agerbrug et flygtigt Blik. Nogle af dem have dog taget Deel i Udstillingen. Man maa være dem taknemmelig derfor, fornemmelig dersom deres Forsendelser angave nogen Tilbøielighed til at skifte lidt mindre Regjering og til at overlade sig lidt meer til Arbeide. Man siger, at Mexiko skal være paa Spranget til at forene sig med de amerikanske Fristater. Man kan ikke andet end lykønske det, dersom denne Formalitet kunde gjennemtrænge det med den angloamerikanske Aand. Det har det nødig. Det brasilianske Keiserdømme, hvis monarkiske Statsform har befriet det for Krampetrækninger, udvikler sig lidt meer; men dets Overflade er saa stor, at dets Fremskridt ere umærkelige i denne Umaadelighed. Ogsaa det ønsker meget den europæiske Indvandring. Klimatet og dets Bortfjernelse sætter sig derimod. Det er bedre, som det synes, at henvende sin Opmærksomhed paa at drage meer Fordeel af den Arbeidsstyrke, hvorover det disponerer, ved at kalde til Hjælp, om ei Mennesker, saa dog Videnskaberne og de Fremgangsmaader, som ere bragte til Fuldkommenhed i Europa.

Jeg vil Intet sige om Indierne, om Java, China, om Orienten i det Hele. Agerdyrkningen maa paa mange Punkter være meget fremadskreden, dersom man kan dømme efter Befolkningen; men der er faa Slutninger at drage for vore egne Affærer med denne fjerne Civilisation, som har meget mere at lære af os end at lære os. Til de fornemste Ting, vi have faaet fra China ved Hr. de Montigny, maa regnes den tørre Riis. Indførelsen af denne Plante til Europa vilde være en stor Velgjerning, dersom den kunde virkeliggjøre, hvad den lover. Intet er sikkerligen rigere end Overitaliens Riismarker; men Intet heller meer forpestende og usundt. Dersom den tørre Riis tillader at erholde de samme, eller selv ringere Produkter i en mindre ureen Luft, have vore sydlige Egne i den gjort en stor Erobring.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsættelse fra No. 17.)

I Oktober 1811 lander en engelsk Agent i Götheborg under et falsk Navn, undslipper franske Spioner, reiser om Natten gjennem Skove, Iis og Snee, møder i en liden By i det Indre en svensk Agent og kommer med ham overens om Basissen til den Alliance, hvis definitive Underskrift kun er forsinket ved Bernadottes Beregninger. I December modtager Premierministeren Hr. v. Engestrøm offentligen i sine Saloner Grevinde Armfelt; denne Armfelts Kone, hau, der var en erklæret Tilhænger af det gamle Dynasti, svoren Fiende af Revolutionen af 1809, af Frankrig og dets Principer og af Napoleon, og det for at forskaffe hende en officiøs Samtale med Kronprindsen.

Armfelt havde strax efter Bernadottes Valg troet, at Sverige vilde blive Napoleons tro Allierede.

Født i Finland, hvor han besad rige Godser, havde han aflagt Ed til Czaren. Bernadotte havde svaret paa denne Demonstration ved at afsætte ham fra alle hans Embeder og Værdigheder, samt ved at forvise ham og hans Kone, Grevinden. Begge havde imidlertid forhastet sig, da Armfelt saae de gjensidige Skridt, som Czaren og Prindsen gjorde mod Frankrig; da Bernadotte forstod, at Cheferne for det legitimistiske Parti vare de naturlige Støtter for den absolutistiske Indflydelse mod Mændene fra 1809, som paa samme Tid dannede det franske Parti, — da fattede begge paa samme Tid den Plan gjensidig at bistaae hinanden og Armfelt skyndte sig med at forfatte ect Skrift med Hensyn paa en Krig med Frankrig.

„Rusland, skriver han i dette, har den Mission at frelse Europa. Det maa saasnart som muligt undertegne Freden med Tyrkerne, og det, selv om det maatte udlevere Moldau. Det bør spare Østerrig. Det bør ikke forsømme den Fordeel, som staar det aaben, at faae Kronprindsen af Sverige i Spidsen for sine Armeer, efterdi man kan baabe Meget af hans Indflydelse paa de franske Regimenter. Man skulde endogsaa ønske en Sammenkomst uden Etikette mellem hans keiserlige Majestæt og Kronprindsen af Sverige, naar tages i Betragtning det gjensidige Tilsagn, som de tvende Fyrster da ville kunne give hinanden, den Ene om aldrig at søge at gjenerobre Finland, den Anden om at lægge Norge under Sverige. Man maa skaane Danmark og skjule denne Plan for det. Naar Øieblikket er kommet, vil man kunne foreslaae det at deeltage i denne Alliance og at udlevere Norge, idet Rusland igjen forbinder sig til at give det Noget i Stedet i Tydskland

Angaaende Alt dette maa man være enig med England, som vil gjøre en nyttig Diversion paa Frankrigs Kyster. Man maa opvække en almindelig Bevægelse mod Franskmændene i Tydskland og opmuntre Spanien, Italien og Schweitz til Modstand. Krigen vil i det Mindste vare tre Aar. Saasnart man er færdig, maa man angribe. Dersom man bliver tvungen til at trække sig tilbage, maa man ødelægge Landet. — En Klogskabsregel, som man aldrig bør glemme, naar man slaaes med de Franske, er, at undgaae saa meget som muligt de store Feltslag,, og ikke at levere Slag uden med Vished om Seier.

Napoleon vil ikke holde ud at trække Krigen i Langdrag. Hans Utaalmodighed vil lade ham begaae Feil, hvoraf man kunde drage Fordeel."

Dette Aktstykke er af Vigtighed. Det er forbudt, og vi tro selv ubekjendt i Sverige. Man skulde ikke kunne bestemme dets Tid. Hvad der er sikkert, er, at det fra Midten af 1811 findes hos den franske Minister i Stockholm, som sender en Extrakt af det i sin Depesche af 26de Juli. Man er efter flere Indicier tilbøielig til at tro, at Friherre Schenbom, svensk Generalkonsul i St. Petersburg, ikke var fremmed for det. Dersom det er sandt, at Armfelt, som snart blev Bernadottes Medforbundne hos Alexander, fra Midten af 1811 erholdt Prindsens Bifald hertil, seer man, at man maa lade den virkelige og fuldstændige Undfangelse af 1812 Aars Politiken gaae tilbage til den samme Tid. Armfelts Plan angiver i Virkeligheden alle de fornemste Punkter af den: — Freden, holdt vedlige paa den ene Side mellem Porten og Rusland; paa den anden Side mellem Rusland, Sverige og England, et

sjette Forbund mod Frankrig — Finland sikret Rusland — Norge sikret Sverige — et evigt Venskab stiftet særskilt mellem Alexander og Bernadotte — dennes Talenter og Erfarenhed vendte mod os.

Hvorledes det end maatte være, hvor stor var ikke den fine Verdens Forbauselse i Stockholm, de diplomatiske Agenters og især den franskes Forundring, da man under Soireen den 18de December 1811 saa Grevinde Armfelt at vise sig i Fru Engestrøms Salon, eller, som man kaldte den, Cirkel, — Grevinde Armfelt, der var bleven Æresdame ved det russiske Hof og dekoreret med Portræterne af de to Keiserinder, den regjerende Keiserinde og Keisermoderen. Hvorledes maatte ikke Forbauselsen fordobles, da Kronprindsen selv traadte ind, kom og satte sig hos Grevinden og talte længe med hende med indsmigrende Velvillie. Grevinden skulde netop drage til Petersburg og Bernadotte ansaa det for Umagen værdt at erhverve sig eller i alle Fald at gjenoplive Armfelts aktive Medvirken, som var bleven Alexanders Yndling. Den pludselige Besættelse af svensk Pommern ved franske Tropper i Januar Maaned 1812, hvad enten den havde til Hensigt at besvare, eller ei, disse fiendtlige Dispositioner, beviste Sverige og Europa, at god Forstaaelse mellem Napoleon og Bernadotte var for Fremtiden en Umulighed og at fra den ene som den anden Side Skaanselens Tid endelig var forbi.

Besættelsen af Pommern var en ny Feil, da det ydmygede Bernadotte og ikke forhindrede ham fra at skade Frankrig. Hans saarede Egenkjærlighed vakte igjen den Misstemning, som meer end een Gang havde fjernet ham fra Keiseren. Erindringen om den 18de Brumaire, hvilken Dags Begivenheder han havde søgt at modsætte sig, Tanken paa Bonapartes første Held, for hvem han havde Fortrinnet i Alder, og hvis Genie han, uden gjerne at ville erkjende det, havde maattet underordne sig, en betydelig Ængstelse for egen Hæder, — en dyb Ærgrelse over at vide sig foragtet; endelig, forsikrer man, nogle Familieomstændigheder bidroge til at støde ham længer frem paa den med Afgrunde opfyldte Bane, som Frankrigs Fiender aabnede for ham.

Napoleons forhenværende Opførsel gav ham Vaaben i Hænde; han benyttede sig af dem:

„Henvend Dem til Alexander, havde Napoleon sagt til Karl den 13des Udsendinge efter Finlands Fald. „Han er stor og ædelmodig!" Bernadotte optog igjen disse uforsigtige og bitre Ytringer.

Det var ham, som tog Napoleon paa Ordet.

Den 4de Februar 1812 aflagde Grev Karl Løvenhjelm, General-Adjutant i Karl den 13des Tjeneste, Kronprindsen en Rapport om de Franskes Indfald i Pommern. Efter at have læst den med Opmærksomhed, reiste denne sig pludseligen: „Man kaster mig Stridshandsken," sagde han; „jeg vil tage den op."

„Hr. Greve, jeg trænger til en særegen Gesandt hos Keiser Alexander. Modtager De denne Sendelse?"

Samme Aften vare de hemmelige Instruxer skrevne af Bernadottes egen Haand.

Den 8de var Grev Karl paa Veien.

Han skulde foreslaae en defensiv og offensiv Alliance. Czaren skulde garantere Foreningen mellem Norge og Sverige. I Betragtning af denne Forening skulde han overlade Sverige et Korps paa 15 a 25,000 Mand. Dette Hjælpekorps skulde blive føiet til 35 a 40,000 Svensker for at gjøre Landgang paa Sjælland, hvor man skulde tilbyde Kongen af Danmark Valget mellem en frivillig Afstaaelse af Norge eller aaben Feide. Dersom han modtog det første Alternativ og sluttede sig til Forbundet, vilde man forbinde sig til at give ham en Skadeserstatning, som man letteligen vilde bemægtige sig paa Territoriet omkring Elben, der var besat af de Franske i Danmarks Naboskab. I det Tilfælde, at nu Keiseren af Rusland skulde modtage disse Betingelser, skulde han sende til Stockholm en Befuldmægtiget, for endelig at afslutte Traktaten efter at have bestemt den Andeel, Sverige efter Foreningen med Norge skulde tage i Krigen. Et Brev fra Kronprindsen til Czaren, føiet til denne Instrux, anbefalede denne forresten den største Skyndsomhed og roste for ham det første Dieblikes Tryllemagt. Raad i Tilfælde af en Forsvarskrig, dersom den pludselig blev nødvendig, — et Tilbud om Mægling for at tilveiebringe Fred mellem Rusland og Porten, — endelig Planen til en Nærmelse mellem England, Rusland og Sverige —, det var Sidestykkerne til disse første Forslag.

Ved Grev Karls Ankomst var Alexander geraadet i den største Tvivlraadighed. Hans Raadgiveres Meninger vare deelte. Paa den ene Side udtalte hans Minister Romanzof sig med et betydeligt Parti for Fred med Frankrig; paa den anden Side ønskede en Armfelt tilligemed de fornemste Chefer for Adel og Armee en haardnakket Krig mod Napoleon. Skulde man nu blot berede sig paa Forsvar eller forsøge et Angreb? Skulde man antage Erobrerens Genie for at være uovervindeligt og skulde man spænde sig foran hans Triumphvogn? Vægten af de Beslutninger, der vare tagne i Stockholm, afgjorde Svaret. Ankommen den 18de Februar til St. Petersburg, blev Grev Karl modtagen den 20de af Keiser Alexander. Efter Afleveringen af de Brevskaber, der vare ham overdragne, og efter de kongelige Komplimenter, berørte Keiseren selv først Spørgsmaalet.

„Jeg sætter den største Priis," sagde han, „paa mine Venskabsforbindelser med Sverige, og jeg skulde især være henrykt over under de nærværende Omstændigheder at erfare, hvilke Hs. kongelige Høiheds Anskuelser ere.

Rusland og Sverige, der i saa lang Tid havde været

Violinisten Leenders. (Efter Photographi.)

Fiender, have nu de samme Interesser og bør for Fremtiden hverken skade hinanden, heller ikke engang nære nogen Mistanke til hinanden. Man maa for bestandig begrave Fortiden i Glemselens Mørke! Fyrsternes Skjæbne er det ofte desværre at gjøre Vold paa sine personlige Følelser for kun at lytte til Statsinteresser. Ulykkelige og beklagelige Omstændigheder have drevet mig til at give mit Keiserdømme en ny Grændse. „Det Onde er skeet! „Rusland har for Fremtiden en ny Grændse. Der kan altsaa ikke mere for os heri ligge nogen Grund til Tvedragt."

Alexander holdt her et Dieblik inde. „Det var klarligen," siger Bergman, „Sindsbevægelsen, foraarsaget ved saa sørgelige Erindringer, der bragte hans Røst til at skjælve og gjorde hans Blik mørkt.

Denne gode Fyrstes Die var fugtigt, da han holdt denne sørgelige Tale! Synet alene af dette Kabinets Mure var tilstrækkeligt til at kalde ham tilbage fra disse bedrøvelige Tanker."

Det forstaar sig, det var dette selvsamme Kabinet, hvor Alexander havde sagt til Sveriges Minister fire Dage før Angrebet paa Finland: „Gud er mit Vidne, at jeg ikke attraar en eneste Landsby i Eders Herres Stater!"

Da Keiseren var kommen sig lidt efter sin Sindsbevægelse, spurgte han Løvenhjelm, hvad hans kgl. Høihed tænkte om de nærværende Konjekturer. Greven, paakaldende ligefra Begyndelsen af sin Tale pathetiske Erindringer, gav en kort Skildring af Sveriges beklagelsesværdige Stilling, som omringet i Syd og Vest af Fiender, og udsat for deres Angreb fra norsk Side i en betydelig Linie, som det ikke kunde befæste. Sveriges Fremtid, dets Natur selv var uden Garanti, og Stockholms Kabinet burde fremfor Alt ogsaa tænke paa at skaffe sig en naturlig Grændse, paa en uundgaaelig Udvidelse af sit Territorium . . . . . „Sire! sagde han, det er Norge, vi behøve. For os ingen Sikkerhed, ingen Uafhængighed uden det." Deres Majestæt vil deri kun see en Tilvæxt hos en allieret Magt, hvis Interesser, hvis Principer ere de, som besjæle Dem." Det er forresten det eneste Middel til at udslukke det nationale Had, som allerede i Aarhundreder skiller Rusland og Sverige ad. Vor Virksomhed og vore Interesser vil for Fremtiden tage en anden Retning, og vor Uafhængighed vil derved blive endelig styrket.

Alexander vilde ikke vægre sig for Udførelsen af et Projekt, som var undfanget af ham selv. At forlade Danmark, som nylig var hans Allierede, indgjød ham ingen Betænkelighed. Dog frygtsom og uvis om det heldige Udfald, fra det Dieblik af Kampen stod for Døren, var han ængstelig for at Sverige skulde forlade ham efter at have erholdt Norge. Han vilde gjøre denne Forening til en Gjengjæld for Tjenester, ydede hans Sag, og ikke til en Skadeserstatning for Tab, som han selv havde paaført de Svenske; men Grev Karl, forud underrettet af Bernadotte, som, da han vel kjendte Czarens svage Charakteer, havde forudseet disse Betænkeligheder, og som forøvrigt igjen mistænkte ham, — holdt stærkt paa denne Alliance med Sverige, og forlangte, at det fælles Foretagende mod Danmark skulde gaae forud for alle de øvrige Operationer. „Det var," sagde han, „den bedste Diversion, man kunde forsøge mod Napoleon, paa samme Tid som det var det sikreste Middel til at faa istand den paatænkte Forening." Det var ogsaa fordeelagtigt baade for de Allierede og for Rusland, at Kongen af Sverige ligefra Krigens Begyndelse var saa stærk som muligt. Hans Magtforøgelse var kun en Svækkelse af Fienden, og blot en Armee mere mellem det tilkommende Forbunds Hænder.

Alexander syntes tilsidst at give efter, bevæget hertil gjennem Ønsket om for enhver Priis at kjøbe den Medvirkning, som var ham tilbudt. „Nu vel da!" sagde han, „jeg skulde i Krigstilfælde være meget lykkelig over at høste Gavn af Kronprindsens Raad og Erfaring. Jeg vil gjerne sætte til hans Disposition det nødvendige Antal Tropper til de første Krigsoperationer. Jeg er inderlig overbevist om Værdien af hans personlige Medvirken" . . . . . Det var det, som Alexander allerede for lang Tid siden havde udtrykt sine Ord til Grev Stedingk. „Jeg forlanger hverken bedre Flaade eller Armee, Kronprindsens Person og halvhundrede Mand af Livvagten til, det er Alt, hvad jeg behøver." Da man var kommen overens herom, gik Alexander over til den almindelige Operationsplan, og spurgte Grev Løvenhjelm, hvorledes Prindsens Hensigter i denne Henseende vare. (Forts.)

Maurice Gerard Hubert Leenders,

første Violinist hos H. M. Kongen af Belgien,

er født i Brüssel den 9de Marts 1833. Hans Fader var Direktør ved flere musikalske Selskaber, og gav selv Sønnen den første musikalske Underviisning. Syv Aar gammel begyndte han at spille Violin, og blev, ved det ualmindelige Talent han lagde for Dagen, 13 Aar gammel, optaget i første Klasse af Konservatoriet i Brüssel; her udviklede han sine sjeldne Anlæg med megen Iver, og forlod i sit 17de Aar, kronet med dets største Belønning, Konservatoriet. Han fortsatte endnu i tre Aar sine Øvelser paa Violinen og studerede vedvarende Kompositionslæren. Efterat have bragt det til den fornødne Kunstnerfnldkommenhed, foretog han 20 Aar gammel sin første Kunstreise til Holland, hvor han opholdt sig i 6 Maaneder og gav en Mængde Koncerter med stor Sukces. Aaret efter gik Turen til Polen og det nordlige Tydskland, hvor det samme Bifald blev ham til Deel. Den tredie Udflugt var Norden; i Kjøbenhavn forblev

han en lang Tid, kom det følgende Aar igjen tilbage, og blev modtaget med den samme Enthusiasme som første Gang. En liden Begivenhed, som findes fortalt i danske Blade, vil maaskee interessere at læse. Den lyder:

„Den berømte Violinist Leenders, der fortiden opholder sig i Kjøbenhavn, var i Søndags inviteret til en Kjøretour med Justitsraad E. Ankommen til Skoven, foretog Selskabet en Spadserertour i denne, der paa Grund af det smukke Veirligt den Dag var godt besøgt. Blandt de Besøgende var en gammel blind Mand, der dog ikke var taget ud for at more sig, men for ved Hjælp af sin Violin at forskaffe sig et Par Skilling. Men Publikum, der er saa vant til at høre dette Slags Virtuoser, gik rolig forbi, uden at ændse den stakkels Blindes Anstrængelser. Leenders, der lagde Mærke dertil, gik uopfordret hen til Spillemanden og bad om Tilladelse til at laane hans Violin. Efterat den Blinde forundret havde indrømmet ham dette begyndte Leenders at spille la Melancholie af Prüme. Publikum standsede, lyttede til det mesterlige Spil, og det følger af sig selv, at Violinens Eier ikke blev glemt; det regnede ned med Penge i hans fremrakte Hat. Omsider ophørte Spillet, og foruden de rigelige Gaver, den Fattige havde faaet af den bestandigt mere og mere tilstrømmede Folkemængde, høstede den berømte Virtuos de varmeste Taksigelser og Lovtaler af det beundrede Publikum. Ogsaa den Blinde vilde til at tolke sin Tak; men Graaden kvalte hans Stemme, der kunde ikke komme et Ord over hans Læber. — Endnu længe efter at den ædle Velgjører havde fjernet sig, vedblev den Fattige at hulke og græde, ikke alene af Erkjendtlighed, men af Rørelse og Beundring over, at hans gamle, simple Violin kunde frembringe saa herlige Toner."

Fra Kjøbenhavn reiste Leenders i denne Vinter til Stockholm, og fik der det stærke Bifald, som enhver musikalsk Kunstner af hans Rang er sikker paa blandt det dannede og musikalske svenske Publikum. Over Gøtheborg kom han til Christiania, og har ligeledes her, som overalt, henrykket den Deel af Publikum som har Modtagelighed for Musik, og forstaar at skatte hans sjeldne og udviklede Mesterspil. Det er hans Agt at reise til Christianssand, Bergen og Trondhjem, forinden han til næste Vinter gjør en større Reise til Rusland. — h —

Dampskibet Ganger-Rolf.

Naar man sammenligner Antallet af Norges Dampskibe nu og for 15 Aar tilbage, vil man finde en Forøgelse, der bærer det glædeligste Vidnesbyrd om Landets tiltagende Hjælpekilder og forbedrede Færdsels-Tilstand. Vi have nu ikke alene Dampskibe, der vedligeholde en jævn og stadig indbyrdes Forbindelse mellem de norske Byer og med de udenlandske Stæder, der ere af størst Vigtighed for vor Handelsverden, men vi have ogsaa Skibe paa Indsøerne i de mere befærdede Egne af Landet. Ialt eier Norge saaledes for Tiden henved halvhundrede Dampskibe, og deraf tilhører kun omtrent en Trediedeel Staten, medens derimod de Totrediedele skyldes den private Foretagelsesaand. Det er ikke længere Spørgsmaal om ret og slet at afhjælpe Trangen til Færdesmidler: Opgaven er at gjøre dette paa den billigste og for Alle mest bekvemme Maade. Der er blevet Konkurrence. De gode Udsigter til Vinding har fremkaldt den, tildeels ogsaa Lysten til at gavne eller at være selvhjulpen. Engelskmænd og Norske kappes i at sørge for Dampskibs-Leilighed. Hine have vundet Tiltro og Begunstigelse; men de tør ogsaa have godtgjort, at det gavnligste er, ikke at betro sig ganske til dem, hvis den ønskelige Omhu og Forekommenhed fra Fragternes Side skal kunne paaregnes. Saasnart man først havde givet Mjøsfarten ganske i deres Vold, saa man dette tydeligst. Derfor vil deroppe allerede i Sommer aabnes en Konkurrence fra norsk Side; og af den tør man vente sig Konkurrencens sædvanlige Vinding baade for dem, der skulle reise og dem, der have Varer at fragte: billig Priis og omhyggelig Behandling. I Dampskibs-Routen mellem Christiania og Hamburg har det nystiftede søndenfjeldske Dampskibsselskab allerede ifjor aabnet en Konkurrence med Engelskmændene, nemlig med Skibet „St. Olaf;" og iaar har det sat et nyt prægtigt Skib, „Ganger-Rolf" i Fart paa Hull, lige ved Siden af det engelske Dampskibsselskabs Fartøi. Det er af hiint Skib vi her meddele en Afbildning, og hvorom vi ville give en kort Underretning. Ganger-Rolf er et Skrueskib, bygget i Geenock af Caird & Ko. og har kostet omtrent 72,000 Spd. Det har to Kjedler, er i Kjølen 192½ Fod langt, 26 F. bredt, og rummer 636 Tons (gl. Maal) eller 178 Kmlstr. Maskinen eraf 120 Hestes Kraft. Det indeholder, foruden Bekvemmeligheder for Mandskabet og Andenplads-Passagerer, en rummelig Salon, med tolv Senge paa hver af Siderne, og under denne Salon et Dameværelse tilligemed 8 Senge og 12 Sovesophaer. Bag Salonen haves et Tobaksrygnings-Værelse.

Dampskibet Ganger-Rolf.

Da Skibet især er beregnet paa Passagerer, er det bedre forsynet med Bekvemmeligheder for disse end St. Olaf; men det har et mindre Varerum, hvilket ogsaa er betinget ved den forskjellige Anbringelse af Maskinen; thi i Ganger-Rolf er denne anbragt meget længere agterud end i St. Olaf. Paa Tilfredsstillelsen af Passagerernes Behov er Intet sparet.

Som man af ovenstaaende Angivelser vil see, er Skibet forholdsviis meget smalt, hvorved naturligviis Hurtigheden begunstiges. Selv med Modvind tilbagelægger det 9 Miil i Vagten eller omtrent 2½ Miil i Timen. Touren herfra til Christianssand har det gjort i 14 Timer, uagtet det havde en Kuling imod sig; og sin Route har det holdt selv under stærk Storm. Det engelske Dampskibsselskabs Fartøi Courier, som har været anvendt i samme Route som Ganger-Rolf — mellem Christiania og Hull — har ikke kunnet komme op med det i Hurtighed.

Skibet er klassificeret i Lloyds til 9 Aar (sat i første Klasse.) At det nu paa Grund af en Sprække i en af Maskineriets Dele er bleven nødt til i England at standse for Reperations Skyld, maa derfor ansees for et ganske uventet og særeget Uheld, der vilde være saameget større, hvis Skaden ikke skulde kunne udbedres inden den Tid, Skibet har paataget sig at føre Studenterne til Upsala.

Ganger-Rolf afgaar, ligesom hidtil Courier, fra Christiania hver 14de Dag eller hver anden Fredag og anløber Christianssand. Reisen til Hull medtager 62—65 Timer, Opholdet i Christianssand iberegnet. Skibet føres af Ferd. Gløersen.

Literatur og Kunst.

A. Erlandsens biographiske Efterretninger om den Nordenfjeldske Geistlighed. Efterat der af dette for vor Personalhistorie saa vigtige Skrift var udkommet 3 Hefter, hvert paa 10 Ark, de to første i 1844 og det 3die i 1851, afsluttede Udgiveren i 1855 paa en Maade sit Arbeide, idet han da ved et lidet Tillægshefte paa 3 Ark fuldførte Efterretningerne om Geistligheden i Throndhjems Stift og lod medfølge etslags særegen Titel til dette Afsnit. Da han selv i Fortalen ansaa det for aldeles uvist, om Værkets Fortsættelse vilde udkomme, maatte man desværre befrygte, at denne Præstehistorie vilde forblive ufuldført ligesom Hattings, Gjessings og Blochs. Dette sees nu at være forebygget, idet nemlig Udgiveren bekjendtgjør:

„Paa Grund af flere Forespørgsler om, naar mine biographiske Efterretninger om Geistligheden i Tromsø Stift kunne ventes at udkomme i Trykken, tillader jeg mig at tilkjendegive, at Hr. Konsul Tønsberg velvilligen har overtaget Forlaget og at Skriftet vil i Løbet af dette Aar blive trykt, samt at Hr. Konsulens Velvillie heri har forhindret, at dette mit Arbeide ikke udkom i Danmark, hvorom har været mig gjort Tilbud."

Idet vi udtale vor Glæde herover, ville vi paany henlede vort læsende Publikums Opmærksomhed paa dette Værk, der altid vil være af Betydning for vor Literatur, selv om det maatte lide af endeel Feil; ved det Slags Værker lader ellers Feilfrihed sig aldrig ganske opnaae. Ogsaa ville vi erindre Forf. om, at medgive Værkets Slutning Register over alle saavel i første som anden Afdeling nævnte Personer, da Bogen kun paa denne Maade kan siges at blive brugbar; man sætter sig sjelden til at læse slige Bøger fra Perm til Perm, men søger deri øieblikkelig Oplysning om en eller anden Person eller Familieforhold.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 2den Mai er der af Statskassen, som en tilfældig Udgift for samme, tilstaaet Kand. jur. P. Dybdahl et Beløb af 90 Spd. som Tilskud til det ham af Christiania Kommune ydede Bidrag, for at han derved kan sættes istand til at vedblive og udvide sin Virksomhed for Vokalmusikens Dyrkelse blandt Arbeidsklassen i Christiania og Omegn, for et Tidsrum af 1½ Aar, at regne fra 1ste Januar d. A. — Ved kgl. Resol. af s. D. er der af den til videnskabelige Reiser i Norge paa Universitetets Budget for Terminen fra 1ste Juli 1854 til 30te Juni 1857 opførte Sum, 600 Spd. aarlig, tilstaaet følgende Stipendier til Afbenyttelse i indeværende Aar, nemlig: 1) Professor P. A. Munch 100 Spd., for at foretage en historisk-antikvarisk Undersøgelse af Strøget mellem Jæderen og Egnen syd for Bergen, og navnlig af Domkirken i Stavanger; 2) Universitetsstipendiat, Kand. min. T. Kjerulf 160 Spd., for at anstille Detailundersøgelser i geognostisk Henseende i forskjellige Egne af Landet; 3) Konservator ved Universitetets bergvidenskabelige Samling, Kand. theol. Hørbye, 130 Spd., for at fortsætte Undersøgelserne af de saakaldte Friktionsphænomener i Egnen langs henad Dovre fra Rigsgrændsen indtil henimod Bergens Stift; 4) Stud. filol. Sophus Bugge 50 Spd., for ved omtrent 1 Maaneds Ophold i Thelemarken og Sætersdalen at gjøre sig bekjendt med Kjæmpeviser og andre Folkedigtninger; 5) Overlæge Danielssen 200 Spd. for at foretage en zoologisk Reise til Nordland og Finmarken. For de under No. 2, 3 og 4 nævnte Ansøgeres Vedkommende

forbeholdes Universitetet Ret til af de paa Reisen indsamlede Specimina at udtage hvad Samme har Brug for til dets videnskabelige Samlinger.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er der blandt Andet bestemt, at Branddirektør-Embedet i Bergen indtil Videre skal overgaae til en Bestilling, der bliver at besætte af Stiftamtmanden efter indhentet Erklæring fra Magistraten og Formandskabet, og at den til Branddirektøren hidtil udredede Løn 600 Spd. aarlig ikkun bliver at udbetale med 400 Spd. aarlig, saalænge Branddirektøren tillige beklæder en anden af Bergens Kommune med 800 Spd. aarlig aflønnet Betjening.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er det bestemt: at Marinens faste Haandværkere igjen organiseres i et Korps under Benævnelse Værftskorps, og at Kommandoen over samme henlægges under Chefen for Carljohansværns Værft med de for Korpschefen efter Reglementet af 4de Oktober 1844 bestemte Funktioner; samt at kgl. Resol. af 16de September 1854 forøvrigt forbliver gjældende, dog saaledes, at de faste Haandværkere indtil Videre kun danne et Kompagni.

— Ved kongl. Resol. af 21de f. M. er der af det af Storthinget til Understøttelse for duelige Haandværkere, der i Udlandet ville uddanne sig i deres Fag, bevilgede Beløb tilstaaet efternævnte Haandværkere Reisestipendier, nemlig: 1) Malersvend Joh. Pedersen af Chra. 150 Spd.*) 2) Tømmersvend Chr. O. Thøring af Chra. 75 Spd. (Tydskland.) 3) Musikalsk Instrumentmager Andreas Hansen af Chra. 150 Spd., som yderligere Bidrag ved Siden af det ham i forrige Aar tilstaaede Stipendium af 100 Spd. for ved et Ophold i Paris at uddanne sig i sit Fag. 4) Mekanisk Metalarbeider C. H. Clausen af Chra. 100 Spd. for ved et Ophold i Hamburg eller Berlin at uddanne sig i Forfærdigelse af Telegraferings-Apparater. 5) Maskinbygger U. A. Sinding af Chra. 150 Spd. 6) Typograph Bent Bentzen af Chra. 75 Spd. (Kjøbenhavn.) 7) Malerelev N. B. Wingaard af Chra. 75 Spd. 8) Malersvend Hans Arnesen af Chra. 75 Spd. 9) Bagermester Bernt Eenberg af Chra. 150 Spd. (England.) 10) Skibsbygger Rudolf Roscher af Chrsand 150 Spd. (England.) 11) Malersvend Ole O. Hagen af Tromsø 100 Spd. 12) Bøssemager J. Bonen af Kongsberg 100 Spd. 13) Bøssemager C. D. B. Hesselberg af Kongsberg 100 Spd. (Tydskland.) 14) Farversvend Hans E. Nærum af Skien 100 Spd. 15) Mekanisk Arbeider O. O. Fladvad af Modums Prstg. 150 Spd. for ved et Ophold i Skotland at uddanne sig i sit Fag og navnlig i Forfærdigelse af Agerdyrkningsredskaber. 16) Malersvend O. M. Knudsen af Chrsand 100 Spd. som et yderligere Bidrag ved Siden af det ham i forr. Aar tilstaaede Stipendium af 75 Spd., for ved et forlænget Ophold ved Kunstakademiet i Kjøbenhavn at uddanne sig i sit Fag.

— I Løbet af næste Maaned skal Statsraad Møinichen vende tilbage til Christiania for midlertidig at overtage Finantsdepartementets Bestyrelse, hvorefter Statsraad Lange skal begive sig til Statsraadsafdelingen i Stockholm.

— Ritmester Bernt Lund er det under 2den Mai tilladt at udtræde surnumerær i Brigaden paa 2 Aar.

— Under 21 Mai er svensk Generalpostdirektør Friherre v. Holstein udnævnt til Storkors og Postmesteren i Helsingør Mazar de la Garde til Ridder af St. Olafs Orden. Under 5te April er Prof. Dr. philos. M. Sars og Lektor Dr. philos. A. Strecker, begge for videnskabelige Fortjenester, udnævnte til Riddere af samme Orden.

— Det akademiske Kollegium har den 10de Mai udstædt følgende Bekjendtgjørelse:

„Den 3die denne Maaned har det akademiske Kollegium fra en Ubenævnt modtaget en Sum af 1000 (et tusinde) Spd. som Bidrag til Oprettelse af et Videnskabs-Selskab i Christiania. Kollegiet opfylder i denne Anledning en kjær Pligt ved i Videnskabsmænds og Videnskabsynderes Navn at takke den ukjendte Giver og udtale sin Anerkjendelse af Gavens høie Værd som et sjeldent glædeligt Tegn paa Interesse og Agtelse for Videnskab, og som et skjønt Exempel paa Liberalitetens Retning mod et høiere Maal.

Kollegiet har nedsat en Kommittee for at afgive Betænkning, hvad der i denne Anledning kan blive at foretage.

— Det norske Theaters nyvalgte Bestyrelse har ladet udgaae en Opfordring om Pengeunderstøttelse, til at foretage en Ombygning af Theatret, hvorved ikke alene vil vindes bekvemmere Scenerum, men ogsaa Tilskuerpladsenes Antal forøges med en Trediedeel. For at denne Plan skal kunne udføres, maatte dog Bygningen først kjøbes, og den kan faaes for omtrent 13,000 Spd. Disse kunne blive staaende, og saaledes kræves der kun rede Penge til Ombygningen, der vil koste omtrent 3000 Spd. Den velskrevne Indbydelse taler vor nationale Scenes Sag med Varme, men uden at skryde af Fortjenester, som det norske Theater ikke kan have indlagt sig, eller vække Forhaabninger, som det umuligen kan fyldestgjøre.

— Sangerfesten paa Frederikshald kan ifølge Deeltagernes eenstemmige Vidnesbyrd betragtes som den herligste Ytring af norskt Folkeliv, der vel kan opvises. Og dens Ry vil i lange Tider modstaae den Glemselens Skjæbne, som Festlighedernes øieblikkelige Rørelse og Glands pleier at prøve. Skulde vore Dagblades Festberetninger, naar de ere fuldførte, efterlade Noget at melde om, agte vi at optage en Skildring af Festen, som en Deeltager vil beære vort Blad med.

— Kronprindsen ventes hid til den 21de Mai. — Prinds Oskar er afreist til Frankrig.

Drammen. Den 9de Mri afgik forrige Byfoged Christen Dahl ved Døden i en Alder af 74 Aar.

Aalesund. Den 17de April døde Toldkasserer Laurits P. Torstrup, $52\frac{1}{2}$ Aar gl.

Bergens Kjøbstad havde ved Folketællingen den 31te Dec. f. A. 25,973 Indb., hvoraf 1461 i Forstaden Sandvigen og det øvrige af Korskirkens Landsogn. I 1845 var Folkemængden 23529. — Fra Bergen siges 8 Udvandrerskibe med 16 til 1700 Personer iaar at skulle afgaae til Amerika.

„**Christianssundsposten**" er i April ophørt, hvorimod Udgiveren lader vente et nyt Blad fra Aalesund.

*) For at spare Rum, tilføies de Steder, hvor Stipendierne skulle forbruges i ( ) ligesom Reisens Maal forbigaaes, medmindre den sigter til en Uddannelse, der ikke ligefrem følger af Vedkommendes Fag.

Udenlandske Efterretninger.

Fredstraktaten.

Art. 1. Fra den Dag, da nærværende Traktat er ratificeret, og for bestandig skal der bestaae Fred og Venskab mellem Hs. Maj. de Franskes Keiser, Hds. Maj. Dronningen over de forenede Kongeriger Storbritannien og Irland, Hs. Maj. Kongen af Sardinien og Hs. Maj. Sultanen paa den ene Side og Hs. Maj Keiseren over alle russiske Lande paa den anden Side saavelsom mellem deres Arvinger og Efterfølgere, deres Stater og respektive Undersaatter. — Art. 2. Da Freden mellem de nævnte Majestæter lykkelig er tilveiebragt, skulle de under Krigen besatte eller erobrede Territorier gjensidig rømmes. Specielle Overeenskomster skulle ordne Maaden for Rømningen, der skal skee saa hurtig det lader sig gjøre. — Art. 3. Hs. Maj. Keiseren over alle russiske Lande forpligter sig til at tilbagegive Hs. Maj. Sultanen Staden og Fæstningen Kars, saavelsom de andre Punkter i det ottomanniske Gebet, som befinde sig i de russiske Troppers Besiddelse. — Art. 5. DD. MM. de Franskes Keiser, Dronningen af de forenede Kongeriger Storbritannien og Ireland, Keiseren over alle russiske Lande, Kongen af Sardinien og Sultanen, tilstaa dem af deres Undersaatter, som have gjort sig skyldige i nogensomhelst Deel i Krigsbegivenhederne til Gunst for Fienden, fuldstændig Amnesti. Derhos fastsættes udtrykkeligt, at denne Amnesti ogsaa omfatter de Undersaatter af enhver af de krigførende Magter, som under Krigen maatte være forblevne i en af de andre Krigførendes Tjeneste. — Art. 6. Krigsfangerne gives uden Ophold tilbage af begge Parter. — Art. 7. H. M. de Franskes Keiser, H. M. Keiseren af Østerrig, Hds. Maj. Dronningen af de forenede Kongeriger Storbritannien og Ireland, H. M. Kongen af Preussen, H. M. Keiseren over alle russiske Lande og H. M. Kongen af Sardinien erklære, at den høie Port har Adgang til Deeltagelse i Fordelene ved den offentlige Ret og den europæiske Sammenstemning. DD. MM. paatage sig, hver for sig, at agte det ottomanniske Riges Uafhængighed og territoriale Integritet, og garantere i Forening den strænge Overholdelse af dette Tilsagn, og ville som Følge heraf betragte enhver Begivenhed, som maatte være skikket til at træde samme for nær, som et Spørgsmaal af almindelig Interesse. — Art. 8. Saafremt nogen Uenighed skulde opstaae mellem den høie Port og en eller flere af de andre kontraherende Magter, hvorved Opretholdelsen af Portens Stilling trues, saa vil den høie Port og enhver af disse Magter, førend de skride til Anvendelsen af Magt, sætte de andre i denne Traktat deeltagende Magter istand til at forebygge en saadan Yderlighed ved mæglende Mellemkomst. — Art. 9. Da H. M. Sultanen i sin vedvarende Omhu for sine Undersaatters Vel har ladet udgaae et Firman, der ved at forbedre deres Skjæbne uden Hensyn til Religion eller Nationalitet høitidelig bekræfter hans ædelmodige Hensigter med hans Riges kristne Indbyggere, har han i den Hensigt at give et nyt Beviis paa sit Sindelag i denne Retning besluttet at meddele de kontraherende Magter bemeldte Firman, hvortil Initiativet er fremgaaet af hans suveræne Villie. De kontraherende Magter erkjende den høie Betydning af denne Meddelelse. Det er en Selvfølge, at der i intet Tilfælde kan gives bemeldte Magter Ret til, enten i Forening eller enkeltviis, at indblande sig i Hs. Maj. Sultanens Forhold til hans Undersaatter eller i hans Riges indre Bestyrelse. — Art. 10. Traktaten af 13de Juli 1841, som opretholder den gamle Regel for det ottomanniske Rige med Hensyn til Lukningen af Bosporus og Dardanellerne, er efter fælles Overeenskomst bleven revideret. Den i denne Retning og overeensstemmende med dette Princip mellem de fire kontraherende Parter afsluttet Akt bliver tilføiet nærværende Traktat og skal have den samme Kraft og den samme Betydning, som om den fuldstændig havde været optaget i samme. — Art. 11. Det sorte Hav er neutraliseret; aabne for alle Nationers Handelsmarine, ere dets Farvande og Havne formelig og for stedse lukkede, ikke blot for Kyststaternes, men ogsaa for andre Magters Krigsflag, med Undtagelse af de i Art. 14 og 19 omtalte Tilfælde. — Art. 12. Handelen skal være fri for enhver Indskrænkning i det sorte Havs Havne og Farvande og være underkastet de Sanitets-, Told- og Politianordninger, som ville blive affattede i en for Udviklingen af de kommercielle Transaktioner gunstig Aand. For at give alle Nationers Handels- og Søfarts-Interesser ønskelig Sikkerhed, skulle Rusland og den høie Port overensstemmende med den internationale Rets Principer tilstaa Konsulers Ansættelse i alle Kysthavne ved det sorte Hav. — Art. 13. Da det sorte Hav ifølge den 11te Artikels Ord er neutraliseret, er Vedligeholdelsen eller Oprettelsen af militær-martime Arsenaler paa dets Kyster unødvendige og hensigtsløse. Hs. Maj Keiseren over alle russiske Lande og Hs. Maj. Sultanen forpligte sig derfor til paa denne Kyststrækning ikke at anlægge eller beholde noget militær-maritimt Arsenal. — Art. 14. Da Deres Maj. Keiseren over alle Russere og Sultanen have afsluttet en Konvention angaaende Bestemmelsen af Styrken og Antallet af de lette til Tjeneste paa deres Kyster nødvendige Skibe, som de forbeholde sig at have i det sorte Hav, er denne Konvention tilføiet nærværende Traktat og skal have den samme Kraft og Betydning som om den fuldstændig var optaget i samme. Den kan hverken annulleres eller modificeres uden med Indvilligelse af de Magter, som have undertegnet nærværende Traktat. — Art. 15. Da Wienerkongressens Akter have fastsat de Principer, hvorefter Farten reguleres paa de Floder, der adskille eller gjennemskjære flere Stater, saa have de kontraherende Magter stipuleret, at disse Principer fremtidig skulle anvendes ogsaa paa Donau og dens Mundinger. De erklære, at denne Forholdsregel fremtidig udgjør en Del af Europas offentlige Ret, og stiller den under deres Garanti. Skibsfarten paa Donau kan ikke længere underkastes Indskrænkninger eller Afgifter, der ikke udtrykkelig ere forudsete i de paafølgende Artiklers Stipulationer. Som Følge deraf vil ingen Afgift kunne hæves, som ene og alene støtter sig paa Flodens Befaring, eiheller nogensomhelst Told af de ombord værende Varer. Politi- og Karantæne-Reglementerne til Sikkerhed for de Stater, som denne Flod adskiller eller gjennemskjærer, skulle være affattede paa en Maade, der saa meget som mulig begunstiger Skibenes fri Fart. Udenfor disse Reglementer vil ingen anden Hindring, af hvad Art nævnes kan, blive lagt for den fri Skibsfart. — Art. 16. I det Øiemed at iværksætte Bestemmelserne i den foregaaende Artikel vil en Kommission, i hvilken Frankrig, Østerrig, Storbritannien, Preussen, Rusland, Sardinien og Tyrkiet, hver Magt for sig, blive repræsenterede, erholde det Hverv at bestemme og lade udføre de Arbeider, som fra Isaktsha af ere nødvendige for at befri Donaumundingerne og de tilstødende Dele af Havet fra Sand og andre Hindringer, saa at denne Deel af Floden og disse Dele af Havet kunne holdes under de bedst mulige Betingelser for Skibsfarten. For at bestride Omkostningerne ved disse Arbeider saavelsom ved de Etablissementer, hvis Formaal det er at sikre og lette Skibsfarten ved Bredderne af Donau, ville visse Afgifter, som fastsættes af Kommissionen efter Stemmeflerhed, kunne hæves, men under den udtrykkelige Betingelse, at i denne Henseende som i alle andre alle Nationers Flag blive behandlede paa fuldkomment lige Fod. — Art. 17. En Kommission vil blive udnævnt, bestaaend af Østerrigs, Bayerns, den høie Ports og Würtembergs Repræsentanter, en for hver Magt, hvortil der vil slutte sig Kommissærer for de tre Donaufyrstendømmer, hvis Udnævnelse bifaldes af Porten. Denne Kommission, der vil blive permanent, skal 1) udarbeide Flod-Skibsfarts- og Politi-Reglement; 2) bortrydde de Hindringer, af hvad Natur de end maatte være, som stille sig imod Anvendelsen af Wienertraktatens Bestemmelser paa Donauen; 3) anordne og lade udføre de langs Floden nødvendige Arbeider og 4) efter Opløsningen af den europæiske Kommission vaage over Donaumundingernes og de tilstødende Havdeles Seilbarhed. — Art. 18. Det er antageligt, at den europæiske Kommission inden to Aar vil have løst sin Opgave og Flodkommissionen have endt sine under Nr. 1 og 2 i nærmest foregaaende Artikel betegnede Arbeider. De til Konferentsen forenede Magter, Undertegnere af Traktaten, ville, underrettede om denne Kjendsgjerning, opløse den europæiske Kommission, og den permanente Flodkommission vil da erholde samme Magt som den, hvormed den europæiske Kommission indtil dette Øieblik har været beklædt. — Art. 19. For at sikre Udførelsen af de Reglementer, som efter fælles Overeenskomst og efter de ovenantydede Principer ere affattede, vil enhver af de kontraherende Magter have Ret til til enhver Tid at have to lette Skibe stationerede ved Donaumundingerne. — Art. 20. Som Gjengjæld for de i Art. 4 opregnede Steder, Havne og Territorier og for bedre at sikre Donauskibsfartens Frihed, samtykker Hs. M. Keiseren over alle russiske Lande i Rektifikationen af sin Grænse i Bessarabien. Den nye Grænse skal udgaae fra det sorte Hav en Kilometre Øst for Burna-Sala-Søen, støde lodret til Akermann-Veien, følge denne Vei indtil Trajansdalen, gaae Syd for Belgrad, løbe langsmed Jalpukfloden indtil Høiden af Saratsika og ende ved Katamori ved Pruth. Opad Floden fra dette Punkt undergaar den gamle Grændse mellem de to Riger ikke nogen Forandring. Delegerede fra de kontraherende Magter skulle bestemme det ny Grændseskjel i dets Detailler. — Art. 21. Det af Rusland afstaaede Territorium skal forenes med Fyrstendømmet Moldau under den høie Ports Suverænitet. Beboerne af dette Territorium skulle nyde de Fyrstendømmerne tilsikrede Rettigheder og Privilegier, og i Løbet af tre Aar skal det være dem tilladt at forelægge deres Domicil andetstedshen og frit at raade over deres Eiendom. — Art. 22. Fyrstendømmerne Walachiet og Moldau skulle vedblive under den høie Ports Suveræitet og under de kontraherende Magters Garanti, at nyde de Privilegier og Immuniteter, hvoraf de ere i Besiddelse. Intet udelukkende Protektorat skal udøves over dem af nogen af de garanterede Magter. Der tilstedes ingen særskilt Ret til Indblanding i deres indre Anliggender. — Art. 23. Den høie Port forpligter sig til i de nævnte Fyrstendømmer at vedligeholde en uafhængig og national Administration samt den fulde Kultus-, Lovgivnings-, Handels- og Skibsfartsfrihed. De for Øieblikket i Kraft værende Love og Statuter skulle revideres. For at opnaae en fuldstændig Enighed om denne Revision skal en speciel Kommission, om hvis Sammensætning de høie kontraherende Magter ville træffe Aftale, uden Ophold træde sammen i Bukarest med en Kommissær fra den høie Port. Denne Kommissions Hverv skal være at undersøge Fyrstendømmernes nærværende Tilstand og at foreslaae Grundlagene for deres fremtidige Organisation. — Art. 24. Hs. Maj. Sultanen lover umiddelbart i hver af de to Provindser at sammenkalde et Divan ad hoc, sammensat saaledes, at det bliver det nøiagtigste Udtryk for alle Samfundsklassers Interesser. Disse Divaner skulle udtale Befolkningens Ønsker med Hensyn til Fyrstendømmernes definitive Organisation. En Instruktion af Kongressen vil ordne Forholdet mellem Kommissionen og disse Divaner. — Art. 25. Kommissionen skal tage Hensyn til den af de to Divaner udtalte Mening og uden Ophold indsende Resultatet af sit eget Arbeide til Konferentsernes nuværende Sæde. Den endelige Overeenskomst med den suveræne Magt skal stadfæstes ved en i Paris mellem de høie kontraherende Magter afsluttet Konvention, og et Hatti-Sherif skal i Overeensstemmelse med Konventionens Stiputationer definitivt fastsætte Organisationen af disse Provinser, der for Fremtiden stilles under alle de undertegnede Magters samlede Garanti. — Art. 26. Det er vedtaget, at der i Fyrstendømmerne skal være en organiseret Nationalvæbning for at opretholde Sikkerheden i det Indre og paa Grænserne. Der skal ikke kunne lægges nogen Hindring iveien for de overordentlige Forsvars-Forholdsregler, som de i Overeensstemmelse med den høie Port maatte være kaldede til at tage for at afvise ethvert Angreb. — Art. 27. Hvis den indre Rolighed i Fyrstendømmerne skulde blive truet eller bragt i Fare, da skal den høie Port træffe Overeenskomst med de andre kontraherende Magter angaaende de Forholdsregler, der skulle tages for at opretholde eller gjenoprette den lovlige Orden; en bevæbnet Intervention kan ikke finde Sted uden en foreløbig Overeenskomst mellem disse Magter. — Art. 28. Fyrstendømmet Serbien vedbliver at være afhængigt af den høie Port, overeensstemmende med de keiserlige Hats, som fastsætte og bestemme dets Rettigheder og Immuniteter, der for Fremtiden stilles under de kontraherende Magters samlede Garanti. Som en Følge heraf skal det nævnte Fyrstendømme beholde sin uafhængige og nationale Administration, saavelsom den fulde Frihed med Hensyn til Kultus, Lovgivning, Handel og Skibsfart. — Art 29. Den Høie Ports Garnisonsret opretholdes saaledes, som den er stipuleret ved tidligere Regimenter; ingen væbnet Intervention kan finde Sted i Serbien uden en foreløbig Overeenskomst mellem de fire kontraherende Magter. — Art. 30. Hs. Maj. Keiseren over alle russiske Lande og Hs. Maj. Sultanen opretholde uforandret Tilstanden af deres Besiddelser i Asien, saaledes som den legalt existerede før Bruddet. For at forebygge enhver lokal Tvist skal Grænseskjellet verificeres og om fornødent rektificeres, uden at nogen af de to Parter derved skal kunne præjudiceres i territorial Henseende. I dette Øiemed skal en blandet Kommission, bestaaende af to russiske, to ottomanske, en fransk og en engelsk Kommissær sendes til Stederne, umiddelbart efter Gjenoprettelsen af de diplomatiske Forbindelser mellem det russiske Hof og den Høie Port. Deres Arbeide skal være endt i Løbet af otte Maaneder efter Udvexlingen af Ratifikationerne af den nærværende Traktat.

(Fortsættes.)

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 21. | Udkommer hver Løverdags Aften | 24de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Wellingtonia gigantea.*)

Mammuthtræskoven ligger omkring Stanislaus's og nogle andre Floders Kilder i Grevskabet Calaveras i Staten Kalifornien, den er omtrent 200 engelske Mile bortfjernet fra San Francisco, omtrent 4550 Fod høiere beliggende end denne Stad og 2400 Fod høiere end Murphy, hvorfra den ligger 15 engl. Mile borte. Veien did fører gjennem en Skov af de skjønneste Nøddetræer. Mammuthtræskoven indeholder i sin Dal 85 Kjæmpetræer paa en Vidde af 50 Dages Pløieland. Det saakaldte „tykke Træ," der vel ikke er det største, men dog det mest fuldkomne Træ i Skoven, har en Omfang af 95 Fod ved Roden og et Gjennemsnit af 18—20 Fod fra Jorden af. Efter at det var fældet, havde det en Længde af 300 Fod. Man anslog Stubbens Alder til 3000 Aar.

Fem Mand tilbragte 25 Dage med at fælde Træet, Noget der skede ved Boren, og de behøvede 3 Uger for at afskalle Barken til en Høide af 22 Fod. Middel-Tykkelsen af Barken beløb sig til 15 Tommer, paa enkelte Steder dog til 2 Fod 1 Tomme. Ved den øvre Ende af Skoven er det første Træ af Betydning „Bjergmands-Hytten." Det har et Omfang 80 Fod og en Høide af nær 200 Fod. Det løber regelmæssig spidst opad fra 40 Fod over Roden lige til den øverste Deel af det Hul, som kaldes Bjergmands-Hytten. Det har i sin forreste Deel en Aabning af 17 Fod.

„De tre Søstre" er en Gruppe af tre Træer, der aabenbar ere udsprungne af den samme Rod. De have en Vidde af ca. 300 Fod og et middels Omfang af 92 Fod. De ere fuldkomne Træer, og danne den skjønneste Gruppe i Skoven. I en Høide af 200 Fod begynder det første Led af det midterste Træ.

„Pioneer-Hytten" har i en Høide af 150 Fod afbrukket sin Top. Den har en liden Aabning i sin øverste Deel.

„Den gamle Pebersvend" er et ærværdigt Træ, der seer fortabt ud, og som har flere Rifter i sin Bark; den er det mest knudrede blandt alle Træer i Skoven. Det har nær 300 Fods Høide og 60 Fod i Omfang.

„Eremitten" staar ganske isoleret, er 300 Fod høi og har 75 Fod i Omfang. Den er overordentlig lige, regelmæssig og symmetrisk.

„Herkules" eller „Empire State" er 300 Fod høi, og har 170 Fod i Omfang. Det er det største staaende Træ i Skoven og vilde give 725,000 Fod Brænde. Det er som mange andre store Træer ufuldkomment, idet Stammen er forbrændt paa Siden.

„Mand og Kone" have en Høide af omtrent 250 Fod, og 60 Fods Diameter.

„Familie-Gruppen" bestaar af 26 Træer, Fader og Moder samt 24 Børn. Faderen er efter Udseendet at dømme allerede for flere Aar siden bleven kastet til Jorden. Den maaler 110 Fod i Omfang, og dens formodede Høide har beløbet sig til 450 Fod. Dens endnu tilværende Længde er 300 Fod, paa hvilket Punkt Træet er afbrukket, idet det er faldet mod et andet stort Træ. Omfanget af denne Deel er 40 Fod. Det er huult efter sin hele Længde, og har i sit Indre en saadan Rummelighed, at man kan ride ind til Hest. Nær ved sin Rod har det et stedsevarende Kildevæld. Næsten Halvdelen af Stammen er nedgravet i Jorden. Det har ved Rødderne 22 Fod i Gjennemsnit over Jorden.

„Moderen" er en stadselig gammel Kone af 91 Fods Omfang og 327 Fods Høide. Den er det næst største Træ i Skoven. De 24 Børn ere alle myndige og store nok til at tale for sig selv. De ere af middels Høide. Nogle staae Moderen nær; men Størstedelen har forsamlet sig om Faderen. De staae alle i en virkelig Familiegruppe.

„Moder og Søn" have tilsammen 93 Fods Omfang. Moderen er 325 Fod høi, Sønnen 300 Fod.

„De Siamesiske Tvillinger og deres Formynder." Tvillingerne have een Stamme; men deres Legeme skiller sig ad i en Høide af 40 Fod. Deres hele Høide er 300 Fod. Formynderen staar ved deres Side, har 80 Fod i Omfang, og 325 Fods Høide.

„Den gamle Jomfru" staar eensom i sin Kummer. Hendes Top er, ganske modsat de øvrige Træer i Skoven, aldeles skaldet og bøier sig noget. Høide 260 Fod og 65 Fods Omfang.

„Adie og Mary" er et andet Par ret smukke Træer af nær 300 Fods Høide og 65 Fods Omfang.

Der befinder sig endnu andre Træer i Skoven med særskilte Navne, som f. Ex. „Onkel Toms Hytte," „Kaliforniens Orden," „Pensylvanien,„ etc.

Ved Skoven findes et fortræffeligt Værtshuus, forsynet med alle mulige Bekvemmeligheder.

Flere Maal Jord ere blevne ryddede, og da Jordbunden er meget riig og Stedet bliver stærkt frekventeret, har Besidderen almindelig Udsigt til hurtig at tjene Penge. Ved Enden af Spisesværelset befinder sig en Stub af et stort Træ. Denne er jævnet og rundt omkring den er i lige Høide opført et Gulv, i hvilken hiin danner et stort Centrum af 25 Fods Gjennemsnit. Her dandse Gjæsterne meget ofte.

I denne Høislette-Region er Luften meget skjøn og Vandet meget klart og koldt, og naar man i Murphy og lavere nede har lidt af den overordentlige Hede, stiger man ugjerne ned herfra. De her vildt voxende Frugter vare ved min Ankomst ikke endnu modne; her skal dog i den dertil passende Aarstid findes meget gode Jordbær, Blommer og andre Frugter. Ogsaa godt Foder for Kvæg haves her, og disse Regioner ville, naar de ere blevne dyrkede, sikkert ikke blive Kaliforniens mindst værdifulde.

Thomas Banister.

*) Uagtet vi allerede i vort Blad for 1854 No. 14 have givet en Afbildning og kort Beskrivelse af dette Træ, optage vi dog efter Otto og Dietrichs„ Allgemeine Gartenzeitung" (No. 11 for iaar) nærværende Skildring, der giver et fuldstændigere og mere levende Billede af disse uhyre Træer, paa hvis Stubber man kan vende med Hest og Slæde og hvori Familiebekvemmeligheder kunne udhules.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortfættelse fra forrige No.)

Hvad Preussen og Østerrig angik, havde man vel den Formodning, at dersom Napoleons Stjerne begyndte blot at blegne, vilde de vel paastaae en Neutralitet, som snart vilde bringe dem over i Koalitionens Rækker. Preussen, der var ganske kuet under Napoleons Aag, beredede ikke desto mindre sin Befrielse derfra. Man finder i Müfflings fortræffelige Memoirer*) de mest interessante og de nyeste Detailler angaaende General Knesebecks Sendelse til St. Petersburg ifra Februar Maaned af 1812. Man seer der, at denne Agent, som Hr. v. Løvenhjelm i sine Depescher fremstiller som ganske resigneret i det franske Herredømme, havde en dobbelt Underhandling fore, og at hans sande Maal ikke var andet, end at angive Czaren de sikreste Midler til at forsvare sig mod Napoleon og til at forberede hans Fald. Gjennem ham meldte Kongen af Preussen Alexander, at han ikke kunde afholde sig fra at erklære Rusland Krig, men at Alt snart vilde forandres. Han tilføiede, med Hensyn til den Modstand, som Rusland skulde gjøre, strategiske Raad, der vare identiske med dem, som Bernadotte i sin Tid gav. Alexander havde da intet andet at gjøre end at hengive sig til de Forhaabninger, som man indgav ham. Han tildelte General Suchtelen den nødvendige Fuldmagt til at aabne Underhandlingerne, og Traktaten med Sverige blev undertegnet den 24de Marts.

De fornemste Betingelser, der vare opstillede i denne vel bekiendte Akt, svarede til de Ønsker, som vi netop have udtrykt. Fire Separatartikler autoriserede Sverige til at forbinde sig med England, til at aabne sine Havne for dette Land, til at drage denne Magt ind i den almindelige Alliance, og gjenoprettede de brugelige Handelstraktater, som vare i Kraft før Krigen mellem Rusland og Sverige. Hele Traktaten skulde forblive ganske hemmelig. Napoleon fik først i August Maaned en Kundskab herom, der rimeligviis var høist ufuldkommen. I Januar 1815 skrev Hr. v. Rumigny endnu: „Man indeslutter her de sidste Traktater med Rusland i den dybeste Hemmelighed. Jeg har endnu ikke kunnet forskaffe mig dem. En af disse Traktater er af 24de Marts 1812 . . . ."

*) Aus meinem Leben, Berlin 1851.

Denne Taushed var bleven paalagt af Bernadotte; saalænge som England endnu ei havde bundet sig til hans Sag, havde han det nødig, for ei at blive overgiven til Alexanders Forgodtbefindende, hvis Svaghed han befrygtede, og tillige for desto bedre at bedrage Napoleon.

Denne Sidste erkjendte imidlertid endelig ved en Tilstaaelse fuld af Storhed den Vildfarelse, han havde begaaet ved a forøge Rusland, og ved at tilsidesætte Sverige. Hr. de Bassano, som trofast og uden Ophold arbeidede paa at gjenoprette denne Feil, opnaaede i Begyndelsen af 1812, at man gjorde Bernadotte Tilstaaelser. Den svenske Generalkonsul i Paris, Signeul, og hendes kongelige Høihed, Bernadottes Gemalinde, som opholdt sig i Frankrig, bleve Mæglerne i disse Underhandlinger.

„Keiseren vil," sagde Hertugen af Bassano i en Note, som gjennem Signeul i et Brev blev overleveret Prindsessen, „Keiseren vil kjæmpe for de Interesser, som altid have været netop Sveriges. Vil da Sverige forblive ligegyldig ved de Begivenheder, som forberedes, eller vil det endogsaa tage Deel deri som Fiende, og saaledes renoncere for bestandig paa at gjenerobre Finland? Dersom Prindsen kjender vel sine og det Folks Interesser, som han er kaldet til at regjere, samtykker hans keiserlige Majestæt i at tilbyde ham sin Alliance, og i at garantere ham ikke at ville slutte Fred, uden at Finland bliver Sverige gjengivet.

De eneste Betingelser vilde være, at Sverige maatte forbinde sig til at erklære Rusland Krig, saasnart som Krigen mellem Frankrig og Rusland blev deklareret, — til at angribe Finland med 30,000 Mand og at erklære sig i Krigstilstand mod England, saasnart Fiendtlighederne med England vare begyndte paa Fastlandet . . . . . Hans keiserlige Majestæt kan ikke give Sverige Penge-Subsidier, men han samtykker i at modtage i Lübeck og Danzig for 20 Millioner Kolonialvarer tilhørende den svenske Regjering. Saasnart de ere ankomne i disse Havne, vil Sverige kunne realisere deres Værdi, hvilket vil træde i Stedet for Subsidier . . . . . Hans keiserlige Majestæt vil forøvrigt ikke gjøre Vanskeligheder ved at forskaffe Sverige alle de Fordele, som den svenske Nation kan ønske sig. Frankrigs, Mecklenburgs og Preussens Havne skulle være aabne for dets Handel.

Derpaa fulgte et Udkast til en Traktat i 8 Artikler; den anden sikrede Sverige Finland, og den ottende indbefattede denne Magt i Frankrigs Traktater med Østerrig, Preussen, det tydske Forbunds Fyrster og med Porten.

Stolt over at blive kourtiseret, var Bernadotte nu for Fremtiden engageret med Frankrig; for bedre at styrte den, som havde foragtet at være hans Allierede, og hvis Rival han vilde være, gjorde han sig et Vaaben af falsk Forstillelse. Han bevidnede i sine Breve til hendes kgl. Høihed sit Ønske om „ikke at skille de svenske Interesser fra Frankrigs, forudsat at dette vilde være retfærdigt mod et gammelt Medlem af den store Familie, og underskrive Alt, der bar Præget af Sandhed og Redelighed;" men han fremstillede Vanskeligheden af at gjøre en Landgang i Finland, Faren for at see sine Kommunikationer afskaarne ved den engelske allested-nærværende Eskadre, og endelig sin Pengemangel.

„Kjøbet for 20 Millioner Fr. i Kolonialvarer er illusorisk," sagde han. Hvorledes skulde Englænderne ville lade Skibe fredelig passere, der gaae ud fra fiendtlige Havne for at begive sig til end fiendtligere? Dersom Keiseren virkeligen havde villet begunstige os, vilde han have sendt os 20 Millioner, mod at betale dem tilbage efter Foreningen med Finland."

Bernadotte modtog altsaa ikke Forslaget til Traktat. Han udbad sig af Napoleon virkelige Subsidier, og Norge; han tilbød til samme Tid sin Mægling mellem Rusland og Frankrige. Signeul kom tilbage fra sin første Sendelse, medhavende det bekjendte Brev fra 24de Marts, som bad Keiseren at spare Menneskeblod og som tilbød ham svensk Mægling.

Bernadotte havde ladet det forelæse for Signeul efter at have skrevet det:

„Det er smukt og værdigt; men koldt," sagde han; „Intet der forraader Interesse for Keiseren, ikke et Ord om Deres kgl. Høiheds Følelser for ham!"

„Nu vel, velan da," sagde Bernadotte, „man kan bøie sig for Magten, og dersom De tror det nyttigt for Deres Sendelses

heldige Udfald, vil jeg gjerne tilføie nogle Linier. Men lader os skynde os, man venter mig i Statsraadet! . . . . ." Og medens han knyttede sit Halstørklæde, staaende foran et Speil, dikterede han en Sekretær den sidste Paragraph:

„Sire! En af de lykkeligste Dieblikke, som jeg har oplevet siden jeg forlod Frankrig, er det, som har forskaffet mig Vísheden om at Deres Majestæt ikke ganske har forglemt mig. Deres Majestæt har vel bedømt mit Hjerte . . . . . Sire! jeg er endnu Eet med dette skjønne Frankrig, som har seet mig fødes . . . . . etc."

Signeul, som kom tilbage til Frankrig i April Maaned, forsikrede, at hans kgl. Høihed var fri for ethvert Engagement (man erindre imidlertid Traktaten af 24 Marts med Rusland) og han satte det udenfor al Tvivl, at Afstaaelsen af Norge og tilstrækkelige Subsidier vilde uigjenkaldelig binde Sverige til Keiseren.

Man lod ham da reise tilbage med nye Tilbud, der denne Gang vare prægtige, uden Indskrænkning, og som ikke meer gav noget fornuftigt Paaskud for et Afslag. Keiseren fornyede ikke alene sine forrige Tilbud, men tilbød Sverige endogsaa betydelige Subsidier og uventet Udvidelse af dets Territorium. Selv at tage Norge fra Danmark, det kunde han ikke samtykke i: det vilde have været at gjøre sig til Meeneder mod en Allieret, hvis Troskab og Svaghed burde sætte den ligemeget i Sikkerhed for en lignende Uretfærdighed; det vilde have været at fornedre sin Politik. Napoleon holdt sig forresten overbevist om, at den svenske Nation ønskede langt heller Gjenerobringen af Finland, end Foreningen med Norge. Han gav Signeul det Hverv, at overbringe Bernadotte sine Tanker i denne Henseende, idet han tilføiede det simple Udtryk af den Forbauselse, hvormed han saa, at en fransk Prinds, en Fyrste forbunden med hans Huus, syntes at forsøge at fjerne fra ham en kjæk og ædelmodig Nation . . . . . . Dog, de Hensyn, der vare blevne fremsatte af Prindsen, skulde blive tagne i Overveielse. Dersom Sverige aabenbart vilde erklære sig mod England og angribe Rusland med 40,000 Mand, i det Dieblik da Keiseren gik over Niemen, skulde Pommern og Finland blive ham gjengivne.

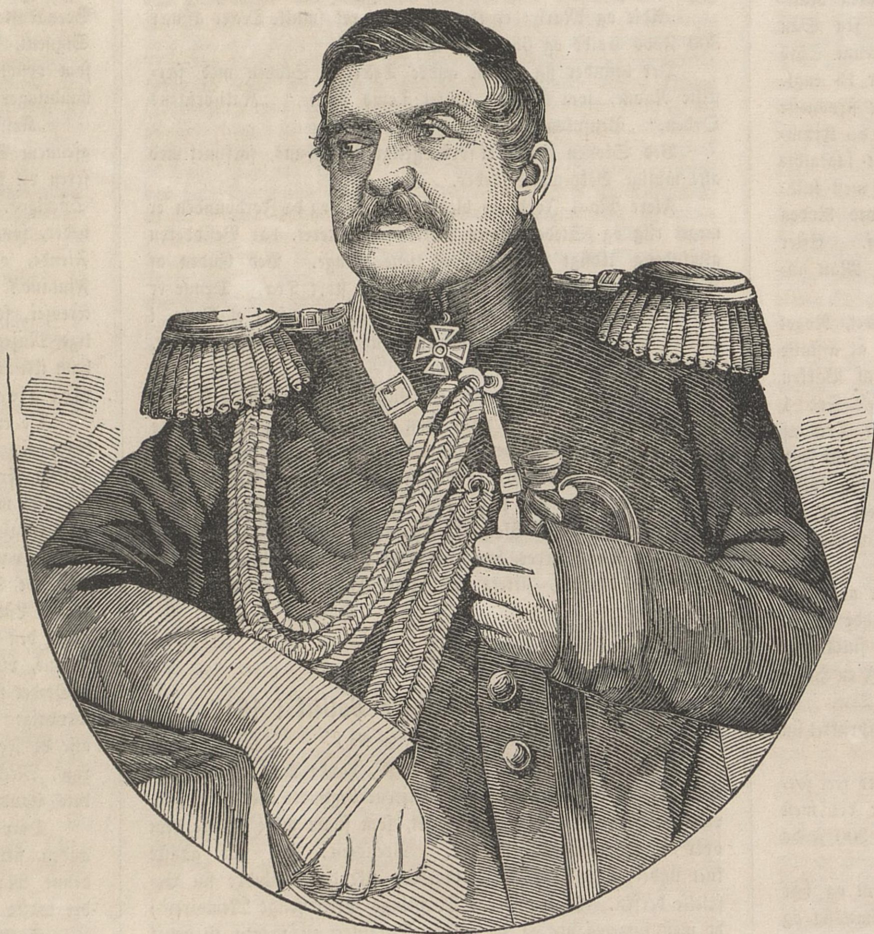
Finland med sine gamle Grændser, det vil sige lige til St. Petersburgs Porte. Napoleon tilbød endnu Mecklenburg, Stettin og Territoriet mellem Stettin og Wolgast, det vil sige hele den Landstrækning, der stødte op til Danmark, og som kunde blive givet det i Skadeserstatning for Norge, dersom dette Arrangement i al Mindelighed kunde komme i Stand mellem de to Lande. Han forbandt sig desuden til øieblikkelig at udbetale Sverige 6 Millioner Franks som første Subsidier og 1 Million om Maaneden under Krigen; og dernæst for at holde Bernadotte skadesløs for de Tab, som han personligen havde lidt af Frankrig, vilde han give ham Anviisninger paa sit Skatkammer.

Alle disse Fordele kunde repræsentere en Sum af 30 Millioner, medens for et Dieblik siden Bernadotte kun havde forlangt 20. Napoleon havde ellers, saa at sige, ikke begrændset sine Tilstaaelser, (uden hvad Norge angaar) . . . . . „Lægger Kartet for Kongen af Sveriges Dine, havde han sagt, lad ham selv opdrage Grændsen for sine Stater mod Rusland, indprenter ham vel, at den Leilighed, som nu tilbyder sig til at gjenoprette Sverige med sin gamle Glands paa Ruinerne af dets naturlige Fiende, aldrig meer vil frembyde sig for det. Alvorlige Ord, der i Sandhed betegne de nyeste Tiders største Gjætninger, en af dem, som have været afgjørende for Europas nærværende Skjæbne; men en saadan Situation udfordrede, for at lade Alt hvad den indesluttede i sin Barm af Hæder for Fremtiden spire, to lige ophøiede Sjæles Samstemmighed og samlede Kraft; den ene ligesaa fremsynet som den anden paa Tærskelen af et nyt Aarhundrede, den ene ligesaa stærk som den anden til at erkjende en Vildfarelse og til at ville gjøre den god igjen, den ene lige saa høit som den anden hævet over smaalige Lidenskaber og Bitterheder. Bernadotte vægrede sig for at tro paa Napoleons Tilbud. „Elsker han mig da høiere end sine Brødre?" svarede han med Bitterhed Signeul, som bragte ham disse Forslag. „Han har dethroniseret Louis, fordi denne ikke vilde være hans villige Amtmand." Spørg Joseph og Jerome, hvad deres Kongedømme er? Mine Anelser ligesaavel som mine Beregninger sige mig, at Napoleon nærmer sig sit Fald, fordi endelig hans System har reist Folk og Konger mod ham. Frygten holder dem endnu tilbage; men de haabe kun nu paa Befrielse." Og som endeligt Svar dikterede han denne utrolige Note, som følger:

„Afstaaelsen af Norge efter en formel Traktat, det er det eneste Vidnesbyrd, som kan overbevise mig om, at det Venskab, som er bleven mig budt af hans keiserlige Majestæt, er oprigtigt. I samme Dieblik, som Sverige erholder denne Belønning, vil man her frimodigen omfatte Keiserens Sag og jeg vil i Virkeligheden blive hans Lieutenant i Norden. De Subsidier, som han vil give mig for at udføre hans Planer, ville blive ham tilbagegivne ved Freden. Jeg vil i saa Henseende lade den svenske Nation afgive et bestemt og høitideligt Løfte. Dersom Keiseren forkaster mit Forslag og vægrer sig for at erkjende det Neutralitetssystem, som Sverige har valgt, vil Norge frivillig overgive sig til os. Alle Forholdsregler ere tagne, de ville ikke svigte."

General Murawieff.

Blandt de mærkeligere Mænd i vore Dage maa vi uden Tvivl henregne General Murawieff, en af disse Helte af den gamle Skole, som kan stilles ved Siden af Bayard „Ridderen uden Frygt og uden Dadel." Seierherre eller overvunden, fordrer han altid vor Ærefrygt. Murawieffs Navn er uadskillelig forbundet med General Williams og Kars's Fald. Kars's tapre Forsvar og dets endelige Overgivelse til General Murawieff ere Begivenheder, som ere vore Læsere vel bekjendte. General Murawieff blev af den afdøde russiske Keiser udvalgt til at kommandere Tropperne i Asien, saavel paa Grund af hans bekjendte Tapperhed, som paa Grund af hans Erfaring paa Krigsskuepladsen i dette Land. Murawieff tjente under Paskiewitsch i Feldttogene i 1828 og 1829, og den Egn, paa hvilken han nu havde at bevæge sig, var ham vel bekjendt. Den Modstand, som han mødte, var imidlertid af en anden Natur. Paskiewitsch's Feldttog vare hurtige og heldige. Kars overgaves til ham paa en Dag, og den seierrige russiske Armee plantede sine Faner med forbausende Hurtighed paa Erzerums Volde og endog

General Muravieff, Kars's Erobrer.

i det ottomanniske Riges anden Hovedstad. Krigen endte med Traktaten til Adrianopel. I 1855 holdt en Haandfuld Engelskmænds Energi Russerne Stangen i Maaneder, og det var først tvungen af Hunger at den tapre Garnison overgav sig. Kars's Overgivelse til General Murawieff er den Planke, til hvilken det synkende Rusland klyngede sig, og hvorved det frelste sin Anseelse.

I Juni 1855 finde vi Murawieff ivrig beskjæftiget med at afskjære alle Tilførsler til Kars, og at bevogte Fæstningen med den yderste Grad af Nøiagtighed. „Fra den Stilling vi indtage" siger han i Skrivelse af 25de Juni 1855, „kan Kars's Fæstningsværker tydeligen oversees. Tyrkerne vedblive at forstærke sine Forsvarsværker og opkaste nye paa forskjellige Punkter." I Juli begyndte stærke vedholdende Regnskyl, som dog ingenlunde hindrede Murawieff i at vedblive Blokaden. Denne Tingenes Stilling vedvarede til September, da General Murawieff besluttede sig til at gjøre et fortvivlet Forsøg paa at indtage Kars ved Storm. Da han var bleven underrettet om, at Forstærkninger vare paa Veien fra Erzerum for at undsætte Garnisonen, sammenkaldte han et Krigsraad den 27de September, hvori der eenstemmigt blev besluttet, at de Høider, som beherske Kars, skulde angribes den 29de September. Det herlige Forsvar paa denne mindeværdige Dag er noget af det Skjønneste, Krigshistorien har at opvise. Skjønt decimeret af Hunger og Sygdom slog Garnisonen dog Angrebet seierrig tilbage. General Murawieff ansætter i sin Depesche sit Tab til 6517 Mand. Den tapre Garnison, som fremdeles haabede Undsætning, holdt ud, men General Murawieff blokerede ogsaa Byen strængere end nogensinde. Tilsidst kunde ikke menneskelig Kraft udholde længere og med tungt Hjerte fik Williams afsluttet en Kapitulation. Og det er fra denne mørke Baggrund af heltemodig Lidelse og legemlig og aandelig Smerte, at General Murawieff staar i det skjønneste Lys. Den 25de November red General Williams og hans Adjutant over til den russiske Leir, hvor de hæderlige Kapitulationsbetingelser bleve antagne. Den 28de November overgav Fæstningen Kars sig til Generaladjutant Murawieff, Øverstkommanderende over det detacherede Korps i Kaukasus. Mushir Vassif Pascha, otte andre Paschaer, et Antal høiere og lavere Officierer, den hele Garnison og 130 Kanoner, samt General Williams og hans Stab faldt i hans Hænder.

General Murawieff befalede, at et Maaltid skulde gives den udhungrede Garnison, og da de engelske Officierer skulde overlevere sine Sværd, bad den gamle tapre Russer dem med inderlig Høflighed at beholde dem, idet han bemærkede, at de passede godt for Mænd af saa heroisk Tapperhed, saadanne tapre Officierer og Gentlemen. I sin Beretning til Keiseren, roser General Murawieff Garnisonen for dens tapre Forsvar.

„De Beleirede," siger han „grundede endnu sit Haab paa Ankomsten af Hjælpetropper fra Erzerum. Virkelig havde ogsaa Vely Pascha fra Trapezunt af søgt at rykke frem til Kars, men blev hindret af General Souslotts Detachement, som truede hans Arrieregarde. Vore Patrullier vare i Skjærmydsel med disse Tropper, og gjorde hyppige Smaaanfald paa dem lige indtil i Nærheden af Erzerum. Paa samme Tid formindskedes Levnetsmidlerne i Kars. Den kolde Aarstid nærmede sig, der var allerede faldet Snee paa Saganlong. Hyppige Dødsfald og Sygdomme af Mangel paa Næringsmidler indtraf i Garnisonen. Desertionerne tiltog og Stemningen blev almindelig nedslaaet. Alle disse Omstændigheder bestemte General Williams, som ledede Forsvaret af Kars, til at overgive Fæstningen."

Det er et ædelt Træk af Murawieff, at han saaledes, medens han forkynder sin egen Lykke, paa samme Tid vaager over sin Modstanders Ære.

Den vigtige Tjeneste, som gjordes Rusland af General Murawieff, og som har sat det istand til at slutte en Fredstraktat med noget Skin af Lighed paa begge Sider, er ikke bleven overseet af Czaren, og han er bleven overøst med de høieste militære Udmærkelser. Et Blik paa den 3die og 4de Artikel i Fredstraktaten til Paris vidner om Kars's Vigtighed. Rusland giver Kars tilbage til Tyrkiet og erholder til Gjengjæld tilbage Sebastopol, Balaklava, Kamiesch, Eupatoria, Kertsch, Jenikale og Kinburn.

General Murawieff en Ætling af en gammel russisk Familie, udmærket saavel i Literaturens og Videnskabens som i Krigens Aarbøger. Portrætet er efter en Photographi, taget kort før Generalen begyndte sit Feldttog i Lille-Asien.

(Efter Illustr. Lond. News.)

Biskop Knud Gislesen.

I Søndags, den 18de Mai, indviedes i vor Frelsers Kirke Gislesen ved Biskop Arup til Biskop over Tromsø Stift. Som sædvanlig oplæstes den nye Biskops „Curriculum vitæ," hvilket vi nedenfor gjengive med nogle Tillæg, i det Haab, at det vil være kjærkomment for Alle, der allerede kjende denne Ordets udmærkede Forkynder, eller i hans betydningsfulde nye Stilling faae Anledning dertil.

Knud Gislesen er f. den 29de Dec. 1801 i Hjertdal i øvre Thelemarken, hvor hans Fader Gisle Knudsen var Klokker og Gaardbruger. Han var yngste Barn og eneste Søn. Han erholdt som Barn den Underviisning, en brav Omgangsskoleholder og Faderen kunde give ham, og da han i sit 16de Aar var konfirmeret, blev han selv antagen til Omgangsskolelærer. I den Anledning tilbragte han siden nogen Tid ved Hvideseids Seminarium under dets samvittighedsfulde Lærer Thoresen, der raadede hans Fader til at lade Sønnen lære noget Mere, end det for hans Stilling Nødvendige. Han vedblev som Skolelærer i 5 Vintre, medens han om Sommeren hjalp sin Fader ved hans Arbeide som Jordbruger, og udførte stundom hans Forretning i Kirken. Siden underviste han i et Par Aar sin Sognepræst Meldahls Sønner og begyndte da, henved 20 Aar gammel, paa egen Haand at læse noget af de gamle Sprog, hvori siden Nabopræsterne Heyerdahl og Landstad kjærligen veiledede ham. Disse Mænd opmuntrede ham til at vedblive at læse, og Professor Hersleb og daværende Student, senere Professor, Kaurin lovede ham Veiledning, hvis han kom til Christiania. Da nu hans kjærlige Forældre vare blevne mere fortrolige med den Tanke, at det var Guds Villie Sønnen maatte skilles fra dem, saa var Tiden kommen, at han kunde tilfredsstille sin Længsel efter at lære noget Mere, hvilken han længe i Stilhed og uden ydre Formaal

havde næret. En haard Kamp kostede det ham, at forlade sine kjære Forældre og sit Barndoms Hjem; men den forladte Tilstand, hvori han da følte sig, med faa Midler og med en saare uvis Fremtid foran sig, var en stærk Opfordring til at vaage, bede og arbeide. Dette var en af de første Frugter, som den himmelske Viingaardsmand lod fremspire af hiin tunge Skilsmisse.

Han kom ind til Christiania i Marts 1825 og blev modtagen med megen Velvillie af mange Studerende, der underviste ham uden Betaling eller nogensomhelst Godtgjørelse, hvilke Mænd han med hjertelig Erkjendtlighed stedse erindrer. Foruden Professor Hersleb vare de Harbitz, Odén, Aall, Faye og fornemmelig Brødrene Henning og Jens Kaurin, Ludvig og Otto Aubert. Jens Kaurin dimitterede ham 1826 til Universitetet, hvor Professor Hersleb fremdeles var hans faderlige og uforglemmelige Veileder. Ved at give privat Underviisning, og ved at overtage en Lærerpost ved Møllers Institut blev han istand til at opholde sig ved Universitetet, hvor han tillige var Alumnus i det dengang bestaaende philologiske Seminarium.

Da han i December 1830 havde taget theologisk Embedsexamen, blev han ansat som Adjunkt ved Skiens lærde Skole, hvis Rektor Knud Ørn ved sin Person og Velvillie gjorde Lærernes Stilling lærerig og behagelig. I et Par Aar var han tillige Lærer ved Skiens Borgerskole.

Under 12te December 1833 blev han udnævnt til residerende Kapellan i Asker, med Forpligtelse til tillige at være Førstelærer ved det Skolelærerseminarium, som der skulde oprettes. Derved kom han i geistlig Stilling, hvilket han ønskede, og fik tillige Anledning til at fortsætte sin tidligere Gjerning, at arbeide for Almueskolen. I denne Stilling forblev han i 22 Aar; der fandt han ret sit andet Hjem. Da han i en Række af Aar havde arbeidet her, gjorde han, deels for om muligt at gavne sin efterhaanden svækkede Helbred, deels for at samle nogen Erfaring fra andre Lande, i Aarene 1849—50, for egen Regning, en Udenlandsreise. Han besøgte Danmark, Slesvig og Holsteen, og gjorde sig der bekjendt med Skolelærerseminarie-Indretningen og en indført forbedret Lancaster-Methode.

Kun Følelsen af, at det dobbelte Embede ikke passede for hans tiltagende Alder, kunde bevæge ham til at søge sig bort fra Asker, hvor Menigheden, Disciplenes og Medbrødres Kjærlighed bidroge saameget til at gjøre ham tilfreds i hans Stilling.

Den 8de Juni 1855 blev han udnævnt til Sognepræst til Gjerpen, hvor han i den korte Tid, han der arbeidede, fandt aabne Øren og kjærlige Hjerter og Menighedens fulde Hengivenhed, hvilket viste sig ved hans snare Bortreise. Da Tromsø Bispestol ved Daniel Bremer Juells Død (26de Mai 1855) var bleven ledig, faldt Valget til hans Eftermand paa Gislesen, der under 21de November 1855 fik kgl. Udnævnelse og, som anført, den 18de Mai d. A. blev indviet til dette hellige Embede.

Gislesen blev i 1843 hædret med Vasaordenen. Han er nu anden Gang gift. Efterat Døden havde (17de April 1847) berøvet ham hans første Ægtefælle Sophie Dorthea Finkenhagen, med hvem han havde levet i et 16 Aars Ægteskab, giftede han sig igjen den 23de Marts 1854 med Enkefrue Henriette Jakobine Martine Glückstad (f. 1809), Enke efter Expeditionssekretær i Justits-Departementet Frederik Glückstad, der døde den 17de Oktober 1838. Hun er en Datter af den i 1814 her i Christiania afdøde Generalkrigskommissær Nils Andreas Vibe og Søster af Rektor ved Christiania Kathedralskole Fr. Vibe, af Major Andreas Vibe, af tidligere Sognepræst til Eker Joh. C. Vibe († 9de Oktober 1854) og af Doktor Henrik Thaulows Kone (Modum.) Som religiøs Forfatterinde har hun megen Betydning for vor Literatur, da de Skrifter, hun har udgivet eller bearbeidet, høre til de mest læste Opbyggelses- og Opdragelses-Skrifter i vor Literatur.

Gislesen har som Seminarieforstander beriget vor Literatur med trende christelige Lærebøger, nemlig, „Dr. Morten Luthers liden Katechismus tilligemed Henviisning til bibelske Fortællinger og med tilføiede Psalmer og Anmærkninger" (Chr. 1844 og oftere), „Lærebog i den christelige Religion efter den

Kamp mellem en Sælfanger og en Søløve paa Falklandsøerne.

evangelisk-lutherske Religions Bekjendelse" (Chr. 1847.) og „Bibelhistorie, fremstillet med Bibelens Ord efter A. C. Preuß" (Chr. 1853.) I Aviserne har han leveret enkelte Smaastykker, nærmest følgende af hans Stilling som Seminarielærer, og i Universitets- og Skoleannaler (3die Række 3die B.) har han givet et dissenterende Votum angaaende Udkastet til Love for Almueskolevæsenet paa Landet og i Byerne, af hvilket Lovforslags Revisions-Kommission han var tilforordnet Medlem.

Falklandsøerne.

Falklandsøerne danne en udstrakt Gruppe, der ligger mellem 51° og 52° 25′ sydlig Bredde og 57° 42′ og 61° 30′ vestlig Længde. De bestaae af to store Øer, som adskilles ved et Sund, Falklandsstrædet, og omtrent 200 mindre Øer, der ligge i Klynger omkring Kysten især paa Øst- og Vestsiden. Klimatet er uagtet de hyppige Storme, mildt, idet Thermometret sjelden falder under 25° Fahrenheit og sjelden stiger over 72° om Sommeren. Europæiske Grønsager og Urter trives godt, medens de Forsøg, som have været gjorte med Dyrkning af Korn, paa Grund af Mangel paa Ly have været uheldige.

Deres første Opdagelse skede ved Davis, Hawkins og Andre i Slutningen af det 16de Aarhundrede. De synes da at være blevne besøgte paa Undersøgelsesreiserne om Kap Horn til Vestkysterne af Sydamerika, men intet Forsøg gjordes paa at grunde Kolonier der før 1763, da næsten samtidig England, Frankrig og Spanien tog dem i Besiddelse, hvorpaa Spanierne efter alvorlige Tvistigheder om deres Rettigheder, ved Kjøb fik sig overdraget de Franskes Fordringer og med Magt satte Englænderne ud af Besiddelsen af Port Egmont. For at hævne denne Fornærmelse blev en stærk Eskadre udrustet i England; men da denne næsten var seilfærdig, blev Striden bilagt, idet Spanien opgav Besiddelsen af Port Egmont og forlod Øerne. Det engelske Flag blev igjen heiset, men senere ophævede Englænderne Etablissementet og opsatte med de videre Forsøg paa at kolonisere der.

Indtil omtrent 1825 synes Falklandsøerne at have været et Tilflugtssted uden Forskjel for spanske, engelske, franske og amerikanske Hval- og Sælfangerskibe, uden at nogen af disse Nationer har havt nogen anerkjendt Souverænitet over dem. Men omtrent paa denne Tid begyndte de at vække Opmærksomhed ved den uhyre Tilvæxt endeel Kvæg og Heste havde faaet, som var bleven sat iland paa Østsiden, af Hr. de Bougoinville, medens han opholdt sig der som Styrer af den franske Koloni i 1764, hvilken Tilvæxt viste, at Klimatet og Græsbunden var skikket for disse Dyr. Buenos-Ayres-Gouvernementet oprettede derfor en liden Koloni under Don Louis Vernet paa den gamle Koloni Port Louis's Plads i Berkeley Sund under Paaskud af Spaniens gamle Rettigheder i disse Breddegrader. Don Louis forsøgte med kraftig Arm at opretholde sig i sin uhjemlede Myndighed og tog som god Prise tvende nordamerikanske Skonnerter, der drev Fiskeri i Nærheden af Øen, under Paaskud af at Buenos-Ayres havde Eneret til Fiskerierne. — Skibene bleve konfiskerede og Don Luis lod deres Mandskaber holde tilbage som Fanger, hvilket bevirkede Koloniens kort derpaa følgende Ødelæggelse ved et Krigsskib fra de nordamerikanske Fristater. Ved Rygtet herom sendte den engelske Regjering Krigsskibet Clio derhen i 1833, for igjen at sætte sig i Besiddelse af Øerne med den Paastand, at England blot for en Tid havde opgivet sin Souverænitetsret derover, som grundede sig paa at Engelskmændene først havde opdaget Øen og desuden var bleven anerkjendt af Frankrig og Spanien ved Traktaten af 1774.

Indtil 1842 hævdede de sin Ret ved at lade et lidet Krigsskib ligge stationeret i Port Louis; men paa den Tid besluttede Lord John Russell aldeles at omdanne Falklandsøerne til en britisk Koloni, og Ingeniørofficier, nu Oberst Moody blev i den Anledning sendt derhen som Vice-Statholder. I 1845 bleve Øerne formelig indkorporede iblandt de engelske Kolonier, og Vice-Statholderen fik en Statholders fuldkomne Myndighed. Da det havde sine Vanskeligheder at lande ved Port Louis paa Grund af de stærke Vestenvinde, saa blev omtrent paa samme Tid Statholderskabets Residents forflyttet til Port William. Port Williams af Naturen udmærkede Havn, (Stanleyhavnen), er end videre forbedret ved et paa Kap Pembroke anlagt Fyr. Det største Gavn, disse Øer gjøre Storbritannien, er ved deres

geographiske Beliggenhed, idet de danne det eneste Tilflugtssted midtveis for Handelsskibe, der ere bestemte til det stille Hav eller Vestkysten af Amerika.

Stanleys Havn er aaben for alle Nationer. Der forlanges ingen Toldafgifter, og Levnetsmidler kan man med Lethed erholde; foruden at Skibsreparationer foretages langt billigere der end i de sydamerikanske Havne. Foruden vildt Kvæg, vilde Heste og Vildsviin findes paa disse Øer ogsaa Faar, hvilke i de sidste Aar ere blevne indførte, og Uldproduktionen har begyndt under meget gunstige Auspicier. Øerne ere fulde af vilde Fugle af forskjellige Arter og Kaniner i Tusindviis; Hvaler, Søelephanter og Sælhunde ere særdeles hyppige rundt Kysten.

Vor Tegning forestiller en Kamp imellem en Sælfanger og en Søløve i en Tussacgræs-Sump. Hannen af denne Dyreart ligner temmelig meget Skovens Konge i Hoved og Man. Naar den er voxen, er den omtrent 10 Fod lang, og uagtet den ikke gjerne er den Angribende, er den dog en farlig Modstander, naar man uforvarendes træffer paa den i Tussacmyrene, hvor den til visse Tider har sit Opholdssted. Hunnen er knap Halvdelen saa stor som Hannen og af en mildere Natur.

Sælene samle sig i stor Mængde paa nogle af de mindre Øer, der i Almindelighed ere bedækkede med Tussacgræs, og deres „rookeries;" under dette Skjul tør Sælhundefangerne ikke angribe dem, og sætte derfor Ild paa Græsset, hvorved naturligviis de opskræmte Indvaanere nødes til at flygte ned mod Søen, men blive saa i stor Mængde dræbte for deres Fidt og Skinds Skyld. (Illustr. Lond. News.)

Literatur og Kunst.

Prædikener til hver Søn- og Festdag i Aaret af norske Geistlige, samlede og udgivne af T. A. Christensen, Kandidat i Theologien, og C. F. Eckhoff, Adjunkt. Første Bind (Advent til Pintse) VIII og 332 S. 8. Priis 80 ß. Jac. Dybwads Forlag. Dette Bind indeholder Prædikener af Provst P. P. Aabel, Katechet H. G. Barth (2 Prædikener), Provst J. P. Berg, resid. Kapellan C. C. H. Brunn (2), Sognepræsterne P. C. Dybdahl, B. L. Essendrop og B. J. Flood, Biskop K. Gislesen (2), Præsterne A. Grimelund (3), A. Hauge (2) og H. Hveding (2), resid. Kapellan P. A. Jensen (2), Sognepræst H. J. Knudsen (2), Provst A. Lange, resid. Kapellan C. F. Reimers (2), Stiftsprovst F. Rode, Fængselspræst H. Steensrud (2), resid. Kapellaner J. Tandberg (2), S. B. Hersleb-Walnum og W. A. Wexels (2), Sognepræsterne F. Wexelsen og J. F. Wilgohs (2), person. Kapellan C. Wille og Provst C. L. Wulff. 2det Bind, der skal udkomme i September og til samme Priis, vil endvidere indeholde Prædikener af Følgende: Sognepræst A. C. Andersen, Fængselspræst J. Brunn, Sognepræst C. P. Essendrop, Provst J. N. Frantzen, Sognepræst N. Hald, Pastor H. Halling, Provst H. O. Heierdahl, Sognepræst J. M. Kaurin, Sognepræst H. J. Krog, Provsterne M. Landstad og H. Thoresen. Som man af denne Navnefortegnelse vil slutte, har det været Udgivernes Maal at give Prædikener af de Evangeliets Forkyndere i vor Kirke, der særlig „have vundet Agtelse og Kjærlighed," og dette synes os at være lykkets dem i en Grad, der viser at ingen Møie er sparet. Vistnok maa de beklage, „at enkelte af de Mænd, hvis Medvirken de saa saare havde ønsket, af forskjellige Grunde ikke kunde give dem Bidrag;" men dette maatte jo, som Udgiverne rigtigen bemærke, ved et saadant Foretagende ventes og turde ikke afskrække. I vor Bogverden er Samlingen i sit Slags endnu den eneste, hvorimod den i den danske har tvende Forgjængere, der netop ved den Udbredelse, de ogsaa hos os have fundet, tør have vakt Tanken om Betimeligheden af et norskt Sidestykke. Den første er „Kirkelige Leilighedstaler af danske Prædikanter" udgivne ved G. P. Brammer, (nu Biskop) 2 B. Kbh. 1832—34, den anden og nærmest tilsvarende Samling er „Vidnesbyrd fra Herrens Huus, Prædikener paa alle Kirkeaarets Søn- og Helligdage, samlede af J. F. Fenger og V. Birkedal" 2 B. Kbh. 1847.

Der er flere Omstændigheder, som tale til Anbefaling for deslige Samlinger af forskjellige Forfatteres Prædikener. Deels er der noget Lærerigt ved at see „de samme Sandheder" udtalte af Saamange, paa forskjellige Maader, og dog samstemmende, deels vil man ogsaa i hine Samlinger faae et Billede af den geistlige Veltalenheds Høidepunkt paa den Tid, de ere udgangne; thi da Udgiverne naturligviis søge de Bidrag, der skulle optages, hos de mest agtede Talere, bliver deres Værk, for den geistlige Veltalenheds Vedkommende, at sammenligne med Anthologierne for Poesiens. At en saaledes valgt Samling af Prædikener af Forskjellige ikke kan give Billedet af en geistlig Taler, af en Personlighed, er lige saa let at indsee, som at den ved Optagelsen i sig af det Fortræffeligste, Flere have ydet, vil kunne byde mere Fortræffeligt, end en Samling af Enkeltmands Arbeide. — Slige Samlinger medføre endelig ogsaa den Fordeel, at Mænd, hvem Almeenheden betragter som herlige Prædikanter, og som ogsaa selv kunde ønske at lade en og anden Tale udgaae paa Prent, uden derfor at ville foranstalte nogen særskilt Samling, derved erholde den bedste Anledning til et saadant Ønskes Opfyldelse. Ved disse Bemærkninger, der muligens kunne tjene til at vise, fra hvilket Synspunkt Hr. Christensens og Eckhoffs Samling rettest bør bedømmes, ville vi have den paa det Bedste anbefalet til vore Læseres Opmærksomhed. En Fremhævelse af nogen enkelt af de optagne Taler vilde maaskee blive betragtet som en Nedsættelse af de andre, og derfor skal vi ikke indlade os paa nogen indbyrdes Sammenligning. — Udstyret er smukt, Prisen ret billig.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. No. 136 og 143 Till. har Eilert Sundt leveret en Artikel med Overskrift „Usæder i Landet," der slutter sig til samme Forfatters Skrifter om Giftermaals- og Dødeligheds-Forholdene i Norge, idet den navnlig tjener til at oplyse Forholdet af de uægte Fødsler. Af de mange nye, men desværre sørgelige Oplysninger, som heri gives, ville vi her fremhæve enkelte. Af de 45—50,000 Børn, som aarlig fødes, ere Aar om andet 4—6,000 eller $^1/_{11}$ Deel uægte. I Tidsrummet 1831—1850 var Forholdet mellem Ægtevielser og uægte Fødsler i Christiania Stift $34,_5$ af Hundrede, i Christianssands Stift $11,_8$, i Bergens 20, i Throndhjems $48,_5$ og i Tromsø Stift $39,_6$ af Hundrede. I Christianssands Stift, hvor kun noget over 11 uægte Børn fødtes for hvert hundrede Giftermaal, der blev indgaaet, var saaledes Forholdet gunstigst, hvorimod det i Throndhjems Stift var betænkeligst. Af Landets Provstier udviser Lister det gunstigste Forhold ($5,_6$ af 100), dernæst Mandal, Nordhordlen, Nordfjord, Østre Nedenæs, Dalerne og Robygdelaget; thi i intet af disse Provstier naaede de uægte Fødsler op til en Tiendedeel af de indgaaede Ægteskaber. Daarligst viser Tilstanden sig i Throndhiems Stifts Provsti (63_0), Nordmør (61_4), Christiania Stifts Provsti (58_5), Fosen (56_3), Østerdalen (55_4), og indre Sogn (54_7). Blandt de enkelte Præstegjælde fremhæver Forf. i sidste Henseende især Fron, af hvis Huusmandsklasses sædelige Tilstand han ved flere af Livet hentede Exempler giver en mørk Skildring. Dernæst dvæler han ved Vaage og Lom, og i disse Præstegjæld i Forening med Fron har han fundet Gjennemsnitstallet af uægte Fødsler at være 67 for hvert 100 Ægtevielser. Som Sidestykker til disse Præstegjæld anføres de tre sydligste Præstegjæld af Østerdalen (Reendalen, Aamot og Elverum.) Forholdet mellem Ægtevielser og uægte Fødsler i hele Riget i det nævnte Tidsrum angives som 100 til $38,_{18}$.

Norge.

Christiania. Om Eftermiddagen den 21de Mai ankom Kronprindsen med Gemalinde og Datter paa Jernbanen hertil. Ved Banegaarden modtoges det høie Par af Byens Autoriteter, og Formandskabets Ordfører Assessor Motzfeldt bød dem i en kort Tale Velkommen. Fra Jernbane-Gaarden begave de sig gjennem den tæppelagte Gade tilfods til Palæet og bleve hilsede med idelige Hurraraab af den langs Gaderne forsamlede uhyre Menneskemasse.

— Kand. jur. Fr. Broch er beskikket til Lensmand i Næs og Flaa Sogne, L. H. Meier til Lensmand i Goel og Hemsedals Sogne, begge i Hallingdals Fogderi, Kontorist H. Klinge til Lensmand i Aafjordens Thinglag og Gaardbruger T. T. Birkrim til Lensmand i Birkrim Sogn (Jæderen og Dalernes Fogderi).

— En Nordmand Hr. Welhaven debutterede forrige Thorsdag paa Christiania Theater som Olaf Tryggveson i „Hakon Jarl." Han blev stærkt applauderet og til Slutning fremkaldt.

— Den omtalte Skade paa Ganger-Rolfs Maskineri skulde ifølge Tel.-Dep. lade sig udbedre i 5 Dage og Skibet vil saaledes blive anvendt til Studentertoget.

— Den 17de Mai feiredes iaar omtrent paa samme Maade som de nærmest foregaaende Aar. Klokken 5 lukkedes Butikerne og Studenterne droge med sine Faner og med Musik i Spidsen ud til Krohgsstøtten, hvor Stud. P. O. Schiøtt holdt et Foredrag og et niifoldigt Hurra udbragtes for Dagen. I Studenterlunden musicerede siden et Musikkorps, og i Studentersamfundet, hvis Sal var prydet med de for Eidsvoldsgalleriet tilveiebragte Portræter, holdtes om Aftenen en Fest, hvortil alle Samfundsklasser havde Adgang. Blandt de mange Talere, der optraadte, kan her kun nævnes Kand. G. A. Krohg og Assessor Motzfeldt, der begge holdt længere Foredrag. Haandværkerne havde sit eget Aftenlag, med Taler og Sang; ogsaa blandt dem talte Motzfeldt.

— Der har vist sig en farlig Hestesyge her i Byen; en Vognmand har derved i kort Tid mistet 4 Heste, foruden en Ko.

Kongsberg. Den 16de Mai udbrød Ildebrand i den nedre Deel af Gruben Gottes Hülfe in der Noth, og endnu den 19de, da Sølvværks-Direktionen gav Indberetning til Finants-Departementet vedvarede den. 5 af Værkets Arbeidere, der befandt sig nedenfor det Sted, hvor Ilden udbrød, antages at være omkomne.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. En National-Subskription agtes iværksat, til Opreisning af en Mindestøtte i Stockholm for Karl XII.

— Kammerherre Berling har overbragt Frederik VII's Portræt til Kong Oscar, for at indtage Plads blandt det af Oscar anlagte Galleri for samtidige Monarcher paa Drottningholm.

— Den danske Skuespiller, Professor Nielsen, der i Stockholm med uhyre Bifald har givet Prøver paa sin deklamatoriske Kunst, er bleven Vasaridder.

Danmark. Den nordamerikanske Expræsident Fillmore har besøgt Danmark og dets Hovedstad. „Berl." bemærker, at han er Kandidat til næste Præsidentvalg.

Rusland. I Finland forberedes under Statsraad Normanns Ledelse en videnskabelig Expedition til Lapmarkerne. Den ene af de to Afdelinger, hvori Expeditionen skal dele sig, skal afgaae til Varangerfjorden.

— Keiser Alexander ventedes til Warschau den 21de Mai, og haabede man, at han vilde skjænke Polen en almindelig Amnesti, og foretage andre for Landet ønskelige og vigtige Skridt.

Fredstraktaten.

(Slutning fra No. 20.)

Art. 31. De Territorier, der ere besatte under Krigen af D. D. M. M. de Franskes Keisers, Keiseren af Østerrigs, Dronningen af Englands og Kongen af Sardiniens Tropper, ifølge de i Konstantinopel den 12te Marts 1854 mellem Frankrig, Storbritannien og den Høie Port og den 14de Juni samme Aar mellem Østerrig og den Høie Port og den 15de Marts 1855 mellem Sardinien og den Høie Port undertegnede Konventioner, skulle rømmes efter Udvexlingen af den nærværende Traktats Ratifikationer, saasnart skee kan. Terminerne og Midlerne til Udførelsen skulle være Gjenstand for en Overeenskomst mellem den Høie Port og de Magter, hvis Tropper holde dens Territorium besat. — Art. 32. Indtil de Traktater eller Konventioner, der bestode før Krigen mellem de krigførende Magter, ere blevne fornyede eller afløste af nye Akter, skal Indførsels- og Udførselshandelen gjensidig finde Sted overeensstemmende med de før Krigen i Kraft værende Reglementer, og deres respektive Undersaatter skulle i enhver anden Sag behandles paa samme Maade, som den mest begunstigede Nation. — Art. 33. Den under Dags Dato mellem D. D. M. M. de Franskes Keiser, Dronningen af Storbritannien og Irland paa den ene Side, og Hs. Maj. Keiseren over alle russiske Lande paa den anden Side angaaende Ålandsøerne afsluttede Konvention er og forbliver vedheftet den nærværende Traktat og skal have samme Kraft og Gyldighed, som om den var optaget i samme. — Art. 34. Den nærværende Traktat skal ratificeres og Ratifikationerne udvexles i Paris i Løbet af 4 Uger eller tidligere, om det er muligt.

De tre Annexer til Fredstraktaten.

Første Annex, angaaende Lukningen af Dardanellerne og Bosporus.

I den almægtige Guds Navn.

Da D. D. M. M. Kongen af Preussen, Keiseren af Østerrig, de Franskes Keiser, Dronningen af Storbritannien og Irland og Keiseren af Rusland, som have underskrevet Konventionen af 13de Juli 1841, og H. M. Kongen af Sardinien ere tilsinds i Fællesskab at lægge deres eenstemmige Beslutning for Dagen angaaende at rette sig efter den gamle Regel for det tyrkiske Rige, hvorefter Stræderne ved Dardanellerne og Bosporus ere spærrede for fremmede Krigsskibe, saalænge Porten har Fred, saa have de nævnte Majestæter paa den ene og Hs. Maj. Sultanen paa den anden Side fattet den Beslutning at fornye den i London den 13de Juli 1841 afsluttede Konvention, med Undtagelse af nogle Detail-Forandringer, som ikke forandre det Princip, hvorpaa den hviler.

Til den Ende have de ovennævnte Majestæter udnævnt deres respektive Befuldmægtigede (Navnene), som efter Udvexlingen af de i behørig Orden fundne Fuldmagter ere blevne enige om Følgende:

Art. I. Hs. Majestæt Sultanen paa den ene Side erklærer, at det er hans faste Villie for Fremtiden at opretholde det som en gammel Regel for hans Rige opstillede uantastelige Princip, efter hvilket det til alle Tider skal være fremmede Magters Krigsskibe forbudt at løbe ind i Strædet ved Dardanellerne og Bosporus; Hs. Maj. vil, saalænge Porten har Fred, ikke indlade noget fremmed Krigsskib i de nævnte Stræder.

Paa den anden Side forpligte D. D. M. M. Kongen af Preussen, de Franskes Keiser, Keiseren af Østerrig, Dronningen af Storbritannien og Irland, Keiseren af Rusland og Kongen af Sardinien sig til at respektere denne Sultanens tagne Beslutning og til at rette sig efter dette ovenfor udtalte Princip.

Art. II. Som i forrige Tider, saaledes forbeholder ogsaa Sultanen sig nu Ret til at uddele Passagefirman til de lette Fartøier under Orlogsflag, som, ifølge Sædvane, skulle anvendes i de venskabeligsindede Magters Gesandtskabers Tjeneste.

Art. III. Samme Undtagelse finder ogsaa Anvendelse paa alle de lette Fartøier under Orlogsflag, som enhver af de kontraherende Magter er beføiet til at stationere ved Donauens Mundinger til Sikkerhed for Udførelsen af de Bestemmelser, som ere tagne angaaende Seiladsens Frihed paa denne Flod; Antallet af disse Fartøier tør ikke overgaae to for hver Magt.

Art. IV. Nærværende Konvention, som er knyttet til den idag i Paris undertegnede Hovedtraktat, skal ratificeres og Ratifikationerne udvexles i et Tidsrum af fire Uger, eller, hvis det er gjørligt, tidligere.

Dette til Bekræftelse have de vedkommende Befuldmægtigede underskrevet den og forsynet den med deres egenhændige Underskrift og Segl.

Saaledes skeet i Paris, den 30te Marts 1856.

(Underskrifterne.)

Andet Annex, ang. det sorte Havs Neutralisation.

Art. I. De kontraherende Parter (Rusland og Tyrkiet) forpligte sig gjensidig til ikke at holde andre Krigsskibe i det sorte Hav end de, hvis Antal, Styrke og Drægtighed er stipuleret i nedenstaaende:

Art. II. Enhver af de høie kontraherende Parter forbeholder sig at holde i dette Hav 6 Dampskibe af 50 Metres Længde over Vandspeilet og i det høieste 800 Tons Drægtighed, samt 4 lette Damp- eller Seil-Fartøier af en Drægtighed, som ikke for noget enkelt tør overstigt 200 Tons.

Art. III (som Art IV ovenfor).

Tredie Annex, angaaende Østersøen.

Art. I. Hs. Maj. Keiseren over alle russiske Lande erklærer, for at opfylde det Ønske, som er bleven tilkjendegivet af D. D. M. M. de Franskes Keiser, Dronningen af Storbritannien og Irland, at Ålandsøerne ikke skulle blive befæstede og at der hverken skal blive vedligeholdt eller anlagt noget militært eller maritimt Etablissement dersteds.

Art. II (som Art. IV ovenfor).

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 22. | Udkommer hver Løverdags Aften | 31te Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Det russiske Statssamfund.

(Af Revue des deux Mondes.)

Russerne beskylde gjerne alle Fremmede, der forsøge at bedømme deres Land, for Uvidenhed og Skjødesløshed.

„Rusland er, sige de, og vi citere kun Ord til andet en russisk Embedsmands Udsagn, Rusland er et Land, som det er saare vanskeligt at kjende og bedømme. Man maa have levet deri længe og lang Tid have studeret det, for vel at kunne gribe Aarsagerne til enhver Kjendsgjerning, som fremstiller sig for Jagttagerens Blik og de Følger,' der deraf kunne udledes. Dette Keiserdømmes hurtige Tilvæxt, dets Storheds Udspring, de Elementer, hvoraf det er sammensat, have en særegen Tingenes Tilstand, eiendommelig for dette Land . . . . . Efterat have afrystet Tartarernes Aag, er Rusland traadt ind paa Civilisationens Bane med en umaadelig Ophobning af Ressourcer og Livskræfter, som det nu var Sagen at udvikle. Den absolute Magt, som var en Følge og væsentlig Betingelse for dets Tilværelse . . . . . er, ved Begivenhedernes Magt, bleven den bevægende Magt for ethvert Fremskridt." Der indeholdes i disse faa Ord, som i Alt, der udflyder fra det officielle Rusland, en besynderlig Blanding af Sandheder og Vildfarelser. Hine ere ved en mere behændig end ærlig Taktik bestemte til at beskytte disse. J det Øieblik vi i vor Tour berede os til at komme med en Mening om et Land, hvis Situation og Interesser det synes saa vanskeligt at skatte, tro vi det at være nyttigt forud at besvare en saadan sammensat Modsigelse, idet vi ville begynde med i selve Modargumentet at skille det, der er grundet, fra hvad der synes os falskt.

Ja, Russerne ere i sin Ret, naar de vise tilbage Bedømmelser af Fremmede, som have indskrænket sig til at samle smaalige Kjendsgjerninger over deres Land, Anekdoter og Reiseerindringer, uden at kontrollere eller fuldstændiggjøre sine Jagttagelser ved et Overblik, erhvervet ved Historien, af Folkelivet, af den russiske Natur og Sæder; men naar disse Modbemærkninger støtte sig paa de særlige Betingelser, hvori Czarernes Keiserdømme befinder sig, for uden Indskrænkninger at retfærdiggjøre det System, der styrer det, naar de i Steden for at forsikre, at den absolute Magt har for et Øieblik været Rusland nyttig, heraf gjør en væsentlig Betingelse for dets Existence og dets Civilisation, viger øiensynlig Sandheden Pladsen for nationale Fordomme eller personlige Beregninger. Den særegne Stilling, som Russerne indtage, hjemler ikke en saadan Fornægtelse af den sunde Logiks og den almindelige Morals Love. Saadanne Forsikringer lade forudsætte hos de Mænd, som komme med dem, en besynderlig Foragt for dem, som de henvende dem til. Det er altfor bekvemt at paakalde til Fordeel for det autokratiske System, saaledes som det drives i Rusland, Fordelen af særegne Omstændigheder, som det vilde være en Fremmed formeent at skatte, og maaskee vil det være nok at angive en saadan overdreven Fordring, for at øve Retfærdighed mod den.

Hvad er der tilbage af hele denne hovmodige Argumentation? Et eneste Punkt synes os at være fastsat: Det er, at det russiske Liv i sine forskjellige Ytringer er behersket af en Heelhed af Traditioner og Interesser, der ere meget forskjellige fra det øvrige Europas Traditioner og Interesser.

For der vel at forstaae den absolute Magts Rolle, er det af Vigtighed at stille sig saaledes, at man har disse historiske og lokale Nødvendigheder i Sigte.

Nu vel, det er netop fra dette Synspunkt, at vi ville undersøge Ruslands politiske System og sociale Organisation. Vi ville underkaste os de russiske Publicisters Fordringer, vi ville af deres Lands Historie, — af klimatiske Vilkaar og den sociale Tilstand, af de Jagttagelser, som forskjellige Reiser og langvarige Ophold i Rusland have tilladt os at samle — søge Elementerne til en Mening over dette autokratiske System, som interesserede Dommere fremstille som en væsentlig Betingelse for Czarernes Herredømme. De Spørgsmaal, som der er Tale om at løse, kunne opsættes i faa Ord saaledes:

Er det sandt, at den Koncentration af Magten i Rusland, der var særdeles nyttig i det XVde og det XVIde Aarhundrede da det gjaldt at støde tilbage en fremmed Indtrængen, senere er bleven altfor uindskrænket, idet den for at grunde sig har ødelagt alle Elementer til en tidligere meget reel Civilisation, og idet den har givet den borgerlige Frihed til Priis for den nationale Uafhængighed?

Er det sandt, at dette System ikke er mindre truende for Europa end skjæbnesvangert for Ruland, efterdi det, efter i det Indre at have frembragt Trældom, har gjort Erobringer og uafbrudt Krig nødvendig i det Ydre? Disse ere de tvende Punkter i en Undersøgelse, som det meer end nogensinde er fornødent at anstille nu i det Øieblik, da det autokratiske System meer og meer anklager sig selv, under selve de Begivenheders Stød, der bedst fordømmer dets Udskeielser.

Forandring af Politik i det Indre som i Forhold til Udenverdenen, det er den Følge, som med fuld Klarhed vil fremgaae af en Række af ugjendrivelige Fakta.

Ligeoverfor Europa har ikke Rusland længer at skjule sine Prætensioner. Der vil dog ligge nogen Interesse i at vise, hvorledes de lidt efter lidt, idet de have benyttet sig af den Styrke, som deres Lands Natur og de historiske Omstændigheder tilbød dem, have udviklet sig, for tilsidst at bevæge sig i en Retning, der var Landets fordums Civilisation aldeles modsat.

Det er efter en lang og piinlig Kamp mellem den slavoniske Race og Asiens Folkeslag, at denne ødelæggende Tendents er opkommet i Rusland, hvis Ytringer ikke have ophørt at følge umiddelbar paa hinanden lige for vore Øine. Den er samtidig med den første Splid, som udbrød i den slaviske Verden mellem Polen og Rusland efter Tartarernes Forjagen.

Lige til dette Øieblik havde de okcidentalske Folkeslag med en Slags Interesse kunnet betragte denne Race, som i Europas Udkant saa sig fordømt til uden Ophør at stride mod Klimatets Barskhed og mod krigerske og vilde Naboers Anfald. J denne Strid var ikke altid Seieren forbleven paa Slavernes Side.

Man havde seet Ruslands Befolkning ligeoverfor de sidste asiatiske Horder, som fra Norden af styrtede sig over Europa, kun at standse denne truende Indtrængen ved selv at tjene den som Føde. Under mange Aarhundreder havde deres Lidelser været grusomme, men da endelig Barbarerne vare geraadede i Splid, — havde den slaviske Race havt en ærefuld Opvaagnen. Det var lykkes den at drive dem tilbage til Asien. Denne Seier, vunden over Barbarerne, syntes for Fremtiden at betegne dens Rolle og at afmærke den Bane, hvor de civiliserede Nationers Sympathi kunde følge den. Denne Seier havde ulykkeligviis ganske et modsat Resultat. Overladt til sig selv fandt den slaviske Race i sin egen Barm Frøet til den Splid, som skulde afgjøre dens Fremtid.

J denne til Uafhængigheden gjengivne Verden stak to Elementer, der havde forenet sig under Striden, af fra hinanden, og udtalte sig meer og meer tydeligt efter Kampens heldige Udfald. Det var Rusland paa den ene Side og Polen paa den anden. Der var den græske Ritus og den latinske Ritus Russerne forbleve stedse en Smule Tartarer, Polakkerne krydsede sig snarere med de germaniske og skandinaviske Racer. Heraf Oprindelsen til en Strid, som forgiftedes og udstrakte sig gjennem flere Aarhundreder. Man veed, hvorledes denne Strid endtes, hvorledes Polen, meer civiliseret end sin Modstander, bukkede under, taget i Ryggen af de tydske Magter, som en fordærvelig Begjærlighed forblindede. Saaledes fuldførtes en skandaløs Deling, i hvilken den russiske Nation, idet den forbeholdt sig i Fremtiden at gjentage, hvad den kun for en Tid meente at indrømme sine Allierede, fik Løvens Part.

Det er klarligen fra Polens Sønderlemmelse, at Ruslands Indflydelse paa Okcidenten daterer sig. Det er der, man faar søge Oprindelsen til denne forvovne Paastand paa Overherredømme, hvis Tilstaaelse og Trudsel endelig har advaret Europa.

Det er denne Opslugen af Polen, den russiske Politiks, langt meer end de russiske Vaabens Erobring, som vendte det moskovitiske Keiserdømme bort fra dets retmæssige Indflydelse paa det nordlige Asien, og som, idet den ledte dets fornemste Ærgjærrighedsstræben mod Okcidenten, snart bragte det til at ansee Sundet og Dardanellerne som Begyndelsen til russiske Indsøer, hvis ganske Kyster og Tilløb naturligen burde tilhøre dette. Fra nu af beskjæftigede Rusland sig udelukkende med Virkeliggiørelsen af denne Plan. Det lagde an paa at begynde igjen mod Okcidenten det Værk, som det havde fuldført i Orienten, idet det havde stødt Tartarerne tilbage fra Stilling til Stilling, fra Kasan til Astrakan og fra Krim til Asien.

Dog dersom de tartariske Horder endelig vare blevne tilbagestødte, saa var det af den Grund, at de i Civilisation vare Russerne meget underlegne.

J Okcidenten var Stillingen ikke meer den samme, og den russiske Ærgjerrighed mødte paa sin Vei en langt overlegen Civilisation. Polens Deling indviklede ellers ikke blot Rusland i Strid mod det vestlige Europa, den satte det endogsaa i en falsk Stilling til den Rolle, som syntes at udspringe fra dette Herredømme af selve dets Oprindelse. Det er denne skjæve Stilling, denne Misklang, hvorpaa man maa henvende Russernes Opmærksomhed. Det er igjennem deres Historie man faar fordømme deres Politik. Rusland har havt sine Øieblikke af Heroisme, det har været kaldet til at tjene Civilisationen, og til at udrette virkelig store Ting, den Gang da det modstod det tartariske Anfald og trængte det tilbage til Asien, da det koloniserede og bearbeidede Siberien, idet det aabnede en ny Vei mod China, da det indskrænkede og svækkede den tyrkiske Magt, der endnu var heftig og truende for Christenheden; da dets Virksomhed gik ud paa at befolke og frugtbargjøre umaadelige udyrkede Landstrækninger, paa at grundlægge Byer og skabe Havne ved ubekjendte Have; da det endelig viste sig som det civiliserede Europas Avantgarde mod det asiatiske Barbari. Saadanne Værker stemmede overeens med Nationens Genie, ligesaavel som med Verdens Interesser.

Man kunde da aldeles ikke fordre Regnskab for Graden af dets intellektuelle Kultur, for Langsomheden af de Fremskridt, det gjorde i Kunster og Videnskaber.

Rusland adlød den naturlige Lov for dets Udvikling, det iværksatte, man kan sige det, sin sande Politik. Der existerer ingen Overeensstemmelse mellem denne frugtbare og lovmæssige Anvendelse af de Kræfter, som det har Raadighed over, og det Stridens System, der paa en saa sørgelig Maade har faaet Fortrinet. Dette System har ogsaa sin Historie. Man har seet det forsinke de sociale Fremskridt i Østersøens Provindser, man har seet det at trykke Polen, og endnu for nylig under Navn af Protektorat at undertrykke Donauprovindserne.

Dersom Rusland vedblev med dette System, vilde det kun i den raa Styrke have at søge sit eneste Princip, sin eneste Vei til Indflydelse. Det vilde gjøre sig til det barbariske Asiens Avantgarde mod det civiliserede Europa. Det vilde spille sine gamle Herrer Tartarernes Rolle. Dette er den Følge, som en vedvarende Anvendelse af Selvhersker-Systemet vilde medføre i Ruslands Forhold til Europa. Men for at denne Følge skulde kunne indtræde, vilde det være af Vigtighed, at Rusland i en reel Overlegenhed over de Stater, der vare blevne dets Modstandere, fandt en Betryggelse for det heldige Udfald af sine Bestræbelser. Finder da denne Overlegenhed virkelig Sted?

Dette bringer os til at undersøge, hvilke Ruslands indre Vilkaar ere, sammenlignet med det øvrige Europas, og hvad Czarernes System har gjort for at forbedre eller modificere disse.

Rusland er mærkelig forskjelligt fra det øvrige Europa: ved sit Klima, ved Beskaffenheden af dets Lande, ved den Folkerace, som indehaver dem, ved sin herskende Religion og sit Præsteskabs Tilstand, ved sine politiske og sociale Indretninger. Det er af høieste Vigtighed vel at lægge disse Forskjelligheder for Dagen, og at vise de Følger, som deraf fremgaae.

Hvorledes er nu for det Første Ruslands særegne Klima? Man kan definere det i Korthed: Syv Maaneders Vinter, under hvilke det er sjeldent at Kviksølvet ikke fryser, — i Juni Dage paa nitten Timer, i December paa fem. Man finder ikke Steenkul i dette Land. Man tiltrænger derfor Skov, og megen Skov, for at opvarme Befolkningen. Men eftersom denne voxer, forøges Forbruget af Skov, og paa samme Tid gjør denne Tilvæxt i Befolkningen Opdyrkning nødvendig. Deraf fremgaar en egen Strid mellem Livets to væsentlige Fornøden-

heder — Varme og Føde. Paa samme Tid som Skovene gjøre Plads for Mennesket, seer dette at Midlerne til at varme sig, det vil sige til at leve, meer og meer formindskes; og den Tid vil vel ikke være fjern, da Befolkningens Forøgelse i Rusland vil finde sig begrændset ved den Mængde Steenkul, som dette Land vilde kunne indføre.*)

Dette vil være et nyt og uventet Beviis for Rigtigheden af Malthus's Princip, at „Menneskeslægten formerer sig i Forhold til Midlerne for dens Underhold."**) Lader os tilføie, at den samme Grund, som begrændser Folkemængdens Forøgelse, ogsaa fængsler dens intellektuelle Fremskridt. Nødt, som den er, til at fordoble sine Anstrængelser for at holde Klimatets Barskhed Stangen, bliver der nødvendigviis mindre Virksomhedskraft tilovers for den. Man kan kun bøde paa Mangelen af Solvarme ved særegne Midler, ved et Slags organiseret og uafbrudt Kamp. En Beklædning af en særegen Natur bliver uomgjængelig fornøden for at beskytte Menneskets Liv, naar det befinder sig udenfor sin' Bolig, og dersom Luxus-Pelsværket en vakker Dag kommer til at mangle paa Kloden, som en Følge af de vilde Dyrs allerede fremskredne Ødelæggelse, kan man forudsee det Øieblik, da de adelige Russer ville være nødte til at iføre sig Faareskind som deres Bønder. Indflydelsen af dette Klima, der er saa lidet gunstigt for Aandsudviklingen, frembringer ogsaa særdeles vanskelige Vilkaar for det legemlige Arbeide. Hvad Agerdyrkningen angaar, saa nøder den Aarstids Korthed, der frembringer Afgrøden, til at handle hurtig, og i de fleste Tilfælde tillader den ikke at gjøre sin Gjerning vel; thi det nødsagne Hastværk gjør Fuldkommenheden umulig.

Arbeiderne ved Manufakturerne forlade dem, saasnart Markarbeiderne gjøre Fordring paa dem. Fabrikeieren kan ikke holde dem tilbage, hvor stor end hans Trang til Arbeidskraft maatte være paa denne Tid. Arbeideren paa sin Side vil ved Vinterens Indtrædelse see sig uden Beskjæftigelse dersom Fabrikeieren ikke da har Brug for ham. Fremdeles blive de Maskiner, der drives med Vandkraft, nødvendigviis standsede, naar Frostens Tid kommer. Det forolder sig paa samme Maade med mange andre Fabrikarbeider, som da blive umulige at udføre, eller, som man ikke kan fortsætte uden ved at kjæmpe mod overordentlige Vanskeligheder.

De betydelige Forskjelligheder i Dagens Længde ere endelig en Kilde til mangfoldige Forstyrrelser.

Rusland er berøvet Velsignelsen af de overgaaende Aarstider. Det har hverken Foraar eller Efteraar. Den pludselige Overgang fra en Yderlighed til en anden forbyder der al Regelmæssighed.

Vi ville ikke længer opholde os ved disse en nordlig Naturs velbekjendte Træk; men det er klart, at en Befolkning, der er underkastet Indflydelsen heraf, aldrig ganske vil sympathisere med de Folkeracer, som leve under et mildere Himmelstrøg. Den forstaar ei uden Anstrængelser deres Sæder og Skikke. Hvorledes vil den da kunne stræbe efter at beherske dem? Jordbundens ydre Skikkelse gjør i Rusland de ved dets geographiske Beliggenhed bestemte Afvexlinger i Temperaturen end meer følelige. Europæisk Rusland er kun en umaadelig, lidt bølgeformig Slette, berøvet Bjerge, og næsten ogsaa Høider paa hele sin Overflade. Fra Karpatherne til Ural, fra Finland til Krim møder man ikke en Høide,***) ikke en Hindring for Polarvindenes frie Løb. Saaledes vil Opdyrkningen, Agerdyrkningens Udbredelse aldrig i dette Land medføre en Forbedring af Klimatet, en Synken i Mideltemperaturen saaledes som det finder Sted i Mellem- og Vest-Europa. Førend Polarisen er smeltet, er der lidet Haab om at see Thermometret om Vinteren synke lavere end til 42 Grader Reaumur under Nul i det nordlige og midterste Rusland og lavere end til 52° Reaumur i Syd-Rusland. Den fuldstændige Mangel paa Bjerge, Klipper, Stene, og Materier, der indehave en vis Modstandskraft, har ført med sig mange andre Følger for det russiske Keiserdømmes Skjæbne.

Dette Territorium har været aabent for alle fiendtlige Indfald, særdeles for Tartarernes, uden andet Forsvarsmiddel end sit Klima og Distancerne. Jordbundens Eensformighed har bidraget til en vis Lighed hos den Befolkning, som bebor den. Saasnart en Central-Magt havde sat sig fast der, har denne Eensformighed lettet den en gradviis og uendelig Udstrækning af sin Indflydelse og sin Virkekreds.

Fødselslighed, Mangel paa Midler til at gjøre Modstand — altid voxende Centralisation, alle disse Trældommens og Despotismens Elementer ere frembragte ved Jordbundens Beskaffenhed. (Forts.)

*) Da St. Petersburg blev grundlagt, kom det Bygningstømmer og det Brænde, som blev ført did fra Newa, fra denne Flods nærmeste Bredder eller fra Indsøen Ladogas Kyster.

I 1826 forsikrede Ingeniørgeneralen Destreim mig, at allerede paa denne Tid Hovedstadens Vedforsyning blev den tilført fra Newas og Indsøens Bifloder; snart, tilføiede han, ville disse Bifloders Bredder være nøgne og man vil da være nødt til at tage sin Tilflugt til Landtransport, som vil forøge Bekostningerne og som maaskee vil bringe Priserne til at stige i en uhyre Grad.

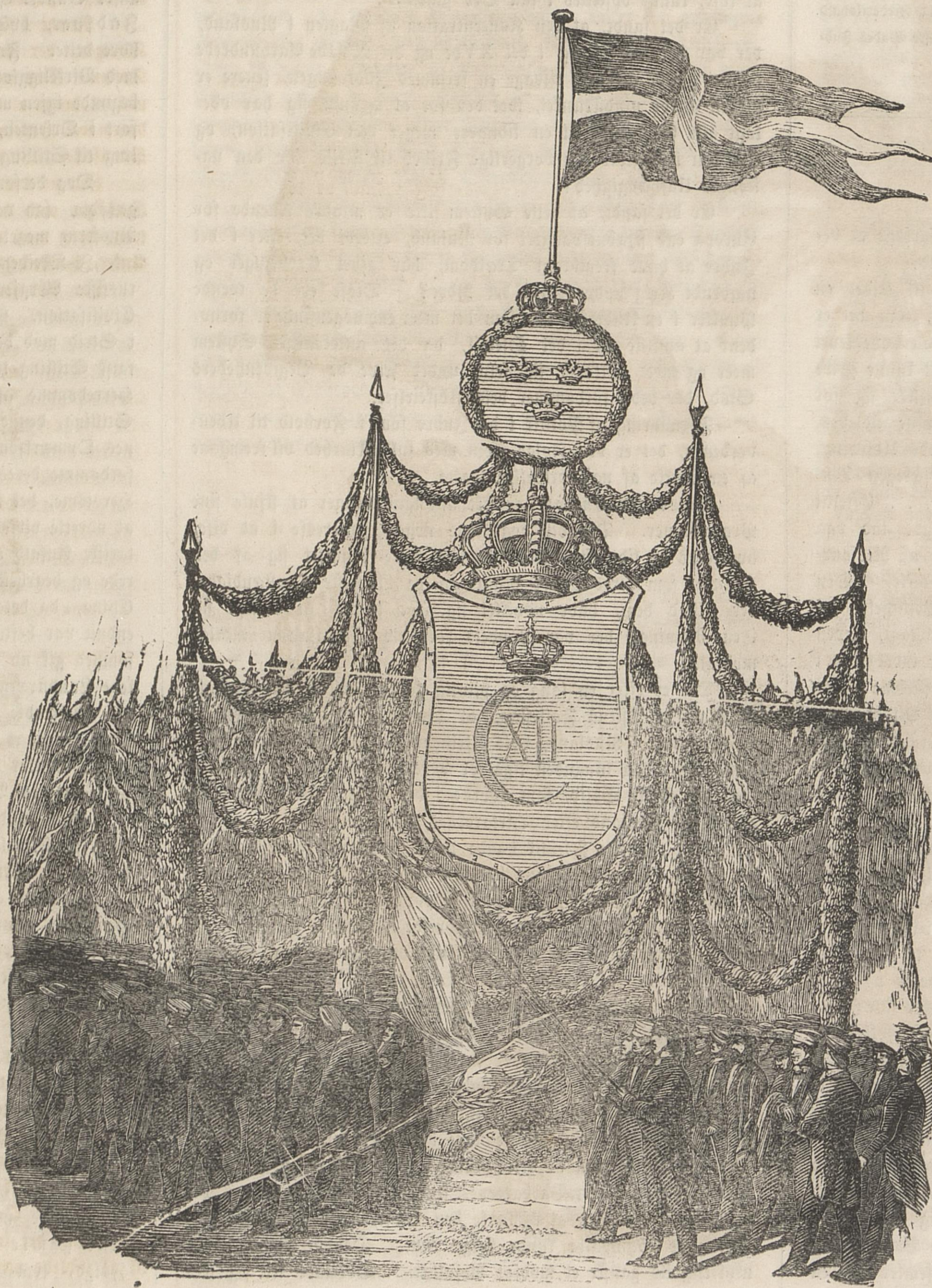
**) Idet jeg paapeger denne Hindring, som modsætter sig Folkemængdens Tilvæxt i Rusland, forudsætter jeg, vel at forstaae, at denne Befolkning er indesluttet inden sine naturlige Grændser. Betingelserne for denne Tilvæxt er ellers forskjellig i Rusland selv. I Egnene om Dnepr og Wolga hvor Befolkningen er meget spredt og det dyrkbare Jordsmon meget overflødigt, er den aarlige Tilvæxt 2 a 3 for hvert 100 og vil vedblive saaledes saalænge som der er Misforhold mellem Udstrækningen af det dyrkbare Jordsmon og Beboernes Antal. I det nordlige Rusland, hvor Menneskene allerede ere meer tætpakkede, hvor Klimatet ellers er mindre gunstigt, er Tilvæxten meget mindre hurtig og vil altid gaae tilbage.

*) Man har beæret med Navnet russisk Schweitz den Gruppe af Høider, som findes ved Waldai. Oversaaet med adspredte Klippeblokke, hæve disse Høider sig imellem Novgorod og St. Petersburg i den Egn, som synes at være Udgangspunktet for de russiske Vande. Det er unødvendigt at tilføie, at disse intetsigende Høider aldeles ikke retfærdiggjøre det ærgjerrige Tilnavn som en national Forfængelighed har givet dem.

Den store Sangerfest paa Frederikshald.

(Meddeelt.)

Af de tre store Sangerfester, der hidtil have været afholdte i vort Land, har den ene stedse været mere storartet end den anden.

Ved Karl XII's Mindesteen.

Sangerfesten paa Frederikshald tør dristig stille sig i Rækken med alle de større Festligheder, Norden har at opvise. Fra først til sidst begunstiget af Alt, hvad der kunde forherlige den, mødt af Gjæstfrihed og Velvillie fra alle Sider, modtog denne Fest en Charakteer, der gjorde den uforglemmelig for alle Deeltagende, og til et Faktum, hvorpaa Alle, der ei selv vare med, see med Mistro og en sagte Mumlen om „ungdommelig Overspændthed og falsk Enthusiasme;" — men saa vist det er, at det ungdommelige, enthusiastiske Element gjorde sig gjældende, saa vist er det, at alt Falskt, Overspændt var borte. Det Indtryk, Deeltagerne have bevaret, er saa reent og smukt, at ingen Beretning kan endog nogenlunde gjengive det — vi ville derfor indskrænke os til i korte Træk at skildre Festlighedens ydre Side, saameget mere som en fuldstændig Festberetning snart kan ventes.

I det klareste Solskinsveir styrede Sangerskibet ind til Frederikshald 1ste Pintsedags Middag Kl. 1 og modtoges med Salut fra alle Batterier og Skibe, medens høit og lavt Flag vaiede; og da man lagde iland, modtoges man af Festkommitteen paa Frederikshald, af Sangforeningen med dens Fane, og af en uendelig Menneskemasse, der dog ei i mindste Maade forstyrrede den smukke Procession, der under fuld Musik drog op til Torvet. Ved Colbjørnsensstøtten hilsede Auditør Dahl de Reisende velkommen, efterat følgende Velkomstsang af Landstad var afsunget.

Der har vi de ventede Gjæster!
og ret i den fagreste Stund;
nu holdes her liflige Fester
rundt om os i Lider og Lund;
nu gaar der en Lokken og Kalden
med Toner saa søde:
Velkommen, velkommen til Halden
og glædeligt Møde!

Her gamle ærværdige Minder
seer ned paa den voxende Æt,
de frydes, at endnu de finder,
vi synge en Nordmandssang ret,
For Norge ved Sangeren, Skjalden
skal Hjerterne gløde:
Velkomemen, vlkommen til Halden
og glædeligt Møde!

Mens Vaaren den dufter i Dale
og Svøren den blæser herind,
lad Sangen da vække af Dvale
og friske de sygnende Sind!
det er dog for Sangeren, Skalden
den lifligste Grøde:
Velkommen, velkommen til Halden
og glædeligt Møde!

Paa de Reisendes Vegne svarede Stud. theol. L. Dietrichson, efterat man havde afsunget en Sang af ham.

Man fandt nu sine respektive Værter og skiltes ad for at spise Middag.

Kl $5\frac{1}{2}$ samledes man til en Prøve, hvorefter man foreslog en samlet Udflugt til Petersberg. Her tonede nu Sangen friskt i den smukke Aftenstund, medens man fra det heldigt valgte Punkt nød Udsigten over Idefjorden og Byens Omgivelser. Kl. 9 samledes man til en Sexa i den af Hr. Theatermaler Wergmann smykkede Klubsal, hvor Vægge og Nischer maatte vidne om det Indpas, Sangen havde vundet i vort Land, idet paa prægtige Skjolde de Steders Vaabener vare at skue, som havde deeltaget i de forrige Sangerfester. Her blev sunget og holdt Taler. Af disse mærkes især Kand. mag. Holfeldts „for Sverige," der udtalte i kraftige Ord den Tanke: „vel er Sverige ikke og skal aldrig blive vort Fædreland — men vi elske det høit, det er vort Broderfolk, — og vi ville dele Ondt og Godt med det." De mange tilstedeværende Svensker applauderede ligesaavel som Nordmændene denne Ytring, der maatte vise dem, at den gamle Kjærlighed ikke ruster, om en og anden Misforstaaelse ogsaa synes at tyde paa en Fjernelse. Stemningen var i Ordets bedste Betydning livlig og kordial, og da man skiltes Kl. 12, var det med et glad Ønske for den Dag, som begyndte at gry.

Den næste Morgen Kl. 7 samlede man sig til en Mindefest, der var det mest Gribende ved den hele Festlighed. Først drog man til P. og H. Colbjørnsens og P. Normands Støtte, hvor en Sang blev afsungen og en Tale holdt af Kand. jur. Roll. Saa begav man sig i en uendelig, men vel ordnet Procession til Karl XII Mindesteen.

Stud. philol. F. Gjertsen optraadte her og holdt en Tale til Karl XII Minde, hvorefter man afsang følgende Sang at A. Munch.

Vidt over alle Steder
Udgaar fra Fredrikshald
Et Sagn om Borgerhæder
Og Heltekongens Fald.
Saalænge Slægter bygge
Og Elv i Dalen gaar,
Kong Karl den Tolvtes Skygge
Der høit paa Fjeldet staar.

Den ædle Skygge truer
Ei meer nu mørk og vred,
Hans Blik paa Norden skuer
Med Stjernens klare Fred.
Hvo vandrer ved hans Side
Fortrolig, Haand i Haand? —
O, du kan det vel vide —
Det er Colbjørnsens Aand.

De har hinanden fundet
Nu gjennem Ild og Blod: —
Saa Hadet nu er svundet,
Som mellem Brødre stod.
Nu Svensk og Norsk vel kjende
De er hinanden værd,

Mod fælles Fiende vende
De nu blot fælles Sværd.

Men hjemme vil de leve
Som Brødre Haand i Haand,
Og samlet Blikket hæve
Mod Fortids store Aand.
Vil Sverig Bauta sætte
Hvor Heltekongen faldt —
Velan! — vor Deel i dette
Vi fordre, som i Alt!

Momentet var storartet — Omgivelsen og Festligheden stemte til Alvor, og da man efter Sangen vandrede med sænkede Faner og blottede Hoveder om den lille Steen med Laurbærkrandsen, der mindede om en stor Helt og store Dage — da var der mangt et ungdommeligt Øie, hvori Taaren blinkede, mangt et Hjerte, der bankede stærkere og varmere end sædvanligt.

Efterat have komplimenteret General Michelet, droge Sangerne tilbage til Byen, hvor man spredtes ad, for at tilbringe Formiddagen efter eget Godttykke. Da man om Eftermiddagen samledes til den offentlige Deel af Festen, viste ogsaa den oprømte Stemning og de mange Efternølere, at man ikke havde forsømt at nyde Bordets Glæder, og at de bekjendte gode Viinkjældere paa Halden havde maattet udøse sine „dyrbaraste gåfver" til de muntre Sangfugle, der for de respektive Kjældere vare sande Rovfugle.

Man drog i Procession op til Stjerneskandsen, hvor en mægtig Tribune, behængt med Granbar, Skjolde, Flag og Vimpler og smykket med et Billede af Brage og Idun, optog Sangerne. Den hele Fest gik her for sig overeensstemmende med Programmet, medens Taler indflettedes imellem de forskjellige Sang- og Musiknummere. Man afsang først følgende Sang af J. S. Welhaven:

Vort Land er skjønt, og i dets Bryst
et Væld af dybe Toner gjemmes,
som lydt og lønligt kan fornemmes
fra Fjeld i Sky til skumdækt Kyst.
Og se, der er et Chor, som lytter
til al den spredte Toneklang;

En ny-kaledonisk Høvdings Bolig.

og siden, mellem Dalens Hytter,
gjenlyder den i Sang.

Af alt det Liv, som trindt er vakt,
en Tone i vort Indre klinger,
og Hjertet slaar som under Vinger,
der foldes ud med Sangens Magt.
Vi hilse Jer, I fagre Egne,
hvor Vaar er kommen over Vang,
hvor Fryd er gjenfødt allevegne,
med Gjenlyd i vor Sang.

Saa stedes vi til Vaarens Fest,
med Lyst, som kan en Sjæl forynge,
med Ungdomshaabet i vor Klynge
som en lyksalig Dalens Gjæst.
Det vil til Folkets Arne træde
og blomsterstrø sin lette Gang,
og samle nye Toners Glæde
til Gjenlyd i vor Sang.

Blandt Talerne nævnes: for Sangen af Prof. Welhaven; for Frederikshald af Handelsfuldmægtig Sanne; for Stændernes Samvirken af Kand. jur. O. Richter; for norsk Kunst af Student theol. L. Dietrichson; for Bergenserne, der formodentlig i denne Time afholde sin Sangerfest, af Kand. mag. Holfeldt; for Kongen af Kjøbmand Holt; for Norge af Skomager Hansen. Til denne sidste Tale uddeeltes nedenstaaende Sang af P. A. Jensen, der blev afsunget af den hele forsamlede Mængde — rimeligviis 4—5000 Mennesker.

O Fædreland! det er ei tyst
I dine Klippesale;
Nu kvædes der med Ungdomslyst
Igjennem alle Dale;
Nu gløder Alt, hvad i din Favn
Er Gjenstand for vor Fryd, vort Savn,
Men først og sidst dit dyre Navn
I al vor Sang og Tale.

Hvor kjærnefrisk endnu du staar,
Trods Vægt af Seklers Ælde!
Der er en evig Ungdomsvaar
Om dine gamle Fjelde;
Ærværdig som en Moder kjær,
Livsalig som en Jomfru skjær
En Krands du om din Isse bær
Af Skjønhed og af Vælde.

O Fædreland! du har ei Guld,
Men gyldent Ry desmere;
Hvor er hvert Blad hos Saga fuld
Af Vidner om din Ære!
At tolke den med sønlig Lyst,
At prise den med frydfuld Røst,
At fremme den, trods al vor Brøst, —
Det skal vor Idræt være.

Fra Bygd til Bygd, fra Strand til Strand
I helligt Chor det klinger:
Tag selv, o Gud! vort Fædreland
I Ly af dine Vinger!
Beskjærm dets Hytter som dets Slot!
Velsign tilsammen Folk og Drot!
Lad blomstre Alt, hvad Skjønt og Godt
Din Naades Sol frembringer!

Endelig optraadte Amtmand Sibbern med nogle Ord for Sangen og Sangerfesten — og dermed endte dennes offentlige Deel.

Man begav sig nu til Exerceerhuset, hvor man indtog en af Frederikshaldenserne arrangeret Festmiddag — de Kvantiteter af Viin og Mad, som her gik til, tør jeg ikke nævne, men naar man erindrer, at „foruden Øl og Mad er Helten Ingenting," samt at her var omtrent 700 Mennesker tilstede, vil man begribe, at det var artige Kvantiteter her gik med.

Her holdtes Taler og blev sunget, og fra den rummelige Hal vandrede man ud i de nærliggende private Haver, for atter at synge og holde Taler, drikke og røge Tobak i mindre Partier.

Rundt i Grønsværet og paa Bænkene kunde man see disse Klynger, der tumlede og jublede til et godt Stykke ud paa Natten. Den næste Morgen behagede det den før lyseblaa Himmel at drage et let Skyslør for sit Ansigt, formodentlig ene i den noble Hensigt at spare Damerne paa Festen for at bruge Parasoller; thi denne Dags Fest var Kvinden viet.

Efterat have komplimenteret Provst Landstad og Instruktør Reissiger med en Sang, ledsaget af en Hilsen ved Festkommitteen, drog man ud til Rød, hvorhen Eieren, Hr. Grosserer P. Anker, havde indbudet Sangerne og Fredrikshalds Damer.

Her blev sunget og talt til Kvindens Priis.

Snart forstummer den glade Sang,
Vor flygtige Lyst forsvinder,
Sangeren bær' paa sin stille Gang
Til Hjemmet en Krands af Minder.
Fagreste Blomst i fager Krands
Træder dog frem i Mindets Glands
Dalens hulde Kvinder.

Døgnets Daad vil vor smukke Drøm
Vel veire for alle Vinde —
Sjælen hænger dog stedse øm
Og tro ved det kjære Minde.
Skjøn som Stjerne bag natlig Sky
Lyser for Tanken blid og bly
Dalens hulde Kvinde.

Derfor, før vort Farvel er sagt
Til Livet, vi leved' herinde,
Maatte vi hilse din vaarlige Pragt
Og ind den i Krandsen vinde —
Pri'er da høit i Festens Glands
Fagreste Blomst i fager Krands:
Dalens hulde Kvinde!

(L. Dietrichson.)

Man promenerede under fuld Musik og man vandrede paa en aaben Plads i Haven — og Alt bar Præget af en Fiinhed og Elegance, der isandhed var usædvanlig. Kl. 12¼ sluttede Festen og Dampskibet „Moss" var allerede ankommet. Man spiste derfor i en Hast, hvorpaa man samledes paa Torvet, hvor Rektor Frølich holdt en gribende Afskedstale, som paa de Reisendes Vegne besvaredes af Kand. jur. F. Roll. Til Slutning afsang man en Sang og begav sig derpaa til Dampskibsbryggen, og under Salut og Hilsener stævnede Skibet bort.

Saa storartet Festen var, saa heldigt løb den af fra først til sidst, ikke et eneste Uheld skulde forstyrre det herlige Indtryk. Og, hvad der var det bedste, klart viste sig de Fremskridt, Sangen i de sidste Aaringer har gjort i vort Land, — klart, at Digterens Ord mere og mere nærme sig sin Opfyldelse, disse Ord, der indledede Festen paa Horten og som benyttedes til at indlede nærværende Fest:

„Lad os kun freidigt synge,
Hvem veed, om ei vi kan
med Sangkreds snart omslynge
vort elskte Fædreland!"

Ny-Kaledonien.

Denne Ø i det stille Hav, som nylig er bleven besat af de Franske, der her ville danne en Koloni til et fast Støttepunkt for sine Operationer paa disse Kanter, ligger mellem 20° 10' og 23° sydlig Bredde og 161° 39' og 66° østlig Længde. Den er paalangs gjennemskaaret af to temmelig høie Bjergkjæder, som ere adskilte ved et indtil nu lidet undersøgt Dalføre, der dog synes at være den frugtbareste Deel af Øen. Uagtet Jordbunden alene frembringer et lidet Antal Produkter paa Grund af Landets slette Opdyrkning, kan det neppe være underkastet nogen Tvivl, at denne nye franske Koloni, som ligger under samme Breddegrad som Isle-Bourbon, Madagaskar, Rio-Janeiro og La Plata, vil blive ligesaa frugtbar som disse, og at man der med meget stor Fordeel vil kunne dyrke de for disse Lande egne Planter. En kraftig Vegetation og de naturlige Gjødningsmidler, som i Overflod ere tilstede, tillader at fatte de bedste Forhaabninger om Øens naturlige Rigdomme, naar den først bliver frugtbargjort ved mere hensigtspassende Agerdyrk-

ningsarbeider. Dette er især Tilfældet med de Strækninger, som ere noget bortfjernede fra Strandbredden. Hvad de Strøg angaar, som støde til Havet, bestaae de af i nyere Tider opskyllet Land, hvorfor ogsaa kun en liden Deel af denne Jordbund endnu er dyrkbar. Til Gjengjæld finder man paa hele Øens Omkreds og i Nærheden af Kysten et stort Antal Punkter, som tilbyde sig til fordeelagtige Etablissementer. De vigtigste af disse ere allerede indtagne af indfødte Stammer, som ere blottede for al Industri og ude af Stand til i nogen Maade at befordre Kolonisationens heldige Udvikling.

Balade, der ligger paa den nordligste Spidse af den store Ø, er Befolkningens Middelpunkt og den mest besøgte Havn paa Øen. Det er ikke at betvivle at en skjøn Fremtid aabner sig for dette Sted, saasnart det faar modtaget de Forbedringsarbeider, som Havnens Vigtighed fordrer, og som ikke længe ville udeblive.

Ved en af de Missioner, som have sit Sæde i Nærheden af Balade, har allerede dette Steds Beboeres Levesæt forandret sig paa den mest tilfredsstillende Maade endog bortseet fra alt det Gode, som disse Geistlige have virket i Henseende til Moralen. Ved Hjælp af disse Troens og Civilisationens dristige Forkjæmpere vil Balades Udseende i nogle faa Aar være som forvandlet.

Naar man reiser fra Nord mod Sydøst kommer man til Puebo, Missionærernes ældste Etablissement og Yenguene, hvis Omegn er bedækket med en riig Vegetation. Disse ere beherskede af en indfødt Fyrste ved Navn Boarat og ligge i en Linie med Balade, som i de Borgerkrige, der saa ofte have raset i den nordlige Deel af Øen, dog stadig har havt Fordelen, hvad ogsaa den større Folkemængde og bedre politiske Organisation maatte medføre. Man har i lang Tid betragtet disse indvortes Krige som et nødvendigt Onde, bestemt til at hindre en overvættes Tilvæxt af Befolkningen, som ikke vilde staae i Forhold til Øens Hjælpekilder. Dette er den Bevæggrund, som altid synes at have styret Øboernes Politik. Men for at overbevise sig om, hvor slet dette er begrundet, er det tilstrækkeligt at anføre som en sikker Kjendsgjerning, der er fælles for Befolkningen i Oceanien, at den almindelige Masse af de Indfødte i de sidste sexti Aar, stadigen har aftaget, og at den væsentligste Grund hertil ligger meget mindre i Dødelighedens Hyppighed end i de faa Fødsler. Man kan forresten bemærke den samme Uregelmæssighed i alle de Lande, hvor Polygami er en Statsinstitution. Disse blodige Krige ere dog ingenlunde retfærdiggjorte af Nødvendigheden. De have snarere sin Grund og Aarsag i Fyrsternes indbyrdes Rivaliseren og i de Indfødtes Rovbegjærlighed, der driver dem til Forsøg paa at plyndre dem, som de ansee for svagere. (Fortsættes.)

Literatur og Kunst.

Havebog for Almuen af Fr. Chr. Schübeler. I. Kjøkkenhave. 32 S. i Oktav. (med 13 Træsnit). Priis 4 ß. Denne lille Bog, der er udgivet efter Opfordring og med Understøttelse af Selskabet for Norges Vel, forener alle Betingelser for at vinde en stor Udbredelse blandt Folket. Den er skrevet i en saa simpel og fattelig Stiil, at Enhver, der kan læse sin Bibel og Psalmebog, vil kunne forstaae den; den er saa billig, at det ingen Opofrelse vil være selv for den fattigste Jordeier at anskaffe den, og den er derhos forsynet med Træsnit, der lette Forstaaelsen af hvad der siges, og — trykt med store Bogstaver. Mange ville maaskee smile over at vi regne de store Bogstaver til en af Kardinaldyderne ved et Folkeskrift; og dog troe vi dertil at have fuld Føie. Det første en Bonde lægger Mærke til, naar han griber en Bog i Haanden, er om den er „greid og storstilet;" og deraf gjør han sig forud en Mening om Bogens større eller mindre Forstaaelighed. Dette vide de Godtfolk meget vel, som nære sig ved Optryk af gamle Andagtsbøger. De kunne gjøre alle mulige Besparelser i sine Optryk, kun formindske de ikke de gamle Tryks svære Stiil, selv om Bogstaverne ere „store som Gardstaure." — Hvad vi ovenfor har anført, er efter vor Mening Nok til at gjøre denne Bog skikket til en usædvanlig stor Udbredelse, og denne vil da vist heller ikke mangle. Den Sands for Jordbruget og Landbovæsenet, der nu endelig ogsaa hertillands har begyndt at vaagne, vil sikre dette og lignende Skrifter en ganske anden Modtagelse, end tidligere, da selv ikke de for sin Tid fortrinligste Jordbrugsbøger formaaede at trænge ind hos Bonden.*) Kun faa Bønder læste sig praktiske Kundskaber til, og slængte man ud blandt dem Bøger, hvori det Slags Viden kunde hentes, bleve disse Bøger vel oftest enten misforstaaede eller betragtede med Fordom og Mistillid. Men saa vil det ikke blive herefterdags. Vor Tid har blandt andre Begunstigelser for raskere Udvikling ogsaa den, at Folket er blevet modtageligt for boglig Belærelse, endog i hvad der ikke angaar Ens evige Velfærd. De Fremskridt, Almueoplysningen, trods al sin Ufuldkommenhed endnu, i de senere Dage har gjort, tør have medført en saameget større Alsidighed, at man nu overalt taaler belærende Bøger om verdslige Gjenstande paa samme Hylde, som Postil og Bønnebøger, hvilke gamle Folk ansaa for de eneste berettigede til Prentning. Derfor kaldte de ogsaa alt Trykt „Gudsord," og hvor Indholdet ikke svarede til Benævnelsen, ansaae de det for en Bespottelse af Guds Navn. Det er endnu ikke saa længe siden, at en Skolemester, i hvis Hænder Snorre Sturlesøns Kongesagaer vare faldne, rasede af Harme over den Bespottelighed, det var at trykke slig en stor slet Bog, som ikke indeholdt „et eneste Gudsord."

*) F. Ex. Povel Juels Bog „En god Bonde, hans Avl og Bjæring," C. Schønings fra Latin oversatte Afhandling om Agerbruget i Norge og Chr. Sommerfeldts Agerdyrknings-Katekismus, der forfattedes efter Landhuusholdningsselskabets Foranstaltning. Schønings Afhandling optryktes, saavidt erindres for et Aars Tid siden i Mgbl., uden man vidste fra hvilken Forfatter den skrev sig.

Hvad ellers Indholdet af Hr. Schübelers Bog angaar, kan bemærkes, at dets først bestaar af en Veiledning til en Kjøkkenhaves Anlæg og Dyrkningsmaade samt til Valget af de hensigtsmæssigste Redskaber, og dernæst giver Underretning om de forskjellige Væxter, som i Haven bør og kunne dyrkes, og ere disse inddeelte i 7 Slags: Kaalvæxter, Rodvæxter, Skolmevæxter, Løgvæxter, Salatvæxter, Spinatvæxter og Krydderivæxter. Om Nytten af Havedyrkningen taler Forfatteren selv i Fortalen klarere og mere indtrængende, end vi vilde være istand til, og derfor hidsætte vi Følgende:

„I andre Lande har det stadfæstet sig, at at der ikke er nogen med Landbruget beslægtet Haandtering, der er saa nyttig eller gavnlig, som at dyrke et Stykke Jord til Have. Paa denne Maade kan man ofte, ved et skjønsom Brug af Jorden, af nogle faa Jordstrimler eller Senge, som man kalder det, eller af et eneste Frugttræ, faa ligesaa megen Vinding som ved det almindelige Agerbrug af et heelt Maal Jord. — For at tilrede en Have til en liden Familie paa Landet er det ikke nødvendigt at tage nogen arbeidsfør Mand bort fra Agerbruget: Haven kan godt stelles af Kvindfolk, og til mange Slags Arbeider kan man ogsaa bruge Børn og gamle eller sygelige Folk, som ikke orke at tage Deel i det tunge Markarbeide. — Det er en bekjendt Sag, at der er liden Forandring paa Kosten i Dagliglaget hos de mindre Formuende baade i Sjøbygderne og inde i Landet. De Væxter, som man dyrker i en Have, ville ikke alene give en sund og behagelig Forandring i den daglige Føde, men de fleste af disse ere tillige meget nærende. — Det har ogsaa paa mange Steder stadfæstet sig, at Havedyrkning og Frugtavl baade give en stor Vinding og tillige i høi Grad fremme Nøisomhed, Ædruelighed, Velvære og Tilfredshed. For kun at nævne eet Tilfælde blandt mange, vil jeg her alene omtale de store Brug eller Værker, som findes paa flere Steder og hvor der gjerne er en Mængde Børn. Naar man der kunde indrette det saaledes, at enhver Familie fik en liden Have, vilde meget være vundet til Fremme for Beboernes Velvære; — og det vil dog altid være lettere at skaffe tilveie saa meget Jord, som kan bruges til Have, end hvad der er nødvendigt til en Ager. — Hos vort Broderfolk, Svenskerne, er det endog ved Lov befalet, at der i Almueskolerne skal gives Undervisning i Havedyrkning og Træplantning. Naar man der finder det nødvendigt allerede i Skolen at indprænte denne Kundskab, viser dette fuldkommen, at det her gjælder en for det almene Vel meget vigtig Sag. — Med alt dette for Øie har „Direktionen i det kongelige Selskab for Norges Vel" anmodet mig om at skrive denne lille Bog; og dersom denne vinder nogen Indgang hos Folket, agter jeg senere at skrive et Par lignende Bøger om Frugttræer og Blomster. — Hermed være da Bogen venligst anbefalet til Enhver, som med Kjærlighed omfatter denne for det almene Bedste saa vigtige Sag, og som indseer, at det her gjælder, om end i ringe Mon, at lette og forbedre den fattige Mands Kaar."

Og hertil ville vi kun føie det Ønske, at Bogen maa finde Vei til ret mange Boliger, og Forfatteren derved opmuntres til at lade lignende Skrifter følge efter.

Et Frieri i Hardanger. Under denne Titel er der i Bergen netop udkommet en Pjese paa 16 Oktavsider, som vi her med et Par Ord ville nævne, ikke fordi den i og for sig er noget Geniprodukt, men fordi den afgiver en ret fornuftig Prøve paa en af vore gode Dialekter. Og al den Stund deslige Prøver ere saa faa, som hidtil, maa ethvert Forsøg være Opmærksomhed værd. Pjesen bestaar af en Samtale mellem de Personer, af hvem et officielt Frieri pleier at forhandles, (Frier, Talsmand og Bruden med Forældre) og Talen, der synes at være optegnet med Skjønsomhed, er udstyret med mange lystige Talemaader, der gjør Læsningen ret fornøielig. S. 10—11 er indflættet fire Vers af den muntre saakaldte „Skomagervise," hvilke dog kun ere en Stump af det Hele. Ved Siden af det Eiendommelige og Ægte af Landsfolkets Udtryksmaade, som denne Samtale indeholder, findes der ogsaa adskilligt Fremmed, der er tilkommet ved Brydning med Bog- og Bykulturen; og for at fjerne dette fra Fremstillingen kræves mere Kjendskab til Landsfolkets Tænke- og Udtryksmaade end Forfattere af deslige Skillingsskrifter, som dette, pleie at være i Besiddelse af.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Aftenbladet for 22de Mai opfordrer en Indsender til, ved en Nationalsubskription at reise et Monument for Tordenskjold (en Statue i Bronce, modelleret af Billedhugger Michelsen.) Denne Opfordring forekommer os at fortjene Opmærksomhed.

— I Morgbl. No. 133,37 og 47 har Pastor P. A. Jensen givet en udførlig og for mange vistnok meget kjærkommen „Forklaring over Fattigvæsenet i Aker," hvis Ordfører han er. Skatteyderne kunne deraf see, „hvorledes og hvortil de aarlige Fattigbidrag anvendes."

— Den utrættelige Forfatter i Morgenbladet, der pleier at skrive under Mærket L. T. (Lille Theodor), har i samme Bl. No. 125 givet Forslag til Optagelse af St. Olafs Dødsdag, „Oldsok" (29de Juli?) blandt vor Kirkes Festdage og foreslaar til Dagens Festligholdelse en Kollekt, en Epistel (1 Cor. IV. 9.) og et Evangelium (Matth. XXV 31—46.) I Chr.-Posten for 18de Mai betvivles Hensigtsmæssigheden af en saadan Fests Indførelse.

— I Morgenbladet No. 143 har Kand. jur. Otto Mejlænder leveret en Afhandling om Vigtigheden af at tilveiebringe et gymnastisk Centralinstitut i Christiania, som vi ville have anbefalet til vore Læseres Opmærksomhed. Og i Aftenbladet for 29de Mai findes en af ham og Fl. paa den her bestaaende „Turnforenings" Vegne underskrevet Indbydelse til Aktietegning til Forskaffelse af et bekvemt Gymnastiklokale med kyndige Lærere. Til Lokalet behøves omtrent 5000 Spd. Hver Aktie er ansat til 10 Spd. Det er neppe nødvendigt at tilføie, at dette er en Plan, der har særegen Fordring paa Deeltagelse, medmindre der skulde antages at være dem, der intet Begreb have om Legemsøvelsernes Betydning for det menneskelige Legems Velvære.

— Længe have en god Deel Bladpoeter sammensat sine Vers af Stumper af Digterarbeider, der ved Læsningen havde fæstet sig til Hukommelsen, og naar man saaledes læste et Bladpoem, fik man Udvorteshederne ved flere eller færre bekjendte Digterindividualiteter. I Chr.-Posten for sidste Søndag gaar en Poet endnu videre. Han synger nemlig op igjen Vers for Vers et af Christian Winthers ældste og mest bekjendte Digte: „O! var jeg Kammen i dit Haar!" hvilket endog staar i Thues Læsebog, og gjør derved ingen anden Forandring, end den, at han udelader det bedste Vers, fordi det vel forekom noget sandseligt, og ombytter Digtets egentlige Overskrift med „Den 25de Mai" og sætter nedunder „1852" istedetfor Winthers Navn. Et Beviis paa den Raskhed og Fordom, hvormed Bladenes Poesier læses, tør det ogsaa være, at neppe Andre, end de, der i Forveien kjendte Digtet, have fundet det saa godt, at de bragtes til at studse ved at see det i Posten.

— Christiansundsposten giver en „høist fornøden Advarsel" ang. de Bedragerier, der begaaes ved de fremmede Lotterier og af disses virkelige eller foregivne Kommissærer.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 19de Mai er bestemt, at Hammerfest Byfoged-Embede skal adskilles fra Hammerfest Foged- og Sorenskriver-Embede og at til sidstnævnte Embede skal henlægges det hidtil under Altens Foged- og Sorenskriver-Embede henhørende Hasvigs Sogn af Loppens Pstg. Af Statskassen er midlertidig bevilget 200 Spd. som aarlig Gage til Byfogden i Hammerfest, 159 som aarligt Tilskud til den for Fogden og Sorenskriveren i Hammerfest bevilgede Gage 441 Spd. og 50 Spd. som aarlig Erstatning for Foged- og Sorenskriver i Alten L. Lie. Hammerfest Foged- og Sorenskriver-Embede skal, indtil Bevillingsspørgsmaalet er afgjort, bestyres af en Konstitueret.

— Under 19de Mai er Kand. theol. C. Daniels udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepræsten ved St. Mariæ tydske Kirke i Bergen J. H. Ellerhusen; Kand. theol. M. C. Jürgens til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Sogndals Præstegjæld N. B. Aall; Postmester ved Nordlands Postkontor U. D. Scharffenberg til Postmester i Christianssund; konstitueret Sorenskriver og Politimester paa Røraas C. Christie til Politimester i Throndhjem, og Foged i Lofotens og Vesteraalens Fogderi P. C. Steensen til Foged i Hadelands og Lands Fogderi.

— Christiania Industriforening for trængende Fruentimmer er en Indretning, der høilig fortjener Opmærksomhed og Understøttelse, da den har det priselige Formaal, at skaffe Trængende af det Kjøn, som har vanskeligst for selv at erhverve det Fornødne, stadig Beskjæftigelse til Priser, der staae i Forhold til Arbeidets Værd. Det er derfor glædeligt at see af den nylig udkomne Aarsberetning for 1855, at Foreningen i den Tid, den har bestaaet (siden 1848), har været i stadig og ikke ubetydelig Fremskriden. Det for solgte Arbeider indkomne Beløb har aarligen været i Stigende (forrige Aar 1670 Spd. 11 ß) ligesom de udbetalte Arbeidspenge (f. A. omtrent 1232 Spd.) og Bestillingerne ere i de sidste Aar blevne næsten en halv Gang til saa store som før (1476 Spd. 36 ß.) I forrige Aar sees Foreningen at have beskjæftiget 131 Arbeidere, hvoraf de 51 have havt stadig Beskjæftigelse og enkelte en Indtægt af indtil 80 Spd., Den har forøget sin Eiendom med 226 Spd. 55 ß, idet denne nemlig udgjorde 1928 Spd., hvoraf 1820 Spd. 33 ß i Haandarbeider og Materialier m. m., der havdes i Behold, og 107 Spd. 89 ß i Kassebeholdning.

— Den 30 Mai var almindelig Kour hos Vicekongen. Imorgen (Søndag) Kl. $1\frac{1}{2}$ er Præsentation hos DD. kk. HH. for Damer.

— Den 29de Mai var Byens Embedsmænd til Kour hos Statholderen, der nu forlader Byen.

— I Studentersamfundet udvalgtes den 22de Mai 12 Mænd til at reducere Antallet af de antegnede Upsalafarerne (320) til det for Toget bestemte (235.) Ogsaa udvalgtes 5 Mænd til Reisekommittee, nemlig Prof. Welhaven, Reservelæge Jacob Vogt og Kandidaterne A. W. Heiberg, G. A. Krohg og M. K. Holfeldt. Til Æresmedlemmer paa Toget havde den forberedende Kommittee indbudt Professorerne Hansteen, Keyser, Munch, Schweigaard og Lektor Friis; men ingen af dem kan blive med. De danske Studenter have faaet Orlogsdampskibet „Hekla" til sin Færd, paa Betingelse af at de bære alle med Skibets Udrustning og selve Farten forbundne Omkostninger. — Dampskibet „Ganger-Rolf" ankom hertil Natten til den 27de Mai og gjøres nu i Beredskab til Toget. Det skal afgaae herfra den 8de Juni. Paa Fremtouren vil det standse ved Malmø og Kalmar, paa Tilbagereisen ved Visby og ved Kjøbenhavn, hvor de Reisende opholde sig i to Dage. I Upsala vil man ligeledes blive i 2 Dage, i Stockholm halvtredie Dag. Endeel danske Studenter kommer nok til at tage med „Ganger-Rolf", der rummer mere end de Deeltagere, som herfra medtages. — Hver norsk Deeltager erlægger 20 Spd. for Reisen.

— Skuespiller Hagen, der nu forlader Christiania Theater, gav den 30te Mai en Afskedsforestilling i det norske Theater.

— Efter med stort Bifald at have ladet sig høre i Drammen, er Leenders vendt tilbage til vor By og giver idag sin Afskedskoncert.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 23. Udkommer hver Løverdags Aften. 7de Juni. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Det russiske Statssamfund.

(Af Revue des deux Mondes.)

(Slutning fra forrige Nr.)

De særegne Betingelser, hvilke vi have betegnet som beroende i Klima og Jordbund, finder man igjen hos selve den Race, som bebor Rusland. Disse Betingelser retfærdiggjøre aldeles ikke bedre denne Tendents til at beherske Verden. Opfindsomhedsaand synes at mangle denne Race, og naar Czarerne have villet civilisere deres Undersaatter, er det til Fremmede de have taget sin Tilflugt for at grundlægge Civilisationen. De have i den Anledning henvendt sig til de vestlige Statssamfund. Der er i den russiske Charakter alle de bizarre Modsætninger, som man bemærker i de ydre Omstændigheder, under hvilken Russeren er fordømt til at udvikle sig. Han er skikket til store Foretagender, men mangler Evne til at tilendebringe dem.

Der mangler Russerne paa Konsekventse, og maaske skulle vi vove at tilføie, at der hos dette Folk, i Masse betragtet, hersker en fordærvelig Letsindighed, hvad Folke-Moralitet angaar.

Man vente sig her alle mulige sælsomme Uligheder og Charakteer-Modsætninger. En Person, hvis Liv kun har været en Række af Udsvævelser, vil maaskee en vakker Dag udmærke sig ved et Træk af Selvfornægtelse eller Heltemod, værdigt til at blive anført paa Historiens smukkeste Blade; en Anden, hvis Vandel ellers vilde have været ubeflækket, vil maaskee i sin Alderdom begaa en eller anden uhyre Forbrydelse, værdig en forhærdet Kjæltring.

Den intellektuelle Udvikling, saaledes som man kan iagttage den i den dannede Klasse, frembyder der de samme Besynderligheder i et forunderligt Anlæg til at bringe fremmedartede Egenskaber i Samklang, — en levende og overfladisk Aand — undertiden kraftige Tilsprang, men ingen Vedholdenhed, ingen Dybde.*)

Det er mærkeligt nok, at Opfindelsen af Trykkeriet, denne den menneskelige Aands mægtige Løftestang, næsten ingen Indflydelse har udøvet i Rusland. Overalt ellers har denne Opfindelse kraftigen virket til at udbrede Oplysning; i Rusland har den ikke fremhævet sin Virken ved noget betydeligt Resultat. I Politikens Historie gjenfinder man de samme Særsyn. Tapperheds-Instinkt, forenet med utrolig Svaghed, — store Værker, der ere blevne fuldførte, rædsomme Grusomheder, der ere bleven begaaede. Det er det, som udmærker to af Ruslands mærkeligste Regjeringer, Iwan den IVdes og Peter den Stores. Det er i denne særegne Forening af ædle Egenskaber og Feil, der synes at være uforenelige, at man maa søge den russiske Charakteers Orginalitet, saadan som Indflydelsen af et Klima uden Mage i Verden, i Forbindelse med et absolut Regjeringssystem, har udviklet den.

Dersom man nu henvender Opmærksomheden paa Ruslands religiøse Institutioner, vil man atter her finde betydelige Forskielligheder mellem det russiske Folk og Europas øvrige Statssamfund. „I Rusland," siger Joseph de Maister, „er Religionen aldeles noget Ydre og trænger ikke ind i Hjerterne. Man maa ikke forvexle Religionens Magt over Mennesket med Menneskets Hengivenhed for Religionen." Det er to Ting, som ere aldeles forskjellige. Den, som stjæler hele sit Liv uden engang at have den mindste Idee om at erstatte det, eller den, som lever i den syndigste Forbindelse, idet han dog regelmæssig forretter sin Andagt, vil meget vel kunne forsvare et Helgenbillede med Fare for sit Liv, ja selv døe, før end at spise Kjød paa en Fastedag.

Jeg kalder det Religionens Magt, som forandrer og hæver Mennesket, idet den gjør det modtageligt for et høiere Trin af Dyd, af Civilisation og af Videnskab. Maister citerer derpaa nogle Ord af Historikeren Gibbon, som erklærer Russerne for at være de meest uvidende og de meest overtroiske blandt den græske Kirkes Sekterer.

Det var først henimod Enden af det Xde Aarhundrede, at Christendommen blev indført i Rusland. De russiske Krønikker lære os, at Wladimir den 1ste udsendte Folk for at besøge de forskjellige christne Kirker. Ved deres Gjenkomst tilraadede disse den græske Kultus, som den meest glimrende. Fyrsten gik over til deres Anskuelse, og gav sine Undersaatter under Dødsstraf Befaling til at begive sig til Flodbredden for at blive døbte. Ingen manglede. Hedenskabet fandt ingen Martyrer. Afgudsbillederne bleve knuste og kastede i Vandet. Fra den ene Dag til den anden var den russiske Nation bleven Christen. Denne Wladimir, som med saamegen Koldblodighed havde foretaget sine Undersaatters Omvendelse, regnes med blandt den russiske Kalenders Helgener. Førend han forkyndte Christendommen, havde han vægret sig for at antage Mahomeds Religion, fordi den forbyder Drukkenskaben, og Russerne, havde han sagt, kunne ikke leve uden det.

Lige til det byzantiske Keiserdommes Fald nød det russiske Præsteskab, der fra Konstantinopels Patriarch fik sine Indgivelser og selv sine Præsteinsignier, — en temmelig stor Uafhængighed lige over for den verdslige Magt.

Efter dette Keiserdømmes Fald vedligeholdt endnu Patriarchen i Moskau lige indtil Peter den Stores Tid en vis Anseelse, naar det gjaldt Ret og Billighed, som ofte tillod ham at spille en vigtig Rolle i Staten. Henimod Midten af det XVIIde Aarhundrede under Czar Alexis's Regjering, Peter den Stores Fader, befandt en Mand af overordentlig Aand og af fast Charakteer sig i Spidsen for den russiske Kirke. En Reform, som skulde sikre Præsteskabets intellektuelle og moralske Fremskridt, blev foretaget ved hans Indflydelse. Denne Mand var Nicow, Patriarch af Moskou.

Ulykkeligviis strandede Nicow mod de russiske Præsters uvidende Stivsind, de Stores Fiendskab og Czarens Svaghed, som i Begyndelsen havde taget ham under sin Beskyttelse. Han blev afsat, dømt i et Koncilium, og døde i Landflygtighed. Ingen efter Nicow har forsøgt en Kirkereform i Rusland.

Fra Peter den Stores Regjering af, som gjorde sig til Patriarch, det vil sige Pave, paa samme Tid som Selvhersker, tabte den russiske Kirke al Charakteer af Uafhængighed. Den blev en Slags politisk Institution og den er lidt efter lidt dalet til kun at være en Regjeringsgreen, bestyret af en Embedsmand, der er fremmed for Kirken. Nylig for Exempel var den hellige Synode eller det Departement, hvoraf alle kirkelige Sager afhænger, bestyret af en Kavaleri-General.*) Under disse Forholde maatte det russiske Præsteskab forfalde. Da det kun havde at vise Lydighed, har det ikke meer bekymret sig om at danne sig, og desuden har man Intet gjort for at sætte det i Stand til at lære Noget. Fattig og udtaget blandt de lavere Samfundsklasser, der kun staa lidet over Livegne, uvidende, raa, ofte hengiven til Drukkenskab, er dette ulykkelige Præsteskab nedsunket i en Tilstand af Fornedrelse, hvorom det er vanskeligt at danne sig noget Begreb. Den Disciplin, som hersker der, er ganske militær, og den Præst, som støder an mod dens Forskrifter bliver undertiden sendt til et Regiment for der at tjene som Menig.

Den Gudsdyrkelse, i hvis Tjeneste denne Præst staar, lægger imidlertid ene og alene, det maae man tilstaa, Vind paa den ydre Udøvelse. Præsteskabet har sit Ritual og sin Liturgi, sine Feste og sine Ceremonier. Det er deres Ret og Pligt at bede efter Formularen og tillige at synge Litaniet af fuld Hals, men forresten mangler det ganske Mæle. Den russiske Præst prædiker ikke. Han velsigner sine aandelige Faar, døber dem, gifter dem og begraver dem; han skrifter dem endogsaa og forlader dem deres Synder for en meget moderat Penge. Han lærer Børnene den keiserlige Katechismus, som foreskriver Tilbedelse af Czaren. Alt dette er ham tilladt; ja er ham selv paabudt, men Retten til at prædike er nægtet ham. I alle de øvrige christelige Kirker udgjør Prædikenen en af Præstens fornemste Bestillinger. Hvilket kraftigere Middel til Moralens Udbredelse gives der i Sandhed, end Ordets Forkyndelse, Udbredelsen af det guddommelige Ord! Dette Naademiddel kjender Rusland ikke, og bekymrer sig lidet derom og isolerer sig fra de øvrige Folkeslag*).

Men en kraftigere Grund til Isoleren, end den religiøse Anordning, ligger i den sociale Organisation. Keiseren, Adelen, Kjøbmændene og de Livegne alle disse Ord betegne Privilegier og Kræfter, som ikke existere andetsteds.

Keiseren, Ruslands Czar, forener i sin Person alle Rettigheder, al Magt og Myndighed saavel geistlig som verdslig. Selvhersker og Pave, er han Herre over Alle, og over Alt, Gods, Legeme og Sjæl. Souverænitets-Ideen i Rusland staar saaledes i en slaaende Modsætning til den Ide, som det moderne Europa har dannet sig herom.

Den russiske Adel ligner heller ikke paa nogen Maade det, som andre Lande forstaa ved dette Ord. Den har aldrig ganske været hverken et Lehnsvæsen eller et Aristokrati. Man kan sige, at den nu for Tiden kun er en Rang, en Grad. Med Undtagelse af et lidet Antal omvendte tartariske Familier og opkomne Yndlinge, bestaar den af Levninger af gamle fyrstelige Huse, der ere sønderlemmede og udstykkede, som Følge af Loven om Apanager, der danner Grundvolden for den civile Lovgivning i Rusland. I det øvrige Europa derimod har Erobringens Ret og Førstefødselsretten været Lehnsvæsenets Grundvold. Den russiske Adels politiske Forrettigheder ere ganske tilintetgjorte, og deres borgerlige Rettigheder saaledes beskaarne, at den kommer til at staa ligeoverfor Kronen i en Stilling, der er lidet forskjellig fra dens egne Livegnes ligeoverfor den selv.

Den russiske Adel, som tilforn udvalgte og proklamerede Czaren, er nu kun et passivt Redskab i Keiserens Hænder.

Kjøbmands-Klassen, som i Rusland repræsenterer Borgerskabet eller Middelklassen, er endnu i sin Dannelsesperiode og paa Veien til ved Rigdom, Arbeidets Frugt, at skaffe sig Vægt. Den er endnu deelt i forskjellige Kategorier, hvoraf den fornemste nyder allerede en Deel Privilegier, som nærmer den til Adelen (i hvilken denne haaber lidt efter lidt at skaffe sig Indgang), medens den laveste hæver sig lidet over Trællestanden, hvis sjeldne Frigivne denne Underafdeling af Kjøbmandsstanden opsluger.

Endelig komme de Livegne.

Trældommen er ikke i Rusland, hvad den har været i Mellem- og Vest-Europa, en Erobringens Følge. De russiske Livegne ere aldeles ikke Efterkommere af en overvunden og beseiret Folkerace. Det er Sønnerne af Jordens ældste Dyrkere, af samme Race som deres Herrer, som de kalde Fædre, selv naar de blive mest mishandlede af dem. Disse Herrer selv give dem Brodernavn, medens de til samme Tid paabyrde dem de haardeste Arbeider eller medens de lade dem give Stokkeprygl.

Denne ulykkelige Klasse har seet sig bragt ned til Trællestand ved deres idelige Misbrug af Magten, som i Begyndelsen kun vare deres Overordnede eller Styrere. Underkuede meer og meer, eftersom Adelsstanden blev politisk svækket under Indvirkningen af Central-Magten og eftersom den blev fattig som en Følge af Arveloven, ere de russiske Bønder tilsidst sunkne ned i en fuldstændig Trældom, og det netop henimod den Tid, da Vestens Trælle forudsaa deres nære Frigjørelse.

Saadanne ere de Forskjelligheder, som adskille Rusland fra det sociale og politiske Centrum, hvori de øvrige europæiske Nationer have udviklet sig. Klimatet stiller det ene, og paabyrder det en uafladelig Kamp mod Naturen, der fængsler Befolkningens intellektuelle Udvikling, og dette igjen giver den under hiin barske Himmel en særegen Charakteer. Dens religiøse, politiske eller sociale Institutioner ere saaledes de europæiske Statssamfunds almindelige Aand aldeles modsatte.

Maa man da af denne Samling af altfor klare Kjendsgjerninger vil slutte, at Rusland skulde være fordømt til at vedblive paa den Bane, hvorpaa Czarernes Despotisme har bragt det ind; og idet man nægter det Berettigelsen til den Overvægt,

*) Russerne have havt fremragende Digtere, skjønt de øiensynlig have været paavirkede af fremmede Literaturer. Det, som fornemlig mangler dem, er videnskabelig Dygtighed. Det intellektuelle Liv findes i Virkeligheden ikke i det russiske Element i egentlig Forstand, men vel hos en Befolkning, der af Sæder og Oprindelse er halvt fremmed. Vi have selv gjennemfaret Rusland i alle Retninger, og vi have stedse havt Anledning til at tale, enten Tydsk eller Fransk snarere end Russisk. Den eneste mathematiske Lærde, som Rusland har frembragt, Ostrogradsky, var ikke Russer; men fra Lille-Rusland af blandet Blod, Halvblods.

*) General Protasof, som Storhertug Michal spøgende hilsede med „Deres Hellighed."

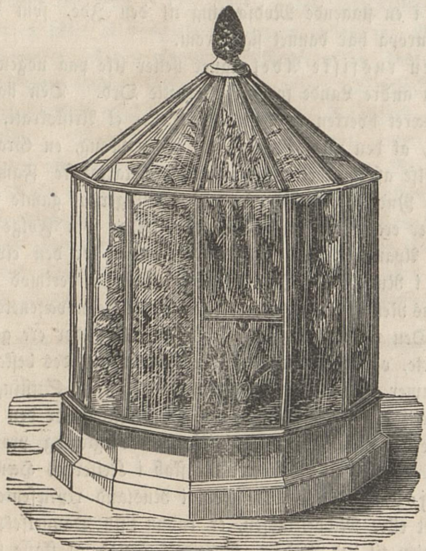
*) Naar politisk Interesse fordrer det, henvender den russiske Præst sin Tale paa Befaling til Bønder og Soldater, saaledes som man under sidste Krig har seet det. Han gjør da for Keiseren, hvad han ikke gjør for Vorherre.

som det vil tilrive sig, skal man da ogsaa frakjende det Muligheden af at hæve sig til en bedre Stilling ligeover for Europa? — Nei, uden Tvivl! Blandt Ruslands sletteste Vilkaar er der nogle, som ere urokkelige, uforanderlige, som f. Ex. de, som ere en Følge af Klimatet; der er igjen andre, som hænge sammen med et politiskt og socialt System, hvis Mangler kunne blive rettede. At lægge for Dagen Oprindelsen til dette System, og at sætte dette op imod Ruslands ældste Institutioner, det er at afsløre en Aand nu for Tiden, der var aldeles fremmed for de ældste Beboere af dette Keiserdømme. Ved saaledes at kjende det Uretvise i den russiske Regjerings overdrevne Fordringer ligeover for Europa, som ligeover for Rusland selv, vil man bedre være i Stand til at bedømme den Rolle, som det har spillet i Verden indtil denne Dag, og den Rolle som det endnu vil kunne spille.

Om Planters Vært i lukkede Glaskasser.

(Efter N. B. Ward.)

Den interessante, saavel theoretisk, som praktisk vigtige Opdagelse, vi her ville omtale i den Tanke, at den, skjønt henved 20 Aar gammel, kun er lidet bekjendt for et større Publikum, skyldes Chirurgen N. B. Ward i London. Den gaar ikke ud paa mindre, end ved Glaskasser at indeslutte Planterne i en Verden for sig, hvor de, ganske overladte til sig selv og omgivne af deres Livsprinciper: Jord, Vand og Luft, finder og bereder, lever, forplanter sig og dør i den Naturtilstand, som betinger deres Velvære. Havde vi blot aabent Øie og letpaavirkelige Tanker for hvad Naturen aabenbarer omkring os, vilde vi ofte i den see Billeder og Exempler paa hvad lange Studier eller lykkelige Hændelser først sent sætter os istand til at bringe i Værk. Ogsaa disse Glaskasser har Naturen givet os et Vink om, som frelsende Reservoirer for Livsytringer, der kræve andre Betingelser end dem, der er tilstede i deres Omgivelser. Om Foraaret under den varmende Vintersnee spire mange Planter op

En Glaskasse, hvori voxende Bregner og blomstrende Planter.

over Jordfladen og tøe lidt efter lidt Sneen et Par Tommer bort omkring sig; en kommende Frost dækker da Aabningen i Sneelaget med et gjennemsigtigt Lag af Iis, der tillader Solens Straaler at varme og udvikle de smaa Planter i dette naturlige Drivhuus, indtil Sommeren gjør en saadan Beskyttelse unødvendig. Det er imidlertid ikke saameget Kulden, vi ved Glaskasserne ville udelukke; det er andre Hindringer for Vegetationen, som udvikles og bevirkes i vore Huse og i vore Byer. Hvad der enten ganske dræber eller kuer Plantelivet i vore Haver, vore Drivhuse eller vor lille Have i Stuevinduet er Fugtigheds- og Temperaturforhold, der ikke svare til Planternes Natur, uren Luft og Mangel paa Hvile. Enhver Plante har sine særegne Fordringer for at udvikles naturligt og kraftigt. Druerne ville have megen Varme, Linea borealis, Convallaria majalis, Violer o. s. v. liden Varme; Cactus vil have tør Jord, Calla vaad; Acacia behøver ingen lang Hvile; flere Saxifrager næsten tre Fjerdingaar, o. s. v. Sydlandske Planter, der ikke have en speciel stærk Fordring paa frisk Luft, vegetere paa en Maade i vore Stuer baade Vinter og Sommer; men mange bringe ingen Blomster, næsten ingen bringe Frugter; og de fleste af vore indenlandske Planter vilde inden kort Tid dræbes i vore vintervarme Huse; vilde man skaffe dem den nødvendige Hvile, tøe dem sukcessivt op og give dem kjølig, reen Luft, kan man ikke tvivle paa, at jo mange, og mange af de smukkeste vilde trives godt.

Vil da Glaskasserne forskaffe Planterne disse nødvendige Betingelser for deres Liv og Velvære? Ikke alle, men dog mange af vore mest yndede Zirplanter. — Dog, Hensigten med disse Spalter er ikke at give nogen Undervisning om Stueplanters Kultur, men derimod kun at gjøre bekjendte for Læserne de Resultater, som Ward beretter os i sin Bog, „On the growth of plantes in closely glazed cases.

Ward havde under sit Studium af Botaniken fattet en særdeles Elsk til Bregnerne. Det var en Gjenstand for hans tidligste Ærgjærrighed, fortæller han selv, at besidde en gammel Muur, bedækket med Bregner og Mosarter. Disse „blomsterløse Planter" fortjene ogsaa virkelig Kjærlighed. Deres zarte, smukt formede Løv, deres hele Væxt, deres Varighed og besynderlige Blomstringsmaade gjør dem ligesaa skjønne, som interessante. De afgive et vigtigt Middel for den storartede Lov i Naturen, at udbrede Liv overalt og gjennem den ene Livsformation at berede Muligheden for den anden. Man veed, hvilken vigtig Rolle de spille i Naturens Økonomi, ligesaameget derved, at deres fine Frø, af Vinden eller andre Tilfældigheder baaret hen paa golde Steder, efter et længere eller kortere knaptærende Livs Hendøen, skaber eller formerer Stedets Jordkvantitet, — som derved, at deres Rødder ved en ganske særegen Kraft splitter de haardeste Klipper i smaa Stykker og bearbeider dem til den fineste Muld.

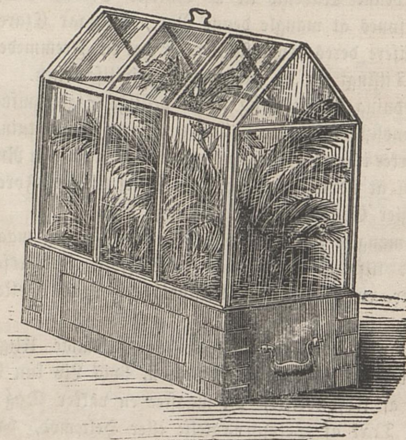
Det var disse Planter, Mr. Ward saa ofte forgjæves søgte at dyrke i Londons sodede og gasfulde Atmosphære. Men i Sommeren 1829 havde han lagt Puppen af en Sphinx i en Glasflaske, der var dækket med et Laag, og paa hvis Bund der laa lidt fugtig Muld. Ved at iagttage Flasken Dag for Dag lagde han Mærke til, at under Dagens Varme steg Fugtigheden op i Flasken og samlede sig igjen, naar det blev kjøligt, saaat Jorden bestandigt beholdt den samme Fugtighed. Omtrent en Uge før Sommerfuglens sidste Forvandling, kom en Bregne, Lastræa, og et Græsstraa tilsyne paa Muldens Overflade. Han stillede nu Flasken udenfor Vinduet mod Nord, og her vedblev Planterne uden nogensomhelst Pleie at voxe henved 4 Aar, da de hændelsesviis bleve ødelagte; Bregnen frembragte 3—4 Blade, og Græsset blomstrede en Gang.

Støttende sig til de Resultater, dette Tilfælde havde bragt ham, behandlede han paa en lignende Maade flere andre Bregner, navnlig Hymenophyllum radicans, den for kunstig Behandling vanskeligste Bregne, da den har en jævnt fugtig og overordentligt reen Luft nødig. Men Ward havde den Tilfredsstillelse, at den hos ham udfoldede sig endog rigere og større, end nogetsomhelst Exemplar fra Plantens naturlige Voxested; hvorfor ogsaa Baron Fischer, Overbestyrer ved Keiseren af Ruslands botaniske Etablissementer, ved Synet af Planten tog sin Hat af, gjorde et dybt Buk for den og sagde til Ward: „You have been my master all the days of my life."

Da han nu paa denne Maade havde fundet en Theori, efter hvilken han kunde haabe at se sine kjæreste botaniske Ønsker opfyldte, gik han bestandigt videre i Forsøg. Vi ville ikke følge ham paa disse, men derimod kortelig beskrive et Par af de Glashuse, han dannede sig, og hvis Indretning hviler paa disse Theorier.*) Udenfor et vestligt Vindu gjorde han en Tilbygning, hvis Sider bestode af Klippeværk i en Høide af 5 Fod. Ved Midsommertide skinnede Solen i dette Huus omtrent 1 Time tidligt om Morgenen og omtrent ligesaa længe om Aftenen, men slet ikke hele Vinteren, og der var dog ingen kunstig Varme. I dette Huus var indplantede flere Sorter britiske og nordamerikanske haardføre Bregner og følgende blomstrende Planter: Linnæa borealis, Oxalis acetosella, Primula vulgaris, Digitalis purpurea, Cardamine flexuosa, Lonicera periclymenum, Meconopsis Cambrica, Geranium Robertianum o. fl. albo, Dentaria bulbifera, Paris qvadrifolia, Mimulus moschatus, Linaria Cymbalaria, Convallaria multiflora, C. Polygonatum, Lamium maculatum o. fl. Alle disse blomstrede godt, men Atmosphæren var for fugtig, og der var for lidet Sol, til at de skulde kunne sætte Frø, med Undtagelse af Mimulus, Oxalis og Cardamine, hvilken sidste trivedes prægtigt og forskaffede hele Aaret rundt Grønt til en Kanarifugl. En dobbelt hvid Camellie blomstrede tre Aar efter hverandre, men blev dræbt ved den følgende Vinters Strenghed. I dette Huus trivedes altsaa hovedsageligt indenlandske haardføre Bregner og blomstrende Planter. For nu at faae Afvexling byggede han sig et større Huus, 24 Fod langt, 12 Fod dybt og 11 Fod høit (paa det Høieste). Over Døren skrev han: Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis, der omtrent kan oversættes: Rummet er lidet, men eier dog meget af Grønt og af Blomster. Ved at bygge op Klippeværk og ved at variere Overfladen paa enhver mulig Maade tilveiebragte han mange forskjellige Grader af Varme, Lys og Fugtighed. Huset var opvarmet om Vinteren fra Bunden af med Rør, hvori heldtes varmt Vand; disse Varmerør forsynede om Vinteren den lavere Deel med en meget høiere Temperatur, end den høiere, hvorimod denne havde det varmere om Sommeren. Thermometerhøiden var paa det laveste Sted mellem 6° og 27°, og paa det høieste mellem 0° og 45° R. Forat kunne give Planterne forskjellig Grad af Fugtighed ledede han en stadigt flydende Vandstraale ind i Huset og plantede dertil passende Bregner og andre Planter ved Siden af eller i den; ligeledes stillede han en større Vandbeholder, hvori forskjellige Fiske, derind, og saavel Planterne som Fiskene levede overordentlig vel. Flere Bregner, som man ellers ikke har kunnet drive, bragte han endog til at sætte Frø. Nogle af de Planter, han, foruden de i det Foregaaende nævnte, satte paa det lavest beliggende Sted, var flere Palmer: Phønix, Rhapis, Cocus o. fl.; desuden Bregner og blomstrende Planter; i den høiest beliggende Deel florerede Aloë, Cactus, Bilbergia, Begonia, Rosa, Mimosa pudica og Passionsblomster. I den mellemste Deel var Disandra prostrata, Fuxier og andre. Fra Taget var ophængt mange sukkulente Planter og Orchideer; men for disse sidste var Temperaturen for lav.

Vi har saaledes seet, at den lille Hændelse i 1829 havde bragt ham store Resultater, som en rig Phantasi kan iklæde de skjønneste Former af en liden Tryllehave. Vilde vi tænke os denne overflyttet fra England til vort Land, maatte vi naturligvis først og fremst erindre os Forskjellen paa Klima, som ikke vilde tillade os at bygge disse Huse udenfor vore Vinduer, hvor desværre en eneste kold Høstnat, for ikke at sige Vinternat, vilde ødelægge den hele Pragt.

Men Ward er ikke bleven staaende ved disse Resultater, saa interessante for Liebhabere af det Skjønne i Planteverdenen; han har afvundet dem en anden reel praktisk Betydning; ikke alene vil Botaniken og Plantephysiologien derved vinde overordentligt, da mange Experimenter og Iagttagelser nu ville kunne foretages, som før vare umulige; men man har nu ogsaa et sikkert Middel at kunne sende de zarteste Planter Verden rundt uden at behøve at frygte for deres Tilintetgjørelse paa Grund af Forandringer i Temperatur- og Fugtighedsforhold. Han fortæller os saaledes, at han i 1833 sendte 2 Kasser med Bregner, Druer o. s. v. til Sidney, hvor de ankom i god Behold. I Sidney bleve Kasserne atter fyldte med forskjellige Planter for England. Thermometret viste dengang i Skyggen 24° R. Paa Reisen til England mødte de mange Temperaturforandringer. Rundt Kap faldt Thermometret til — 5°, og Dækket var fyldt med 1 Fod dyb Snee. Ved Rio Janeiro steg det til + 30°, og under Linien til 40°. I November, 11 Maaneder efter Afreisen fra Sidney, ankom Skibet til Kanalen, hvor Thermometret viste + 4°. Planterne stode paa Dækket og vare ikke vandede paa hele Reisen, og dog vare de ved Ankomsten til London i den sundeste og kraftigste Tilstand; enkelte Planter vare endog spirede op fra Frø af. Naar man før sendte Planter afsted til noget fjerne Lande, var det Regelen, at af 100 døde over Halvparten, ja ofte næsten alle; nu sender man Handels-

Glaskasse til Forsending af Planter.

planter, Agrikulturplanter, Kaffetræer, Thebuske o. s. v. med største Sikkerhed gjennem forskjellige Klimater og Temperaturer.

En ikke ringere, ja en endnu vigtigere Fordeel vil udentvivl Fremtiden drage ud af disse Theorier. Man vil praktisere dem saalænge, indtil man ogsaa vil finde en Menneskets Helbred og Velvære begunstigende Anvendelse. De synes at skulle give Stødet til Foranstaltninger, hvorved man vil gjengive Menneskeheden, hvad de hidtil brugte Bygningsmaader saalænge have berøvet den, dens to vigtigste Livsprinciper: Lys og frisk Luft.

*) Denne Afhandling er uddraget af et ifølge Kyndiges Dom høist fortrinligt engelsk Værk med Titel: „On the growth of plantes in closely glazed cases. By N. B. Ward," der udkom i 2det Oplag London 1852, elegant udstyret og ledsaget med Afbildninger. Uddraget er efter vor Anmodning besørget af en Mand, der længe i Stilhed har syslet med lignende Blomsterdyrkning, og saaledes omfatter Gjenstanden med ligesaa megen Kyndighed, som Interesse. Red.

*) Han sendte til Udstillingen en Flaske, der indeholdt en eller to Bregner og nogle Mosarter, som ikke havde faaet Vand ifra Aaret 1842, og som endnu i 1853 befandt sig i bedste Velvære.

Ny-Kaledonien.

(Fortsat fra No. 22.)

Missionærernes Bestræbelser have for en Deel stillet denne vilde Rasen, men om end Stammerne tilsyneladende ere fredelige, saa nære dog Høvdingernes Fiendskab og personlige Interesser en skjult Spire til Uenighed. Den franske Styrelse vil derfor gribe ind i disse Tvistigheder, bestemme og begrændse Høvdingernes Myndighed, og underkaste deres Tvistigheder sin Afgjørelse. Saaledes alene vil man kunne haabe en varig Fred grundet mellem de forskjellige Grupper af Befolkningen, medens paa den anden Side en større Udvikling af Landets naturlige Rigdomme vil bortfjerne en af de vigtigste Drivfjædre til deres Stridigheder, nemlig den virkelige Trang til at plyndre.

Kanala, der ligger paa den østlige Side af er næst Balade det mest betydningsfulde Punkt, med en dyb og temmelig sikker Havn. I Syd herfor ligger Sletten Nocolobna, som er af en mærkværdig Frugtbarhed og har en Udstrækning af omtrent 10 Mile.

Kanala staar under en indfødt Høvdings Herredømme, som hersker med uindskrænket Magt. Regjeringsformen bestaar forresten i et Slags Lensvæsen, hvor de fornemste Krigshøvdinger ere de store Vassaller. Ved Siden heraf fandtes ogsaa ved Missionærernes Ankomst et Slags Theokrati. Disses Underviisning vil imidlertid, idet den oplyser disse udannede Sjæle, bibringe denne vilkaarlige Magt et dødeligt Slag. Og i det Hele taget vil den franske Bemægtigelse, idet den standser Krigene, indskrænke disse Despoters Raaderum til den civile Bestyrelse, hvortil Elementerne imidlertid endnu ikke ere tilstrækkelige forberedte. Høvdingen i Kanala er blandt Øens Smaakonger,

den, som har viist sig mindst fiendtligsindet mod de Franske, skjønt man vel snarere maa søge Grunden hertil i hans Frygt end i nogensomhelst Sympathi. Han behandler forresten sine Undersaatter med saa megen Mildhed, som det kan ventes af en Fyrste, der for en ikke lang Tid tilbage var vant til at gjøre sig et Maaltid af sin Næste.

Forøvrigt udmærker Hoffet sig ikke ved Pragt eller Luxus. Despotens Sæder ere ligesaa raa som hos den laveste af hans Undersaatter. Hans Uvidenhed er ikke mindre og hans daglige Liv har intet synderligt forskjelligt Præg. Ikke engang hans Bolig har noget Fremragende ved sig; den er bygget paa samme Maade og af samme Materialier, som de almindelige Hytter, sædvanligviis sammensat af et Pallisadeværk, bedækket med tørre Grene og langt Græs og med et Gitter-Tag med indsluttede Slyngplanter. Undertiden er Hyttens Top prydet med Billedhuggerarbeide af et plumpt og stygt Udseende. og bærer som Trophæer Hoveder, Hovedhaar og Menneskebeen. Disse frygtelige Prydelser vise, at de Indfødtes Charakteer endnu ikke er i nogen særdeles Grad kultiveret, og at der ikke er en saa liden Deel af den gamle Adam tilbage i disse unge Slægter, som nu ere fødte til Civilisationen.

Port-de-France er et Etablissement, som skylder Okkupationskorpsets Iver og Nidkjærhed sin Oprindelse. Det ligger paa en Halvø paa Vestkysten og bestaar af et Blokhuus, hvori er Bolig for Officiererne og en Kasserne for Artilleriet, et Krudtaarn, et Magazin for Levnetsmidler og flere andre endnu ikke fuldførte Bygninger. Havnen er bekvem og Omegnen frugtbar, hvorhos der i Nærheden er fundet lovende Metalanvisninger. Klimatet paa Halvøen er særdeles behageligt og Heden aldrig trykkende. Som Militærplads er Stedet fortrinligt beliggende og retfærdiggjør fuldkommen de Franskes Valg.

(Efter C. Macé i Illustration.)

Blandinger.

Den chinesiske Armee.

Efter en russisk Historieskriver, ansat ved det moskovitiske Gesandtskab i Peking, deler den chinesiske Armee sig i flere Korps.

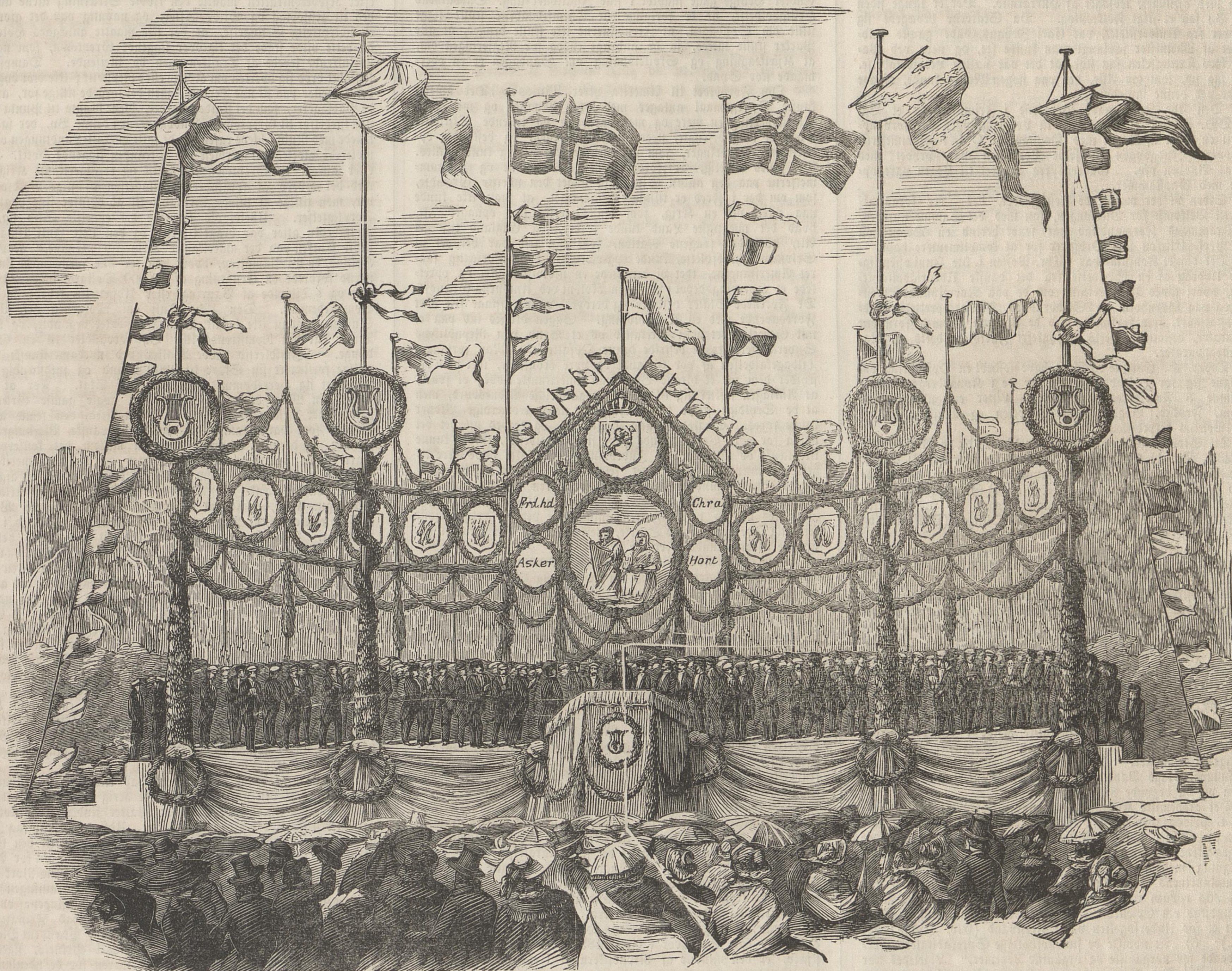
Det første, 70,000 Mand, bestaar blot af Mandschuer og nyder store Privilegier. Det er nu for Tiden lidet at frygte, uden Disciplin og uden Kraft.

Det andet dannes af Mongoler og udgjør 25,000 Mand, det tredie, sammensat af Chinesere, har 30,000 og det fjerde ligeledes bestaaende af Chinesere, 500,000 Mand.

Dette sidste Korps er forskjelligt fra det foregaaende og danner en Klasse eller endog en Nation for sig selv, fordi deres Forfædre bekjæmpede Mandschuerne, der nu ere den herskende Folkestamme i China, medens det 3die Korps's Forfædre forenede sig med Erobrerne.

Dette 4de Korps er det mindst anseede og er adspredt i forskjellige Garnisoner i det Indre. Det er i dets Midte, at Oprørsarmeen, som har været nærved at styrte det nuværende chinesiske Dynasti, i Løbet af de sidste Aar har rekrutteret sig og fundet Tilhængere. Der existerer desuden et Slags Milits, et chinesisk Kavalleri og et mongolsk Kavalleri, hvis Indretning svarer til de donske Kosakkers.

Ingen Armee rekrutteres lettere, end den chinesiske. Ulykkelige komme hobeviis og stille sig under Fanerne for at undslippe Nød og Elendighed. Alle chinesiske Soldater ere gifte, og deres Børn, som blive indskrevne paa Rollerne ved deres Fødsel, forøge de Korps, hvortil de høre. Hvad Bestyrelsen af en Armee angaar har Rusland brugt China som Mønster. For-

Sangerfesten paa Frederikshald: Festligheden ved Stjerneskandsen. Se f. No.

uden sine Vaaben, en Hest, et Huus og en vis Portion Riis faaer enhver Soldat af de tre første Korps en maanedlig Sold af omtr. 3 a 4 Spd. De øvrige have Landeiendomme, som Grenadererne af den russiske Armee og som den inddeelte svenske. De dyrke til sit Underhold den Landstrækning, som er bleven dem indrømmet. (Revue des deux Mondes.)

Advarsel for Damer.

Vi maa indstændig tilraade vore ærede Landsmandinder ikke at tage mindste Notits af følgende Ægteskabstilbud, som i disse Dage findes indrykket i „Magdeborger Correspondent," og der er saameget mere Anledning hertil, som Annoncen er redigeret paa en saadan Maade, at Ægteskabskandidaten synes at give de solideste Garantier for et lykkeligt Samliv. Den fristende Bekjendtgjørelse lyder saaledes: „En kraftig Mand af fornem Stand, uplettet Rygte og en Jernkonstitution, Enkemand efter tvende Koner, som imod hans Vidende og Villie bleve revne bort fra hans Side, søger paa denne ikke længere usædvanlige Maade een eller to Livsledsagerinder, som ville forkorte ham den uvante Eensomheds Kjedsommelighed; han tyer til Avisen, fordi han stedse maa være tilhest og saaledes ganske mangler Leilighed til at knytte passende Bekjendtskaber Han fordrer aldeles ikke, at hans Tilkommende skulle være i Besiddelse af Formue, hvilket er en Hovedbetingelse ved andre reelle Ægteskabstilbud, men sætter derimod Priis paa et solid, fast Ydre, en stille Charakteer og en Sundhed, som er aldeles uimodtagelig for Veirligets Indflydelse. De ærede og ligesom han alenestaaende, forladte Jomfruer eller Enker uden Børn anmodes om tillidsfuldt at indlevere anonyme Billetter mærket „O. t. t. o. Alter Markt No. 0," og kunne de holde sig forvissede om den allerstrengeste Diskretion. Det varede naturligviis ikke længe, førend der indkom Billetter i Anledning af denne tiltrækkende Annonce, saavel til Posthuset, som til „Magdeb. Corr.'s" Expedition; men hverken Postbudene eller Bladets Gangerpilte vare istand til at finde No. 0 paa Alter Markt, og det var saaledes klart, at en eller anden Spøgefugl havde havt det smukke Kjøn tilbedste. Man fik virkelig ogsaa snart at vide, at Ægteskabskandidaten ikke var nogen Anden end den tydske Keiser Otto den Store der har lagt Grunden til Staden og Erkebispedømmet Magdeburg. Til Minde herom blev der for cirka 1000 Aar siden opreist en Rytterstatue af Keiseren paa Magdeburgs Gammeltorv, og ved Siden af satte man Statuer af begge hans Gemalinder (han havde dog naturligviis kun havt een om Gangen). Denne Gruppe har ikke noget kunstnerisk Værd, men er dog mærkelig paa Grund af sin høie Alder, og fordi den har modstaaet alle Stadens Ødelæggelser, saa at den endogsaa slap uskadt fra Tillys Soldater under den skrækkelige Plyndring og Hærjen den 10de Mai 1631. For kort Tid siden ansaa man det for nødvendigt at restaurere Monumentet, og de to kvindelige Statuer, der fornemlig trængte til en Oppudsning, bleve i denne Anledning flyttede bort og bragte til en Kunstners Atelier. Det har imidlertid varet temmelig længe med denne Reparation, og et vittigt Hoved har derfor følt sig kaldet til paa Keiser Ottos Vegne at offentliggjøre ovenstaaende Avertissement.

(Dagbl.)

Norge.

Christiania. Søndagen d. 1ste Juni, Kl. 6, foretoges efter Foranstaltning af Studentersamfundet, Haandværkerne, Handelens Venner og Enerhougens Samfund, et stort Fanetog til Hyldest af Vicekongen med Gemalinde. Med Musik, Sangere og Deputations-Medlemmer i Spidsen drog Toget fra det nye Universitet, hvor det havde samlet sig, nedover til Palæet. Deputationen, bestaaende af 5 Medlemmer af hver af de ærede Korporationer, begav sig derpaa ned til DD. kk. HH. til hvem Formanden, Kand. O. Richter, holdt en Tale. Kronprindsen svarede i følgende Ord:

„Mine Herrer! Jeg og min Hustru takke Dem for denne venlige Hilsen. Det er mig bestandig en Glæde at efterkomme min Faders Villie og især deleshed denne Gang, da det skulde give mig Anledning til at komme til Gamle Norge og forlenet med et saa ansvarsfuldt Kald. Den Modtagelse, der er bleven mig til Deel, er mig overordentlig kjær og en stor Tilfredsstillelse. Det skal blive min høieste Bestræbelse at gjøre hvad min Magt formaar til Landets Gavn, og værer forvissede om, at jeg er en oprigtig Nordmand saaledes som jeg er sand Svensk. Med Hensyn til den Hilsen, der idag er mig og min Hustru bragt, glæder den mig saameget mere, som den er fremkommet ved en Forening af Samfundets forskjelligste Elementer, — at de materielle og aandelige Kræfter have bragt den i Fællesskab; thi i Forening ligger Styrke og Magt. Idet jeg gjentager min Tak, beder jeg at bringe den og min Hilsen til dem, fra hvem I ere sendte, og værer forsikrede om min Bevaagenhed."
Han kom derpaa ud og en af P. A. Jensen forfattet Velkomstsang blev afsunget, ledsaget af Hurraraab. Der er længe siden vor By saa et sligt Folkeoptog. Da Skarerne bevægede sig nedover fra Universitetet, var Carl Johans Gade ganske fuldpakket af Mennesker saalangt man kunde see, og nede ved Palæet blev Trængselen saa stor, at det var næsten Livsfortabelse. Det saa ud, som om Alle, der paa nogen Maade kunde, afgave Møde ved denne Anledning.

Den 4de Juni gave Borgerne i Frimurlogens et Bal for DD. kk. HH. Indgangen til Logebygningen var forvandlet til en Port af Grønt med Bogstaverne C L i Flammeskrift ovenover. Indgangen til selve Logesalen var prydet med Byens Vaaben osv. Gaderne fra Palæet til Logen vare oplyste med Gasflammer.

Siden vi her omtale de Festligheder, der ere foranstaltede til Velkomst for Vicekongen, kan med det Samme anføres, at Drammens Formandskab har sendt herind en Deputation med Prof. Eliesen som Ordfører for at komplimentere ham.

— Det danske Konsulat har i Chr.-Posten f. 5te Juni offentliggjort Uddrag af en Skrivelse fra det danske Udenrigsministerium, hvori gives Underretning om de paa Nørrejyllands Vestkyst og paa Bornholm til Skibbrudnes Frelse oprettede Redningsstationer, som forsynede med de til dette Øiemed fornødne Apparater, bestaaende deels af synkefri Fartøier, deels af Raketkasteapparater.

— DHrr. H. Christie og Sexe have udstædt en Opfordring om at tegne sig for en liden Hjælp for de i Kongsbergs Gruber omkomne 5 Arbeideres Efterladte. Lister ere udlagte hos Kjøbm. Frølich, Boghandlerne Cappelen og Malling samt i Chr.-Postens Expedition.

— Til Storthingsrepræsentanter for Romsdals Amt valgtes den 23de Mai 1) Gaardbruger Maurits A. Aarflot, 2) Provst Aage Schavland, hver med 68 (samtlige) Stemmer. 3) Lensmand Ferd. A. Hagerup med 32 St. og 4) Gaardbruger Søren Jørgensen Aandal. Til Suppleanter Foged J. H. Wetlesen og Kirkesangerne L. O. Strømme, J. Olafzen (Olafsen?) og C. H. Bruseth.

— Formanden for Folkeoplysningsselskabet oplyser, at der nu har tegnet sig 18,000 Subskribenter paa Berlins Naturlære og at Oplaget er ansat til 20,000.

— Dampskibet Kronprindsesse Louise, der afgik herfra om Morgenen den 31te Mai med en heel Deel Passagerer, som skulde til Sandefjords Bad, stødte ved Holmestrand Klokken 11¾ Formiddag paa fast Berg og kom først løst igjen ved Midnatstider, da Floden indtraadte. Uheldet skrev sig derfra, at et Sømærke var bleven bortrevet.

— Folketællingen er nu adsluttet, og Udfaldet deraf er, at Norge nu har 1,490,206 Indbyggere, eller 161,735 flere end i 1845; thi da havde det nemlig 1,328,471.

— Ivaares forsvandt den mineralske Kilde i Eidsvoldbakken, saaledes at man frygtede for, at ingen Badegjæster der kunde modtages i Sommer. Men nylig har man fundet en Kilde med samme Slags Vand paa en anden Kant, og Brønddrikningen vil da begynde næste Uge.

— Det akademiske Kollegium har under 3die Mai bestemt følgende 6 Prisopgaver til Konkurrence om de af H. K. H. Kronprindsen udsatte Guldmedailler: 1) „Fremstilling af Bjergrædikenens Formaal og Tankegang." 2) „At give en Sammenligning mellem det Norske og Svenske Skattevæsen." 3) „Albuminurinens Betydning." 4) „Hvorvidt er Lucrets's Læredigt „de rerum natura" at betragte som en paalidelig Kilde til Kundskab om Epicurs Lære?" 5) „En Fremstilling af Dyrlivet i et for Undersøgelsen valgt Ferskvand (Elv, Indsø eller Dam.)" 6) „At udvikle de suurstofholdige Syreradikalers Chemie baade for uorganiske og organiske Legemer." Ligeledes har Kollegiet til Konkurrence om Professor Skjeldrups Guldmedaille udsat følgende Prisopgave: 7) Anatomisk physiologisk Beskrivelse af Urinveiens Muskelapparat. Besvarelsen maa være baseret ikke blot paa Andres Jagttagelser, men ogsaa paa egne Undersøgelser, og om muligt ledsaget af Tegninger. Det medicinske Fakultet har derhos foreslaaet, at det samtidigt med Udsættelsen af dets ovenstaaende Prisopgaver maa blive bekjendtgjort, at Fakultetet agter for næste Aar atforeslaae følgende 2de Prisopgaver, hvis Besvarelse altsaa maa blive at indsende inden 1ste Mai 1858, nemlig: for H. K. H. Kronprindsens Guldmedaille: 8) „En Udvikling af de forskjellige therapeutiske Anskuelsers Berettigelse med Hensyn til den inflammatoriske Proces's Natur og Væsen," og for Professor Skjeldrups Guldmedaille: 9) „Mikroskopisk, chemisk og physiologisk Undersøgelse af Kappen hos nogle af de i Christianiafjorden forekommende Ascidier. Besvarelsen af de 7 førstnævnte Opgaver skulle indleveres inden 1ste Mai 1857.

Drammen. F. Bergh fratræder nu Redaktionen af Drammens Blad, som han har besørget i hele 12 Aar.

Moss. Anlægget af et Gasværk for Byen er paabegyndt. DHrr. Gedde og Geelmuyden have paataget sig det for 19,000 Speciedaler.

Frederiksstad. Ingeniørmajor Sinding er afgaaet ved Døden.

Hamar. Fra 1ste Juni skal „Oplandsposten" forenes med „Hamars Budstikke," hvis Udgiver Th. Hansen har tilkjøbt sig førstnævnte Blads Forlagsret. — Hr. H. R. Thane har udgivet Prøvenummer paa et nyt Blad, der skal udkomme 2 Gange ugentlig paa Østre Thoten, under Navn af „Oplands Budstikke eller Christians Amtstidende" og koste 2 Spd. 48 ß Aaret. Bladet er kommet istand ved et Aktieselskab.

Kongsberg. Der har været Auktion paany over „de Kongsberg Sølvværk underliggende, men frigivne Felter;" af 6 Felter ere nu 3 tilslagne Kommerceraad Lundt.

Riisør. Der har dannet sig et Aktieselskab til Anskaffelse af et lidet Jern-Dampskib, der skal sættes i Fart i Fjorden omkring Byen som Bugser- og Passagerfartøi.

I Gjerrestad var den 21de Mai et saa svært Hagelveir, at Hagelkornene vare saa store som Geværkugler; paa flere Steder knustes Vindusruderne.

Christianssand. Polytechniker S. P. Dahm indbyder til Aktietegning til Oprettelse af et mekanisk Værksted i Christianssand.

Bergen. Gasværkets Maskiner og Apparater ere prøvede og befundne fortræffelige. Værket er udført under Bestyrelse af Vandledningsinspektør Hansen.

Udenlandske Efterretninger.

England. I London hersker stor Bevægelse angaaende Forbud mod Søndagsmusiken, som de Hellige ikke ville taale. Endeel Hellige gaae saavidt i sine Istationer ang. Sabbathens Helligholdelse, at de forlange at Themsebaadene skulle ligge stille om Søndagen, at Jernbanerne ikke skulle bruges, at alle Parker skulle lukkes, ja de andrage endog for Regjeringen om, at Kjælkeagning og Skøiteløbning om Søndagen er en overmaade stor Synd.

— Om Forholdet til Amerika ytrer Times: „Det amerikanske Spørgsmaal antager med hver Maaned og med hver Noteudvexling en mere og mere alvorlig og truende Skikkelse. Hvad vi idag befrygte, skeer allerede imorgen, og bestandig opdukke nye Fordringer, som man skulde troe aldrig kunde stilles. Det synes virkelig, at Fordringerne paa den ene og Indrømmelserne paa den anden Side have naaet den yderste Grændse, som om der i Fred er tilstaaet Saameget, at man ikke kunde naa Mere ved en Krig, som om Amerika har opnaaet Alt, hvad det mægtigste Land kunde fordre, og England tilstaaet Alt, hvad den svageste Nation, som kun ikke var berøvet al Selvstændighedsfølelse, kunde opgive. Vi have uforsætlig saaret Amerikanerne, idet vi benyttede en utvivlsom Ret og oprettede et Hvervingsdepot i vor egen Koloni ved Unionens Grændse. De Forenede Stater besvære sig derover, og vi afstaae fra vort Foreyavende med en Undskyldning. Sagen drages ind paa et nyt Gebeet, idet man forekaster os et Brud paa Republikens Suverænetetsret; vi bestride denne Opfattelse. Man forlanger Tilbagekaldelsen af vor Gesandt og vore Konsuler, idet man beskylder dem for et direkte Brud paa amerikanske Love; vi svare, at Anklagen støtter sig til aldeles upaalidelige Vidnesbyrd, men at de Skyldige skulle blive straffede, naar troværdige Vidner kunne føres. Saaledes staar Sagen nu, og derved vil det vel ogsaa for vort Vedkommende have sit Forblivende, thi vi kunne ikke tænke os nogen videre Indrømmelse, som ikke vilde være ligefrem vanærende. For intet, selv ikke et nok saa vigtigt Formaals Skyld kunne vi skjænde Nationalæren ved at gjøre os skyldige i en skrigende og overlagt Uret, en Uret, der ikke kunde motiveres ved en heftig Folkestemning eller ved en ærlig, skjønt feilagtig Overbeviisnings Styrke, men alene ved den foragteligste af alle Bevæggrunde, Frygt."

Centralamerika. Den Erobringsaand, som udmærker de Forenede Stater, hindres fra at give sig Luft ved et Hensyn til Folkeret, som ikke engang den hensynsløse Union kan sætte tilside, og ved en Frygt for de europæiske Stormagter, som ikke rolig ville see de Forenede Stater udstrække deres Herredømme ud over en vis Grændse. Men Erobringsaanden er der og bryder frem paa en eiendommelig Maade. De Private paatage sig at skyde Bresche for Staten, de udruste — hemmelig, som det hedder, men i Grunden med Regjeringens Vidende og stundom med dens Minde — Expeditioner for at erobre Gebeter, som det af en eller anden Grund maatte synes hensigtsmæssigt at føie til Unionen. Man vil erindre de gjentagne Røvertog imod Kuba, som sagtens ville gjentage sig, naar de europæiske Stormagters Opmærksomhed atter er bleven afledet fra dette Punkt. Et Sidestykke er Walkers Expeditioner i Centralamerika, som for Øieblikket sysselsætte Interessen.

Det forhenværende spanske Vicekongerige Guatemala er adsplittet i fem Stater, af hvilke den betydeligste er Republiken Guatemala, som grændser nærmest til Mexiko og beskylles imod Øst af Hondurasbugten, en Vig af det store karaibiske Hav, imod Vest af det stille Ocean. I Guatemala, som i alle de øvrige Stater, er Regjeringsformen i Navnet republikansk; i Spidsen for Administrationen staar en Præsident, den snue, voldsomme og aldeles udannede General Carera. Sydøstlig for Repupliken Guatemala ligge Salvador og Honduras. Salvador, hvis Hovedstad St. Salvador i April 1854 ødelagdes ved et Jordskjælv, er den mindste af Republikerne i Centralamerika, men har Betydning for Europa ved sin store Indigo-Kultur; den styres af den maadeholdne og indsigtsfulde Præsident Martino. Honduras strækker sig fra Atlanterhavet til det stille Ocean, og i Spidsen for denne Stat staar General Cabannas, der er bekjendt som en ivrig Ven af Nordamerikanerne; Cabannas har gjort sig berømt ved sine mange unyttige Krige og ved sin Plan til en Jernbane over Cordillererne, et eventyrligt Foretagende, som imidlertid behagede Nordamerikanerne, fordi det gav dem Leilighed til at sætte sig fast i det paa Sølv- og Kobberminer rige Land. Syd for Honduras ligger endelig det i den senere Tid saameget omtalte Land, Republiken Nicaragua, hvor den amerikanske Eventyrer, Oberst eller General Walker, for to Aar siden tiltvang sig Magten, og hvis østlige Kyst ud imod Atlanterhavet er det saakaldte Mosquitogebeet, Gjenstanden for Nordamerikas og Englands Stridigheder. Baade amerikanske og europæiske Spekulanter have for længe siden kastet deres Blik paa Nicaragua, thi ved Hjælp af af Nicaragua-Søen og Floden St. Juan de Nicaragua, som strømmer ud i det karaibiske Hav, synes der paa dette Punkt at kunne tilveiebringes den letteste Forbindelse mellem det atlantiske og det stille Ocean. Allerede i 1839 havde den nuværende franske Keiser i et eget Skrift betegnet Isthmen ved Nicaragua (N. for Panamalandtungen) som det bedst skikkede Terrain til Anlægget af en Kanal, som skulde forbinde de tvende Oceaner, og i 1850 traadte et engelsk-amerikansk Aktieselskab sammen til Udførelsen af en Plan, som skulde aabne Verdenshandelen en ny Bane. Ved nærmere Undersøgelse af Terrænet vidste der sig imidlertid saa store Vanskeligheder, at Aktionærerne ansaa det for raadeligst at opgive deres Plan. Heldigere var et nordamerikansk Aktieselskab, der havde etableret en Dampskibsfart ad S. Juan Floden og Nicaraguasøen, beregnet paa Transporten til og fra Kalifornien, men desværre har netop dette Dampskibsselskab givet Anledning til de værste Uroligheder i Nicaragua. Vi gaa nogle faa Aar tilbage i denne Stats Historie. Republikens to Hovedstæder, det konservative Granada og det demokratiske Leon, staa som Centralpunkter for de tvende Partier fiendtlig ligeoverfor hinanden; da i 1853 det konservative Parti havde seiret ved Præsidentvalget, søgte den nye Præsident Chamorro at styrke Regjeringens Magt ved en ny, aristokratisk Forfatning, men Demokraterne vægrede sig ved at anerkjende denne. I Havnen Realejo ved det stille Ocean landede i Mai 1854 en Skare fremmede Eventyrere, 400 i Tallet; i Spidsen for dem stod General Walker, som var bleven fordrevet fra Kalifornien efter at have gjort nogle mislykkede Forsøg paa at tilrane sig et Herredømme i denne unge Stat. Walker sluttede sig til Demokraterne og hjalp dem i Juni 1854 til at vinde en fuldstændig Seier, hvorpaa der fulgte et gjennemgribende Omslag i Forholdene. Imidlertid var Republikktn kommen i en alvorlig Strid med det nævnte amerikanske Dampskibsselskab. Dette havde af den saakaldte Mosquitokonge kjøbt en Landstrækning paa Landtungen Punta Arenas (Sandy Point), ligeoverfor Byen St. Juan de Nicaragua, der af Englænderne og Amerikanerne kaldes Greytown; efter Kjøbekontrakten maatte den kjøbte Strækning alene anvendes til Kuloplag og Skibsværfter, og navnlig var det gjort til en udtrykkelig Betingelse, at der ikke maatte anlægges Hoteller, da dette vilde skade det ligeover liggende Greytown, som næsten udelukkende levede af Trafiken med de Reisende. Dampskibsselskabet brød sig hverken om Konge eller Republik; ikke blot byggede det Hoteller paa sit nye Terrain, men det sørgede tillige for, at alle de Passagerer, som det skulde befordre, bleve bragte til Punta Arenas istedetfor til Greytown. Indvaanerne i denne By, der saa sig truede med Ruin, bleve rasende; de satte over til Landtuugen og demolerede aldeles det nærmest ved Stranden liggende Hotel. Kort efter ankom til Greytown et engelsk og et amerikansk Krigsskib med det Hverv at forhindre Gjentagelsen af slige Voldsomheder, men tillige at tvinge Selskabet til at opfylde sine paatagne Forpligtelser. Uheldigvis fjernede det engelske Skib sig, da Roligheden atter var bragt tilveie, og den 12te Juli 1854 udstedte Chefen paa det amerikanske Krigsskib „Cyane," Kapitain Hollins, en Proklamation, hvori han for sine fornærmede Landsmænd fordrede en Erstatning af 20,000 Dollars inden 24 Timer og i Tilfælde af Vægring eller Udsættelse truede med et Bombardement. Den 13de Juli om Morgenen Kl. 9 var Summen endnu ikke betalt, Bombardementet begyndte, og i faa Timer var den blomstrende lille By forvandlet til en Grusdynge. — Imidlertid havde Walker ved nordamerikanske Frivillige forstærket sin Skare til 2000 Mand og fuldstændig bemægtiget sig Herredømmet over den lille Stat. For at udstrække sin Magt videre, fornyede han nogle gamle Grændsestridigheder mellem Nicaragua og Costa Rica, den femte af de Stater, som have dannet sig paa det spanske Vicekongeriges Ruiner, og dermed begyndte Kampen mellem det konservative Parti i de centralamerikanske Stater og de nordamerikanske Eventyrere, en Kamp, som maaske i dette Øieblik er afgjort. Walker havde krænket Costa Ricas Præsident, Mora, erklærede Nicaragua Krig, og for at forekomme Angrebet gjorde Walker i Spidsen for 2000 Mand i Marts Maaned et Indfald i Costa Rica. Foreløbig har Walker været alt Andet end heldig; hans Næstkommanderende, General Schlesinger, har paa den mest vanærende Maade ladet sig slaa paa Flugten med en Afdeling af den lille Hær, og Walker selv har med en anden Deel sat for stor Tillid til sin Lykke, saa at han var ude af Stand til at bryde Costarikanernes tapre Modstand. I Costa Rica samle alle Partier sig for til det Yderste at modstaa den fremmede Eventyrer; Hæren er 9000 Mand stærk og er i god Tilstand, Præsident Mora nyder almindelig Tillid og ved sin Side har han som Raadgiver en dygtig Minister og Diplomat, en forhenværende preussisk Kammerretskasserer Streber — „Don Strebero" —, som i 1848 var Præsident for en liberal Klub i Berlin, 1849 blev afskediget, 1850 emigrerede til Amerika og efter mange Skjæbnens Omskiftelser er kommen til Costa Rica. hvor han nu er Finants- og Indenrigsminister samt Præsidentens mest betroede Ven.

Udfaldet af denne Kamp, som har tildraget sig Opmærksomhed, efterat den større og nærmere Krig er standset, vil væsentlig komme til at bero paa, om Walker finder Understøttelse og Anerkjendelse i Unionen eller ikke. Udsigten til at faa Indflydelse over Landstrækninger, der grændse saa nær til den fremtidige Vei for Verdenshandelen, Panama-Isthmen, vil for Amerikanerne være en uimodstaaelig Fristelse, og i New-York har der allerede været et offentligt Møde, hvor Stemningen var overordentlig gunstig for Walker, og hvor Forslagene om at komme ham til Hjælp bleve vel optagne. Hvad Fristaternes Regjering vil gjøre, er et andet Spørgsmaal; Præsident Pierce, der repræsenterer det hensynsløse go-ahead Princip, siges at ville anerkjende Walker, men Statssekretæren for de udenlandske Anliggender Mr. Marcy har i saa Tilfælde truet med at ville indgive sin Demission. — For Øieblikket have Costarikanerne besat flere vigtige Punkter i Nikaragua, hvor den ligitime Præsident, Chamorro, og hans Parti sympathisere med dem; dersom Carrera fra Guatemala og Cabannas fra Handuras benytte Leiligheden til at falde Walker i Ryggen, vil der snart ikke være Noget for Unionen at anerkjende. — Næste Post maa bringe afgjørende Efterretninger.

Breve m. v., der angaar Nyhedsbladets Redaktion, leveres under min Fraværelse (indtil den 20de Juni) i Kjøbm. Haslunds Boutik i Kongens Gade.

P. Botten Hansen.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 24. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 14de Juni. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Øxen og Sagen.

Da vi anmeldte Asbjørnsens Bog om Skovvæsenet, udtalte vi som vor Agt, med Forfatterens Tilladelse at give dens sidste Afsnit, „Øxen og Sagen," fordi deri forekom Oplysninger, som det var af Vigtighed at bringe til det størst mulige Publikums Kundskab. Optagelsen har imidlertid af tilfældige Omstændigheder ikke før nu kunnet finde Sted; men vi haabe derved Intet vil være tabt for Sagen. Da netop paa denne Aarstid flere Landmænd end ellers pleie at komme herind til Byen, turde det nu være beleiligst igjen at bringe et Skrift i Erindring, hvis Anskaffelse vel Faa ville fortryde. Til Anbefaling for Sagens Anvendelse fremfor Øxen, behøves vel intet Videre, end hvad Asbjørnsen har anført. Imidlertid tro vi at burde anføre et Vidnesbyrd fra Broderriget, der viser, hvilken Vigtighed man der tillægger Tingen, og hvorvidt man der er kommen med Omskiftningen af det Gamle. I et Privatbrev, der foreligger os, bemærker den af Asbjørnsen paaberaabte svenske Forstmand Hofjægermester Strøm Følgende: „Sagen er nu kommen saameget i Brug, at Huusmændene laane mine Sage baade til at fælde og afskjære de Træer, som de faae anviste til Brændsel, og bruge aldrig Øxen uden til Kvisting og Kløving, og til saa smale Stammer, at de kun holde 5—6 Tommer i Gjennemsnit. Ogsaa forfærdiges og sælges 5—600 saadanne Sage, som jeg har givet Modellen til, ved et Brug her i Sverige. Men desforuden indføres nu Sage fra Tydskland med svenske Stempler, nøiagtig gjorte efter min Model."

Forøvrigt gjør Hr. Strøm for Sveriges Vedkommende et Par almindeligere Bemærkninger, der nok fortjene at lægges Mærke til ogsaa hos os. Efter at have omtalt sine halvhundredeaarige Bestræbelser for det forsømte svenske Skogvæsens Ordning vedbliver han:

„De, som mest stræbe imod, ere Bønderne, der Intet ville gjøre for de kommende Slægter, men kun sørge for sig selv, og det tror jeg ogsaa er Tilfældet i Norge. — — De høit drevne Priser paa Udskibnings-Træfang forlede dem til at hugge og sælge, ubekymrede om Fremtiden; men Regjeringen bærer Ansvaret, om Landet bliver ubeboeligt formedelst Mangel paa Skov. Og jeg har gjort Beregninger, som vise, at Forbruget (aarlig) er næsten 2 Millioner Favne a 100 Kubikfod større, end Tilvæxten, og dette viser, paa hvilket ulykkeligt Standpunkt vi allerede ere komne."

Med slige Kjendsgjerninger for Øie, der i mere end rundeligt Maal passe ogsaa for os, er enhver Anvisning til en virkelig Skov-Besparelse af Betydning. Det er stort, hvad Tingen i Tidens Løb vil komme til at dreie sig om. Der spørges om Befolkningens Opvarmning, og denne er ligesaavel her, som i Rusland, en Livsbetingelse.*)

Af Forsøg, som ere blevne udførte og bekjendtgjorte i Sverige angaaende Bruget af begge disse Redskaber, har det vist sig, at Sagen giver en meget betydelig Vinding, da Fældningen med den gaar snarere end ved Hugsten, da Arbeidet er lettere, og der desuden spares en stor Mængde Træ. Derimod er der den Fordeel ved Øxen, at den er lettere at føre og mindre dyr end Sagen; men den ene af disse Vanskeligheder ved Sagen afhjælpes ved at binde en tynd Fjælstump paa hver Side af Sagbladet, hvorpaa Sagen med største Lethed kan føres paa Kjælke om Vinteren og ikke er saa udsat for at brydes af. Ved nedarvet og langvarig Brug er Øxen bleven saa almindelig og uundværlig for Skovbonden, at den aldrig bliver aflagt, og den kan heller ikke undværes, thi den er uomgjængelig fornøden til mangt et Arbeide i Skoven, f. Ex. til at gjøre Stokken op, til at kviste, sneide, kolde og øie den; ja, det er saa langt fra, at Øxen kan undværes til at kolde Stokken, at man under de allerfleste Omstændigheder vilde gjøre meget uklogt ved at lade den være saa tvær i Enden, som Sagen gjør den, og lade den skarpe Kant staa. Hvor Lasten skal gaa Elve, ja selv ved Kjøring i adskillig Mark, er en saadan tvær Stok altfor udsat for at „spønes," hvorfor Kanterne maa afsneides og glattes med Øxen.

*) Jfr. de i næst forrige No. givne Bemærkninger om Ruslands Klimat.

Det er imidlertid at haabe, at den øiensynlige og haandgribelige Fordeel af Sagens Brug vil udbrede den og gjøre den almindeligere, saavel til Fældning af sværere Træer som til Opskjæring af Veed, Virke og Tømmer.

Naar der er Spørgsmaal om at spare paa Skoven, bør man bruge det Redskab, som i høi Grad fremmer dette Formaal, og dette Redskab er Sagen. Bruger man Øxen til Fældning af føre Stammer, gaar der ved Hugsten af hver Sagstok mindst tilspilde en Fod af den tykkeste og mest værdifulde Deel af Træet, hvilket udgjør $^{1}/_{12}$ til $^{1}/_{17}$ eller 6—8 Procent af hele denne Trælastproduktion; ved Ophugningen af de fældede Træer til Favneved er den Masse, der spildes, betydeligere jo kortere Veden er, eller jo flere Gange Træet hugges over. Naar Stammen ikke er altfor smækker, men f. Ex. af 8—10—12 Tommers Tvermaal, — gaar der ved Ophugningen til vor sædvanlige Alneved tilspilde mere end $^{1}/_{6}$ eller $16^{2}/_{3}$ Procent af Træet, der spaanes op til Fliis, som bliver liggende igjen i Skoven uden at komme til Nytte for Nogen; bruger man derimod Sagen, skal der ikke spildes mere end $^{1}/_{144}$ af Træet.

Rigtigheden af disse Opgaver kan man let overbevise sig om, ved at undersøge Vidden eller Størrelsen af de Skaar, der frembringes ved Sag eller Øx, sammenligne dem med de Trækvantiteter, der ophugges eller overskjæres, og derpaa beregne hvad der spildes. De mindste Hugsteskaar, hvorved Stokke af 8—12 Tommers Tvermaal hugges over med skarpe Øxer og af øvede Vedhuggere, vil i sit øverste Gab holde en 6 Tommer, men rimeligviis vil man i de allerfleste Tilfælde finde, at de holde 9—12 Tommer; i første Fald spildes der altsaa 3, i sidste $4^{1}/_{2}$ til 6 Tommer løbende Træ for hver Overhugning, For at blive saa nær det mindst tænkelige som muligt, ville vi imidlertid antage, at der ved hver Overhugning spildes 4 Tommer løbende Træ, hvilket naar Træet hugges op til Alneved giver et Tab af $^{1}/_{6}$ eller $16^{2}/_{3}$ Procent.

Ved Sagskaaret skal derimod ikke tabes mere end $^{1}/_{6}$ Tomme Træ; dette giver som anført $^{1}/_{144}$; men selv om man antager, at denne Beregning ikke er ganske rigtig, — thi som vi i det Følgende ville se, er Skjæret paa Strøms Sag, som er den bedste og mest brugbare, $^{1}/_{4}$ Tomme, og man kan vel derfor neppe beregne Tabet til mindre end mellem $^{1}/_{4}$ og $^{1}/_{3}$ Tomme ved hver Overskjæring, hvilket ved Opskjæring til Alneved følgelig giver et Tab af $^{1}/_{72}$ Deel — saa bliver selv dette dobbelt saa store Spild en Ubetydelighed i Sammenligning med hvad der spildes ved Øxen.

I det Foregaaende er det aarlige Forbrug af Brændsel efter 200 Kubikfod aarlig for hvert Individ ansat $265^{1}/_{2}$ Million Kubikfod Træ, og desuden gaar der 5 Millioner Kubikfod aarlig med til Brænderierne. Antager man imidlertid med et rundt Tal, at der her i Landet aarlig kun hugges 200 Millioner Kubikfod Favneved, og at de manglende $70^{1}/_{2}$ Millioner Kubikfod tilveiebringes ved Tørv, Steenkul, samt Kvist, Knub, Affald og andet deslige, og man forestiller sig, at denne Træmasse har været fordeelt i Træer, f. Ex. af 10 Kubikfods Indhold — saa giver dette et Antal af 10 Millioner Stykker eller 1,666,666 Tylvter Træer, der svarer til 2,777,777 Favne paa 72 Kubikfod.

En Sjettedeel heraf, der udgjør det, som man har beregnet spildes i Fliis ved Afhugning til Favneved, beløber sig til 33,333,333 Kubikfod, 462,960 Favne, 3,333,333 Stykker Træer af 10 Kubikfods Indhold hvert, eller 277,777 Tylvter. Men $^{1}/_{144}$, som man opgiver tabes i Spaaner ved Sagens Brug, udgjør kun 1,388,888 Kubikfod Træ, der er ligt med 19,290 Favne, 138,888 Stykker eller 11,574 Tylvter af 10 Kubikfods Indhold pr. Træ. Ved at subtrahere eller trække dette fra, hvad der spildes ved Øxen, vil man følgelig faa ud, hvad der indspares i Træmasse ved Sagens almindelige Brug til Opskjæring af Favneved.

	Kubikfod		Favne		St. Træer		Tylvter
Spild ved Øx:	33,333,333	—	462,963	—	3,333,333	—	277,777
— Sag:	1,388,888	—	19,290	—	138,888	—	11,574
Indsparet Træ:	31,944,445	—	443,673	—	3,194,445	—	266,203

Men selv om dette ikke er rigtigt, og der tabes det Dobbelte, $^{1}/_{72}$ eller $^{1}/_{3}$ Tomme ved hver Overskjæring, spares der alligevel ved Sagen:

Kubikfod		Favne		St. Træer		Tylvter
30,555,557	—	424,383	—	3,055,557	—	250,625

Efter statistiske Data er i det Foregaaende anført, at Norges aarlige Trælastudførsel omtrent udgjør $32^{1}/_{2}$ Million Kubikfod. Ved istedetfor Øxen at bruge Sag ved Træets Opskjæring til Alens Favneved spares der som anført en Træmasse af over $30^{1}/_{2}$ Million Kubikfod; altsaa mangler der kun lidt over 2 Millioner Kubikfod, for at den ved Sagen vundne eller indsparede Træmasse i Kvantitet skal være lig med Norges hele aarlige Trælastudførsel. — Hvad her er anført, er imidlertid kun et Regnestykke, der er opsat for at anskueliggjøre Spildningens Størrelse ved Bruget af Øxen. Det er nemlig i Regelen kun den Ved, der sælges til Byerne, Brænderier, Teglværker, Dampskibe o. s. v., der i Skoven hugges op til Ved af 2 eller 3 Fods Længde. Det langt større Kvantum, der forbruges paa Gaardene, føres hjem som Stokke af 4—6 Alens Længde og ophugges der, i hvilket Tilfælde ogsaa Flisen kommer til Nytte og bruges til Brændsel.

Tidligere har man antaget, at Øxen var bedre skikket til Fældning og Skovhugst end Sagen, og man har troet at indspare det samme Træ ved at stille Hugget lavt og gaa dybere ned i Roden af Træet dermed. Om man imidlertid paa denne Maade kan indspare Noget eller en Del ved at indføre en saadan Fældningsmaade, skal man dog næsten have ligesaa megen Møie med at indføre og gjennemføre denne som Bruget af Sagen; thi i Regelen er det lettere at sage Træet over lavt nede, end at fælde det lavt ved Øx. Jo lavere Hugget stilles, desto førere er ogsaa Træet, og desto større Tid kræves der til Fældningen; ved Sagens Brug sparer man altsaa Tid paa dobbelt Maade, først fordi man med samme Træbesparelse kan stille Skaaret høiere og hvor det bør staa, umiddelbart over Udbredelsen af Rødderne, hvor Gjennemsnitsfladen bliver betydelig mindre end dybere ned, og dernæst fordi der, naar Sagmændene ere øvede og Sagen skarp, neppe udkræves mere end den halve Tid til Fældningen med Sag. Dog forstaar det sig, at Sagen maa holdes vel opfilet, og at Sagmændene maa være øvede, ellers gaar det langsommere end Fældning med Øx. Det kan ikke nægtes, at det i Begyndelsen falder tungt at fælde Træer med Sagen, men denne Vanskelighed lettes meget, naar man først bruger Øxen og hugger af en smal Spaanbredde rundtomkring samt noget dybere, omtrent indtil $^{1}/_{4}$ eller $^{1}/_{3}$ af Trælæggens Tykkelse paa den Side, som man vil lægge eller fælde Træet til, og saa sager fra den modsatte Kant. I Preussen og Sachsen samt flere Steder i Tydskland ligesom ogsaa i England og Skotland bruges Sagen baade til Fældning og Opskjæring af Træet efter Fældningen, og man anseer det i det Hele taget som Mishuusholdning at bruge Øxe, naar Stammerne ere saa tykke som 6 Tommer og derover.

I Sverige*) har man foreslaaet følgende Regler for Øxens og Sagens Brug i Værksskove. Til al Fældning bruges Øx, men til Opskjæring benyttes Sag i følgende Tilfælde:

1. Til Tømmertræer, som give to eller flere Sagstokke.
2. Til Favneved, hvis Tykkelse er 9 Tommer og derover.
3. Til Kulleved, hvis Tværmaal er over 12 Tommer.
4. Ved al Opskjæring af Skibstømmer, Maskinvirke, Emningsved og alle kostbare Sortimenter.

Tidligere havde man allerede foreslaaet, at der, for at opmuntre til Sagens almindeligere Brug, for hver saget Vedfavn skulde betales $^{1}/_{6}$ mere end for huggen Ved, en Udgift som ligefrem lønner sig, da Vindingen baade af Tid og Træ ved Sagens Brug er saa betydelig som anført.

Før Folkene blive vante ved Sagen, synes de ikke om den, og den møder almindelig megen Modstand; men har man valgt gode og hensigtsmæssige Sage, er det i Almindelighed dog ikke saa vanskeligt at faa Brugen af dem indført; thi der gives ikke faa Exempler paa, at gamle Tømmerhuggere, naar de først ere blevne vante til at sage, ikke have villet bruge Øxen til andet end til Kvisting og Hugst af granne Træer samt til at gjøre Stokken op med, afhugge Bark og Grene o. s. v.

*) Forslag til Skogs Ordning för Landbönder, Kolare, Skogsarbetare och öfrige Underhafvande under Brugsegendomar af W. E. Källström, Skogsforvaltare. Stockholm 1845.

For at skaffe Sagen Indgang, og for at opnaae de nævnte Fordele ved dens Brug, er det nødvendigt, at den er af den

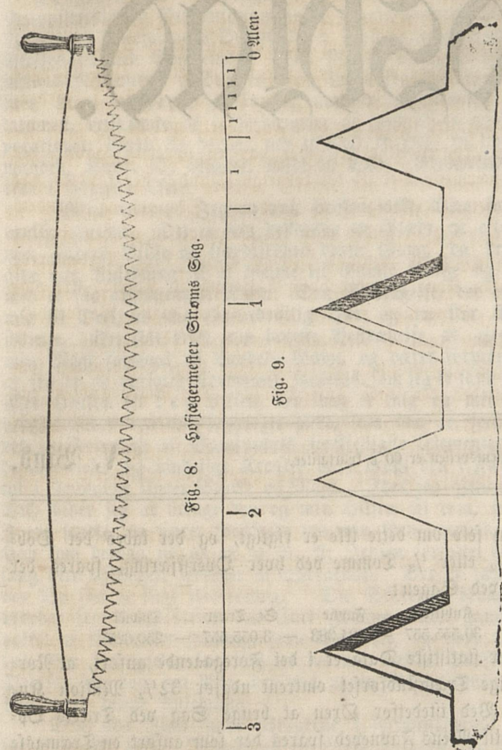

Fig. 8. Hofjægermester Strøms Sag.

Fig. 9.

Fig. 10. 4 Tænder af Sagen i naturlig Størrelse.

hensigtsmæssigste Form og Beskaffenhed. Sagen bør derfor være tynd i Bladet, mindst 3 Alen lang samt af godt Staal; Tænderne bør staae langt fra hinanden, saaledes som Tegningen Figur 10 viser; de bør være skarpt skjærpede til løse Træslag, vikede (viggede eller vidgede) eller udlagte over $\frac{1}{4}$ Tomme, naar man skal sage raa og frosne Stokke eller Stammer, og under $\frac{1}{4}$ Tomme, naar Træet er tørt. Det er nødvendigt, at Tænderne altid holdes skarpe og vel skjærpede, og det er en let Sag at holde dem saaledes, naar Filen tages med til Skoven eller Sagen skjærpes hjemme om Aftenen, naar den bliver sløv; thi Opfilingen eller Skjærpningen er meget let og simpel, naar den foretages i Tide og udføres i samme Retning, som Tænderne ere filede i før. Ved Skjærpningen bør Filen aldrig føres tvers paa Tanden eller tvers over Bladet, men paa Skraa eller mere langs efter samme; herved blive Tænderne hvasse, saaledes at de skjære Trætaatterne baade med Randen eller Æggen og Spidsen, istedetfor at Fibrene ved Brugen af sløve eller almindelige Sage blive afslidte eller afstødte ved Haandkraft, hvilket baade spaaner Træet op, koster mere Arbeide og gaaer langsommere, medens Sagningen, naar Tænderne ere rigtigt indrettede, hvæssede og vikede, saaledes at hver Tand paa samme Side følger lige i den foregaaendes Spor, gaar baade fort og let.

Det er Noget, som siger sig selv, at man aldrig bør skjære med en sløv eller skjemt Sag. Tænderne bør altid files saaledes, at de skjære lige godt til begge Sider, og Aabningen eller Afstanden imellem dem maa være saa stor, at Flisen har Rum nok til at falde ud paa begge Kanter. De Sage, som nu sælges, ere ialmindelighed ogsaa saaledes indrettede. De svenske Sage ere ialmindelighed ogsaa baade rigtigt opfilede og vikede, saaledes at man ikke behøver at gjøre andet end skjærpe Sagen, naar den bliver sløv. De engelske Sage ere derimod almindelig hverken filede eller vikede, hvisaarsag det er nødvendigt at meddele Fremgangsmaaden herved.

Den Heldning eller Vikning, som Tænderne, der staae ud til begge Sider, skal have, bør være $\frac{1}{4}$ Tomme. Til Vikningen bruger man et sex Kvart langt Plankestykke af haardt Træ, som paa den ene Kant er sneidet af i en Bredde, der svarer til Sagtændernes Længde og med et Fald af $\frac{1}{4}$ Tomme. Paa denne Plankende lægges Sagen saaledes, at den affilede eller skjærpede Deel af Tænderne vender op, og der bliver et Mellemrum af $\frac{1}{4}$ Tomme mellem Spidsen af Tænderne og Plankendens afsneidede Rand; derpaa sætter man, naar Sagen ligger stødt, et lidet Træstykke paa den Tand, der skal vikes, og giver det et Par Slag med en Hammer, saaledes at Tanden fældes til eller hælder ud imod Plankens afsneidede Kant og gjentager dette for hveranden Tand. Naar nu hveranden Tand eller samtlige Tænder, som skulle skjære paa den ene Kant, ere bankede ud, vendes Bladet om, og hveranden Tand vikes eller fældes paa samme Maade ud til den anden Side. Har en eller anden Tand faaet et Slag, som har været for svagt eller for stærkt, retter man paa det•siden; thi paa hver Skjærside bør Tænderne staae i en ret Linie, saaat ikke nogen Tand hverken staaer for ret eller hælder formeget; dette sees let, naar man søger at bringe Tænderne over Eet eller sigter langs efter dem. Af en øvet Haand vikes en Sag paa denne Maade i et Par Minutter. Da Plankens Heldningsvinkel er $\frac{1}{4}$ Tomme, skulde man altsaa antage, at Skjæret paa Sagen blev $\frac{1}{2}$ Tomme, men dette er ikke Tilfældet; thi, naar Sagen er, som den skal være, af godt Staal, have Tænderne saamegen Fjederkraft, at de springe noget tilbage, og i de fleste Tilfælde vil Skjæret ikke blive over $\frac{1}{4}$ Tomme. Naar Skjæret har denne Bredde, og Bladet forresten er saa tyndt, som det bør være, fastner Sagen ikke engang i raat Træ. Skulde der imidlertid sætte sig Kvade paa Sagbladet, saaledes at Sagningen derved bliver tung, saa afhjælpes dette let ved at gnide den af med en Uldklud, der er dyppet i Ister eller andet Fedt. Gaaer Sagen tungt eller den trænges, fordi Træet med sin Vægt hviler og trykker paa dens bageste Deel, naar den kommer dybere ind i Stammen, hæver man dette ved at lette Træet op, idet man slaaer en eller flere Kile eller Smaableie (Bløige) ind i Skaaret.

Arbeidere, som ikke ere vante til at bruge Sagen, stille sig gjerne midt foran den, men da kan ikke hele Bladet skjære, og man maa derfor vise dem, at de skulle staae paa Skraa for Bladet, saaledes at det kan skjære efter sin hele Længde, hvorved Arbeidet baade gaaer fortere og lettere.

Enhver Opsynsmand ved Tømmerhugst bør kunne skjærpe og vike en Sag, samt kjende saameget til dens Brug, at han kan lære Folkene de rette Haandgreb; thi hvis en Sag bliver sløv eller den trænges i Træet, eller Arbeidet i det Hele gaaer tungt, faaer Arbeidsmanden snart Ulyst til at bruge Sagen, og Følgen heraf bliver den, at han, til Tab og Skade baade for sig selv og Skoveieren, igjen griber til Øxen, som det ikke er saa vanskeligt at holde skarp og haandtere.

Sagen er vistuok noget dyr, da den tilligemed tvende File, der ere nødvendige til Skjærpningen, kommer paa omtrent 3 Speciedaler eller lidt derover; men en saadan Sag kan benyttes længe, Udgiften bliver desuden at fordele paa 2 Mand, og Kostningen betaler sig snart ved den indsparede Tid og det sparede Træ. De bedste File havde den Form som Fig. 11 viser, thi de falde bedre mellem Tænderne og skade ikke Æggen paa den Tand, der ei skal files.

Prinds Friederich Wilhelm af Preussen.

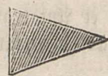

Fig. 11. Gjennemsnit af Filen.

I Skovkommissionens Indberetning Side 138 hedder det om Sagen:

„Blandt de Midler, man har anseet tjenlige til Skovens Vedligeholdelse og Besparelse, er det ogsaa foreslaaet at opmuntre til at fælde Træer ved Sag istedetfor med Øxe. Det er unægtelig, at den nu almindeligst brugelige Fældningsmaade med Øxen er forbunden med megen Tidsspilde. Foruden at man ved Øxen ikke kan fælde Træet saa nær ved Roden som med Sag, gaaer der mindst en Fod tilspilde ved hver Stok af den tykkeste og mest værdifulde Deel af Træet eller en 6—8 Procent af den samtlige Skovproduktion, der, sammenholdt med dennes Størrelse, er et betydeligt Nationaltab og Tab for Eieren. Fældning med Sag har begyndt at udbrede sig i Skovdistrikterne, og dens Nytte og Fordelagtighed erkjendes alt mere og mere. Man har overbeviist sig om, at foruden den betydelige Gevinst i Træets Dimension spares derved ogsaa Fældningsomkostninger, da man har fundet, at 2 Mand med en Sag fælder for Dagen $\frac{1}{4}$ Deel mere end 2 med Øxer*)."

Som et af de nyeste ved fuldgode Vidner bekræftede Beviser for Paalideligheden og Rigtigheden af en Deel af de i det Foregaaende anførte Kjendsgjerninger ville vi her ikke undlade at anføre følgende:

„Protokol over Forsøg, der ved Djursborg ere anstillede med Sag og Øx for at komme efter, hvilket af disse Redskaber er det fordeelagtigste at bruge til Overskjæringen eller Opskjæringen (Aftrumning) af Træer, holdt den 22de April 1852."

„S. D. For at være tilstede ved ovennævnte Forsøg sammentraadte hos Hr. Hofjægermester af Strøm paa Djursborg: Hr. Statsraad Poppius, Hr. Overdirektør Falckmann, Hr. Overdirektør Wallmark, Hr. Protokolsekretær Mayer, Hr. Kgl. Sekretær Nathorst, Hr. Kgl. Sekretær Odelberg, Hr. Brugspatron Zethelius, Hr. Jægermester Strøm, Lærer ved det Kgl. Skovinstitut Hr. Sjøgreen, samt undertegnede Protokolfører.

Virket, som skulde afsages, bestod af 8 Granstokke og blev deelt i 2 Parter, saaledes at Summen af Stokkenes Middelmaal i hver Part paa det nærmeste blev lige; derpaa blev det ved Lodtrækning bestemt, hvilken Part der skulde sages og hvilken der skulde hugges. De Stokke, der skulde sages af, havde følgende Tværmaal paa Midten og følgende Skurflader:

14	Tommer.	154	Kvadrattommer.
12,5	—	122	—
10,5	—	86	—
11,5	—	104	—
Sum 48,5	—	Sum 466	—

og de som skulde afhugges med Øxe holde:

16	Tommer.	201	Kvadrattommer.
12,5	—	122	—
10,5	—	86	—
8,5	—	56	—
Sum 47,5	—	Sum 465	—

Men da Sagningen blev udført af to Personer og Hugningen af een, saa skar man med Sagen hver Stok sex Gange over, medens man ved Øxen kun huggede den over tre Gange. Hensigten hermed var naturligviis den, at Sagen skulde faae en dobbelt saa stor Flade at gjennemskjære som Øxen; de sammenlagte Skurflader for Sagen udgjorde 2796 Kvadrattommer, for Øxen 1395 Kvadrattommer. Den Sag, der anvendtes, var ny og af Nyby Brugs bekjendte Tilvirkning. Øxen var skarp og nysleben.

Sagningen og Hugningen begyndte samtidigt Kl. 5 Minutter over 6 Eftermiddag; efter en halv Times Forløb eller 35 Minutter over 6 var man færdig med Sagningen, hvorpaa Kløvningen af den opsagede Ved medtog 17 Minutter, og efter Oplægningen, som var fuldført 51 Minutter over 6, befandtes den at udgjøre $\frac{5}{9}$ Favn af 8 Fods Bredde, 6 Fods Høide og 3 Fods Dybde (altsaa en Favn paa 144 Kubikfod løst Maal, der beregnes til 100 Kubikfod fast eller heelt). Afhugningen med Øx endte først 1 Minut over 7 og havde saaledes, paa fire Minutter nær, medtaget dobbelt saa lang Tid som Sagningen. Tiden rak ikke til at kløve de overhugne Stokke. For med Vished at kunne bestemme den Besparelse af Træ, som man opnaaede ved Sagens Brug, beregnedes Kubikindholdet af den Fliis og Spaan, der var gaaet tabt ved Hugning og Sagning, og det viste sig da, at ved Stammernes Ophugning til Favneved med Øxe var $7\frac{7}{10}$ Procent af Kubikindholdet gaaet tabt i Flis, medens der ved Sagningen kun spildtes $\frac{1}{10}$ Procent. Besparelsen ved Sagens Anvendelse udgjorde saaledes $7\frac{6}{10}$ Procent af Kubikmassen eller $7\frac{6}{10}$ Kubikfod paa hver Favn Kastved"**). Undertegnet Bjørkmann, Overjæger i Stockholms Lehn, Lærer ved det kongelige Skovinstitut.

Prinds Friederich Wilhelm af Preussen.

Vi levere her vore Læsere et Billede af Prinds Friederich Wilhelm af Preussen, en Søn af den nu regjerende Konges Broder Prinds Wilhelm af Prenssen.

Han er født den 18de October 1831 og er saaledes nu henimod fem og tyve Aar gammel. Han er en smuk Mand, høi og blond og er meget yndet blandt Folket. Da den nuværende preussiske Konge Friederich Wilhelm den fjerdes Ægteskab er barnløst, vil Kronen ved hans Død gaa over paa hans Broder eller dennes Søn Prinds Friederich Wilhelm.

*) Saavel efter følgende Protokol som efter Strøms Opgaver beløber det sig til det Dobbelte.

**) Herved maa bemærkes, at Kastveden eller den svenske Favneved er een og en halv Alen lang. Procenttabet bliver følgelig hos os, hvor den kun er alenlang, mindst en halv Gang større.

Hvad der især for Tiden henleder Opmærksomheden paa denne Personlighed er, at han er bestemt til Ægtefælle for Dronning Victorias ældste Datter, i hvilken Anledning han nu opholder sig i England. Allerede under Krigen var denne Forbindelse paatænkt, hvilket gav Anledning til flere bitre Udfald af den engelske Presse mod Prinds Albert, fordi han begunstigede en Tilslutning til det preussiske Kongehuus, der rigtignok dengang ikke levnedes synderlig Ære af Dagbladene.

Nu, da Freden er sluttet, blæser imidlertid Vinden fra en anden Kant, og man gjør sig nu store Forhaabninger af dette Ægteskab og af de deraf forventede Sympathier for England hos det preussiske Hof. Nu skrives der Vers i Aviserne til Ære for Prindsen af Preussen, og hans Portræt udhænges hos alle Londons Boghandlere.

Hans tilkommende Brud Victoria Adelaide er snart sexten Aar gammel, født den 21de November 1840, og af et ret tiltrækkende Ydre. I.

Kalmar Slot*).

Næstefter Stockholm findes der ingen Stad i Sverige, som indtager en saa udmærket Plads i dets Historie som Kalmar. Man har villet udlede Stadens Alder lige fra Longobardernes Udvandring, og allerede paa Braavallaslagets Tid var det et Sted af Betydenhed, hvilket Nogle endog have villet gjøre til Skuepladsen for selve det store krigerske Drama, som opførtes der. Om end alle disse Beretninger for en stor Deel henhøre til Sagnets og Gjætningens Omraade, behøver man alligevel kun at kaste et Blik paa dens geographiske Beliggenhed og paa den frugtbare, af alleslags naturlige Fordele begunstigede Omegn, for at finde, at den maa have været en af de Egne, som Landets Indvaanere først valgte til Opholdssted og hvor de først bleve besøgte af Fremmede, eller hvorfra de udgik, for at besøge andre Lande. Man veed ikke, naar det først ophøiedes til Værdighed af Stad, d. v. s. naar Landets Styrelse ved et offentligt Dokument tilkjendte det en saadan Egenskab; men at den meget tidligt selv maa have dannet sig dertil, er høist sandsynligt, og dersom man ansætter dens Alder til over 1000 Aar, antager man sikkert ikke for meget. Den Mængde af arabiske og kufiske Mynter, man her ofte træffer i Jorden, beviser, at Folket tidligt har haft Forbindelse med de fjerne Lande, som disse Mynter tilhørte. Her var en ypperlig Havn; her var den nærmeste Vei til det kornrige Øland; her fandtes paa selve Stedet Overflødighed af Jordens, Skovens og Vandets Produkter. Ogsaa finder man fra Begyndelsen af den christne Tidsregning og til henimod Midten af det 17de Aarhundrede neppe nogen Konge, under hvis Regjeringstid Kalmar ikke omtales som Skueplads for en eller anden vigtig Begivenhed. Dens Navn staar i Forbindelse med Middelalderens mærkværdigste Statshandling: de tre nordiske Rigers Forening, som her afsluttedes den 20de Juli 1397. Da Rigsgrændsen var ved Blekinge, kunde Kalmar saaledes betragtes som beliggende paa denne Grændse, og da den var den største og anseeligste af Landets sydligste Stæder og dens Havn den bedste og sikkreste

Kalmar Slot.

paa Fastlandet ved Sydkysten af Østersøen, saa erholdt Kalmar og fortjente Navn af Sveriges „Øie", „Formuur" og „Nøgle".

Paa en Tid, da ogsaa ubetydelige Stæder bleve befæstede eller i det mindste bleve forsynede med et fast Slot, var det naturligt, at en af de fornemste ikke kunde lades uden Forsvar. Kalmar blev saaledes tidligt forsynet med Grave og Volde, og for end mere at forøge Fæstningens Styrke, anlagdes ved Staden et Citadel eller, som det sædvanlig kaldes, et Slot. Tiden, da dette skeete, er ikke bekjendt, men formodentlig maa det henføres til Begyndelsen af det 13de Aarhundrede eller maaske endnu længere tilbage. Magnus Ladulaas's Sønner, Erik og Waldemar, havde nemlig i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede sædvanlig sit Ophold her, og efterat Slottet var tilfaldet Erik alene, holdt han her det pragtfulde og glimrende Hof, hvori han og Waldemar kappedes om at overbyde hverandre og især sin ældre kongelige Broder, hvem de ogsaa paa denne Maade vilde trodse og ydmyge, uden at Nogen bekymrede sig om, hvor kostbar og betyngende denne Kappestrid blev for Folket i deres Hertugdømmer, som bleve udarmede for at skaffe Midlerne dertil tilveie. Slottet maa saaledes allerede dengang have været stort og anseligt og Alt, hvad man erfarer af dets senere Historie, bekræfter denne Formodning.

Eriks Søn, Magnus, som senere fik Spottenavnet „Smek", tilbragte her i Aaret 1336 nogle Dage tilligemed sin Gemalinde Blanka, med hvem han det foregaaende Aar var bleven formælet. Han fandt da, efter sin og Tidens Smag, adskilligt mangelfuldt, som behøvede deels at tilbygges, deels at forbedres, og udfærdigede Aar 1337 en Befaling til Omegnens Almue om ved Kjørsler og Anskaffelse af Materialier at være behjælpelig ved de Arbeider, som skulde foretages paa Slottet.

Dette er beliggende omtrent 400 Fod fra Staden paa en Holme, som ved tvende Træbroer er forbunden med denne. Dets Udseende i ældre Tider er ubekjendt; men Johan III, som har Fortjeneste af sin Omhyggelighed for Vedligeholdelsen af mange blandt Rigets ældre Bygninger og Mindesmærker, udstrakte ogsaa denne til Kalmar Slot, som saaledes i sin senere Skikkelse kan siges at skrive sig fra ham. Det var paa tre Sider alene tilgjængeligt fra Vandet. Den omgivende Vold var en Firkant, i hvert Hjørne forsynet med runde, bestykkede Taarne, ligesom ogsaa Voldene vare kasematterede, saa at de længe formaaede at modstaae en heftig Beskydning, især af den Tids Ildvaaben. Slottet selv var en meget vidtløftig Bygning eller rettere flere sammenhængende Bygninger. Egentlig vare ogsaa de fire uregelmæssige Fløie indbyrdes forenede ved runde Taarne og paa flere Steder forsynede med Messanin, saa at de, uagtet de udvendigt for en Deel syntes at bestaae af tvende Stokværk, alligevel i Virkeligheden indeholdt fire. Imellem dem ligger en Borggaard, i hvis Midte er en Brønd med en udmærket vel forarbeidet Overbygning af Sten, og som skal indeholde meget godt Vand. Fire særskilte Taarne reise sig fra hver Fløi, men det uden Sammenligning største er det paa venstre Fløi, som fordum paa Spidsen skal have været forsynet med en stærkt forgyldt Kugle, der, naar den blev belyst af Solskinnet, skal have spredt sin Glands flere Miil ud over Havet. Det Indre svarede til det Ydre, forsaavidt man nogenlunde kan slutte af de endnu i Behold værende Levninger, og Slottet var saaledes paa sin Tid en af de største og prægtigste Bygninger i Sverige, og efter den Tegning deraf, som findes i Dalbergs Svecia, tagen da det endnu var vel vedligeholdt, skulde man til hvilken som helst Tid kunne kalde det en værdig og anstændig kongelig Bolig.

Saaledes blev det ogsaa, før Johan III havde udført sine Forbedringer, betragtet af Gustav I, som Aar 1531 bestemte det, tilligemed Staden og Lehnet, til Morgengave og Livgeding for sin første Gemalinde Catharina af Sachsen-Lauenburg, men hvilken Forlehning ophørte med hendes fire Aar senere indtrufne Død. Deres Søn, senere Erik XIV, skal oftere have opholdt sig her, hvilket kan sluttes af hans endnu vedligeholdte Sengkammer. Johan III synes ikke selv at have nydt meget af sit Værk, thi man veed ikke, at han nogensinde i længere Tid har opholdt sig der, men vel at han 1588 her holdt begge Frøkenerne Bjelkes Bryllup, hans Svigerinder i hans andet Ægteskab. Sin Broder, Hertug Carl, vilde han derimod ikke indlade i Slottet, da han formodentlig frygtede for, at denne skulde bemægtige sig det. Han sendte derfor Herrerne Gøran Gera og Sten Banér i Juni Maaned 1579 for at møde Hertugen, som man da ventede tilbage med sin første Gemalinde, med hvem han var bleven formælet i Heidelberg. De havde udtrykkelig Ordre til i Kalmar Sund at møde Fyrsteparret og

*) Vi have troet det af Interesse for vore Læsere, at erholde Beskrivelse med Afbildninger over det Mærkeligste, som Deeltagerne i Studentertoget ville faae at see, og gjøre saaledes her en Begyndelse med Kalmar Slot. Dette er et Bygværk, der ogsaa ellers for Tiden henleder Opmærksomheden paa sig, da dets Istandsættelse netop skal paabegyndes under Ledelse af Professor Scholander. Vor Afbildning er taget af „Sverige, framställdt i Taflor" og Beskrivelsen af en svensk Kalender („Svea" for 1850).

paa enhver Maade byde det velkommen og sørge for det. Dog skulde det ikke under noget Paaskud tillades Carl at komme ind paa Kalmar Slot, men vel paa det ikke særdeles langt derfra beliggende Borgholm, dersom han ønskede dette.

I Hertug Carls Historie udgjøre de Begivenheder, hvortil Kalmar Slot var Vidne, bedrøvelige og ulykkelige Malerier. For Sigismund holdtes det besat af Carl Gustafsson Stenbock, som nægtede at overgive det til Hertugen, som dertil havde opfordret ham gjennem Svante Bjelke og Olof Hård. Carl indfandt sig da selv udenfor Slottet den 3die Juni 1597, og da Stenbock ansaa sig for svag til at udholde den Beleiring, hvormed han blev truet, opgav han Fæstningen, som erholdt en ny Besætning. Dennes Anfører paalagde Carl vel at aabne Portene for Kongen selv, men ikke for nogen Anden, hvem det saa var. Han fandt nemlig, at Tiden endnu ikke var kommen til at bryde med sin lovlige Overherre. Dennes Uklogskab og Svaghed befriede ham imidlertid snart fra denne ubehagelige Tvang, thi det følgende Aar udbrød det længe nærede Had mellem de to Blodsforvandte i aabenbar Krig. Sigismund, som havde besluttet med Vold at tvinge sin Farbroder til Lydighed og Eftergivenhed, indfandt sig med sin Flaade den 31te Juli 1598 ved Kalmar og opfordrede Slottet til Overgivelse. Gøran Stjernskøld og Olof Hård aabnede, efter den dem givne Instruktion, uden Modstand Portene, men bleve kastede i Fængsel, da Kongen den følgende Dag holdt sit Indtog. Flere svenske Herrer og Fruentimmer indfandt sig nu her og ligeledes et Par udenlandske Sendebud, som forsøgte at stifte Fred mellem de Tvistende. Sigismund opholdt sig her alene til den 11te August, hvorefter han begav sig Søveien til Stegeborg.

Efter det ulykkelige Slag ved Stångebro, hvor Sigismund egentlig tabte Sveriges Krone, var hele Riget hjemfaldet i Carls Vold med Undtagelse af de faste Pladser, som havde en Kongen hengiven Besætning, og iblandt disse Kalmar. Johan Sparre var her bleven indsat som Befalingsmand og havde faaet Løfte om hurtig Undsætning. Carl, som indsaa Stedets Vigtighed, overdrog sin Søn Gyllenhjelm at erobre det. I Slutningen af November begyndte han Beleiringen, men kunde ikke udrette noget af Betydenhed, da han havde Kanoner af altfor svag Kaliber. Carl selv begav sig i Januar 1599 til Stedet, og lykkedes, Natten mellem 1ste og 2den Marts, med Storm at indtage Staden. Slottet holdt sig endnu i mere end to Maaneder, indtil det ved Hunger blev bragt til at kapitulere den 11te Mai. Sparre, Christoffer Gyldengrip, Clas Rålamb og Slotspræsten Birger bleve henrettede den 16de Mai og deres Hoveder opsatte over Vesterport. Flere andre af de ringere Befalingsmænd og af selve Mandskabet skal have haft samme Skjæbne, men Beretningen herom betvivles af Andre. De Bloddomme, som virkelig bleve udførte, og som alene vare en Begyndelse til de mange andre, hvoraf de siden bleve fulgte, vare tilstrækkelige til at beplette Carls Minde, til at bortvende mange Hjerter fra ham, medens han levede, og til at give hans Navn i Historien en Charakteer af Haardhed og Uforsonlighed, som forringer Værdet af hans øvrige gode Egenskaber og Vigtigheden af det Nyttige, han udrettede for Riget. De vare saa meget mere dadelværdige, som de ikke alene var grusomme, men ogsaa uretfærdige. De Henrettede havde nemlig ikke gjort Andet, end tjent sin retmæssige Konge, som de havde svoret en Troskab, fra hvis Baand ingen dertil kompetent Autoritet endnu havde løst dem. Det var saaledes Hævnen, og ikke Loven, som bestemte deres Skjæbne. Mærkværdigt nok traf Gjengjældelsen netop paa dette Sted Carl selv tolv Aar senere, da Kalmar Slot af dets forræderske Befalingsmand, Christoffer Some, den 3die August 1611 blev overgivet til Christian IV. Ærgrelsen herover paaskyndede Carls Død. Ved Freden i Knærød kom det igjen under Sveriges Herredømme.

Efterat Skaane, Halland og Blekinge vare tilfaldne Sverige og Rigsgrændsen flyttedes til Øresund, tabte Kalmar meget af sin militære Betydning og denne er aldeles ophørt ved den nye Udvikling, som Krigs- og især Beleiringskunsten i vore Dage har erholdt. En befæstet Stad, bebygget med Træhuse, skulde inden nogle Timer blive ødelagt af de Beleirendes Bomber og Brandraketter, samt derved næsten uden Modstand falde i Fiendens Hænder, og et Citadel, saadant som Kalmar Slot, skulde nu være altfor svagt til længe at kunne undgaa samme Skjæbne. Kalmar har derfor ophørt at være en Fæstning, men vil stedse, ved sin Beliggenhed og den omgivende Naturs Gavmildhed, blive en vigtig og anselig Stad. Dette kan man see allerede deraf, at dens Folkemængde fra 1837 til 1841 er forøget med 366 Personer, saa at den sidstnævnte Aar udgjorde 6,024; at Toldværdien af dens Udførsel, som det første Aar var 321,611 Rdl., det sidste var 426,555 Rdl. og at Indførselen under samme Tid er forøget fra 304,111 Rdl. til 418,050 Rdl. Den havde 1836 et Antal af 589 Huse og Tomter, til Værdi 739,395 Rdl.; dens 1846 til Søfart paa Udlandet benyttede Fartøier vare 71 og til Indenrigsfart 26. Kalmar indtager saaledes i denne Henseende den fjerde Plads blandt Sveriges Stæder.

Men medens saaledes selve Staden befinder sig i en stadigt tiltagende Blomstring, finder aldeles det Modsatte Sted med Slottet, som lidt efter lidt forvandles fra en pragtfuld og truende Borg til en smuk Ruin. Ikke blot Tidens, men ogsaa Menneskenes Haand har medvirket hertil. Den 23de November 1755 opstod en voldsom Skadeild i Nærheden af Krudtforraadet som truede baade Slot og Stad med fuldkommen Ødelæggelse, som alene forhindredes ved en voldsom Styrtregn og Omkastning af Vinden, saa man var saa heldig at dæmpe Luerne. En næsten endnu farligere Fiende hjemsøgte Borgen omtrent 20 Aar senere: Brændeviinsbrænderi-Direktionens Vandalisme. Allerede tidligere havde den raa Uvidenhed og Ringeagt for Fædrenes Mindesmærker anstillet sine Ødelæggelser her. Saaledes havde man allerede i Aarene 1720 borttaget og for nogle Daler Sølvmynt solgt Dronning Margarethas Throne. Nu kom Turen til selve Unionssalen, hvor den havde haft sin Plads. I denne Sal, beliggende i Vestfløien, 45 Alen lang, 19 Alen bred og 8 Alen høi, tilmurede man de elleve Vinduesaabninger paa Udsiden og tilspigrede dem mod Borggaarden med Træluger. Det vakkre Skulpturarbeide i Taget blev sønderbrudt og de nøgne Bjælker understøttede af to Rader grove Furustolper; Væggene bleve hvidtede og to store Skorsteenspiber opførte gjennem Salen, som blev forvandlet til Kornmagazin. Enkelte af de øvrige mindre Værelser, de egentlige kongelige, lede en noget mindre ilde Medfart, fornemmelig Erik XIVs Sengkammer, i hvilket Vægprydelserne og Skulpturarbeidet i Taget ere temmelig godt vedligeholdte. Da Kronbrænderiet siden blev ophævet, indrettede man et Arbeidshuus i Slottet. Nu benyttes det næsten alene som Fængsel. Rigtignok undergik Slottet 1829 en betydelig Reparation, men denne skal ikke være istand til at modstaa den stedse mere og mere indbrydende Ødelæggelse.

Som en liden Kuriositet fortjener at anføres, at i en i Kammerkollegiet opbevaret Fortegnelse over Kronens Bygninger i Provindserne er Kalmar Slot værdsat til 30,000 Rdl. Skulde vel Johan III have anet, at, 250 Aar efter hans Tid, det da endnu ikke af Fienden eller nogen Ulykkeshændelse ødelagte Slot, paa hvis Forbedring han havde anvendt saa store Bekostninger og saa megen Møie, skulde være nedsunket til et Pulterkammer og ikke ansees for at være mere værdt end 4 til 5000 Tdr. Korn.

Norge.

Christiania. Den mod afskediget Kapitain-Vagtmester Stevelin Urdahl anlagte Justitssag, hvorunder han sigtedes for flere i hans Stilling som Kapitain-Vagtmester ved Frederiksstens Fæstning begaaede Misligheder, blev den 9de Juni paakjendt i Høiesteret, der for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 24 § 22 med Hensyn til Brændeleveranser for Aarene fra 1840 til 1843 inkl. dømte ham til Strafarbeide i 3 Aar og 1 Maaned samt til at betale 493 Spd. 100 ß i Erstatning til Statskassen; forøvrigt blev han frifunden for Justitiens videre Tiltale. Efter Forlydende vil han af Høiesteret blive indstillet til Benaadning med 1 Aars Strafarbeide.

— Under 7de Juni har Finants- og Told-Departementet forflyttet Undertoldbetjentene O. L. Hovind, S. Rosenlund, C. Dietrichson og F. C. M. Gylche respektive fra Flekkefjords, Frederikshalds, Drammens og Skiens Tolddistrikter, samtlige til Christiania Tolddistrikt, og Undertoldbetjent E. Brunn fra Hammerfest til Drammens Tolddistrikt.

— Under s. D. er Fanejunker og Sergeant ved Generalstaben L. Linthoe beskikket til Undertoldbetjent i Christiania Tolddistrikt, konst. Vrager og Maaler i Molde samt forhenværende Skipper F. C. Buck til Undertoldbetjent i Stavanger Tolddistrikt, samt konst. Undertoldbetjent, Brandinspecteur og forhenværende Kjøbmand H. Walther til Undertoldbetjent i Christianssunds Tolddistrikt.

— Til Storthingsrepræsentanter for Jarlsberg og Laurviks Amt udkaaredes den 9de Juni: 1) Sognepræst Harbitz med 39 St., 2) Sagfører Hesselberg med 23 St., 3) Sølieutenant Geelmuyden med 23 St. og 4) Gaardbruger Fadum med 20 St. Til Suppleanter: Gaardbrugerne Gjelstad og Skjerven, Lensmand O. Holtan og Sognepræst Otterbech.

— Det kongl. norske Hofjægerdetaschement, som i Egenskab af Garde har gjort Tjeneste i Stockholm, vendte den 31te Mai tilbage til Norge med Bevidnelse af Hans Majestæts Tilfredshed med den Maade, hvorpaa Korpset under sit 40aarige Ophold i Stockholm har opfyldt sine Pligter.

— Skuespiller Brun fra Bergen optraadte den 13de paa Christiania Theater i et Par Gjæsteroller.

— Gaardbruger John Harrildstad har i Kristians Amtstid. erklæret ikke at ville modtage Gjenvalg som Storthingsmand.

— Upsalatoget. Den 7de Juni Kl. 7½ Aften samledes Deltagerne i Upsalatoget paa Børsen, hvorfra de i Procession begave sig forbi Palæet, hvor Sangforeningen afsang et Nummer for D. K. H. Vicekongen og Kronprindsessen, der fra Vinduerne hilste paa Toget. Paa Jernbanetorvet sluttede H. K. H. Vicekongen sig til Processionen og ledsagede Studenterfanen til Palæhaven; her sagde han de Reisende Farvel, idet han ønskede Held over Toget. Da Processionen, ledsaget af en stor Menneskemasse, var ankommet til Bryggen, sagde Lektor Friis de Bortdragende Farvel, idet han mindede om disse Togs Betydning og endte med et Held for det treenige Norden, der besvaredes af den forsamlede Mængde. Kl. 9 gled Ganger-Rolf ud af Havnen, ledsaget af Hurraraab.

Upsalafarerne ankom den 9de Juni Kl. 7½ Morgen til Malmø; de havde paa Reisen lidt meget af Søsyge. Efter at have optaget 65 kjøbenhavnske og lundske Studenter afgik Ganger-Rolf derfra Kl. 10 Form. I Kalmar, hvor Toget ankom den 10de Kl. 7, bleve de Reisende af Borgermester og Raad indbudne til en Fest i fri Luft. Den følgende Dags Eftermiddag ankom Skibene til Stockholm, hvorfra man efter et kort Ophold afgik til Upsala. Løverdag Morgen vender man tilbage fra Upsala til Stockholm, og Tilbagereisen tiltrædes Tirsdag Morgen.

Efter de svenske Avisers Beretning skulde den første Modtagelse i Stockholm foregaae saaledes, at ved Dampskibene Ganger-Rolfs og Heklas Ankomst i Skjærgaarden skulde fra Hovedstaden udgaae Dampbaaden Varmdøen (som i dette Øiemed er bleven frit overladt af Eieren Kjøbmand Godenius) med Studenter-Indkvarteringskomiteen, Festkomiteen og et Antal Sangere ombord. Efter Hilsningstalen m. m. følges Dampskibene ad ind til Staden, og efter at Studenterne ere stegne i Land, drage disse op til den nedre Børssal, hvor Frokost er anrettet for dem. Imidlertid flyttes fra Ganger-Rolf og Hekla Reisetøi m. m. over i de Fartøier, som skulle føre de Reisende til Upsala; man har ansøgt om, at Toldvisitation maa bortfalde. I Upsala vil Thorsdag den 12te blive arrangeret Middag i den botaniske Have for 1400 Personer. Paa Tilbageveien fra Upsala til Stockholm, Løverdag, besøges Skokloster, hvor Studenterne foranstalte Frokost for sine Gjæster. I Stockholm ville de Reisende Søndag Formiddag besee alt det Mærkværdige i Museer, Samlinger m. m. som Byen har at byde. Foruden det Indkvarteringskort, som Enhver erholder, faaer han ogsaa en Opgave over alle de Gjenstande, som fortjene at tages i Betragtning, samt kortfattede Oplysninger om det Vigtigste deraf og formodentlig ogsaa et Plankart over Hovedstaden. Søndag Eftermiddag ville Gjæsterne af H. M. Kongen blive modtagne ved en Gouter paa Drottningholm. Mandag fortsætter man med at besee Stockholm og gjøre Udflugter i Omegnen m. m. Om Eftermiddagen er Selskabet samlet til Souper eller Sexa, subskriberet af Hovedstadens Borgere. Man var ikke ganske enig om, hvorvidt denne burde holdes i Operahuset eller Djurgaarden. Den 4de Juni var der i Stockholm tegnet Logis for 400 Studenter (deriblandt af H. M. Kongen for 25); man antog, at der med Lethed kunde sørges for de øvrige, naar Subskriptionen udstraktes længere fra Stadens Middelpunkt.

Deeltagerne i Upsalafærden bestaae af 233 Nordmænd, 228 Danske og 120 Lundensere. Af Universitetslærere deeltage paa norsk Side alene Professorerne Welhaven (der er Ordfører), Monrad og Chr. Boeck; af ældre Akademikere medfølge blandt Andre Prokurator Elieson fra Drammen, Overlærer Vogt og Adjunkt Bødtker fra Christiania og Engellænderen Forbes fra Espedalens Nikkelverk.

Drammen. „Dr. Bl." meddeler Efterretning om Industrianlæg i Byens Nærhed: Som bekjendt udgjør enkelte Dele af Skouger Præstegjeld Forstæder til vor By, som Hedensrudtangen, Grønland og Sundhougen. Paa Hedensrudtangen findes det saakaldte Drammens Jernstøberi, hvis Fabrikata ere meget eftersøgte og som har sit Udsalgssted paa Strømsø, fremdeles det temmelig betydelige Nøsted Dampvæveri, der i forrige Aar producerede ikke mindre end 875,961½ Alen Bomuldslærred, og som ved Pariserudstillingen vandt hæderlig Omtale. Paa Grønland er et Sæbesyderi i Gang, ligesom der paa Gaarden Austad under Strømsgodset gives en Barke- og Benmølle. Paa Solumstranden under Gaarden Nordby findes et ikke ubetydeligt Skibsverft, hvor der i de sidste 5 Aar er bygget ikke mindre end 8 nye Fartøier af 844 Kommercelæsters Drægtighed, ligesom flere Skibe der ere fortømrede. Her drives ogsaa et Teglverk, der producerede i forrige Aar cirka 200,000 Mur- og Tagsten. Paa Konneruds- eller Jarlsbergværk drives en Spiger- og Knibhammerindretning. Paa Dannevig, ligeledes under Strømsgodset, er et Ølbryggeri i Gang.

Tromsø. En Korrespondentartikkel i „Chr.-Posten" meddeler Underretning om den katholske Polar-Mission. Missionærerne, 6 i Tallet — den 7de, en født Islænder og Selskabets Tolk, antages ogsaa at være Missionspræst — have taget Bopæl i Alten, hvor de for en længere Tid have leiet Hus, hvilket de derhos have truffet Anstalter til at kjøbe. Manuskriptet til katholske Kathekismer i det norske Sprog er allerede ankommet til et af Bogtrykkerierne paa Tromsø. Den religiøse Gjæring paa disse Kanter — omtrent 40 af Tromsø Præstegjelds Indbyggere ere udtraadte af Statskirken — antages at ville begunstige Missionens Fremgang. Den ved Missionen ansatte Islænder, Olaf Gunløgsen, oplyser i et Brev til „Chr.-Posten", at Dr. Etienne (de Djunkowskys) og de andre franske Geistliges Ophold i Finmarken kun er en Forberedelse til en anden Virksomhed, og at Dr. Etienne under sit Ophold i London henvendte sig til Direktionen for Hudsonsbay-Kompagniet, da han ønskede til næste Aar at sende nogle Præster med dets Skibe til Landene om Hudsonsbugten. Sandsynligviis ville derfor — hedder det — alle de Herrer, der ere reiste med Dr. Etienne til Finmarken, forlade Norge igjen til næste Foraar.

Breve m. v., der angaar Nyhedsbladets Redaktion, leveres under min Fraværelse (indtil den 20de Juni) i Kjøbm. Haslunds Boutik i Kongens Gade.

P. Botten Hansen.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 25. Udkommer hver Løverdags Aften. 21de Juni. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Oldtidsgrave i Østfinmarken.

Under det Opsving, som Studiet af den fædrelandske Historie i den senere Tid har modtaget i Danmark, er Opmærksomheden især bleven henvendt paa de Mindesmærker om Oldtidens Liv, der opgraves af Jorden og opstilles i Museer. Disse Oldsager tildroge sig allerede tidligen Granskeres Opmærksomhed; men de betragtedes kun enkeltvis, som Curiositeter, og de Undersøgelser, som saaledes anstilledes uden at man dvælede ved den indbyrdes Sammenhæng mellem disse Levninger fra en forsvundet Tid, bragte den historiske Videnskab kun lidet Udbytte, uagtet de som oftest bugnede af en overordentlig, fra alle Kanter sammenbragt Lærdom. Først efterat man havde lært at stille ved Siden af hinanden det Sammenhørende og adskille det Uensartede, under stadig Opmærksomhed paa alle Biomstændigheder ved det enkelte Fund, kunde der blive Tale om en archæologisk Videnskab, der for Danmarks Vedkommende er bragt i System af Thomsen. De mærkelige Resultater med Hensyn til Landets tidligere Beboere og deres Culturforholde, som de med videnskabelig Aand og Skarphed anstillede Undersøgelser bragte for Lyset, have foranlediget en Samvirken af Naturvidenskaberne og Archæologien til Opklarelse af den forhistoriske Tid. En af det danske Videnskabers Selskab nedsat Komitee, bestaaende af Professorerne G. Forchhammer, J. Steenstrup og J. Worsaae, har i de sidste Aar ved Geologiens, Zoologiens og Archæologiens forenede Kræfter virket til at oplyse Danmarks ældste Natur- og Culturforhold; deres Forskninger have navnligen været rettede paa Urbeboernes Livsforholde, der have efterladt sig Vidnesbyrd i deres Kjøkkenmoddinger og Grave. Da flere Forskere, navnlig Nilsson og Retzius, ved Undersøgelser af de i Gravkamrene forefundne Cranier, ere komme til det Resultat, at den første Befolkning med Hensyn til Hovedets Bygning har mest Overensstemmelse med Finnerne eller Lapperne, medens andre Undersøgelser have søgt at paavise Ligheder i Levemaade og Skikke, ansaa Komiteen det for en vigtig Opgave at samle Materialier til en Sammenligning mellem Lapperne i det nordlige Norge og den danske Urbefolkning. I denne Hensigt henvendte Professor Steenstrup sig til Kjøbmand A. G. Nordvi paa Handelsstedet Mortensnæs ved Varangerfjorden, hvis Iver for at fremme det Øiemed, hvori Komiteen virkede, har fundet en saadan Paaskjønnelse, at det danske Videnskabsselskab efter Komiteens Indstilling har tilstillet ham sin Sølvmedaille som Agtelsestegn.

Vi have troet, at Hr. Nordvis Beretning om de af ham foretagne Undersøgelser af ældre hedenske Grave i Østfinmarken, der efter Komiteens Dom anbefaler sig ved simpel og ukunstlet Fremstilling, vil være af Interesse for mange af vore Læsere, og have saameget mindre Betænkelighed ved at aftrykke den, som Oversigterne over Selskabets Forhandlinger, hvori den er optagen, kun ere lidet bekjendte i Norge.

Fra Handelsstedet Mortensnæs omtrent 1 Miil langs Varangerfjorden mod Øst bestaaer Landskabet langs Søen af lave fremspringende Klippeafsatser, under hvilke der ofte af Naturen har været dannet smaae Huler, der ere blevne benyttede til Grave. Hvor disse Klippeafsatser ei styrte lige ned mod Søen, bestaaer Landskabet mellem Søen og disse af en Mængde tynde flade Steenheller, fra flere Alens indtil faa Tommers Udstrækning i Længde og Bredde, og fra een Fjerdedeelstomme indtil 4 Tommers Tykkelse, og denne Formation fortsættes ned ad i flere Alens Dybde. Hvor denne Steenhelle-Formation fremtræder, naaer den lige fra Søen opefter 4—600 Alen. En saadan Formation kaldes her Steenurd. Paa ovennævnte Strækning langs Fjorden, der omtrent har Retning fra Vest til Øst, findes en stor Mængde Begravelser (flere hundrede), større end paa noget andet langs Varangerfjorden beliggende Terrain, skjøndt baade Grave og en lignende Formation forekommer flere Steder. Paa den omtalte Strækning findes Gravene anbragte i Klippeafsatsernes smaa Huler, under de enkeltviis liggende større Stene, samt i den frit liggende Steenurd. De fleste Grave have tidligere været aabnede, uvist af hvem og naar, og vel mest af Nysgjerrighed eller ogsaa i Haab om at benytte de forefundne Ting (Flint?) og muligvis i Forventning om at finde Skatte i dem. I Begyndelsen af denne Maaned levnedes mig nogen Tid til at foretage Undersøgelse af de tidligere aabnede Grave, og jeg var ved samme Leilighed saa heldig, at finde nogle forhen ikke aabnede Grave, af hvilke jeg har været istand til at gjøre mig et tydeligt Begreb om de Folks Begravelsesmaade, hvem disse hedenske Grave tilhøre (Lapperne), og at modbevise, at Ligene skjødesløst have været nedlagte, samt at der Intet findes i Gravene, hvilket man tidligere har paastaaet. Jeg vil derfor give en kort Beskrivelse over Gravenes Form, og tillige oplyse hvad der er fundet i nogle dels tidligere aabnede og dels nu af mig uaabnede forefundne Grave.

Hvor store Stene hvile paa deres Underlag med en ringe Deel af deres nedre Flade og saaledes lade et Rum tilovers, er dette Rum under Stenen benyttet til Grav, og Aabningen dertil er udenfra tildækket, idet der op imod Stenen er stillet flade Steenheller i flere Lag, hvilke fra Underlaget skraane opad og slutte til det dækkende Klippestykke eller til den store Steens Yderkant. Er Graven anbragt i Steenurden, hvor der kun findes de ovenfor nævnte store Steenheller, da ere disse opkastede, og en næsten fiirkantet Fordybning er dannet $1/2$ til 1 Alen dyb, saa at deri et Liig beqvemt har kunnet rummes. Siderne af denne fiirkantede Fordybning ere dannede jevne derved, at Steen ere lagte paa hverandre lige op fra Bunden, men denne Gravmurs Øverkant gaaer aldrig høiere op end i Niveau med den omgivende Steenurd. Bunden bestaaer enten af mindre Stene, eller den er belagt med smaa flade tynde Steenheller. Mod Gravmurens indre Side er der stedse opreist større eller mindre Steenheller, der dog ei følge dennes næsten fiirkantede Form, men snarere ere anbragte saaledes, at Gravens Indre ved disse Steenhellers Stilling erholder en rundagtig Form. Disse indvendig reiste Steenheller naae enten ikke heelt op til Gravmurens Overkant, eller til denne; hvor dette Sidste er Tilfældet, hviler det første Lag af de Steenheller, der dække Graven, paa dem, i modsat Fald er det første Steenlag anbragt hvilende paa Gravmurens Overkant. Indvendig i Graven sees ofte Sidernes Steenheller at være af forskjellig Størrelse, men stedse er der mod Ligets Hoved- og Fodende opreist en stor flad Steen. Til begge Sider af den for Hovedet opreiste Steen slutte sig tvende smalere, der paa skraaes fra begge Sider nærme sig hinanden imod Gravens Bund og imellem hvilke Hovedet er lagt; dette er altsaa bagtil støttet mod den store opreiste Steen, og fra begge Sider af de smalere i Gravens Bund sammenløbende Stene. Hvor den ene af Gravens Sider er dannet af en større Steen eller af et jevnt Klippestykke, er der som oftest imod dette indvendig fra ogsaa opreist Steenheller. Dækket over Graven bestaaer af store Steenheller, men hvor Gravens Bredde dertil er for stor, er man blevet nødsaget til at tage lange smale Stene og lægge dem over Graven, for derpaa at anbringe Steenhellerne. Efterat det nederste Lag af Steenhellerne, det der altsaa er nærmest Liget ($1/2$ a 1 Alen fjernet fra dette), er blevet paalagt, er der atter lagt skraat opad fra Siderne flere Lag tynde Steenheller, hvilke efter Lagenes Mængde, som varierer fra 4 til 16, danne en større eller mindre Forhøining, der jævnt skraaner ned ad til alle Sider mod den omgivende Steenurd. Gravens ydre Udseende er rundagtig og høiner sig efter Lagenes Mængde lidt over den omgivende Steenurd. Hvor Graven har været anbragt under Stene, har Rummet ofte ikke tilladt overalt indvendig at sætte de opreiste Steenheller for at betegne det egentlige indre rundagtige Steenkammer, og det er saaledes kun i de frit i Steenurden anbragte Grave, at man seer Gravens egentlige indre Form. Hvad enten Gravene have været anbragte i Klippehuler, under store Stene eller i Steenurden, har man paa det omhyggeligste søgt at undgaae fugtige Steder, ligesom ogsaa saadanne, hvor Jord findes i Nærheden; i al ald er dette Tilfældet med de her i Egnen forekommende Grave. Da Graven saaledes er særdeles vel tildækket med de paa hverandre tagformigt lagte Steenheller, og Bunden ligeledes bestaaer af mindre, flade Stene, maa dette tilskrives, at der findes Been- og Træredskaber, hvis Form endnu kan gjenkjendes.

(Fortsættes.)

Christian Winther

eller, som hans fuldstændige Navn lyder, Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther er født den 29de Juli 1796 i Landsbyen Fensmark i Sjælland, hvor hans Fader Hans Christian Winther var Præst. Hans Moder hed Johanne Dorothea Borchsenius. I sin Barndom blev han opdraget og underviist af sine Forældre, indtil han i Aaret 1807 blev sat i den latinske Skole i Nykjøbing paa Falster. 1808 døde hans Fader, og 1829 hans Moder, som i Aaret 1812 havde indgaaet et nyt Ægteskab med den 1842, som Biskop over Lolland-Falsters Stift, afdøde Dr. theol. Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmand Rasmus Møller, der i Ordets fulde Betydning havde været ham en anden Fader. Af Winthers Familieforhold bør endnu nævnes, at han ved sin Moders andet Ægteskab vandt en trofast Broder i den 1838 afdøde Professor Poul Martin Møller.

I Aaret 1815 blev Winther dimitteret til Kjøbenhavns Universitet, og 1824 tog han den theologiske Embedsexamen, hvorefter han tilbragte nogle Aar i Grosserer Müffelmanns Huus, deels i Kjøbenhavn deels i Lyngby, som Lærer for dennes yngre Børn. Ved en Arv, der 1829 tilfaldt ham efter en afdød Onkel, blev han sat istand til, paa egen Bekostning, i Aarerne 1830—31 at foretage en Udenlandsreise, hvis egentlige Maal var Italien, hvor han opholdt sig i 10 Maaneder, især studerende Landets Sprog og Litteratur. Efter sin Hjemkomst levede han som Privatmand, uden at beklæde noget Embede, indtil han, med Titel af Professor, blev i Aaret 1841 af hans Majestæt Kongen udnævnt til Lærer i Dansk hos Hendes kongelige Høihed Kronprindsessen.

Winthers første trykte Digt, den bekjendte Studentersang: „Her under Nathimlens rolige Skygge“, skrev han 1819 som Alumnus paa Regentsen til hiint Gilde i Regentsgaarden, der var Forløber for Studenterforeningens Stiftelse. Den ædle Selvfølelse, der i denne Sang forener sig med en trohjertig men kjækt mod det Høiere stræbende Aand, maatte gjøre dens Lykke, og Sangen var ogsaa i sin Tid paa de danske Studenters Læber. Adspredte i forskjellige Blade og Nytaarsgaver fulgte nu flere poetiske Arbeider, der noksom viste, hvorledes Musen vinkede ham; men først 1828 udgav han sit første Bind Digte, der vakte almindelig Opmærksomhed, og som 1832 afløstes af en ny forøget Udgave med Titel: „Digte, gamle og nye“. Herpaa fulgte: „Nogle Digte. 1835.“ — „Judith, Bruchstück eines Gedichtes. 1837.“ — „Digte, gamle og nye, 3die Udg. 1839.“ — „To Fortællinger. 1839.“ — „Sang og Sagn. 1839.“ — „Haandtegninger. 1840.“ — „Digtninger. 1843.“ — „Fire Noveller“ s. A. — „Lyriske Digte“. 1849. — „Nye Digte“ 1851 og endelig „Hjortens Flugt“ 1855. Af hans øvrige litteraire Arbeider maa det her være nok at nævne hans poetiske Oversættelse af Speckters Fabler (1835 og 1838) og hans Samlinger af Romanzer (1836 og 1839) og af Kjæmpeviser (1840).

Sin største Popularitet skylder Winther unægtelig sine „Træsnit“, disse i al deres Fordringsfrihed, ved Djærvhed, Naivetet og ædel Simpelhed saa tiltrækkende Digte, der i Et og Alt ere Børn af det „græsfriske“ Danmark. „Thi de lade os skue den danske Natur, aande den danske Luft, høre danske Mænd og Qvinder tale i de hjemligste Toner; de ere gjennemtrukne af en fædrelandsk Duft, der i fremmede Lande maatte kunne virke paa os ligesom „Kuhreigen“ paa „Schweitzerne“. Disse Digte, tilligemed deres kjødelige Sødskende, hans naive kjernefulde Smaadigte og hans tvende prosaiske Fortællinger, udgjøre derfor en væsentlig Deel af alle for Folket og Ungdommen bestemte Digtsamlinger, og de knytte sig ogsaa saaledes til vore tidligste og kjæreste Erindringer.

Som Lyriker er Winther i sine Sange rask og naturlig, men stedse original; han synger uden lang Betænkning; stundom hæver han sig til en sand dithyrambisk Flugt. Ogsaa i hans erotiske og romantiske Digte ere Naivetet og Djærvhed frem-

herskende Egenskaber; men det Idylliske, det Livsglade, er her efterhaanden gaaet over, snart til et mildt Sværmeri, snart til en alvorlig, stundom endog mørk, skjønt noget i Baggrunden trædende, Grundtone, hvorved han nærmer sig til Elegien og Balladen. Forunden hans sidste og fortrinligste Arbeide „Hjortens Flugt", fortjener særskilt at udhæves de ovennævnte Smaadigte og hans Situationsmalerier, livlige Naturstudier, og kunstfærdigt udførte Genrebilleder, fulde af Skjælmeri, hvor hans Herredømme over Sproget viser sig i sit Mesterskab, og hvor selv en vis Ugeneerthed klæder ham fortræffeligt.

Syden har indvirket stærkt paa ham; men den har kun gjort hans Poesie rigere, uden at berøve den sin Eiendommelighed, og Christian Winther hører derfor til vore sande originale og nationale Digtere, til de Faa, der med Rette kunne siges, „at have udvidet den danske Poesie."

(Efter „dansk Pantheon", med nogle Tilføielser.)

Upsala.

Navnet Upsala, som i disse Dage igjen er paa Alles Læber, idet vore Ønsker og Tanker følger Studenterne paa deres glade Tog derhen, er ligefra de ældste Tider af Betydning i Sveriges Historie. Snorre siger: „Frey byggede i Upsala et stort Gudehuus og lagde derunder al sin Eiendom." Dette Upsala er imidlertid ikke det samme som det nuværende, der ligger omtrent en halv Miil sydligere og benævnedes Aros eller Øster-Aros og som betragtedes som en Havn for Gamle-Upsala. Her landede Olaf den Hellige med sine Skibe og sendte herfra sine Bud til Svogeren Kong Anund, som da holdt Hof i Gamle-Upsala.

Ved Christendommens Indførelse tabte imidlertid Gamle-Upsala sin Glands. Residentsen flyttedes til Øster-Aros, som snart tiltog paa Gamle-Upsalas Bekostning. Hoffets Flytning foregik under Erik den Helliges Regjering i Midten af det 12te Aarhundrede. Navnet Upsala fik Øster-Aros imidlertid først i Slutningen af det 13de Aarhundrede, efterat en Bulle af Pave Alexander den 4de havde tilladt Erkebispesædets Flytning dertil fra Gamle-Upsala, hvor det forhen havde været.

Upsala ligger paa en stor, frugtbar Slette ved Sala- eller Fyrisån som en Milsvei nedenfor falder ud i Mælaren. Ved denne Elv deles Byen i tvende Dele, den egentlige Stad og Fjerdingen, hvor Kirkerne og de saakaldte Akademihuus ere beliggende. Over Fyrisån føre fire Broer, hvoraf en nylig opført af Jern ligger tæt ovenfor et Vandfald, der driver den saakaldte academiske Kværn, den eneste Mølle i Upsala, og af hvilken Universitetet har gode Indkomster.

Upsala har to Kirker, Domkirken og Hellig-Trefoldighedskirken.

Den første af disse regnes til et af den gothiske Bygningskunsts Mesterværker, og er endog af en Kjender, Professor Schubert, kaldt „den største og skjønneste i det evangeliske Norden", hvad der dog vel er tvivlsomt.

„Forhen strakte over Hovedfacaden tvende høie og skjønne Taarne i gjennembrudt Arbeide sine Spire mod Himlen. Midt over Korshvælvet stod et tredie i samme lette luftige Stil, og over Midtskibet og Sidegangerne hævede sig flere smaa Taarnspidser. I denne Kirke, ligesom overhovedet i den gothiske Bygningskonst laa der noget symbolsk. Ligesom det Hele var anlagt i Form af det hellige Kors, skulde efter Kunstens fromme Mening, Korset med sin Runding og sine Spidser betyde Frelserens Tornekrone, begge Taarnene over Kirkens venstre Gavl, de ved Korsets Fod grædende Kvinder og de mange Smaataarne de Frommes mod Himlen stigende Bønner. Men alle disse Symboler ere nu forsvundne i Luerne." Efter den store Ildebrand 1702 er der istedetfor de nedstyrtede gamle Taarne opført et Par i og for sig ret smukke, men til Kirkens hele Karakteer lidet passende Taarne, der vidne om Architecturens daværende lave Stilling.

Domkirkens Opførelse blev paabegyndt Aar 1281, da der blev afsluttet en Contract med en Bygmester Estienne de Bonneuill i Paris om at opføre den efter samme Plan som Notre-Damekirken. Først efter halvandet Hundrede Aars Forløb blev den imidlertid fuldendt, og høitidelig indviet 3die Pintsedag 1435 til St. Laurentii, St. Eriks og St. Olafs Ære. Kirkens Indre er overordentlig skjønt, storartet og opløsende. I Skibet og Koret har den 24 fritstaaende Piller, der danne tre Rader Hvælvinger. Bredden af den mellemste Gang er 16 Alen mellem Pillerne, medens Sidegangene ere 8 Alen brede. I Koret staaer Høialteret, i Skibet Prædikestolen og ved Indgangen Døbefonten.

Blandt denne Kirkes Mærkværdigheder fortjener at nævnes det Gustavianske Gravkor, hvor Gustav den 1ste Wasa hviler med sine tre Gemalinder. Johan den 3die har her ladet opreise et prægtigt Marmormonument, hvor Gustav sees afbildet med sine to Dronninger. Den tredie, Catharina Stenbock, var dengang endnu ikke død. Hun var 19 Aar gammel bleven gift med Gustav og overlevede ham 62 Aar. — Væggene i det Gustavianske Gravkor ere prydede med fortræffelige Frescomalerier af Professor Sandberg, der forestille mærkelige Begivenheder af Gustav Wasas Liv.

Fremdeles kunne mærkes Sturernes og Bannérernes Gravkor. I det første hviler Sten Svantesen Sture, som Erik den 14de hædrede med en af ham selv forfattet Gravskrift i svenske Vers. To Aar efter (1567) dræbte den samme Konge med egen Haand Broderen Nils Sture, der uskyldigen var fængslet af ham som Landsforræder.

I Bannérernes Gravkor findes Linnées Monument, et simpelt men smagfuldt udarbeidet Alter af Porfyr med latinsk Inskription. Desuden findes her Gravkor tilhørende de mest berømte og fornemme af Sveriges Familier som Oxenstjerna, Stenbock, de Geer o. m. fl.

Alteret, indviet 1731, er prydet med Billeder af Træ og Gips i italiensk Stiil. Det fremstiller Korsfæstelsen og nedenunder, i et skjønt Basrelief, den hellige Nadvere.

I Kirkens Sacristi opbevares Sølv og Kostbarheder af betydelig Værdi, saaledes en Guldkalk henved en halv Alen høi besat med Perler og Ædelstene, erobret i Trediveaarskrigen, endvidere et forgyldt Sølvkors med en Splint af Christi Kors, foræret til Kirken af Pave Alexander den 3die Aar 1160 o. m.

I Klædekammeret seer man en Mængde Bispeklæder fra den katholske Tid, Erkebispens Skrud og en Mængde Sager af større eller mindre historisk Mærkværdighed, som t. Ex. Dronning Christinas Tøfler, den Bryuesten som Kong Albrecht af Meklenburg sendte Dronning Margaretha til at slibe Synaale paa og Levningerne af den Fane (en Særk) som han fik til Gjenforæring, Scta. Britas Forklæde og Naalepude, Carl den 12tes sølvbeslagne Bibel og den ulykkelige Nils Stures Klæder, som han var iført, da han blev myrdet af Erik den 14de. I Hatten sidder endnu fæstet en liden broget Silkevante, som tilhørte hans Elskerinde. Ligeledes har man et gammelt Træbillede, der forevises som Guden Thor.

Den anden Kirke i Upsala er Hellig-Trefoldighedskirken, der skal være opført af Olaf Skotkonning. I denne Kirke forrettede Erik den Hellige sin sidste Andagt. Han hørte Messen tilende og gik saa mod Fienden, den danske Prinds Henrik Magnussen, Sønnesønssøn af Svend Estridsen, men blev slagen og dræbt. Paa det Sted, hvor hans Hoved afhuggedes, udvældede en Kilde, som endnu kaldes St. Eriks Kilde og ligger ikke langt fra den akademiske Kværn.

Christian Winther.

Mellem begge Kirkerne ligger Kathedralskolen, som er bleven rigelig begavet af Carl Johan.

Forunden disse Bygninger kunne mærkes Erkebispens Palads, Konsistoriihuset og det Gustavianske Lærehuus, hvor Bibliotheket forhen var, og som efter dets Flytning er indrettet til Museum.

Bibliotheket blev i 1841 flyttet til den nye af Carl Johan til Gustav Adolfs Minde opbyggede prægtige og storartede Bygning Carolina rediviva, som blev paabegyndt i 1819. Carolina rediviva er opført i en let og smagfuld Stiil og har en meget heldig Beliggenhed. Façadens Længde er 128 Alen og Høiden 48 Alen. Bagenfor samme er anlagt en Park, som med sine Lysthuse og tætte Alleer byde de Spadserende en vederkvægende Skygge.

Ved Siden af denne Park ligger den botaniske Have, der efter den berømte Thunbergs (Linnées Eftermand) Ønske blev anlagt af Gustav den 3die, som selv i Aaret 1787 lagde Grundstenen til den nye Bygning, der imidlertid først den 25de Mai 1807 paa Linées hundredeaarige Fødselsdag blev indviet. Her findes den store Botanikers Byste af Byström; Sergell, Sveriges største Billedhugger, har besynderlig nok ikke bragt sin berømte Landsmands Træk til Efterverdenen.

Endnu høiere end Bibliotheksbygningen ligger Slottet, der for en Deel nu er i Ruiner. Grundvolden til dette blev lagt af Gustav Wasa Aar 1548, men det blev først fuldendt under Gustap Adolf. Det er opført i en simpel men storartet Stil og prydet med to Taarne. For en Deel benyttes det nu til Bolig for Landshøvdingen og for en Deel til Magasin.

Gamle Nyheder.

Mange ville synes, at der i denne Overskrift ligger en ligesaa stor Modsigelse, som om En vilde sige „en hæslig Skjønhed," „en fattig Rigmand," osv. Jeg mener nei. I Videnskabernes Verden behøver ikke Noget at være hendt igaar eller idag, for at være „nyt." Enhver Ting, hvis Mærkelighed Døgnet ikke tager med sig, vedbliver at være nye, indtil Folk lærer den at kjende, det vil, efter Nutidens Maade at udbrede Kjendskab til Alt paa, i Regelen sige: indtil den optegnes og trykkes. Optegnelsen af en Ting er ikke nok til at forælde den, det vil sige, til at gjøre et større Antal Mennesker bekjendte dermed; thi der er saameget opbevaret i Haandskrift, og deriblandt saameget uvæsentligt, at de enkelte Optegnelser om en vigtig Ting gaa tabte i Massen af det Uvæsentlige, og saaledes kan et Haandskrift med betydningsfulde Oplysninger gjerne blive liggende Aarhundreder, uden at Nogen kommer til at benytte det; — først naar Noget er prentet og paa et saadant Sted, at idetmindste Enkelte kunne falde paa at søge det, er det berøvet Adkomsten til at gjælde for Nyt. Vi, som trykke saameget, gjøre saaledes forholdsviis lidet Nyt for vore Efterkommere, i Forhold til hvad Forfædrene gjorde for os. Maaskee ville dog vore nærmeste Efterkommere gjøre Noget for vore fjernere. De ville nemlig antagelsesviis forøge Massen af det Trykte med saameget Uvæsentligt, at hvad der burde gjemmes og erindres, deri gaar tabt, næsten ligesom ved Manuskripterne. Vi ere allerede komne saavidt, at Nitiendedele af hvad der trykkes Intet indeholder, der er værdt at opsøge i Fremtiden. Og den Tiendedeel, hvor Noget kan søges, er for en stor Deel af det Slags, at Ingen falder paa at søge Noget deriblandt, og der vil da med Tiden kunne fremhentes lige saa ukjendte eller nye Oplysninger, som af Haandskrifterne nuomstunder.

Mange Ting blive ligesom nyere ved Ælden. Dette gjælder hvad Samtiden ikke har formaaet at anerkjende og vurdere, men som først ved sammenstødende Omstændigheders Forklaring og ved Erfaringens Anbefaling kunne komme til sin Ret. Opdagelser, der ere blevne miskjendte eller skudte tilside, ville være Exempel derpaa.

Med en saadan Betragtning for Øie af hvad der er nyt eller gammelt har jeg troet i dette Blad at kunne meddele enkelte hidtil utrykte Smaastykker, indeholdende Oplysninger, som altid kunne være værd at kjende. Jeg vil ingen tørre Aktstykker aftrykke, men kun tage, hvad der ved Indhold eller Fremstilling har Interesse nok til at kunne læses af Folk i Almindelighed, altsaa ikke blot af Videnskabsmænd eller Historiegranskere. At disse ikke desmindre ville finde Noget for sig, tør jeg haabe. Thi min Agt skal være den, at tage slige Stykker, der kunne oplyse Folkets Tilstand og Forhold, Sæder, Skikke og Tænkemaade i den lange Tid, da vort Fædreland ingen politisk Historie havde.

De første Stykker tages af en i Rigsarkivet opbevaret Protokol angaaende den nordlandske Præstehistorie. Den bestaar

meest af Optegnelser fra forskjellige Præster om deres Formænd og deres Kald. Disse Optegnelser synes omtr. 1759 at være afgivne til Biskop Gunnerus, der formodentlig har opfordret sine Præster til at yde ham Bidrag til en Præstehistorie. Forsaavidt have Mange taget Ordet „Præstehistorie" i en ganske særegen Betydning, nemlig som Skrøner om Præster, hvilket noksom fremgaar af Optegnelserne. Men derved have disse for os faaet en Interesse, som de ellers ikke vilde havt, da de oplyse mange udenfor Sagen liggende høist kuriøse Omstændigheder. Foruden hine Optegnelser indeholder den omtalte Protokol ogsaa en heel Deel gamle Kaldsbreve og en Samling Digte af Peder Dass, deels paa Latin, deels paa Norsk m. m. Af disse Digte ere vel flere trykte (deels i de Høpfnerske Samlinger af smukke danske Vers, indtil 1728), men Haandskrifterne have derfor endnu større Interesse, end om Digtene vare utrykte, da man nu kan see, hvor skammeligt de danske Udgivere have mishandlet Digterens Text, idet de have ombyttet den djærve Nordlandssangers norske Ord og Udtryk, som de ikke forstode, med meningsløse danske. Dog, herom vil en anden Forfatter maaskee snart oplyse. Jeg skal derfor ikke dvæle mere derved, men gaa over til Meddelelsen af de prosaiske Stykker, nemlig om det gamle Præstegjæld

Torsken.

Torsken har i de ældste Tider baade været mere beboet, saa og et langt større Fiskested, end den nu omstunder er, og man kan næsten sige, at dens Periodus fatalis er nu forhaanden: hvad især Fiskeriet angaar, da i den Sted at her i de gamle Tider har været fisket nogle 100 Baade og deres Fiske-Avl er bleven afhentet med 6 a 7 Jægter fra Helgeland, da er den nu Aar efter Aar bleven saa forarmet, at her neppe kommer 6 a 7 Baade for at fiske. Da og Præsten paa Stedet i forrige Tider havde god Fordeel af den saakaldede Fjærfisk, som de Fremmede pleier give, og maaskee vel kunde naae 100 Voger og vel flere, da har jeg derimod i denne afvigte Vinter ikke naaet 100 Fisk. Stedet har ellers sit Navn af et høit Fjeld, som det ligger ved, paa hvis høieste Spidse her stod en meget stor Fløie; Stangen har staaet hidtil, men Fløien skal være nedblæst i det saakaldede Skade-Værs Aar 1726. Den er bekostet af en rig Borger og Jægt-Skipper, som har boet her i Fjorden, hvilken har givet nogle Vovehalse en Tønde Brændeviin og noget Øl for at opsætte den, paa det han kunde rette sig efter hvad Vinden var. Jeg har selv været paa den øverste Høide af Fjeldet; men at komme derud hvor Stangen staar, er aldeles umuligt, siden Bjerget Tid efter anden er faldet ud. Fremdeles paa Veien mellem Torsken og Grøllefjord sees i Bjerget nedre ved Søen et stort og dybt Hul i Skikkelse af en Øse, hvorfor det ogsaa kaldes Øsen og Bjerget Øsebjerget. I dette Hul er ellers passeret noget Mærkeligt; nemlig nogle, som roede sammen paa en Baad, havde fundet et dødt Menneske paa Søen. Dette havde de trukket op i den saakaldede Øse og skaaret Agn deraf til at fiske med. De vare derpaa meget lykkelige, saa at naar Andre ikke kjendte Fisk, saa droge de Baaden fuld. Alle forundrede sig herover; men Ingen vidste Aarsagen. Engang har de dog selv røbet sig; thi da de sade i godt Lag og drak tilsammen, opmuntrede da den Ene den Anden til at drikke med disse Ord: Drik kun lystig, Manden i Øsen skal betale. De havde maaske endda ikke kunnet overbevises, dersom ikke en blind Mand, som ogsaa roede med, og som var uvidende om den Handel, havde bevidnet, at førend de drog ud at fiske, vare de alletider oppe paa et vist Sted og havde noget med sig; men hvad det var, kunde han ikke vide. De bleve derpaa haardeligen straffede; thi de bleve levende opbrændte, og Stedet skal endnu være kjendeligt deraf, at der intet Græs voxer. Her i Landet maa og overalt have været en streng Justits, hvorpaa dette kan tjene til Beviis:

Noget bedre henimod Grøllefjorden sees en Steenhob med et Træ opreist imellem Stenene, hvorom berettes, at der skal ligge nogle Drenge, som blev stenet ihjæl alene fordi de havde drevet Modtvillighed ved at binde levende Fiske sammen og lade dem gaae i Søen.

Længere hen i Bygden ved en Gaard, Giske kaldet, ligger et saare høit Bjerg, som kaldes Qvænen, hvorom fortælles denne

Upsala Domkirke.

Fabel, at der skal sidde en Qvæn (derved forstaaes svenske Bønder, som er bosat her i Landet), hvilken blev forvandlet til Steen, fordi han havde foretaget sig at ville flytte Senjen fra Indlandet og Solen i det Samme havde begyndt at skinne paa ham. Jeg har talt med en Fin, som tillige med sin Nabo har været deroppe, hvilken forsikrede, at der sees en menneskelig Gestalt ved hendes Fødder, Hoved, Næse etc., men at det begyndte at spøge for dem, jo nærmere de kom derhen. Han beretter ellers, at nær derved er et Vand, der er hvidt ligesom Melk. At der ellers ikke maa fattes vaa Metaller i Bjergene, kan jeg selv bevidne; thi jeg har mærket, at mange store Stene, som ligger ved Søen, og som er faldet ud af Bjergene, ere meget grønne udaf Ejr; især ligger der en stor sort Steen ved Foden af det her vel bekjendte og fameuse Kjærling-Bjerg, hvilket stikker langt ud i Havet og er forfærdelig skarp at fare forbi og kaldes saa, fordi en Kjærlings Lignelse af Steen staar paa den øverste Spidse. Denne Steen er ei alene meget grøn af Ejr, som tydelig kan sees, men der er og en hvid Aader en Haand bred langs hen igjennem Stenen. Jeg har mange Gange tænkt at ville fare derop, for at undersøge det; men det har hidtil ei kunnet lade sig gjøre; thi deels er det et for land (?) og Søen er der sjelden eller aldrig saa stille, deels troer jeg og, at den næsten vil blive inaccessible. Ved en Gaard kaldet Balsvig skal der og være et Sølvbjerg: nogle Stuffer skal deraf være ført til Throndhjem og baade Bægere og Skeer deraf være forarbeidede. Om det er Sandhed maa Gud vide. De, som nu boer der, kan ingen Efterretning give derom.

Præsterne skal eftersom gamle Folk berette have fulgt saaledes efter hverandre: 1) Hr. Jens Aarhus. 2) Hr. Hans Olsen. 3) Hr. Lars. 4) Hr. Johan Jul. 5) Hr. Svend Peller. 6) Hr. Jacob Kræfting. 7) Hr. Elling Rosted. Den første har været en pudsig Mand. Det bekjendte Ordsprog: I Torskal du ha' det, er kommet fra ham; thi da han skulde læse op en Forordning om Skat af Vogner, da sluttede han den med disse Ord: I Torsken skal Du ha' det, Christian! Men meget gudelig Præst maa han vel heller ikke have været; thi der siges for Vist, at han en Løverdag havde gaaet langs igjennem Været, som hans Sædvane var, hvor han da fik høre, at en fremmed Fisker, som her kaldes Vaar-Fælder, beklagede sig at han havde mist sin Skindfæld; hvorpaa han næste Søndag lyste saaledes af Prædikestolen: Gives Menigheden tilkjende, at en Vaarfæld har mist sin Skindfæld, Fanden tage baade den, som misted, og den, som tog! ikke at tale om flere deslige . . . . som fortælles om ham. Han ligger begraven her paa Kirkegaarden under en hvid Ligsteen og var han en Aarhusienser.

Med den næstfølgende skal det og have havt en underlig Beskaffenhed. Han skal have havt meget med Djævelen at bestille, som ofte aabenbarede sig synlig for ham og kunde han ikke have Ro for ham Dag eller Nat, saasom han, sicredere fas est, nedrev om Natten ei alene Bord og Stole, men og undertiden Kakkelovnen i det Værelse, hvor han hvilede. Der er endnu Børn forhaanden efter ham, vid. nogle Bønder i Thronæs Menighed.

Om den Tredie af de Foranførte vides Intet, uden at han var her meget kort; thi han døde 1 Aars Tid efter han var kommet.

I Hr. Johan Juls Tid florerede Fiskerierne, hvorfor han og var en bemidlet Mand; men derhos tillægges ham Gjerrigheds Last, saasom han skal have paalyst, at de ei alene maatte betænke ham med Penge paa Alteret, men og hans Kone med Madvarer til Kjøkkenet. Han ligger nok her begravet tilligemed hans Kone. Dette er ellers at agte, at uagtet hans Velstand, er hans Enke og Børn geraadet i yderste Armod og Fattigdom.

Hr. Peller levede og døde i yderlig Fattigdom og Uselhed, og de, som kan erindre ham, forsikre, at han døde af Sult, da dog Kaldet den Tid ikke var saa slet. Hans Dødsmaade var saadan: Han skulde gaae fra det ene Huus til det andet, men var saa afmægtig af Sult, at han ikke kunde komme afsted, men faldt og slog sig tildøde. Hans Kone gives Skylden til deres Armod, saasom hun var en slet Øconom og efter hendes Mands Dod maatte hun nære sig ved at arbeide for Andre, ja endog passe deres Kreaturer. Om Hr. Peller mærker man endnu hos Folk den Overtro, at ingen Præst var hans Lige i at hjælpe tilrette affindige og anfægtede Mennesker, til hvilket at udrette han ofte blev hentet fra langt fraliggende Steder.

Hr. Krefting var en meget from og stille Mand, der her paa Stedet havde den samme Skjæbne, som Loth i Sodoma; thi han blev baade truet og forfulgt af dette onde Folk, alene fordi han med Sagtmodighed raadede dem fra Drukkenskab og

andre Laster. I andre Tilfælde sled han hellerikke altfor godt; thi han var ugift, og selv var han en slet Økonom, som plat ikke forstod sig paa noget Verdsligt. Sed satis de his.

Norske Sange fra Upsalatoget*).

Paa Østersøen, efterat man har været søsyg, og er saavidt restitueret, at man kan hæve sin Stemme.

Mel. I gamle Svealand.

Nu standsed' Gyngehestens Gang,
nu puster den i Ro og Mag;
nu taaler vi at høre Sang,
og Kvalmen sagtner for idag.
Nu ser vi da, min Sjæl, Ingen
saa bleg som Kalk,
som synger over Rælingen
sin Viking'balk.
:,: Nu Vikingen er rask og fix
og modig als wie nix. :,:

Det er i Grunden ganske stolt
at ligge her i Østersalt;
de Kvaler, Bølgen har forvoldt,
dem faar vi redelig betalt.
Naar Madlysten forlader os
og Gyngen gaar,
i Haabets Strøm vi bader os,
og snart vi naar
:,: det tørre Land, hvor Alle spaa,
et vældigt Slag skal staa. :,:

Saa smil, hver døsig Debutant,
naar Vinden barsk dig piber ud;
du er jo Viking, ikke sandt?
Jo vist, en Viking høi og prud.
Saa gaa da ej med krummet Ryg,
saa mat og lad;
vær evig munter, grumme tryg
og mægtig glad; —
:,: og syng en Sang, men, hører du?
begynd den ej med U! :,:

I gamle gode Svealand
et Hav af Banko venter alt;
du neppe kommen er paa Strand,
før du tilsøs igjen blir kaldt.
Hvad, kvalmer det? — Fy skamme dig,
er du en Mand?
Al Ulykke skal ramme dig,
om du i Land
:,: begynder paa den samme Vis
som her ved mindste Brts. :,:

— ? —

De norske Studenters Sang til Kong Oscar.

Vor Drot! De Norske hilse Dig!
Du vil vor Røst fornemme —
Er den end lidet fuld og rig,
Den er dog Hjertets Stemme.
Du hørte den saa mangen Gang
Naar den blandt Norges Fjelde klang —
Vi veed det vist, den norske Sang
Du kan ret aldrig glemme!

Til Dig fra Norges Sommerstund
Den nu en Duft kan bære,
Fra Oscarshal, fra Bygdøs Lund,
Fra dine Steder kjære.
Ak, der er nu din Park saa skjøn!
Der blomstrer Hyg, der dufter Løn,
Der vandrer nu din elskte Søn
Alt med sin Hjertenskjære.

Vi hilse dig i Svea Land,
I Broders Favn saa gjerne!
Her nu vi grant fornemme kan
Vi er' ei i det Fjerne:
Her kjende vi jo Nordens Skik,
Vi faae Norrænamaalets Drik,
Vi see her i Dit Faderblik
Vor fælles Ledestjerne.

Og her Din Viv, vor Dronning huld,
Hos Dig vi kan gjenfinde,
Saa moderøm, saa yndefuld,
Den Nordens første Kvinde.
Vi see, her favnes Du af Dem,
Som bygge Mandens rette Hjem, —
Men Norge ogsaa eier dem —
Det er vort bedste Minde.

Gud signe Dig da, elskte Drot!
I hvor Du end maa stande,
Paa Stockholms stolte Kongeslot.
Paa Norges Klippestrande! —
Du Norden i dit Hjerte bær',
Du er vor Tanke altid nær —
Gud signe Dig, vor Fader kjær,
I dine Tvillinglande!

A. Munch.

Hilsen i Upsala.

Upsalenser! Norge hilser Eder!
Tak for sidste Gang!
Der, hvor Akersdalen sig udbreder,
Lød da Eders Sang.
Aldrig glemte vi de skjønne Dage
Da vi Eder saae,
Savnet siden i vort Hjerte laae,
Blev saa stærkt, at hid det kunde drage.

Ud paa Havet fra de norske Fjelde
Glad vor Skare drog.
Ganger Rolf selv førte os med Vælde
Paa det Vikingstog.
Syngende vi stevned over Vove,
Tog fra Danmarks Bred,
Tog fra Skaanes Vang de Brødre med
For til Sverigs Hjerte os at vove.

Snart vi trængte gjennem Mindets Taage
Ind i Svea Land,
Saae de store Kongeskygger vaage
Hist ved Mælarstrand,
Hilste Fremtids unge Morgenrøde
Som bag Høien staaer,
Mærked', hvor med os for Nordens Vaar
Broderfolkets varme Hjerter gløde.

Nu vi samles da i Mødestunden
Her ved Fyris-Aa!
Oldtids Røster gjennem Odinslunden
Over os nu gaae.
Sælsomt grebne maa vi nu vel sande
Her en hellig Grund!
Her, paa Guders Høi, i viet Stund
Skal vort Nords Fostbroderlag nu stande!

A. Munch.

For den svenske Kvinde.

Fra Fjeldet vi drog over skummende Sø
Ti. Sverig, at gjæste vor Frænde;
Men lønligt vi tænkte paa Sveriges Mø,
At vinde os Smilet fra hende;
Af Sagnet og Sangen vi kjendte
Dalkullen, den deilige Jente.

Vi tegned et Billed i Skjønhedens Pragt
Og gjemte det dybt i vort Minde;
Men nu — som en Stjerne for Dagmoders Magt
Det svandt for den levende Kvinde;
Af Alt, hvad du eier, o Frænde!
Dit Bedste du eier i Hende.

Hid fløi vi saa lette som Fugle i Sky
Og slog med de brusende Vinger;
Nu drage vi bundne som Fanger af By,
Og Lænken om Barmen os tvinger;
Dog høres ei Suk eller Klage:
Vi veed nu, vi komme tilbage.

Imens vil vi drømme om Alt, hvad vi saae
Af Smukt ved de hellige Høie,
Men først dog og sidst om de Perler, der laae
I Dybet af Kvindernes Øie;
Og bredfuldt i Hjemmet vi drikke
Paa Mindet om „Dalenes Flikke."

P. A. Jensen.

Christiania-Studenternes Farvel til Upsala.

Festsolen blegner, Afskedens Stund
skygger vemodigt de Glade,
Blomsten, der steg over minderig Bund,
sænker de duftende Blade:
men for dens Frø kan Hjerternes Grund
sig oplade.

Brødrenes Hjerter svulmede her,
blomstred hverandre imøde,
Samlivets Spire, bedugget og skjer,
skal i Fornyelse gløde;
Afskedens Dug Velsignelsen bær
for vor Grøde.

Atter gaaer Valas varslende Ord
vidt over Fjeldet og Fjorden:
Hjerternes Vaar skal i Mindernes Spor
vidne for Himlen og Jorden,
vidne om Idevoldenes Flor
i vort Norden.

Venner i Upsal! Længsler og Savn
følge de festlige Dage;
o, men vort Haab i Erindringens Favn
hviler som Idun hos Brage.
Sødt vil vi der, i vort Broderskabs Navn,
se tilbage.

J. S. Welhaven.

*) I næste Nummer af Bladet vil en Beretning om dette Studentertog blive leveret.

Blandinger.

Mærkelig Operation.

En ung Irlænder ved Navn Patrick Haggarty kjasede nylig med nogle unge Piger, og da han havde faaet sin Arm om den enes Liv, trykkede han hende til sig for at kysse hende. Uheldigvis havde Pigen en stor Naal i sit Tørklæde, og denne kom til at sidde saa uheldig, at Haggarty trykkede den ind i Brystet, hvor den knækkede, saa at omtrent en Tomme af den blev siddende i Hjertemusklerne. Haggarty besvimede og bragtes til Hospitalet, hvor man strax besluttede sig til en Operation for at forhindre Inflammation i Hjertet, hvilket vilde have havt hans Død til uundgaaelig Følge. Dr. Green gjennemskar derfor Ydermusklerne paa Brystets venstre Side, og da han havde blottet Hjertets Overflade, opdagede han Stumpen af Naalen, der ragede lidt frem og derpaa toges ud med en Tang. Operationen lykkedes fuldstændig, og skjønt ikke uden Fare er Haggarty dog i betydelig Bedring.

Gammel Adel.

En tydsk Reisende besøgte nylig Kathedralkirken i Burgos en af de smukkeste i hele Spanien. Da han traadte ind i Kirken spillede Orglet en Ecossaise, og til sin Forundring hørte den Reisende, at denne Art Musik var meget almindelig i Kirkerne. Det var nu imidlertid ikke det, vi skulde fortælle, men som den Reisende besaae de forskjellige Kapeller og Gravsteder, faldt hans Øie paa et støvet Vaabenskjold, omgivet af følgende Linier: „Førend Gud blev Gud, bestod allerede det adelige Huus Velascos!" See, det kan man kalde gammel Adel!

Norge.

Christiania. I Juni Maaned have 27 Kandidater absolveret Examen philosophicum, nemlig 2 med Hovedkarakteren Laud. præ cæt. (W. S. Dahl og J. C. F. B. Mowinckel), 14 med Laud., 9 med Haud illaud. og 2 med Non cont.

— Ved det den 16de Juni afholdte Storthingsvalg for Smaalenenes Amt udkaaredes til Repræsentanter: 1) Gaardbruger O. P. Viig, 2) Amtmand C. Sibbern, 3) Gaardbr. L. A. Humlekjær og 4) Gaardbr. Z. S. Søtland; til Suppleanter: 1) Gaardbr. G. E. Eng, 2) Sognepræst M. Hannestad, 3) Gaardbr. T. O. Lund og 4) Sognepræst P. F. Bassøe. Samme Dag valgtes til Repræsentanter for Akershus Amt: 1) Bankadministrator og Jernbanedirektør A. B. Stabell, 2) Gaardbr. O. C. Valstad, 3) Gaardbr. J. H. Hoelstad og 4) Sorenskriver R. R. Borchsenius; til Suppleanter: 1) Sognepræst L. W. Schønheyder, 2) Gaardbr. H. H. Grimelund, 3) Baron, Verkseier H. Wedel-Jarlsberg og 4) Prokurator J. D. Fürst. For Christians Amt ere valgte til Repræsentanter: 1) Lensmand A. Baggerud, 2) Gaardbr. O. Hammerstad, 3) Kand. jur. og konst. Foged H. Th. Meinich og 4) Gaardbr. A. Lysgaard; til Suppleanter: 1) Kirkesanger O. Brandt, 2) Gaardbr. J. S. Vaaler, 3) Provst N. C. Nissen og 4) Sognepræst N. F. J. Aars. For Hedemarkens Amt ere valgte til Repræsentanter: 1) Sognepræst H. L. Bergh, 2) Gaardbr. K. H. Arneberg, 3) Prokurator M. H. Kildal og 4) Kirkesanger J. Diset; til Suppleanter: 1) Gaardbr. T. P. Trøften, 2) Gaardbr. A. E. Mælum, 3) Overretssagfører Sivert Strøm og 4) Kand. jur. N. Astrup.

— I Tidsrummet fra 1ste Oktober 1855 til 30te April 1856 har Brændeviinstilvirkningen af 35 Brænderier udgjort 9,210,479 Potter Brændeviin af 50 pCt. Alkoholstyrke, hvorfor Afgiften, beregnet efter 8 ß pr. Pot udgjør 614,031 Spd. 112 ß.

— H. K. Høihed Vicekongen overrakte den 18de Juni til de norske Udstillere de Medailler og Vidnesbyrd for mentions honorables, som vare blevne dem tilkjendte ved Udstillingen i Paris.

— Ved kgl. Resol. af 5te Juni er det bestemt, at Kvinesdals Sognekald under Listers Provsti bekjendtgjøres ledigt med Forpligtelse for den vordende Sognepræst til blandt Andet at finde sig i, at Fjotlands Annexsogn fraskilles Kaldet for at udgjøre et eget Sognekald, hvortil endeel Gaarde i den nordlige Deel af Liknæs Hovedsogn muligens ville blive henlagte.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er det bestemt, at den søndre Del af Rendalens Alminding, hvorover Røraas Kobberverk har afstaaet sin Brugsret, bibeholdes som Statseiendom for at sættes under forstmæssig Drift.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er oprettet et 3die Bureauchefs-Embede under Indre-Depts. Expedition for Postvæsenet. Ligeledes er Bemyndigelse givet Indre-Dept. til at antage en Assistent ved Behandlingen af Sager vedkommende Dampskibsfarten med en Løn af indtil 720 Spd. aarlig.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er det overdraget til de norske Medlemmer af Jernbane-Direktionen i Forening med Ingenieur-Lieutenant J. Engelstad at føre Tilsyn med de Arbeider, som det endnu paaligger Entrepreneurerne at udføre, for at Anlægget den 1ste Septbr. 1859 kan afleveres som fuldstændig færdigt. Lieutenant Engelstads Godtgjørelse herfor er bestemt til 1000 Spd. aarlig.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er den Overlærer L. K. Daa forundte Tjenestefrihed forlænget til indeværende Aars Udgang.

— Under 5te Juni have følgende Udnævnelser fundet Sted: Statsraad H. S. Hagerup udnævnt til tillige at være Contreadmiral; Kand. theol. A. W. Schumann til Sognepræst til Lenvik i Tromsø Stift; ledig pers. Kapellan H. H. H. Daae til Sognepræst til Gildeskaal i Tromsø Stift; ledig pers. Kapellan W. A. Fegth til Sognepræst til Bejeren i Tromsø Stift; Kand. theol. Chr. Nygaard til Kateket i Mandal; Distriktslæge G. Chr. Brock til Distriktslæge i nordre Søndmøres Distrikt; Distriktslæge Chr. A. Stang til Distriktslæge i Stavanger Distrikt.

— Under s. D. ere Efterfølgende ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade: Provst i Vestre Borgesyssels Provsti J. N. Vogt fra Provsteembedet; Sognepræst til Skien G. A. Lammers med aarlig Pension 400 Spd. fra 1ste Januar næste Aar og saalænge dens Ophør ikke ved naadigst Resolution maatte blive bestemt; Minister ved det keiserlige østerrigske Hof, surnumerær Ritmester i Kavalleribrigaden F. H. A. F. Baron af Wedel-Jarlsberg fra Krigstjenesten.

— Under s. D. er Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen i Tønsberg, Bredo Thurmann meddelt Afsked i Naade fra sit Embede og fra 1ste August d. A. ansat som Konsulent i Skolevæsenets Anliggender under Kirke-Dept.

Frederikshald. Den i sin Menighed meget afholdte Sognepræst Kildal paa Id afgik ved Døden den 13de Juni, 52 Aar gammel.

Drammen. Grosserer, Ritmester Jacob Borch har ladet opføre en Bolig for 8 Familier af sine Arbeidere.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 26. Udkommer hver Løverdags Aften. 28de Juni. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Studentertoget.

Christiania — Kalmar.

Som næsten enhver mærkelig Begivenhed er dette Tog beskrevet af alle Dagblade endnu inden Ugebladene kunne komme til dermed. Det kunde saaledes synes lidet hensigtsmæssigt for disse at fare i deres Spor. Der er dog tvende Ting, som undskylder ogsaa den, der kommer bagefter, selv om det maatte være henimod den ubestemmelige Tid, at den officielle Festberetning udkommer. Den som skriver silde kan fortælle ædruligere og i Enkeltheder nøiagtigere end den, der giver sin Beretning under Festligheds-Berusningen, i Hui og Hast. Ogsaa vil han ved at samle alt det Oplevede i et Totalbillede kunne dømme klarere og billigere om hver Enkelthed deraf, end naar man skriver under Øieblikkets Stemning og lader denne, hvor løse dens Motiver end kunne være, give Fremstillingen den behagentlige Farve.

Slige Hensyn maa da ogsaa undskylde dette Forsøg, selv om jeg ikke maatte fyldestgjøre de Fordringer, hvortil de kunne berettige. Jeg har søgt at danne mig et Billede af den gjensidige Stemning under Samværet med vore „skandinaviske" Frænder, og tillige at uddrage enkelte Erfaringer og Resultater. Disse ere, kortelig fremsatte:

Svenskerne ere venligere og hjerteligere stemte mod os Nordmænd end vi troede, da vi droge ud paa vor Færd. Den Hjertelighed, hvormed vi ere blevne modtagne navnligen i Upsala, kan ikke antages fremkunstlet, medmindre man vilde finde nogen Rimelighed i, at et Folk, der ifølge sit fælles Slægtskab maa have sin Andeel af nordisk Aabenhed og Ligefremhed, skulde kunne spille den mest Trædske og Indfule i Verden. Men blot en Antagelse af Muligheden heraf vilde, saalænge Kjendsgjerninger mangle, være ligesaa krænkende for Svenskerne, som det var for os Nordmænd at see deres Avisskrivere betegne 4de Novemberfesten her i Christiania som en klogt beregnet politisk „Tilstelning" paa den unionelle Forligeligheds Alter.

Dengang toge vi Avisernes Ord for Udtryk af hele det svenske Folks Mening. Men vort Samvær med Svenskerne har lært os, at Aviserne have kun lidet at bestille med den bedre Deel af Folket og dens Meninger, uden forsaavidt de ved en længe fortsat Agitation mægte at vildlede og misstemme enkelte mindre Befæstede. Sveriges Avisskrivere ere maaskee mindre end mange andre Landes Forfatterstjerner, der ene straale af Sandhedskjærlighed, Uegennyttighed og Retfærdighedsfølelse. De ere megetmere Mænd, der have sine store Skrøbeligheder, blandt disse ogsaa Egennyttens, og derfor kunne de tiltrods for Billighed og Overbevisning være istand til at opmuddre Folkestemningen, for siden at fiske i de oprørte Vande. Vil man tage Hensyn til Journalpressen, maa man saaledes fremfor Alt ikke glemme, at der inden dens Laboratorium neppe findes en Eneste saa ukyndig i sin Næringsveis Kunstgreb, at han ikke veed, at man ved at slynge Tvedragtens og Skandalens Raketter ud blandt et fredeligt Publikum opnaar mere, end ved hvilkensomhelst større og ædle Midler.

Videre gjorde vi den Erfaring, at Norske og Svenske ere meget samstemmende Folkefærd — mere end Svenske og Danske eller endog Norske og Danske. Carl Ploug fortalte paa Odins Høi det Modsatte, idet han lod Forsamlingen vide, at Nordmændene saavel ved Sprog og Folkeiendommelighed som ved Regjeringsført og Institutioner stode Danskerne nærmere end Svenskerne. Men denne Læresætning slog ikke an; og uagtet den blev fremsat med oratorisk Tilspidsning, beregnet paa at henrive, optoges den dog med Taushedens stille Mishag. Derfor savnes den ogsaa i Plougs Tale, saaledes som denne findes trykt, ligervis som en anden overdreven Kraftsætning („det havde i 1848 kun kostet Kong Oscar et Ord, og Danmarks Krone havde været sat paa hans Hoved").

Hvad nu særskilt Sproget angaar, gjorde jeg den Erfaring, at det aldrig kostede de Svenske nogen Anstrængelse at forstaae os Nordmænd, men at de derimod ofte kom i Vildrede om Meningen af hvad de Danske sagde. Og neppe var der nogen af os, der ikke ligsaa let forstod de svenske, som de danske Kvinders og Borgeres Sprog. Det fik ikke hjælpe, at vi have fælles Skriftsprog med de Danske; thi naar disse komme til at snakke i Kongens Kjøbenhavn, kan Pokker samle Meningen. De simplere Kjøbenhavneres Forskjellighed i Sprog fra os Nordmænd fremgaar ogsaa tydeligt nok af den oftere gjorte Erfaring, at naar en Nordmand tiltaler kjøbenhavnske Opvartere eller Tjenere, tage disse ham for svensk og svare paa Svensk, forudsat at de kunne pludre Noget deraf.

Ligesaa stor som Overeensstemmelsen var imellem det svenske og norske Folk, ligesaa stor fandt jeg Ligheden mellem de Landes Natur, hvor disse Folk boe. Da vi seilede fra Dalarø opigjennem Mælaren, stege de skovbevoxede Klipper og Pynter frem saa norske, vilde, og hoitidsfulde, at jeg mere end eengang nærede en svag Formodning om, at vi under den forløbne Dags Taage vare komne tilbage til Norges Kyster.

Efterhaanden opdagede jeg dog fremmedartede Enkeltheder, der modsagde denne Formodning. Men jeg opgav derfor ikke Sammenligningen, og retsom en Islænder sagde jeg ved mig selv — jeg holder ikke af at sige mange Ting til Andre —: Her er dog rigtigt smukt; thi det er ligesom om jeg var i Norge.

Men da jeg kom tilbage til Norge, og saa Christianiafjordens Øer og Strande, da sagde jeg ikkedesmindre: Der er vel vakkert og norskt i Sverige, dog ikke som her. Og aldrig havde den norske Natur forekommet mig saa vakker og tiltalende som nu, da jeg havde været borte fra den — tænk: i fjorten Dage.

Dog, jeg er her kommen ind paa vor eensidige Forkjærlighed for vort Eget, paa vor Overseen af hvad Andres er, og mærkeligt nok er dette skeet just som jeg skulde til at fremhæve som et af vort Togs Resultater den fortjenstlige Henveiring af Eensidigheden og Selvgodheden, som derved fremmedes, idet ethvert Sted, hvor vi kom, med de historiske Minders Stemme, raabte os imøde: Her har været Folk før — og andre Karle end I.

Dog, selv om man fremfor alt Andet elsker sit Land og dets Skjønhed, kan man ligefuldt give hin Stemme Ret. Og det blev den da ogsaa givet. Vi vare seilede bort fra vor egen Smaalighed ligesaafuldt som fra vore „smaa Forholde." Vi kom alle saa langt, at vi mildest talt maatte sige som Bonden, da han havde reist en Miil: „Verden er vid". I Djurgårdens prægtige Natur, i den vældige stockholmske Børshal, i Slottenes glimrende Sale, i Upsalas „Trægaard", hvor hvert Blad ligesom ærbødighedsfuldt stræbte at nævne det Navn, hvis Ros i hele den lærde Verden aldrig kan blive noksom udtalt, her glemte vi at fremtage vort Nag og vor Tvist og vore smaae Særheder — thi vi bleve ligesom skyllede med i Strømmen af det Store blandt de Store. Først da vi naaede Digternes „Axelstad", hvor formodentlig et Vindstød havde tilført os en Snæv af god gammeldags Hjemligheds Duft, først da fandt vi os selv igjen. Jeg gjenkjendte mine Landsmænd saavel ude ved Kongens Taffel, hvor En under en Skaaltale gav et gammelt norskt Nag Luft i Pibning, som i det kongelige Theater, hvor Begeistringen over Fru Heibergs Spil foranledigede en Fremkaldelse med mere og mere klippesprængende norsk Raaben alt eftersom Kunstnerinden nølede med at vise sig, indtil en velvillig Dansk gjorde Ende paa det vilde Skrig ved lydelig at forkynde, at det kongelige Theaters Skuespillere kunde ifølge Lovene ikke komme frem. — I Sandhed, man maatte sige, at disse Theaterlove ere næsten grusomme, og ere de end ikke forderveligt for Theatrets Besætning, saa vare de i høi Grad uretfærdige mod os Nordmænd, idet de betoge os Anledning til ved en Kunstnerindes fortjente Fremkaldelse at udsone det skammelige Misbrug, vi have gjort af Raabets uoverlagte Kritik paa vore norske Theatre.

Foruden de angivne Erfaringer var der endnu mange andre at anføre; men disse maa gjemmes til senere hen, for at Indgangen til Begivenhederne, der skulle fremstilles, ikke skal vorde altfor lang.

Vor Færd begyndte Løverdagen den 7de Juni og endte Søndagen den 22de. Til Alt, hvad vi have oplevet, hørt og seet — og dette er mere end der ellers kan høres og sees i saa kort Tid — have vi kun ofret fjorten Dage af vort Liv. Ingen gives der, som anseer dem for tabte, men vel for de rigeste og uforglemmeligste, han har oplevet. Færden begyndte altsaa, som sagt, d. 7de. Klokken $7\frac{1}{2}$ om Aftenen samledes man paa Børssalen og gik derfra i Procession til Palæet, hvor man hilsede Kronprindsen og fra ham igjen medtog en Lykønskning paa Reisen. Ved Toldbodbryggen laa „Ganger-Rolf", det tingede, prægtige Skib, færdigt til Afreise, ventende med indestængt Damp. Da de Reisende vare samlede, steg Lektor Friis op paa Rælingen, lykønskede til Reisen og fremstillede i en længere Tale Togets Maal og Betydning. Men man kunde kun høre Talens første Halvdeel, da Dampen tudede i vilden Sky med den uimodstaaeligste kritiske Djærvhed: „Den Indgang blev for lang, af ve mit ene Knæ!" Tages Hensyn til Talens Gehalt, var denne Kritik baade uretfærdig og beklagelig; men den var ikke destomindre inappellabel. Og mange Gange under Festlighederne i Sverige, hvor Talerne begik det skammelige Misbrug af Ordet, ønskede jeg at have havt Ganger-Rolfs kritiserende Talemaaler ved Haanden. Hvor jeg da, stolt som Zeus med Lynet, skulde afskaaret de ærede Talere i deres selvbehagelige Bredde, hvilke ingen Barmhjertighed kjendte med Folks knappe Tid, der bedre kunde anvendes, end til at høre alskens oratoriske Omskrivninger paa almeenbekjendte Tanker. Men jeg maa ogsaa her til vore egne Taleres Ros bemærke, at jeg under det hele Tog aldrig vilde fundet Anledning til at anvende et saa frygteligt kritiskt Middel, da alle vare korte og bestemte og deres Optræden snarere for sjelden end for hyppig.

Klokken halv til lettede Ganger-Rolf Anker under Hurraraab fra Menneskemasserne paa Bryggerne og i Havnen liggende Skibe. Og nu begyndte man da snart at gjøre sig bekjendt med Skibets Bekvemmeligheder og de der truende Forbeddelser. Disse vidnede om megen Omtanke og Ordningstalent hos den ærede Bestyrelse. Baade Forrum og Agterrum vare forvandlede til Bosteder, med Spiseborde i Midten og dobbelte Rader Køier ved Siderne. Til denne Mængde af Køier havde man af Marinen faaet Sengklæder udlaante. Men hvor mange Sengesteder man end havde bygt over og ved Siden af hverandre, forslog Køiernes Antal dog ikke til stort mere end Halvparten af de 300 Reisende, og saaledes maatte To og To hver Nat skiftes om een Køie. Hvem der skulde være sammen var angivet ved Opslag. Ligeledes med hvem enhver skulde spise og til hvilken Spiseafdeling han hørte. Der var nemlig 3 saadanne Afdelinger, fordeelte paa 4 Steder, og paa hvert Sted til hver Afdeling hørte en egen „Spisemester", der ved Pibning kaldte sin Flok sammen, fordrev de Uvedkommende, som muligens indsnege sig, og paasaa, at man af Restaurateuren fik hvad man skulde have.

Enhver havde tillige sit bestemte Bagagerum. „Sager, der laa løse omkring hist eller her, arresteredes", og fordeeltes igjen siden til Eierne ifølge Navneopraab.

Klokken 6 skulde man forlade sine Køier. Da vækkedes man ved Trommeslag. For at Enhver kunde vide, hvad han havde at rette sig efter, var der udfærdiget etslags prentet Lov eller saakaldte „Regler ombord". Forbud eller Paalæg vare deri fremsatte i en Stiil, der var lovgivermæssig lige til sin Stivhed og distinkte Indviklethed.

Om det første Døgn af vor Reise er kun lidet at fortælle og ialfald Intet, der hører til vore behagelige Oplevelser. Da Skibet var kommet ud i det aabne Hav, fik det svær Søgang, og Følgen heraf var en almindelig Søsyge blandt de lidet søvante Reisende. Halvdelen af dem laa henover Dæk og Gulve, deels som halvdøde, deels forskrækkende selv, at de vare ganske døde, og først langt ud paa Søndagen fik man Patienterne saavidt, at de kunde reise sig af Gulvene eller krybe frem af Køierne. Der var da en stor Velsignelse af Personer, saa ynkværdige at see til, som om de gange frem af Gravene*). Men de Fleste forvandt snart Sygdommen og vare atter blevne vel lystige, da man Søndags Aften henimod Midnat nærmede sig Sjællands lovpriste, lave Kyster og fik Kronborgs Taarne i Sigte.

Skibet ankrede paa Helsingborgs Rhed, og her kom et Medlem af den danske Bestyrelse, W. Rode, ombord til os for at aftale om Sammentræffet med de Danske og Lundenserne.

Klokken 4 Mandags Morgen fortsatte „Ganger-Rolf" sin Reise og kom om 2—3 Timer til Malmø, hvor den skulde

*) Visselig havde man forudseet baade Søsygen og dens Ophør, og derfor forsynet sig med den i f. Nr. trykte Vise.

oppebie „Hekla", med Danskerne, og Lundenserne. „Hekla" viste sig snart og samtidigt kom Dampskibet „Malmø" med 120 lundensiske Studenter, hvoraf de 30 kom over til os tilligemed 35 Danske, medens de øvrige placeredes paa „Hekla". Efterat de tre Kommitteer havde været forsamlede paa Ganger-Rolf for at aftale Reiseplanen, fortsatte begge Skibe sin Fart, og „Ganger-Rolf", der, som man vil erindre af den her i Bladet givne Beskrivelse, er et meget hurtigseilende Skib, lod snart „Hekla" langt bagefter sig.

Veiret var smukt, og man holdt sig paa Dækket under Sang, Skjemt og Munterhed. Et til Reisens Behov sammensat Orchester overraskede her med dundrende Musik og satte rigtigt godt Humør i Folk. Da det led ud paa Eftermiddagen blev der Taage, og den Forsigtighed, Kapitainen derover fandt fornødent at iagttage, sinkede os saameget, at da vi Tirsdags Morgen fik Kalmar i Sigte, var „Hekla" ikke længere tilbage, end vi kunde see den fjernt i Havspeilet.

Da vi nærmede os Kalmar i den solklare Morgenstund, kom Dampskibet „Louise" os imøde med „Giger og klingende Spil", og Borgermesteren tilligemed nogle andre af Stadens Autoriteter satte ombord hos os og indbød til en Frokost. Vi fik som Mærker et hvidt Silkebaand, hvorpaa læstes „Calmar den 10de Juni 1856", foruden et Tal, som vi siden erfarede skulde tjene til Angivelse af hvilke Borde vi skulde spise ved. Dampskibet førte os iland. Paa Bryggerne var samlet en uhyre Menneskemasse, der jublede os imøde. Alt var festligt af Udseende, og de gode Kalmarboere mødte os med en Hjertelighed og Gjæstfrihed, som overgik det Bedste vi havde ventet os paa hele Toget. Vor Henrykkelse var saameget større, som det Hele var en Overraskelse og vi endnu uvante til Indtog eller rettere Triumphtog.

Vort Tog gik fra Bryggerne lige op i den stærkt fremtrædende Domkirke, der ligger omtrent midt i Byen paa Nordsiden af det store Torv. Denne Bygning er opført efter Tegning af Nicod. Tessin den ældre og i en høist eiendommelig Stiil, der snarere lader slutte til et Pallads end til et Gudshuus. Vi vandrede under dens vældige Hvælv med en vis ærefrygtsfuld Fodlethed; thi det var første Gang Mængden af os gik paa en Grund, hvor Foden ved hvert Skridt mødte Stene, der havde hver sit berømmelige Navn at bevare, hver sit ædle Støv at dække og frede.

Fra Kirken gik Toget under Blomsterregn og Viften fra Vinduer til Kalmar Slot, Unionens berømte Tilblivelsessted. Men dette Sted, der billigviis burde være et Valfartssted for dem, der stræbe efter en ny politisk Union, var for mig hverken ved hiint Minde eller sin spøgelsesagtige Dysterhed skikket til at gjøre noget livsaligt Indtryk. De fordums prægtige Værelser vare vel nu ikke længere fulde af Brændeviinskjedler og Korndynger, men deres Forfatning svarede ikke desmindre meget ilde til deres Fortid. Deres hele Udseende bar Vidne om Vanskjøttelse. Drabantsalens Stukkaturtag, Spisesalens med Blomster og Figurer fiint indlagte Vægge, Jagtscenerne i Erik den XIV's Værelse — Alt var overfeiet af Kalk eller mutileret. En Kunstner havde nylig været der og begyndt at trække frem fra Kalklagets Skjul de herlige Væggeforziringer. Men det var endnu kun en knap begyndt Restauration. Muligens kan den gaae Haand i Haand med Restaurationen af den politiske „Eenheds-Tanke".

... Min Gud, hvor dog Kritik og Krige ere slemme Ting i Verden! Hvor lang Tid behøves ikke til at opbygge i Forhold til den, hvori hine nedbryde! ...

Ved sin fuldstændige Forfaldenhed giver Kalmar Slot et tilsvarende Billede af det Værk, hvis Tilblivelse har gjort det saa navnkundigt. Det staar der som et Monument for Henveirelsen af et Værk, der var stort i Alt, kun ikke i indre Livskraft. De blodige Scener paa Væggene af Erik XIV's Kammer, med Hjorte, søndersledne endnu mere af Tiden end af de forfølgende Hunde — se, det er nu etslags allegoriske Fremstillinger af Unionens Syndehistorie. Unionssalen staar tom og nøgen — en Rottefælde indtager den Plads, hvor Margarethas Throne hævede sig.

I sit Ydre frembød Slottet med sin herlige Beliggenhed et venligere Skue end i det Indre. Der havde Naturen som sædvanligt søgt at bøde paa hvad Menneskene forbrøde. Paa en Gavl ved Broen, der fører over Slotsgraven, havde en Rogn slaaet Rødder og søgte med Kjærlighed at skjule Forfaldenheden

Dog fra Stemningen til Hændelserne!

Efterat vi havde beseet Slottet og de mægtige, men forfaldne Hvælvinger i Fortet udenfor Slotsgraven, samlede vi os inde i Slottets Gaardsrum, hvor vi vederkvægede os af Unionsbrøndens berømte Vand. Da vi havde dvælet der en Stund, kom Danskerne og Svenskerne fra „Hekla" efter og hilsede os med Hurraraab og Sang, hvorpaa vi ikke bleve Svar skyldige. Saasnart Alle havde seet sig om, marscherede vi i Fællesskab til Lyststedet Rostad, der ligger tæt ved Byen, og i hvis Have Frokosten for os var beredt. Der var Overflødighed af alt Godt; men da jeg ikke har min Styrke i Beskrivelse af Bordets Herligheder, vil jeg ogsaa lade det blive ved denne ubestemte Dom. Efter Maaltidet samledes man om „Carolina"-Bollerne, nærved den opførte Tribune. Mangen „Brorsskaal" blev nu drukket med de gode og hjertelige Kalmarensere. Talerne havde neppe begyndt sin utaknemmelige Bedrift, førend Mange allerede vare blevne muntre og høimælte og saare uskikkede til andagtsfuldt at lytte til de smukke Ord, i Vers og Prosa, som fra Tribunen sendtes over deres Hoveder.

Den første Taler var Landsekretær Palme, der i Prosa og Vers ønskede os et hjerteligt Velkommen. Af hans poetiske Velkomsthilsning aftrykkes de første Afsnit, skjønt den som Poem skjæmmes af det urimelige Billede i 8de Vers; thi af de mange Poemer, som her fremsagdes, er den og det paa Leiligheden mest beregnede.

Välkomne, unge män från Danas land!
Til kust, som bär de fordna striders minnen.
Men blifvit nu en vänlig Nabostrand,
Der ingen fiende I mera finnen.

I sjelfve ären barn af ombytt tid;
Er vagga ställdes uti fridens lunder,
Ty hvarje känsla utaf hat och strid
Var flydd de hjertan, som I lågen under.

Förr'n I beträdt Minervas tempelsal,
Långt förr'n I talas hört om Odyséen,
Som gossar redan hörden I det tal,
Som gällde Skandinaviska idéen.

Och edra blickar öfver Öresund
Hänflögo vänligt till den Svenska stranden:
Det var en aning om eet skönt förbund
Af sympathier mellan Nordanlanden.

Omsider sjelfve drogen I hitåt,
Till gamla Sverige ställdes vikingsfärden;
Ett fredligt tåg likväl, ej härnads-stråt,
Med brödrakärlek väpnadt, ej med svärden.

Och såsom bröder hälse vi Er nu,
I unge stridsmän under kändo fanor!

Augustin Thierry.

Vi äro gamla stamförvandter ju
Och räkna alla ifrån Oden anor.

Välkommen ock från dina fjell och skär,
Från dal och fjord, Du Norska ungdomsskara!
Som vore Du vår egen, dyr och kär
Du för oss är, och skall det alltid vara.

Se Norrige, Sverige, dessa syskonland,
Hur de i moderlifvet vuxit samman
Med samma ryggrad, eet föreningsband,
Som trotsar stormen, trotsar ljungeldsflamman.

„Hvad Gud förenat sjelf" — är Skriftens ord —
„Må icke menniskor förmätet skilja",
Må derför endrägt herrska i vår Nord
Och fast förening vara allas vilja!

Ty fastän två nationer, det består
Ett skyldskapsband emellan oss, o bröder!
Och samma blod i våra ådror går
Och samma eld i våra hjertan glöder.

Er välgång är oss kär. Er frihet vi
Missunna Eder icke; den oss gläder;
Ty att få lefva, att få dö som fri,
Är Nordbons skönsta arf utaf hans fäder.

Derefter udbragte Digteren Kullberg i en versificeret Tale Danmarks Skaal. Talen, der ogsaa blev omdeelt, havde sine poetiske Skjønheder, men Digteren, der er Kammerherre, fremsagde den med en Affektation og et smeltende Hofmandssmil, der umulig kunde behage slige jævne Fjeldfolk, som en god Deel af os Nordmænd var. G. Rode besvarede Skaalen ved et Foredrag, hvori den ungdommeligste Skandinavismes Strøm flød „som Øl af Tudekande".

Magister Dahlstrøm foredrog en Hilsning til Nordmændene, hvoraf kun sidste Vers her kan faae Plads.

Välkomma då, o Bröder! Väl vi kände
Igen den gamla hjelteammans drag;
Väl sekler Titans båt kring Nordkyn vände,
Se'n herrligt grydde vår föreningsdag;
Ett språk dock välkändt talte till vårt sinne,
Som Einars bågsträng klingade dess ljud;
Förvaren så vår Union i minne!
Och mins o Nore! Svea är din brud!

Professor Welhaven takkede i faa, men vakre Ord for den hjertelige Modtagelse, vi havde nydt, og udbragte et Leve for Kalmar.

A. Dahlstrøm foredrog et Digt til en Skaal for Lunds Universitet, og Magister Blomstrand besvarede Skaalen med Tak til Kalmarenserne for deres Gjæstfrihed.

Borgermester Frick udbragte en Skaal for Danmarks Konge, og Lektor Borelius udviklede Nødvendigheden af at de skandinaviske Folk lærte hinanden at kjende; først naar hvert af dem frit kunde udvikle sin Eiendommelighed, var nogen varig Forening mulig.

Ploug sagde Farvel og greb tillige Anledningen til at modsige en af de foregaaende Talere, der havde søgt Kilden til Unionens Opløsning i Mangel paa Sympathier hos det egentlige Folk. Unionen gik ikke af den Grund istykker, meente Ploug, men fordi den savnede et nationalt Dynasti til Værn og Støtte. Han priste med det samme os og Svenskerne lykkelige, fordi vi eie et saadant Dynasti, og foreslog med det Samme en Skaal for vor folkekjære Konge.

Foruden de nævnte Talere optraadte endnu trende Andre: Mag. Moquist, Mag. Sylvander og endelig Møller, dansk Præst og Rigsdagsmand. Men hvad disse talte, maa forties, med Undtagelse af, at en af dem — i Vers, bad Fanden tage Russen, om han vilde fiske i Varangerfjord.

Under Talerne havde man fjernet sig og begivet sig til de Klynger af Damer, som stode i Nærheden. Og med disse kom man snart i en saa fortrolig Passiar, at man maatte slutte, de Smukke — og Kalmarenserinderne ere overvættes smukke — særligen interessere sig for den skandinaviske Idees Udbredelse — en Erfaring vi ogsaa mere end en Gang siden gjorde paa vort Tog.

Først over Middag havde vi Mod til at bryde Laget i Rostads Have. Vi lode den der forsamlede store Menneskemasse bag os; men da vi droge ind i Byen, myldrede denne derfor ikke mindre af Mennesker, paa Fortoug og Trapper, i Døre og Vinduer. Da jeg af Geographien vidste, at Kalmar kun har Fjerdeparten af vort gode Christianias Indbyggerantal, vilde hiin Folksomhed været mig høilig paafaldende, hvis jeg ikke var bleven underrettet om dens særegne Grund. En graahaaret Præst fra Øland, der i sin Ungdom som Naturforsker havde gjennemreist Norge lige til Nordkap, og paa denne Reise fattet megen Godhed for mine Landsmænd, fortalte mig nemlig, at Embedsmænd og Andre vare strømmede ind til Kalmar saa langt borte fra, som Rygtet om vor Ankomst, i den korte Tid det havde havt at løbe paa, havde kunnet trænge frem, og han forsikrede, at her fandtes Folk, som vare komne 12 svenske Miles Vei. Blot ved at erindre dette og den Iver for vor Modtagelse, som Alle i Kalmar havde vist, ligefra Biskoppen og Landshøvdingen (der begge stode i Spidsen for det Hele) ned til de simpleste Folk, kom Taarerne den gamle trohjertede Præstemand i Øinene. Han havde nu paa sine gamle Dage oplevet, hvad han aldrig havde tænkt sig Muligheden af, sagde han.

Paa Vandringen til Skibet standsede Lundenserne ved deres forrige Lærer, Biskop Genbergs Bolig, hvor de sang og udbragte et Leve. Biskoppen kom først strax bagefter kjørende hjem. Han steg af Vognen, traadte ud paa Trappen og besvarede hiin Hyldest med en blomstrende, tankerig og hjertelig Tale, der gav Indtrykket af en Mand med den mægtigste Veltalenhed. Han saa syg og lidende ud, og havde ikke vovet at tale ved Festen; men her kunde han ikke tie. Sjælden har jeg seet et Ansigt med Aandrigheden saa tydelig præget i hvert Træk.

Paa Grund af dette Ophold og den langsomme Indskibning, bleve Skibene først seilklare Klokken 4 om Eftermiddagen. Kanoner tordnede nu ligesom ved Ankomsten, Luften gjenlød af Hurraraab, og Damerne viftede fra Brygger og Baade. Mange af de Bortdragende saa tilbage med et Blik, som syntes at udgaae fra den Anerkjendelse, at saa smukke Damer som i Kalmar havde de intetsteds i Verden fundet. Det er tungt at være saa kort, hvor man har gjort slig en Erfaring.

Augustin Thierry.

Den berømte nylig afdøde franske Historiker Jacques Nicolas Augustin Thierry, hvis Portræt vi her levere vore Læsere, er født i Blois den 20de Mai 1795 af en fattig og ubekjendt Familie. Han gjorde udmærket Fremgang i de klassiske Studier i sin Fødeby, og kom i Aaret 1811, førend han endnu havde fyldt sit sextende Aar, til Paris, hvor han blev optaget i den derværende Høiskole.

Efterat han i nogen Tid havde beklædt en offentlig Lærerpost i en liden By, vendte han ved Keiserdømmets Fald tilbage til Paris, hvor han atter ofrede sig til Studeringerne. Her blev han bekjendt med Saint-Simon, Stifter af den senere saa ofte omtalte statsøkonomiske Sekt, til hvem han sluttede sig meget nøie, og hvis Medarbeider han var ved Udgivelsen af flere philosophiske og statsøkonomiske Skrifter.

I 1817 forlod Thierry disse Studier for at deeltage i Redaktionen af „Censeur européen", hvor han leverede en Historie af Revolutionerne i England indtil Carl den 1ste, som gjorde megen Lykke.

Efterat „le Censeur européen" var gaaet ind, offentliggjorde Thierry i „Courier français" en Række Breve over Frankrigs Historie, der dog, uagtet godt skrevne, kun vandt lidet Bifald hos Abonnenterne, hvorfor han ogsaa maatte standse med dem.

Nu kastede han sig med Iver paa Historiens Studium. Han besluttede at udgive et Værk om det normanniske Indfald i England, og leverede ogsaa efter fem Aars anstrængt Studium sin berømte „Englands Erobring af Normannerne".

Den Hyldest, som dette Arbeide erholdt hos Publikum, overgik endog Forfatterens dristigste Forventninger; men hans Glæde skulde blandes med den største Bitterhed. Hans Øine vare saa svækkede ved den anstrængte Læsning, at han næsten ikke saa mere.

Efter Lægernes Raad foretog han nu en Reise gjennem Schweitz og Provence, men uden Frugt. Hans Syn forværredes mere og mere og gik tilsidst ganske tabt. En god Medhjælp fik han imidlertid i den unge senere hen berømte Armand Correl, som læste for ham.

I 1839 blev han overeensstemmende med det almindelige Ønske optaget i Akademiet for de skjønne Videnskaber. Endnu leverede han historiske Skrifter af høit Værd som „Ti Aars historiske Studier", „Fortællinger fra Merovingernes Tid" og „Trediestandens Historie".

Ingen, der har gjort sig bekjendt med Augustin Thierrys Værker, vil miskjende hans store Fortjeneste af det historiske Studium, som i ham har havt en i Sandhed nidkjær, talentfuld og i enhver Henseende værdig Dyrker. Intet kan bedre tjene til at charakterisere ham end disse skjønne Linier af ham: „Der er Noget i Verden, som er bedre end materielle Nydelser, bedre end Formue, bedre end Sundhed, det er Hengivelse til Videnskaben." (Efter Hector Malst i Illustration.)

Oversvømmelserne i Frankrig.

Den Ødelæggelse, som Floderne Rhone, Cher og Loire med deres Bifloder nylig have anrettet ved at strømme over Bredderne og sætte fine Dalfører under Vand, ansees for den største, der endnu i Mands Minde har truffet Frankrig. Huse ere bortskyllede, Flækker og Landsbyer ganske tilintetgjorte, og i de større Stæder som Lyon og Avignon saadan Skade anrettet, at den ikke staar til at oprette paa lange Tider. Keiseren har personligen indfundet sig paa disse Steder for ved sin Nærværelse at mildne Elendigheden, og de største Foranstaltninger ere trufne til at række saavel paa den private Godgjørenhed som paa det Offentlige, til Fordeel for de Ulykkelige. Keiseren har af den lovgivende Forsamling i dette Øiemed forlangt 10 Millioner Franks, og allerede tidligere er bevilget 2 Millioner. Men desværre er nok Samtliges Tab saa stort, at Intet vil

Oversvømmelsen i Avignon.

kunne forslaae til mere end blot at formindske det noget. Alene Skaden af Rhonens Oversvømmelse anslaaes til 250 Mill. Fr.

Alle Blade ere overfyldte med Skildringer af de Rædselsscener, hvorfor de oversvømmede Landstrækninger have været Skuepladsen, og desværre synes de endnu ikke at være afsluttede. Endnu for et Par Dage siden ankom Telegraphefterretning hertil, om at baade Loire og Floderne Garonne og Adour igjen havde flømmet stærkt over sine Bredder.

Til Beretningen om alle disse Ulykker knytter sig den sørgelige Tilstaaelse, at Menneskene selv have fremkaldt dem, ved nemlig at ødelægge Skovene, der ellers skulde opfanget Regnvandet og hindret det fra at overfylde Elvefarene. For at hindre Gjentagelse af de nu overgaaede Ulykker, seer man intet andet Middel end at plante Skove paany og anlægge de mest bekostelige Damme og Dæmninger.

Vi give foran et Billede fra Oversvømmelsen i Avignon. Det forestiller Trappen til Kirken Saint-Agricol, hvorfra Byens forskjellige Autoriteter sørge for Hjælp for de oversvømmede Kvartaler.

Oldtidsgrave i Østfinmarken.

(Fortsat fra No. 25.)

Jeg gaar nu over til at meddele mine enkelte Jagttagelser ved de undersøgte Grave:

1. Ved at undersøge en tidligere aabnet Grav, der efter den første Aabning atter havde været godt tildækket, fandtes der et temmeligt godt konserveret Skelet. Graven var $2^3/_4$ Alen lang, 1 Alen bred, $^3/_4$ Alen dyb. Den laa midt i Steenurden, og der var indvendig opreist flade Steenheller, der naaede op til Gravmurens øverste Kant. Bunden var belagt med mindre, tynde Steen. Taget havde bestaaet af store, flade Steenheller, som fremdeles laae over Graven, og de herover liggende Steenlag havde kun været faa, saa at Graven ikke har havt nogen mærkelig Høide over den omgivende Steenurd. Gravens Retning var fra V. til SO. Da Skelettet laa urørt, saaes Kraniet at have ligget med Ansigtet opad mod SO. eller Øst. I Graven fandtes meget sammensyet Birkebark, Fugle- og Fiskebeen, og ved Ligets venstre Side ved Brystet en lille rundagtig Metalskaal, hvis Diameter er omtrent 2 Tommer og Dybde $1^1/_2$ Tomme. Paa Skaalens nedbøiede ydre Kant har der været paaloddet i trende Stykker en tynd flad Metalring af samme Metal som Skaalens, hvilken Ring paa et Sted er lidt bøiet opad, saa at den ikke følger Skaalens Yderkant, men lader en Aabning tilsyne, som om der har været paaloddet et Skaft, hvortil der i Graven dog ikke fandtes Spor. Den paaloddede Metalring har bestaaet af 3de Stykker, der have været sammenloddede. Kun paa eet Sted sees et Hul gjennem Kanten af Skaalen og Metalringen, hvorigjennem formodentligen en Nagle har været anbragt. Skaalen er heel.

2. Under en meget stor Steen, som ved sin Stilling dannede paa venstre Side en Aabning, fandtes denne tidligere at have været lukket med opreiste Stene, og dette saaes endnu at være Tilfældet ved den nordre og søndre Side. Ved at undersøge Gravens Bund, der bestod af mindre Stene, fandtes øverst i Graven mod Vest, hvor den store Steen ved sin Stilling danner en Hule af omtrent $^3/_4$ Alens Høide, $2^1/_2$ Alens Længde, samt $1^1/_2$ Alens Bredde, et Stykke efter Længden sammenbøiet Metal, hvorigjennem sees Spor af Senetraad. Dette Metalstykke, der sammenbøiet er 2 Tommer langt og $^1/_2$ Tomme bredt, er langs Længden ujævnt afhugget, og bærer paa forskjellige Steder Spor af Indtryk af et skarpt Instrument. Ellers fandtes der kun nogle Stykker Birkebark og Fiskebeen. Ovennævnte Metalstykke er formodentlig nedlagt hos den Afdøde som Amulet.

3. I en tidligere aabnet og uden Overdække værende Grav der laa midt i Steenurden, fandtes paa venstre Side i Graven, lagte mellem de Gravmuren dannende Steenlag, 4 Beenpile af trekantet Form, hvoraf de to ere godt konserverede, og en ligeledes godt konserveret Fiskekrog af Rensdyrhorn. Desuden fandtes Fugle- og Fiskebeen, smaa Træstykker, sammensyet Birkebark, 2de Snegle, 1 Stykke Læggebeen af Rensdyr og nogle meget fortærede Menneskebeen.

4. I en midt i Steenurden beliggende Grav, der tidligere havde været aabnet og hvis Bund var opfyldt med de over Graven lagte Steenlag, fandtes endel smaa uregelmæssigt dannede hvide Kvartsstykker og en af samme Steenart tildannet skarp trekantet lille Pilespids.

5. En tidligere aabnet Grav undersøgtes nøiere, og deri

fandtes et meget fortæret Skelet. Gravens Retning var fra V. til Ø., og Kraniet laa i den vestre Ende af Graven. Til Graven var der paa den nordre Side benyttet en jævn Klippevæg, hvortil der var opreist flade tynde Stene, hvilket ogsaa var Tilfældet ved de andre Sider. Bunden bestod for en Del af smaa Stene. Paa Bunden af Gravens øvre Deel fandtes paa venstre Side af Skelettet tre meget beskadigede Bævertænder, 1 Muslingeskjæl (Koskjæl), hvis øvre Deel var bortskaaret, saa at den nedre dannede en Ring, hvori laa en mørkladen toppet, flintagtig Steen, og i Gravens nedre Ende laa et fladt, hvidt Kvartsstykke. Paa Skelettets høire Side midt i Graven fandtes en graalighvid mod Enden but tilspidset, men af Naturen tildannet Steen; den er 6 Tommer lang, og dens Diameter i øverste Ende, hvor den er flad, 5 Tommer; Fladen viser Spor af at have været benyttet til Slag, idet den der er af lysere Farve, ligesom der ogsaa paa dens ydre Sider sees 6 smaa Fliser at være affsprungne ved Slag paa forskjellige Steder. Desuden fandtes henlagt i Gravens Bund paa forskjellige Steder 4 Snegle, meget sammensyet Birkebark, Fugle- og Fiskebeen. For faa Aar tilbage saaes i denne Grav en Mængde Renhaar, hvilket ikke af mig er iagttaget i nogen anden Grav.

6. Under et fremspringende Klippestykke, op imod hvilket en Grav var dannet, fandtes der ved at optage endeel i Graven sammenstyrtede Steenheller tvende to Tommer lange og een noget mindre Tand, som ikke ere af Dyr, der nu forekomme her i Egnen, men ganske vist smaa Hvalrostænder. Desuden fandtes i Graven 3 Ryghvirvler af Rensdyr, smaa Stykker af et Kranium, Birkebark og Fiskebeen.

7. I en aabnet Gravs vestre Ende fandtes et lidet Stykke udhulet Leer, der viser sig at være Fragment af et større Kar, tvende forskjellige Arter Snegle og nogle hensmuldrede Menneskebeen.

8. I en tidligere aabnet Grav fandtes paa Bunden, der nu var overvoxet med Lyng og Mos, 1 Metalspænde, paa hvis Overflade er slaaet Nagler til Zirat. Paa Undersiden er paaloddet Ringe, for ved disse at paasy den til Klædningsstykket. Endvidere fandtes en Metalfigur, der paa den ene Side var noget beskadiget af Rust, forestillende et Dyr (Bjørn), et mod Enden tilspidset Furutræstykke, omtrent 1 Alen langt, og endeel syet Birkebark og Fiskebeen. Gravens Vægge udgjøres paa tvende Sider af fast Bjerg, og de andre Sider dannes af store Stene. Bunden bestod af mindre Stene. Baade Klippestykkerne og de store Stene, der dannede den indre Gravmuur, laa skjulte i Steenurden, bedækkede af Steenheller, der udgjøre Formationen. Dybden var $\frac{3}{4}$ Alen, Længden 2 Alen 10 Tommer, Bredden i vestre Ende 1 Alen og i østre 1 Alen 3 Tommer. Gravens Retning er fra V. til Ø., og dens ydre Form er meget betegnende, idet de over Graven lagte Steenhelle-Lag beløbe sig til 10 Lag af store Steenheller, der fra Siderne vare lagte paa hverandre skraas opad, og dannede saaledes en lille rund Høi.

9. Under de nedfaldne Stene fra Overdækket af en tidligere aabnet Grav fandtes et Stykke Enetræ, 2 Alen langt og $\frac{1}{2}$ Tomme i Diameter. Dette Træstykke er godt konserveret.

10. En Fjerdingmilsvei fra Mortensnæs fandtes en Grav at være dannet op imod en Klippevæg, der udgiorde Gravens nordre Side og hvorfra en fremragende Klippekant gik nogle Alen ud over Graven i en Høide af $2\frac{1}{2}$ Alen over den op til Klippevæggen liggende Steenurd. Den havde tidligere været aabnet, men ved at borttage nogle faa Steenheller fandtes 1 Kranium, hvis Ansigt endnu var bedækket med flere dels fra Siden og dels forfra over hinanden lagte Lag af Birkebark, høire Sides Ribbeen, Laarbeen, venstre Arm og Laarbeen tilligemed nogle mindre Haand- og Fodbeen. At høire Sides Been vare bedre bevarede, maa tilskrives den Omstændighed, at denne Side nu var bedre dækket af Steenheller end den venstre, hvortil Sne og Regn let havde fundet Adgang. Ved Hovedet fandtes 1 Kindtand (Ræv), Fugle- og Fiskebeen, og ved Ligets Arm paa venstre Side 2de beskadigede og 1 ubeskadiget Fuglepil, alle trekantede. Paa denne sees 2de indskaarne Furer, hvoraf den ene er længere end den anden, og hvoraf den længste naaer op til Pilens Midte, hvor der paa alle Sider er anbragt et Tegn ✕. Hvor Pilene laa fandtes et tyndt fladt Furu-Træstykke. Paa forskjellige Steder rundt om ved Liget fandtes henlagt 6 Snegle, og nogle faa Stykker Tang saaes i Graven. Foruden det omkring Hovedet endnu paasiddende Birkebarklag, fandtes der under og paa Siderne af dette en betydelig Deel, og ligeledes hvor Hænderne og Fødderne havde ligget; endel af Birkebarken viste sig at have været holdt ved Ilden, for at faae den til Sammensyningen fornødne Bøielighed. Graven fandtes ved Maaling at være 3 Alen lang, $1\frac{1}{4}$ Alen bred og $\frac{3}{4}$ Alen dyb, og dens Retning var fra NV. til SO. Kraniet laa med Ansigtet opad, vendt mod SO.

Tretten Alen øst for denne Grav findes en af Steenheller opreist smal Mur støttet op til samme Klippevæg, hvortil ovennævnte Grav er anlagt, 9 Alen lang og $1\frac{1}{4}$ Alen høi, løbende mod Søen i Retningen fra N. til S. I hvilken Hensigt denne korte Mur er opsat, veed jeg ikke.

11. Ikke langt fra ovenfor nævnte Grav fandtes en Klippehule at have været tildannet til en Grav, hvori der nu kun fandtes større Stykker af ubarkede Birketræstokke, større Stykker af Enetræ af 1 a $1\frac{1}{2}$ Alens Længde og af $\frac{1}{2}$ til 1 Tommes Diameter og endeel større Stykker Furutræ. Desuden fandtes en betydelig Deel hensmulret Træværk, Riskviste, syet Birkebark, 3 Snegle, Fugle- og Fiskebeen. Graven havde været meget stor, thi ved Maaling fandtes dens Længde $4\frac{3}{4}$ Alen, Bredde $2\frac{1}{4}$ Alen og Dybde $\frac{3}{4}$ Alen. Retningen var fra NV. til SO.

12. I en under et fremspringende Klippestykke anbragt Grav fandtes et fiirkantet hvidt Kvartsstykke, hensmuldrede Menneskebeen, Fugle- og Fiskebeen, samt nogle mindre Stykker syet Birkebark.

13. Ved at borttage 4 a 5 Lag Steenheller, der vare lagte skraaes opad fra Steenurden mod en Klippevæg, fandtes det nederste Steenlag at være sammenstyrtet, hvorved det underliggende Skelets Kranium var bleven adskilt i flere Stykker. Skelettets Hoved laa paa vanlig Maade med Ansigtet opad, vendt mod Ø., og ved dets Sider fandtes meget af den sammensyede Birkebark, hvormed Hovedet havde været omviklet; der var endnu endeel af Senetraaden tilbage, hvormed de forskjellige Birkebarklag havde været sammensyede. Foruden det beskadigede Kranium, fandtes nogle Ribbeen, Arm-, Laar- og Læggebeen, alle meget fortærede. Hvor Ligets Bryst havde ligget, fandtes et fiirkantet lille, af flere Lag rundt med Kanterne sammensyet Stykke Birkebark. Fire Muslingskaller (Koskjæl) laae paa forskjellige Steder, og den øvre Deel af disse Skaller var borttaget paa dem alle, saa at den nedre tilbageværende Deel dannede en Ring. Paa høire Side midt i Graven fandtes et lille Stykke hvidt fladt Kvartsstykke, der bærer Spor af Slag paa Kanterne; samt 2de Snegle. Desuden fandtes paa venstre Side midt i Graven Spor af at et mindre Liig havde været nedlagt, idet der fandtes en Underkjæbe og nogle Arm- og Laarbeen af et Barneskelet, samt nogle Fiske- og Fuglebeen. Gravens Længde var 3 Alen, Bredde 1 Alen, men den var neppe over $\frac{1}{2}$ Alen dyb. Bunden dannedes af en fra Klippen udspringende $\frac{1}{2}$ Alen bred Kant, hvortil der var lagt flade Stene, for at danne Bunden tilstrækkelig bred.

14. En stor Klippehule fandtes at være benyttet til deri at danne 2de Grave, der fra N. til S. havde været adskilte ved opreiste store Steenheller. Hulens Retning var langs Søen fra V. til Ø. Ved at undersøge den vestre Grav fandtes deri Stykker af Ene-, Furu- og Birketræ, $\frac{1}{4}$ a $1\frac{1}{2}$ Alen lange og temmelig tykke, samt tvende mindre Stykker af langagtig, tilspidset Form, hvoraf det ene er af Furu og det andet af Birketræ. Disse Stykker synes at være i deres oprindelige Form og at være tildannede med Kniv. Desuden fandtes store Stykker Birkebark, Fugle- og Fiskebeen og 3 Snegle. I den østre Afdeling fandtes nogle hensmuldrede Menneskebeen og et stort fladagtigt hvidt Kvartsstykke, der paa Kanterne bærer Spor af Slag. Intet Træværk fandtes her.

15. Ved at undersøge en tidligere aabnet Grav, der var godt konserveret, saaes at denne var anbragt under et lavt fremspringende Klippestykke, der dannede den halve vestre Deel af Graven, hvorimod den øvrige Deel var dannet ved at forlænge Klippens nederste Deel paa begge Sider ved Hjælp af opreiste store fiirkantede Stene. Over de opreiste Stene var der tvert over Graven lagt smale lange Stene, og over disse igjen tvende Lag store brede Steenheller. Det i Graven fundne Skelet var godt konserveret, og dets Hoved laa med Ansigtet opad mod OSO. I Graven fandtes et lidet Stykke af en Fuglepiil, Fugle- og Fiskebeen og sammensyet Birkebark, og nederst i Graven mange Dyrebeen. Ved Ligets Fødder fandtes hensat paa en flad Steen en rundagtig hvidgraa Steen.

(Fortsættes.)

Norge.

Christiania. Søndags Aften kom Upsalafarerne tilbage til Christiania. Tirsdag Aften gav Byens Borgere og de hjemmeværende akademiske Borgere, i Lunden ved det ny Universitet, en Fest for de fra Upsala hjemvendte Studenter. Plainen inde i Lunden var omgivet af Vimpler, Buster og Vaabenskjolde. Kand. Richter bød de Reisende i et livligt Foredrag velkommen tilbage, og Prof. Welhaven skildrede med megen Veltalenhed de Indtryk og Erfaringer, Deeltagerne i Toget havde gjort paa sin Færd. Student Gjertsen overleverede til det norske Studenterkorps den af Upsalas Kvinder modtagne Fane, og Adjunkt Thudsen holdt ved dens Modtagelse en hjertelig Tale. Midt under Festen indfandt Kronprindsen sig og udtalte sin Glæde over, at Studenterne paa sin Færd havde fundet en Modtagelse, der svarede til hans Forventning. Lektor Friis udbragte Kronprindsens Skaal (dog først efterat han var gaaet bort igjen) og Prof. Munch en Skaal for den bekjendte tydske Historieskriver Fr. v. Raumer, der for Tiden besøger vor By. Forøvrigt holdtes mange andre Taler, ledsagede af Skaaler, blandt andre for Nordens Konger og de svenske og danske Brødre, hvis Gjæstfrihed vi nylig havde prøvet osv.

— Til Storthingsrepræsentanter for Bratsbergs Amt er valgt: 1) Foged F. C. S. Borchsenius (eenst.). 2) Gaardbruger Thormod Knudsen. 3) Kjøbmand Hans C. Møller og 4) Lensmand A. C. Grave. Til Suppleanter Gaardbrugerne Math. M. Kleppen og Simon Linna, Lensmand N. G. Simonsen og Gaardbruger Christopher O. Blom.

— Den 23de foretog Kronprindsen en Mønstring af de paa Gardermoen forsamlede Rekrutter, hvilken faldt ud til den største Tilfredshed.

— Under 17de Juni er Gaardbruger i Vigørs Præstegjæld Gjermund N. Skaar beskikket til Lensmand i Østensø Thinglag, Lensmand i Gloppens Thinglag Jakob Tyvold til Lensmand i Eids og Horningdalens Thinglag og Kontorist Andreas Thokle til Lensmand i Sunelvens Thinglag.

— Under 21de Juni er Sognepræst til Tysnæs Præstegjæld J. F. Voss udnævnt til Sognepræst til Hofs Præstegjæld; Kand. theol. P. M. H. Ottesen til pers. Kapellan hos Sognepræst til Tinns Præstegjæld M. A. Sigholdt; Sorenskriver i Guldalen B. O. Anker til Sorenskriver i Inderøens Sorenskriveri og Postmester paa Kongsvinger. Andreas Hansen til Toldkasserer i Grimstad.

— Under s. D. er Oberstlieutenant C. F. Hagemann meddelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 588 Spd.

— Den 25de Juni afholdtes Generalforsamling i det norske Theater. Af Formandens Beretning fremgik, at der til Bestridelse af Gager og løbende Udgifter, indtil Spillet igjen begynder, behøvedes et Tilskud af 300 Spd., samt at Aktietegningen til Theatrets Ombygning ikke havde havt saadan Fremgang, at denne kunde foretages i Sommer, idet kun omtrent 1100 Spd. vare tegnede. Theatrets fremtidige Drift vedtoges eenstemmig, ligeledes Gjenvalget af den aftrædende Bestyrelse.

— Den 25de Juni gjorde Kronprindsen med høie Gemalinde og Følge en Udflugt til Maridalen, hvor hele Dagen tilbragtes.

— Om Morgenen den 25de udbrød Ild i Nissens Fyrstikfabrik i nedre Voldgade; men ved den tililende Folkehjælp slukkedes den snart. Kronprindsen indfandt sig hurtigen paa Brandstedet.

Drammen. Der er udstedt Indbydelse til Oprettelse af en „Stiftelse for ældre ugifte Damer". En Bolig for 24 Damer agtes opført. Det aarlige Bidrag er ansat til 2 Spd.

Stavanger. I Løverdags og især Natten til Søndag blæste her en saadan Storm, at Dampskibene bleve liggende veirfaste. Lindesnæs afgik Søndags Morgen Kl. 4 fra Farsund, men nødtes af Søgangen til at søge Land igjen, hvilket det først naaede efterat have faaet Bougsprydet knækket og mistet en Mand, som dermed blev kastet overbord.

Udenlandske Efterretninger.

Tydskland. Nylig er udkommet en Pjece indeholdende Forslag til et høist kuriøst Aktieforetagende, nemlig Erobringen af China. Forfatteren tror, at det Hele vil være gjort med en Kapital af 300 Mill. Franks; herfor vil kunne udrustes en Armee paa 20—25000 Mand, som han anseer for stærk nok til at bemægtige sig det himmelske Rige. Foretagendet vil efter Forfatterens Beregning blive meget lønnende.

England. Den engelske Gesandt i de nordamerikanske Fristater, Crampton, har faaet sig sine Passer tilstillede.

Frankrig. Keiser Napoleon har foreslaaet Statsraadet at bevilge Ludvig Philips Døtre 200,000 Fr. i aarlig Underholdning.

— Den franske Prindses Daab foregik den 14de ds., og hele Paris var i bogstavelig Forstand paa Benene. Toget satte sig i Bevægelse henimod Kl. 5 til Notre-Dame-Kirken, og overalt, hvor det passerede, havde indfundet sig en umaadelig Masse Mennesker. Efterat Ceremonien i Kirken var forbi, begav Keiseren og Keiserinden sig til Hotel de Ville, hvor der til Ære for dem var arrangeret en storartet Banket. Keiserparret forlod Dineen først Kl. $10\frac{1}{2}$ om Aftenen, og saavel denne Dag som den efterfølgende bølgede en umaadelig Folkemasse gjennem Paris's Gader. Blandt Daabsgratulanterne fremhæves General Williams, Kars's tapre Forsvarer, som Keiseren egenhændig overrakte Æreslegionens Storkors. Daabshøitidelighederne skal have skaffet Paris's Handlende en Afsætning af 20 Mill. Fr.

— Senatets og det lovgivende Korpses Opposition imod Regjeringens Forslag om en Reform i Toldlovgivningen og Indførelsen af en Luxusskat har bidraget til at gjøre disse Forsamlinger endnu mere upopulære, end de i Forveien vare, og denne Stemning maa naturligviis blive til Fordeel for Keiseren, som forøvrigt ikke har isinde at opgive sine Planer, fordi de støde paa Modstand. Lovudkastet om en Skat paa Luxusvogne vil saaledes paany blive forelagt den lovgivende Forsamling med de Modifikationer, som Senatet har gjort til en Betingelse for dets Antagelse, og Senatorerne ville da ikke længere have noget Paaskud til at modsætte sig det. I de reent politiske Spørgsmaal er der derimod som hidtil ikke mindste Spor af Opposition i de franske Kamre, og Forelæggelsen af et Forslag om Oprettelsen af et Regentskab betragtes som en reen Formalitet. Udkastet gaar i det Væsentlige ud paa Følgende: Keiserens Myndighed indtræder med det 18de Aar, og Keiserinden fører Regentskabet, naar Keiseren ikke har truffet nogen anden Bestemmelse herom. Keiserinden tør ikke indlade sig i noget nyt Ægteskab, saalænge Regentskabet varer. Naar Keiseren ikke efterlader sig nogen Enke og ikke har bestemt, hvorledes Regentskabet skal være, føres dette af den Prinds, som staar Thronen nærmest. Regentskabsraadet bestaar af de keiserlige Prindser og fem andre Personer; dets Stemme skal høres ved Keiserens Giftermaal, ved Krigserklærigner og ved Fredslutninger.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 27. Udkommer hver Løverdags Aften. 5te Juli. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Oldtidsgrave i Østfinmarken.

(Slutning fra forrige Nr.)

16. I en aabnet Grav, hvis Bund var opfyldt med Jord, fandtes nederst i Graven nogle Brudstykker af et Leerkar, hvoraf det ene Stykke er gjennemboret med 3 smaa Huller. Paa tvende af Brudstykkerne sees en tyk Kant. Desuden fandtes 2de fortærede Laarbeen. Graven, der laa midt i Steenurden, havde intet særdeles betegnende Ydre.

17. En tidligere aabnet Grav, der havde et meget betegnende Ydre, idet der skraas opad fra Siderne var sammenlagt en Mængde Steenheller, blev undersøgt, og efterat de i Graven fra oven nedstyrtede mange Stene vare optagne, fandtes kun et Stykke tykt Furutræ, 1 Alen langt, og paa de 3 Sider næsten afrundet, men fladt tildannet paa den fjerde. Dette Stykke er formodentlig Levning af en Kjerriskjøl. Endvidere fandtes et Stykke tykt Enetræ, $\frac{3}{4}$ Alen langt, og Spor af Birkebark. Gravens Form indvendigen kunde tydeligt gjenkjendes, og Siderne vare dannede af løst paa hverandre lagte Stene i 1 Alens Høide. Mod denne Muurs indre Side var opreist store flade Steenheller. Paa Overkanten af Siderners Muur var der lagt tvert over Gravens vestre Ende, omtrent $\frac{3}{4}$ Alen fra Gravens Endemuur, en stor, lang, flad Steen, og en lignende over dens østre Ende. Paa begge disse tvert over Graven lagte Stene har for endeel Tagdækket hvilet, hvortil der paa Grund af Gravens Bredde har været benyttet store Steenheller. Gravens Længde var $3\frac{1}{2}$ Alen, Bredde 2 Alen og Dybde 1 Alen. Bunden bestod af mindre Stene.

18. Støttet imod nordre Side mod et lavt Klippestykke, der ligger midt i Steenurden, og ikke langt fra Søen, fandtes et meget stort Gravsted, hvis Dække var aldeles borttaget. Dette Gravsted var indvendig afdeelt ved Mure af løst paa hverandre lagte Steen i 3de Grave. Den yderste Gravmuur var næsten uforstyrret, og dens hele Længde var, iberegnet Tverenderne, 7 Alen, hver Afdelings Længde cirka $2\frac{1}{2}$ Alen, Bredde 2 Alen, og Dybde 1 Alen. Gravstedets Retning var fra V. til Ø. Dette Gravsted var opført paa den for Gravene her sædvanlige Maade, kun med den Forskjel, at 3de Grave have været anbragte ved Siden af hverandre, adskilte fra N. til S. ved et Skillerum af paa hverandre lagte løse Stene, hvorimod den ydre Gravmuur har været opført paa samme Tid, fælles for alle Gravafdelinger. Ved at undersøge det vestre yderste Kammer fandtes deri nogle faa hensmuldrede Menneskebeen, sammensyet Birkebark, Fuglebeen, en betydelig Deel Træværk, hvoraf det største Furutræstykke er 3 Tommer i Diameter, fladt paa den ene Side og halvrundt paa de andre, $1\frac{1}{4}$ Alen langt, og et Stykke Enetræ 2 Alen langt, temmeligt tykt og lige.

19. I den ydre Bugt af Fuglebjerget ved Mortensnæs var en tidligere ikke aabnet Grav, hvis nordre Side var støttet til en Klippevæg, medens de øvrige Sider vare dannede i den omgivende Steenurd. Gravens Længde var $3\frac{3}{4}$ Alen, Bredde $2\frac{1}{4}$ Alen og Dybde $\frac{3}{4}$ Alen. Bunden bestod af mindre og større Steenheller. Op til Gravens Muur, der var dannet af løst paa hverandre lagte Stene, var der opreist store Steenheller rundt om, og en større saadan var opreist mod Hovedet og Fødderne. Det over Graven nærmest liggende Tag havde hvilet paa de rundt om i Graven indvendig til Gravmuren opreiste Steenheller. Over Graven var fra Siderne skraas opad lagt 16 Lag Steenheller. Gravens Retning var fra V. til Ø. I Graven fandtes et stort Skelet (66 Tommer), liggende i den oprindelige nedlagte Stilling med Ansigtet opad vendt mod Ø. Skelettet var godt konserveret; under og paa Siderne af Hovedet var der endeel Birkeriiskviste, hvorpaa dette sandsynligen har hvilet. Bag ved Hovedet tvert over Graven fandtes et Stykke Enetræ, der nu var en Alen langt. Paa venstre Side laa et Stykke af en Furu-Ski, hvis bagerste Deel var fortæret; det fundne Stykke er den midterste Deel af Skien, hvorpaa Foden hviler, og det er fortæret paa det Sted, hvorigjennem Baandet gaar. Dette Skistykke er af samme Form som de endnu brugelige og $1\frac{1}{4}$ Alen langt. Ved Siden heraf laa et tyndt, fladt Stykke Furutræ, formodentlig Levning af den anden Ski, og flere Stykker af ubarkede Birketræstokke (Skistavene). Paa samme Side midt i Graven fandtes en smuk udskaaret Hornskee. Ved Hovedet paa høire Side laae tvende Kranier af unge Ottere, en Kindtand af en Ræv, Haandtaget af et Kastespyd af Horn og længere nede i Graven et til samme henhørende Hornstykke, prydet med Streger, og mellem disse 2de til Kastespydet hørende Sager saaes et fortæret Træskaft at have ligget. Endvidere fandtes Spor af een eller to ubarkede Birketræstokke, et Stykke Enetræ, een Alen langt (Buen), 1 Kastespydsspids af Renshorn, 1 beskadiget og 1 ubeskadiget Fuglepiil af Been, Skaftet og den øverste Deel af en Hornskee, samt et fladt, tyndt Træredskab af Furu, der ved den øverste Ende er 3 Tommer bredt og noget smalere tilspidset ved den modsatte Ende. I den bredeste Ende er anbragt 2de smaa hjerteformige Huller og omtrent paa Midten eet. Det hele Redskab er $\frac{1}{4}$ Alen langt, og lignende Redskaber bruges baade af Lapper og Finner, skjønt nu sjeldnere, til at rende Garn eller Uldtraad igjennem. Fremdeles forefandtes et i mange Stykker knust Læggebeen af Reensdyr, endeel Fugle- og Fiskebeen og 4 Snegle samt Spor af syet Birkebark; et meget stort Stykke heraf laa ved Fødderne, hvori disse formodentlig have været indviklede. Lidt Tang fandtes ogsaa i Graven.

20. Ved Fuglebjerget ved Mortensnæs fandtes en hidtil uaabnet Grav, hvis Retning var fra NV. til SO. Den nordre Deel af Graven dannedes af fast Bjerg, søndre Side af vedlagte Stene, som gave den øvre Deel af Graven en lidt indadbøiet og afrundet Form. Tverenderne vare ligeledes dannede ved at lægge Stene paa hverandre, og saavel til disse Mure som ellers indvendig rundt i Graven var der opreist Steenheller. Bunden bestod i den øvre Deel af faste Klippestykker, dog imod Siderne af tynde, mindre Steenheller; i den nedre Deel, som laa $\frac{1}{4}$ Alen lavere, af ujevne toppede Steen. Graven, som var 17 Tommer dyb, $2\frac{3}{4}$ Alen lang, 18 Tommer bred i venstre Tverende og 15 Tommer i østre, indeholdt et godt bevaret Skelet, hvis Hoved hvilede mellem 2de paa skraas fra hver Side af Graven opreiste flade, smale Steen, som nedentil stødte sammen $\frac{1}{4}$ Alen fra Gravens øverste Ende. Hovedet var endnu omgivet overalt af et sammensyet Hylster af Birkebark, og det laa med en liden Bøining mod Venstre med Ansigtet opad vendt, mod SO. Armene laae udstrakte langs Skelettets Sider, og Fødderne syntes at have ligget tæt sammensluttede. De af Liget endnu ufortærede Been vare, foruden det godt bevarede Kranium, høire Overarm og Skulderblad, nogle Ribbeen, Hofte og Bækken-, Laar- og Læggebeen; af Laarbenet var endeel fortæret, dog var det ufortærede Stykke 11 Tommer langt; et lidet Stykke af venstre Overarm og Hoftebeen. Ved Siden af Skelettet fandtes overalt i Graven sammensyet Birkebark, men mere hvor Hænderne og Fødderne havde ligget, hvilke formentlig efter den der forefundne Mængde Birkebark maa have været omhyggeligere omviklede end de andre Dele af Legemet, Hovedet undtagen. Desuden fandtes i Graven Levninger af Riiskviste og Tang. Omkring Skelettet, ved Hovedet, langs Siden og Fødderne, fandtes 6 Snegle; ved Kraniet Hovedbeen og Ryghvirvler af Fisk, og ved Fødderne paa venstre Side Overarmen af en Fugl (Maage), ligesom ogsaa enkelte Spor af Fjær og Naaletræ fandtes. Hvor Ligets Bryst havde ligget, laa en Steenhelle af uregelmæssig Form, 7—10 Tommer bred, og under denne en Plade af flere halvrunde, tvers afskaarne, langs Kanten sammensyede, Birkebarklag, og ovenpaa samme Steen en større rund Plade af heelt omkring Kanten sammensyede Birkebarklag. Disse 2de Stykker have formodentlig været lagte paa Brystet som Amulet. Gravens Dækning udvendig fra var gjort paa sædvanlig Maade, idet der fra Siderne var lagt over hverandre tagformigt skraat opad en Mængde Steenheller, og jeg antager, at der her har været omtrent 8 saadanne Lag.

Resultatet af mine Undersøgelser med Hensyn til Begravelsesmaaden og Gravenes Indhold er:

1. At Lapperne, hvem de her forefundne Grave vel maae antages at tilhøre, have begravet deres Afdøde mellem Stene i ordentlig tildannede Gravsteder eller ogsaa benyttet blot af Naturen tildannede, samt at disse Grave omhyggeligen have været tillukkede med Steenheller, saa at Liget har ligget særdeles godt bevaret for ydre Indvirkning af Regn og Snee, saalænge Graven har været uaabnet.

2. At der i Regelen i hver Grav har kun været nedlagt eet Liig, og dette medgivet en eller anden Amulet.

3. At Liget med Omhyggelighed har været nedlagt i Graven, hele Hovedet bedækket af et af flere Lag sammensyet Birkebark-Hylster, hvilket vel ogsaa har været Tilfældet med Hænderne og Fødderne, hvorimod Ligets øvrige Dele kun have været omviklede med Birkebark. De Spor af Riiskviste, der ofte findes i Gravene endnu, synes at vise, at Liget enten har ligget paa dem, eller, maaskee sandsynligere, disse have været lagt over dette. Tangen har da vel været lagt under Liget.

4. At den Afdødes Jagtredskaber have været nedlagte. Ere kun Pile og Fiskekroge nedlagte, da findes de nu stedse liggende paa venstre Side ved Haanden. Er mere nedlagt (see Graven Nr. 19), da ere disse Jagtredskaber lagte paa høire Side, og de andre Sager, som Skierne, Skistavene, Kastespydet paa hver Side. Det af mig i mange tidligere aabnede Grave fundne Træværk vilde have kunnet give Oplysning om, hvorvidt nogen bestemt Regel var fulgt med Hensyn til disse Sagers Nedlæggelse, da det, der nu findes, formodentlig er Fragmenter af Bue, Ski, Skistave, Kastespydsskafte og muligvis Kjærris. De mange Kvartsstykker synes at være nedlagte i den Hensigt, dermed at slaae Ild.

5. At der ikke i alle Grave har været nedlagt ligemeget Træværk; men vistnok i alle er Buen bleven nedlagt.

6. At Flint maa have været sjelden, da der kun er fundet et lille Stykke af mørkagtig Farve, der muligviis har været en Pilespids; et Stykke Jern er fundet i en Barnegrav, og dette Stykke har stor Lighed med en Kastespydsspids.

7. At der til den Afdøde er nedlagt hele Fiske, Fugle, knuste Laarbeen af Ren, samt Dele af andre Dyr. De forefundne Dele af brændte Leerkar ere maaskee Madkar.

8. At de her fundne Grave maa være meget forskjellige med Hensyn til Alder.

9. At de i Graven nedlagte Snegle maaskee skulle være Vogtere istedetfor Hunde. De kaldes af Lapperne „Hundeskjæl". Af de andre Muslinger, hvoraf den øverste Deel er borttaget og som kaldes Koskjæl, er der kun fundet een i Graven Nr. 5 og 4 Stykker i Graven Nr. 13, sidste Sted sammen med 2 Snegle.

10. At Liget stedse er nedlagt med Ansigtet vendt mod Ø. eller SO.

En kvindelig Kaspar Hauser.

Den 14de November 1853 blev i Landsbyen Weiskirchen fundet en Pige, og den derpaa følgende Dag ført frem for den storhertugelige hessiske Kreds Offenbach, inden hvis Jurisdiktion hiin Landsby er beliggende. Denne gaadefulde Fremmede var efter Udseendet at dømme en fuldvoxen Pige; men i alt Øvrigt syntes hun at være et med Verden aldeles ubekjendt Barn. Paa alle Spørgsmaal svarede hun meget sagte og i et for Alle uforstaaeligt Sprog, hvori dog senere en eiendommelig blandet Mundart af det Magyariske bemærkedes. Hele Pigens Væsen og Fremtræden bragte Tanken strax hen paa Kaspar Hauser; men berettigede ogsaa til det Spørgsmaal, om det ikke var et paa en listig Maade, men med Hensigt udført Bedrageri, der her fandt Sted? Dette Spørgsmaal bliver imidlertid nu vel benægtet af alle dem, som have læst om dette sælsomme og især i psychologisk Henseende meget interessante Phænomen i et for kort Tid siden i Frankfurt am Main udkommet Skrift af Friederich Eck, Lærer i Offenbach: „Tvende Børns fleeraarige underjordiske Fængsling". Efter dette med-

deler Forfatteren det af Staden Offenbach ædelmodig optagne Hittebarn Underviisning i tydsk Sprog, Religion o. s. v. Det væsentlige Indhold af de Meddelelser, som Pigen har gjort sin Lærer, efter at hun har opnaaet at kunne udtrykke sig mundtlig er, at hun omtrent fem Aar gammel blev fjernet fra sin Moder, som boede i en sandsynligviis i Ungarn beliggende Bygning med tre Taarne. Herpaa blev hun omtrent i 15 til 16 Aar uafbrudt og uden al Opdragelse og Underviisning holdt skjult i en Skov, beliggende i en underjordisk Bolig og derpaa i November 1853 udsat ikke langt fra Aschaffenburg, hvor hun blev fundet og bragt til Offenbach, hvor hun endnu befinder sig og benævnes Karoline. Under sit lange 15—16aarige Ophold i hiin underjordiske Skovbolig blev Karoline pleiet og godt behandlet af et ældre Fruentimmer, som kaldte sig Bertha. En Mand, som af Bertha kaldtes Eleasser (Eleazar) bragte de for begge Fruentimmerne nødvendige Levnetsmidler og Klædningsstykker hen til Skovboligen.

Efterat Karoline som et Dyr havde henlevet syv til otte Aar i den underjordiske Skovbolig, blev en Dreng, omtrent to til tre Maaneder gammel og som blev kaldt Adolf, bragt derhen, hvor han ligeledes uafbrudt og uden al Opdragelse og Underviisning holdtes skjult.

I Oktober 1853 forlod Bertha, begge disse Børns Pleierske, Skovboligen med Karoline og bragte hende bort i en med to Heste forspændt Vogn, og satte hende, som ovenfor fortalt, af ved Aschaffenburg. Adolf, Karolines Ulykkesfælle, blev tilbage i Skovboligen, hvor han maaskee endnu holdes skjult.

Maatte Hensigten med hiint Skrift, at bidrage til Afdækkelsen af denne mørke Hemmelighed, snart blive naaet, og navnlig Adolf saa snart som mulig blive befriet fra sit underjordiske Fængsel og gjengivet til det menneskelige Selskab.

Til ovenstaaende Stykke har Red. af „Illustrirte Zeitung" føiet følgende Bemærkning: „Flere offentlige Blade have nylig berettet, at en østerrigsk Kommission, efter Regjeringens Foranstaltning, har sat sig i personlig Forbindelse med Karoline og hendes Lærer Eck i Anledning af det ovenomtalte Mysterium, og at de østerrigske Embedsmænd, hvad der fortjener al Anerkjendelse, ere ivrig beskjæftigede med at opklare denne hemmelighedsfulde Tildragelse. Af en troværdig Kilde vide vi, at disse Meddelelser ere sande, og det er da at haabe, at de oven udtalte Ønsker maae gaae i Opfyldelse."

Studentertoget.

Et Glimt af Øland og Stockholm — Modtagelsen i Upsala.

„Hekla" dampede forud og „Ganger-Rolf" efter gjennem Kalmarsund, der paa sine Steder er temmelig trangt. Først da Farvandet blev bredere, satte vi, under gjensidige Hurraraab, forbi „Hekla".

Farten langs Øland syntes aldrig at ville tage Ende, og derfor sluttede ogsaa en Student i al Troskyldighed, at denne endeløse Ø var Langeland. Lige saa lang som Øen er, ligesaa eensformigt er dens Udseende — en lav jævn skovbar Aasryg, besat med en utallig Række af Vindmøller. Men som et Skandseværk, opført af Naturen til Beskyttelse for den smaalandske Kyst mod Østersøens Bølger, har den ligesaalidt som de Skandser, Kunsten opfører, til Opgave at tiltale Øiet. Imidlertid gjør et Punkt dog en Undtagelse fra den almindelige Eensformighed. Det er det fremtrædende Sted, hvor Borgholms Slot og Stad ligger, og hvorfra man maa have en smuk Udsigt over Kalmarsund. Slottet, som især er bekjendt af Karl Gustavs Ophold der, inden han blev Konge, tager sig herligt ud fra Søen, men er ellers, siden 1808, kun en Ruin, hvortil en Ildsvaade da forvandlede det. Staden, der er anlagt af Karl den Trettende, er uden Betydning.

Det maa beklages, at Tiden ikke tillod os at gaae iland ved Borgholm; dets Syn fra Søen vakte stor Længsel efter en Beskuelse nærved. Ølænderne ere ogsaa et Folk, som det for os kunde havt sin særegne Interesse at iagttage. Den Skildring, en af deres Præster gav af dem, mindede livagtigt om Valderserne: djærve, stridbare og færdige til at bruge Kniven. Denne sære Skik skulle de dog nu, ligesom Valderserne, have lagt meget af. Hyppig var den, medens Kong Gustav den Tredie drev Brændeviinsbrænding over i Kalmar Slot og Anledningen til Fylderi var særdeles gunstig.

Sundet udvidede sig efterhaanden og Skibet fjernede sig mere og mere fra Kysterne. Skumringen faldt paa og vi vare ude i den aabne Sø, der var ganske fredelig at trækkes med. Det var Nat, men den Halvpart af de Reisende, hvis Sovetid det ikke var, holdt den anden vaagen ved Sang og Skjemt, hvilket igjen gav Anledning til en Aktion for ulovlig Nattesidden.

Om Morgenen nærmede vi os Sveriges Skjærgaard. Ved Dalarø, omtrent 4 Miil udenfor Stockholm, kom en Deputation fra Upsalenserne os imøde, bød os velkomne og overbragte os Festprogram, Indkvarteringskort og Tegn (en Sølvplade med en Runeindskrift, „Ynglingathing at Upsalum" i Midten, og de fire nordiske Universiteters Navne deromkring.)

Længere inde kom Dampskibet „Wermdø" os imøde med et Sangerchor og den stockholmske Bestyrelse ombord, og inde ved Fæstningen Waxholm endnu fire andre smaa Dampskibe. Alle vare de fulde af festligklædte Herrer og Kvinder, der bogstavelig hilsede os med „Jubel og Frydeskrig". Som vi nu stævnede fremad gjennem Skjærgaarden, forstak de smaa, lette Dampere sig snart bag dens Næs og Øer, for fra en uventet Kant igjen at komme tilsyne, og snart sværmede de rundt os som Bier. Ved alt dette ledededes Opmærksomheden meget bort fra Betragtningen af det omgivende Landskabs Eiendommelighed. For os var Naturen her naturligviis meget mindre overraskende end for Danskerne. Disse fængsledes især ved dens Afvigelse fra deres egen, vi ved dens Lighed med vor. Som nu „Hekla" i Spidsen og „Ganger-Rolf" bagefter skrede nær Waxholm, dette „murede Orlogsskib" med runde gotiske Taarne og Bastioner, og Fæstningen saluterede, bragtes jeg til at tænke paa, hvilken Modtagelse et fiendtlig Skib vilde faae, som her skulde trænge gjennem til Hovedstaden. Hu, den lover at blive saadan, at den blotte Forestilling derom aldrig vil lade Virkeligheden blive forsøgt.

Jo mere vi nærmede os Stockholm, jo mere aflagde de lave Strandbredder sin Nøgenhed og Vildhed, indtil endelig Djurgaardens yppige Natur aldeles afløste disse. Strandbreddens Træhuse, med en Farve som vore Bygders Trækirker, ophørte, og de stockholmske Rigmænds lyse, venlige Sommerboliger prangede palladsmæssigt ude paa Høiene eller kigede kokt frem fra Egeskovenes Skandser. Og som nu „Nordens skjønneste og minderigeste Stad" laa der for os med sin Skov af solbelyste Taarne, ragende over de mægtige Palladser, da var det et Syn, der for de fleste vil staae som det herligste i Livet, selv om de maatte komme til at see noget end Større; thi det staar for os med den Overraskelsens Glorie, som Alt i sit Slags Stort i dobbelt Maal eier ved første Tilsynekomst, og det vil fremfor alt Andet bevare sig ved det Indtryk af festlig og begeistret Stemning, hvorunder det traadte frem.

Og denne Stemning var ved den ustandselige Jubel, der overalt lød, opildnet i den Grad, som den ved ydre Vækkemidler vel kunde blive: hvert Næs, hver Gaard, vi fore forbi, var besat af Mænd og Kvinder, der ved Hurraraab og Viften ønskede os velkomne, og dertil vaiede Flag og tordnede Kanoner i saadant Overmaal, at man skulde troe, der drog Skarer af Prindser ind til Sveriges Hovedstad. Og dog var det paa

En kvindelig Kaspar Hauser.

faa Undtagelser nær Mennesker, der Intet vare og Intet eiede, undtagen Haabet — rigtignok den uendeligste Eiendom, der kan haves, men forresten ikke paa nogen Verdsens Børn skikket til at laane Penge paa.

„Ganger-Rolf" lagde til ved Logaardstrappen udenfor det kongelige Slot, hvor Landingen var anordnet og en uhyre Menneskemasse forsamlet. „Hekla„ lagde derimod ved en Feiltagelse ind til Skeppsbroen. Kl. var da omtrent 3. Fra Bryggen marscherede vi i Procession op til Slottet og ind i dets Borggaard. Her gjorde vi da strax Bekjendtskab med en stor By's mandstærke Pøbel. Vore Rækker splittedes, og Trængselen inde i Gaarden blev saa overvættes stor, at det næsten var Livs Fortabelse. Vi traf her sammen med Danskerne. Efterat vi paa Prof. Welhavens Opfordring havde udbragt et Leve for Kongen, ledsaget af et nifoldigt Hurra, traadte Hans Majestæt, fulgt af Prinds August, ned i Slotsgaarden, og bød os velkomne i følgende Ord:

„Jeg hilser Eder velkomne til Sveriges Hovedstad og glæder mig ved Eders Besøg. Men den skandinaviske studerende Ungdoms venskabelige Møde har en større Betydning, end Øieblikkets Velbehag. En Dag skal denne Ungdom skjøtte sit Fædrelands Anliggender inden Forvaltningens og Videnskabernes Enemærker, samt opretholde dets Selvstændighed. Gid den Hengivenhed, den broderlige Tænkemaade, som beliver Eder, maa skyde dybe Rødder i Eders Hjerter, og i Fremtiden bære herlige Frugter for Nordens Lykke og Ære.

„Jeg ønsker Eder en lykkelig Reise til Upsala, og ved Eders Tilbagekomst skal jeg med Glæde gjensee Eder."

Fra Slotsgaarden gik Toget til Børsen, hvor det hilsedes med en Velkomstsang (af H. Bjursten) og hvor et rigeligt Maaltid var beredt i den mægtige Sal. Justitieborgmester Holm udtalte et Velkommen for de Reisende og indbød os paa sine Bymænds Vegne til Gjæster hos dem, naar vi vendte tilbage fra Upsala. Herfor takkede Pastor Møller. Som før sagt, var han dansk Rigsdagsmand og dertil jovial og talsom, rigtig skikket til at udfylde en Nationalforsamlings ledige Øieblikke efter den alvorlige Diskussions Strabadser. Han talte hvorsomhelst, fra Skibsbord, under Tag og aaben Himmel, og var saa vel bevandret i sine Digtere, at han kunde anføre Vers af dem til Beviis for hvad det skulde være — saaledes for Skandinavismen af Øhlenschägers „Rolf Krage" (?).

Klokken vel 6 brøde vi op herfra og vandrede under Blomsterkast fra Vinduerne ud til Ridderholmen, hvor 3 Dampskibe skulde modtage os og føre os op af Mælaren. Her kom vi dog til at staae en god Stund, da Skibene endnu ikke vare færdige med Ordningen og Ombordbringningen af vort Tøi. Bryggerne og de omliggende Huses Vinduer vare opfyldte med Mennesker, „der ved vor Afreise istemte livlige Hurraraab". Farten opigjennem Mælaren er smuk, ret som opover Mjøsen, men rigere paa Afvexling; thi de milde Kystpartier ere isprængte med strængere og vildere, saaledes at de gjensidigen forhøie hinandens Virkning. Paa enkelte Steder har Naturen koncentreret sine Kræfter til en Yndighed og Rigdom, som jeg med Skam maa tilstaae overgik, hvad jeg kjendte hjemmefra, og der havde Kunsten ogsaa skredet ind med Værker, som i Yppighed og Pragt kappedes med denne ødsle Natur. Drotningholm og Skokloster ere Bygninger, mærkelige ved architektonisk Pragt og endnu mere ved de Kunstværker, hvorfor de tjene næsten ligesom til Museer. De ere Tilflugtssteder for svensk Malerkunst, og for den fædrelandske Daad, forherliget af denne, som med Rette bør strække sig ud over Samtidens kortvarige Erindringskreds. Dog, dette er Ting, som vi først senere fik see og beundre, og hvis Omtale derfor rettest opsættes til siden.

Vor Færd gjennem Mælaren foregik under Sang inden Borde og enkelte Salutter fra Stranden (saasom fra Skokloster og Ultuna Landbrugsskole.) Forresten er Lidet at fortælle om Livet ombord, hvilket bedst kan sees deraf, at de forskjellige Landes Aviser have opholdt sig ved, at „en Nordmands Lue" og „en Lundensers Møsse" faldt i Vandet. Vort Skib (jeg var paa „Linnee") passerede Snævringer og Broer med største Akkuratesse, og naar vor tykke joviale Fører nærmede sig dem, slap han den hvinende Damp ud med en Tillidsfuldhed og en Stolthed, som om han kunde staaet med Jordkuglen i sin Haand. Hvor vi nærmede os Strandbredderne, havde Menneskehobe forsamlet sig for at hilse os. Imidlertid faldt Natten paa, inden vi droge opigjennem Fyrisaaen. Farvandet var trangt — ofte kunde vi fra Skibet næsten naaet Bredderne med Stokken, — men ogsaa yndigt. Paa begge Bredder havde vi de bekjendte Fyrisvolde, og slige uoverskuelige yndige Sletter ville vi forgjæves søge hertillands, endog paa Sel, hvorfra jeg er, selv om virkelig de uhyre Myrer der, efter Fortjeneste maatte blive forvandlede til Pløieland.

Da vi fik Upsala-Domkirkens Taarne i Sigte, gave Skibene Salut for at varsle om vor Ankomst, og derpaa svaredes fra Upsala. Dette var i Nattens Stilhed, og derfor vilde jeg her sige, at vi kom som sande Vikinger, ret paa en Overfaldstid, hvis ikke hiin Benævnelse, skjønt i en bedre Forstand, under vort Tog var bleven saaledes til Væmmelse udslidt, at ingen Stilist i de første 100 Aar vil finde sig tjent ved at bruge den, uden i yderste Nød. Langt ude paa Voldene mødte Smaagutter os, der paa Elvebakken løb omkaps med Skibet og nu og da slog Kolbytter. Etsteds paa Stranden brændte Tjæretønder, og en Figur, som under den særegne Belysning, forekom mig bekjendt fra Tidemands „Lystring", svingede sin Tjærefakkel med megen Freidighed. Hvor det vilde været et ordentlig norskt Sankthansaftensskue, hvis Vorherre havde givet Fyrisvoldenserne en Haug at sætte Tjæretønder paa.

Fuglene vaagnede, da vi droge ind til Upsala, men endnu havde Menneskene der ikke sovet — ikke Kvinderne engang. I Lunden ved „det lille Fordærvet" (et Lyststed paa Vestsiden af Fyrisaaen, hvor denne ophører at være seilbar) vare disse forsamlede i stor Talrighed og tilviftede os et taust „Velkommen", og fra vor Side svaredes „God Aften". Paa venstre Side af Elven stode Upsalastudenterne i Uniform og med sine Faner, og Værterne i Række derved. De modtoge os med Sang og svingede under Hurraraab og under Kanonernes Torden fra den anden Bred, sine os velbekjendte hvide Huer. Landstigningen begyndte og enhver anvistes sine Værter med Raskhed og Orden. Da den var tilende, gik vi op i Odins Lund; her talte Upsalastudenternes Formand E. Edqvist nogle Ord til Velkomst, hvortil sluttede sig følgende Sang af Professor C. W. Bøttiger, som for endeel blev sunget:

Hell sommaren, dagen och stunden,
Som samlat i heliga lunden
Det käraste Norden har sett,
De tre, som nu äro blott ett.
Fast bröder, vi skiljdes, vi stredo,
Vi höggos, vi blödde, vi ledo;
Men grånade hatet har flytt
Och allt — är nu kärlek på nytt.

Här stå vi på toppen af jorden
Vi söner af yttersta Norden,
Till gräns ha vi brusande sjön,
Vår granne är eviga snön.

Och alla vi bedja: försvinnen
Ur häfden, I blodiga minnen!
Och alla vi helsa en tid
Af ljusnande lycka och frid.

Vårt stamträd till gudarna räcker
Och yfviga grenar det sträcker
Till folk, som i leende ro
Vid fjället och sjöarna bo.
Det breder sin grönskande fana
Kring Nore och Svea och Dana:
Väl kronan är klufven itu,
Men frisk är dock roten ännu.

Ty säg, om ej alla vi känne
Hur genom de grenarne trenne
Til ådrorna strömmar en saft
Af helsa och ungdom och kraft.
Vårt band nu ej tiden kan lossa:
Skall våldet med klubban det krossa?
Vi svara ett dundrande nej,
Vid Thor och vid Odin och Frey.

Se, högarne grönska derute!
Nu tätt till hvarann vi oss slute
Och svärja vår framtid en ed
Vid solen, som glömmer gå ned. —
Välkomna från sunnan och vester
I kära, I firade gäster!

Välkomna till vänskapens tjäll
Från ö och från lund och från fjäll!

Välkomna till Uppsvea-slätten!.
Här blomstrar än Ynglinga-ätten,
Och Fyris har ännu en våg
För jublande vikingatåg.
Nu sannas den gyldene sägen,
Som Havamal gömde, att vägen
Är gen till en vän, till en bror,
Hur långt än i fjerran han bor.

Denne Modtagelsesakt, der foregik ved Foden af Reformationsforsvarerens Støtte, under Løvets Hang, just som Solens Straaler faldt paa Slottets og Domkirkens mægtige Taarne, var ligesom en hemmelighedsfuld Indvielse i den paa Planter og Minder saa rige Stad, som vi netop havde betraadt.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsættelse fra No. 21.)

Vi have sagt, at Preussen, nødt til at marschere mod Napoleon, fra Februar Maaned af stod i hemmelig Forbindelse med Rusland. Her er et nyt Beviis paa det Ønske, det nærede om at kunne stille sig i Fiendens Rækker. I Juli Maaned kom den preussiske Oberst Gneisenau til Stockholm. Han forlod sit Napoleon underlagte Fædreland, og begav sig til England for der at søge en Støtte eller en sikker Alliance.

Neppe var han steget i Land, førend han i Hemmelighed sendte Kronprindsen et Brev, fuldt af Venskabsforsikringer fra Kongen, hans Herre. Kongen havde paalagt ham, „at takke Bernadotte for de Sympathier, han havde vist ham, og han beklagede dybt, at de forhaandenværende Forviklinger ikke tillod ham endnu ved andre Baand at besegle sit dybe Venskab og sin inderlige Erkjendtlighed.“ Saadanne Ord maatte smigre og forføre Bernadotte, som med den preussiske Flygtning havde flere Sammenkomster, hvorunder udentvivl Grundvolden blev lagt til den kommende Fred til Kalisch, der i Begyndelsen af 1813 blev undertegnet mellem Preussen og Rusland. Paa samme Tid endelig underholdt Bernadotte Forbindelser endogsaa med Bourbonerne, omendskjønt hans Stilling vel maatte være besynderlig vaklende og vanskelig mellem den foragtelige Medlidenhed, som deres Haab om en Gjenindsættelse indgjød ham, og hans brændende Ønske om at fæste sit grYende Dynasti til den gamle Stamme. Han vilde betjene sig af deres Venskab, men han vilde ikke selv blive deres Redskab. Bergmans Beretning viser os, ved hvilken Leilighed disse Forbindelser begyndte.

Stockholm („Staden“; Slottet tilvenstre, Ridderholmskirken tilhøire).

Søndagen den 18de Mai fik man pludselig paa Stockholms Slot vide, at en af Kongen af Sveriges Kammerherrer netop fra Karlskrona, hvor han havde været arresteret, medbragte en ukjendt Reisende, en Franskmand, som man havde taget for en Spion, der havde noget Ondt fore.

„Jeg rædder, raabte Dronningen, at det er en af Bonapartes Udsendinge, som kommer for at sætte Ild paa Flaaden.“

Et Brev, adresseret af den Ubekjendte til Konprindsen, bragte snart Hoffet ud af sin Uvished.

„Jeg er, sagde dette Brev, Alexis de Noailles, en af deres kongelige Høiheds Landsmænd, førend Forsynet paa en saa ærefuld Maade havde kaldet dem til at styre Sverige. Jeg har vægret mig for at tjene Bonaparte, og under tusinde Paaskud har man forfulgt mig med uophørlige Trusler. Fouché har sat mig paa fri Fod. Savary har paany forfulgt mig. Efter i fem Aar at have opholdt mig i Schweitz, har jeg endelig besluttet mig til at drage til England, for at nedlægge min underdanige Hyldest for Kongens Fødder; men denne Reise har mødt saamange Vanskeligheder, at jeg, for at undslippe det franske Politi, har maattet antage tyve forskjellige Navne og udgive mig for en Schweitzer af Fødsel. Efter min Ankomst til Karlskrona har jeg begyndt med at forestille mig for Landshøvdingen, idet jeg har nøiet mig med i Hemmelighed at give mig tilkjende for den engelske Konsul. Jeg er nu til deres kgl. Høiheds Tjeneste. Min Beundring for Alt, hvad han allerede har gjort for den svenske Nation og for den fælles Sag, vil med Glæde bringe mig til at antage Alt, hvad han maatte paalægge mig. Jeg har paa første Befaling fra Eders Høihed givet mig tilkjende. Jeg er altfor vant til Opofrelser til at vove at beklage mig, og en Adelsmand bør før udsætte sig for tusinde Farer end at paadrage sig den mindste vanærende Mistanke. . . .“

Efterat være bragt for Bernadotte, forklarede Flygtningen ham, at han havde opnaaet at overbevise det wienske Hof om, at Napoleon var dets, som alle de gamle Dynastiers Fiende, og at Freden var umulig i Europa uden en ny Tingens Tilstand i Frankrig. Han forsikrede, at et talrigt Parti i Frankrig selv ønskede Bourbonernes Gjenindsættelse, og han bestyrkede denne Synsmaade med sjeldne Detailler angaaende visse Kabinetters hemmelige Hensigter. Bernadotte, hos hvem disse Ord opvakte mange modstræbende Følelser, svarede ham, at han ærede hans Hengivenhed og hans Mod, — at han i Tilfælde af, at nærforestaaende Omvexlinger skulde blive Bourbonerne gunstige, i det Tilfælde at den franske Nation kaldte dem tilbage — ikke vilde troe at have Ret til at handle herimod. Han bad ham om at udtrykke sine Følelser for Greven af Lille; men han vilde ikke skjule for ham, at han for denne Sag øinede faa sikre Grunde til at gjøre sig Forhaabninger. Det lidet Opmuntrende, der laae i disse Ord, blev dog opveiet ved de Forsikringer, som Kronprindsens Fortrolige gave Greven af Noailles angaaende Bernadottes hemmelige Virksomhed og om de Forbundnes Fremskridt. Og fra det Øieblik af, da Greven indtraf hos sine Herrer, regnede det lille Hof i Hartwell Prindsen, om ei for En af Sine, saa dog i det Mindste for maaskee den mest haardnakkede Modstander mod den fælles Fiende.

Hvis man til disse forskjellige Vidnesbyrd føier Bernadottes Korrespondancer med Oprørerne i Spanien og Portugal, — med Moreau, som beredede sig til at kjæmpe mod Napoleon under deres Faner, mod de Emigrerede, som i stort Antal landstege i Gøtheborg, vil man overbevise sig om, at Bernadotte i samme Øieblik, som han lod som om han endnu underhandlede med de Franske, havde gjort det svenske Kabinet til Centrum for alle anti-franske Intriger — til en Tilflugt for alle Napoleons Fiender. Man kunde i Mai Maaned 1812 i den lille By Ørebro, hvor Rigsforsamlingen holdtes, see ham omringet foruden af Prindsen af Oranien, af Russer som Pozzo di Borgo, Czernichef og Suchtelen; af Engelskmænd som Lord Cathcart, Admiral Bentinck og General Hope, af Østerrigere som Greverne af Wallmoden og Neipperg, af Preussere, som Gneisenau og Dørenberg, endelig af Franskmænd som Greven af Noailles til hvem Mad. Staël skulde slutte sig. Det var ikke en liden Fornøielse, det kan man troe for den fordums Sergeant af Regimentet Royal-Marine, at see sig forvandlet til en Agamennon — for Grunderen af et nyt Dynasti, at see

ved sit Hof Repræsentanter fra alle de gamle Kongefamilier. Ethvert nyt Tilbud han fik fra Napoleon eller fra en med ham allieret Magt gjorde hans Medvirken værdifuldere og retfærdiggjorde høiere Fordringer fra hans Side. Ogsaa seer man hans Stilling mod Napoleon, under Signeuls Underhandlinger, at forandre sig mod hans Villie maaskee, og uagtet det Slør hvormed han vil bedække sig. I April modtager han Keiserens Forslag og parlamenterer for at vinde Tid, thi England har endnu ei tiltraadt Traktaten til St. Petersburg. I Mai er denne Konvention undertegnet, og General Tavarts hemmelige Sendelse har tilveiebragt Freden til Bucharest mellem Rusland og Tyrkiet. Omendskjønt Kabinettet i London endnu ei har sluttet sin særskilte Traktat, og endnu ei formelig har sikret ham Norge, er dog Bernadotte sikker paa det heldige Udfald. Han reiser Hovedet. Denne sidste Underhandling endes endelig den 18de Juli. Han tvinger sig ikke længer og svarer paa den foragtelige Taushed, hvormed Napoleon har straffet den Signeul dikterede Note, ved at publicere en Protest mod Besættelsen af Pommern, ved en Erklæring om bevæbnet Neutralitet og ved en kongelig Befaling, som aabner Sveriges Havne for alle Nationer.

Saaledes har Bernadotte, under al den Tid, som Signeuls Underhandling har varet, lagt sig efter at udvide og styrke Grundvolden for sin Alliance med Rusland og England. Han har gjort det, sige vi, under den dybeste Hemmelighed. En utrolig Ting! Napoleon blev overalt bedragen. Man seer ham i Marts for at modarbeide hos Alexander Greven af Løvenhjelms Sendelse, at vælge denne samme Czernichef, som allerede saa frækt har forraadt ham. Selve Signeul er ikke andet end den gamle af Napoleon forhadte Jakobin, som han i 1811 har ført ud af Frankrig. Mod Enden af 1811 raader Signeul Kronprindsen af Sverige til at vente først, og derpaa i det afgjørende Øieblik til en Alliance med Europa mod Keiserens Ærgjærrighed og Rænker.

„Jeg kjender hans Snedighed, siger han, i denne Epoke." „Stol aldrig paa de Forslag, der kommer fra ham. Man maa opføre sig mod ham som en klog Mand mod sin Fiende."

See det er den Underhandler, som har tilbudt sig for Napoleon og som denne har antaget.

Hvorledes skal man forstaae, at Napoleon først i August har faaet Underretning om Traktaten af 24de Marts mellem Sverige og Rusland, en Traktat, der blev bekræftet ved Konventionen til Wilne af 15de Juni.

Med Undtagelse af de engelske og russiske Agenter, blev Enhver bedraget ved de falske ydre Tegn og ved de Sandheden modsigende Bevidnelser, som det svenske Kabinet fordoblede og fik skaffet Indgang. Nogle Citater af de franske Depescher ville ikke efterlade nogen Tvivl i dette Stykke.

Kronprindsen har høitideligen forsikret Østerrigs Minister om, at der endnu Intet var fastsat med England, at Rusland gav ham Finland, men at han vilde vægre sig, hvis Frankrig ikke tvang ham til at modtage dette. Hvad angaar en Medvirken sammen med Russerne i den forestaaende Krig, sagde han, at det aldrig havde ligget i hans Plan, og at han havde ladet Keiser Alexander erklære, at han ei havde stolt paa nogen Støtte af Sverige, medmindre Napoleon førte sine seierrige Vaaben hiinsides Wilna. (Hr. de Caleri, fransk Chargé d'Affair's Depesche, dateret den 6te April 1812).

Suchtelen begynder at opgive Haabet om at drage Sverige ind i de offensive Forholdsregler mod Frankrig. „Jeg er meget sikker paa, at han intet Positivt har tilbudt, og at han heri har indskrænket sig til at indgive Forhaabninger og til Smigrerier (id. 4de April 1812). „Sverige har endnu ei med Rusland besluttet Noget mod Frankrig (Depesche af Hr. de Taraich, preussisk Minister, af 12te Mai s. A.). — Endelig vover Hr. Engstrøm selv, Premierminister ved det svenske Kabinet, at skrive (Depesche af Hr. de Caleri af 6te August) i en Skrivelse til Hr. d'Ohsson, svensk Chargé d'Affaires i Paris, at „Kongen af Sverige er Hs. Majestæt Keiseren af Frankrigs System ubrødelig hengiven". Han skriver dette i August Maaned, strax efter det offensive Forbund, der ved Bernadottes Omsorg var bleven afsluttet mellem England, Sverige og Rusland, efter Freden til Bucharest undertegnet ved hans virksomme skjønt hemmelige Mægling, efter den Alliances Indgaaelse, der efter hans Raad var bleven afsluttet mellem Rusland og de i Ferdinand VIIdes Navn oprørske Spaniere.

De mindst bedragne vare ikke Svenskerne selv. Det var det Første, som Bernadotte maatte overvinde, førend han kunde komme til at beseire Napoleon. Dette er et vigtigt Punkt, som det er nødvendigt vel at fastholde. Vi have sagt, at Bernadottes Valg kun var et Udtryk af de Svenskes Hyldest til de Franskes Keiser, og uden Haabet om at erholde hans Alliance, vilde Prindsen af Pontecorvo ikke have erholdt en eneste Stemme af denne Nation. At bekjæmpe Russerne sammen med de Franske, at hævne Tabet af Finland, at reparere denne deres Fædrelands beklagelige Sønderlemmelse: det var Svenskernes eneste Tanke. Bernadotte derimod udfandt strax han var valgt en ganske anden Politik og vilde paalægge dem den. Det er vel sandt, at den svenske Handel stræbte efter at blive lettet for de Tab, som Kontenental-Blokaden paaførte den; men den frygtede end meer Udsigten til et Brud med Frankrig. Det er vel sandt, at den nye Kronprinds ved sin Ankomst blev mødt af visse Betænkeligheder hos enkelte fremragende Mænd af Karl den 13des Omgivelser, som viste sig ømme for deres Uafhængighed, og som bryde sig kun lidet om at blive, sagde de, franske Amtmænd eller franske Officierer.

Var nu deres Frygt overdreven eller var den overeensstemmende med Sveriges tilkommende Interesser? Det har lidet at betyde. Hvad der er sikkert er, at disse Personer dannede en usynlig Minoritet, som uagtet dens Medlemmers moralske Værd, dog ei repræsenterede den offentlige Mening.

Kongen selv, den gamle og svagelige Carl den XIII, erindrede sig, ikke uden Stolthed, at han i Spidsen for sin Broder Gustav den IIIdies Flaade med Hæder havde bekjæmpet Russerne, og han vante sig senere kun meget vanskelig til en Alliance med Sveriges Arvefiende.

Hr. Engstrøm, Premierministeren, bevarede altid, paa samme Tid som han blev et Redskab for Attenhundrede og tolv Aars Politikken, sit gamle Had mod Rusland. Cheferne for den ved Tabet af Finland ydmygede Armee, Mændene som havde frembragt Revolutionen af 1809, fordi Gustav den IV stivsindigen vilde kjæmpe mod Napoleon, de svenske Diplomater, som havde maattet gjennemføre og undertegne de sidste Traktater, der viede Sverige til Undergang, kunde ikke forstaae, at en Marschal af Frankrig, en med Napoleon beslægtet Fyrste, som de havde valgt for at hævne sig, vendte deres Vaaben netop mod Frankrig, som de elskede, mod Napoleon, som de beundrede. Bernadotte satte her sin Krone paa et Tærningkast. General Tibell, en af Frankrigs varmeste Tilhængere, kom i October 1811 til Paris, besluttet paa at modarbeide det System, som Bernadotte vilde bringe til at seire, og paa at tvinge ham til at vedblive i Forbund med Frankrig. Stærk ved den offentlige Opinion, der hver Dag i Stockholm blev meer udtalt, stærk ved at finde Støtte og Bistand hos et vist Antal af hans Landsmænd, der paa den Tid befandt sig i Paris, og hos selve Sveriges Repræsentant ved Kabinettet i Tuilerierne, blev han vel modtaget af Hr. de Bassano, som havde villet understøtte hans Bestræbelser, og han erholdt en Audiens hos Keiseren. Ulykkeligviis, vi have sagt det, foragtede Keiseren formeget baade Bernadotte og hans Magt. Han anvendte ikke til sin Fordeel de Tilbud om Hengivenhed, der med saamegen Vedholdenhed vare blevne gjort ham.

De svenske Opviglerier havde nogen Indflydelse, det er sandt, paa Besættelsen af Pommern; men det var Alt, hvad man forsøgte. Napoleon var overtydet om, at dette skulde være tilstrækkeligt til at bringe Bernadotte til at tie; han tænkte forresten, at Nationen ikke vilde følge ham. „Hvad have Svenskerne vel, sagde han, at gjøre med en Mand som krænker sin Ed?" Han havde Uret. Besættelsen af Pommern, idet den ydmygede Bernadotte, havde kun den Virkning at ophidse ham i hans Had. Han vaklede ikke mere med at begynde Kampen, han modtog den først mod sine egne Undersaatter, og han gik seierrig ud af den. Det var fremfor Alt Sagen for Bernadotte at overbevise de Mænd, som havde Indflydelse, deels paa Rigsdagen, deels paa Armeen.

Prindsen stolede meget i lignende Foretagender paa denne sydlandske Svada, hvorpaa vi allerede have citeret et synderligt Exempel, og som i de første Tider maatte forekomme de Svenske saa forunderlig. En Dag i September Maaned 1812 lod han til et lignende Forsøg stede for sig paa Drottningholms Slot Generalerne Adlerkreutz, Skjøldebrand og Sandels. Den Første var Helten fra 1809, den Anden havde varmt understøttet Bernadottes Kandidatur, idet han indestod dennes Modstandere for, at han vilde tage Finland tilbage (man erindre sig hans Valgsprog efter Traktaten til Frederikshamn: exoriare etc.); den Tredie endelig var hiin duelige Kriger, som i det ulykkelige finlandske Felttog havde gjort et berømmeligt Tilbagetog med den svenske Armee, og som Runeberg har besunget. Man forstaar, at disse tre Mænd maatte være naturlige Modstandere af den Poletik, som man foreslog Sverige. Da de vare samlede, tog Bernadotte Ordet, ikke uden en vis theatralsk Mine, og paaviste i en længere Tale, en større Forsamling værdig, at Napoleon var en Tyran, som man burde styrte, dersom man vilde bevare Verdensfreden, og at de vare besynderlig forblindede, som ikke kunde mærke denne uomgjængelige Nødvendighed. Napoleon havde ligefrem, sagde han, afslaaet at medvirke til en Forening med Norge, og det var en grov Modsigelse at vente Noget af ham, naar man ikke kunde eller vilde adlyde Kontinental-Systemet. For at drage Sverige ind i Krigen mod Rusland, tilbød han at gjengive det Finland, men det var, efter Talerens Formening, en farlig Snare. Enhver Kraftanstrængelse mod dette Maal vilde kun føre til at indvikle Landet i uendelige Krige med Rusland, som aldrig vilde opgive sine Fordringer paa denne Provinds. . . „Hvilken Fordeel skulle nu vi forresten have af hans Venskab? Kalde I det en Fordeel at udgyde eders Børns Blod for Interesser, som ikke er Eders, at blive despotisk regjeret af en fremmed Magt, at see Eders Hjælpekilder ødelagte, Eders Nationalværdighed stødt, Eders Minder, Eders Forhaabninger at blive et Legetøi for en Despot? Skulde vi lade os fange af hans snedige Ord? Nei lader os sværge Gud og de store Gustavers Skygge, at overgive vore Sønner den Friheds-Arv, som vi have modtaget. Lad Europas Usurpatør vige tilbage for vor urokkelige Villie, at bevare vor Uafhængighed og vore Love, og lad den ydmygende Beslutning, som han har troet at kunne frarive vor Svaghed (Krigserklæringer mod England) blive ham tilbageslynget med de samme Bølger, som bryde sig mod Nordens Klipper."

Da Prindsen havde endt, reiste Skjoldebrand sig. Født i Afrika af en svensk Fader og en engelsk Moder.

(Fortsættes.)

Norge.

Christiania. Den 28de Juni tiltraadte Kronprindsessen med Dampskib en Reise til Nederlandene. Alle i Havnen liggende Fartøier flagrede. Kronprindsessen ankom til Kjøbenhavn den 30te om Morgenen Kl. $3^1/_2$ og 1ste Juli til Hamburg.

— Under 21de Juni er den franske Konsul her i Byen, A. Odilon Fabre, udnævnt til Ridder af St. Olafs-Ordenen.

— Under 28de Juni er Exam. jur. C. F. Bergersen meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne; 3die Juli ligeledes Exam. jur. S. A. Gellein, og 2den Juli er Kand. jur. J. R. Andersen beskikket til Overretssagfører.

— Den 29de Juni holdt Turnforeningen ude paa Lindøen en Fest, der var meget fornøielig.

— Hr. J. Nagel og Mamsel Andrée, begge henhørende til de mest Udmærkede af den kgl. svenske Operas Personale, skulle under Naturforskermødet besøge vor By.

— Studentertogets Deeltagere have skjænket Føreren af „Ganger-Rolf" en Sølvkande med Flødekande og Sukkerskaal (tils. til 95 Spd.s Værdi) og Maskinmestere, Styrmænd og Lods Sølvtøi for tils. 92 Spd. til dem Samtlige, samt 95 Spd. i Penge til Fordeling mellem de Ringere af Besætningen.

— Igaar (4de Juli), Kongens Fødselsdag, gaves paa Huustangen, i det Frie, Bal for de menige Militære. Paa Ladegaardsøen var et Aftenslag. Kronprindsen viste sig blandt de Dandsende, inden han drog herud. Byens Fattige bespistes paa Hs. M. Kongens Bekostning.

— H. K. H. Vicekongens Reise er saaledes bestemt: 14de Juli Eftermiddag: Afreise fra Christiania. 15de Formiddag: Besøg i Arendal, Eftermiddag: Ankomst til Christianssand. 16de, Opholdet i Christianssand. 17de, Reise til Mandal overland. 18de, til Ekersund overl. 19de, til Stavanger overl. 20de, Reise Kl. 12—1 Morgen, Hardanger, Sørfjorden, Ullensvang, Rosendal. 21de, Aften til Bergen. 22de, 23de og 24de Ophold i Bergen. 25de, Kl. 12—1 Morgen, Afreise til Sognefjorden om Fjerland, Sognedal eller Lærdal til Fotun, hvor ankommes den 26de ved Middagstider. Derfra foretages Reisen til Hest over Sognefjeld langs Foden af Horungtinderne til Loms Præstegaard, hvortil ankommes den 27de om Aftenen. 28de, Afreise fra Lom om Garmo til Vaage og videre over Skarvangen gjennem Findalen til Lesje. 29de, Reise fra Lesje til Veblungsnæsset gjennem Romsdalen. 30te, Afreise om Morgenen til Vestnæs og Furlandsmyren, hvor ankommes Kl. 9 Form. Molde Kl. $2^1/_2$ a 3 Eftermiddag. Herfra om Natten. 31te, Formiddag til Christianssund og videre til Surendalen. 1ste August, Reise fra Surendalen til Meldals Præstegaard. 2den, Meldalen til Throndhjem. 3die, Ophold i Throndhjem. 4de, Afreise til Størdalen.

Udenlandske Efterretninger.

England. Den store Agitation, som Krigen kaldte tillive i England imod det bestaaende Regjeringssystem, synes ifærd med ganske at dø hen, og skjønt Foreningen for administrative Reformer endnu stedse bestaar, er den dog ikke længere istand til at fængsle Publikums Opmærksomhed eller vinde Proselyter for sit Formaal. Mr. Roebuck, der for Øieblikket er Foreningens Præsident, lagde heller ikke mindste Skjul herpaa i et almindeligt Møde, som han lod afholde den 21de Juni, og sagde Medlemmerne mange drøie Sandheder med sin sædvanlige Djervhed. Han skildrede den Sløvhed, som beherskede den offentlige Mening i alle Retninger, og viste hvor lidt det kunde nytte at klage over de offentlige Forhold, naar Folket ikke havde Kraft til at anstrænge sig for at fremkalde en anden Tingenes Tilstand. „I ere selv Skyld i alle de Onder, hvorover I beklage Eder", bemærkede han blandt Andet; „I saae, hvorledes Landets Interesser bleve tilsidesatte, men skrede dog ikke ind med Virksomhed eller Mod. I ere ligesom Amerikanerne, der kun tilbede den almægtige Dollar; men saa længe I gjøre det, maae I trælle under Aaget som Lastdyr, og I fortjene at gjøre det. I ere uværdige til at kalde Eder frie Mænd, naar I ikke opfylde frie Mænds Forpligtelser osv." Roebuck raadede indstændig til, at Foreningen skulde søge at faae Indflydelse paa Parlamentsvalgene, da Parlamentsreformen efter hans Mening maatte gaae forud for den administrative Reform, og meente, at man mere end hidtil burde kontrollere Parlamentsmedlemmernes Virksomhed. Det er saaledes aabenbart Roebucks Hensigt at give Reformforeningen et mere omfattende Formaal, end den fra Begyndelsen af havde, men det er et stort Spørgsmaal, om dette vil lykkes, og det synes heller ikke, at hans Tale gjorde synderlig Virkning. Foreningen har derfor neppe nogen stor, ja maaskee ikke engang nogen lang Fremtid, og alle de glimrende Profetier, som Times gav tilbedste med Hensyn til de Følger, Krigen vilde have for Englands Fremtid, ville vistnok blive gjorte tilskamme. Det aristokratiske Element er altfor fastgroet i England, til at det skulde vige Pladsen for en saa kortvarig Storm som den, der reiste sig under den sidste Krig, og Folket har nu engang vænnet sig til at betragte en høi Fødse og Rigdom som uundværlige Betingelser for at være Landets Styrere. Ved et Gilde, som fornylig fandt Sted hos Lord Mayor i London, der som bekjendt er en Jøde, kappedes man endogsaa om at fetere Aristokratiet, og endskjønt Toryernes Førere vare tilstede, vovede ingen Talere at alludere til, at de med konsekvent Intolerance vedbleve at nægte Jøderne Adgang til Parlamentet. Lord Derby befandt sig som en Følge heraf saa vel, at han i en længere Tale fremhævede Aristokraties Betydning og priste den sociale Harmoni og indbyrdes Ligevægt imellem Stænderne, som England skulde udmærke sig ved, og hvori Adelen havde den allervæsentligste Andeel. (Dagbl.)

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 28. Udkommer hver Løverdags Aften. 12te Juli. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Skizzer fra Romsdals Amt.

(Af A. Arbo.)

Som en Afslutning af de tidligere i dette Blad under denne Overskrift leverede Skildringer fra de skjønne romsdalske Egne vil nærværende Forfatter atter byde Bladets Læsere nogle faa løst henkastede Skizzer af herhenhørende Situationer, som ikke forhen have været omtalte i Bladet, men som i samme Grad som de tidligere omhandlede fortjene at blive Gjenstand for almindelig Opmærksomhed. Jeg veed fuldt vel, hvor lidet tiltrækkende hine vistnok altfor aphoristiske Skildringer og endmere de samme ledsagende Tegninger maa have været for mange Læsere og har forsaavidt liden Opfordring til at meddele en Fortsættelse deraf, som i det Væsentlige vil slaa ind i samme Genre, men jeg er tillige af den Formening, at den Tid, da saadanne ringe Bidrag ere aldeles uden Betydning, endnu ikke er kommet hos os. Det gjælder her i vort paa Naturskjønheder saa uendeligt rige Land kun om at faae Opmærksomheden vakt for al denne Rigdom, saaledes at Interessen for samme bliver mere end en vag Følelse og bringer en større Mængde til at nyde Godt deraf ved personlig at gjøre sig bekjendt dermed, — Situationerne ville da tale for sig selv, og den Reisende vil nyde dem tifold bedre uden at være forudindtaget for dem ved ofte ogsaa overdrevne Lovprisninger; men, indtil dette bliver Tilfældet, ville de ringe Bidrag, som en og anden Tourist kan meddele til hiint almindelige Kjendskab til Landets skjønne Egne, ogsaa have sin Betydning.

Hvad nu selve Romsdalen og Moldes nærmeste Omegn angaar, da kan man ikke længer sige, at disse Egnes Skjønhed er ubekjendt for det store Publikum; men derimod er det vel ikke endnu saa almindelig bekjendt, hvilken forbausende Rigdom paa smukke Situationer der findes paa et forholdsviis lidet Omraade og med saa høist forskjellig Charakteer i det hele Distrikt, som Romsdalen har givet Navn, men hvoraf den selv kun udgjør en meget ringe Deel. Selv om man lader det stolte, interessante Søndmør ude af Betragtning, findes alene omkring alle Romsdalsfjordens Forgreninger nok af skjønne Situationer, der ere en heel Reise værd. Ingen, der har seet Tresfjorden, som nærv. Forf. i de tidligere Skizzer har henledet Opmærksomheden paa, vil kunne andet end forbauses over, at et saadant Landskab skal kunne findes i Nærheden af den 63de Breddegrad. Rødvenfjorden, der ligger paa den anden Side af Romsdalsfjordens Hovedindløb, frembyder den samme Charakteer, de samme smilende, løvklædte Bredder med Snefjelde kneisende i Baggrunden. Neppe findes mere overraskende Overgange i Situationerne end paa den korte Strækning, der passeres fra Alfarnæs til Torvik i Routen mellem Molde og Veblungsnæsset. Hovedveien gaar her langs Rødvenfjordens nordlige Bred, men end smukkere er vel den langs Sydsiden gaaende Vei, der fører forbi Eids Kirke. Fra Eids Kirke seer man bortover lutter løvklædte Smaaaaser, der omkrandse Fjordens inderste ligesom til en lille Indsø udvidede Bund; til Høire hæver sig Klungnæskollen, mørk af frodig Naaleskov, men i Baggrunden throner over det Hele de mægtige, over 4000 Fod høie Vengistinder, de høieste blandt Romsdalsfjeldene, saaledes som de vise sig i det storartede Panorama fra Molde. I en Fjerdingsveis Afstand fra Fjordbunden er Scenen ganske forandret. Idet man naar Toppen af en Bakke, dukker pludseligt et nydeligt lille Vand op, omgivet af veldyrkede Gaarde og Løvskov, til hvilke Indfjordens vældige Masser danne Baggrunden; dette lille Vand kaldes Jerset Vand. Fra dette fører Veien inden kort nedad mod den egentlige Romsdalsfjord, hvor Indfjordens imposante Høider maa vige Pladsen for Vengistinderne, endnu mægtigere fremtrædende end før, og Hornet, det berømte Romsdalshorn, det meest charakteristiske af alle det norske Fjeldsystems Fremtoninger. Disse Situationer og ligesaa den yndige Fanestrand og den hardangersk blide Langfjord ere vel allerede mere bekjendte, ligger ialfald mere i de gjængse Router; men ogsaa denne Egn har sine mere afsides liggende Trakter, ikke mindre rige paa seeværdige Situationer, og blandt disse er der ingen som mere fortjener at blive bekjendt end Erisfjorden og Eikisdalen. Erisfjord og Eikisdal kjendes vel af Navn, men kun de Færreste have været der; de almindelige Reisendes Vei falder ikke her. Der fører ingen Vei derfra, ved Aurstaupe ender Dalen trang og tværhuggen mod det vide Dovrefjeld, og kun over lange øde Strækninger kan den eenlige Vandrer herfra naae frem til de beboede Egne. En mere eiendommelig afsluttet Egn findes neppe i vort Land, og det lønner vel Umagen at lære den at kjende.

Hvad jeg i det Følgende har at forebringe angaaende denne mærkelige Egn vil i sin Heelhed ikke kunne være noget Nyt for dem, der erindre sig en fra Romsdals Budstikke optaget anonym Opsats i Christianiaposten (2den Halvaargang 1854), hvor Eikisdalen saavelsom Erisfjorden omtaltes med fortjent Berømmelse. Idet jeg vil henvise til den nævnte Opsats, tror jeg dog det maa kunne tillades mig som en senere Reisende at meddele nogle yderligere Bemærkninger om samme Egn, og at det vil være i det reiselystne Publikums Interesse, at der atter gjøres opmærksom paa disse Steder, som det vilde være Skade at fare forbi ubeseede, naar Reisen gjælder det skjønne romsdalske Distrikt.

Fra Langfjorden, som med sine blide, løvklædte Afhang minder om Hardanger om end efter en mindre Maalestok, aabner sig mod Syd ikke langt fra dens Bund en Fjordarm, over hvilken det stolte Fjeld Skjorta hæver sin pyramideformede Top: det er Erisfjorden, der ved dens Munding viser sig saaledes, som den er fremstillet paa nedenstaaende Skizze, der er taget fra Odden nedad mod Fjorden i Nærheden af Næssets Præstegaard. Til Venstre for Skjorta sees mod Horizonten de to smaa sammenhængende Nuter, som have faaet det betegnende Navn: Fruersadlen. Det til Høire i Mellemgrunden fremspringende Næs dækker Udsigten til den vide, skjønne Dal, i hvis Midte Sira Kirke ligger og som udgjør Erisfjordens Bygd. Hvad der især udmærker denne Dal er dens betydelige Vidde og afrundede Form og de mangfoldig varierede Konturer i den omgivende Krands af Fjelde. En friskt strømmende Elv gjennemløber den næsten flade Dalbund, der frembyder en større Udstrækning af samlet dyrkbart Land, end der findes paa de fleste Steder i dette Distrikt saavelsom i de vestlandske Fjordbygder. Landskabet er her for rigt til at det kunde nytte at forsøge at give en paa nogen Maade tilfredsstillende Skizze deraf; Skjorta hæver sig her over de øvrige Fjelde, men dog ikke saaledes imponerende som Gausta i Vestfjorddalen, hvormed Forf. af den ovenfor nævnte Opsats jevnfører det. Det tager sig bedre ud, saaledes som det viser sig ude i Fjorden. Den ovenstaaende Skizze kan naturligviis ei give en adæqvat Forestilling om dets mægtige Fremtræden her, men som Gausta er det dog heller ikke. Dette Fjeld synes i uforlignelig Majestæt og ved det særegne Indtryk af det Sublime, det giver, at staae over alt Andet af lignende Slags i vort Land. Men i Vestfjorddalen er Gausta Eet og Alt; et ganske andet Forhold finder Sted ved Erisfjorden. Her er det netop Fjeldenes varierede Form og deres skjønne Fordeling mellem hverandre, hvori Interessen ligger. Om det er det underlige Fjeld Gokseyra eller den vide, store Øre ved Fjordens Bund, der har givet Anledning til Navnet, er vel uvist; men sikkert nok er det, at dens rette Navn er Eyrisfjord, som Bønderne kalde den og ikke Erisfjord, som det almindelig skrives. Den etymologiske Forklaring, som Navnet i Folkesproget tilsteder, synes at maatte vidne om, at Folket her som sædvanligt har beholdt det rigtige Navn, som det har været nyere med de lokale Forholde ubekjendte Slægter forbeholdt at forvanske.

Fra Sira fører Veien opad til Eikisdalen tæt under det forhennævnte Fjeld, Gokseyra. Man mærker her, at man har et romsdalsk Landskab for sig; den uhyggelige Nærhed af det tværbratte, forrevne Fjeld minder om Passagerne i selve Romsdalen om end efter en mindre Scala. Hvad der forresten i denne Egn forekommer nærv. Forf. at være af størst Interesse er Situationerne ved Eikisdalsvandet, som fra Gokseyra strækker sig 6—7 Fjerdinger opover mod Eikisdalen selv, der først kan siges at begynde ved Vandets øvre Ende. Jeg tvivler paa, at man nogetsteds hos os skal kunne paavise en Indsø med mærkeligere Omgivelser end denne. Utvivlsomt ligger Pointet her ikke saameget i Fjeldenes svimlende Høide eller Vandets uhyggelige Tranghed, thi i dette Genre kan det ikke paa langt nær maale sig med Sogns og Søndmørs inderste Fjordarme; men hvor finder man vel en saadan Mangfoldighed af stedse vexlende Tinder og Takker, hvor finder man i en saadan Udstrækning disse Lier med Nøddeskov, der med sit lyse Grønne saa forunderligt stikke af mod de sorte, forrevne Klippevægge foroven, og hvor finder man vel en Fos situeret saaledes som øvre Mardølafossen ved Mardalslien med Prospektet udover Vandet mod de paa den anden Side af samme opstigende snedækte Tinder. Forf. af den forhennævnte Opsats omtaler den samme Mardølafos med megen Berømmelse og siger, at den bør nævnes ved Siden af Rjukan og Vøring. Paa Grund af dens ulige mindre Vandmasse vil den vel ikke kunne sættes i Rang med disse; den kan snarere sammenlignes med Skyttjafossen i Simedalen, som nærv. Forf. tidligere har omtalt i dette Blad. Det er imidlertid ikke Størrelsen, der skal gjøre den særlig Opmærksomhed værd; dens Fremtræden i den omgivende Situation er det, som giver den dens væsentligste Interesse, saaledes som jeg i det Følgende nærmere skal søge at forklare.

Hvad der i saa mærkværdig Grad forhøier Indtrykket af denne Fos er den herlige Vegetation, som udbreder sig fra Fossens Stup og lige ned til Vandet. En saadan Li som Mardalslien ved Eikisdalsvandet kan jeg ikke erindre at have seet nogetsteds. Dens ualmindelige Frodighed og Rigdom paa forskjellige Træer gjør den til noget ganske eget i sit Slags. Hasselens lyse Løv finder her sin Modsætning i de noble Almetræers mørke Blade, og begge danne den skjønneste Komplex med det kraftige, friske Grønne, som Birken, denne vore Liers uadskillelige Ledsager, i rigeligt Maal frembyder. I Træernes Skygge udfolder sig en rig Flor af bredbladede Aconiter og andre kraftigt voxende Skovplanter, malerisk grupperede mellem store mosede Stene, der hist og her samles til større Masser, Levninger af gamle Skred, der her som overalt i disse den kolossale Naturs Egne ikke undlade jevnlig at ødelægge, hvad der i den vilde Omgivelse er levnet for det Blide og Venlige, og hvad der skal kunne betinge blivende Opholdssted for Mennesker midt i al denne Vildhed. Fra denne Li seer man henover Træernes Kroner op til Fossen, der fra den høieste Klipperand styrter ned over den lodrette Klippevæg og tilsyneladende taber sig i en Høl, som den har udgravet i en Afsats af det ogsaa nedenfor samme tværbratte Fjeld. Herfra svinger den noget til Siden og danner et nedre Fald, som man ikke seer, naar man er i Lien, men først naar man er kommet over Træregionen i Nærheden af Faldet selv. Det fælles Syn af begge Fald paa eengang er smukt, men langt fra saa brillant som Synet af det øvre Fald over den herlige Løvskov længere nede i Lien. Jeg tror, at enhver Reisende, selv den for Naturindtryk mindst modtagelige, her vil indrømme, at der neppe kan tænkes et mere fortryllende Skue, og vanskelig skal man kunne paavise Magen til denne Kombination af de forskjelligste Landskabsmomenter, der hver for sig vilde være nok til at skabe en smuk Situation. Hvad man ellers maa opsøge enkeltviis paa langt fra hinanden liggende Steder findes her samlet. Man behøver kun fra Lien at vende Blikket udad mod den Kant, fra hvilken man er steget op, og man finder et Prospekt, rigt og charakteristisk som faa og vel værd en Exkursion for dets egen Skyld. Paa den anden Side af Vandet hæve sig Vike- og Aagotteen*) prægtigt formede og sneklædte paa deres Top, til begge Sider i Perspektivet omfattede af den herlige Li, hvis kraftige Grønne kun hist og her giver Plads for et Glimt af den fossende Elv, der i utallige Smaafald mellem de malerisk grupperede Klippeblokke iler nedad mod Vandet. For en Maler er her Motiver i det Uendelige; hver ny Gruppering af Forgrundens Elementer lader de dominerende Partier i Landskabet fremtræde med ny, overraskende Effekt.

Øvre Mardølafossen kan, som Forf. af den forhennævnte Opsats bemærker, sees meget godt fra selve Vandet, og man seer der Noget, som høiere oppe paa Grund af det forkortede Perspektiv, ikke længer er synligt. Der er nemlig paa den Afsats af Fjeldet, hvorimod det øvre Fald slaar an, en Bræ, som aldrig

*) I Bygdens Dialekt kaldes Tinde : Teen.

tøer ganske op, da den paa Grund af dens Beliggenhed lige mod Nord saagodtsom ganske er unddraget Solens Paavirkning. Den Høl, som Fossen styrter ned i, er saaledes omgivet af eller ligesom udgravet i selve Bræen. Fossens Udseende er forsaavidt mærkeligere fra Vandet, men uden Sammenligning smukkere fra Lien, som let vil kunne skjønnes, efter hvad jeg har meddelt derom i det Foregaaende. Det skal være umuligt at komme op til den omtalte Bræ, og kun ved at stige aldeles op paa Høifjeldet kan man komme hen til det øvre Fald og see dets Nedstyrten mod Bræen. Dets Høide anslaaes af den forhennævnte Forfatter til 600 Fod. I Betragtning af det forkortede Perspektiv, der viser det meget mindre end om man kunde staae lige midt for Faldet og forøvrigt i samme Afstand, maa den angivne Høide snarere ansees for moderat anslaaet end at indeholde nogen Overdrivelse, som en med lignende Forhold Ubekjendt ved Synet af Fossen kanske kunde være tilbøielig til at antage. Lidt udenfor øvre Mardølas tvende Fald styrter nedre Mardøla ned mod Mardalslien i et eneste Fald, der er høiere end hvert af øvre Mardølas Fald, men ikke saa stort og smukt; det spreder sig snart over Klipperne og faar derved et mindre anseeligt Udseende.

Øvre og nedre Mardølafosserne ligge omtrent $1/4$ Miil fra den øvre eller sydlige Ende af Vandet.

Hvad Eikisdalen selv angaar, da er denne vistnok idethele mindre interessant end Vandet. Den minder om de trange Partier af Romsdalen, men indtager i Sammenligning med denne en underordnet Rang. Dens smukkeste Parti er ved det lille Vand strax nedenfor Gaarden Sæter, og Touren herop maa ansees for fuldkommen lønnende Umagen. Ovenfor Sæter faar Dalen et mere goldt og trist Udseende og bliver trangere, men da Dalbunden med det Samme stiger, faar Dalen neppe derved et mere imponerende Udseende. Hvorvidt det kan lønne sig at følge den heelt op til Aurstaupe for at see Elvens Nedstyrten fra Høifjeldet, tør jeg ikke afgjøre, — det vil beroe paa hvad man har seet af lignende Situationer i Forveien; men det synes a priori ikke rimeligt, at der her skulde være Noget, der overgik eller endog nogenlunde kunde komme op imod de berømte store Fosser af dette Slags i det søndenfjeldske Norge. At Aurstaupe forøvrigt maa være større end Mardølafosserne er sikkert nok, da den dannes i Hovedelven, som ved Sæter allerede har en temmelig betydelig Størrelse. Hvis man vælger at følge Dalen til dens øverste Ende for at see Aurstaupe, synes Touren over Høifjeldet til Lesje eller Sundal at burde høre med; hvis man derimod nøies med et lille Indblik i Eikisdalens nedre Deel og idethele ønsker at gjøre Touren paa en mere komfortabel Maade, vælger man vist det Bedste ved at lægge Touren udover den samme Vei og endnu engang see det interessante Eikisdalsvand og den stolte „Eyrisfjord".

Studentertoget.

I Upsala.

Thorsdag (12te) Formiddag skulde vi gjøre os bekjendt med Upsalas Seeværdigheder, og disse ere mange og herlige. Professor Swedelius havde (anonymt) givet en kortfattet Beskrivelse derover; den forefandt enhver Gjæst hos sin Vært.

Jeg kan ikke her dvæle ved, hvad vi saa den Formiddag; det er ogsaa saameget mindre nødvendigt, som en Skizze over Byen allerede har staaet at læse i dette Blad. Kun et Par flygtige Blikke vil jeg kaste derpaa, og da først og fremst paa Domkirken. Den hører blandt de Ting, som aldrig kan beskrives nok; thi Sproget mangler Ord for Gjengivelsen af det Indtryk, man modtager ved selve Beskuelsen. Naar man vandrer under dens mægtige Hvælv, gjennem dens Række Fremstillinger af fædrelandske Minder, forbi Johan den Tredies, det Banérske, det Skytteske, det Oxenstjernske, det De Geerske og mange andre Gravchor og over den store Linnees Grav, og endelig naar til Høialteret, hvor Erik den Helliges Been ere skrinlagte, da først begriber man, hvilken Magt den katholske Kultus har til at tiltale Sindet, tiltrods for Forstanden. Thi den hele Rigdom af Billeder og Pragt med det mystiske Alvor derover, griber Sindet saaledes, at det ganske hengiver sig til det Synlige, der kun skulde være det Usynliges Mærke. Erik den Hellige staar ligesom levende frem af sit forgyldte Sølvskrin, gloriekrandset, med Fordring paa Dyrkelse.

Træder man bag Altertavlen, befinder man sig kanske paa det mest pragtfulde Mindested, som Norden eier. Der er „det gustavianske Gravchor", hvor Gustav den Første og Gemalinder hvile. Over Graven hæver sig midt i Rummet en høi Katafalk med obeliskagtige Pillarer i Hjørnerne, og der hviler Kongen og hans tvende første Gemalinder i Marmorbilleder, alle i liggende Stilling, i fuld Legemsstørrelse og kongeligt Skrud. Monumentet er fra Kong Johan den Tredies Tid og udført i Nederlandene. Men Gravchorets mest fremtrædende Prydelser, dets syv store Freskomalerier, der alle fremstille betydningsfulde Scener af den store Konges Liv, tilhøre den nye Tid; thi de ere i Aarene 1831—38 malede paa Kirkens Bekostning af Professor Sandberg. Nye ere ogsaa de prægtige Vinduer med de mange indbrændte symbolske Ornamenter, og det azurblaa Hvælv med dets gyldne Stjerner.

I det gamle Sakristi forvares Domkirkens rige Forraad af Kostbarheder i Guld og Sølv. Foruden Kong Johan den Tredies Krone og andre Insignier af ædelt Metal, fængslede især et forgyldt Sølvkors Opmærksomheden. Det skal nemlig indeslutte en Splint af Christi Kors, som Pave Alexander den Tredie skjænkede Sveriges første Erkebiskop. Men Splinten er vel ligesaalidt ægte, som de utallige Hestelæs af Korssplinter, der af kloge Prælater ellers ere uddeelte Verden rundt.

Gaar man opigjennem Muren, til Klædekammeret, har man der igjen meget, hvortil knytte sig historiske Erindringer, vistnok fornemmelig kuriøse, saasom flere Sager efter den hellige Birgitta, de Klæder som Sturerne havde paa, da de paa Upsala Slot myrdedes af Erik XIV, og den bekjendte Brynesteen, som Kong Albrecht skal have sendt Dronning Margaretha.

Dog vi forlade Domkirken og søge gjennem Gaderne og Alleerne hen til Kirkegaarden. Her er det første Indtryk, vi modtage, det samme som vi fik i Sverige overalt, at det er et Land med offentlig Erkjendtlighed, der ikke lader sine fortjente Mænd døe for Efterverdenen, men sætter sin Ære i at hædre deres Eftermæle. Paa denne beskedne Kirkegaard staae vakre Monumenter, ikke alene over den geniale Geijer og andre Mænd, hvis Fortjenester have vundet et stort Ry, men ogsaa over saadanne, hvis Navne ere ubekjendte for Verden, og hvis Livbedrift kun har gavnet den Kreds, de have virket i.

Upsala Slot har en smuk, fremtrædende Beliggenhed, oppe paa en Høi, med Udsigt over Staden, ligesom vor Kongebolig. Men dets vakre Udseende i Frastand er ogsaa Alt. Naar man kommer derind, finder man ikke længer noget Mærke til et Slot; en stor Deel af Værelserne ere nindredte og staae igjen som Ruiner efter det gamle Slot, der nedbrændte 1702, men opbyggedes igjen af Kronprinds Adolph Frederik. Til Slottet knytter sig Mindet om Sturemordet og om Dronning Christine, som her boede og afsluttede sit vægelsindede Herskerliv med Thronens Frasigelse. Man viser endnu et Rum i Muren af den forfaldne Rigssal, hvor hun ubemærket skal have lyttet til Rigsraadets Raadslagninger før dette for sildigt angrede Skridt.

Bibliotheksbygningen, Carolina rediviva, har ogsaa en fremtrædende Beliggenhed og er derhos opført i en smuk, paladsmæssig Stil. Bøgerne og Manuskripterne optage de to første Stokværk, Festsalen — den største i Sverige — det tredie. I de nederste Værelser findes den nordiske Literatur og Haandskrifterne. Disse ere mange og betydningsfulde. De største Afdelinger deraf ere den Palmskøldske, den Nordinske og den Gustavianske, hvoraf hver fylder Reoler. Af de sidste, der ifølge Kongens Villie aabnedes 1842, Halvhundredeaarsdagen efter Giverens Død, har Geijer givet et Uddrag. Men hvo som seer de mangfoldige uhyre Bind, som de optage, og kjender lidt til hvorledes den geniale Forfatter arbeidede, kan let slutte, at han ikke har gjennemlæst denne uendelige Masse af Brevskaber. Og alligevel kan man neppe vente sig stort andet Udbytte, end hvad han har trukket deraf, uagtet dette ingenlunde svarede til Forventningen. Det er en Erfaring, Granskere gjøre, naar de gjennemstudere hvad Geijer har kastet Øiet i, at han har trukket Blomstersaften deraf, og hvad han ikke har seet, har han anet og med Hjælp af sin sikre Sands somoftest anvendt ligesaa rigtigt, som om han havde seet det.

Oppe i Boggallerierne forevistes flere Sjeldenheder, saasom Codex argenteus, der nylig igjen er udgivet af A. Uppstrøm, og Autographer af Luther, Melanchton, Svedenborg og Linnee, og Erik XIV's egenhændige Dagbog. Blandt Bøgerne var en saadan Mængde af sjeldne og kostbare Værker i de fortrinligste Exemplarer, at det vilde krævet lang Tid blot at faae en løselig Oversigt over hvad der fandtes. Jeg kastede Øiet paa en og anden Titel, og jeg tror jeg derved følte større Velbehag end nogen Madskjønner ved Studiet af den danske Konges Spiseseddel ude i Eremitagen. Men ikke desmindre maatte jeg i Overmættelsen beklage de Tusinder, som i Aartusinder havde spildt sin Tid, sine Kræfter og maaskee sit Liv paa Forfærdigelsen af disse uhyre Værker, som nu Ingen længere kjender af Indhold, men i det Høieste af et Omdømme, der ofte fremkalder et Smil ved Navnet.

Parti fra Erisfjorden.

Jeg tænkte paa den lærde Rudbeck, der tilbragte sit Liv med at skrive et Værk, som ved dets patriotiske Urimeligheder er blevet en Fabel blandt de Lærde, og ved det ene Binds Fortærelse, af Ilden (paa 5 Exemplarer nær) er blevet til en af de skjeldneste Sager for Bibliomaner... Og hvilken Løn attraaede disse flittige Arbeidere? Udødelighed! Hvor de have forfeilet sit Maal. De fleste af dem vilde blevet udødeligere ved grundigen at slaae ihjæl halvt saamange Fiender, som de have læst Bøger, eller endog blot ved at kile sit Navn i Jernbogstaver paa en Muurvæg. Og en slig Udødelighed have de, til ringe Glæder for Andre, kjøbt med Forsagelse af sit eget Livs Glæder. Næste Aften er Bal i den øverste Sal. Spørg den, som maatte komme did med et bekymret Sind, om han i de underliggende Lag af Tanker kan finde en eneste, der kan bringe ham saamegen Husvalelse som et Øiekast fra en liden smuk En deroppe, der ingen Folianter kjender, og ingen andre Udødelighedsønsker nærer, end at behage og blive behaget. Derfor, ærede Kolleger af Bibliomaner: vil man være ganske lykkelig, maa man kun eie en eneste Bog, som endda intet Konversationslexikon maa være.

Dog du længes vist, kjære Læser, allerede ud fra Bøgernes Støv til Guds frie Natur, og jeg deler og lyder din Længsel, uagtet Du for din Stolthed over din af Lærdommen ubesmittede Natur ifølge Lærdes Mening nok fortjente en kort Kachot i dens Rustkammer.

Vi stævne da hen til Odins Lund. Her møder os strax et mere oplivende Syn. Paa Fodstykket til Gustav Adolphs Obelisk er leiret en Skare festligklædte Kvinder. De sidde der som Vidner til Overrækkelsen af den Fane, de havde forbarbeidet til os Nordmænd. Professor Bøttiger, den zirlige, velstuderede Skald, overrækker paa deres Vegne Fanen med følgende versificerede Tale:

I män och ynglingar från Norges dalar!
Det är till er jag har ett ord att säga,
Ett ord, som andra lagt på mina läppar,
Ett ord, som redan tagit form och färger
Och växt till handling under qvinnohänder.
I veten, qvinnan stiger sjelf ej fram
— Och minst den svenska mön — på mannatinget,
I hemmets trånga ring hon vet sin plats;
Men för allt ädelt, för allt stort, som rörs
I mannens bröst, i sonens och i brodrens.
För detta — ty hon vet också sin rätt —
För detta klappar hennes hjerta högt,
För detta spinner hon de gyllne trådar,
Om och med osedd hand, till dagens väf,
För detta vakar nattens tysta flit
Och drar sitt strå till templet, som skall resas. —
Så tänkte edra mödrar, edra systrar,
När de, från Christianias ädla stad,
Åt Nordens ungdom delte ut baneren,
De tre med lyran, lagern och med korset,

Det fjerde nordiska studentbaneret,
Som minst bör saknas der de andra skänktes.
Försmån det icke! Äfven det har anor:
Af sköna händer sömmad är dess duk,
Och gömda runor hviska genom purpurn:
„Af döttrarna i Yngves gamla stad
En minnets skänk åt Norges fria söner.“
O tagen mot den med det kärlekssinn,
Som mäter gåfvan efter gifvarns mening!
Låt det som mast fa följa er på våg,
Och med er snäcka skjuta in i fjorden
Och landa se'n midt i er kungastad,
Att, mellan haf och fjäll, förbundets tecken
Må stråla gladt i edert hemlands färger.
Planteren det i denna skog af ungdom,
Som fattat djupt båd' korsets hemlighet
Och lagerns gröna vink och lyrans toner,
Och har jemväl ett hjerta, kärnfriskt än,
För folkens helga sak, för Nordens enhet,
Betecknad här af kransen, som ej vissnar.
Så, Norske bröder, ha vi bytt standar,
Och dock vi kämpa under eet och samma:
Dess färg kan bryta sig mot ljusets flamma,
Men i sin hjertsköld blir det som det var
Jag kallar ned välsignelsen från ofvan
Till hvarje ädel idrott, då jag här
Med broderhand er räcker systergåfvan,
Som i sin topp Minervas fogel bär.

Talen blev ledsaget af en Sang af Sveriges priisbelønnede Poetinde Thekla Knøs, der selv sad i Kredsen ved Obelisken.

Den overraskende Gave modtoges af Student F. Gjertsen, der i hjertelige Ord frembar sine Landsmænds Tak til Giverinderne. Vi istemte et nifoldigt Hurra, medens Kvinderne udsendte en Blomsterregn rundt sin Gave.

Fra dette Optrin gik det til den botaniske Have, hvor en lækker Middag var anrettet mellem Træernes Rækker. Foran Orangerihuset vare de fire Universiteters Faner og de svenske Nationsfaner opstillede i en Kreds, og der stod en med Grønt smykket Talerstol. Orangerihusets Pillargang var prydet med Navneskjolde over fortjente Afdøde fra de tre nordiske Riger, og i en Cirkel i den botaniske Læresal, lige for Indgangen, var anbragt Linnees af Byström hugne Marmorstatue, omgiven af en Skov af frodige, sjeldne Drivhuusvæxter.

Talernes lange Række aabnedes af Upsala-Universitetets Ældste, Professor E. Fries, Indehaveren af Linnees Lærestol. Efter en længere Tale tømte han en Velkomstskaal for Gjæsterne med Ønsket: „Evigt ungdommeligt leve Nordens Yngligeforbund!“ Derefter holdt Etatsraad Hauch et langt Foredrag, hvori han paalagde den forsamlede Ynglingeskare at bevare de Ideer, den nu nærede, naar de traadte ud i Livets Alvor. Efterat Friherre Kræmer havde foreslaaet en Skaal for Nordens Konger, optraadte Professor F. Carlson, Geijers Eftermand paa den historiske Lærestol i Upsala og Fortsætteren af hans ufuldførte Sveriges Historie, og udbragte i en længere Tale en Skaal „for Norge“, for den norske Ungdom, for Christianias Universitet, og med det samme en Skaal for den urokkelige Tro paa Foreningens tilvoxende Styrke og for det i denne Tro indesluttede mægtige, glade Haab om et enigt, frit, stærkt og lykkeligt Skandinavien.“ Blandt de mærkelige Ytringer, som ellers forekom i denne med Historikerens klare, rolige Blik paa Forholdene affattede Tale, ville vi mærke os Udtalelsen af hvor vigtig han ansaa den personlige Meddelelse „i vore Dage, da det skrevne Ord saaofte trænger sig mellem Hjerter, som burde forstaae hinanden,“ og desuden følgende Ytring: „Paa Foreningens Grundvold hviler vor Fremtid. Det er en Overbevisning, som slaar alt dybere og dybere Rod i hver tænkende Svenskers Bryst, hvilke Bevægelser der end kunne spille paa Overfladen.“

Professor Welhaven svarede paa Nordmændenes Vegne med en Tale, der ikke alene ved sit Indhold, men ogsaa ved Talerens Begeistring og mimiske Kunst gjorde et vidunderligt Indtryk paa Tilhørerne. De svenske Blade ere uudtømmelige i sin Ros, og i et af dem, Tidningen „Upsala“, der ellers fordømmer Massen af Talerne for deres Snakkesalighed, hedder det endog, at denne ene Tale var værdt en Reise til Upsala. Vi glæde os derfor over at kunne meddele denne Tale, der hidtil endnu ikke er trykt, om den end, gjengivet paa Papiret, maa miste en væsentlig Deel af de Fortrin, hvormed den under Fremførelsen henrev. Den lød:

Skokloster. (Se f. Nr.)

„Til det urgamle Kongehjem, Ættehougenes og Offerhallernes Egn, til det ældste Lærdomssæde i Norden er en Skare af Ynglinger fra Norges Høiskole kommet i Samfærd med Vennerne fra Kjøbenhavn og Lund, hidkaldt af Upsalaungdommens varme Brodersind. Nu staar det igjen for Tanken hvad Yngve Sahlin udtalte, da han ved Besøget i Christiania bød os hid: „Norges Folk“, sagde han, „elsker Nordens gamle Minder“. Denne Hu skulde drage os til Fyrisaaens Bred.

Velan, det er sandt, Nordmanden elsker Minderne. Han er stolt ved Bevidstheden om, at der gives en uovertræffelig Sagaskrift af gammelnorsk Rod og Aand, og han erkjender hvad han skylder den: vækkende Selvbetragtning, Kraft til ny Forhaabning. Det har bragt ham til mere og mere at udvide Mindets Syn over det større, vidtomfattende Hjem, at anskue Stammens Grundbillede i de store, rolige Fællestræk. Og Betragtningen har styrket denne Forvisning om Broderskab i Norden, hvormed vi ikke blot see ind i Forgangenheden, men frydes og opløftes i dette levende Nu og tage gode Varsler for det Kommende. Saaledes droges vi hid, forat stedes Ansigt til Ansigt med Sveas høisindede Folk, forat nyde Gjenkjendelsen og vinde Indtryk til dybere Selvprøvelse; thi midt i den freidige Følelse af vor Frihed og Lykke skal Broderskabets Aand vise os hvad der i vor Stræben og Skik er Mangelfuldt, hemmende Eensidighed, indsneget Vanart — og det skal beseires! Ja, lad denne Alvorshu være hos ethvert af Folkene, da styrkes og voxer Nordens Ære!

Norges og Sverigs Forbund, fremtvunget i en Omvæltningens Tid, stiftet af Statskløgt, havde, trods Modstræben og Beregning, sin skjulte Spirekraft, thi mellem de Traade, hvoraf det dannedes, var der sunde Rødder og Livsaarer. Hvor saadan Kraft aander under de vedtagne Former og Indstiftelser, sige de Kloge: her er en Idee, men Virkeligheden er anderledes. Ja, vel en Idee, en frugtbar Tanke! Medens de tale derom, voxer den ud i Dagen og præger det Virkelige. Hvad Dagstid er da denne i vort Forbund? Det er en Tid, hvori Ideen har faaet Liv og Blod, røres og boer iblandt os. Derfor lovpriser ogsaa jeg med forhøiet Lyst dette Ynglingemøde, og som af mit Lands Inderste raaber jeg: I gode svenske Mænd, der tænke over disse Rigers Pagt, dersom I vil vide, om der er Troskab i Norge til at holde den, Kraft og Villie til at fremme dens Udvikling, spørger da ei nu den tørre, døde Paragraph, ei Fortolkningens sondrende Bogstav, hvis Kunst er det undvigende Svar; spørger Livet, Nuets og Fremtidens friske Liv — det er her, udsendt fra alle Norges Dale; det er trygt og tillidsfuldt, uden Forbehold. I forlange jo intet bedre Svar end det, der her gives Eder paa den korteste Vei fra Hjertet til Læben. Betragter denne Skare af Ynglinge, i hvis Midte alvorlige Mænd fulgte det store Broderskabs Røst og her føle Foryngelsens Glæde; hvor umiskjendelig er den Forstaaelse, der har indblandet dem Alle mellem Sverigs ypperste Ungdom og givet Samlivet Udtryk af et usvigeligt Løfte om det Dyrebareste: om disse Folks Samhold og gjensidige Troskab!

Derfor ere vi saa dybt og festligt grebne i denne Stund, at det ingensinde vil kunne glemmes.

Held Eder da, I Ældre, at I, inden Aftenskyggerne komme, kan staae paa Høiden, i denne Glands, og skue ind i Forhaabningens Land! Tifold held dig, du haabfulde Ungdom, at dette Lys, som hilses af din friske Sang, er dig som selve Livets Vaarsol; at det skal stige med din egen Opgang, og med end større Klarhed skinne over din Alvorstid!

Og priset være denne minderige Egn, dette gamle Lærdomssæde, fordi de saa skjønt og rigt har omfattet og smykket det nye Haab i Norden! Priset være Upsals ædle akademiske

Ungdom, fordi den varmt og inderligt har hidkaldt de norske Gjester, og nu saa glædeligt fornemme Troskabens Svar paa Brodersindets Spørgsmaal! — — Dog, hvad siger jeg! Til Eder, mine unge Venner, skulde Talen anderledes vendes — I, der allerede selv, paa Norges Grund, har hentet Svaret. Tilgiver, at jeg for denne Herlighed i Eders Hjem, var nær ved at oversee et Glædesbillede fra mit Eget. Ja, I kjendte forud Svaret, det som vi nu aflægge midt i Sverigs Folk. I føle vist og vide, at Eders Erindring lever uudslettelig i Norges Hovedstad, og staar der nu i fornyet Blomstring. Jeg hilser og takker Eder fra Eders norske Venner i det Fjerne; og hvor ønskede jeg, at mit Hjems Befolkning her kunde stemme i med min Røst. Sandelig en Storm af de rette Brysttoner skulde ryste disse Løvbuer. Men kun Tankerne ile hid. Hjelper mig da I raske Svende under de sorte Huer! Udraaber af al Magt Eders Leve for Upsals Høiskole og dens ædle Ungdom!"

Opfordringen blev af Nordmændene fulgt med den største Begeistring, og deres kraftige Hurraraab dannede den effektfuldeste Afslutning paa Talen. Naar den nævnte Beretter i „Upsala" ikkedesmindre bebreider os, at vi skjænkede Talen ringe Bifald og Sympathi, da see vi her atter en svensk Bladskriver fra de forløbne Aars Skole, der ikke generes i sine uefterrettelige Udsagn af nok saamange gjendrivende Vidner.

Docent Yngve Sahlin udtalte et Velkommen for de danske Brødre og et Leve for Erindringen om deres første Besøg. Idet han dvælede ved Muligheden af, at Nordens Folk, trods de mødende Vanskeligheder, kunde blive til Et, fremhævede han som Aarsag til, at saadan Eenhed ikke i sin Tid blev virkelig, den Betragtning, at Kalmarunionen ikke var Folkets, men Klogskabens Værk. Herpaa svarede Student Wilh. Rode. Atter optraadte Prof. Fries, og i et Foredrag, der med snaksom Hjertelighed og et vist tørt Humor mindede om vor Hansteen, udbragte han en Skaal for Lunds Universitet, hvilket han betegnede som det mest skandinaviske af de nordiske Universiteter, og bad Lundenserne, til hvem han var knyttet med et 23 Aars Universitetsliv, at medtage en kjærlig Hilsen til den skaanske Flora fra ham, dens gamle Tilbeder. Efterat denne Skaal var besvaret af Docent Ljunggren, udbragte Kand. Sander en Skaal for Helsingfors, hvorpaa Finlænderen Qvanten svarede i et Foredrag, der nok vilde gjort langt mindre Lykke hos hans russiske Selvhersker end hos Tilhørerne i Trægaarden. Sproggranskeren Docent Säve udbragte en Skaal for Island, med et i gammelt nordisk Versemaal forfattet Kvad, Islænderen Grimur Thomsen gav derpaa Svar; og da Mag. Gravstrøm dernæst havde udbragt en Skaal for Nordens Kvinder, vare samtlige Talere færdige med sin Dagsbedrift. Vel de Færreste havde hørt paa dem alle, da man mere og mere spredte sig rundt i Haven, snakkende med Damerne eller drikkende Brorskabsskaaler. Under denne Fest bleve mange Sange omdeelte og afsungne, saaledes den tidligere her i Bladet aftrykte Hilsen til Upsala af A. Munch, en do. af C. Ploug, Hilsen til Brødrene fra Christiania af Student C. R. Nyblom, til Brødrene fra Kjøbenhavn af F. Gravstrøm, til Brødrene i Helsingfors af Z. Göransson osv. C. G. Brunius i Lund havde fremsendt et latinsk Poem, i Kvart. Nattens Skygger faldt mellem Træerne, Damerne trak sig bort, men Studenterne skiltes først ad, efterat have opført en hvirvlende Dands paa Plainen mellem Træerne. Dette var Kronen paa Munterheden og det hjertelige Samliv, der havde udfoldet sig i denne Fest, vistnok den skjønneste nogen af os har oplevet.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Fortsættelse fra No. 27.)

Skjøldebrand forenede med Frimodigheden en ædel Simpelhed, Veltalenhed og Ild. Han sagde dristigen, at dersom Alliancen med Napoleon vilde drage efter sig Sveriges Underlæggelse, vilde dog i det Mindste dette Aag ophøre ved hans Død, som ene var i Stand til at paalægge det, at Underkuelse af Rusland derimod vilde være langt varigere og desuden mere nedtrykkende. Adlerkreutz talte efter ham. Han havde villet, sagde han, bevare Tausheden, fordi hans Dom, som født Finne, ikke kunde synes upartisk. Efterdi man ligefrem spurgte ham, var det hans Mening, at Besiddelsen af Finland var uomgjængelig fornøden for Sverige, hvis Uafhængighed ikke skulde kunne have nogen bedre Garanti. Han tilføiede, at Bruddet mellem Rusland og Frankrig vilde være en udmærket Leilighed til at gjenerobre denne Provinds, og at Sverige aldrig vilde gjenfinde Magen . . . . Bernadotte, som kun med en slet dulgt Utaalmodighed havde hørt den første Tale, kunde ikke længer holde sig, da han fik denne at høre. „Hvad!" skreg han, idet han afbrød ham, „har da ikke dette Finland tvertimod været et evigt Tvistens Æble mellem Rusland og Sverige og har det ikke trukket Eder ind i alle de Krige, som have ruineret Eders Land? Vide I da Intet af Alt dette?" Eftersom han talte, blev Prindsen hedere. Pludselig styrter han sig med hævet Arm mod Adlerkreutz, som, uden at svare, vendte sig og gik ud. Saaledes blev Overveielsesscenen en Smule pludseligt afbrudt. Forligelsen med Adlerkreutz blev sandt at sige aldrig videre alvorlig; men dog var han tilligemed Sandels og Skjøldebrand ved Prindsens Side i Slaget ved Leipzig og under det tydske Felttog. Bernadotte havde endelig stemt dem efter sin Mening.

Den svenske Rigsdag, der ogsaa var meget forbitret mod Rusland, stod endnu tilbage, og dens Modstræben maatte beseires. Regjeringen havde i April maattet sammenkalde en overordentlig Rigsdag for at erholde de nødvendige Summer til Landets militære Forsvar under den store Kamp, som man kunde forudsee mellem Rusland og Frankrig. Repræsentanterne for de fire Stænder modsagde ikke Nødvendigheden af at holde sig rede til at haandhæve Sveriges Værdighed eller endog at benytte sig af Omstændighederne. Men de kjendte ikke Bernadottes Traktat, der var afsluttet uden deres Samtykke med Rusland i den forløbne Maaned; de regnede vel tvertimod paa at gjøre fælles Sag med Frankrig. Hvor stor var da ikke deres Forbauselse, da de hørte Throntalen fremsætte etslags Trusel mod Napoleon: „Jeg har sammenkaldt Eder," sagde Kongen, „i det Øieblik, da store ydre Begivenheder synes at berede nye Ulykker for Europa. Ved sin Stilling fri for den sørgelige Nødvendighed at lyde en fremmed Styrelse, der vilde kunne være i en fuldkommen Uovereensstemmelse med dets sande Interesser, har Sverige Alt at haabe af sin fuldkomne Enighed, af sin Tapperhed, af sin Koldblodighed, Alt at tabe, hvis det overlader sig til indre Splid og til ufornuftig Frygt." — Det var først den 13de Mai, at Regjeringen meddeelte den hemmelige Kommittee, der af Rigsdagen var udnævnt, en Rapport angaaende den ydre Politik. Denne Rapport holdt sig til den Voldsomhed, som man bebreidede Napoleon og insisterede paa den uundgaaelige Nødvendighed at svare derpaa ved en fast og dristig Holdning. Den underrettede dernæst Medlemmerne af Kommiteen om de Underhandlinger, der allerede vare knyttede angaaende en Alliance med Rusland og Erhvervelsen af Norge. Denne Meddelelse skulde blive hemmelig; men enten det nu var som en Følge af en eller anden Mangel paa passende Taushed eller Kronprindsens ivrige Bestræbelser for at tøile Opinionen vare blevne lette at gjennemtrænge: nok er det, det Rygte udbredte sig snart, at Regjeringen, i Tilfælde af europæisk Krig, havde besluttet sig til at tage Parti mod Frankrig; og denne Nyhed blev overalt modtaget med Bestyrtelse. Bernadotte ventede sig den herved frembragte Overraskelse. Han forøgede sin Virksomhed, fordoblede disse private Samtaler, ved hvilke han ikke uden Grund smigrede sig med at forbause og blænde, forsømte hverken Kraftscener eller Theaterkoups, lod komme for Karl den XIII de fornemste Medlemmer af Stænderne, og erklærede dem, at han saa Uenigheden mellem Rigsdagens forskjellige Stænder at voxe, at han vel skulde vide at opdage Stifterne af denne Splid, og at Statens Interesser under den nærværende Fare absolut fordrede en fuldstændig Enighed mellem Regjering og Stænder. For at hjælpe til at fuldkomme denne saa ønskelige Enighed, trængte han ind paa Rigsdagen om i al Hast at votere en Lov angaaende Trykkefriheden, som indførte Censur. Holdende nu i den ene Haand dette Vaaben og organiserende med den anden en bestikkelig og lærvillig Presse, betvang Bernadotte den offentlige Mening og rev den med sig.

(Fortsættes.)

Dødsfalds-Meddelelser.

Landskabsmaler G. A. Mordt.

Gustav Adolf Mordt, hvem en altfor tidlig Død har kaldet bort fra Kunsten og en kjær Ægtefælle, er født i Christiania den 24de Marts 1826. Hans Forældre, Guldsmed Jakob Mordt og Hustru Berthe Bjørnsdatter, havde foruden ham 10 Børn, hvoraf de 5 allerede i Forveien ere døde. I 1836 kom Mordt ind paa Waisenhuset og gik derfra ud i 1842. Her viste han meget Talent for Tegning, og da han som Elev i 2den Klasse — 14 Aar gammel — havde udført en Blyantstegning, befandtes den saa god, at en af hans Lærere udbrød: „Bliver Du saaledes ved, slutter Du ikke, førend Du kommer paa samme Sted som N." (Hermed sigtede han til en Waisenhuusdreng, der, for at have gjort falske Bankosedler, var kommet paa Tugthuset.) For sin Tegning fik imidlertid Mordt en liden Priis. Fra Waisenhuset kom han til daværende Malermester her i Byen, senere dansk Kammerherre, Saabye, der forstod at føre sig til Nytte det Talent for Malerkunsten, som han fandt hos Drengen, idet han lod denne kopiere alskens Billeder, hvilke han siden forbedrede og solgte. Men hos Saabye havde Mordt det ikke efter sit Sind, og han var saaledes glad, da han efter et halvt Aars Forløb kunde drage til Kjøbenhavn. Professor Sverdrup, hvis Opmærksomhed var bleven henledet paa hans Talent, tilsagde ham en ringe Understøttelse under Opholdet dernede (nemlig 3 Spd. maanedlig); men denne ophørte efter 4 Maaneders Forløb, da Saabye ogsaa var kommen derned. Mordt havde nu ingen Bistand og maatte paa bedste Maade ernære sig selv, naturligviis paa Bekostning af sin paabegyndte kunstneriske Uddannelse. Saaledes malede og solgte han Billeder med den største Ufortrødenhed.

I 1849 drog han til Düsseldorf, hvor han vakte skjønne Forhaabninger ved den Harmoni og Farvegivning, der fandtes i hans Stykker. Men han var nu engang kommen saavidt i at male fortvæk, uden noget grundigt Studium, at hans Ophold her ikke kunde medføre saa stor Vinding for hans Kunstnerudvikling, som hans Talent ellers maatte berettiget til. Aaret efter reiste han hjem. Endnu engang besøgte han Düsseldorf, men og af Brystsvaghed vendte han hjem, malede med rastløs Iver og giftede sig 30te Oktober 1854 med Gunda Hansen, en Datter af Eieren af Hotel de Scandinavie. Ifjor Høst reiste han atter til Tydskland, af hvis milde Klima han haabede Bedring, men vendte forløbne Vaar tilbage, sygere end da han drog bort, og døde her i Christiania den 2den Juli.

Hans Lig stædedes til Jorden den 7de Juli og ledsagedes af en stor Sørgeskare. Student Vinje havde skrevet en Gravsang, der findes trykt i Chr.-Posten for 8de Juli.

Om Mordts Talent er der neppe Strid, hellerikke om hans Færdighed i Farvernes Behandling eller hans Kompositionsevne. Men det er sørgeligt, af Kunstkjendere at høre, at han, vel ligesaameget af Mangel paa Understøttelse som af Ustadighed, aldrig kom til at uddanne sit Talent til hvad det ved Studium kunde blevet.

Hans Georg Daniel Barth.

Af denne nylig hedengangne Ordets Tjener indeholder Chr.-Posten for 6te Juli en Nekrolog, hvis nøgne biographiske Kjendsgjerninger ere: „Han var født den 17de Mai 1814 ved Stavanger, hvor hans Fader dengang var Kapitain; sine Skoleaar tilbragte han for største Delen i Christiania hos sin Bedstefader, Toldinspektør Sunde, der satte ham i Møllers Institut, hvor han nød Undervisning indtil 1828. Faderen var da bleven Overtoldbetjent i Christianssund, i hvis Kathedralskole Barth nu blev sat, og hvorfra han blev dimitteret i 1830. Han tog saavel examen artium som philos. og i 1835 theologicum med Karakteren laudabilis. Som Kandidat var han i flere Aar Lærer ved Borgerskolen paa Moss, senere Huuslærer paa Skienskanten og bestyrede endelig Borgerskolen i Flekkefjord, indtil han i 1848 blev udnævnt til ordineret Kateket i Kragerø. Det er som Præst i denne Menighed han har skabt sig et Eftermæle og en Anerkjendelse af sine sjeldne Evner." Nekrologens Forf. dvæler med Ros ved hans Virksomhed som geistlig og fremhæver hans glimrende Veltalenhed. En Prøve herpaa, forsaavidt den kan gives med det døde Bogstav, haves i den tidligere af os omtalte Samling af Prædikener af norske Geistlige, hvortil Barth har leveret tvende Taler. Barth var gift med Frøken Charlotte Prunst (dansk) og efterlod sig 3 smaa Børn. Han døde i Kjøbenhavn den 9de Juni d. A.; han var reist hjemmefra, for derover at søge til Syden efter Helsebod.

Norge.

Christiania. Om Morgenen den 11te Juli ankom de svenske og danske Naturforskere hertil. I Fortegnelsen ere 52 Danske og 39 Svenske opførte. De mest bekjendte Navne blandt hine turde være: Etatsraaderne Forchhammer og Eschricht, Professorerne Worsaa, Mansa, Stenstrup og Levy, Konferentsraad Thomsen, Præsten Fr. Hammerich, Admiral St. A. Bille og Kand. Lütken. Blandt de Svenske: Professorerne Nilsson, Berlin, Mosander, Wallqvist, Malmstèn, Retzius, Cederskøld og Andersson, Rigsantikvar Hildebrand, Rigsarchivar Norstrøm, Provsten Holmberg og Lægerne Wistrand. Møderne holdes paa Universitetet, de saakaldte almindelige Møder i Festivitetssalen, hvor da holdes Foredrag over saadanne Emner, som have Interesse for Naturvidenskabens Dyrkere i Almindelighed. Behandlingen af de specielle Gjenstande foregaar i de saakaldte Sektioner, hvoraf findes ni, deriblandt en for Ethnologi. Forhandlingerne aabnedes idag (Løverdag) Kl. 2, i Kronprindsens Nærværelse, og med en Tale af Prof. Hansteen, der bød de forsamlede Videnskabsmænd velkommen, takkede paa Universitetets Vegne Nationalforsamlingen, fordi den, ved sine beredvillige Bevillinger til Afhjælpelse af enhver videnskabelig Trang, havde gjort det muligt, at man nu kunde samles i et bedre Lokale end for tolv Aar siden, og mindede endelig om de tre store Naturforskere, der siden sidste i Christiania afholdte Møde vare hedengangne, nemlig Berzelius, H. C. Ørsted og Leop. v. Buch. Da Talen var endt, oplæste Prof. C. Boeck Udfaldet af de foretagne Valg paa Formænd og Sekretærer i de forskjellige Afdelinger, hvorpaa de egentlige Foredrag begyndte. Derpaa holdt Professorerne Hansteen og Boeck hver et længere Foredrag.

— Kjøbmand Chr. Strøm, en af Byens agtede Borgere, er nylig død i Karlsbad.

— Gauthiers Beridertroup er ankommet her til Byen og begyndte i Thorsdags sine Forestillinger ude paa Klingenberg.

— Ved Storthingsvalg for Stavanger Amt er valgt til Repræsentanter: 1) Gaardbruger O. G. Ueland, 2) Lensmand J. S. Mossige, 3) Gaardbr. L. Colbenstvedt, 4) Landh., Gaardbruger O. Thorsen. Til Suppleanter: Gaardbrugerne Hakon J. Storsteen, Simon G. Stave, Aadne L. Søiland og Sognepræst A. Hansen. Til Repræsentanter for Finmarkens Amt er valgt: 1) Gaardbruger A. B. Stoltenberg, 2) Lensm. O. P. Schjølberg, 3) Værksbestyrer S. H. Thomas 4) Sognepræst J. S. Hansen og ved særskilt Valg til Suppleanter: 1) Lensmand C. G. Sama 2) Sognepræst B. Sandberg 3) Gaardbr. D. C. Steensohn og 4) Gaardbr. P. A. Moen.

Kommissærer, der staae til Rest med Betaling for de forløbne Kvartaler, anmodes om at indsende denne snarest muligt.

Bladets Kasserer bor i Kongens Gade No. 11. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 29. Udkommer hver Løverdags Aften. 19de Juli. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Studentertoget.

Gamle Upsala. — Ballet. — Afskeden. — Skokloster. — Drottningholm.

Den 15de Juni, da vi skulde togte til Gamle Upsala, morgnede med vaadt Veir. Men det var ingen Vrangvillighed deri fra Veirets Side; det var kun Medlidenhed med Byens Blomster, der fra Vinduer og Tage ventede paa vort Tog, som de skulde forherlige. De kunde dufte og funkle et Øieblik mere; — og det er meget for en Blomst. Og med Udsigt til dette Øieblik mere fore de udover vort Tog med en Mine, der næsten talte om Resignation. Du oprøres allerede, kjære Læser, ved at disse smaa Væsener, som du ustraffet træder under Fode, deelagtiggjøres i din Villies mægtigste Affødning, der lærer dig i din Trøstesløshed at stirre ud i Natten og bortlee din Sorg. Men Gemeenskabet er ikke saa farligt, idetmindste ikke som det, Ethnologerne udfinde for dig. Det er dog vel bedre at staae i Slægtskab til en Blomst, end, som de ville, til en Fugl eller Fisk. Vi Mænd ligne vistnok mere Fugl eller Fisk end Blomster, det kan indrømmes. Men I Kvinder slægte dog mere paa Blomsterne, det kan bevises. I maa ikke troe jeg hermed vil give de stuelærde tydske og franske Fugle Ret, som for et Par hundrede Aar siden beviste, at I ingen Sjæl havde. Thi, Kvinder, jeg protesterer mod den Mening, og paastaar endydermere med det Samme, at ogsaa Eders Slægtninge, Blomsterne, have Sjæl, og det en sympathetisk Sjæl. Jeg saa det fuldtvel paa mine unge skandinaviske Brødre, naar de i Luften havde fanget en dalende Blomst. Næst det forbindtligste Nik til hende, fra hvem den kom, hengav de sig til den mest drømmeriske Udtydning af Blomsten. Jeg kunde mærke, hvilken Utallighed af Tanker og kjærlige Følelser de læste i dens Blik. Selv jeg, som hverken forstaar mig paa Blomster eller Følelser, troede, i Blomsternes fine varme Hjerteblade at mærke en Følelsens Udstraaling, som var mig fuldgyldigt Vidnesbyrd for en Sjæls Tilstedeværelse. Men jeg opdagede ogsaa, at Blomsternes Sjæl er zart og flygtig; den kan kun fængsles af Hengivenhed og Beundring. Blomsterne taale ikke en fremmed Tanke, ingen Ligegyldighed hos den, de tilhøre, og dette blev idag deres største Ulykke. Med nogen Udsigt til et nyt Bytte henslængte man strax den Blomst, man havde, som begyndte at antage et veemodigt, drømmende Udseende. Og dog var den maaskee hjerteligere end nogensinde. Men Manden skatter ikke Vemodet; desuden det er nu engang de egenkjærlige Mænds Skik, at kræve af deres Skjønne, at hun skal være evig glad og munter, hvorledes de end selv ere. Jeg tog op nogle af disse forladte Væsener. De havde knapt faaet Tid til at udfolde sig, og deres Glædesliv var endt. Jeg fandt Lighed med en Brud paa sexten Aar: ingen kom videre, end til Tanken om at være ung.

Dog, det Anførte faar være nok om Blomster, skjønt det ikke er saameget, som det kunde være, naar man erindrer, at vort halve Tog var bare Blomster.

Veien til Gamle Upsala er en halv svensk Miil. Den gaar over en stor Vold, hvis Jordbund lod til at være frugtbar, men slet dyrket. Jordbrugerne beskyldtes her, ligesom allevegne, hvor Naturen har været for tjenstvillig, for stor Ladhed. Paa disse herlige Volde, hvor Rolf Krake saaede Guld og Rudbeck lagde Paradis, der havde et og andet Potetgræs nu knapt nok formaaet at trænge frem gjennem de haarde Leerklumper.

Gamle Upsalas Mærkelighed bestaar i dets Kirke og dets Kjæmpehøie. Kirken, der just befandt sig under Reparation, er bygt af Graasteen og vel den ældste i Sverige. Dens Mure skulle tildeels være Levninger af det gamle Afgudstempel her. Dette ærefrygtsbydende Gudshuus er vistnok mindre end Akerskirken og ligesaa uinteressant i architektonisk Henseende.

Høiene ligge strax ved Kirken; de anseeligste ere Odins, Thors og Freys Høie samt Thinghøien. Odins Høi blev aabnet for nogle Aar siden, og man fandt deri Sager, som viste at den havde tjent til Gravsted. Men jeg kan ei, som Svenskerne, forsone mig med den Tanke, at Nordens gamle gode Guder der virkelig skulle ligge hensmuldrede. Aabningen indigjennem Odins Høi var tilgjængelig, og Somme gik derind. Men intet Videre skulde være at see der. De vigtigste der fundne Sager saa jeg paa det antikvariske Museum i Stockholm, hvor de opbevares.

Paa Thinghøien var reist en Talerstol. Professor Svedelius besteg den først og udbragte, efter et saare gribende tankerigt Foredrag, en Skaal for Skandinaviens Fortids Minder og Fremtids Haab.

Derefter optraadte Kand. G. A. Krohg og fremsatte til Overveielse følgende Punkter, sigtende til at give de skandinaviske Møder mere Indhold:

1) Erkjendelsen af at Nordens gamle Sprog burde optages i Universitetets Examina. 2) Oprettelsen af Læreskoler for de nordiske Sprog. 3) Stiftelse af skandinaviske Præmier og Stipendier.

Endelig optraadte Carl Ploug og berørte de Fremskridt, Skandinavismen havde gjort, siden han for 13 Aar siden stod her, og de Udsigter, som vare forhaanden for en skandinavisk Union. Ploug talte med den Kraft og Iver, som sig egner en Mand, der fører Ordet for en Idee, hvis Gjennemførelse er ham en Livsopgave. Men hvorvidt forresten hans Meninger fortjente det ikke ringe Bifald de fik, er en anden Sag; det kan ogsaa saamegetmere her lades usagt, som hans Tale i mange Aviser haves trykt — rigtignok i en tillæmpet Skikkelse.

Da Toget vendte tilbage til Staden, blev det ligesom ved Udfarten fra alle Huse modtaget med en voldsom Blomsterregn. Lundenserne og Upsalenserne gik hen til deres Lærere Svedelius og E. Fries, for hvem de talte og sang, og mange af os fulgte med. Til Middags spistes nu deels i Familier, deels i Nationslag. Jeg var blandt Stockholmerne, der er den mægtigste Nation og har et nyt smukt Nationshuus. Nationsinddelingen forekom os noget gammeldags, og nogle Svensker ønske den ogsaa ophævet. Den splitter og sondrer den akademiske Ungdom, hæmmer det fælles Aandsliv, som bør findes mellem Individer af et fælles Folk, og medbringer til Erstatning kun faa Goder. Det væsentligste forekom mig at være, at de selskabelige Sammenkomster inden en Nation kunne blive langt hyggeligere, end naar et heelt Universitets Ungdom strømmer sammen, da Alt taber sig i Larm og Trængsel. Det bedste Forsvar for denne Indretning er i Svenskernes Øine ellers det, at den er gammel og har en Tradition.

Om Aftenen var der Bal i den store Sal paa Carolina rediviva. Der var vel et Par tusinde Mennesker tilstede. Oplysningen var brillant, Dekoreringen sindrig (Faner og Blomster) og Damerne smukke. Mine Landsmænd fandt dem „uhyre" meget smukkere end i vor gode Hovedstad, men det er nu ikke min Mening. Deres Dom tilskriver jeg derfor et ustadigt Gemyt, der ikke formaar at vurdere Andet, end hvad der haves for Øiet. Og hvor kan der ogsaa fordres Andet af Mennesker, hvis største Ulykke er, ikke ved hvert Skridt i en Balsal at kunne tabe hvad de ansee for Hjerte! Vil man dømme om Forholdet af den Kvantitet Skjønhed, som findes i Upsala, og den der findes i vor By, maa det ikke være efter Foreteelserne paa vore Gader i denne kolde Sommer; thi Skjønheden er ikke til uden i godt Veir, eller naar den ved en særegen lun Anledning lokkes frem. Og det er netop en saadan Anledning, vi have savnet, lige siden de svenske Brødre gjæstede os. Men da fremmødte Skjønheden ogsaa saa mægtig, at det gik de Fremmede hos os, som det gik os i Upsala: de toge, hvad der var en øieblikkelig opdrevet Tilstand for det Sædvanlige og lode sit Eget falde ved Sammenligningen.

Men med alt Forsvar for vort Eget maa dog indrømmes, at Upsala's Damer ere meget vakre — til Vidne behøver jeg kun at paakalde mine yngste Landsmænds Følelser; — og da de, selv om de vare af den høieste Adel, til Skjønheden føiede Blidhed og Venlighed ligeover for de Fremmede, forekom de Mange høist uimodstaaelige.

Balsalen var overfyldt af Mennesker, og dog gik Dandsen ordentlig og godt. Gjennem det uoverskuelige bølgende Hav af Hoveder lagde Marschallerne de Dandsendes Baner med saameget i Skjulthed virkende Ordningstalent, at Ingen i Dandsen led Fortrængsel, hvor umaadeligt end Dandsernes Antal var. Dette er en Kunst, hvori vore Dandsedirektører sammenlignelesviis ere Fuskere, og som derfor Staten ved Reisestipendier burde søge indført ogsaa hos os. Det kan herimod ikke indvendes, at Sagen kigger udenfor Statens Forpligtelser. Man veed, at en god Stat skal skaffe sine Borgere ikke alene Brød, men ogsaa Fornøielser. Vi have hidtil ladet os nøie med det første, fordi vort Sind var let. Men nu ere Tiderne forandrede, Folk lide under Bekymringer for det daglige Livs Udkomme. Menneskets Sind, der derigeres udenfra ligesom af en heel Deel Snore, tiltrænger nu en Løftelse, som kun kan findes i Fornøielsernes Templer. Betragt Klingenberg og vore andre Forlystelsessteder, og du vil med Skræk erfare, at Indbyggernes Tryk i de sidste Aar er tiltaget i forbausende Grad — thi Forlystelsessøgernes Antal er meer end fordoblet. Du tror ikke, at et Folks Forlystelsestrang er nogen Maaler for dets Fortryktghed. Velan, kast Blikket paa Fortidens Rom og Nutidens Paris! Naar Tilfredshedens Guddom savnes i Hjerter og Huse, maa man ude paa Gader og Torve reise sig en Guldkalv deraf, hvorom man kan juble.... Derfor, faderlige norske Stat, giv os Dandsestipendiater. Mængden af Landets intelligente Befolkning lider under Næringssorgernes Tryk: de maa have Fornøielser — ordentlige Fornøielser, ikke længere taktløs Dands, falsk Musik, maadelige Skuespil og dumme Dyr at see paa, men solide Kunster, tragiske Kunster, himmelstormende Musik, chinesiske Knivkastere, Beridere til at springe gjennem dolkebesatte Tøndebaand, og først og sidst god Baldands og smukke Dandserinder.

Paa Ballet knyttedes mange kjære Bekjendtskaber — næste Dag skulde afbryde dem; thi den var Skilsmissens Dag. Atter sadde Damerne paa Gallerierne i forrige Aftens Balsal — men det forekom mig, som om det kun var for at strøe sine Blomster over Erindringens Vemod. Vi vandrede dernede mellem Champagneflasker og Taler — mellem Sindsopløftelse og Forstemmelse.

Professor Chr. Boeck optraadte først paa Talerstolen og ønskede, at ret Mange Svensker maatte deeltage i det forestaaende Naturforskermøde. Dernæst holdtes Afskedstaler af Pastor Møller og Kand. Ingerslev (begge fra Danmark), af Adjunkt Blomstrand fra Lund og af Kand. G. A. Krohg her fra Christiania. Krohgs Tale, hvis Indhold ikke i de svenske Blade er nøie gjengivet, have vi faaet til Meddelelse her.

Efterat have fremført en Hilsen til Upsala fra det norske Universitets Senior og Upsalaakademiets Æresmedlem, Prof. Hansteen, der af det norske Reiseselskab var indbuden til at deeltage i Toget, men havde bedet sig undskyldt paa Grund af Alder og det forestaaende Naturforskermøde, sagde han paa Nordmændenes Vegne Levvel i omtrent følgende Ord:

„Upsalienser! Tak for Eders gjæstfrie Modtagelse, for det Venskab, I have viist os ikke alene som akademiske Brødre, men ogsaa som Nordmænd, for de Tilsagn I have givet os om trofast Samvirken med os og vore fælles Frænder for Nordens Sag.

„Og I, Sveas ædle Kvinder! modtager endnu engang vor hjertelige Tak for den varme Deeltagelse, I have viist for denne Stræben, og hvorom vi hjemføre et saa dyrebart Vidnesbyrd, der skal minde os og vore Efterfølgere om vore Pligter og gjøre os disse dobbelt kjære.

„Modtager Alle vort taknemmelige Levvel!

„Det er med fortrøstningsfulde og glade Forhaabninger vi bringe Hilsener hjem til vore Landsmænd fra dette Ynglingething. Vi have hos Eder fundet Enighed i Hovedsagen, i den levende Erkjendelse af Nordens fælles Kald, af hvert nordiskt Folks uafhændelige Ret til Frihed og Selvstændighed, af et ubrødeligt Fostbrødrelag imellem dem. Vel er det ligesaa umuligt mellem Brødre og Grandefolk, som mellem Landsmænd til enhver Tid at bevare ubetinget Enighed, at undgaae Brydning i vigtige Emner, men lader os, naar disse Brydninger atter komme, mindes, at vi stride som Brødre, mindes, at selve Striden bør vi betragte og udkjæmpe som en Samvirkning for at bringe Sandheden for Dagen, for at gjennemføre, hvad vor Overbevisning siger os at være til Nordens Ære og Held. Lader os vel mindes, at Sandhedskjærlighed og Aabenhed sømmer sig Nordens Ynglinge og Mænd, naar de med hinanden drøfte sine fædrelandske Interesser; at den første Betingelse for varigt Venskab er gjensidig Agtelse. Derfor være hvert Bro-

derfolks Nationallære hellig for de tvende andre, som hele Stammens fælles Odel! Erkjende vi Skandinavien som Sveriges, Danmarks og Norges fælles Moderland, saa føle vi ogsaa, at Broderkjærlighed maa besjæle al vor Virken ved hinandens Side. Lyde vi dens hellige Røst, saa ville vi ogsaa blive værdige og dygtige til at virke for det fælles Løsen, hvormed vi nu slutte dette høitidsfulde Møde, Løsenet for Frihed og Broderskab i Norden!"

Derhos optraadte Oberst Hazelius, Svenska Tidningens Redaktør og Medlem af Stockholms Festbestyrelse, og bød os velkommen til Sveriges Hovedstad, og Edqvist udtalte Upsalastudenternes Farvel til os.

Fra Carolina gik man med Faner og klingende Spil i Spidsen ned til Fyrisaaen, hvor de tre Dampskibe, der havde ført os op, laa beredte til ogsaa at bringe os nedover igjen. Man tog Afsked med sine Værter og gik ombord, men Kvinderne stode med Viften og Blomster i Hænde langs ned med Elven og sagde os et langt — langt Farvel. De vilde fra Elvebakken kaste sine sidste Blomster ud paa Skibene til os; men deres Arm var ikke saa stærk som deres Villie god, og saaledes faldt de vakre Blomster i Vandet. Nogle beregnede bedre sine Kræfter og stode igjen med sine Blomster, da vi seilede bort. Og disse Blomster vare vist de eneste, som fandtes tilbage i Linnees Stad.

Eftersom vi droge nedover, under Sang og Munterhed, stod der Hobe af Kvinder, som havde tiltænkt os en Blomsterregn; men Skibet gik ikke ind under deres Skudvidde; thi det vilde, som man kan vide, været det samme som at gaae paa tørt Land. Men vi toge Villien i Blomsternes Sted, skreg Hurra og — droge videre under Sang og Latter.

Vi standsede ved Skokloster, i hvis Løvgange et Middagsmaaltid var foranstaltet af Upsalenser. For dem, der ikke kjende til dette mærkelige Sted, kan bemærkes, at det har sit Navn efter et gammelt Cistercienserkloster, som florerede her indtil Reformationen. Paa dets Ruiner lod Gustav Adolfs Feltherre, Herman Wrangel, 1611 bygge en Kirke, der rigelig udstyredes af Sønnen Karl Gustav Wrangel. Han grundlagde ogsaa, efter at være hjemvendt fra Trediveaarskrigen, (1649) det nærværende Slot, „den største og pragtfuldeste Privatbygning i Sverige". Slottet ligger paa en Odde i Mælaren, er bygt i Firkant og har den herligste Beliggenhed. (Om dets Udseende vil man kunne gjøre sig et Begreb af den i forrige Nummer givne Afbildning.) Slottet, der nu tilhører den med Wrangel'erne beslægtede Braheske Familie, er især mærkeligt ved sine store Samlinger af Vaaben, Malerier, Antikviteter, sjeldne Bøger og Manuskripter. I ingen svensk Privatmands Eie findes saa store Skatte af det Slags. Vi besaa saameget deraf, som i den korte Tid var muligt.

Stockholm naaede vi først Kl. over 8. Ogsaa for Opholdet her havde vi forud faaet Program, Indkvarteringsbillet og en af Mag. Sohlman forfattet Udsigt over Byens Mærkværdigheder; men det gik ikke saa let her som i Upsala at træffe sine Værter, og saaledes bleve vi nølende til langt ud paa Kvælden inden vi kom i Logis... Efterat Kongen havde tegnet sig som Vært for et stort Antal Studenter, havde ogsaa mange Adelige og høie Militære fulgt dette Exempel; men flere vare netop reiste bort fra Byen, og deres Gjæster tror jeg maatte misunde os, der vare komne i jævne Borgeres eller Embedsmænds Huse, hvor der herskede den største Hjertelighed og Alt var opbudt for at gjøre os det korte Ophold saa behageligt som muligt.

Næste Dag, en Søndag, saa vi os om i Byen — nød den herlige Udsigt, der fra Mosebakke haves over den, og kjørte ud i Djurgaarden, hvor de kongelige Lystslotte Haga og Rosendal m. m. besaaes. Kl. 3 Eftermiddag afseilede vi med 3 af Kongen leiede Dampskibe til Drottningholm, hvor vi vare indbudte til Coutér. Da vi havde gjennemvandret en Mængde af Slottets prægtige Værelser, og kastet Blikket paa enkelte af de utallige (historiske) Malerier og Portræter, hvormed de vare forskjønnede, behagede den kongelige Familie at vise sig og at underholde sig en god Stund med nogle af Følget. Efter Spisningen foreslog H. M. Kongen, der hele Tiden havde været tilstede, en Skaal for Danmarks Konge i følgende Ord:

„Venskab og Tillid ere de Følelser, med hvilke jeg foreslaar en Skaal for Kongen af Danmark og for det danske Folk. I vor Hyldest idag ere de uadskillelige, thi de besjæles begge af samme ædle, sandt fædrelandskfindede, mod os broderlige Tænkemaade. Svære Prøvelser have de tilsammen gjennemgaaet; men de hentede en uimodstaaelig Kraft fra sin Enighed, fra sin retvise Sag, og lige stolt og herlig vaier endnu Dannebrogen, som Fienderne vilde rive ned og trampe under sine Fødder, men dertil var „den Fane for gammel og for god."

„Vi forene os Alle om at drikke en Skaal for Danmarks Konge og for Danmarks Folk."

Paa denne Tale svarede Etatsraad Professor Hauch, der endnu mere ved sit Talent end sine Titler ragede over alle hans danske Medfærdende.

Dernæst udbragte Ploug Kong Oscars Skaal i en Tale, hvori han benyttede Anledningen til at lægge nogle Ord ind til Bedste for sin Yndlingsid. A. Munchs Sang til Kongen (se No. 25) skulde efter Plougs Mening (se „Fædrel."'s Festberetning) sluttet sig til dette Foredrag, men vor dygtige Sangeranfører søgte et mere passende Øieblik for Afsyngelsen.

Da Ploug havde endt, udbragte Kongen en Skaal for den skandinaviske Ungdom med følgende Ord:

„Tanken paa det Forbigangne forhøier endnu mere Øieblikkets Glæde. Borte ere de Tider, da uhyggelige Fordomme og misforstaaede Interesser mod hverandre væbnede Brødre af samme Stamme, — da bedrøvelige Feider svækkede vore Kræfter og forøgede vore Fienders Magt og Overmod! Af disse sørgelige, advarende Minder staar endnu kun det Ærefulde tilbage. De nordiske Kjæmper have prøvet hverandres Kræfter og lært at agte hverandres Mandemod. Venskabets sikreste Grundvold er Høiagtelse.

„Nu søger Dansken Svensken, Svensken Nordmanden, ei med mordiske Vaaben i sine Hænder, ei med Hadet i sit Bryst, men med Fredens Stemme, med Forsonlighedens Ord, med Broderkjærlighedens Oprigtighed. De have kun et Hjerte, som

J. C. Hauch (født i Frederikshald 12te Mai 1791.)

banker varmt for hverandres Vel, en Arm, som skal værne deres Frihed og Selvstændighed, et Sind aabent for alt Skjønt, alt Ædelt, og i sin Naade skal Gud velsigne deres tro, uopløselige Fostbroderlag.

„Med dette glade Haab foreslaar jeg en Skaal for den skandinaviske Ungdoms Velgaaende."

Kongens Taler gjorde et dybt Indtryk, og Enkelte glemte i Henrykkelsen saa ganske hvor og af hvem der taltes, at de udbrøde i Bravoraab. Fra „Galleriet", hvor dette foregik, begav Kongen sig til Rigssalen, og der gjentog han i forandrede Udtryk saavel Skaalen for Kongen af Danmark som for Studenterne. Paa hiin svarede den danske Minister Grev Scheel-Plessen, og Prof. A. Retzius foreslog her Kongens Skaal. Siden gik vi ned paa Slotspladsen, hvor en uhyre Menneskeskare var forsamlet, og herfra med Sangerne i Spidsen (hvilke Prinds August ordnede) ud i Slotshaven, til det i Baggrunden anlagte China, etslags Lysthuus i gjennemført chinesisk Stiil. Kongen viste sig her iblandt Studenterne og blev hilset med Kongesangen og Hurraraab. Den danske Sangforening afsang et Par Vers af et Digt af Professor Hauch, hvilket omdeeltes i Tryk. Efter at ogsaa andre Sange vare udførte, vendte Toget, hvis lange Rækker overfyldte de uoverskuelige Alleer, tilbage til selve Slottet.

Kl. 9 Aften toges Afsked; Kongefamilien kom ud til Studenterne, og Hs. Majestæt udtalte hjertelige Ord til Afsked. Vi gik ombord og seilede afsted under levende Jubel. Vi vare berusede af Kongens Champagne og endnu mere af den Modtagelse, vi havde fundet i vor Herskers Borg.

Et thelemarkisk Bryllup.

(Af P. C. Aas.)

„Dybt udi Fjeldet endnu er tilbage
Gjenlyd af Tonen fra henfarne Dage", —
Grundtvig.

Den Reisende, som gjennemstreifer Fjeldbygden, kaster almindeligviis kun et beundrende Blik paa Fjeldene og Fosserne, eller maaskee han ogsaa betræder en gammeldags Opstue; men den Aand, der gaar igjennem Fjeldboens Liv, Sæder og Skikke, hans Tankeretning og Sprog, fatter han neppe herved, og dog staar denne Aand i en mærkelig Samklang med den Natur, der omgiver ham, og uden den er det Billede, hans Sjæl opfatter, kun halvt og ufuldstændigt. Denne Aand vilde tolke ham Naturens Røster og fuldstændiggjøre det Indtryk, han medbragte fra Fjeldbygden, et Indtryk, som længe vilde staae præget i hans Erindring. Opfattelsen af denne saavel Folkets som Naturens lige „dybe dunkle Mening" vilde hensætte ham i en skuende Stemning, der aner det Forbigangne og berører lønlige Strenge i hver Nordmands Indre. Lige fra de ældste Tider til de sidste Aartier har Thelemarken mere end Oplandene, Trøndelagen og Bygderne vesterpaa været afskaaret fra Samkvem med andre Landstrækninger, og derfor har ogsaa det Oprindelige langt bedre bevaret sig her end i hine Egne. Vel taber denne Oprindelighed sig Aar for Aar ogsaa i disse Dale i Kampen med den indtrængende „Fremmindvis"; vel bliver ogsaa her disse gamle, gjæve Gubber sjeldnere, der med dyb Ro betragter den yngre Slægt, lig den gamle ærværdige Gran, der skuer ud over de opdyrkede Jorder og ryster sin graanende Krone i Vinden; men end træffer man mangen værdig Thelebonde, der saavel ved sin Tænkemaade, sit Væsen og sit Sprog, som ved sin Skikkelse minder om, han er en Ætmand af de gamle Theler.

Stejnar Sjaahejm i Hiterdal er en af disse gamle, gjæve Mænd. Enhver, der seer den høie, aabne Pande, de rolige, kjække Øine under de buskede Bryn, de lange, graa Lokker, der ruller ned over de brede Skuldre, maa uvilkaarlig tænke sig en Guttorm Sindre, medens den hele Kjæmpebygning minder om en Roald Ryg eller en Had den Haarde. Hans gamle Slægt, ligesom hans stolte og værdige Fremtræden har forlængst skaffet ham en Plads blandt Bygdens mest anseete Mænd. Hertil kom endnu hans store Rigdom. Sjaahejmskoven er en af de største og bedst voxte Skove, og aarlig trækker Stejnar store Summer ud af den. I hans Fjøs staar vel tyve Kjøer og paa Stalden vrinsker mange velige Gangere. Til Gaarden hører ogsaa store, dyrebare Jorder, men paa Agerbruget har han kun lagt liden Flid. Dertil følger han formeget den gamle Viis. Stejnar bærer endnu sin side, hvide Kufte og de korte Knæbuxer, der lade hele Underlivet næsten blottet. Den Hiterdøl, som endnu for et Par Aar siden ikke taalte at bære denne Klædedragt den nærmeste Maaned under Nytaar, var en daarlig Kar. Denne gamle Dragt fremhæver vel ikke saaledes de kraftige Former, som den nu mere brugelige korte Trøie og de høiere Beenklæder; men den har dog noget Værdigt ved sig, og hvor Stejnar og Aslaug Sjaahejm, med sin røde Trøie, med meget Sølv i Bringen, sin blaa Stak og sit hvide Skaut, viste sig, slog den yngre Slægt med en blandet Følelse af Ærefrygt og Skam over sin Utroskab mod fædrene Skikke sit Blik til Jorden og uvilkaarlig indrømmede man det værdige Par en af Hæderspladsene.

At finde en værdig Brud for den staute Svejnung, Odelsmanden til hine Herligheder, var nu en vigtig Sag og laa Forældrene meget paa Hjerte. Hun maatte være af en ligesaa gammel og anseet Slægt; desuden maatte hendes Formue taale Sammenligning med deres egen. Endelig gik de ind paa Svejnungs Forslag. Hafsteinsfolket var en anseet og rig Slægt, der regnede sin Herkomst langt tilbage. Denne Slægt var desuden fra gammel Tid videnom bekjendt for sin Styrke. Ofte var i fordums Dage Kjæmper komne langt borte fra, for i en Kamp paa Liv og Død at prøve Kræfter med Hafsteinerne, ligesom det endnu hender længere tilfjelds, naar Nogen er bekjendt for sin Styrke. Tone Hafstejn var en værdig Brud for Odelsmanden til Sjaaheim. Svejnung havde allerede i lang Tid havt et godt Øie til den vene Tone, der hugede ham godt i flere Henseender, men især ved sit „snaale" og lidelige Sind.

og sit „fine og staute Lag" — sit smukke Væsen og stolte Fremtræden — en Egenskab, som her bliver lagt megen Vægt paa. Da Tone noget ud paa Sommeren var kommen hjem fra Sæteren, begav nu Svejnung sig efter gammel Skik en Løverdagskveld til Hafstejn. Som en af Bygdens gjæveste Gjenter var Tone jevnlig besøgt af Friere paa denne Tid og ogsaa denne Kveld var der mange af Bygdens stauteste Gutter hos hende, saa hun med Rette kunde kvæde, som det staar i Visen:

Kvar ejn Ludagskveld i Kross de te meg sprang,
Saa eg æltid slap aa vente;
Somme drog eg Von, og Somme gik sin Gang,
Trauroleg de heimat vende.

Dog den, som hun tog bedst imod, var Svejnung og vel kjendte, som de vare, gave de hinanden da et ubrydeligt Troskabsløfte. Efter Skik og Brug maatte han nu den næste Løverdagseftermiddag see at faae Forældrenes Mening at vide. Uagtet Ola og Aaste ved sin uvenlige Opførsel havde givet Mange Afsked, var der dog ogsaa denne Dag Flere tilstede i samme Hensigt som Svejnung. Flere gjæve Karer havde Tone nemlig ikke givet ligefrem Afslag og, da de ikke kjendte Svejnungs Fortrin, troede de ved Forældrenes Hjælp at vinde hende. Tone bar Ølskaalen om, og den gamle Ola betragtede fra Høisædet med Stolthed de gjæve Friere, men mest Svejnung, som Tone havde sagt ham, hun bedst kunde like; men endda blev der ikke talt et Par Ord om deres Erinde. Endelig reiste Ola sig, lagde en Daler paa Bordet og opfordrede dem til, saasandt der endnu var Kraft og Styrke i Bygden, da at vise det ved et godt Rundkast; den bedste skulde faae Daleren og sidde øverst paa Bænken. Mangt et godt Kast gjordes nu; dog ingen kunde naae Taget. Endelig traadte Svejnung frem og tog i et kraftigt Kast den høieste Bjelke. Da udbrød Ola glad: „Jau, du ska' ha' baade Daleren og Gjenta", og et fast Haandslag var Pantet paa Løftets Oprigtighed.

Nu stod da blot tilbage den aabenlyse Friererklæring, der skulde gjøre Forbindelsen bekjendt. Et Par Dage efter blev Sjaahejmblakken opsadlet, og med en ældre Slægtning med sig som „Fyrygaangsmand" red Svejnung med Bram og Stads til Hafstejn. De modtoges vel, og efterat Fyrygaangsmanden havde kjyt meget af Frieren, fremførte han tilsidst hans Erinde, medens denne selv kun var en taus Tilskuer. De fik den forventede „Framgaang" og droge hjemad. Dette var skeet ved Midsommer, og Bryllupptet fastsattes til ud paa Vinteren.

Da denne Tid nærmede sig, kom Alt i Bevægelse paa Sjaahejm. Under den rolige og værdige Aslaugs Ledelse antog Alt et festligt Udseende, og selv ikke den mindste Krog blev forsømt. Opstuen med sit høie Mønsaastag*) og sine tre smaae Blyvinduer stod skuret og reen; enhver Ting, ligefra de store Kobberkjedler paa Væggen til de smaa Sølvstøb paa Skabet, var blank og pudset. De store malede Ølskaaler med Indskrifter rundt Kanterne var opstillet i smukke Rader over Langbordet, ligesom de gamle danske Krøniker, der ved Siden af Bibelen indtog Hylden over Høisædet, vare afstøvede og ordnede. Tydelig saa man nu Billederne paa de af alentykke Stokker opførte Vægge, hvor Samson i gammel thelemarkisk Dragt stod ved Siden af Olger Danske og Roland, disse Thelemarkingens Ynolinger, saavelsom de gamle Forfædre. Nu var Indskriften over Døren: „Gud signe kvar ejn Sjæl, som her gjeng inn aa ut" læselig, ligesom Bibelsproget over Sengen. Det Sted, som næst Opstuen var det vigtigste, anvendtes ogsaa megen Flid paa. Det gamle Stabur med sine udskaarne Dørstolper stod ogsaa feiet og reent, især Bursloftet, hvor her som paa alle andre Gaarde en stor Mængde Klæder og Sølvtøi opbevaredes. Her hang, blandt meget Andet, flere af Forfædrenes Klædninger, der betragtes med Ærbødighed og opbevares med Omhu, og i de jernbeslagne Kister laa mange arvede Kostbarheder; kun et flygtigt Blik paa Bursloftet viste Sjaahejmernes Rigdom. Underburet var heller ikke tomt. Fulde Meel- og Kornbøler optog den ene Væg, store Stabler Fladbrød og anden Mad den anden, og i Kjælderen stode store Tønder med thelemarkisk Øl ved Siden af Brændeviinsdunkerne og Mjødbimplerne. Ingen skulde sige, han gik fastende fra Sjaahejm. Hafstejnerne havde ogsaa beredt Alt til Bryllupptet. Den kostbare, udsyede Brudedragt, som Tone selv havde arbeidet, var færdig; det hvide Skaut havde Gnistenen*) længe bearbeidet, saa det skinnede som en Sneeflade i Solskin, og end ikke den

Drottningholm.

mindste Ting i den hele Stads var glemt; Alt laae og ventede paa Bryllupsdagen. En otte Dage før dette drog Bedemanden omkring og indbød foruden begge Gaardes Skyldskab ogsaa paa Gaardene i Grannelaget „baade Store og Smaa, Alle, som enten kunde krybe eller gaae"; Stejnar vilde gjøre et stort Lag, der længe skulde mindes, og mangen Gut og mangen Gjente glædede sig til at dandse paa Sjaahejm.

Bryllupsdagen nærmede sig meer og meer. Et Par Dage iforveien var Afskedslaget holdt paa Hafstein. Svejnung hentede da sin Brud og førte sin store „Hejmafør", otte herlige Kjøer og meget Bohave, med sig til Sjaahejm. Tone var vel bedrøvet ved Bortreisen, som rimeligt var, men Svejnung mindede hende om, at hendes fremtidige Bolig hed Sjaahejm, og, at hun derfra daglig kunde see over Dalen til sit Fædrenehjem, hvilket trøstede hende meget.

Endelig oprandt hiin herlige Vintermorgen, Svejnungs og Tones Bryllupsdag, der efter gammel Skik maatte være en Thorsdag. Den foregaaende Dag vare allerede mange Gjæster komne, der havde lang Vei eller var nær skyldt til Gaardene. De andre Gjæster skulde komme denne Dag. Da det led ud paa Formiddagen, nærmede nu ogsaa disse sig, hver med sin fulde Sendingskurv, til Bryllupsgaarden. Allerede langt bortefra saa man Gaardspladsen opfyldt med Heste og Folk, da Sjaahejm til Trods for de barske Vinde laa paa Eiendommens høieste Bakke, og eftersom man nærmede sig, hørte man Hardangerfelen tydeligere og tydeligere. Hver ny Gjæst modtoges i Gaarden af Kjøgemesteren og Spillemanden, der efter en uundgaaelig Skik spillede den Kommende imøde, og ved deres Side stod Reidkjæringerne**), for at tage mod Sendingerne. Paa Steenhellen modtog den værdige Stejnar Gjæsten med et hjerteligt „Tak for sidst" og han førtes derpaa med Spillemanden foran op paa Opstuen. Efter nok engang at have hilset paa Stejnar nu, da han befandt sig indenfor hans Huus, blev han først drukket til af ham og derpaa buden Ølskaalen af Kjøgemesteren. Den nys Ankomne haandsloges derpaa med de andre Gjæster, og, efterat have modtaget deres Gjenhilsen: „Gud sign' Deg", tog han Plads. Øverst paa Krakken sad Brudgommen og ved Siden af ham de ældre og mest anseete Gjæster. Eftersom Tiden led, fyldtes ogsaa de andre Bænker, og tilsidst var den hele Stue fuld af Folk, saa Mange var der indbudet til Laget. Det hele Billede, som her frembød sig for Beskuerens Blik, den gamle Opstue, de stærkbyggede, djærve Skikkelser, de udtryksfulde Ansigter, Alt med sit eiendommelige Præg, var en Malers Pensel værd og maatte sætte Beskueren i en forunderlig Stemning. Denne forhøiedes end mere ved de dybe, hemmelighedsfulde Toner fra Hardangerfelen, denne Strengeleg, som Thelemarkingen aldrig lærer at spille af nogen Anden; men hvorigjennem han, naar han føler Drift dertil, selv lærer sig til at tolke det Indtryk, Grundtonerne i den Natur, som omgiver ham, har gjort paa hans Sjæl. Granskovens hemmelighedsfulde Susen, saavelsom Fossens rædselsfulde Dur synes man at høre i disse Toner, der paa en mærkelig Maade svare til og som kun ret kan forstaaes i Omgivelser, som disse.

(Forts.)

*) I de gamle Stuer hviler det hele Tag paa en eneste stor Bjelke, der gaar fra Møne til Møne, og det indre følger saaledes det ydre Tag som i et Telt. Opstuer findes dog ikke paa de allerældste Gaarde, hvor Bygningen kun er et Stokværk. De endnu ældre Røgstuer bruges nu ingensteds i Hiterdal, skjønt de vel findes. De har sine Gjengangere i Sæterhytterne paa disse Kanter.

**) Reid- eller Redekjæringernes vigtigste Forretning er at rede eller dække paa Bordene.

*) En halvrund glat Steen træder i Hiterdølens tarvelige Huusholdning istedetfor Strygejernet, ligesom en lignende Steen og en Helle er den almindelige Kaffekvern.

Naturforskermødet.

Vi have allerede i f. Nr. omtalt Forhandlingernes Aabning. Her kan saaledes begyndes med Udfaldet af det paa Formænd og Sekretærer foretagne Valg i de forskjellige Sektioner. 1) Sektionen for Physik, Chemi og Mathematik: Professor Mosander (Ordfører), Lektor Broch (Viceordfører) og Professor Holten og Docent Ångström (Sekretærer.) 2) For Mineralogi, Geologi og physisk Geographi: Professor Forchhammer, Adjunkt C. W. Blomstrand, Stipendiat Th. Kjerulf og Amanuensis Hoff. 3) For Botanik, Plantegeographi, Plantephysiologi: Prof. Blytt, og Dr. Ørsted og Prof. Anderson (Sekretærer.) 4) For Zoologi og Zootomi: Prof. Steenstrup, Prof. Sars, Lektor Esmarch og Docent Bruzelius. 5) For Medicin: Professor Malmsten, Prof. Mansa, Dr. med. Carlson og Reservelæge Th. Kjerulf. 6) For Hygiæne: Samme Embedsmænd. 7) For Pharmaci: Apothekerne Møller, Køster, Benzon og Lothe. 8) For Ethnologi: Professorerne Retzius, Worsaa og Keyser og Rigsantikvar Hildebrand.

Professor Hansteens Foredrag i det første almindelige Møde omhandlede Elektromagnetismen og Gravitationen, Prof. Boecks Bestemmelsen af den for aandelige Funktioner nødvendige Tid (hvorhos han foreviste et hertil anvendeligt Apparat). I Onsdags holdt Etatsraad Forchhammer et geologiskt Foredrag og Professor Monrad gav en Udsigt over Grækernes naturvidenskabelige Standpunkt og System. I Fredags, der var den sidste Samlingsdag, holdt Prof. Retzius et kranologiskt Foredrag, hvorunder han foreviste flere Hjerneskaller af lidet bekjendte Folkestammer; og Professor Worsaa holdt et interessant Foredrag over Norges antikvarisk-ethnologiske Forhold, hvori han med stor Ros udtalte sig om vort Universitets Museum og paapegede endeel Resultater, der ved Oltidsvidenskabens og Naturvidenskabens Samvirken til Belysningen af de ældste Kulturforholde vare udbragte for vort Lands Vedkommende. Endelig reistes Diskussion om Lovbestemmelser ved Hensyn til den ethnologiske Sektion og om hvorvidt „et historisk og Ingeniør-Element“ skulde optages i Naturforskermøderne. Denne Sag vedtoges. Næste Møde er bestemt til at holdes i Kjøbenhavn om 3 Aar.

Af Sektionsforhandlingerne kan her kun gives en Oversigt over de ethnologiske, hvilke ogsaa have den almindeligste Interesse. Allerede paa Forhandlingernes første Dag holdt Overlærer Daa et langt Foredrag om Forholdet mellem den amerikanske, den mongolske og den japetiske Menneskerace. I et Møde, som afholdtes den 15de, gav først Etatsraad Thomsen en Oversigt over det af ham befulgte System for ethnographisk Opstilling. Dernæst fremsatte Professor Monrad endeel Bemærkninger ved Professor Retzius's System, hvori han fandt Ansigtets hele Form og navnligen Ansigtsvinkelen forlidet paaændset, idet nemlig Hjerneskallen fastholdtes som det Væsentlige. Da Retzius endda ikke var kommen, imødegik midlertidig Prof. C. Boeck de mod Systemet fremsatte Anker, og siden Retzius selv, idet han viste at Hjerneskallen er det Konstante ved Hovedet, medens derimod Ansigtsformen forandres ved Alder osv. Dernæst gav Prof. Worsaa en Beretning om de paa de danske Kyster forefundne saakaldte Kjøkkenmøddinger. Disse bestaae af store Dynger af Østersskaller, Skjæl af Snegle og Muslinger, splittede Dyrebeen og Steenredskaber Alt imellem Lag af Kul og Aske. Saavel sidste Omstændighed som den, at Benene ere altid splittede saaledes, at Marven har kunnet trækkes ud, at de forefundne Skal kun ere af spiselige Muslinger, samt at de ikke ere slidte af Rullen, viser tilfulde, at disse Dynger, hvoraf der i Danmark findes mindst 40, ikke, som man har antaget, ere frembragte af Havet, men derimod ere Levninger efter de ældste Indvaaneres Maaltider. Som et interessant Sammentræf omtalte han, at der paa de amerikanske Kyster fandtes lignende Dynger, hvilke Traditionen udgav for Rester af de tidligste Indbyggeres (Indianernes) Maaltider. Af Dyngernes Indhold saavel der, som i Danmark, fremgik, at de skrev sig fra en Tid, da man levede af Muslingskaller og Jagt, og medens man endnu kun kjendte Steenredskaber. Ogsaa fremgaar det af de i Danmark undersøgte Dynger, at i den Tid, de bleve til, har Landet havt Dyr, som nu ere udryddede (nemlig Uroxen og Bæveren.) For noget Tilsvarende til disse danske Møddinger ansaa Worsaa de Dynger af Reensdyrbeen, der findes paa de norske Høifjelde, og udtalte Ønsket om at de nærmere maatte blive undersøgte. Efterat han havde endt, gave Professorerne Munch og Chr. Boeck samt Rigsarchivar Lange nogle Oplysninger vedrørende enkelte Punkter af hans Foredrag.

I Møde den 17de holdt Professor Retzius Foredrag om Indianerstammerne i det vestlige Amerika, og om Kraniets Dannelse hos Chineserne, og foreviste derhos til større Tydeliggjørelse forskjellige Hovedskaller. Worsaa holdt et Foredrag om de Kranier, der fandtes ved Aabningen (Sept. f. A.) af Kongegravene i Ringsteds Kirke, og foreviste de eneste Kranier, som der vare fundne i velbevaret Stand, nemlig Kranierne af Waldemar den Stores Dronning Sophie og af Dronning Bengerd. Begge fandtes af Kjendere at være udmærket smukke, og for Skjønhed vare ogsaa deres Eierinder i sin Tid bekjendte. Dr. Hebbe holdt et Foredrag om Menneskeracerne og Pastor Hansteen gav nogle Oplysninger om Stedsnavne paa Samsø og andre Egne i Danmark.

I et Formiddagsmøde den 18de gav Rigsantikvar Hildebrand blandt Andet endeel interessante Oplysninger om de ifjor gjorte mærkelige Fund ved Ultuna i Sverige. Professorerne Keyser, Munch, Worsaa, Etatsraad Thomsen o. fl. deeltoge med stor Iver i de Samtaler, som reiste sig derover.

Overlærer Daa henstillede til de tilstedeværende Ethnographer at virke for følgende trende Øiemeds Opnaaelse ved de forskjellige skandinaviske Universiteter og Regjeringer: 1) Af ethvert Skrift, som udkommer i Kongeriget Danmark, Island, Norge og Sverige afgives et Exemplar til Bibliothekerne i Upsala, Lund, Christiania, Kjøbenhavn og Reikjavik. 2) I disse skandinaviske Landes høiere Skoler meddeles Underviisning i Svensk og i Dansk-Norsk. 3) I ethvert af Landene skal den Examen eller Grad, som er opnaaet ved nogen af deres Høiskoler, medføre de samme Rettigheder, som Lovene tillægge de samme Kundskaber erhvervede i eget Land. (!!!)

Et til den 16de berammet Møde gik overstyr paa Grund af et Middagsselskab.

Ved den første Middagssammenkomst blev afsunget en af Professor Welhaven forfattet Sang. Forrige Søndag (den 13de) gjorde Mødets Deeltagere en Lysttour op til Hamar, hvis Domkirkeruiner besaaes. Vicekongen deeltog deri. Mandag gav Hs. kgl. Høihed Middag paa Ladegaardsøen. Han udbragte Ønsker for Danmark og dets Konge, for Videnskabelighedens Fremme og Nordens Eenhed. Professorerne Retzius, Hansteen og Forchhammer holdt ogsaa Taler.

Den 15de besaa den botaniske Sektion Tøiens Have.

Literatur.

Om Myrdyrkning. Tildeels efter Indebetous Priisskrift af P. Chr. Asbjørnsen. 9 Ark. 8. Priis 36 ß. Christiania. Hos P. J. Steensballe. Det vilde være overflødigt, her at fremhæve Vigtigheden af den Sag, hvorom denne Bog skal udbrede Kundskab; thi dens Forfatter har i en Afhandling i Nr. 11 flg. af vort Blad tilstrækkeligen viist Myrdyrkningens Betydning for Norge, hvilken Afhandling ogsaa, tildeels noget forkortet, er forudskikket som Indledning til Bogen. Lige saa overflødigt vilde det være at fremhæve Forfatterens Skjøn paa fatteligt at behandle Emner, som slaae ind paa Naturvidenskabens Felt, og derfor har Anmelderen, der ikke kan indlade os paa nogen Prøvelse af, hvorvidt de i Skriftet fremsatte Regler og Erfaringer praktisk holde Stik, kun at anmelde dets Udkomst med den Tilføielse, at det i sit Slags er det eneste i vor Literatur, og at give en Udsigt over dets Indhold. Skriftet bestaar af otte Stykker, hvoraf det første handler om Udtapning og Udveiting, det andet om Markens Lag og Tilstand, det tredie om forskjellige Fremgangsmaader ved Myrdyrkningen, det fjerde om Udgifterne og det femte om Indtægterne derved, det sjette om Myrhævdens fremtidige Drift, det syvende om Skovdyrkning paa Myrer og Moser, og endelig det ottende om Myrjordens og Tørvjordens Brug. Bogen er smukt trykt og forsynet med 43 Træsnit, og som man af Arketallet vil see, ganske billig. Om den, ligesom Forfatterens Skovbog, med offentlig Bistand fremmedes udbredt, vilde den vist stifte Gavn derfor.

— Af Fr. Chr. Schübelers Havebog for Almuen er udkommet et nyt Oplag. Naar betænkes, at det første Oplag var paa 2000 Exemplarer og desuden omtr. 4000 Exemplarer ere udbredte som Tillægshefte til Folkevennen, da maa man sige, at dette er en i sit Slags uhørt Udbredelse hertillands. Det ny Oplag er noget forbedret og har faaet flere Træsnit, men koster ligesom det første kun 4 Skilling.

— Dr. Theod. Møbius i Leipzig, der ifjor udgav Blomstervallasaga, har atter udgivet et Skrift, vedrørende vort Norden, nemlig: Catalogus librorum Islandicorum et Norvegicorum ætatis mediæ, Leipzig 1856, 238 S. st. 8. Denne Katalog omfatter i alphabetisk Orden ikke blot de særskilte Udgaver af Nordens Oldskrifter og Digte med tilhørende Hjælpemidler, men ogsaa hvad der kun haves trykt som Afsnit i Samlerværker, Tidsskrifter eller andetsteds. Endog de betydeligere Digte der ere indflettede i Sagaerne, ere opførte paa sin Plads i Alphabetet. Slaar man saaledes efter f. Ex. Hákonarmál, finder man ikke alene henviist til Heimskr. og de andre Steder hvor Originalen er trykt, men ogsaa til de danske og udenlanske Skrifter, hvor Digtet haves oversat (et engelsk, tre tydske.) Eller seer man efter paa Skirnismál, finder man den kuriøse Oplysning, at det haves oversat paa Græsk af Græter (i 194 Hexametre.) Ved saaledes at opføre Alt for sig, er det rigtignok blevet nødvendigt for Udg. at nævne Titelen paa samme Værk paa flere Steder, og give Fortegnelsen et betydeligt Omfang; men saa har han ogsaa opnaaet, hvad der ved bibliographiske Arbeider er en Hovedsag, at man deri med Lethed kan finde hvad man søger. Foran for den alphabetiske Fortegnelse over Udgaver m. v. findes en udførlig Angivelse af de bibliographiske, literaturhistoriske, grammatiske og lexikalske Hjælpemidler, der haves til Forstaaelsen af Oldskrifterne. Og bagefter Fortegnelsen haves en fuldstændig Udgave af Skáldatal, et Tillæg, hvorfor man maa være Udg. meget taknemmelig, da dette vigtige literaturhistoriske Aktstykke, saavidt vides, i Original kun findes i den peringskjøldske Udg. af Snorre. Hvad der ved Møbius's Arbeide næsten maa overraske, er ikke alene en Fuldstændighed, der ingenlunde tyder paa, at det er tilblevet fjernt fra de Steder, hvor de fuldstændigste Samlinger til Nordens gamle Literatur haves, men ogsaa dets store Nøiagtighed i Titlernes Angivelse, og navnligen er det os noget Nyt, at finde de norske Bogtitler saa korrekt gjengivne. Til Bogens yderligere Anbefaling behøve vi kun at sige, at Enhver, selv den største Bogkjender hertillands, deri vil støde paa et eller andet Nyt eller ialfald gjenfinde Ting, der ere gaaede ham af Minde. Endelig ville vi fremsende vor Tak til Forf., fordi han ved sit Skrift i Udlandet høilig vil befordre Udbredelse og Kjendskab til Nordens gamle Literatur.

Norge.

Christiania. Under 12te Juli er Sorenskriver L. Kyhn udnævnt til Amtmand i Hedemarkens Amt; Byreauchef i Marine-Departementet, Th. Chr. Synnestvedt til Foged i Solørs Fogderi; Sagfører Fr. D. F. Bing til Politiadjutant i Bergen; Fuldmægtig i Indre-Dpt., W. Th. A. Lassen til Bureauchef og Exam. jur. J. O. Helliesen til Fuldmægtig, begge i bemeldte Dpt.; Distrikslæge i østre Namdals Distrikt P. M. Nerdrum til Distriktslæge i nordre Indherreds Distrikt; Exam. med. J. A. M. Salvesen til Distriktslæge i vestre Robygdelagets Distrikt; Kapitain og Kompagnichef i den 1ste akershusiske Infanteribrigade H. O. Grønn til Kapitain-Vagtmester ved Frederiksteens Fæstning og J. G. Hermanstorff til Kapitain og Chef for Moss's borgerlige Infanterikorps.

— Under s. D. ere Efternævnte meddeelte Afsked i Naade, nemlig: Oberstlieutenanterne J. Schjelderup og R. J. Hirsch (†), Sekondlieutenant i Artilleribrigaden F. J. Wedel-Jarlsberg og Ritmester og Chef for den kongelige Borgergarde i Bergen, J. Grieg, — de tvende Førstnævnte med aarlig Pension 800 Spd. for hver.

— Under s. D. er Kjøbmand i Throndhjem, C. A. Knudtzon, anerkjendt som storhertugelig oldenburgsk Konsul sammesteds.

— Til Storthingsrepræsentant for Lillehammer og Hamar valgtes den 11te Juli Rektor ved Lillehammers lærde Skole U. F. Lange med 4 (samtlige) Stemmer, og til Suppleant Prokurator P. N. Z. Arentz fra Hamar.

— Til Repræsentanter for Budskeruds Amt valgtes den 14de Juli 1) Student og Gaardbruger M. L. Sundt; 2) Gaardbruger Chr. Hervig; 3) Kirkesanger N. N. Hilsen og 4) Provst Hans Wille i Sandsvær. Til Suppleanter Gaardbrugerne Ingebret Tandberg, Torkild Bjøre, Olaus Færden og Auen Gregersen.

— Til Storthingsrepræsentant for Kongsberg er valgt Sognepræst Thorne (eenst.) og til Suppleant Byfoged Hoffmann.

— Kronprindsen tiltraadte sin store Reise den 14de Juli om Aftenen og ankom næste Dags Aften Kl. 9½ til Christianssand.

— Den berømte danske Skuespiller Professor Nielsen, der fulgte hidop med Naturforskerne, gav i Thorsdags en deklamatorisk Aftenunderholdning paa Christiania Theater.

— „Fædrelandet“ opmuntrer den nye Direktør for det kgl. danske Theater til at søge at trække Skuespillerne Jørgensen og Wiehe derned, eller som Bladet naivt nok udtrykker sig, at „bringe disse Kunstnere tilbage til det Sted, hvor de ene høre hjemme.“ Her see vi, hvilke Fortrøstninger vi have at sætte til Danske, som komme hid og (som Jørgensen) her opøve sig til Kunstnere. Tillykke have vi ivente Brun fra Bergen; kun er det beklageligt, at han maa erhverves til Afbræk for det Theater, der ene har gjort det muligt, at en norsk Skuespillerkunst kan komme til at udvikle sig og givet Brun hans Uddannelse.

Hamar. I en Potetager paa Gaarden Grefsheim ¾ Miil herfra har en Huusmandskone fundet en Guldring, som hun solgte for 12 ß., men som siden skal være befunden at være sine 50 Spd. værd.

— Den 7de aabnedes Landbrugsmødet her med en Tale af Statsraad Vogt og endte, som forud bestemt, den 10de. Den 8de var Vicekongen og Prindsen af Oranien (der nu gjæster vort Land) tilstede ved Forhandlingerne. I Mødet deeltoge omtrent 400 Personer. — Kort forud holdtes her ogsaa Missionsmøde.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Underviisningsministeren Fortoul er død af et Slagtilfælde.

Spanien. Efterat der paa forskjellige Steder udenfor Hovedstaden havde ytret sig Uroligheder, er der endelig ogsaa udbrudt Oprør i Madrid. Espartero havde i Forveien takket af og O'Donnell dannet et nyt Ministerium, hvori han selv blev Ministerpræsident. En Telegraphdepesche af 16de siger, at han var bleven Seierherre over Oprørerne, og at hele Spanien var erklæret i Beleiringstilstand; næste Dag tilføiedes, at Opstanden var undertrykt efter 30 Timers heftig Kamp, Nationalgarden afvæbnet og 40 forsamlede Deputerede jagede fra hinanden.

Sardinien. Forholdet til Østerrige bliver mere og mere spændt. Østerrigske Tropper trækkes sammen paa den sardinske Grændse, og den sardinske Krigsminister har erklæret enhver Forhaling af Alexandrias Befæstning for uforsvarlig ligeover for Østerrigs traktatstridige uhyre Befæstninger af Piacenza. En Million har Sardinien bevilget til Befæstninger. Palmerston har paa en Interpellation svaret, at England ikke vilde forlade Italien og Sardinien, men Mere forbød Diskretion ham at sige.

Bladets Kasserer bor i Kongens Gade No. 11. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 30. Udkommer hver Løverdags Aften. 26de Juli. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Drottningholm.

Vi ledsagede Beretningen i f. Nr. om Studenternes Besøg paa Drottningholm med en Afbildning af Slottet, men fandt ikke Anledning til at medgive nogen Beskrivelse. Og derfor give vi idag en liden beskrivende Skizze, hvilken vi laane af et svenskt Værk.

Gustav den 3die vilde, at Drottningholm skulde være Sveriges Versailles, og det blev det ogsaa paa samme Viis som det „Fædrelandets Sanggudinder" helligede Tempel ved Gustav Adolfs Torv blev en svensk „comédie française", det svenske Akademi en Oversættelse af det franske, og han selv en Oversættelse af „de store Ludviger".

Naar man idag træder ind i Parken ved Drottningholm, hvor den fordums Etikette og Smag endnu viser tydelige Spor i de stive snorlige Alleer, i de beklippede Hækker, i de kunstige Grotter og Eremithytter, i denne Ødslen med gamle Statuer og næseløse Philosopher med afbrækkede Fingre, som i sin Eensomhed synes at sørge over den augustinske Tidsalders Undergang, mærker man let at dette er et om ikke virkelig fransk, saa alligevel betydelig forfranksket Terrain. Man synes livagtigen at see for sig disse Gange opfyldte med gravitetiske Kjoler og Seigneurer i Strømper og Sko, man føler ligesom en Luftning af sølvbroderede Vifter, en Duft af Ambra og Pudder, man hører ligesom en fjern Hviisken af franske Komplimenter og Leopoldske Epigrammer. Man venter næsten at faae see „Morianens" mørke Ansigt pludselig titte frem over en Buxbomhæk, eller at overraske Fru Schrøderheim i en af disse hvælvede Løvhytter, Kjærlighedens og Munterhedens skyggefulde Fristeder.

Thi det er en Sandhed: Drottningholms og Gustav den 3dies Navn ere for bestandig forenede. Det hedder, og man kan ikke tvivle derpaa, da det til og med er „historisk" — at i de fjerneste Tider var en Kongsgaard ved Navn Thorssund anlagt paa Løføen, og at Katharina Jagellonika siden lod bygge et Slags Slot her, hvorved Navnet efter hende forandredes til det nuværende Drottningholm. Dette var imidlertid ikke det Drottningholm, hvorom her er Spørgsmaal. Først Karl den 10des Gemalinde lod opføre det nuværende Slot efter den gamle Tessins Tegning. Gustav den 3die var den, som skabte Parkerne rundt omkring, udførte de antydede Meninger, udviklede Ideen af det Hele — kort sagt — satte Kronen paa Værket og gjorde det til en virkelig kongelig Residents.

Slottets Architektur er almindelig erkjendt som noget i sit Slags ganske udmærket, forenende en stor Stiil med en behagelig Udførelse i Detaillen. Særskilt bemærkelsesværdig er den store Trappe, der er prydet med Statuer, ligesom ogsaa den vidtstrakte Græsplan udenfor Slottet, omgiven med 8 store mythologiske Grupper støbte i Bronce, et under Trediveaarskrigen fra den keiserlige Have i Prag taget Bytte, og, som det troes, udgaaede fra Michel Angelos Værksted i Florens.

Værelserne have i visse Dele undergaaet en betydelig Modernisering siden Gustav den 3dies Tid, og ere prydede med flere temmelig kostbare Malerier. Desuden findes i Slottet et Bibliothek af udvalgte og for en Deel endog meget kostbare Værker, et Antikvitetskabinet, et Theater o. s. v.

Det saakaldte China, beliggende kun et ubetydeligt Stykke fra Slottet, skal formodentlig udgjøre noget Lignende til hvad Trianon er for Versailles. Denne Gang er Oversættelsen imidlertid temmelig fri. Det er en halvcirkelformig Bygning omgivet af fire mindre Pavilloner, altsammen saavel udvendig som indvendig opført og anordnet i chinesisk Stiil med Klokker, Nikkedukker og alleslags burleske Væggemalerier. Det er et lidet Phantasistykke uden videre Fordringer. Her samlede Gustavs Hof sig for at tilbringe en mere etiketfri Stund og tale lidt fortrolig chinesisk, naar man for et Øiebsik var træt af Oxenstjernas Leilighedsstykker, Turneringerne i Parken og Galafesterne paa Slottet.

Det saakaldte Kanton, en udenfor Parken anlagt liden By med Sommerboliger og Lysthuse, bekjendt af adskillige smaa Romaner tilhørende den gustavianske og nærmest derpaa følgende Tids fornemmere chronique scandaleuse, har intet Chinesisk ved sig, ligesaalidt som det saakaldte „gothiske Taarn" har noget Gothisk. Det er bare et Navn som et andet.

Drottningholm ligger blot 3/4 Miil fra Stockholm. Den nuværende Kongefamilie har med Velvillie omfattet dette Gustav den 3dies Yndlingssted, og det seer næsten ud som en ny Epoke af Glands og Blomstring skulde være det forbeholdt. Det var i Virkeligheden høi Tid, thi Græsset begyndte allerede at voxe over alle Gangene, og Svanerne i Dammene havde forlængst lagt Hovedet under Vingerne for at drømme om de forsvundne Dages Solskin og Glæder.

Professor Nicolai Peter Nielsen.

Denne over hele Norden berømte Kunstner, der fulgte med Naturforskerne til vor By, tilfredsstillede under Opholdet her Publikums Forlængsel efter igjen at høre ham fra Scenen, ved at give en deklamatorisk Underholdning paa Christiania Theater. Vi antage, at den derved igjen vakte Beundring for ham opfordrer til snarere nu end ellers at give nogle biographiske Oplysninger om hans Liv og hidsætte derfor Følgende efter dansk Pantheon.

Man kan sige, at den danske Natur har smilet til hans Vugge. Han er født i en af Danmarks yndigste Egne, i den skjønneste Aarstid, paa Frederiksborg, det sø- og skovomkrandste Slot, den 28de Juni 1795. Hans Fader var Justitsraad, Stutmester Nielsen, bekjendt i sin Tid ved sine Fortjenester af det danske Hestevæsen. Den første Undervisning modtog han hjemme af en Hr. Neiling, der var en udmærket Forelæser, og først gav ham Sands for Deklamation. 1808 blev han Kadet, og allerede i 1811 ansat som Sekondlieutenant ved det holsteenske ridende Artilleri. Med dette Korps fulgte Nielsen, da det i det næstsidste Krigsaar (1813) blev beordret til Holsteen, og han forblev her indtil det ridende Artilleri gik ind (1817), hvorefter han kom til at garnisonere paa Kronborgs Fæstning. Det var paa den Tid, da Privattheatrene vare i Velten og udgjorde saa at sige Nationens høieste Interesse, da i Kjøbenhavn hver anden Gade, og i Provindserne enhver lille Kjøbstad, havde sit dramatiske Selskab. Ogsaa blandt Officierne paa Kronborg havde dannet sig et saadant, der spillede paa Slottet, og som har Krav paa Efterverdenens Tak, forsaavidt som Nielsen her fik den første Leilighed til at øve sit ualmindelige Talent. Mærkeligt nok spillede han her kun komiske Roller, enten det nu var en Følge af Selskabets indskrænkede Repertoire, eller fordi den mest glimrende Side af hans Natur endnu ikke var kommen til Frembrud i hans Bevidsthed. 1819 blev han Premierlieutenant, men hans rette Kald blev ham mere og mere klart. Han tog sin Afsked den 9de August 1820, og debuterede den 12te Septbr. s. A. paa det kongelige Theater i sin berømte Rolle, Axel, i Axel og Valborg. Hans to andre Debutroller vare Figaro i Lystspillet „Barberen i Sevilla" (29de Septbr.) og Kapitain Harcourt i „de fire Formyndere". I denne Forklædningsrolle viste det sig strax, at han ikke hørte til de Kunstnere, hvis Storhed bestaar i at fornægte deres egen Personlighed; desto mere forbausede og henrev han i alle sine Elsker- og yngre Helteroller i Tragødierne. Forøvrigt besad han megen musikalsk Dannelse, og optraadte ogsaa i Sangpartier, som Greven i „Figaros Giftermaal", og som Birkedommeren i „Skaden".

Siden Rosing var den egentlige Elskerrolle med fremtrædende Personlighed forsvundet fra det danske Theater. De som efter ham overtoge dette Fag (den ældre Foersom og Liebe) besade vel som talentfulde og flittige Skuespillere Publikums Yndest, men hvad de præsterede var væsentligst et passende og forstandigt Theaterspil, idet de sluttede sig til tidligere Typer. Da Nielsen fremtraadte med sin friske, sprudlende Begeistring, med sin Kraftfylde, sin stærke, let bevægelige Følelse og dog en saa koncentreret Bestemthed i Fremstillingen af de nordiske Helte, med sit rene, klangfulde, omfangsrige Organ, og sin skjønne Diktion, der, lige ypperlig i Kraftens og Blødhedens Tone, syntes at indaande Rhythmerne en levende Sjæl, — da var dette noget aldeles Nyt, man maatte overraskes og henrives til Beundring. En af de tidligste Helteroller, han udførte, var Erik den syvende, i Sørgespillet af samme Navn. Denne Fremstilling hørte til det mest Fuldendte og Gigantiske, noget Theater maaskee kan opvise, og hans Tale til Greven af Halland nævnes endnu af Folk fra den Tid som Noget af det Mægtigste i Kraft og ideal Sandhed, der er hørt fra den danske Scene. Hver Gang han spillede denne Rolle, rungede Huset af Klap, og da han efter sin Hjemkomst fra Wien atter fremtraadte i den, hilstes han med en Jubel, som næsten ikke vilde høre op.

At opregne de Roller, hvori Nielsen med særeget Bifald under sin lange Kunstnerbane har spillet, vilde her føre forvidt, og der kan derfor kun bringes i Erindring, at de oehlenschägerske Stykker i ham have havt en lige udmærket Fremstiller baade af sine Helte og Elskere. Ved især at færdes i disse Roller maatte han mere og mere fjernes fra det Komiske, hvortil han oprindelig var bleven trukket. Dog spillede han ogsaa ofte saavel mere burleske som finere Charakteerroller med Held. Men Publikum kunde dog i lang Tid vanskelig tænke sig Nielsen uden som ungdommelig tragisk Helt, hvortil hans mandigt skjønne Ydre i saa fortrinlig Grad begunstigede ham. Men da endelig Tragødierne tabte sig i Publikums Yndest, maatte Nielsen, der hellerikke kunde blive evig ung og skikket til Elsker, tænke paa at vinde et nyt Felt for sin Virksomhed, og dette fandt han i de ældre Kavaleer- og Anstandsroller. Her forlod han „den forrige ideale Retning, og vandt ad en ny Vei en Anerkjendelse, der var saameget større og værdifuldere, som disse Præstationer kun vare Følger af alvorlige Anstrængelser, om hvis heldige Udfald maaskee ikke faa af hans tidligere Beundrere havde mistvivlet."

Han blev første Gang gift (1823) med den fortræffelige Skuespiller Rinds Enke, som selv var en talentfuld og yndet Kunstnerinde (navnlig som Benjamin i Joseph og hans Brødre), anden Gang (1834) med Madam Wexschall, der allerede da havde indtaget den ypperste Rang blandt den danske Scenes kvindelige Personale, og om hvis altfor tidlige Død de sidste danske Aviser bringe os Budskab.

I 1824 tiltraadte han for kgl. Regning en større Udenlandsreise, besøgte de for hans Kunst vigtigste tydske Stæder, derpaa Paris, hvor han gjorde Bekjendtskab med de berømteste franske Kunstnere, deriblandt Mademoiselle Mars og Talma, og besøgte paa Tilbageveien Brunsvig for at lære Dr. Klingemann at kjende. Her optraadte han i Correggio og en anden Rolle, og fik af de derværende Skuespillere i Spøg Lærebrev som tydsk Skuespiller. I 1825 besøgte han Hamburg, i 1827 München og Wien, og optraadte paa sidste Sted blandt Andet i et Par oehlenschlägerske Stykker.

Ved sin Hjemkomst blev han Regissør, hvilket Embede han dog snart fratraadte. 1829 gjorde han en Reise til Norge og blev udnævnt til Instruktør. I Sommeren 1843 reiste han atter til Norge i Selskab med en anden udmærket Skuespiller fra det danske Theater, Phister, og lønnedes i Christiania og Drammen ved sin Optræden i forskjellige Roller med en saa udeelt og begeistret Anerkjendelse, som nogensinde i hans mest blomstrende Periode blev ham til Deel.

For nogen Tid siden søgte Nielsen, af Misfornøielse med Bestyrelsen, Afsked fra det kgl. Theater, og blev udnævnt til titulær Professor. I den forløbne Vinter gjorde han en Kunstreise til Sverige, og vandt der ved sine deklamatoriske Præstationer det umaadeligste Bifald og hædredes med Vasaordenen. Til Vinteren siges han at ville optræde igjen paa det kongelige danske Theater, men kun i „Gjæsteroller".

Et thelemarkisk Bryllup.

(Af P. E. Aas.)

(Fortsat fra No. 29.)

Medens Kjøgemesteren hyppig bar Ølskaalen om og nødede Enhver flere Gange til at drikke med sit „Du lyt", kappedes de utrættelige Spillemænd, en paa Opstuen og en nede i Stuen til Underholdning for Huusfolkene og de ringere Gjæster, om at fremlokke de dybeste og forunderligste Toner af Felen. Hermed gik Tiden hen, til Bruden kom. Hun var i Burs-

loftet, hvor Brudekjæringerne iførte hende hendes omstændelige Dragt. Denne deres vigtige Forretning kunde Enhver faae see paa og beværtedes da rigelig, uden dog, som paa andre Kanter af Thelemarken, at være forpligtet til herfor at skjenke Bruden en Gave. Da Paaklædningen var fuldført, tingede Brudekjæringerne en Brudesvend, og Kjøgemesteren tvende Hjaasætmænder blandt de Gjæveste paa Opstuen. Disse begav sig da med Brudgommen og Spillemanden til Bursloftet, og her begyndte nu mellem Embedsmændene en livlig Raadslagning om Brudens Morgengave. Denne var dog ikke herved bestemt; men efterat de vare komne overeens om et Udgangspunkt, gjaldt det ved Bordet at kjæmpe, Enhver for sin Part. Medens dette foregik i Buret, var Maaltidet beredt paa Opstuen, og kraftige thelemarkiske Retter bedækkede Langbordet fra Ende til anden. Af Kjøgemesteren førtes nu Enhver til Sæde. I Høisædet sad Stejnar, medens Pladsene ved den modsatte Ende af Bordet, Snaalenden, stode aabne. Nu hørte man Brureslaatten paa Gaarden og i festligt Tog traadte Spillemanden med Brudgommen og Hjaasætmænderne ind. Svejnung var en staut, stærkbygget Kar, og den kjække, rolige Holdning saavel, som de frie Bevægelser viste i ham den fribaarne, hugheile Odelsmand; men dog var han smittet af „Fremmindvisen". Det Aabn- og Ærlige, med et Anstrøg af Tungsind, var ei saa tydelig præget i hvert Ansigtsdrag, som hos de Ældre. Saavel hans Væsen, som hans Klædedragt manglede noget af det Værdige, der var eget for hine; dog var han i sin smukt og rigelig udsyede Dragt med de skinnende hvide Sokkker en smuk Brudgom. Efter gammel betydningsfuld Skik henvendte nu en af Hjaasætmænderne sig til Stejnar med Bøn om Sæde for Brudgommen. Da han paa dennes Vegne herfor havde lovet for Fremtiden, som før, sønlig Lydighed, afstod Stejnar med Taarer paa de gamle, hærdede Kinder Høisædet til Sønnen og hans Følge og satte sig ved Snaalenden. Nu hørte man igjen Brudeslaatten, og ind traadte Bruden med sit Følge, bugnende under sin tunge og kostbare Dragt. Kronen er gaaet af Brug for nogle Aar siden; en stor Deel Skaut og Tørklæder erstattede denne. Tone var ret en Brud, der passede for Svejnung. Hendes staute Lag, hendes stærkbyggede, smuktformede Skikkelse, hendes rundlete, udtryksfulde Ansigt og det sunde Udseende havde gjort hende til den veneste Gjente i Dalen, skjøndt „Fremmindvisen" ogsaa paa hende viste sin skadelige Indvirkning. Efterat have kyt meget af sit Følge, dandsede Brudesvenden nu en Springar med Bruden, der med sine brusende Stakke indtog et vidt Rum paa Gulvet, medens de talrige Bygkønnringar og Skaalsylgjur i Bringen og de mange Sølvkjeder ringlede lydelig. Derpaa vendte han sig til Stejnar med samme Bøn, som før Svejnung, og efter det samme Løfte indrømmedes han og Følge Snaalenden. Alt dette foregik med den rolige Bestemthed og det Præg, der er eget for Thelebonden. Nu istemte Kjøgemesteren Bordbønnen og Psalmen, hvorved hvert Hoved, der ellers beholdt sit Dække, blottedes, og Maaltidet begyndte. Underholdte af Spillemanden kappedes Hjaasætmænderne og Brudesvenden i at uddele Drikkevarer hver ved sin Ende, indtil deres vigtigere Forretning begyndte. Midt under Maaltidet fandt nemlig Trætten om Morgengaven Sted. Efterat de hver paa sin Side havde kyt meget af sit Følge ytrede Brudesvenden, at han og Hans havde en Reise for og spurgte, hvormeget de Andre vilde give for Følgeskab. Enhver skulde nu vise sin Kløgt, og Trætten blev meget hidsig. Endelig blev man enig; halve Sjaahejm med Hest og Slæde var Brudens Eie. Med nok en Bøn og Psalme af Kjøgemesteren endte Maaltidet. Brudeparret blev derpaa ført hen til to store Kubbestole midt paa Gulvet, og Kjøgemesteren foreholdt dem nu med nogle simple Ord i sit fuldtonende, kraftige og udtryksfulde Sprog Betydningen af det Skridt, de havde fore.

Nu kom Kirkefarten. Med Spillemanden gik Alle ned i Gaarden, hvor de velige Travere, Hiterdølens Stolthed, ventede med Utaalmodighed. I Spidsen holdt den stærkbyggede, bredhalsede Sjaahejmsblakken foran den lave, med megen Utskur og Maling prydede Lettingslæde, der ventede paa Brudgommen; efter denne var Brudeslæden og alle de øvrige Slæder opstillede i en lang Række. Da Kjøgemesteren var færdig med Psalmen, drog den hele stadselige Række afsted. Det flade Skjeid ud over Moerne var en velkommen Bane for Traverne og med Sangværkernes Klang, Æresskud fra de Gaarde, de droge forbi, og slige Raab under Kapkjøringen, at det rungede i Aaserne, ankom Følget til Kirken*) Vielsen i den bekjendte Stavekirke, der dog i sin nye Skikkelse ikke syntes at passe til hine Omgivelser, havde ikke noget Usædvanligt ved sig. Det var bleven temmelig mørkt, da Følget drog tilbage og deres Ankomst til Bryllupsgaarden var et herligt Skue. I Fakkelskinnet drog den hele Brudefærd tre Gange rundt om Huset og holdt tilsidst foran Døren. Kjøgemesteren traadte her Brudeparret imøde med den fulde Ølskaal i Haanden, og medens hans sang sin Psalme for det, slog de Øvrige en Ring om disse tre. Gamle og Unge stode der med blottede Hoveder og med dyb Andagt præget i hvert Træk, medens det rødlige Fakkelskin oplyste det Hele. Da Psalmen var endt, drak først Brudgommen af Ølskaalen og rakte den derpaa til Bruden. Da Tone havde tømt den, skulde hun nu efter gammel Skik spørge Skjæbnen tilraads, om sin og Svejnungs Fremtid. Med Kraft slyngede hun da Ølskaalen over det høie Tag paa Sjaahejm, og da den ei alene kom helt over, men endog faldt med Bunden ned paa den anden Side, spaaede man Parret meget Held og Lykke. Paa Opstuen modtog de Nygifte Forældrenes Velsignelser og i Ro overtænkte de en Tid lang Dagens Betydning. (Forts.)

*) For en Deel Aar siden var det Skik, at tage baade Spillemand og Trommeslager med til Kirken, men dette bruges nu ikke længer.

Professor Nicolai Peter Nielsen.

Norges og Sveriges Kronprinds

har allerede i den korte Tid, han med sin Viv har opholdt sig blandt os som vor Vicekonge, ved sit ungdommelig kjække, fordringsløse, aabne og venlige Væsen i høi Grad vundet det norske Folks Hengivenhed og knyttet Nordmændene endnu fastere til det Fyrstehuus, hvis Herskerscepter han engang skal føre. Men Indstiftelsen af dette Hengivenhedsforhold, der vil sætte Sønnen ligesom Faderen istand til at søge sin Thrones bedste Støtte i Folkets Kjærlighed, er ikke den eneste forhaabningsfulde Frugt af Kongesønnens Ophold iblandt os. Hs. kgl. Høihed har søgt at sætte sig ind i vort Lands Forhold med en Iver og Rastløshed, der viser, at hans fremtidige høie Kaldelse staar for ham med hele Alvorets Magt; og netop derfor bærer Opholdet her en endnu stærkere Forjættelse om, at det vil blive til Norges sande Gavn og Fremme. Det er ikke blot Landets Forsvarsvæsen og Regjeringsanliggender, der have været Gjenstand for Hs. kgl. Høiheds Opmærksomhed, men, snart sagt, alle vigtige Indretninger i vor Hovedstad: Straffeanstalter, Asyler, Skoler, Alt har han gjort sig bekjendt med, og Møder saavel til Videnskabernes som Jordbrugets Fremme har han deeltaget i. Og endelig foretager han netop en Reise, hvis Besværlighed let kunde afskrække enhver Anden, men som, engang foretaget, vil indbringe ham Kjendskab til mange af Norges herligste Egne og dets eiendommelige Landsfolk.

Alt vidner saaledes om, at Kongesønnen har sat sig til Hovedopgave, under Opholdet her, at vinde et nøie Kjendskab til vort Land, vort Folk og vore Indretninger; og af dette Kjendskab vente vi os væsentlige Frugter, ikke alene med Hensyn til Landets indre Tilstand, men ogsaa med Hensyn til de internationale Forhold. Thi naar Forskjelligheder mellem Rigerne skulle udjævnes, haabe vi nu i Kronprindsen at finde en Talsmand for, hvad der hos os er bedre end i Broderriget, og at derfor ikke Spørgsmaalet, saaledes som ukyndige svenske Publicister have opfattet det, skal løses blot ved Opgivelse og Forandring af hvad vort er. Og forsaavidt troe vi, at Kronprindsens Ophold blandt os vil bidrage til Bilæggelsen af den ulyksalige Misforstaaelse, som er opkommet med Broderriget. Derimod troe vi ikke, at Fleerheden af Norges Journalister ere saa usle, at de af en Fyrstes Nærhed lade sig maalbinde*), hvor det virkelig gjælder at forsvare Landets Ære og Ret, og at gjøre Indsigelse mod den af Svensker fremsatte Lære, at Norge er et af Sverige erobret Land, der nu, 40 Aar efter al Kamp, skal finde sig i at modtage den Overvundnes Vilkaar. Og skulde end Nogen være svag nok til for saa godt Kjøb at opgive Fædrelandet, da haabe vi hans Løn vil blive Foragt hos en retviis Fyrste, der jo maa vide, at Fædrelandet er meer end Personen, og at det vilde være en Forbrydelse mod Efterkommerne, for eget Behag og et i Forhold til en Stats Liv saa kortvarigt Held, som det en enkelt Fyrste kan bringe, at opofre nogen af de Herligheder, som til fjærne Slægter skulle gaae i Arv med Landet. Vi haabe, at Kongesønnen vil medtage en bedre Erfaring om Nordmændene, — at han i dem vil have lært at kjende et Folk, der omfatter sin Kongestamme med saamegen Hengivenhed og Troskab, at de deri ikke skulle staae tilskamme for Broderfolket, men at dette maa skee under Bevarelsen af den bestaaende Frihed og Selvstændighed, der gaar og maa gaae fremfor Alt; thi Nordmændene have en Historie, som lærer dem Selvstændighedens Værd, og hvorledes denne Skat i smaalige Dryp kan bortødes, naar man ikke itide agter derpaa.

*) Jfr. Chr.-Postens Redaktionsartikel for 16de Juli.

Literatur.

Den norske Natur, skildret i Billeder af Jagtlivet. Af J. B. Barth, Cand. juris. Christiania 1856. V og 142 S. l. 8. Priis 40 ß. Feilberg & Landmarks Forlag. Denne Bog indeholder: 1) En Foraarsaften i Fornebomarken. S. 1—16. 2) Fra Høifjeldsregionerne, en ornithologisk Skizze. S. 17—53. 3) Kystbilleder og Søfugle, S. 54—105. 4) Skovnatur og Jægerliv, S. 106—142. Alle disse Stykker have før været trykte i Aviser, nemlig No. 1 (saavidt erindres) i Rigstid., No. 2 og 3 i nærværende Blad og No. 4 i „Skilling-Magazin". Hvor de tre førstnævnte Stykker have staaet, siges ikke i Bogens „Forord", men derimod hedder det: „Efter Forlangende af Skillingmagazinets Forlægger bemærkes, at Stykket „Skovnatur og Jægerliv" med hans specielle Tilladelse er aftrykt af Skillingmagazinet, der har afkjøbt Forfatteren samme." Hertil ville vi føie, at Stykkerne af Nyhedsbladet, der udgjøre mere end halve Bogen, ere aftrykte uden Indhentelse af nogen saadan „speciel Tilladelse" fra dette Blad, der ogsaa „først har afkjøbt Forf. samme". Da dette Blads Læsere saaledes, som man af Ovenanførte vil see, have havt Anledning til at gjøre sig bekjendt med Størsteparten af hvad der i denne Bog bydes dem, vil det her være tilstrækkeligt at bede dem gjenkalde sig det Indtryk, de under Læsningen have modtaget, om de paa Forhaand maatte ønske at danne sig et Begreb om Bogen.

— De norske Klostres Historie i Middelalderen, af Chr. C. A. Lange. Anden omarbeidede Udg. Første Halvdeel, 240 S. 8. Priis 96 ß. Christiania 1856. Tønsbergs Forlag. Denne Bog kan med Rette kaldes „et glædeligt Tidernes Tegn". At et Skrift paa over 800 Sider af saa strengvidenskabeligt og dertil partikulært Indhold, som dette, allerede efter ni Aars Forløb kan opleve et nyt Oplag, røber en videnskabelig Interesse hos vort Publikum, og navnlig en Sands for fædrelandsk Historiegranskning og Historieskrivning, som neppe turde findes hos

saa mange andre Nationer, og hvorom man heller ikke havde vovet at gjøre sig nogen Forventning for et Snees Aar siden, da Interessen endnu ikke ret var vakt, og Folket endnu ikke havde lært sig selv ret at kjende. Her maa man tillige have for Øie, at da Nordmændene i det Hele taget ikke er noget bogkjøbende Folk, det vil sige, at de, naar de ønske at læse et Skrift, heller laane end kjøbe det, og navnlig den for Skribenter og Forlæggere højst fordeelagtige Skik, der hersker f. Ex. i England og andensteds, at der til ethvert velindrettet Huus ogsaa hører et nogenlunde fuldstændigt Bibliothek, hvortil der saaledes kjøbes Bøger uden Hensyn til om disse læses eller ei, er ukjendt i Norge, skulde man af den Afsætning, nærværende Skrifts første Oplag har nydt, være berettiget til at slutte, at de mange, der her have overvundet deres Sky for Bogkjøb, have været ledede af en overveiende alle andre Hensyn udelukkende Interesse for Emnet, saaat de virkelig ei alene ere Kjøbere men ogsaa Læsere tillige, hvorhos man vel og for hver saadan Eier og Læser tillige kan regne mindst tre andre Læsere, der hjelpe sig ved Laan. Imidlertid indsees det let, at den blotte Interesse for Emnet her vilde have lidet at betyde, hvis Forfatteren ikke med stor Dygtighed havde vidst at gjøre Fremstillingen tiltrækkende og letfattelig for Alle og Enhver, uden dog i mindste Maade at tilsidesætte de strengere videnskabelige Hensyn. En saadan Dygtighed er kun Faa given, og den, der besidder den i saa høi Grad som Forfatteren, kan ogsaa være vis paa, at hans Navn har en Klang, der allerede paa Forhaand sikrer hans Arbeider den tilbørlige Mængde af taknemmelige Læsere.

Nærmere at omtale Indholdet af og Planen for Værket, vilde være overflødigt, da man allerede noksom kjender det fra første Oplag. Men vi ville kun med et Par Ord omtale de Forandringer, der i denne „omarbeidede Udgave" have fundet Sted. I et foreløbigt, paa Omslaget aftrykt, Forord gjør Forf. sine Læsere opmærksomme paa, at da i Mellemtiden mellem forrige og nærværende Oplags Publikation, saa mange, hidtil utrykte, Kilder ere blevne offentliggjorte, kan Skriftet ei længer siges at være „bearbeidet især efter utrykte Kilder", og Forf. har seet sig istand til at bortskjære Meget, hvoriblandt Bilagene, samt at forkorte end mere, uden Savn for Læseren. Derhos er meget udeladt, der vedkommer Fædrelandets ældre Kirke- og Stats-Historie, hvilke ligeledes i Mellemtiden have fundet særskilte Bearbeidere; unødige Hypotheser og Domme ere udslettede, og der er i det Hele taget lagt Vind paa et renere og bestemtere Sprog. Herved, i Forening med et drøiere Format, er der vundet Plads for en stor Mængde nye Tillæg, væsentlige Udvidelser og Forbedringer, saa at man paa omtrent 30 Ark vil gjenfinde alt det Brugbare og efter Forf. Kundskab Rigtige i 1ste Udgaves 52 Ark, forøget med meget Nyt og hidtil ubekjendt.

Den Deel af Skriftet, der har undergaaet de største Forandringer, synes hvad der og ligger i Sagens Natur at være, den almindelige Deel, altsaa hvad der nærmest indeholdes i nærværende Halvdeel. Sammenligner man denne Udgave med den første, vil man finde, at hele Paragraphen om den norske Klosterhistories Kilder er udeladt, og at den følgende Paragraph om Klostersagn og Klosterhospitier passende er henskudt til første Afsnits Slutning. Derimod er den forrige § 3, „om Klosterhistoriens Grændser", nu bleven den egentlige Indledning. Ved andet Afsnits Slutning er Paragraphen „om Klostrenes gavnlige og skadelige Følger" skjønsomt udeladt. At paapege de

Carl Ludvig Eugen, Norges og Sveriges Kronprinds.

Wilhelmine Frederike Alexandra Louise, Norges og Sveriges Kronprindsesse.

mere specielle Forandringer vilde lede til for stor Vidtløftighed. Vi ville her blot fortrinsviis nævne Afsn. I § 9 om Birgittinerne, der er saagodtsom heelt igjennem omarbeidet efter den i de senere Aar ved Specialudgaver mere tilgjængelige „Regula Sanctæ Birgittæ"*).

Da Skriftet er en gammel, kjær Bekjendt, der kun fremtræder i en nyere, mere hensigtsmæssig Dragt, behøve vi heller ikke at give nogen Prøve paa Foredraget og Fremstillingen. Bogen anbefaler sig ved et ydre Udstyr, som gjør den driftige Forlægger Ære.

P. A. M.

— Afskedsandragende og Afskedsord ved Nedlæggelsen af Embedet som Sognepræst til Skien af G. A. Lammers. Skien 1856. 32 S. 8. Priis 6 ß. I dette lille Skrift har Lammers endelig gjort Rede for sit Forhold og sine Bestræbelser ligeoverfor Statskirken, og de Grunde, der have bevæget ham til at udtræde af denne som Ordets Forkynder. I nogle Forord imødegaar han den Mening, som i Mgbl. med megen Styrke og Klarhed er fremsat, at han ved at modtage Pension maatte opgive det Slags geistlige Virksomhed, som ikke var i Statskirkens Interesse. Pastoren finder ingen Anstødssteen derfor, og tror at der nok kunde ydes ham Pension, selv om han ordnede og overtog Ledelsen af en heel Dissenterkirke — hvilket han siden Skriftet udkom ogsaa har begyndt med. Naar han ellers fandtes kvalificeret til Pension, var dette, mener han, ikke at lønne ham som Dissenterlærer, men kun, uagtet han var det, ei at berøve ham en Indtægt, Statsstyrelsen ellers vilde anseet ham berettiget til efter de sædvanlige Forhold. I Afskedsandragendet anfører han Grundene til sin Aftrædelse og de Hensyn, som kunne komme i Betragtning ved Tilstaaelse af Pension. „Jeg er, siger han, svagelig af Helbred, har ikke privat Formue til at leve af, og er alt i den Alder, over 53 Aar nemlig, at jeg ikke ved ny Virksomhed kan vente at finde tilstrækkeligt Udkomme for min Familie, som bestaar af Hustru og endnu tvende uforsørgede Børn, hvoraf det yngste kun er 9 Aar. Paa Grund heraf anseer jeg det ogsaa for min Pligt til Anbefaling for mig i denne Henseende at anføre, at jeg ved Siden af Opfyldelsen af mine Kaldspligter ogsaa i sin Tid har arbeidet for Gjenstande, hvis Fremme nu almindelig anerkjendes af Vigtighed for Samfundet, saasom nyttig Folkelæsning, bedre Kirkebygningsvæsen, Psalmesangens Forbedring, Missionssagen og offentlig Bibellæsning. I Throndhjem udgav jeg en kortfattet Kirkehistorie for Ungdommen og ulærde Læsere, der ikke har savnet Anerkjendelse. Ligesaa udgav jeg der en saakaldet Psalme-Skat eller Samling af ældre Psalmer med forklarende Tillæg, hvilken har vundet Kyndiges Bifald. Her har jeg udgivet et Tillæg til den brugelige Kirkepsalmebog, der har nydt Deres Majestæts Approbation, og senere et Forsøg til en Psalmebog, hvis andet Oplag alt er udkommet og som jeg veed, har været Flere til Glæde og Gavn. Under mit Ophold i Bamble byggede jeg der en ny Kirke for Hovedsognet, der fandt megen Paaskjønnelse, og senere ere andre nye Kirker udførte efter Tegninger fra mig

*) Hvor heldig og tilfredsstillende Fremstillingen saavel af det Specielle som det Almindelige er, sees bedst deraf, at andre Forfattere i samme eller lignende Emner ei have kunnet udfinde noget Andet, endsige Bedre, men have maattet bekvemme sig til slethen at udskrive betydelige Stykker. C. Fr. Lindstrøm har i sin Udgave af „Vadstena Kloster-Reglor" (Stockh. 1845) Indledningen XLII—XLV deels ligetil oversat, deels omskrevet, hvad der i den 1ste Udg. S. 121—22 og 24 findes om Birgittinerne, og det uagtet Fremstillingen her netop ved hans Udgave var bleven antikveret. En anden svensk Forfatter, — A — Ø — (Walstrøm?) i Biogr. Lex. öfv. namnk. sv. Män, gaar endnu grovere tilværks, idet han nemlig i Peder Sunnanvæders Biographi XVI, 210—12 ordret, Anmærkningerne indbefattede, oversætter hele Stykket i 1ste Udgave fra nederst paa S. 289 til Udgangen af S. 292, og uden at angive sin Kilde. Begge Forfattere nævne rigtignok i Noterne Langes Værk, men ingenlunde saaledes, at Læsere, der ikke kjende det, kunne gjætte paa det Slags Benyttelse deraf, som de have gjort. Kun Værkets ringe Udbredelse blandt det svenske Publikum kan have givet Forfattere endog med en vis Fordring paa Videnskabelighed, Dristighed til en saa uvidenskabelig Fremgangsmaade.

— Alt gratis. For Missionssagen, saavel den indre, som ydre, har jeg i flere Aar virket og ikke uden Frugt som Formand og Bestyrer af Traktatselskaber og en Missionsforening. Kan jeg fremdeles med de Kræfter, Gud vil forunde mig, virke Noget for det almene sande Vel, saasom ved offentlige Bibellæsninger, hvilket har været mig i flere Aar et kjært Arbeide i Herren, eller ved at være christelig Veileder for Sjæle, som af egen Drift maatte begjære det, er det vist ikke min Agt at ophøre dermed, skjønt afgaaet som Staskirkens Embedsmand." Videre tilføies: „Jeg har tvende Gange mødt som Repræsentant for Bratsberg Amt paa Norges ordentlige Storthing og været et ikke aldeles uvirksomt Medlem af disse, hvilket imidlertig har været saa skadeligt for min Sundhed, at jeg især efter den Tid har følt mig stadigen sygelig og flere Gange for min Helbreds Skyld har maattet foretage bekostelige Reiser og besøge fremmede Badesteder, uden dog ret at gjenvinde den." I de Afskedsord, som han oplæste efter Prædikenen den 5te Sønd. eft. Trin. d. A., taler han udførligere om hvad der har foranlediget ham til at nedlægge Embedet og fremhæver navnligen skarpt sine Betænkeligheder ved Naademidlernes Forvaltning „saaledes som Lov og Sædvane har indført og paabyder samme under Kirkens bestaaende Sammensætning og Forfatning". Den brugelige Absolution før Alterens Sakramentes Nydelse er han overtydet om at være Noget af det mest Fordærvelige, der finder Sted iblandt os, lige imod Christi Ord og endogsaa Kirkens Bekjendelse og bestemte Bud. „Den hellige Skrift, siger han, viser klarligen, at Herrens Sakramenter ikke ere for Alle og Enhver, men alene for dem, som i Sandhed omvende sig til Herren, til at styrke dem i Troen og oplive og forbinde dem i Haabet og Kjærligheden. De Ubodfærdige og Vantroe skulle ingen Deel have i dem, om de end ei ere aabenbare lastefulde Mennesker, naar det ei kan kjendes, at de ville omvende sig. At de kunne opvækkes derved, retfærdiggjør ei Uddelingen af det Hellige til dem eller opveier Skaden for dem selv og Andre deraf, men de skulde afholdes derfra, indtil deres Omvendelse, saavidt Mennesker kan dømme og prøve det, virkelig var skeet." Om Daaben hedder det blandt Andet: „Saa vis jeg er paa, at og det lille Barn har Adgang til Himmeriges Rige, at ogsaa det saa tidligt som muligt skal baade ved Ord og Gjerning føres til den himmelske Børneven, at Herren kan have sin Gjerning i Barnehjertet før vi forstaae det, og at Han velsigner troende Forældres Børn paa deres Bøn, ja alt i Moders Liv kan velsigne dem og fylde dem med sin Hellig Aand: saa klart er det mig dog ogsaa, at det er et fordærveligt Misbrug af Daabens Sakramente og fører, naar det skal forsvares, til de mod Guds klare Ord mest stridende Paastande, Opdigtelser og Selvbedrag, at man vil, at alle Børn skulle døbes, ja direkte eller indirekte tvinger Folk dertil, uden at have nogen Sandsynlighed for, at Forældrene begjære det i Troen, eller noget grundet Haab om, at Børnene ville blive bestyrkede i Samfundet med Herren ligefra det Første og opdragne i Tugt og Herrens Formaning." Videre: „Barnedaabens Retmæssighed kan ikke bevises af Skriften, mig forekommer den endog at vore imod Christi Befaling; vi vide, at der fra ældste Tider af har været Strid derom i Kirken. Men Daabens Sakramente, saavelsom Nadveren, er sikkerlig overantvordet Christi Menighed for at benyttes efter den Viisdom og Naade, Herrens Aand meddeler Hans Troende. Paa nogle Steder i Christenheden meddeeltes og meddeler man ogsaa de spæde Børn Alterens Sakramente, men vi antage ikke dette for ret og viseligt at være. Barnedaabens Almindelighed træffer sammen med Kirkens Fordærvelse, og jeg, kan ei andet end betragte den som een af de vedvarende Hovedaarsager til denne. Saameget er mig klart, at det under alle Omstændigheder kun er Børn af saadanne Forældre, man maatte døbe, som virkelig agte sin egen Daabspagt og vide, hvad de begjære for Børnene, ikke Bespotteres og Vantroes Børn, ellers lære disse at bespotte det Helligste endmere, og deres Børn ville i Regelen fjernes mere fra Guds Rige ved de falske Tanker, de da maa faae om Daaben, hvad de saa ellers lære, end om de ei vare døbte. Adgangen til Daaben staar jo dog stedse siden aaben for dem, til hvilken Tid det saa er og naarsomhelst det virkelig begjæres af Børnene, hvorsomhelst Herren har sin Menighed. Selv christelige Forældre maatte det efter min Overbeviisning være overladt, om de ville lade deres Børn strax efter Fødselen døbe, og ikke blot indvie Herren dem ved Bøn og Haandspaalæggelse, efter Christi Exempel, og siden, naar de virkelig ere komne til Selverkjendelse og Længsel efter Naaden, i hvilken Alder det saa er, lade dem eller overlade til dem selv at lade sig ved Daaben besegle i Troen, saaledes som Guds Ord og vor christelige Bekjendelse lærer os, at dette Sakramente kan vorde dem et Igjenfødelsens Bad i den Hellig Aand. Børnenes Underviisning i Christi Evangelium maa ikke derfor forsømmes eller kan blive forsømt af christelige Forældre og i et virkelig christeligt Samfund, og christelig Kjærlighed kan ikke undlade at tage sig af ogsaa forsømte udøbte Børn. Men nu at lade sig bruge til at døbe endogsaa vantroe Forældres Børn med vantroe Faddere ved Daaben, som maa blive det Almindelige under vore bestaaende kirkelige Forhold, det kan jeg da ikke mere med god Samvittighed." „Ligeledes, vedbliver han, forholder det sig med Konfirmationen, som i vor Statskirke er indstiftet og befalet for Alle, som et offentligt Vidnesbyrd om at Daabsnaaden er erkjendt og tilegnet, og som en Forberedelse til den første Altergang. Endog sande Christne, som maa erkjende hvilken Løgn den saaledes i Almindelighed er, hvilken Synd mod det 2det Bud, og vide det af egen Erfaring, synes, jo mere der er vidnet og talt herom ogsaa af mig, dog ikke at kunne rive sig løs fra den falske Indbildning, at det dog skal tjene til Herrens Ære og Sjælenes Frelse." . . „Jeg for min Person, udbryder han, kan dog ei vedblive med saaledes at lade vantro eller letsindige eller overtroiske Forældre føre deres Børn, selv om disse følte Samvittighedsangst derunder, frem til at aflægge det første offentlige falske Vidnesbyrd i deres Liv, eller lade deres tankeløse og ubodfærdige Børn efter egen Villie paa Grund af de ydre Forhold i Verden gaae saaledes frem. Jeg har længe nok været med at lade mig bruge som Redskab dertil, da jeg ikke saa Udvei til noget Bedre. Den Velsignelse, Herren selv herunder har ladet det tjene Enkelte til, berettiger ikke mig til at vedblive. „Hellere udøbte og ukonfirmerede Børn! hellere ærlige Hedninger, end at lade sig drive af de borgelige Forhold og bruge Statskirkens Indretninger til fremdeles at opfostre en Løgner- og Hykler-Slægt! hellere Forsagelse af Alt hvad der er kjært og godt i Verden, end længere at være med i dette skrækkelige Spil!" Endelig bryder han ogsaa Staven over de brugelige Ægtevielser og Begravelser, idet han siger: "Ei bedre er det gaaet mig eller vilde det gaae mig, om jeg skulde blive ved med at stille mig for Alteret og ægtevie dem som christelige Par, om hvilke jeg, med al Skaansomhed og Besindighed i min Mening, ikke kunde eller turde tænke Andet, end at de lyve, naar de svare Ja til saadanne Spørgsmaal, om de nu ogsaa have beraadt sig med Gud i Himmelen o. s. v. at de ville have hinanden tilægte. Lad Øvrigheden slutte deres Ægteskab, som de borgerlige Love bør værne herom: Herrens Velsignelse skal kun lyses over det, naar de frivilligen begjære det, og der er Grund til at antage, at de og begjære det i Jesu Navn. Anden Mening kan jeg ikke faae ud af Guds Ord og som tilfredsstiller min Samvittighed. Bedroge de en Ordets Tjener alligevel, var han angerløs; men ikke før, forekommer det mig. Ja, jeg kunde sige, ligetil den saakaldte christelige Begravelse i saakaldt christen Jord, saa har den piint min Sjæl og forekommer mig en frygtelig Bestyrkelse i Vantro og Ubodfærdighed, ei blot naar der holdes falske forføriske Taler over den Afdøde, des frygteligere ofte, jo mere denne og de Ledsagende skulde høre til de Dannede og Forstandige, men selv naar der vidnedes Sandhed til Opvækkelse for de Gjenlevende, og den, som saaledes gravfæstedes, dog ei kunde med noget grundet Haab regnes til de Døde, som dø i Herren, og dog under Blomster og Sang og Klang indviedes til Opstandelsen. Ikke ere vi satte til at dømme de Bortgangne; men heller ikke til at frikjende: Herren er den, som dømmer. Saligt er det at kunne trøste og styrke sig ved Forviisningen om, hvor vore Kjære ere hengangne, naar Aanden efter Ordet kan vidne, at de have været forenede med os i Herren og at de paa Herrens store Dag skulle gaae frem til Livets Opstandelse. Men skrækkeligt og fordærveligt er det at være med og hjælpe til at stadfæste de Uretfærdiges Tanker, at Alt er vel, naar man blot er død og begraven paa saakaldet christelig Viis." Kort at lægge til, Forf. udtaler en fuldstændig Fordømmelsesdom over vor hele Statskirke, der staar for ham som et Babel, som et Samfund, der er grundet, formeres og holdes sammen ved udvortes Tvang, og hvis vigtigste Kaldsforretninger ikke kunne udføres, uden at man synder. Og ærligt udbryder han: Jeg vil med mine Begreber og Anskuelser neppe nogensinde komme til at høre hjemme i vor saakaldte lutherske Statskirke. — Senere end dette Skrift har Lammers udgivet Statuter for den under hans Ledelse i Skien stiftede Menighed (omtr. 40 Personer, mest Kvinder); men denne er endnu ikke kommet i Boghandelen og vi kjende den kun af Uddrag i Norsk Kirketidende.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resolution af 12te Juli er Auditør i Artilleribrigaden P. J. Stub, Toldinspektør i Frederikshald John Aamodt, Overtoldbetjent i Stavanger A. M. Riddervold og Kjøbmand i Christiania M. E. Langgaard beordrede til at sammentræde i en Kommission for at afgive Betænkning om og Forslag til Regler, hvorefter Varer ansættes at bestuve et Fartøi med Hensyn til de Skibs- eller Vareafgifter, som blive at beregne efter det indladede eller udlossede Læstetal, eller et saakaldet Bestuvningsreglement for Toldvæsenet. Medlemmerne af denne Kommission tilstaaes paa Reiser, foranledigede ved bemeldte Hverv, saadan Skyds- og Diætgodtgjørelse, som for Storthingsmænd er bestemt.

— Ved kgl. Res. af s. D. er det bestemt, at der af de til tilfældige Statsudgifter bevilgede Midler maa anvendes indtil et Beløb af 100 Spd. til Indkjøb af endeel Exemplarer af et af Lieutenant Maury forfattet Skrift The physical geography of the sea, hvilke blive at benytte efter nærmere Foranstaltning af Marine-Departementet til gratis Uddeling blandt Skibsførere.

— Ved kgl. Res. af s. D. er det bestemt, at de nuværende 4 Distriktslæge-Embeder i Nedenæs og Robygdelagets Amt — under Forudsætning af, at den dertil fornødne ny Gage bliver bevilget — befales saaledes omregulerede, at deraf dannes 5 Lægedistrikter, nemlig: 1) Sætersdalens Distrikt, indbefattende Byglands og Valle Præstegjælde; 2) Evje Distrikt, indbefattende Evje Prstg. og Aaseraals Sogn af Bjellands Prstg.; 3) Omlids Distrikt, indbefattende Omlids Prstg., Vegaardsheiens Sogn af Gjerrestads Prstg. og Heirefos Sogn af Homedals Prstg.; 4) Vestre Nedenæs Distrikt, som det nuværende Lægedistrikt af samme Navn, og 5) Østre Nedenæs Distrikt, som det nuværende Lægedistrikt af samme Navn med Undtagelse af den til samme hidtil henhørende Deel af Vegaardsheiens Sogn og Gjerrestads Prstg. Paa de Gagelister, der blive at forelægge næste Storthing, skal forslagsviis opføres Gage for et nyt Distriktslæge-Embede med 300 Spd. aarlig.

— Ved kgl. Res. af s. D. er Departementet for det Indre bemyndiget til for Tidsrummet indtil 1ste Juli 1857 at ansætte en Assistent hos Undertoldbetjent M. G. Hetting ved det ham ved kgl. Res. af 27de Juni 1855 naadigst overdragne Hverv til kunstig Fiskeudklæknings Fremme, saavelsom til at anbringe hos ham 2de Elever til Oplærelse i denne Bedrift; Udgifterne ved denne Forføining blive at udrede af det paa Budgettet til tilfældige Udgifter opførte Beløb.

— Ved kgl. Res. af s. D. er der, foruden det Lister og Mandals Amtskommune af de til Landbrugsskoler og Landbrugets Fremme bevilgede Midler ved kgl. Res. af 1ste Februar 1855 tilstaaede Beløb af 50 Spd., endvidere tilstaaet samme Amtskommune og af samme Midler en Sum af 25 Spd. for tilligemed et lignende af forrige Aars Amtsformandskab bevilget Beløb, at anvendes som yderligere Godtgjørelse til Peter J. P. Holmesland for hans Reiser omkring i Lister og Mandals Amtsdistrikt, for at meddele Veiledning i Engvanding og Myrers Opdyrkning.

— Ved kgl. Res. af s. D. er der af Oplysningsvæsenets Fond bevilget 375 Spd. til Indkjøb af 200 Exemplarer af Landstads norske Folkeviser, hvilke skulle fordeles efter Kirkedepartementets nærmere Bestemmelse.

— Under 17de Juli er Landbrugsskolebestyrer A. Landmark beskikket til Lensmand i Romsdals Thinglag.

— Under 12te Juli er det tilladt den til Lærer i Fransk, Engelsk og Tydsk ved Søkadetinstitutet i Frederiksværn konstituerede Th. Hammond at forblive i sit hidtil havte Embede som Sognepræst til Renneso.

— Kronprindsen ankom, som forud bestemt, til Arendal den 15de Kl. henved 2. Salut gaves, Skibe flaggede og Strandbredden var opfyldt af festligklædte Mennesker. Ved Landingsstedet, hvor de norske og svenske Flag vaiede, modtoges han af Amtmand Thomle og Stedets Embedsmænd og Formandskab, hvis Ordfører Hr. Dedekam ønskede ham velkommen. I Stadens Raadhuusbygning lod Kronprindsen de tilstedeværende Embedsmænd og Indvaanere forestille for sig, og deeltog derpaa i en af Byens Indvaanere foranstaltet festlig Middag; omtrent 100 Personer vare derved tilstede. Amtmand Thomle udbragte Kongens og Dedekam Kronprindsens Skaal. Kronprindsen takkede for den hjertelige Modtagelse og udbragte en Skaal for Arendal og dets Borgere, Handel og Skibsfart. Efterat en Sang af Aalholm var afsunget, udbragtes endelig en Skaal for Broderriget af konst. Byfoged Kløcker. Kronprindsen afseilede fra Arendal Kl. 5 og ankom til Christianssand Kl. $9\frac{1}{2}$, efter underveis fra flere Holmer, hvor Mennesker havde samlet sig, at være bleven hilset med Kanonade og Hurraraab. En Deputation (Grev Trampe, Stiftamtmand Kjørboe og Oberst Wergeland) kom ombord for at komplimentere ham og bringe ham iland, og Prindsen af Oranien, som var ankommen i Forveien, kom ogsaa ombord paa „Vidar". I en saakaldet Kongebaad, der roedes af Skibsførere, bragtes nu begge Prindser iland, og modtoges paa Bryggen, hvor en Thriumphbue var indrettet, af Stadens Embedsmænd og Formandskab, og begave sig derpaa tilfods til Stiftsgaarden, der var indrettet til Bolig for Vicekongen. Samtlige Huse i de Gader, hvorigjennem Toget gik, vare illuminerede, og gjentagende lød Hurraraab. I Stiftsgaarden var Kur, derefter Soupee, hvorved begge Prindsers Skaal udbragtes. Handelsstanden og Haandværkerne kom med sine Faner og afsang en til Anledningen forfattet Sang. Næste Dag besaaes Byens Mærkværdigheder, og foretoges en liden Udflugt; Prindserne nøde en af Byen foranstaltet Festmiddag, hvorved Taler udbragtes og en Sang blev sungen. Kronprindsen udbragte en Skaal for Christianssands Kommune. Om Aftenen gave Byens Borgere et Bal, hvor Hs. kgl. Høihed deeltog i Dandsen. Næste Morgen forlod han Byen, under et høitideligt Optog af en stor Deel af Byens Befolkning. Den 21de ankom han til Bergen.

— Natten mellem 21de og 22de Juli udbrød Ild i Gaarden No. 90 i Lakkegaden, hvor en Fyrstikfabrik fandtes, og denne Gaard tilligemed Nabogaarden nedbrændte, inden man blev Herre over Ilden.

— Ved det forrige Fredag foretagne Valg paa Medlemmer af Bestyrelsen for næste Naturforskermøde valgtes for Danmark: Etatsraad Forchhammer og Professorerne Steenstrup, Eschricht, Mansa og Worsaa; for Sverige: Professorerne Retzius, Sundewall, Malmsten, Huss og Berlin; for Norge: Professorerne Hansteen, C. Boeck, F. C. Faye og Sars samt Lektor O. J. Broch. I et Middagsselskab i Logen udbragtes flere Skaaler og et Digt af A. Munch blev afsunget; Fr. Hammerich og tvende Svensker havde ogsaa skrevet Digte til Anledningen. Om Aftenen holdtes en Sexa, hvor Professor Welhaven talte.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Den uovertræffelige tragiske Skuespillerinde Anna Helene Dorthea Nielsen er afgaaet ved Døden den 21de Juli knapt 53 Aar gl.

Samme Dag døde Digteren Emil Aarestrup, Stadsphysikus i Odense, kun 55 Aar gl.

— Enkefru Gyllenbourg, Etatsraad Heibergs Moder, der først var gift med P. A. Heiberg, og efter hans Landsforvisning med den til Danmark flygtede svenske Baron Ehrensvärd, som her antog Navnet Gyllenbourg, er for nylig død i en høi Alder. Den Afdøde ansees i Almindelighed for Forfatterinde til den Række Fortællinger, der gaae under Betegnelsen „Forfatteren til en Hverdagshistorie", der i Tyverne begyndte at udkomme i „Flyvende Post" og senere samledes og fortsattes lige ned til Aarene 40, da de sluttedes med „De to Tidsaldre".

Spanien. Opstanden, der ifølge de tidligere Meddelelser allerede var dæmpet i Hovedstaden, har ifølge senere Telegraphdepescher udbredt sig til Provindserne; og Saragossa, Bilbao, Barcelona og Sevilla skulle saaledes være i fuldt Oprør.

Bladets Kasserer bor i Kongens Gade No. 11. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 31. Udkommer hver Løverdags Aften. 2den August. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Studentertoget.

Hasselbakken. — Wisbye. — Kjøbenhavn. — Hjemkomsten.

(Sidste Artikel.)

Den 16de Juni gav Stockholm en Fest. Det var en Middag, anrettet ude i Djurgaarden, i et Forlystelsessted paa Hasselbakken; det sædvanlige Huusrum var udvidet ved Tilbygning af en stor Pavillon, prydet med Stockholms Vaaben, med Skjolde og Blomsterflætninger. Her samledes man dog først Kl. 4, og saaledes havde man hele Formiddagen til at see sig om i Byen. Men der vilde mange Formiddage til for i Stockholm at faae see Alt, hvorom der kunde være værdt at medtage en Erindring. For ikke at lade noget af det Mærkeligste useet, maatte vi ile saaledes, at det Indtryk vi kunde medtage af Kunstværkerne, kan sammenlignes med det, en Jernbanereisende faar af de Landskaber, han flyver igjennem.

Vi ilede gjennem Ridderholmskirken, hvor 3000 erobrede fiendtlige Faner flagrede for Sveriges Krigerhæder; og hvor vi blandt den Skare af Seraphimerriddere, hvis ophængte Skjolde dækker en vid Væg, fandt Landsmænd i Selskab med „Hr. Napoleon Bonaparte"; vi skyndte os gjennem Gravkorene, hvor Sveriges Heltekonger under Guld og Sølv og baldyret Fløiel hvile i en Trængsel, der stadfæster det Udsagn, at ingen Storhed er større, end at den omsider har nok med tre Alen Land. Vi ilede gjennem St. Nikolai-Kirken („Storkyrkan"), hvor St. Olafs (foregivne) Hjelm og Sporer gjemmes, skred hen under den 78 Pund vægtige forgyldte Sølvlysekrone, som Ebba Brahe skjænkede Kirken til Minde om sit Giftermaal med Jacob de la Gardie, og forbi den uendelig kostbare Altertavle af bare Guld, Sølv og Elfenbeen, der i Augsburg har kostet Giveren Rigsraadet Adler Salvius 80,000 Rigsdaler, videre forbi Ehrenstrahls uhyre Væggemalerier og St. Jørgens kolossale Billede tilhest (fra 1488), hvilket i sin Tid blev betragtet som et saa stort Mesterværk, at Bestilleren, ifølge Sagnet, fandt det værdt at dræbe Kunstneren, for at han ikke skulde kunne gjøre Magen. Og saa videre, til Slottet, gjennem dets pragtfuldt udstyrede Bibliothek, dets Billedgalleri med Arbeider af de berømteste gamle Mestere, og „Skulpturmuseet", med dets Antiker*) og med Sergels, Byströms og Fogelbergs roste Arbeider; videre igjennem de kongelige Beboelsesværelser, glimrende og for Øieblikket øde, men dog ikke forladte af Familielivets Hygge, og saa igjennem Karl Johans Værelse, der staar uforandret som medens han levede, med Arbeidsbordet opfyldt af Bøger, især angaaende hans Samtids og hans egen Historie, og hvorimellem Christiania Asyltidende, indbunden i rød Safian, havde forvildet sig. Og nu endelig fra Slottet til Antikvitetsmuseet, og „Konstexpositionen i kgl. Akademien før de fria Konsterna" og saa — — — nei, neppe Nogen naaede videre, uden at forsømme Noget af mere Interesse.

Medens vi fare henover Torve, med Mennesker og Statuer, eller igjennem de trange Gader, hvis høie Huse formørke Solen, have vi god Anledning til at iagttage Repræsentanter for Stockholms glimrende — for ikke at sige fornemme Verden; thi den er just ude at sole og more sig i Godveiret. Vi træffe mangen aldrende Mand, hvis Trivlighed gaar videre end til det Normale, med de misundelsesværdigste Skjønheder ved Siden. Her hos os, hvor det dog er sjelden, at Sophie, ligesom i „Amtmandens Døttre", gifter sig med Præsten Rein, vilde man antaget disse Mænd for Præster eller Proprietærer fra Landet, der vare ifærd med at vise sine unge uerfarne Døtre en Hovedstad. Men i Stockholm var det Possessionaten, Groshandleren, eller Brugseieren den eller den, og den unge, smukke indtagende Dame var hans Frue. Hun seer saa tilfreds ud, at selv om man er den største Ansigtstyder, kan man neppe i hendes Aasyn finde Spor efter nogen Verdensforsagelse eller overvunden Sorg. Den Skjønnes tilfredse Mine er et Program for den Lære, at Udkomme og borgerlig Anseelse er Kjærlighed, og at med disse ægteskabelige Goder trives ingen større Sorg, end at den ugentlig kan grædes bort over en slet Tragødie. De, som sukke over de trøstesløse Tal i Ægteskabstabellerne, ville maaskee søge denne deres Tilfredshed i Overbevisningen om, at de have gjort en god Gjerning, ved nemlig med Hengivelse af sin Skjønhed og Ungdom at hindre det ordnede Familieliv fra ganske at flygte bort fra en By, der er stor og forfinet nok til at kunne undvære det. — Men vi lade de samvittighedsfulde Undersøgere ene om den Betragtning og ile til Hasselbakken.

*) Den fortrinligste, Endymion, har Gustav III betalt med 2000 Dukater.

Her træffe vi de gode Groshandlere osv. igjen ved de fulde Bægere og bugnende Borde, hvor de ere ret som indfødte. Deres Fruer og Andres Fruer og Frøkener, ødsle i Dragt og Ynde, finde vi udenom selve Pavillonen ved Sodavand-Springene, opmærksomt lyttende til den Sang og Tale, som heel babelsk lød derindenfra, og snart nedgravne i Studiet af Vers. Der faldt nemlig saamange af disse som Aspeblade for en Storm i Løvfaldstid. Jeg har beregnet, at hvert Korter, som Festen varede, dryssede en Sang paa 5000 Exemplarer ud over Hovedernes bølgende Hav, og at i tre Timer udspredtes 60,000 Exemplarer foruden den norske Sang, der, som vore andre Sange, lod til at være trykt i saa beskeden lidet Oplag, at den blev en Sjeldenhed at overkomme. Baade af denne og andre Grunde lader jeg den her aftrykke.

For Sverige.

Se her ved Østresaltets Vove
Det underfulde Sagaland!
Med Søer blaa, med dunkle Skove,
Med deilig Mø, med kraftig Mand.
Her lever Sang paa Folkets Munde,
Her klinger fuldt det gamle Sprog,
Her skrider gjennem Mindets Lunde
De store Fædres lange Tog.

Vidt lyse de med Sværd, med Krone
De Carlers, de Gustavers Nad; —
Hvor saadan Hæder kunde tone,
Der skyder Egen atter Blad.
Af Sveas Grund, den dybe, gamle,
Med Duft Linnæa blomstrer frem —
Og Skalde, Viismænd rigt sig samle
Paa Ættehøi ved Odins Hjem.

Vort Tvillingland: Du Norge ligner —
Vi hilse dig med Broderaand:
Os begge nu jo kjærlig signer
Den samme milde Herskeraand.
Brudt er de mørke Tiders Skranke,
Vor Halvø Kjølen sondrer ei:
Fra Vesterhav til Øst har Tanke,
Har Fod, har Hjerte aaben Vei!

A. Munch.

Men endnu før Sangspredningen, begyndte Talerne, og de fortsattes til langt ud paa Aftenen, uafbrudt og med saa stor Ufortrødenhed, at neppe nogensteds i Verden, selv ikke i Frankfurterpartementet, i lige Tid er blevet talt mere. Det hjalp ikke, at de, der skulde høre, holdt Huus som en polsk Rigsdag, loe og pokulerede og talte i Munden paa hverandre, og uagtet det var klart at mærke, at kun en Røst som Stormen, eller rettere Mirabau's, her kunde reddet Ordet fra Fortabelse. Hvad der var opgjort til at siges, i Vers eller Prosa, det maatte frem.

De norske Taler ere snart opregnede: Kand. Holfeldt takkede Stockholms Indvaanere for den gode Modtagelse, de havde ydet os, og Kand. G. A. Krohg udbragte en Skaal for Norges Vicekonge. Begge udtrykte sig kort, og da den sidste Talers Ord i de svenske Avisers Referat ere ufuldstændigt eller rettere forvrænget gjengivne, optage vi dem her.

'Taleren mindede om, at Thronarvingen allerede, forinden han traadte i Spidsen for et af de forenede Rigers Styrelse, ved sin ædle, aabne og ridderlige Charakteer havde vundet begge Folks Hengivenhed, og at hans Udnævnelse til Vicekonge, medens den fremkaldte Nordmændenes dybe Taknemmelighed imod Kongen, maatte hilses som en glædelig Begivenhed for begge Folk. Thi ved længere Ophold i Norge vilde Thronfølgeren ikke alene blive istand til at gjøre sig fortrolig med det norske Folks indre Forhold, og med dets Tarv og dets Ønsker, men ogsaa med dets Hjertelag mod sit Forbundsfolk. Ved at deeltage i Norges konstitutionelle Styrelse, vilde den unge Fyrste mere og mere overbevises om den folkelige Friheds Goder og den fulde Foreenlighed af Borgerfrihedens kraftige Udvikling med ubrødelig Troskab mod det nedarvede Kongedømme. Og jo mere hvert af de nordiske Landes borgerlige Frihed, nationale og politiske Selvstændighed agtedes og blomstrede, desto bedre vilde deres særlige Interesser fremmes ved Siden af hinanden, des sundere, mere levende og frugtbar deres broderlige Forening vorde. Den varme Deltagelse, som Hs. kgl. Høihed havde viist for det Broderskab, der havde samlet de skandinaviske Studenter paa Upsalathing, gjorde det dobbelt kjært ved denne Borgerfest i Stockholm, at hylde Kronprinds Carl Eugen med det Ønske, at Forsynet maatte skjænke den vordende Konge Mod, Kraft og Held til at fuldbyrde det folkelige Broderskab som den nordiske Politiks ubrødelige Grundlov, til engang at føre Skandinaviens Sag til Seier og Ære.'

Mere talte Danskerne, dog da Prof. Hauch og Hammerich, der talte længst, ere Mænd, hvis Ord lade sig høre med Interesse, gik det endda til Nød an. Men Svenskerne bar dog Prisen fremfor alle baade i mange og lange Taler. De vare Værter og vilde yde Enhver sin Hyldest i Ordet ligesom i Gjæstfriheden. Men det blev for meget, og alt det Almindelige deriblandt sløvede Tilhørerne saaledes, at de hellerikke gad høre de Talere, der fortjente det. Og dog der var virkelig enkelte saadanne, hvis Ord tillige bares af en udhævet Personlighed. En slig Taler var Oberst Hazelius, svenska Tidningens Redaktør, en rask, middels høi, lidt korpulent Mand med spillende Øine og et Ansigt, der ingenlunde paa norsk Viis var furet af journalistisk Ærgrelse. En anden saadan Karl var Theaterdirektør Blanche, djærv i sit Ydre, humoristisk i sin Tale og yderst velnæret — overhoved hører nok endnu det Sidste med til stockholmsk Jovialitet, ligesom paa Fader Bellmans Tid. En tredie Taler, der hellerikke er at forglemme, var Professor Malmsten, som udbragte en Skaal for Videnskerne i Norden, idet han særlig mindede om Naturvidenskabernes trende Koryphæer: Ørsted, Hansteen og Berzelius, og fremhævede Vigtigheden af, at Sveriges Hovedstad fik sig et Universitet.

Men de almindelige, for ikke at sige middelmaadige Talere, vare dog langt flere, og kunne for Rummets Skyld her ikke omtales. Somme ville vel endog finde det upassende at nævne en Taler, uden at det kan skee med Ros, og allerede de Bemærkninger, jeg har gjort over et Par Talere i Kalmar, have stødt Dig, Lina. Men jeg stiller mig nu i den Sag udenfor de Skrivendes Skik; og jeg tror med Grund. Vedbliver Aviserne, som hidtil, uden Videre at opregne alle Talere, der ved offentlige Anledninger optræde, hvad enten de ere gode eller slette, da ville de sidste, der naturligviis ere begjærligst efter en Offentlighedens Ære, som ellers flyr dem, efterhaanden fortrænge hine eller nedværdige Tribunen saaledes, at en begavet Mand ikke mere vil betræde den. Herved ville alle større offentlige Sammenkomster, saasnart man ikke øieblikkelig faar drukket al Sands og Samling og Høreevner bort, forvandles til Pinesteder, hvor Aandløsheden og Forfængeligheden upaatalt kan øve sine Plagerier mod Festlighedens fredelige Kandidater. Men for at forebygge en saadan Tilstand, maa Pressen indføre Kritik, som da bør anvendes paa enhver Tale, der ikke kræves af Nødvendighed eller Embedsstilling; og kun under disse særegne Omstændigheder, altsaa ved Potentaters Modtagelse eller ved Grundstenes Nedlæggelse osv., lader man Talerne have frit Spil. Men udenfor den Mark tror jeg Kritiken trøstigen og jevnligen kan skride ind, uden Hensyn til Enkeltes Medlidenhedsfølelser, der forresten ofte ere selvbedragerske. Jeg nævner et Exempel. Man fordømmer uden offentlig Samvittighed en stakkels Pige, der for sin Families Skyld ukaldet træder op som Kunstnerinde; men derimod tager man ingen Forargelse over, at en Mand, der dog bedre maa forstaae at beregne sine Kræfter, nok saa længe kjeder den største og ærværdigste Forsamling bare for sin dumme Forfængeligheds Skyld. Hvor er her Forholdet i Publikums Retfærdighedsfølelse?

Medens Talerne skrege sig hæse for at blive hørte, uden at opnaae det, blev Lystigheden og Gemytligheden større udenfor deres Omraade, hvor ogsaa en stor Tilskuermasse var samlet. Der lød en saa vild Summen, som Fader Bellmann vel nogensinde hørte, medens han sad under sin Yndlingseg nede i Bakken, og derfra iagttog det bevægede Folkeliv paa disse selvsamme Tomter. Havde ikke Talerne holdt os inde i Nutidens

„slette Virkelighed", vilde jeg hvert Dieblik ventet at see ham træde frem fra Egen med denne sin kjære Cithar, som jeg om Formiddagen havde seet i en af Stockholms Samlinger.

Men her var nu ikke Leilighed til Drømmerier eller Tankens Henvendelse mod Fortiden. Da det dog syntes nærliggende for Sangerne, at erindre den Mand, som meest af Alle har bidraget til at gjøre Sverige til et Sangens Land, og hvis Digtning er den første og største Skandinav, vandrede de hen til Bellmans beskedne Buste*), og bragte hans Minde en Hyldest i dette Stemningens Sprog, der var hans Sjæls Vellyst.

Vi roede eller seilede tilbage til Stockholm. Dampskibsfarten kostede 3 Skilling norsk. For saa ringe Penge gjøres Intet hertillands. Her betales Alt i dyre Domme, og derfor kan ligesaa godt gjøres en Ligning mellem Nordmændene og Englændere heri som i den fælles Uthed og Stolthed. Jeg tænker, at de svenske Brødre, der gjæste vor Hovedstad, ville faae dygtig Agtelse for vor norsk-engelske Bekostelighed, naar en Vognmand forlanger 4 Spd. for at kjøre ud til Ladegaardsøen, omtrent samme Veilængde, som den man i deres Hjem, med Damp, kan tilbagelægge for ligesaamange Skilling.

Afreisen fra Stockholm var bestemt til den 17de Juni Klokken 12, men fandt først Sted et Par Timer efter. Indskibningen foregik nu ved Skeppsholmen, fordi de store Dampskibe ikke uden Vanskelighed kunde lægge til i Logaardshavnen, hvor vi landede. Inden Sangerne gik ombord, samledes de ved Gustav Adolfs Støtte og afsang følgende Sang af Welhaven:

Midt i de nye Slægter og Tider
Skinner det Svundnes Glorie frem;
Tyst over Døgnbevægelsen skrider
Hæren af Aander i Mindets Hjem,
Aandesyn i Lys af Bedrifter,
Liv, som aldrig ældes og skifter,
Mægtigt du bryder Glemselens Sky,
Hæver de Drømmendes Blik paany,
Snart har du Solstraalen, snart har du Lynet,
Og Folkets Sjel er i Glød ved Synet.

Mindets Hjem ved Mælarens Strande
Stemmer til Alvor Nordboens Hu;
Glandsen, der steg for studsende Lande,
Dvæler blandt disse Mure endnu.
Ild, der dybest i Folket ulmer,
Haab, som i ætstore Slægter svulmer,
Tolket i Mindernes Glands de staar
Her, hvor Svea sit Blik opslaar.
Stands da du haabfulde Ynglingeskare,
Lad Mindets Syner sig aabenbare!

Storheds Aander, Vidner for Norden,
Dybt vi fornemme her Eders Kald;
Offret, vi skylde Fædrenejorden,
Maales i Eders skjoldhængte Hal:
Et blot Kraft, som i Haab besynges,
O, men Liv, som i Daad forynges,
Liv med Kjerne fra Heltes Old,
Rigt, som det, I har skrevet paa Skjold.
Signer vor Higen, naar Norriges Faner
Hos Sveas flyve paa Ærens Baner!

Vi fulgtes paa Skibet af kjære Bekjendte, af Blomster og Vers. Og da vi stævnede afsted, dirrede Luften af Kanonade og Hurraraab, og den uhyre Menneskemasse, der havde samlet sig paa Kastelholmen, tilviftede os et kjærligt Farvel.

Vi seilede bort med den Erfaring, at havde Modtagelsen i Stockholm været jublende, saa overgik Afskeden den i Hjertelighed. Da vi droge ind i denne store By, hvilede der over alle Ansigter ligesom en politisk Betænkelighed; nu, da vi droge bort, var denne ogsaa draget bort, forud bort. Det var godt at mærke, at Stockholms Borgere ikke havde fundet os saa barske og ulidelige, som de af Rygtet og Aviserne havde forestillet sig. Det personlige Samvær havde gjort det skrevne Ord tilskamme. Her gjælder det da at fastholde Erfaringen, og ikke atter lade Bogstaven fortrænge Oplevelsens Indtryk.

Vi mærkede ikke alene, at Svenskerne fandt vort Væsen bedre end det havde Ord for, men tænk — ogsaa vore Huer og vort Antræk! Udentvivl havde de ubereiste Stockholmere en sydlandsk Forestilling om vort barske og simple Ydre. Men hvor uretfærdigt er ikke dette, — som om ikke vi Norske vare et af Europas overdaadigste Folk! O, var jeg Regent en Maaned, jeg skulde sende vore største Skjønheder Verden rundt, for at overbevise Chinesere, Italienere og Franskmænd derom. Victor Hugo og andre sydlandske Skildrere af Norge skulde da overtydes om, at de have taget Silke og Fløiel, Zobel og Maar for norske Bjørnehuder ... Men ak, jeg er ikke Regent, formodentlig fordi Vorherre ikke har Brug for at faae gjort saamange Statsdumheder, som jeg vilde være istand til.

Eftermiddagen — nu seile vi — var venlig, men næste Morgen mørk og vaad, og Gotland dukkede som en Havmand op af de fjerne Regnskyer. Veiret var dog roligt, og saaledes kunde vi lægge til paa Wisbys grunde Rhed. Dette var heldigt, baade fordi vor Forbireise vilde skuffet dets gode Indbyggere, som vare beredte paa vor Modtagelse, og fordi vor Erindring ellers havde været en god Deel armere paa store Minder. Wisby lever i sine Minder, i sin fordums Storhed og Rigdom. Af sine atten Kirker har den nu kun en tilbage (Domkirken). De andre staae der i Ruiner, men dog saa mægtige, at de tjene som levende Vidner om en Rigdom og Pragt, som ellers hører hjemme i Eventyret. Og mellem disse optaarnede tause, ærværdige Oldtidsrester fandt vi Gjæstfrihed og Venskab og endog Mennesker, hvis Tonefald for os Norske havde noget overraskende Hjemligt og Beslægtet. Vi bleve flokkeviis indbudte til Frokost i Byens bedste Familier. Siden besaae vi fem af Kirkeruinerne; hver Flok var ledsaget af sin Vært, og i hver Ruin stod, mildest talt, en Magister som Cicerone. Af disse Ruiner er den mærkeligste Helligaands-Kirken. Den har to Stokværk, og igjennem dens tykke Mure gaae Gange, der ende oppe paa de Græsflakker, som brede sig derover. Murene staae uskadte, kun Taget er nedfaldet. Overhoved er det ubegribeligt, hvorledes disse og de andre Ruiner her have kunnet holde sig saa godt. I Katharina-Kirken findes endog Buer imellem Søilerne. De hænge deroppe over Beskuerens Hoved, som forstenede Regnbuer, lette og smække at see til. Du kan skimte Lyset ovenfra i Sammenføiningen af Stenene, og hvert Dieblik see de ud til at styrte ned; men du vandrer alligevel trøstig derunder, naar Du veed, at saa have de staaet i Aarhundreder. Domkirken, der endnu er i Brug og Behold, kan i Architekturen ikke maale sig med de fornemste af de Kirker, som nu staae i Ruiner; men den er dog alligevel et stolt, ærefrygtsbydende Tempel med mange Monumenter i det Indre.

St. Nikolaus er den største og bedst vedligeholdte Kirkeruin; den har endog noget af Hvælvet i Behold. Over Gavlen skal der i dens Velmagt have været en Rosette af Karfunkler til Mærke for de Søfarende. Den borttoges af Fiendehaand og ligger nu, siger Sagnet, paa Havsens Bund. Op af Murene slynge sig Morbærtræer og Viinranker, og Fuglene kvidrede uforstyrrede over vore Hoveder. Det var her vi samledes til en Fest med Wisbyboerne. I denne uhyre letlydte Hal, der ikke halvfyldtes af Alle, som her vare, blev der sunget og talt. Talerne fattede sig temmelig kort, og vare ogsaa ret heldige; især gjorde Mag. C. J. Bergman, der talte til Afsked, et godt Indtryk. Som det sømmer sig Folk, der leve paa Fortidens Rester, dvælede de især ved de henfarne Dage og deres Daad. De udkastede levende Billeder af de hærjende Vikingetog, hvorfor Wisby engang havde været Skuepladsen, og sammenlignede dem med det Vikingetog, som nu skede. Det klang krigersk og rædsomt, og af Skræk bleve Fuglene oppe i Murene tause. Men da Taleren bebudede, at den Vikingeskare, som nu gjæstede Byen, ikke kom for at hærje og plyndre, men med Fredens Banner, da begyndte Fuglene igjen at synge. Og nu sang de med fornyet Lyst, ligesom om de paa engang vilde lovprise de gamle Vikinger, fordi de gave dem Munkenes Helligdomme til Redetomter, og de nye, fordi deres Hu hverken stod til at restaurere eller nedbryde mere. Og saaledes sang de lystelig, indtil Ploug traadte op; men da taug de igjen. De kjendte den Sang, han vilde synge, om Dronning Margaretha og Unionstankens Storhed, og de kunde ikke uden Græmmelse tænke paa den Unionskonge, der engang havde huset blandt dem. Dampen fra Punschebollerne steg op til dem; men det forslog ikke til at skandinavisere dem. Dertil vilde der ligesaa stærk Punsch som den, der blev drukket nedenunder blandt os. Men slig Punsch drikker hverken Fuglene eller jeg, og derfor ere og blive vi tilhobe saa slette plougske Skandinaver.

Plougs Tale kunde med Hensyn til os Nordmænd lidet gavne; thi af en fornuftig skandinavisk Usamdrægtighed havde vor Kommitte besluttet, at vi skulde gaae ombord en Time før de Danske, og saaledes var det netop vor Tid til at bryde op, da Ploug begyndte. Vi kom dog derfor ikke til at lette Anker tidligere end „Hekla"...

Under Kanonade gik det atter afsted. Veiret var nu klarnet, og foran os dukkede idelig Skibe frem i Skikkelse af Uhyrer, vandrende i Luften. Og fjernest borte taarnede Skyerne sig op til Fjelde med Snee paa Toppene, ragende frem af de blaae Heider; da randt det mig først i Sinde, at blandt Alt det Skjønne, den svenske Natur havde oprullet for os, havde jeg dog ikke fundet noget saa Vidunderligt, som de Syner fra vore Høifjelde, hvoraf Havet og Luften her gav et Gjøglebillede. Saasnart dette Syn traadte frem, begyndte Skibet at gaae for sagte mod Hjemmet. Natten og Morgendagen var lang, førend vi nærmede os Kjøbenhavn, hvor vi skulde overhvile en

Domkirken St. Maria i Wisby. (I Baggrunden Stadens Ringmure med Taarne.)

Dag. Men inden vi kom did, maatte vi tage Afsked med Lundenserne. Professor Welhaven talte nogle vakre Ord til Afsked, og en Sang blev sunget, som Professor Monrad ombord havde skrevet. Lundenserne havde vist sig meget stilfærdige og støe, men vare derfor ikke mindre blevne os kjære Venner, som vi kun med Rørelse kunde skilles ved. Medens en af deres Talere i Stockholm havde ytret, at de havde følt sig ligesom tilovers paa denne Færd, viste dog en Udtalelse af Adjunkt Blomstrand ved Afskeden, at de blandt os ikke mere fandt sig saaledes, men at de paa Ganger-Rolf ret havde begyndt at være hjemme.

Først langt ud paa Eftermiddagen naaede vi Kjøbenhavn. Det modtog os paa Bryggerne med Venlighed og Sang, og aabnede os gjæstfrit sine Familier ... Under hver Studenterfærd har det gjort det samme, saa at man skulde troe, at det nu allerede derved maatte være skandinaviseret lige til Berusning, selv om det ikke inden sine Volde indesluttede Verdens største Skandinav. Men det er uheldigviis ikke enhver Ting, som ved at dyrkes for ofte vinder i Liv og Interesse. En saadan Ting lader Skandinavismen til at være for Kjøbenhavnerne. Derfor er det saa naturligt, at de Ældre, som atter og atter have oplevet den samme Stemning, nu tage Sagen rolig, og at det kun er dem, som ere voxede op til hvert Tog, der egentlig kunne lade sig henrive. Og saaledes gik det da til, at Smaagutterne paa Kjøbenhavns Gader og Veie vare de utrætteligste Hurraraabere og Huesvingere.

Den 20de Juni, den eneste hele Dag vi havde at være i Kjøbenhavn, benyttedes særdeles samvittighedsfuldt. Om Formiddagen besaae vi Byens Kunstværker og videnskabelige Samlinger, og Kl. 12 reiste vi fra Christiansborgs Slotsplads, i et endeløst Tog af Hyrevogne, ud igjennem Dyrehaven til Eremitagen, hvor Kongen gav Middag. Her vare uendelige Borde dækkede under Bøgetræernes Kroner; rundt om vaiede Flag og Vimpler, og fra et vældigt Orchester brusede norske Melodier os imøde. Hofmarschal Lewetzau var Vært, da Kongen just var ude at lægge Grundstenen til en ny Kirke; han bød os da velkomne og udbragte Kong Oscars Skaal. Professor Welhaven svarede ved at udbringe Frederik den Syvendes.

Ministeren Hall udbragte en Skaal for Nordens Universiteter, Madvig for Christiania Universitet; Prof. N. P. Nielsen en Skaal for Svenskerne, „Nordens Franskmænd", Doktor Ballin en anden for Nordmændene, „Nordens Engelskmænd", Kand. G. A. Krohg en for Danmark, hvortil en Sang af P. A. Jensen blev sunget, og endelig Prof. H. P. Holst en Skaal for Digterne Welhaven og Hauch.

Men just som man holdt paa at tømme Skaal paa Skaal i den kongelige Champagne, kom Hs. danske Majestæt, i sin mørke Jagtdragt, selv tilstede, stillede sig i vor Kreds, fremførte en Hilsen til Nordmændene og udbragte en Skaal for sin kongelige Broder, Oscar, der ligesom han selv, sagde

*) Denne findes afbildet i No. 29 for forrige Aar.

han, søgte sin Støtte i Folkets Kjærlighed. Saa optraadte Ploug med en liden skandinavisk Tale til Hs. Majestæt, og gav os derved et Begreb om den store Forskjel, der er og vel altid vil blive imellem en Danskers og en Nordmands Maade at staae for sin Konge paa. Den lige til Henkastelse grændsende undersaatlige Ydmyghed, som Ploug udviste, vil ingen Nordmand kunne gjøre ham efter, hvormeget han end ærer og frygter sin Konge. Jeg maatte her glæde mig over, at Ballin i sin Tale havde fundet os saa „butte og stolte i Væsen.“ Heri have vi et naturligt Værn om Følelsen af vor egen Værdighed.

Kongen fjernede sig, og Professor Welhaven udbragte siden en Skaal for vor „uforlignelige Kjøgemester“ (Lewetzau). Det skede med en humoristisk Vending, men dog paa en saa hjertelig Maade, at Taarerne kom den Gamle i Øinene.

Da man tog tilbage fra Eremitagen, havdes der paa flere Steder Anvendelse for Resten af Dagen; vi skulde være paa Klampenborg, i Theatret og i Tivoli. Det gjaldt at vælge eller at dele sig imellem de forskjellige Steder.

Jeg for min Part var først i Theatret og siden i Tivoli. Fru Heiberg spillede, som man antog, for sidste Gang den Aften. Hun vilde, ligesom sin Mand, trække sig tilbage fra Theaterverdenen. Kritiken var bleven nærgaaende nok, til af hendes Fødselsaar at udregne, at hun allerede var gammel, tregange saa gammel som de Elskerinder, i hvis Rolle hun traadte. Og ingen Betragtning kan mere saare en Kunstnerinde, end den, at hun ved Genialitetens Idunsæbler ikke længer kan holde fra sig denne lave Virkelighed, der nedsætter hende til de andre Dødeliges Jevnlige. Jeg saa for lidet af Fru Heibergs Spil til at henrives derved, men jeg saa mere end nok for at overtydes om, at det lige til den mindste Bevægelse var gjennemtrængt af en kunstnerisk Bevidsthed; Mange ville kalde det studeret.

I Tivoli afbrændtes et stort Fyrværkeri, som dog vi Theatergjængere gik Glip af. Da vi kom til Cirkus, taltes der. Jeg saa Professor Clausen og gamle Grundtvig at tale. At høre hvad de sagde var umuligt, ialfald naar man som jeg stod noget borte; thi der var en forskrækkelig Summel, som selv Grundtvig ikke kunde bringe til Taushed. Jeg tænkte paa hans Optræden i Frimurerlogen hos os i 1851; Sumlen var der lige saa stor, men han forstod at dysse den saaledes, at man kunde hørt en Knappenaal falde. Nu var dette ham ikke muligt, maaskee fordi Mængden af Tilhørere her var Danske, og disse have uhyre meget mindre Agtelse for ham end vi Nordmænd. I Norge har Grundtvig flere velvillige Læsere, og endog utrætteligere Efterlignere, end i Danmark. De første maa være hans Glæde, men de sidste staae hans Agtelse i Veien hos Alle, der kun have et løseligt Begreb om hans Forfatterskab og Digtning. Ingen Ting er farligere for en genial Mand, end blinde Efterabere. Disse eftergjøre hans ydre Egenheder, der forladte af den Livets Aand, hvormed de hos ham bæres, gjør et Intryk, som Synet af et afsjælet Lig, hvis Træk vel endnu ere friske, men hvorfra Tanken, der formildede det Haarde og belivede det Matte, er flygtet væk. Og den største Ulykke er, at dersom man viser denne afsjælede Maske til dem, der ikke kjende, hvad den var med Livet indenfor, da opgjøre disse sin Dom derefter. Ak hvilken Jammer, for Grundtvig at bedømmes efter vort Folkeoplysningsselskabs Daguerreotypier af ham. De Danske sætte forliden Priis paa Grundtvig. Den Mand, som dækket af graa Haar, skriver et saa lifligt Digt, som „Høinordens Rosengaard“, der blev afsunget i Tivoli, hører, trods alle sine Misgreb, ikke blandt de smaa Propheter i sit Hjem. Vi aftrykke Digtet til Beviis.

Der er en Blomster-Tid,
Som deiligste Skjærsommer;
I hele Verden vid,
Paa Sletten og det høie Fjeld,
Den kaldes Ungdoms-Alder
Ved Glædens Kildevæld.

Der er i Nørreleed
En Ungdoms Blomsterhave,
Og den gaar op og ned,
Nu høit, nu lavt paa Bølgeviis:
I Dal, paa Fjeld og Slette
Den bær i Sangen Priis!

En Erindring fra Krim.

Krim! — Jeg skal i to Ord sige Dig, hvad det er, saa Du kan tale derom ligesaagodt som jeg. For det Første er det et Land. — Du forstaar? Der er ingen Viin. — Du har otte Maaneder Vinter og fire Maaneder ondt Veir. Nu, Du forstaar det?

Der er en Rosengaard,
Omgjærdet med Firkløver,
God Lykke de den spaar,
Den er i gode Norners Haand,
Dens Vagt er Nordens Løver,
Dens Planter Nordens Aand!

Et Underværk er skeet,
Her under Nørrelide
Er Rosengaarden seet
At stævne over salten Sø,
Som Odin paa sin Ganger
At ride under Ø!

Høinordens Rosengaard,
Jo tiere den seiler,
Jo fastere den staar,
Jo rigere er Rosens Flor,
Jo mere lifligt dufter
Den trindt i gamle Nord.

Tivoli er et uhyre Anlæg, der viser, hvor meget større Forbindelse Sydens Kultur har med Kjøbenhavn end med Christiania. Carstensen føler, at den endda ikke er stor nok, og flytter Alhambra derhen. Men Vorherre modsætter sig slige Forrykkelser, ved nu ganske at nægte Kjøbenhavnerne Spaniens Klimat. Han gav dem ved Midsommerstide kun tre Graders Varme; og Tivoli og Alhambra med den sydlandske Architektur og Flora og Thorvaldsens Museum med ydre Væggemalninger paa sydlandsk Viis behøve mere Varme, for at de ikke skulle ligge ved Sjællands Strande som Blomster, blæste bort fra sin rette Jordbund.

Uagtet det kjøbenhavnske Veir, ligesom det svenske, overbovedet behandlede os honnet, kunde det dog ikke undlade at give en nordisk Oppositionsytring mod det sydlandske Liv i Telte og Løvsale. Efterat det den 20de havde vist sig i alle Skikkelser, i Blæst, i Solskin og Lummerhed, brød det ved Midnatstider pludselig ud i Lynild og Torden og skyllende Pladskregn, og jagede dem, der vilde nyde Aftenens Tivolifornøielser til det Sidste, saa forvirrede fra hinanden som en ulveskræmt Sauflok... Ja, I vide jo, hvad et nordisk Regnskyl har paa sig, naar maa gaar i Stadsklæder og Byens Portrum ere lukkede?

Den 21de Juni, Klokken 2, lettede Ganger-Rolf Anker, og snart vare de danske Bøgelunde ude af Sigte. Prof. Stephens havde medsendt et engelsk Digt, „Gange-Rolf“, der uddeeltes under Farten... Næste Dag steg Hjemmets Kyster op for os. Det var just ikke under smukt Veir; men de syntes mig dog nu smukkere end ellers. Det Ny og Fremmede havde saaledes optaget vort Sind, at de vare gaaede os halv af Minde; og nu fremtraadte de, til Sammenligning dermed, med det kjære Forglemtes fuldtberettigede Fordring. Østersøens fremgjøglede Fjeldfortoninger laae nu for os i Virkeligheden. Og da vi skrede ind til Hovedstaden, fandt vi her saagodtsom paa noget andet Sted jublende Mennesker, hvis første Ord var Indbydelse til Festlighed. Vi havde kun behøvet fjorten Dages Fravær for at blive Propheter ogsaa i vort eget Hjem. Sligt kunde ikke skeet, hvis ikke Christiania i lange Tider ligesom var opvoxet med en egen Velvillie for dets studerende Ungdom.

Vort Tog var endt. Det havde varet for kort Tid til at vi skulde have lært Alt at kjende, som fortjente det, men dog længe nok, til at vi allerede følte Længsel efter dets Slutning og efter Hjemmet.

Jeg tror Læseren villig forener sig med mig om at sige det samme om min Beskrivelse. Den har været for kort til at give et Billede af Alt, som fortjente det, men dog mere end

lang nok, til at han med mig kan glæde sig over, at den nu endelig har

Ende.

Gamle Nyheder.

Forskrivelse til Fanden.

(Skrivelse fra Sognepræst til Vorsevangen Christen Niilssøn til Bergens Biskop Dr. Nils Randulf, dateret Vangens Præstegaard paa Vors den 21de Aug. 1705.)

„Nobilissime Pater!

Jeg gaar forbaust og fuld af Græmmelse over det Synden fast voxer og tiltager udiblandt os formedelst Horeri og Drukkenskab og over det har været arbeidet paa saadan grov syndig Gjerning, som jeg i 44 Aars Tid ikke haver spurgt eller hørt at være taget for her udi Gjeldet; thi en Korporal under Vorse Kompagni ved Navn Johannes Jeremiassøn, hvilken ikke aleneste over sin Tid haver holdet sig fra Herrens Nadvere, men endog det, som forskrækkeligere er at melde, haver haft fore at skrive den onde Aand til og tilbudet at give sig hannem udi Vold for 300 Rigsdaler, hvilket han og selv vedgaar. Kopien af samme Skrivelse findes her indlagt. Denne Skrift skal udentvivl være opsat af Synderen den 6te August næstleden og er (han) saa hengangen paa Vangens Kirkegaard (thi han er her næst hosværende) og siger han, der han havde sat sig ved Døren paa Koret af Kirken, da som der var en stærk Storm den Dag, blæste samme Skrivelse fra hannem under Kordøren ind i Kirken. Men det er ikke sandt, som jeg vil slutte. Heller er den stukken ind i Kirken under Døren, thi den findes sammenlagt, dog ikke beseglet, strax inden for Døren. Som denne Synder seer Satan, Gud være rigest, ikke efter Begjæringen og Seddelens Indhold den anden Dag eller og den dernæst paafølgende aabenbare sig for hannem eller og skikker hannem skriftligt Svar ud igjen, begjerer han af min Dreng, han Søndagen skulde søge i Koret efter en Seddel, men Drengen forglemte det, hvorpaa, der Gudstjenesten var forrettet samme Søndag, finder Klokkerens Arbeidsmand den liggende indenfor Døren af Koret og leverer den til Klokkeren, spørgende hannem, om den Seddel ikke var falden fra hannem; og tager Casper Seddelen til sig, læsende den for Arbeidsmanden og sit ganske Hus, da han dog ladende Ingen vide Seddelens Indhold burde have søgt mig udi Stilhed, paa det jeg kunde have kaldt Synderen for mig selv udi Eenlighed og saa afværget at større Forargelse ved samme Seddels Indhold skulde foraarsages. Men Casper lader Arbeidsmanden beholde Seddelen, hvilke der og forkyndede dette for andre, saa det kom for vores Fændrik Trenbler, som tog Seddelen til sig, reiste til Kapteinen og anviste den for hannem, hvorpaa Kapteinen med Fændriken søger til mig med Synderen og aabenbarer dette syndige Forehavende, og haver derpaa endogsaa skrevet Brigadieren til om samme Forseelse; og agtede jeg mig og derfor skyldig til det at give Hans velædle Høiærværdighed tilkjende. Brevet er skrevet og Forsættet staar fast, at Synderen vilde forskrive sig til den Onde, men (Gud være Tak), det er ikke fuldbyrdet, som Synderen selv bekjender, og jeg nogenledes efter min Eenfoldighed kan slutte af det den onde Aand ikke tog Seddelen til sig og aabenbarede sig den, som hannem fremkalder. Tilmed er dette nu kommen udi alle Folkes Munde, saa dermed ikke kan omgaaes hemmelig. Søger jeg derfor ærbødigst til Hans velædle Høiærværdighed, han efter sit modne Betænkende vilde raadføre mig, hvad herudi helst er at gjøre, paa det Synderen kan blive konserveret, stor Forargelse kan blive afværget, saa og Menigheden for den Forargelse, som allerede given er, kan nyde Satisfaktion. Imidlertid jeg opbier denne begjærte Hans velædle Høiærværdigheds modne Raadføring, skal jeg endnu som tilforn have Synderen for mig, paamindende hannem, han slet Intet herefter skal have med den Onde at skaffe og derhos trøste hannem af Guds Ord paa det han ikke forsage skal. . . . ."

Korporalens Skrivelse lyder saaledes: „Jeg helser Dig min Herre og Gud Satan, at jeg vil være dig huld og tro, og give dig min Siel og Krop, dersom du vil give mig tre hundrede Daler, og det i aten Aar, naar de aten Aar ude, daa kant du tage mig lenge noch til dig, herpaa er jeg begjerende at du vil schrive mig it or til igien derom til i morgen, saa vil jeg give mig in i din Vold.

Johannes Geremiæsson."

*) Naar vi meddele dette Brev, der i Original findes i Rigsarchivet, er det ikke fordi man deraf kan see, hvad der forresten er bekjendt nok, at man i fordums Tid troede paa Muligheden af Forskrivelser til Fanden, men fordi vi erfare, at virkelig en slig Forskrivelse har været udstædt, og see et Exempel paa hvorledes man har gaaet frem, for at faae den bragt i Hænderne paa Vedkommende.

Literatur.

Den danske Skueplads i dens Historie fra de første Spor af danske Skuespil indtil vor Tid af Th. Overskou. Af dette Værk, der udgives af Selskabet for den danske Literaturs Fremme er nylig udkommet 2den Deel (33 Ark), der gaar til 1772, og omfatter saaledes Tidsrummet fra Skuepladsens anden Grundlæggelse, „ved et Theaters Aabning i Bergs Huus i Læderstræde, indtil den, efter at have, under Privaibestyrelse, Magistratsdirektion og Entrepreneur, udyoldt mange Prøvelser og ofte været sit Endeligt nær, gik, som en allerede betydeligt udviklet national og folkeyndet Kunstanstalt, over til virkeligt at blive „Den kongelig danske Skueplads". Som Materiale for Bearbeidelsen har Forf. væsentlig benyttet utrykte Kilder, af hvilke mange ved en Slumpelykke ere blevne bevarede og faldne ham i Hænderne. Fremstillingen er ret livlig, om end undertiden det Aktmæssige træder noget kantet frem, og Forf. har været meget heldig i at fremfinde interessante Træk og Oplysninger til Skildringen af den Tids Sæder og Skikke, som Bogen omfatter. Af denne Grund vil selv Læsere, som ikke bryde sig det mindste om Theatervæsenet, fængsles ved Læsningen. Til en Prøve ville vi her aftrykke et lidet Stykke, og vælge det, der handler om Danneskjold Laurvigs Bortførelse af Jomfru Rose, en af Theatrets elskeligste og mest haabefulde Skuespillerinder. Dette kan for os have saameget større Interesse, som Bortføreren hører til de herlige Karle, som den landsfaderlige danske Regjering sendte op til Norge.

„Ved en Begivenhed, som gjorde stor Opsigt, led Theatret (1764) pludseligt er meget stort Tab i sit Personale. Da Jfr. Rose, der var ligesaa almindeligt agtet for en streng sædelig Opførsel som beundret for sin Skjønhed, om Aftenen den 11te Marts, vilde tage hjem, efter at have spillet, bortførtes hun af Vice-Admiral Grev Christian Conrad Danneskjold Laurvig, der tidligere er omtalt som det første Privattheaters Stifter, og af G. L. Baden benævnes „Vellystningen, for ikke at sige den Liderlige". Efter at han, som var gift og havde en voxen Datter, der 4 Aar efter ægtede Christian den Syvendes Yndling Grev Holck, i nogen Tid forgjæves havde meget paatrængende og ved store Tilbud søgt at vinde Jomfru Roses Gunst, besluttede han at bemægtige sig hendes Person ved List og Vold. I denne Hensigt begyndte han, under Paaskud af sin levende Interesse for Theatret, at søge Bekjendtskab med hendes Fader, hvem hun, af Frygt for at foranledige ubehagelige Optrin, havde fortiet Grevens Uforskammethed. Da det dengang blev anseet for „Personer af en galant Tone meget uanstændigt at søge Omgang med Theaterfolket", fandt Rose sig særdeles smigret ved at hans Kunst skaffede ham en saadan Udmærkelse. Ovennævnte Dags Aften var han, som ikke spillede i det sidste Stykke, af Greven bleven indbudet til med ham og en Officeer, der var Grevens fortrolige Ven, at deeltage i et muntert Gilde, som skulde holdes i et bestilt Værelse hos en Restauratør, da Hans Excellence, som han foregav, ikke, paa Grund af sin Stands Fordomme, turde vove at beværte en Aktør i sit Palais, hvor gjerne han end vilde. Medens de sadde tilbords, kjørte den af Greven bestukne Kudsk, der skulde bringe Jfr. Rose fra Theatret, hende, som ikke i Karethen kunde see, hvad Vei den tog, ind i hans Palais, hvor Porten, der var holdt aaben, strax blev lukket og hun uagtet sin Modstand og Skrigen, af hans Tjenere bragtes fra Vognen op i et afsidesliggende Kabinet, som paa det pragtfuldeste var indrettet til hendes Modtagelse. Under de tre Herrers Maaltid kom, efter Grevens Foranstaltning, et Bud om at han ufortøvet maatte indfinde sig ved Hoffet, hvorfor han gik bort, med Anmodning til Officeren og Rose om, at de vilde blive ved Bordet og underholde sig med hinanden indtil han kom tilbage, som han haabede ikke skulde vare længe. En Halvtimestid efter laa imidlertid det skjændige Anlæg klart for Roses Øine, da der blev bragt ham et Brev, hvori han underrettedes om at hans Datter var i gode Hænder og at man paa det anstændigste vilde sørge for hende. — Saaledes fortaltes Begivenheden overalt i Kjøbenhavn, hvor Forbitrelsen imod Greven var frygtelig; i i et samtidigt tydsk Skrift hedder det dog, at Jfr. Rose var „bleven enig med Greven om Bortførelsen." Dette var kun et Foregivende, hvorved Adelsmandens høibaarne Venner vilde besmykke hans skammelige Handling. Allerede Langebeks i et Brev brugte Ytring, at han havde „undført" Jfr. Rose, tyder paa, at det var skeet uden hendes Skyld eller Villie, og det Følgende gjør det utvivlsomt. Rose dulgte aldeles ikke hvad der var skeet, men henvendte sig til Politiet med bestemt Fordring at det øieblikkelig skulde skaffe hans Datter tilveie og forfølge Sagen til Voldsmandens Afstraffelse, og da Politimesteren ikke vovede at gaae alvorligt frem imod den forbryderske Stormand, endskjønt det var noksom bekjendt, at han oftere havde bortført smukke Borgerdøtre og skjult dem i dertil formeligt indrettede Værerser i sit Palais, dristede Rose sig, overbeviist om sin Datters Uskyldighed, endog, efter nogle Dages forgjæves Venten, til at indbringe en saa skarp Klage for Kongen, at der strax blev forkyndt Greven Huusarrest og kongelig Ordre til ufortøvet at udlevere Pigen. Nu blev Hs. Excellence saa heed om Ørene, at han ved en Ven lod Rose tilbyde 4000 Rd. for at lade videre Undersøgelse falde; men Skuespilleren svarede med største Uvillie, at om Greven end bød ham fire Grevskaber, vilde han ikke dermed lade sig afkjøbe en Faders Ret til at faae Hævn for en saa skjændig Forbrydelse imod hans Barn. En Anviisning fra Greven, i hvilken Rose selv kunde anføre den Sum, som han forlangte til Opreisning, blev sendt sønderrevet tilbage, og tre Adelsmænd, der indfandt sig i Roses Huus for at bevæge ham til Eftergivenhed, svarede han koldt, at han ikke vidste, om han kunde faae sin Ret, men det vidste han, at han ikke vilde frafalde den om 100 Adelsmænd laa for hans Fødder og bade ham derom. Enden blev at Kongen lod tilkjendegive Greven sin Unaade, og at han ufortøvet hav e at forføie sig til sine Godser i Norge. Fra Laurvig, hvor han saa frækt fortsatte sit vellystige Levnet*), at han ogsaa der lod for voldeligen bortførte Fruentimmer indrette skjulte Værelser, hvilke endnu for nogle Aar siden bleve foreviste som Mærkværdigheder, bønfaldt han flere Gange forgjæves Frederik den Femte om Tilgivelse. Først i Slutningen af 1766 fik han Tilladelse at komme tilbage, og det kun paa gjentagen Forbøn af den berømte Grev Frederik Christian Dannenskjold Samsøe, der stedse havde været hans faderlige Velgjører og redelige Advarer. Foragtet af Nordmændene, som førte haarde Klager over hans Udsvævelser, Raahed, den kaade Trods, hvormed han afslog at betale sin Gjæld til Borgerlige, og hans ulovlige Omgang med de under Grevskabet faldende Skatter og Skiftemidler, ilede han til Kjøbenhavn, hvor han paa ny bragte sig i Omtale for sin lumpne Charakteer, da han snedigt sværtede Grev Danneskjold Samsøe saaledes, at denne Aaret efter blev afskediget som Marinens Chef og forviist til sine Godser, hvorpaa han fik hans Post, hvilken han paa ingen Maade var voxen. Jfr. Rose, som ikke var at formaae til igjen at betræde Scenen, blev nogen Tid efter gift med kgl. Kammermusikus Schiørring, en meget anseet og afholdt Mand."

*) Han lagde sig saaledes efter den unge smukke Ingeborg Akeleve, og ved alskens Rænker drev han det dertil, at hun skiltes fra sin Mand Herman Løvenskiold, Eieren af Fossums Jernværk, og omsider tog til hans Gods og levede med ham til hans Død (1783). Hans Intriger for at besnære hende fremkaldte det Bonmot, „at han, siden han ei kunde plukke Rosen, maatte nøies med Akeleien." (Se P. A. Munchs Prøver paa et norsk biographisk Lexikon i Molbechs Hist. biogr. Samlinger S. 134—36.
Anmelderens Anm.

Norge.

Christiania. Under 11te Juli er Prinds Vilhelm af Oranien udnævnt til Storkors og Oberstlieutenant de Casembroot, Prindsen af Oraniens Guvernør og Adjutant hos Hs. Maj. Kongen af Nederlandene til Kommandør af St. Olafs Orden, samt Premierlieutenant de Geer, Ordonantsofficier hos Prindsen af Oranien, og kgl. nederlandsk Kapitainlieutenant Volterbeck, Chef for Korvetten Merapi, til Riddere.

— Under 16de ds. er Prinds Lucien Murat udnævnt til Storkors af St. Olafs Orden og første Kammerherre hos Hs. Maj. de Franskes Keiser, Grev Bacciochi, til Kommandør, samt fransk Fregatkapitain Garnault, og Staldmester hos Hs. Maj. Greve d'Aiguesvives til Riddere.

— Ved kgl. Res. af 12te Juli er det tilstaaet Ingeniørlieutenanterne A. L. Riis og L. H. M. Segelcke et Stipendium af 1200 Spd. og 1480 Spd. for under eet Aars Ophold i Udlandet at gjøre sig bekjendt med Bygning af Jernbaner og dermed i Forbindelse staaende Forhold.

— Til Storthingsrepræsentanter for nordre Bergenhuus Amt valgtes den 24de Juli: 1) Sognepræst Sverdrup; 2) Gaardbruger Løken; 3) Kapitain Reinhardt og 4) Gaardbruger S. Urdal. Til Suppleanter: Svanø, Askevold, Auber og Hauge. Sognepræst H. J. Blom havde i Medhold af Grundl. § 63 undslaaet sig for at modtage Valg.

— Til Repræsentanter for Lister og Mandals Amt valgtes den 30te Juli: 1) Gaardbruger S. Jaabæk; 2) Gaardbruger Aanen Bergsager; 3) Kapitain B. Nannestad og 4) Gaardbruger Hans J. R. Birkeland. Til Suppleanter: Gaardbrugerne Asbjørn Birkeland, Sigbjørn Helle, Simon Lie og Aslak Midhassel.

— Ved Generalforsamling i Chra. Theater den 31te Juli blev Borgermester Fougstad gjenvalgt til Direktør og ved Siden af ham Fabrikeier H. Schou og Raadmand Jürgensen. Grossererne Th. Meyer og Th. Heftye havde frabedt sig Gjenvalg. Af den forelagte Beretning fremgik, at Theatret i den forløbne Sæson har givet 107 Forestillinger, at der gjennemsnitlig til hver Forestilling er solgt 655 a 656 Billetter, og at den samlede Indtægt har været 27,652 Spd. 74 Sk., men at deraf ikke ganske det forløbne haves i Behold for de paaløbende Udgifter. Der er opført 49 Stykker, hvoriblandt 12 nye (et originalt).

— Kronprindsen blev paa hele Veien mellem Christianssand og Mandal fulgt af Bønder tilhest; underveis iagttog han her og der Egnen, navnlig hvor der var Myrer at udtappe. Til Mandal ankom han den 17de Kl. 2. Byen havde foranstaltet en Festmiddag, hvorved Foged Heiberg udbragte Kongens og Provst Vogt Kronprindsens Skaal, hvorpaa Hs. kgl. Høihed svarede med en Skaal for Mandals Held og Fremgang. Kl. 5 forlod han Byen og overnattede i Lyngdals Præstegaard, hvor en Æresport var reist. Kl. 12 næste Dag ankom Hs. kgl. Høihed til Flekkefjord, hvor „en elegant Dejuner" var anrettet, og hvor lignende Skaaler som i Mandal udbragtes. Til Ekersund ankom han Kl. mellem 10 og 11 og overnattede der. Herfra reiste Hs. kgl. Høihed Kl. mellem 6 og 7 næste Morgen og ankom til Stavanger Kl. mellem 3 og 4. Husene her vare prydede med Flag, Krandse eller Navnecifre. Ved Indtoget til Kongsgaarden blev han modtaget af Byens Magistrat med en Velkomsttale og siden havde en Deputation fra Stavanger Amtsformandskab med Ueland i Spidsen Audients. Der gaves Kour og siden besaa Hs. kgl. Høihed Domkirken. Middag gaves i Byens smagfuldt smykkede Festlokale, hvor Amtmand Harris udbragte Kongens og Byfoged Christensen Kronprindsens Skaal. Hs. kgl. Høihed udbragte en Skaal for Stavangers Kommune. Da han om Kvælden begav sig fra Festlokalet til Kongsgaarden, vare Gaderne illuminerede. Kl. 12 om Natten lettede Vidar Anker og ankom næste Dag (20) Kl. 5 til Ullensvangs Præstegaard, hvor Prindsen blev til næste Morgen Kl. 5. Paa Rosendal indtog han en Dejuner. Til Bergen ankom han først Midnat (21de—22de Juli); en Times Tid forud var Prindsen af Oranien ogsaa kommen did. Paa Tydskebryggen og andre Steder var Illumination. Næste Aften besøgte han og Prindsen af Oranien Theatret. Madame Brunn fremsagde før Forestillingen en af Henr. Ibsen forfattet Prolog. Efter Forestillingen gaves Sexa i Theatret. En Æresport og Illuminationer vare anordnede. Den 23de holdt Kronprindsen Troppemønstring paa Aarstad, og om Aftenen gaves Bal. Om Aftenen den 24de seilede han bort fra Bergen, kom den 25de til Vangsnæs og fortsatte den 26de Reisen til Optun, hvor han agtede at overnatte. Om Aftenen den 29de ankom han til Veblungsnæsset efter en heldig Reise over Fjeldene.

Lillehammer. Begge de nye Dampskibe har nu begyndt sin regelmæssige Fart. Skibladner tilbagelægger hele Mjøsen i 6 Timer, og Taxten dermed er 10 Sk. Milen. Færdesmanden gaar langsommere, da den er beregnet paa Fragtfart. Dens Taxt er 8 Sk. Milen.

Udenlandske Efterretninger.

Spanien. Folkepartiet er ifølge de seneste Efterretninger næsten ganske beseiret og den 30te Juli var kun Saragossa ubetvunget. I Barcelona varede Kampen i fem Dage, fra den 18de til Natten mellem den 22de og 23de, og paa begge Sider var der mellem 1500 og 2000 Faldne. Den 22de om Aftenen strakte den frie Forfatnings Forsvarere Vaaben. Under Kampen i Madrid skulle de Kongelige have tabt 1764, Nationalgarden 600 Mand (Døde og Saarede). Dronningen har forlangt at hendes (forhadte) Moder, Dronning Maria Christine skal tilbagekaldes.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 32. Udkommer hver Løverdags Aften. 9de August. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Mosse-Kanal.

I Christianiafjorden, omtrent midtveis mellem Christiania og Færder, ligger den smukke Halvø Jeløen, fordum Jølund eller Jalund kaldet, af Længde omtrent een Miil. Østen for dennes sydlige Deel ligger Kjøbstaden Mos, som ved en Landtunge, Verlesanden kaldet, forenes med Halvøen. — Denne Landtunge foranledigede, at Byen havde tvende Havne, nemlig een, som gaar i sydlig Retning fra Ladestedet Soon, omtrent 1 Miil lang, og kaldes Mosse-Sundet, og een, som gaar i nordlig Retning, omtrent 1/6 Miil, og kaldes Verlebugt. Den sidste har almindelig været benyttet som Vinterhavn, men er usikker, da den ligger aaben for Havet; hvorimod den første er en meget bekvem Havn for den største Flaade, men kunde ikke benyttes om Vinteren formedelst Iis, som almindelig ligger fra Oktober til April lige op til Soon, hvorfor disse tvende Havnes Forening er af særdeles Vigtighed for Handel og Skibsfart.

Ovennævnte Landtunge Verlesanden har efter Traditionen været gjennemskaaren i ældre Tider, og dens Bredde fra Mossesundet til Verlebugt er efter Karterne betydelig forøget i de sidste hundrede Aar.

Allerede under Kong Frederik den 4des Reise igjennem Byen blev der talt om bemeldte Landtunges Gjennemskjæring; men man frygtede da for at støde paa Fjeld. Det første Skridt til Udførelse heraf blev, at et Interessentskab, som havde anlagt en Træbrygge i Verlebugt, under 11te April 1800 oprettede en Fundats for Verlebryggen og Kanalindretningen, hvorved blev lagt Plan til at samle et Fond for engang i Tiden at kunne grave en Kanal, til hvilken Ende Kontrakt blev sluttet med Eieren af Verlesanden om denne Eiendoms Kjøb for 3000 Rdl. D. K.

Undersøgelser i denne Retning bleve, efter Autoriteternes og Indvaanernes Forestilling, anstillede af den kongelige Kanal-Direktion i Kjøbenhavn, indtil Ingeniørkapitain Kramer under 14de Juli 1807 afgav Projekt til Kanal over Verlesanden i Længde 1050 Fod paa Land og 250 Fod i Søen, af Bredde 121 Fod og Dybde 18 Fod, med en Klaffebro, hvis Aabning var ansat til 30 Fod, og det Hele beregnet at skulle koste 56,469 Rdl. D. K. — Ved Supplement af 17de August s. A. blev Dybden indskrænket til 15 Fod paa Lavvand, Omkostningerne beregnede til 50,891 Rdl., og Arbeidet skulde fuldføres i Løbet af 4 Aar.

Formedelst Krigens Udbrud blev intet videre foretaget, førend Byens Magistrat og Borgerrepræsentanter under 25de December 1810 bragte Sagen i Erindring, hvorefter med Erklæringer og Undersøgelser Tiden forløb, indtil Hans Majestæt Kong Frederik den 6te under 7de April 1812 afgav følgende Resolution:

„Vi ville allernaadigst, at Gjennemskjæringen af Verlesand for at tilveiebringe en sydlig Indfart til Mos Havn skal iværksættes i Overeensstemmelse med det af Kapitain og Vandbygningsinspektør Ridder af Dannebrogen Kramer i Juli 1807 forfattede Udkast. For at dette Arbeide, som Vi anseer særdeles nyttigt og vigtigt for Mos By, des hurtigere kan vorde tilendebragt, ville Vi allernaadigst, at det i nuforestaaende Sommer skal paabegyndes og derefter fortsættes med muligste Kraft og Anstrængelse under Bestyrelse af Kapitain Kramer, hvem det i saa Henseende tillades at gjøre nærmere Forslag til en Medhjælpers Ansættelse. Med Hensyn til, at Omkostningerne efter de nuværende forhøiede Priser paa Materialier og Fornødenheder og den derved nødvendig blevne høiere Dagløn for de militære Arbeidere, betydeligen ville overstige den i Aaret 1807 gjorte Beregning, have Vi, for at bortrydde Hindringer og Vanskeligheder tillige allernaadigst besluttet, at de medgaaende Summer til Arbeidets Udførelse skulle udredes af Vor Kasse, og at det først derefter, naar Gjennemskjæringen er fuldført og Bekostningerne opgjorte, samt Forslag udarbeidede til de paabydende Afgifter i Anledning af dette nye Havne-Indløb, skal komme under nærmere Overveielse, hvorvidt og under hvilke Betingelser samme for en Række af Aar kunde være at overlade til Mos By."

Verlesanden blev derefter indkjøbt overeensstemmende med Kontrakten af 11te April 1800, da Interessenterne afstod deres Forkjøbsret. — De forberedende Arbeider bleve strax paabegyndte, men formedelst Krigen standsede indtil videre ifølge Statholderskabets Resolution af 2den September 1813. Senere solgtes de opbyggede Arbeidshuse og anskaffede Redskaber, og Pengene tilligemed Indtægterne af Verlesanden tillagdes Kanalfondet, der saaledes stadig forøgedes.

Imidlertid blev der oftere handlet om Optagelse af Kanalprojektet, indtil svensk Ingeniør-Oberst Ericson i Sommeren 1851 velvilligen meddeelte Tegning og Overslag til Kanalen, beregnet paa at skulle koste 33 a 34,000 Spd.; herved foranledigedes, at Mos Byes Kommunal-Bestyrelse under 11te Oktober 1851 besluttede Kanalanlægget, og at dertil skulde anvendes saavel Havnekassens som Kanalkassens Midler, hvortil fra 1ste Januar 1852 skulde overeensstemmende med Lov af 20de August 1842, opkræves et Tillæg til Tolden af 1 pCt., samt et Laan af 20,000 Spd. erhverves, hvilket af Hans Majestæt Kong Oscar ved naadigst Resolution af 30te Juli 1852 blev bifaldt. Arbeidet blev derefter paabegyndt den 9de Mai 1853 ved Entreprise for 30,000 Spd.

Under Arbeidets Fremgang fandtes nødvendigt at anbringe paalideligere Bro over Kanalen end den paatænkte Pontonbro, Brygger ved Kanalen forstærkede Bedækningen saavel for Bredderne som til Beskyttelse for Opfyldning, hvilket beregnedes til 24,500 Spd.

I Anledning heraf fattede Kommunalbestyrelsen under 7de Februar 1854 den Beslutning, at Kommunen tilveiebringer de 3/4 Parter af de i det Hele beregnede 54,500 Spd., under Forudsætning af, at Statskassen bidrager mindst 1/4 Part. Herom blev indgivet Ansøgning til Hans Majestæt Kongen og Storthinget. Dette bevilgede under 8de Juni 1854 af de beregnede 54,500 Spd.s 1/4 Part eller 13,625 Spd., under Betingelse af, at Statens Dampskibe og andre Fartøier ere berettigede at passere Kanalen, benytte dens Brygger og andre Indretninger uden Betaling. Denne Beslutning blev af Hans Majestæt approberet den 7de Juli 1854.

Med Undtagelse af nogle manglende Rekvisiter, og at Kanalen endnu ikke i sin hele Længde har faaet den bestemte Dybde, hvorpaa der daglig arbeides, og hvortil Marinens Dampmuddermaskine har været laant fra 18de August 1855 til Mai Maaneds Udgang 1856, er den færdig og har allerede fra 6te November 1856 været benyttet til stor Fordeel for Skibstrafikken, da der daglig gaar Fartøier igjennem Kanalen, og flere Skibe have i sidste Vinter valgt Mosse-Sundet som Oplagssted, hvorfra Farten allerede i Februar Maaned begyndte.

Kanalens hele Længde er omtrent 1770 Fod fra nordre Munding til yderste Mælespids.

Nordre Munding er paa begge Sider forsynet med Mure, som danne Kaier, og mellem disse Kaier er anbragt en Jernrullebro over Kanalen i tvende Dele, der i 2 Minutter kan aabnes eller lukkes, forarbeidet ved Motala Værksted. Søndre Munding paa vestre Side er beskyttet ved en Mæle, af Længde 530 Fod, og paa østre Side ved en Kaimuur af Længde 270 Fod og en Kopure af Længde 80 Fod. Udenfor samme er anbragt 3 duc d' Albe. Mellem Broen og Forbygningerne i Verlebugt er paa begge Sider anlagt Trækveie af 12 Fods Bredde med Varpestolper af Steen, som ogsaa ere anbragte paa Kaierne. Paa Mælen ere Varpestolper af Jern, og yderst paa samme er nedsat en stor Steen til Lanterne.

Bag disse Trækveie er anbragt Jordvolde, hvorpaa er Spadseregange, som med hollandske Lindetræer skulle beplantes, ikke alene til Ziir for Kanalen, men ogsaa til Ly for den.

Kanalens Dybde er bestemt til 17 Fod under Middelvand, Bredden i Bunden 40 Fod, derfra opgaaende til begge Sider indtil Trækveiene, der mod Kanalen have Mure. Aabningen mellem Brokarrene er 45 Fod.

Naar Alt er fuldfærdigt, vil det hele Kanalanlæg med Tilbehør koste omtrent 60,000 Spd.

Et thelemarkisk Bryllup.

(Af P. E. Aas.)

(Fortsat fra No. 30.)

Med den nu i Thelemarken meget yndede Kaffe og Tærte, en Blanding af Kaffe og Brændeviin, begyndte den egentlige Turing. Alle begav sig ned i Stuen, og her begyndte den vigtigste Fornøielse ved et thelemarkisk Bryllup, nemlig Dandsen. Lokket af Felens kjendte Toner traadte nu Dalens Mesterdandser, den spræke Svejnung, frem paa Gulvet med sin unge Brud, der til den Ende havde lagt af sig det Meste af sin tunge Dragt, og dem fulgte de gjæveste Folk i Laget. Prægtigt var Synet af Brudefærden paa dens Kirkefart, men end prægtigere tog det gjæve Følge sig ud i den nordiske Runddands. Den Kraft, der laa i de høie Rundkast, og de smidige, taktfaste Vendinger, hvor ikke alene Fødderne, men hvert Lem, hver Muskel, havde sin Opgave, bragte hele Bygningen til at ryste, og den hele herlige Dands, der ikke var en lært Kunst, men en for Thelebonden naturlig Kraftytring, var i den rødlige Lysning fra Aaren et prægtigt Skue. Brudeparret og Følget dandsede nu sin hele Dands, der bestod af syv Slaatter, to Gangarer, tre Springarer og tilsidst to Gangarer igjen, med en Hviletid mellem hver. Efter endt Dands gav de Spillemændene „i Fela", og da nu Begyndelsen var gjort, gik Dandsen med faa Afbrydelser sin jævne Gang under hele Laget. De, som ikke tog Deel i Dandsen, sad imidlertid omkring paa Bænkene og betragtede de Dandsende. Af og til lønnede de et høit Rundkast med sit lydelige Bifald, og Dandserne kappedes i dristige Kast og smukke Svingninger. Imellem de længere Dandse udførtes nu og da en rask Halling, og her gjorde Hiterdølerne sig den høieste Umage, da der var en Hallingdandser fra Tinn tilstede, som syntes at overgaae selv de flinkeste Dandsere. En saadan Skam maatte ikke plette Bygdens Ære, og Svejnung gik endelig af med Seieren. Alt som Kjældermanden skaffede de stærke Drikke op af Kjælderen, og Kjøgemesteren hyppigere og hyppigere bar Ølskaalen og Sølvstøbet om, blev Laget muntrere.

En Kreds af gamle Gubber tog dog ikke Deel i Dandsen og Munterheden. Stejnar og Ola havde med nogle Jævnaldrende taget Plads i de store, gammeldags Kubbestole og slaaet en Halvkreds om Aaren. Her sad disse gamle Mænd fra den her ikke langt fjernede Tid, da „Melken sød at drikke, Sirupskrukken slikke, ei var Nordmands Viis", men da Klippens Søn viste sit Slægtskab med denne, var stærk som den af Legem og fast som den af Sind; og selv Flammerne paa Aaren syntes at brænde roligere og værdigere, end sædvanlig, ved at belyse denne Kreds. Med et vældigt Ølkrus imellem sig, sad de her og samsnakkede om fordums Dage. De sammenlignede de Lag, de da havde været i, med dette, og de Karer, de da havde kjendt, med dem, de nu saa om sig. I deres unge Dage havde Thelemarkingens egen Æresfølelse og Frygten for Bygdeskam været nok, der, hvor de nu saa Loven daglig mere og mere nødt til at gribe ind med sin straffende Haand, som om al Æresfølelse og Skam var svunden bort. Alt var meget forandret. De grundede nu ogsaa over, hvad der kunde være Skyld i denne Forandring. De vare enige med Stejnar i, at den større Oplysning, som var kommen ind i Bygden, og Kjendskabet til andre Egnes Skikke og Leveviis maatte gjøre Sit hertil og fortrænge meget af det Uhensigtsmæssige i det Gamle; men at den gamle Styrke ganske lammedes, at det fordums Mod knækkedes, og at Forstillelse, Underfundighed, Uordholdenhed og andre Udyder fortrængte den gamle ærlige, aabne Færd, var ei en nødvendig Følge heraf. De „Fremmindkarer", som oftere begloede og med Medynk trak paa Skuldrene ad den ærekjære Fjeldbondes gamle Klædedragt, simple Leveviis og oprindelige Sæder og Skikke, var Skyld i at den kjærlige Ærefrygt for alt Gammelt og Nedarvet tabte sig. Den forfinede Leveviis og de nye svækkende Spiser og Drikke, som man for nogle Aar tilbage ikke kjendte til, fortrængte og vilde vel ganske tilintetgjøre det Gamle, ligesom de nye Begreber, der kom i Omløb, bragte Enhver til at tænke mere paa egen Fordeel end paa Middelet til at skaffe sig den, og med Sorg i Hu skuede disse Gamle ind i den kommende Tid. De talte ogsaa om de ældre stridbare Tider, da Thelemarkingerne gik til Kirkestevne med sin Øxe i Haanden og der afgjorde sine Trætigheder; da de gik til Lag

med en Sok af hver Farve, for at give Anledning til Strid, og naar dette var lykkedes, spændte Bælterne sammen og stinggedes baglænds med korte Tollekniver. Da Manddrab, hvorfor senere „Blodøjra" betaltes, gik ofte paa, førte Konen jevnlig Mandens Ligskjorte og Svøb med sig til saadanne Lag. Endelig kom de Gamle ind paa den yndede Gjenstand, de gamle „Segnir". En fortalte nu om Mølaaskongen og hans Bedrifter; en Anden opkastede Gisninger om, hvad vel Kongjehaugen og Borga*) kunde været brugt til. Atter en Anden bragte Sagnene om Kirkens Bygning paa Bane og de Kjæmper, som levede paa den Tid**), ligesom ogsaa Stormanna-

*) Paa Gaarden Mølaas i Hiterdal skal have levet en mægtig Konge paa den Tid, da Christendommen blev indført paa disse Kanter. Som en fast Tilhænger af Asalæren dræbte han paa et Thing den første Præst, der kom ind i Bygden. Han lagde ham paa et Bord, beretter Sagnet, og stak en Kniv igjennem Halsen paa ham, og endnu viser man paa Mølaas Bordet med den afbrudte Knivsod i. Stuen, hvori dette skete, med sine uudslettelige Blodpletter paa Væggene, nedreves for et Par Aar siden.

I denne Gaards Udmark, en fem Fjerdinger fra Dalen, ligger en bar Bergkoll, hvis Top, omtrent et Maal Land i Udstrækning, er omgiven af en høi Steenmuur, hvori der endnu staar en gammel, forraadnet Briskepaale. Denne Haug har fra gammel Tid ført Navnet Kongjehaugen eller Storhaug. Paa den anden Side af Dalen ligger paa et høit Fjeld en ganske tilsvarende Haug, der bærer Navnet Borga eller Borgen. Ved sin Beliggenhed paa en høi steil Klippe med en Aa nedenunder har den megen Lighed med Brattingsborg i Sande. Sagnet fortæller, at der skal have staaet et stort Slag paa Borgen, og saavel Jernpile som Kniver og Stykker af „Staalklædninger" skulle være fundne der.

**) I ældgammel Tid skal der have levet syv store Kjæmper i Bygden, nemlig Rau Rygv, Brang Stivi, Kjejk Sæbm, Stæbbe Straana, Ulv Hurisfrejt, Grim Grini og Grut Fosse, hvoraf Nogle ere nævnte i Fayes Folkesagn.

dauen, og hvad der stod i Forbindelse dermed, opfriskedes i deres Minde*).

Imidlertid vedblev Dandsen uafbrudt og Kvælden led. Drikkevarer bleve rundelig uddeele, og den gode Stemning holdt vedlige. Dog herskede der ingen overdreven Lystighed. Med Felens Laat blandede sig af og til Toner fra Langeleiken, som

Ved Gaarden Løka skal Brang Stivi ligge begraven og en høi Steen der være hans Bauta. Hellig Olaf skal have bygget Kirken ved Hjælp af et Trold, Fanfagerlok, efter Andre Fin, atter efter Andre ved tvende Trolde, der boede i Svintrubjerget. Sagnet herom svarer ganske til Fayes Sagn om Trondhjems Domkirke.

*) Kun fra tre Piber opsteg Røg, da Pesten havde raset, og den hele Dalbund bevoxedes med Skov. Et Sagn om Kirkens Gjenfindelse svarer ganske til det i et Digt af E. R. Schwach behandlede Sagn om Hedals Kirke i Valders. Et andet Sagn fortæller om en Præst, „Hr. Svejn" eller Svend, der, for at undgaae Pesten, drog op paa Lifjeld. En stor, regelmæssig formet Steenhaug der skal staae i Forbindelse med dette Sagn og kaldes endnu „Svejnsrøjsa". Flere have prøvet at grave i denne Houg; men Troldskabet har altid dysset dem i Søvn, og Ingen er kommen nogen Vei dermed.

Af andre mærkelige Steder i Bygden, der kuns minde om Oldtids Beboere, er en Hule i en brat Fjeldvæg paa Himing. Den er meget lig Mikkelskirken ved Nordsjø, og har ogsaa det tilfælleds med denne, at den er vanskelig at komme op til. I det af Menneskehaand dannede Hvælv skal sees tvende Jernkroge „efter Kirkeklokkene". Paa Resjemhejen findes ligeledes en i den haarde Klippe udarbeidet Hvælving, der efter Ligheden kaldes Bagerovnen. Ogsaa i Rognelifjeld og i Storgodalsfjeldet i Lifjeld skal findes mærkelige Huler, uden at dog noget bestemt Sagn knytter sig til dem. Paa flere høie Nuter seer man meget store Stene, der hviler paa to eller tre Smaastene, uden dog tilsyneladende at være Rokkestene. Tre saadanne store Stene paa Resjemhejen, fortæller Sagnet, have været Kløvlæs for en Hest. Til de store Kjæmper tænker man sig ogsaa store Gangere.

Svejnungs Søster, Gunnhild, legede paa for nogle af sine Veninder paa Opstuen, og forøgede end mere det hemmelighedsfulde Præg, der laa over Alt. Nu blev de Alle førte op paa Opstuen og indtog det af kraftige Kjødspiser bestaaende Kvældsmaal (Nottværen). Stejnar var Vært og hjalpes i denne Forretning af Kjøgemesteren, medens Brud og Brudgom de to første Dage af Bryllupet vare Personer, der ikke havde Noget at sige. Da Maaltidet var endt, gav de sig til at dandse i Stuen.

Dandsen ophørte dog snart, og Alle flokkede sig om Langbordet, hvor en anden Underholdning ventede dem. Uopfordret havde Ingerid Sjaahejm faaet nogle andre Gjenter med sig, og med Alles lydelige Bifald begyndt at kvæde. Først kvad*) de en Deel fordreiede „Fremmindvisur"; men paa Stejnars Opfordring: „La' kon faa ej Vise i kons eje Maal", istemte nu Ingerid med sin klare Stemme den thelemarkiske: „Strunke Gut, som gjeng saa hughejl paa din Veg" — og nu først var hun paa sit hjemlige Felt. Ikke Felens Toner og ikke det Præg, der laa over Alt, viste saaledes de Følelser, der hvile paa Bunden af Fjeldboens Sjæl, som Ingerids simple, naturlige Kvad. Det dybe, alvorlige Tungsind, den Følelse af Stræben efter et uopnaaeligt Maal var ingensteds saa gribende, som i disse udtryksfulde Toner. Hvad Udførelsen angaar, var denne mest mærkelig ved den lange Betoning, hun lagde paa Endestavelsen i hvert Ord og især paa Enderimene. Efter denne kom Sætervisen paa Tale, og ved Tanken om de kjære Krea-

*) Der er stor Forskjel paa at synge, kvæde og tulle. Man synger en Psalme, kvæder en Vise og tuller en Slaat.

Brudgom fra Hiterdal.

Udskjæringer i Træ fra Hiterdal i Thelemarken.

Brud fra Hiterdal.

turer og Dagene paa Sæteren eller Stulen, som de alle kjendte godt til, istemte Gjenterne: „Naa lyt me ut aa gjæte; dæ gjeng mæ Lyst aa Lejk i Li". Uagtet Emnet her var muntrere, var der dog det samme Udtryk i denne Vise som i hiin. Med: „Stakar Signe, deg, som saa ejsmell gjeng", dannedes Overgangen til Stevjingen.

Stevsangen har vel fra først af været en egen Digteart, idet hvert Vers blev sammensat paa Stedet og afpasset efter Forholdene; men nu har den paa denne Kant af Landet tabt dette sit oprindelige Væsen. Det kommer nu an paa, at have en stor Deel Vers paa rede Haand og anvende disse rigtig. Ingerid begyndte Stevjingen med den gjængse Udfordring:

„Vi nokon stevjas mæ meg ej Bejte,
Saa maa'n inkje etter Visun lejte.
Vi nokon stevjas, saa komme for,
Me slengje Steve bejnt ivi Bor!"

hvorpaa en Gjente fra Souland, et Bygdelag, der er bekjendt i denne Henseende, modtog Udfordringen, og nu begyndte en mærkelig Kamp mellem disse to. Med gjensidige Angreb baade paa den Enkelte og paa Bygdelaget blev Striden temmelig heftig; men endelig fik Ingerid Overhaand og hendes Modstander bragtes til Taushed. Stolt kastede nu Ingerid Handsken til Enhver, som var tilstede. Længe vare Alle tause, men da tog en staut Gut, som Enhver vidste var en af Ingerids forsmaaede Beilere, til Orde og svarede:

„Jau, eg ska' stevjas mæ deg paa Tverke,
Saa Kjaakaabejna ska i deg verkje," o. s. v.

og imellem disse begyndte nu en end heftigere Kamp, end før mellem Gjenterne. Et spottende Frieri og et ligesaa spottende Afslag var Emnet i denne Stevjing. Deres Hidsighed lagde dem Ordene i Munden, saa de ofte virkelig digtede nye Vers eller tillempede de gamle, saa de passede, og Tilhørernes høie Bifald lønnede ethvert saadant nyt Vers. Til stor Moro havde de alt længe holdt paa, fordi Ingen vilde give sig, da Opmærksomheden blev draget hen til et andet Sted i Stuen. Lydelige Trusler og høie Raab vidste, at her var en anden Kamp nær. Heller ikke dette Lag syntes at skulle gaae hen uden alvorligt Slagsmaal, der vel ikke kunde blive farligt, da Ingen nu længer gaar til Lags med Kniv, men dog kunde have slemme Følger, da begge de Uenige vare stærke Karer. Thor Helbejm og Ejlev Leeju vare begge rige og gjæve Gutter, og i lang Tid havde de næret Had til hinanden. Ingen vidste, hvem der var den mægtigste af dem, og endnu havde ikke Kræfterne afgjort dette, uagtet de ofte havde bestaaet Kampe med hinanden, naar mindste Anledning gaves dertil. Ophidsede af de stærke Drikke havde de ogsaa nu begyndt at tilkaste hinanden Fulord, der tilsidst endte med at Gulvet ryddedes, og Trøierne kom af. Dog lykkedes det Kjøgemesteren og Nogle af de Yngre at forlige dem, og Gjæstebudet gik hen uden noget alvorligt Slagsmaal.

(Sluttes.)

Urolighederne i Spanien.

Der er faa Lande i Verden, som Gud har velsignet mere med naturlige Goder end Spanien. Landet er rigt paa Metaller i Fjeldene, frugtbart, ligger under en mild Himmelegn og er vel skikket for Handel. Dets Indbyggere ere opvakte, livlige, tapre Folk. Man skulde da vente, at dette Land vilde indtage og hæderlig forsvare en værdig Plads blandt de civiliserede Staters Række. Men det er saa langt herfra, at Spanien tvertimod er sunket ned fra en forlængst forsvunden glimrende og mægtig Stilling til saagodtsom et Nul blandt de europæiske Stater og er næsten uden al politisk Betydning. Siden Philip den 2dens Tid er Spanien altid gaaet ned ad Bakke. Umaadelig rigt, er det gaaet med dette Land, som det vilde gaae med en rig Mand, der pakkede sine Penge paa Kistebunden, fordi han ikke vidste, hvorledes han skulde bruge dem, og tærede paa Kapitalen, fordi han ikke troede den skulde faae Ende. Tilsidst vilde han dog blive fattig. Spanien har mistet de fleste af sine udenrigske Besiddelser, og mister vel ogsaa Resten; det har fortæret saa meget af sin indre Kraft, at det er uforudseeligt, naar det igjen skulde reise sig selv under en dygtig Bestyrelse. Som sagt, i de sidste tre hundrede Aar har det stadig gaaet ned, og har det til enkelte Tider hævet sig, har det kun været for siden at synke saa meget dybere. De sidste Dages Begivenheder have atter viist os et saadant Fald. Siden 1812 er Spaniens Historie i Korthed denne: Revolution, Konstitution, Krænkelse af Konstitutionen, Henrettelser og Undertrykkelse, ny Revolution, Konstitution, Krænkelse af Konstitutionen, Henrettelser og Undertrykkelser osv. tilbagevendende som i Arithmetiken Tallene i en Decimalbrøks Periode. Præsterne, som gjerne ville blive fede i Dovenskab, ønsker Folket undertrykt og uvidende, de fornemme Adelsmænd, Granderne, som gjerne ville have Hæder og Værdighed i Dovenskab, ønsker det ligeledes, og Kongehuset, som gjerne vil herske saa uindskrænket som muligt, er af samme Mening. Folket, Stakkel, faar og forsvarer den ene Konstitution efter den anden, men kan ikke faae beholde den; det har endnu ikke fundet den kraftige Haand, som skulde holde den i Agt. Espartero troede man var Manden, men heller ikke han kunde beskytte den. Efter Revolutionen i Juli 1854 var Espartero og O'Donnell kommen til Roret, og den første ventede mindst, at det Stød, som kastede ham ned fra hans ophøiede Plads, skulde komme fra O'Donnells Haand. Men saaledes var det skrevet. I Juli Maaned d. A. udbrød der Oprør i Valladolid og Uroligheder i Kastilien. Disse sagdes anstiftede af Geistligheden, som naturligviis er meget forbitret over Bestemmelsen om Salget af det overflodige Kirkegods, hvor den nu har sovet sig fed i mange hundrede Aar. Ligeledes fortælles der, at den vilde have Inkvisitionstribunalerne gjenoprettede, som nu have været hævede siden 1834. Disse Uroligheder bleve dog strax dæmpede. Imidlertid havde O'Donnell forberedt Statskupet, og trukket Tropper sam-

men i og omkring Madrid. Den 14de Juli udbrød der en heftig Strid i Ministeriet. Indenrigsministeren Escosura havde efter Urolighederne i Valladolid forelagt Ministeriet et Dekret mod det moderate Parties Presse, hvilket af O'Donnell blev bekjæmpet paa det heftigste, og Udtrykkene faldt saa voldsomme fra begge Sider, at det blev umuligt for dem at forblive sammen i Ministeriet. Espartero, der holdt med Escosura, forlangte derpaa deres Afskedsansøgninger, som Escosura ogsaa overleverede ham, men hvortil O'Donnell svarede, at han alene skyldte Dronningen sin Post og alene vilde overlevere hende sin Ansøgning. Herpaa begav han sig lige til Dronningens Palads. Espartero fulgte strax efter, og der siges, at Dronningen længe bad ham om at forblive paa sin Post, uden at hun dog vilde give Slip paa O'Donnell. Espartero kunde ikke dette og indgav sin Ansøgning om Afsked, som blev bevilget. O'Donnell dannede derpaa strax et nyt Ministerium, bestaaende af ham selv, Pastor Diaz, Rios Rosas og Collada. Kortes var imidlertid bleven sammenkaldt og samlede sig i et Antal af 91, som mod een Stemme vedtog en Adresse til Dronningen, hvori det udtalte sin Mistillid til den nye Regjering. En Deputation afgik med denne til Paladset, men blev nægtet Adgang af de der forsamlede Linietropper, som endog skjød paa dem. Dette gav Stødet til en almindelig Opstand og en af de blodigste Gadekampe. O'Donnell, som havde forudseet, hvad der vilde skee, havde opstillet sine Tropper paa Altanerne og i Husene, hvorfra de skjød paa Folket, som kjæmpede med rasende Tapperhed. Espartero nægtede, uagtet opfordret af flere af de indflydelsesrigeste Medlemmer af Kortes, at stille sig i Spidsen for Opstanden, hvilket ikke lidet svækkede dens Kraft. Kampen førtes med den største Grusomhed, og Mandefaldet løber efter en Beretning op til over 1700 Dræbte, hvoraf omtrent to Trediedele paa Folkets Side. Sikkert er der vist faldet over Tusinde. Seiren blev især vundet ved Hjælp af Generalerne Serrano og Dulce. Imidlertid udbrød der samtidig Opstande paa flere Steder i Provindserne, og navnlig har Saragossa nægtet at underkaste sig den nye Regjering. O'Donnell har nu afsendt General Dulce derhen med de Tropper, som han kunde undvære, og det er ikke andet end sandsynligt, at han for det Første vil beholde Overmagten*). Jalfald anseer man i Madrid Seieren for vunden. Den Konstitution, paa hvilken der har været arbeidet siden Juli 1854, har Spanien ikke faaet, det er atter hjemfaldet Despotiet og Præsterne. Hvor længe O'Donnell vil holde sig er imidlertid uvist. Hans gamle Uven, den konservative og despotiske Narvaez er vendt tilbage, og det er vel et Spørgsmaal, om han, mistænkt af de Konservative og stødt tilbage af de Liberale, længe vil kunne nyde Frugterne af sin Seier. Og stoler han paa Dronningen, kan han let have gjort Regning uden Vært. Hun, som har forladt den Mand, der fra hendes tidligste Dage har værnet om hendes Rettigheder, den redelige Espartero, kunde vel en eller anden Dag ogsaa give den herskesyge O'Donnell Reisepas.

*) Ifølge en Telegraphdepesche er nu ogsaa Saragossa underkuet. (Se under Spanien.)

Laurits Weidemann

er død og de gjenlevende Eidsvoldsmænds Tal saaledes iaar for tredie Gang formindsket. Han var født i Totens Præstegjæld i Nov. 1775 af Forældrene Lars Weidemann, der dengang var Prokurator, men siden blev Foged i Nedenæs (1788—1801) og Marie Sommerfeldt. Blandt elleve Sødskende, hvoraf to døde unge, var Laurits den ældste. 1790 blev han Student, tog latinsk-juridisk Examen 1793 med Charakteren Haud illaud. for den theoretiske og Laud. for den praktiske Prøve, og bestyrede det følgende Aar, under Faderens Fraværelse, nogen Tid Nedenæs Fogedembede. 1795 deeltog han i en i Arendal nedsat kgl. Kommission i Anledning af Trælasthandelen, og blev derfor under 10de Juli s. A. givet Tilsagn om „passende Befordring." Dette Løfte fik han ogsaa opfyldt allerede 1797, da han efter

Gripsholms Slot. (Beskrivelse hertil i næste Nr.)

først en kort Tid at have været Fuldmægtig hos Byfogden i Østerriisør P. v. Aphelen, under 11te Aug. erholdt dette Embede, som den forrige Foged paa Grund af Alder (84 Aar) og Svaghed da havde nedlagt, og blev Byfoged, Byskriver, Veier og Maaler sammesteds. Men allerede næste Aar (under 12te Dec.) forflyttedes han herfra til Sorenskriver i søndre Søndmør, hvor han kun ogsaa forblev kort, idet han under 1ste Okt. 1802 blev Sorenskriver i Toten, Vardal og Birid istedetfor afdøde Sorenskriver, Regimentskvarteermester Johan Severin Hiort.

Som saadan var det han i 1814 valgtes til Rigsforsamlingsmedlem (3die Repræsentant for Christians Amt). Her hørte han til de Heftigste af det Falsenske Parti eller hine djærve, stærkt troende Patrioter, der for enhver Priis vilde gjøre Norge til et absolut selvstændigt Rige med Prinds Christian Frederik som Konge. Henr. Wergeland charakteriserer ham saaledes: „Heftig, ægte national Patriot af reneste Skarlagen, der hverken vilde vide af Sverige eller Danmark, og en streng Økonom. Han vilde — løb hans Nationalfølelse engang af med ham „heller døe end kalde fremmede Læger ind." — Hertil føies, at han var „virksom i Debatterne og med Amendements." Men dette var ikke Alt: Weidemann havde tilstillet Konstitutionskommitteen et motiveret vidtløftigt Konstitutionsudkast*), som han havde forfattet før Mødet paa Rigsforsamlingen og hvilket ogsaa i enkelte Punkter blev benyttet i Kommitteens Arbeide. Videre var han Medlem af den Kommitte, hvem det var overdraget at redigere de fattede Grundlovsbeslutninger; og saaledes kan han siges at have en større Deel i Tilblivelsen af denne vor Konstitution, hvormed Norge hidtil er naaet til saa stort Velvære.

I Storthinget i 1814 og 15 deeltog han ogsaa som Repræsentant; under hiint Thing var hans Storthingets stadige Sekretær og modtog i den Anledning ved dets Slutning, i Forening med Præsidenten Christie, en Takadresse; under sidste Præsident i Odelsthinget. — Den 24de Januar 1815 blev han Medlem af Lovkommitteen, og var det indtil 14de September 1818; og ved Hovedmatrikulkommissionens Oprettelse i December 1819 blev han dens Medlem og Formand, og entlediges derfra først i Jan. 1822.

Imidlertid var han under 3die Febr. 1817 bleven Amtmand i Hedemarkens Amt og 23de August 1821 i Christians Amt. Herfra valgtes han da igjen til Repræsentant paa Storthingene i 1827, 28, 36, 37 og 39, men blev i 1828 fritaget for at møde paa Grund af Sygdom. I 1827 var han Præsident i Storthinget, i 1836 i Lagthinget.

*) Trykt i Rigsforsamlingens Forhandlinger andet Hefte S. 9—53 tilligemed en ledsagende Skrivelse til Kommitteen.

Weidemann kan med Hensyn til politiske Anskuelser henregnes til Storthingets Opposition. Dette viste sig maaskee tydeligst i 1836, da han valgtes til Medlem af den Kommittee, der nedsattes strax efter Underretningen om at Thinget skulde opløses, og som forfattede den i denne Anledning til Kongen indgivne Adresse. Som Lagthingsmedlem deeltog han i Afsigelsen af den Rigsretsdom, hvorved Løvenskiold fældtes.

I Trykken har Weidemann udgivet trende Pjecer, der ere fremkaldte af hans Deeltagelse i det offentlige Liv, nemlig Forslag til en Anordning om Jordbrugenes Opmaaling i Norge, Forslag til Lov angaaende Norges Bank- og Pengevæsen og Forslag til Anordning og Reglement for Høiesteret, alle fra Aaret 1815. I det sidste Forslag, der blev trykt efter Odelsthingets Foranstaltning, hævdede han den skriftlige Procedures Fortrin fremfor den mundtlige, hvis Fortrin netop H. Bredo Munthe af Morgenstjerne havde paavist. Men J. F. W. Schlegel udtalte sig i en Anmeldelse af Skriftet (Dansk Literaturtid. 1816 Nr. 3) imod W.'s Mening, og i Nationalbladet 2det Hefte knyttedes dertil under Navn af „Revision" en heel Deel skarpe Bemærkninger, hvilke endelig havde til Følge, at Bladets For-

lægger Boghandler Hjelm, blev undergivet en Trykkefrihedsaktion, som dog endte med hans fuldkomne Frifindelse.

Først i 1851, efterat have tjent Staten i 54 Aar, søgte Weidemann sin Afsked, som han da erholdt under 3die Nov. Samtidig blev han udnævnt til St. Olafs Ridder; siden 1816 var han Ridder af Nordstjernen, siden 1843 Kommandør af Wasaordenen. Ved Afskeden tilstodes ham, i Betragtning af hans Nidkjærhed, Dygtighed og lange og ansvarsfulde Embedsvirksomhed, en Gage af 1200 Spd., hvilken Storthinget i 1854 ogsaa bevilgede, nagtet Kommitteen fandt, at 1000 Spd. var den høieste Pension, som „Embedsmænd udenfor Statens høieste Funktionærer" kunde bevilges, og en Repræsentant troede ved at stemme for denne Gage, at slaae ind paa den af Amtmanden under hans Storthingsfærd befulgte Regel, at man burde være sparsom i Bevillinger.

Weidemann var en anerkjendt dygtig Embedsmand, der arbeidede mod det foresatte Maal med Bestemthed og Kraft; men, maa man lægge til, han besad ogsaa et Stivsind, der gjorde ham forlidet modtagelig for Andres Meninger og ofte uskikket til at gaae ind paa de Reformer, som de forandrede Tidsomstændigheder krævede. Desuden kom med Hensyn til Reformerne den Omstændighed til, at han var en meget sparsom Mand med de offentlige Penge, og saaledes maatte han af denne Grund modstaae, hvad der voldte særegne Bekostninger.

Weidemann døde paa sin Gaard Steenberg i Toten den 1ste August dette Aar og var allerede nogen Tid før sin Død bleven berøvet Synet.

Han efterlod sig Enke, Ditlevine Marie, født Qvist. Hun er en Datter af Foged Ditlev Qvist i Nedenæs og halvandet Aar ældre end sin afdøde Mand. Af Børnene ere tre Sønner og tre Døtre. En af Sønnerne er Sorenskriver i Fosen, en Læge i Holmestrand og en tredie Veiinspektør. Foruden disse Børn havde Ægteparret endnu fire andre, der ere døde.

Weidemann var en Mand af et værdigt, alvorligt Ydre og af en stærk Legemsbygning, hvilket synes at høre til Familien. Selv opnaaede han en Alder af over 80 Aar og Faderen († 1826) blev endog henved 84 Aar gammel. Ogsaa har han gjenlevende Sødskende i en allerede høi Alder.

Literatur.

R. Keysers Norges Kirkehistorie 1ste Bind (anmeldt i Danmark). Af dette Værk, som vi desværre ikke hidtil har kunnet formaae nogen af vore Historikere til at anmelde, findes en rosende Bedømmelse i det danske Blad Fædrelandet Nr. 178. Værket roses ikke blot „som nøiagtigt og fuldstændigt i Henseende til de benyttede Kilders Omfang, men desuden som Frugten af en skjønsom Kritik." Forf. prises fordi han ikke fremsætter „unødige Hypotheser" eller „praler med bundløs Lærdom" og fordi han „holder Chronologien i Tugt og Ave" osv. og har „Blikket mere rettet paa det Almene end paa det Enkelte;" endelig for sin Sandhedskjærlighed og sit Herredømme over Stoffet. Under alt dette stikler Anm. paa Prof. P. A. Munch, hvis Historie han synes at have god Lyst til at frakjende endeel af disse Egenskaber. Endelig tager han af en enkelt Ytring i Bogen en haartrukken Anledning til at fremstille Sagen som om Keyser derved, i „Sandhedens" Tjeneste, havde givet Slip paa hans og de andre norske Historieskriveres Udtydning af Ordet norrænn (oldnorsk) og indrømmet, at det kun betyder nordisk. Med det Samme kommer han da med den Sætning, at der vitterligen i Middelalderen ikke kan være Tale om nogen norsk Literatur. Denne Vitterlighed maa da indskrænke sig til Danmark og saalænge Rafn, som Censor af hvad Oldskriftselskabet trykker, kan tilbageholde enhver Ytring, der indeholder en Erkjendelse af hvad vi ansee for „Sandhed".

— Af J. Waligorskis og N. Wergelands Veikart over Norge, der er bekjendt som et med Dygtighed og Omhu udført Arbeide, er den sydlige Plade netop udkommet i 3die Oplag og af den nordlige skal et nyt Oplag følge i September. Paa dette Oplag, der besørges af Wergeland alene, findes de mange nye Veianlæg siden forrige Oplag (1849) og indtil Jan. d. A. anførte efter officielle Oplysninger, indhentede fra Indre-Departementet; desuden ere Høiderne over Havet her langt fuldstændigere angivne end før og en særegen anskuelig Betegnelsesmaade derved anvendt. Foruden disse Forbedringer har dette nye Oplag ogsaa et andet Fortrin fremfor det tidligere, nemlig at være billigere, da begge Plader nu leveres Subskribenter for 4 Mk. Denne Nedsættelse i Prisen vil vistnok Forlæggeren (Hr. J. Dybwad) meget snart finde erstattet ved en forøget Afsætning, thi de Reisendes Antal er nu ogsaa hos os blevet saa stort, at man vil staae sig bedre paa at give dem literære Hjælpemidler til saa billig Priis, at disse kunne anskaffes af Mængden, end paa at holde dyre Priser og kun faae de Formuende til Kjøbere. Overhovedet er dette en Handelsviisdom, der slaar til ogsaa i Literaturen forresten.

— Nylig er hidsendt fra Stockholm et temmelig tykt Bind om „Det nordiska Studentermøtet 1856" (Priis 64 Sk.), hvilket er ledsaget af 14 Afbildninger, alle i formindsket Størrelse efter andre Værker. De Taler og Sange, som have staaet i Aviserne og nok ogsaa nogle andre, findes her optrykte, men alligevel mangle flere Taler, tildeels af de bedste, og saaledes kan Bogen ikke betragtes som nogen fuldstændig Aktstykke-Samling, hvad man først vil faae i den officielle Beretning, som skal udgives af den norske Festkommittee. Da den forresten kun befatter sig med et almindeligt Referat af det Forefaldne, uden at knytte Bemærkninger dertil af noget Værd, vil den kun have Interesse, saalænge den anden Beretning endnu ikke er udkommen. Dette tør dog blive noget længe hvis de Norske tage Udgiverne af den svenske Beretning om forrige Møde til Mønster.

— Endelig er Upsalaheftet af „Nordisk Universitets-Tidskrift" naaet hid til Byen, hvilket hellerikke er for tidligt. Der er forløbet et Par Maaneder, siden det var færdigtrykt, og saaledes godtgjør selve Tidsskriftet, at den seendrægtige Boghandelforbindelse mellem Sverige, Norge og Danmark, som man tidligere har beklaget sig over, endnu er uforandret. Vi kunne derfor med A. Frigells Ord (S. 173 i dette Hefte) sige: „Paa en Bog, forskreven fra Danmark eller Norge, maa man sædvanlig vente mange Gange saalænge, som paa en Rekvisition fra Tydskland." — Af Indholdet fremhæves især en Afhandling af E. Fries om Skandinaviska jordens växtlighed og en anden af F. Carlson om Statshvälvningen under Carl den XI. Ogsaa en af N. Nicolaisen oversat Afhandling af C. Schnaase om „Middelalderens Arkitektur i de tre nordiske Riger" er af Betydning, især paa Grund af Oversætterens dertil knyttede Anmærkninger. Dette Hefte er af større Omfang end noget af de foregaaende, og desuden er tilheftet en Fortegnelse over de i 1855 i Sverige udkomne Bøger, Karter m. m. For dette Tillæg bør man være Vedkommende meget taknemmelig.

— Paa Abelsteds Forlag er netop udkommet et Værk, hvortil der af Forfatteren er gjort langvarige Forstudier, og hvis Udkomst man længe har ventet, nemlig „Haandbog i dansk-norsk Sproglære" af Overlærer K. Knudsen. 486 S. 8. Priis 1 Spd. 60 ß.

Norge.

Christiania. Under 30te Juli er Bureauchef i Kirkedepartementet H. C. Seip udnævnt til Expeditionssekretær i samme Dpt.

— Under s. D. er Sognepræst til Raade Pstg. P. F. Bassøe bleven Provst i Vestre Borgesyssels Provsti og Sognepræst til Holme Pstg. T. O. Tønnesen Provst i Mandals Provsti.

— Under s. D. er Kapitainerne C. S. B. Røyem og P. L. Thrane, begge i Ingeniørbrigaden, avancerede til Majorer og Stabskapitain J. B. Klingenberg til virkelig Kapitain.

— Under s. D. er Kapitain og Chef for andet Kompagni af Throndhjems borgerlige Infanterikorps O. A. Berg og Kapit. og Chef for 1ste Kompagni af Drammens borgerlige Infanterikorps S. S. Swensen meddelte Afsked i Naade.

— Under s. D. er kgl. bayersk Konsul for Norge, Chr. Tønsberg, anerkjendt tillige som storhertugelig mechlenburg-schwerinsk Konsul i Christiania.

— Ifølge kgl. Res. af 5te Juni er Amtmand Collet, istedetfor Statsraad Manthey, overdraget det Hverv, at bistaae de forenede Rigers Repræsentant ved de i Kjøbenhavn verserende Underhandlinger om Sundtolden med Oplysninger om norske hidhenhørende Forhold.

— Ved kgl. Res. af 30te Juli er det under Forudsætning af, at de fornødne Midler af Storthinget bevilges, naadigst bestemt: At Aaseraals Annexsogn til Bjellands Præstegjeld under Mandals Provsti skal froskilles bemeldte Pstg. for at udgjøre et eget Sognekald, samt at Sognet i Forbindelse med denne Forandring tillige skal overgaae til et eget Thinglag. Der er befalet opført paa det førstkommende forelæggendes Budgetforslag for Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond et aarligt Beløb af 300 Spd. som Tilskud til Lønning af en Sognepræst for Aaseraals Sognekald, et midlertidigt aarligt Beløb af 50 Spd. som Erstatning til bemeldte Sognepræst for Afsavn af Embedsbolig og et Beløb engang for alle af 1700 Spd. til Bebyggelse af Aaseraals Sognekalds Præstegaard.

— Til Storthingsrepræsentanter for Tromsø og Hammerfest udkaaredes den 16de Juli: 1) Konsul A. Z. Aagaard og 2) Stiftamtmand C. F. Motzfeldt; til Suppleanter Kjøbm. J. C. Rostad og Foged M. N. Drejer.

— Ved Storthingsvalget for Kragerø 2den August valgtes Kjøbm. T. D. Schweigaard til Repræsentant og Skibsrheder O. Krohg til Suppleant.

— Til Repræsentanter for Nordlands Amt valgtes 25de Juli: 1) Kirkesanger J. Augustinussen, 2) Lensmand H. Kjelsberg, 3) Amtmand P. P. V. Breder og 4) Handelsmand A. K. Wetlesen. Til Suppleanter Sagfører E. H. Prydtz, Provst T. K. Koch, Prokurator J. L. B. Thorsen og Handelsmand S. Sverdrup.

— Den 4de August begyndte Examen Artiums skriftlige Prøve med den Opgave til Udarbeidelse i Modersmaalet, „at udvikle Betydningen af den Sætning: Kundskab er Magt." 120 Kandidater fremmødte.

— Kronprindsen ankom om Aftenen den 27de Juli, efter 17—18 Timers saagodtsom uafbrudt Ridt, til Loms Præstegaard. Den 28de besaae han Selsmyrene, og ønskede ved en Skaal, han i et Middagslag udbragte for Bygden, at han ved sit næste Besøg maatte finde disse Myrer opdyrkede. Den 29de undersøgte han Anledningen til den paatænkte Sænkning af Lesjevandet, og ankom Kl. 9 om Aftenen til Veblungsnæsset. Den 30te besaa han Furlandsmyren, og kom Kl. 4 Eftermiddag til Molde. Efter 6—7 Timers Ophold her seilede han til Christianssund, hvor han ankom om Morgenen den 31te. Herfra gik Farten til Surendalsøren og videre til Throndhjem, hvor Kronprindsen ankom den 2den August, og blev her, som overalt paa sin Reise, modtaget med Jubel. Den 3die skulde han tage til Leiren paa Stjørdalshalsen.

— Det søndenfjelds-norske Dampskibsselskab indbyder til Aktietegning i et tredie Dampskib, der blandt andet kan tjene som Reserve ved Siden af St. Olaf og Ganger Rolf i Farten paa Hamburg og Hull. Antallet af Aktier er bestemt til 600, hver paa 100 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Spanien. Saragossa har overgivet sig. Man savner endnu nærmere Oplysninger om, paa hvilke Betingelser dette er skeet; men man tager dog neppe Feil, naar man antager, at det har været paa Naade og Unaade, da en telegrafisk Depesche fra San Sebastian af 2den ds. til Moniteuren meddeler, at Regjeringens Tropper ere rykkede ind uden at støde paa nogensomhelst Modstand, at der hersker Ro i hele Staden, og at Nationalgarden er bleven opløst. Forøvrigt gaae Efterretningerne fra Spanien nærmest ud paa at variere det gamle Thema om O'Donnells fremtidige Planer og hans Stilling ligeoverfor Hofpartiet; i denne Henseende gjentager man imidlertid kun, hvad der mange Gange er sagt, og vi skulle derfor ikke længere dvæle herved, men kun bemærke, at den keiserlige Regjering i Paris vedbliver at være særdeles tilfreds med Spaniens nye Diktator, fordi han har taget den konstitutionelle Maske paa og aabenbart lægger an paa at grunde en Forfatning efter fransk Mønster. Ludvig Napoleon nærer heller ikke længere Tvivl om, at den nye Tilstand vil vinde Fasthed, og han har derfor givet Ordre til at standse Troppeforsendelserne til den spanske Grændse. (Dagbl.)

— Om Espartero synes der nu endelig at haves paalidelige Oplysninger, idet en Korrespondent fra Madrid beretter til L'Ind. belge, at han nødtvungen opholder sig i Madrid hos General Gurreas Moder og gjentagne Gange forgjæves har anmodet Regjeringen om Tilladelse til at forlade Hovedstaden.

De halvofficielle franske Blade toge aabenlyst Parti for O'Donnell og fremstille Statskoupet som en nødvendig og fortjenstfuld Handlig, der kan berede Spanien en lykkeligere Fremtid. Louis Napoleon synes imidlertid ikke ganske at dele denne Anskuelse, og som Beviis herpaa anføres, deels at han har lovet England at forholde sig passiv, deels at han har kaldt Marquien af Turgot tilbage fra Madrid, fordi denne altfor aabenlyst tog Parti for O'Donnell.. Til Undskyldning for Turgot taler imidlertid, at han var fransk Udenrigsminister, da Louis Napoleon den 2den December kuldkastede Republiken, og han maa saaledes ganske naturlig have antaget, at han burde vise den samme Iver i Madrid som tidligere i Paris. — Hvad Interventionen angaar, da kan den den dog neppe ansees for opgivet under hvilkesomhelst Omstændigheder, da Constitutionel af 25de ds. paastaar, at der allerede er bleven samlet tre Divisioner i det sydlige Frankrig.

Sverige. Den 29de Juli døde Grev Gustav Løvenhjelm, næsten 85 Aar gl.

Danmark. I Kjøbenhavn holdtes i forrige Maaned et skandinavisk Boghandlermøde, der var godt besøgt saavel af norske som svenske Boghandlere. Blandt de forskjellige Sager, vedkommende Boghandelen, som her forhandledes, vare de vigtigste dem, der gik ud paa at fremme Lovbestemmelser til mere end hidtil at beskytte Forlæggerne mod Optryk af deres Sager, at lette Forsendelser og at oprette Lager for den skandinaviske Literatur i Nordens Hovedstæder.

— Prinds Oscar ankom 3die August til Frederiksborg, hvor der den 4de til Ære for ham var stort Taffel hos Hs. Maj. Kongen. Ved Indseilingen til Korsør indtraf det Uheld, at Dampskibet „Slesvig" løb paa Grund, men „Jylland" blev ved Signaler hurtig kaldt til, og bragte Prinds Oscar iland under Kanonsalut fra Fæstningen og almindelig Flagning. Den 5te August var han til Taffels hos Arveprindsen, den 6te skulde han besøge Enkedronningen paa Sorgenfri, og den 7de skulde han begive sig til Sverige.

Kommissionærer, der staae til Rest med Betaling for de forløbne Kvartaler, anmodes om at indsende denne snarest muligt.

Bladets Kasserer bor i Kongens Gade No. 11. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 33. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 16de August. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Fra Stjørdalen.

I.

Det kunde maaskee være af Interesse at erholde lidt Besked om Forholdene heroppe nu, da vor Bygd atter efter 31 Aars Forløb er udkaaret til at være Skuepladsen for en Leirsamling, hvilket for os saaledes er en meget mærkværdig Begivenhed, og derfor bevæger os til at troe, at Stjørdalen nu med store Dine betragtes af Folk sønden- og vestenfor Fjeldet. Stjørdalen kjende vel Mange fra 1825 igjen, men for Enkelte kan det maaskee endog være en ukjendt Lyd, der i det Høieste kun opvækker Forestillingen om en Dal, og det da vel en stor Dal, da den forvanskede og fordanskede Udtale Størdalen, som nu er trængt igjennem til Alle, der ville gjøre nogen Fordring paa Dannelse, dog kunde have det Gode ved sig, at den fremkaldte denne Idee. Derivationen af „Stor" har ogsaa allerede i Aarhundreder gjort sig gjældende; øverst oppe i Dalen ligger nemlig en i Pladse udstykket Gaard, Stordalen kaldet, der efter Sagnet skal være et af de først beboede Steder her, og derfor have givet den hele Dal Navn. Den i saa lange Tider med urokkelig Konsekventse gjennemførte feilagtige Skrivemaade Størdalen kan kun have foranlediget den sidste Antagelse; thi nagtet Almuen indtil i de sidste Aar aldrig har seet Andet paa Prent end Størdalen, holder den dog uden Undtagelse fast paa sin Udtale Stjørdalen med svag t-Lyd og kort og haardt ø, næsten som S(k)jør-, S(k)jor- (ɔ: Stjor) dalen, hvilken Udtale paa det mest Indlysende viser sin nære Sammenhæng med det gamle Stjoradalr som den ene rigtige Skrivemaade. Schønings og Fleres gamle Skrivemaade Skoradal har givet Anledning til ogsaa at udlede denne Dals Navn af en Person*), en ved Navn Skorre, der skal have været en af dens første Beboere. Men Dalen hedte Stjoradalr, hvilket Navn udentvivl betegner den som Styrelsens, Regjeringens Sæde, da Kongen over det hele Fylke, som ogsaa indbefattede Sælbo (og Klæbo), her havde sin Residents — efter Sagnet paa Gaarden Berrig, hvor der og er klare Spor af en Thingkreds, hvorom jeg senere skal tale.

Stjørdalen er dog ligefuldt stor; den er sjelden vid for i Norge at være, ja den videste af alle Landets Dalfører nordenfor Throndhjem, ligesom den har en større Folkemængde end nogen af disse, er temmelig lang, om den end heri ogsaa i Nord overgaaes af Namdalen, og har desuden mange andre Fortrin, som berettiger den til at holdes i stor Agt og Ære Den deilige Exerceerplads, der dog neppe indtager Tiendeparten af Nedrebygdens store sammenhængende Flade, har da nu vor nye Vicekonge vidst at paaskjønne. Det er en reen Vinding for ethvert Sted, som besøges af ham, der saaledes sætter sig ind i vore Forhold. Som overalt, saa er naturligviis ogsaa her overmaade Meget, der kunde og burde rettes paa, hvilket det dog ligger udenfor mit Diemed her nærmere at paapege; selv Antydninger i den Retning kan jeg kun give meget Lidet af. Vi have et Strandsted, Stjørdalshalsen, der i Virkeligheden ogsaa ofte har været et Strandsted, eller, om man saa vil, et Strandingssted for mange skikkelige Folk, og det for en stor Deel af den Grund, at det tvertimod ogsaa for en Tid tilbage i mange Herrens Aar har været et Landingssted, et sandt Asyl for alle mulige Slags Landstrygere og Eventyrere fra alle Verdens Kanter; her spørger man ikke gjerne om Politi, herfra forsynes den hele Bygd med Betlere og Tyve. Halsen er omgivet af store uopdyrkede Myrflader, der gjøre Befolkningen usund ogsaa i physisk Henseende. Vi have i den anden Ende af Dalen et Kobberværk, om hvilket man vel neppe kan sige stort Andet end Godt; men der fører en Vei derop, om hvilken man desværre maa sige alt Andet. Og dog færdes her daglig talrige Læs med Kobber nedover og med Proviant og anden Forsyning til Værket opover Dalen, ei at tale om den megen anden Færdsel, der maa finde Sted til en Bygd, som tæller sine 1800 Beboere, og desuden ved den uheldige Deling af hele Stjørdalen i 1849 er vedblevet som Annexsogn at staae i Afhængighedsforhold til Bygden nedenfor, skjønt Meraker Annexkirke dog er 3 Mile fjernet fra Hegre Hovedkirke, hvilket endda gik an, naar ikke Veien gjorde disse 3 Mile saa gode som 6 andre. Rigtignok bor den residerende Kapellan til Øvre-Stjørdalen i Meraker; men hvortil Kapellan, naar Meraker, især hvis den paatænkte Udvidelse af Sognet havde fundet Sted, er stort nok til alene at udgjøre et Sognekald, og al Vexelvirkning mellem Sognepræst og Kapellan paa Grund af Forholdene næsten er umulig? Men Veien bør der under enhver Omstændighed rettes alvorlig paa, og dette kan vel neppe ske uden Indskriden fra Værkseiernes eller Statens Side. Hvis den da kunde fortsættes en 3 a 4 Mile længere, end den nu gaar, over Fjeldet til Sverige, vilde den i Jæmteland støde paa den fra Værdalen kommende Hovedvei, og fra Throndhjem til Sverige en Krog af 8—9 norske Mile undgaaes. Dette vilde dog maaskee blive vanskeligt, da Høiden her vistnok er noget stor (omtrent 2000 Fod gjennem Skurdalsporten, den korteste Vei, medens Meraker kun ligger 400 Fod høit), og Sneen da ogsaa er noget uimodtagelig for Paavirkning af Sommervarmen.

Efter denne lille Afstikker ville vi atter nærmere betragte vor Dal. Den omgives i Nord, Øst og Syd af Fjelde, som hindre alt nærmere Samkvem med Naboer, og som i Nord udmærke sig ved sin Høide, endog vestligst ude ved Fjorden, hvor Forbordsfjeldet med sin Varde fra gamle Dage rager frem over alle Rivaler og i det bekjendte Langsten styrter brat ned i Aasenfjorden, — i Øst ved sin nærværende Ufremkommelighed, i Syd ved gyldne Skatte. Fjeldene paa Nordsiden deles især i to Hovedpartier, adskilte ved den i Meraker Sogn saakaldte Færsdal, længere nede i Hegre Sogn, hvor den tilsidst forener sig med Hoveddalen ved Gaarden Fornæs, en Fjerding ovenfor Hegre Kirke, Fordalen kaldet. Denne 4 a 5 Mile lange Sidedals Vasdrag dannes i Meraker af vor største Indsø Færen, der er $1\frac{1}{2}$ Alen lang, temmelig bred og har flere Tilløb, og dens Afløb Forra-Elv, der først gjennemløber en trang vild Fjeldkløft, førend den træffer beboede Egne nede i den egentlige Fordal, hvor den ogsaa ved Gaarden Fossen danner et saare smukt og malerisk Vandfald. Vigda, der falder ud i Forra paa Sydøstsiden, skal komme fra endeel Smaavande, ikke fra Fun-Søen, der har sit Afløb til Hovedelven i Meraker gjennem Funna, en i Flomtiden stor og slem Elv, som da aldeles spærrer Passagen for Værkets Folk, da nemlig Hovedveien fører over den ved dens Udløb ved Gaarden Funtaunet. Langs denne Funna fører den mest befarede og nogenlunde fremkommelige Ridevei til Sverige, skjønt den er den længste, først til Fun-Søen, derfra til Færsdalen, hvor nogle faa Mennesker have nedsat sig omkring Søen, og saa til Sul, øverst i Værdalen ved Grændsen. Denne Vei har været almindelig fra gammel Tid, hvorom, foruden de historiske Beretninger om Armfelts Tog i 1718*) og Major Coldevins 10 Dages Indfald i Sverige i 1808, Levninger af opkastede Skandser mod Svensken ved Færen-Sø og Historier om disses Tog endnu vidne. Den afsidesliggende Færsdal har ogsaa i de senere Aar fostret en Mand, Thomas Færen, der som „Læser" har udbredt dens Navn og sit Ry lige til Hedemarken. Paa Nordsiden af Færen hæver sig det høie Fjeld Hermansaasen, der tilhører Værdalen, paa Sydøstsiden, lige i N. for Fjærgen, det endnu høiere Kjølhougen, vor Dals høieste Top, der rager op til henimod 4000 Fod, men dog meget overgaaes af det svenske Skutan i Åre Sogn**).

Nu skulde vi da komme til den egentlige Hoveddal; men dette er ikke saa let en Sag endda; thi østligst i Meraker stride ei mindre end 5 Dale om den Rang. Dannende en Halvcirkel forene de sig til den egentlige Stjørdal $\frac{1}{2}$ Miil ovenfor Meraker Kirke. Lettest vilde det være at skydse alle paa Porten og sige, at Stjørdalen først her begynder; men dette vilde berøve Dalen næsten 3 Mile af dens Længde, og det rammer Æresprikken. Fra N. V. mod S. Ø. og videre i S. V. ere disse Dalfører: 1) Funna's, der ovenfor er omtalt, den nederste og mindste, med Vei over Færen til Sverige, stikker lige i N. og kan ei være Hoveddal. 2) Fjærgens, hvis Vandbassin fornemmelig repræsenteres af den 1 Miil lange Fjærgen-Sø i Midten; denne har Tilløb fra Halt-Søen, der ligger lige paa Grændsen, og Afløb gjennem Kobberaaen, hvilken Schøning og Flere efter ham regne for Stjørdalselvens Begyndelse; Fjeldveien til Staldkjernstuen i Sverige herover er neppe stort længere end den til Sul, og dog ligger Staldkjernstuen en 3 a 4 Mile nedenfor Sul. 3) En halv Miil ovenfor Funnas Udløb forener Kobberaaen sig med Tevla, der løber gjennem Tevldalen, som paa Grændsen ender i Skurdals-Sø og Port; tager man Hensyn til Retning og Længde, maa vel Tevla gjælde for Hoveddal; her gaar en Vei til Nabolandet, der først ved Duve Skandse støder paa Hovedveien, som fornemmelig hid gaar i sydlig Retning, og denne Passage bliver saaledes, om end Fjeldveien er noget lang, den korteste, ligesom det ogsaa var herigjennem, at et Detaschement af Major Coldevins 644 Mand drog. 4) Ved Dalenæs, strax nedenfor de sidstnævnte Elves Sammenløb, forener Dalaaen sig med deres Vandmasse; den dannes ved flere Smaaelves Sammenløb, hvoraf en gaar forbi Gilsaahytte, hvorfor Elven ogsaa kaldes Gilsaa, en anden gjennem Stordalen, der er temmelig vid og af Flere ansees for Stjørdalens Begyndelse. 5) Endelig staar Thorsbirkdalen tilbage, der gjennemstrømmes af Elven af samme Navn, som ovenfor Nustad forener sig med de 3 foregaaende, ligesom den ene Grube til Sælbo Kobberværk ligger her; Dalen har Retning lige fra S. mod N. og er temmelig lang. Saaledes forenede til Et løbe disse Dalfører under Navn af Stjørdalen først i V. N. V., saa lige i V. ned mod Throndhjemsfjorden, eller den Bugt af samme, som kaldes Stjørdalsfjorden, der i V. begrændser Dalen. Denne blev i 1849 deelt i 2 Præstegjelde, Nedre- og Øvre-Stjørdalen, det første indbefattende Værnæs, Lunke og Skatvold Sogne, det sidste Hegre og Meraker. Meraker, Hegre og Værnæs ligge midt i selve Hoveddalen — rigtignok ogsaa indbefattende Sidedale, som allerede antydet —, Lunke Sogn indbefatter derimod alene en Sidedal, der fører mod Syd til Sælbo nederst i Hoveddalen, og Skatvold Sogn er et afrundet stort Næs, der stikker ud paa Nordsiden mellem Stjørdalsfjord og Aasenfjord. Efter disse foreløbige, for Læseren nødvendige Oplysninger tage vi atter Fat paa Meraker.

Meraker, der især tidligere oftest skreves Mæraker, det gamle Mørakr, kaldes af Bønderne altid „Maaraak- (Møraak) bygda"*). Som de øvrige 4 Sogne har ogsaa dette sit Navn af en Gaard i samme, dog ikke her af den, hvorpaa Kirken staar eller har staaet, men af Meraker Gods, der i Midten af forrige Aarhundredes sidste Halvdeel blev solgt til Værket, dengang indbefattende 55 Gaarde, nu endnu mere udstykket i Gaarde og Pladse med forskjellige Navne, af hvilke kun eet endnu minder om den Gaard, der her først skal være beboet og har givet den hele Bygd Navn.

Meraker Kirke, der er opført 1793, staar derimod nu paa Gaarden Kirkeby, $\frac{1}{2}$ Miil længere nede i Dalen. Den tidligere Kirke, som vist var 150 Aar gammel, stod ogsaa her, og man beretter, at da den blev bygget, fandt man i Grunden en Mængde Menneskebeen og Stumper af forraadnede Lig, saa her ogsaa tidligere maa have staaet en Kirke. Stedet var imidlertid overvoxet med Granskov, og Menigheden sognede til Hegre, til hvis Kirkeeier den endnu betaler Kirketiende, skjønt den nu selv har sin Kirke, der i lang Tid blot var Kapel. Før den sorte Død har da vistnok Meraker ogsaa været et eget Sogn**).

Nederst i den Bjergkjedel, der udgjør Bygdens fornemste Deel, ligger Kirken, øverst i samme, næsten $\frac{3}{4}$ Alen længere oppe, Smeltehytten ved Nustadfossen, et stort og smukt Vandfald, hvorover fører en ny Bro. Her har man god Udsigt

*) Ligesom jo Norge maatte komme af Nor, Throndhjem af Thrond og Saxhoug oprindelig Saurhoug, ialfald af en Hund Saur o. s. v.

*) Han kom dog kun til Færen, tog saa ned gjennem Tromsdal til Værdalen og derfra til Throndhjem, for paa Tilbageturen at fryse ihjel paa Bokhammerfjeld.

**) Åreskutan, Sveriges høieste Fjeldtop, er 4,800 Fod og ligger faa Mile i Ø. for Kjølhougen.

*) Paa Søndmøre er en Gaard, som Munch mere stemmende med Udtalen skriver Meraak; her skal tilforn et Hestemarked være holdt, og man har derfor udledet dens Navn af „Mær" (Hoppe).

**) Sammenlign „Schønings Reise i Norge" i Blochs „Throndhjemske Blandinger" Pag. 109—10.

over den nedenfor liggende Dal, der isandhed er værd at see med sine mange yndige Partier, dannede af den bugtede Elv og tildeels frodige Løvskov, en slet ikke trang og en frugtbar Dal, naar ikke de sneeklædte Tinder, Blaastøten i N. og Fond-Fjeldet i S., ved Nattefrost altfor tidlig og altfor ofte ødelagde det Hele.

Dalens Indvaanere maa derfor fornemmelig nære sig ved Kvægavl og Bjergværksdrift. Det endnu saakaldte Sælbo Kobberværk, der dog nu snart i 100 Aar, baade hvad Gruber og Hytter angaar, udelukkende har tilhørt Meraker, og neppe skylder Sælbo Mere end en mislykket Begyndelse, forskaffer mange Arbeidere Levebrød. Foruden den nævnte Thorsbirk-Grube drives endnu Lillefjeldsgrube, der allerede i 1751 blev opdaget. Kongens Grube i Sælbo, Dronningens og Gilsaa i Meraker ere forlængst forladte. Den egentlige Overflytning til Meraker skedte 1770, da Gilsaa Hytte opførtes og kort efter Meraker Gods kjøbtes. Den første Hytte, der 1713 opførtes i Sælbo, var der allerede dengang ei mere Tale om. I 1828 fik man ogsaa den nye Smeltehytte nede ved Nustad istand, hvilken nu drives af al Kraft. Af de rige Fjelde her paa Sydsiden fortjener især at nævnes Skarvfjeldet; det er det samme Fjeld, der længere i S. V. forskaffer Sælbo dets over det hele Land saa vel bekjendte Kværnestene, og som saaledes er saa langt fra at fortjene Navn af en „Skarv" (En, som ikke duer til Noget) at det kun maa prises for det Modsatte.

Sidste Aars Folketællingslister ville udvise den Mærkelighed, at Meraker ingen Haandværkere har. Men dette vil kun sige, at Ingen her udelukkende lever af et Haandværk, Noget, han ikke kan i en Fjeldbygd, hvor Enhver helst hjælper sig selv. Derimod er her mangen en Huusmand og Gaardmand, som tillige er en flink Haandværker; men fordi han kun imellem befatter sig dermed, siger man om ham: „Han e no ein halv Skræddar, o. s. v.", hvilket det ei gik an med et Par Skoleholdere nede i Bygden at betegne i Haandværkerrubrikken ved Zifret ½; hvad de mange af dem anførte halve Svin angik, kunde man derimod med Wessels Tømmersvend ræsonnere som saa, at „to halve Hoveder udgjør' et heelt", da man paa mange smaa Gaarde hvert Aar vexler med at føde en fælles Gris. At Meraker ikke har savnet Genier i denne Retning, har den fra Slutningen af forrige Aarhundrede saa bekjendte John Funtaunet vist, der ei alene har forsynet den hele Dal, men ogsaa omliggende Bygder med sine gode Stue- og Lomme-Uhre, Staal-Signeter, Knive o. s. v.

Laxen, der i ikke ringe Mængde gaar opad Elven lige til Nustadfos, forskaffer vistnok Folket her nogen Føde, skjønt kanske mere indirekte gjennem de ivrige Engelskmænd. Der er nu endog Tale om, at En af dem vil bo og bygge i Meraker for bestandig, ikke afskrækket ved Kviksølvets sørgelige Skjæbne her næsten hver eneste Vinter. Og saa hvor stille og afsluttet heroppe for en Mand, der kommer fra det larmende England! Thi lang og trang er Dalen, som forbinder eller rettere adskiller Meraker fra Storbygden nedenfor, paa en Strækning af over 2 Mile næsten uden Afbrydelse ikkun saa bred som den skummende Elv, der ogsaa paa denne Vei paa Grund af Tyngdens Love har en ualmindelig Attraktionskraft, idet denne er saa skjæv, at Kjøretøiet vanskelig kan balancere. Ogsaa ovenfra trues man. Ved Grændseskjellet mod Hegre Sogn, ¾ Miil nedenfor Meraker Kirke, staar der saaledes en Vogter, saa barsk, at vel faa Reisende have draget ham forbi uden Bæven; det er en uhyre Kampesteen, der rager ud ovenover Veien, hvert Øieblik truende med at styrte ned og knuse den, der maatte vove sig den forbi, ligesom sat der for at værne om sine Brødre dybt i de rige Fjeldgruber. Men den phlegmatiske Bonde heroppe lader sig ei anfægte af Saadant; rolig drager han den forbi, rolig seer han en saadan Steen hvile ovenover sin Stues Tag; den falder ei, medmindre det er saa „laga", siger han. At denne stærke Tro skal være Fatalisme! Mere berettiget vilde den være i de trange Fjorde og Dale i Bergens Stift, hvor Menneskehaand neppe formaar at afværge og undgaae de hyppige Snee- og Steenskred; men der savnes Thrønderens grændseløse Phlegma, om dette end idetheletaget ligger til den norske Bonde.

Midt i den trangeste Deel og øverst i Hegre Sogn udvider Dalen sig pludselig for et Stykke og giver Plads for flere gode Gaarde, den saakaldte Flo'rbygd, der tidligere kun indbefattede Sætre, hvorom ogsaa Navnet (Flor ɔ: Fjøs) tilstrækkelig vidner. Her er meget vakkert. En aldeles lignende Florbygd støder man paa mellem Sælbo og Tydalen. Naar man saa har vundet ned igjennem det andet mindre slemme Pas, kommer man til de mange Kilgaarde, hvor Dalen paa en liden Strækning gjør en Bøining næsten lige i Nord, idet den fra Syd kommende Sondal, der gjennemstrømmes af den fra Sonvandene oppe paa Skarvfjeldet kommende Sona, og som er bekjendt af sin Tranghed, sin farlige Passage og sine fattige Beboere, men rige Skove, her forener sig med Hoveddalen ved Gaarden Kilnæs. Fra disse Kilgaarde er Hegres mægtigste Slægt, Kilslægten, udgangen. Som bekjendt hersker Kastevæsenet ingensteds mere end blandt Bonden, Ingen er i Giftermaal saa aristokratisk som han, og det er da især Pengearistokratiet, som regjerer. Forældrene slutte derfor de fordeelagtigste Forbindelser fra Børnenes spædeste Alder; helst gifte de da Gaard med Gaard, naar dette kan skee, hvis ikke saa Gaard med Penge og stort Løsøre, hvorved ogsaa Eierens Slægt og Herkomst kommer i særdeles Betragtning. Er en vakker Ungkarl, som da naturligviis ialfald maa være en sjelden dygtig Arbeidstræl, uden dette saa heldig at faae en gammel Gaardmandsenke, har han som „Indgiftning" gjort en uhyre Lykke. Vor Kilslægt, tror jeg dog, endnu er reen og ublandet.

Dalens Bøining mod Nord varer kun, til den ovenfor omtalte fra N. Ø. kommende betydelige Sidedal, Fordalen, støder til. Da bøier Hoveddalen atter lige i V., betydelig bredere, end den nogensinde tilforn har været. Naar man her ovenfra kommer frem af Kilbygden ved Gaarden Einang, aabner sig et saare vakkert Prospekt; en aaben og lys Udsigt, Stjørdalens skjønneste og væsentligste Deel ligger for Øiet. Her havde Stjørdalingen sandelig Grund til med Alvor at opkaste sine Skandser og med Kraft at holde den indtrængende Fiende — det var jo vor nærmeste Ven og Broder dengang — tilbage imellem Fjeldene, at ikke hans Øine skulde løbe i Vand og hans Mund mættes af Overfloden i Frugtbarhedens Hjem. Det er noget ovenfor Einang paa en Plads under Gaarden Østkil, at Levninger af Skandser mod Svensken endnu sees*). Lidt nedenfor Einang aabner sig derimod hiint Prospekt, i en Miils Længde Gaard paa Gaard i den vide, smukke Dal, tætbeboet som faa Steder i Landet.

Dette er fornemmelig Hegre, nu Hovedsognet i Øvre-Stjørdalens Præstegjeld og det største af Dalens 5 Sogne. I

Toreadoren Puceta.

Midten, ½ Miil nedenfor Einang, ligger Hegre Kirke og Gaarde, maaskee rettere skrevet Hægre, da Navnet udledes af den med Hæggetræer bevoxede „Ren", der fører ned til Elven; i 17de Aarhundrede finder man det skrevet Hegren, i Middelalderen hedte det Hegrinar; Almuen siger nu Hægra. Det er imidlertid vedtaget officielt at skrive Hegre, ligesom Meraker, om end maaskee Mæraker var rigtigere.

Hegre Kirke er en meget stor Korskirke, bygget af Træ i 1783 paa Nordsiden af Elven, et Stykke fra samme. Den rummer 2 a 3000 Mennesker og var bestemt ogsaa for Meraker. Ved Porten i det nordvestre Hjørne af Kirkegaarden staae 2 Bautastene, omtrent 5 Alen høie over Jorden, 1 Al. brede og ½ Al. tykke. Schønning omtaler een som staaende og een som nedfalden ved Kirkegaardens søndre Port; enten maa altsaa de være flyttede, eller den gamle Kirke have lagt noget længere mod Nord.

Hvad vi fra Einang overskue er dog hverken det hele Hegre Sogn, eller dette alene. Tilvenstre have vi Kilbygden, tilhøire en Deel af Fordalen, foruden hvad der ligger foran os; men vi savne den store Markebygd Skjelstadmarken, der i Middelalderen havde sin egen Kirke, og som ogsaa nu kunde fortjene det, da den tæller over 1000 Beboere. Den er ved en lav Aas, en Fortsættelse af den, der begrændser Fordalen i N., skilt fra den egentlige Hoveddal indtil en Fjerding nedenfor Hegre Kirke, hvor denne Aas ophører, der dog ved Kirken er aldeles opdyrket, har Vei over sig og fører Navn af Knottenbakken. Her er Charakteren af en Dal aldeles ophørt; lave, granbevoxede Aaser og mange smaa Bække gjennemløbe de idelig vexlende Partier, som i det nærmeste Strøg indtil forbi Skjelstad, der ligger ½ Miil fra Hovedkirken, oplives af velopdyrkede Gaarde, i de mere afsidesliggende Egne derimod, hvor Gaardene kun ligge meget spredte, af smukke Fjeldvande. I 2 Miles Strækning mod N., indtil man naar Skogns og Aasens Grændser, træffer man her Gaarde. Skovene have her holdt sig bedst, fordi man har ondt for at befordre dem afsted. Læseriet har nu i mange Aar havt Overhaand, især under Thomas Færens Ledning; men da han tilsidst, efterat man havde skaffet ham Gaard, begyndte at tage „baade Penge og Sauskind" for sine Foredrag, skydsede man ham over til Sælbo.

Vor Forgrund oppe mellem Fornæs og Einang mangler ikke Vand; Forra, hvorover der her nu er Færgested, men med det Første skal komme en Bro, og som er næsten ligesaa stor som Hovedelven, udgyder her sin Vandmasse i denne. Men i det Fjerne savne vi Søen; vi see een Miil, men til Søen er det halvanden. En fremspringende Bjergryg, der atter paa eet Punkt sammenkniber Dalen og skiller Nedrebygdens evindelig eensformige Flader fra den egentlige Da', ligesom de lidt nedenfor liggende høie Kongshouge tillukke i vor Baggrund Dalen saa aldeles, at kun Værnæs Kirkes allesteds-synlige Taarn skimtes — en Baggrund, om hvilken vi i historisk Henseende maa sige, at den er langt mere bekjendt end vor Forgrund.

Denne hører imidlertid til Værnæs Sogn, der ogsaa indbefatter den nederste Fjerdepart af vort Prospekt, idet det strækker sig ¼ Miil høiere op, end det burde, ovenfor den naturlige Skillevæg. Denne Deel, der saaledes i naturlig Henseende hører til Øvrebygden, tage vi her først med. Den indbefatter Voldsbygden paa nordre Side af Elven, foruden en Deel Gaarde paa søndre. I denne Bygd fortjener at mærkes Hove og Hofstad, paa hvilken første Gaard udentvivl Fylkestemplet maae have staaet, Vold, hvis Navn antyder, at en Kongebolig og en Thingkreds eller noget Sligt maae have været i Nærheden, og Berrig eller Berg, hvorpaa Sagn om det Første og Levninger af det Andet findes. Disse 4 meget store Gaarde ligge tæt sammen i en Kreds, nederst indunder Bjergvæggen Berrig. Denne Gaard, siger Sagnet, har faaet sit Navn af Kong Birger, som boede her; han faldt i et Slag mod Kong Harald og ligger begraven i Kongshougene, som deraf have sit Navn. Nu vide vi af Historien, at Harald Haarfager paa sit første Erobringstog til Thrøndelagen var inde i Stjørdalen og der slog og fældte Fylkeskongen. Det var vel neppe nogen anden Harald, som fældte Birger. Navnet „Haraldsrenen", tæt ved Kongshougene nedenfor Gaarden Mæle, viser os endnu Slagmarken, eller det Sted, hvor Harald hvilede efter Kampen.

Ligesaa tvivlsomt som det maaskee kan synes, at Birger har givet Berrig Navn, saa at maaskee snarere Berrig — der vel kan have sit Navn af det nærliggende Berg, ja maaskee rigtigere med Munch burde skrives Berg trods den nuværende Udtale — har opkaldt Birger, ligesaa utvivlsomt forekommer det mig, at her Stjørdølafylkes Konge har havt sin Bopæl. I Stjørdalen maae jo dette have været, og ei i Sælbo, af flere Grunde, som sige sig selv og allerede ere antydede. Og da kunde der neppe findes bekvemmere Sted; den hele Dal concentrerer sig om dette Punkt; her forener Skjelstadmarken sig med Hoveddalen, her stødte Dalens 6 Skibreder saagodtsom sammen: Hofs, Hegrinar, Evja, Lexdals og Varnes, kun Oglo (nuværende Skatvald Sogn) laae lidt fjernet. Og ved at stige op paa den nærliggende Bjergpynt, hvor Thingkredsen var, havde man Udsigt over Alt, den hele Dal fra øverst til nederst paa Meraker og Skatvold nær, og videre ud over Fjorden og Strinden. Mest tale dog de nærmeste Omgivelser herfor, og især Thingkredsen. Denne ligger midt oppe paa hiin fremragende Bjergryg, der mod Vest kunde forsvare Berrig som den stærkeste Muur, ligesom mod Syd Elven, der her løber lige nedenunder Pynten og strax ovenfor lige nedenunder de Volde, paa hvilke Voldsgaardene ligge. En løvrig Lund voxer nu heroppe paa Thingkredsens Flade, der neppe er halv saa stor, som den i gamle Dage maae have været, idet Elvebrud vistnok har borttaget den søndre Ende, ligesom et Jordfald maae have fundet Sted paa den østre. Den nordre og vestre Side er imidlertid heel, og her omgive Kampestene i regelmæssig Afstand og Bue den tiloversblevne Deel. Disse Stene vare for mange Aar tilbage neppe synlige; men saa lod Manden paa Berrig bortkjøre en Deel Jord herfra, saa Stenene nu rage temmelig høit op, ligesom de befandtes at være det eneste Spor af Steen paa den hele Flade, i hvis Midte der endnu er en anseelig Forhøining. Stedet hedder Berrigs Thing. Klüwer*) siger, at Ovalen blot skulde være 60 Alen lang, hvormed han kun kan mene den tilbagestaaende halve Længde.

Et Stykke længere oppe mod Nord gjennemskjæres vor Bjergryg, der ved Berrig i et Næs stikker ud i Elven, af en Kløft, den saakaldte Bjørdal, et lidet Krogkleven, hvorover Veien, der forbandt Bygdens ved Berget adskilte Dele, for endeel Aar tilbage førte. Nu derimod har man mineret ud Ny-

*) Om disse veed man, at de endnu stode i 1659, men at de allerede i 1699 begyndte at forfalde. I den derpaa følgende Krig med Sverige hjalp man sig ved Forhugninger langs Forra-Elven og over Stjørdals-Elven.

*) Norske Mindesmærker, 1823. Pag. 49.

veien nede i Pynten, bag hvilken en Slette udbreder sig nedover mod Kongsbrugene. Ogsaa tilforn førte her en Snarvei over, hvoraf man endnu seer Spor i en Fjeldsti, der længere nede fører op fra Sletten langs den steile Bjergvæg. I Nærheden af denne Sti paa et affides Sted i det bratte Bjerg, lige op for Gaarden Ydstinæs, førend man har naaet Thingkredsen, naar man kommer nedenfra, er den i Bygden velbekjendte „Skriversteen", ogsaa kaldt Thingstuen. Herved forstaaes en Rune-Inskription i Bjergvæggen. Runerne ere dunkle og utydelige, halvt udslettede af Tidens Tand: Luften og Vandet, halvt overskaarne af senere Besøgeres Navne, saa at de nu ere end mere utydelige, end de vare for nogle og tredive Aar siden, da Klüwer tog sin særdeles nøiagtige Tegning deraf, hvilken vi ville meddele*) for de Manges Skyld, der ei have seet den i hans Mindesmærker (Pag. 48—49). Professor Finn Magnusens Oversættelse af disse Runer er: „Gid Dagen aldrig oprinde for Klippehulens dunkle Hersker!**) Bjørn og (her følger et udslettet Navn) have ristet disse Runer. Under Bjergtaaen savner Følget Guld(skatten), (der er) ni Alen nede (i Jorden)†)". Det vilde blive et vanskeligt Arbeide her at grave ni Alen ned efter Guld — Somme have vaastaaet, at en Skat skulde ligge nedgravet her —, og niu álna niþr staar der dog tydeligt. Paa venstre Side af Stenen findes ogsaa en Munke-Indskrift med et Bomærke, hvoraf kun „Iehova pauperum" er forstaaeligt. Nogen egentlig dybere Betydning have saaledes neppe disse Runer, der snarest synes skrevne for Tidsfordriv og Spøg; dog staae de der som et ældgammelt Mindesmærke, saare sjeldent i sit Slags.

*) Tegningen skal følge i næste Nr. Red.

**) Et fromt Ønske, hvorved Forf. anbefaler sig til Bjergkongens Gunst, der ved Dagens Lys vilde forstenes. Korset over Linien maa være sat der senere af en Christen, eller ogsaa betegner det blot et Sværd eller en Stridshammer (Thors).

†) Reisefølget længedes efter (kunde ogsaa overs. dvæler [her] over) den Skat, som man efter en almindelig Tro meente, Bjergkongen gjemte paa 9 Alen under Jorden; Bjergtaaen ɔ: Klippens yderste Skrænt. See forresten Klüwers Mindesm. S. 50—53.

Parisermoder for August.

Gripsholm.

Til det i forrige Nummer af Bladet leverede Billede af Gripsholm skulle vi her knytte en kort Beretning om dette ved sine historiske Minder saa mærkværdige Slot.

I ældre Tider laa paa tvende smaa omflydte Holmer i Mælaren et gammelt Herresæde, som hedte Åhl, hvis første bekjendte Eier, omkring Aar 1280, var Harald Thorsen. Det skal senere have tilhørt den adelige Familie Gren og en Rigsraad i Magnus Smeks Tid, Sten Haraldson Gren, kaldte sig Aar 1307 Herre til Åhl. Den rige og mægtige Bo Jonsson Grip blev senereben Indehaver af denne Eiendom, og han anlagde, eller, efter andre Forfattere, forbedrede og befæstede Slottet, og af hans Skjoldmærke fik Stedet sit nye Navn. Hans Enke, Margaretha Dufva, maatte mod en ringe Erstatning afstaae Gripsholm til Dronning Margaretha, som Aar 1404 gjorde det til en Kongsgaard. Ved Engelbrekts Opstand havde den danske Foged Hartvig Fløg Befalingen paa Slottet, som han flygtede fra, efter først at have stukket det ibrand. Kun det vestre Taarn reddedes fra Ødelæggelsen. Efter flere Gange at have skiftet Eiere, kom Godset 1474 over i Sture-ættens Hænder. Sten Sture den Ældre forærede det imidlertid snart til det af ham ikke langt fra Slottet anlagte Karthauser-Kloster i Mariefred. De fromme Munke fik dog ingen lang Glæde af den værdifulde Gave, thi Gustaf den 1ste fordrede Slottet tilbage som en Arv fra sine Forfædre og Rigets Stænder godkjendte hans Fordring. Denne store Konges skarpe Blik opfattede Gripsholms ypperlige Beliggenhed som Støttepunkt under disse urolige Tider, og Aar 1537 lod han sin Bygmester von Køhlen lægge Grunden til det nuværende Slot ved Siden af det tilbagestaaende saakaldte Gripstaarn. Dets stærke Befæstninger trodsede ethvert Anfald, dets Beliggenhed ved Mælaren lettede Adgangen til Undsætning, og dets dybe Hvælvinger og talrige Skydehuller vise, at den forsigtige Gustav tænkte paa Farerne. Granitmurene ere fjorten Fod tykke; ved alle Hjørnerne opbyggedes Taarn som fik Navnene Gripe, Wasa,

En Gadescene fra Madrid.

Kork og Kong Eriks Taarn. En Skandse beskyttede end mere Slottet mod Søsiden. Flere af Sveriges Konger have gjort Tilbygninger og Forandringer ved Slottet; blandt disse Gustav den 3die efter egenhændige Tegninger, som bevidne i hvilken Grad denne kunstelskende Konge havde Indsigt og Smag i Architektur. Kun Skade, at de mange Forandringer, som dette ærværdige Fortidsminde har undergaaet, ikke altid have bidraget til dets Forskjønnelse, da ingen bestemt Plan er bleven fulgt og Forsøgene paa at modernisere heller ikke her ere udeblevne. Saavel under Karl Johans som i Kong Oscars Regjeringstid har Slottet undergaaet betydelige saavel udvendige som indvendige Istandsættelser, hvorved man paa en fortjenstfuld Maade altid har taget Hensyn til dets antike Charakteer.

Fra Gustav Wasas Dage lige til vor Tid er der neppe noget vigtigere Tidspunkt i Sveriges Historie, som ikke har efterladt sine Erindringer paa Gripsholm. I dette Gustav den 1ste Yndlingssted paa hans gamle Dage skulde inden faa Aar hans Søn sidde som Fange. Og ikke nok med den ene. Johan sad her først indespærret af Broderen Erik, men otte Aar efter havde Skjæbnen vendt sig og Erik den 14de maatte fængslet af sin Broder, tømme en Gjengjældelsens Kalk i fuldeste Maal. Hans Fængsel var 7½ Alen langt, 9 Alen bredt, 4½ Alen høit, og han fik en sparsom Lysning gjennem fire smaa med Jerngitter forsynede Glugger. Her sad han ofte udsat for Hunger og Kulde, berøvet sine kjæreste Sysselsættelser, sine Bøger og Skrivesager og sin Cithar, og priisgivet sine Vogteres Raahed og Mishandlinger. Man viser endnu i hans Værelse en Sænkning i Gulvet, der er frembragt af Kongens tunge Trin, og en Fordybning i Vindueskarmen paa det Sted, hvor Erik støttende sig paa Albuen ofte hvilede sig.

Paa Gripsholm har der siddet flere Statsfanger; den sidste af dem var Gustav den 4de Adolf. Gustav den 3die anede ligesaalidt som Gustav den 1ste, at hans Søn skulde sukke i

Fængsel bag de samme Mure, hvor Faderen udviklede sin Smag og Pragtbegjærlighed.

Salen paa Gripsholm er en af de smukkeste i Europa og prydet med kostbare Speilvægge og forgyldte Piller samt med Thalias og Melpomenes Statuer af Sergel. Gripsholm er i senere Tider blevet et Nationalmuseum, hvor især Samlingen af mærkelige Portræter er særdeles stor, over 1500 Stykker. Derhos findes her et Rustkammer, et stort Bibliothek især indeholdende Arbeider i svensk Historie, samt mange Fortidsminder.

Slottet har 96 Værelser og 22 Hvælvinger og Kjældere. Paa Borggaarden ligge to store Metalkanoner, der ere tagne af Jacob de la Gardie ved Nowgorod og bære Navnene „Galten og Suggan". (Efter „Sverige framställdt i Taflor".)

Toreadoren Puceta.

Vi give her vore Læsere et et Billede af Toreadoren Puceta, som faldt i Gadekampen i den sidste Revolution i Madrid efterat han med sine Kamerater havde værget sig paa det Tapreste. Denne Mand havde i mange Aar været Hovedstadens Skræk og i alle Oprør, som have fundet Sted der siden 1848, var Puceta altid den første i Barrikadekjæmpernes Række. I 1854 trængte han endog under Paaskud af, at ville opspore de aftraadte Ministres San Luis o. fl. Opholdssteder ind i private Folks Huse, som regelmæssig bleve plyndrede af ham og hans Bande. Samme Maaned var han endog fræk nok til at lade Chefen for Politiet i Madrid Don Francisco Chico, der var syg og sengeliggende slæbe ud af Sengen og skyde midt paa Gaden. Uagtet denne Misgjerning vakte den største Forbitrelse i Madrid, undgik han dog Straf. Som Tyrefægter erhvervede han sig stort Ry, ligesom ogsaa for sin Færdighed i at haandtere Kniven. Han var ogsaa mere frygtet end elsket af sine Kamerater, og beskyldes for mange Drab i Knivdueller. Han var en tro Tilhænger af Espartero og hindrede flere Gange mindre Udbrud af Pøbelen i „calle Toledo", Madrids Enerhougen. For een Ting maa han roses, han afslog alle Tilbud om en fast Stilling og kjæmpede alene for sit Parties Skyld uden at regne paa egen Fordeel. Han var en Mand af urokkeligt Mod og gjorde i Spidsen for sin lille Flok Modstand til det Sidste. Ved hans Fald vil den offentlige Rolighed ikke have vundet lidet i Madrid.

Parisermoder for August.

Beklagende at vi allerede ere i Midten af Maaneden, undlade vi dog ikke at give vore Læserinder et Billede af en Dame, saaledes som hun bør være klædt efter denne Maaneds Fordringer. Til nærmere Oplysning meddele vi, at Kjolerne bør være af brunfarvet eller blaat Barêge med tre eller fire store Læg og kantede med Baand af forskjellige Farver. Hatten kan være af Fløiel, Straae eller hvid Atlask og er i første Fald besat med Fuchsier og Roser og ellers alene med en lille Fjær paa den ene Side. Hvis det forresten skulde blive rigtig varmt Veir, er man bedst tjent med en hvid broderet Musselinskjole med mange Læg, der bør kantes med Silkebaand af en fiin Farve som lyseblaat eller violet.

J.—

Literatur.

Fuglene, Komedie af Aristophanes. Oversat og oplyst af F. L. Vibe. Christiania 1856 XII og 278 S. 8. Priis 96 ß. Johan Dahls Forlag. I vore nyttige Dage, da det Reale gjør sig bredt overalt, da Guano og Fiskeudklækning, Draning og Myrtapning staae øverst paa Dagsordenen, og det Humane bearbeides med Slæggen for om muligt at kunne knases ganske istykker, var det vistnok overraskende for Flere end Anm., i Aviserne at see averteret en norsk Oversættelse af Aristophanes Lystspil Fuglene. Men jeg antager, at det for Mange tillige var en glædelig Overraskelse, idet det ikke alene paa en behagelig Maade gjenkaldte dem i Erindringen den Tid, da de selv havde hørt Oversætteren fra Kathedret tyde den græske Oldtid, men ogsaa fordi det vidner om, at endnu ikke alle Landets Rektorer have kastet Klassiciteten overbord, men baade sysle med den i sine Fritimer og have Mod til at bringe frem for Offentligheden Frugten af disse sine Forskninger. Hr. Vibe har denne Gang paataget sig det ingenlunde lette Arbeide at give os en metrisk Oversættelse af et Værk af Oldtidens første Komiker. Om denne Oversættelses Tilbliven og Øiemed ytrer han sig i Fortalen paa følgende Maade:

„Da jeg i Aaret 1847 som Lærer ved Universitetet gjennemgik Aristophanes's Komedie „Fuglene", gav jeg de philologiske Studerende, som dengang vare mine Tilhørere, en metrisk Oversættelse af omtrent den første Halvdeel af Stykket. Denne Oversættelse, som kun var bestemt til flygtig at oplæses fra Kathederet, eftersom Fortolkningen skred frem, var naturligviis meget ufuldkommen og kun et Hastværksarbeide, hvis Affilen og omhyggeligere Udførelse Tiden dengang ikke tilstedede. Ikke destomindre interesserede Arbeidet mig dog. Det morede mig at see, hvor let fordetmeste vort Sprog føiede sig i de gamle Former, ligesom selve Kampen med de eiendommelige Vanskeligheder, som en Oversættelse af Aristophanes i rigt Maal medfører, skjærpede Iveren selv da, naar Resultatet ikke just var nogen Seier. Erindringen herom bevirkede derfor ogsaa, at jeg senerehen, flere Aar efterat jeg allerede havde forladt Universitetet, engang i mine Ferier atter tog Arbeidet for mig, gjennemgik paany og tildeels omarbeidede det første Udkast samt tilføiede efterhaanden, hvad der endnu manglede. Saaledes fremstod nærværende Oversættelse. Efterat den var færdig, kom jeg paa den Tanke ogsaa at udgive den i Trykken. Jeg tænkte mig nemlig tvende Slags Læsere, som den muligens kunde interessere. Deels antog jeg, at der kunde gives mangen dannet Mand, som kunde have Lyst til at stifte Bekjendtskab med et af den berømte Komikers bedste Stykker, naar han kunde læse dette i Modersmaalet, deels tænkte jeg ogsaa og det hovedsagelig paa de philologiske Studerende ved Universitetet, hvis Veiledning igjennem den Helleniske Alderdom i saa mange Aar havde været mit Kald og min Glæde. Jeg indsaa imidlertid, at der for begge Slags Læsere behøvedes noget Mere end den blotte Oversættelse. Aristophanes's Stykker slutte sig saa nøie til hans Samtid og forudsætte et saa fuldstændigt Bekjendtskab til de Attiske Tilstande og Forhold, at selv den med den klassiske Alderdom ikke ubekjendte Læser jevnlig vil tiltrænge Oplysninger for at kunne fatte Digterens Mening, gribe hans Vid, følge hans Allusioner. Saadanne Oplysninger har jeg efter de Tydske Oversætteres Exempel søgt at meddele i de under Texten satte Noter."

Hvad enten man nu seer hen til de Vanskeligheder, som i Almindelighed ere forbundne med at overføre et Digterværk fra et af de gamle, og navnlig det græske Sprog, hvor formedelst dette Sprogs eiendommelige poetiske Symbolik saameget er udsat for at gaae tab: i en Oversættelse, eller man seer hen til de særegne Vanskeligheder ved at overføre et Vittighedsværk som nærværende, der spiller i lutter fjerne, for en stor Deel ukjendte og ofte kun løst antydede Forhold, da maa man beundre det Mesterskab, hvormed Opgaven er løst. Den Lethed, hvormed de tekniske Vanskeligheder ere beseirede, den lutrede Smag og den rigtige Takt, hvoraf det hele Arbeide er stemplet, ved Siden af samvittighedsfuld Troskab mod Originalen, har frembragt en Oversættelse, der ikke blot er at anbefale den vordende Philolog til omhyggeligt Studium, men enhver dannet Mand til en behagelig Læsning. Adskilligt vil vel for denne synes fremmed, selv ved Raadførelse med den fortløbende, under Texten gaaende Kommentar; men der er dog hos Aristophanes saadant Forraad af det gedigne Vid, den ægte vis comica, at han i en saa vellykket Oversættelse, som foreliggende, altid vil kunne læses med Interesse. — Samtidig med Vibes Oversættelse kom herop fra Kjøbenhavn en lignende af N. V. Dorph, den nuværende Direktør for det kongelige danske Theater. Som bekjendt er Dorph ikke uden Øvelse i slige Arbeider. Hvad nu hans Oversættelse af Fuglene angaar, da forekommer den mig at lide af den samme Tørhed, som hans Oversættelse af Sophokles's Tragedier. Uagtet Dorph har taget sig større Friheder, end Vibe, baade i Behandlingen af Versformen og i Texten forøvrigt, har han dog ikke formaaet at give et saa anskueligt Billede af Originalen, som han. I det heldige Valg af Udtryk, i Gjengivelsen af Tankens finere Afskygninger, i Versenes melodiske Fald staar han langt tilbage for Vibe. Dette mærkes omtrent hvorsomhelst man slaar op til Sammenligning. Som en Prøve skal jeg hidsætte Begyndelsen af Parabasen, (fra V. 685), hvor begge Oversættere have bevaret Originalens Metrum, det velklingende anapæstiske Tetrameter. Scenen er tom for de handlende Personer og Choret (bestaaende af Fugle) vender sig om og gjør Front mod Tilskuerne, hvem Chorføreren (hos Vibe) tiltaler paa følgende Maade, prisende Fuglenes Magt:

Velan I Mennesker, Mørkhedens Børn, hvis Liv er at ligne med Løvets,
I kraftløse Væsner af skrøbeligt Leer, afmægtige Skyggegestalter,
Ubevingede Døgnets usalige Børn, et Intet fra Drømmenes Verden!
O lytter til os, hvem Udødelighed og en evig Tilværelse skjænktes,
Som uden at ældes i Ætheren boe med det Evige stedse for Tanken,
At I grundig belærte ved os om Alt, hvad der skeer i Himlen og Luften,
Og med fuldkomment Kjendskab til Fuglenes Art, til Gudernes, Flodernes Herkomst,
Til Chaos og Erebos, bede saa kan Hr. Prodikos reise til — noksagt.

— — — — — — — — — — — —

Os Fugle Menneskeslægten har for de største Goder at takke.
Vi forkynde dem Aarets Tider, naar Vaar, naar Vinter, naar Høst er ivente.
Vi byde Bonden at udstrøe sin Sæd, naar til Libyen Tranerne trække,
Og Skipperen Roret at hænge paa Knag og lægge sig selv til at sove,
Og tilsidst, at man væver et Plag til Orest, at af Frost han ikke skal stjæle.
Naar Glenten saa derefter lader sig see, den melder, at Aarstiden vexler,
Og at Vaarulden klippes af Faarene skal. Og derpaa saa viser sig Svalen,
Naar den uldne Kappe man byder tilfals og en Sommerklædning sig kjøber.
Vi Delphoi for Eder og Ammon er, Dodone samt Phoibos Apollon;
Thi først I Fuglene spørge tilraads, før til nogen Forretning I skride,
Til Kjøbmandsbedrift, til dagligt Erhverv af Livets Ophold, til Bryllup;
En Fugl i hver eneste Ting I jo see, naar Spaadom og Varsel den yder,
Et betydningsfuldt Ord er for Eder en Fugl, et Lydvarsel Fugl I benævne,
Et Jertegn en Fugl, en Nysen en Fugl, en Tjener, et Æsel med mere.
Ikke sandt, vi jo klarlig for Eder er den ægte Spaadoms-Apollon?
Hvis derfor I dyrke som Guder os vil,
Skal Sangfuglens Røst Jer varsle til Held,
Og Aarstidens Vexlen og Ætherens Rum
Skal I nytte som bedst. Ei gaae vi vor Vei
Og sætte saa strunkt og saa fornemt os hen
I Skyerne høit som den gode Hr. Zeus.
Men stedse tilstede, vi skjænke Jer skal,
Jer selv, Jere Børn og Børneborn
Velhavenhedslyst
Lyksalighed, Fred, et glædeligt Liv
Og Ungdom og Spøg og Fester og Dands
Og Honning og Melk,
At mættes tilsidst og trættes I skal
Af Velstand og Fryd.
Saa herligt et Liv skal I føre.

(Dorph:)

Nu hør os, itaagethenvandrende Mennesker, løse som Træernes Blade,
vanmægtige Stakarle, Billeder af Leer, letflygtige Skyggegestalter,
ubevingede Døgndyr, elendige Jordbørn, drømmelignende Væsner!
Laaner Øre til os, som ingensinde skal døe, men evig skal leve,
os, som boer i Luften, som aldrig skal ældes, som granske den evige Sandhed!
Naar I nu have faaet af os om alleslags Luftsyn fuldstændig Forklaring,
og Fugleslægtens Natur I kjende tilgavns, og Guders og Floders
og Mørkets og Chaos's Fødsel, lad Prodikos saa reise Pokker i Vold!

— — — — — — — — — — — — —

Hvert Held, man kan tænke som muligt, det skylder dog Menneskeslægten os Fugle.
Vi forkynde dem først hver Aarets Tid, baade Vaaren og Vintren og Høsten:
at Marken de tilsaae, naar skrigende Tranen til Libyens Strande bortdrager;
da varsler den Sømanden om, at han hænger sit Ror op, og løier,
og Orest, at han væver en Uldkappe sig, at han ei den stjæler af Kulde.
Naar Høgen siden saa kommer, den strax en anden Aarstid bebuder,
naar Tiden det er til Faarenes Vaaruld at klippe; og saa kommer Svalen,
naar Vinterpelsen bør sælges paastand, og kjøbes en Kittel af Linned.
For Eder vi ere Dodona og Ammon og Delfi og Foebos Apollon.
Thi først I jo stedse os Fugle adspørger, og da først gaar I til Arbeid,
til Handel og Vandel, til Nærings Erhverv, ja ogsaa til Bryllup at holde;
og Fuglevarsel I kalder jo Alt, hvad der kan Jer om Fremtid belære:
Et Ord for Eder er Fuglevarsel, en Nysen kalder I Varsel,
ja Varsel I kalder et tilfældigt Tegn, en Lyd, en Træl, selv et Esel.
Er det nu ikke klart, at for Eder vi ere den sande Spaamand Apollon?
Og hvis I vil hylde som Guder os,
skal I høre Varsler i al vor Sang,
i Vinter, i Sommer, i luftende Vaar,
i jævngod Hede. Vi løber ei bort
og sætter os oppe bag Skyerne hist
og bryster os fornemt, som Zeus gjør.
Blandt Eder vi bliver og tildeler Jer,
Jer selv, Eders Børn, og Børnenes Børn
al Rigdommens Fylde
og Lykke og Held
og Liv og Fred
og Ungdom og Lyst
og Dands og Fryd
og Fuglemelk!
Saa at tilsidst I skal mættes og trættes
af Lykkens Gaver.
Saadan skal I svømme i Vellyst!

Jeg har hverken kunnet eller villet indgaae paa en udtømmende Kritik over Oversættelsen, hvilket her var saameget mindre nødvendigt, som den selv taler tilstrækkeligt for sig. Kun skal jeg endnu udtale det Ønske, at Rektoren i Publikums velvillige Imødekommen maatte finde Opfordring og Opmuntring til ved Tid og Leilighed at fortsætte i den paabegyndte Retning, hvorved han vilde berede sine mange gamle Elever en stor Glæde og gjøre de philologiske Studerende stor Nytte.

J. L.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentanter for søndre Throndhjems Amt valgtes den 12te August: 1) Gaardbruger, Student J. R. Krogness, 2) Gaardbr. J. H. Sæter, 3) Proviantskriver K. Olsen, 4) Seminarielærer N. Ulstad. Til Suppleanter Hytteskriver C. Aas, Skolelærer Iversen, Pastor C. P. Essendrop og Gaardbr. O. Soelberg.

— Til Storthingsrepræsentanter for Drammen valgtes 13de August: 1) Prokurator J. C. P. Eliesen, 2) Skibsassurancekasserer og Dispachør C. Gjessing og 3) Kjøbm. J. J. Schwartz. Til Suppleanter Prokur. J. C. Falsen, Kjøbm. J. Fuglesang og Konsul N. B. Storm.

— Ved kgl. Resol. af 30te Juli er Professor Hansteen fritaget for at holde Forelæsninger og deeltage i Examina ved Universitetet og det akademiske Kollegium bemyndiget til at lade de nævnte Forelæsninger besørge udførte ved Observator Fearnley mod et Honorar af Universitetskassen af 200 Spd. aarlig.

— Under s. D. er afgivet en kgl. Resol. om Oprettelsen af en Manege ved Kavalleribrigaden, og en anden om at det kgl. norske Landkadetkorps indtil videre skal bestaae af 84 Kadetter, istedetfor som hidtil af 72.

— Ifølge kgl. Res. af s. D. skal der, for 12 Spd. 60 ß., indkjøbes 500 Exemplarer af Schübelers „Havebog for Almuen".

— Under 7de August er til Sagfører ved Underretterne autoriseret Kand. jur. C. H. Mathiesen, under 9de August Kand. jur. M. A. R. Florentz.

— Af de 120, der indfandt sig til Examen Artium, strøg 10 for den skriftlige Prøve. 5 kunne faae præ ceteris.

— Espedalens Nikkelværk skal sælges ved Auktion i de første Dage af Oktober. Det har som bekjendt hidtil været drevet af et engelsk Interessentskab, men skal ikke have lønnet sig.

Stathelle. Natten til 3die August nedbrændte Konsul Blehrs Dampmølle, hvorved Eieren skal have lidt et betydeligt Tab.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Prinds Oscar kom hjem til Stockholm den 10de August, om Aftenen. Aftonbl. erklærer Rygtet om en tilsigtet Forbindelse med en engelsk Prindsesse for aldeles ugrundet.

— Et priisbelønnet Stykke „På gröna Lund", der er forfattet af en Dame, har ved Opførelsen gjort stor Lykke.

— 1ste Septbr. fratræder Oberst Hazelius Redaktionen af Sv. Tidningen, og denne overtages af J. H. Hørner.

England. Guldtilførselen fra Australien til England har fra Minernes Opdagelse i 1851 udgjort næsten 42 Mill. Pd. St.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 34. Udkommer hver Løverdags Aften. 23de August. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Fra Stjørdalen.

II.

(Sidste Artikel.)

Naar vi ere komne nedenfor Pynten ved Berrig, udbreder den øvrige Deel af Værnæs Hovedsogn i Nedre-Stjørdalen sig for os. Det Hele har her faaet et noget andet Præg; Dalen har udbredt sig til en uafbrudt Slette, hvorpaa man neppe seer den ringeste Forhøining, især naar man er kommen forbi Kongshougene, der hæve sig i Slettens østligste Deel. Dette er den største beboede Flade i det Nordenfjeldske, $1/2$ Miil i Længde og paa de fleste Steder næsten i samme Bredde et fuldkomment Plan. Den tilhører udelukkende Værnæs Sogn og begrændses i S. af Elven, i V. af Søen, i N. af Skatvolds Bakker og en lav tildeels opdyrket Aasryg, hvorfra ogsaa hiin Bjergpynt udgaar, der ved Berrig begrændser Sletten i Ø. Skjønt dog temmelig opdyrket, har denne Slette idetheletaget lidet Oplivende ved sig. Store Sandmoer indtage dens sydlige Deel, ligesom endnu større uopdyrkede Myrflader dens nordlige; Forbindelsen mellem begge med sine utallige Smaahytter for 500 Beboere danner Stjørdalshalsen, hvor dog lidt Opdyrkning finder Sted. Synet af Alt dette hindres og afbrydes ikke ved et eneste Træ. Dette gjælder dog slet ikke om Slettens Udkanter, især hvad Opdyrkningen angaar; her har man store, prægtige, velopdyrkede Gaarde, rigtignok sparsomt omgivne af Træer, men de findes dog. Især danne i sidste Henseende Værnæs Hoved- og Præstegaard hæderlige Undtagelser i Slettens sydøstlige Deel, tæt nedenfor Kongshougene, $1/4$ Miil fra Søen.

Paa Værnæs Hovedgaards Grund, i Ø. for samme, mellem den og Præstegaarden, ligger Værnæs Kirke (fordum Varnes). Værnæs Kirke er en muret Steenkirke og uden Sammenligning den ældste i Stjørdalen. Den er fra de katholske Tider, et Minde om Middelalderens Bygningskunst, der vist endnu vil holde ud i mange Aar. Denne eller den tidligere har maaskee ogsaa været Fylkes-Kirke, skjønt Fylkes-Hovet ei stod her. Dens høie Taarn, hvortil en Vindeltrappe fører op, behersker endnu den hele Omegn, skjønt Schøning siger, at det engang, da der som Spir var bygget et høit Træværk ovenpaa det murede Taarn, hvilket blev ødelagt i en Storm, og blot et Jernspir sat istedet, ragede 120 Alen over Kirkens Muur. Den og dens mange Levninger — Altertavle fra 1639, Alterstager fra 1641, Ligstene fra 1596—1714 m. M. — vil jeg her ei trætte Læseren med at beskrive, da han derom andetsteds kan finde Besked*).

Værnæs Hovedgaard, der ligger faa hundrede Skridt i V. for Kirken, kunne vi nu ialfald gjerne kalde Kongesæde, om det end er Tvivl underkastet, at det har været det før. Her er det nemlig Hs. kgl. Høihed Vicekongen nu i Anledning af Leiren har taget ind og i 3 Uger skal have sin Residents. I ældgamle Dage, vil man fortælle, har her boet en Konge. Det maatte da maaskee være en Næssekonge, men neppe Fylkeskongen. Det er imidlertid vist, at Gaarden alt tidlig var bekjendt — allerede i Haakon den Godes Saga nævnes herfra Thorberg og senere Sønnen Asbjørn —, og at den derpaa eiedes af de norske Konger, indtil den 1354 blev mageskiftet til Erkebispen i Nidaros, ligesom Stjørdalens Kannikegjeld blev bestyret af Erkedegnen i Throndhjem, der da her tillige var Sognepræst. En saadan var Hr. L. Nilsen † 1596**). Allerede dengang var dog Værnæs bleven Fogedgaard, som den vistnok ogsaa vedblev at være i Begyndelsen af det følgende Aarhundrede. 1685 finde vi den derimod i den bekjendte Generallieutenant G. C. von Schultz's Besiddelse. Denne „Martis Søn af bedste Slag", som det heder paa hans Ligkiste, døde her 1715. Hans Kiste tilligemed hans Kones, af v. Hovens Slægt, „en jordisk Krop, som adelt Blod har eiet", hans Datters, der havde et kort „hjertesødt" Ægteskab med Generalveimester Dreier, og som laa balsameret i Ligkisten paa flere hundrede, fordetmeste i lunefulde Riim affattede Breve fra sin Mand, — hans Søns og endnu Ens Ligkiste, der tilhørte Familien, findes i en Hvælving under Skriftehuset i Værnæs Kirke, alle forsynede med Inskriptioner, der ere værd at læse. Schultz forskjønnede Værnæs meget; han opførte en ny prægtig Bygning af Træ, forsynet med Taarn og Klokker, og anlagde den store Have, som han forsynede med Alleer og Frugttræer. I Kirken lod han bygge sig en indlukket Stol. Hans Vaaben var et Skjold, deelt i 4 Kvarterer, med et gyldent Jægerhorn i grønt og en væbnet Rytter i hvidt Feldt; i Hjerteskjoldet et gyldent Korn-Neg i blaat Feldt, og paa Hjelmen en Rytter*). — 1747 boede Kapitain Bruenech her. Kort efter kom Gaarden i Wessels Familie, der havde den til ind i dette Aarhundrede. Dette var ogsaa Militære, ligesom den følgende Eier Ritmester Gram. Senere har nuværende Landhandler Gørresen eiet den, og nu tilhører Gaarden Kandidat Hesselberg. Gaarden seer endnu ud som et Herresæde, skjønt Husene ere noget gamle; det antike Præg, det storartede Gaardsrum og de stolte Bygninger bidrage Sit hertil. Gaarden ligger lavt, men smukt; en deilig Have er der paa Sydsiden, en lang Allee ved Veien og længere borte en liden Løvskov paa Nordsiden. Naar man har passeret denne Skov, ligger Exerceerpladsen foran En, strækkende sig ned imod Søen. Denne hører fornemmelig til denne Gaard, ligesom den hele Stjørdalshals for største Delen er Pladse herunder. Stjørdalshalsen tilhører ogsaa for en Deel Gaarden Øian, der ligeledes støder til Exerceerpladsen, til hvis paatænkte Udvidelse man har spekuleret paa at kjøbe denne Gaard.

Paa den anden Side af Værnæs Hovedgaard, neppe 100 Skridt østenfor Kirken, ligger Præstegaarden af samme Navn, der oprindelig hedte Stormoen og vistnok var en Plads under Hovedgaarden, nu en af de største Præstegaarde her nordpaa. Af de mange andre herværende store Gaarde fortjener at mærkes Hognæs, der oprindelig tilhørte Nidarholms Kloster, senere Staten, men i forrige Aarhundrede blev kjøbt af Major Heidemann, Moxnæs med flere Gravhøie, Ré, By og Mæle, hvilke 3 sidstnævnte Gaarde ligge smukt paa en liden Høide paa Dalens Nordside med Udsigt over den nedenfor liggende Flade, Søen og Strindlandet. Alle disse Gaarde, til hvilke endnu kan føies det smukke Reppe paa den anden Side af Elven i Lunke Sogn, eiedes i forrige Aarhundrede og tildeels i Begyndelsen af dette, mærkværdig nok, næsten udelukkende af Militære, medens nu derimod Eierne have gjort Landbruget, der her er i Opkomst, til sin Hovedsyssel. Paa By er ogsaa et stort Brændeviinsbrænderi, der iaar producerede mest af de 7 throndhjemske Brænderier.

Jeg har allerede tidligere omtalt, at Værnæsbygdens Flade fornemmelig bestaar af 2 Halvdele, Sandsiden i S. og Myrsiden i N. Myrerne ligge, som rimeligt er, lavere end Sandmoerne og have vistnok sidst været overflydte af Elv og Sø, medens disse vel som Sandører ere opskyllede ved Elvens og Søens gjensidige Paavirkning. Længere tilbage i Tiden maa derimod Søen udelukkende have opfyldt den hele Slette og Mere til. Denne ligger nemlig kun nogle faa Fod over Havfladen, saa at Søens Flod ytrer sig en god halv Miil op igjennem Elven, lige til Bjergpynten ved Berrig. Antager man nu, at den i senere Tid paaviste Hævning af den skandinaviske Halvø her har fundet Sted, saa vilde i en tidlig Periode hele vor Slette have været overskyllet af Havet. For endeel Aar tilbage blev her ogsaa $1/4$ Miil fra Søen dybt nede i Jorden fundet Tang og Træstammer, ja, hvad der er mærkværdigere, endog $1\frac{1}{2}$ Miil fra Søen oppe ved Einang — der dog alligevel, ligesom den hele Hegresbygd, ligger meget lavt — fandt man for længere Tid siden Rygraden af en Hvalfisk i en Mæl, der blev udreven af Elven. Lige herop maa da vistnok Søen engang have naaet. Vi ville nu imidlertid blot gaae 4 a 500 Aar tilbage. Da løb Stjørdalselven paa Slettens Nordside over de nuværende Myrer og stod vistnok i umiddelbar Forbindelse med Graa-Elven, der nu ved Tangen i Slettens nordvestlige Deel udgyder sig i Søen og har Tilløb fra Skatvold og Skjelstadmarken. Saa skedte dengang under en Oversvømmelse hiint mærkværdige Jordfald ved Bjørdalen, der vistnok ødelagde den gamle Thingkreds, men efter Sagnet reddede Værnæs Kirke, i hvilken Folket havde holdt 3 Bededage, fra Undergang, idet Elven med Et tog et nyt Løb paa Kirkens Sydside, paa hiin Side Sandmoerne. Gaarden Mæles Navn minder endnu om Elvens gamle Løb. Ogsaa andre ældre Elvemæler har man ved Værnæsgaardene Spor af. Efter Aarhundreders Forløb begyndte atter Elven i 1807 at gjøre Skade; et nyt Jordfald skede ovenfor Præstegaarden, Elven forandrede atter sit Løb noget, hvorved endog flere Mennesker omkom. Et nyt Jordfald fra samme Sted tilstoppede i 1823 dens Løb for en Tid, saa Vandet steg 8 Alen over høieste Stand, og en stor Deel af Dalen lige op imod Hegre Kirke oversvømmedes. Ved Faskinværk har man senere, kort ovenfor Værnæs, med Held søgt at hindre Elvens Indgreb.

Endnu arbeide dog heroppe trolig Elv og Sø i Forening paa at opdæmme Land. Ved Elvens Munding, begrændsende den i S. V., strækker „Lang-Øren" sig fra Gevingaasens Fod lige i N. til Graa-Elvens Udløb, en udyrkbar Sandøre, der lægger store Hindringer iveien for vor Skibsfart. Kun i Flodtiden kan saaledes vort nye Dampskib Indherred, der her er i stadig Fart, komme ind til Tangen, men maa ellers ligge en Fjerdingvei ude paa Fjorden, udenfor Øren. At mudre og grave Kanal her vil Lidet nytte, da 2 Elve ved Søens Hjælp arbeide paa det Modsatte. Det er da ialfald Skade, at vor Lang-Øre i endnu mindre Grad end vort Delta — denne Form har virkelig vor Slette — har arvet Noget af Nillandets Frugtbarhed.

Om Lunke Annexsogn til Nedre-Stjørdalen har jeg ikke Stort at sige. Det ligger paa Sydsiden af Elven og indbefatter Lexdalen, den mest folkerige af Stjørdalens Sidedale. Dalen gjennemstrømmes af Lexa, der kommer fra Grændsefjeldene mod Sælbo og først løber i N. V., derpaa lige i N., indtil den mellem Gaardene Hell og Lunke forener sig med Stjørdalselven, kort ovenfor dennes Udløb. Elven er ikke synderlig stor, men løber med stærkt Fald. Stigningen paa Veien, der gjennem Dalen fører over til Sælbo Bygd og Sø, hvis nordligste Bugt er 2 Mile fjernet fra Lunke Kirke, er derfor, dog især over Sælboskoven, temmelig betydelig, og Passagen besværlig, da Sneen holder sig saa længe. Ved Omlæg kunde Veien gaae endeel lavere. — Paa Gaarden Lunkes Grund staar Kirken, neppe en Fjerding fjernet fra Hovedkirken. Den er temmelig gammel og var for faa Aar siden næsten faldefærdig, men har nu undergaaet en Hovedreparation.

Orm og Nikolas af Løxa ligesom Vesete af Hell ere rimeligviis historiske Personer fra denne Dal. Dalens mest bekjendte Mand nu er maaskee den underbare Doktor Johan Geving, der hentes videnom og kan kurere for Alt, skjønt en gammel Kone, der som Medicin endog forordner Agerhønshjerner fra Normandiet, her gjør ham Rangen stridig.

Skatvold Sogn, der som indbefattende den lavere Deel af en i Søen fremstikkende Fjeldryg for en stor Deel begrændses af denne, Stjørdalsfjorden i S. og Aasenfjorden i N. V., adskilles i N. ved Langsten fra Aasen Annex til Frosten, i Ø. ved Forbordsfjeld fra Hegre og støder i S. Ø. sammen med Værnæs Sogns Flader. Terrænet er her ligesaa ujævnt, som det i Hovedsognet var fladt; Bakker, Aaser og Volde afvexle, hvilke sidste da fornemmelig ere bebyggede. Dette har man ogsaa udpræget i Gaardsnavnene. Naar man tilbagelægger de $3/4$ Miil mellem Hoved- og Annexkirken, passerer man i Annexsognet kun forbi Gaarde af det Navn Vollan og Vold, indtil man paa den øverste Vold ved Foden af Forbordsfjeld træffer Skatvold Gaard og Kirke.

Kirken er fra 1767. Nylig har den undergaaet en Udvidelse og saakaldt Forskjønnelse, hvorved den ialfald er bleven meget lang. Ligesom de 3 fornævnte Kirker eies ogsaa denne af Madam Must, til hvem alle 5 Sogne betale Kirketiende.

Sognets smukkeste Deel er den mod Frosten vendende Nordvestside, som i gamle Dage vistnok har været mere beboet end nu. Ikke mindre end 2 Kirker ere her forsvundne, Aurans i den sydlige og Fløans i den nordlige Deel; begge bleve nedlagte ved Reformatsen i 1589. Paa Auran har man ikke Spor af nogen Kirke; derimod er her flere Gravhøie og en Bautasteen, der i Forening med Sagnet synes at vise, at her var det Sted i Oglo, hvor Sigurd Ladejarl blev indebrændt.

*) Schøning i Throndhj. Bland., Klüwers Mindesm., Nicolaysens Levn. — fra Middelalderen o. Fl.

**) En Træramme af hans Ligkiste med Inskription har været fundet i Kirken.

*) Cfr. Klüwers Mindesm. og Adels L.

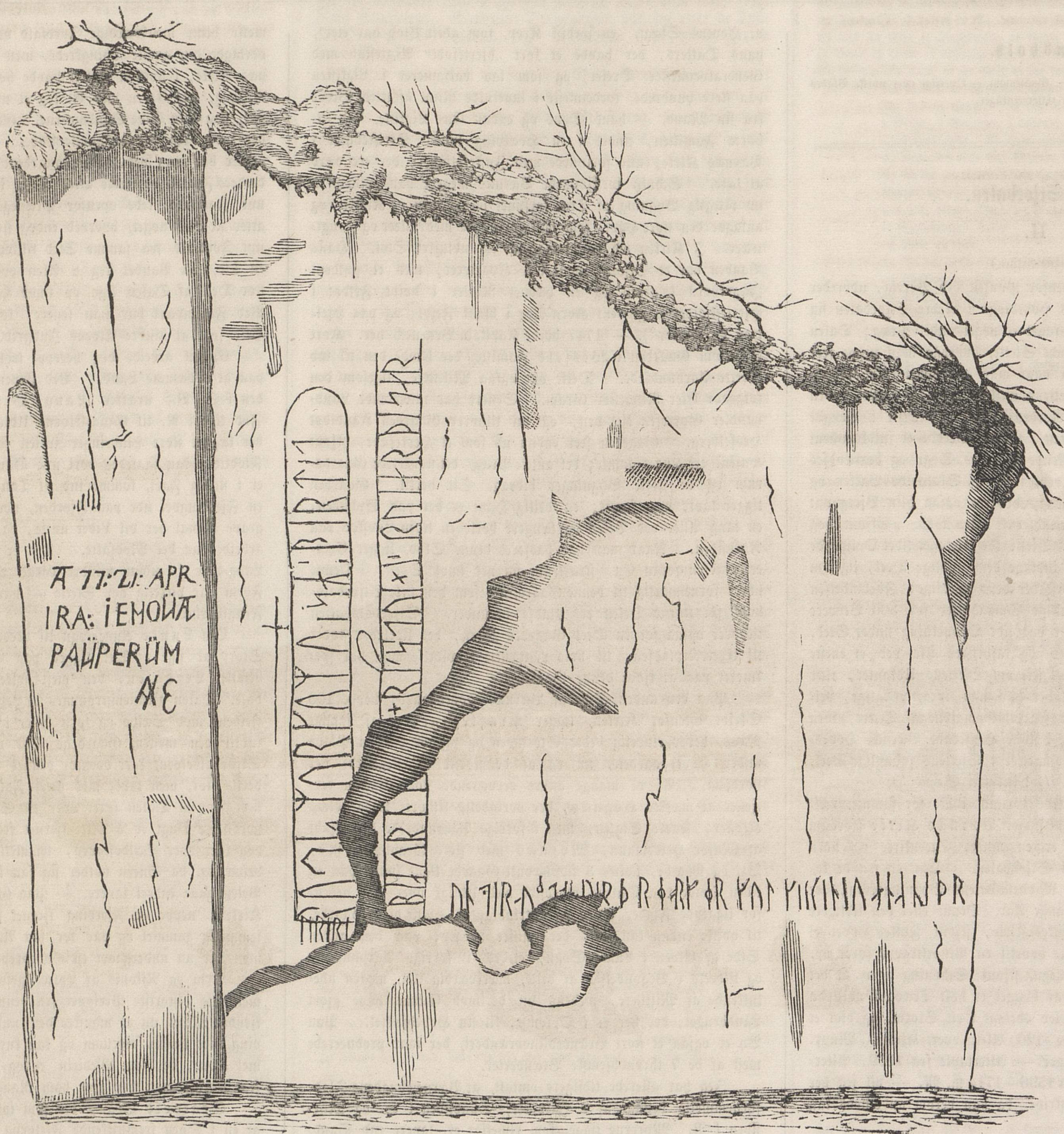
Paa Fløan, Ivar af Fljods Hjem under Sigurd Jorsalafarer, stod derimod endnu for 6 a 7 Aar siden Kirken i Skikkelse af en Kornlade; saa blev ogsaa denne nedrevet.

Et lidet Stykke i N. for Fløan ligger Gaarden Steenvik og ved den Steenviksholmen, bekjendt fra gamle Dage af sit Slot, af hvis Fæstningsværker der endnu er flere Ruiner tilbage. Holmen er kun liden, efter Schøning 620 Skridt i Omkreds; ved en smal Sandtange er den ved lavt Vand forenet med Fastlandet. Tilforn, da Vandet vel ogsaa gik lidt høiere, førte en Bro paa 16 Steenkar, hvoraf der endnu er Spor, over denne Tange; Broen fortsattes ved en Steenlægning i en Halvcirkel omkring Slottets sydøstre Side til Hovedporten, som derfor maa have været i S. V. Ved fleraarig Anstrængelse har Jonas Steenviksholm, der for nogle Aar siden fik Lov til her at opsætte sin Stue og ryddiggjøre den med Ruiner oversaaede ufrugtbare Holme, af denne Brolægning gjort en god Potetesaker. Mandens mest lønnende Bedrift er dog det Laxefiskeri, han her med meget Held har begyndt at drive; de hvide Ruiner lokke mangen en stor Lax ind under hans Holme. I at bortskaffe Steen har han havt kraftigere Formænd; ligefra 1672 og indtil ind i vort Aarhundrede har man fra Slottets Mure hentet Materiale til Munkholmens Befæstning. Slottets Grundlæggelse, mener man, ei skal være ældre end fra Katholicismens sidste Dage, da Erkebispen Olaf Ingebrigtsen, der har gjort det saa historisk bekjendt, ogsaa skal have opført det, ligesom dets egentlige Ødelæggelse nok allerede skriver sig fra 1564, da ved et Indfald af 6000 Svenske fra Jæmteland den norske Besætning opbrændte Fæstningen, efterat denne tidligere i 1563 i 2 Maaneder havde været besat af svenske Tropper, der fra Throndhjem med det Samme havde ført med sig St. Olafs Lig til Fløan Kirke. Slottets Historie i de mellemliggende Aar er bekjendt, ligesom fuldstændig Beskrivelse over sammes Ruiner til al Lykke allerede for en 80 a 90 Aar siden, da Ruinerne dog endnu vare temmelig betydelige, er os leveret af Schøning, og 50 Aar senere af Klüwer*).

*) Se Schønings Reise og Klüwers Mindesmærker.

Fra Holmen, der trods sin Lidenhed dog er noget høi, er der en smuk og vid Udsigt. Vender man Ansigtet ud ad Fjorden mod Throndhjem, har man det for sin skjønne, rige Natur bekjendte Frosten paa høire Haand og den smukke, frugtbare Strand omkring Steenvik og Fløan paa venstre, hvor der, efter hvad Bonden veed at fortælle, i gamle Dage var næsten som en By; Huus laae ved Huus der, hvor nu kun adspredte store Gaarde ligge. I Ryggen derimod er der kun granklædte Aaser og den steile Fjeldskrænt, hvormed Stjørdalen her ender, hvorfor ogsaa mine ufuldkomne Antydninger til en Beskrivelse af denne Bygd, der vel fortjente en Historikers Undersøgelse, en Digters Begeistring og en Malers Pensel, snart skal ende. Kun endnu et Par almindelige Smaabemærkninger.

Ligesaa tiltrækkende som de ydre Omgivelser her idetheletaget ere, lige indtil Bøndernes Gaarde, der i Regelen ere store, malede og prægtige at see til, ligesaa frastødende vil man ved et nøiere Indblik tildeels finde mange Ting hos Folket og i dets Leveviis. Thi vist er det, det behagelige Indtryk forsvinder, naar man træder ind i deres Huse; disse ere i Virkeligheden mest kun malede Boder, hvor man blandt 10 Værelser neppe finder et eneste renligt, net og hyggeligt, ja, vilde vi dømme dem strengt, maatte vi endog kalde mange af deres Boliger kalkede Grave, fordi Raaddenheden ogsaa er trængt igjennem til Sjelen og har dræbt Sædeligheden, saa at Stjørdalen her i en vis Retning staar blandt de laveste Distrikter i vort Land. Men saa har Stjørdalingen mange andre Fortrin, vil man sige; han er Thrønder, og derfor rinder der i hans Aarer ægte norsk Blod. I Virkeligheden finder man ogsaa her den thrønderske, eller om man saa vil, ægte norske Charakteer skarpest fremtrædende. Men dette er isaafald just vor Bondes største Feil, at han er altfor ægte norsk: han er rolig og koldblodig, men i den Grad, at han er ligegyldig ved Alt; han taler ei, han handler, men i den Grad, at han forsmaar hvert venligt Ord, altid er kort for Hovedet; han er fast og bestemt, men dette viser sig især som Selvraadighed, saa at Øvrighedens retmæssige Indskriden ofte endog betragtes som en himmelraabende Uretfærdighed. Sin Kjækhed anvender han derfor ofte i Utide, men sjeldnere paa sit rette Sted. Saaledes kunde Stjørdalingen i 1612 saa aldeles vanslægte paa Gudbrandsdølen i de Dage, at han endog blev tiltalt, fordi han uhindret havde ladet Oberst Mønnichhofen med 1400 skotske Mand gjøre Landgang og drage igjennem Dalen til Sverige, skjønt hans Skyld dog ikke ved denne Anledning var størst. Idetheletaget vil man sige om vor Bonde her, at han er vanskelig at komme tilrette med. Heri have vistnok ogsaa vildledende politiske og religiøse Ledere en stor Skyld; Thranes Agenter havde stort Tilhæng, og her var i de Aar alvorlige Spektakler. Religiøse Sekter have dannet sig og vakt megen Splid; men Øinene ere efterhaanden blevne aabne for Sandheden, og Sandsen for Oplysning mere vakt. Ja, det kan man med Sandhed sige, at her nu er Mange, der mene det ret alvorligt med sin Christendom, og hvem den er bleven en Hjertesag. Og da vil mere og mere de Levninger af Haakon den Ondes Hedenskab, der endnu findes, forsvinde fra hans Slægt.

„Skriverstenen" ved Berrig. (Se forrige Nr.)

Det sunde Klima gjør vor Bonde stor og stærk og Dødslisterne korte. Sjelden seer man et saa stort Overskud mellem Fødte og Døde som her, ofte indtil det Tredobbelte om Aaret, hvorfor ogsaa vor Bygd er meget lys at see til paa Sundets Sundhedskart. Mærkelig er derfor den Forøgelse af Folkemængden, der her aarlig finder Sted, trods de mange Udvandringer. Jeg har saaledes for mig en paalidelig Angivelse af Folketallet for 100 Aar siden, og man behøver blot at multiplicere disse Tal med 3 for at finde Antallet i 1855: Værnæs 1000 Indbyggere, Skatvold 850, Lunke 650, Hegre 1150 og Meraker 650. Multiplicerer man her med 3, faar man omtr. 200 mere, end der nu er, i hvert Sogn, ialt 1000 formeget, da Stjørdalen nu har 11,700 Beboere, 6,600 i Nedre- og 5,100 i Øvre-Stjørdalen. Tilvæxten har været temmelig jævn, da Tallet i 1815 for den hele Dal var 6,973. Dog angiver Sognepræst Heyerdahl det i 1803 allerede til 6,773, medens han ved en vistnok mindre sikker Slutning kommer til det Resultat, at her i 1703 kun var 2,480 Beboere. — Her er imid-

lertid saa mange rige Næringskilder, en saa frugtbar Jord, saa dybe Skove og Gruber, at endnu langt Flere her kunde finde Ophold.

Jeg har omtalt, at Veien til Meraker var daarlig. Og dog have vi saa langt fra Grund til at klage over vort Kommunikationsvæsen og de Fremskridt, der i saa Henseende i den senere Tid her ere gjorte og skulle gjøres, at vi — Merakerbyggen fraregnet — tvertimod heri høre til de mest Begunstigede. Især skylde vi Staten Tak for den prægtige Bro, der nu bygges over Stjørdalselven ved Færgestedet Sandfærhuus, 1/4 Miil nedenfor Værnæs, og som man af al Magt har arbeidet paa at faae istand til Leiren, Noget, der nu blev mindre nødvendigt, da Vicekongen tog herind paa Dampskib. Veien fra Broen til Throndhjem er imidlertid tung; skjønt den er omlagt for saa Aar siden, saa var dog dette, førend vor fortjente Finne ved sine Mesterværker i Bergens Stift havde aabnet Øinene for og grundlagt vore mange nyeste, noget anderledes storartede Veianlæg, som man tidligere hverken var faldet paa, eller havde tænkt sig Muligheden af. Veien her skal derfor atter omlægges, og Gevingaasens tredie Vei skal, som vore øvrige Chausseer, føre i det steile Bjerg langs med Søen. En endnu større Trang vil afhjælpes ved det bestemte Omlæg af Veien nordover til Skogn og Levanger, saa at man ogsaa her med det Første slipper at sætte tilfjelds over det høie, farlige Langsten.

Privatmænd i Stjørdalen have slaaet sig sammen med de øvrige Indthrøndere om at skaffe sig et Dampskib paa Fjorden, hvilket skal stræbe til at gjøre de omtalte Veianlæg overflødige; enten Alt, eller Ingenting! Det er dog endnu kun hveranden Uge, at Dampskibet Indherred, der endelig i Juni Maaned blev færdigt og begyndte sin Fart, anløber Halsen. Stjørdalsbugten stikker nemlig saa langt i O., at vor Bygd ei kan medtages paa den øvrige Rute indover Fjorden, men kræver en særskilt, hvorfor den ogsaa aldeles blev glemt og tilsidesat af det gamle Dampskib Nidelven.

Men selv Stedbarnet Merakerveien har dog nydt Godt af den almindelige Kommunikationsiver; ogsaa den skal af Kommunen faae sig en ny Bro over Forra, kort ovenfor Færgestedet, hvormed den faar give sig tiltaals for det Første.

Literatur og Kunst.

Veiledning for Reisende i Christiania Stift i Norge. 59 S. 8. med 2 Tabeller. Jac. Dybwads Forlag. Priis 24 ß. Denne Bog, der er at ansee som Begyndelsen af en Reisehaandbog over Norge, vil være et velkomment Hjælpemiddel ved Siden af det hos dens Forlægger udkomne Veikart. Vi have hidtil savnet et saadant Skrift, hvori Alt, hvad der er at see af Naturmærkeligheder, Bygningsværker, Oldsager m. m., i en letoverskuelig Sammenstilling findes opregnet og kortelig beskrevet. Og dog bliver det først herved muligt, rigtigt „at reise med Fordeel", saaledes at Intet, der skulde sees, bliver forbigaaet, eller mere Tid offret derpaa, end det fortjener. En saadan Bog kan indrettes paa forskjellig Maade. Man kan opregne efterhinanden Alt, hvad der i hvert Distrikt ligger lige i Veien, med Tilføielse af, hvad derved er at mærke, eller ogsaa kan man ordne Stoffet efter dets Beskaffenhed i forskjellige større Afsnit. Af disse Fremgangsmaader er vel den første den mest praktiske, den sidste den mest videnskabelige; og denne har nærværende Bogs Forfatter fulgt. Efter først at have givet en Skildring af Norges physiske Forhold i Almindelighed, gaar han over til at opregne Byerne i hvert Amt, saa dets mærkværdige Gaarde m. m., Naturmærkværdigheder og Oldtidsminder, Alt under Et. Herved faar man vel altsaa en samlet Oversigt over hvad der af hver enkelt af disse Ting ialt findes i Amtet, men derimod ikke over, hvad der af samtlige findes i en vis Strækning, eller med andre Ord, hvad der er at see og hvorfor. Og dette anseer Anm. netop for at være det mindst praktiske. Den Reisende veed ikke først hvor det Mærkelige er, men maa i en Reisehaandbog kunne finde dette. Vidste han kun altid Navnene paa hvad der skal sees, saa var han meget vel faren ved Indretningen af denne Reise-Veiledning; for Gaardenes Vedkommende behøvede han da blot at søge Navnet i den alphabetiske Orden, hvori de ere opregnede. Men det tør ikke forudsættes. Den Bekvemhed under Efterforskningen, som ved hiin Ordning er opnaaet, og som forresten gjør denne lille Veiledning skikket til Benyttelse ogsaa for andre end Reisende, vilde været opnaaet i lige Grad ved Tilføielsen af et alphabetisk Register. — Naar Anm. har fremsat disse Bemærkninger, saa er det kun for at give Forf. Anledning til, hvis han finder dem besøiede, at tage Hensyn hertil ved „Veiledningen" for de andre Stifters Vedkommende, som vel ogsaa skal følge. Jeg har ikke villet benægte Skriftets Brugbarhed eller føre nogen Daddel over det. Tvertimod viser det sig at være forfattet af en kyndig og med lignende Arbeider fortrolig Mand, og dets første Afsnit kan endog tjene til Belærelse udenfor Reisens tarvelige Behov; navnligen er den deri indeholdte Paaviisning af Landets sydøstlige Sænkning værdt at lægge Mærke til. — Bogen er ledsaget af to Tabeller, der vise Mileafstanden imellem hvert Anløbssted for Dampskibene, og Passagerbetalingen.

— Die Heilgymnastik in Schweden und Norwegen. Nach eigener Anschauung für Aerzte und Turnlehrer dargestellt von Edmund Friedrich, Doctor der Medicin und pract. Arzt zu Dresden. — Vel er denne Bog allerede over et Aar gammel; men vi troe alligevel at burde omtale den, da dette endnu ikke er skeet i noget af vore Blade, og norske Læsere dog ikke bør være ganske uvidende om Tilværelsen af et Skrift, der skjænker Norge saa stor Opmærksomhed.

Som allerede Titelen lader formode, er Skriftet Resultatet af en Reise til Sverige og Norge for her at undersøge Gymnastikens Tilstand, hvilken foretoges i Sommeren 1854. Forfatterens Hensigt har været, ved Erfaringer indhentede fra Sverige selv, at svække den Anseelse, hvori den saakaldte svenske eller pædagogiske Gymnastik staar i Tydskland, hvor Ikkelæger give sig af med dens Udøvelse, og at bringe den tydske „Turnen" igjen til Ære. Mod den svenske Gymnastik, hvis Ophavsmand er Ling, hvem som nu i Stockholm udøves af Branting, stiller Forf. Dr. Herman Sätherberg i Stockholm og Distriktslæge Kjølstad her i Christiania, der begge, og især den sidste, afvige fra Ling, og begge have virket med Held. For os er det især glædeligt at see, med hvilken Velvillie han omtaler Kjølstads Methode og samler de mange derom fremkomne gunstige Domme af de kyndigste Mænd, hvorved han vil skaffe den en større Anerkjendelse blandt Udlandets Læger, end der hidtil, paa Grund af manglende Kjendskab, er bleven den til Deel. Forunden Kjølstads (orthopædiske) Methode, om hvis Særegenheder der udførligere handles, nævner Forf. Fugelie's (nu ophørte) Gymnastik, der i Behandlingsmaaden nærmest forekom ham at slutte sig til den svenske, men som ogsaa havde optaget noget af Kjølstads Grundsætninger i sig.

— Kirkedepartementets forrige Konsulent i Skolesager, Hartvig Nissen, har nylig udgivet „Udkast til Love om Almueskolevæsenet paa Landet og i Kjøbstæderne med Begrundelse." VI og 59 S. 8. Priis 24 ß. Disse Lovudkast omfatte ikke alle Skolens Forhold i den Udstrækning, som Forf.

Guatemala (den gamle Stad).

havde tænkt sig, om han var vedblevet i sin Konsulentpost, men indskrænke sig til Forandringer i og Tillæg til de gjældende Almueskolelove (af 14de Juli 1826 og 26de August 1854 for Landets, og af 12te Juli 1848 for Kjøbstædernes Vedkommende. Efterat Forf. har maattet opgive sin mere omfattende Plan, har han saaledes ikke villet opgive Haabet om, „at det dog maaskee kunde lykkes ham ved Hjælp af det Kjendskab til vore egne og fremmede Skoleforhold, han allerede har erhvervet, at udarbeide en Skolelov, som, uden umiddelbart synderlig at røre ved det egentlige Grundlag eller Skolevæsenets lovmæssige Ordning indenfor den enkelte mindre Kommune, alligevel gjennem forskjellige hensigtsmæssige Bestemmelser kunde indbringe en Løftestang, hvorved det bliver muligt efterhaanden at hæve hele Almueskolens Bygning." — De væsentlige Træk i Lovudkastet ang. Almueskolerne paa Landet forekomme os at være følgende: For hvert Amt oprettes en Skolekasse, hvoraf alle Udtællinger foregaae efter Amtsformandskabets Bevilling, og hvis „administrative Bestyrelse" dannes af Amts-Skoledirektionen, bestaaende af en af Kongen ansat Amts-Skoledirektør og en af Amtets Præster valgt Amts-Skoleprovst. Af Amtsskolekassen udredes Alderstillæg til Skolelærere (25 eller 50 Spd. aarlig, betinget af deres Tjenestetid og Dygtighed), Pensioner til afgaaende veltjente Skolelærere og til Skolelæreres Enker og Børn, Bidrag til Oprettelsen og Vedligeholdelsen af høiere Almueskoler (saavel Omgangsskoler som Fastskoler), til Søn- og Fridagsskoler, til Arbeidsskoler, til Anskaffelse af Underviisningsmidler for Skolerne og til Opførelse af Skolehuse og Anskaffelse af Jordvei for Læreren med indtil det halve Beløb af Skolehusets og Jordveiens Kostende. Endvidere skal Amts-Skolekassen ogsaa udrede de i § 22 i Lov af 14de Juli 1827 omhandlede Bidrag til at ophjælpe Skolevæsenet i aldeles uformuende Præstegjelde. Endelig udredes ogsaa af Skolekassen Bidrag til Vedligeholdelsen af mindre Seminarier samt til Underholdningsstipendier for Lærerlærlinge saavel under deres Ophold ved Almueskoler som under deres fortsatte Uddannelse for Lærerkaldet. — I Amtets Skolekasse indbetales a) det Beløb, som af offentlige Midler (Statskassen, Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond, det Nordlandske Kirke- og Skolefond) for Tiden er tilstaaet nogen Skole eller Skolekasse indenfor Amtets Grændser, det være til lavere eller høiere Almueskoler, til mindre Seminarier eller til Pensioner; b) Statskassen afgiver til Amts-Skolekassen en Sum, som svarer til 6 Skill. for hver Skylddaler indenfor Amtet, til Alderstillæg for Amtets Skolelærere, forsaavidt et lignende Beløb udlignes paa Amtets Skyld til dette Øiemed. Af Statskassen kan gives yderligere Tilskud, der dog ikke uden speciel Bevilgning af Storthinget maa overstige 24 Skill. for hver Skylddaler af Amtets Skyld. Amts-Skoledirektionen udarbeider hvert Aar en Plan for Skolekassens Virksomhed, der i Forbindelse med Skolebudgettet fremlægges for Amtsformandskabet. Ved Udarbeidelsen af Planen og Budgettet tiltrædes Skoledirektionen af Amtmanden. Baade Skoledirektøren og Skoleprovsten har Adgang til at deeltage i Amtsformandskabets Drøftelse af Skolebudgettet, men uden Ret til at afgive Stemme. — Stiftsdirektionen ophæves som Myndighed i Skolevæsenets Sager, og de Forretninger, som efter de hidindtil gjældende Skolelove paahvile den, overføres til Amts-Skoledirektionen. Ligeledes overdrages, paa enkelte Indskrænkninger nær, den Myndighed, som Biskop og Provst ifølge de hidindtil gjældende Skolelove besidde, til Skoledirektionen. Skoledirektøren har at kontrollere Undervisningen i Skolerne og at gjøre Forslag til de fornødne Forbedringer i Skolevæsenet, først for Kommunalbestyrelsen, og om den viser sig uvillig, for Amtsformandskabet. Enhver Sag, hvorom Direktionens tvende Medlemmer ikke blive enige, indsendes til Departementets Afgjørelse. Baade Skoledirektøren og Skoleprovsten har Adgang til at deeltage i enhver Skolekommissions og enhver Kommunalbestyrelses Forhandlinger om Skolevæsenets Anliggender. Til Kongen indgives for hvert Amt Aarsberetninger, og til Kongen og Storthinget Treaarsberetninger om Skolevæsenets Tilstand i Mellemtiden. Lærerposterne besættes paa den Maade, at Skoledirektionen af Ansøgerne udvælger og foreslaar To, og af dem vælger da Skolekommissionen den Ene. Der aabnes Adgang til videre gaaende Underviisning saavel i de lavere Almueskoler som i Fastskolerne. Kirke- og Underviisningsdepartementet kan aarlig raade over en Sum af indtil 8000 Spd. af Statens Midler, for dermed mere ligefrem at virke for det dobbelte Formaal: Lærerstandens høiere Uddannelse og en end yderligere Forbedring af dens Kaar, forsaavidt Lærerne i Landdistrikterne angaar. Et Beløb af indtil den halve Deel af denne Sum kan anvendes til Forbedring af de Læreres Løn, som af Departementet faae Vidnesbyrd for, at de ere fundne duelige til at oplære Lærerlærlinge. Saadant Vidnesbyrd erhverves ved at underkaste sig en af Departementet ordnet theoretisk og praktisk Prøve. — Hvad angaar Lovudkastet for Byerne maae vi her indskrænke os til at bemærke, at med Undtagelse af Christiania, Bergen og Throndhjem og Byerne i Finmarkens Amt, skulle mindst tre og tre Byer danne en Skolekreds med fælles Skolekasse, hvoraf alle Udtællinger skee efter Bevillinger af Skoleraadet, som bestaar af Ordførerne i de til Skolekredsen hørende Byers Formandskaber.

— I „Illustrirte Zeitung" for 9de August findes Portræt og Biographi af Professor M. Sars. Biographien seer, som Alt i Ill. Zeit., strax ud til at være original, og der tales endog om „en venskabelig Meddelelse, som Sars har gjort os (Illustr. Zeit.) til den meddeelte Skizze." Ved nærmere at besee Stykket, findes det dog kun at være en noget forkortet Oversættelse af Asbjørnsens Biographi i vort Blad for 1854 (No. 3, 5 og 7). Hvor A. taler om at Sars har givet ham Meddelelser, sætter „Illustr. Zeit.", pudsigt nok, uden videre sig selv istedet. Det er den meget letvindte Maade, hvormed Bladet pleier at give sig Skin af at have Forbindelser over hele Verden, medens det dog i Virkeligheden er det franske og det engelske Blad, hvis Tegninger og Artikler uden Kildeangivelse gjengives, som har dette.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Hr. H. Thiis Møller, Eieren af Moldegaard og en betydelig Driftsherre, har i Chr.-Posten for 17de August under Overskriften „Til det norske Folk!" givet meget udførlige Efterretninger om Romsdals Amts Landhuusholdningsselskabs Forhold til Ekenstens Bænkning eller rettere dennes „Opdagelse at brænde Aske af raa Myr". Af Artiklen, der fylder et heelt Tillægsark, sees, at Direktionen for Selskabet for Norges Vel i Skrivelse af 11te Jan. d. A. har afslaaet, af Selskabets Midler heelt eller for en Deel at bevilge den Erstatning til Oberstlieutenant Ekensten, som DHrr. Møller og Jervel som Administratorer for Romsdals Amts Landhuusholdningsselskab, i Overbeviisningen om hans Askebrændingsmaades Vigtigtighed for vort Land, havde tilsagt og udredt ham, for hans Reise til Romsdalen i Sommeren 1854. Selskabet for Norges Vel har anført som Grund til at afslaae Bevillingen, at Askebrændingen af Myr ikke er nogen ny, af Ekensten opfundet Fremgangsmaade, og at Meningerne imellem kyndige Folk ere deelte om hvorvidt hans Methode, forsaavidt den er forskjellig fra den tidligere benyttede, er hensigtsmæssigere end denne. Herom synes især Landbrugsskolebestyrer Landmarks og Statsagronom Ålstrøms forbeholdne Erklæringer at have sat Direktionen i Tvivl. Ålstrøm, der efter en personlig foretagen Besigtigelse af Furlandsmyren, har afgivet Betænkning over Myrdyrkningen der, fremhæver især „Efterarbeiderne" som hinderlige og anbefaler en Fremgangsmaade, hvilken Hr. Møller siger er intet andet end Flaahakningsmethoden, som Konsul Jervel i sin Tid har forsøgt, men forladt som uhensigtsmæssig. — Hr. Møller oplyser videre om sit Forhold til Indførelsen af den nye Methode at brænde Aske af raa Myr, hvorved, som han siger, er hidtil ukjendt billig Gjødning med Lethed kan produceres i tilstrækkelig Mængde og hvorved utvivlsomt Millioner ville vindes for Fædrelandet. Man seer da, at den Administration, hvoraf han er Medlem, uanseet „den beklagelige Skjæbne, som den nød for sine Bestræbelser," ikke tabte Modet, men under 9de August f. A. udstædte Indbydelse til et Aktieselskab for Myrdyrkning," om hvilken Indbydelses foreløbige Skjæbne der oplyses. Endelig oplyser han om Forhandlingerne i Generalforsamlingen den 16de Juni, hvorved Hr. Møller, i Forening med Amtmand Thesen, maatte modtage Gjenvalg som Administrator, trods hans skriftligt fremsatte og begrundede Ønske om at maatte aftræde. Istedetfor Hr. Konsul Jervel, der intet Gjenvalg vilde modtage, valgtes som tredie Medlem af Administration Hr. Krigskommissær Meyer.

— Aftenbl. for 19de August indeholder en Tugtelse til Kirkeværgen for Throndhjems Domkirke, fordi han, (med Samtykke af vedkommende høiere Autoriteter) i denne Tid skal være ifærd med at oversmøre Kirkens ydre Mure med Blaafarve. „Samme Blad for 20de Aug. indeholder nogle ved videnskabelige Autoriteters" Tilskyndelse foranledigede Bemærkninger angaaende en paatænkt Ordning af Tøiens Have, saaledes at Ekonomien, ifølge et af Kollegiet nedsat Udvalgs Formening, herefter skulde forenes med en videnskabelig Direktørpost, hvormed bliver forbundet at læse over „Botanik eller Gartneri." — Bladet tror, at derved vilde Haven som videnskabelig Anstalt ødelægges, og man har allerede hørt Udtalelser om, at „de økonomiske Forsøg have begyndt at gjøre Indgreb i det Videnskabelige."

Guatemala.

Gutemala, der forhen var et spansk Vicekongerige, er nu deelt i fem Stater med republikansk Regjeringsform, hvoraf den betydeligste har beholdt Navnet. Hovedstaden, der ogsaa heder Guatemala, er den fjerde By af dette Navn. Den første der allerede blomstrede ved Spaniernes Ankomst til Landet, var Tepanguatemela, som blev saaledes ødelagt i Bund og Grund, at der ikke kan paavises noget Spor af den. Den anden blev anlagt i 1524 af Alvarado mellem to Vulkaner, af hvilke den ene udspyer Ild og den anden Vand, en Beliggenhed som ikke kunde være den hyggeligste for Indvaanerne, der, naar de den ene Dag med Nød og neppe havde undgaaet at drukne, vare udsatte for at blive opbrændte den følgende Dag. Alvarado fik snart denne By besat med Munke af forskjellige Ordener, Franciskanere, Dominikanere, barmhjertige Brødre o. s. v., en Befolkning, der ikke skulde vække noget stort Haab om Formerelse. Imidlertid blomstrede Byen frem, indtil den i Aaret 1541 den 11te September blev ødelagt ved en frygtelig Begivenhed. Vandvulkanen udgjød nemlig pludselig sine rivende Strømme og som ved en ny Syndflod bortskylledes Huse, Dyr og Mennesker. De Tiloversblevne maatte nu tænke paa at faae bygget sig en ny By og gjorde ogsaa dette i en halv Miils Afstand fra den gamle, men fremdeles i Nærheden af de to Vulkaner, som afvexlende forstyrrede dem med Hede eller Væde. Mere end et halv Snes Gange blev Byen halv ødelagt, uden at Indbyggerne alligevel kunde bevæges til at forlade sine fædrene Arner, indtil den tilsidst i Aaret 1773 blev aldeles ødelagt ved et nyt og skrækkeligt Jordskjælv. Nu endelig fandt de fleste af Beboerne at her ikke længere var blivende Sted for dem og flyttede for fjerde og formodentlig sidste Gang Byen længere væk hen i en vakker Dal, hvor den atter har hævet sig og gaaet frem. Nogle forbleve imidlertid i den gamle By, som atter er bleven opbygget paa en Vis og endog tæller flere Tusinde Indbyggere. I denne er Kathedralkirken den mærkeligste af de Bygninger som undgik en fuldkommen Ødelæggelse ved Vulkanens Udbrud. Den skal indeslutte Byens Anlægger Alvaros Levninger og ansees for en af Amerikas største Kirker. Den er imidlertid nu kun en Ruin.

Byen Ny-Guatemala ligger paa en frugtbar Slette, der gjennemstrømmes af flere Elve, under en mild og klar Himmel og i et behageligt Klimat. Dog er den noget udsat for Jordskjælv, hvorfor dens Huse i Almindelighed kun have een Etage. Indbyggernes Antal er 40,000 og Byen befinder sig i en fremblomstrende Forfatning.

Vort Billede forestiller la Plaza eller Torvet i den gamle Stad med et smukt Vandspring. I Baggrunden er Vandvulkanen, til Venstre Kathedralen, og i Forgrunden en Buegang med en Række Boder. Byen ligger 90 spanske Mile fra Atlanterhavet, 26 fra det stille Hav og 800 fra Mexiko.

Under de heftige indre Stridigheder som opstod efter at Guatemala havde erklæret sig uafhængig af Spanien, har Byen oftere været beleiret og indtaget. Ingen By har i nyere Tider prøvet Rædslerne af Plyndring i den Grad som Guatemale under Morazans og Carreras Præsidentskaber. Som det sees af de sidste Postefterretninger, har nu Guatemala, St. Salvador og Honduras forenet sine Stridskræfter mod General Walker i Nicaragua. Om dennes Stilling ville vi henvise Læserne til en Opsats i Nyhedsbladet No. 23 for 7de Juni d. A. under udenlandske Efterretninger.

a.

Norge.

Christiania. Under 7de Aug. er Politibetjent M. L. Foss beskikket til Lensmand i Skjolds Thinglag (Ny ylke).

— Til Storthingsrepræsentanter for Throndhjem ogſ Levanger valgtes den 15de August: 1) Justitiarius H. G. Meldahl, 2) Bankdirektør O. A. Krogness, 3) Byfoged S. S. Bætzman og 4) Stiftsoverretsprokurator F. G. Lerche. Til Suppleanter Konsulerne H. P. Jenssen og F. Lorck, Veier, Maaler og Vrager J. P. Bye og Kjøbm. P. Ulstad. N. Jenssen havde frabedet sig at komme paa Valg.

— Til Repræsentant for Østerriisør valgtes den 21de August Overretssagfører Rolf Olsen og til Suppleant Kjøbmand J. V. Prebensen.

— Ved en nylig afsagt Kjendelse i Anledning af Angivelserne om forøvet Toldsvig af Jernbanekontraktørerne eller deres Underordnede, er, ifølge Aftenbl., Ingeniør W. Fergusen dømt til at have Værdien forbrudt af en til Mechanikus A. Jensen solgt Dretebænk med 200 Spd., der efter Fradrag af den deraf pligtige Indførselstold tilfalde Undertoldbetjent Jacobsen.

— Imorgen (Søndag) indvies det katholske Kapel som derved faar Navnet „St. Olafs Kirke." Adgangen er betinget af Billet. Vi bringe ved denne Leilighed i Erindring den Afbildning og Beskrivelse derover, som allerede har staaet i vort Blads forrige Aarg. (No. 11.)

— Paa Mandag (den 25de) Kl. 5 afholder „den norske Forening mod Brændeviinsdrik" sit offentlige Aarsmøde i Storthingslokalet. Biskop Arup holder et indledende Foredrag og Professor Welhaven Tale.

— Der berettes, at Prinds Albrecht af Preussen, den regjerende Konges Brodersøn, under Navnet Greve af Meurs netop skal gjøre en Udflugt gjennem den skandinaviske Halvø. Han skal den 9de være afreist fra Hamling til Bergen.

Holmestrand. I Botne Præstegjeld slog Lynilden den 15de Aug. ihjel en ung Sømand, der for Regnen havde tyet hen under et Grantræ.

Hamar har nu 60 Gaarde, hvis Assurancesum er 194,000 Spd. Storhammer Gaard agtes solgt i Parceller, og antages da at ville udbringes til 100,000 Spd. For 5 Aar siden solgtes den for vel 30,000 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Nordamerika. Den 17de Juli afgik et Extratog paa Jernbanen fra Philadelphia med 1100 Børn, deres Lærere og Venner paa en Lysttour, og stødte, da det blev noget mørkt, med uhyre Fart mod det sædvanlige Tog, der kom fra den modsatte Kant; tre Vogne maledes i Splinter og over Hundrede omkom.

Frankrig. Pelissier er bleven udnævnt til Hertug af Malakoff, hvilket man i Paris frygter Rusland skal tage unaadigt op. Rouland er bleven Underviisningsminister efter Fortoul.

Sverige. Den 14de Aug. afgik Grev Essen med Følge til Rusland, for paa Kongens Vegne at lykønske Keiseren ved hans forestaaende Kroning i Moskau.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 35. Udkommer hver Løverdags Aften. 30te August. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Et thelemarkisk Bryllup.

(Af P. C. Aas.)

(Slutning fra No. 32.)

Nu begyndte igjen Dandsen og Dagskjæret, der afløste Aarens Lysning, traf den endnu i fuld Gang. Opmuntrede ved Kaffe og styrked ved „Bisken" og „Dugurn", glemte de snart Nattens Vaagen. Den første Dands efter Maaltidet var Stabbedandsen. Huggestabben sattes da midt paa Gulvet, hvorpaa en af Gutterne til almindelig Moro trak den Gjente frem, som han havde friet til den forrige Kveld og tvang hende til at sidde med sig paa Stabben, medens de Andre dandsede omkring. Ud paa Formiddagen fik flere af Gutterne fat i Ski, da de høje Bakker og bratte Bjerg om Sjaahejm var meget lokkende Skiløypur. De Ældre stod da og saa til, og mangen en dristig Fart mindede dem om deres yngre Dage, da de selv med fyldte Ølkruser i Hænderne kapløb ned over de høieste Skrenter, Noget, som ikke Ungdommen nu turde paatage sig. Fela lokkede dem dog snart ind igjen, og med Dands, Drik og Prat gik nu Dagen hen. Da det begyndte at kvældes og „Skrømsla" faldt paa, gjorde man dog en Stands og lod Spillemændene hvile en Stund. I det hemmelighedsfulde Halvmørke begyndte Flere uvilkaarlig at tænke paa det Skrømt, som var ude at færdes paa den Tid, og fra Tanke til Tale var ej Vejen lang. De kom saaledes ligesom den forrige Kveld ind paa de i et hyggeligt Samlag yndede Segnir. Dog var det ikke nu de gamle Kjæmper, men Jutulen, Hullera og Haugebonden, som randt dem i Sinde. Med Ærefrygt i sit Alvor fortalte nu især de Ældre om, hvad de havde hørt og selv erfaret om de overnaturlige Væsener, medens de Alle hørte til med spændt Opmærksomhed og ved ængstelige Blikke hen i de mørke Kroger viste, hvor nær de troede Gjenstanden for sin Samtale*). Medens Enhver lagde sit Ord i Laget og Samtalen blev almindelig, tiltog ogsaa de Talendes Alvor, og naar stundom et tvivlende Smil viste sig paa de Yngres Ansigter ved at høre disse Træk af den ældgamle fædrene Tro, irettesattes de strængt af de Ældre. Den Ene talte om den stærke Jutul og Gyvra, der boede i de store Fjelde og undertiden kom frem, for at skrække Folk ved sin Størrelse og Kraft. Gabestokstenen ved Kirken og flere andre Stene var kastet ned i Dalen af dem, sagde han, og de var Skyld i at Drømsi**) blev holdt i Agt og Ære. En Anden fortalte om, hvorledes Troldfolket før drog til Kirke ned over det glatte Berg, som endnu kaldes Kyrkjefjeld, og om hvorledes Helge Tveitein indtoges i Helgenotra*). Ullerefolket kom ogsaa paa Bane. En havde seet det rage, en Anden gjæte eller drive sine store Buskaper, og Mange havde fra Berg og Hauger hørt Laat fra Ullera, af hvem Hiterdølen ogsaa har lært tre af sine mest yndede Slaatter. Til Minde om de tre Søstre, som ved sin Prilleføite lokkede hele Almuen ud af Kirken, kaldes disse Slaatter endnu „Systein"**). Endelig kom de til den vigtigste af alle Underjordiske, den for Hiterdal eiendommelige Haugebonde. De talte om, hvor godt det gik de Gaarde, hvor man „dørka" eller dyrkede den lille, men mægtige Pusling, og hvor vrangt det gik de Folk, der ikke viste ham den tilbørlige Ære. En havde hørt ham slibe om Natten, en Anden dandse Halling paa Loven, og Mange havde fundet Krybberne i Stalden vel forsynede om Morgenen. Flere vare blevne vetskræmte, naar de om Kvelden var gaaet forbi gamle Graner, hvori han husede, og der var vel ikke Nogen, som jo ikke havde seet Spor efter Haugebondens Færd. Byttinger havde de Alle seet, ligesom ogsaa Folk, der havde været bergtikne. Mangen var bleven ridt af Muro, eller kjendte dem, som dette havde været Tilfældet med. De talte ogsaa om Draugen og Vardøgle, som jo Alle vidste Noget om, ligesom ogsaa et Væsen af en anden Beskaffenhed, nemlig Fossegrimmen, der havde lært endnu levende Folk at spille, kom paa Snak. En af de Gamle fortalte fremdeles om, hvorfor man maatte være saa godt forsynet til Jul, som Brug var. Aasgaardsreia tog nemlig altid Halvdelen af Staburskosten med sig paa sin Julefart, som han desuden havde mange Ting at berette om. En talte ogsaa om, at det var Hellig Olaf, der havde sat de underlige Jernringe i Kirkedøren, og at Hiterdølen efter dem gjorde de Viuringar, som endnu kaldes: Sante Olafs Spendlar. Alle havde Noget at fortælle om Troldene, de Underjordiske eller om Hellig Olaf, og med saadan Tale gik Skrømsla hen.

Nu kom Andendagskvelden og med den Skaallaget. Vel behøvede ikke den rige Steinar Sjaaheim paa sine Gjæsters Bekostning at søge Erstatning for det kostbare Lag, men han satte sin Stolthed i at følge den gamle Skik og Brug i denne, som i andre Henseender. En vældig Ølskaal og et „Staup" eller Støb sattes til den Ende paa den øverste, som paa den nederste Ende af Langbordet, og Dandsen ophørte. I Bursloftet skede Forberedelserne, og herfra begav Brudeparret sig, nu iført sin fulde Brudestas, under Spil ind i Stuen, hvor Brudgommen med Følge tog Plads i Høisædet, og Bruden med sine Legsagere satte sig ved Snaalenden. Høisædefølget gik derpaa ned til Snaalenden, hvor Enhver tømte Ølskaalen, og derpaa bredte sine Sedler ud over Kanten eller lod sin Mynt klingende falde paa Bunden af den. Alle skulle see og høre deres store Gaver. Pengene lagdes derpaa i Støbet, og Skaalen fyldtes paany. Brudefølget gik derefter op til Høisædet, hvor Bruden først ofrede i Skaalen og derpaa satte sig ved Brudgommens Side. Da Raden kom til Brudekjæringerne, maatte disse først kvæde enbrugelig Vise, og i et lignende Kvad maatte Enhver i Laget ønske Brud og Brudgom Held og Lykke, førend han drak og gav i Skaalen. Ikke et Par tomme Ord, men et betydningsfuldt Kvad og en stor Gave var den skjønsomme og stolte Hiterdøls Lykønskning; og tungt var det Støb, Kjøgemesteren rakte Steinar, da hver af de talrige Gjæster havde lagt sin Skjærv i Skaalen. Før havde Turingen været stor; men nu blev den større, og de tømte og atter fyldte Skaaler og Støb satte mere og mere Kog i Blodet. End fastere blev nu de Dandsendes Trampen, og end kraftigere og høiere deres Kast, og selv de Gamle viste i mangen rask Halling, at de endnu mindedes sin fordums Færd. Spillemændene fik rigelig i Felen, og heller ikke Kokken blev glemt. I den Slev, man bar om for hende, faldt mangen klingende Skilling; der var gjæve Folk paa Sjaaheim den Kveld. Vel var der dem, som ikke godt forligedes her over Ølskaalen; men Slagsmaal blev der dog ikke, og Turingen vedvarede hele Natten og den følgende Dag uden Spor af Træthed hos de kraftige Folk.

Endelig kom Trediedagskvelden. Steinar og Aslaug maatte nu, uagtet sin Lyst til, som i gammel Tid, at lade Laget vare i otte Dage, give efter for nu herskende Skik og Brug og give Gjæsterne det sidste, vigtige Maal, Brudegrøden. Med Spillemanden foran, bar nu Bruden selv Grøden fra Ildhuset ind i Stuen, og efter fulgte Brudekjæringerne og Reidkjæringerne, hver med sit Grødfad. Det bluge Væsen, Bruden havde havt under hele Bryllupet, var nu borte, og hun traadte her frem som den rolige Huusmoder, hvorpaa ogsaa hendes huusligere Dragt tydede. Brudeparret satte sig nu ikke adskilt, hver ved sin Ende, men i Høisædet, som den forrige Kveld under Skaallaget. Da Grøden var spi aftakkede Kjøgemesteren i Brudeparrets Navn alle Lagets Embedsmænd og forbød tillige Alle og Enhver at kalde Høisædeparret Brud og Brudgom oftere, men Tone og Sveinung. Vel dandsede man endnu mangen rask Springar om Kvelden; men Laget blev lidt efter lidt mindre og de Dandsendes Tal ringere. Den næste Morgen forlod de sidste Gjæster Gaarden og Laget ophørte; men længe vil vist Bryllupet paa Sjaaheim mindes som et af de sidste Lag, hvori den gamle Viis var i Kamp med hele det nyere Væsen, som ogsaa i Thelemarken Aar for Aar faar samme Magt, som i de andre norske Dale.

*) Om Sagnene siger H. Steffens: — „udsprungne af en bestemt Natur, bleve de, paa de Steder, hvor de, bortskræmte fra os, holdt sig i saadanne skjulte Tilflugtssteder, igjennem Aarhundreder stedse sit oprindelige Hjem tro, tydende hen paa dem; ja de syntes vidunderlig at bevare dets inderste Hemmeligheder. Med Bjergenes og Landets Natur hænger Sagnenes Skikkelse paa det nøieste sammen", — og med Rette er Sagnene af Vigtighed, naar man vil lære at kjende en Egns Natur eller ogsaa dens Foster, Folkeaanden. Dette gjelder ogsaa om Thelemarken. Her griber Overtroen endnu meget ind i Folkets indre som ydre Liv, og skjønt det altid heder: i gammel Tid troede man det og det, skeer dog neppe nogen Handling i den daglige Idræt uden Paavirknig af Tanken om de Overnaturlige. Sørpebytten sættes her sjælden for Koen, uden at der er trukket Staal igjennem den og slaaet Kors over den. Koen bærer næsten aldrig, uden at der sættes en Kniv i Taget over den, og en stor Del Ofre til gode og Afværgelser mod onde „Ting" foretages, ligesom Barnet maa bære Staal i sine Klæder. Her søges endnu sjælden Lægen uden at først kloge Mænd eller Koner hos sine overnaturlige Aander have søgt Hjælp for den Syge, og de gjængse Huusraad have altid en Hentydning til disse.

**) Sagnet herom lyder saaledes: En Gut, som engang gik og ledte efter Hestene sine paa Heming, traf uformodet paa en stor Gaard midt paa Fjeldet. Forundret, som han var, betænkte han sig en Tid, men tog dog Mod til sig og spurgte en gammel Mand, som stod i Gaarden og huggede Veed, om han vel vidste Noget om Hestene hans. Manden vidste vel ingen Besked, men bad ham gaae ind i Stuen og spørge Faer sin. Gutten gik da ind og saa ved Aaren en graa Olding, som han gjorde samme Spørgsmaal. Den Gamle kunde heller ikke svare ham herpaa, men henviste ham igjen til sin Fader, som hang paa Væggen, og nu saa Gutten til sin Forundring, at der virkelig hang en ældgammel Mand i en Kjesse paa Langvæggen. Da denne hørte, at en Heddøl var tilstede, bad han om at faae kjende hans Haandslag, og da Gutten rakte ham en Hestesko, som Manden ved Aaren havde givet ham for dette Tilfælde, og som den stærke Gamle krystede, saa at det silede af den, udbrød han glad. „Jau naa kjenner eg, dæ ennaa æ Merg i Heddølen", og nu sagde han Gutten ikke alene, hvor Hestene var, men ogsaa meget Andet, som denne ikke havde Nys om. Han fortalte ham, at han og hans Slægt før havde boet i Svintrubjerget, men da Rygysaata (Kirken) var bygget, og Bikjun (Klokkerne) begyndte at gjø, maatte han flytte til Himing. Herfra havde han kastet flere Stene efter Saata, sagde han, og Gabestokstenen var en af disse. Ogsaa spurgte han om det gamle Ildhuus paa Rygy stod og fortalte Gutten, at saalænge det stod, skulde Rygyslægten være rig og mægtig. Saaledes lyder Sagnet. Vel er den gamle Jutul ikke meer paa Himing, men aarlig sætter Ryins Eier paa Grund af dette Sagn Støtter under det ældgamle Huus, Drømsi kaldet, for at ikke Ulykker skal ramme Slægten.

*) Dette Sagn er smukt behandlet af Jørgen Moe.

**) Vistnok det samme Sagn, som om Kivlemøern i Sillejord.

Man fortæller her ogsaa tvende Sagn ganske eenslydende med A. Fayes „Børnene" og „Huldre-Ægteskab" og henlægger dem til Bygden; dog med det Tillæg til det sidste, at paa den Gaard, Hullera var Huusmoder, altid fødtes to Kalver ad Gangen, da ikke Troldfolket her, som ellers, tog den ene af Kalvene.

Paskewitsch.

(Af l'echo de la guerre.)

Paskewitsch er ikke født i Rusland, men i Polen i Mohilew, paa Lithauens Grændser. Han er altsaa Polak, men hans Familie, oprindelig fra Sibirien, bar Navnet Navnet Paski; Endelsen witsch blev tilføiet, da han traadte i Ruslands Tjeneste, ifølge den russiske Styrelses Sædvane at russificere Alt, som det tilegner sig.

Meget ung, neppe 15 Aar, havde Paskewitsch den Ære at kjæmpe under Kosciuzkos Befaling. Han deeltog i den sidste Affære, hvor Polens Helt skal have udraabt i Fortvivlelse: „finis polinæa! hvilken Yttring man dog falskeligen tillæger ham.

Selv Nutidens Historie vedbliver at gjentage denne beklagelige Vildfarelse, trods Kosciuzkus Gjendrivelse deraf, da han erholdt Kundskab om den Fabel, der var opfunden af de russiske Agenter for at udbrede den til Fordeel for deres Regjering.

Kosciuzka vidste altfor vel, at Nationaliteterne ikke ophøre, til at lade et saadant Ord af Forsagthed undslippe sig. Hans beskedne Dyder og patriotiske Troskab, som havde gjort ham saa stor, kunde ikke tillade ham at tænke, at ikke en eller anden Helt, en eller anden Befrier efter ham kunde opstaae af Polens Ruiner for at hevne det, for at frigjøre det fra det skjændige Slaveri. Nei, endnu engang, Kosciuszo har ikke udtalt disse skjæbnesvangre Ord, og dersom den Tanke, de udtrykke, virkelig er udgaaen igjennem en polsk Mund, kan det kun være iblandt disse lunkne eller solgte Sjæle, i hvis Tal den unge Paskewitsch ei tog i Betænkning at stille sig, da han mærkede, at Lykken ikke mere var hans Fædreland gunstig.

I August Maaned 1792 omskiftede Paskevitsch de ædle nationale Farver med den sorte Kokarde.

Hans Forfremmelse var hurtig. Han deeltog i de Batailler, som de allierede Armeer leverede Franskmændene. Han kjæmpede i Smolensk, Moskau, Leipzig. I 1812 havde han Generalmajors Rang og kommanderede en Brigade under Fyrst Bagrations Befaling. I 1814 marscherede han ind i Paris med de allierede Armeer.

Alligevel havde han i denne lange Krig, som fødte saamange militære Genier, endnu ikke fundet Leilighed til særdeles at udmærke sig. En stor Elsker af Disciplinen, og udstrækkende Tjenestens Fordringer til Smaaligheder, ligesom mange af de russiske Generaler, var han, hvad man i den franske Armee kalder, er korrekt Officier.

Det var først i 1827, han tiltrak sig Selvherskerens specielle Opmærksomhed.

Nikolaus havde i denne Tid med Hensyn til Persien næsten det samme Venskab, de samme Hensigter med en ædelmodig og uinteresseret Beskyttelse, som han i vor Tid har havt med Hensyn til Tyrkiet: han vilde simpelt hen tilegne sig en Deel af dets Territorium, i Forventning om senere at kunne sluge Resten.

Den regjerende Schachs ældste Søn, Abbas Mirza, som havde liden Lyst til at bytte Udsigten til at bestige en uindskrænket Throne med den Kjærlighed, det vil sige Vasalskab, som Czaren tilbød ham, havde paa Georgiens Grændser, i Schirwan, samlet en Hær paa 50,000 Mând. Det var ulykkeligviis kun en Hob Landstrygere og Røvere, som vare farligere for deres Landsmænd end Fienden. De talte neppe 8 a 10,000 sarbazes eller halvt disciplinerede Soldater.

Da imidlertid disse usle Tropper havde erholdt nogle ringe Fordele over de russiske Kantonneringer, som opfyldte dem med Selvtillid og Forvovenhed, maatte Czaren tænke paa at sætte en General, der havde nogen Anseelse, imod dem. Han kastede Blikket paa Paskewitsch. Da denne havde forenet de forskjellige Korpser paa den østlige Side af Kaukasus og i Georgien, saa han sig i Spidsen for en Armee paa 30,000 Fodfolk med et godt Artilleri, 1200 Mand regulært Kavalleri og 6000 Kosakker.

Bataillen ved Elisabethpol, som han leverede Abbas Mirzas, Tropper, blev af afgjørende Indflydelse.

Den persiske Armee var deelt i 3 Kolonner, flankerede af Kavalleri, som ligeledes havde besat Intervallerne.

Det russiske Artilleri aabnede Ilden og gjorde uhyre Ødelæggelser i disse Masser, som endelig satte sig i Bevægelse for at beskyde Fienden. Men ved den første Salve af det russiske Infanteri toge Perserne Flugten; Reserven gjorde ligesaa og forlode Slagmarken uden at antænde en Lunte.

Med Sabelen i Haand bestræbte Abbas Mirza sig forat standse Flygtningerne, men han blev revet med i den almindelige Flugt. Han forlod Slagmarken fortvivlet over sine Troppers Feighed og fattede endelig, at Religions-Fanatisme ikke var tilstrækkelig til at frelse et Land.

Tabet paa Persernes Side beløb sig til 2000 Mand; Russerne tabte 5 Mand og 1 Auditør, som da han vilde sætte Næsen ovenover Retranchementerne, fik en Pil i Øiet.

Abbas Mirzas Skatte bleve røvede af hans egne Soldater.

Det var den 27de September 1827, dette store Slag blev leveret, ifølge hvilket Paskewitsch i Rusland gik for en Helt efterat have skudt nogle Kanonskud og tabt 6 Mand, hvoraf 1 Auditør.

Nogle Dage efter var det russiske Hovedkvarteer opslaaet foran Indgangen til Deh-Kongan, en lille By beliggende nogle Mile fra Tauris.

Det var i Begyndelsen af November 1827, og General Paskewitsch, omringet af sin Generalstab, ventede Kronprindsen af Persien paa Dørtærskelen til den Barakke, der var bragt istand til Konferentserne.

Klokken 10 om Formiddagen forkyndte en Artillerisalve den overvundne Prindses Ankomst. Man saa da en Mand paa omtrent 40 Aar ride frem paa en Hest af ægte Race og prægtigen opsadlet. Hans Træk vare milde og regelmæssige, hans Øine aabne, livlige og gjennemtrængende, hans Ansigt blegt, hans Skjæg langt og sort. Han bar en yderst simpel Dragt, men en Dolk, der glimrede af ægte Stene, prydede hans Bælte.

Denne Mand, hvis Udseende indgjød Sympathi og Agtelse, var den ved Elisabethpol Slagne, den persiske Thrones Arving, den tapre og ulykkelige Abbas Mirza.

Der blev imidlertid Intet afgjort i denne første Konferents; men 4 Maaneder efter blev Landsbyen Tourmantchai valgt til at udvexle Ratifikationerne i til den Traktat, hvis fornemste Bestemmelser vare følgende:

1ste Art. Der skal være bestandig Fred og Venskab imellem Persien og Rusland.

2den Art. Traktaten til Gulistan er og forbliver tilbagekaldt; nærværende Traktat skal for Fremtiden træde istedetfor den.

3die Art. Persien afstaar til Rusland Khanatet Eriwan og Khanatet Nakhitschewan.

4de og 5te Art. skulle paa en nøiagtig Maade bestemme Demarkationslinien.

6te Art. Persien skal betale til Rusland en Skadeserstatning af 80 Millioner Rubler i Terminer, der nærmere blive at fastsætte.

7de Art. Prinds Abbas Mirza bliver anerkjendt af Rusland som Præsumtiv-Arving til den persiske Trone.

8de Art. Russerne skulle seile frit paa det kaspiske Hav og kunne alene holde Krigsskibe der.

Denne Traktat beviser tilfulde det Kabinets store Duelighed, der har redigeret den. Uden at tilsidesætte det Nærværendes Fordele, sørger den tillige omhyggeligen for Fremtidens. Alle Udtryk deri ere beregnede paa lidt efter lidt at at forberede Ruslands Intervention i Persiens indre Anliggender og i Bestemmelsen om Thronfølgen. Efter dette bliver der kun et Skridt tilbage for at erholde Overlehnsretten, det vil sige Retten til selve Udøvelsen af den suveræne Magt og derefter til Beherskelsen af hele det persiske Monarchi.

Efter saadanne Tjenester blev Generalen overvældet med Æresbeviisninger. Man tillagde ham Titelen Eriwansky for at have indtaget Byen Eriwan, der neppe var forsvaret af Jordforskandsninger; man gav ham Titel af Feltmarskalk; man lod synge Tedeum til Ære for hans Seiervindinger; og da Keiseren havde istemt Tonen, gjentoge Hofmændene omkaps, at Paskewitsch var de ny Tiders største Feltherre.

Aldrig erholdt Roumiantzow, Münich eller Suwarow, disse virkelige Feltherrer, selv i de Dage, da de stode høiest i Gunst, Halvdelen af de Belønninger, der bleve tilstaaede Paskewitsch. Aarsagen hertil maa søges deri, at Czaren behøvede at gjenoplive sine modløse Tropper efter deres saa dyrekjøbte Fremgang i Tyrkiet og i Kaukasien; det vil sige, man maatte gjenoprette Trylleriet om de russiske Vaaben i Europas Øine. Han søgte en Helt, en ny Cæsar, der kunde seire og handle.

Seierherrrn ved Eriwan, Generalguvernøren i Tiflis og alle de transkaukasiske Provindser blev dernæst paalagt at bringe til Fornuft Cirkassierne, som i 1830 under den berømte Kasi-Mollahs Befaling, Schamyls Forgjænger, tillod sig at støde det russiske Aag tilbage.

I denne Krig, hvor Erobringerne indskrænkede sig til nogle Klippesteder, hvis Besiddelse uophørlig blev gjort Seierherren stridig og hver Dag kostede ny Kampe, blev Paskewitsch ikke overvunden, hvilket har Meget at sige; men i hans Leir fandt denne berømte Heltedaad af de 25 Lesghis Sted, hvorom Erindringen endnu den Dag idag bringer den russiske Arme, der af Czaren var sendt imod disse uforfærdede Bjergfolk, til at gyse.

Amtmand Laurits Weidemann. (Se Biographien i No 32.)

Paskewitsch gav en Soiree i sit Hotel i Tiflis, da man kom for at underrette ham om, at hans forskandsede Leir nær Byen var bleven overrumplet af Fienden. Skildvagterne, sagde Sendebudet, ere blevne nedhuggede, man dræber Soldaterne i Teltene og allerede bedække Hundreder af Lig Jorden.

Generalen lod slaae Appel og begiver sig i egen Person til Slagmarken. Paa deres Chefers Befaling samle Russerne sig og forsvare sig. Man omringer Fienden, som forgjæves stræber at bane sig Vei tvers igjennem de Angribende. Ved at see, at Flugt er umulig, gjennembore Seierherrerne sig med Dolken heller end at falde levende i Russernes Hænder.

Man talte 80 Lig paa Slagmarken. Paa Kostumet gjenkjendte man Bjergboerne af Lesghiernes Stamme.

Generalen giver Befaling til at forfølge Resten af Troppen.

Ved denne Befaling saa man et besynderligt Smil paa en Bjergboers Læber, hvis Arm man havde standset i det Øieblik, han vilde gjennembore sig; han var den Eneste, som man kunde tage levende tilfange.

Adspurgt af Generalen selv, svarede han, at et Antal af 25 var nedsteget af Bjergene og havde reist igjennem Alezan, Yori og Georgien lige til Tiflis, at de vare komne til Maalet ved Dagens Ende, at de havde forladt sine Heste og ved Hjælp af Mørket sneget sig ind i Dragonernes Leir samt dræbt alle Soldater, der kom dem imøde, efterat have slukt Lysene. De kjendte hinanden paa Skjæggget.

Russerne vilde ikke tro paa saamegen Dristighed og saameget Mod. Imidlertid kom de Tropper, der vare udsendte for at forfølge Bjergboerne, tilbage uden at have fundet Spor af et mere talrigt Korpses Flugt. De havde gjenfundet de 25 Heste i en eensom Skov, omtrent 1 Miil fra Byen. Man kunde ei længere drage Lesghierens Fortælling i Tvivl.

Imidlertid havde Revolutionen i Warschau begyndt at gjøre Nikolaus's Herredømme over Polen tvivlsomt. Ved Efterretningen om den franske Revolution i 1830 havde Polakkerne jaget Konstantin, Czarens Vicekonge, ligesom Franskmændene jagede Karl den 10de. Med en Fiende som Russerne blev det en frygtelig Krig. Diebitsch Zabalkansky marscherede snart mod Hovedstaden med en Arme paa 120,000 Mand og 396 Kanoner.

Mod denne talrige Armee og dette frygtelige Artilleri havde Polakkerne kun at sætte 60,000 Mand og 100 Kanoner. Af disse 60,000 Mand vare 40,000 regulære Tropper; Resten, der bestod af Frivillige og uøvede Rekrutter, var andetsteds beskjæftiget med at forsvare de befæstede Steder og besætte visse Punkter af Landet. 120,000 Russer, vel bevæbnede, vel organiserede og vel disciplinerede, skulde kjæmpe mod 40,000 Polakker.

Ved Dabre, ved Wawer udholdt den polske Armee de russiske Angreb uden at tabe en Tomme Jord.

Ved Grochow blev Marskalk Diebitsch's Avantgarde fuldkommen ødelagt; der var kun nogle Soldater tilbage af det Kyradser-Regiment, som man kaldte de Uovervindelige.

Ved Stokzech blev en russisk Division fuldkommen ødelagt; man fratog den 400 Fanger og 10 Kanoner.

Saadanne vare Resultaterne af Marskalk Diebitch's første Felttog. Disse Resultater gjorde et dybt Indtryk paa Czaren.

Den polske Armees effektive Styrke var forøget med omtrent 20,000 Mand ved Begyndelsen af 2det Felttog, det vil sige i Marts 1831; men den russiske Armee havde ligeledes modtaget Forstærkninger, saaledes at Uligheden i Forholdet mellem begge Leire omtrent var uforandret.

Ved Wawer flygtede Russerne paany for Polakkerne; ved Dember kastede de, grebne af panisk Skræk, sine Vaaben, forlode Slagmarken og lode sig bortføre som Fanger af Bønderne. 12,000 Mand faldt saaledes i Polakkernes Hænder.

Efter en 7 Timmers Kamp saa man i Igani de russiske Veteraner flygte for Fienden og træde Ørnene paa deres Tschakoer, under Fødder for saaledes at bevidne den dybe Foragt, de følte for sine Officierer og den store Modløshed, der beherskede dem — — — — — — — — — — — — — — — — —

Da døde Diebitsch pludselig af Kolera, faa Timer efter en Mands Ankomst, som Nikolaus sendte til sin ulykkelige General, nemlig Grev Orloff, Sønnesøn af Peter den 3dies Morder, Czarens Øiesteen og øverste Chef for Politiet.

Den eneste General, om hvem der var et vist Trylleri, og som antoges at kunne hæve den russiske Armees moralske Mod var den lykkelige Seierherre over Perserne: Paskewitsch Eriwansky. Det var da ham, Keiseren stillede i Spidsen for sine Tropper.

Vi ville ikke røre videre op i en sørgelig Fortids Aske. Det er bekjendt, hvorledes den polske Revolution gik tilgrunde ved Anførernes indbyrdes Misundelse, ved Mangel paa Enighed i Befalingen, ved Rivninger i Meninger og om Indflydelse. Den polske Revolution, der var frygtelig og seierrig paa Slagmarken, var i Hjertet lammet af den Sygdom, der skulde dræbe den: Anarchi.

Da Paskewitsch overtog Kommandoen over den russiske Arme, førte Partierne en forbitret Krig imod hinanden og ødelagde Fædrelandet ved at ødelægge hinanden indbyrdes. Man var kommen til dette ulykkelige og sørgelige Tidspunkt, hvori den blinde Disharmoni reiser skrækkelige Lidenskaber i de fasteste og ærligste Sjæle, hvori man i den rasende Heftighed, der drager af med Partierne og sætter dem paa Spil, undertiden med Skræk bliver var, at man er nær ved at foretrække Fiendens Triumf for sine Modstanderes. Det er den sædvanlige og sørgelige Virkning af Borgerkrige.

Man seer saaledes, at Paskewitsch havde indfundet sig i den beleilige Time. Hans sædvanlige Lykke havde ikke svigtet ham.

De Dispositioner, der bleve tagne af den nye General over den russiske Armee, for at gjøre Ende paa den polske Insurrektion, ere langtfra egnede til at hentyde paa et overlegent militært Geni.

Efter et kort Interregnum afgav General Toll Befalingen til Feltmarskalk Paskewitsch den 24de Juni; i 3 Maaneder blev han holdt i Schak af underlegne Kræfter. De store Batailler havde ogsaa formindsket den polske Armee, der endelig besluttede at indskrænke sig til at forsvare Warschau. Dette store og frygtelige Drama, til hvilket Frankrig og England, — Europas to liberale Magter — forbleve ledige Tilskuere, var nær sin Opløsning.

Efter Stormen paa Warschau den 8de og 9de September

1831 laa 20,000 Russere paa Valpladsen foran Byens Forstæder. Polakkerne havde tabt 10,000 Mand, og Regjeringspræsidenten Krukowiecki, der mistvivlede om Hovedstadens Redning, indgik en Kapitulation, men man tænkte endnu paa at føre Krigen over paa en anden Kant. Paskewitsch frygtede for dette. De Kundskaber, han ved Spioner havde forskaffet sig, lærte ham, at den Plan var udkastet at trække sig tilbage til Lithauen og der paany tænde Fakkelen til Opstand. Et polsk Korps paa 20,000 Mand og 50 Kanoner havde sat sig i Bevægelse mod Fæstningen Modlin. Kampen kunde igjen begynde. Paskewitsch var lykkelig nok til at forhindre dette. Man renoncerede paa Krigen og hengav sig til Landflygtigheden.

Omtrent 30,000 Polakker vare flygtede til Preussen; et næsten ligesaa stort Antal til Galizien. Hele det militære Polen forlod sit Fædreneland. Nikolaus fandt sig vel i at tabe Officiererne, paa hvem han nok vidste, at det var ham umuligt at stole, men han vilde beholde Underofficiererne og Soldaterne.

Deres Uvillie mod at vende tilbage til Polen under Seierherrens Herredømme var stort; men alle Midler syntes gode, selv Magten, til at lade dem vende tilbage for at modtage en Tilgivelse, hvorpaa de ikke troede. Neppe vendte tilbage til Polen saa de sig henførte til det Indre af Rusland og indlemmede i de russiske Regimenter.

Ifølge den omtalte Kapitulation drog Feltmarskalk Paskewitsch ind i Warschau. Fangerne skulde gjengives Friheden, men Urals Miner og Sibiriens Iisørkener ere Vidner om, hvorledes denne Kapitulations Betingelser ere blevne opfyldte.

Selv i nærværende Tid sukke Tusinder af Martyrer i Berdens Ende under de møisommeligste Arbeider, midt under de skrækkeligste Lidelser, de frygteligste moralske og materielle Savn, fordi de have troet paa Marskalkens Ord.

En stor Triumf var bestemt for den lykkelige Seierherre over Perserne og Polakkerne. Dagen efter sin Tilbagekomst til St. Petersburg, midt under en storartet Ceremoni, anordnet for at takke Gud for Polens Ødelæggelse, red Keiser Nikolaus — under Defileringen — i Nærværelse af hele Armeen og sit Hof, imod Paskewitsch og sagde til ham:

„Paskewitsch Eriwansky! Jeg udnævner Dig til Fyrste af Warschau; for Fremtiden skal Du i hele Rigets Udstrækning nyde alle de Æresbeviisninger, som tilkomme mig som Suveræn."

Og i samme Dieblik omarmede han ham under Kanonernes Torden og 100,000 Soldaters Hurraraab.

En Undersaat kunde ei blive hævet høiere af sin Suveræn, og det var umuligt at føie Noget til saadanne Æresbeviisninger.

Heller ikke Fyrstens næstsidste Felttog, det ungarske, der var saa kort, saa afgjørende og saa sørgeligt i enhver europæisk Frihedsvens Dine, kunde mærkeligt forøge Antallet af de Titler og officielle Laurbær, hvormed Selvherskeren havde overvældet sin gamle General. Man veed, hvorledes denne sørgelige Affære endte paa Grund af et uhørt Sammenstød af Ulykker, der fulgte paa uventet Fremgang, ved Uenigheder imellem de magyariske Chefer, ved Kollisioner om Nationaliteter imellem de ungarske og slaviske Folk, ved uventede Frafald, men fornemmelig ved Gørgeys skjændige Forræderi, efter hvilket Paskewitsch kunde skrive dette bekjendte Brev til sin Herre: „Sire, Ungarn ligger for Deres Majestæts Fødder!" — Smigrende Ord, der kunde kildre Czarens stolte Ærgjerrighed, men som trængte dybt ind i den østerrigske Armees Hjerte, og som Statsmændene i det østerrigske Raad ikke burde forglemme.

Denne Generals bestandige Lykke kunde kun forøge den overordentlige Tillid, Nikolaus havde til ham. Det er derfor ikke forunderligt, at trods hans store Alder — Paskewitsch blev født 1777 — trods den lidet maskerede Uvillie hos Marskalken til at modtage en Befaling, hvori hans Berømmelse kunde være underkastet tunge Prøvelser, er det intet Under, sige vi, at Czaren har vedblevet sin Paastand at bebyrde ham dermed. I den usædvanlige Trang, hvori han befandt sig paa duelige Generaler i en Krig, som han selv havde fremkaldt, men hvis Omfang forstørredes udenfor alle hans Beregninger, maatte han naturligvis appellere for sidste Gang til Fyrsten af Warschaus Lykke.

Efter Krigens Begyndelse overtog denne Kommandoen over Armeen i Donaufyrstendømmerne af General, Fyrst Gortschakoff, under hvis Befaling Sagerne vare gaaede mindre end heldige for Russerne. Operationsplanen blev forandret af Paskewitsch, og Overgangen over Donau iværksat. Derefter begyndte under hans Ledelse det storartede og blodige Drama: Silistrias Beleiring, hvorved ligesom kort før ved Kalafat det Trylleri og den Glorie, der havde omstraalet de russiske Vaaben, led et betydeligt Afbræk, paa samme Tid som de tyrkiske Vaaben under deres dygtige Feltherre Omer Pascha hævede sig betydeligt i Europas Dine.

Kairo Jernbanestation.

Under denne Beleiring saaredes den gamle Marskalk i Hoften paa en Rekognoscering af en Kanonkugle, saa Lægerne raadede ham til at forlade Kamppladsen, hvilket han ogsaa gjorde og drog tilbage til Polen, hvis Statholder han siden Revolutionens Betvingelse havde været.

Efter denne Tid gjenvandt den gamle Fyrste ei sin Helbred, men havde stadige Lidelser, der endelig standsede hans lange og berømte jordiske Livsbane i Warschau den 1ste Februar 1856.

Kairo Jernbanestation.

Den ægyptiske Jernbane, som blev begyndt under den afdøde Vicekonge Abbas Paschas Auspicier, er nu fuldendt fra Alexandrien til Kairo. Linien begynder paa det første Sted, gaar over Nilarmene ved Rosette og Damiette og gjennemskjærer Deltaet til dens nærværende Endepunkt ved Kairo. Man arbeider ivrigt paa et nyt Anlæg, som skal gaae derfra gjennem Ørkenen til Suez. Stationen ved Kairo, hvoraf vi give et Billede, er opbygget lige udenfor Byens Mure nær ved Porten Bal el Hadeed (Jernporten) paa Schoobra-Veien, som fører til Paschaens prægtige Haver, der afdøde Mehemed Alis yndede Vinterbolig. Stationen er særdeles gunstig beliggende, kun nogle faa Minuters Gang fra de største Hoteller i Byen. Den er bleven bygget under Ledelse af Mr. Edwin Baines og Mr. Robert Stephenson. Man har fra den en smuk Udsigt over Kairo med dets Slot og Minaretter og mod Øst den udstrakte Ørken mod Suez og fjernt mod Vest Pyramiderne ved Gizeh.

Den, som reiser til Indien, fuldfører denne Deel af sin Reise fra Alexandrien til Kairo i 7 Timer, en stor Modsætning til den gamle Reisemaade paa Kanalbaad paa Mahmondt-Kanalen og den neppe mere bekvemme Dampbaad paa Nilen, hvorved man brugte ligesaa megen Tid til Fuldendelse af en Dag-Reise som nu behøves til sex. (Ill. Lond. News.)

Literatur og Kunst.

Af Christie's tidligere omtalte „Spitsbergensreisen" er nu allerede 2det Binds 2det Hefte udkommet og det Hele vil blive afsluttet ved et Hefte til. Paa Omslaget bebude Forlæggerne, DHrr. Gjertsen og Nielsen i Bergen, et nyt Arbeide af Christie som 3die Bind af „Æsthetiske Smaablomster", hvoraf da Spitsbergensreisen udgjør de to første. Det skal være en Fortælling med Titelen „Jætten", hvilken „i poetisk Fremstilling vil søge at skildre Sammenstødet mellem Finlapperne og Norronafstammen i en ubestemmelig Fortid, de to Folks Aandsliv og praktiske Liv efter de forhaandenværende mythologiske og historiske Kilder og Udfaldet af en Feide mellem det underliggende Hyrdefolk og det kraftigere bedre oplyste Norronafolk." Værket vil udgjøre 20 Oktavark, koste 100 ß og udkomme til Vaaren.

— Hr. J. K. Christie har ogsaa nylig udgivet en Oversættelse af Fänrik Ståls Sägner af Runeberg, under Titel „Fænrik Staal's Fortællinger. Oversættelsen klinger ret godt; undertiden, skjønt sjeldnere tager Oversætteren sig adskillig Frihed saavel i Gjengivelsen af Orginalens Udtryk som i Behandlingen af vort Sprog. Bogen er udkommet i Bergen, udgjør $6^1/_2$ Ark, liden Oktav og koster 36 ß.

— Som sædvanligt er der til det nye Skoleaar udkommet endeel Skolebøger, hvilke vi her ville opregne under Et. Paa Mallings Forlag er udkommet Latinsk Læsebog for Begyndere. Med Ordforklaringer og Paragraphhenviisninger til Madvigs latinske Sproglære af C. Schmidt. Bogen, der udgjør $9^1/_2$ Ark og koster indb. 48 ß, er anlagt efter samme Plan som Borgens latinske Læsebog, hvem den er beregnet paa at afløse i vore Skoler. Hos samme Forlægger er udkommet" 610 Opgaver til skriftlige Udarbeidelser for Skoler. 68 S. Priis 24 ß indb. Endelig er der ogsaa udkommet en ny Bibelhistorie, nemlig „Bibelsk og kirkelig Historie om Guds Rige paa Jorden" af P. A. Jensen. 8 Ark, Priis 12 ß indb. Abelsteds Forlag.

Hos J. Dybvad: Sallusts Catilina og Jugurtha med Anmærkninger af Carl Møller. Kun de første 8 Ark er udkommet; men Resten omtrent 3 Ark skal snart følge, og det Hele vil koste 84 ß indbundet.

Hos J. Preutz i Laurvig er udkommet 4de forbedrede og forøgede Oplag af A. Faye's Norges Historie til Brug ved Ungdommens Underviisning. 16 Ark 8. Priis 72 ß indb.

Blandinger.

Amerikansk Hurtighed.

„Af de to sidste Bind af Macaulays Englands Historie er der, ifølge Notes and Queries, i Philadelphia udkommet tre Udgaver hos forskjellige Forlæggere. Den ene af disse i et Oplag af 25,000 Exemplarer blev i Løbet af 50 Timer sat, stereotyperet, trykt og indbundet. Begge Bindene udgjøre i Originaludgaven $101^1/_2$ Ark stort Oktav. Da Boz's Diary in America var udkommen, ankom de første Exemplarer til New York fra England Kl. 9 om Morgenen med Dampskibet, af en iforveien instrueret Agent bleve de befordrede til Boston med et Extratog og naaede dertil Kl. 5 om Eftermiddagen. Næste Morgen vare 10,000 Exemplarer færdige til Salg." Det Hele lyder temmelig utrolig; thi selv om man kan tænke sig alle andre Vanskeligheder overvundne, indsees det ikke let, hvorledes det vil blive muligt i den angivne Tid at faae læst Korrektur paa et saa uhyre Kvantum. Rigtignok omtales jo Korrekturlæsningen slet ikke, men det er dog lidet rimeligt, at Bøgerne skulde være trykte uden et saadant Tilsyn.

Norge.

Christiania. Under 25de Aug. er Kand. theol. A. Chr. Tannæs udnævnt til Præst ved Akershus Fæstnings Strafarbeidsanstalt; resid. Kapellan til Næs Pstg. (øvre Romerike) Chr. C. H. Bruun til Sognepræst til Slemdals Pstg.; Lærer ved og konstitueret Bestyrer af Tromsø Skolelærerseminarium Chr. L. Rode til resid. Kapellan til Liers Pstg.; Provst, Sognepræst til Hammerø Pstg. i Tromsø Stift T. K. Koch til Sognepræst til Værdalens Pstg.; ledig pers. Kapellan til sidstnævnte Pstg. A. F. B. Steen til resid. Kapellan til samme Pstg.; Sognepræst til Loppens Pstg. M. Meyer til resid. Kapellan til Melhus Pstg.; Fuldmægtig C. E. Kjerulf til Bureauchef og Kand. jur. J. J. Schrøeter til Fuldmægtig, Begge i Marine-Departementet.

— Til Sagfører ved Underretterne er under 19de August autoriseret J. A. Schwartz.

— Efter Opfordring af R. Stephenson og ved Indredepartementets Samtykke er den ene Jernbanedirektør A. B. Stabell den 26de August afreist til England for at pleie Underhandlinger om flere for Jernbanen vigtige Spørgsmaal. Dr. O. J. Broch skal afreise idag i samme Anliggende.

— Under 10de April er afsluttet og under 28de og 30te Mai ratificeret en Traktat mellem de forenede Riger og Kongerigerne begge Sicilierne, hvorved disse Staters Fartøier saavel i den direkte som indirekte Skibsfart stilles paa lige Fod med Landets egne.

— Festlighederne for Kronprindsen ere overalt, hvor han viser sig, saa mange og glimrende, at det nu bliver os umuligt at give et sammenhængende Uddrag af Efterretningerne derom. Vi maa derfor indskrænke os til en Opregning af Glandspunkterne. Den 16de August om Aftenen gave Officererne i Leiren paa Størdalshalsen en Festlighed med Sang (af Th. Broch), Taler og Skaaler, hvori Prindsen deeltog. Søndag den 17de, foretog han en Reise overland til Værdalen, ankom Kl. 12 til Levanger, hvor Gaderne vare bestrøede med Løv og Blomster, og dvælede der i 2 Timer, inden han drog til Stiklestad. Den 18de—20de holdtes en stor Feltmanøvre, hvorved Prindsen kommandere den ene Afdeling, Oberst Wergeland den anden. „Paa Tilbagemarschen den sidste Dag behagede det, siger den stadige Beretter i Chr.-Posten", H. K. H. selv at marschere tilfods med sin Afdeling en Strækning af omtrent $2^1/_2$ Miil." Den 21de, Leirens sidste Dag, modtog Prindsen en Deputation fra Nordlands Amt med Amtmand Breder som Ordfører og om Aftenen gav han en stor Afskeds-Souper. Kl. 10 om Aftenen indfandt Bygdens Almue sig i et Fakkeltog, og afsang en Sang. Der var henved 400 Fakler. Den 22de August afreiste Prindsen til Throndhjem, hvor han ankom Kl. 12. Alle Vinduer til de Gader, hvorigjennem han drog, vare opfyldte med Damer, „som nedkastede Blomsterbouketter." Kort efter Ankomsten til Stiftsgaarden havde Direktionen for Videnskabernes Selskab Fortræde, og Selskabets Præses Provst Pettersen overrakte H. kgl. Høihed et Diplom som Præses illustris. Kl. $4^1/_2$ begyndte en af Kommunen foranstaltet Festmiddag, hvori henved 160 Personer deeltoge Den 23de besøgte Prindsen Exercerpladsen paa Øisandet og Landbrugsskolen paa Munkvold, og om Aftenen efter hans Tilbagekomst til Byen, var denne illumineret. Den 24de hørte han Gudstjeneste i Domkirken, besøgte Munkholmens Fæstning og Marine-Etablissementet og deeltog om Aftenen i et Bal, der var foranstaltet i Selskabet Harmoniens Lokale. Den 25de tiltraadte han Tilbagereisen og kom hid til Byen idag Kl. 9 Formiddag.

— Ifølge „Skand. Stjerne" var den 20te Juni sidstl. 232 Mormoner i Norge, 2,229 i Danmark og 409 i Sverige, foruden de udvandrede.

— Det katholske Kapel indviedes i Søndags af den katholske Biskop i Stockholm, Hr. Vikarius Studack. I sin Prædiken gav han Oplysning om Grunden til Benævnelsen St. Olafs Kirke, nemlig at vor Dronning, der har viist særdeles Interesse for Kirkens Opførelse, paa Mødrenesiden Nedstammer fra Olaf den Hellige, og at denne blev Martyr for den katholske Lære. Til Kirken har Dronningen skjænket et Maleri (et Madonnabillede efter Rafael).

— Ved kgl. Resol. af 12te Juli er bifaldt Indredepartementets Antagelse af en fjerde reisende Agronom, (Hr. Hansen, tidligere Engvandingsmester i det Throndhjemske) med en Løn af 30 Spd. maanedlig samt Skyds- og Diætgodtgjørelse paa Reiser, samt at Omkostningerne ved Trykning m. V. af de af Agronomerne afgivne eller herefter afgivende Reiseberetninger o. desl. afholdes af det til reisende Agronomer m. v. bevilgede Beløb. De tidligere ansatte Agronomer vare Lindequist, Ählstrøm og Wiel, men den sidste er nu afløst af Christensen. Lindequist har i forrige Sommer gjennemreist Bratsberg, Nedenæs, Robygdelaget, Lister og Mandals samt Stavanger Amt, og hans derom udkomne Optegnelser udgjør 28 S. stor 8vo med 3 Tavler Afbildninger; Ählstrøm Romsdals Amt, og hans Optegnelser ere af samme Omfang og med en Plade, og Wiel Smaalenene, Jarsberg og Laarvigs Amter. Hans Beretning udgjør 24 S. uden Afb. Det maa ansees for gavnligt, at Departementet har ladet disse Beretninger trykke til Uddeling.

— Efter Forlydende er det akademiske Kollegium af Kirkedepartementet underrettet om, at der skal foretages forberedende Skridt til Oprettelsen af en Lærerpost i de nordiske Literaturer her ved Universitetet.

— Joachim Welhaven, der ivaar med Held debuterede paa det danske Theater, men som dets Direktion alligevel lader gaae fra sig, gav den 25de Aug. i Frimurerlogen en Aftenunderholdning, bestaaende af forskjellige Deklamationsnummere.

— Af en Bekjendtgjørelse fra Hr. Shaw sees, at de langvarige Avisstridigheder angaaende Ordningen af Mjøsfragten mellem de norske og de engelske Dampskibe, nu ere bilagte saaledes, at hine overtage Varetransporten i den søndre, disse i den nordre Deel af Mjøsen.

— Imorgen begynde Forestillingerne paa det norske Theater Billetpriserne ere nu forhøiede, saaledes at bedste Plads koster 48 ß.

— Under 16de August er meddeelt kgl. Konfirmation paa Fundats for det til Universitetet af Professor C. W. Boeck og Overlæge D. C. Danielsen skjenkede Legat stor 349 Spd. 50 ß svarende til de 2000 Fr., som Giverne af det franske Akademi have erholdt som Belønning for sit store Værk om Spedalskheden.) Summen bliver staaende, indtil den ved Renter er forøget til 1000 Spd., og da anvendes hvert 3die Aar de i Mellemtiden faldne Renter til Belønning for en Afhandling, henhørende til Materien om Hudsygdommene.

— Prinds Napoleon ankom til Bergen paa Dampskibet Reine Hortense Løverdagen den 23de og var der Søndagen over. Om Aftenen den 24de kom han til Christianssand, hvorfra han, som der sagdes, skulde reise til Christiania. — Vi have i vort Blad No. 10 for 1854 givet Portræt og nogle Levnetsnotitser af denne Prinds, hvortil vi ville henvise.

— For nogen Tid siden vakte Uhrmager Christian Olsen Nordal, en fattig Huusmand af Fets Præstegjeld, megen Opmærksomhed ved et Par mechaniske Opfindelser, et saakaldet Selvtrækningsuhr og en Hegtemaskine. Prof. Hansteen fandt, at Opfindelserne røbede et ganske usædvanligt mechanisk Geni, og gjorde Folk opmærksom derpaa i en Artikel i Chr.-Posten. Professoren gav ogsaa senere en rosende Erklæring om Mandens Evner og agtværdige Charakteer, da han i forrige Aar søgte og erholdt Patent paa sin Hægtemaskine, og anbefalede ham til offentlig Understøttelse. Som Følge heraf erholdt Nordal 150 Spd. af de til Haandværksstipendier bevilgede Penge. Siden modtog Indredepartementet et Andragende fra Nordal om dets Medvirkning til at forskaffe ham offentlig Understøttelse til Forfærdigelse af en roterende Dampmaskine efter en af ham opfunden Konstruktion. Da Kapitainl. Steenstrup i en af ham paa Forlangende afgiven Erklæring om denne Opfindelse imidlertid fraraade at understøtte Nordal til at arbeide for den, og finder det rigtigere at aabne ham Adgang til at erhverve de for en Mechaniker nødvendige theoretiske og praktiske Kundskaber, har Departementet indgaaet med Forestilling om, at der af de til tilfældige Udgifter bevilgede Midler maatte tilstaaes et Beløb af indtil 300 Spd., for under Kontrol af Departementet at anvendes til Nordals Uddannelse som Mechaniker. Ved kgl. Resol. af 30te Juli er dette bifaldt.

— Til Storthingsrepræsentanter for søndre Bergenhuus Amt valgtes den 22de Aug.: 1) Gaardbruger Joh. Aga, 2) Kirkesanger Erik Riisnæs, 3) resid. Kapellan til Haus J. J. Tandberg og 4) Sognepræst N. Koren. Til Suppleanter Handelsbetjent K. C. Skauge, Lensmand G. N. Skaar, Gaardbruger Halvor Helland og Sagfører L. A. Krohg. Lensmand Veseth havde frabedet sig Valg.

Bergen. Fra det nye mechaniske Værksted her, er bestilt en Dampmaskine paa 12 Hestes Kraft til et Væveri, som anlægges paa Ladegaarden ved Bergen. Tidligere skal være bestilt et Dampfartøi for 5500 Spd. til Fart mellem Christiania og Sandviken.

Arendal. Der arbeides nu paa at skaffe et nyt Indløb, til Arendals fortrinlige Havn østenfor Øen Mærdø. Kun det vestre Gab har hidtil været seilbart; men ved at lade Dykkere optage de Rullestene, der findes i det østre Gab, tror man at kunne give dette en Dybde af 18 Fod paa det Grundeste og 100 Fods Bredde i Bunden. Tidligere var Løbet 9 Fod paa det Grundeste, men nu er det allerede $12^1/_2$ Fod. Til denne Fordybning er medgaaet de 2500 Spd., som Staten i sin Tid har bevilget til Arbeidet, og det ventes nu at Arendals By tager sig af Sagen.

Frederikshald. Provst Landstad og Politimester Gram have sat sig i Spidsen for Dannelsen af en Forening til Forsorg for løsladte Strafarbeidsfanger i Lighed med den i Drammen bestaaende Forening med samme Maal. En Henvendelse til disse Mænd fra Foreningen her i Christiania har nærmest foranlediget dem dertil.

Lillehammer. Her har i den sidste Tid været vanskeligt for Brød i Byen, som Følge af Mangel paa Rug. Den har nu maattet kjøbes fra Christania og kommer da her paa mindst $6^1/_2$ Spd. Tønden.

— For nylig var Telegrafdirektør Nielsen heroppe for at udsee Station for en Telegraf, som med Tiden vil blive ført herhen.

Sarpsborg. I Skjeberg og Tune Præstegjelde have endeel Personer udmeldt sig af Statskirken, for at gaae over til Methodismen, hvorfor en i Sarpsborg bosat Methodistpræst i flere Aar har virket.

Kaafjorden. St. Olafs Dag den 29de Juni gav Dr. Etienne Djunkowsky paa Altengaard et Middelselskab for Nabolagets „konditionerede Familier", som det i Indbydelsen hed, i Anledning af den Eiendom han nylig havde kjøbt (til Sæde for den katholske Mission) og til Erindring om den Konge, Norge skyldte mest af Alle i religiøs og politisk Henseende."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Stockholm har Kolera viist sig med enkelte Sygdomstilfælde og Dødsfald siden den 7de Juli.

Frankrig. Den 19de August arresteredes i Paris en Mængde Personer; man anslaar deres Tal til 200.

England. Da Rusland har søgt at unddrage sig de ved Parisertraktaten indgangne Forpligtelser og vedblev at holde Kars og Slangeøerne besatte, har England for kort Tid siden ladet endeel Krigsskibe løbe ind i det sorte Hav, for ved denne Skræmsel at twinge Rusland til at efterkomme sin Skyldighed. Virkelig skal det nu ogsaa have overgivet de omtvistede Besiddelser.

Den 13de Aug. nedbrændte det uhyre Pianofortefabrik Broadwood ved London. Tabet derved anslaaes til 100,000 — 150,000 Pd. Stl.

Italien. Ifølge „Børsenhalle" skulle to italienske Blade, Portafoglio Maltese og Mediterraneo, indeholde saagodtsom overeensstemmende Beretninger om alvorlige Uroligheder, som den 17de ds. skulle have fundet Sted i Palermo. Anledningen hertil gav en Strid imellem et Schweizerregiment og et Regiment neapolitanske Tropper, som gik over til en aaben Kamp pav Palermos Gader, i hvilken Befolkningen deeltog, idet den tog Parti med Neapolitanerne, og paa Grund heraf saa Gouvernøren over Sicilien sig nødsaget til at erklære Staden i Beleiringstilstand. Den sidste Omstændighed tyder paa, at Regjeringen foreløbig er gaaet af med Seiren, men man kan ikke med Sikkerhed vide, om de nævnte Blade have afholdt sig fra enhver Overdrivelse eller have tillagt Urolighederne større Betydning, end de virkelig have, da alle nærmere Beretninger endnu savnes; dog kan det i ethvert Tilfælde ansees for afgjort, at der har viist sig betænkelige Symptomer paa Sicilien, da der er indløbet Efterretning om, at flere Krigsdampskibe i største Hast ere blevne afsendte fra Neapel til Palermo.

— Fra Italien skriver l'Indep. B. Genuakorresp., at det gaar rask med Befæstningen af Alessandria og Casale, og fra Turin skrives til Times, at den i Sardinien aabnede Subskription, for at forære Regjeringen 100 Kanoner i Alessandrias nye Fæstningsværker, ogsaa er sat i Gang i Milano, Florentz, Como og andre Stæder, og at den rimeligviis ogsaa vil blive aabnet i Rom og Neapel.

Spanien. Regjeringen skal, dog først efter en heftig Diskussion, have vedtaget to vigtige Dekreter nemlig om Nationalgardens Opløsning og Undertrykkelsen af de konstituerende Cortes. Ifølge Asemblée nationale skal Forfatningsspørgsmaalet være afgjort, idet Regjeringen har besluttet at gjenindføre Konstitutionen af 1845. — Narvaez skal have faaet Tilladelse til at vende tilbage til Spanien paa den Betingelse, at han ikke tager Ophold i Madrid. Andre Beretninger gaae derimod ud paa, at han skal sendes til Moskau for at overvære Keiser Alexander den Andens Kroning.

I Rusland træffes der storarkede Forberedelser til Kroningen, og man tror ikke, at de fremmede Gesandter ville kunne konkurere med den russiske Adel, uagtet der er stillet betydelige Summer til deres Raadighed, for at de kunne repræsentere deres Souveræner med den Pragt, som Høitideligheden udfordrer. I Frankria synes man at sætte megen Priis paa, at de Morny vil indtage Forrangen blandt de overordentlige Ämbassadører, idet han har været den Første, som overleverede sine Kreditiver, og da han uden al Tvivl er bedst forsynet med Penge, vil han sikkert ogsaa i sin hele Optræden langt overstraale sine Kolleger.

Kommissionærer, der staae til Rest med Betaling for de forløbne Kvartaler, anmodes om at indsende denne snarest muligt.

Bladets Kasserer bor i Kongens Gade No. 11. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Trykfeil i No. 33.

Spalte 1 Linie 1 f. n. Saurhoug læs Saurshoug. Sp. 2 L. 15 f. n. Hermansaasen l. Hermansnasen. Sp. 7 L. 2 f. o. Kongsbrugene l. Kongshougene.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 36. Udkommer hver Løverdags Aften. 6te September. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Bernadotte og den svenske Politik i 1812.

(Slutning fra No. 28.)

Saa underlagt, som Nationen end maatte synes, efterat man havde ladet den modtage de første Maximer af 1812 Aars Politiken kan man dog forsikre, at den, dersom Bernadotte ikke havde lagt den et meget tykt Bind for Øinene, ikke vilde have fulgt ham i alle hans indviklede Planer og i alle hans Beregninger, som f. Ex. i den berygtede Sammenkomst i Åbo.

Man veed, med hvilken Hurtighed Expeditionen til Rusland, der var begyndt for seent, det er sandt, blev drevet. Niemen blev overskredet den 25de Juni, Wilna besat 3 Dage efter, Witepsk den 28de Juli, Smolensk den 17de August. Alexander skjælvede, og det ei uden Grund. Han havde for det Første kun 140,000 Mand mod de 400,000, som Napoleon havde kastet over Niemen. En mageløs Uorden herskede i hans Hovedkvarteer lige fra Fiendtlighedernes Begyndelse af. Ingen til at kommandere, ingen Anfører agtet nok til at paalægge de Øvrige sin Villie ved sin overlegne Oversigt eller ved sine faste Beslutninger.

Enhver af de talrige Generaler, som omringede Keiseren, fremførte sin Mening, der var dikteret af Omstændighederne, og stræbte efter at faae sin alene til at gjælde fremfor de Øvrige. Kronprindsen af Sverige havde vel givet enkelte Raad, som vare tilstrækkelig, Erfaring viste det, til at forberede vort Fald, men sin uigjennemtrængelige Politik tro haabede han maaskee endnu, da England endnu ei uigjenkaldelig havde bundet sig til ham at kunde holde en Udgang aaben for i ethvert Tilfælde at kunne naae Lykken. Alexander gav ham ikke denne Frihed. Leiligheden var altfor fortrinlig til at vinde for sin Sag og sætte i Spidsen for de russiske Armeer en af Napoleons dueligste Feltherrer, for at han kunde vende mod Fienden dennes egne Vaaben. Bernadotte blev uophørlig anmodet om at samtykke i en Sammenkomst. Efter flere Afslag gik han ind herpaa. Alexander vilde forføie, Bernadotte vilde herske. Alexander taalte da alt hans Hovmod; paa Grund heraf kom der ikke til noget Anstød mellem disse to Monarcher, men Alexander erholdt Alt, hvad han vilde af Bernadotte, som dog tilsidst ikke gik af med Fordelen.

Byen Åbo i Finland var af Keiseren betegnet til Sammenkomsten. Allerede var en russisk Fregat i Beredskab til at modtage Bernadotte, da han erklærede, at han vilde sætte over under svenskt Flag. Den russiske Minister forestillede ham, at dette vilde lede til Tidsspilde og han tilføiede med Forsæt, at Keiseren, hans Herre, ventede ham i Åbo.

„Nu vel min Herre, udbrød Bernadotte, i det han pludselig reiste sig og lagde Haanden paa sin Kaarde. Keiseren skal vente. Den, som veed at vinde Feltslag, kan vel regne sig for Kongers Lige!"

Alexander ventede i Virkeligheden, han ventede i 5 Dage, under hvilke man saa ham at være taus og urolig, at henfalde uden videre, i en dyb Nedslagenhed, saa lidet stolede han paa at beseire Napoleon uden ved Napoleon selv. Prindsens Ankomst gjorde en Ende paa hans Ængstelighed. Han befalede, at man skulde modtage ham med de største Hædersbeviisninger, aflagde først sin Visit og affekterede under Sammenkomsten, som varede i 3 Dage, den samme Ligefremhed og de samme Kjærtegn, som han allerede havde været saa ødsel med i Erfurt. Åbo skulde i Sandhed ikke blive ham mindre gunstig.

Lige fra den første Underholdning lagde Czaren ikke Skjul paa sin Frygt. Det er det endogsaa troeligt, at han med Forsæt brugte mørke Farver og fordunklede sig selv, for at Prindsen kunde skinne i al sin Glands. Det var at kjende sin Mand, der var meget mere skikket til snedig List og Tilbageholdenhed end til Selvbeherskelse. Han sagde ham, at han grant skuede Faren, at han vel kjendte sin Fiendes Lykkestjerne, at han allerede skjælvede for at blive jaget tilbage til Asien, og at han tænkte paa at frasige sig Thronen.

Nogle lignende Phraser vare tilstrækkelige for at styrte Bernadotte ind i en af disse phantastiske Taler, som saa ofte næsten uden Forsvar ødelagde hans Diplomatik.

Af Medlidenhed med denne svage Frygt gav han sig til at bevise, at Napoleons største Seire vare blevne afgjorte ved hans Fienders Frygtsomhed. Ved Austerlitz, ved Wagram, forsikrede han, havde Keiseren ene og alene skyldt de Allieredes ringe Grad af Udholdenhed sin Frelse. For nu at komme til den forhaandenværende Krig, hvor stor var ikke hans Blindhed! Ufølsom for Polens Løfter, styrtede han sig mod Dnisterens Bredder, som om han søgte Selvmord i disse uhyre Ørkener, 500,000 Mile fra sine Grændser, idet han foragtede alle Indicier, idet han hverken saa hen til sine Fienders Charakteer, eller til Europas Utaalmodighed og Træthed, idet han hverken tog i Betragtning Tid, Rum, eller Klima.

Man kunde letteligen drage Fordeel af hans Feil. Man maatte organisere Armeekorps til at ødelægge alle hans Hjælpekilder, stridende paa samme Maade som de gamle Parther og Schyter. Man maatte overalt reise en Nationalopstand, en Fanatismens og Ødelæggelsens Krig! Paa disse Betingelser og idet man ikke indgik paa nogen Fred førend Napoleon var kastet tilbage paa Rhienens venstre Bred, vilde man see hans Magts svage Bygning styrte sammen hurtigere end den havde voxet. Napoleon, saa overordentlig, saa dristig i Angreb vilde vise sig ude af Stand til at udføre et Tilbagetog paa otte Dage, og et Nederlag vilde utvivlsom være Signalet til hans Undergang. Man kunde ellers yde Alexander Tjeneste ved en eller anden dristig Diversion. Dersom Napoleon virkelig kom til at true St. Petersburg, vilde Bernadotte selv med sine Svensker paatage sig at gjøre en Landstigning paa Bretagnes Kyster og marschere lige paa Paris. En Adresse til Franskmændene i Frihedens Navn der skulde gaae forud for Expeditionsarmeen, vilde vække det konstitutionelle og selv det republikanske Parti af dets lange Taushed, og denne pludselige Opvaagnen vilde vende op og ned paa Frankrig. Carl Johans og Moreaus Underskrift vilde give Foretagendet en fransk Charakteer. Imidlertid skulde man spærre Napoleon Overgangen over Beresina, og utvivlsomt vilde man da bemægtige sig hans Person; i det Mindste skulde man udbrede Rygtet om hans Død, hvad der vilde være nok til at et betydeligt Parti af Senatet med Talleyrand og Fouché i Spidsen, ikke gjorde sig nogen Betænkelighed ved at afsætte ham.

Revolutionen var beseiret, men den var ikke død, den levede endnu i en heel Generations Erindring og Hjerter. Man kan vel lægge hele Jorden øde, man kan omvælte den, men der er Noget, som man ikke forandrer, og det er det menneskelige Hjerte. Det bærer hos sig Frihedsinstinktet. Napoleon er kun den franske Armees Øverstbefalende, han er ikke dens absolute Herre. Den franske Soldat kjender kun sin Fane. Italien og Tydskland ere opfyldte af hemmelige Selskaber. De vil snart høre Tale om dem. Alle Frihedens Venner ville række mig Haanden og Enden paa alt dette i Frankrig vil være et konstitutionelt Monarchi, en Republik, hvem veed*)! — Dette Hvem veed!? der paa saadan Maade slap ind i denne jakobinske Indledning, vakte Alexanders Opmærksomhed, hvem ellers Ideen om en Diversion i Hjertet af Frankrig syntes beundringsværdig. De behøver, tænker De, 200,000 Mand, sagde han; jeg giver dem 400,000 til denne Expedition og jeg vil med Glæde see Frankrigs Skjæbne i deres Hænder." Bernadotte svarede, at han ikke havde kastet Blikket paa Frankrigs Throne og at det ikke skulde være med en russisk Armee og som Czarens Feltherre at han troede at lykkes, og at han maatte have 200,000 Mand, der virkeligen vare hans.

Hvorledes end hans hemmelige Tanke var, saa er det vist, at han indrømmede Czaren Alt, hvad denne syntes at ønske. Han havde først anmodet ham om at give sig Finland i Pant indtil Sverig havde faaet Norge, mod at han gjorde en Diversion mod de Franskes venstre Fløi, dersom disse truede St. Petersburg; men Alexander lod som om han ikke hørte Noget, hvergang Finland kom paa Tale. Bernadotte nedslog sine Fordringer til Landet mellem Kemi og Kalix, en Landstrækning, der af Oprindelse er svensk og som de russiske Underhandlere ved den ulykkelige Fred til Frederikshamn havde indbefattet under Finland. Alexander forblev døv. Han udbad sig idet Mindste Ålandsøerne Men troede han da virkelig, at Alexander skulde have opført allerede dengang frygtelige Fæstningsværker der for at de skulde blive et svensk Bolværk? I det Mindste maatte da Rusland tilstaae Subsidier. Det var den staaende Formel i de forestilte Underhandlinger med Frankrig: „Vi ere fattige. Vi behøve Penge." Bernadotte bad indstændig Alexander derom. Han erholdt det ikke. Han tillod ham blot at gjøre et Laan paa 1,500,000 Rubler, hvoraf da Trefjerdedele skulde leveres i Korn og Meel og under strenge og smaalige Gjenbetalingskonditioner.

*) Bergmann giver i sit Værk alle disse interessante Samtaler efter Bernadottes Papirer. Intet er mere authentisk.

Kort, under de store Planer til Sønderlemmelse og Deling, som de kommende Seierherrer udkastede i Åbo, kan man ikke mærke at Bernadotte høstede nogen Fordeel i Forhold til hvad han selv tilbød Rusland. Sverige skulde foruden Norge faae de danske Øer Sjælland og Bornholm; man vilde i Skadeserstatning give Danmark Bremen, Werden, Lübeck, Hamburg og en Deel af Mechlenburg. Man skulde gifte Prinds Oscar med den yngste danske Prindsesse og en Familietraktat skulde forene de tre holsteenske Slægtsgrene, som vare i Besiddelse og Nordens Throner; Sveriges, Danmarks og Ruslands. — Se det var de eneste Fordele for Bernadotte, hvorom der var Tale. — Til Gjengjæld skulde han vente med Expeditionen mod Danmark, ved hvilken imidlertid han havde haabet at sikre sig Norge, og som han længe syntes at have været bestemt paa at sætte igjennem før enhver anden militær Operation — han skulde derimod gjøre Landgang i Tydskland og tage aktiv Deel i Krigen mod Frankrig. Han garanterede Rusland hele Storhertugdømmet Warschau, saaledes som dets Grændser havde været bestemte i 1807, det vil sige hele Landet fra Niemen til Oder, Warsovien, Krakovien, Thorn og Storhertugdømmet Posen. Ikke fornøiet med at have istandbragt Freden til Bucharest, som havde givet Russerne Bessarabien og en Trediepart af Moldau, sikrede han endnu Alexander Besiddelsen af Galizien og det østlige Preussen. Man skulde i Italien holde Østerrig skadesløs, og Preussen i Tydskland ved Afstaaelsen af Pommern med Tilføielse af nogle andre Provindser, hvoraf man vilde danne et Kongerige Franken. Med andre Ord, Rusland vilde have udvidet sine Grændser til Wiens, Berlins og Konstantinopels Porte. En Familietraktat vilde have overleveret det Sverige, Norge og Danmark. England hvis Medvirken man allerede paakaldte, og som lod sig love en Station ved Sundet (Kronborg), var bundet idetmindste for en Tid og — hvem veed, Frankrig vilde maaskee snart blive regjeret af en Allieret, en Czaren hengiven Ven.

Portugals og Spaniens Oprørsregjeringer ligesom ogsaa Preussens og Østerrigs allerede belønnede i Forveien, vare indviklede i Sagen, og dette syntes end sikrere at love et ufeilbarligt heldigt Udfald. — Ja, hvad meer er, Bernadotte gik lige til at foreslaae, at Keiseren af Rusland, i Mangel af den østerrigske Keiser, skulde sætte paa sit Hoved den germanniske Krone.*) Uden Tvivl vilde Kronprindsen, der tog paa sig og gik op i Sveriges bitre Følelser mod Rusland, ved Åbo hævne Erfurt. Det kan vel være; men i dette Spil vandt Rusland.

Det er ikke af Beretninger uden Autoritet eller af løse Fortællinger vi hente disse Detailler, det er af Papirer, der ere blevne gjennemseede, om ei dikterede af Bernadotte, som Bergman har publiceret, Papirer, der af Prindsen selv vare bestemte til at bruges i Fremstillingen af hans Historie; og som i Sandhed der ville være af Nytte. Dog bør vi tilføie, at denne Omkompling, denne Revision af Europas Kart ikke mellem de to Souveræner antog den meer bestemte Form af en Traktat eller af en politisk Pagt (Konven ion). De eneste Betingelser, der bleve fastsatte ved den til Traktaten af St. Petersburg tilføiede Konvention, som blev u dertegnet af Greverne Løvenhjelm og Romanzoff den 30te August 1812 og hvoraf nogle lige til nu have været ubekjendte (den om det russiske Laan f. Ex.) ere følgende:

Artikel 1. Hjælpekorpset, der af Rusland er lovet Sverige efter Traktaten til St. Petersburg, vil blive anslaaet til et Antal af 35,000 Mand, hvoraf 25,000 skulle landsættes paa Skaane mod Slutningen af September og Resten ved Enden af November 1812. Art. 2. Kommandoen over de russiske Tropper, deres Underhold og deres Transport vil blive ordnet efter de Forholdsregler, som ere tagne i Traktaten til St. Petersburg og Konventionen til Wilna. Art. 3. Fra det Øieblik af at de 25,000 Russer, hvorom der er Spørgsmaal i Art. 1, ere land-

*) Haandskrift blandt Depescherne for de udenlandske Sager for Februar 1813.

satte i Skaane, forbinder Kongen af Sverige sig til at begynde uopholdelig Operationerne mod de danske Øer, som der har været fastsat i bemeldte Traktat og omtalte Konvention. Art. 4. I Tilfælde af at Kongen af Danmark ikke skulde beslutte sig til frivilligen at afstaae Norge og til at forene sin Styrke med den svensk-russiske Armee for at operere i Fællesskab, og da man følgeligen vil see sig nødsaget til at angribe Øen Sjælland, overgiver Czaren — bekjendt med den engelske Regjerings Løfte Intet at foretage fra sin Side uden fuldstændig Samstemmighed mellem de tre Magter — til Kongen af Sverige alle Fordringer paa denne Ø, som da vil komme til at tilfalde ham ved Erobringens Ret. Czaren forbeholder sig alene at garantere de Konventioner, som i denne Henseende kunne i det Følgende komme istand mellem England og Sverige. Art. 5. I Tilfælde af at det lykkes Czaren som Følge af militære Operationer medens Underhandlingerne staae paa at udstrække Ruslands Grændser til Vestulen og Oder, giver Sverige hertil sit Samtykke, og garanterer Rusland denne nye Grændse, som Erkjendtlighed for Czarens Løfte angaaende Øen Sjælland, og som en retfærdig Belønning for hans Anstrængelse mod den fælles Fiende. Art. 6. Hvad angaar Operationerne af den svensk-russiske Division i Tydskland eller overalt ellers, ere de der tagne Forholdsregler bekræftede overeensstemmende med Traktaten til St. Petersburg og Konventionen til Wilna. Art. 7. Som Vidnesbyrd om Czarens personlige Venskab for Kronprindsen af Sverige og som Beviis paa hans ligefremme Ønske at tjene de Allieredes Interesse, forbinder Czaren sig til at understøtte Sverige ved et Laan af 1,500,000 Rubler, og det vil afhænge af hans keiserlige Majestæt at give Alt eller en Deel af bemeldte Sum i Penge, eller i Korn og Meel. Kongen af Sverige forbinder sig formelig til i Løbet af 16 Maaneder efter Norges Forening med Sverige at gjenbetale denne Sum. Art. 8. Alle Bestemmelser af Traktaten til St. Petersburg eller Konventionen til Wilna, som ikke ved nærværende Konvention ere forandrede og nærmere fastsatte, blive herved udtrykkeligen fornyede og bekræftede. Art. 9. De to underhandlende Parter ville bestræbe sig for at bruge Englands Regjering til at erkjende bemeldte Traktat ligesom og Foreningen mellem Norge og Sverige.

Dette er, vi gjentage det, de eneste politiske Overeenskomster, som i Åbo bleve afsluttede mellem Bernadotte og Alexander. De bleve ei punktlig satte i Værk. Londonner-Kabinettet, hvis Befuldmægtigede, Lord Cathcart, havde fulgt Bernadotte til Finland, havde ikke, — holdt tilbage ved Frygten for Oppositionspartiet, som med Misnøie saa et Foretagende i Gjære, der var saa fremmed for det fælles Maal som Foreningen mellem Norge og Sverig — villet formelig autorisere dette, og gjorde dette først i Marts Maaned 1813. Han havde kun tilstaaet endnu en Subsidiesum paa 500,000 Pund Sterling. Denne Vægring paa den ene Side, og paa den anden Side Alexanders virkelige Forlegenhed, da han alvorlig var truet af de franske Armeer, bestemte Bernadotte til Intet at foretage strax til Istandbringelsen af Foreningen med Norge, men at lade for det Første de 35,000 Russere beroe til Czarens Disposition. Dette Hjælpekorps, der i største Hast blev sendt til General Witgenstein ved Dwina, forhindrede, som Enhver veed, den franske Nordarmee fra at tage St. Petersburg. Imidlertid fortsatte Bernadotte sine krigerske Forberedelser, idet han saaledes foruroligende Danmark, tvang de Franske til at efterlade et betydeligt Korps i Tydskland for at beskytte deres Allierede, og idet han herved lammede den store Armees Kraft. Dette er imidlertid kun Bernadottes første Operationer, som ikke engang endnu vare aabenbar fiendtlige mod Frankrig. Hvorledes skulde det da senere blive? Hvilket Held maatte ikke Alexander love sig af en Kriger, der var oplært i en saa god Skole, og som saa fuldstændig var sin gamle Herres Fiender hengiven.

Det antipicerede Udtryk af Alexanders Erkjendtlighed frembragte den sidste Episode af Konferentserne i Åbo, Familietraktaten, som blev Gjenstand for en særskilt, og hemmelig Artikel, der blev tilføiet Konventionen af 30te August. — Czaren glemte ikke, at Kronprindsens mest stadige Omsorg maatte gaae ud paa at forekomme alle Farer, som kunde true hans opstaaende Dynastie. Han vidste desuden, at Partierne ikke var kuede i Sverige, at England og han selv kunde letteligen gjøre Bernadotte urolig ved at synes tilbøielige til at give den dethroniserede Konge, eller ogsaa hans Søn nogen Støtte. Det var derfor fra hans Side en duelig Manøvre at tale til Prindsen med en sympathetisk Interesse om hans Families Fremtid og de kraftigste Midler til fast at grunde den. Bernadotte bed selv paa Krogen. „Deres Majestæt, sagde han, er Herre over Verdens mægtigste Keiserdømme, stærk ved den Ret, som Aarhundreder have helliget ligesom ogsaa ved deres Folks Kjærlighed. Deres Majestæt behøver blot at ville og at være standhaftig i Villien for seierrig at gaae ud af den Kamp, som er begyndt, for at gjengive Europa Friheden. Hvor forskjellig er min Stilling! Jeg er kun en Bivouak-Fyrste, henslynget ved en lykkelig Skjæbne paa en Thrones Trin. Der vil komme en Tid, da Europa er kommet tilbage igjen i sine gamle Folder. En Reaktionsbevægelse kunde forurolige Sverige. — — — En eneste Ting gjør mig sikker: Deres Majestæt har værdiget at modtage min Alliance og min Kaarde, og De har erklæret, at De altid vil betragte min Fiende som deres egen. Jeg vil for min Part være Dem aldeles hengiven. Jeg vil opdrage min Søn i de samme Følelser. Sverige vil aldrig ophøre at være Deres troeste Allierede. Dets Vaaben, Hyldest og Ønsker tilhøre dem for bestandig!" Alexander svarede paa denne Troskabs- og Hyldingsed ved at tilbyde sig som Hoved for Huset Holstein at føie sin Adoption til Karl den 13de; men for denne offentlige Adoption, som kunde mishage Svenskerne, foretrak Bernadotte følgende hemmelige Artikel: „De høie underhandlende Parter, ønskende efter fælles Overeenskomst at give nærværende Alliance Charakteren af en Familiepagt, forbinde sig gjensidigen i Tilfælde af at hvilkensomhelst Magt søger at forstyrre Sveriges og Ruslands Rolighed, til at yde hinanden, for at undertrykke disse fiendtlige Planer, den nødvendige Hjælp, som aldrig vil overskride Antallet af 12 a 13,000 Mand."

Professor Anders Adolf Retzius.

Denne særskilte og hemmelige Artikel skal have den samme Kraft som om den Ord for Ord var indbefattet i Konventionen og vil blive undertegnet paa samme Tid.

Bernadotte var tilfreds. Han havde nu faaet sin fornemste og kjæreste Belønning. Lad nu en Gjenindsættelse af de gamle Monarchier længe nok komme: hans indpodet den russiske Stamme er eet med den. Selv ved nøiere Betragtning vil hans Dynastie være to og tre Gange legitimt. Adopteret som Søn af Kongen, Gustav den IIIdies Broder, allieret ved en Familiepagt med Keiseren af Rusland, der var Hoved for Familien Holsteen, udvalgt ved Folkets Stemme — vilde Intet i Absolutismens eller Demokratiets Øine mangle ham. Det var i Betragtning af dette sidste Resultat, at han havde gjort Alt. Han havde forudseet Napoleons Fald, som han skulde forberede med egen Haand, og han stræbte at skaffe sig Adgang til al mulig Fordeel og at holde sig rede mod alt Uheld.

Hertil var det da meer end to Aars Underhandlinger og de Intriger sigtede — til en hemmelig Traktat — til en Familietraktat, der er end meer hemmelig — til Overeenskomster, hvori Nationen ingen Andeel har. — Nationen havde forgjæves tilkjendegivet sin Modbydelighed mod en Alliance med Rusland. Traktaten af 24de Marts, og Konventionen af 15de Juni vare blevne undertegnede mod dens Villie. Karl den 13de selv var fra Begyndelsen mod af Sammenkomsten til Åbo. Engstrøm havde vægret sig ved at følge Prindsen did, fordi han ei vilde modtage russiske Ordener; en anden Minister havde ved Rigsgdagens Slutning indgivet sin Afsked efter voldsomme Scener; Hovederne for Adelen, de fornemste Medlemmer af de andre Stænder havde gjort energiske Modforestillinger. Alt dette havde tjent til Intet! Politiken af 1812 var grundlagt.

Det Mysterium, som indhyller for Alles, for Sveriges som for fremmede Regjeringers Øine, denne sidste Underhandling, er besynderligt nok. Det vidner om hvor nødvendig List var ligeoverfor den offentlige Menings Mistanke, og hvilken utrolig Behændighed der udfordredes. Depescherne afgive herom meget forunderlige Vidnesbyrd. Alle Legationer blive endnu denne Gang bedragne:

„De Fordringer, som Kronprindsen gjør paa Rusland, siger Hr. de Cabre i en Depesche af 28de August, ere saa overdrevne, at man kan forudsætte at han ønsker et Afslag. For nogle Dage siden har man hørt ham udraabe: — Hvorledes dog Keiseren (af Frankrig) behandler mig, han, som jeg har elsket saa høit, og som jeg elsker endnu. Han tager fra mig en Provinds og 150 Skibe uden at hædre mig med et Ord!"

Dersom hans keiserlige Majestæt, gjentager Hr. de Cabre, paa det Punkt, som nu Sagerne staae, nedlod sig til at udtale sig, er det utvivlsomt, at Prindsen blot vilde holde sig til Neutralitet med England og Rusland. Han er sørgmodig, nedslaaet, han meder blot Hindringer i Sagernes Gang. Hans Statsraad, hans Ministre, Adelen, Handelsstanden, Alle dadle det Formaal, som man antager, at Krigstilberedelserne have, og hans Opførsel mod Frankrig. Hr. de Cabre skriver saaledes den 18de September efter Alt, hvad der er foretaget: Sammenkomsten til Åbo er Noget, som han ingen Besked veed om!

Han faar nogen Tid efter Underretning om den 1ste Artikel i Konventionen af 30te August, uden at være underrettet om at Bernadotte havde afslaaet den øieblikkelige Hjælp af 35,000 Russer, som man havde lovet ham, og han skriver den 22de September: Russerne, som skulde komme til Skaane, ankom ei. Prindsen sagde igaar: „Dersom disse Filurer ikke komme om nogle Dage, er jeg ei meer forbundet til Noget og jeg vil da vende mig mod Norge eller mod Sjælland." Men Hvorledes? vidste da ikke Bernadotte vel, hvor hans Hjælpetropper vare blevne af?

Prindsen, skriver Cabre den 26de September, har sagt til Hr. Fournier: Hvad der end maatte hende, vil jeg have en Deel af Finland. Lad Keiseren under disse Tingenes Forhold give mig Norge og han vil endnu have mig til sin Tjeneste; men han har ydmyget mig ved at tage fra mig Pommern uden Erstatning. Jeg kan ei underkaste mig det. Faa hvilketsomhelst Arrangement istand, der i Svenskernes Øine udsletter den Fornærmelse, som jeg har lidt. Det vil være Keiseren let at holde Danmark skadesløs."

Skulle vi endnu denne Gang under vort Ønske om at være

upartiske sige, at disse sidste Forsikringer kunde være oprigtige eller at Napoleon dog burde have taget Bernadotte paa Ordet, enten han nu var oprigtig eller ei? Han vilde være bleven narret. Kunde vel Bernadotte, om han endog havde villet, have udslettet det Onde, han havde gjort? „Alexanders Beslutninger, i Begyndelsen saa vaklende — nu befæstede, — Fienden i Forveien underviist om den napoleonske Taktiks sædvanlige Manøvre, nu stærk ved en fransk Generals hele Erfaring, ved hans fortrolige Kjendskab til de franske Soldaters Dyder og Mangler, til deres ildfulde Kraft, som man vilde forsøge at sløve ved at trække Krigen i Langdrag, til deres Heftighed, for hvilken man vilde lægge Snarer, ved at narre dem ved blinde Slag, til deres Tørst efter Ære, mod hvilken man efter Bernadottes udtrykkelige Erklæring skulde sætte et fuldstændigt Afkald paa al Krigerforfængelighed? — fremdeles Freden til Bucharest, endelig undertegnet, takket være svensk Mellemkomst, — og Wetgenstein styrtet alene ved Bernadottes Handling. Petersburg var frelst og vort Tilbagetog afskaaret. Alt det Onde var skeet. Bernadotte forestilte sig, naar han endnu efter dette talte om Forligelse, om sin Kjærlighed til Frankrig og sin Hengivenhed for Napoleon. Han drev endog Forestillelsen til de yderste Grændser af en kold, troløs Politik, døv, for Menneskelighedens helligste Følelser. Mellem ham og Frankrig var Kampen ikke længer lige, Vaabenerne vare ikke de samme.

Man kjender Enden paa dette sørgelige Drama. Vi have ikke nødig at følge Bernadotte paa Sletten ved Leipzig og lige til Paris, hvor han vovede at holde sit Indtog. Det er for vor Hensigt tilstrækkeligt at have viist hvorledes Alliancen af 1812 mellem Rusland og Sverige blev grundlagt. Især have vi faaet Historiens høitidelige Vidnesbyrd, der anbefaler Frankrig, ikke at foragte mellem Folkene af 2den Rang, hvis Tilbøieligheder deres Politik bør spare — Folkene fra Norden, der ere saa vel stillede for at udøve en nyttig Indflydelse paa det orientalske Spørgsmaal og saa interesserede selv for at tage Deel i den store Kamp. Vi have dernæst paa en saadan Maade, at man angaaende Bernadotte ei kan komme med noget Modbeviis, godtgjort, at Alliancen med Rusland i 1812 er sluttet trods den svenske Nation og uagtet dens høit udtalte Ønsker, og næsten aldeles mod dens Villie. — Men hvad gjør det, ville Forsvarerne af den modsatte Politik sige, dersom Bernadotte har havt Ret, trods Sverige, som da ei forstod sin egen Interesse? Hvad gjør det, dersom alene Bernadotte, som vi paastaae, har vidst at hævde Sveriges Uafhængighed, sikre dets Ro og, som en ny Gustav Adolph skaffe hele Europa Frihed. Opofrelsen af hans kjæreste og første Tilbøieligheder, og Svenskernes overgaaende Forblindelse, der nu ere erkjendtlige, forøger kun hans Ære. Modsigelsen kan synes alvorlig, men den holder ikke Stik, dersom vi bevise, at Bernadottes Politik for Europa og Sverige kun har frembragt Ydmygelser og Farer. De Svenskes Sympathier for den okcidentalske Sag i 1855 er ganske de samme, som deres Sympathier for Frankrig i 1812 og meget sjelden hænder det, at Folkenes Instinkt længe er deres sande Interesse modsat.

Geffroy.

Anders Adolf Retzius.

Blandt de Mænd, som deeltoge i det sidste Naturforskermøde her i Christiania, er Anders Retzius vistnok en af de mærkeligste; og da hans Portræt nu er hidkommet i en smuk Stockholmer-Lithographi, tro vi her at kunne give et Træsnit deraf.

Uagtet Retzius ikke har udgivet større Værker, har han dog gjort sit Navn baade kjendt og agtet i den lærde Verden. Man møder det i mangfoldige lærde Selskabers Skrifter og andre Tidsskrifter endog udenfor Sverige. Saaledes i Kgl. Vetensk. Akademiens Handlingar, i Svenska Läkare-Sällskapets Handlingar, i Tidskrift för Läkare och Pharmaceuter, i Kgl. Landtbruks-Akademiens Handlingar, i Sv. Trädgårdsföreningens årsskrifter, i Sv. Nykterhetssällskapets årsberettelser, i Läsning för Folket, i Forhandlingerne ved de skandinaviske Naturforskeres Møder m. fl. I de sidstnævnte Forhandlinger har han givet omstændelig Underretning om sine mærkelige, allerede i 1840 for Videnskabs-Akademiet forebragte kranioskopiske Jagttagelser og hans herpaa byggede Indeling af Folkestammerne.

Ved Opstillingen har han holdt sig til Formen af Hovedskaalen og Kjæverne, medens han har lagt mindre Vægt paa Ansigtsdannelsen. Ved denne Inddeling gjaldt det da først at opgive hvad der var fælleds for den store Mængde af hver Folkestamme, og for at udfinde dette har han maalt eller sammenlignet et utrolig stort Antal Kranier, som han har faaet fra alle Verdens Kanter. Han har derved antaget tvende Grundformer for Kraniet, nemlig den dolichocephaliske, eller den lange ovale, og

Ny Zeeland: Ny Plymouth.

den brachycephaliske, den korte, runde eller firkantede, og ligeledes tvende for Ansigtet, nemlig den orthognathiske, med lige eller henimod lige Profillinie, og den prognathiske, med ulige Ansigtlinie og udstaaende Kjæver. Ved at tage Hensyn til begge disse Kjendemærker, befindes Svenske, Nordmænd, Danske, Hollændere, Tydskere, Englændere, Franskmænd, Irlændere, Skotter og Belgier f. Ex at være dolichocephaliske Orthognather, og de østlige, mindre kultiverede Beboere af Europa (Tyrker, Lapper m. fl.) at være brachycephaliske Orthognather. Denne Opstillingsmaade vandt strax Opmærksomhed og Anerkjendelse af Mænd som Prof. Ritter i Berlin og Prof. Nilsson i Lund, og maa vel siges at være af stor Vigtighed for Ethnologien, ialfald til at skjælne de større Folkegrupper, om den end maatte være utilstrækkelig i Underafdelingerne

Phrenologerne (Gall og hans Efterfølgere) har han i et Foredrag i 1847 imødegaaet, og paaviist, at den Lære, de have gjort til en Videnskab, ingenlunde er det, saasom „de have forsømt at iagttage de første Betingelser for en sand videnskabelig Bygning, at give den en rigtig sikker Grundvold." Phrænologien kan ikke udvikles som en egen Lære af Physiologien, paa den Maade, som de have gaaet frem, og den hele Bygning, som de have opført beror paa vilkaarlige Antagelser, ikke paa nøiagtige Jevnførelser mellem Kraniernes Bygning og Individernes Sjælsegenskaber. Imidlertid benægter Retzius ikke, „at Hovedets ydre Form i flere Henseender kan afgive Vidnesbyrd om Sjælsegenskaberne;" kun finder han det at være en stor Misforstaaelse, af de faa Erfaringsgrupper, som tale herfor, at ville bygge en Videnskab, især med saadanne Fordringer som Phrænologien.

Retzius er Professor og Indspektør ved det saa kaldte Carolinske medico-chirurgiske Institut i Stockholm, og som saadan begyndte han i forrige Aar, i Forening med Institutets syv andre Professorer, Udgivelsen af et stort Plancheværk uder Titel Museum anatomicum Holmiense.

Han er Doctor medic., Chirurgiæ Magister, Ridder af Nordstjerneordenen og af den danske Dannebrogsorden.

I sin Stiil er han simpel og skyr alt philosophisk Tilsnit, ligsom han overhovedet har lidet tilovers for Philosopherne. Hans Foredrag er livligt, dog ikke flydende, og han forstaar at krydre det med etslags tørt Humor. Skal man dømme efter en enkelt Optræden ved Naturforskermødet her i Byen, maa man slutte, at den humoristiske Begavelse for ham ogsaa er et Middel til overlegent at affeie Modstandere i Diskussioner, hvor alvorligere Vaaben mere vilde være paa sit Sted. Retzius er nu en Mand paa sine tresindstyve Aar.

Gamle Nyheder.

Mefjords Tilstand og Præster i fordums Tid*).

Hvad den forrige Tid anbelanger, da har Mefjords Kald været et af de anseeligste og folkerigeste Kald i Provstiet, og det af tvende Aarsager.

1) I de første Tider vidste Folk her indtillands ikke meget af Agerdyrkning at sige, havde heller ikke Forstand til at drive og benytte sig af deres Jord, som udi sig selv havde, som af nærværende Tid kjendes, Ædelhed og Natur til at give Grøde, naar den bliver vel pleiet; de fandt derfor Lyst at søge ud til Havsiden, hvor de med mindre Møie og Hovedbrud, endskjønt med større Hassard og Fare, fandt deres Levebrød, da en sær rig Herrens Velsignelse af alle Slag her faldende Fisk var den

*) Denne Beretning er taget af den i No. 25 omtalte Protokol ang. den nordlandske Præstehistorie, og vil, ligesom Beretningen om Torsken, tjene til at kaste Lys paa vedkommende Egns fortidige Tilstand, og vise hvorledes den nu er gaaet tilbage. Torsken, som engang udgjorde et eget Sognekald, er nu nedsunket til et Annex under det ubetydeligste Præstegjæld i Landet, Berg paa Senjen-Ø. Og Mefjord, som dengang den her trykte Beretning optegnedes og senere, var et „residerende Kald" med en Sognekirke, der var Hovedkirke for Mefjords og Bergs Præstegjæld, har nu siden 1809 ikke engang længere nogen Annexkirke. Beretningen er fra Aaret 1759 og dens Forfatter daværende „residerende Pastor" til Mefjord Paul Løkke. Han var født 1721 paa det senere (1842) nedlagte Løkkens (Meldals) Kobberværk, hvor Faderen var Oberstiger, Markscheider og Probermester, og var 1754 kommen til Kaldet.

Tid fremfor nu at fornemme. Og som Torsken og Mefjord havde et besynderligt Fortrin for andre Steder ei aleneste formedelst den store Mængde Fisk, der fandtes om Vaarens og Sommerens Tid ude paa Havet og de almindelige Fiske-Klakker eller Grunde, men besynderlig om Høstens og Vinterens Tid stødte ind i Fjorden udi Overflødighed og det af særdeles Fedhed og Størelse, fæstede de Fleste deres Bopæl paa foromtalte Steder og stod sig vel.

2) Det andet, som opmuntrede dem at søge Næring og vove Livet blandt Havbølgerne, var den Fordeel de havde deraf, saasom Fisken var udi en høi Priis i Kjøbstæderne, helst Bergen, da de kunde faae for en Vog Rundfisk 1 Rdr., 7 til 8 Mark for en Vog Raaskjær, og Langer mere, Rav og Rækling af besynderlig Værdi. Paa de Kornvarer og Andet, de hentede tilbage fra Kjøbstaden, godt Kjøb, saa de, som vare Husholdere, samlede sig Rigdom. Saa at paa de Steder, hvor der nu boer 2 eller 3, boede den Tid 12 til 15 Familier, som f. Ex. paa Gaarden Berg, hvor Annexkirken til Mefjord staar, boede efter Beretning af gamle Folk, som endnu leve, og kan huske det, 10 Familier; paa Kattebjerget, som ligger under samme Gaard, 4 Familier, paa lille Bøen, som ligger strax hos og derunder, 3 Familier; i Stammesvigen lidt længere ind under samme Gaard 3 Familier, men bor nu (ialt) ikke flere end 3 Familier. Ligeledes i Steenfjorden, som ligger i Nord for Berg, nordenfor Havodden Trællen, men stikker fra Havet ind i Sydost, næsten en Miil fra Havodden at regne, har boet mange Familier, saa man kan tælle Huustofter en halv Fjærding langs Stranden, hvor Indbyggerne havde Jægt for sig selv, men nu kun tre Familier. Paa Berg har der og været Jægt. Desforuden var udi forrige Tid brugelig der paa Grændsen etslags Fartøi, kaldet Tvistemninger eller Kløvstemninger, af Størrelse næsten som en Jægt, men med tvende Stavne og derfor af det Navn, bygte iøvrigt som en Baad. Af det Slag har været mange der i Sognet saavelsom i Mefjord, paa hvilke Indbyggerne førte deres Fisk til Kjøbstaden, da der var en paa hvert Sted, som Lagvold, Nordfjord, Berg, Steenfjord og Ertsfjord samt, som før sagt, en Mængde Indbyggere paa hvert Sted, saaledes i Ertsfjord, hvor nærværende Tid alene boren Mand, den Tid otte og flere, og det formedelst den rige Herrens Velsignelse af Fisk, hvilken til stor Fordeel blev forhandlet i Kjøbstaden.

Mefjord var ikke mindre navnkundigt af fordeelagtigt Fiskeri, end anseelig af Indbyggere i Fiskeværet, hvor nu ellers bor trende Familier. Paa den Hoben, som for nærværende Tid fører Navn, men ikke Gavn af Præstejord, fortælles der, at før der kom Præst, skal have boet 20 Familier.

I Øfjorden, hvor der nu bor fem Mænd, var i de første Præsters Tid og udi Begyndelsen af min salig Formands Tid en særdeles Menighed, der havde sin egen Kirke. — Indbyggerne i begge Sogn lagde sig ikke efter mange Kreaturer, men havde alene en Ko eller to, til hvilke deres Hustruer maatte om Sommeren samle Vinterføde af hvad Græs de kunde finde i Fjeldet og de smaa derunder liggende Græslier. Mændene passede deres Fiskebrug, og naar der gaves Overflødighed, satte gemeenlig een Mand af hver Baad tilbage paa Landet, at raaskjære og tillave den ilandbragte Fisk. De øvrige begave sig efter kort Hvile strax igjen paa Havet, og naar haardt Veir, hvilket de dog med stor Forvovenhed søgte, endelig befalede dem at søge Landet, da mange udi samme satte Livet til, iagttoge de saameget mere deres Mageligbed, uden at bekymre sig om Huusvæsenet, hvilket maatte være Kvindernes Sag.

Dette Kalds nærværende mod forrige Tids Tilstand er af ulige Beskaffenhed, da det er af en talrig og formuende ligesom bortsmeltet til en saare ringe og fattig Menighed, til begge Kirker. Aarsagen synes at være efterfølgende:

Da Fiskeriet Tid efter anden tog af, samt Fisken blev af ringe Priis og Indbyggerne, der vare meget vovsomme paa Havet, tildeels som Fareelskende omkom i Faren, tildeels af en for rum Tid siden grasserende Sygdom bortdøde, tildeels ogsaa siden Folk indtillands fik et bedre Begreb om Agerdyrkning og derfor sig til Nytte anvendte Flid paa samme, hvortil man kan lægge dette: at Fiskeriet aabnede sig i Finmarken til stor Fordeel, fik Faa Lyst siden at nedsætte sig ved Havsiden, paa de Grændser, ei aleneste af foranførte Grunde, men endogsaa afskrækkede ved den Besværlighed og Fare, der var ved at søge Næring paa Havet, som besynderligt formedelst det skrækkelige Faldveir og Kastevinde, der ved Havodderne mødte dem, naar de skulde søge Landet, hvoraf ligesaamange omkom som paa det vilde Hav, og kan til Beviis fremføres, at 6 Brødre fra Berg satte alle paa een Nat til strax udenfor Trællen, og det formedelst Faldveir eller Kastevinde, da de dog havde bjerget sig langt ude fra Havet didhen.

(Efterat have berettet om hvorledes Præsten Hr. Lars omkom, men hvilket her forbigaaes, fordi omtrent det Samme fortælles i efterfølgende Præsteliste, slutter Forfatteren:)

„Saadant med andet Mere har forringet Mefjords Kald og vil muligens med Tiden gjøre det øde, allerhelst siden de nærværende Indbyggere vanslægte fra de forrige udi Vivacitet og Lyst til at sørge for sig."

(Efter denne Beretning om Kaldet følger „den Orden, udi hvilken Præsterne til Mefjord have fulgt efter hinanden," saalydende:)

Den første, som man kan mindes, skal have været en ved Navn Hr. Ole, en alvorlig Mand, rum Tid Præst sammesteds.

Den anden Hr. Lars var der ikkuns kort, blev paa sin Reise, da han fløttede fra Stedet, da han var kommen omtrent fem Fjerdings Vei derfra nordefter forbi den store Havodde Kjølven kaldet, drevet tilbage af et stærkt Nordenveir, der drev ham forbi den anden Odde Oxen kaldet, hen til den tredie Trællen, en Vei af halvtredie Miil, hvor hans Tinding stødte paa et skjult Skjær og maatte han selv tolvte sætte Livet til uden at nogen Sjæl blev reddet. Bøen eller Skjæret kaldes endnu Præstebøen.

Den tredie, Hr. Peder Nielsen Morsund, der lang Tid var Præst til Mefjord, har besiddet skjøn Lærdom og været en gudfrygtig og meget alvorlig Mand. Til Beviis paa den Høiagtelse samme Mand var udi blandt Almuen, gaar endnu et stort Ord af den Bøn, han engang med samlet Almue af Indbyggerne og fremmede der Fiskende skal have foretaget i Mefjords Kirke, da der det Aar ikke var en Fisk at bekomme paa nogen af de ordinære Fiskepladser; men saasnart samme var holdet og de efter hans Ordre samme Dag reiste ud atforsøge, blev en saadan Overflødighed af Fisk, at de ikke havde Sted til at bjerge samme. At forbigaae Omstændighederne af den Overtro, de Fleste her udtilhavs leve og døe udi, at en Troldkvinde af Qvæfjord skulde ved sine Hexekunster have hindret Fisken fra at løbe ind i Fjordene, men maatte uagtet alle sine Kunster vige for Hr. Pers Bøns Kraft, da hun skulde have brugt saadanne Ord: at saafremt den onde Mand med den svarte Kjole ikke havde med sin Bøn givet hende saadant et Stød, skulde de stedse have lidt Nød. Sat sapienti! Hans Navn findes ikke udi Kirkebogen længer end til Aar 1693.

Hans Eftermand som den fjerde i Ordenen var Hr. Just Roldt (Roll?), hvis Navn findes i Kirkebogen Aar 1695. Om denne Mand fortælles Adskilligt. Min Fortællelses Auktoritet grunder sig paa Beretning af en Dannekvinde af Bergs Sogn ved Navn Else Marie Schalon, dog skikkelig og kjendt sanddru. Han skal efterat hans akademiske Aar var tilende, været bleven Famulus formodentlig hos Biskoppen Dr. Krog, hvor han blev kaldet til Præst til Mefjord. Som han muligens fandt sig slet aflagt ved samme Kald for sin Tjeneste, og efter Ansøgning ikke blev forflyttet til bedre, maatte Biskoppens Datter betale Laget, den Tid hun fulgte sin Fader paa hans Visitations-Reise til Mefjord. Hr. Just, som tilforn var underrettet, og vidste hvor besværligt det er at lande paa den Aarets Tid i Mefjords-Støen, hvor megen Ureenlighed opslaaes af Havet, skikker en af sine hurtigste og stærkeste Drenge, ved Navn Mikkel Olsen, hen at bære Biskoppens Datter iland. Denne Dreng, som tilforn var afrettet, kommer da slæbende med Bispedatteren paa sin Ryg gjennem Tang og Morads og i det samme falder i Dyndet med sin Byrde, hvor de begge bleve liggende jævnsides. Drengen, for at undskylde sit Fald, giver da et Raab fra sig, at hans Fod kom mellen tvende Stene, og gik af Led, hvorpaa der blev skikket Mandehjælp for at redde dem begge. Biskoppen, som fornam sin Datter alene at være skadet paa Klæderne, raabte da udi Besynderlighed paa denne formeente dog forstilte syge Drengs Redning, lod ogsaa flittig, den Tid han var der, omtrent otte Dage beslagen af Veir, spørge efter og sørge for denne forestilte Sengeliggendes Restitution. Denne Leeg blev Hr. Just siden igjen godtgjort af hans Tjenestekvinde eller Budeie paa hans Avelsgaard Hoben. Som han engang kom derind og fandt ingen Folk i sine Sommerhuse, men saa dem hen paa Marken at slaae Græs, raaber han til denne Kvinde og hendes Mand; men som hun ikke strax adlydde Ordre, gaar han ind i Melke-Madstuen (Boden) og hvælver om alle hendes Melkebunker. Hun, som da endelig kommer løbende og finder ham udi denne Forretning, overfalder ham da med sine gode naturlige Kræfter; og som intet nærmere Tugtelses Instrument var for Haanden, griber hun til en Melkebunke og afretter Præsten saa vel med samme, at han maatte tage til Benene, og det snareste skee kunde søge sin Baad og pakke sig fra Land, da hun giver ham den sidste Salve af Smaasteen fra Landet. Andre Ting, ejusdem farinæ om denne Mand, skjønt lidet opbyggelige, forbigaaes; dog synes han at have været en duelig alvorlig og driftig Mand udi sit Embede. Hans Navn findes ikke antegnet i Kirkebogen længere end til 1702.

Hans Sukcessor, Hr. Niels Mortensen Wærøe, som kom til Kaldet 1712 i sin Alders 42 Aar, skal have hesiddet gode Studia, blandt andet en duelig Jurist, havde nok længe siden været forflyttet, men casu qvodam blev hindret formedelst et farligt Slag, han gav en Mand, der greb ham an i Kirken. Døde Aar 1751 i stor Armod, da han knapt havde at gjordes med, som Hr. Rosted beretter, der var nærværende.

Ny Zeeland, Ny Plymouth.

Rastløs, utrættelig og med Kjæmpeskridt udbreder Civilisationen sig i vore Dage over Jorden. Fra de af Dannelse og Folk overfyldte Lande i vort gamle Europa strømmer der aarlig en Mængde Mennesker omkring til alle Verdens Kanter, overalt, hvor de kunne vente at finde en Unze Guld at opgrave, en uopdyrket Brakmark at oprydde. Det drømmeriske Haab om Vinding, Phantasibilledet om et Land fuldt af Melk og Honning og umaadelige Guldbjerge, leder dem somoftest.

Ny Zeeland, som endnu for en Menneskealder siden var et aldeles vildt Land, fuldt af Menneskeædere, har nu modtaget den første Kulturens Haandspaalæggelse. En By, Ny Plymouth, er ifærd med at reise sig og tæller allerede over 1000 Indbyggere, medens mange Kolonister have nedsat sig i dens Omegn. Dampskibe og Seilfartøier besøge dens Havn og engelske Soldater have allerede en Leir der, og holde sine Øvelser ligesaa regelmæssigt som paa Exercerpladsen ved det gamle Plymouth. Medens imidlertid de indvandrede Kolonister formere sig og trives paa den ønskeligste Maade, synes de Indfødte med stærke Skridt at gaae sin Undergang i Møde, hvad der næsten overalt paa Sydhavsøerne er Tilfældet. Der findes af dem for Øieblikket for hvert 100 voxne Mandfolk kun 75 Fruentimmer og 50 Børn paa Øen. En Deel af dens Urbeboere ere nu ved den wesleyanske Missions Bestræbelser omvendte til Christendommen, medens dog et langt overveiende Antal endnu leve i sin første Vildhed og ødelægge sig selv under indbyrdes Krige, hvori man fremdeles holder ved den gamle fra Fædrene nedarvede Skik efter endt Slag i et festligt Gjæstebud at opæde de faldne Fiender. Ved Missionærernes ivrige Bestræbelser er det imidlertid at haabe, at det hele Land snart vil faae et ganske forandret Udseende og at den omtalte Dyriskhed kun vil være tilbage som et Sagn. a

Norge.

Christiania. Under 25de Aug. er pers. Kapellan hos Sognepræsten til Tune Pstg. O. C. Hjersing udnævnt til Sognepræst til Saltdalen; Sognepræst til Kvæfjords Pstg. T. M. Bang til Sognepræst til Kvinesdal; Sognepræst til Valle Pstg. og Provst i Robygdelagets Provsti, J. N. Frantzen til Sognepræst til Ørlandet; pers. Kapellan til sidstnævnte Pstg. N. B. P. Gaarder til Sognepræst til Bjugn; Underretssagfører J. C G. Hvoslef til Byfoged i Hammerfest; Auditør i 2den akershusske Infanteribrigade C. A. Wulfsberg til Brigadeauditør i Artilleribrigaden; Premierlieutenant i den christianssandske Infanteribrigade Herman Ruge ttl Kapitainvagtmester ved de christianssandske Befæstninger; Fuldmægtig i Kirke-Departementet T. Lyng til Bureauchef og Kand. juris S. W. J. Seip til Fuldmægtig, begge i bemeldte Departement, og Kand. jur. H. Olsen til Fuldmægtig i Revisions-Departementet

— Under s. D. er Sekondlieutenant i Marinen F. W. S. Grøntvedt meddelt Afsked i Naade.

— Under s. D. er Stiftsoverretsprokurator C. J. Blich indtil Videre konstitueret som 3die Assessor i Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling.

— Under s. D. er Fuldmægtig i Armee-Departementet J. C. Wulfsberg konstitueret i det midlertidigen oprettede Røraas Sorenskriver- og Politimester-Embede.

— Under s. D. er Fyrværker Lars Olsen ansat som Materialforvalter ved Kongsbergs Vaabenfabrik.

— Prinds Napoleon ankom hertil den 31te Aug. og blev modtagen med Salut fra Fæstningen. Den 1ste og 3die Sept. iagttog han, ledsaget af Kronprindsen, nogle militære Manøvrer paa Huustangen. Den 2den aflagde Kronprindsen med Gemalinde et Besøg paa Hs. keiserlige Høiheds Skib Reine Hortense. Den 3die afreiste Napoleon og Kronprindsen til Kongsberg, hvorfra de vendte tilbage den 5te og samme Aften Kl. 11 afseilede Hs. keiserlige Høihed herfra til Gøtheborg, hvorfra han skal tage Kanalveien til Stockholm.

— Den 5te Aug. ankom Prinds Albrecht af Preussen hertil. Han reiser under Navnet Greve af Meurs. Den 6te miltære Manøvrer for ham.

Under 29de Aug. er Exam. jur. K. C. K. Stub meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne. D. 24 Aug. Kand. jur J. A. Schwarts ved Overretterne.

— Resolutionen om Indkjøbet af 200 Exemplarer af Landstads Folkeviser sees at være foranlediget ved et Andragende fra Forlæggeren Hr. Konsul Tønsberg, hvori denne har oplyst, at han paa Forlaget har et reent Tab af 4 — 500 Spd.; Kirkedepartementet har indstillet Andrageudet til Indvilgelse paa den i Res. besluttede Maade, for at saaledes Ansøgeren kunde nyde nogen Understøttelse i sin "efter vore Forholde storartede Forlæggervirksomhed, som har berriet vor nationale Literatur med flere værdifulde Skrifter, der ellers maaskee neppe vilde udkommet i Trykken."

Til Storthingsrepræsentanter for Christianssand valgtes 3die Sept. 1) Borgermester C. N. St. Platou, 2) Bankadministrator Kjøbm. A. C. Hartmann og 3) Overretsassessor N. W. Rogstad. Til Suppleanter Handelsfuldmægtig S. O. Stray, Premierlieut. E. T. Rosenqvist og Oberst H. N. Storm Wergeland. Stiftamtmand Kjørbo og Biskop v. d. Lippe frabade sig Valg. Til Repræsentanter for Skien valgtes samme Dag. 1) Byfoged C. C. Paus, 2) Bankbogholder H. Bøttger. Til Suppleanter Adjunkt H. S. Arentz og Kjøbm. B. Bärnholdt.

Udenlandske Efterretninger.

Rusland. Russerne have den 4de fuldstændig rømmet Kars, og da Tyrkerne toge Fæstningen i Besiddelse, skulle de have fundet, at kun to Forter vare blevne ødelagte. Af Beretningerne forresten erfares, at dog Kars's Befæstninger for en god Deel ere ødelagte. Ogsaa skulle Russerne have begyndt Rømningen af Ismail og Reni, men disse Steders Forter skulle være ganske ødelagte

Frankrig. Keiseren opholder sig for sin Sundhed i Biaritz, uden at man endnu veed, naar han vil vende tilbage til Paris; som Følge af hans Fraværelse hersker der lidet Liv i Hovedstadens Politik.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 37. Udkommer hver Løverdags Aften. 13de September. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Slavespørgsmaalet og Slavernes Tilstand i de forenede Stater.

(Efter Emile Montegut.)

Vi vænne os mere og mere til at vende vort Blik mod Amerika for at finde noget Uventet og Uforudseet. Quid novi fert Amerika? vil maaskee snart enhver Europæer sige, saasnart der kommer en Paketbaad fra Francisko eller fra New-York. Men saa tiltrækkende et Billede, som den store Republiks politiske Magt og materielle Velvære end udfolder for vort Blik, er der dog et mørkt Punkt, som stedse voxer, en tæt Uveirssky, der ruger tung over den lysende Himmel. Allerede i et halvt Aarhundrede har den svævet der truende og stedse rede til at sende sine ødelæggende Strømme ned over de blomstrende Byer og frugtbare Marker; men Vanens Magt er saa stærk, at skjønt Amerikanerne uophørlig have havt den for Øie og stedse vidst, hvad de kunde vente sig, ere de tilsidst komne til den Tro, at Skyen aldrig vilde briste. Imidlertid venter den, tiltager, optager i sit Skjød flere og flere pestagtige Spirer, flere nye ødelæggende Elementer, og den fylder Luften med ophidsende og elektriske Udstrømninger, vel skikkede til at sætte Menneskenes Lidenskaber i Bevægelse og til at kalde Borgerkrigens og Anarchiets forstyrrende Kræfter til Liv og Bevægelse.

Ja, paa samme Tid, som Unionen seer sit materielle Velvære og sin Rigdom tiltage, seer den ogsaa Slaveriets usalige Institution udvikles. Den Tid er forbi, da man kunde tro, at Nationens Fremskridt vilde tilintetgjøre denne Uret; den Tid er ogsaa forbi, da moderate Statsmænd kunde smigre sig med at udslette den sukcesive, ved Kompromisser, ved Tilknytning af nye Stater, ved Diskussion. Nu ere disse Illusioner forbi, og der er intet andet Middel igjen til at løse dette Spørgsmaal, end det som Fortvivlelsen og Tyraniet ere enige i at anvende, nemlig Vold.

De sidste ti Aars Historie indeholder et saa slaaende Beviis, som man kan forlange, paa hvorledes Tale og Underhandling, hvor stor Betydning de end kunne have for Afgjørelsen af Spørgsmaal vedrørende den moralske Tingenes Orden, ere afmægtige ligeoverfor et materielt Onde, og hvorledes et abstrakt Princip er udygtigt til at kjæmpe mod Interesser, som aldrig have hvilet paa noget Princip. Forsøg paa at bruge beroligende og smertestillende Midler mod Koldbrand! Idet Du tror at hjælpe den Syge, bringer Du kun Sygdommen til at udbrede sig videre og Du vil snart see, at det eneste Middel var at bortskjære det angrebne Lem. Søg at befrie Dig fra den trykkende Rente ved efterhaanden at gjøre smaa Afdrag paa din Gjeld! Du vil ødelægge Dig ved dette Forsøg paa at fylde Danaidernes Kar, hvis Du ikke har et Middel ihænde til med een Gang at afgjøre denne Gjeld, der stedse avler ny og overvælder Dig. Saadan har ulykkeligviis de nordlige Staters Politik og Stilling været i 10 Aar med Hensyn til dette Slaverispørgsmaal: de have handlet som den nølende Chirurg med Koldbranden, som den forgjeldede Debitor med den suu Aagerkarl. Norden har trukket det korteste Straa selv i de Underhandlinger, som syntes at skulle være det til Fordeel, men desuagtet har det gjort sin Pligt. Det kunde ikke gaae videre, end det har gjort, uden at stille det forfærdelige Spørgsmaal, hvofor det modigste Hjerte skulde gyse tilbage. Det har gjort hvad det burde gjøre. Men nu har det udtømt alle Midler til Forsoning, og det kan ikke indrømme mere uden at give sig selv Dødsstødet.

Alt har støttet Syden og nu, kan man sige, er der dette, som for Øieblikket styrer Republikens Skjæbne. Vel har Kompromisset Clay forbudet det at transportere sine Slaver til et Land, der naturligviis ikke vilde vide af dem, som Kalifornien, eller til et øde Territorium, der ei tilbød nogen Anvendelse for Slavearbeide, som Ny-Mexiko, men saa har det til Gjengjeld skaffet det 4 nye Stater paa et umaadeligt Territorium, hvor Slaveriet allerede var grundet: Texas. Og den nyeste og vigtigste Artikel i Kompromisset af 1850, Billen angaaende flygtede Slaver, er fuldkommen i Sydens Fordeel. Aldrig har man overlistet et Parti bedre med dets egne Principer, end man overlistede Whiggerne, da der skulde voteres over denne Bill. Paa hvilke Argumenter støttede de sig alle disse Mænd fra Norden, Whigger, free soilers, Abolitionister, for at bevise, at man havde Ret til at lægge Haand paa Slaveriet? De støttede sig til de føderalistiske Principer, til den Magt, som Centralregjeringen har til i enhver Stat at gribe ind i de Spørgsmaal, der have Interesse for den hele Nation. Og hvorpaa støttede Sydens Mænd sig, uden paa de modsatte Principer, at enhver Stat har Ret til at styre sig selv? I denne Bill angaaende flygtede Slaver har Norden laant Syden sine egne Argumenter og har smeddet Slaveriets Lænker stærkere ved sine befrierske Principer. Fra Billen angaaende flygtede Slaver at regne, har Slaveriet ophørt at være Partikulærinstitution, som man almindelig betegner det i Amerika: den er saa at sige officielt anerkjendt af Staten som Nationalinstitution. Al denne Forvikling og Forvirring er fremavlet af Partiaandens Falskhed og Svig. Unionens Centralregjering, der efter disse Sydens state rights men ikke havde Ret til at røre ved Staternes Partikulærinstitutioner, har rakt Haanden til dem, der viste den tilbage, og trukket den tilbage fra dem, der søgte den; den har stillet sine Tribunaler, sine Magistrater, sine føderale Officianter til Slaveeiernes Disposition. Ikke alene blev der nægtet Norden enhver Indflydelse paa Syden, men det er det ikke engang længer tilladt at styres efter de statsretlige Principer, som Syden nylig saa ivrigt paakaldte. Man forstyrrer det i dets Frihed og dets Fred, og det har maattet taale Synet af Mænd fra Syden, der hvert Øieblik ere komne og have saaret dets dyrebareste Følelser. Bragt i denne Stilling af sig selv, ved sine egne Principer, ved sine Talere og ved sine Statsmænd, der selv laa under for Nødvendigheden af at bevare Unionen og undgaae Borgerkrig, underkastede Norden sig knurrende og misfornøiet. Billen om flygtede Slaver blev strengt sat i Udøvelse, og Borgerne i New-York og Boston lagde voldsom Haand paa Føderal-Officianterne; de altfor ivrige Abolitionister bleve desavuerede, de altfor frie Talere bleve behandlede som Anarchister og Urostiftere. Saa misfornøiet som Norden var, syntes det et Øieblik at have troet, at denne tvungne Indrømmelse, man havde fravristet det, skulde blive den sidste, og det havde samtykket i en streng Anvendelse af bemeldte Bill paa Kompromissets Ophavsmænds og Massachusetts store Taler, Daniel Websters Ord, hvilke havde erklæret, at denne Forholdsregel var i Princip og Væsen en endelig Løsning af Slavespørgsmaalet. Men neppe havde man fravristet Norden denne „definitive" Indrømmelse, før Spørgsmaalet angaaende Organisationen af Territorierne Nebraska og Kansas reiste sig. Intet var simplere, end Organisationen af saadanne Territorier. Der existerede en Forbundslov, bekjendt under Navnet Missouri compromise, som forbød Slaveriet i Territorierne vestenfor Missisippi hiinsides 36te Bredegrad. Territorierne Nebraska og Kansas laa hiinsides denne Bredegrad og vare følgelig befriede for denne usalige Institution. Men Sydens Mænd, som før ikke havde fundet Kompromisset af 1850 tilstrækkelig gunstigt for sine Interesser, forlangte nu Tilbagekaldelsen af Missouri compromise eller rettere sagt, en Revision af denne Akt i Overeensstemmelse med Principerne i Kompromisset Clay. Denne Taktik af hyklet Legalitet lykkedes endnu, og der fandtes en Majoritet til at votere for Tilbagekaldelsen af Missouri compromise, og en Præsiduet, en Mand fra Norden, til at sanktionere denne Forholdsregel. Vi ville ikke udtale nogen Beskyldning angaaende de frie Staters Mænds Færd: de have ikke handlet af Mangel paa Princip, de kunne endogsaa til Fordeel for sin Handlemaade paaberaabe sig Patriotismens helligste Følelser, de have ikke vovet — og dette Ord siger Alt — de have ikke vovet at ofre Fædreland, dyre Fortidsminder, glimrende Fremtidshaab for Frihed, Humanitet og Retfærdighed. Norden har fulgt sine Politikere og har givet efter. Forgjæves er der udbrudt Uroligheder, forgjæves har Gerritt Smith holdt sin abolitionistiske Forsamling i Syrakus, forgjæves har Hale og Seward tordnet, forgjæves den veltalende Theodor Parker slynget Bandstraalen mod Slaveeierne. Billen er bleven Statslov. „Endnu er Intet tabt", har Norden tænkt; „hvis man anvender Principerne i Kompromisset Clay, som man har paakaldt, vil Spørgsmaalet frit afhandles. Beboerne i Kansas kunne i sine Forhandlinger frit afgjøre, om de ville eller ikke ville have Slaveriet midt iblandt sig, ligesom Kaliforniens og Ny-Mexikos Indvaanere have været kaldede til at afgjøre dette Spørgsmaal." — Denne sidste Fredsillusion har maattet falde som alle sine Forgjængere. Hvis Norden skyer Vold, da skyer ikke Syden den. Talrige Skarer ere med Vaaben i Haand fra Missouri dragne ind i Kansas for at løse Spørgsmaalet i sin Fordeel ikke ved Ordet og Pennens Magt, men ved Revolveren og Bourekniven. Der har flydt Blod nu i et Aar og der flyder endnu.

Slaveriet triumpherer saaledes. Norden viger lidt efter lidt tilbage og ved hvert Skridt tilbage finder det sig mere afmægtigt, eller rettere, det føler sin Modstanders Pistol et Stykke nærmere. Det viger tilbage af Patriotisme og af Frygt for at handle; idet det sætter sit Haab til, at Ret og Moralitet tilsidst ville seire. Og Syden føler, at det kun skylder sig selv sit Held, at det Intet har at haabe af Ret og Moralitet, at det maa søge sin Støtte i noget nær det Modsatte, i Vold. Vi kunne anføre et slaaende Exempel paa denne Sydens Triumph og Nordens Afmagt; der danner sig et nyt Parti, bekjendt under Navnet know-nothing, bestaaende af Mænd, som ere forfærdede over de mange Farer, der true Staten. Det begynder med at erklære, at det kun erkjender Staten som een og udelelig, at det ikke kjender hverken Nord eller Syd eller Øst eller Vest. Efter i al Hemmelighed at have rekrutteret sig og konstitueret sig, tror det, at Tiden er kommet til at erklære sig officielt. Der kommer i Philadelphia sammen en Forsamling af alle Unionens know-nothing, og ligefra de første Sessioner begynder Anarchiet at tage sit Sæde i dette Parties Midte, der var dannet for at modsætte sig Anarchiet. Saasnart der blev Spørgsmaal om at formulere Partiets credo med Hensyn til Slavespørgsmaalet, udbrød Schismaet, og man saa abolitionistiske know-nothing, know-nothing, der vare Tilhængere af Slaveriet, know-nothing, der vare Tilhængere af Kompromisset. Dette er nok til at vise det Frugtesløse i Forsøgene paa Enighed.

Vi skulde gjerne ville dele deres Illusioner, som troe paa Muligheden af Slaveriets Ophævelse i de forenede Stater, og som vente det af Tiden; vi have deelt denne Illusion, paa hvilke vi endelig maatte give Slip. Foruden de Fordommens Bjerge, som i Amerika ligge iveien for de Sortes Emancipation, seer jeg ogsaa, at ethvert af de almindelige Skridt fremad, som den hvide Race gjør i Verden, og ethvert af de forenede Staters Fremskridt især deleshed knytte endnu haardere denne gordiske Knude som Ingen vil overhugge med Sværdet og som i Sandhed ikke kan overhugges med Sværdet. Ethvert af de nye Phænomener, som vidne om den Livskraft, der bruser i de forenede Stater, begunstiger Slaveriet istedetfor at bibringe det et Slag. Saaledes er det vel f. Ex. ikke tvivlsomt, at Slaveriet vilde være bleven tilintetgjort i den første Fjerdepart af dette Aarhundrede, hvis ikke Industrien havde gjort de Fremskridt, hvoraf vi ere saa stolte. Alt begunstigede Emancipationen: Nordens Exempel, som havde emanciperet sine Slaver, den friske Erindring om Revolutionen, Aarhundredets Aand, den franske Revolutions Echo. Det Ædelsind, som havde besjælet Washingtons Vaabenbrødre bragte endnu Hjerterne til at slaae, og den Generation, der havde kjæmpet mod de engelske Armeer, var endnu ikke forsvunden. Den gamle puritanske Aand, der uden Barmhjertighed havde fordømt Chams Race, havde veget Pladsen for den philanthropiske Utilitarisme og den forstandige Ædelmodighed, hvis fuldendte Typus Franklin var. Man havde veiet Slaveriets Fordele og Ulemper, dets Gavn og dets Farer, og man var noget nær kommen til den Slutning, at dets Fordele ikke opveiede den Skjændsel, det heftede paa de Stater, der modsatte sig Frigivelsen. De forenede Stater holdt blandt Andet ogsaa paa sit Ry som fri Magt, og i denne Epoke skulde de visseligen have givet efter for Frankrigs Uvilliesytringer, hvor Emancipationen da var adopteret, og for Englands, hvor Raabet om Emancipation ogsaa havde gjenlydt. Amerika havde da — for at tale som Kasuisterne — mere Agtelse for det Menneskelige, end det har den Dag idag. Og Amerikanerne vilde gjerne kaste tilbage paa England Ansvarligheden for denne Instutition, og de kunde saaledes paa een Gang have fyldestgjort sine philanthropiske Følelser og tilfredsstillet sin politiske Uvillie. Det var ikke Republiken, som havde skabt Slaveriet, den havde forefundet det: det var en Levning fra de „koloniale Tider", et Spor af det forhadte engelske Herredømme, som man maatte skynde sig snarest muligt at udslette, for at det kunde glemmes, af de Baand, der havde knyttet den til dens forhadte Stedmoder.

Saavel Fornuftens, som Hjertets Stemme, ædle Passioner, smaalige Fordomme, Had, Ideer, politisk Konstitution, Nationalstolthed, Alt forenede sig om at fordre Slaveriet ophævet. Da kom den engelske Industris uhyre Tilvæxt til. Byer, hvis Navn pilgrim fathers aldrig havde hørt, kunde med Stolthed pege paa sine Maskiner, sine Butiker og sine Værksteder. England gjorde overordentlige og usædvanlige Ordinationer af Bomuld; Sydens Plantere effektuerede dem. Fra Aar til Aar tiltog dette Forbrug af Raamaterial; Aar efter Aar maatte følgelig Plantererne anvende et større Antal Arme. Emancipationen blev slaaet i Glemmebogen, og, da man begyndte at tale derom igjen, svarede Syden med denne uforanderlige Formel, som høflige Folk bruge, naar de ikke vove at udtale sig med Bestemthed: „Vi skulle see til senere." Man begyndte at vænne sig til den Idee, at Slaveriet ikke var en temporær Institution, men en definitiv. Man ledte efter philosophiske Grunde for Slaveriet, og man fandt dem uden Møie i den sorte Races ubestridelige Fornedrelsesstand, i dens Instinkt til Underkastelse, i dens lange og eensformige Trældoms- og Undertrykkelseshistorie, i den traditionelle Mening om denne Race og i den Fordømmelse, Bibelen har udtalt over Chams Børn. Man fandt Journalister til at fremsætte disse Meninger og protestantiske Præster til at prædike dem. Dette Omslag i den offentlige Mening til Fordeel for Slaveriet var Frugten af denne europæiske Industri, som vi betragte som et Emancipationsmiddel. Jo mere Bomuld man tiltrængte, desflere Slaver behøvedes ogsaa, og man sysselsatte sig ikke længer med at undersøge, hvorledes man skulde blive af med dem, man havde, men med hvorledes man skulde skaffe sig flere. Da, i Restaurationens første Dage, var den europæiske Industri langt fra at være hvad den er bleven til, og den amerikanske Industri existerede aldeles ikke. Men nu begyndte det abolitionistiske Nordens Manufakturer at absorbere en Deel af det Raastof, som Unionens Jordbund frembringer. Saa betydelig, som denne nationale Industri er, er den dog endnu kun i sin Barndom; men, som Befolkningen forøges og Byerne forfleres, vil ogsaa Industrien tiltage, og da maa man enten afvise en Deel Ordres fra Europa eller producere en større Kvantitet Raastof, og for at fyldestgjøre denne sidste Betingelse har man kun et Middel: Slaver og fremdeles Slaver!

Vi have anført et af Nutidens Phænomener, som har støttet Slaveriet; men deri har Europa sin Deel af Skylden ligesaavel som Amerika. Lader os da tage et Phænomen, som ikke er universelt, men udelukkende amerikansk. Der er to saadanne, som strax springe i Øinene — Udvidelsespolitiken og de vestlige Staters voxende Magt. Hvilken Deel af Unionens Stater vil vinde ved Udvidelsespolitikken, som jeg er bange for det vil være uden Nytte at modsætte sig? Det er visselig ikke Norden. Norden er begrændset og bunden i sine Ønsker om Udvidelse; det har ikke nye Territorier omkring sig, som det kan bemægtige sig eller udstykke i nye frie Stater. Foreningen med Kanada kan ikke ventes i en bestemmelig Fremtid paa Grund af de Indrømmelser, England har gjort sin Koloni, og paa Grund af Indvaanernes materielle Velvære. I lange Tider har Syden frygtet for at være i Minoriteten paa Kongressen; snart kommer maaskee Turen til Norden at nære den samme Frygt. For Syden derimod gaar Muligheden af Tilknytninger i det Uendelige. Paa alle Kanter er der umaadelige Landstrækninger, som engang erhvervede, kunde tre- og firedoble de Stjerners Tal, der glimre i Unionsflaget; Mexiko, Centralamerika, Kuba, Hayti. I nogle af disse Lande hersker Slaveriet; i de andre lette Sydens Sæder, de vanslægtede Folks moralske Fordærvelse, Jordbundens Frugtbarhed og det især for Plantervirksomhed fordeelagtige Klima Slaveeierne Adgang til at nedsætte sig og med Fordeel drive sin Virksomhed uden at vække nogen stærk Uvillie. Kan man da forbauses over, at det er Sydens Stater, som ivrigst tale til Fordeel for denne Politik, der forøvrigt er populær over den hele Union? Idet saaledes Syden med Fiinhed har ledet Unionens Ønsker og sine nordlige Brødres Anskuelser i den Retning, som stemmer med dets Interesser, gjør det sig nyttige de Ønsker om Storhed og Forhaabninger om Fremtiden, hvoraf alle amerikanske Hjerter svulme. Forresten har Syden en mægtig Allieret i Vesten, der stedse har Tusinder rede til disse Erobringslidenskabers Tjeneste, og som indtil nu ikke har taget nogen livlig Deel i Klagemaalene angaaende Slaveriet. Vesten har indtil denne Tid iagttaget en streng Neutralitet i Forhold saavel til Norden, som til Syden; men, hvis det engang skal udtale sig, hvorhen vil det da vende sig? Er det ikke at befrygte, at det vil række Haanden til de Stater, der have gjort sig til Erobringspolitikens Advokater, for hvilken det har hele Militser af Eventyrere paa rede Haand, som det kun behøver at inddele i Regimenter? Forøvrigt have ikke de frie Stater i Vesten den moralske Ømfindtlighed, som Nordens Stater; de have ingen literær og philosophisk Dannelse. Man søge forgjæves efter blandt deres Emigranter, Farmere, Jægere at finde Stoffet til en Charles Samner, til en Lowell, til en Theodor Parker. De Eventyrere og Bønder, som boe der, ere halve Barbarer. Hvad de Yankeer angaar, som havde nedsat sig der, da have mangfoldige Omstændigheder, der ere mere skikkede til at hærde den menneskelige Charakteer end til at gjøre Samvittigheden øm, saasom hyppige Farer, Prairiernes Nærhed osv. bevirket, at de sikkerlig ikke have andet igjen af deres nordlige Ideer, end Fordommen mod den sorte Race, men visselig ikke Afsky for Slaveriet.

Til disse Hovedaarsager, der give Slavestaterne en mægtig materiel Styrke, kan man føie de utallige Fordomme, der i Amerika modsætte sig de Sortes Emancipation. I Syden hersker endnu Louisianas, Virginiens og Karolinaernes fordums Grundlæggeres aristokratiske Aand. Der var det ikke uanseelige Borgerfolk, som nedsatte sig; der findes ikke, som i Massachussetts og i New-Hampshire, Spor af puritansk Demokrati. Sydens Kolonier vare tvertimod et Tilflugtssted for hele det protestantiske Aristokrati, som var eller frygtede for at blive forfulgt, som havde mistet sin Formue eller søgte en saadan, et Asyl for de huguenotiske Adelsmænd og Gentlemen af den anglikanske Kirke fra Elisabeths og Stuarternes Tider. Vel kunde Nordens Puritanisme vise sig ligesaa haard mod Chams Race, som Syden; men Menneskerne lade sig ikke længe lede af sine intellektuelle Fordomme, medens de stedse og altid ville lade sig styre af Blods-, Race- og Standsfordomme. Og Nordens haarde og ubarmhjertige Bebyggere beseirede tilsidst sine puritanske Fordomme og nødtes til at følge Friheds og Retfærdigheds Røster, medens Sydens glimrende, belevne, og uden tvivl tolerante Kolonister testamenterede sine Descendenter hele sit Blods skjulte Voldsomhed og hele sin Sjæls dulgte Foragt. Til denne Blodets hemmelige Indflydelse i Syden lægge man tvende mere abstrakte, men ogsaa saa mægtige Aarsager, der virke over den hele Union, nemlig en vis fornyet Hængen ved Bibelens Ord og Fraværet af Sympathi for den sorte Race. Nordens Abolitionister, saadanne som Misstress Stowe med træffende Farver har skildret dem i Miss Ophelias Person, antage sig ikke denne Sag med den Hjertets Varme og den ægte kristelige Kjærlighed, der bringer alle Hedninger til at vige. De bekjæmpe Slaveriet i Kraft af abstrakte Principer og af Kjærlighed til Retfærdighed, men ingenlunde af Medfølelse for den undertrykte Race og af sympathetisk Drift. En eneste Kjendsgjerning er nok til at bevise dette. I saa mange lange Aar, som dette Spørgsmaal har været paa Bane, har Norden frembragt ivrige Frihedens Talsmænd, dygtige Skribenter, glimrende Talere; det har ikke frembragt nogen Wilberforce! Og hvilken herlig Leilighed var der ikke for en Mand af Kjærlighed og Tro! En eneste Prædikant, den gode Doktor Channing, har slaaet disse Strenge an; men det var kun leilighedsviis. Slaveriet var ikke hans Sjæls eneste Beskjæftigelse og hans Hjertes eneste Lidelse. Vi have nævt den bibelske Stemning, og vi skulle kortelig dvæle ved dette Punkt. Hvad der gjorde Slaveriet saa afskyet paa Revolutionens Tider og i de Aar, som fulgte nærmest paa, var de almindelige Principer, det 18de Aarhundrede havde kaldt til Live. Den amerikanske Revolution var Produktet af en Blanding af Protestantisme og det 18de Aarhundredes Ideer, af en renset Protestantisme, uden den oprindelige Haardhed, og af det 18de Aarhundredes Ideer uden den Mangel paa Ærefrygt for det Hellige, som gjorde dem saa fordærvelige i Frankrig. Denne originale Blanding, hvor de menneskelige Ideer standsedes i sin eventyrlige Flugt af de religiøse Ideer, og hvor disse befriedes fra den dem egne Intolerants ved Indflydelsen af den politiske Morals Ideer, konstituerer Idealet af den amerikanske Republik i dens Oprindelse. Saaledes har den amerikanske Republik kunnet være national, fordi den støttede sig til Landets religiøse Grundstemning, og kunde samtidig af alle Folk hilses som en Menneskehedens almindelige Triumph, fordi den tillige støttede sig til Principer, der hverken ere lokale eller nationale, men som interessere Folk af enhver Race og af enhver Religion. Ulykkeligviis er denne heldbringende og i Sandhed forædlende Blanding opløst. Det 18de Aarhundredes Ideer have ikke længer i Amerika den Indflydelse, de forhen have havt. Dette lutrede og humane philosophiske og verdslige Element er afløst af en mindre ømskindet, mere materiel, maaskee mere aktiv, men sikkerlig mindre ophøiet Uafhængighedsfølelse. At arbeide, og at gjøre Lykke paa enhver mulig Maade har været Amerikanernes Hovedøiemed. Det religiøse Element derimod er mindre svækket, og har, eftersom det andet mere forsvandt, antaget endeel af sin gamle Form. Hvis der for Tiden findes nogen moralsk Sands omkring i Unionsstaterne, skyldes dette alene Bibelen, men ikke mere det 18de Aarhundredes Aand. Og saa absurd som det er i Bibelen at søge Argumenter for Slaveriet, saaledes som visse Sydens Prædikanter, saa kan man dog ikke nægte, at den hellige Skrift indeholder den formelige Fordømmelse af Chams Race. Til Trods for Aanden, som levendegjør, over Bogstavet, som ihjelslaar, sin Indflydelse paa Sjælene. Det gjør Uvillien mindre stærk, Sympathierne mindre levende og holder Udbrud af Følelserne tilbage, ved Erindring om Texterne. Den bibelske Sands i de forenede Stater er saaledes, tror jeg, trods Mstr. Stowe og Nordens Prædikanter, hvis Exempel og Skrifter tilsyneladende synes at give denne Paastand et Dementi, ikke uden Indflydelse i dette Slaverispørgsmaal.

Man seer, hvormange Omstændigheder, der forene sig for at vedligeholde Slaveriet i de forenede Stater. Da dette Spørgsmaal ikke er af dem, der lade sig overhugge ved Sværdet, eller afgjøre ved en Majoritets Votum, have vi længe troet, at det var muligt ved Taalmodighed og Maadehold at komme til en endelig Afgjørelse. Men nu ere vi desværre langt mindre forhaabningsfulde. Det er muligt, at Slaveriet for bestandig er etableret i de forenede Stater, og at, med mindre der skeer en guddommelig Subvention, som er vanskelig at forudsee, de amerikanske Plantere paa den yderste Dag alle staae med Slavepidsken i Haanden og sine Negere i Kobbel.

(Fortsættes.)

Professor G. Forchhammer.

G. Forchhammer.

Ligesom Prof. Retzius maa ansees for en af de mærkeligste svenske Deeltagere i det sidste Naturforskermøde, var Prof. Forchhammer det blandt de danske og vel med end ubestrideligere Ret. I en biographisk Skizze, som vi noget forkortet her skulle gjengive, har en af hans Landsmænd betegnet ham som den Mand, der „siden den berømte H. C. Ørsted har erhvervet sig det mest anseede Navn ved Fortjenester af Naturvidenskaberne og deres Dyrkelse i Danmark." Hans Forskninger have ikke alene tildraget sig Opmærksomhed blandt Skandinaviens Videnskabsmænd, hvem han ved Naturforskermøderne har meddelt Resultaterne, men ogsaa vundet Paaskjønnelse udenfor Skandinavien.

Georg Forchhammer er født den 26de Juli 1794 i Husum i Hertugdømmet Slesvig, hvor hans Fader var Lærer ved Skolen. I 1803 flyttede denne til Tøndern, hvor han var udnævnt til Rektor ved Skolen og første Lærer ved

Skolelærer-Seminariet, og forblev der indtil sin Død i 1810. Sin Skoleundervíisning nød Sønnen tilligemed sine Brødre deels i Byens Skole, deels privat hos sin Fader, og kort før dennes Død kom han paa et Apothek i Husum, hvor han forblev i flere Aar, og i 1815 blev han immatrikuleret ved Universitetet i Kiel, hvor han opholdt sig til 1818.

Fra den tidligste Alder havde de store Naturphænomener interesseret ham, og han ønskede Intet mere, end at kunne gjøre lange Reiser, til fjerne Verdensdele, hvorfor han ogsaa dengang altid var bestemt paa at blive Kjøbmand, og det var afgjort, at han skulde reise til England, hvor han havde flere Slægtninge, en Plan, hvis Udførelse blev forhindret ved Krigens Udbrud. Med en ældre Broder, som allerede for mange Aar siden er død i Flensborg, beskjæftigede han sig meget med Botanik, og det var lykkedes dem ved de tarvelige Hjælpemidler, de kunde forskaffe sig, at bestemme de i Omegnen vildtvoxende phanerogame Planter. Paa Apotheket var det især Chemiens Studium, som ved Siden af mange og meget byrdefulde Forretninger beskjæftigede ham, og Studiet af denne Videnskab, saavelsom af Physiken, optog alle hans Kræfter under et treaarigt Ophold i Kiel, hvortil hans Stilling som Amanuensis hos daværende Professor, Conferentsraad Pfaff, gav ham enhver ønskelig Leilighed. I Aaret 1818 troede han at have forberedet sig tilstrækkelig til med Nytte at kunne gjøre en større Udenlandsreise og gik derfor til Kjøbenhavn, for om muligen ved sin personlige Nærværelse at fremme denne Hensigt. Da han ikke var saa heldig strax at opnaae sit Ønske, tog han gjerne mod et Tilbud af Professor, Konferentsraad H. C. Ørsted, om at hjælpe ham som Amanuensis ved hans Forelæsninger og øvrige Arbeider, og dette Skridt blev bestemmende for Forchhammer's hele øvrige Liv. I Sommeren 1818 blev Ørsted og nu afdøde Etatsraad Esmarch kommitterede til en geognostisk-technisk Undersøgelse af Bornholm, og da de ønskede, at en yngre Mand fulgte med dem paa denne Reise, faldt deres Valg paa Forchhammer, der allerede tidligere med stor Kjærlighed havde studeret Geognosi og Mineralogi. Reisens Resultater vare uventede og opvakte Interesse, saaledes at Rentekammeret besluttede i det følgende Aar at lade dem fortsætte, og F. sluttede sig ligeledes ved denne Reise til Undersøgelses-Kommissionen. Efter deres Tilbagekomst saa han sig istand til at udarbeide en Afhandling om Mangan (et Metal, som i iltet Tilstand kaldes Brunsten), som han i Aaret 1820 forsvarede for Doktorgraden. Denne Afhandling indeholder naturligviis en Mængde Undersøgelser, som ved senere Arbeider ere blevne berigtigede, dog maa det bemærkes, at F. var den første, der viste, at Maganets høiere Iltningstilstande danne to Syrer (tidligere havde man kun kjendt een); men denne Opdagelse blev ikke paaagtet i den chemiske Verden, førend Mitscherlich flere Aar derefter opdagede det samme. Efterat han havde taget Doktorgraden, gjorde han med kgl. Understøttelse en Reise til England, Skotland, Vestøerne, Orkenøerne, Shetlandsøerne og Færøerne, og vendte derpaa tilbage til Kjøbenhavn. Chemien og chemisk Technik, Mineralogi og især Geognosi havde paa denne Reise været Gjenstand for hans Studier, som han ved sin Tilbagekomst ønskede at gjøre frugtbringende. F. skylder næsten udelukkende H. C. Ørsted, der med saamegen Varme altid tog sig af unge Mænd, hos hvem han troede at bemærke Talent, at han valgte den Vei, som han senere stadigen har fulgt, og han erholdt hans Hjælp til at overvinde de store Vanskeligheder, som altid stille sig i Veien for en begyndende Docent, Vanskeligheder, der vare dobbelt store, da det Sprog, hvori han skulde optræde, ikke var hans Modersmaal men først lært i en senere Alder. De geognostiske Forhold i Danmark havde tidligere i meget ringe Grad tiltrukket sig de Lærdes Opmærksomhed, men paa denne Tid begyndte Professor Bredsdorff og Dr. Pingel at beskjæftige sig dermed og leverede flere didborende vigtige Bidrag.

Christianssand.

Ogsaa Forchhammer beskjæftigede sig med lignende Undersøgelser og bekjendtgjorde enkelte Arbeider; men først langt senere, i 1835, efterat en Række af Undersøgelser, som han havde udført for Rentekammeret, havde givet ham Leilighed til Forholdenes grundigere og omhyggeligere Studium, følte han sig stærk nok til at give en „Oversigt over Danmarks geognostiske Forhold" i et Universitetsprogram, hvorom det tillige fortjener at bemærkes, at det er det første, der er udkommet paa Dansk. Disse Undersøgelsers Resultater bleve baade i Ind- og Udlandet optagne med Opmærksomhed; de indeholdt Kjendsgjerninger, der hidtil havde været aldeles ubekjendte, og medens de bidrog til nøiere Kundskab om Fædrelandet, indeholdt de ikke saa faa Jagttagelser, der havde Betydning for Videnskabens mere almindelige Udvikling. I 1829 var den polytechniske Læreanstalt i Kjøbenhavn bleven oprettet, og Forchhammer blev her ansat som Lærer i Chemi og Mineralogi, hvorved han blev foranlediget til at opgive en Stilling ved Porcellænsfabriken, som han havde havt i flere Aar. Da Professoren i Mineralogien, Wad, døde i 1831, overtog han Bestyrelsen af Universitetets mineralogiske Museum og har senere i den forenede Stilling af Professor i Mineralogi ved Universitetet og Lærer i Chemien ved den polytechniske Læreanstalt havt en Beskjæftigelse, der svarede til hans Studiers Yndlingsretning.

Hans literære Arbeider ere meget adspredte i danske, tydske og engelske periodiske Værker. Af større danske Skrifter maae især nævnes: „Danmarks geognostiske Forhold" og „Lærebog i Stoffernes almindelige Chemie"; af mindre Afhandlinger findes i Videnskabernes Selskabs Skrifter: geognostiske Undersøgelser over Øen Sylt, Færøerne, Møen, Stevns Klint og Bornholm. I samme Selskabs Oversigter har han givet en Extrakt af Resultaterne af sine aarlige Undersøgelsesreiser af Biographier og H. C. Ørsted og Berzelius.

Hans chemiske Afhandlinger omfatte den Deel af Videnskaben, der har nærmest Hensyn til de store Phænomener i Naturen, ligesom han overhovedet betragter det som væsentlig Opgave for sine Studier at følge Naturen i dens Udvikling og at forklare Stoffernes Kredsløb og Formernes Gjentagelse og regelmæssige Forandring.

Som Forchhammers betydeligste Fortjeneste af Naturvidenskaberne maa vel især nævnes hans utrættelige og frugtbare Forskninger i Danmarks Geognosi, hvis Skaber han med Føie kan kaldes, da den før ham kun var løselig berørt i et Par Smaaafhandlinger. Han har saaledes beriget den hele Geognosi med et særdeles vigtigt Bidrag, som dog vil erholde langt større og mere iøinefaldende Betydning, naar hans Undersøgelser, der hidtil have været adspredte i mangfoldige Smaaskrifter, fremtræde i det omfattende Værk om denne Gjenstand, som han længe har havt under Arbeide. Dernæst har han virket overordentlig ved sine akademiske Forelæsninger og praktiske Øvelser i Labaratoriet, ved sine omfattende grundige Kundskaber og en ualmindelig Klarhed i Foredraget, ved sin aandrige Omgang og den velvillige Imødekommen, hvormed han har bidraget saa meget til at vække og udvikle den videnskabelige Aand hos sine talrige Disciple, og ved den forekommende Iver, hvormed han tilfredsstiller Enhver, der ønsker Raad og Oplysninger af ham. Han besidder, hvad der i den empiriske Forsken svarer til det geniale Blik paa Tankens Gebeet, et ualmindeligt lykkeligt Øie, som saavel ved geognostisk-mineralogiske Exkursioner, som i den

chemiske Praxis, ofte er kommet ham tilgode. I den videnskabelige Verden er han bekjendt ved mange interessante chemiske Arbeider, af hville de fleste staae i nær Sammenhæng med Geologien, f. Ex. om Tangarternes Betydning i Skiferdannelser, — Undersøgelser om Havvandet, — om den danske Jordbunds Bestanddele og den olieagtige Bestanddeel i fossile Planter. Der er maaskee ingen Nulevende, som i den Grad med Geognosien forener chemisk Dygtighed, og dette betegner nærmest Forchhammers særegne Charakteer blandt Naturforskerne.

Christianssand.

Naar vi ledsage det i vort Blad indtagne Billede af Christianssand med nogle Ord, er det ikke i den forfængelige Indbildning, at vi kunne byde vore Læsere noget nyt og tidligere ubekjendt, som vi undertiden smigre os med, naar vi f. Ex. skrive om Ny-Zeeland eller Vand- og Ildvulkanen i Guatemala. Imidlertid vove vi dog at nære det Haab, at den gunstige Læser og Læserinde med Overbærelse vil modtage følgende Meddelelser om Byen, uagtet vi maa tilstaa, at de ere meget tarvelige, om end i visse Henseender udførligere end de, der findes i Patons lille Geographi.

Christianssand, der er anlagt af Christian den 4de, efter hvem den har faaet sit Navn, i Aaret 1641, ligger paa en sandig, flad Landtunge ved Torrisdalselvens Udløb. Efterat den i 1682 var bleven Stiftsstad, hvorved den blev Sæde for Biskoppen og Stiftamtmanden, tiltog den ikke ubetydeligt og vel for en Deel paa Stavangers Bekostning, af hvis Privilegier flere lagdes til Christianssand. Imidlertid gik den ikke saameget fremad i det attende Aarhundrede, som man havde kunnet vente, før i den allersidste Tid, da Skibsfarten tog et stort Opsving. I 1801 havde den saaledes henimod 5000 Indbyggere. Under Krigen tiltog den senere ikke ubetydeligt, og allerede i 1815 var Indbyggernes Antal steget til over 7000; ved Udgangen af f. A. udgjorde det 9,521. Christianssand er regelmæssig og smukt bebygget, dog uden at besidde Bygninger, som i architektonisk Henseende ere mærkelige. Den har en udmærket rummelig og sikker Havn, som især skaffede Byen saavel Ry som Penge i Krigsaarene, da den udgjorde den mest besøgte Havn i Landet. Her drives nu meget paa Skibsbyggeriet, og blandt andet har Christianssands Arbeiderforening et eget Værft, hvorfra et Skib nu nylig er gaaet af Stabelen. Tæt udenfor Byen ligger Havnen Flekkerø, der ligesom Christianssand selv i den senere Tid er stærkt befæstet. Christianssand har i Nutiden faaet en egen Betydning som Mellemled for Dampskibsfarten med Udlandet, og jo større dens Livlighed bliver, desto større Liv og Afvexling lover ogsaa Byens „Physiognomi" at antage.

a

Oversigt over norske Blades Indhold.

For 2—3 Maaneder siden ankom hid til Byen en tydsk „Medicinalraad" Dr. Schmalz, der tilbød sig at kurere Folk for Feil i Tale- og Høreorganerne. Vore Dagblade anbefalede ham paa det Bedste, idet de med Hensyn til Mandens Dygtighed henholdt sig til udenlandske Blades Erklæringer og Ministres Udtalelser. Ogsaa vi bleve opfordrede til at føie vor Anbefaling dertil. Men ved nærmere Overveielse troede vi at burde lade den Ting være, deels fordi vi erfarede, at Lægernes Mening om Hr. Schmalz var lidet gunstig, deels fordi de paaberaabte Erklæringer ikke bleve os forelagte, og de udenlandske Blades Vidnesbyrd i vore Øine saagodtsom ingen Hjemmel kunde tillægges, saamegetmere som netop den Bladartikel, der forelagdes os til Afbenyttelse, var skrevet med det største Markskrigeri og alle ydre Tegn paa Mangel af Kjendskab til Sagen. Vi vidste desuden for godt, hvorledes et Bladrygte i Udlandet erhverves, til at vi derpaa skulde bygge en Dom. Det gaar nemlig kjendeligen til paa den Maade, at den, som har Brug for det, gaar hen til en Skriver i en Filleavis og faar ham for Venskabs eller Penges Skyld til at smøre ind en halv om halv dikteret Anbefaling, og dermed gaar da Vedkommende til en anden Avis, der ikke tager i Betænkning at gjentage det allerede Trykte. Naar man saaledes først har to Vidnesbyrd, er man nær ved en Opinion, og enhver Dagbladskriver tror da med frelst Samvittighed at kunne gjentage for sit Publikum, hvad deri staar, om han end i selve Sagen er saa uvidende som Barn i Morsliv. Nu voxer da Rygtet som en rullende Snebold og snart kommer det op til en „europæisk Anerkjendelse," og det uagtet Eieren egentlig altid har gaaet med det i Lommen, i Form af en større og større Avisbunke, fra Redaktør til Redaktør. — Hr. Schmalz praktiserede en god Stund her i Byen og var reist til Smaabyerne med Løfte om atter at vende tilbage, endnu inden nogen Stemme hævede sig imod ham. Men saa kom der i Mgbl. No. 244 en bitterhedssvanger Opfordring til det medicinske Selskab om at indhente Oplysninger om hans Kure fra vedkommende Patienter, og efterat en Læge i samme Blad havde angivet Resultaterne for lidet trøstelige, har det medicinske Selskab i Dagbladene for 12te Sept. efter hiin Opfordring erklæret sig „villigt til at modtage Oplysninger om Medicinalraad Dr. Schmalz's Kure her i Landet, og tilladt sig at opfordre de Patienter, som have benyttet ham, og de Læger, som maatte vide Besked om hans Kure, til derom velvilligen at meddele Beretninger, og indsende disse til Selskabets 1ste Sekretær, Kand med. A. Holst, Christian Augusts Gade 7b, senest inden Udgangen af Oktober."

Norge.

Christiania. Kronprindsen og Napoleon ankom til Kongsberg Onsdagen den 5te Sept., ledsagede af Eker-Bønder tilhest, og bleve udenfor Byen modtagne af Byfogden og Politimesteren, „til hvilke ogsaa endeel af Byens Borgere tilhest og med Fakler havde sluttet sig." Paa begge Sider af Veien til Byen og i de Gader, hvorigjennem de høie Reisende droge, stode Bergmænd og andre med Fakler, og var den hele By festlig illumineret, ligesom Torvet var oplyst med flere hundrede Fakler. Ved den saakaldte Seminariebygning, den for Prindserne bestemte Bolig, modtog Formandskabet og flere Autoriteter de høie Gjæster. Næste Dag besaaes Armen-Grube, Mynten og Vaabenfabriken, og før Afreisen, Kl. 4, deeltoge Prindserne i en festlig Middag, hvori Taler og Skaaler fremførtes. Kl. 8 om Aftenen kom de til Drammen, der var festlig illumineret „fra Øverst til Nederst," og nøde et Festmaaltid, ligeledes med Taler og Skaaler.

Om Kronprindsens nordenfjeldske Reise maa her med det Samme gives nogle Slutningsnotitser, hvortil vi ikke før have faaet Plads. Sin Tilbagereise lagde han over Røraas, hvor han ankom den 2 de August, og en Æresport ved Indkjørselen var opreist. I Direktørhuset, hvor Værelser vare indrettede for hans Modtagelse, gaves en festlig Middag. Her og andre Steder under hans paafølgende Reise, havde Bygdedeputationer Foretræde. Fra Christiania Stifts Grændse og senere under Reisen gjennem Hedemarkens Amt blev han fulgt af Bønder tilhest. Den 29de Aug. Kl. henimod 7 ankom Hs. kgl. Høihed til Eidsvoldbakken, hvor han tog Nattekvarteer, for næste Morgen at afgaae med Jernbanen til Christiania. Statsraad Bloch og den ene af Jernbanedirektørerne, Grosserer Heftye, mødte ham der. Ved Jernbanestationen her i Byen blev Hs. kgl. Høihed modtaget af Stiftamtmanden, Borgermesteren og høiere civile og militære Embedsmænd saavelsom af Formandskabet.

— Den 1ste Sept. kom Kronprindsessen med Dampskib tilbage fra Udlandet hertil.

— Ved Immatrikuleringen af de nye Studenter, 2den Sept., foregik Uddelingen af Kronprindsens Medaille. Hs. kgl. Høihed var selv tilstede og overrakte Medaillen til de priisbelønnede Afhandlingers Forfattere. Disse vare Kand. philos. Joh. E. W. Sars, der havde besvaret den historiske Opgave („Udvikling af de Forholde og Omstændigheder, som fremkaldte Kalmar-Unionen og navnligen af Norges Stilling nærmest før og efter Indtrædelsen i den,") og Kand. med. Herm. F. A. Gjør, der havde besvaret det medicinske Fakultets Opgave („Callusdannelsen, oplyst ved Experimenter.") De priisbelønnede Besvarelser vare de eneste, der denne Gang vare indkomne. Ved Medaillernes Overrækkelse udtalte Hs. kgl. Høihed sin Glæde over at see den af ham stiftede Medaille at opfylde hans Hensigt: at fremme Videnskaberne blandt Universitetets Studerende. Derhos fremførte han sin Tak til Universitetslærerne for den Omhu, hvormed de sørgede for hans Indstiftelse, hvilken Tak han henvendte til Professor Holmboe, der som Kollegiets Formand havde holdt Immatrikuleringstalen og meddeelt Udfaldet af Censuren over Priisbesvarelserne.

Om Aftenen havde, som sædvanligt, Studenterne Lag i Anledning af Universitetets Stiftelse, hvilket holdtes i Frimurerlogen. Kand. O. Richter holdt Festtalen, Overretssagfører Gamborg bød de unge Russer velkommen i Studenternes Samfund og Stud. theol. L. Dietrichson udbragte en Skaal for Universitetets Lærere, hvilken han henvendte til Professor Monrad, som var tilstede ved Festen.

— Den af Justitsdepartementet mod Sagfører J. Sverdrup i forrige Aar anlagte Sag, fordi han i Jurykommissionens Anliggender havde forladt sit Sagfører-Distrikt, paadømtes af Høiesteret den 11te September og fik et Udfald, hvorover vistnok de Fleste ville glæde sig, idet Hr. Sverdrup gik aldeles fri for Justitiens Tiltale og det Offentlige dømtes til at udrede Sagens Omkostninger.

— Den 12te Septbr. Kl. 2 var Kronprindsen tilstede ved en Mynstring af Borgerkorpset og derefter af Brandkorpset.

— Kronprindsen skal efter Forlydende afgaae i Morgen (14de) med Dampkorvetten „Nornen" til Kjøbenhavn, hvor han vil træffe sammen med Prinds Napoleon paa Tilbagereisen fra Stockholm.

— Den svenske Sangerinde Mamsel Michal ventes den 18de hid til Byen, hvor hun vil give Koncert.

— Ved kgl. Resol. af 25de Aug. er Skolelærer Vaadeland i Christianssand antagen med en Løn af 600 Spd. aarlig til at virke i Afholdssagens Tjeneste.

— I Tirsdags overvar Kronprindsen med Gemalinde en Festforestilling i Christiania Theater, hvor „En Brud ved Erobring" opførtes, efterat Hr. Jørgensen i Forveien havde fremsagt følgende af Professor Welhaven forfattede Prolog:

Naar en Høstdag kvægende og klar
er oprunden over Norges Tinder,
i vort Indre den et Gjenskin har,
som kan vække Rosentidens Minder.
Ikke glandsfuldt, som i Sydens Høst,
vexler her den nysforsvundne Lyst
med en Fest blandt druetunge Ranker.
Over stille Markers Neg,
Fjeldets Dise, skjøn men bleg,
dvæler ømt ved sine Sommertanker.

Men hvis Scenen var en Birkelund,
som saa vide strakte sine Grene,
at den kunde nu, i Høstens Stund,
Folkets Hjerter i et Chor forene,
O da drog ei stille, men med Klang,
Sommertanken sin Erindringsgang;
og et elsket Navn blev hørt i Klangen.
Ja, da lød det mægtigt nu:
Hil dig Kongesøn; thi du
var dog kjærest Sommersyn paa Vangen!

Gjennem Landet Glæde-Røsten gaar,
som skal høres end i fjerne Dage:
Dette blev et rigt velsignet Aar,
rigt med Værk i Folkelivets Sage!
Som ved Guldentiders Atterkomst,
paa hans Vei stod Dalene i Blomst,
dufiende for Unge som for Gamle.
Alle Bygders Samklang lød,
alle Hjerter kom i Gløed;
Haab med Minder har han kunnet samle.

Thi et Billed, som i Folkets Sind
er fra Heltekongers Old bevaret,
drog med ham i Klippeborgen ind,
stod i ham fornyet og forklaret.
Han, der blused, lige bold og kjæk,
mellem Strandene paa Vidars Dæk,
som tilfjelds, hvor Jøkelmure stande,
ham blev Folkeaanden huld,
og den saa, at Olafs Guld
vilde lyse deiligt om hans Pande.

Ædle Første — Haabets Røst, der gik
foran dine Fjed, er bleven sandet;
og hvor frydfuldt er det Tankeblik,
hvormed du kan skue over Landet.
Dvæl ved Synet; send dit Øie vidt;
Norges Hjerte banker imod Dit,
Du er ei blot kongefødt, men kaaret;
derfor staar, i Lys og Flor,
alt en Sæd af dine Spor,
som i Folketanken kroner Aaret.

O, saa mødes Du med Dalens Slægt
i en høstlig Stund ved Somrens Minde,
og i Mødet er et Alvors Vægt,
lagt til al den Fryd, det slutter inde.
Alvorstanker fra vort dunkle Fjeld
har Du blandet i det Glædesvæld,
som Dig kvæged paa de grønne Tuner;
Derfor hil Dig Oskars Søn,
tag som han vort Hjertes Løn,
mens du raader Klippelandets Runer!

Og, naar saa Du for din ædle Viv
denne Sommers Mindeskat udbreder,
skal af Folkesindets bedste Liv
milde Aanders Flok omsvæve Eder.
Stille skal, fra mangen Hyttevraa,
Bønnens Aander til dit Høiloft gaa,
og sit Offer ved din Arne lægge.
Herren selv, der sender dem,
vogte, smykke Eders Hjem;
Han, vor Gud, beskjærme Eder begge!

Drammen. Forrige Søndag var der en Fest i Konsul Baches prægtige Park til Fordeel for det oprettede Selskab for ugifte Damer.

Horten. Skruefregaten St. Olaf løb i Vandet 9de Septbr. „under den talløse Menneskemasses Hurraraab."

Bergen. Som der sees, har der været tænkt paa at omdanne Kongehallen til en Kaserne, og selv Kronprindsen „skal have ytret Tale om Hensigtsmæssigheden af noget Lignende;" men heldigviis seer det ud, som om en saadan Tanke nu er opgivet. Bygningen skal heller ikke kunne taale de mange Vindushuller, som maatte hugges paa den, for at den skulde blive til Beboelsesrum.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Under 8de Sept. er Friherre Stjerneld tilstaaet Afsked som Udenrigsminister og Friherre E. Lagerheim udnævnt i hans Sted.

Rusland. Keiser Alexander den Andens Kroning har fundet Sted den 7de ds. Veiret var smukt, Befolkningens Jubel umaadelig, og hele Arrangementet overordentlig pragtfuldt.

Danmark. Dagbladet indeholder en med Skarphed udtalt Misbilligelse af, at den norske og største Green af Nordmanden Generalmajor J. F. Classens Familie intet Godt nyder af det af ham stiftede store Fideikommis, skjænket til den dansk-norske Stat, og saaledes naturligviis ogsaa beregnet paa Understøttelse af hans Familie i hans Fædreneland. Det er ifølge Dagbl.s Oplysning Geheimeraad Tillisch, som siden han kom i Direktionen for Fideikommisset har indført som Norm, at Stifterens norske Familie i Regelen maa ansees som Fideikommisset uvedkommende.

— Overkonsistorialraad Aschenfeldt i Flensborg, en afholdt geistlig Taler, er 1ste Sept. afgaaet ved Døden.

Schweitz. I Neufchatel have Royalisterne (det preussiske Parti) 2den Sept. gjort et Forsøg paa at kuldkaste den republikanske Regjering, hvilket ogsaa strax kronedes med Held, idet de toge Kastellet ved Overrumpling; men allerede den 5te havde Republikanerne, uden Forbundstroppernes Mellemkomst, tilbageerobret Staden.

Bekjendtgjørelse.

Kommissionærer, der staae til Rest med Betaling for de forløbne Kvartaler, anmodes om at indsende denne snarest muligt.

Bladets Kasserer boer i Kongens Gade No. 7. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 38. Udkommer hver Løverdags Aften. 20de September. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Slavespørgsmaalet og Slavernes Tilstand i de forenede Stater.

(Efter Emile Montegut.)

(Fortsættelse fra No. 37.)

Slavespørgsmaalet staaer i følgende Stilling: Norden trækker sig tilbage og taber Terrain, Kompromisserne ødelægge det lidt efter lidt, og selv, naar de synes at være det til Fordeel, gavne de kun Syden. Den nye Udvidelses- og Erobringspolitik begunstiger Slaveriet; Vestens halv barbariske Instinkter og eventyrlige Aand understøtte det; den europæiske Industri har opretholdt det, den amerikanske vil fremme det, og Blods-, Opinions- og Religionsfordomme laane det en overordentlig moralsk Støtte, idet de i Syden forblinde og søvndysse Slaveeiernes Samvittighed, medens de i Norden ved sin skjulte, dræbende Virksomhed svække og afkræfte Energien i Frihedens Forkjæmperes Modstand. Saadan er Stillingen; den er ikke glimrende.

Angrebet og truet paa denne Maade forsvarer Norden sig, som det kan; det gjør, kan man sige, en sidste Anstrængelse i Legalitetens og Unionens Interesse. Det appellerer til den offentlige Mening; der udkommer mangfoldige Bøger om Slaveriet, der kaste noget Lys over denne det amerikanske Statssamfunds mørke Side. Man maa ikke i disse Bøger søge en literær Interesse, som de knap have for de Fleste. Ingen af dem kan i tiltalende og kraftigt Sprog komme op mod de bedre Partier i „Onkel Tom." De have en Interesse, der er større end Phrasernes, Stilens og Kompositionens: de dreie sig om vor Tids maaskee vigtigste moralske Spørgsmaal, og derfor er det, de fortjene at læses.

Hvis man kun søgte literær Nydelse ved Læsningen, vilde uimodsigeligen „Ida May" af Mstr. Mary Lanydan være reent at anbefale. „Ida May" har kun den Feil, at den er kommet efter „Onkel Tom." Den apellerer til samme Følelser og de samme Tilbøieligheder; den er skreven for Kvinder, for et Publikum af Mødre, Døtre og Hustruer; men trods denne fundamentale Lighed har den dog sin stærkt markerede Originalitet. Mstr. Stowe havde appelleret til Amerikanernes Hjerte, idet hun indskrænkede sig til saa at sige at etablere en naturlig Analogi mellem den hvide og den sorte Races Følelser. Hun viste, at de samme Tilbøieligheder, som fremkalde den hvide Kvindes Taarer, med samme Voldsomhed gribe Negerinder og Mulatinder. „Elisa græd, da hun erfoer, at hendes Barn var solgt; ganske saaledes som De græder, Madame, naar de mister deres nyfødte Barn, som De vilde græde, hvis man vilde tage Deres Barn fra Dem." Derigjennem er det, „Onkel Tom" taler kraftigst til Hjerterne, at denne Eenhed i Følelse hos de to Racer, denne Lighed i Tilbøieligheder mellem Herrer og Slaver stedse fremhæves. Mstr. Langdan har villet føre et stærkere og mere direkte Slag. Det er ikke længer Kvadronkvinden Elisas Barn, som lider, det er en fri Mand, en Hvid, en Borgers Barn. I „Ida May" er det en ung, hvid Pige, der bliver vortført af Slavehandlere, solgt paa Markedet i New-Orleans og over hvis Hoved Mstr. Langdan lader alle de Ulykker samles, som kunde ramme en Slave. „Saaledes er det ikke blot Sympathiens Følelse, Slaveriet saarer," kunne de amerikanske Mødre sige; „det er Eders egne Tilbøieligheder det lægger voldsom Haand paa, og at modsætte sig det er ikke blot en Retfærdighedshandling, men en Handling af lovligt Forsvar." Denne Tilstaaelse er det, Mstr. Langdan har villet fravriste sit kvindelige Publikum; ulykkeligviis er Themaet i hendes Roman mindre sandt, end i Onkel Tom, og Ida Mays Skjæbne vil stedse kun blive en Undtagelse, der vistnok taler ligesaa høit og lydeligt mod Slaveriet, som en Uskyldigs Henrettelse mod hovedkuls Domme, men det vil dog blot blive en Undtagelse. Og „Ida May" har ikke „Onkel Toms" literære Naivitet. Hvad der hæver denne sidste Roman, er at Mstr. Stowe Intet kjender til den europæiske Litteratur, som hendes Reiser vel have vist, og ikke har havt at frygte nogen Renminiscents af Digt, Drama eller Roman. Det Samme er ikke Tilfældet med Mstrs. Lanydan, der veed at huske, hvad hun har læst, og drage Fordeel deraf. Navnlig er der en meget dramatisk Scene, hvor der figurerer en Negerinde: en tydelig Reminiscents fra en Person i „Notre-Dame de Paris". Vi skulle kun nævne en Roman i to uhyre Bind, skrevet af en amerikansk Dame, en Neophyt af „Know-nothing"-Partiet, der skjuler sig under det bizarre pseudonyme „Justia". Der er virkelig Intet at sige om dette forvirrede og uordnede Kram, der er skrèvet i den sletteste amerikanske Stiil, og hvis meget betegnende Tiltel „Our World, or the Democrat's rule" næsten er den eneste Fortjeneste. Vi skynde os derimod hen til to Værker, som aldeles intet romantisk have ved sig: den ene er „My Bondage and Freedom, by Frederick Douglass", den anden „Inside View of Slavery or a Tour among the Planters, by C. G. Parsons". Disse to Værker have slaaet mig paa Grund af deres Moderation og deres Præg af Oprigtighed. Den frigivne Slave er Hr. Frederik Douglas, en af de mest berømte Abolitioister i de forenede Stater. Alle de, som stadig læse amerikanske Aviser, have længe kjendt ham. Han er en Ven af Gerritt Smith, Hovedet for Unionens mest radikale Abolitionister; han har været med paa de heftige og larmende Forsamlinger i Syrakus, Albany og andre Steder i Staten New-York; han har taget Deel i næsten alle Stridigheder angaaende Slaveriet i mere end 10 Aar, og der er intet kritisk Øieblik, Valg, Kompromisvota, Anvendelser af Loven angaaende flygtede Slaver, uden at han har holdt Taler. Han udtrykker sig godt og i sin Tale lægger han al den Varme og Kraft, som han har fundet for godt at tilbageholde i sin Autobiographi. Charakteren i hans Taler lod os vente en lidenskabelig Fortælling; vor Skuffelse var stor. Det Portræt, som Forfatteren har sat foran i Bogen, har forklaret os denne Særegenhed. I Ansigtet bliver man var denne mistroiske Mine, som er egen for alle de Racer, hvis Stilling er tvivlsom; Trækkene have Energi, men en Energi, som er et Produkt af en Villiesanstrængelse og af Reflexion, ikke denne naturlige Energi, som er et Produkt af Charakteren. Øiet har dette Frygtsomme ved sig, der fremkommer af en lang Underkastelse, af en tvungen Tilbageholdenhed, tilbagetrængte og undertrykte Følelser. Friheden har her ikke udslettet Sporene af Trældommen. Forfatteren er klarligen endnu behersket af etslags moralsk Tryk, som har overlevet det physiske. Hr. Frederi Douglas er en Emanciperet og vi finde hos ham alt hvad der hædrer en saadan og gjør ham værdig til Sympathi. Deraf kommer udentvivl hele den Modsigelse, som vi have fundet mellem hans Taler og hans Autobiographi. Ligeover for et Publikum føler Taleren sig opmuntret; modig, er han i Bevægelse; han har om sig saavel velvillige som hadefulde Tilhørere, Venner og Fiender, han taler derfor uden Tilbageholdenhed. Alene med sig selv, med Pennen i Haand, maa han tænke tilbage paa det lidte Tryk, og en vis Frygtsomhed gjør sig gjældende. Det er den naturlige Virkning af al Undertrykkelse, at den gjør Mennesket mere dristigt ligeoverfor en Armee af Fiender end ligeoverfor en eneste Modstander, følgelig mere voldsom end energisk. Vi troe, at dette er den phychologiske Fortolkning af det Maadehold, som Hr. Frederi Douglas har lagt for Dagen i sin Autobiographi.

„En Reise i Syden eller Slaveriet, seet nær ved" er skrevet af en Hr. Parsons, en abolitionistisk Yankee og Ven af Mstrs. Stowe. Man kan sikkert støtte sig til hans Autoritet, thi hans Bog er langtfra at have en Pamplets Tone. Man kan ikke skrive med mere Rolighed, end Forfatteren, heller ikke med mere Kulde fortælle de mest rystende Scener. Imidlertid er Hr. Parsons en afgjort Abolitionist, skjønt han ikke er „Garrisonite". Hans Rolighed og Koldblodighed ligeoverfor Slaveriet, som han afskyer, er et kraftigt Vidnesbyrd om denne de gamle Fordommes hemmelige, ubevidste Indflydelse hos Nordens Mænd, der svækker al sympathetisk Kraft. Derimod staar Hr. Parsons overalt stærkt paa, at han ei tilhører Syden; han er stolt af sin Egenskab af Yankee, og han lader ingen Leiligyed ubenyttet til at lægge det for Dagen. Han er overalt paa sin Reise meget ivrig i at give Sydens Beboere alskens Lektioner i Dyd og gode Sæder, og man veed virkelig ikke, hvad der ligger ham mest paa Hjerte, hans Egenskab som Mand fra Norden eller hans Egenskab af Abolitionist. Han er bange for Sydens Mænd, og man maa sige, at de Træk, han tillægger dem, ei ere skikkede til at betrygge. Af hans og af Hr. Frederik Douglas's Bog er det vi ville uddrage nogle charakteristiske og interessante Detailler angaaende Slaveriet i de forenede Stater og den Maade, hvorpaa det viser sig.

En Omstændighed falder os strax i Øinene; det er det Mysterium, der omgiver Slaveriet. Blive Slaverne vel eller slet behandlede af sine Herrer? Ere Negerne udsatte for alle de Voldsomheder, som man tilskriver Planttørerne? Norden forsikrer det, Syden nægter det. De europæiske Reisende ere i denne Henseende af ganske forskjellig Formening. Det er særdeles besynderligt, at man i et Land med det offentlige Præg som Amerika, saa længe kan være i Uvidenhed om det Sande i en Institution, hvorover Dagens Klarhed er udbredt. Flere Omstændigheder bidrage til at forklare dette Mysterium. For det Første spreder Offentligheden kun sit Lys over de Handlinger, der fuldføres paa Steder, hvor der i Virkeligheden existerer et Publikum, i Sydens store Stæder f. Ex. i Baltimore, i Savannah, Charleston, og Ny-Orleans, hvor Slaveriet viser sig under sin mildeste Skikkelse. Der ere Negerne ikke underkastede Arbeide i Plantagerne. De ere her Tjenere, Kokke, Opvartere i Hoteller og Værtshuse. Det er altsaa klarligen ikke i Byerne, man skal søge det Sande angaaende Slaveriet og Negernes Stilling. Der er Offentligheden for stor; og dog, hvormange Detailler undslippe uden at bemærkes, som vilde give den Reisende Nøglen til det Sande, om han kunde skimte dem! Men han opdager dem næsten aldrig, thi de høre til Detailler, som man kun lærer at kjende ved et længere Ophold, ved et langvarigt Bekjendskab til Sæderne eller ved en tilfældig Omstændighed. Hr. Parsons anfører et Exempel herpaa, der er meget betegnende.

Han logerede i et Hotel i Savannah ved Navn Marshall-House, hvor En af hans Venner allerede for flere Aar siden havde fæstet sin Bopæl. Denne Ven, der sjelden havde seet, at de Sorte offentligen bleve mishandlede, havde næsten vænnet sig til Slaveriet. Tilfældigviis skiftede Hotellet Vært under Hr. Parsons Ophold og man gjorde følgende Opdagelse:

Negerne havde ingen Seng og sove paa Jorden eller paa Gulvet uden Hovedpude eller Tæppe. De to sorte Drenge, der pussede de Reisendes Støvler, betjente sig af disse som Hovedpude; i Kjøkkenet fandt man fem sorte Tjenestepiger liggende paa det nøgne Steengulv. Stor var Hr. Parsons og hans Vens Forbauselse, da den bortdragne Vært forklarede Sagen simpelthen derved, at — Negerne i de sydlige Staters Hoteller aldrig sove i Seng. Forundret over dette Svar søgte Hr. Parsons Oplysning om Sandheden heraf hos en Person af sit Bekjendtskab, der logerede i Pulaski-House. Den adspurgte Person svarede: „Denne Vært, som ikke giver sine Negre Senge er et Bæst; thi de have haardt Arbeide om Vinteren." — Have de da Senge hos Eder, spurgte Parsons. — „Ja ganske vist". — Er De vis derpaa? Hr. Johnson paastaar, at de aldrig have Senge i Hotellerne." Man spørger Værten i Pulaski-House for at faae yderligere Oplysning „Senge! svares ham. Veed De da ikke, at de Sorte aldrig sove i Senge? De ville heller sove paa Gulvet!" Vi have medtaget denne besynderlige Detaillle, fordi den ret vel viser den overordentlige Vanskelighed man har for nøiagtig at lære Personers Liv at kjende, der ere i en anden Stilling end vi; og hvor lidet Publiciteten formaar at aabenbare os hele Sandheden. Og hvad mere er, dette foregaar i Byerne, hvor den offentlige Mening udøver et saa mægtigt Herredømme, hvor Slaverne blive bedre behandlede end i den hele øvrige Deel af de sydlige Stater, hvor de synes at være vel indlogerede, godt klædte og godt nærede, hvor de opholde sig i Hoteller, hvor Tusinder af Reisende strømme ud og ind, og hvor Folk fra Norden opholde sig aareviis. Hvorledes er da Tilstanden paa Plantagerne, hvor det fuldstændigste Mysterium hersker, hvor, saasnart en Reisende viser sig, Pidskeslagene naturligviis standse, indtil han har fjernet sig, hvor Erfaring har lært Slaverne den Kunst at styre sin Tunge og Sandheden af at Taushed er sikker! Spørg en Slave, om han er fornøiet og han vil, om han end eies af den grusommeste Herre, svare Dig, at han ikke vil bytte ham mod en anden og at han frygter for at blive solgt. Lidelsen er i Almindelighed meddelsom; men her er Frygtens Vælde saa stor, at man lettere vil faae Sandheden at høre af Herrens end af Slavens Mund. I et Hotel i Savannah var der en gift Slave ved Navn John, hvis Kone boede fem og tyve engelske Mile fra Staden. Den stakkels John,

som elskede hende høit, undveg ofte for at aflægge hende et Besøg, omendskjønt han var sikker paa ved sin Tilbagekomst at blive pidsket. Endelig koblede hans Herre ham sammen med en ny Kone og befalede ham ikke meer at tænke paa den gamle. John nægtede at adlyde og taalte med Heltemod de Pidskeslag, som han paa Grund af sin Gjenstridighed maatte døie. Man behøver ikke at spørge, om denne Slave var tilfreds med sin Stilling, og dog vilde det næsten have været en Umulighed at faae ham til at tilstaae at han var ulykkelig. Hr. Parsons, der var underrettet om disse Detallier, gjorde i denne Retning et Forsøg i Nærværelse af en Ven, der næsten var omvendt til Fordeel for Slaveriet. „John, sagde min Ven, jeg skulde have Lyst til at vide, om Du skulde ønske Dig Friheden?“ O! nei min Herre, svarede John med Heftighed. „Jeg bryder mig aldeles ikke om at være fri.“ „Du har da en god Herre, ikke sandt John?“ — „Ja! jeg har en god Herre og jeg skulde ikke ønske at blive solgt.“ „Du vil saaledes, siger Du, heller blive hos din Herre end at være fri eller arbeide et andet Sted?“ „Jeg vil ligesaa gjerne blive her, svarede John, fordi man jo ikke veed, i hvilke Hænder man kan falde.“ „Og nu, sagde Gentlemanden, idet han henvendte sig til mig, hvad tænker De om Slavernes Misfornøielse?“ — „Jeg tænker John har bedraget Dem, svarede jeg.“ — „Hvorledes det?“ — „Er De da vel overbevi t om, at han er tilfreds og lykkelig?“ „Ja tilvisse, jeg tvivler ei derpaa.“ — „Deri stikker deres Vildfarelse, min Herre, og John vover ikke at bringe Dem ud af den. Han har for nogle Dage siden gjort mig sine Tilstaaelser og han har fortalt mig alle sine Ulykker, alle sine Bekymringer og Lidelser.“ — Og nu John, sagde jeg, vil Du fortælle os, hvilken Behandling Du maa lide for din Kones Skyld, for at min Ven, der ogsaa er din, kan lære at kjende Sandheden i denne Sag. Tal frit, Du skal ikke blive forraadt.“ Og John fortalte, til stor Forbauselse for Kjøbmanden fra Norden, sin Historie.

Foi til disse Vanskeligheder den strenge Kontrol, som de sydlige Stater have indført, for at hindre Nordens Lære fra at vinde Indpas hos dem; og det mystiske Udseende, som Slaveriet endnu bevarer, vil ikke mere være uforklarligt. Man fører et saa strængt Tilsyn, at de politiske Slavespørgsmaal, hvorom imidlertid tusinde Dagblade tale, kun have en Mening for Herrerne. Hr. Frederik Douglas beretter, at det varede meget længe, inden han forstod Betydningen af Ordet „Abolitionist.“ Sydboernes Mistænkelighed, der altid er vaagen, har lige saa snart Tæften af en Abolitionist, som en Slavehandlers Jagthund af en Neger, og ve ham, om han bliver opdaget. De mindste mistænkelige Skridt, de mindste uforsigtige Ord af en Mand fra de nordlige Stater, blive opfangede, gjemte, noterede. Hele Byen er vidende om hans Nærværelse, og Politiet følger hans Skygge. Det bedste et mistænkt Individ kan gjøre, selv naar han er uskyldig, er saa hurtig som muligt at fortrække for at undgaae at blive chikaneret og ødelagt. Hr. Parsons anfører et meget morsomt Exempel paa Sydens mistænksomme Aand. — En af de sydlige Staters mest særegne Typer er den saakaldte „Gambler“ (Spiller). I Georgien og Karolina er man Spiller, som man er Notarius, Kjøbmand eller Plantør, uden derfor at ophøre at være en fuldkommen Gentlemand. — Det hændte saaledes, at en behændig Bedrager af det Slags under Navnet Smith optraadte i et Hotel i en af Sydens Byer. Han kom fra de nordlige Stater, han gik hemmelig ud og kom hjem igjen langt ud paa Morgenen. Hans Skridt syntes høist mistænkelige, og Byens Politi sluttede sig til, at han hengav sig til et hemmeligt abolitionistisk Proselytmageri.

Da han saaledes følte sig generet i Udøvelsen af sit Haandværk, fandt Smith for godt at undvige. — Stort Opror i Byen — Abolitionisten er undsluppen. Man giver sig til at forfølge ham og man indhenter ham et Stykke fra Byen. „De behager øieblikkelig at følge os“, siger Politibetjenten. „Men hvad har jeg da gjort?“ „De veed det bedre end Nogen, afskyelige Abolitionist!“ — „Gud veed, at jeg ikke er en Abolitionist, jeg er en „Gambler“. Ingen Udflugter! De bedrager mig ikke. Undersøger ham Gutter!“ Man afklæder Manden, fra Hoved til Fod for at faae at vide, om hans Støvler eller hans Hat muligens skulde indeholde noget mistænkeligt Dokument. Denne Undersøgelse førte ikke til noget Resultat, og dog vare Visitørerne ikke tilfredsstillede.

„For Pokker, jeg vil bevise Eder, at jeg ingen Aboltionist er, Jeg har endnu ni Shilling, og dersom I ville spille et Parti, skal j g vise Eder, hvad jeg kan.“ Alle Mand i Troupen vare Spillere, om ikke af Profession, saa dog af Vane. Forslaget blev antaget. Man satte sig ned i Græsset, og den falske Abolitionist vandt lige til den sidste Hvid, som hans Modstandere eiede.

Omendskjønt Anekdoten er meget morsom, har den dog sin alvorlige Side og den angiver fortræffeligt, hvor farligt den Ting er, at være Abolitionist i de sydlige Stater.

Det er da ikke til Sydens Byer man maa gaae, heller ikke til de midterste Stater for at faae en Idee om Slaveriet; her findes det i en forholdsviis formildet Skikkelse; men det er til de sydligste eller til de syd-vestligste Stater, hvor det existerer i alt sit Barbari. Dog selv i Byerne kan den Reisende blive Vidne til Handlinger, der uden Tvivl høre til Undtagelserne, men som tilkjendegive, hvad Slaveriet maa være der, hvor man ustraffet og uden nogen Kontrol kan bruge sin Magt. Det er sandt, at de Skyldige have den Udvei at skrive sine voldsomme Handlinger paa Temperamentets eller en tilfældig Opbrusnings Regning. Vi ville anføre nogle af disse smukke Træk der skyldes et alt for irritabelt Nervesystem og en altfor uindskrænket Magtfuldkommenhed. Værten i Marshall-House i Savannah, Hr. Johnson, havde i sin Tjeneste en prægtig ung Neger, dristig og

Edvard Storm, f. paa Vaage 21de August 1749, † i Kjøbenhavn 1794.

klog og af en ulastelig Opførsel, naar undtages en vis Forkjærlighed for Friheden (en Dødssynd i en Slaveeiers Øine), i Anledning af hvilken han lagde hver Skilling op for med Tiden at kunne tilkjøbe sig denne. En Juledag, da han havde taget lidt meer end sædvanligt til sig, havde han den Ulykke at spilde nogle Draaber Talg eller Olie paa den Kjole, hans Herres Datter var iført. (Fortsættes.)

Gamle Nyheder.

Et Brev om Edvard Storms Barndom.

I Rigsarchivet findes en større Samling af Breve fra Præsten Johan Storm i Vaage til hans gode Ven Tugthuusinspektør Krejdal i Christiania. De fleste af dem angaae Indkjøb i Byen og have kun ringe Interesse, uden forsaavidt deres Stiil tjener til at charakterisere Brevskriveren. Man seer, at det har været en munter Mand, djærv i sine Udtryk, udrustet med klar Forstand, Sands for det Komiske og Lyst til Læsning. Han tog sin Deel af Livets Behageligheder og rettede sig efter Modens Paalæg, men han havde ogsaa Forstand nok til desuagtet at see det Latterlige derved, hvor det fandtes. Da saaledes Krejdal om Høsten 1756 havde tænkt paa at sende ham en Bomuldsparyk, skrev han: „Mangeslags Forandringer paa Parykker har jeg oplevet, ikke alene i Henseende til Formen, men og til Materien, Ex. gr. af Haar udaf Folk og Fæ, af Lammeskind og Messingtraad, af Uldgarn. Men af Bomuld endnu ikke. Hvo veed, om ikke Kunsten i vore Efterkommeres Dage kan stige endnu høiere, at man da kanskee gjør Parykkerne af Hesterumper, Rypefjær, Ulveskind eller noget deslige. Det bedste og trofasteste Slags Parykker blev vel, om man lod dem støbe i behørige Former paa Jernværker; thi dem kunde man være vis paa at staae sig brav saavel i Regn som Solskin.“ Siden skrev han, at han længedes efter „at see den før omskrevne Elfenbeens-Peruque,“ der anden Juledag „skulde gjøre Tjeneste i Sels Kirke“ og udbrød derhos: „Hvad gjør dog ikke Tydsken for Penge!“

Blandt hine Breve er imidlertid et, der ogsaa fra Indholdets Side har en vis Betydning, da det angaar hans lille Søn Edvard, hvem snart Samtiden gjorde den Ære at regne blandt sine største Digtere. Det er skrevet den 15de Juni 1760, altsaa endnu inden Edvard var sine elleve Aar gammel. Jeg lader det her aftrykke, fordi det giver et hidtil ukjendt Billede af Digterens Barndom, og lærer os, at den Støhed og Elskelighed, der har bidraget saameget til at gjøre ham yndet som Digter, vel endog mere end han ifølge sin Begavelse fortjente, har fulgt ham fra hans tidligste Barndom og allerede da vundet Hjerterne for ham. At omtale Storms Levnet forøvrigt, kan her være overflødigt, saamegetmere som jeg til hans Portræt i Chr. Tønsbergs „Berømte Nordmænd“ (hvorefter hosstaaende Træsnit her er taget) har leveret en saa udførlig Biographi, som jeg med de da forhaandenværende Hjælpekilder kunde. Dengang var det Bidrag dertil, som her meddeles, mig ikke bekjendt. Brevet lyder saaledes:

„Jeg er som Vand-Grøden, mig fattes immer noget! nu fattes jeg en Student. Sammenhængen er denne: in aug. førstkommende reiser Mr. Dyrstad fra mig til Kjøbenhavn tilligemed sine 2 Disciple (Edvard Røring og Axel Storm.*) Nu har jeg en liden Søn igjen kaldet Edvard, 10 Aar gammel, som har baade Lyst og Begreb til at lære alting, og læser nu alt noget Græsk. Denne Søn elskede min sal. Kone meget, og jeg ikke mindre; især nu, da Moderen er borte, ligger han mig nær paa Hjertet. Denne lille Pjece havde jeg tænkt at sende med de Andre til Byen, for der at gaae i Skole, enten privat eller publique. Men jeg finder i Sandhed, at jeg ikke kan afsee ham, eller tør vove saa ungt et Barn saa langt hen fra mig, eller har Hjerte til at skilles ved ham, der er min daglige Kompagnon og Fornøielse i min sørgelige Eenslighed. Jeg seer i ham hans salig Moders Fromhed og andre Dyder at fremskinne og haaber, om jeg skal leve saalænge, at høste Fornøielse af ham i min Alderdom. I hvor mæt og træt jeg da end er af at holde Informator i Huset, og hvor høilig jeg har stundet efter at leve den Dag, at jeg kunde engang for alle slippe den Besvær, der nu i en 8 a 10 Aars Tid ei har været ringe, saa dog maa, vil og faar jeg endnu engang deran, for dette kjære Barns Skyld. Jeg behøver da en Student til ham alene. Mig er det lige meget, enten det er et ungt Menneske, der nylig har deponeret, eller en ældre dito, naar han kun er og vil blive en skikkelig Karl, og kan hvad han bør kunne for at informere slig en lille Pjece. Men dette tør jeg dog sige, at vil Karlen vise Flid, saa vil han og finde sig glædet med en Discipel, der har Lyst til at følge ham efter, saa langt som den anden er god for at føre ham an. Bemeldte min Søn har vel og inderlig bedet mig, at han maatte faae en Præceptor, som foruden den sædvanlige Lærdom kunde oplære ham i at tale Fransk og at spille Klaveer, hvortil han lover ei at bruge andet end Fritimerne. Nu ogsaa heri vilde jeg føie min lille Edvard; om en slig Præceptor just var at faae, som tilgavns forstod begge Dele, eller dog kun een af Delene, enten Klaveer eller Fransk, saa skulde jeg give Karlen en à parte Douceur, for den Sags Skyld — Lønnen kan ei blive stor, siden Arbeidet bliver lidet, nemlig kun et eneste godt Barn at læse for. Jeg i mine unge Aar fik aldrig meer end 30 Rdlr. aarlig og intet videre for at slæbe som en Slave med et heelt Kull af vanartige Unger. For dette ene Barns Information vil jeg give en Karl, til sin Reise hid op 10 Rdlr., Intoduktion og Nytaars-Douceur som

*) Kun den sidste var hans Søn. Edvard Røring var udentvivl ældste Søn af hans anden Kones Broder Erik Røring, Præst til Veø, hvilken døde som Student Vestindien. (Se Erlandsens Præsteh. 512.)

sædvanligt og 30 Rdlr. Løn tilligemed alslags Accomodement i mit Huus. Kan han et af ovenmeldte 2 Fag (eller begge tillige), saa skal det blive à parte vaaskjønnet. Kort sagt, jeg vil ikke gjøre store Løfter; men Karlen kan troe mig til, at han ligesaalidt som nogen af hans Formænd skal have eller faar Aarsag til at fortryde sin Hidkomst. Det skal ei komme an paa et halv Snees Daler mere eller mindre aarlig, naar jeg først faar see, hvad jeg har at vente for mine Penge. Eiheller skal han gaae tomhændet fra mig, naar han flytter, om han har gjort hvad han bør.

Angaaende Tiden, da kunde han gjerne komme i Septb. Men da en brav Karl (et Drog eller Dosmer er ei Huusleien, end sige Mad og Løn værdt) ei staar paa Pinde just da, naar han kunde behøves, saa skal jeg give dig Dag i nogle Maaneder at høre dig om. Jeg skal bie til Jan., om Gud vil; men kommer da ingen, saa maa jeg finde andet Raad paa med min Søn, i hvor smerteligt det end vil blive for mig at skilles fra ham; thi længere at gaae og slænge uden ordentlig Information er utaaleligt.

Havde jeg allermindste Connaissance med nogen af de Lærde derinde, Præsten, Konrektor eller nogen af Hørerne, saa skulde du slippe denne Kommission, som jeg vel veed er dig vanskelig og uvis at udrette. Men jeg veed, at Du gjør hvad Du kan. — Jeg kunde gjerne lære min Søn selv at læse, skrive og forstaae Fransk i denne Tid, naar hans Præceptor reiser; men da jeg aldrig har lagt mig efter Udtalen, men kun for min egen Nyttes Skyld lært mig selv dette Sprog, saa tør jeg ei befatte mig med at være Sprogmester. At han ei glemmer sin Latin og Græsk formeget, bliver alt hvad jeg kan overkomme med ham; thi Lysten er ikke større eller Stunderne flere for mig at præceptere efter denne Dag, end at jeg giver Penge for min Post, og for slippe selv, leier en anden. — — — —"

Kurbaan-Bairamsfesten i Konstantinopel.

Denne Mohamedanernes største Fest, der er indstiftet til Erindring om Abrahams Offer, er for nylig endt. Efter den gamle patriarchalske Skik blev næsten i hvert Huus et eller flere Faar slagtede af Huusherren i egen Person. Foran ethvert Vagthuus saa man Officieren offentlig forrettende den samme Ceremoni, omringet af alle sine Soldater, medens den i Barakkerne blev udført af Kapitainen for hvert Kompagni. For dem, som ikke have Raad til et heelt Faar for sit Huus, ofre Slagterne, og i de før Bairamsfesten nærmest gaaende Dage, kan man see en hel Procession af Faar med forgyldte Horn og sneehvid Uld drage igjennem Gaderne.

Festen selv varer fire Dage, under offentlige og private Forlystelser af alle Slags. Den første Dag gaar Sultanen i offentlig Procession fra det gamle Serail til en af de nærmeste Mosteer for at holde sin Morgerbøn, hvorpaa han efter sin Tilbagekomst modtager alle de høiere Embedsmænd. Det samme skeer ogsaa den følgende Dag med Undtagelse af at Sultanen da alene begiver sig hen til en ganske nær ved Serailet liggende Moskee, medens hans Optog den første Dag er særdeles prægtigt, idet han da gjennem en heel Række af paraderende Soldater begiver sig til Sultan Mahmuds Moskee, som ligger omtrent en Fjerdingsvei fra Serailet.

Fra et Brev i Morning Herald hidsætte vi følgende interessante Beskrivelse af Festen:

„Kurbaan-Bairamsfesten indtraf iaar den 10de August. De Indviede i disse Materier havde paa Grund heraf spaaet, at den i enhver Henseende skulde blive gunstig, hvilket ogsaa blev Tilfældet. Søndags Eftermiddag begyndte Kanonerne at tordne fra de mange Forter ved Bosporus, og fra Batterierne ved „det gyldne Horn" og Seraskieratet i Konstantinopol for at forkynde Festens Begyndelse for den store Menneskemasses lyttende Øren. Skibene paa Havnen og de offentlige Bygninger heisede Flag, og da Solen dukkede ned i Marmorahavets Vover, stod den hele Stad i et Lyshav af de illuminerede Mináreter og rystedes kort efter af en Generalsalve fra samtlige Batterier.

For at kunne være tilstede ved Kurbaan-Bairamsfesten maatte jeg forlade Pera inden Klokken fire om Eftermiddagen. Imidlertid fik jeg dog ikke dette Aar see Ofringen af Lammet. Derimod var jeg med mit Selskab saa heldig at komme ind i Serailets anden Gaard for derfra at betragte Processionen.

Da det endnu var nogen Tid, til den skulde ankomme, havde vi god Anledning til at betragte den glimrende Scene omkring

Sultanens Audients ved Kurbaan-Bairamsfesten i Konstantinopel.]

es. Væggene i den „anden Gaard" (egentlig "Port") ere prydede med Malerier og ligeoverfor Indgangen er „Lykkens Port", foran hvilken Sultanens Throne opstilles hvert Aar paa Kurbaan-Bairamsfesten, under aaben Himmel, og hvor hans Majestæt efter Tilbagekomsten fra Sultan Achmeds Moskee holder Kour, ved hvilken Skarer af Paschaer og andre Hofmænd gaae forbi „hans Ansigts Lys" i en lang Linie, og hvor endog Adgang er aaben for den simpleste Bonde, hvem Skæbnen har bragt saa tidlig derhen, at han finder en Plads til at staae paa.

Muhamed den 2den, som erobrede Konstantinopel, har befalet som følger: „Det er min keiserlige Villie, at en Throne opstilles under Bairamsfesten foran Divansalen og at Haandkysceremonien foregaar der. Mine Vizirer, mine Kadiasker, mine Defterdarer (Skatmestere) skulle staae bag mig og foran Vizirerne, Kadiaskerne og Defterdarerne skal Kansleren have sin Plads: Tehaonserne (og andre opregnede Officierer) skulle kysse mig paa Haanden." Jeg veed ikke, om det Sted, paa hvilket Sultan Abdul-Medjids Throne var opstillet Mandagen den 11te August sidstleden, netop var foran „den gamle Divansal", men jeg formoder at det var saa; i al Fald var det ganske nær ved „Lykkens Port", sandsynligviis paa det Sted, hvor Sultan Bajazid i 1512 af de oprørske Janitscharer blev tvungen til at frasige sig Thronen til Fordeel for sin Søn Selim.

Ingen Hersker kunde blive modtaget med mere Begeistring, end Sultanen blev under Processionen til Serailhaven. At beskrive Processionen, da Sultanen virkelig kom (der var mange Gange blind Alarm), vilde ikke være muligt, det hele Optog var noget saa nyt saa broget og sammensat. De befjærede Pager sang sine Hymner, Musikkorpserne spillede, Paschaerne bukkede sig saa dybt, saa dybt og skrede med Ansigterne vendte til Høire værdigen hen imod Thronen. Rigt opsadlede, af funklende Diamanter straalende Heste bleve førte efter dem. Derpaa fulgte Padischahens nærmeste Hofembedsmænd med sine Turbaner, besatte med brogede Fjære, og nu kom midt imellem to Rækker af Drabanter, bevæbnede med Stridsøxer, Padischahen — Sultal Abdul-Medjid — tilhest, den eneste Rytter i det hele Optog, og efter ham noget Fodfolk med Geværer med Bajonetter, men intet Rytteri.

Saasnart Sultanen var kommen indenfor Serailets Port, spillede et udvalgt Korps paa 100 Personer Nationalsangen, hvorpaa hans Majestæt steg af Hesten nærved Pagodeporten og begav sig ind i Paladset. En rigt broderet Sofa blev derpaa bragt frem og sat lige under Porten samt bedækket med et stort af Guld straalende Klæde, hvis Ender faldt ud over Gulvet og tjente som Tæppe. Faa Minuter efter kom Sultanen ind og tog sin Plads, hvorpaa Ceremonien begyndte.

Musiken spillede og Paschaerne nærmede sig Sultanen meget langsomt i en Række, een efter een, og gjorde efter to til tre dybe Buk Mine til at kaste sig for hans Fødder, hvori han dog meget høflig hindrede dem. Efter Vizirerne og Paschaerne kom de høiere civile og militære Embedsmænd og derpaa de lavere, hvis Hyldning Sultanen modtog siddende.

Da Ulemaernes Tur kom, reiste Sultanen sig. Disse nærmede sig paa en høitideligere og værdigere Maade end de øvrige; deres glimrende Dragt, som endnu ikke har tabt al sin orientalske Høihed, med de lange flagrende Klædebon, gav deres Ydre et virkelig værdigt Udseende. De vare af enhver Alder og Farve fra den blege, slanke fine Yngling, til den bøiede brune gamle Præst, som vi saa ofte møde i Omegnen af Moskeerne paa en liden Hest eller Æsel. De udgjorde tilsammen flere hundrede og repræsenterende Kleresiet af alle Konstantinopels Moskeer, paa nogle faa nær, der have Embeder, som staae i nær Forbindelse med Justitsforvaltningen o. desl.

Om det var overeensstemmende med Etiketten, veed jeg ikke, men for Ulemaerne opgav Sultanen ikke en Tomme af sine Forrettigheder og ligefra deres Øverste, Stormuftien til den laveste blandt dem, lod han dem knæle ned og kysse den yderste Snip af hans Kjole, idet han, som det i det Mindste forekom mig, stod mere stolt og kneisende end før, og istedenfor med korslagte Arme, som ved Festens Begyndelse, stod han nu med den venstre Haand hvilende paa Sværdhæftet i en krigersk Stilling.

Da den sidste Præst havde trukket sig tilbage, var Ceremonien forbi og Folket og Tropperne raabte: „Længe leve Sultanen" eller i al Fald Ord af omtrent saadan Betydning."

Literatur.

Sagan af Agli Skallagrimssyni. Kostad hefir: Einar Thordarson, forstødumadur prentsmidju Islands. Reykjavik 1856. VIII og 304 S. l. 8. Egils Saga er en af vore ypperste Sagaer saavel hvad Indhold som Stiil og Fremstilling angaar, og den maa saaledes være af de Skrifter, som selv den beskedneste Elsker af Nordens gamle Literatur maatte ønske at eie en Udgave af. Men ikke destomindre har denne Saga, ligesom den ypperlige Njåls Saga, hidtil har været en af de vanskeligste at overkomme. Begge ældre Udgaver, saavel Udgaven fra Hrappsey (1782) som den Arna-magnæanske (Kjøbenh. 1809) ere meget sjeldne, dyre og uhaandteerlige, især den sidste, og den førstnævnte er desuden ufuldstændig. Det er derfor med Glæde, at vi nu fra Island modtage en smukt udstyret billig Text-Udgave af „Egla." Texten er gjengivet efter den Arna-magnæanske Udgave, men Rettelser er gjorte og Retskrivningen forandret, og bragt til Overeensstemmelse med den, som almindelig er vedtaget i de Saga-Udgaver, der ere udkomne her i Christiania (saaledes skjelnes der mellem æ og ö.) Den latinske Oversættelse er udeladt, ligesom ogsaa det hele lærde Apparat af Noter, men istedet er tilføiet en Opløsning og Udtydning af Viserne og en tilhørende Chronologie efter Gudbr. Vigfusson. Bogen er i Forhold til sit Omfang og smukke Udstyr særdeles billig, da den kun koster 1 Rdl. Dette er imidlertid Prisen paa Island og hos Forhandleren i Kjøbenhavn, men da den ikke gaar paa almindelig Boghandlervei, vil den her komme paa vel tre Mark. — Det er at ønske, at man snart maatte faae en ligesaa smuk og billig Udgave af Njåls Saga. Forunderligt er det, at intet af de forskjellige Selskaber, hvis Formaal er at udgive Oldskrifter, allerede heller har besørget en ny Udgave af denne Saga, end af somme andre, der have mindre Interesse og hvoraf de tidligere Udgaver hellerikke ere saa vanskelige at faae Tag i. Paa Island udkom rigtignok for over et halvt Snees Aar siden et Optryk af Olavius's for sin Tid (1772) fortræffelige Textudgave; men den synes ikke at være kommen i Handelen udenfor Øen og er vistnok intetsteds nu længere at faae.

Visebog for det norske Studentersamfund. Udgiven paa Studentersamfundets Foranstaltning. 124 S. 8. Priis 48ß. Denne Bog er, som man vil see, noget dyr; men det kommer deraf, at den er forlagt af „Bestyrelsen for Fireskillingssubskriptionen til Samfundets Byggefond," hvilket omtrent vil sige det samme som „udgivet i veldædigt Øiemed." Jeg har tidligere ydet min Beundring til den fromme Udholdenhed, hvormed Indsamlingen til Byggefondet drives; men nu, da Byggefondet ogsaa optræder som Forlægger af mere end Fireskillingsviser, vil jeg atter skjænke Vedkommende min Hyldest og ønske, at dette sindrige nye Forsøg maa indbringe Meget i Kassen. — Denne Samfunds-Visebog indeholder vel ligesom de almindelige ældre Visebøger de mest gangbare Fædrelandssange, men den adskiller sig fra disse derved, at der er taget særligt Hensyn til Studenternes Behov og Interesse. Hvad der har vundet størst Yndest i Samfundet, som skrevet for dette og udelukkende beregnet paa Stemningen der, vil saaledes gjenfindes i denne Visebog, omendskjønt det er og maa blive udelukket fra alle Samlinger med en almindeligere Charakteer. Og herom er Intet at sige. Selv hvad der fra Poesiens Side aldrig kan forsvare sin Plads i et Udvalg af Sange, kan man ikke fordre udelukket fra en Samling som denne, da det kan have en fra den literære forskjellig Interesse, navnlig som Støttepunkter for Erindringen om et særeget Moment af Samfundslivet eller som Middel til at bevare en øieblikkelig Stemning, med hvis Fremkaldelse Digtet falder sammen. Jeg tror mig saaledes ikke berettiget til at „klandre" Udgivernes Smag og Dom, selv om jeg i Alt ikke efter de almindelige literære Begreber kan være ganske enig. Thi vil jeg, især for Byggefondets Skyld, troe, at Udgiverne have givet den til Studentersamfundets Behov mest klassiske Visesamling, som vel kan tænkes. I Bogen finde vi flere Poet-Navne, der ikke ere bekjendte i Literaturen, men som for en stor Deel have en god Klang inden Samfundet; saaledes A. M. Borchgrevink, A. Aabel, Rich. Petersen, N. A. Nicolaysen, Jac. v. d. Lippe, J. L. Bidenkap og L. Dietrichson. Samlingen indeholder ogsaa nogle af de mest yndede svenske og danske Sange.

— I Stockholm, paa Abr. Hirschs Forlag, er udkommet „Sex sånger för en röst med akkompagnement af Piano, kgl. Hofsångaren Hr. I. A. Berg tilegnade af Halfdan Kjerulf," med svensk og norsk Text. Disse Kompositioner ere i Aftonbl. fordeelagtigt anmeldte af en, som det synes, kyndig Mand, og i denne frivillige Hyldest fra et Sangens Folk, som Svenskerne ere, maa der ligge en større Opmuntring og Ansporelse til Virksomhed, end den en Musikus med Kjerulfs utvivlsomme Begavelse kan finde eller har fundet hos det mindre musikopdragne norske Publikum.

Bladindhold.

Tromsø Tidende indeholder følgende Bekjendtgjørelse, som vi antage vil have almindelig Interesse: St. Oskars*) Kollegium i Alten. Et af de føleligste Savn i denne afsidesliggende Egn af Norge er Mangelen paa hensigtsmæssig indrettede Undervisningsanstalter, der ere tjenlige for den Samfundsklasse, som ikke vil lade sine Børn nøies med de tarvelige Kundskaber, Almuskolerne meddele, og Ulempen er endnu større, naar Børnene ikke ere bestemte for den studerende Vei, men for det praktiske Liv, saa at de lærde Skoler helle rikke ere hensigtsmæssige. Under saadanne Forhold have flere unge Mennesker af Handelsstanden maattet søge den Undervisning, de ikke kunde finde hjemme, i Archangel og andre fremmede Steder, og vi behøve ikke videre at udvikle, hvor uheldigt det er for ethvert Land baade i intellektuel og moralsk Henseende, naar det ikke selv kan frembyde de nødvendige Hjelpemidler til den Fagdannelse, dets Borgere behøve. — I Betragtning heraf ville vi forsøge at afhjælpe denne Mangel ved her paa Stedet at oprette en Skole, der saavel kunde meddele de nødvendige Forkunskaber for det praktiste Liv, som den klassiske Dannelse for dem, som specielt maatte ønske samme. At Lærerne høre til den katholske Kirke, vil ikke være en større Hindring i Norge, end det er i Amerika, hvor Washington Kollege i Staden Washington, en Stiftelse, som vi især ville tage til Mønster, og som bestyres af katholske Geistlige, er besøgt af 300 Elever, hvoriblandt mange af protestantiske Forældre, der ere bekymrede for den Bevægelse fra den christelige Kirkes Grundprinciper, der finder Sted i Protestantismen, og i Henseende til Tro og Lære holder den i en bestandig svævende og usikker Tilstand, saa at man vel ved hvad den er idag, men ikke hvad den vil blive imorgen. Her i Norge har især H. Hauge den Fortjeneste at have modarbeidet denne Retning, omendskjøndt hans Virksomhed, ligesom Alt hvad der foretages kun af menneskelig og selvgiven Myndighed, senere har havt andre Følger end han tænkte sig, og bidraget til at udvikle Sektaanden og Pietismen. Desuden er det vor Hensigt at lade Underviisningen i de forskjellige Landes Sprog ske ved Indfødte fra disse Lande, hvilket kun den katholske Kirke ved sin Universalitet kan gjøre. Iøvrigt er det en Selvfølge, at vi respektere Forældrenes Bestemmelse med Hensyn til Valget af den Konfession, Børnene skulle opdrages i, og ingen Opfordring, stridende herimod, rettes til dem. At Opdragelsen vil blive i Sandhed norsk og folkelig garanteres vistnok ligesaa godt af den katholske Kirke som af nogen anden Institution; Historien viser, at her i Norge har Ingen ivrigere end den forsvaret Landets Selvstændighed i politisk og intellektuel Henseende mod den Indflydelse fra Kjøbenhavn og Nordtydskland, der har undertrykt Norges Sprog og gjort Oplysningen ufolkelig, — Ingen vil oprigtigere end den søge at bibringe Ungdommen den Agtelse for Landets Forfatning, Sprog og Historie, som er det bedste Værn mod utilbørlig fremmed Paavirkning. — Ifald derfor et tilstrækkeligt Antal Elever melde sig, have vi sikret os de nødvendige Hjælpemidler for at kunde begynde Undervisningen til næste Aar efter følgende Plan. — Skolen vil indbefatte 3 Afdelinger: den første for den forberedende Undervisning, den anden for den merkantile, den tredie for den klassiske Uddannelse. Undervisningsgjenstandene indbefatte de nyere Sprog, Mathematik, Naturvidenskaberne, ligeledes Bogføring etc., som de klassiske Sprog for dem, som maatte ønske det. Elever modtages fra 10 Aars Alder, og man vil bære Omsorg for deres fysiske Opdragelse ligesaavel som for den moralske og intellektuelle. Gaarden, som skal benyttes til denne Skole, er heldigt beliggende for al Kommunikation, og Klimatet sundt. Den aarlige Betaling for Undervisning, Kost og Logis samt Pleie i Sygdomstilfælde, hvortil vi ville engagere en af Omegnens Læger, er 100 Spd.; Klæder og Bøger bekostes selvfølgelig af Eleverne selv. For den nævnte Betaling ville saaledes Forældre i de nordligste Provindser af Norge kunne skaffe sine Børn en Underviisning og Opdragelse ligesaagod som i Skoler af samme Slags i England eller Amerika og tillige undgaa de Ulemper, som ere forbundne med at sende Børnene langt fra Hjemmet og sætte dem ind i fremmede Forhold, som Forældrene vanskelig kan lære at kjende med Nøiagtighed. Bestyreren af Skolen vil til regelmæssige og bestemte Tider meddele Elevernes Forældre eller Værger en nøiagtig Underretning om deres Fremgang og Opførsel etc.

B. Bernard, Præst fra Rheims.

* Dr. Carl Säve i Upsala har gjort os opmærksom paa, at Navnet Oscar er det samme som Ansgar (Asgeir). Omendskjøndt St. Ansgar var Evangeliets første Forkynder i Norden, er hans Navn ikke blevet saa folkeligt som Christendommens kongelige Forkjæmperes, St. Olaf eller St. Erik; først efter mange Aarhundreders Forglemmelse er det igjen bleven populært ved den særegne Tilskikkelse, at det nu bæres af Norges og Sveriges Konge.

Norge.

Christiania. I Mandags holdtes Generalforsamling paa Børsen i Aktieselskabet „Vinorens Sølvværk," hvor Forhandlingerne lededes af Hytteskriver Andresen. For at man ikke skulde nødes til at nedlægge Driften efter en indtræffende uheldig Periode, troede han at man burde have en større Kapital end den allerede tegnede, og foreslog, at Aktietegningen skulde udvides til 300,000 Spd., hvilket ogsaa vedtoges i Statuterne. Til Direktører gjenvalgtes den midlertidige Direktions Medlemmer.

— Tydskerne have begyndt at kaste sit Øie paa Fordeelagtigheden ved at oprette en Bank her i Norge, og der skal nu endog fra tvende Kanter arbeides paa den Ting. Et mellemtydsk Bankkompagni agter ifølge Chr.-Posten at oprette etslags Credit mobilier her i Landet, og Salomon Heine i Hamburg skal ifølge Aftenb. ville stille sig i Spidsen for Oprettelsen af en Bank her i Byen ved en Kapital af 4 Mill. Spd.

— Bodsfængslets Direktør Hr. Norum, bekjendtgjør, at Arbeidsmodeller til Agerdyrkningsredskaber (forskjellige Ploge, Harve og Saamaskiner m. m.) saadanne som i længere Tid med Fordeel have været anvendte ved Ladegaardsøens Hovedgaard, tildeels ogsaa ved Abildsø's Landbrugsskole samt flere større Landbrug om Christiania, og som ere befundne særdeles hensigtsmæssige for vort Lands Forhold, forfærdiges ved Bodsfængslet i 1/4 Deel af den virkelige Størrelse og findes udstillede hos Fængslets Udsælger Kjøbm. W. Foss jun. i Prindsens Gade, hvor de saavel enkeltviis som i hele Sæt erholdes tilkjøbs. Den hele Samling af Modeller koster 45 Spd. 42 ß.

Af en Bekjendtgjørelse fra Direktionen for Selskabet for Norges Vel sees, at Schweitzerne Kaspar og Konrad Schärer, der i halvandet Aar have været ansatte i dens Tjeneste som Røgtere og Ystere og vist sig at være dygtige og paalidelige Folk, nu agte hertillands at oprette et Schweitzeri og ønske derfor 50—100 Melkekjøer til Forpagtning.

Ligeledes erfares at Selskabet or Norges Vel nu har ophørt at skaffe peruviansk Guano til Landet, hvorimod Direktionen har formaaet Handelshuset Westye Egeberg & Komp. til at overtage denne Handel under dens Kontrol. Kjøbm. Joh. P. Olsen, Selskabets tidligere Forhandler af Guano, tilbyder sig ogsaa at modtage Bestillinger.

— Hans Majestæt har den 8de ds. i sammensat svensk og norsk Statsraad befalet, at en Kommission bestaaende af 6 svenske og 6 norske Medlemmer med H. K. H. Kronprindsen, som Ordfører skal den 22de i denne Maaned sammentræde i Christiania for at udarbeide Forslag til en for de forenede Riger fælles Lov angaaede hvert af disses Bidrag til Fællesforsvaret til Lands og Vands. — Til svenske Medlemmer af nævnte Kommission er udnævnt forhenværende Statsraad, Jonas Wærn; Chef for det kongelige Krigsakademi, Oberst, C. M. Thulstrup; Krigsraad C. D. Forsberg; Kommandørkapitain i Marinen, A. F. Palander; Kjøbmand i Malmø C. Kock og forhenværende Vice-Talemand, Ad. Wilhelm Svartling. Til norske Medlemmer: Oberst H. N. Storm Wergeland; Major H. C. Irgens; Sognepræst G. P. Harbitz; Premier-Lieutenant i Marinen Chr. T. H. Geelmuyden; Bankadministrator A. B. Stabell og Lensmand Arne Baggerud.

— I sammensat norsk-svensk Statsraad har Hs. Majestæt under 18de Juli bifaldt en i Kjøbenhavn mellem de forenede Rigers Minister dersteds og den kgl. danske Udenrigsminister den 13de Juni afsluttet Deklaration, hvorved den mellem de forenede Riger og Danmark bestaaende Handels- og Skibsfarts-Traktat af 2den Nov. 1826 er udvidet til ogsaa at omfatte Island og Færøerne samt betræffende Fritagelse for Afgifter for svenske og norske Skibe, der søge Nødhavn i de danske Kolonier i Vestindien, og for danske Skibe, der af samme Grund indkomme til den svenske Koloni St. Barthelemy eller i norsk Havn.

— Kongen af Nederlandene har til Riddere af den nederlandske Egeroneorden udnævnt Ministerresident Sibbern og den nederlandske Konsul i Christiania C. N. Stibolt, den første med Stjerne. Kapitain Falsen og Kammerherre C. Holst ere udnævnte til Riddere af den nederlandske Løveorden.

— Under 18de ds. er Undertoldbetjent A. D. Heltzen forflyttet fra Stavangers til Bergens Tolddistrikt; Undertoldbetjent C. C. Dietrichs fra Stavangers til Frederikshalds Tolddistrikt og Undertoldbetjent A. Hansen fra Skiens til Frederikshalds Tolddistrikt.

— Under s. D. er Toldkontorist K. G. Fleischer samt Student Zetlitz beskikkede til Undertoldbetjente i Stavangers, Politibetjent L. Aas til Undertoldbetjent i Skiens og Kopist, Student C. J. Heyerdal til Undertoldbetjent i Risørs Tolddistrikt.

— Exam. jur. Bastian Paulsen blev den 19de af Høiesteret for Forbydelse mod Kriminallovens Kap. 8 § 3 idømt 20 Spd.s Bøder til Statskassen samt ilagt Sagens Omkostninger.

— Student G. Krohn sees at have ladet sig engagere ved Bergens Theater. Han er den tredie akademisk dannede Mand, som hos os er gaaet over til Scenen, og den Fordom, som hidtil var mod Skuespillerfaget, kan da nu vel snart siges at være udryddet. De, der kjende Krohns Begavelse og Charakteer, maa lykønske det Bergenske Theater til at have faaet ham blandt sit Personale. Fra Studentersamfundets Forestillinger kjende vi ham som en Mand med lovende scenisk Talent, og da han desuden for Skuespillerkunsten har en særegen Lyst, vil han utvivlsomt bringe det vidt deri.

— Statsindtægterne have i Aaret 1854, ifølge et i Chr.-Posten indrykket Oversigt udgjort 4,365,179 Spd. 34 ß (gjennemsnitlig i de tre foregaaende Aar 3,859,327 Spd. 37 ß), medens de af Storthinget ere anslaaede til 3,378,000 Spd. Udgifterne have udgjort 4,094,422 Spd. 102 ß (gjennemsnitlig i de 3 foregaaende Aar 3,659,971 25 ß), men vare af Storthinget anslaaede til 3,378,000 Spd. Statskassens Beholdning var den 31te Decbr. 1854 1,660,546 Spd. 113 ß. Af Indtægterne have Toldintraderne udgjort 313,027 Spd. 13 ß, og Brændeviinsafgiften 169,390 Spd. og Stempletpapiirsafgiften 22,656 Spd. og Udbyttet af Kongsbergs Sølvværk 25,919 Spd. og Indtægterne af Postvæsenet 115,700 Spd. mere paaregnet. Blandt Udgifterne er blandt Andet medgaaet men indberegnet: til almeennyttige Anstalter 162,100 Spd. 25 ß, til Sømilitæretaten 55,100 Spd., i Anledning af Neutraliteten 250,000 Spd. og til Jernbanen 80,155 Spd. 44ß.

— Statsraad Løvenskjold afgik ved Døden paa Fossum ved Skien den 15de Sept., over 80 Aar gammel. Vi have allerede tidligere givet en kort Biographi af ham, hvortil vi saaledes nu maa henvise.

— Kronprindsen, der afgik herfra den 14de Sept., ankom til Kjøbenhavn den 16de Kl. 10 Form. efterat man havde havt stærk Blæst. Han blev modtaget med Salut og Hurra og om Aftenen bragte Studenterne ham Fakkeltog. Den 17de Festforestilling i Theatret.

— Til Storthingsrepræsentant for Christianssund valgtes 9de Sept. Toldkasserer M. A. Boye og til Suppleant Kjøbm. H. H. Dahl.

— Til Repræsentanter for nordre Throndhjems Amt valgtes den 8de Septbr. 1) Lensmand P. S. Rygh, 2) Kirkesanger P. A. Sæther, 3) Proprietær Herm. Løchen og 4) resid. Kapellan til Stjørdalen Fergstad. Til Suppleanter Kirkesanger J. H. Vorum, Standartjunker J. B. Røst, Sognepræst Rambeck og Gaardbruger A. H. Sandberg.

— Til Repræsentant for Tønsberg valgtes den 18de Septbr. Stadskapitain Mægler J. H. Dietrichs, til Suppleant Kjøbm. P. A. Brunn.

Holmestrand. Forhenværende Foged i Jarsbergs Fogdori og Toldkasserer i Holmestrand Fr. Sommerfelt er afgaaet ved Døden og jordfæstedes den 13de Septb.

Bergen. Paa sin sidste Reise fra Hamburg stødte Dampskibet „Bergen" om Morgenen den 8de Septb. under Mørke og Taage sammen med en Tremasting, dog uden at nogen af Skibene led betydeligt derved, hvilket især synes at skyldes det bergenske Skibs Førers Snarraadighed og Dygtighed.

Udenlandske Efterretninger.

England. Mr Roebuck har af sin Valgkreds modtaget en ved Subskription tilveiebragt Æresgave til 1100 Giners Værdi, væsentlig som en Paaskjønnelse af hans Iver i at afsløre Misligheder i Anledning af Krim-Toget

Amerika. Den 28de Aug. var der paa St. Thomas en stærk Jordrystelse, hvorved nogle Huse styrtede sammen.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 39. Udkommer hver Løverdags Aften. 27de September. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Zaandam og Broek.

(Af Edmond Texier.)

Amsterdam besidder i sin Omegn to Landsbyer, der ere europæisk berømte, Zaandam, som vi, Gud veed hvorfor, kalde Zaardam og Broek, der fremkalder Tanken paa tre Ting — Reenlighed, Rigdom, Egenhed, og man kunde gjerne tilføie en fjerde, nemlig Ugjæstfrihed.

Jeg vil rette mig efter den engang antagne Regel, at Interessen i en Fortælling stedse vil stige og bør derfor begynde med Zaandam, der kun gjemmer Mindet om Peter den Store og besidder den Hytte, som denne store Mand beboede, medens han opholdt sig i dette Land. Udflugterne til Broek og Zaandam foregaae til Vands og udgjøre i Grunden kun en eneste, da Afstanden mellem disse to Landsbyer kun er liden. Stationen for „Veerschuyten", etslags smaae Dampbaade, med hvilke vi snart skulle gjøre Bekjendtskab, er et Værtshuus — „Nieuwestad-Herberg" kaldet, der er opført paa nedrammede Pæle midt i Het Y. Dampskibene afgaae fire Gange om Dagen.

Langsmed Amsterdams Havn opdager man en lang Række af Lysthuse, der ere opførte paa smaae Træbrygger nogle Fod over Vandfladen. Disse Lysthuse ere etslags Sommerboliger, hvor Eierne af de forskjellige smaae Lystfartøier pleie at begive sig hen for der at indtage Forfriskninger og for at betragte Amsterdams smukke Perspektiv, som derfra udfolder sig i sin Rigdom og Industries hele Pragt.

Idet jeg gjennemskar disse Vande, som Vinteren ofte lægger i Lænker, randt det mig i Hu, at de i Vinteren 1794 til 95 vare Vidne til et af de forunderligste Søslag, hvorom Historien har bevaret Erindringen. Den hollandske Flaade, fængslet af Isen, blev dette Aar taget af de Franskes Kavalleri og lette Artilleri. Jeg troer at denne smukke Baabendaad dengang var uden Exempel, ligesom man heller ikke senere har kunnet opvise noget Sidestykke hertil.

Man maa ikke glemme at kaste et Blik paa Nord-Hollands store Kanal, det mest kjæmpemæssige af alle beundrede Vandledningsværker i dette Land og maaskee i hele Verden. Den er bred og dyb nok til at give to Fregatter Adgang og gjør det endog muligt for Linieskibe at gaae op til Amsterdams Havn og at gaae ud derfra naarsomhelst tiltrods for Modvind og uden Fare for den troløse Zuydersøs tusinde Sandbanker. Herved undgaaes desuden den farlige Passage gjennem Sandbanken i Indløbet til Het Y, Pampus kaldet, der var det eneste Indløb til denne Havn, som gaves forend denne Kanal blev fuldført.

Dengang vare de større Skibe nødsagede til at losse udenfor Havnen. De bleve hævede over Vandet og gjort flot for at komme over Sandbanken ved Hjælp af en Maskine, den saakaldte Kameel, der bestod i en dobbelt Kasse, hvis to Halvdele vare afpassede efter Skibets Kjøl. Man fyldte dem med Vand og sænkede dem under denne, derpaa pompede man dem, og eftersom de bleve lettede for sit Indhold, hævede de Skibet, idet de selv stege i Veiret.

Et let Fartøi behøver ti Timer for at gaae fra Amsterdam til Helder, et Skib af middels Størrelse behøver 18 Timer hertil; de store ostindiske Fartøier blive, eftersom Vinden er, buxerede derop paa tre eller fire Dage. Forhen laa ofte disse Skibe fast flere Uger, hindrede ved Uveir, for de turde resikere den korte Overfart over Søen.

Foruden at Jordbunden bestod af et dybt Morads og af vaad Sand, ere ogsaa de øvrige Vanskeligheder, der modsatte sig Udførelsen af denne Kanal, vel skikkede til at fremkalde den Beundring, som den Standhaftighed og Duelighed fortjener, der aabenbarer sig i dette skjønne Værk. Den egentlige Jordbund, Hollands oprindelige Strandbred, ligger mer end 10 Metre under den nuværende Jordoverflade; man maatte grave indtil denne Dybde for at fæste Fundamenterne til Kanalens Porte. At forhindre den løse og vaade Sandjord, hvoraf Kanalens steile Bredder bestaae, fra at styrte sammen fra begge Sider og for saaledes at fylde dens Bund, var heller ikke en let Opgave at løse. Ingeniør Blanken beseirede alle disse Hindringer. Kanalen, der blev paabegyndt i 1819, blev fuldført paa sex Aar. Den har ikke kostet stort mindre end 40 Millioner Franks. Den eneste Ulempe, hvorfra man ikke har kunnet befrie den, er den periodiske Tilfrysning om Vinteren. Det har hændt enkelte Aar, at man har maattet anvende 35,000 Floriner, det vil sige meer end 70,000 Fr. (14,000 Spd.) for at hugge en Vaag for de Skibe, der holdtes indefrosne.

Men det er paa Tide at vende tilbage til Zaandam. — Værtshuset „Odderen" er lige saa bekjendt for sin udmærkede Fisk som for den ublu Betaling, man der fordrer. Træder da ind, alle I, der ikke frygte Prisen for et yppigt Fraadseri. Eders Pung vil kunne beklage sig over det Greb, I maae gjøre i den, naar den rabulistiske Time er kommen; men Eders Gane vil høiligen lykønske sig over den Vellyst, I have ladet den føle.

Forresten har Værten i Odderen som en fornuftig Mand nedsat sig ved Søbredden, paa et Sted, der har den mest smilende og belivede Udsigt; og desuden har han indsat sig til Portner ved og Fremviser af Peter den Stores berømte Hytte, der er „the great attraction" for de Nysgjerrige, der besøge Zaandam.

Det var i Virkeligheden her i dette lille Huus af grovt tilhugne Planker, der hælder til den ene Side paa Grund af at Grundvolden her er sunken sammen, at i Aaret 1696 Herskeren over et mægtigt Keiserdømme levede, da han under Navn af Peter Baas eller Mester Peter arbeidede paa den rige Skibsbygger og Rheder Mynheers Calfs Skibsværft for her at sætte sig ind i Skibsbygningsvæsenets Detailler. Han udmærkede sig ikke i ringeste Maade ved sit Ydre fremfor sine Kammerater, de øvrige Tømmermænd, og i denne sin simple Arbeidsdragt blev han overrasket og gjenkjendt af Hertugen af Marlborough. Forresten opholdt Peter den 1ste sig langt kortere her i Zaandam, end man almindeligviis antager. Han blev saa forulempet af Dagdrivere, som overalt stirrede paa ham, at han tog den Beslutning at trække sig tilbage til Amsterdam, hvor han paa det ostindiske Kompagnies Skibsværft fandt et Tilflugtssted mod en ubeskeden Nysgjerrighed. Hans Boyæls Tarvelighed stemte fuldkommen overeens med hans simple Ydre. Denne Bolig bestaar af to smaa Kamre, ovenover hvilke der findes et Loft, hvortil man stiger op ved Hjælp af en Stige. I et af disse Værelser viser man endnu Peter den Stores Seng, der ikke er Andet end et uhyggeligt Skab med to Døre. Som man kan vente sig ere Murene bemalede med Navne i forskjellige Sprog, hvilke ere slyngede i hinanden i en Forvirring, der giver Peter den Stores Hytte et falskt Udseende af et Babels Taarn. Da der paa Væggene ikke findes en halv Tomme, som endnu staar aaben, ere de, der ville forøge denne kjedelige Opramsen, anmodede om at indskrive sit Navn i et Album, der allerede er af et temmelig betydeligt Omfang, som man har indrettet til dette Brug. Mellem disse mere eller mindre plebeiske Navne glimrer Keiser Alexanders, der over Kaminen lod sætte en Marmortavle med den Indskrift: „Intet er for lidet for en stor Mand". Jeg tilstaar, at jeg ikke fuldkommen har kunnet fatte Meningen af denne korte Sentents, der affekterer et vist Skin af Dybde; men hvad jeg tydeligt skjønner er, at, dersom Skomagerne anvendte den paa sine Støvler, vilde de store Mænd være yderst ulykkelige.

For at bevare denne ærværdige Relikvie for Søluftens ødelæggende Indflydelse og for Veirligets Uregelmæssigheder, der vilde fuldende dens Undergang, har den afdøde Dronning af Holland, en Søster af Keiser Alexander, efterat have kjøbt den for sine Penge, ladet opbygge en anden Bygning, som kan lukkes ved Hjælp af Lemmer og som indeslutter den anden ligesom i et Skrin. Zaandam frembyder forresten Intet, der er værdigt til den Reisendes Interesse; imidlertid vil han dog, skjønt sløvet for Veirmøller, ikke uden Forbauselse skue en Armee af dem paa to Linier i Front at defilere forbi sig. De opnaae her monumentale Proportioner og ere opførte af Steen med Vindusskodder og Tage af forskjellige Farver. Som i hele Holland ybe de allehaande Tjenester: ved Opmudring, Sagning af Planker, Papirsfabrikation, Sønderknusen af Planker, Pulverisation af Snuus; de udføre alle Slags Forretninger, men deres fornemste Hverv bestaar i at fabrikere Rapsæds-Olie, der i Zaandam er Gjenstand for en indbringende Handel. Her findes endelig nogle Møller, der til Brug for de hollandske Huusholdninger pulverisere etslags Sandsteen, som man faar fra Omegnen af Bremen og andre, der paa lignende Maade bearbeide en Sort Tufsteen, som bringes hid fra Andernach ved Rhin. Naar den engang er pulveriseret, har den den Egenskab, med Kalk og Sand at danne et vandtæt Cement, der stivner i Vand, et prægtigt Hjælpemiddel til Opførelsen af Diger, Sluser og Dæmninger etc.

Forresten gjøre Husene i Zaandam ved sin muntre brogede Farve og ved en stigende Reenlighed Dig forud modtagelig for det forunderlige Skuespil, der venter Dig i Broek.

Broek slynger sig i en halvcirkel om det Bassin, der dannes ved den Kanal, som forener Texel med Zuydersøen. Dette Bassins ubevægelige olivenfarvede Vand danner en paafaldende Modsætning til de nærliggende Markers friske Grønne og til de skjærende grønne Farvetoner, der ere ødslede paa Husene. Men Grønt er ikke den eneste Koulør, som smykker dem. Alle Malerbrættets muntre Farvetoner møde vort Blik og give denne bizarre Landsby Udseende af et nyt udskaaret Mosaikarbeide.

Man har baade mundtlig og skriftlig udbredt mange Fabler og mange overdrevne Beretninger om Broek; men alle disse Fabler synes berettigede, og naar man seer Virkeligheden for sig, er man nær ved at fæste Lid til de største Overdrivelser, og at antage de mest utrolige Fortællinger for sande. Saaledes forsikrer man, at i visse Huse hører en Maler, der har at vedligeholde disse Farvers hellige Friskhed, til Tjenerskabet. Man har med Navn af Mosaik hædret den regelmæssige Sammenføining af de smukke gule, omhyggelig indsæbede, vaskede, polerede og med fiin Sand bestrøede Murstene, der skulle danne Gadernes Brolægning. Sandheden er, at Husene i det allermindste een Gang om Aaret blive opmalede paany, og at Mosaiken, om man vil kalde det saa, er indskrænket til et Rum af en Meters Bredde eller lidt meer langs med Husene, og som adskilles fra Gaden i egentlig Forstand ved et Gitterværk af smedet Jern, prydet med Kobberkugler.

Ved Indgangen til Landsbyen underretter en Plakat Dig om de Betingelser, Du maa underkaste Dig for at komme derind. Du maa sætte din Vogn og dine Heste igjen i Værtshuset, ja endogsaa efter Enkeltes Sigende, dit Tjenerskab; da jeg reiste ene, har jeg ikke tilfulde kunnet undersøge, hvorvidt dette sidste Forbud overholdes i hele sin Strenghed; man maa fremdeles ikke ryge i Gaderne uden af Piber, der omhyggelig ere forsynede med Laag for at forhindre Asken fra at spildes paa Gaden o. s. v.

Jeg kan ikke indestaae for den fuldkomne Nøiagtighed af Alt hvad jeg har læst angaaende den særegne Bygningskunst, der aabenbarer sig i alle disse Boliger af forskjellig Stiil, hvilke i sin Heelhed fremfor Alt gjenkalde Mindet om de Malerier, man seer paa chinesiske Skjærmbræt og Vifter. Og i Virkeligheden foruden at Totalindtrykket er saaledes, et Udseende, der styles des Husenes Smalhed og ringe Størrelse, hvilke Alle ere opførte for en enkelt Familie og hvis Tagtækning bestaar af fernisserede Tagstene af forskjellig Koulør, vil man ogsaa hist og her se mangen Prøve paa ægte japanesisk Smag, der aabenbarer sig i hine Tage med tilbagebøiede Kanter og med forgyldte Klokker paa Hjørnerne. Men den Bygningsstiil, der almindeligst hersker er den, som Englænderne for Spøg kalde the cockney.

Denne ubeskrivelige Stiil, der paa een Gang har Noget af den græske, arabiske, hinduiske, pompadourske Rococo-Stiil og af den tartar-mandschuiske, har her født de mest uhørte Indfald, de mest groteske og mest uventede Resultater; ved Siden heraf synes den chinesiske Pagode at have et Parthenons Reenhed i sine Linier. Uagtet denne Særhed i Farver og forgyldte Ornamenter, have Gaderne i Broek dog et skummelt og trist Udseende. Den største Deel af de Vinduer, der vende ud til Gaden, ere altid lukkede. Neppe er det fra Tid til anden muligt gjennem de violette, blaae eller rosenfarvede Ruder, at opdage Skyggen af en eller anden ung Dame, der er beskjæftiget med at brodere, i Selskab med en Thekjedel og en Angora-Kat, den troe Staldbroder i hendes Kjedsomhed.

Den enkelte Huse have to Porte. Den almindelige Port med en eneste Dørfløi, der bruges til enhver Tid og af enhver Kommende, og Høitidsporten, der kun aabnes ved de tre store Begivenheder i Livet: ved Fødselen, Giftermaalet og Begravelsen. Byens Hauger bidrage, som man kan tænke sig, for en

stor Deel til at give det Hele et eget Udseende. Som det er en fast Regel, at Intet i Broek maa vise sig i sin naturlige Skikkelse, maler man her Træernes Stammer og selv de lavere Grene i alle Regnbuens Farver. Forlang ikke af disse fornemme Træer, at de skulle give Dig Skygge. Dette passer kun for Skovens simple bondemæssige Træer, disse her have andet at gjøre, og i Sandhed, de maa kun voxe og skyde frem saaledes som det behager Eiermandens Sax, deres Grene maa gjøre alle de Vridninger og Krumninger, man fordrer af dem, for at fremstille deels levende Væsener, deels geometriske Figurer. De sjeldne Blomster, der her blive dyrkede med den hele hollandske Lidenskab, støtte sig til forgyldte Blomsterstænger og disse Buskadser af sjeldne Blomster og af udenlandske Træer ere prydede med tilsvarende Billedhuggerværker. Man nævner især van der Becks Hauge som den, der i denne Henseende, frembyder den løierligste Udstilling: landlige Lysthuse, Pagoder, Broer, gothiske Templer, græske Hytter, chinesiske Taarne, Intet mangler her.

See der er en Schweizerhytte. Saafremt Eieren for at hædre os vilde vise os den Artighed at sætte en Mekanisme i Bevægelse, vilde vi faae at see to Automater derinde af naturlig Størrelse og iførte Stedets Nationaldragt. Manden ryger sin Pibe ved Siden af sin Kone, der er beskjæftiget med at spinde, idet hun nynner sin Sang dertil og en Hund af Træ hilser Ens Ankomst med en mekanisk Gjøen. Lidt længere borte finde vi en Forstbetjent, ligeledes i Træ, der netop er i Færd med at lægge an og beredt til at give Fyr. — Paa den lille Dam leger en Svane, en And og en Sirene; alt dette er af Pap, men saadanne prægtige Ting findes ikke overalt. Disse Havers sædvanlige Gjæster ere vilde Dyr, malede i alle mulige Farver: blaae Tigere, røde Løver, hvide Panthere, der ikke ere flækkede, men prydede istedet derfor, med Stjerner og med Blomster af alle Farver, lilafarvede Bjørne, rosenrøde Ræve etc.

Det Indre af Byens besynderlige Vaaningshuse er endnu mærkeligere end deres Ydre. Man kan uden at behøve saa megen Phantasi, forestille sig den Luxus i Tapeter og i fremmed Porcelain, i mageløse selvgjorte Blomster, i fabelagtige Fugle, som disse Millionær-Reder maa indeslutte; og i denne Henseende er man vel nødt til at overgive sig til Gisninger og sætte Lid til Rygter; thi det er uden Exempel, at en Fremmed, der ikke har været forsynet med vægtige og særdeles formaaende Anbefalinger, nogensinde i Egenskab af Nysgjerrig har været tilstedet Adgang til disse Helligdomme. Og af hvilken Grund skulde man vel ogsaa aabne for Andre de Værelser, der ere lukkede for En selv? Husets fornemste Værelse, Modtagelsessalen, hvor man aldrig modtager, aabnes neppe een Gang om Ugen for Konen i Huset, som da paa den Dag har den usigelige Nydelse — selv at aabne Vindusskodderne, at aftørre Porcelainet, at børste Møblerne, afstøve Tapeterne og Væggene og at pudse Ovnen indtil den skinner i den skjønneste Glands, for derpaa, naar hun har gjort alt dette, da — altid hun selv og ingen Anden — at lukke Lemmerne igjen, for om otte Dage atter at begynde paany, og saaledes at vedblive i det Uendelige.

De Dødelige, der ere privilegerede nok til at kunne faae Tiltræde, ere underkastede visse foreløbige Forsigtighedsregler, førend de kunne nyde hiin Lykke i dens hele Fylde.

Saaledes, omendskjønt det vil være en meget vanskelig Ting endogsaa i det sletteste Veir af Verden at faa sine Støvler smudsede af det mindste Støvgran paa Broeks Gader, presenterer man Dig dog stedse paa enhver Tid af Aaret Sokker til at trække udenpaa Støvlerne, som Du med eller mod din Villie maae modtage. Keiser Alexander, ligesom Napoleon maatte lade sine berømmelige Støvler undergaae denne foreløbige Ceremonie, før de fik Tilladelse til at træde ind i de Huse, som de ønskede at besøge.

Keiser Joseph den anden, der manglede al anden Anbefaling end sit Navn og sin Rang, blev ikke tilstedet Adgang nogetsteds. Denne Fyrste havde i den Anledning sendt en af sine Adjutanter til Eieren af et af Byens anseeligste Huse; men Adjutanten fik strax uden Videre et bestemt Afslag. — „Men betænk da paa hvad De gjør", sagde han til den gjenstridige Vært; „Det er hverken smukt, hæderligt eller endog klogt at afslaae et Besøg, hvormed en Keiser værdiges at hædre Dem!" Jeg kjender ikke Eders Keiser, svarede han, og var det endog Borgermesteren i Amsterdam i egen Person, vilde jeg dog ikke modtage En, til hvem jeg intet Bekjendtskab har!

Joseph den anden blev saaledes nødt til at forlade Broek uden at have tilfredsstillet sin keiserlige Nysgjerrighed, og efterdi Alexander og Napoleon fik Adgang, antager jeg, at de maatte have været forsynede med tilstrækkelig Anbefaling. Jeg havde hvad mig angaar ingen Anbefaling af noget Slags, ikke engang en keiserlig Titel at slaae om mig med. Jeg maatte da nøie mig med at beundre det, som man ikke kunde skjule for de Forbigaaende, og jeg har bragt tilbage fra Broek Indtrykket af en dyb Kjedsommelighed og en uovervindelig Tristhed.

Denne Landsby af Mæglere og Kjøbmænd, der have trukket sig tilbage fra Affærerne, dette Sted, hvor disse have sat sin uhelbredelige Spleen Stævnemøde, en Spleen, som de forgjæves søge at drive paa Flugt ved at agere Særlinge med Overlæg og den Overspændte af Beregning, dette Millionærernes Bedlam, hvor Enhver, trukket tilbage i sit gyldne Skal, kun foresætter sig i Urimeligheder at kappes med sin Nabo, som han vel vogter sig for at besøge — har paa mig gjort et Indtryk der har megen Lighed, med det man modtager af et Dolhuus.

Broeks Befolkning, der i det Hele udgjør otte hundrede Sjæle, bestaar af fem hundrede Nabobber; Resten tilbereder og sælger Ost.

Denne Deel af Befolkningen, der naturligviis er meer tilgjængelig aabner Dig gjerne sin Dør, dersom Du viser den en skinnende Dukat. Jeg anvendte da denne mægtige Talisman for at skaffe mig Adgang til en Forpagterbolig. Den Dreng, for hvem jeg fremførte mit Andragende, bød mig ikke Tøfler, men en vaad Klud til dermed at aftørre mine Fødder, som ellers skulde have ført med sig noget uheldbringende Smuds.

Keiserinde Marie Alexandrowna af Rusland f. 8de Aug. 1824.

Denne Forpagtergaard bestod af et stort Rum, der paa een Gang tjente til Fjøs, Kjøkken, Dagligværelse, Sovekammer og Spiseværelse.

Det var Sommer, Kvæget gik paa Græs; men af den Reenlighed, der herskede herinde, har jeg fuldkommen kunnet uddrage den Slutning, at der er faae Bønder i det skjønne Frankrig, der ere saa godt indlogerede, som de hollandske Kreaturer. Gulvet bestod af Muursteen, Væggene af simple Granbord, der vare omhyggeligt skurede og vaskede. En Rende tjente til Afløb for al Ureenlighed og over hver Baas opdagede jeg en i Taget fæstet Hage, et uomstødeligt Beviis paa den Forsigtighed, man af Hensyn til Reenlighedens Gudinde iagttager med Kjøernes Haler.

Man bemærke ligeledes Ostene som de ere i sine forskjellige Fabrikations-Stadier, nogle under Pressen, andre dyppede i Vand, for at indsuge Saltlagen; Alle lige appetitlige. Ostene udgjøre den fornemste Industrigreen i Nord-Holland, og de fleste Byer i denne Provinds drive ingen anden Handel. Disse Oste sælges paa Markederne i Hoorn, Altemaar osv., hvorfra man udfører dem over hele Verden.

Keiserkroningen i Moskwa.

Denne store Begivenhed, hvortil der i hele Rusland var gjort saa mange Forberedelser, fandt Sted Søndagen den 26de August. Hs. keiserlige Majestæt Alexander Nikolajewitsch blev da høitidelig kronet i Uspenski Ssobor (Kroningskirken i Kreml) af Metropoliten i Moskwa, Erkebispen Philaretes.

Blandt de Ceremonier som gik forud for Kroningen, var Udraabelsen af at Czaren nu skulde krones, en af de mest imponerende. Den fandt Sted den næstforegaaende Thorsdag. Ligeindtil Kl. 9 om Morgenen var der denne Dag stor Larm og Forstyrrelse i Naboskabet af Kremlin. Adskillige Eskadroner let Kavalleri travede ned over Koraibigaden og opstillede sig der i en Linie mod Krasnoipladsen. Saa kom der Herolder i pragtfulde og glimrende Dragter, Sekretærer og Hjælpesekretærer og Ceremonimestere. Tilsidst fik man det Hele i et Slags Orden. Først kom en Officier i Uniform, bedækket med Ordener, en Generaladjutant, med Rang af kommanderende General, dernæst to Officierer af Generalmajors Rang, saa to af Senatets Sekretærer, som saa meget imponerende ud, efter dem to Herolder med Trompeter, fulgte af fire Hofceremonimestere, med særdeles alvorlige og ængstelige Miner i Anledning af deres vigtige Hverv, efter dem igjen nogle flere af Senatets Sekretærer, hvis Forretningskreds det, med Undtagelse af Tilstedeværelsen ved et saadant Helligdagsskuespil som dette, ikke skulde være let at gjætte, endelig den keiserlige Garde i sine smukke Uniformer. Efterat hele Processionen var bragt i Orden, løftede Herolderne sine gyldne Stave og Alles Hoveder blottedes, medens en af Senatets Sekretærer begyndte at læse følgende Proklamation: „Den berømmeligste og mægtigste Fyrste, den store Herre og Keiser Alexander Nikolajewitsch, der efter den lige Arvefølge opstiger paa det russiske Keiserdømmes og de der med forbundne Stater Kongeriget Polen og Storhertugdømmet Finlands Throne, byder og befaler at hans keiserlige Majestæts Kroning skal finde Sted paa den 26de August og ligeledes hans berømmelige Ægtefælles, hendes keiserlige Majestæt Keiserinde Maria Alexandrowna. I denne Anledning blive alle troe Undersaatter herved anmodede om at opsende sine Bønner til Kongernes Konge, at han naadigen vil beskjærme hans Majestæts Regjering, og lade ham herske i Fred og Lykke til hans Ære i det Høie og det til Rigets Kraft og Fremgang."

Derefter fulgte en Fanfare af Trompeter og Nationalraabet: „Gud velsigne Czaren." Processionen rykkede herefter videre frem igjennem Gaderne, hvor ovenstaaende Proklamation blev oplæst paa forskjellige Steder.

Proklamationen blev læst ved Kremlins fire Porte, hvorefter Processionen deelte sig og drog gjennem Moskwas mindre Gader for at udbrede den forøvrigt velbekjendte Nyhed at Keiseren og Keiserinden skulde krones den næstfølgende Søndag.

Med Hensyn til Festlighederne i Anledning af Kroningen, til hvilke vi maaskee i et senere Nummer skulle komme tilbage, skulle vi her alene bemærke at de ere bestemte til at vare indtil den 30te September og at de mest storartede Forberedelser have været gjorte for at de skulle blive saa pragtfulde som mulig. Alene Fyrværkerierne ere beregnede at ville koste 100,000 Sølvrubler, og Illuminationerne endog 150,000. — Idet vi her give et Billede af Kreml, hvor Høitideligheden fandt Sted, og et Portræt af Keiserinden, ville vi, hvad Keiserens Portræt angaar, henvise til No. 14 i f. Aarg., hvor det findes.

Slavespørgsmaalet og Slavernes Tilstand i de forenede Stater.

(Fortsættelse fra No. 37.)

Dagen efter Johns Uheld erfoer Hr. Johnson, hvad der var hændt, og i sit Raseri rev han John overende, trampede ham under Fødder, idet han satte sine jernbeslaaede Støvlehæle paa hans Bryst og hans Ansigt. Da han nu kom til Fornuft igjen og saa Negeren ligge udstrakt paa Jorden uden Bevidsthed, indskrænkede han sig til at kalde paa Folk og sige: „Jeg tror, at jeg har dræbt John." — „Dræbt John!" siger den, han talte til, „og hvorfor?" — „Jeg har revset ham en Smule, fordi han har drukket sig drukken og sølet til Miss C . . . s Kjole"

Det er denne samme Miss C . . ., en værdig Datter af en saadan Fader, der da En ytrede den Mening, at Hundes Brug til at jage efter Mennesker var en abolitionistisk Fabel, gav følgende Fortælling om den Behandling, man lod de flygtede Negere vederfares. „Nei, det er ikke saa, det forsikrer jeg Dem, thi Fader har 25 Dogger til at jage Negere med. Jeg

har ofte seet Hundene bringe tilbage Negere, som forsøgte paa at flygte, og Hundene havde Stykker af deres Kjød i Munden saa store, at man kunde stegt dem."

Det maatte rigtignok gjøre et behageligt Indtryk at høre disse forfærdelige Ord af en ung Piges Mund, fremførte med en melodisk Stemme.

En vis Mstrs. Hamilton fra Baltimore, som Hr. Douglas fortæller om, fortjener ligeledes specielt at nævnes. Hun havde to Slavinder, hvem hun behandlede saa umenneskeligt, at det kunde gjøre En ondt at see dem. Deres Hals, deres Hoved og deres Skuldre var bogstavelig bedækkede med Skrammer, skriver Mr. Douglas. Denne skrækkelige Mstrs. Hamilton havde en henrivende Stemme, der ved Kontrasten endmere forhøiede det uhyggelige Indtryk, hendes Behandling af de stakkels Sorte gjorde. Siddende paa en Lænestol med Slavepidsken i Haanden, manglede hun aldrig Anledning til at flaa Slaverne, naar nogen af dem kom til at gaae forbi hende. "Skynd dig, sorte Skarn! Bring hid, sorte Bæst! Skynder hun sig ikke, faar hun dobbelt Portion," saaledes lød den skjønne Sang, som hun akkompagnerede med sine Pidskeslag.

Mærkværdigt er det forresten, hvorledes denne Grusomhedens Atmosphære, der udgaar fra Slaveriinstitutionen, i høiere Grad besmitter Kvindernes, end Mændenes Gemytter. Deres sensible og blode Natur depraveres ved Slaveriets Berørelse; det Vanlige i uhyggelige Optrin ophidser deres Gemyt aldeles lige som Læsningen af en slet Roman; thi det er en af det menneskelige Hjerters sørgeligste Hemmeligheder, at Phantasien ligesaa let drømmer om Rædselsscener som Idyller, og at Sensibilitet er de slette Lidenskaber Hadets og Grusomhedens brugbare Tjener. Mstrs. St. Clairi Mstrs. Stowes Roman, der med sin egen Haand nedskrev Ordren til at pidske sin Slavinde, er saaledes som man seer, ingenlunde nogen Undtagelse. Der findes endogsaa dem, der har overgaaet Mstrs. Hamilton og man seer ofte en Ufølsomhed, lig Miss C . . . s. Hr. Parsons anfører en Scene, der skjærer En i Hjertet. Fra en Plantage kjører en heel Vogn afsted med Slaver til Slavemarkedet: Mænd skilles fra sine Hustruer, Børn fra sine Fædre; Alle græde de og sige hverandre det sidste Farvel. Og dog staar der hvide unge Piger, som ganske roligt betragte denne Scene og snakke med hverandre. „See dog" siger en af dem til en anden, „see dog paa disse Negrene! Hvilken Larm de gjøre! Skulde man ikke næsten sige, at Negerne bekymrede sig om sine Børn! See, hvorledes Cuffee omfavner Dinah; som om han ikke skulde have sig en ny Kone inden 8 Dage.

Men Mstrs. Hamiltons Opførsel er en Følge af Depravation og af denne barnagtige Grusomhed, som findes hos Kvinder og Børn; de unge Pigers Ufølsomhed er Følge af Vane og af en forkjert Opdragelse; begge disse ere kvindelige nok. Den Skinsyge og det Had, hvormed de hvide Kvinder forfølge de Slavebørn, der ere fødte af ulovlige Forbindelser med Plantørerne, eller de Mulatinder og Kvadroner, der ere Gjenstande for sine Herrers Gunst, er let begribelig skjønt denne Jalousi og dette Had ofte gaar over alle Grændser, men alle disse Feil ere, fordi de ligge i den kvindelige Natur, mindre stødende end de Laan, visse Damer fra Syden ikke skamme sig ved at gjøre af Mændenes Lidenskaber. Hr. Douglas fortæller om en Forbrydelse, begaaet af en Dame, saa afskyelig, at den vækker den Rædsel og Væmmelse, som unaturlige Laster altid fremkalde.

Som et Bevis paa, hvorlidet man agter og bekymrer sig om Menneskeliv, især naar det er en Slaves Liv det gjælder, skal jeg anføre et notorisk Faktum. Hr. Giles Hicks Kone, som boede ikke langt fra Oberst Lloyds Plantage, myrdede med egen Haand en Kusine af min Kone, en ung Pige paa en 15—16 Aar, efter at have lemlæstet hende paa det Skrækkeligste. I sit Raseri sønderlemmede i bogstavelig Forstand denne grusomme Kvinde, ikke tilfreds med at have myrdet sit Offer, hendes Ansigt og knuste hendes Bryst. Men saa rasende, som hun var, havde hun dog den Aandsnærværelse at lade Slavinden begrave; men der blev snart Tale om Mordet, og den Myrdedes Levninger bleve opgravede. En Undersøgelsesjury blev nedsat, og denne deciderede, at Døden var fremkaldt ved Slag og Grusomhed. Man erfarede ogsaa, at den Forbrydelse, for hvilken den unge Pige havde maattet betale med sit Liv, var følgende: Hun havde flere Nætter i Rad vaaget over Mstrs. Hicks Barn; hun var da den sidste Nat ufrivillig falden i Søvn. Barnet skreg og vækkede

Kreml. (Moskwa.)

Mstrs. Hicks, men ikke Slavinden. Rasende over Pigens Taushed sprang Mstrs. Hicks efter flere Gange at have raabt paa hende, ud af sin Seng, tog et Veedtræ borte ved Ovnen, og, da hun saa hende ligge i dyb Søvn, knuste hendes Hoved og Bryst. Jeg vil ikke sige, at dette gruelige Mord ikke vakte nogen Sensation, thi det vakte stor Sensation; men, utroligt nok, havde Slaveriets tilvante Rædselsscener i den Grad sløvet den moralske Sands hos Publikum, at man ikke tænkte paa at straffe den Skyldige, end hvem der ei engang blev anlagt Sag." Denne Scene, der er passeret i Maryland, den Stat, hvor de Sortes Skjæbne forholdsviis er den blideste, fører os tilbage til hvad vi før have omtalt, den Hemmelighed, der omgiver Slaveriet. Ingen faar noget Nys om, naar man behandler sine Slaver ilde; det er først, naar det kommer til virkelige Forbrydelser, at der kommer lidt Lys i Sagen, men selv dette Lys skinner ikke længe. Lidenskaber, Fordomme, Interesse udslukke det snart. Mstrs. Hick, har man seet, blev ikke forfulgt. Saaledes er det med næsten alle de Forbrydelser, den hvide Befolkning begaar. Slaveeieren er den eneste Dommer, danner alene Juryen, og bestemmer den Straf, han anseer fortjent. Det maa gaa meget vidt, for at en Plantør skal blive ansvarlig for Retten for sin Handlemaade, naar han ikke har gjort sig skyldig, i Forbrydelse mod andet end sin levende Eiendom.

Det barbariske Princip om Betaling og Erstatning som Middel til at undgaae Straf, hvilket mange Historieskrivere have villet betragte som udgaaet fra Agtelse for Menneskeliv, men som i Virkeligheden kun betegner Foragt for undertvungne Folk, Noget som de forskjellige Tariffer for Forbrydelsers Kostende udvise, hersker i Syden. Naar en Hvid handelsesviis i et Vredesøieblik eller af en eller anden Grund har dræbt en Andens Slave, kan han undgaae Retfærdighedens Arm ved at betale Eieren en Sum Penge. For 1000 Dollars kan man ustraffet have den Fornøielse ved høilys Dag i talrige Vidners Overvær at begaae et Mord. Medens Mr. Parsons var i Darien (Georgien), dræbte en Hvid ved Navn Wilson en Sort ved Navn Cuffee, er meget dygtig Tømmermand, som betalte sin Herre en vis aarlig Afgift for frit at kunne øve sin Haandtering. Denne Wilson havde havt Cuffee i Arbeide, og men da Afregningsdagen kom, nægtede han at betale ham den betingede Løn. Den Sorte bebreidede ham hans Troløshed; Wilson kastede sig over ham og mishandlede ham med Slag i Overvær af en Mængde Tilskuere, der ganske rolig betragtede dette Optrin. Cuffee lod sig flaae, da Loven ikke tillader en Sort at løfte Haanden mod en Hvid, og nøiedes med at sige: „Hr. Wilson, havde jeg været en Hvid, vilde jeg ikke et Dieblik have taalt saadan Behandling." Rasende trækker Wilson en Pistol op af Bæltet og skyder Slaven ihjel paa Stedet. Cuffees Herre anlagde da Sag mod ham, men Wilson betalte ham som Erstatning for hans tilintetgjorte Eiendom en Sum af 1000 Dollars, og dermed var Sagen afgjort.

I Syden existerer der saaledes ikke Retfærdighed, for de Sorte: det er ikke nok med, at de ingen Tilflugt have mod Tyranniet, men der indrømmes ikke engang Retfærdighedens Fordringer den Fyldestgjørelse, enhver Stat har anseet det gavnligt at give dem — naar Offeret kun er et Lem af den afrikanske Race. Staten straffer Forbrydelsen for at bevare sin Sikkerhed: men i Sydens Stater føler den sig ikke rystet ved Forbrydelser, begaaede mod Negere; tvertimod styrker enhver af disse Forbrydelser den, vil man sige. Fra Aar til Aar tiltager denne Foragt for Retfærdigheden i en skrækkelig Grad, og det er først i den seneste Tid, at den Afskyelighed, vi nu skulle berette, er begyndt at fremtræde. I samme Forhold som Antallet af de flygtende Slaver tiltog, ansaa Slaveeierne det for nyttigt at omgive sin Magt med mere Rædsel. Disse Mennesker, som allerede havde sat sig ud over al Ret og Retfærdighed, have tillagt sig alle en Magistrats-Prærogativer, og have i sine Interessers Navn givet sig til at exekvere Straffe, slige som Verden ikke har seet Mage til siden Inkvisitionens Dage. For at hindre Antallet af Flygtninge fra at tiltage, gjøre de det Samme, som Inkvisitionen gjorde for at hindre Kjetteriets Udbredelse: de bruge Pinsler, hænge, brænde og, for at Ligheden skal blive fuldstændig, sammenkalde de, ligesom de spanske Dominikanere, umaadelige Menneskemasser for at bivaane disse auto-da-fé'r. Det er ikke længe siden at hele Europa har kunnet læse en skrækkelig Fortælling: en stakkels bortrømt Neger blev bunden til et

Træ, rundt hvilket man tændte en Ild, dog i tilstrækkelig Afstand til, at han kunde blive passende stegt. Smerten fordoblede den Ulykkeliges Kræfter, saa han sled sig løs: i eet Sprang var han over Ildkredsen, som omgav ham, men kun for at møde en Kreds af Jern. Tyve Revolvere løftedes paa een Gang mod ham, og han faldt død paa Pletten, lykkelig ved at have undgaaet den ham tiltænkte Dødsstrafs gruelige Pinsler. Men dette var ikke et isoleret Faktum, en Undtagelse: det fornyes ofte og under endda grueligere Omstændigheder. Vi skulle anføre en detailleret Beretning om en af disse Scener; vi skulde frygte for at svække Indtrykket, hvis vi udelukkede en eneste Phrase:

„Kort Tid før min Reise i Georgien tildrog der sig i denne Stat en næsten lignende Tragedie (Forfatteren har netop fortalt om en Exekution af samme Slags), omendskjønt Detaillerne vare endnu mere rystende. Jeg har besøgt det Sted, hvor den passerede, jeg har hørt Fortællingen af forskjellige Personers Mund, og især deleshed af Mstrs. A . . ., en Slaveeiers Hustru, som af sin Mand var bleven tvungen til at være Vidne til denne Scene, og som har fortalt mig den i alle dens Detailler. Denne Dame, som var født i Augusta, havde en god Forstand og var af et christeligt Sind. Som mange af Sydens Kvinder var hun imod Slaveriet og sympathiserede med Slavernes Lidelser, og af denne Grund havde hendes haarde og tyranniske Ægtefælle tvunget hende til at følge med og betragte den skrækkelige Scene. Denne Slaves Eierinde havde tildeelt ham en Straf, som jeg hverken vil nævne eller beskrive. Brændende af Hevntørst bevæbnede Slaven sig med en liden Øxe og slog heude to Gange i Hovedet; Saarene vare farlige og han selv troede dem dødelige, men ikke destomindre kom hun sig. Hvis nogensinde Gjengjældelsesretten kunde retfærdiggjøres, hvis nogensinde Hevnen kunde være lovlig, saa var denne Slave i sin gode Ret, naar han tog sin Herskerindes Liv. Hvis han ikke havde været Slave, vilde den offentlige Mening have frikjendt ham. Istedetfor at forsøge at flygte løb han strax til Tribunalet, der da havde Møde, sagde hvad han havde gjort, og udtrykte sit Ønske at lide Lovens Straf. Han ventede at blive hængt ligesom Mordere, der ei havde den Undskyldning han havde. Han ønskede ikke at forlænge sit Liv eller undgaae sin Dom; men Slaveeierne i denne Egn bestemte, at hans Skjæbne skulde blive ganske anderledes. De bestemte, at han skulde brændes levende, og de ofrede ham paa Slaveriets blodige Alter! De samlede ved Subskription Penge til at betale Eierinden Slavens Værdi. Slaven blev overleveret dem og i fem Dage fik han hver Dag 50 Pidskeslag paa Ryggen med den frygtelige, tunge „Bomuldsplantørsvøbe („cotton planter's whip".)

Den fastsatte Dag — Nogle sige Løverdag, Andre Mandag, men min Fortællerinde har forsikret mig, at det var Løverdag, Sabbatsdagen — kom endelig, og Mængden samlede sig; dette og de tilgrændsende Distrikters Folkemængde var tynd og oversteg ikke 5000 Mennesker paa et Rum af 30 □ Miil. Men Antallet af de Tilstedeværende steg op til en 10—15,000 efter de forskjellige Beretninger. Alle Slaverne i denne Egn bleve tvungne til at komme og see paa dette storartede Exempel. Den Slave, der skulde henrettes, havde en ung Kone og to Smaapiger, som ogsaa blev tvungne til at være tilstede! Offeret blev ført ud af sit Fængsel og hen til en Eeg nær ved Tribunalhuset, hvor en Skare Tilskuere med høie Skrig raabte paa Ilden, der skulde fortære ham. Man berøvede ham det eneste Klædebon, han havde paa, bandt hans Hænder med et Toug, heisede ham derpaa nogle Fod iveiret, og hængte ham fast ved en stærk Green. En meget langsom Ild blev antændt under ham: først steg Røgen iveiret og omhyllede ham, men det varede ikke længe, før en klar og stærk Lue slog op omkring hans Legeme, slikkede hans Lemmer og omgav ham med en Ildkreds. I sin skrækkelige Kamp svedede den Ulykkelige, for at bruge Damens egne Udtryk, store Blodsdraaber; men førend han var ganske død og medens han vaandede sig i de sidste Konvulsioner, tog Bødlerne sine Knive, som de i Forveien havde befæstet paa lange Stænger, og aabnede hans Bryst og Mave! Med etsllags Krog, der var befæstet paa samme Maade som Knivene, rev en af disse Djævle Hjertet ud! en anden Leveren! en tredie rev Lungerne ud! og med dette paa Spidsen af sine Stænger løb disse Uhyrer tvert igjennem Skaren og skreg: „Saaledes skal den Slave behandles, der dræber sin Herskerinde!" (Sluttes).

Norge.

Christiania. Ifølge de danske Blade deeltoge omtrent 6—700 akademiske Borgere i det Fakkeltog, som den 16de Sept. bragtes vor Kronprinds under hans Ophold i Kjøbenhavn. Toget foregik med „kongelig Tilladelse", hvilken ifølge Berl. Tid. var givet under den udtrykkelige Betingelse, at Kommitteen indestod for, at det ikke fik Charakteer af nogen politisk Demonstration. En Deputation fra Studenterne fremstillede sig for Prindsen, hvem Ordføreren C. Ploug hilsede med en Tale, hvori han paa Studenternes og Naturforskernes Vegne takkede for den Modtagelse, de havde fundet hos Kong Oscar og af Hs. kgl. Høihed. Efterat Kronprindsen havde takket for denne Hyldest, begav han sig tilligemed den danske Konge ud paa Slotsaltanen (det var paa Christiansborg) og blev da hilset med en af V. Rode forfattet Sang og et Leve fra den store Folkemasse paa Softspladsen. Kronprindsen gik derpaa ned paa Pladsen og bragte Studenterne sin Tak for deres Hyldest i følgende Ord: „Mine Herrer! Da Kongen med egen Røst takker Eder for den Velvillie, som er mig beviist, behøvede jeg ei at hæve min Stemme, om det ikke var mit Hjertes Trang at udtale den Glæde, jeg føler over, at I saa trofast bevare de Minder, som I have medbragt fra Fyris Lund og fra Mælarens Strande, hvor min Vugge stod. I Svithiods Dale og blandt Norges Fjelde lyder det samme Ekko af Eders Venskabs Røst, og det Dyb, min Kjøl nys har pløiet, bærer Vidne om, hvor ofte Nordens Ungdom har sat hinanden Broderlighedens kjære Stævne! Den Hilsen, jeg nu modtager af Eder, skal jeg bringe til min Fader og Konge, og til Eders trofaste Venner, fra hvilke jeg kommer, og til hvem jeg snart vender tilbage. Hos Eder ere Ungdomshaabet, Videnskaben og Fædrelandskjærligheden sammenknyttede, og denne Forening sikrer de rigeste Frugter. Hvad jeg iaften har oplevet, skal jeg aldrig glemme; saalidt som de Fjelde, hvorfra jeg kommer, skulle falde, saalidt som Stormen kan drive en Mand bort fra hans Vei. Disse Fakler, som nu blusse, skulle slukkes; men i mit Hjerte have kastet et Gjenskin, som aldrig skal forsvinde."

Den 17de var der for Kronvrindsen stort „Gallataffel" paa Christiansborgs Slot og samme Dags Aften Festforestilling paa Theatret, hvor der udbragtes et Leve saavel for Hs. kgl. Høihed, som for Hs. danske Majestæt. Den 18de—20de hengik med større Feltmanøvrer. Den 22de afreiste Kronprindsen fra Helsingør og kom næste Dags Aften hid til Christiania, hvor han modtoges med Hurraraab.

Prinds Napoleon traf ikke, som man engang antog, sammen med Kronprindsen; thi han kom først til Kjøbenhavn den 24de, efterat han i Stockholm havde deeltaget i Fester og Mønstringer og derfra gjort en Udflugt til Upsala og Dannemoras Jernværk.

— Dampskibet „Christiania" har i Lodon undergaaet en Reparation, som ifølge Mgbl. skal koste den uhyre Sum 20,000 Lst. Saavel Mgbl. som især Aftenbl. finder her Departementets Brug af Statens Penge utilbørlig.

— I næste Maaned feirer Professor Hansteen sit Embedsjubilæum. Der er da halvhundrede Aar siden han tiltraadte sin Post som Lærer i Mathematik ved Frederiksborgs latinske Skole, hvor vil han var bleven udnævnt i Sept. 1806. I denne Anledning er der saavel i det akademiske Kollegium som i Studentersamfundet gjort forberedende Skridt til særegne Æresbeviisninger for Professoren.

Ved denne Leilighed kunne vi ogsaa berette, at man fra Paris snart kan vente en fuldstændig af Professoren selv besørget Udgave af hans sibiriske Reise, ledsaget af hans Potræt og Lithographier. Den oversættes paa Fransk, af en med dette Sprog fortrolig Oversætter fra Christiania, som under Arbeidet har opholdt sig i Paris for at kunne benytte franske Videnskabsmænds Raad og Bistand. Værket har med Lethed fundet sin Forlægger i Paris, da de Prøver deraf, som tidligere have været oversatte i et af dets Tidsskrifter, have vundet stort Bifald blandt det franske Publikum.

— Den 19de og 20de Sept. holdt det oplandske Dampskibsselskab Generalforsamling paa Hamar, hvorved udvalgtes til Direktører Sagfører Thomesen (Lillehammer), Værkseier Knudsen (Eidsvold) og Kjøbmand Mathiesen (Hamar). Forsamlingen udtalte sig for Ønskeligheden af en uhindret Konkurrance, ogsaa hvad Varetrafiken angaar, i Lighed med hvad forrige Direktion havde gjort gjeldende for Personbefordringen. Den besluttede, at Intet skulde eftergives Akers mekaniske Værksted af den Mulkt, det ved for seen Leverance af „Færdesmanden" havde forvirket, medeus den derimod vedtog en Takadresse til Motala Værksted, der havde leveret „Skibladner." Dette viser, at Forsamlingen fandt, at sidstnævnte Værksted paa en mere tilfredsstillende Maade end hiint har opfyldt sine Forpligtelser, hvilket vi ogsaa have hørt en Mængde af Skibets Interessenter at ytre. Om Akers Værksted har ladet sine Forpligtelser uopfyldte skal vi ikke kunne sige; men det have vi seet, at det Skib, som Motala har leveret, er fortrinligt saavel med Hensyn til Hurtighed som Elegance og Bekvemmelighed. Forskjellen heri er saa stor mellem „Skibladner" og Engelsmændenes Dampskibe, at disse, aldrig ved nogensomhelst Prisnedsættelse, selv ikke ved at lade Folk reise gratis, ville kunne trække Passagererne fra de Norske. Der er stor Forskjel paa at anvende den ganske udslagne Dag mellem Lillehammer og Eidsvold i middels udstyrede Rum, og at kunne tilbagelægge den samme Rute i 5—6 Timer i elegante Saloner, hvor alle Behageligheder desuden forene sig om end yderligere at forkorte Tiden. Som en særegen sindrig Opfindelse i denne Retninger, kan nævnes at „Skibladner" netop har faaet et eget Bibliothek, hvor Passagererne kunne finde det Bedste af den norske Literatur og desuden et lidet Udvalg af den danske til sin Raadighed.

— Ifølge det offentliggjorte Jernbaneregnskab for sidste Driftsaar have samtlige Indtægter udgjort 144,026 Spd. 76 ß, hvoraf 40,977 Spd. 29 ß. for Befordring af Passagerer (160,874), 813 Spd. af Posten, 788 Spd. 30 ß. af Telegraphen og 94,305 Spd. 54 ß. for Godsbefordring. Udgifterne have udgjort 82,470 Spd. 2 ß, hvoriblandt 30,587 Spd. 51 ß. til Gager og Lønninger, 15,020 Spd. 16 ß. til Koke og Kul og over 13,000 Spd. til Vedligeholdelse af Vogne, Jernbanelinien m. m. Indtægterne have været omtrent 25,000 Spd. større end i forrige Driftsaar og Udgifterne omtrent 6000 Spd. mindre, især paa Grund af Gagers og Lønninger Indskrænkning. Godstransporten har indbragt over 17,000 Spd. og Personbefordringen over 5,500 Spd. mere end i f. A. De Reisendes Antal er forøget med henved 33,000. Koke og Kulforbruget har krævet en forøget Udgift af omtrent 2000 Spd.

— Under 22de Sept. er Fuldmægtig i Revisionsdepartementet O. A. Owren udnævnt til Foged paa Ringerike.

Under s. D. ere Premierlieutenanterne i Kavalleribrigaden F. L. Næser og H. J. S. Bøgh oprykkede til Ritmestere i Armeen samt Sekondlieutenanterne L. J. Th. Harboe og M. H. Holtermann til Premierlieutenanter i Armeen.

Til Storthingsrepræsentanter for Bergen valgtes den 20de Sept. 1) Kjøbmand. J. B. Faye, 2) Konsul C. Konow, 3) Auditør Smit og 4) Amtmand Vogt. Til Suppleanter: Bager N. Schumann, Kjøbmand M. A. Rosendahl, Raadmand Bonnevie og Konsul M. Kro n.

Til Storthingsrepræsentanter for Nedenæs og Robygdelagets Amt valgtes den 23de Sept. 1) Lensmand N. N. Enge 2) Fanejunker H. T. Skjærkholdt og 3) Lensmand H. O. Stamsø Til Suppleanter Gaardbrugerne T. J. Kittelsaa, J. N. Løddesøl og A. Bie.

Til Repræsentant for Brevig valgtes 20de Sept. Mægler Andreas Evensen, til Suppleant Toldkasserer J. P. Basberg.

Til Repræsentant for Arendal og Grimstad valgtes 26de Sept. Kjøbm. Chr. Stephansen, til Suppleant Sagfører og Kjøbm. M. Smith Petersen.

— Under 16 d. M. er Almuskolelærer S. T. Oftedahl beskikket til Lensmand i Rennesø (Ryfylke).

Fra Kastnæshavn har Tromsø Tid. en heel Deel Røverhistorier om Ulvens og Bjørnens Bedrifter i den senere Tid.

Laurvig. Den 11te Septbr. bevilgede Formænd og Repræsentanter 8000 Spd. til Restauration af Stedets Kirke i det Væsentlige efter Tegninger, afgivne af Architekt Schirmer, under Forudsætning af at et Laan til lige Beløb erholdes af Oplysningsvæsenet Fond og paa Betingelse af at Laurvigs Sparebank tilskylde de fornødne Midler til Afbetaling og Forretning af den halve Laanesum," hvilket skeer i 28 Aar.

Sogndal er bleven velsignet med et frugtbarere Aar, end det i Mands Minde skal have faaet.

Throndhjem. Den 22de Septbr. afgik under Kommando af Lieutenant P. Sommerschild 100 Mand, som Hs. kgl. Høihed Vicekongen under sit Ophold her nordenfjelds hvervede til Garden i Stockholm.

Tønsberg. Fra England er ankommen den Efterretning, at 2/3 af Sælfangeren „Isbjørnens" Ladning er opbrændt, da der opkom Ild i Kogeriet, hvor samme var indbragt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Aftonbl. klager over, at Breve fra Paris til Stockholm ikke alene aabnes inden Afsendendelsen, men at de ogsaa tilbageholdes saalænge, at de botænkeligste Følger derved opstaae for de Korresponderende.

Danmark. En Korrespondent i Fædrelandet sluttede strax af Prinds Napoleons Reise, at Frankrig nærede Planer til Erhvervelser paa Island; siden er man dog kommen til den Erfaring, at Frankrig kun ønsker et Fisketørrings-Etablissement der.

England. Royal British Bank har nylig gjort Fallit og fremkaldt en saameget større Ulykke, som største Delen af dens Aktionærer vare Smaafolk, der havde sat sine Spareskillinger eller sin hele ringe Formue i den. Af „Times" seer det ud til, at denne Bank ligesom tidligere en anden, er sprængt derved, at Direktørerne trak for stærkt paa den til svimlende Spekulationer.

Finland. Viborgs gamle Slot afbrændte 7de Septbr. Ilden opkom ved en Illumination, der var foranstaltet i Anledledning af Saimakanalens Aabning.

Tyrkiet. Stridighederne med Montenegro begynde paany, og Tyrkiet er betænk paa at anvende Vaabenmagt mod Montenegrerne.

Neapel. Efterat Vestmagternes Gesandter forgjæves have gjort Kongen Forestillinger angaaende hans vilkaarlige Regjeringsmaade, ere de endelig tilbagekaldte og Krigsskibe affendes til de neapolitanske Farvande.

Spanien. Ifølge en telegraphisk Depesche fra Madrid af 17de ds. har det officielle Blad omsider offentliggjort det kgl. Dekret, hvorved Konstitutionen af 1845 indføres tilligemed en Tillægsartikel, som indeholder nærmere Bestemmelser om Senatets Dannelse, Provindsraadenes Organisation og Varigheden af Kortessessionen. Baade Forfatningen og Tillægsartiklen træde i Kraft fra det Øieblik af, at de ere blevne offentliggjorte, men dog paa forskjellig Maade, idet Forfatningen ligefrem er oktroyeret, medens Kortes derimod skulle høres angaaende Tillægsartiklen, og man mener, at de i dette Øiemed ville blive sammenkaldte i Februar Maaned næste Aar. Det nye Senat skal efter Regjeringens Forslag bestaae af 140 Medlemmer, hvoriblandt der skal være 30 Biskopper eller Erkebiskopper samt 14 Generalkapitainer; for de øvrige Valgs Vedkommende er Kronen ikke bunden til nogen bestemt Klasse, men kan frit vælge dem blandt de mest fremragenge (ɔ: høitstillede) Mænd i hele Landet. Endelig hedder det, at Presseforseelser ville blive henviste til Juryens Afgjørelse. Forfatningsspørgsmaalet er saaledes eensidig afgjort ved Regjeringens Magtsprog, idet de nye Kortes kun ville have Valget imellem at antage Forfatningen af 1845 med eller uden Tillægsartiklen, som giver den en liberalere Charakter, og de ere følgelig nødsagede til at sanktionere, hvad der bliver dem forelagt. Det er imidlertid høist tvivlsomt, om den oktroyerede Forfatning har nogen lang Levetid, idet den maa vække lige stor Misfornøielse hos de Liberale og de Reaktionære, og begge disse Partier ville derfor som hidtil arbeide paa at styrte O'Donnell og kuldkaste det Forfatningsværk, som han under idelige Kampe har fuldført. (Dagbl.)

Tydskland. Den 20de dennes formæledes Prindsesse Louise Marie Elisabeth af Preussen med Storhertug Friedrik Wilhelm Ludvig af Baden. Ifølge Programmet over Festlighederne skulde der efter Taflet dandses en Fakkeldands, hvori Faklerne (hvide Voxfakler (skulde bæres af de 12 Statsminestre, de yngste først, v. Manteuffel sidst.

Bekjendtgjørelse.

Kommissionærer, der staae til Rest med Betaling for de forløbne Kvartaler, anmodes om at indsende denne snarest muligt.

Bladets Kasserer boer i Kongens Gade No. 7. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 40. Udkommer hver Løverdags Aften. **4de Oktober.** Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. **V. Bind.**

Indhold.

Slavespørgsmaalet og Slavernes Tilstand i de forenede Stater.

(Slutning fra No. 39.)

Dette er en afrikansk Scene i sin hele Rædselsfuldhed, udøvet af Hvide. De to Racer have byttet Rolle. Men et af de Fakta, der bedst fremskinner af alle de Reisendes Beretninger, en af de philosophiske Sætninger, som Slaveriet bedst veed at fremstille, er, at den menneskelige Natur er overordentlig tilbøielig til at fordærves. Tal saameget som Du vil om Moral, Religion og Civilisation, opdrag Mennesket i de bedst mulige Principer: hvis Du udsætter det for Indflydelser, der stride mod disse Principer, hvis Du stiller det i en usund Atmosphære, forandres dets Natur umærkeligt. Mennesket synes med uimodstaaelig Magt at drages hen paa Fordærvelsens Vei selv under de i sig selv mest uskyldige, ja stundom mest moralske Indflydelsers Herredømme. Saaledes vil Ingen nægte, at Freden er en af de største Velgjerninger, Menneskeslægten kan være i Besiddelse af, og dog skal man, om man lader den mest civiliserede, den mest moralske Befolkning altfor længe nyde Fred og Ro, see hvorledes Kraften svinder, Nationalfølelsen svækkes, Tilbøielighed til Vellevnet tiltager og snarlig gaar over til Sandselighed; naar den Tilbøielighed til Kamp, som findes hos Mennesket, ikke finder nogen værdigere Anvendelse, hefter den sig ved de mindste Detailler og avler Splid, Chikaner og Rænker. Krigen, der hjelper paa disse Feil, naar den har varet tilstrækkelig til at vække Menneskets Energi, avler de modsatte Feil; Vanen til Fare og Død volder Ufølsomhed og Foragt for Menneskeliv, Erindringen om udstandne Farer virker Uforskammethed ligeoverfor den fredelige Borger. Med eet Ord, det menneskelige Hjerte har en uovervindelig Tendents til at fordærves og bliver ikke fri for en Sygdom uden for at paadrage sig en ny ved selve det Lægemiddel, der har helbredet. Naar det er saaledes med de naturlige og uskyldige Indflydelser, hvorledes vil det da ikke blive, naar Mennesket udsættes for excessive, voldsomme og abnorme Indflydelser? Slaveriet er en saadan. Under dets Virksomhed bliver let det blideste Menneske tyrannisk og grusomt. Naar det ikke møder nogetslags Tvang, følger det alle den Cyklops Instinkter, der, som en fiin og dyb Tænker har sagt, ligger skjult paa Bunden af ethvert Menneskehjerte. Da Slaveeierens Magt ikke indgyder anden Følelse end Frygt, taber han i sine Sæder og sin Handlemaade al Tilbageholdenhed og Agtelse for sig selv. Da de Følelser, han udgyder, ere servile, nøler ikke hans Person med at tilegne sig denne Servilitet. Da man, istedetfor at agte, frygter ham, sætter han Uforskammethed istedetfor Værdighed og Trudsel istedetfor Alvor. Da den Modstand, han møder, — om han møder nogen —, er fortvivlet, bliver den Maade, hvorpaa han undertrykker den, ogsaa fortvivlet. Hans Magt er utøilet, hans Lidenskaber ere ligeledes tøilesløse; han selv er en Vold paa Naturen, hans Lidenskaber gaae til den yderste Grændse, hvor Naturen ophører. Hans Vrede taaler ingen Sammenligning, ligesaalidt som hans Foragt for menneskelig Lidelse. Han er en levende Fortolkning paa nogle af Historiens mørkeste Phænomener, han lærer os at begribe det antike Slaveris Elendighed og de Kasters Depravation, der ubestridt have havt Magten i Besiddelse, de civiliserede Skurkes raffinerede Grusomhed og den Vildes ufølsomme Barbari, at forstaae, hvorledes de gamle Patriciere kastede sine Slaver for Murænerne, hvorledes Ny-Zeelands Kanibaler sluge Menneskekjød. Ja, Slaveeieren forklarer os alle disse Depravationer.

Hvad mangler vel hiin Scene, som vi have fortalt, for at være en Scene blandt Anthropophager? Hvo har vel i grumt Raseri overtruffet den amerikanske Plantør, som i sine rasende Øieblik gav sin Vrede Luft ved at hugge Fingeren af en Slave eller skjære i hans Kjød med en Kniv? Den ulykkelige Slave, som flere Gange har maattet undergaae denne gruelige Behandling, var en gammel Negerinde, der kunde huske Revolutionens Dage, og hvem hendes Alder burde have sparet for saadanne Voldsomheder. Den samme Mand, som havde mishandlet denne gamle Kvinde i sine Anfald af Raseri, var ingenlunde umenneskelig; i sine lyse Øieblik var han blid og god, og en Negerinde, som havde pleiet ham i hans Barndom, viste han en sønlig Kjærlighed. Denne viste han uforbeholdent, og Intet i hans Opførsel mod hende tydede paa Forskjel i Stilling og Racefordom; men han var voldsom, og da Slaveriinstitutionen tillod ham at skjære i Menneskekjød istedetfor i et Træstykke for at give sin Vrede Luft, blev han lidt efter lidt ufølsom for de Lidelser, han tilføiede Andre.

Det kunde synes, som om Slaveeieren, naar han var grusom, var det af Nødvendighed og for at forebygge Uorden, men det er ikke altid saa, og der er stundom Intet mere anarkisk end hans Udbrud af rasende Monomani. De Bøger, vi have for os, indeholde flere Fakta, der ere sande Insurrektioner mod den Autoritet og det Styrelsessæt, som Plantørerne selv have etableret og have Interesse i at see respekteret.

Er der paa en Plantage nogen Person, som maa frygtes og respekteres, da er dette nærmest Herren, Opsynsmanden eller Intendanten, og ialmindelighed frygtes han ogsaa mere end Herren. En Plantør i Syd-Karolina fandt paa at tage en af sine Slaver, der paa Grund af sin Høide og herkuliske Styrke havde faaet Navnet „den Frygtede" (dread), til „overseer". Dette var en heldig Idee, som, anvendt med Forstand og Omtanke kunde rette paa meget Ondt og mildne meget Haardt ved Slaveriet. Den sorte „overseer" vilde ialmindelighed være mindre haard mod sine Brødre, end den hvide; Slaven vilde efter al Sandsynlighed være redeligere og ivrigere end den lønnede Betjent. Arbeidet vilde Intet lide derved, da, som man veed, en af den sorte Races Hovedtræk er en Troskab, som ligner Hundens. Dread opfyldte sine Pligter med Ære og viste en rosværdig Omtanke i deres Udførelse. Slaverne behandledes bedre, og Arbeidet udførtes saa regelmæssigt, som man kunde ønske det. Men Naboerne beskyldte ham for Stolthed og forestillede Plantøren den Fare, han løb, ved at indrømme en Slave saa stor Magt. Herren lod Fordommen faae Magt over sig, og lod ham nu arbeide ganske paa samme Maade, som de øvrige Slaver: en haard Ydmygelse for Opsynsmanden, der dog uden at knurre adlød denne krænkende Befaling. Fra dette Øieblik af holdt ikke Herren op med at drille ham, med at chikanere ham, og en Dag vilde han lade ham pidske. Men, stolt endda af sin Herres fordums Tillid satte Slaven sig til Modværge. Herren kaldte een efter anden alle Negrene paa sin Plantage til af for at bemægtige sig ham og binde ham til et Træ; Dread værgede sig, stærk som han var, mod dem Alle. Rasende løber Plantøren hjem og henter et Gevær. „Hvor gaar Du hen?" sagde hans Kone til ham, uvidende om hvad der foregik. „Paa Ekhornjagt", svarer Manden ganske rolig; med største Koldblodighed lægger han an paa Slaven og strækker ham død for sine Fødder til stor Forbauselse for alle de Sorte, hvem Dread havde været en elsket og agtet Opsynsmand. Dette kan man kalde en Insurrektion mod sig selv og en Revolte mod sin egen Magt.

Der er da Intet saa regelløst, saa umoralsk, saa anarkisk, som Plantørens Magt; den er Lunets og Vredens Magt. Det er ikke ham, som øver den legale Grusomhed og det politiske Tyranni: det er „overseer'en, som ialmindelig repræsenterer disse Afskyeligheder, der maaskee ere end mindre undskyldelige, end de forrige, og som paa Plantagens snevre Skueplads og blandt dens triste Befolkning spiller Despotismens følesløse Redskabs Rolle. Overseer'en er ubarmhjertig som en Maskine; han slaar, ganske som Bøddelen, radbrækker, brændemærker eller halshugger: han er grusom i Kraft af et Mandat, han har modtaget, og som han maa udføre, vil han være tro. Han er ialmindelighed meget skinsyg paa sin Magt, og Herren lægger sig aldrig imellem for at hindre Misbrug af hans Magt. Slaven har ingen Tilflugt mod „overseer'en" der kun modtager sin Funktion under Betingelse af Uansvarlighed. „Overseer'ens" Misbrug af Magten, gaae meget vidt og undertiden ligetil at give Døden, følgelig ligetil at krænke Herrens Eiendomsret; men han gjør forresten Paastand paa dette forfærdelige Privilegium som en politisk Nødvendighed og Styrelsesmiddel. Hr. Douglas har givet et Billede af en af disse overseere, som kan passere for en Typus paa Arten. Han hed Austin Gore og bestyrede en Plantage i Maryland. Han kom i Konflikt med en ung Slave ved Navn Denby og gav sig til at pidske ham. Den unge Neger flygtede og sprang ud i en Flod, som var i Nærheden. Gore bevæbnede sig med sit Gevær og opfordrede Slaven til at komme op af Vandet. Denby vægrede sig, og efter tre Opfordringer gav Gore Ild og dræbte Slaven, til stor Forbauselse for alle Slaverne, der med urolig Nysgjerrighed saa til og spurgte sig selv, om vel overseer'en havde Mod nok til at sætte sin Trudsel i Værk. Plantagens Eier, Oberst Lloyd, en voldsom Mand, der dog ikke var istand til med koldt Blod at begaae en Grusomhed, dadlede sin Opsynsmand for denne Handling. Gore svarede, at det var nødvendigt at statuere et Exempel, og at, hvis man ikke af og til anvendte deslige overordentlige Midler, vilde det ikke længer være muligt at holde Orden paa Plantagen. Obersten fandt Intet at svare paa dette uigjendrivelige Argument og lod Gore vedblive i sin Funktion. Men det er ikke overseer'en, som er den Skyldige, eller hvem man maa gjøre ansvarlig for disse Forbrydelser: „overseer'en" er kun den første Drivfjær i en følesløs Maskine, et Redskab for en barbarisk Institution. Han er ikke mere ansvarlig for saadanne Forbrydelser, end Bøddelen for den Straf, han anvender, den Dom, han exekverer, men som han ei har afsagt.

Dette er da nogle Træk af denne vederstyggelige Institution, der er afskyelig fra hvad Side man seer den, vederstyggelig, uden at have nogen af de Fordele, som Philosopherne ville blive vaer selv ved det Allerværste, som et Beviis paa, at det Onde ikke kan absolut triumfere over det Gode. Men ved Slaveriet er der intet Saadant: den er en heelt igjennem afskyelig Institution; den har intet Menneskeligt ved sig, den kan ikke frembringe nogen moralsk Effekt. Syden har gjort en altfor sørgelig Erfaring i denne Henseende og lider den retfærdige Straf for de Forbrydelser, der ere begaaede paa dets Territorium. Alt vanslægter paa denne frugtbare Jord, Mennesker, materielle Produkter, selv Arbeidet, medens derimod Alt trives paa Ny-Englands klippefulde og sandige Jordbund. Slaveriet har bragt Alt til at sygne og hentørres. De voldsomme Vaner, der ere indsugede ved den hjemlige Arne, øve sin Indflydelse i alle Forhold; opstaar den Strid, afgjøres den ved Pistolen og Dolken, og paa Gadehjørner og offentlige Pladse opgjør man sit Mellemværende ved Overfald og Forbrydelser. Vant til at foragte den Sortes Liv kommer den hvide Mand let til at sætte ligesaa liden Priis paa Hvides; selv Kvinderne tabe, som vi have seet, sin naturlige Mildhed og Blødhed, og det Første man lærer Børnene, er at haandtere Bowiekniven og sigte med Revolveren. Opdragelsen, som Amerikanerne lægge saadan Vægt paa, forsømmes i Syden, og der er Intet, som bedre vidner om, hvormeget lavere Syden staar i Kultur og Oplysning, end Sammenligningen mellem Skolernes Antal der og i de nordlige Stater. Ja man træffer rige og mægtige Plantører, som aldrig have lært at læse og ikke engang kunne skrive sit Navn, ganske ligesom Baronerne i Lensvæsenets første Dage; Avisernes Antal er der langt mindre, end i Norden. Sæderne ere mere fordærvede, og Plantørernes Børn ligne i Manerer og Uforskammethed paafaldende l'ancien regimes Adelsmænd. Besynderligt nok i en demokratisk Stat: Sydens Mænd have de fleste af Kasteaandens Feil uden en eneste af dens gode Egenskaber. Intet taler kraftigere mod Slaveriet, Intet beviser bedre, at det Intetsomhelst godt udretter, end at det, samtidig som det udvikler de Laster, enhver intolerant og exklusiv Institution medfører, ikke udvikler en eneste af de gode Egenskaber, saadanne Institutioner tillige stedse avle. Spil og Drik, disse Amerikanernes to Hovedlidenskaber, ere intetsteds stærkere end i Syden og frembringe intetsteds usaligere Følger. Selv Jordbruget forfalder der under Indflydelsen af et Arbeide, som udmatter Jorden, og af Vaner, som ikke binder Mennesket til den Jord, han har dyrket. Plantøren forbliver ikke paa samme Sted, han har ikke fast Bopæl, han lader Jorden give alt, hvad den kan give, og saa gaar han videre, naar han har udtømt den frugtbare Jord, som han har været den Første til at dyrke. Dette er Syden og de Resultater, som Slaveriet har virket i nogle af de Stater, der nylig hørte til de mest civiliserede i Unionen!

Civilisation, Moralitet, materielt Velvære, sund Udvikling af de republikanske Institutioner, Alt har da sit Sæde i Norden. Og desuagtet triumferer Syden, og hvis alt vedbliver at gaae

som hidtil, kan man forudsee den Dag, da Norden bliver draget nedi Sydens Svælg og kun bliver dets Vasal. Norden har givet formeget efter, og nu nytter dets Overlegenhed i Kultur, Lærdom og Rigdom det til Intet: det er den mere Uvidende, mere Voldsomme, mindre Rige og mindre Virksomme, der beholder Overhaand. En Løsning af dette Spørgsmaal maa der komme og vil der komme, men Gud alene veed hvad den vil koste. Ja, Skandalen er gaaet saa vidt, Umoraliteten triumferer med saadan Frækhed, at vi kun skulle anføre, at skjønt for nogle Aar siden Ideen om en Separation blev modtaget med Skuldertræk af enhver fornuftig Mand, denne Hypothese nu efter al Erfaring stiller sig som en mulig og i visse Tilfælde endog ønskelig Løsning. En Ting er vis, og det er, at hvis Syden vinder et eneste Skridt til, da kan Norden længe nok være stolt af sin Industri, sine Skoler, sin Strenghed i Sæder, sin Rigdom: med den politiske Magt vil det være forbi. Endnu nogle Kompromisser, og det vil blive det, der kommer i Minoriteten i Konføderationen. (Revue des deux mondes.)

Anton Door,

Pianist fra Wien.

Anton Door, som nu besøger vor By, hører med i Rækken af den Mængde udmærkede Kunstnere, som ere udgaaede fra og have levet i Keiserstaden, hvis mest glimrende Navne ere W. A. Mozart og Beethoven, og som i den nyere Tid har havt Fr. List, Thalberg, Leopold Meyer, R. Wilmers m. m. fl. at opvise.

Door, er endnu ung af Aar, men en Mester i sin Kunst. Han er født i Wien den 20de Juni 1833, hvor hans Fader er Doktor med. og praktiserende Læge, og lærte at spille Klaveer hos en daværende fortræffelig Mester, Skiwa, og Kompositions-Kunsten hos den berømte Organist Sechter.

I sit 18de Aar foretog han sin første Kunstreise, der gik gjennem Syd- og Mellemtydskland, hvor han spillede ved flere Bade og Hoffer. Efter sin Tilbagekomst gav han med stort Bifald Koncerter i Wien og andre østerrigske Stæder og reiste derpaa til Italien. I Teatro Appollo i Venedig spillede han i en Uge 4 Koncerter for overfyldt Huus og vandt stærkt Bifald der, som overalt.

I forrige Vinter bereiste han det nordlige Preussen og gav der 33 Koncerter og Vaaren efter kom han til Kjøbenhavn. Det Bifald, han der blev lønnet med, er os allerede bekjendt af Aviserne.

I Christiania gav han den 27de September en Koncert, som, da det musikalske Publikum her kun er meget lidet, efter Omstændighederne var godt besøgt, og vandt ved sit energiske og tillige bløde og smagfulde Foredrag, forenet med al den Virtuositet, som den nyere Skoles Exekutører ere i Besiddelse af, saavel blandt Kjendere som Ikkekjendere almindeligt og eenstemmigt Bifald. Han har anonceret ny Koncert. Herfra agter han at reise til Stockholm og videre til det russiske Rige. —h—

Pianisten Anton Door.

Aarstiderne paa Jorden og paa de øvrige Planeter.

(Efter Babinet, Medlem af det franske Institut.)

Det er nu en almindelig gjældende Mening, at vort Aarhundrede i ganske overordentlig Grad er positivt og kun seer paa det Nyttige, at det store menneskelige Samfunds materielle Interesser udelukkende sysselsætte vor Aand, og at Værdien af enhver Opdagelse maa udmyntes i Franks, Dollars eller Pd. Sterling. Selv Orienten, der ved flere Aarhundreders Dorskhed er henstivnet og lagt øde, synes at vaagne af sin Dvale og at ville give den Historiens Slutning, at Civilisationen stedse gaar mod Vest uden nogensinde at vende tilbage, et Dementi. Dampen, Jernbanerne, Elektriciteten, Manufakturerne rykke ind i Asien over dets nordlige, vestlige og sydlige Grændser, igjennem Rusland, Ægypten, det engelske Indien, og snart ville de udentvivl bane sig Vei gjennem Tyrkiet og China. — Verden, eller for at tale mere beskedent, Jorden i 1956 vil vel knap ligne Jorden i 1856, mere end Europa den Dag idag ligner Europa i Midten af forrige Aarhundrede. Men Tænkerne, Philosopher, Theologer, Metaphysikere, have ikke desmindre forfulgt sine Spekulationer paa Aandens Gebet, og, forunderligt nok, have de saavel i vore gamle europæiske Statssamfund, som i de nyfødte Stater i Amerika fundet opmærksomme Øren, en sjelden Binding i vort Sekulum, der er optaget af saamange forskjellige Interesser. Det er da vist og sandt, at „Mennesket lever ikke af Brød alene". Mange Meninger angaaende Menneskets tilkommende Ophold paa andre Steder, end vor Planet, have fundet Gjenklang i Ideernes Verden. Da jeg selv for nylig talte nogle Ord om Aarstiderne paa de forskjellige Planeter i vort Solsystem, blev jeg forbauset ved at see, at mine Tilhørere syntes at finde noget Tiltrækkende i Undersøgelserne om disse Planeter, hvor Menneskene muligens engang, naar Jordlivet er endt, kunne vorde flyttede hen. DHrr. Whewhells, David Brewster, og Jean Reynauds Skrifter have utvivlsomt gjort Sit til den Interesse, hvormed man omfattede denne astronomiske Undersøgelse.

Men selv bortseet fra alt Saadant, er Intet nyttigere end at kaste et Overblik over Naturens Virksomhed, at hæve sig over deres borneerte Anskuelser, der stedse blive hængende ved den Plet, hvor de ere fødte, for at see ud over det Land, ja den Verdensdeel, man beboer. Europa, som er stolt af sin Befolkning paa 250 Millioner Mennesker, med sin krigerske og intellektuelle Magt, ligger i den tempererede Zone og kommer med begge sine yderste Forbjerge i Spanien og i Grækenland ikke engang til den 36te Bredegrad og har hele Nordafrika og hele Ægypten mellem sig og den hede Zone. Og efter den naturlige Tankeretning, der bringer os til at lægge en udelukkende Vægt paa alt det, som omgiver os, synes det os altid forunderligt, naar vi høre tale om den utaalelige Hede, som Beboerne af den anden Hemisphære, ved det gode Haabs Forbjerg, i Australien eller i Chili, maa udholde i December og Januar Maaned. Kulden i Juli og August sammesteds forekommer os ikke mindre besynderlig. Men, naar vi nu finde saa meget Besynderligt ved Aarstiderne paa Jorden, hvad ville vi da ikke synes, naar vi gaae, ikke fra vor europæiske, asiatiske eller amerikanske Pol til den modsatte, men fra den brændende Region, hvor Planeten Merkurius bevæger sig under 7 Gange hedere Solstraaler, end de ere, der naae vor Jord, til de yderste Grændser af vort Solsystem, hvor Neptunus provisorisk indtager den sidste Plads og modtager Solstraaler, der ere 900 Gange koldere, end de, der paa vor Klode og for vort Europa gjøre de store Aarets Inddelinger i Foraar, Sommer, Høst og Vinter, der ere af saa væsentlig Betydning for vort Klimas Beboere, medens intet Lignende existerer for de tropiske Egne!

Alle Planeterne, der ligesom Jorden gaae rundt om Solen, kunne inddeles i to Kategorier, hvoraf den ene dannes af de 4 middelsstore Planeter, der ere Solen nærmest, nemlig Merkurius, Venus, Jorden og Mars. Længere borte fra Solen indtage de 4 store Planeter Jupiter, Saturnus, Uranus og Neptunus et Rum, hvis Grændser ligge 30 Gange længere borte fra Solen, end Jorden. Imellem Mars og Jupiter er der et umaadeligt Rum, der kun er indtaget af ganske smaae Planeter. Den 1ste Januar 1856 var der observeret 37 saadanne, og dette Tal vil sikkerlig om nogle Aar herfra være betydelig forøget. Kepler, der søgte Verdensbevægelsens Love, blev allerede for 200 Aar siden forundret over, „at der var et tomt Rum" mellem Mars og Jupiter.

Fra 1ste Januar 1801 have de nyere Astronomer befolket dette tomme Rum med talrige overordentlig smaae Planetmasser. Denne Deling af Planeterne i middelsstore nær Solen, i bitte smaa midt imellem, og i store, længst borte fra Centrum, har udentvivl en physisk Aarsag. Lagrange er bleven opmærksom paa, og Le Verrier har forfulgt videre dette Resultat af Bevægelsens Love, nemlig at i det Rum, hvor disse talrige smaae Planeter ere, de Masser, som vare bestemte til senerehen at blive Planeter, vare i en ustadig Bevægelse, saa at de enten maatte løftes op til den Region, hvor Jupiter hersker, eller synke ned imod Solen. Le Verrier siger, at det ikke er de smaa Planeters Existence, som maa forbause os, men de stores, der, man veed ikke hvorledes, have agglomereret de Masser, som vare over og under dem.

Her er da at undersøge, hvorledes det forholder sig med Aarstiderne paa de 45 Planeter, af hvilke 4 ere store, 4 middelsstore, og 34 bitte smaae.

De 4 middelsstore ere ikke paa meget nær ligestore. Jorden og Venus ere næsten lige i Alt, paa det nær, at vor Jord har en Maane. Merkurius og Mars ere meget mindre. Merkurius er i Volumen ikke mere end $^1/_{16}$ og Mars $^1/_7$ af Jorden og Venus. Paa den anden Side er Jupiter 1400 Gange større end Jorden, Saturn 7 eller 800 Gange, Uranus 80 Gange og endelig Neptunus 100 Gange. Med saadanne Forskjelligheder i Størrelse og Afstand fra den varmende Stjerne maa man vente sig store Forskjelligheder i Aarstiderne, siden med den samme Sol Europa hvert Aar har Sommer og Vinter, som knap have Noget tilfælles. Men naar man nu sammenligner Neptunus med Merkurius, der faar 6000 Gange varmere Solstraaler end den første?

I Henseende til Aarstiderne paa Planeterne i vort Solsystem, kunne vi dele dem i tre Klasser, nemlig i dem, der som Saturnus og Mars have Aarstider analoge med vor Jords, saadanne, der som Uranus, Merkurius og Venus have excessive Aarstider og Klimater, og endelig for sig selv den umaadelige Jupiter, der med sit stedsevarende Foraar saa at sige ingen Aarstider har. Dens forskjellige Klimater ere uforanderlige i Løbet af hele dens Aar, som varer 12 Gange længere, end vort.

Vi ville, for bedre at forstaaes, først applicere de Spørgsmaal, vi ville gjøre Astronomien om de andre Planeter, paa vor Jord og saaledes stille os for Tankerne, at den i et Aar fuldender sit Løb rundt Solen og kommer tilbage til samme Punkt efter sukcessive at have frembudt sine tvende Poler for den lysende og varmende Stjernes Straaler. Hvis vi gaae ud fra Foraaret, have vi først i vore tempererede Egne Dage og Nætter paa 12 Timer, saa vinder lidt efter lidt Dagen i Længde og Natten afkortes, saa at man faar Dage paa 16 Timer og Nætter paa 8, idetmindste i Paris. Under denne Aarstid, nemlig Foraaret, svinder den Snee, som har bedækket en stor Deel af de nordlige Lande, for at give Plads for en yppig Vegetation; Træerne grønnes, og de Planter, Vinteren har bragt til at forsvinde, fornyes for at kappes med de permanente Væxter i Fylde og Yppighed; Blomster, Frø og Skud vidne om Arternes Reproduktion. En af de mest interessante Følger af Aarstidernes Gang, er at den rige Høst, der i Europa ernærer Fjerdeparten af Menneskeslægten, skyldes Vinteren, ligesaa meget som Foraar og Sommer. Thi hvis ikke Kornet maatte gaa til Grunde om Vinteren, hvis det ikke efter Botanikernes Udtryk var en annuel Plante, vilde det ikke gaae op i Ax og producere den nyttige Høst, der siden Ceres og Triptolenius Tider have sikret Europas talrige Befolknings Underholdning. For at overbevise sig om denne Sandhed behøver man kun at gaae længere mod Syd ned i Afrika, Asien og Amerika. Naar man kommer ned i et Klima, hvor Vinteren ikke med Nødvendighed dræber Kornet, skyder Planten op som Græsset hos os, den forgrener sig i Skud, bliver bestandig grøn og frembringer hverken Ax eller Korn. Der, i de Egne, er det andre Væxter, som Hirse, Mais, Doura og forskjellige Rødder, som indtager Kornets Plads som Næringsstof. Denne Klimatets Virkning er især slaaende i de ækvatoriale Landskaber, der, som Peru, have store Høisletter, hvis Høide over Havet formindske Temperaturen, thi der stiger Kornet op i Ax og giver Høst, medens dette aldrig hænder paa de lavere liggende Sletter. Plantens Organismus synes at forudføle Nødvendigheden af at passere Korn-Stadiet for ikke ganske at gaae tilgrunde i Vinterens Løb. Jeg har bemærket, at en lignende Aarsag har frembragt Kornhøst paa et intertropikalt Sted, paa Øen Jamaika: her er der Korn paa alle de Steder af Øen, som har en „tør Aarstid", d. v. s. en Aarstid, hvor alle Planter hentørres; thi ved den samme organiske Forudfølelse, som vi have omtalt, drives Planten til at skynde sig at stige op i Korn og frugtbargjøre sig henimod den Aarstid, der skal hentørre den.

Dette er forresten en Erfaring, som alle de, der have Have, kunne gjøre om Sommeren, thi det er flere Slags Grønt, som, hvis man ophører at vande dem tilstrækkeligt, i faa Dage tabe deres nærende Egenskaber, skyde op i en træagtig Stengel og hurtig bringe deres Sæd til Modenhed. Ved Foraarets Ende og Sommerens Begyndelse bringer Solen, som er skredet frem mod Nord, i vor Hemisphære og ligetil nær Polen alle Slags Dyr til at formere sig ligesom den bringer Væxtarterne til Liv og Udvikling. Firføddede Dyr, Fugle, Fiske, Amphibier, Insekter, Mollusker, mikroskopiske Dyr opfylde de nordlige Lande og Have enten ved at fødes paa Stedet eller ved Immigration. Naar man betragter de levende Væseners Tal og Udseende paa disse Steder, kan man begynde at tvivle, om Livet har samme Fylde ved Ækvator som ved Polarcirklen. Uden at regne Bjørnen, Ræven, Haren, den vilde Oxe, hvilke Myriader af Fugle paa Hav og Strand! hvilke levende vandrende Banker af Sild, som styre mod vore Kyster og skaffe det nordlige Europa saa rigt Fiske! Man veed at Hollænderne have reist en Støtte for ham, som først fandt paa Maaden at opbevare disse nyttige Fiske i større Kvantiteter, disse alecas eller halecas, som Romerne ikke vidste at gjøre sig nyttige anderledes end til et Lækkeri, der lignede vore (franske) eller kanske mere de engelske Ansjossaucer.

Jeg er endnu ikke færdig med de levende Væsener oppe i Norden, jeg har endnu ikke nævnt Hvalrossene og Sælhundene, de store Hvalfiske og andre Klasser. Hvalfiskene naae, som bekjendt op til en uhyre Størrelse. Der er visse Dyr, som voxe hele deres Tid. Admiral Smyth, der er en ligesaa dygtig Naturforsker som udmærket Astronom, betvivler, at noget i Vandet levende Væsen døer en naturlig Død. Og Fiskene synes jo paa ethvert Udviklingstrin — ligefra Rognen til den fuldvoxne Fisk — at være bestemte til Føde for alle Slags levende Væsener, sin egen Art medideregnede.

Følge vi nu Solen paa dens Vandring tilbage mod Syd, see vi Aarstidens Varme aftage med Middagssolens Høide, Dage paa 12 Timer komme igjen, tilsidst Høsten at ende med Dage paa 8 Timer og Nætter paa 16. Endelig have vi Vinteren, hvis Dage ere af samme Længde som Høsten, men som fordi den følger paa en kold Aarstid, er endnu koldere end Høsten, ligesom Sommeren, hvis Dage ligne Foraarets, er meget varmere end dette, fordi Solstraalerne her falde paa en allerede ophedet Jordbund.

Da det afhænger af at Solen i større eller mindre Grad belyser vor Hemisphære eller den modsatte, er det klart, at de Virkninger, vi aarlig iagttage, have Sted, hvor Solen sukcessive nærmer sig den eller anden af en Planets Poler. For at gjøre sig dette klart tage man en Kugle, der dreier sig paa to Tapper, ligesom de geographiske Glober, og stille den i en vis Distance fra en Lampe. Den oplyste Halvdeel forestille Dage, den anden Nat. Naar man nu dreier Kuglen, vil Dag og Nat afvexle paa den ligesom paa Jorden, og hvis man dreier den rundt Lampen, vil den Tid, denne Omdreining tager, svare til et Aar, ligesom den Tid, der medgaar, naar Kuglen dreier sig om sig selv, vil svare til en Dag; men hvad der gjør Aarstiderne, vil være Stillingen af de to Tapper, paa hvilke Kuglen dreier sig. Man vil strax see, at hvis disse Tapper befinde sig i lige Afstand fra det lysende Legeme og ere, den ene ligeover og den anden ligeunder hinanden vil Kuglen, naar den dreier sig rundt stedse frembyde de samme Punkter for Lyset, ligegyldigt paa hvilket Sted den befinder sig paa sin Vandring rundt dette. Det vil ikke være saaledes, naar de to Tapper staa paa Skraa mod det lysende Punkt og den Bane, Kuglen følger rundt dette Punkt. Det er klart, at da snart den ene, snart den anden Pol vil oplyses, medens den modsatte er i Skyggen, og at i Forhold til ethvert Punkt paa Kuglen det lysende Legeme vil synes at skride frem over det, naar det kommer til at belyse Polen paa samme Side, medens det vil synes at gaae ned under det naar den modsatte Pol belyses?

Hvis man saaledes ikke stillede Kuglen paa Skraa, vilde den stedse være i den samme Stilling ligeover det lysende Centrum. Dette er Tilfældet med den uhyre Planet Jupiter, som er 1400 Gange større end Jorden, men, da den ikke er saa kompakt, ikke er mere end 350 Gange saa massiv. Hvilke Aarstider, hvilke Klimater har da denne uhyre Planet.

For det Første har den nu, egentlig talt, ingen Aarstider, da ikke afvexlende den ene Pol nærmer sig og den anden fjerner sig fra Solen, som Tilfældet er med vor Jord. Nu er det vel saa, at Planeten i sit hele Aar, der er lig 12 af vore, ikke stedse beholder ganske nøiagtig den samme Afstand fra Solen, saa at Solstraalerne ikke bestandig ere lige varme, men, naar man betænker, at disse Variationer ere meget ubetydelige, og at de Solstraaler, der naae Jupiter, ere 27 Gange mindre varme, end de der træffe vor Jord, vil man indsee, at der næsten ikke findes thermometriske Variationer paa denne uhyre Planets Overflade, og, da endvidere Dage og Nætter kun udgjøre 5 af vore Timer, at Nattekulden og Dagvarmen ere meget begrændsede. Hvilken Forskjel for os Jordbeboere mellem det, som passerer hos os, og det, som finder Sted paa denne Planet, vort Planetsystems Dronning! Hvormange Phænomener af vor Planets Natur, Aarstider, Klimater, Sol, Aar, Dag og Nat, tabe i Vigtighed i deres Øine, som see Naturen virke ganske forskjelligt paa en anden Planet, der er Hundreder Gange større end Jorden, der har et Aar, som varer 12 Gange længer, en Sol, der er 27 Gange mindre varm, et bestandigt Foraar og Dage og Nætter kun paa 5 Timer! (Fortsættes.)

Napoleons Grønlandsreise: Sælhundjagt af Eskimoere.

Prinds Napoleons Reise til Grønland.

Fra det franske Blad „Illustration" laane vi nogle Træk af Prinds Napoleons Reise i Nordiishavet, som vi antage ikke ville være uden Interesse for vore Læsere.

Den 17de Juli om Aftenen gik Prindsen under Seil fra Reikjavik for at undersøge Vestkysten af Grønland og besøgte de derværende danske Etablissementer. Den 20de traf man paa et stort Skib, ladet med Trælast, som drev omkring forladt af sin Besætning, og Dagen efter peiledes Kap Farvel.

Grønland viste sig her i sin rædselsfulde Storhed. Det er umuligt at tænke sig noget mere sønderrevet end denne Kyst. Man seer kun de nøgne Klipper, som hist og her ere besaaede med Sneeflækker af en blændende Hvidhed, kun spidse Toppe og lodrette Fjeldvægge med indskaarne dybe Kløfter, uden ringeste Spor af Planteliv eller Noget, som hentyder paa et beboet Land.

Den 23de om Morgenen passeredes Iisbræen ved Frederikshaab, der i en Strækning af 10 franske Mil strækker sig fra det Indre af Landet lige ud i Havet. Bagenfor den opdager man Fjeldtoppe, bedækkede med Iis og en umaadelig Sneeslette, som er fremkommet derved, at Dalene i Tidens Løb ere blevne aldeles opfyldte af den stedse voxende Sneemasse. Udenfor Bræen var Havet aldeles fuldt af Iisbjerge og drivende Flag.

Thorsdagen d. 24de var „Reine Hortense" lige udenfor Godthaab, hvor Gouvernøren over Syd-Grønland har sin Bopæl. Ved et Kanonskud signaliseres efter Lods og snart opdager man to sorte Punkter, som bevæge sig hen imod Skibet. Det er to Eskimoer i deres „Kajaker", som tilligemed sine lette Baade heises ombord, hvorpaa man snart lander i en naturlig Havn, omringet af høie Fjelde, der give Ly mod alle Vinde.

Den følgende Dag lod Prindsen gjøre Jagt paa Sælhunde ved Eskimoer, som fældte en, der veiede 92 Kilogrammer. Denne Jagt er meget besynderlig. Eskimoerne have foran paa sin Kajak en Harpun, hvortil er fæstet en lang Snor af Fiskeskind, som i sin anden Ende er knyttet til en oppustet Blære. De passe paa det Øieblik, da Sælhunden kommer op for at trække Luft og støde Harpunen i den. Dyret dukker, men den flydende Blære angiver Retningen, hvori den gaar, og naar den atter viser sig paa Overfladen for at puste, bliver den dræbt ved Landsestød.

Samme Dag Kl. 6 om Eftermiddagen fandt en Kaproning Sted i Kajaker, hvorved Prindsen var nærværende, og selv uddelte Seiersbelønninger til de Vindende.

Den 26de Juli afgik "Reine Hortense" til Pissigsfik og Fiskerfjord og ankrede den 28de ved Frederikshaab, hvor den traf Dampavisoen „Cocyte" og det engelske Dampskib "Tasmania" som havde modtaget Ordre til at begive sig derhen fra Reikjavik. Ved Arksuk-Fjord foretoges Undersøgelser efter Mineralier, hvorved man fandt Chryolith, sølvholdigt Bly og Kobber.

Den 2den August begav Prindsen sig paa Tilbagereisen til Europa og peilede Søndagen den 3die atter Kap Farvel. Denne Dag ophørte det vakre Veir, som hidtil havde begunstiget Reisen. Vinden blev stærk og gik om Natten over til en voldsom Storm. Det slette Veir varede hele Ugen og „Reine Hortense" blev, istedetfor efter Bestemmelsen at gaae lige til Færøerne, nødt til atter at løbe ind til Reikjavik for at forsyne sig med Kul. Der traf den den hollandske Dampfregat „Merapi", paa hvilken Prindsen af Oranien som Skibslieutenant foretager en Reise i de nordlige Lande.

Den 15de August, Napoleonsdagen, var der en stor Fest

ombord paa Skibene, et Tideum blev afsunget og om Aftenen holdt Prindsen et stort Gjæstebud og Punschelag for Matroserne, ved hvilket ogsaa Prindsen af Oranien og hans Officierer vare tilstede.

Den 16de forlod "Reine Hortense", Island og landede den 18de i Thorshavn, Hovedstaden paa Færøerne, hvorfra den den 19de ankom til Lervig paa Shetlandsøerne og derfra afgik den den 21de til Bergen.

Literatur.

„Den norske Folkeskole, et Maanedsskrift for Lærere og Opdragere", er gaaet ind med Slutningen af dets fjerde Aargang. Af en Efterskrift sees, at forskjellige Grunde have drevet Udgiveren til at standse, hvoriblandt den, at han i det sidste Aar har maattet staae alene, og at Helse og Tid ikke tillade ham at arbeide for Tidsskriftet saameget, som han kunde ønske. — Folkeskolen redigeredes i Begyndelsen af Skolelærer Andresen, Overlærer Knudsen og O. Vig, men strax efter at No. 2 af anden Aargang var færdigt, døde Andresen, og Knudsen og Vig udgave da i Fællesskab Resten af anden Aargang og den tredie Aargang; men saa trak ogsaa Knudsen sig tilbage. — Et Tidsskrift for Behandlingen af Almueskolens Anliggender synes at være en Nødvendighed, især paa en Tid som denne, da Opmærksomheden er saa stærkt henvendt paa Skolevæsenet, og saaledes er det dobbelt ilde, at Folkeskolen, som har virket til dette Maal, nu skulde standse. Blandt flere mindre betydelige Ting har den dog indeholdt mange fortjenstlige Bidrag til at oplyse vore Skoleforholde — saavel i Nutiden som i Fortiden. Hertil maa især regnes de Efterretninger om Oplysningsvæsenet i Norges Fortid, som findes i 3die og 4de Aargang, og hvilke er samlede af O. Vig. — Foruden Skole- og Oplysningsvæsenet, med hvad dertil hører af Literatur osv., har Folkeskolen især befattet sig med Sprogsagen. Overlærer Knudsen har deri givet forskjellige gode Afhandlinger om vort Sprog og O. Vig har i sidste Aargang givet en mærkelig „Opskrift over norske Ord, som kan indføres i Skriftsproget." Danske eller fremmede Ord findes her antegnede i alphabetisk Orden med Ord af Folkesproget ved Siden, der skulle træde i hines Sted. Da Opskriften for hvert Bogstav er meget righoldig, og det hele Alphabet gjennemgaaes, er der fremkommet en heel dansk-norsk Ordbog. Herved er dog at beklage, at ved siden af det Rigtige og Brugbare er indkommet adskilligt mindre vel overveiet og paalideligt, og dette er saameget værre som netop de Folk, for hvem Opskriften er bestemt, mangle Kundskaber og tilstrækkelig udviklet Sprogsands til at benytte den med Kritik. Overhovedet finder Anmelderen for sin Part, at Hr. Vig ikke har taget tilbørligt Hensyn til Sprogets Synonymik og organiske Forbindelse. Han lader sig nøie med at oversætte et danskt eller fremmed Ord med et Ord af Folkesproget, der vel i enkelte Tilfælder udfylder Begrebet, men som i andre siger mere eller mindre, eller endog noget ganske andet. Ogsaa er han tilfreds, naar han kun finder norsk Oversættelse paa et fremmed Ord, uden at tage Hensyn til Umuligheden af Orddannelser, hvorved de dermed beslægtede eller deraf afledede Ord kunne afløses. Det er Forf. nok, naar han kan gjengive paa Norsk et Adjektiv eller Verbum, eller endog blot et enkelt Tempus af dette; de hertil svarende Substantiver tales der ikke om, skjønt der, saalænge man maa beholde disse, dog synes lidet vundet. Et Par Exempler ville oplyse Forholdet. „Freidig" oversættes med „frisk, spræk". Freidighed oversættes ikke, men vilde da komme til at hedde Friskhed eller Sprækhed og „Freidighed i Herren" „Sprækhed i Herren." „Erfare oversættes med „prøve, finde, røyne," „erobre," med „tage, vinde, underlægge sig;" men hvad Erfaring og Erobring skal hedde har Forf. ikke overtænkt. „Druknede" oversættes med „bleiv;" de andre Tider af drukne, undtagen Imperf., lades urørte, hvilket ogsaa kan være klogt nok, da Ordet er saa gammelt godt norskt, som Nogen kan forlange. Aabo skal hedde „Elvdaling," „Aks paa Byg og Rug" = „Ekfing", en Bygning = „Laan" osv. Endelig opregnes en heel deel Ord bare for at oversættes i en anden Skrivemaade, f. Ex. Ager = Aaker, bred = brejd, Bro = Bru, Vand = Vatn, Vei = Veg, Veir = Ve(d)r, Alt vistnok temmelig faafængt. — Men om end denne Ordbog som et i sit Slags første Forsøg maatte have adskillige svage Sider, og navnlig den, at forlede mange i Sproget Ubefæstede til at antage en tvivlsom eller urigtig Sprogform som Norn i Skolen, vil Skaden dog ikke være større, end at den langt overveies af det Gavn, Folkeskolen ved forskjellige andre lærerige Stykker har stiftet; og Tidsskriftet havde derfor gjerne fortjent et længere Liv. Dets Læsere, kan man slutte, beklage dets Ophør, da de have indsendt Bønner til Udgiveren om at blive ved. Disse Bønner har han vel ikke kunnet opfylde, men han lover, hvis et nyt Skoleskrift kommer istand, og det haaber han, at han da vil skrive deri. Indtil da agter han „at skrive Et og Andet i Christiania-Posten, som han ogsaa har gjort siden Halvaarets Begyndelse." — Folkeskolen var et yderst billigt Skrift, da den kun kostede 72 ß for Aargangen eller 12 Hefter, hvert paa to Ark i meget stor Oktav, og til denne billige Priis er endnu Exemplarer af alle dens Aargange at erholde.

P. T. Mallings Tidsskrift for Skjønliteratur har begyndt sin fjerde Aargang med en original Novelle, „Den Fredløse," der dog endnu ikke er afsluttet i de to hidtil udkomne Hefter, og hvorom saaledes ingen bestemt Mening kan udtales. Vi ville imidlertid benytte denne Leilighed til atter at henlede Opmærksomheden paa dette Tidsskrift. Det gode Omdømme, som det ved sine to første Aargange har vundet, navnlig som en beføiet Konkurrent ligeover for de danske Fabrikker for Morskabslekture, har det efter vor Mening fremdeles gjort sig værdigt til. Foruden Queechy, hvis Begyndelse vi nævnte i vort Blads forrige Aarg. No. 48, har den sidst afsluttede Aargang indeholdt „Mine Krigsbedrifter" efter Zschokke, „Kunst og Natur" af Intosch og „Kirsebærknippet" af Francis Wey. Som tidligere anført, udkommer maanedlig 2 Hefter, hvert paa 3 a 4 Ark, og til en Subskriptionspriis af 12 ß, forsendt med Posterne 14 ß. Tiltrædende Subskribenter erholde de 3 udkomne Aargange for nedsat Priis 5 Spd.

Aftenbladet er fra 1 Oktober blevet betydeligt udvidet, saaledes at det nu er af omtrent samme Størrelse som vore tvende andre Dagblade. Prisen er imidlertid forblevet uforandret (4 Spd. Aaret). Betalingen for Avertissementer er nedsat til 2 ß for hver Petitlinie.

A. Munchs „Salomon de Caus" og „En Aften paa Giske" ville sandsynligviis med det Første blive opførte paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn. For at faae førstnævnte Stykke i den forkortede Skikkelse, hvori det her opførtes, har Direktøren, Hr. Dorph, skriftligen henvendt sig til Forfatteren, der allerede har efterkommet Anmodningen. At begge disse Stykker ganske henlagdes paa vor Scene efter de knappe 3 Gange at være opførte, vil maaskee endmere forundre, naar man nu hører, at det kongelige danske Theater har fundet dem værdige til Optagelse paa sit Repertoire.

Det lundensiske (2det) Hefte af nordisk Universitets-Tidskrifts anden Aargang sees nu endelig at være udkommet, hvilket heller ikke var for tidligt, da allerede det norske (eller 3die) Hefte er saagodtsom færdigt fra Trykken.

Norge.

Christiania. Under 22de Sept. er Provst i ydre Sogn og Sognepræst til Viks Prstg. Chr. S. F. Houge udnævnt til Sognepræst til Homedal; Kand. theol. L. C. Stang til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Botne Th. Stang; Stiftsoverretsprokurator J. L. Alsing til Sorenskriver i Guldalens Sorenskriveri; Kand. med. og Lægeassistent ved Stavangers Amtssygehuus O. B. S. Kaurin til Distriktslæge i vestre Ryfylkes Distrikt; Distrikslæge i Vestfinmarken H. H. Scheel til Distriktslæge i indre Hardangers Distrikt, samt Fuldmægtig i Departementet for det Indre B. M. Berg til Foged i Lofotens og Vesteraalens Fogderi.

— Under s. D. er Premierlieutenant ved Bergens Borgergarde H. J. Friele udnævnt til Ritmester og Chef for bemeldte Garde.

— Under s. D. er Kapitain og Chef for Christianssands borgerlige Jægerkorps H. Benneche meddeelt Afsked fra den militære Tjeneste og Premierlieutenant E. Strømme udnævnt til Kapitain og Chef for bemeldte Korps.

— Under s. D. er Korpsmajor J. Ch. Grüner, samt pers. Kapellan hos Sognepræsten til østre Thoten B. A. Thinn meddelte Afsked i Naade, Førstnævnte med aarlig Pension 480 Spd.

— Vicekongen siges, ifølge Chr.-Posten, paa næste Fredag at skulle forlade Christiania for at tiltræde en Reise til Stockholm, hvorfra han først ved Storthingets Sammenkomst i Begyndelsen af Februar vil vende hertil tilbage. Det skal have været paatænkt at lade hele den nedsatte Forsvarskommission flytte med til Stockholm, men dens Arbeider skulle allerede være saavidt fremskredne, at det nu kun bliver nødvendigt, at nogle enkelte af Kommissionens Medlemmer i Stockholm opgjøre endel Beregninger og der fuldføre det her Udarbeidede.

— Ifølge Telegraphdepesche fra Stockhplm er Prinds Oscar forlovet med Prindsesse Sophie af Nassau, yngste Søster af den regjerende Hertug af Nassau. Hun er født 9de Juli 1836.

— Ved kgl. Resolution af 22de Sept. er bevilget 400 Spd. af Statskassen som Understøttelse til Udgivelsen af et af Kand. E. Sundt forfattet Skrift „om Sædelighedstilstanden i Norge", saaledes at der afgives 500 Exemplarer til det Offentliges Brug, til Fordeling blandt Landets Præster og paa anden hensigtsmæssig Maade. Foruden de 500 Exemplarer skal Bogtrykkeren (Abelsted) trykke 1000 Exempl. til Salg for 60 ß Exemplaret. Skriftet vil udgjøre omtr. 25 Ark, og det i Mgbl. for en Tid siden af Forf. indrykkede Stykke om Sædelighedsforholdene udgjør Afhandlingens 1ste Kap.

— Under sit Ophold i Kjøbenhavn modtog Kronprindsen af Hs. danske Majestæt Dannebrogsmændenes Hæderstegn og flere af hans Følge fik Dannebrogsordenens; Hofmarskalk Løvenskjold fik dens Storkors, Oberst Fleischer og Ministerresident Sibbern Kommandørkorset; Andre bleve Riddere eller Dannebrogsmænd.

— Kreditkassens Aktiekapital agtes nu udvidet fra 80,000 til 160,00 Spd., hvorom Beslutning skal tages i en Generalforsamling, der er sammenkaldt til 31te Okt. I en den 29de Sept. afholdt Forsamling kunde Sagen ikke afgjøres, da forFaa mødte. Renten for Indlaan er nu forhøiet for 6 Maaneder til 5¼ pCt., for kortere Indlaan til 5 pCt.

— I Akers Sparebank er Indskudsrenten forhøiet til 5 pCt., Diskontoen for Vexelobligationer til 7.

— Til Storthingsrepræsentanter for Stavanger By valgtes den 25de Sept. 1) Kjøbm. Lars Svendsen, 2) Snedker H. B. Myhre, og 3) Lodsoldermand Th. Natvig, og til Suppleanter; Prokurator A. Hansen, dansk Vicekonsul, Kjøbm. C. E. Buch og Kjøbm. A. Isaksen.

Lillehammer. Passagerfarten paa de engelske Dampskibe er nu ophøiet til det samme, som paa de norske, og Post bliver herefter regelmæssigen befordret ogsaa med Skibladner.

Paa Hafslund holdtes 24 og 25de Sept. et Landmandsmøde, der var foranstaltet af Smaalenenes Amts Landhuusholdningsselskab. En smuk nypræget Priismedaille uddeeltes, hvoraf vi i næste Nr. skulle give Afbildning.

Skien. Den 27de Sept. foregik Statholder Løvenskiolds Begravelse med stor Høitidelighed. Statsraad Vogt, Høiesteretsassessor Brun, Stiftsprovst Rode og Pastor Grimelund talte over Liget.

Thelemarken. Den 19de Sept. holdtes et af Bratsbergs Amts Landboforening foranstaltet Dyrskue paa Gaarden Moen i Hviteseid, hvorved 4 Tyre, 13 Kvier og 91 Kjøer vare anmeldte til Konkurrancen. 13 Præmier, alle bestaaende af Sølvskeer, uddeltes, og Foredrag holdtes af Amtmand Aall og Agronom Lindeqvist. Tilskuernes Antal skal ifølge Beretningen om Mødet i Chr-Posten for 30te Sept. have gaaet op til 500.

Fredrikshald. Den af Regjeringen udnævnte Kommission har besigtiget Sluse-Anlæggene i Stenselven og fundet dem fyldestgjørende udførte. Den 26de Sept. foretoges en høitidlig Prøvning af dem.

— Her i Byen have fem Personer indsat i Stedets Sparebank hver 5 Spd. tils. 25, med den Bestemmelse, at Summen skal blive henstaaende, indtil den er løbet op til 25,000 Spd., for da at anvendes i gavnligt Øiemed for Byen.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Justitsministeren Grev Sparre er udnævnt til Præsident i Sveas Hofret og Justitsraad Günther, en dygtig Jurist, bleven Justitsminister i hans Sted.

Danmark. I Kjøbenhavn er der bleven gjort stort Stads af Prinds Napoleon. I Universitetet har Rector magnificus Prof. Madvig hilset ham med en fransk Tale, paa Theatret er givet en Festforestilling og Elefantordenen har han faaet. Han forlod Kjøbenhavn den 28de.

— Ministeriet af 12te Aug. er opløst, uden at endnu noget nyt er kommet istedet. Krisen begyndte med Finantsministeren Andræ's Udtrædelse og siden fulgte den ene efter den anden ham efter.

Rusland. Gortschakaff har den 2den Sept. udfærdiget et Cirkulære til de udenlandske Magter, hvori der, idet han med Udførlighed udtaler sig om sin Herre Keiserens Politik, protesteres mod Grækenlands Okkupation af fremmede Tropper og den paatænkte Intervention i Neapel, der vilde gjøre et Skaar i Kongens Ret til som Souveræn „at regjere sine Undersaatter saaledes, som han finder forgodt." Ministeren udtaler det som stridende mod Czarens Regjeringsprinciper, at fremmed Indblanding skeer med Hensyn til en Souveræns indre Regjering, og fører herom et saa aabent og myndigt Sprog, som kun Skribenter med nogle hundredetusinde Bajonetter i Baggrunden kunne. Han roser sig af at Rusland nu ikke indeslutter sig i Taushed, som man før har beskyldt det for.

— I Kronstadt skulle ifølge Tel.-Dep. 6 Dampfregatter være beordrede at holde sig seilfærdige (for at afgaae til Neapel?)

— Keiseren har med et i smukke Ord affattet Reskript udnævnt Fyrst Woronzow til Generalfeltmarskalk.

Frankrig. Den franske Eskadre opsatte med at afgaae til Neapel, da Østerrig tog sig fore at gjøre det sidste Forsøg paa ad Underhandlingens Vei at bringe Kongen til Eftergivelse.

— Louis Blanc har i Breve til Times givet en Skildring af de landsforviste Franskmænds Tilstand i Cayenne, hvoraf fremgaar, at der mod disse politiske Forbrydere øves det mest udsøgte Tyranni og en Behandling, som om de vare Galeislaver. Alle, som læse herom, ville oprøres, undtagen det herskende politiske Modparti i Frankrig. Men paa denne Rørelse kan dette svare med Spørgsmaalet, om de andre saa medlidende Nationer behandle sine politiske Forbrydere stort bedre. Ja, det kan endog spørge, hvilken Forskjel da det gamle Norge gjør i Behandlingen af politiske Domfældte og de gemeneste Forbrydere, og vi maa rødme og tie.

— Der tales om en Fortsættelse af Pariserkongressen, der skal afgjøre Sagen angaaende Neuchatel og Neapel og greie noget mere det russisk-tyrkiske Mellemværende (om Slangeøerne, Donaufyrstdømmernes Besætning m. m.) Børsenhalle sætter dens Sammentræden til 15de Okt.

Spanien. Dekretet om Salget af Kirkegodserne sees at være ophævet.

Paa Madeira har Kolera raset stærkt i Juli og August. Hovedstaden har mistet omtrent Ottendeparten af sine Indbyggere og hele Øen 6000.

Nordamerika. Stridighederne imellem Slaveeierne og Slaveriets Modstandere ere i Kausas gaaede over til aabenbar Borgerkrig. Hine ere ved det første Sammenstød gaaede af med Seiren. Præsidenten Pierce har erklæret de sidste (Abolitionisterne i Kausas) for Rebeller.

Blandinger.

Alle Byens Folk, der have Huse, ere betagne af Raseri efter at faae Storthingsmænd i Logis, saaledes at det for Andre bliver meget vanskeligt at finde Huus over Hovedet. Avertissementerne vise noksom dette. Et fiffigt Hoved har formodentlig troet, at faae Huuseierne til at „reflektere" ogsaa paa andre ved at avertere som følger i Chr.-Posten for 30te Sept.: „To rolige Studerende ønske 2 sammenhængende umøblerede Værelser fra Oktober Flyttedag. Billet mrk. „Storthingsmænd" nedlægges i Expeditionen."

Samme Blad for 3die Oktbr. inderholder blandt sine Avertissementer følgende „oprigtige Giftermaalsbegjæring", som vi troe at burde bringe til vore Læserinders Kundskab: „En ung Mand af behageligt Udseende og i det 24de Aar med en disponibel Formue af 2000 Spd. og en god Forretning, ønsker paa Grund af faa Bekjendtskaber at gifte sig med en ung Pige eller Enke (uden Børn) af god Charakteer og smukt Physiognomi; Formue vil ikke blive forlangt. Oprigtig mente Adresser bedes nedlagte i dette Blads (ɔ: Chr.-Postens) Expedition, mærket „J. P. L."

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 41. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 11te Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Kjærlighed udjævner Alt.

Et dramatiseret Ordsprog*).

(Af A. Munch.)

Personer:

Louise, Grevinde af Villeblanche.
Alfred Giraud, Forfatter.
Moer Bichhot, Portnerske.

(Scenen er et lidet, fattigt udstyret men anstændigt Kvistkammer i Forstaden St. Jaques i Paris. Under Vinduet et Bord med en Skriverpult, nogle Bøger og Papirer, etc. Det ene Hjørne af Værelset er afdelt med et Skjærmbræt.)

Moer Bichot (endnu udenfor.)

Denne Vei, Frue, denne Vei! — kom, lad mig hjælpe Dem! — Trappen er steil og mørk — (aabner Døren.) Saa træd kuns ind, Frue — her er Hr. Girauds Værelse — værsgod!

Grevinden af Villeblanche (indhyllet i en Kaabe, og med Slør over Hovedet, træder ind).

Tak, gode Kone! — Tak. — Ak, jeg er saa træt! — En Stol! —

Moer Bichot (bringer en Stol).

Her, min smukke Dame. De seer, her findes kun to, en til Dem og en til ham, men det er jo ogsaa nok. Ja, de kan vel være træt, Frue! — Disse fine Fødder see ikke ud til ofte at have steget fem Trapper op. —

Grevinden (efter at have sat sig).

Hr. Girand er altsaa ikke hjemme?

Moer Bichot

Nei, som De seer, min smukke Frue. Jeg sagde Dem det jo nok, men De vilde endelig herop alligevel. Nu, det var jo Deres Sag — jeg havde jo Nøglen nede i mit Portnerkammer, og De forgyldte den saa godt, at jeg vel maatte lukke op. Og Hr. Giraud vil da heller ikke blive vred for det, naar han kommer hjem og finder en saa fiin og deilig Gjæst paa sit Tagkammer.

Grevinden.

I er da vis paa, gode Kone, at han kommer snart tilbage?

Moer Bichot.

Ja, det tror jeg nok. Det er nu to Timer siden han gik ud, og stort længer pleier han aldrig at blive borte. Men hvis Fruen vil vente her, saa faar jeg gjøre lidt Ild op i Kaminen — her er noget Kul endnu, seer jeg, og det er koldt nu om Dagene.

Grevinden.

Hr. Giraud er altsaa ikke meget ude?

Moer Bichot (beskjæftiget med at tænde op i Kaminen).

Nei, det er Synd at sige. Han er saamæn den roligste Logerende vi har i hele Huset. Det stakkels unge Menneske sidder den hele Dag, ja ofte Natten med, og læser og skriver, men Fattigdommen skriver han sig dog ikke fra.

Grevinden.

Han er da virkelig trængende?

Moer Bichot.

Ja, det er nu som man tager det, Frue. I Sammenligning med Dem, som seer ud til at leve i Overflod, kan han vistnok kaldes trængende, men han har dog fra Haanden til Munden, som man siger. Sin Huusleie betaler han ordentligt, og har endog nu og da en Doucør tilovers for mig, fordi jeg besørger hans smaa Ærinder. Den gode unge Herre! Det skjær mig ordentligt i Hjertet, naar jeg maa tage imod disse hans surt erhvervede Skillinger, men han nøder mig næsten dertil, og hvad skal man gjøre? — Man er jo selv fattig som en Kirkerotte. Ja, man maa virkelig tilstaae, at Hr. Giraud er en meget skikkelig ung Mand. Der er kun een Ting, som jeg tror han anskaffer sig over sin Evne, og det er nye Klæder, thi dem maa han have saa fine og smukke, som Paris's bedste Skræddere kan skaffe dem. Men saa skulde De ogsaa see ham, hvor smuk og elegant han er, naar han et Par Gange om Ugen gaar i Soirée til en vis fornem, rig Dame, en Grevinde eller Hertuginde, eller hvad hun er. Men De kjender hende maaskee bedre end jeg — eller hvad?

Grevinden.

Nei — jeg kjender Ingen her i Paris. Jeg kommer lige fra Provindsen forat meddele Hr. Giraud, der er min nære Slægtning, en vigtig Familienyhed.

Moer Bichot.

Nei, vil man bare see! Det er bestemt en Arv, De bringer ham, en saadan peen lille Herregaard, eller hvad? — Hvor det dog er underligt med saadanne rige og smukke Slægtninger, der pludselig falde ned ligesom fra Maanen! Naa, Hr. Girand vil da blive glad!

Grevinden.

Men jeg forhindrer Eder i at tilsee Eders Port, gode Kone. Lad mig nu kun ene her, til Hr. Girand kommer. Endnu eet — siig ham ikke, at der er Nogen paa hans Kammer — tal heller ikke til nogen Anden om mit Besøg her. See her er endnu et Guldstykke — saafremt I kan tjene mig med Taushed, skal der følge flere efter — hvis ikke, bliver dette det sidste. — Forlad mig nu.

Moer Bichot.

Som De befaler, naadige Frue. De skal faae at see, hvad Guld kan udrette! selv en gammel Portnerske skal det bringe til at tie. Kjed Dem ikke altformeget, til han kommer — det vil ikke vare længe (affides idet hun gaar). Jeg skal dog faae Altsammen at vide!

Grevinden (alene, reiser sig).

Her er jeg da. Min Gud! hvor her er stygt og trangt! Dette lave Loft! — det tynger fast paa mit Hoved — Dette kolde Steengulv iisner min Fod — fra de nøgne Vægge stirrer Tomhed til mig — intet Spor af Hygge, intet Forsøg til Bekvemmelighed at opdage — Alt bart, og trist, og fattigt! — Og her bor han, her lever han — Han, hvis Sjæl er saa fuld af Poesi og Pragt, hvis hele Væsen er et Udtryk for Skjønhed, for Adel, for Alt, hvad Kulturlivet har af Rigt og Nobelt! Hvorledes er det dog muligt, at Han, efterat have tilbragt sin Dag i dette skrækkelige Hul, kan om Aftenen komme til mit Hotel, munter, beleven, varmt begeistret for det Skjønne og bevægende sig i mine elegante Saloner med en Frihed, en Sikkerhed, som levede han altid saaledes i de rigeste og mest forfinede Omgivelser. Og selv naar vi var alene — i hine herlige Timer, da han enten forelæste mig sine Digte — eller i Samtale oplod sit rige Indre for mig, selv da var det kun den rige Side af sin Tilværelse, han aabnede for mig — den fattige vilde han beholde for sig selv, den Stolte! Ak, jeg mærkede den dog altfor godt, den dunkle Elendighedens Grund, som laa skjult under al hin varme Glands! — Men vilde jeg saa gjøre mindste Forsøg paa, ved min Indflydelse og Rigdom at lette ham Veien til den Anerkjendelse i det offentlige Liv, som hans Talenter saa høilig fortjene, da trak han sig altid saa heftig tilbage, søgte at udelukke mig fra enhver Kundskab om hans personlige Forhold, ja endog om sin Bolig. Men jeg har ikke givet mig tabt derfor — jeg har forfulgt ham lige hid, til hans Jammers Skjulested, og nu skal han ikke kunne undgaae mig mere. Jeg haaber, at det Middel, jeg nu har udfundet forat omgaae hans Stolthed, vil lykkes. Vel sandt, jeg udsættes for den fine Verdens haanende Omtale, hvis den faar udspeidet, at Grevinden af Villeblanche har ene besøgt den fattige Skribent Alfred Giraud paa hans Hybel. Nuvel, det faar saa være. Jeg er jo fri — selv Eneherskerinde over min Formue, som over mine Handlinger, og hvad er saa den hele fine Verden mig imod ham? Kan det lykkes mig ved dette dristige Skridt at bøie hans Stolthed, at lette de trange Forhold, der nu nedtrykke hans Talent, saa det kan skinne frit og herligt for Alverden — lad saa kun denne Verden tale lidt Ondt om mig derfor — det er ikke for dyrekjøbt. (Gaar hen til Skriverbordet). Her er altsaa hans Arbeidsbord! Her sidder han altsaa de lange Dage, og kjæmper med sin Skjæbne og udkaster de store Planer, de skjønne Billeder, som et helt Folk skulde beundre og nyde Godt af — men ak — vel som oftest kun jeg faar at høre. Her ligger et løst beskrevet Blad — det er Vers — hvad seer jeg? — mit Navn! — Tilgiv mig, du Eensomhedens Helligdom, men jeg maa bryde dig! — (hun læser).

„Jeg lever tvende Liv: saa klart det ene
Som Fuglens i de grønne Sommerlunde,
Saa sødt, som Hvisken fra Forelsktes Munde,
Saa rigt og smukt, som Digtets lyse Scene.

Det andet armt, som Mos paa haarde Stene,
Og mørkt, som Ormens i de dybe Grunde,
Og nagende, som Angers bittre Vunde,
Og koldt, som Høstveir gjennem vaade Grene.

Det lyse Liv veed ikke af det dunkle,
Og dog maa jeg dem begge gjennemføre
Og kan dem ei, og vil dem ei forene.

Louise! — Der, hvor dine Stjerner funkle
Du aner ei min Kval, naar jeg er ene —
Du skal den heller aldrig, aldrig høre!" —

Grevinden (efterat have læst, staar et Øieblik hensjunken i Tanker og udbryder derpaa.)

O, min Gud! hvad han har maattet lide! Og at ville skjule det Alt for mig — var det Stolthed? — var det Kjærlighed? — — Tys — der kommer Nogen opad Trappen — der er vist ham — Og jeg — i denne Bevægelse nu, det gjelder om at vise Fatning — han maa ikke see mig strar, (hun træder bag Skjærmbrættet).

Alfred Giraud (kommer hurtigt ind, og slænger fortrædelig sin Hat fra sig).

Atter en forgjæves Gang! — Atter et forgjæves Forsøg paa at sprænge den Skranke, der omgives mig paa alle Sider, som en uoverstigelig Muur. Men, hvad vilde jeg ogsaa der? — Jeg burde jo have vidst Udfaldet forud — jeg kjender dem jo forlængst, disse Pariser-Forlæggere og Theaterdirektører, der bevogte Indgangen til Literaturens, til Kunstens, til Hæderens og Formuens Enemærker, og ikke lade Nogen fattig eller forud uberømt Forfatter slippe ind, dersom han ikke kan eller ikke vil give dem Told i Bestikkelsen eller i Koteriets glimrende, men falske Mynt. (Kaster en Manuskriptrulle paa Bordet). Lig der, du stakkels ubekjendte Mesterværk. Ingen vil vide af dig at sige, Ingen skal nogensinde see Dig mere udenfor disse triste Vægge — jeg kunde ligesaagjerne kaste dig i Kaminen, med alle dine Brødre — saa gjorde I mig dog en reel Nytte — I varmede mig et Øieblik! — Men nei — Hendes Blik har hvilet paa Eder — hendes Øie har opfanget Eders Ord, naar jeg læste dem for hende — jeg vil bevare Eder som Minder af de salige Timer, jeg tilbragte i hendes Nærhed. — Ak — og Mindet bliver nu snart det Eneste, jeg beholder tilbage af hendes fortryllende Omgang. Thi den maa have en Ende — ja — jeg kan ikke udholde dette Dobbeltliv længer — jeg maa ophøre med disse fristende Besøg i hendes lykkelige Hjem — jeg frygter, jeg vilde ikke længer kunne svare for mig selv. Og at opdage hende min sande, usle Tilstand — at trække hende ned til min Misère — Nei! — aldrig! — Saa hellere bort — saa hellere flygte fra den eneste lyse Plet i min dunkle Tilværelse, og lade Mørket for stedse bedække mig. Kun endnu en Gang vil jeg see hende, — og saa aldrig mere. Denne Aften — det er snart den sædvanlige Tid — jeg maa derhen, til Hotellet i Rue de Lille! (Ved disse Ord træder Grevinden frem fra sit Skjul — hun har nu afkaste Slør og Kaabe, og staar her i riig Dragt).

Grevinden.

Bliv kun, Hr. Giraud! De behøver ikke at gaae saalangt iaften, forat træffe mig.

Giraud.

Gud i Himlen! Fru Grevinde! — De her!

Grevinden.

Ja, som De seer. Vær kun ikke bange — De stirrer jo paa mig, som om De saae et Spøgelse. Her, berør kun min Haand, og overbeviis Dem om at det virkelig er Louise de Villeblanche, der staar for Dem.

Giraud.

Jeg Ulykkelige! — Frue, hvad har De gjort?

*) Motivet til denne Ubetydelighed er taget af Anekdote i en fransk Journal.

Grevinden.

Kun aflagt Dem et Gjenbesøg — Det fordrede jo den simpleste Høflighed, efter de mange Besøg, hvormed De har beæret mit Huus. Jeg traf Dem ikke hjemme ved min Ankomst, men Portnersken sagde, at De strax vilde komme hjem, og saa tog jeg mig den Frihed at vente her — De er dog vel ikke vred paa mig derfor?

Giraud.

For Guds Skyld, Fru Grevinde — lad mig følge Dem herfra! — Ikke et Øieblik længer maa Deres straalende Skikkelse besudles ved den Armodens Hæslighed, som her omgiver Dem.

Grevinden.

Nu, det maa jeg sige — det er paa en galant Maade at vise mig Døren. — Men det skal ikke lykkes Dem — jeg er nu engang bestemt paa at see, hvorledes en Forfatter har det i sin Studerestue — jeg har altid tænkt mig Noget paa Poetiskt, ja Storartet i den Foragt, hvormed en saadan Aandslivets Herre veed at sætte det materielle Livs Omgivelser.

Giraud.

De spotter mig, Frue?

Grevinden.

Nei, Giraud, jeg troede De kjendte mig bedre. De burde dog vide, at jeg ikke sætter det Skjønne i Luxus og Pragt alene, men at jeg ogsaa selv gjennem Styghedens letteste Slør, formaar at skjelne det Skjønneste af Alt, en ædel, høit begavet Menneskesjæls Kamp mod tilfældige, trykkende Omgivelser. Alene min Nærværelse her burde være Dem et Beviis paa dette.

Giraud.

Fru Grevinde — Tilgivelse! —

Grevinden.

Nu, lad det være godt. Men kom dog til Dem selv igjen — Hvor er der blevet af Deres belevne Væsen? De byder mig jo ikke engang en Stol — jeg faar nok hjælpe Dem at udøve en Værts Pligter. Tag disse to Stole, stil dem her ved Kaminen — lige overfor hinanden, — saa — Jeg tager Plads her. Hvor finde vi nu en Skammel? — Ak! — den store Bog der, den med Pergamentbindet — bring mig den hid — lad see, hvad indeholder den? — Leibnitz's Philosophie. — Ah, den gamle Herre faar da finde sig i engang at betrædes af en Dames Fod. See, det er jo en herlig Skammel, ret passende for Leiligheden — intet kongeligt Palads kan opvise en kostbarere. Nu, Hr. Giraud — vær saa god at tage Plads paa denne Stol — sæt Dem dog, siger jeg — see, nu sidde vi jo her ved Deres egen Arne, nok saa hyggeligt som hjemme hos mig.

Giraud.

O, jeg kan endnu ikke fatte — Er det da ikke en Drøm, er det Dem, Fru Grevinde, virkelig Dem, som sidder her overfor mig, paa mit usle Tagkammer — som er kommen selv, forat see min Elendighed! O, Deres Godhed overvælder mig med Lykke, og gjør mig dog grændseløs ulykkelig!

Grevinden.

I Sandhed, man maa tilstaae De har denne Aften en egen Maade at sige mig Behageligheder paa. Og hvori, om man tør spørge, bestaar da den skrækkelige Ulykke, som min Nærværelse her bringer over Dem?

(Fortsættes.)

Aarstiderne paa Jorden og paa de øvrige Planeter.

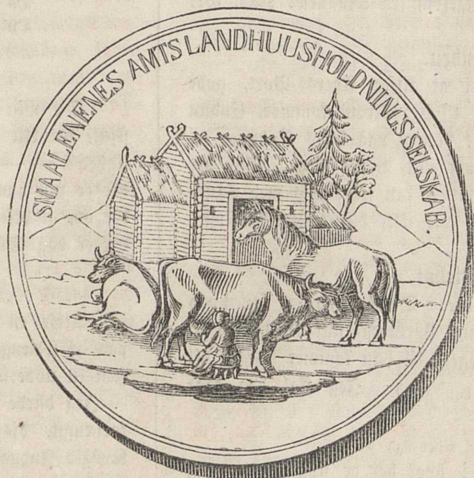
(Efter Babinet, Medlem af det franske Institut.)

(Fortsættelse fra No. 40.)

Jeg har stedse lagt Mærke til, at de, der henvendte Spørgsmaal til mig angaaende Planeterne, vare urolige for den liden Varme, de øvre, og fra Solen langt bortfjernede Planeter maatte have af vor jordiske Phoebus's Straaler. Dette græske Ord, som charakteriserer Solen med Benævnelsen glimrende, straalende, brændende, fortrinlig lysende, synes en Smule overdrevet for en Planet som Jupiter, hvor den er 27 Gange mindre glimrende end for os. Den er det, have vi sagt, 100 Gange mindre for Saturnus, 400 Gange mindre for Uranus og 900 Gange mindre for Neptunus. Hvilken Modtagelighed for Solvarmen maae ikke de levende Organismer paa disse Planeter have for at Solstraalerne skulle blive virksomme? Nu skal jeg besvare dette Spørgsmaal, idet jeg forresten overlader Spørgeren selv at dømme efter Fakta eller prøve enhver anden Besvarelse, han maatte synes om.

Følelsen af Kulde og Varme er kun relativ. I Omegnen af Paris og i Mellemeuropa, hvor Thermometret kan variere mellem Yderpunkterne 50—60 Grader (hundrededeelte), mærke vi knap Variationer af 5—6 Grader, men Europæere, som komme til de tropiske Egne, som til Brasilien, Antillerne, Indien vænne sig saaledes til denne stadige Temperatur, at inden faa Aar de allermindste Variationer blive næsten uudholdelige for dem, saa de maa pakke sig ind i Kapper og Pelsværk for at kunne beskytte sig. Beboere af den hede Zone synes ved sine vide Klæder at ville bevare sig mod enhver Indydelse af den ydre Temperatur, efter det spanske Ordsprog: „Hvad der beskytter mod Kulden, beskytter ligesaavel mod Varmen. Vore Sandser dømme kun og ere kun modtagelige for Indtryk gjennem Sammenligning og Modsætning. Den Kilde, som synes os kold om Sommeren, forekommer os varm om Vinteren. Paa samme Maade forholder det sig med Vande og med Steder, der ere lidet modtagelige for Forandringer i Aarstidernes Varmeforhold. Allerede Latinerne og Grækerne havde meget vel bemærket disse organiske Virkninger. For ikke at gaae saa langt tilbage skal jeg anføre en Jagttagelse af vor lærde franske Reisende, Hr. Antoine d'Abbadie. Medens han var i Abyssinien vilde han engang tage sig et Bad, men det Vand, han sprang ud i, var saa koldt og bibragte ham en saa smertelig Fornemmelse, at han ikke kunde holde ud i det. Nysgjerrig efter at see, hvilken Grad dette kolde Bad holdt, stak han Termometret ned deri. Det viste en Temperatur, hvorved man kunde koge en Europæer, der ei var akklimatiseret ved Øvre-Nilen. Man veed, at den naive La Fontaine efterat have talt om Helvedes Ild, fremkommer med den Paastand, at de Fordømte snart vilde blive saa vel akklimatiserede, at de vilde befinde sig som Fisken i Vandet, og i de sidste Udgaver af Aragos astronomiske Værker finder man, at, om en Komet rev Jorden med sig i en umaadelig Afstand fra Solen, Livet dog kunde vedligeholdes der trods de store Variationer i Varme, som vor Jord vilde undergaae. Bortseet fra det Umulige i at see en Myre bortslæbe en Elephant eller en Hvalfisk, hvorledes skulde det vel være muligt, at vore Organismer kunde taale deslige Prøver? Til at fremkalde Liv efter Tomhed paa de Sletter, der omgive Paris, er smaa 10—12 Grader (hundrededeelte) nok; 30—40 Grader er nok til at udtørre Alt i det sydlige Frankrig: hvorledes kan man da antage, at den levende Natur paa vor Planet uden Fare kan taale saadanne Extremer af Varme og Kulde? Thi i sin største Afstand fra Solen maa Kometernes Temperatur være en 80—100 Kuldegrader, medens visse Kometer i Solens Nærhed, den i 1843 f. Ex., faae Solens Straaler 5—6 Millioner Gange hedere, end de ere, naar de naae vor Jord.

De astronomiske og geologiske Værker have hidtil lidet omtalt den Indflydelse, Planeternes egen Atmosphære har i Henseende til Opvarmingen. Hvad Jupiter angaar, kunne vi ikke tvivle paa, at den har en Atmosphære. De mørke Striber, som vi see paa dens Skive, og som følge vore Passatvindes Retning, ere aabenbarlig atmosphæriske Phænomener, saasom disse Striber stundom forsvinde, og der vise sig øieblikkelige Pletter, som antyde Storm og Uveir ligesom i vor Atmosphære. Lyset har en besynderlig Eiendommelighed, der forklarer, hvorledes Atmosphæren kan have Indflydelse til at opvarme en Planet.

Smaalenenes Amts Landhuusholdningsselskabs Priismedaille.

Denne Eiendommelighed bestaar deri, at Solstraalerne, naar de have banet sig Vei gjennem Luften, en Vinduesrude eller et hvilketsomhelst gjennemsigtigt Legeme, tabe Evnen til at gaae tilbage til Himmelrummet. Det er ved en Methode, der støtter sig til denne physiske Lov, der ei før har været udviklet, at Gartnerne om Vaaren fremskynde kjælne Planters Vært, idet de bedække dem med en Glasklokke, der optager Solstraalerne, men vanskelig slipper dem igjen. Sætter Gartneren to eller tre saadanne Glasklokker ovenpaa hverandre, brænder han den saaledes bedækkede Plante reent op, og selv i de kolde Marts- og Aprildage er han ofte nødt til at løfte op en af Kanterne paa Glasklokken, for at ikke Planten skal tage Skade af Middagssolen.

Denne samme Lov forklarer os den Kulde, som hersker paa de høie Fjelde. Luftlagene, som der ere mindre kompakte, gjøre ikke Solstraalerne den samme Modstand, naar de ville vende tilbage, som hele Atmosphæren, naar Straalerne have naaet Sletten.

Den Omstændighed, at en Planets Atmosphære er mere eller mindre tæt, har altsaa Indflydelse til at forøge eller formindske Varmen paa Planeten selv. Det er sandsynligviis en saadan Aarsag, som har influeret paa vor Jord i de Perioder, der ere gaaede foran vor, og Alt tyder hen paa, at en mindre let og mindre reen Atmosphære, der især indeholdt en stor Mængde kulsur Gas, optog og i større Mængde bevarede Solstraalerne. Paa dybe Steder, som det døde Havs Bassin, som er 400 Metres under Oceanets Flade, mærker man ved Solstraalernes Virkning en forfærdelig Hede. Men jeg maa tilstaae, at tiltrods for Alverdens Atmosphærer og tiltrods for det store Held, der har fulgt vore Akklimatisationsselskaber saavel for Fiske som for Huusdyr, kan jeg ikke let forestille mig, at Organismer fra vor Jord kunne akklimatiseres hverken i Tilfældet med Aragos Komet eller paa Planeten Neptunus, hvor Solstraalerne ere 900 Gange mindre varme, end paa vor Jord.

Efter Planeten Jupiter med dens bestandige Foraar komme Planeterne Saturn og Mars, der, ligesom Jorden, see Solen svæve i Himmelrummet fra Pol til Pol, idet den giver den Halvkugle, som er nærmest den Pol, den nærmer sig, varme Aarstider og den modsatte kolde. Aarstiderne ere en Smule mere markerede paa Saturn end paa Mars paa Grund af dens Polers skraa Linie og disse samme Aarstider ere lidt mere distinkte paa Mars end paa Jorden. Vi skulle angaaende Saturn gjøre samme Bemærkning som angaaende Jupiter: for det Første maa Solen være meget svag der, siden den er 100 Gange mindre stærk end hos os, og dernæst ere Dage og Nætter meget korte og følge hurtigt paa hinanden, saasom Planeten dreier sig om sig selv i $10^1/_2$ Time. Dens Aar er ligt 30 af vore Aar. For ikke mere at komme tilbage til disse lange Aar, skulle vi strax fortælle, at Uranus's Aar er lidt mere end 80 Aar og Neptunus's halvandet Aarhundrede. En hundredeaarig Olding paa Neptunus vilde saaledes have levet i 150,000 Aar!

Jeg har Intet at sige om denne sidste Planet, der formedelst sin store Afstand vanskelig kan iagttages med fornøden Noiagtighed. Dens Drabants Bane vil tilnærmelsesviis angive dens Omdreining om sin Axel og dens Polarlinies Inklination. Jeg veed ikke, at nogen Jagttager har beskjæftiget sig hermed. Man kan da sige med Sokrates: „Alt, hvad jeg veed, er, at jeg Intet veed", forudsat at ikke nogen Anden kan sige, at han veed Mere.

Da Jorden i Himmelrummet er placeret mellem Venus og Mars, er det disse to nærmeste Planeter, som interessere os mest ved sine Analogier eller Kontraster med vor Klode. Hvad nu Aarstiderne angaar, da er Intet mere ligt vor Jords Aarstider, end Mars's. Mars er omtrent to Aar om sin Vandring rundt Solen. Dens Dag er næsten som vor, da den har 24 Timer 37 Minuter. Men Planeten er meget mindre end vor Jord, da den udgjør $^1/_7$ eller $^1/_8$ af den i Masse og Volumen. Jeg har ved en anden Anledning sagt, at man om Vinteren kan see Sneen bedække Mars's nordlige Pol og udbrede sig over Polaregnene, ganske ligesom man seer paa Jorden, og at, naar Solen nærmer sig hver af Polerne, da Smeltningen af Sneen efterlader et graaagtigt, udentvivl dyndet Rum mellem den Deel, hvor der ikke kommer Snee og de Egne, hvor Polarisen er permanent.

Alle og Enhver veed, at den hede Zone strækker sig mellem de to Yderpunkter, som ved Solhverystiden have Solen ligeover sine Hoveder, og hvor, efter Lukanus's Udtryk, Træerne ophøre at have Skygge om Middagen. Paa vor Jord indtager den hede Zone ikke fuldt Halvparten af Klodens Overflade; thi for at indtage Halvparten maatte den istedetfor at standse ved Syene ved Ægyptens Sydgrændse gaae ligetil Kairo eller rettere til den store Pyramide. Jeg veed ikke, om man før mig har lagt Mærke til, at Ægypterne have placeret dette gigantiske Monument netop paa den Paralel, som deler den nordlige Halvkugle i to ligestore Dele, saa at der ligger en ligesaa stor Deel af Jordens Overflade mellem Ækvator og Pyramiden, som mellem denne og Nordpolen. Dette er et interessant Sammentræf, der ikke kan være tilfældigt. En af de vigtige Slutninger, man uddrager heraf, er at Bredderne paa Jorden ingen mærkelig Forandring ere undergaaede i 4000 Aar; thi det er klart, at de, der have reist denne Pyramide, have villet sætte den netop paa den 30te Bredegrad, hvor den endnu staar og deler vor Halvkugle i to ligestore Dele.

Paa Mars indtager den hede Zone Halvdelen af Planeten, medens den paa vor Jord kuns indtager $^3/_8$. Paa enhver af Mars's Hemisphærer indtager den hede Zone 30 Bredegrader, den tempererede Zone 30 Grader og den kolde Zone 30 Grader. Da den hede Zone alene optager ligesaa meget Rum, som de to andre tilsammen, har Mars et rødligt Skjær, som man har tilskrevet Farven paa Jordbunden, der skulde være rød af Jernoxyd; Andre have deri villet see en Plantevegetation af denne Farve. I dette Tilfælde vilde Farven være foranderlig med Aarstiderne, Noget, som man endnu ikke har iagttaget. Solen er to Gange mindre varm for Mars, end for Jorden, og følgelig er den af alle Planeter den, der er Jorden mest liig i Henseende til Solens Indflydelse; thi Venus, der har en dobbelt saa varm Sol, som Jorden, differerer en heel Eenhed fra Jorden i Henseende til den Varme, den modtager, medens Mars kun differerer en halv Eenhed.

Uranus, Venus og Merkurius danne en Kategori for sig selv med Hensyn til Aarstiderne. Paa enhver af disse Planeter gaar Solen saa nær Polene, at der ei bliver Rum til nogen tempereret Zone. Idet vi forbigaae Uranus, hvor Solstraalerne ere 400 Gange mindre varme, end paa Jorden, og Merkurius, der gjør sin aarlige Omdreining i 88 Dage, med en Sol, der

brænder 7 Gange varmere end vor, og hvis Dage ere paa 24 Timer 5 Minuter, have vi tilbage at see, hvad Theori og Jagttagelser kunne sige os om Klima og Aarstider paa Venus, denne skjønne Planet, ingens sidus, som Plinius siger.

Man finder i Hr. Aragos „Astronomie", at Solen skrider frem ligetil 15 Grader fra hver af Venus's Poler, medens Pater Vico i Rom har iagttaget en Distance af 23—25 Grader. Sammenligner man nu Venus med vor Jord og stiller denne sidste paa den første Plads vil man see, at Solen idetmindste naaer her til den Parallel, der hos os betegner Polarcirkelen. Naar den er naaet did, opheder og oplyser den Venus's Pol med et Sollys, der er dobbelt saa stærkt, som det, der sendes vor Jord, omtrent ligesaa nær Polen, som den er vore Hoveder i de længste Sommerdage og det uden at gaae ned. Hr. v. Humboldt har gjort den Jagttagelse, at paa Havanna frembringer Solen i Solhvervstiden, da den i flere Dage sender lodrette Straaler, en større Varme end under selve Ækvator. Og de Omstændigheder, der ledsage Solhvervet paa Venus, begunstige i endnu høiere Grad Ophedningen af dens Pol, end Tilfældet er med den tropiske Sol for Havannas Vedkommende i de sidste Julidage, da Solen aldrig gaar ned for Venus's Pol.

Af alle disse Omstændigheder komme de mest bizarre og excessive Aarstider og Klimater, man kan tænke sig. For det Første er der ingen tempereret Zone, da Solen ved hvert Solhverv kommer næsten lige hen til Polen. Der bliver da en Regntid ligesom paa fine Steder her paa Jorden, og Snee og Jis faae ikke Tid til at danne sig, da Solen kun er 4 Maaneder, nemlig Halvparten af denne Planets Aar, der varer 8 Maaneder, væk fra Polen. Vinde, Regn og Uveir maae overgaae Alt, som man kan tænke sig paa Jorden. Med en saa urolig Atmosphære kan man da sjelden faae see noget til de Lande og Have, som findes paa Venus's Overflade. Dagene paa denne Planet ere omtrent saa lange som vore nemlig 23 Timer og 21 Minuter. Alt tyder saaledes paa, at denne Planets Aarstider ingen Lighed have med Jordens og Mars's, men at dens Athmosphære og dens Have undergaa en bestandig Uddunstning og et bestandigt Nedskyl af Styrtregn med Skyer, der kun sjelden lade Planetens geographiske Kjerne tilsyne.

(Fortsættes.

Smaalenenes Amts Landhuusholdningsselskabs Priismedaille.

Til det Landbrugsmøde, som 24—25 Septbr. holdtes paa Hafslund, var der for Smaalenenes Landhuusholdningsselskabs Regning præget en stor Priismedaille i Sølv, hvoraf vi her give en Afbildning. Lieutenant Wærenskjold har givet Tegningen, hvorefter Medaillen er præget i Stockholm af Lea Ahlborn. Paa den ene Side findes en billedlig Fremstilling af Fædriften (en Fjøs med Kreature udenfor, hvor Malkning foregaar) og med Overskriften: Smaalenenes Amts Landhuusholdnings Selskab." Paa den anden Side en Plog, der beskinnes af den opgaaende Sol og derunder følgende Indskrift af A. Munch:

Sol seer i Agerfuren ned,
Gud signer flittig Landmands Fjed.

Medaillen uddeeltes til Følgende, deels for direkte og praktiske Fortjenester af Agerbruget og Landbonæringens Opkomst, deels for at have gjort sig fortjent af Landhuusholdningsselskabet: 1) Chefen for Departementet for det Indre, 2) Direktionen for Selskabet for Norges Vel, 3) Statsminister Due (for at have bistaaet Selskabet med Stemplernes Gravering), 4) Digteren A. Munch, 5) Auditør Dahl, 6) Kjøbmand Knap, 7) Professor Rasch, 8) Amtskonduktør N. Wærenskjold, 9) Proprietær Truls Wiel, 10) Gaardbruger Johannes Boberg, 11) Gaardbruger Jens Erichsen paa Rønild.

Foruden disse Medailler uddeeltes følgende Præmier i Penge eller Sølvtøi: For Pløining: 1) Ole Nilsen Sørli af Skjeberg 6 Spd., 2) Andreas Olsen fra Kjølberg Gaard 6 Spd., 3) Anders Jensen fra Tune Præstegaard 4 Spd., 4) Ole Bærø, Elev ved Toms Landbrugsskole, 4 Spd. For udstillede Dyr: 1) John Fredeskjær i Rygge for en brun 4 Aars Hingst et Bæger til 10 Spd., 2) Kjøbmand Nygaard i Frederiksstad for en blaa Hoppe et Bæger til 10 Spd., 3) til Forvalter Hansen paa Sanne for en rød Tyr, 6 Aar gammel, et Bæger til 8 Spd., 4) Forvalter Lindseth paa Borregaard

Dronningen af Audhs Afreise fra Southampton.

for en rød Ko, der har baaret 5 Kalve, 8 Spd., 5) Arne Klavestad i Skjeberg for en brun 9 Aars Hoppe 6 Spd., 6) Proprietær Teilmann paa Tom for en brun 5 Aars Tyr 6 Spd., 7) Jens Bilet i Borge for en rød Ko, der har baaret 5 Kalve, 6 Spd., 8) Forvalter Brandt paa Hafslund for en lyserød Ko, der har baaret 4 Kalve, 4 Spd. Til Kvægrøgtere og Mælkere: 1) Røgter og Mælker hos Gleditsch paa Næs i Borge Johan Svendsen Braaten 6 Spd., 2) Røgter og Mælker paa Tom i Raade Hans Gundersen 6 Spd., 3) Røgter og Mælker hos Provst Bassø i Raade, Hans Haagensen 6 Spd., 4) Røgter hos Johannes Boberg i Berg Arne Andreassen 4 Spd., 5) Røgter hos Erichsen paa Jelmengen i Berg Hans Gundersen 4 Spd., 6) Røgter hos Amtmand Sibbern i Rygge, Hans, 4 Spd., 7) Røgter hos Hans Egeberg i Thrygstad Johan Braaner 4 Spd.

Forhandlingerne i Mødet aabnedes af Selskabets Formand Amtmand Sibbern i Overvær af omtr. 120 Personer.

Det er vel ikke mere Tvivl om, at de Dyrskuer og Landbrugsudstillinger, som i den sidste Tid ere komne saa stærkt i Brug, ere skikkede til i høi Grad at fremhjælpe Landbonæringen og Agerbruget. Den Lyst, som findes næsten hos hver norsk Bonde til at have noget „gjildt" fremfor Naboen, begunstiger netop disse Udstillinger, der give haandgribelige Beviser, hvis saa er. Vedkommende ærekjære Folk kunne nu spare sig hine saa almindelige dyre Forsikringer om at „Mage til Hest og Mage til Ko som han har, findes ikke i hele Bygden, ja ikke engang i syv Præstegjelde." — Spørgsmaalet er da kun, at give Præmierne den størst mulige Tillokkelse, og herved er den første Betingelse, at de have nogen Værdi og til sine Tider kunne vises frem. Skeer, Bægre eller andet Sølvtøi ere vel mest brugbare og iøinefaldende Sager; men alligevel skulde vi kjende lidet til vore Bønders Forkjærlighed for store Sølvpenge at lægge paa Kistebunden, om ikke en slig Medaille, som Landhuusholdningsselskabets, der ovenikjøbet saa smukt betegner Erhvervelsens Anledning, for de Fleste vil være mest tiltrækkende.

Den kongelige Familie af Audh i England.

Det vil af Dagbladenes Efterretninger være vore Læsere bekjendt, at Enkedronningen af Audh med Følge er ankommen til England for at paatale den Uret, som er begaaet mod hende og Familie, derved at Kongeriget Audh er bleven indlemmet i det ostindiske Kompagnies Besiddelser, ene og alene af den Grund, at Regjeringen ikke førtes overeensstemmende med europæisk Synsmaade, men formeentes at ville føre til Landets Ødelæggelse, Noget som naturligviis ikke i nogen Maade kunde vedkomme Englænderne. Hans Majestæt Kongen af Audh med Famile er vistnok tilstaaet en rigelig Pension, men det er, ligesom en Almisse, henkastet af en Røver til den, han har plyndret, neppe Noget at takke for.

Hvorvidt hendes Majestæt nu ved sine personlige Overtalelser vil opnaae et gavnligt Resultat af sin Reise, kan først Tiden vise os; imidlertid har hendes Ankomst til England vakt den største Sensation, og havde hun villet lade sig see for Penge, er der ingen Tvivl om, at hun vilde have tjent en god Skilling, om end ikke fuldt saa meget, at hun derfor kunde kjøbt sig et Kongerige. Men Ulykken baade for hende og for de nysgjerrige Engelsmænd var, at hun slet ikke lod sig see, hverken for gode Ord eller Betaling. Af denne Grund have ogsaa Avisskriverne havt det meget travlt med at skrive Spalter op og ned om hvad de ikke have seet, hvilket vel ogsaa ellers undertiden kan hænde dem.

Den kongelige Familie med Følge, der bestod af 110 Personer, tog først Ophold i Southampton paa et Hotel, hvor den for nogle faa Dage betalte en Leie af 100 Guineer. Prisen har imidlertid ikke været saa overdreven høi, naar man tager i Betragtning, at Værelserne efter deres Afreise, maatte luftes i flere Dage, da den hele Hofstat under Opholdet havde næsten hermetisk lukket sig inde.

Fra Southampton begav Enkedronningen sig til London paa Jernbanen, ved hvilken Anledning Publikum gjorde store

Anstrengelser for at faae see om endog kun en Flig af hendes Klædning. Men hun selv ligesom den fornemmere Deel af hendes Følge var saagodtsom usynlig paa den hele Vei. Kun hendes simpleste Tjenere, nogle Stakler af Pariakasten, saa man vandrende tilfods ud af Hotellet og begivende sig hen til 4de Klasses Vogne paa Jernbanen, hvor de stuvede sig sammen, som det lod til særdeles fornøiede, medens de røgede sine Piber og passiarede ivrigt i sit malebariske Tungemaal. Dronningen og hendes Damer bleve derimod vel indpakkede kjørte ned til Jernbanestationen. Alle Hotellets Porte og Døre bleve tillukkede, da Dronningen skulde begive sig ned i Gaarden til Vognen, som ventede for at føre hende til Jernbanestationen, og en engelsk Arbeidsmand, som skulde være behjælpelig med Flytningen og ganske uforvarende kom ind i Dronningens Værelse og saaledes fik see et Glimt af hende, blev øieblikkelig kastet ud af en Eunuchkammerherre.

Den vanskeligste Opgave ved Afreisen var hvorledes Dronningen skulde komme fra sin Vogn hen til Jernbanevognen uden at blive seet. Først tænkte man paa at føre hende i en Palankin, men denne Idee blev snart opgivet, hun maatte jo løftes i og af den og man vilde saaledes faae Øie paa hende. Efter en halv Times ivrig Diskussion om dette vigtige Anliggende, mellem hendes Majestæt, Tolken, Hr. Brandon og de indiske Hofmænd, fattedes endelig den Beslutning, at man ved at holde Klæder, Schawler o. s. v. i Veiret paa begge Sider skulde skaffe et Slags bedækket Gjennemgang, hvorigjennem Dronningen trygt og uden Fare for at blive truffet af noget menneskeligt Øiekast kunde komme frem. Imidlertid var ogsaa denne Udvei nær bleven forkastet. Det befandtes nemlig, at naar Schawlerne bleve holdte høit i Veiret, saa at Dronningens Hoved ikke vilde kunde sees, saa blev der en Aabning nedentil, hvorigjennem man vilde kunde opdage hendes Fødder, og at naar dette rettedes ved at sænke Schawlerne, Spidsen af Hovedbedækningen var i Fare. Imidlertid lod man sig dog nøie med dette utilstrækkelige Skjul og Dronningen kom ud netop som Brandon dreiede sig rundt for efter Audhisk Brug at vende Ryggen til hende, for ikke at gjøre sig skyldig i en Krænkelse af Majestæten ved at lade sit Blik falde paa hendes ophøiede Person. Imidlertid fik han dog see saa meget, at hun var et stort og staut Fruentimmer. Den nysgjerrige Mængde trængte nu vel stærkt paa, men Eunucherne holdt dem tappert tilbage, indtil Dronningen havde indtaget sit Sæde i Jernbanevognen.

Prindsesserne og Hofdamerne bleve derefter vel indpakkede og bragte ind i de for dem bestemte Vogne. Her aftoge de imidlertid sine Hovedbedækninger og da der var Lys i Vognene, kunde man see deres Træk, som dog ikke var saa tiltrækkende, som man havde ventet det. I Dronningens Vogn var der derimod intet Lys, men da hendes Majestæt gjennem en af sine Hofdamer forlangte et for at tænde sin Pibe, fik man et Øieblik see det Indre af Vognen og de Personer, som havde Plads der. Da Dronningen havde tændt sin Pibe, gik Toget afsted til den store Hovedstad, fulgt af de utilfredsstillede Tilskueres nygjerrige Blikke.

a.

Literatur.

Jørgensens Jubilæum. I Søndags (den 5te Okt.) var der 25 Aar siden Jørgensen debuterede paa Christiania Theater, og denne Begivenhed er bleven feiret paa en Maade, som gjør den til en af de betydningsfuldeste Tildragelser i Norges nyere Historie. Ligesom Dagbladene og endog efter dem ville vi her give en kort Festberetning, om vi end ikke kunne undgaae med det Samme at gjøre nogle Bemærkninger, der lidet ville falde i Festjubilanternes Smag. Paa Jubilæums-Dagen opførtes „Pak", hvori Jørgensen har en af sine bedste Roller og efter hvis Slutning han to Gange fremkaldtes med „stormende og vedholdende Jubel". Anden Gang, han kom frem, sagde han Publikum „Tak for de første 25 Aar." Næste Dag gav Theatret ham en Beneficeforestilling. Da opførtes „Statsmand og Borger", hvori Jørgensen som Aldobrandini ligeledes spiller fortræffeligt. Efter Stykkets Slutning fremsagde han en Epilog af C. Borgaard, hvori Kunstnerbanens Besværlighed paa en skjemtsom Maade skildredes og hvis Slutningsstropher vare:

Ung jeg kom herop til Eder, kjendte fast end ei det Kald
Hvortil den sig skal indvie, som betræder Kunstens Hal.
Mine Ungdomsillusioner gik. som Andres, op i Røg;
Dog, nu kan jeg glad dem mindes, som en gammel, halvglemt Spøg;

Thi saasnart I saa den første Spire voxe frem af Kunst,
Pleied I den skaansomt, varligt, styrked den ved Eders Gunst,
Lærte mig med venlig Alvor: lang er Kunsten, Livet kort,
Strøede Roser der, hvor Torne fordum skræmte Modet bort.

Ja, hvis jeg det Held har vundet, at fortjene Kunstnernavn.
Skylder jeg det først til Eder, som mig aabned venlig Favn.
Kunsten har ei Hjem paa Jorden, Kunstneren har der kun Hjem.
Hvor han kjæmped, hvor han seired, hvor hans Lykke voxte frem.

Tager da min hjertelige Tak for denne skjønne Dag!
Dens Erindring skal mig styrke, blir engang min Evne svag.
End jeg staar i Manddomsdage, — seer dog freidig mod min Høst;
Hvem I kjærligt række Haanden, finder selv i Vintren Lyst!

Beneficianten fremkaldtes gjentagende og til Slutnings blev han hilset med en Blomsterregn. Alle Billetter vare udsolgte, for en stor Deel til Overpriis, ja en enkelt skal endog være betalt med 50 Spd., og Vicekongen med Gemalinde var blandt Tilskuerne. Paa Forestillingsdagen skal Hr. J. desuden have modtaget betydelige Foræringer, saasom et Flygel, et Taffeluhr, et Sølvservice med flere Ting, hvis Værdi skulde løbe op til Hundreder. Om Aftenen gav endeel af Byens Borgere ham en Sexa i Frimurerlogen, hvortil Adgangen kostede 2 Spd. og hvori 100—150 Personer deeltoge. I denne Fest fremsagde A. Munch et Digt, hvori han takkede Jørgensen for hans Gjengivelse af forskjellige af hans Theaterstykker. Advokat Skjelderup, der var blandt Lagets Ophavsmænd, og Borgermester Fougstad, Theaterdirektøren, holdt hver sin Tale, hvori de udtalte sig om Theateranliggenderne, med bitre Hentydninger til Nationalbestræbelserne og Kritikernes Udsættelser paa det danske Theater og dets artistiske Direktør. Der kan neppe være mere end en Mening om det Utidige, for ikke at sige Upassende i at ville opgjøre deslige Mellemværender ved en Anledning som denne, og paa et Sted, hvor de rette Vedkommende til at svare ikke kunde tænkes at være tilstede, og hvor selv i dette Tilfælde enhver Debat for Anstændigheds Skyld maatte forstumme. Havde de nævnte Herrer Noget at svare i Sagen, burde de have gjort dette for Offentligheden, for hvem Angrebene vare fremkomne, og ikke i en Sexa, omgivet især af Meningsfæller; thi der vare hine Modsytringer kun hvad Drammenskorrespondenten vel monne kalde „et Kneps i Buxelommen." — Under Festen indtraf et Optrin, som vi maa skildre med et andet Blads Ord, for at man ikke skal mistænke os for Fordreielse. „En Mængde ældre og yngre Medlemmer af Studentersangforeningen bragte, hedder det, om Aftenen Kl. 11 Hr. Skuespiller Jørgensen sin Hyldest. Fra Samfundet, hvor man havde samlet sig, begav Toget sig med sin Deputation — Sangforeningens Bestyrelse — ned til Logen, hvor den omtalte Sexa afholdtes. Efter at Deputationen havde begivet sig ind i Festsalen for paa sine Kammeraters Vegne at udbede sig Hr. Jørgensens Tilladelse (!!!) at bringe ham en Sang, traadte denne ledsaget af Deputationen ud i Forhallen, hvor han modtoges med rungende Hurraraab, hvorpaa et Par Sange bleve afsjungne. Efterat derpaa Deputationens Ordfører, Stud. theol. L. Dietrichson, havde tolket de Følelser og den varme Hengivenhed (!), Studenterne nærede for Hr. Jørgensen, og udtalt det Ønske, at han vilde flette ogsaa dette Blad i den herlige Mindekrands, han denne Aften havde bundet sig, takkede Hr. Jørgensen i hjertelige Ord for den ham bragte Hyldest, hvis Minde han lovede aldrig at glemme. Efter endnu et „Leve" adskiltes Sangforeningen". Vi troe, at de akademiske Sangere her have nærmet sig Jørgensen, selv om han er vor største Skuespiller, med en Ydmyghed, der er noget vidtdreven. De have tidligere uden Frygt og Bævelse fremstillet sig med sin „Hyldest" for Konge og Kronprinds og for Landets mest fortjente Mænd, og den som da vilde føle sig for stor til at give dem „Tilladelse" til en lignende „Hyldest", og afslaae Ønsket om at flette deres Olieblade i sin „herlige Mindekrands", maatte forudsættes ikke at være en Kunstner eller Skuespiller, men „en Gud paa en Tordensky." Ved at tænke over denne „Hyldests" Storhed og Omfang bringes man ogsaa let til at spørge sig selv, om man ikke har grebet saa dybt ind i sin Begeistrings Skatkammer, at man fristes til at blive uretfærdig i sin Betaling til Andre. Jeg idetmindste veed ikke, hvilken Hyldest, større end denne, man vil kunne bringe Fædrelandets Frelser eller dem, hvis Navne for evige Tider bør skinne i Videnskabernes og Kunstens Tempel. Dog dette er ikke en Betragtning, hvortil dette ene Tilfælde opfordrer. Det er næsten en norsk Nationalskik, at være enten for ødsel eller for sparsom, og især turde dette gjælde om hvad Verden kalder medborgerlig Anerkjendelse. Det varer længe, inden Nordmanden gjennem sit Pantser af Ligegyldighed og Mistænksomhed især mod hans Eget, mærker Fortjenestens Solstik. Men naar han det gjør, gaar han til den modsatte Yderlighed, og hans Begeistring svulmer vildt og uregelmæssigt som det mellem Bækkenes Iisflag pidskede Sneevand.

Da vi i vort Blad for 1852 No. 63 have givet Hr. Jørgensens Portræt og Biographi og stadigen anseet ham for en af vore bedste Skuespillere, tør vi vel haabe, man ikke i disse Bemærkninger vil see nogen Indsigelse mod hans Anerkjendelse som Kunstner, men alene en Misbilligelse af Maaden, hvorpaa Anerkjendelsen er udtalt og hvorfor han ligesaa lidt bærer noget Ansvar, som Kronprindsen, fordi Enkelte paa hans Reise viste en noget orientalsk Lyst til at slikke Støvet af hans Skosaaler. Og for ikke engang at dølge Noget af hvad der kan forklare selve Maaden, hvorpaa hiin „Hyldest" blev udtalt, vil jeg erindre om den Troskab, Jørgensen har vist vor Scene, og at han, tilfreds med den vistnok ikke ringe Paaskjønnelse, som han her har fundet, har modstaaet de lokkende Fristelser til at forlade dette Sted, hvor han har udviklet sig til den Kunstnerfærdighed, han nu har. Ligeledes vil jeg minde om, at der nu kunde være særdeles Anledning lil at udtale dette, da man af enkelte Theateroptrin har villet drage den Slutning, at her var intet blivende Sted for en Skuespiller der ikke var norsk. Meningen med Oppositionen mod Danskerne paa Christiania Theater har dog nok ikke været nogen anden end den, at man ikke ønskede nye danske Subjekter af tvivlsomt Talent, der hvis de engang bleve til Noget, vilde drage bort af Landet; men at man vilde med Glæde beholde de dygtige danske Skuespillere, man havde.

Efterat Overstaaende var leveret til Trykkeriet, har Aftenbladet (8 Okt.) i „et Brev" givet en endnu skarpere Daddel over Talerne i Sexaen, og saaledes kunde de Bemærkninger, som angaae denne Deel af Festen, her gjerne været borte, om dette kunde skeet uden for stor Forandring.

Sidste Tirsdag (5te) var det 25 Aarsdagen efter at Madam Bratz optraadte paa Christiania Theater, dog uden at der for hendes Skyld endnu er gjort nogen særegen Stads. Imidlertid skal hun efter Sigende have Udsigt til en Beneficeforestilling, men først ved Saisonens Slutning. Da Madam Bratz ifølge gamle Theatergjængeres Dom har været en af de bedste Støtter for vor Scene i dens Begyndelse, og da hun lige til denne Dag er vedblevet at spille fortrinligt alle de Roller, som ligge indenfor hendes Talents Begrændsning, synes det billigt, at det ogsaa vises hende en særegen Paaskjønnelse for hendes Theatertjeneste. Publikum fremkaldte hende i Tirsdags (Jubilæumsdagen), uagtet hun kun spilte i en ubetydelig Rolle.

Samme Dag optraadte Virtuoserne Door og Kellerman med forskjellige Nummere paa Theatret og bleve fremkaldte.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 22de Septbr. er Indredepartementet bemyndiget til at „anstille de Undersøgelser som maatte findes fornødne til Bedømmelse af Spørgsmaalet om den hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa Østerdalen ved Jernbane kan sættes i Forbindelse med Mjøsen."

Ved denne Leilighed maa tilføies, at den i Febr. f. A. i et Møde paa Kongsvinger nedsatte Kommittee angaaende et Jernbaneanlæg fra et Sted ved den norske Hovedjernbane til Kongsvinger under 26de Aug. har udstædt Indbydelse til Aktietegning i et saadant Anlæg. Kommitteen henholder sig til Ingeniørkapitain Bergh's Betænkning i Sagen, hvilken i Juni stod at læse i vore Dagblade, og hvori der angives to Linier at vælge imellem, enten fra Trøgstads Station til den nye Bro over Glommen ved Kongsvinger, omtr. 4½ Miil, eller fra Lille-Strømmen langs Glommens østre Bred, omtr. 7¼ Miil. Vælges første Linie, ville Distrikter med en Folkemængde af mindst 44,000 nyde godt af Banen, og denne komme til at koste 1,275,350 Spd. Sidste Linie, der endog vil gavne et større Menneskeantal (55,000), anslaaes at ville koste 1,907,045 Spd. Der tænkes ogsaa paa Liniens Forlængelse til den svenske Grændse, saaledes at den norske Jernbane kun kan forbindes med Sveriges Jernbanenæt.

I Mgbl. No. 280 udtaler C. A. Hanneborg sig om den i hans Tanker fordeelagtigste Anlægslinie (Glommenlien), og en anonym Indsender, der i s. No. skriver om den projekterede Jernbane fra Throndhjem Støren, behandler i Forbigaaende samme Sag. til

— Under 22de Sept. er udkommet en Resol. om Opførelse af en ny Børsbygning i Bergen efter Architekts Schirmers Tegning.

— Under s. D. er der paa de tidligere Vilkaar tilstaaet Jarlsbergs og Laurvigs Amtskommune et fornyet Bidrag af Statskassen til Landbrugsskolens Vedligeholdelse, stort 360 Spd. for 1 Aar indtil 14de Apr. 1858 at regne. Akershuus Amtskommune er paa lignende Maade tilstaaet et Bidrag, stort 700 Spd. for 1 Aar, indtil 14de Apr. 1857., og desuden 30 Spd. til Landbrugsskolens Bibliothek.

— Ifølge kgl. Resol. af 25 Aug. skal der paa Oskarsborg ansættes en Kommandant, som skal være Skabsofficier, med 1000 Spd. i Løn, og en Kapitainvagtmester med 408 Spd., og begge fri Bolig.

— Under s. D. er Gagen for Kongsvingers Postmesterembede bestemt til 480 Spd. aarlig.

— Under 16 Aug. er Lensmand J. Lassen i Tved beskikket til Lensmand i Oddernæs og Venneslands Sogne, Mandals Fogderi.

— Hs. kgl. H. Kronprindsen med Gemalinde afreiste idag Kl. 10 med Extratrain. Han bliver i Sverige til næste Aars Begyndelse.

— Valgmandsvalget for Christiania er berammet til 27 Oktr.

— Ved Storthingsvalget for Holmestrand, 6te Okt., udkaaredes til Repræsentant Prokurator Vilh. Nielsen og til Suppleant Sktbsrheder J. H. Holst.

— Til Repræsentant for Aalesund og Molde valgtes den 25de Septbr. Kjøbmand Cl. S. Jerwel og til Suppleant Rektor J. O. Horn.

— Til Repræsentant for Frederiksstad er tidligere valgt Byfoged J. H. Berg, og til Suppleant Artillerikapitain P. Strøm. Til Repræsentanter for Frederikshald 1) Byfoged Saxlund, 2) Overlærer J. K. S. Geelmuyden. Til Suppleanter Farver A. Nielsen og Konsul Chr. Stang.

Fra Mosse-Kanten berettes om adskillige Ødelæggelser ved Vandflom.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Paa Kongens Fødselsdag den 6te Okt. har en heel Deel Ordensdekorationer og Udnævnelser fundet Sted. De Fleste dekorerede ere ganske ubekjendte og vel ogsaa ufortjente Personer, og af den lange Liste kan kun anføres, at Telegraph-Direktør P. C. Faber (Forfatteren af „Den tapre Landsoldat") er bleven virkelig Justitsraad, Rektor i Randers, C. A. Thortsen (Metrik- og Literaturhistorie-Forfatteren), Prof. M. J. Hammerich (Bestyrer af Borgerdydsskolen) og Præsterne S. P. W. Birkedal og N. G. Blædel (de bekjendte Prædikanter) ere blevne Dannebrogs-Riddere.

Rusland. Som Paaskud for en russisk Flaades Afgang til Middelhavet anføres, at den skal tjene som etslags Æresvært for Enkekeiserinden, der en Tid skal opholde sig i Nizza.

Nyhedsbladets Interessenter anmodes om paa Onsdag Kl. 5 at møde i Bladets Anliggender hos Redaktøren (N. Haslunds Gaard, Kongens Gade.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 42. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 18de Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Kjærlighed udjævner Alt.

(Af A. Munch.)

(Slutning fra f. No.)

Giraud.

Og derom kan De spørge, naadige Frue, naar De seer omkring Dem her? Griner ikke Svaret til Dem fra alle fire nøgne Vægge? Deres Besøg her har sønderrevet Dækket, hvormed jeg saa omhyggeligt og ængsteligt søgte at skjule min virkelige Tilstand for Dem, medens jeg levede mit skjønne, hjertearmende Drømmeliv i Deres lyse Feeverden. Alle Illusioner ere nu faldne — De seer og veed nu hvem jeg er — den fattige, ukjendte, uheldige Skribent Alfred Giraud, der til Nød frister sin usle Tilværelse ved at oversætte spalteviis for Journalerne, — og som dog har vovet hos Dem at spille den uafhængige, den aandrige, den lykkelige Gentleman, den forhaabningsrige Forfatter! — Jeg har givet mig ud for, hvad jeg ikke var — O, De maa nu foragte mig — naadige Frue! —

Grevinden.

Det er ikke Foragt, min Herre, men varm Interesse for Deres Talenter, for Deres Fremtid, som har ført mig hid. Thi De maa ikke tro, det er først idag, først ved dette Besøg, at jeg har opdaget hvad De kalder Deres usle Tilstand. Allerede kort efter den første Gang, vi saa hinanden — De husker, hiin skrækkelige Dag i 1848, da min Vogn blev angrebet og jeg selv forhaanet af en rasende Pøbelhob — og De da pludselig fremstod som min frelsende Ridder, adspredte Folkesværmen og saa bragte mig mere død end levende til mit Hotel — allerede siden hiin Dag, den jeg aldrig glemmer, var De en stadig Gjenstand for min Opmærksomhed. Og da De nu, paa min indstændige Opfordring, oftere og oftere kom i mit Huus, til min Soiréer — da kjendte jeg snart de mindste Omstændigheder, Dem angaaende. De har aldrig skuffet mig, og hvad var der ogsaa at skjule? De udgav Dem ikke for en Gentleman, De viste Dem som en saadan — De anmassede Dem ikke en ufortjent Digterære, De beviste mig Deres fulde Ret til denne ved at læse Deres Arbeider for mig. Vel sandt, De søgte at skjule for mig, at De var fattig og upaaskjønnet. Nu vel, at De ikke turde være dette bekjendt, det var en Svaghed, men det var ingen Vanære, at De virkelig levede i trange Kaar.

Giraud.

Jo, Fru Grevinde — selv Deres himmelske Overbærelse kan ikke dølge det for mig — det er en Vanære — det er en Forbrydelse at være fattig, at være uden Navn, uden Betydning i Samfundet. O, I kan ikke forstaae det, I, som fødes til Rang og Rigdom, til Magt og Hæder — I, for hvem alle Døre aabne sig — alle Vogtere bøie sig, alle Veie jævnes — I vide det ikke, hvad det har at sige, fra Barndommen af at maatte gaae med et Udelukkelsens Mærke paa sin Pande, at blive bortstødt, hvor man kommer, at blive overseet, forhaanet, udleet for sine bedste Aands- og Hjertes-Ytringer, fordi man ikke kan veie dem op med Guld, fordi man hører til Pariakasten! — Thi en Pariakaste gives der endnu hos os, trods al vor Tids Pralen med Humanitet, Frihed og Lighed — en Pariakaste gives der endnu midt i det nye, civiliserede Europa, saa godt som i det gamle Indien — og disse vore moderne Parias er Armodens, Elendighedens Børn!

Grevinden.

Deres poetiske Indignation, min Herre, lader Dem imidtid oversee en liden Forskjel mellem vore Parias og de indiske, den nemlig, at disse bestandig maae forblive bundne indenfor de dem ved Fødslen satte Skranker, og ikke kunne befries derfra uden ved Døden — medens det dog hos os staar Armodens Børn frit for, om de have Evne dertil, at arbeide sig op til Samfundets Høider, saavel til de materielle som til de aandelige. Og De kan heller ikke godt nægte, at Saadant til enhver Tid skeer midt iblandt os.

Giraud.

Ja, ved et eller andet Lykketræf, ligesaa sjeldent som at vinde det store Lod i Lotteriet, eller ogsaa ved at bruge Snigveie, ved at begive sig ind i Løgnens og Ydmygelsens smudsige Labyrinter, og saaledes tabe sin Sjæls Reenhed, tabe Troen paa sig selv, paa Sandheden, paa alt Høiere og Ædlere i Livet og for Evigheden. Nei, da hellere dø i Fattigdom og Dunkelhed, med rene Hænder og rene Tanker!

Grevinden.

Jeg bøier mig dybt for disse ophøiede Principer, men jeg vil dog i den Anledning erindre Dem om et gammelt og sandt Ordsprog: „For den Rene er Alting Rent." Har De nøie betænkt dette? Er De saa ganske vis paa, at De altid vilde have tilsmudset Deres Hænder, om De havde grebet den Leilighed til Fremkomst, som — jeg veed det — dog undertiden ogsaa har frembudt sig for Dem?

Giraud.

Frue — De mener —

Grevinden.

Hør mig kun videre. Da jeg nu er i det med Ordsprog, saa vil jeg citere Dem eet til: „Man maa tage Verden som den er." Nu, see dog ikke saa forskrækket paa mig, som om jeg havde sagt noget ganske Oprørende! Dette Ordsprog, min Herre, er ikke saa letsindigt, som det seer ud til, det har ogsaa en dyb og alvorlig Betydning, især for Dem, som vil frem paa Aandens og Kunstens Bane, som ikke vil fortære sine Talenter i Ensomhed, men ønsker at anvende dem i gavnlig Konflikt med Verdenslivet. De siger, at den fattige, ubekjendte Forfatter næsten altid bliver bortstødt af dette Verdensliv, naar han kommer for at udvexle sine aandelige Skatte med dets Ækvivalent i Formue eller Hæder. Men, naar De nøiere tænker efter, skulde De da ikke finde — thi jeg anvender dette paa Dem selv — skulde det ikke ofte befindes, at det netop har været Dem selv, der har bortstødt Verden, og ikke den Dem? Ja, at Verden maaskee ofte er kommet Dem over halvveis imøde, men at De af overdreven Stolthed har trukket Dem indenfor Deres fire eensomme Vægge, som Sneglen i sit Skal?

Giraud.

Jeg tror at kunne forsikre, at dersom Verden virkelig saaledes var traadt mig imøde med et Tilbud, som ikke stred mod min Æresfølelse, saa vilde jeg med Glæde og Taknemmelighed have modtaget det.

Grevinden.

Nu vel da, jeg tager Dem paa Ordet. De skal nu faae Anledning til i Gjerningen at vise, at De ikke forvexler sand Æresfølelse med sygelig Stolthed. De maa da vide, at jeg ikke er kommen hertil blot for at gjøre Dem en Visit — jeg har foretaget dette usædvanlige Besøg forat afslutte nogle Børsforretninger med Dem.

Giraud.

Børsforretninger — De! — med mig?

Grevinden.

Ja, hvorfor ikke? De veed jo, det er ingen Sjeldenhed at Paris's første og skjønneste Damer befatte sig med Børsspekulationer. Nu, vær Du kun rolig for mig — jeg er ikke inde i slige Mysterier, men min Banqvier, han, som bestyrer min Formue, er det desmere. Han kom nu til mig i Formiddags, og sagde, at der nu netop var en udmærket Forretning at gjøre i Statspapirer. Han tilbød mig saadanne for 20,000 Franks, og forsikrede mig om at jeg derpaa, ved at lade ham imorgen sælge dem igjen paa Børsen, vilde kunne vinde over det Dobbelte. Jeg modtog ogsaa hans Papirer, men kun Halvdelen for mig selv, den anden Halvdeel betingede jeg mig for en Ven, og min Perle af en Banquier lovede ogsaa at besørge disse solgte med samme Fordeel. Nu, Hr. Giraud, kan De nok gjette hvilken Ven det var jeg tænkte paa med disse Papirer for 10,000 Franks — jeg modtog dem i Deres Navn — Jeg var vis paa De vilde tage Deel i denne lille Forretning. Og see — her er Deres Papirer, — min Herre, — der findes i denne lille Pakke til et Beløb af 10,000 Franks — Behag at see efter selv.

Giraud.

Det behøves ikke for min Skyld, naadige Frue — thi disse Papirer vedkomme ikke mig.

Grevinden.

Hvorledes, De afslaar at erhverve dem?

Giraud.

Det nødes jeg vel til, Frue — jeg vil tilstaae Dem det oprigtigt — jeg eier ikke ti, end sige 10,000 Franks at kjøbe disse Statspapirer med. Jeg kan altsaa ikke tage Deel i denne Forretning, som De kalder ubetydelig, men som for mig er ligesaa umulig, som om jeg vilde gaae hen og kjøbe hele Staden Paris.

Grevinden.

De er stærk i at opstille Umuligheder, naar det gjælder at hindre Deres egen Fordeel. Men denne Gang skal det ikke lykkes Dem, jeg er forberedt paa Alt. Har De da ikke fattet, at De imorgen for disse Papirer vil kunne faae 20,000 Franks, og saaledes, efterat have betalt den første Indsats, endnu vil have 10,000 i Behold?

Giraud.

Jeg fatter det ganske vel, min Frue — men ligesaa vel forstaar jeg ogsaa, at jeg, forat kunne afhænde disse Papirer, dog først selv maatte eie dem.

Grevinden.

Men de er jo ogsaa Deres Eiendom, disse Papirer, jeg har modtaget dem i Deres Navn — hvad gjør det, om man idag forstrækker Dem den oprindelige Kjøbesum, naar De alt imorgen kan betale den tilbage?

Giraud.

Hvad det gjør? — Intet, Frue, uden paa det Skarpeste for mig og for Verden at betegne den Forskjel, som der er mellem Almisse og Rettighed. Nei — hør mig Frue — De kan tilsløre den Form, hvorunder De rækker mig Almisse, saameget De vil — en Almisse bliver det dog, og jeg er endnu ikke sjunket saa dybt, Frue, at jeg vil træde i Veien for de mange andre Fattige, der nyde Godt af Deres milde Gaver.

Grevinden.

Hr. Giraud, har jeg fortjent dette af Dem?

Giraud.

O, tilgiv mig, Frue — jeg veed ikke selv hvad jeg siger — mit Hoved forvirres af denne skrækkelige Stilling, hvori jeg for Dem maa synes kold og utaknemmelig, medens mit Hjerte brænder af den varmeste Kjær — hvad vilde jeg sige — Taknemmelighedsfølelse.

Tro mig — Ingen bedre end jeg kan erkjende den Godhed, hvormed De overvælder mig, den Storhed, De, Grevinden af Villeblanche, viser, ved selv at opsøge mig, den fattige Skribent, i min usle Bolig, blot for under den fineste Form at bringe mig Hjælp. Men jeg kan ikke — selv om jeg derfor skulde udsætte mig for Deres retfærdige Vrede — jeg kan ikke modtage disse Papirer, Frue, — og allermindst af Dem.

Grevinden.

Er det paa den Maade, De opfylder Deres nylig givne Ord, at ville med Glæde og Taknemmelighed modtage Verdens Tilbud, naar De kunde det med Ære — og at De her kan dette, det troede jeg dog idetmindste min Mellemkomst maatte borge Dem for.

Giraud (uvilkaarligt udbrydende).

O, Louise! — (fatter sig.) Fru Grevinde!

Grevinden.

Jeg seer det nu — det er som jeg troede — der gives ingen Stolthed, intet Hovmod saa svimlende, saa selvtilintetgjørende, som Fattigdommens. Man taler om den Riges, den Fornemmes Stolthed — See nu selv Forskjellen: Her kommer jeg, den rige, den fornemme Dame, fra mit fyrstelige Palais, fra Verdenshovedstadens fineste Cirkler, og udsætter mig for al Slags taabelig Omtale, for at opsøge Fortjenesten i Armodens Bolig, og bringer Ydmyghed med mig, bringer Bøn og Overtalelse, at den stolte Fattige dog vil modtage, hvad der er hans Eget, hvad der uden Skygge af Ydmyggelse kunde hæve ham i en større Sphære, kunde aabne ham den længe drømte Mulighed af en Reise til Italien, til alle Kunstneres Høiskole. — Og han — den af Stolthed Forblindede, afviser mig haanligt.

Giraud.

O, min Gud!

Grevinden (vedblivende.)

Ja, selv afviist vedbliver dog den ydmyge Rige at udføre sin Prøvelses Gjerning hos den stolte Fattige. Tro ikke Gi-

raud, at De slipper saa let. Denne Pakke Lykkespapirer — den er Deres — Jeg lader den her tilbage. — Ingen kan, Ingen skal benytte den uden De — og — ikke sandt? De vil benytte den, saa sandt De endnu har en Gnist tilbage af Fornuft, — eller af Følelse —

Giraud (kjæmpende med sig selv).

Altsaa, Frue — det er Deres Alvor, at hverken De selv, eller nogen Anden skal faae godt af disse Papirer, hvis jeg ikke modtager dem?

Grevinden.

Ganske vist — De ere ikke til, hverken for mig eller for Andre — kun for Dem.

Giraud.

Nu vel, Frue, jeg vil ydmyge mig. Jeg vil modtage disse Papirer, eller rettere disse Penge — som en Gave fra Dem — og være Dem evigt taknemlig derfor, — men paa een Betingelse.

Grevinden.

Og den er?

Giraud.

At det skal staae mig frit for at benytte disse Papirer, som jeg selv vil.

Grevinden.

Naturligviis — de er jo Deres Eiendom. Det er jo netop hvad jeg ønsker.

Giraud.

Velan da — Papirerne ere mine. (Blader dem igjennem). Saa stor en Sum har jeg aldrig havt i mine Hænder før — Sælsomt! — Disse faa tynde, hvide Blade ere altsaa 10,000 Franks værd!

Grevinden.

Imorgen 20,000.

Giraud (idet han kaster Pakken i Kaminilden.)

Og hvormeget nu?

Grevinden (farer op).

For Himlens Skyld — hvad gjør De? — red dog — red dog!

Giraud.

Lad kun brænde, Frue! — Det er jo min Eiendom — en bedre Brug har jeg ikke derfor. See, hvor lystigt de sno sig og hvirvle, disse graadige Flammer, og fortære i eet Øieblik hvad tusinde Hænder gjerne vilde udstrække sig for at redde, om de end derved skulde brænde sig mere end Mucius Scævolas —! Og her staae vi To i al Rolighed, og see derpaa. — I Sandhed, Frue, det har Noget at betyde! — Den Uafhængighedsfølelse, som nu gjennemstrømmer mig, er mere værd end de 10,000 Franks jeg imorgen kunde faae vundet ved hine Papirer, som nu ligge der, forvandlede til Aske!

Grevinden.

Det er den rette Høide! Stakkels unge Menneske! — Saavidt er det altsaa kommet med Deres Hovmod, at det er steget til Vanvid! Hvor kunde jeg ogsaa være saa taabelig, at ville bringe en Rasende til Fornuft? — Farvel, Ulykkelige! — De har nu i mig bortstødt maaskee den Eneste, der af et godt Hjerte vilde bringe Dem en Mulighed til Forsoning med det virkelige Liv. — Jeg skal nu ikke længer forstyrre Dem i Nydelsen af Deres indbildte Uafhængighed. — Mig seer De aldrig mere.

Giraud.

Bliv! — kun et Øieblik endnu, naadige Frue — kun et Øieblik skjænke De mig endnu — til Retfærdiggjørelse, til Afsked — saa er Alt forbi. Frygt ikke for mig — jeg er ikke vanvittig — aldrig har mit Hoved været lettere, aldrig min Bevidsthed klarere end i dette Øieblik, da jeg staar fri over for Dem, og har dog modtaget Deres Gave. Nu kan jeg tale Frue — nu kan jeg takke Dem, som De fortjener — nu kan jeg udøse mit Hjerte for Dem, uden at misforstaaes. — Thi Flammerne, der have fortæret hine kostbare Blade, have med det samme luttret vort Forhold, Frue — Broen er nu afkastet mellem den lyse og den mørke Side af min Tilværelse — jeg staar alene tilbage paa den dunkle Bred. De kan nu lytte til mine sidste Ord, som til en Døende, fra hvis Læber De saa aldrig vil faae høre nogen Lyd mere.

Grevinden.

Min Gud, hvad skal dette betyde?

Giraud.

Kun, at jeg elsker Dig, Louise!

Grevinden.

Min Herre!

Giraud.

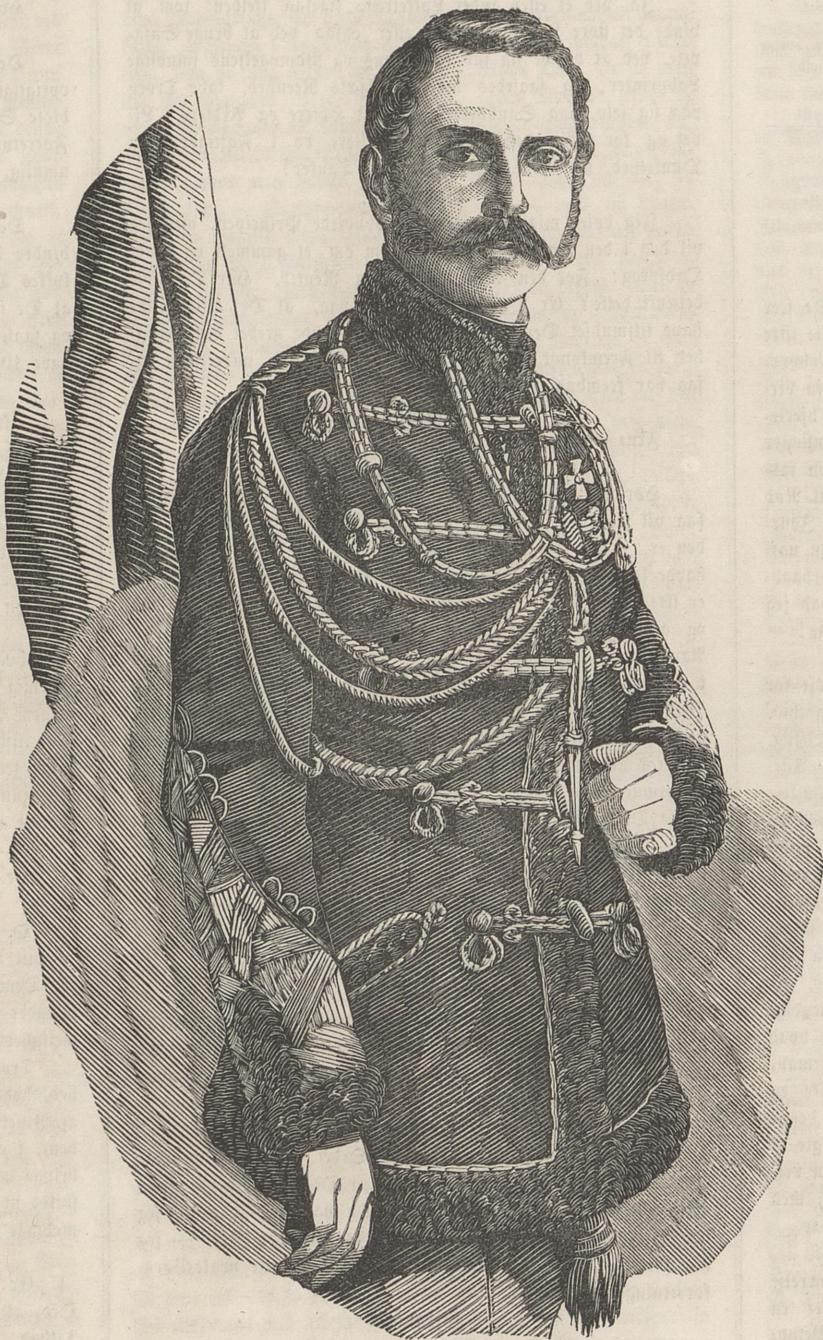
Ja, nu er det sagt. Men Du har alt længe vidst det, Louise — Du maatte ingen Kvinde være, hvis Du ikke forlængesiden har seet det, at jeg elskede Dig alt fra den første Stund, vi mødtes, elskede Dig med en Lidenskab, der voxede med hver Dag jeg levede mig mere ind den glandsfulde Sphære, dit skjønne Liv, dit rige Hjerte, voxede selv ved Bevidstheden om at den aldrig kunde blive gjengjældt, aldrig tilfredsstillet. Thi jeg følte det vel, der var et svælgende Dyb befæstet mellem Dig og mig, mellem Din Verden og min Verden, mellem Lyset og Mørket. Og dog vedblev jeg at søge din Nærhed, som Ørnen søger Solen, skjønt den vel veed, at den aldrig kan naae derop. Men Din Sols Straaler varmede mig dog et Øieblik, fyldte mit Hjerte med bævende Salighed, bragte det eneste Lysglimt ind i min dunkle Tilværelse — og jeg havde derfor ikke Kraft til at rive mig løs, jeg vedblev at søge din Nærhed, skjønt jeg vidste, at nogle faa Skridt endnu vilde føre mig til Randen af det svælgende Dyb, fra hvis sorte Bund Fortvivlelse og Vanvid stirrede mig imøde.

Grevinden.

Jeg burde ikke et Øieblik længer høre paa denne Tale, min Herre, dersom jeg endnu ikke var nysgjerrig nok til gjerne at ville vide, hvorledes De vil forene disse stærke Forsikringer om Kjærlighed med Deres stolte Afviisning af alle mine Forsøg paa at bringe Dem Hjælp — ja med den Haan, hvormed De nylig for mine Øine tilintetgjorde den sidste velmeente Haandsrækning.

Giraud.

O, Louise! — Og derom kan Du spørge? Denne Stolthed, denne Haan, som Du kalder den, det var jo just mit dybeste

Keiser Alexander II i Kroningsdragt.

Kjærligheds Værk. — Det er sandt, jeg har været stolt. Stolthed er jo den ædle Fattiges eneste Rigdom. — Det kan være, jeg maaskee til Overmaal har anvendt denne Stolthed mod Andre — og derved maaskee lukket mig mangen Vei — men mod Dig, Louise — mod Dig har jeg kun sat min uendelige Kjærlighed. Det var jo for at holde denne reen i min Sjæl, at jeg kjæmpede den svære Kamp mod mig selv og mod din overvældende Godhed. — Havde jeg modtaget det mindste Gran af alle de rige Gaver, al den milde Hjælp, Du under saa mange Former ikke trættedes ved at tilbyde mig — saa vilde jeg med det samme have tabt mit Ideal, saa vilde jeg ikke længer følt mig fri over for Dig, og Kjærligheds inderste Væsen er dog Frihed. Havde jeg modtaget din Almisse, saa vilde jeg fra Louises Ligemand i Aandens Rige været nedsjunket til Grevinden af Villeblanches Klient og Skyldner. — Jeg vidste jo, at Du, skjønt Din Haand er fri, dog aldrig kan blive min her i Legemernes Verden — saa vilde jeg da bevare mig, og Dit Billede i mig reent og purt for Aandens Verden, om jeg maaskee der engang skulde kunne opnaae at forene min Sjæl med din. Derfor maatte jeg bortvise Alt, hvad der for mig kunde forstyrre denne Reenhed — selv om jeg derved ofte maatte forekomme Dig haard og utaknemlig, medens dog mit Hjerte var nær ved at sprænges af Taknemmelighed og Kjærlighed. Aldrig skulde Du i dette Liv af min Mund have hørt denne Tilstaaelse, dersom Du ikke selv var kommet og havde sønderrevet Sløret. Saa blev jeg da endelig bragt til det Yderste — jeg maatte tilintetgjøre den sidste Haandsrækning, som Du kalder den, thi ak! — Haanden var jo ikke med, kunde ikke være med — blot Pengene. Jeg har fornærmet Dig derved; — jeg veed, at Du nu for stedse vil vende Dig fra mig her i Livet — og det bør saa være. Men, Louise, Du veed nu ogsaa, at der hisset venter Dig en Sjæl, fuld af dit Billede — en Sjæl, der satte reen og hellig Kjærlighed langt over denne Verdens Gods og Guld! — Louise, kan Du tilgive mig?

Grevinden.

Ja, men nu har ogsaa jeg en Betingelse! —

Giraud.

O, siig den!

Grevinden.

Jeg har endnu en sidste Prøvelse for Deres Stolthed, thi den synes mig dog endnu at skygge temmelig stærkt bag Deres Kjærlighed. De sagde før, at De vilde have modtaget hiin Haandsrækning, hvis min Haand virkelig var fulgt med. Her er den.

Giraud.

Store Gud — Louise! — tør jeg tro —

Grevinden.

Ja, Alfred — Din stolte Kjærlighed satte et svælgende Dyb mellem Dig og mig — min ydmyge Kjærlighed kan overskride dette Dyb. Du vilde ikke modtage det Mindste fra Grevinden af Villeblanche, vil Du nu tillade Louise Giraud at dele Alt med sin Mand?

Giraud.

O, hvad er Mandens Kjærlighed imod Kvindens? — Jeg seer det nu — jeg var dog for stolt — den sande Kjærlighed spørger ikke om Riig eller Fattig. Louise — Du har seiret — Gjør med mig hvad Du vil!

Moer Bichot (styrter ind.)

Jeg gratulerer, jeg gratulerer! Jeg har hørt det Altsammen — jeg kunde ikke gjøre for det, jeg havde Noget at ordne i Pulterkammeret her ved Siden af. Væggen er saa tynd, og De talte saa høit — Men der er da heller ingen Skade i det, kan jeg tro — jeg vidste nokt det vilde tage en saadan Ende med denne Tète a tète. Ja Frue, De tager nok nu min Perle af en Logerende fra mig, eller hvad?

Grevinden.

Jeg er bange for det, min gode Kone. Men Du kan jo følge med os og blive Portnerske paa vort Gods i Touraine — der er en smuk lille Cottage ved Indgangen til Parken, behængt med Viinløv og Ephen, der kan Du boe og have det godt paa dine gamle Dage, og fremforalt passe paa Huset, medens Hr. Giraud og jeg reise til Italien.

Moer Bichot.

Nei! det var da mageløst! — Tusind Tak, Hr. og Madame Giraud! — jeg er saamæn ikke Den, der siger Nei. Nu, det kom dog som jeg sagde, De bragte dog en Herregaard med alligevel Frue, eller hvad?

Giraud.

Ja, Gamle! — Men denne Engel bragte mig tillige hvad der er mere end en Herregaard — hun bragte mig Ydmyghed til at modtage den, idet hun lærte mig, at Kjærlighed udjævner Alt.

Aarstiderne paa Jorden og paa de øvrige Planeter.

(Efter Babinet, Medlem af det franske Institut.)

(Slutning fra No. 41.)

Hvad skulle vi da sige om Dagen og Aarstiderne paa de 37 smaa Planeter, vi havde ved Slutningen af 1855? Kun saare lidt. Det eneste, der synes at kunne bestemmes, er deres Dages Længde. Og man har virkelig paa flere af disse bitte smaa Skabningens Fragmenter bemærket et foranderligt Skin, som uden tvivl kommer deraf, at de vende forskjellige ulige oplyste Sider mod os. Mellemrummet mellem to lyse eller to mørke Tilstande paa Planeten vil da angive os disse Planetpygmæers Omdreiningstid eller Dag. Lad os for bedre at forstaae denne Idee forestille os en Jagttager stillet paa Jupiter eller paa Mars, som derfra flere Dage i Rad iagttager vor Jord. Det er klart, at naar det store Kontinent paa vor Jord, nemlig Europa, Asia og Afrika, vender mod ham, vil vor Planet forekomme ham langt stærkere oplyst, end naar han modtager Reflexen af det stille Hav, hvis Vande udstraale langt mindre Lys end det tørre Land. Hvad jeg her har sagt, er ikke en dristig Gisning. Enhver veed, at man mod Nymaane og efter sidste Kvarteer, Ti-

der, paa hvilke den tiltagende Maane er meget skarp og smal, seer den øvrige Deel af Maaneskiven oplyst med en svag Lysning, der hidrører fra Reflexen af Jorden. Og, naar den smale tiltagende Maane viser sig i Øst før Solens Opgang, er Reflexen langt mere tydelig fremtrædende, end naar den om Aftenen viser sig paa den vestlige Horizont. Dette kommer deraf, at naar den tiltagende Maane er i Øst, modtager den Reflexen af den østlige Hemisphære, som er meget rigere paa Land, end den vestlige med Atlanterhavets og det stille Havs store Vandflader. Man tillægger i Almindelighed Galilei denne Theori, men jeg har ikke fundet den i noget af hans Værker.

Dette er da Alt det, vi vide nogenledes positivt om Aarstiderne paa de Planeter, der ere vor Jords Medborgere i Solens Rige. Som man seer, er der Forskjellighed nok, og de, som ville sætte levende Væsener der, have frit Spil for sin Indbildningskraft i et saa stort Antal Verdener, der staae i et saa forskjelligt Forhold, hvad angaar Varme, Lys, Dagens og Aarets Længde og i det Hele Alt, som hos os konstituerer Aarstider, Klima, det animalske og det vegetabilske Livs Produkter. Der er en Ting, som kunde hindre os i at antage levende Beboere paa de Planeter, der ere langt borte fra Solen, og det er den ringe Varme, Solen frembringer i en saa overordentlig Afstand; men uden at tage vor Tilflugt til særegne Organismer — hvilke lettelig lade sig tænke paa saa særegne Lokaliteter — see vi da ikke Livet bestaae tæt ved vor Jords Poler, paa Spitsbergen f. Ex., hvor man næsten ikke kan regne paa Solens Indflydelse, der neppe om Sommeren kan smelte en Deel af den Iis, som er sammenfrosset om Vinteren? Have vi ikke seet, hvorledes artesiske Brønde, der have været gravede i Ægypten, med det underjordiske Vand haveført frem Fiske, hvem Solen og dens Straaler vare tusinde Gange mere fremmede end for Neptunus's Beboere? Vise ikke flere andre underjordiske Vande og navnlig de ved Carniole og Laybach os Fiske og selv Fiskefugle, levende under Jorden? For at foreskrive Grændser for den levende Organismes produktive Kraft saavel hvad angaar Dyr som Planter maatte man vide, hvad Livet var; men det er det, vi ere i den fuldkomneste Uvidenhed om. Har man ikke i Begyndelsen af dette Aarhundrede seet alle Aristoteles's Love om den dyriske Organisation at slaae feil ligeoverfor de bizarre Beboere af Australiens Land og Vand? Den naturlige Slutning paa dette skulde være et Billede af Beboerne paa disse Planeter, hvis Klima og Aarstider vi have antydet. Det er ikke nok at bygge et Huus, man maa ogsaa befolke det. Men positiv Kundskab om Beboerne paa andre Planeter, end Jorden, kan sandsynligviis aldrig den iagttagende Videnskab skaffe. Marken staar der aaben for metaphysiske, theologiske og philosophiske Spekulationer, og der behøves ingen dybtgaaende Studier for at give sig ud paa denne Vei. Det fordres kun, at ikke Indbildningskraftens Fostere støde an mod nogen af de Kjendsgjerninger, der ere konstaterede ved Jagttagelsen. Saa meget kan man imidlertid sige, at en menneskelig Organisme ikke kunde holde ud at leve paa nogen Planet, uden det da skulde være paa Mars. Beboerne af disse Planeter — de have nu Fornuft eller ikke — ere altsaa ikke Mennesker. Hvad ere de? Hvad kunne de være? Paa alle disse Spørgsmaal er der kun et Svar: man maa vide, ikke at vide.

Den russiske Keisers Indtog i Moskwa gjennem Opstandelsens Port, udenfor Kreml.

Keiserkroningen i Moskwa.

II.

Vi vende atter tilbage til denne Begivenhed, idet vi her give et Portræt af Keiseren i Kroningsdragt og et Billede af Indtoget i Moskwa. Ceremoniet ved selve Kronigen er for vidtløftigt til her at beskrives omstændeligere end i vort No. 39. Vi antage ogsaa, at det til vore fleste Læseres Brug kan være fuldstændigt nok, idet vi henvise dem, der ved Kroninger maatte ville føre sig det til Nytte, til vore Dagblade, hvor Times's omstændelige Beretning fra dens bekjendte Krimkorrespondent findes gjengivet. Deraf ville vi imidlertid hidsætte Skildringen af det Indtryk, Kreml gjorde paa ham Kroningsmorgenen (7de Sept., eller efter den russiske Kalender, som tidligere anført, den 26de Aug.) „Det var tidtigt paa Dagen, Kl. omtr. 6½. Solen, hvis Straaler faldt ind fra Venstre, overgjød Kremlins og de tilhøire liggende Kirkers forgyldte Kugler og Fløie med et lysegult Flammeskjær, som syntes at blegne og atter blusse op, eftersom Morgentaagen væltede op fra Floden eller spredtes af den lette Blæst. Rundtomkring mylrer det af Tilskuere og en Brimmel af Soldater. Bag Huusrækkerne paa den anden Side af Floden see vi den egentlige By, skjønt Husene næsten skjules af den russiske tætte Høsttaage, men ovenover den, i mange Miles Udstrækning kneiser en Uendelighed af Kupler, Taarne, Hvælvinger, Spiir, Kors og Minaretter, som gjenstraale Solskinnet fra sine forgyldte Sider. Det er umuligt at forestille sig dette Syn. Øiet søger forgjæves at udskille Enkelthederne i denne Verden af Klokketaarne, Paladser, Kirker og offentlige Bygninger, der synes at strække sig saalangt som Horizonten selv, ragende op over og adskilte ved Volde, Enge, Haver og smaae Anlæg. Alle Verdens Bygningsarter ere her repræsenterede, ligesaavel som alle dens Nationer. Hist staar en forunderlig Overbygning, som minder om Kalkutta eller en anden indisk By; ved Siden deraf staar et Voldtaarn, som minder om Korstogenes Tider; Vagterne paa Varetaarnet see overnaturligt ud i den disige Belysning; hist seer Du chinesiske Snørkeltaarne ved Siden af gotiske Kirker, og nær derved en grøn besynderlig tilskaaret Kuppel, der seer ud som en uhyre Grankongle. Taagen spiller i broget Farvevexel, medens den ruller mellem denne Skov af glitrende Spiir og Kupler og det uhyre Mosaik af Tage og Gavler." Men var dette Syn af Kreml henrivende, saa maa det Lyshav, hvortil det ved den paafølgende Nats Illumination forvandledes, have været endnu eventyrligere. Det uhyre Ivan Vellikis Taarn maa efter en Tegning i Lond. News i Nattens Mørke have seet ud som en Lysekrone, fæstet til Himmelen.

Alle Korrespondenter tale med Beundring om Keiserens Ydre og Holdning ved Kroningsceremonien. Da Keiseren havde taget Plads paa Thronen og Metropoliten stillede sig foran ham med den Bog, som indeholder Troesbekjendelsen, læste han den med sikker Stemme, og kun da han skulde paatage den keiserlige Kappe med det lange Slæb, som to andre Metropoliter bragte ham paa to Puder, viste han nogen Forvirring. Efterat han havde bøiet sig og modtaget den første Indvielse af Moskwas Metropo-

lit, ved hans Haandspaalæggelse, reiste han sig og befalede, at man skulde bringe ham Kronen. Han griber den, siger Indep. Belge, med begge Hænder, løfter den langsomt op til Hovedet og sætter den der, medens Metropoliten holder en Tale til ham. Alexander der Anden tog sig i Sandhed overordentlig godt ud, som han stod der; hans paa een Gang velvillige og mandige Ansigt fik et Anstrøg af romersk Majestæt under dette glimrende Bjerg af Diamanter, der ganske har samme Form som de byzantinske Keiseres Krone, og hvis Værdi overstiger sex Millioner Rubler. Men dette prægtige Skue faar en ubeskrivelig rørende Charakteer, da Keiserinden nu ogsaa skrider frem, knæler for sin Ægtefælle, der tillige er hendes Keiser, og af hans Haand modtager Keiserkronen, som de i Fremtiden skulle bære i Forening, men som Alexander igjen sætter paa sit Hoved, efterat den blot har berørt Keiserindens.

„Medens Klokkerne ringe og Hymnerne lyde under de byzantiske Kuplers Hvælvinger samles begge Keiserinderne og hele den keiserlige Familie om Keiseren og lykønske ham med Inderlighed. Alexander den Anden omfavner med Agtelse sin ærværdige Moder; der er, om jeg tør sige det, en endnu høiere Grad af Ømhed i det Haandtryk, som han vexler med den ophøiede Kvinde, der skal være hans Regjerings gode Engel; man gjennemskuer Ægtefællen under Keiserkaaben. Hele Forsamlingen røres som af en elektrisk Gnist; der mangler kun Lidet i, at man bliver henreven af den Bevægelse, som griber Enhver ved at see denne Forening af den høie Storhed, hvortil Mennesket kan naae, og de inderligste Følelser, som boe i Menneskeslægten. Med stor Kjærlighed omfavner han ogsaa sin Broder Konstantin og dennes Gemalinde, Storfyrstinden."

Til Kroningsfestens mægtigste Glandspunkter hører, foruden Illuminationen, den Folkefest, som gaves paa Kadinkysletten, men som tildeels blev forstyrret ved Regnveir. For den keiserlige Familie var der opslaaet et Telt, hvortil ogsaa Gesandterne havde Adgang. De øvrige Medlemmer af det diplomatiske Korps vare forsamlede paa en Tribune. Paa 300 Borde var der opstillet forskjellige Retter til 200,000 Mennesker, men Keiseren gik glip af det sjeldne Syn, som et saa stort Antal Bordgjæster afgav, idet Moskoviterne paa et falskt Signal strømmede til Bords og fortærede Kjæmpemaaltidet, inden han var kommen tilstede. — Den 21de om Aftenen afholdtes der et Maskebal i Kreml, hvortil der var udstedt 15,000 Adgangskort. Da Ballet var sluttet, hvilket allerede skeede henimod Kl. 10, souperede Hoffet, det diplomatiske Korps og et stort Antal fornemme Russere i særskilte Gemakker.

Literatur.

Wm. Gram, der har en „Boghandel for Udbredelsen af gode christelige Bøger, Brogaden No. 5," udgiver paa sit Forlag en ny af Oversættelse „Scrivers Sjæleskat." Da Bogen allerede findes i en dansk, rigtignok nu over 100 Aar gammel Oversættelse, er den i Forveien kjendt og yndet ogsaa af Lægfolk hertillands. For at berede den end sikrere Indgang, har imidlertid Forfatteren formaaet Lektor Johnson til at ledsage Subskriptionsindbydelsen med en Anbefaling, hvori blandt Andet hedder: „Det er i mine Øine et glædeligt Tidens Tegn, at de Troende ogsaa her i Landet meer og meer søge tilbage til de gode gamle, fra fromme Fædre overleverede og i Tidernes Løb prøvede Opbyggelsesskrifter. Men iblandt alle disse herlige Frugter af det christelige Troesliv indenfor vor evangelisk-lutherske Kirke kjender jeg neppe nogen, som jeg vover at sætte over Scrivers Sjæleskat. En saadan Troens Inderlighed og Enfoldighed, en saadan Erkjendelsens Reenhed, Klarhed og Dybde, en saadan Fortrolighed med Guds Ords skjulte Skatte saavelsom med det menneskelige Hjertes dunkleste Vraaer og lønligste Sukke, en saadan Aandens Kraft og Beviisning som hos den gamle Scriver har kun jeg fundet hos faae af dem, der dog ellers med Rette gjælde for Herrens ypperste Vidner i vor Kirke." Efter en slig Anbefaling skulde man troe, at Forlæggeren intet andet havde at tilføie end sine Subskriptionsbetingelser. Men Hr. Gram lader sig ikke nøie dermed. Han omgiver sine Priser med etslags christelig Bøn, hvori han ønsker, at „ret mange Hjerter maatte aabnes til Deeltagelse for Udbredelsen af dette herlige Værk", som „han ved Guds Naade har den Glæde i Herren at kunne forelægge den christne Menighed i Norge"; og efter et „Amen" og Priiskuranten ender han saaledes: „Anbefalende mig og Mine til alle Troessødskendes Forbøn, forbliver jeg Eders ringe men i Christo hengivne Wm. Gram." Jeg skal ikke kunne sige, om det er at tage Guds Navn forfængeligt, at væve det saaledes, som Gram gjør, ind i en Subskriptionsplan mellem Mark og Skillinger; men det synes mig klart, at naar han faar sig betalt for sin Bog, har han ingensomhelst Ret til at kræve, at Kjøberen desuden skal gaae i „inderlig Forbøn" for ham og hans Huus, ligesom Præsterne paa Prædikestolen gjøre for Kongehuset. Naar man læser et religiøst Skrift, bør dette kunne skee til egen Opbyggelse og uden Indblanding af saa verdslige Begreber som Boghandler, Bogbinder, Spændefabrikant eller deslige. Min Mening er derfor kortelig den, at Hr. Gram skal lade sig nøie med den vistnok ikke ringe Profit, Bogen i et stort Oplag vil bringe ham, og med den Overbeviisning, at han har givet Folk et godt og heldbringende Værk for deres Penge; men forresten er hans Fordring paa Kjøbernes Forbønner lige saa ubillig, som om en Skomager eller Skrædder vilde paalægge sine Kunder, naar man gik i Kirke med deres Sko og Frakker paa, at de da lode sin Andagts Frugter tilflyde dem istedetfor sig selv.

Bestyrelsen af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme har besluttet at sælge 1000 Exemplarer af O. Vigs „Sange og Rim" for 36 ß Exemplaret heftet og 48 ß indb. Det nye Oplag af Berlins Naturlære er allerede for en Stund siden færdigt. Uagtet der tryktes 20,000, forslog det ikke til de seneste Subskribenter.

Bladindhold.

I Aftenbladet No. 239 berettes om en Fange paa Akershuus Fæstning ved Navn Gunnar Strøm, Huusmandssøn fra Odalen, der har et mærkeligt mekanisk Talent. I 1855 blev han, 23 Aar gammel, dømt til 10 Aars Strafarbeide, for i Stockholm, til hvis norske Garde han i 1851 havde ladet sig hverve, at have forfærdiget falske Bankosedler. I Slaveriet sattes han til at gjøre etslags fiint Jerntraadnæt til Papiirfabrikationen, hvormed det gik saa uhyre seent, at en Mand blot kunde arbeide 3 Tommer daglig. Kjed deraf begyndte Fangen at spekulere paa en Maskine til denne Bedrift, og det lykkedes ham ogsaa virkelig at faae istand en saadan Maskine, ved hvis Hjælp han nu kan arbeide 72 Gange saa hurtigt eller 9 Alen om Dagen. Opfinderen har i sin Ungdom været i Bøssemagerlære, men til at see „mere komplicerede Maskiner" skal han ingen Anledning have havt. Meddeleren i Aftenbladet finder med Rette, at „her Intet bør forsømmes for at redde hvad der endnu kan reddes af en saa sjelden Begavelse", og tror, at der endog ved Statens Mellemkomst bør sørges for hans Evners Uddannelse.

Bergensposten giver en Stiilprøve tilbedste, som vi „ikke kunne nægte os den Fornøielse at optage." Efterat have fortalt, at en „plump Smugleraffære" muligens vil foranledige Ansættelsen af en kvindelig Toldbetjent til at visitere Damer, vedbliver bemeldte Blad: „Idet vi beklage, at Tegn, som det her berørte — vi ere glade ved at være fuldkommen uvidende om den af Rygtet tilsigtede Persons Navn —, bevise — saavidt de virkelig ere tilstede — at Begrebet om Smugleriets Strafværdighed og Charakteeroverenssstemmese med Krimina, som almindelig fordømmes, endnu hos Somme er sørgelig uklart, troe vi at burde gjøre Byen opmærksom paa, hvad der fra Toldvæsenets Side skal være paatænkt." Dette er ikke en Stiil for „stuttænkte Folk;" men det er dog en Stiil, som hos en vis Klasse Læsere indgyder megen Respekt, netop fordi den er dem uforstaaelig og umulig at gjøre efter. Ligeover for dette Utydske af Stiil føler man samme Afmægtighed, som de ægyptiske Troldmænd, der skulde gjøre Utøiet. Og derfor ville vi om denne Stiil sige: Her er Kancelliets Finger!

Christiania-Posten har oftere omtalt Nyhedsbladet, men ikke dets Indhold. Den har kun stiklet paa Træsnit, Sats o. s. v. og næsten stadig saaledes, at det kunde tjene til Anbefaling for Skilling-Magazinet. Da Nyhedsbladet ved Nytaar ophørte med sin tætte Sats, der af selve Postens egen Redaktør var funden ufornuftig fiin, da var Posten strax (8de Jan.) ude med etslags sammenlignende Anmeldelse af dette Blad og Skilling-Magazinet. Heri siges der om Nyhedsbladet væsentlig kun, at „man faar nok mindre for sine Penge nu end før," medens det om Skilling-Magazinet hedder, at det har begyndt sin 23de Aarg. med „en særdeles interessant Afhandling", som „ledsages af smukke, veludførte Afbildninger." Havde der nu været mindste Billighedsfølelse hos Referenten, vilde han ogsaa have nævnt hvad Nyhedsbladets første Nummer indeholdt, idetmindste tvende paabegyndte længere Afhandlinger af A. Munch og Asbjørnsen. Men Posten kunde ikke opnaae sit Maal, at fremhjælpe Skilling-Magazinet uden at tie med alt Sligt. Da nu nylig Selskabet for Norges Vel faldt paa at give Skilling-Magazinets Udgiver en Understøttelse af 250 Spd., gjengav den ikke alene øieblikkelig Skilling-Magazinets i den Anledning udstædte Subskriptionsindbydelse, naturligviis uden nogen Bemærkning om det Besynderlige i saaledes at understøtte det ene af tvende konkurerende Blade, men den knyttede ogsaa dertil den Bemærkning, at Skilling-Magazinet ved Forøgelsen „nu bliver omtr. ligesaastort som „Illustreret Nyhedsblad", „Almuevennen" og „Illustreret Folkeblad" tilsammen, paa samme Tid som disses Priis er næsten dobbelt saa stor som Skilling-Magazinets." Det vilde være, at tillægge et penneført Menneske altfor stor Uvidenhed i Regnekunsten, om man her antog, at Overslaget er gjort i god Tro. For det første mangler nu $3\frac{1}{2}$ Mark, før de tre nævnte Blades Priis bliver dobbelt saa stor som Skilling-Magazinets, og for det Andet forholder det sig saa, at Nyhedsbl. uden Tillæg indeholder blot en Spalte mindre end Skilling-Magazinet med sit nærværende Tillæg, og saa kan Enhver dømme, om nok et sligt lidet Tillæg, som det Skilling-Magazinet allerede har, vil kunne svare til noget af de øvrige Blade, end sige til begge. Muligens vil Posten indvende, at den ved sin Regning har brugt Alnen; men selv i det Tilfælde bliver dens Beregning høist uefterrettelig, ikke at tale om det Ubillige i at maale Sager, trykte paa Nyhedsbladets Papiir med samme Alen, som Skilling-Magazins-Tillægget. Men endog forudsagt at Postens hele Overslag holdt Stik, kunde deraf ingen Slutning trækkes om det ene Blads større eller mindre Billighed fremfor det andet, da det beror paa, enten man fylder Rummet med originale Sager og Oversættelser, der besørges for Bladet selv, eller for en god Deel med slige Ting, som man gratis tager andetsteds fra. Med andre Ord, Bladenes Priisbillighed beror ikke blot paa det Kvantitative, men ogsaa paa det Kvalitative. Vi kunne let begribe, at Posten finder det i sin Fordeel, at blot det første Hensyn gjør sig gjeldende. Thi den vil efter Alenmaal blive billigere end de fleste af vore Blade og navnligen billigere end det efter dens Oplysning overvældende billige Skilling-Magazin. Vi ville godtgjøre dette ved følgende Beregning: Ved at lægge Post i Post fra Kirken langs ud efter Fortouget, naaer man med 2 tillægsforsynede Aargange, der koste 12 Spd., „næsten" til Vognmændenes første Cirkel, medens Skilling-Magazinets første 20 Aargange, der koste 40 Spd., „omtrent" ville behøves til at dække samme Rum. Men uheldigviis for Posten vil Ingen benytte denne Maalestok ved Priisberegningen. Enhver veed, at en god Deel af dens Papiirudstrækning er beskrevet af disse 400 kjedelige Skribenter, der i Egenskab af indenbyes Abonnenter have fri Ret til under Bekjendtgjørelserne at være Medarbeidere, og hvis Forfatterskab først faar Værd paa Makulatur-Vægten. Ellers er det her ganske interessant at bemærke, at Posten først efterat den selv og Skilling-Magazinet ved Tillæg blev udvidet, har fattet en saa særdeles Forkjærlighed for det Kvantitative. I de 4 Aar, medens Skilling-Magazinet ikke engang indeholdt $\frac{4}{7}$ Dele af Nyhedsbladet (altsaa kun lidet over det Halve) faldt Posten aldrig paa at fremhæve dette til vor Fordeel. Imidlertid ville vi nødigen troe, at Redaktionen ved denne Taktik har søgt at ødelægge Nyhedsbladet, for derved at fremhjælpe Skilling-Magazinet. Skulde dette ikke destomindre være saa, da ville vi raade den nye Redaktion, som endnu maa forudsættes i Besiddelse af lidt mere almeenmenneskelig Samvittighed, end de drevne Journalister pleie, at den for sin egen Skyld overlader dette Hverv til en Anden end den, der hidtil har drevet det. Thi vi kunne oplyse Redaktionen om, at han er en af Skilling-Magazinets egne Skribenter og kan paa Grund af den menneskelige Naturs Skrøbelighed neppe i Længden udføre sin Bedrift med et anstændigt Skin af Upartiskhed.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 25de Aug. er bestemt, at der af Statskassen tillades udbetalt Rigshospitalets Kasse 6000 Spd. til Dækkelse af Hospitalets antagelige Underballance for indeværende Aar, og 3000 Spd. for at tjene som Driftskapital, altsaa i Alt 9000 Spd., om hvilket Beløbs Refusion nærmere Bestemmelse senere bliver at tage.

— Professor Faye er (8de Oktbr.) valgt til Medlem af det svenske Videnskabsakademi.

— A. Tidemand har faaet Diplom som Æresmedlem af Kunstakademiet i Rotterdam.

— Bureauchef D. Ræder er konstitueret som Foged i Hallingdal og Kand. jur. H. Lehmann konstitueret som Bureauchef i hans Sted.

— Til Sagfører ved Underretterne er 11te Okt. autoriseret Exam. jur. P. Chr. Wessel og 15de Kand. jur. A. T. Pedersen.

— Her i Byen vil man begynde 1ste Novbr. ved Salget at veie Steenkul istedetfor at maale dem.

— Det ifjor stiftede Vedforsyningsselskab har nu faaet til Byen 1000 Favne, der til Indskyderne vil kunne sælges til 11—12 Mark Favnen.

— Statsraad N. J. L. Krog afgik ved Døden den 15de Okt. noget over 69 Aar gammel. Hans korte Levnetsløb findes i dette Blad for 1853 No. 51.

— Til Storthingsmand for Laurvig valgtes den 16de Okt. Overretssagfører Joh. Sverdrup, til Suppleant Kjøbmand C. Christiansen.

Drammen. Violinisten Julius Ørbye er efter et længere Ophold i Udlandet vendt tilbage til Norge og agter at give Koncerter i Drammen og Christiania.

Horten. Under Skiveskydning paa Korvetten „Nornen" den 13de Oktober sprang en Kanon, hvorved Chefen, Kapitain C. S. Bonnevie blev dræbt paa Stedet og 6 Matroser saarede, hvoraf en siden er død.

Brevig. I Eidangers Kirke er skeet Indbrud; men den arme Tyv har kun forefundet en Blyant, en Tintheskee og et Par Flasker Viin.

Bergen. „Den Stundesløse" af Holberg har tjent til at aabne Sæsonnens Forestillinger med; men Stykket har havt den Skjæbne, at befindes for „massivt" for Byens „fine" Folk, og da første Akt var forbi, forlode nogle Damer Theatret.

— Student G. Krohn kommer nok ikke til at optræde paa det bergenske Theater, som det synes, fordi man ikke vilde engagere ham paa kortere Tid end 5 Aar. Det ene Bergensblad siger, at han af Misfornøielse med Instruktionen har besluttet at gaae til Christiania Theater.

Lodsedlerne til Nyhedsbladets Præmiefordeling omsendes, eftersom Betaling for Aaret indløber.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 43. Udkommer hver Løverdags Aften. 25de Oktober. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Private og offentlige Tjenester.

(Af F. Bastiat's Harmonies économiques.)

Tjenester byttes mod Tjenester.*)

Ligevægten mellem dem følger deraf, at Byttet skeer uden Tvang og efter foregaaende Underhandling.

Med andre Ord, enhver Tjeneste, der tilbydes mod Vederlag, er af lige Værdi med den Gjentjeneste, som ydes for den, forudsat at man paa begge Sider har Frihed til at gjøre og lade som man vil, til at sammenligne og underhandle.

Man kan besmykke og dreie Sagen paa ethvert Sæt, saa bliver det dog umuligt at tænke sig Begrebet Værdi uden en Biforestilling om Frihed.

Hvor ingensomhelst Tvang, Indskrænkning eller Svig forhindrer Tjenesternes Ligevægt, kan man sige, at der hersker Retfærdighed.

Hermed er ikke sagt, at Livets Handel og Vandel da foregaar paa en ufeilbar Maade; thi Friheden levner altid Rum aabent for Misgreb. Menneskene vildledes ofte af Fordomme og Lidenskaber; de ordne ikke altid sine Ønsker efter de fornuftigste Hensyn. Man seer tit, at en Tjeneste ansættes til en Priis, som ikke staar i noget rimeligt Forhold til dens virkelige Nytte; hertil fordres kun, at vi give visse Betragtninger frit Løb med Tilsidesættelse af andre. Det er Indsigtens, Besindighedens og Sædernes Fremskridt, som mere og mere fremkalder denne skjønne Forholdsmæssighed ved at stille enhver Tjeneste paa dens rette moralske Plads, om jeg saa maa udtrykke mig. En Lapperisag, et smagløst Skuespil, en usædelig Nydelse kan betales med store Summer i et Land og ringeagtes i et andet. Tjenesternes Ligevægt er saaledes noget andet end en ufeilbar Ansættelse af deres Nytte, Men selv med dette for Øie maa man erkjende, at det er Friheden og den dertil knyttede Følelse af Ansvarlighed, som retter og forædler vore Tilbøieligheder, vore Ønsker, vore Nydelser og vore Domme om deres Værd,

I alle Verdens Lande er der en Klasse Tjenester, som med Hensyn til Maaden, hvorpaa de vises, udbredes og lønnes, indtage en ganske anden Stilling end de private eller frie. Dette er de offentlige Tjenester.

Naar et Behov viser sig tilstrækkelig almindeligt og stadigt til at kunne benævnes en almeen Fornødenhed, kan det være til Fordeel for alle de Mennesker, der henhøre til en vis Forening (Kommune, Amt, Stat) at sørge for dets Fyldestgjørelse ved en mere eller mindre ligefrem Samvirken. I dette Tilfælde overdrager de visse Personer at yde og udbrede den Tjeneste, hvorom der handles, og de tilveiebringe Vederlaget derfor ved et Paalæg, som ialfald tilnærmelsesviis fastsættes efter ethvert Medlems Evner.

I og for sig taget afændres ikke nødvendigviis de oprindelige Grundtræk i Menneskenes ekonomiske Samkvem ved denne eiendommelige Form af Bytte, især naar man tænker sig, at alle Parter dertil give sit Samtykke. Det er her som ellers en Udvexling af Anstrengelser, en Udvexling af Tjenester. De offentlige Betjente arbeide for at tilfredsstille Skatteydernes Fornødenheder; Skatteyderne arbeide for at tilfredsstille Betjenternes Fornødenheder. Den indbyrdes Værdi af disse gjensidige Tjenester bestemmes ved en Fremgangsmaade, som fortjener nærmere Undersøgelse; men de væsentlige Grundsætninger ved alt Bytte blive, i det mindste fra et rent almindeligt Standpunkt, urørte.

Det er saaledes med Uret, at nogle Forfattere, hvis Meninger ere paavirkede ved Synet af trykkende og ubillige Paalæg, have betragtet enhver Værdi, der ydes for offentlige Tjenester, som tabt*). Denne ubetingede Forkastelsesdom holder ikke sin Prøve. Hvad Vinding og Tab angaar adskiller den offentlige Tjeneste sig, videnskabelig taget, i ingen Henseende fra den private Tjeneste. Enten jeg bevogter mine Marker selv, eller for egen Regning lønner en Mand til at gjøre det, eller jeg betaler Staten for at vogte dem, er det i ethvert Tilfælde en Opofrelse for at erhverve en Fordeel. I det ene Tilfælde som i det andet taber jeg vistnok Opofrelsen, men jeg betrygger min Eiendom. Og dette er ikke et Tab, men et Bytte.

Vil man sige, at jeg bortgiver Noget, jeg kan tage og føle paa, og faar igjen Noget, som hverken kan veies eller maales, da er dette et Tilbagefald til aflægse Forestillinger om Værdien. Saa længe man tænkte sig, at denne stak i de legemlige Ting, ikke i det paa dem anvendte Arbeide eller de til dem knyttede Tjenester, maatte man ogsaa frakjende enhver offentlig Tjeneste Værdi. Senere, da Begreberne om Værdien vare en Blanding af Sandt og Falsk, maatte tillige Begreberne om Skatterne dele samme Skjebne.

Dersom saaledes et offentligt Paalæg ikke nødvendigviis er et Tab, er det endnu mindre et Ran**). Tilvisse øves der i de nyere Statssamfund umaadelige Plyndringer i Form af Skattepaabud. Vi skal senere handle herom; det er en af de aller virksomste blandt de mange Aarsager, der forstyrre Tjenesternes Ligevægt og de forskjellige ekonomiske Interessers Samklang. Men det bedste Middel til at bekjæmpe og ødelægge Misbrugene af Beskatningen, er at vogte sig for den Overdrivelse, at erklære enhver offentlig Afgift for et Rov ifølge dens Natur.

Betragtede i og for sig selv, efter deres egen Natur, under tilbørlige Forhold og bortseet fra enhver Misbrug, ere altsaa de offenlige Tjenester ligesom de private rene Ombytninger.

Men de Fremgangsmaader, ved hvilke Tjenesterne i disse to Byttesæt sammenlignes, aftales, overdrages, opveies og aabenbare sin Værdi, ere saa forskjellige baade i sig selv og med Hensyn til sine Virkninger, at Læseren uden Tvivl vil tillade mig noget udførligt at omhandle denne vanskelige Gjenstand, en af de interessanteste, som kan frembyde sig for Ekonomens og Statsmandens Granskning. Det kan med Grund siges, at man her har den Knude, ved hvilken Politiken knytter sig til Statsekonomien. Det er her man kan paavise Oprindelsen til og Omraadet af hiin Vildfarelse — den usaligste, der nogensinde har belemret Videnskaben — at forvexle Menneske-Samfundet med Styrelsen, Samfundet, dette Alt, som paa en Gang omfatter de private Tjenester saavelsom de offentlige, og Styrelsen, denne Deel, der kun befatter sig med de offentlige Tjenester.

Naar man u'eldigviis med Rousseaus Skole og alle de franske Republikanere, hans Lærlinger, uden Forskjel betjener sig af Udtrykkene Styrelse og Samfund, udsiger man tillige paa Forhaand, uden Overveielse, at Statsstyrelsen kan og bør omfatte al privat Virksomhed, hver Enkelts Frihed og Ansvarlighed; man udsiger, at alle private Sysler bør forvandles til offentlige; man udsiger, at Samfundet er en tilfældig fremkommen Tilstand, der skylder Loven sin Tilværelse; man udtaler den lovgivende Magts Alraadighed og Menneskehedens Umyndiggjørelse.

I Virkeligheden see vi ogsaa, at de offentlige Tjenester eller Styrelsens Virksomhed udvides eller indskrænkes efter Tider, Steder og Omstændigheder, ligefra Spartas Kommunisme eller Missionerne i Paraguay indtil de forenede Staters Selvstyrelse, med den franske Centralisation (Magtophobning) som Mellemled.

Det første Spørgsmaal, som frembyder sig ved den theoretiske Politiks Tærskel, bliver følgelig dette:

Hvilke ere de Tjenester, der bør forblive paa den private Virksomheds Omraade? — hvilke bør henlægges til den fælles eller offentlige Virksomhed? — et Spørgsmaal, som gaar ud paa: i den store Kreds, som kaldes Samfundet, fornuftmæssig at afsætte den mindre Kreds, som kaldes Styrelsen.

Det er greit, at dette Spørgsmaal berører Statsekonomien, siden det kræver en sammenlignende Undersøgelse af to helt forskjellige Byttesæt.

Er dette Spørgsmaal løst, staar et andet tilbage: Hvorledes ordnes de offentlige Tjenester som bedst? Dette henhører til Politiken alene og vil detfor ikke her blive afhandlet.

Lad os altsaa undersøge de væsentligste Forskjelligheder, som findes mellem de private og offentlige Tjenester, en foreløbig Undersøgelse, som er nødvendig for at finde den fornuftigste Grændselinie mellem dem.

Hele den foregaaende Deel af dette Værk (Harmon. econ.) har været ofret til at vise den private Tjenestes Udviklingsgang. Vi har seet, at den udspringer af denne udtrykkelige eller underforstaaede Sats: „Vil du gjøre dette for mig, skal jeg gjøre hiint for dig," hvori der baade med Hensyn til den, som overdrager, og den som modtager, ligger et dobbelt gjensidigt Samtykke. Begreberne Bytte, Omsætning, Værdsættelse, Værdi, kan saaledes ikke tænkes uden Frihed, ligesaalidt som denne uden Ansvarlighed. Ved at indlade sig i Bytte, tager enhver af Parterne Hensyn til sin Vinding og sit Tab, til sine Fornødenheder, sine Ønsker, sine Evner, sine Vaner, kort sagt til Omstændighederne i det Hele; og vi have paa ingen Maade negtet, at Afgivelsen af et frit Skjøn er forenet med Muligheden af at tage Feil, Muligheden af et ufornuftigt eller uoverlagt Valg. Feilen ligger ikke i Byttet, men i den menneskelige Naturs Ufuldkommenhed. og Modvægten derimod skulde netop være i Ansvarligheden (d. v. s. i Friheden), fordi den er Kilden til al Erfaring. At indsnøre Omsætningerne i Tvang, at hindre det frie Valg under Paaskud af, at Menneskene kunne tage feil, vil ikke være nogen Forbedring, medmindre man kan godtgjøre, at den Myndighed, hvem dette Hverv overdrages, ikke deler vor ufuldkomne Natur, ikke hildes enten af Lidenskaber eller Vildfarelser, ikke hører til Menneskeheden. Er det tvertimod ikke klart, at en saadan Foranstaltning ikke blot er en Forrykkelse af Ansvarligheden, men meget mere tilintetgjør den eller ialfald den væsentligste Egenskab ved den, nemlig den belønnende, belærende, straffende, veiledende og følgelig forædlende Kraft?

Vi have fremdeles seet, at de frie Omsætninger eller de uhindret tilbudte og modtagne Tjenester under Konkurrensens Paavirkning uophørlig udvider de Bidrag, vi uden Vederlag kunne erholde af Naturkræfternes Medvirkning, og forholdsviis formindsker dem, der maa betales, udvider Omraadet af de Goder,

---

*) Denne Sætning maa opfattes i en langt større Udstrækning, end den ved første Øiekast synes at have. Forfatteren har nemlig paa andre Steder med en tidligere uopnaaet Klarhed godtgjort, at det eneste, der i det Store taget er Gjenstand for Ombytning, for Værdi og Betaling i Menneskenes Handel og Vandel, er det menneskelige Arbeide, man overdrager eller sparer hverandre for, med et andet Udtryk altsaa de Tjenester, man viser hinanden, medens derimod den Deel af enhver Tings Nytte eller Brugbarhed, som skyldes Naturkræfternes Medvirkning, følger med uden Vederlag eller ligesom atpaa Kjøbet. Den der saaledes kjøber et Brød, betaler i Virkeligheden ligesaalidt noget for Brødstoffet eller for Lysets, Varmens og andre lignende Kræfters Bidrag til dets Frembringelse i Bagerens Bod, som naar han selv henter det paa Marken. Hvad han betaler, hvad der tilsammen bevirker Brødets Priis er kun Bondens, Møllerens, Bagerens o. Fl.'s Møie med at faae det istand, og som Kjøberen i hiint Tilfælde selv maatte haft. Og at denne Møie bør betales, begrundes i den simple selvskrevne Regel: „den ene Tjeneste er den anden værd."

I Overeensstemmelse dermed maa Forfatterens Udtryk overalt forstaaes, og det vil tillige indsees, at Bastiat i hine tre Ord har skjænket Statsekonomien en Formel, der trods sin Korthed med videnskabelig Strenghed omfatter den ekonomiske Side ved enhver tænkelig Udvexling af gjensidige Ydelser, nemlig ikke mindre i Tilfælde af rene Tjenester mod Tjenester (de være nok saa forskjellige, f. Ex. mellem en Doktor og en Koncertgiver og en Skomager) end Tjenester mod Ting, og Ting mod Ting.

O. A.

*) „I det Øieblik denne Værdi er erlagt af Skatteyderen, er den tabt for ham; i det Øieblik den er forbrugt af Styrelsen, er den tabt for al Verden og ikke længer forhaanden i Samfundet."

(G. B. Say, Traité d'Econ. pol. 3 Bog, Kap. 8 § 1.)

Uden Tvivl; men Samfundet vinder til Gjengjeld den Tjeneste, der ydes det, f. Ex. Sikkerhed. Forøvrigt udtaler Say nogle Linier længere nede det sande Forhold i følgende Ord:

„At opkræve en Skat er at tilføie Samfundet et Onde, et Onde som ikke opveies ved nogen Fordeel, i ethvert Tilfælde, hvor man ikke yder det nogen Tjeneste til Gjengjeld."

(Sammesteds.) Forf. A.

**) „De offentlige Paalæg ere, selv om de skee med Folkets Samtykke, en Krænkelse af Eiendommen — —. Man har saaledes Grund til at betragte dem som en Forurettelse i alle Tilfælde, hvor de overstige det Beløb, der uundgaaelig kræves til Samfundsordenens Bevarelse." Say.

Her finder man atter det Feilagtige i Hovedsætningen rettet ved en forbigaaende Bemærkning. Læren om, at kun Tjenester ombyttes mod Tjenester forvikler i betydelig Grad baade Spørgsmaalet og dets Løsning. Forf. A.

vi alle kunne nyde fælles, i Forhold til dem, der ere i Særeie; og vi ere saaledes ledede til i Friheden at erkjende en Magt, som mere og mere virkeliggjør en i alle Henseender fremskridende Lighed eller almeen Forbedring i Samfundets Kaar.

Betræffende den Maade, hvorpaa de frie Omsætninger gaae for sig, er nærmere Forklaring ufornøden; thi hvis Indskrænkningen kan fremtræde i alle mulige Former, har Friheden kun een. Herom behøve vi kun at gjentage, at den frie og utvungne Udvexling af private Tjenester betegnes ved disse Ord: „Vil Du give mig dette, skal jeg give Dig hiint; — vil Du gjøre dette for mig, skal jeg jeg gjøre hiint for Dig."

Anderledes forholder det sig med Udvexlingen af offentlige Tjenester. Her er, hvordan Sagen ordnes, Tvang uundgaaelig, og vi kunne tænke os de utalligste Former, ligefra det mest ubegrændsede Enevælde indtil den almindeligste og mest ligefremme Medvirken af alle Borgere.

Uagtet dette politiske Fuldkommenhedsmønster ingensteds er virkeliggjort, uagtet dette maaskee heller ikke nogensinde vil lykkes uden tildeels at nøie sig med Skinnet, ville vi dog tænke os Sagen saa. For hvad søger vi? Vi søger at finde de Ændringer, som Tjenesterne undergaae, naar de henlægges under Statsstyrelsen, og fra Videnskabens Standpunkt bør vi bortsee fra særegne og stedlige Misligheder for at betragte den offentlige Tjeneste i sig selv og under de mest lovmæssige Omstændigheder. Med et Ord, vi vil undersøge den Ændring, den lider ved dette alene, at den bliver offentlig, uden Hensyn til den Aarsag, der har bevirket dette, og de Misbrug, som kunne indtrænge sig i Maaden, hvorpaa den ydes.

Sagen gaar da saa til:

Borgerne udnævne Ombudsmænd. Disse Ombudsmænd afgjøre i Forening ved Stemmefleerhed, at en vis Klasse Fornødenheder, f. Ex. Trangen til Underviisning, ikke længer skal afhjelpes ved Borgernes frivillige Bestræbelser eller private Overeenskomster, men at den skal afhjelpes af en Klasse Embedsmænd, som offentlig ansættes til dette Hverv. Saavidt om Tjenestens Ydelse. Hvad dens Godtgjørelse angaar, er det nødvendigt, at ligesom Staten gjør Krav paa de ansatte Embedsmænds Tid og Evner til Fordeel for Borgerne, den ogsaa afkræver disse sidste de fornødne Bidrag til Embedsmændenes Underholdning. Dette skeer da ved et offentligt Paalæg eller en Skat.

I Regelen fastsættes nu denne Skat i Penge; men det forstaar sig dog, at der bag disse Penge ligger Arbeide (d. e., at Skatteyderne maa erhverve dem ved Arbeide.) I Grunden betales altsaa Arbeide med Arbeide, idet Borgerne t. Ex. arbeide for Skolelærerne og Skolelærerne for Borgerne paa samme Maade, som i reent private Forhold En arbeider for en Anden.

Vi fremsætte her denne Bemærkning for at forebygge en meget udbredt Vildfarelse, der klæber ved Forestillingerne om Pengevæsenet. Man hører ofte sige, at de Penge, som ydes Embedsmændene, falde som en Regn tilbage paa Borgerne. Og man slutter da videre, at denne indbildte Regn er et nyt Gode foruden det, som ligger i Tjenesten. Ved denne Tankegang er man kommen til at forsvare de mest udsugende Embedsposter. Man lægger ikke Mærke til, at om Tjenesten var forbleven paa den private Virksomheds Omraade, vilde Pengene, istedetfor at gaae i Statskassen og fra denne til Embedsmændene, ligefrem blevet udbetalte til de Folk, som af egen Drift befattede sig med samme Syssel, og disse Penge vilde ogsaa faldet som en Regn over Folket. Denne Vildfarelse kan ikke faae Fodfæste, naar man seer hen til hvad der ligger bagenfor Pengeklareringen, naar man seer, at i Grunden udbyttes Arbeide mod Arbeide, Tjeneste mod Tjeneste. Paa Styrelsens Felt kan det forresten hende, at Embedsmænd modtage Tjenester uden at give nogen til Gjengjeld; den Skatteydende lider da et reent Tab, hvilken Indbildning end Pengenes Omløb kan indgive os.

Lad os imidlertid komme tilbage til vor Undersøgelse.

Vi have altsaa et Bytte under en ny Form. Ethvert Bytte har to Led: at give og at faae. Det bliver da at undersøge, hvorledes Sagen ændres ved at overgaae fra privat til offentlig med Hensyn saavel til de givne som til de modtagne Tjenester.

For det første finde vi, at den offentlige Tjeneste altid eller næsten altid ifølge Loven eller i Virkeligheden fortrænger den private Tjeneste af samme Slags. Naar Staten befatter sig med en Virksomhed, forbyder den i Regelen enhver anden at afgive sig med den, især naar den har til Hensigt med det samme at skaffe sig en Indtægt. Beviis herfor er Postvæsenet, Kort-, Tobak-, Krudttilvirkningen osv. osv. Men selv om den ikke træffer en saadan Foranstaltning vil Sagen faae samme Udfald. Hvem kan vel finde sin Regning ved at vise Almeenheden en Tjeneste, som Staten giver for Intet? Man seer ikke let, at nogen søger sit Udkomme ved (udelukkende) at give privat Underviisning i Retslære eller Lægevidenskab, ved Overtagelse af store Veianlæg, ved Opdræt af Fuldblodsheste, ved Oprettelse af Tegne- og Haandværksskoler osv. osv. Og Grunden dertil er den, at Folk ikke gaar hen og kjøber hvad Staten giver for Intet. Derfor vilde ogsaa, som Hr. de Cormenin engang sagde, Skomagerhaandværket snart gaae tilgrunde, dersom det blev erklæret ukrænkeligt ved den første Paragraph i Grundloven, dersom Styrelsen paatog sig at skoe al Verden gratis.

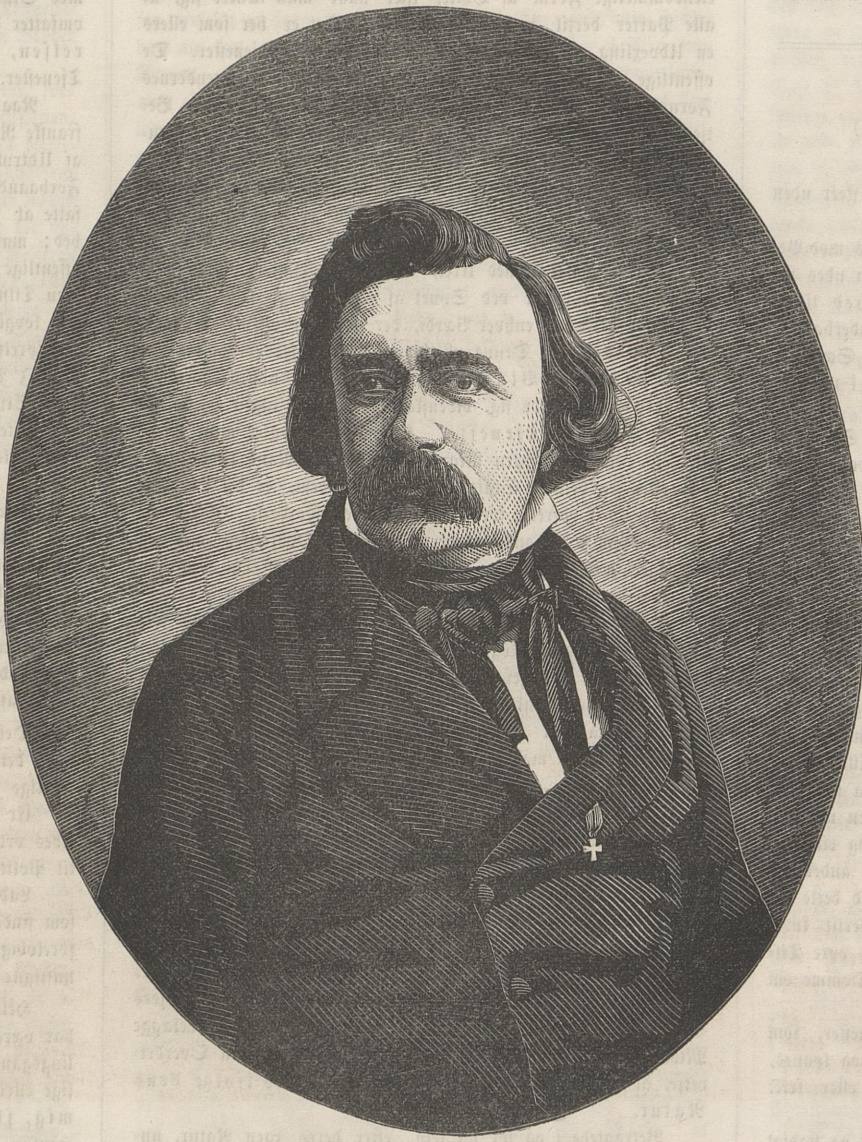
Ellers er det nok et Spørgsmaal, om ikke Ordet gratis anvendt paa offentlige Tjenester indeholder en af de groveste, ja allertaabeligste Vildfarelser.

Hvad mig angaar kan jeg ikke andet end beundre, hvor føielige Folk ere til at lade sig tage ved Næsen med dette Ord. Hvad for Noget? Ønsker De da ikke gratis Underviisning, gratis Forædling af Hesteracen osv.? siger man.

Jo visselig gjør jeg det, og jeg vilde gjerne have gratis Kost, gratis Huus osv. med — dersom det var muligt.

Men efter min ringe Mening er intet i Sandhed frit, medmindre det ikke koster Nogen en Skilling. De offentlige Tjenester maae imidlertid betales af al Verden; det er kun fordi vi alle tilsammen have betalt dem paa Forhaand, at de ikke koste noget særskilt for den, som modtager dem. Den, som har betalt sin Part af det almindelige Skattepaalæg, vil tage sig vel vare for at gaae hen og betale Private i samme Anledning.

Den offentlige Tjeneste træder saaledes istedetfor den private. Den forøger ikke paa nogen Maade Landets Arbeide i det Hele, heller ikke dets Rigdom. Den udretter kun gjennem

Violoncellisten Chr. Kellermann,

Embedsmænd hvad ellers den private Virksomhed vilde udført.

Det gjælder nu at faae vide, hvilken af disse Klasser der medfører de fleste tilfældige Ulemper. Maalet for nærværende Kapitel er at løse disse Spørgsmaal.

Saasnart Afhjelpelsen af en Fornødenhed bliver Gjenstand for en offentlig Tjeneste, unddrages den for en stor Deel fra den individuelle Friheds og Ansvarligheds Omraade. Den Enkelte har ikke længer Frihed til at kjøbe netop saameget han vil eller naar han vil af denne Ting, — til at rette sig efter sine Evner, sine Forhold, sin Stilling, sine Livsanskuelser, ligesaalidt som til at bestemme den Orden, hvori det synes ham bedst at tilfredsstille sine Behov. Med eller mod sin Villie maa han finde sig i af Samfundet at modtage ikke den Mængde af Tjenester, som han anseer passende, saaledes som han gjør ved private Tjenester, men den Deel, som Styrelsen har fundet for godt at bestemme ham, af hvad Slags eller hvad Omfang den end er. Kanske har han ikke Brød nok til at stille sin Hunger, og alligevel tager man fra ham en Deel af dette Brød, der er ham uundværligt, for at give ham en Underviisning eller Adspredelse, som han slet ikke tiltrænger. Han ophører at øve selvstændig Kontrol over de Bekvemmeligheder eller Tilfredsstillelser, der kunne passe sig for ham, og da han ikke længer har Ansvarligheden derfor, mister han heel naturligt ogsaa Skjønnet derfor. Fremtanke bliver ham ligesaa unyttig som Eftertanke. Han er ikke længere sin egen Leder, han har tabt en Deel af sin Valgfrihed, han udvikler sig mindre, han er mindre Menneske. Denne aandelige Afstumpning, som rammer ham, rammer af samme Grund alle hans Medborgere, og man har saaledes seet hele Folkefærd henfalde i en sørgelig Sløvhedstilstand *)

(Fortsættes.)

Christian Kellermann, kgl. dansk Kammermusikus.

Af denne Kunstner, der saa ofte har glædet vort musikalske Publikum ved sine Besøg, og som i Mandags (20de) paa Christiania Theater, i Forening med Hr. Door, for dennesinde gav sin sidste Koncert, for godt Huus, give vi her et Portræt i Træsnit, udført efter Photographi af Hr. Wischmann. De os belovede biographiske Notitser, der skulde medfulgt, have vi endnu ikke modtaget. Her kan foreløbig kun bemærkes, at Hr. K. er dansk af Fødsel og hans Instrument er Violoncellen.

Prinds Napoleons Reise i Norden.

I et foregaaende Nummer af Nyhedsbladet have vi givet vore Læsere en kort Efterretning om Prinds Napoleons Nordhavsexpedition, indtil hans Ankomst til Bergen, og her gives nu en Fortsættelse om Besøget i Norge. Uagtet vi vistnok antage den her omhandlede Deel af hans Reise for størstedelen bekjendt, troe vi dog, at følgende Bemærkninger, der findes i L'Illustration, ville have nogen Interesse for vore Læsere.

Efterat Prinds Napoleon, hedder det, havde forladt Bergen den 26de August for at gaae til Hammerfest og derfra til Nordkap, bleve Skibene strax de vare løbne ud af Fjorden overfaldne af en heftig Storm, som tvang dem til at søge tilbage til Havnen. Man indsaa nu, hvad der ogsaa var de i Landet hjemmehørende Sømænds eenstemmige Formening, at det var meget forseent til at foretage Reisen til Nordkap, da den næsten uophørlige Taage og de korte Dage vilde gjøre Seiladsen umulig.**)

Nordkap havde desuden allerede saa ofte været undersøgt, at det ikke var at haabe, at man der skulde høste noget nyt Udbytte for Videnskaben. Man besluttede derfor at slaae en Streg over Reisen til Nordkap og Finmarken og atter at sætte Kursen mod Frankrig.

Ved Ankomsten til Christiania blev Prindsen modtaget paa Bryggen af Vicekongen, som ifølge hans keiserlige Høiheds Dagbog er en smuk, høi og elskværdig ung Mand, og aldeles ligefrem i sit Væsen (tout à fait sans façon). Fulgt af Vicekongen besøgte nu Prindsen Universitetet, Biblioteket, de zoologiske Kabinetter samt Byens mærkeligste Bygninger.

Den 3die September begave begge de høie Personer sig, ledsagede af et talrigt Følge, til det af sine Sølvgruber bekjendte Kongsberg, der er et af de sjeldne Steder i Verden, hvor det kostbare Metal findes gedigent. Ved Ankomsten bleve de modtagne af Byens Befolkning, som med Fakler fulgte dem til det for dem bestemte Huus.

To Dage efter afreiste Prindserne til Drammen, der er en af Norges første industridrivende Byer. Husene vare her illuminerede paa den mest henrivende Maade, som man alene finder i Nordens Byer, idet de oplyste indenfra frembyde for Øiet en straalende Masse af Lys i Blomster og Transparenter, der syntes fremgaaede af en Malers Phantasi, eller at ligne en pragtfuld Dekoration paa et Theater.

Ved Tilbagekomsten til Christiania kom en Deputation fra Arbeiderne og Studenterne af sig selv for at ønske Prindsen Velkommen til Norge. Vicekongen holdt en Tale, i hvilken han

*) Virkningerne af denne Forandring vise sig i et Exempel, som er anført af Krigsministeren d'Hautpoul. „Der er tilstaaet enhver Soldat, sagde han, 16 Centimer til sin Underholdning. Styrelsen tilegner sig disse Penge og overtager Soldaternes Forpleining. Følgen deraf er, at alle faae samme Kost tillavet paa samme Viis, enten det er dem tilpas eller ikke. En faar formeget Brød og kaster det væk; en Anden faar forlidet Kjød o. s. v. Vi have gjort et Forsøg: vi lode Soldaterne faae fri Raadighed over deres 16 Centimer og har havt den Glæde at see en paatagelig Forbedring i deres Kaar. Enhver følger sin Smag, sit Behov og Markedets Gang. Jalmindelighed have de valgt at kjøbe mere Kjød og mindre Brød. Nogle kjøbe igjen mere Brød, atter andre flere Grønsager, mere Fisk osv. De trives fortræffelig herved; de ere mere tilfredse og Staten er befriet for stort Bryderi."

Læseren begriber, at det ikke her er Spørgsmaal om at udlede nogen Dom af dette Forsøg med Hensyn til Militærvæsenet. Jeg anfører det som skikket til at vise en væsentlig Ulighed imellem den offentlige Tjeneste og den private, imellem Indskrænkning og Frihed. Hvad er bedst, enten at Staten tager de Indtægtskilder, ved Hjelp af hvilke vi erhverve vort Brød, og til Gjengjeld besørger vor Bespiisning, eller at den lader os beholde baade disse Hjelpemidler og Omsorgen for vor Ernæring? Det samme Spørgsmaal fremstiller sig med Hensyn til enhver af vore Fornødenheder.

Forf. Anm.

**) For norske Sømænd er den dog, som Enhver bekjendt, slet ikke „umulig". Men at Sagen i et fransk Blad fremstilles saaledes, efterat Expeditionens Maal var opgivet, er ganske forklarligt.

henpegede paa de inderlige Baand, som knyttede Frankrig og Nordens Kongeriger til hverandre, Baand, som en fælles Optræden (action) endnu for kort Tid siden vilde kunne have forherliget og helliget paa en for begge Folkeslag kjær Maade. Prinds Napolen svarede ved at erklære, at Frankrig med Stolthed og Glæde vidste at skatte den Tillid, som de forenede Riger havde til det, idet de vidste, at Frankrig altid var rede til at forsvare Retfærdighedens og Civilisationens Rettigheder.

Som bekjendt forlod Prinds Napoleon Christiania den 5te September og reiste derpaa fra Gøtheborg gjennem Sverige, hvor han besøgte Kong Oscar i Stockholm, ligesom senere den danske Konge i Kjøbenhavn, hvorfra han paa sine Skibe vendte tilbage til Frankrig.

Om sin hele Reise skal han agte at udgive et stort Pragtværk. Han havde Malere med sig, og den ene af dem skyldes ogsaa det Billede af Besøget i Kongsbergs Gruber, som findes i L'Illustration, og hvilket vi her gjengive.

Schübelers Børsudstilling.

Schübelers sædvanlige Aarsudstilling af Landbrugs- og Havedyrkningsgjenstande endte den 24de Oktbr., efterat have varet i tre Dage. Paa Grund af den daarlige Sommer kunde Udstillingen iaar ikke frembyde saamange modnede sjeldnere Væxter, som tidligere; men den afgav en anden og væsentlig Interesse, ved nemlig at vise hvilke prægtige Rodfrugter her kan avles, selv i en mindre end almindelig god Sommer. De Væxter og Frugtsorter, som i Sommer ere komne til Modenhed, kunne vistnok betragtes som aarvisse. En anden ny og interessant Side ved dette Aars Udstilling var, at man nu havde Anledning til at sammenligne Sager, der vare voxede her i Landet, med Udlandets. Saaledes havde det lykkedes Hr. Schübeler at tilveiebringe en heel Svite af Mais, især af amerikansk, til Sammenligning med den han ifjor selv havde avlet (iaar vare kun to—tre Sorter blevne modne). Og her maatte man med Sandhed indrømme, at hans Mais skamløst kunde sees ved Siden af den udenlandske, om end Prøverne af denne tildeels havde tjent som Udstillingsexemplarer. Ogsaa af udenlandske Rodfrugter var der en god Deel, da Hr. Schübeler fra Breslau blandt Andet havde modtaget 153 Sorter Potetes. Blandt de indenlandske Rodfrugter indtog som sædvanligt Ladegaardsøens Bidrag (Turnips, Kaalrabi m. fl.) en fremtrædende Plads. De største og fortrinligste Æblesorter vare fra Formann i Stedje og Johannes Aga i Hardanger. Ogsaa fra Hr. N. P. Wold i Throndhjem var indsendt prægtige Æbler (Gravensteinere), hvilke maatte overraske saamegetmere, som de vare voxede hvor man tidligere satte Æblegrændsen. Blandt de mangfoldige andre skjønne Havesager kan blot nævnes Henr. Heftyes Hovedkaal, Gartner Hansens Græskar, Dr. O. J. Brochs Blomkaal og Gulrøder, Joh. Aga's Kaal og Einar Grams Artiskokker fra Throndhjem, alle i sit Slags fortrinlige. Ved Siden af Mais'en fortjente de udstillede Sviter af Kornsorter og Bønner særdeles Opmærksomhed saavel paa Grund af Talrighed som den let overskuelige og lærerige Sammenstilling. Ligesom tidligere var der udstillet Prøver paa Jordbrugsredskaber, men disse havde iaar faaet en interessant Tilvæxt i de forhen her i Bladet omtalte Modeller fra Ladegaardsøen. Ved Siden af disse Redskaber stod et Pulver, der for vor Tid er ligesaa vigtigt som det, hvorved Fortidens Alchymister forvandlede (idetmindste i Haabet) ubekvemme Materier til det kjære Guld, nemlig Prøver paa de moderne Gjødselsorter, peruviansk Guano, Fiskeguano m. m. Fjernt borte i et Hjørne stod haandgribelige Beviser for, at Menneskene nu med Et have udvidet det gamle Herskerprivilegium, de for henved 6000 Aar siden fik „over Havets Fiske," paa en ganske eiendommelig Maade. Ved forskjellige Prøver sattes man nemlig istand til at følge den hele Fiskeudklækningsproces ligefra Rognen, indtil det flere Tommer lange kunstfostrede Individ, der svømmede omkring i Skikkelse af en ordentlig Laxeunge, men som jeg dog haaber 100 Munke med Brand i Hænde ville, naar forlanges, sværge, ingen naturlig Lax er, men noget smaat Djævelskab, der falder under Hexeriets Kategori. — Den nu endte Udstilling vidnede om megen Beredvillighed fra Publikums Side til at imødekomme Istandbringeren med Bidrag, og det er at haabe, at Folk alt mere og mere ville voxe i denne Dyd, eftersom de lære at indsee den store Nytte, de schüblerske Udstillinger ville stifte. Den

Prinds Napoleons Besøg i Kongsbergs Gruber.

Lære, som Enhver nu maatte trække af den, ved at betragte de mægtige Rodvæxter, var, at det ogsaa her ligesom i Skotland gjelder at lægge Vind paa disses Dyrkning ligesaavel til Foder, som til Menneskeføde. Medens Kornet paa mange Steder iaar enten ikke er kommet til Modenhed eller ogsaa har frosset bort, have Rodvæxterne ligesom overseet Veirets Indflydelse og antaget sin for mildere Sommere sædvanlige Størrelse.

Literatur.

Fauna littoralis Norvegiæ ved Dr. M. Sars, Professor, J. Koren (Konservator ved Bergens Museum), D. C. Danielssen, Overlæge. Andet Hefte med 12 Tavler. Bergen 1856. Trykt hos Fr. D. Beyer. Med norsk og fransk Text. Stor Folio. 101 S.

Indhold: Nye Annelider ved Sars. — Bidrag til Pectinibranchiernes Udviklingshistorie af Koren og Danielssen. — Bidrag til Holothuriernes Udviklingshistorie. — Bidrag til Søstjernernes Udviklingshistorie, begge af Samme. — Om en nye Søstjerne, Astropecten arcticus S. af Sars. — Nye Polyper ved Sars. — Beskrivelse over en ny Søfjærslægt Kophobelemnon Mülleri A. af Asbjørnsen. — Nye Actinier ved Danielssen og Koren. — Virgularia Christii K. & D. ved Koren og Danielssen. — Beskrivelse over en ny Asteridesslægt Brisinga endecacnemos A. af Asbjørnsen.

Det første Hefte af dette Skrift blev udgivet i 1846 af Sars med Understøttelse af Videnskabernes Selskab i Throndhjem, og blev blandt hele den civiliserede Verdens Physiologer og Zoologer modtaget med almindelig Anerkjendelse som et Værk, der afgav ligesaamange Løftestænger for Videnskaben, som det indeholdt Afhandlinger, og dets Forfatter stilledes, som paavist i Sars's Biographi af Asbjørnsen i dette Blad for 1854. No. 3 flg., af den physiologiske og zoologiske Videnskabs mest berømte Dyrkere udenlands, blandt Samtidens Ypperste. Det andet Hefte, hvis Titel og Indhold ovenfor kortelig er angivet, har nu endelig seet Lyset, og staar hverken med Hensyn til Indhold eller typographisk og artistisk Udstyr under, men i sidste Henseende endog langt over 1ste Hefte. Som man seer, har Fortsættelsen af dette vigtige Værk vundet nye og yngre Kræfter for sig, hvilket forhaabentlig ikke vil undlade at udøve sin Indflydelse paa Fremskyndelsen af Arbeidet; thi Videnskabens Feldt er stort og der er en rig Høst at gjøre, men Samlerne og Arbeiderne ere faa i vort Land. Skal man derfor i en mere begrændset Tid vente at kunne udrette noget Klækkeligt, er det nødvendigt, at de faa og spredte Kræfter forenes. — Som Indholdsfortegnelsen viser, findes der i det udkomne Hefte saavel Beskrivelser over nye og interessante Dyrformer, som Bidrag til de lavere Dyrs Physiologi og Udviklingshistorie. Til de interessanteste blandt de her anførte og beskrevne lavere Sødyr hører Overgangsformen Spiochætopterus, Polypformerne og iblandt disse især den mærkværdige af Sars beskrevne Ulocyathus arcticus samt den af Asbjørnsen i Hardanger fundne og beskrevne nye Søstjerneslægt Brisinga endecacnemos, der i flere Henseender danner en af de mærkeligste Former, som i senere Tider inden denne Klasse ere opdagede. For største Delen af vore Læsere vil imidlertid det videnskabelige Udbytte af disse Beskrivelser over nye Slægter og Arter have liden Interesse, og derfor maa en nærmere Redegjørelse her ansees overflødig. Kun skal bemærkes, at de alle synes at være opfattede og udførte med det Mesterskab i at udhæve det Eiendommelige og Charakteristiske, hvorfor Prof. Sars er berømt, og Asbjørnsen synes os paa den deskriptive Zoologis strengt videnskabelige Feldt med Held at have overført sin klare, tiltalende Stiil. — De af Danielssen og Koren meddeelte Bidrag til Holothuriernes og Søstjernernes Udviklingshistorie ere af stor Interesse; da Forfatterne paa Grund af sit Opholdssted have havt Anledning til at fortsætte Observationerne igjennem lange Tidsrum, saa udfylde de mange Huller og Mangler i de Rækker af Jagttagelser, man over disse Emner har af Johannes Müller, C. Krohn, Sars, Desor og Agassi. Vore Forfattere have nemlig været saa heldige at kunne forfølge Udviklingen af Holothurierne fra Ægget af samt at holde de udklækkede Embryoner levende saa længe, at de have havt Anledning til at forfølge Udviklingen Skridt for Skridt, indtil de have seet sig istand til at bestemme Slægten og Arten. — Om muligt af endnu større Interesse er de nævnte Forfatteres Jagttagelser over Udviklingshistorien af et Par Sneglearter; thi de deraf vundne Resultater er noget aldeles Nyt og fuldkommen forskjelligt fra Alt, hvad man tidligere har kjendt, idet her hele Masser af Æg forenes, for at danne et enkelt Individ. Mangelen af al mulig Analogi til dette gjorde Naturforskerne i Begyndelsen saa mistroiske mod

denne Opdagelse, at man ved Naturforskermødet i Stockholm for nogle Aar siden kun lo deraf. Den Stadfæstelse, som Sagen nu har vundet saavel fra flere Sider, som ved de kyndige og paalidelige Jagttageres Gjentagelse af Observationerne viser, at det er en af de hidtil ubekjendte Veie, en ny Lov, for Naturkræfternes hemmelighedsfulde Virksomhed, som her er paavist af de dygtigere Forskere.

Lithographierne til dette Hefte ere udførte af Hr. Bucher i Bergen; de kunne fulkommen sættes ved Siden af det Bedste, som Udlandet i lignende Værker har præsteret. Der er en Fiinhed og Fuldendthed, der Intet lader tilbage at ønske, og der er en Fuldkommenhed i det Hele, der selv gjennem de ukolorerede Tegninger af Æg og mikroskopiske Gjenstande giver Enhver, som nogle Gange har seet Saadant eller Lignende i et Mikroskop, en klar Forestilling om disse bløde geleeagtige, heelt eller halvt gjennemsigtige Skabninger fra Fosterlivet eller tidligere Udviklingsstadier i det lavere Dyreliv.

Hvorfor man har givet et Værk, der udmærker sig ved et saa smukt og smagfuldt typographisk og artistisk Udstyr og paa hvis Udgivelse der er anvendt saa mange Penge, en til det Uanstændige grændsende ydre Klædning, og hvorfor man ikke har sørget for at faae læst lidt bedre Korrektur, er næsten ubegribeligt. Noget paafaldende vil det vel ogsaa være Somme, at finde Texten i dette Hefte paa Norsk og Fransk, efterat første Hefte er udkommet paa Tydsk. Det kan vist ikke nægtes, at denne Forandring er heldig; men for Eenhedens Skyld vilde det dog være ønskeligt, om man kunde faae ogsaa Texten til første Hefte udgivet i Lighed med det andet. Den større Udbredelse, som Værket derved vilde finde blandt Udlandets Videnskabsmænd, turde dække en ikke ringe Deel af de deraf flydende Omkostninger.

Det er høiligen at ønske og haabe, at dette Værk, der i videnskabelig Henseende indtager en saa høi Plads, at det overalt i Verden gjør Fædrelandet og fædrelandsk Videnskabelighed Ære, snart og med lige Dygtighed maa blive fortsat, og der kan neppe være nogen Tvivl om, at Regjering og Nationalforsamling, der med saamegen Liberalitet har fremmet og understøttet Udgivelsen af dette Hefte, ogsaa i Fremtiden vil yde Værket den kraftige Bistand, det af offentlige Midler tiltrænger, for at kunne udgives udstyret paa en i det Hele lige saa værdig og tiltalende Maade, som dette sidst udkomne Hefte.

x.

Den franske Armees Militair-Administration. Fremstillet efter de Foredrag, som holdes ved Generalstabs-Lyseet i Paris for Generalstabens Officierer. Ved Carl B. Roosen, norsk Ingenieur-Officier. Throndhjem 1856. 8½ Ark. 8. Priis 40 ß. For vore Læseres Behov kunde det vel allerede være nok at melde, at dette Skrift, hvorpaa der ivaares indbødes til Subskription, nu nylig er udkommet, da det ved sit Indhold ikke hører til det Slags Bøger, hvoraf man her kan søge en Bedømmelse. Imidlertid vil det vel tilgives os, om vi gaae et Stykke videre og til Veiledledning om hvad der i Bogen er at finde gjengive Overskrifterne over dens 17 forskjellige Afdelinger, hvilke ere: Om Armeens Udskrivnings- og Rekrutteringsvæsen. — Om Avancement i Armeen og Officierernes Stilling. — Om Pensionsvæsenet. — Om det militaire Justitsvæsen. — Om Armeens Officierers borgerlige Interesser. — Om Armeens egentlige Administrations- og Forvaltningsvæsen. — Om Marsch-Tjenesten. — Om Indkvarteringen. — Om Armeens Forpleiningsvæsen. — Om Brænde og Lys for Armeen. — Om Hospitalerne. — Om Gageringen. — Om Korpsernes indre Administration. — Om Korpsernes Regnskabsvæsen. — Om Bestyrelserne for Fortifikationsvæsenet og Artilleriet. —Om Fængselssystemet. — Om Reserve-Depoet.

Her som ellers viser Oversætteren sig som en tungvindt, lidet korrekt Stilist. Om han derfor er bleven sameget troere mod sit franske Forarbeide, skal vi ikke kunne sige.

Paa Omslaget til dette Skrift indbyder Hr. Roosen til Subskription paa 5 „topographisk-perspektiviske Skitzer med Beskrivelse (efter det Franske) af Beleiringsegnen omkring Sebastopol." Skizzerne med Text skulle koste 1 Spd. 60 ß.

Bladindhold.

Ifølge Chr.-Posten for 16de Okt. har Distriktlæge Thaulow, Opdageren af Sandefjords Bad, i Modums Pstg., ikke langt fra Vikersund, fundet en jernholdig Kilde, „som han anseer for meget anvendelig mod forskjellige Sygdomme," og hvilken er givet Navnet „St. Olafs Kilde". Indsenderen mener, at her burde oprettes en Badeanstalt, grundet paa Aktier, og opfordrer Hr. Thaulow til at stille sig i Spidsen for Aktietegningen.

Mgbl. indeholdt for nogen Tid siden Følgende: Den under Vicekongens Forsæde nedsatte Kommission angaaende de forenede Rigers Forsvarsvæsen har i de forløbne 14 Dage næsten daglig holdt Møder, hvori, efter hvad vi have hørt berette, Principerne for Forsvarsvæsenets Styrke især skulle være diskutterede. Man skal foreløbig være gaaet ud, ligesom Unionskommitteen, fra den Grundsætning, at Folkemængden burde bestemme Forholdstallet mellem Rigernes Forsvarsstyrke og de Udgifter, som i Krig nødvendigviis maatte blive fælles. Forholdstallet blev saaledes 12/17 for Sverige, 5/17 for Norge. Det kongelige Forslag om at der til fælles Forsvar skulde anvendes 2½ pCt. af Folkemængden, skal Kommitteen have lagt til Grund. Derefter skulde det norske Forsvarsvæsen tælle 37,000 og det svenske 90,000 Mand tillands og Vands, Linie og Reserve. Den norske Linie som hidtil 12,000 Mand. Efterat nogle flere Princippunkter vare vedtagne, hvilke ikke ansaaes at burde foreslaaes i Lovsform, for ikke at binde Repræsentationernes bevilgende Myndighed, skal Kommissionen have fundet, at Detailler burde udarbeides, hvortil en Kommittee valgtes. Oberst Wergeland skulde reise til Stockholm, for der at udarbeide militære Detailler i Forening med Oberst Thulstrup. I de første Dage af November skal Hr. Stabell ogsaa afgaae did, for at deeltage i Arbeidet, hvortil de øvrige Medlemmer ventes at blive tilkaldte, naar man er saa vidt fremskreden. Sognepræst Harbitz og Kjøbmand Kock skulle, af Hensyn til deres Helbred have søgt sig befriede for at møde i Stockholm paa denne Aarstid.

Mgbl. for 21de Oktbr. indeholder en Artikel af Hr. Schübeler om den sydamerikanske Kornart Qvinoa, hvoraf fremgaar, at denne Plante muligviis vil blive dyrkbar i vort Land. For at komme til Vished herom, vil han selv fortsætte sine paabegyndte, rigtignok mindre heldigt udfaldne Dyrkningsforsøg og raader ogsaa Andre til Forsøg, hvortil han haaber at kunne forskaffe Frø. Planten indeholder en betydelig Mængde Næringsstof og dyrkes saavel for Frøets som Bladenes Skyld; de sidste spises som Spinat. Frøet koges med Vand til Grød, omtrent som Riis. Ogsaa bruges det til forskjellige Drikke. Paa Forfatterens Udstilling fandtes Prøver af Qvinoa.

Dødsfalds-Meddelelser.

Marinekapitain C. S. Bonnevie.

Carl Siegfried Bonnevie er født 1804 paa Gaarden Falkensteen i Borre Præstegjeld, som Faderen Tørris Bonnevie, en Broder af afdøde Sognepræst Andreas Bonnevie, siden 1799 eiede og beboede. Efterat have gjennemgaaet Søkadetinstitutet i Frederiksværn blev han 1824 Officier og gik ifølge kongelig Tilladelse af 4de Oktober 1830 i fransk Søkrigstjeneste, men vendte efter et Par Aars Forløb tilbage til Fædrelandet og blev under 31te Januar 1832 udnævnt til Premierlieutenant i den norske Marine. Af Frankrigs Konge blev han siden benaadet med Æreslegionens Orden, samtidigt med Premierlieutenanterne Valeur, Diriks og Fasting.

I 1841 forlod han atter Fædrelandet, og gik nu til Bengalen; her forblev han til 1849 som Privatmand og havde i Forening med en ældre Broder Honoratus B. i Forpagtning store Riis- og Indigoplantager. Under Fraværelsen blev han 28de Mai 1845 Kapitainlieutenant à la suite i Marinen, kom senere igjen i Nummer, og var i nogle Aar Chef for Marinekommandoexpeditionen i Stockholm. I Vaares avancerede han til Kapitain i Marinen, afløstes i sin Post i Stockholm af Kommandørkapitain Ryberg og udkommanderedes som Chef for Dampkorvetten Nornen paa dennes første Togt. Under dette beordredes han til at føre Kronprindsen paa hans Reise til Kjøbenhavn og tilbage. blev i den Anledning Dannebrogsridder, gjorde derefter et Krydstogt i Nordsøen, og mistede Livet Dagen efter Tilbagekomsten til Horten, ved en Kanons Sprængning, den 13de Oktober 1856.

I 1839 grundede han i Forening med K. Fabricius, F. W. Falkenberg og N. E. Sørensen Hefteskriftet „Magazin for Søvæsen", hvis egentlige Redaktør han var (indtil 1841) og hvoraf udkom tvende Bind.

Han havde i sin tidlige Ungdom en dyb Hjertesorg ved Tabet af sin Forlovede, en Datter af Statsraad Hegermann i Christianssand, der døde kort før Brylluppet skulde været, og han forblev ugift. Inden Marinen var han agtet og afholdt, skjønt han tidlig kom i Strid mod de raadende Anskuelser ved en ny Opdragelsesmaade for Søetaten (trykt i Mag. f. Søvæsen I. 185—199), en Plan, om hvis Gavn han var fuldt overbevist og hvis Gjennemførelse næsten var hans Livsopgave.

Norge.

Christiania. Under 18de Okt. er Provst og Sognepræst til Kolvereids Prstg. J. F. Lampe udnævnt til Sognepræst til Tysvær Prstg.; Kand. theol. J. Moses til Katechet i i Christianssund; Kand. theol. Joh. K. Petersen til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Jervna er; Kand. theol. Otto Ottesen til pers. Kapellan hos Sognepræsten til østre Thoten; Byfoged i Arendal K. Fr. Bendeke til Sorenskriver i Strinde og Selbo Sorenskriveri; Kand. med. K. H. S. Scheen til Distriktslæge i østre Nedenæs Distrikt; Distrikslæge i Varanger K. J. F. Fleischer til Distriktslæge i østre Namdals Distrikt; Chefen for det thelemarkiske nationale Musketerkorps, Oberstlieutenant B. A. Blom til Chef for det christianssandske gevorbne Musketeerkorps; Chefen for det romsdalske nationale Musketeerkorps, Oberstlieutenant H. S. Nannestad til Chef for det throndhjemske gevorbne Musketerkorps.

— Under s. D. er norsk-svensk Minister ved det nederlandske Hof, surnum. Ritmester A. C. Løvenskjold meddeelt Afsked fra Krigstjenesten.

— Under s. D. er Kand. theol. Th. Krag konstitueret som Lærer i Fransk, Tydsk og Engelsk ved Søkadetinstitutet.

— Norsk-svensk Genenalkonsul i Amsterdam G. F. Egedius er den 16de Okt. afgaaet ved Døden.

Arendal. Et nyt Dampskib Glitner, tilhørende Hr. Treschow, og hvilket er bestemt til Transport mellem Frølands Værk og Noresand, har foretaget en Prøvefart.

Bergen. Den i forrige Nr. anførte Begrundelse af at Hr. Krohn vilde trække sig tilbage fra det bergenske Theater, har han selv i Bergensposten underkjendt.

I Hougs Præstegjeld ved Bergen findes et Spinderi samt Væveri med 300 Arbeidere for hvilke Eieren, Hr. P. Ibsen ifølge „Fædrel. Ven" skal sørge med særegen Omhu. Han holder Logi til dem og bekoster Arbeiderbørnenes Skolegang; og Sædeligheden paasees strengt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Rigsdagen udlæstes den 15de Okt. Den 16de ankom Kronprindsen med Gemalinde til Stockholm.

Danmark. Ministerspørgsmaalet er endelig løst, efterat have været svævende i næsten fire Uger. Geheimeraad Bang udtræder af Ministeriet og afløses som Konseilspræsident af Andræ, som Minister for Monarkiets fælles indre Anliggender af Unsgaard, der atter erstattes i det særlige Indenrigsministerium af Krieger; ved samme Leilighed er endelig Lundby fra interimistisk bleven difinitiv Krigsminister.

Spanien. O'Donnell er styrtet og Narvaez har dannet et nyt Ministerium, hvori han selv er Konseislpræsident.

England. Nylig løb Kassereren ved Krystalpalladset i Sydemham bort og efterlod sig en Kassemangel af 200,000 Pd. St., men nu er han paagreben i Helsingborg af Helsingørs Politi.

Rusland. De fremmede Gesandter ved Kroningen have alle modtaget Ordener af høiere eller ringere Grader, med Undtagelse af den engelske, der ifølge Vedtægt ikke kunde og den belgiske, der ikke vilde modtage Orden; men de fik Brillantdaaser istedet.

Neapel. Det neapolitanske Spørgsmaal har længe svævet frem og tilbage, og den ene Telegraph-Efterretning har idelig modsagt eller tilbagekaldt den anden med Hensyn til Vestmagternes Forhold dertil. En Telegraph-Dep. meddeler nu at Monitør'en indeholder en Artikel om Neapel, hvori blandt Ander hedder: Da den neapolitanske Regjerings voldsomme Færd kompromitterer Europas Ro, og da fornuftige Raad ikke ere blevne hørte, saa er en Afbrydelse af de diplomatiske Forbindelser bleven nødvendig; dette Brud vil dog ingenlunde have til Følge en Indblanden i de indre Anliggender og endnu mindre fiendtlige Forholdsregler; de franske og engelske Eskadrer afsendes ikke til de neapolitanske Farvande. Der siges ogsaa, at det ikke er Englands og Frankrigs Hensigt at opmuntre til at ryste den neapolitanske Throne. (Et engelsk Regjeringsblad ytrede nemlig for en Tid siden, at Tilstanden i Neapel ikke lod sig ordne, uden en Dynastiforandring.)

Tyrkiet. Ifølge en Telegraphefterretning fra Konstantinopel skal Sefer Pascha i Spidsen for 30,000 Mand have slaaet Russerne ved Ubezech og taget 800 Fanger og 16 Kanoner; i en anden Fegtning ved Kuban skal han ligeledes have slaaet dem og frataget dem 5 Kanoner.

Blandinger.

Et parisisk Menageri. En Nordmand, der nylig var i Paris, læste udenpaa et Huus: „Her forevises en Bastard af en Rotte og en Krebs." Nysgjerrig betalte han Entreen og gik ind. Foreviseren tog da Laaget først af et Lokkefad med en Rotte i og sagde: „Se her er Faderen!" og derpaa af et andet med en Krebs i, og sagde: „Her er Moderen!" Men, tilføiede han, „det stakkels Barn er desværre død."

For det høieste Bjerg i Verden var Dhawalagiri hidtil antaget; men ved en Skrivelse fra Kalkutta af 22de Aug. er denne Antagelse kuldkastet. I det asiatiske Selskabs Møde den 6te s. M. meddeelte nemlig Major Thuillier, at Oberst Waugh havde sluttet sine Beregninger over Himalaya-Toppens Stilling og Høide. Herefter er Kanchinjinga, hvis Høide den Sidstnævnte angiver til 28,156 Fod over Havfladen, det høieste Bjerg paa Jorden, idet Dhawalagiri kun er 26,000 Fod høit. Det høieste Punkt af Kanchinjinga ligger ifølge Oberstens seneste Angivelser imellem det egentlige Kanchinjinga og Katmandu, i en Afstand af 500 engl. Mile fra det Førstnævnte, hvis Høide over Havfladen beløber sig til 29,002 Fod. Oberst Waugh har givet den Bjergtop, som ifølge hans Beregning er det høieste paa Jorden, Navn af Everest-Bjerget efter en afdød Chef for Landmaalingen i Ostindien.

Lodsedlerne til Nyhedsbladets Præmiefordeling omsendes, eftersom Betaling for Aaret indløber.

Rettelser

i No. 41. Pag. 162, 1ste Spalte.

16de Lin. fra oven „paa", læs: „saa".
18de — „ „veed at sætte det", læs: „veed at sætte sig udover det".
24de — „ „letteste", læs: „tætteste".

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 44. Udkommer hver Løverdags Aften. 1ste November. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Almuens Kaar og Levemaade i søndre Bergenhuus Amt.

Ved Udgivelsen af Amtmændenes Femaarsberetninger og de statistiske Tabeller fra Finants-Departementet er der i de sidste 20 Aar tilveiebragt et rigt Materiale til Kundskab om vort Fædreland, hvortil man desværre for ældre Tider intet Tilsvarende har. Med megen Lethed kan man nu udfinde, hvilke Forandringer i et vist Tidsrum en By eller et Amt i statistisk og økonomisk Henseende har undergaaet, eller hvilken Stigen eller Synken en vis Næringsvei (Jordbrug, Fædrift osv.) summarisk for det hele Land har at opvise. Men alt dette er givet ved Tal, og uden tilføiede Oplysninger om Folkets Livsforhold, Kaar og de heri foregaaede Forandringer, hvoraf dog Tabellernes Tal ere fremkomne som det endelige Resultat. Den, som vil studere sit Lands Tilstand igjennem Tidernes Løb, — og dertil skulle dog hine omfattende Aktstykker kunne tjene, — vil saaledes savne Oplysning om hvad der først og fremst maa interessere, nemlig Folket. Han faar vistnok Angivelse om dets Tilvæxt i Antal og Velvære, og om dets større eller mindre Beskeftigelse i denne eller hiin Drift, men dette er dog væsentlig intet Andet, end hvad man ogsaa faar vide om Landets Heste og Kvæg. Ja, man faar endog bedre Underretning herom. Man trænger ind i Husene til disse Dyr og undersøger hvorledes de stelles og hvorledes de fodres, for derefter at indføre mulige Forbedringer. Men hvorledes Menneskene stelles og fødes undersøger man ikke, og dog vilde der vist være flere Forbedringer at gjøre paa dette Felt end paa hiint, naar kun Manglerne bleve bekjendte. Mange mene vistnok, at Sligt hører til Folks private Liv og vedkommer ikke det Offentlige. Men det er en skjæv Opfatning af Forholdet. Aldenstund Staten gjør sig til Opgave at sørge for Folkets Oplysning og fremme dets størst mulige Velvære, bør den ikke alene være opmærksom paa de Midler, hvorved dette Maal direkte kan naaes, men ogsaa kjende de Hindringer, som indirekte stille sig derimod. Og disse Hindringer seer man ikke af Tabeller, men kun af detaillerede Oplysninger om Folks særegne Maade at leve og være paa i de forskjellige Egne af Landet. Man kan vistnok f. Ex. see, at der paa en Kant af Landet er større Dødelighed og flere Sygdomme end paa en anden, og endog vide, at dette skriver sig fra en slet Sundhedspleie; men hvis dette Forhold skal kunne modarbeides, maa man have ganske andre Oplysninger, end den, der ligger i denne ene Kjendsgjerning. Man maa kjende Folkets hele Huusstel og Madstel og Klædedragt m. m., kort sagt have et klarere Indblik i Folkets Liv, end man faar af Tabeller og Amtmændenes Indberetninger, saaledes som de tidligere have været affattede. Og først da bliver det Styrelsen muligt at arbeide for en gavnlig Ændring af den bestaaende Tilstand. Slige Oplysninger have hidtil ikke været indhentede, men de ville vistnok blive det, efterhaanden som de mest paatrængende Krav paa Forbedringer i Folkets ydre Tilstande ere fyldestgjorte. Hvad der desuden særlig vil kræve dette, er den Sygdom der saa redsomt hærjer Norges vestlige Søkyst, og som efter alle fremkomne Oplysninger maa antages ikke at kunne standses uden en gjennemgribende Forandring i Folks Levemaade og Huusstel. Der vil da her kræves andre Oplysninger om Folkets Kaar, end dem man tidligere har faaet af Overøvrighedernes schematiske Beretninger. Det er saaledes meget interessant at see, at netop som dette Krav tydeligt er kommet tilsyne, har en af Landets Amtmænd, som vi antage ganske af egen Drift og kun ledet af Omstændighedernes Medfør, gjort Begyndelsen til at fyldestgjøre det. Amtmanden i søndre Bergenhuus Amt, Hr. N. Vogt, har nemlig forudskikket sin Indberetning til Departementet om den økonomiske Tilstand i hans Distrikt i Aarene 1851—1855 en særdeles lærerig Udsigt over Almuens Levemaade, Huusvæsen, Madstel, Boliger og Klædedragt, kort sagt, sat os istand til at vinde et Indblik i Folkets hele Leven og Væren, som vi før blot kunde ved Hjælp af enkelte ældre Beskrivelser over særskilte Egne. Man har herved faaet slige Oplysninger, som kun kan samles og gives af den samtidige i Egnen kjendte Mand, og hvilke saaledes have en særegen Interesse og Vigtighed for Enhver, der søger Kundskab om Landsfolkets Kaar og Tilstand, paa samme Tid som de indeholde mange for Styrelsen nyttige Vink til Forbedringer heri. Da Beretningen imidlertid først om længere Tid vil blive tilgjængelig for det læsende Publikum (ved Optagelse i Indredepartementets Beretninger om Norges økonomiske Tilstand i Aarene 1851—1855) og selv da neppe vil faae den Udbredelse, som Optagelsen i et Blad kan give den, tillade vi os her at aftrykke dens indledende Udsigt, hvorved det netop er, at Hr. Vogts Beretning adskiller sig fra de almindelige Amtmands-Indberetninger.

Der er Grund til at antage, at Amtets Befolkning er gaaet jævnt, om end langsomt, fremad i Velvære. Dette formenes at gjælde om det sidste Femaar som om de sidste Aartier. Thi vel har i de senere Aar især Sygdom paa Potetes ligesom ogsaa Sygdom paa Faar og i de Par sidste Aar det dyre Kornkjøb meget modvirket Fremgangen og i enkelte Bygder vel ogsaa medført Tilbagegang, men Aarene have dog idethele været almindelige eller nogenlunde gode baade paa Jord og Hav, idet navnligen de høie Priser paa Almuens Produkter i de sidste Aar maa for den største (især den indre) Deel af Amtet have opveiet Kornets Kostbarhed, og flere Steder en udvidet Bedrift, saasom med Fragtfart, ikke ubetydeligen har forøget Næringen.

Imidlertid er Almuens Levemaade fremdeles tarvelig og i den ytre Deel af Amtet tildeels endog ussel. Saalænge det endnu gjælder Tilfredsstillelse af Livets nødtørftigste Behov: antagelig Føde, beskyttende og sunde Vaaninger samt tilstrækkelig Beklædning, ikke Nydelse af hvad der kan ansees undværligt, er Fremgangen i Leveviis formeentlig langt bedre betegnende den materielle Fremadskriden end Formindskelse i Antal af Exekutioner eller Antal af thinglæste Gjældsforpligtelser. De yderst faa Exekutioner som her forefalde, og den Forsighed med Stiftelse af Gjæld, som raader her, viser kun, at Almuen, nu som før, ialmindelighed sætter Tæring efter Næring eller at der sættes faae kreditkrævende Foretagender iværk. Vedvarende Fremgang i Levemaaden viser, at Evnen forøges. At dette, om end ikke i stor Maalestok, er skeet, bekræftes af de Meddelelser, jeg har modtaget. Man bygger bedre, klæder sig bedre og lever lidt bedre end før og isaafald gaar man fremad. Vel stige Fattigudgifterne og ere formeentlig i Løbet af 30 Aar fleerdobblede, men dette behøver ikke at komme af mere almindelig Trang; det kan ligesaa gjerne være grundet i en forandret Omgangsmaade, en anden Forsørgelse af den Fattige, og at dette væsentligen er Tilfældet, synes klart, naar man betænker, at det ikke er meget længe siden, at den hele tvungne Fattigforsorg i flere Bygder væsentligen bestod i noget Lægd. Den tvungne Fattigunderstøttelse er forøget, den frivillige er — saa tror jeg — aftaget.

At imidlertid det materielle Velvære endnu staar lavt, fremgaar fornemmelig ved Betragtning af de Forhold, der vedkomme Sundhedspleien. Den spedalske Sygdom, der formeentlig betinges af usle økonomiske Vilkaar og af at Befolkningen lider Ondt, er meget udbredt, skjønt vel ikke i den Grad, som i enkelte nordligere Dele af Stiftet. At den Spedalske gifter sig, forretter Barnepige-Tjeneste og gaar i Omgangslægd, er ikke ukjendt. Fnat og Ureenlighed hersker i betydeligt Omfang. Vaaningshusene ere mangesteds maadelige, ligesaa Føden og Omsorgen for det legemlige Befindende idethele. Dette gjælder især i Kystdistriktet, navnlig i ytre Nordhordland, en stor Deel af Midthordland og nogle Dele af Søndhordland; tildeels i den indre Deel af Nordhordland og endmere i den Deel af Søndhordland, der nærmer sig Hardanger og Stavanger Amt, ere Forholdene bedre; ligesaa paa Vos, som formedelst de stegne Priser paa Fædrift-Produkter og Træmaterialier antages at være gaaen betydelig fremad, og bedst have maaskee disse Forhold stillet sig i Hardanger, hvor Befolkningen ialmindelighed formenes at være bedre oplyst og derfor mere bekvem for en udviklet Næring end den i den øvrige Deel af Amtet.

Vist er det, at dette Amt hører til de Dele af Riget, som ere blevne mindst paavirkede af den fremadskridende Civilisation. Det vilde ikke være vanskeligt at anføre Exempel endog fra de her ikke mindst oplyste Distrikter, paa at der endnu raader en sløv Betragtning af Menneskelivet og Menneskets Betydning, hvilken hænger sammen med de simple Vilkaar. I den mindst oplyste Deel af Amtet, f. Ex. Mangers Præstegjeld, hersker Fordomme og Hængen ved det Gamle i en Grad, som tyder paa, at der maa gaae mange Aar hen, forinden der kan være Tale om ordentlig Fremgang. I en stor Deel af Amtet gjælder Døden for en egen Sygdom; naar det viser sig, at den var paafærde, er man overbeviist om, at Intet kunde have hjulpet. At imidlertid Overtro og Fordomme vige, er klart; f. Ex. Troen paa Nisser og Huldrer, som ialfald i visse Dele af Amtet for 20 Aar siden var meget udbredt, er nu forsvunden.

Af Foranstaltninger i det forløbne Femaar, vedkommende dette Amt, kan ingen ansees mere fremmende Kultur end Ansættelsen af et behørigt Antal (8) Distriktslæger. Forudsat at disse maatte findes tilstrækkeligen begavede, opofrede for sit Kald og tilstrækkeligen aflønnede til at fremme, hvad der paahviler dem, vil deres Virksomhed som medicinale Øvrigheder og Veiledere forhaabentlig afhjælpe et Savn, som her var yderst føleligt, og øve stor Indflydelse paa Familielivet, Sæderne og derigjennem ogsaa paa det materielle Velvære.

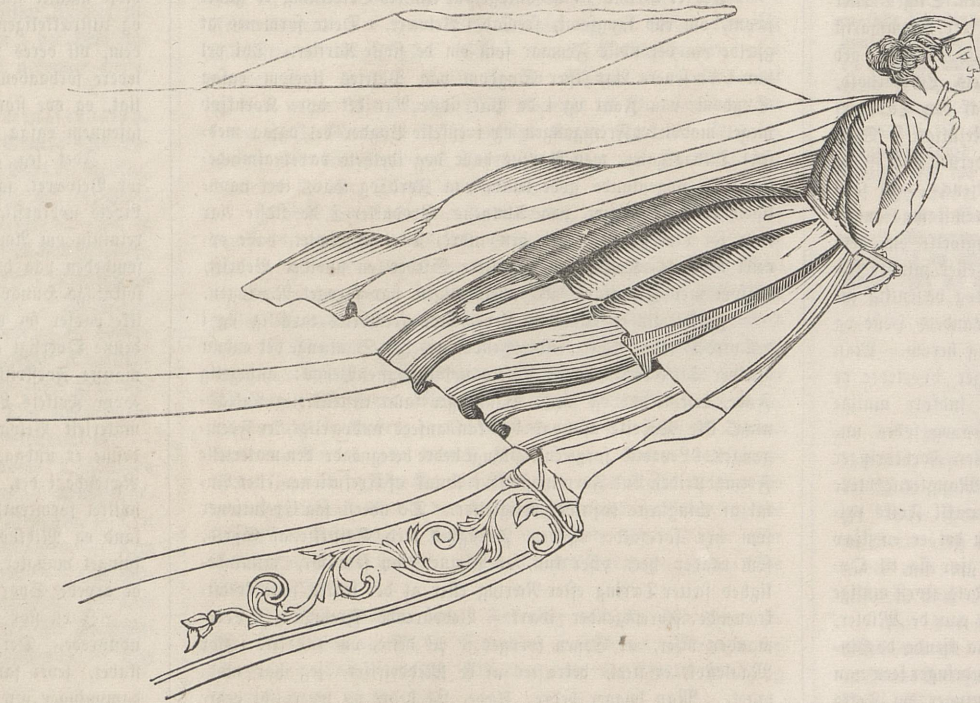
Idet jeg antager, at Levemaaden er det mest betegnende for Velværet, saalænge Spørgsmaalet gjælder Tilfredsstillelse af Livets nødtørftigste Behov, har jeg anseet det rigtigt i en Beretning om Amtets økonomiske Tilstand, først at hæfte Opmærksomheden paa hvorledes der leves. Forklaring over en vis Befolknings Huusvæsen synes maaskee at tabe sig i en Detail, der ikke passer for den Oversigt, som skal gives her. Men ogsaa i denne Oversigt gjælder det, ved Siden af at følge de mere schematiske Forskrifter, at forklare det, som bedst betegner Tingen. Hvor Folkets Levemaade er yderst tarvelig, staar det tilbage i materielt Velvære, om det end ikke har Gjæld. Forsaavidt denne er undgaaet ikkun ved Afhændelsen af det Bedste og mest Nærende i det, Befolkningen ved sin Virksomhed frembringer, hvilket formeentlig især gjælder en ikke liden Deel af Nordhordland og Midthordland, maa man finde det naturligt, at Opsvinget mangler, at Almuen Intet vil vove ved at gaae udenfor de arvede Spor.

I en stor Deel af Amtet ere Boligerne smaae og daarligt udstyrede. Det er Regel, at Familien, noglesteds med Tjenerskabet, lever sammen i en eneste Stue med Kogeovn, hvis Afdampninger ofte dryppe fra Loft og Vægge, medens Heden under Madkogningen er utaalelig. Saavel Tømmeret som Møblerne i Stuen angribes før Tiden af Raadenhed formedelst Fugtigheden. Varmen afpasses ikke saameget efter Veirliget, som efter den Mad, der skal koges. Om ogsaa Tjenerne og de voxne Børn, hvad der vistnok er Regel, ikke have sit Natteleie i samme Stue som Huusbondsfolkene, er dog det Rum, hvori disse have Natteleie, det, hvori saagodtsom det hele Huusstel foregaar. I dette foregaar Madstellet, Børnenes Pleie, det mandlige Personales Vinterbeskjæftigelser, Kvindernes huslige Sysler, Tørring af Klæder, undtagelsesviis ogsaa Vask og Kogning til Kjøerne. Den sidstnævnte Kogning ligesom større Vaskning, Brygning (og Kornets Tørkning) udføres almindeligst i Ildhuus og nogen Vaskning m. V. i et særskilt Skorsteensrum. I nogle Bygder have dog endeel foruden hiin Stue, der udgjør den lmindelige Vaaning, endnu een, Enkelte et Par Ovnsstuer og som oftest har hver Mand en særskilt Bod, der bestaar af et godt optømret Værelse uden Ovn, hvilket sjeldent bruges og er forsynet med nogle Gjæstesenge. I nogle Bygder eller paa nogle Gaarde kan man siges at holde Stuen efter Omstændighederne reenlig, men dette er ikke det almindelige Mangesteds især ved Kysten maa Spaden til, naar Stuegulvet skal blive reent, og jeg seer i en Lægeberetning for 1854 fra det ytre Distrikt omtalt, at det ikke er sjeldent at finde Sviin, Gjeder og Høns holde til i Familiens eneste Stue. I Hardanger og tildeels i Søndhordland ere Vaaningerne rummeligst og bedst udstyrede, hvad enten man har bibeholdt Røgstueformen eller indrettet sig paa mere moderne Viis. Røgstuerne med aabne Steengruer og Røghul (Ljaare), hvor man gjerne ildede kun Morgen og Aften, naar Maden skulde koges, men da en heel Deel Brændsel kastedes paa Gruen paa een Gang og Røgen udledevdes igjennem Dør og Ljaare, forkomme nu sjeldent. Dog er Røgstue-

formen (deels med og deels uden Ljaare) meget almindeligen bibeholdt (saa at Stuens Loft dannes af selve Spærværket) og Kogeovn med Skorsteen eller Rør, hvorigjennem Røgen udledes, anbragt istedetfor den aabne Grue. Mangesteds, maaskee især mod Grændserne af Stavanger Amt, er dog Røgstueformen opgivet og Lemstue (Stue paa Byviis med horizontalt, almindeligviis lavt, Tag uden Ljaare) kommen istedet. Sjeldnest mest i den sydligste Deel af Amtet, er Stuen forsynet med almindelig Kakkelovn, oftest med Kogeovn. Røgstuerne vare vistnok uhensigtsmæssige, fordi Heden blev umaadelig og Røgen byrdefuld, medens den stærke Opildning, som skulde give Varme for halve Døgnet, foregik, og under denne Dør og Ljaare maatte staae aabne, samt fordi Mad og Drikke maatte nydes kolde udenfor de 2 Gange, der lagdes paa Gruen. Der kan ikke være Tvivl om, at Kakkelovnsværelse med særskilt Kjøkken (Skorsteen til Kogning) er sundere, men naar man bruger Stuen ogsaa til Kjøkken (ved Anbringelse af Kogeovn), hvilket som anført er det almindelige, da er dette visselig usundt, medmindre man bibeholder Røgstueformen, helst med Ljaare, saa at Luftning kan skee og virkelig paasees at skee gjennem denne, hvis Aabning (naar ikke tillige Døren aabnes) ikke medfører Træk. Derfor seer man flerested, at ogsaa ved Opførelse af nye Huse Røgstueformen bibeholdes, og undertiden at der indrettes een Stue i Røgstueform med Kogeovn til dagligt Brug og eet Værelse med fladt Tag med almindelig Kakkelovn til mere festligt Brug. Men meget hyppigt seer man Kogeovn benyttet i Lemstue, hvor da Atmosphæren gjerne er yderst mislig, og selv, hvor man har Ljaare, vil man ofte finde Luften besværlig. Det er tydeligt, at, naar det hele Huuspersonale er samlet i et Rum, hvor ogsaa Maden koges, Klæder tørres, Tranlampen (Kaale) brænder, Rokken og Buggen gaar og undertiden en Feberpatient stønner, da maa der stor Paapasselighed til for at holde Reenlighed og bibeholde et pynteligt Præg. (Fortsættes.)

Gallionskjæreren Ole Jakobsen Laulo.

er født 1825 paa Pladsen Espe under Gaarden Viestad i Kvikne, Annex til nordre Froens Præstegjeld i Gudbrandsdalen, hvor Faderen var Huusmand. Ved Mandens Død reiste Enken med sine 3 Børn til Leinstranden i Meelhuus Præstegjeld, hvor hun giftede sig igjen med Huusmand Hans Nikolaisen paa Pladsen Laulo-Eie under Gaarden af dette Navn, beliggende ved Fjorden omtrent 1 Miil fra Throndhjem. Forældrene leve endnu. I 1849 giftede han sig og har nu 3 Børn, der tilligemed Konen opholdt sig paa Pladsen hos Forældrene. Paa Grund af sin Behændighed blev han tidlig benyttet som Skrædder, der i Bygderne er det mest agtede Haandværk, og det var først i 1850, at han, ved at bringe ind til Throndhjem nogle i Træ udskaarne Sager, blev af Kjøbmand Moses opmuntret til at fortsætte med dette Arbeide. Han frekventerede derefter om Vinteren Throndhjems Tegneskole i omtrent 5 Maaneder og gjorde derved saa betydelige Fremskridt, at han efter en Tegning af Thorvaldsens Museum, som han kom i Besiddelse af, udførte i norsk Marmor et Basrelief af den bekjendte Thorvaldsenske Gruppe Hector, Paris og Helene. Dette Billede, der omtrent er af een Fods Størrelse, røbede saa store Evner, at Konsul Einar Gram kjøbte det for 100 Spd., og desuden lovede ham Understøttelse, ifald han ønskede at begive sig til Christiania for at uddanne sig videre. Denne Reise kom dog først istand 1854, da han paa Foraaret indtraf i Christiania, forsynet med en Anbefalingsskrivelse fra Konsul Gram. Han blev paa Grund heraf optaget i den Privatmands Huus, til hvem han var anbefalet, ligesom denne strax bragte ham i Forbindelse med Billedhugger Mikkelsen, der beredvillig tog sig af ham og tillod ham at moddellere forskjellige Figurer i Leer paa hans Attelier. Disse Figurer tilligemed endeel i Træ udskaarne Sager, som han paa samme Tid udarbeidede, bleve derefter anvendte paa Christiania Industriudstilling, som belønnede Laulo med sin Medaille, der dog først senere under hans Ophold paa Horten i 1856 blev ham velvillig overleveret af Værftets Chef, Kapitain Konow. I 1852 havde han i Bergen erholdt lignende Udmærkelse. Strax Tegneskolen i Christiania tog sin Begyndelse, blev han optaget deri som Elev og arbeidede under Vinteren med saamegen Flid og Held, at han allerede om Foraaret havde gjennemgaaet de elementære Klasser og gjort betydelige Fremskridt i Tegning. Han opholdt sig under denne Tid, som senere naar han var i Christiania, stedse hos den Mand, til hvem han fra først af var kommet. Han søgte derefter om Stipendium af det Offentlige, og var saa heldig at erholde 50 Spd. af det for Haandværkeres Reiser i Udlandet bevilgede Fond. Imidlertid havde han erholdt Tilbud fra Marine-Departementets daværende Chef, Statsraad Erichsen, om at udføre Gallionen til Korvetten „Nornen“, og efterat den Skizze i Leer, som han under Mikkelsens Veiledning udarbeidede, var bleven antaget, begav han sig i Foraaret 1855 til Horten. Efter fuldført Arbeide, hvorved han vandt alle Vedkommendes Tilfredshed, gjorde han først en kort Udflugt til Throndhjem, for at besøge Kone og Børn, og begav sig derefter med et Anbefalingsbrev til Professor Bissen, til Kjøbenhavn. Af Prof. Bissen blev han modtaget med megen Venlighed, og efterat have fremlagt som Tegneprøve de af ham ved Christiania Kunstskole udførte Prøvetegninger, et Hoved, en Haand og en Fod, tegnet efter Gibs, blev han af Kunstakademiet i Kjøbenhavn optaget som Elev i 2den Modelklasse. Han arbeidede under Vinterens Løb med stor Flid og Fremgang, og besøgte flere Gange Skibsværftet, for at gjøre sig bedre bekjendt med den specielle Gjenstand for hans Kunst. I et af sine Breve hertil fortæller han saaledes: „Jeg har været paa Skibsbyggeriet og seet mig om; og jeg saae Fregatten „Niels Juul“ gaae af Stabelen og jeg betragtede Figuren paa den, men jeg havde meget at sige paa den, og de fandt sig i det; her har de en fast Billedskjærer og 1 a 2 som har Dagpenge paa Værftet.“ Efterat være opflyttet i en høiere Klasse, modellerede han en Kopi efter Thorvaldsens Basrelief „Amor og Løven“, ligesom han til Christiania Kunstforening efter Bestilling udførte et Par Basrelief. Under sit Ophold i Christiania havde han efter Billederne paa Oscarshall udført et Skriin i Buxbom, prydet med Scener af Frithjofs Saga i Basrelief, hvilket blev anvendt ved den store Udstilling i Paris 1855, og derefter kjøbt af Generalkonsul Faye i Christiania.*) Foraaret 1856 kom Laulo atter til Horten, for at skjære Gallionen til „St. Olaf“ og med de betydelige Fremskridt, han havde gjort under sit Ophold i Kjøbenhavn, lykkedes dette Arbeide ham særdeles vel; han har ogsaa derfra faaet den bedste Anbefaling, men Mangel paa Bevilling til en fast Gallionskjærer har ikke tilladt Marinen at antage ham i sin Tjeneste. En betydelig Fordeel er imidlertid vundet derved, at man ikke længer behøver at hente en dansk Gallionskjærer (Mjøn) fra Kjøbenhavn, hver Gang et norsk Krigsskib skal dekoreres. Laulo er nu vendt tilbage til Throndhjem. Hans Hjemvee og Længsel efter Kone og Børn var uimodstaaelig; han vilde heller lade sig nøie med den Uddannelse, han havde erhvervet. Han har i Throndhjem oprettet et Værksted for Træskjæring og navnlig for Udførelsen af Gallioner og man kan derfra bestille hvad man ønsker. Det maa nu være de private Skibsbyggeres Sag paa denne Maade fremdeles at understøtte en af deres egne Landsmænd, som i enhver Henseende leverer lige saa godt Arbeide, som Udlandet, og naturligviis billigere. (Laulos Addresse er Throndhjem, Munkehaugsveiten No. 1.)

Korvetten Nornens Gallion, skaaret af Ole Laulo.

*) Se dette Blad for 1855 No. 27.

Christopher Hansteens Ungdomshistorie.

(Foredraget af ham selv ved hans Embedsjubilæum.)

Mine Herrer Kolleger! Jeg behøver ikke at forsikre Dem om, at den Hædersbeviisning, De i Dag have viist mig, har gjort et dybt Indtryk paa mig, som ikke vil udslettes, saa længe jeg endnu kan vente at leve. Jeg skylder den fornemmelig det Held jeg havde, i en ung Alder af 23 Aar hændelsesviis at støde paa en speciel Undersøgelse, som jeg har forfulgt lige til Dato, kuns med de Afbrydelser, som andre Embedspligter have foraarsaget, og som jeg vil fortsætte saa længe jeg beholder den fornødne Arbeidskraft. Schiller anfører et Sprog af Confucius, hvis Indhold omtrent er følgende: Rummets Udstrækning er tredobbelt, Længden, Breden og Dybden ere uendelige. De ere givne Dig som et Billede, at Du maa uafbrudt stræbe fremad, udvikle dig i Breden for at faae Oversigt og stige i Dybden for at finde Sandheden. „Nur Beharrung führt zum Ziel, nur die Fülle führt zur Klarheit, und im Abgrund wohnt die Wahrheit“. — Dette klinger særdeles smukt, men er ved videnskabelige Granskninger ikke tilraadeligt efter Videnskabernes nærværende store Forgreninger. Begynder man at udbrede sig formeget i Længden og Breden, saa faar man, da Menneskelivet og menneskelige Kræfter ere begrændsede, ikke Tid til at stige i Dybden, hvor Sandheden ligger. Man bevæger sig paa Overfladen og seer kun, hvad mange Andre tilforn have seet, og naar man kommer til Livets Grændse, har man ikke frembragt Noget, som hører En selv til, og Mandens Minde forsvinder som Røg. Har man været saa heldig at træffe en Gang, som fører ædelt Metal, gjør man bedre i at forfølge den uafbrudt i Dybden, saalænge den endnu er righoldig. Ved Livets Grændse har man da bragt adskillige Guldklumper for Dagen, som Efterslægten kan benytte, og som ere stemplede med Arbeiderens Navn.

Jeg har igjennem mit hele Liv været en ualmindelig lykkelig Mand; Tilfælde, Skjæbne, Styrelse, hvad De vil kalde det, have altid taget mig under Armene hver Gang jeg stod paa Grund, og lettet mig af Grunden. Dersom jeg ikke frygtede for at trætte Dem ved en Fremstilling af Vendepunkterne i mit Liv, kunde jeg fristes dertil, da jeg maa betragte denne Scene som et Slags foreløbigt Farvel. Min Fader døde da jeg var 8 Aar gammel og efterlod min Moder med 6 Børn i særdeles trængende Omstændigheder med en Enke-Pension af 150 Rdr., hvortil hun dog siden fik et Tillæg af 100 Rdr. af Postkassen*). I mit 9de Aar blev jeg indsat i Christiania Latinskole, som den Gang i de 4 nederste Klasser havde maadelige Lærere. Igjennem disse 4 Klasser slængte jeg i 7 Aar, uden at lære synderlig meget. Man læste i nederste Klasse Eutrop og Phædrus og lidt af Grækenlands og Roms Historie efter Kall næsten uden Geographie; i de to følgende noget af Justinus og af det nye Testamente; i den følgende Epiktets Encheiridion og noget mere af Testamentet, samt nogle Kapitler af Genesis.

I det sidste Aar af det forløbne Aarhundrede blev Skolen reformeret. Der indførtes flere nye Læregjenstande, og Skolen fik endeel nye Faglærere, iblandt andre to udmærkede Mænd Rasmussen og Sverdrup; den første foredrog Mathematik, Physik, en kort Oversigt over Astronomie og mathematisk Chronologie; Sverdrup Historie og Geographie, Floor Naturhistorie. Det var ligesom om jeg vaagnede af en lang Døs; naar Rasmussen havde skrevet en Demonstration paa Tavlen, var den mig saa klar, at jeg sjelden behøvede at eftersee den i Lærebogen. Det var ligesom mine egne Ideer, som jeg ikke havde kunnet tyde, førend de fik et Lys udenfra. Da jeg to Aar senere havde taget Examen Artium ved Skolen, og skulde gaae til Kjøbenhavn for at fortsætte Studeringerne sendte Advokat Omsen mig et Brev, hvori laa en 50 Dalerseddel, og hvori han sagde, „at da Lykken ikke havde været mig saa gunstig som Naturen, saa sendte han mig det Indlagte til Hjælp til min Reise“. Nogle Aar tilforn var der tilfaldet mig en Arv af 300 Rdr. efter en af min Faders Slægtninge i Danmark. Saaledes blev jeg første Gang hævet af Grunden. I det første Aars Ophold i Kjøbenhavn absolverede jeg den philologiske og philosophiske Examen, og begyndte at høre juridiske Forelæsninger (Schlegel over juridisk Encyklopædie og Naturret). Men da et halvt Aar var gaaet, vare mine pekuniære Resourcer udtømte. Jeg søgte Regentsen, men fik den ikke, da Islænderne havde Fortrinsret. Da kom som en Deus ex machina et Forslag til at gaae som Hovmester for en ung Adelsmand, der skulde reddes fra sine Omgivelser i Kjøbenhavn, og i det fredelige Sorøe forberede sig til dansk-juridisk Examen. Efter et Par Aars Forløb skulde vi gjøre en Udenlandsreise. Men da han efter $1\frac{1}{2}$ Aars Forløb ikke havde været at formaae til synderligt Studium, forlod jeg ham, og tilbragte et Aars Tid i Kjøbenhavn med at høre Hurtigkarls Forelæsninger over Systemet. Da jeg ved Enden af dette Aar havde fortæret de under Hovmesterskabet opsparede Penge, stod jeg atter paa Grund — og da kom aldeles uventet og i rette Tid en Kaldelse til at blive Lærer i Mathematik i Fredriksborgs Latinskole. Det var i denne Maaned for 50 Aar siden, at jeg paa min Fod kom vandrende fra Kjøbenhavn til Fredriksborg for at overtage mit første Embede.

Jeg blev vel ved her i nogen Tid at beskjæftige mig med Fortsættelsen af det juridiske Studium, men det trættede mig og jeg fandt ingen Interesse i at lære at kjende disse vilkaarlige alene for Danmark og Norge gjældende Love, som i et andet Land og for et andet Liv ingen Betydning havde. Da kom den sidste tilsyneladende ubetydelige Tilfældighed og gav min Beskjæftigelse og mit Liv en heel ny Retning. Min Kollega Overlærer Steenbloch (senere Professor) fortalte mig hændelsesviis, at han engang havde haft det Indfald at ville forfærdige Glober, og havde til den Ende taget Underviisning af den danske Kobberstikker Lahde, da han selv vilde gravere Segmenterne til sin Globus, men han havde mødt flere Anstødsstene; han skrev en maadelig Haand, og vilde sandsynligviis gravere endnu slettere Bogstaver; han manglede de nødvendige mathematiske Forkundskaber til at konstruere Nettet og endelig det mechaniske Talent til Globens Sammensætning. Jeg greb denne Idee, da jeg deels havde de fornødne mathematiske Forkundskaber og allerede

*) Hansteen er født i Christiania den 26de Septbr. 1784 og er altsaa nu i sit 73de Aar. Faderen Konsumptionsforvalter Joh. Math. Hansteen var en født Sjællænder, af skaansk Herkomst paa Fædrenesiden. Moderen, Anne Kathrine Treschow, var fra Frederikshald, og saaledes er det med Føie vor Hansteen etsteds har sagt, at han „efter Nordens nuværende politiske Indeling nedstammer fra alle tre nordiske Riger.“ Red. Anm.

som Skoledreng havde lært mig til at dreie og arbeide lidt i Træ og Metal, hvilket siden paa den siberiske Reise kom mig til stor Nytte. Af en Artikel i den franske Encyklopædie lærte jeg Forholdsreglerne ved at danne Papkuglen. Hos en Blokkedreier i Kjøbenhavn lod jeg dreie en Halvkugle af Bøgetræ af 2 Fods Diameter. Over denne lagdes de befugtede Papsegmenter, og over dette underste Lag klistredes et andet Lag, saaledes at Segmenterne af det andet Lag bedækkede Sammenføiningerne af det underste; over dette klistredes paa samme Maade et tredie Lag, og to saadanne Halvkugler bleve derpaa sammenlimede, efter at en Træaxe med to retvinklede Tverstave var indsat. Jeg morede mig med at kaste min Papkugle op under Loftet og at see den springe op fra Gulvet som en Bold med en huul Lyd. Den skulde derpaa overtrækkes med Kridtgrund, og for at give denne en gladt og kuglerund Overflade, blev en stærk Halvcirkel af Jern, hvis indre Radius var en Fod, forfærdiget af en Smed i Fredriksborg og af mig selv tilfilet skarp paa den indre Kant efter et nøiagtigt Cirkelslag. Paa to diametral modsatte Punkter kunde et Par Staalspidser indskydes i Kuglens tilkommende Poler, og ved Omdreining blev den skavet glat og rund. Endelig studerede jeg i det gøttingske Videnskabs-Selsk.s Memoirer en Afhandling af Kästner om Konstruktionen af Paralleler og Meridianer paa de Papiirsegmenter, hvormed en Globus skal overtrækkes. Af disse Segmenter havde jeg allerede konstrueret flere, da følgende Begivenhed stødte til. En Læge i Helsingør, forhenværende Discipel af Fredriksborg Skole, var død og havde testamenteret to 2 Fods upsalske Glober til Skolen; Rektor affendte mig til Helsingør for at indpakke og afhente disse. Imedens jeg i den store Klubsal, hvor de vare henstillede, ventede Pakkasserne, hvori de skulde transporteres, betragtede jeg dem naturligviis ifølge min daværende Beskjæftigelse med stor Opmærksomhed. Jordglobens Titelblad berettede, at den var forfattet af det kosmographiske Selskab i Upsala og at den fremviste den sydlige magnetiske Polarregion, opdaget af Naturforskeren Wilcke ved Hjælp af de Misviisnings-Observationer, der vare anstillede af Kapitainerne Cook og Fourneaux paa Cooks anden Opdagelses-Reise, da han seilede rundt om Sydpolen. Nær Sydpolen var tegnet en langagtig elliptisk Figur, som var betegnet „Regio magnetica australis," og nær de modsatte Ender af denne Figurs store Axe vare to runde Figurer anmærkede, den ene under Nyholland omtrent 20° fra Sydpolen betegnet Regio fortior, den anden nærmere ved Sydpolen sydvest for Ildlandet Regio debilior. Paa Oceanet, som omgav denne Region, var afsat en Mængde Pile, hvis Retning angav de paa Cooks Reise observerede Misviisninger, og som i det indiske Hav alle viste mod Regio fortior, i Nærheden af Ildlandet mod Regio debilior. Denne Mærkelighed vilde jeg ogsaa anføre paa min Globus; og for at overbevise mig om Rigtigheden af Sagen laante jeg Cooks anden Reise, uddrog alle Misviisn.s Observationer, konstruerede et Polarkart over den sydlige Halvkugle og afsatte paa denne Pile, som angave Misviisningen, og beregnede end yderligere trigonometriskt Beliggenheden af deres Skjæringspunkter. Men jeg sluttede, at Jorden maatte nødvendig ogsaa have en Regio magnetica borealis med 2 Foci. Disse besluttede jeg at opsøge, for dog at pryde min Globus med et Tillæg. I de engelske Philos. Trans. fandt jeg efter nogen Søgen endeel ældre og nyere Observationer over Misviisningen i Baffins- og Hudsonsbugten, hvilke konvergerede mod et Punkt 20° fra Nordpolen og noget vestenfor Vestkysten af Hudsonsbugt. Dette Punkt var temmelig nær diametral modsat Regio fortior australis. I Baffinsbugt var Misviisn. omtrent 50° mod Vest; men efterhaanden som man nærmede sig Norge, blev den mindre og forsvandt i det hvide Hav ved Archangel. Jeg sluttede heraf, at der etsteds i Siberien maatte ligge en svagere Region, som trak Naalen mod Øst. Efter over et Aars Søgen fandt jeg endelig nogle Observationer i Siberien i 1805 af Schubert og af Islenieff i 1770, og heraf udledes Konvergentspunktet for disse at ligge i det siberiske Jishav nær Meridianen af Irkutsch. Her var altsaa Regio debilior borealis. Men da det af ældre og nyere Observationer viste sig, at disse 4 Punkters Beliggenhed var foranderlig, idet de nordlige bevægede sig mod Øst, de sydlige med Vest, saa ønskede jeg at undersøge disse Bevægelsers Indflydelser paa Jordens hele Magnet-System. Jeg laante derfor fra det kongl. Bibliothek i Kjøbenhavn efterhaanden alle udkomne engelske, franske og spanske Reisebeskrivelser samt fik af det kjøbenhavnske Ost- og Vest-Indiske Kompagnies Archiv en heel Sæk med haandskrevne Skibsjournaler og uddrog af disse Misviisnings-Jagttagelserne; konstruerede 7—8 Karter over Misviisningen for forskjellige Aar imellem 1600 og 1800. Herved viste det sig, at Jordens Magnet-System i de forløbne 200 Aar efterhaanden havde undergaaet betydelige Forandringer. Jeg fik ogsaa et Kart over Inklinationen istand og begyndte at behandle Sagen theoretisk. Disse Undersøgelser interesserede mig saa stærkt, at Globen blev lagt i en Krog. I 1810 foreviste jeg nogle Karter af min Atlas for Astronomen Etatsraad Bugge og for Prof. Ørsted i Kjøbenhavn. Begge opmuntrede mig ivrigt til at fortsætte Arbeidet; ja Bugge sagde, at dette var et passende Emne til en Priisopgave for det danske Bidensk. Selskab. Han tog strax Tavle og Griffel, skrev en Opgave paa den og spurgte, om jeg trøstede mig til at besvare alt det forlangte; i modsat Fald vilde han moderere den. Jeg svarede, at naar han ikke forlangte mere, trøstede jeg mig nok til at besvare den. Ved Nytaar 1811 blev Opgaven virkelig publiceret og Indleveringstiden var Nytaar 1812. Jeg indsendte min Atlas med Text og erholdt Prisen.

Paa den Tid var en Kommission nedsat i Kjøbenhavn for at udarbeide Plan for et kommende norsk Universitet. Man ønskede fornemmelig at besætte Lærerposterne med Nordmænd. I 1813 blev jeg, i Betragtning af dette Arbeide, designeret til Lektor i den anvendte Mathematik ved det nye Universitet, men skulde tilligemed Jens Krum, som blev ansat i Physik, først gjøre en Udenlandsreise paa et Aar, for at perfektionere mig. Denne blev der imidlertid intet af.

Saaledes er den ubetydelige Tilfældighed, at Steenbloch fortalte mig sit Indfald, at ville forfærdige Glober, og den ligesaa store Tilfældighed, at en Mand paa samme Tid testamenterede et Par Glober til Fredriksborg Skole, Aarsag i at jeg nu staar her som Professor og at I, mine venlige Herrer

Universitetets Medaille i Anledning af Prof. Hansteens Embedsjubilæum.

Kolleger, nu omringe mig for at vise mig en Hæder. Uden disse to Tilfældigheder var jeg visselig bleven en daarlig Jurist, „ei ubekvem til et lidet Skriver-Embede paa Landet" i Jylland eller Norge. Ja Skjæbnen har været mig god og altid taget mig under Armene!

Professor Hansteens Embedsjubilæum.

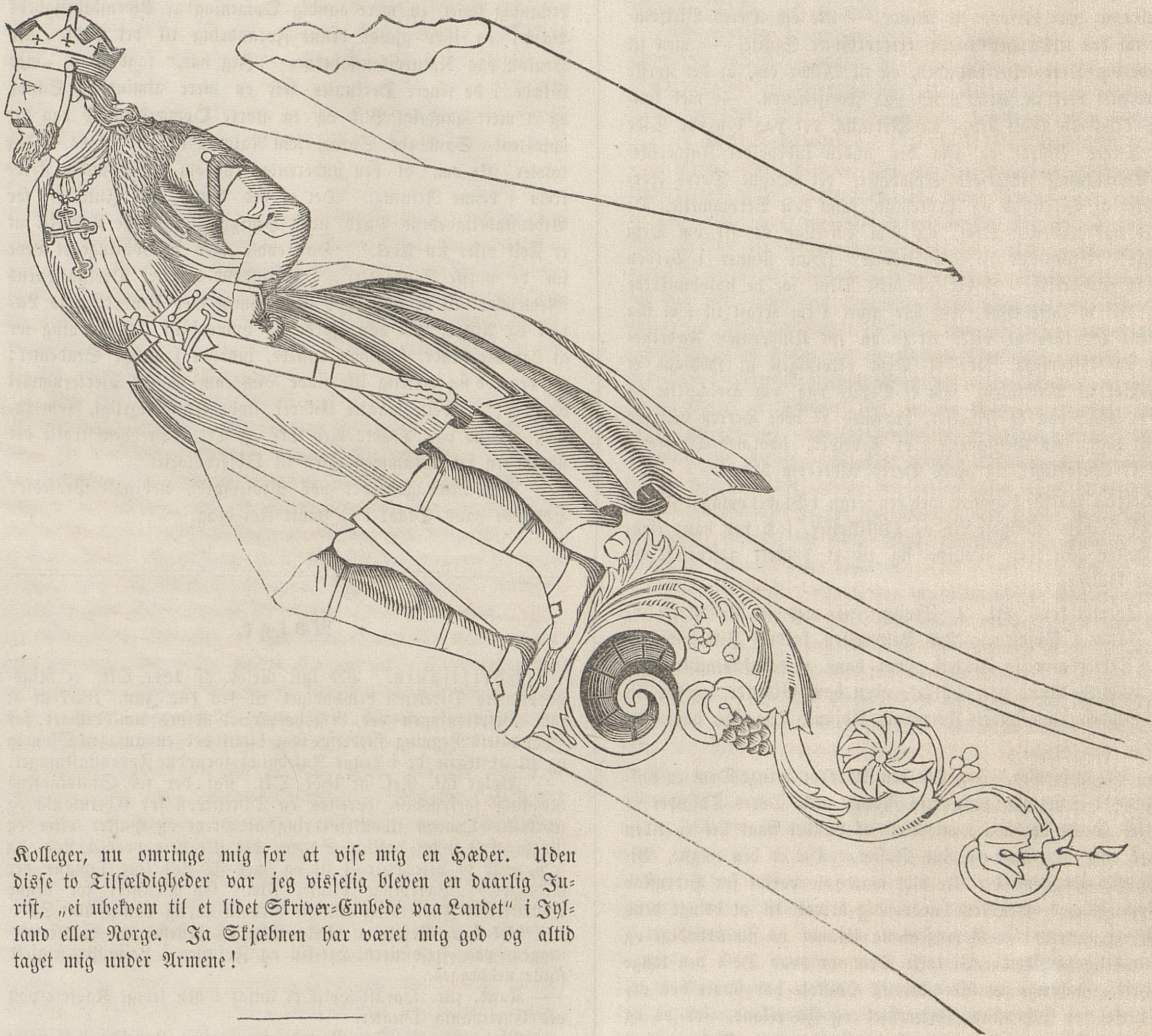
I.

Den 28de Oktober feiredes Professor Hansteens Embedsjubilæum. Maaden, hvorpaa dette skede, var ligesaa usædvanlig og skjøn, som Anledningen særegen og betydningsfuld. Konge, Regjering, Universitet og den studerende Ungdom udtalte her samstemmig, men paa forskjellig Maade, sin Erkjendtlighed og Tak til en Videnskabsmand, hvis Berømmelse i den lærde Verden er næsten jevngammel med hans Embedsfærd, hvis Virken ved vort Universitet i Udstrækning falder sammen med dets egen Virketid, og hvis medborgerlige Fortjenester begynde samtidig med vor Stats Selvstændighed. Det var saaledes en af disse begrundede Anledninger til særegen offentlig Paaskjønnelse, som desværre altfor sjelden frembyde sig, og som derfor har et dobbelt Krav paa Deeltagelse og Interesse. At dette Krav heller ikke lodes uden Fyldest, vil noksom sees af de til Jubilæets Festligholdelse trufne Foranstaltninger, hvorom her skal berettes.

Efter Foranledning af det akademiske Kollegium og paa Indstilling fra Regjeringen, blev der allerede ved kgl. Resolution af 21de April d. A. bevilget en Sum af indtil 500 Spd. til at præge en Medaille for til Erindring om Hansteens Jubilæum. En af Universitetets Lærere gav Ideen til denne Medaille, men Udførelsen af Stemplerne overlodes til vor Landsmand Hr. B. Bergslien, der for Tiden opholder sig i Kjøbenhavn. Dette var det første Arbeide af det Slags, som betroedes denne lovende unge Mand; men man tør dog med Trygbed sige, at han har skilt sig saaledes derved, at den udviste Tillid ikke er bleven gjort tilskamme. Kun Indskriften paa Reversen var mindre vellykket, hvorfor denne skal omgjøres. Indtil dette er skeet, har man opsat med at slaae de Exemplarer af Medaillen, som skulle omdeles til udenlandske Universiteter og lærde Selskaber, hvoraf Prof. Hansteen er Medlem. Imidlertid prægedes et Exemplar i Guld, for at overlevere Professoren paa Jubilæumsdagen, og derefter give vi hosføiede Afbildning.

Paa Aversen findes Professor Hansteens Brystbillede med Omskrift: Christophoro Hansteen, paa Reversen en af Olie- og Egegrene dannet aaben Krands, hvori læses: Splendet in orbe decus, og derover en Stjerne. Udenom Krandsen: Solennia semisecularia gratulatur. Nederst: Univ. Reg. Fred. MDCCCLVI. Medaillen er slaaet paa Kongsberg.

Ved en i Studentersamfundet aabnet Subskription var der samlet Penge til en Buste af Hansteen. Ogsaa Udførelsen af denne betroedes en Landsmand, nemlig Glosimodt. Da den vistnok idetmindste fortjener samme gunstige Dom som Medaillen, kunne begge Arbeider bringe os den glædelige Udsigt, at til Nød vil fædrelandsk Fortjeneste herefter kunne foreviges uden at tye til Udlandets Kunst. At man her har givet Mænd, til hvem Haab kunde sættes, Anledning til at forsøge sig, fortjener vor Paaskjønnelse. Busten, formet i Gibs, bragtes til Hansteen inden Jubilæet, og opstilledes i Observatoriets Vestibule; men

Gallionen til Dampfregatten „St. Olaf" skaaret af Ole Laulo.

hugget i Marmor vil den blive opstillet i Studentersamfundets Festsal.

Paa Jubilæumsdagen modtog Hansteen (i sin Bolig, paa Observatoriet) først en Lykønskning fra Høiskolen, hvor han i lang Tid havde lært og virket, og derpaa fra Regjeringen, gjennem Statsraad Vogt, der tillige fra Hans Majestæt Kongen overrakte ham Guld-Medaillen for Borgerdaad, et Hæderstegn som siden Statholder Løvenskiolds Død hos os kun bæres af tvende Andre (Baron Wedel og Statsraad Holst).

Siden kom alle Universitetets Lærere for at lykønske sin høit fortjente Kollega, og det akademiske Kollegiums Formand, Professor Holmboe traadte frem for ham og hilsede ham med følgende Tale, idet han overleverede ham Medaillen:

„Hr. Prof. Hansteen! Jeg har det behagelige Hverv, paa Kollegers og egne Vegne at overbringe Dem Universitetets Lykønskning til Deres halvhundrede Aars Embeds-Jubilæum, — en Epoche, som vel ikke saa sjelden opleves; men at naae den i Besiddelse af saadanne Aands- og Legemskræfter, som De endnu har i Eie, er en saa sjelden Begivenhed, at den opfordrer til stor Taknemmelighed imod Forsynet, som har ladet Universitet, Fædreland og Videnskab saa længe nyde godt af Deres utrættelige Virksomhed. Ved en saadan Epoche drages Blikket uvilkaarlig tilbage til de henfarne Tider. Vi see Dem saaledes for halvhundrede Aar siden betræde Lærestolen; vi see Dem omringet af en Skare Disciple, begjærlige efter at lytte til Deres

lærerige Foredrag; vi see den ene Skare drage bort og den anden træde ind, — Skare paa Skare i stadig og uafbrudt Succession, saa at Blikket ei længere formaar at overskue dem; man beholder kun det Indtryk, at det er Tusinder; og disse Tusinder see vi drage i alle Retninger og medbringe Kundskaber om Love for Naturkræfternes vidunderlige Virksomhed, — Kundskaber, der bidrage til at belive og styrke Troen paa Forsynets Almagt, Viisdom og Godhed. Vende vi saa Blikket fra Læsesalen til Deres stille Bolig, finde vi Dem iøvrigen beskjæftiget med at samle, ordne og anstille Beregninger over Materialier til Bestemmelsen af Lovene for Jordens Magnetisme. Vi følge Dem paa Deres lange og besværlige Reiser gjennem Ruslands Stepper, Skove og Moradser, og ud over Siberiens Snee- og Iismarker, og finde Dem til Trods for Varme og Kulde og Væde jævnligen opstille Deres Instrumenter, anstille Iagttagelser, nedtegne Notitser, eller i mangen ussel Hytte ved den natlige Lampe ifærd med indviklede Beregninger. Vende vi saa Øinene mod Vesten og lade vort Blik glide ind i Kammeret hos en og anden af Vest-Europas Lærde, da see vi hist En under Læsningen af Deres Breve eller Afhandlinger ligesom elektriseret ved de Ideer, De meddeler ham, her en Anden dybsindigt grundende over et af Dem fremsat Problem. — Overalt Spor af Deres livlige Begeistring for et ophøiet Maal, af Deres skarpsindige og lærde Forskninger. Det er derfor en Selvfølge, at De har erhvervet Dem et Navn, en Anerkjendlse, en Anseelse, ja jeg tør sige, en Berømmelse, som sjelden falder i en Videnskabsmands Lod; og denne Anerkjendelse bør ved en Leilighed som denne først og fremst udtales af Deres Embedsbrødre, som have havt det Held, i Nærheden at iagttage Deres Virksomhed og at glæde sig over Deres Held. Collegium academicum har derfor, til Minde — ikke om Deres Virksomhed, thi den tiltrænger ingen extraordinær Støtte, — men til Minde om Deres Personlighed, og til Minde om, at det norske Universitet veed at sætte Priis paa Fortjenesten, — med kongelig Tilladelse ladet præge en Medaille, der paa den ene Side viser Deres Billede og paa den anden indeholder Universitetets Lykønskning tilligemed Symboler, der betegne Deres Fortjenester af Videnskab og Fædreland, samt den Berømmelse, De derved har erhvervet Dem, og som berettige os til om Dem at sige: „Splendet in orbe decus" (Han skinner i Verden som en Prydelse). I det vi takke Dem for de halvhundrede Aar, idet vi takke Gud, som har givet Dem Kraft til i et saa udstrakt Tidsrum at virke til Gavn for Universitet, Fædreneland og Videnskab, bede vi Dem velvilligen at modtage et Exemplar af Medaillen, som et Beviis paa vor Høiagtelse og som et Pant paa de Følelser, hvormed vi bede Herren velsigne Dem, lægge sin Velsignelse i de Arbeider, hvormed De fremdeles er beskjæftiget, og gjøre Deres Alderdom blid."

Herpaa svarede Hansteen med den foran i Bladet optagne Fremstilling af hans tidligere Liv og Tilskikkelser, som ved hans eiendommelige Foredrag samlede sig til et dobbelt anskueligt og livligt Billede.

Endelig kom, Kl. 2, Studenterne med sin Bestyrelse og sine Faner i Spidsen. Ved Bestyrelsen kaldtes Jubeloldingen ned i Observatoriets Forhal, hvor hans af de akademiske Borgere bekostede Buste var opstillet, uden hans Vidende, og her tiltalte Studentersamfundets Formand, Adjunkt Thaasen, ham saaledes:

„Hr. Professor! Jeg har den Ære at bringe Dem en Lykønskning i Studentersamfundets Navn. Af Deres Tusinder af Disciple rundt omkring i alle Dele af Landet staar her en liden Skare med sin Tak og sine Ønsker. Det er den yngste, Videnskabens Ungdom, der ikke blot maa føle varmt for Videnskab i Almindelighed, men som nødvendig drives til at bringe dens ældste og navnkundige Repræsentant iblandt os sin ærbødige og taknemmelige Hyldest. Vi takke Dem for hvad De i den lange Aarrække, saalænge en videnskabelig Høiskole har staaet hos os, har virket for Videnskab, Universitet og Fædreland, for os og kommende Slægter, for vort Universitets videre Opbyggelse i Videnskabeligheds Aand. Vi takke Dem for det anstrængte Arbeide, for de klare Ord, for den Agtelse, De har vundet vort Universitet i en vid Kreds. Som et Beviis paa vor Erkjendtlighed og som et manende Mindestegn har vort Samfund ønsket at faae Deres Billede opstillet i sit Samlingshuus; og mange af Professorens ældre og yngre Disciple have understøttet dette Ønske. Dette Billede, som her idag er opstillet af os, ønske vi skal blive staaende her, i Forhallen af det Huus, hvor Deres Aand har levet og virket, hvor vi ønske den endnu længe maae virke til Videnskabens Fremme, og hvor den altid vil leve i Deres Efterfølgeres Virken. Vor høiagtede Lærer! Vi gjentage vor Tak, og ønske Dem en mild og stjerneklar Aften paa den lange og lysende Virksomhedens Dag."

Derefter afsang Studenterne, der havde stillet sig i en Kreds udenfor Hallen, følgende af L. Dietrichson forfattede Sang:

Det dæmrede i Norges Læresal,
Da manddomsstærk blandt vore Fjelde
Du reiste Stjernerne en Tempelhal
Og grunded der ved Nætter og ved Kvælde.
Du tolked Dybets skjulte Gaadeskrift
Og Sphinxen segned for din Aands Bedrift.
Men ei blot vi sad om din Lærestol,
Europa mod vor høie Pol
Med Undren skued hen.

En Olding staar du nu paa Templets Tind
I Stjernenatten, elskte Lærer!
Men rige Skatte har du samlet ind,
En Fremtids Arv, der gyldne Frugter bærer.
Men gav du Verden end din Aand, dit Ord,
I Tale, Sind og Tanke er du vor!
Lad Verden ofre dig Beundrings Glands,
Meer duftriig er vor simple Krands
Af Tak og Kjærlighed.

Nu er det Aften. Om din gamle Hal
Mod Natten Stjernerne sig tænde,
Men om i Fædrelandets Læresal
Din Manddomsdaad, din Virken snart har Ende,
Vor Kjærlighed skal tegne der paa Skjold
I dybe Træk dit Navn for senest Old,
Og mens i Nord een Tanke eier Flugt,
Dit Minde end skal grønnes smukt
I dit Uranienborg.

Efter Sangen fulgte et „Leve for Professor Hansteen," ledsaget af et nifoldigt Hurra, og Professoren traadte derpaa frem paa Trappen og takkede Studenterne for den mod ham viste Hæder. Den vilde, sagde han, efterlade et Indtryk paa ham, „der ikke skulde udslettes i de Aar, han endnu kunde vente at leve." Han omtalte derhos, hvor lykkelig han havde været ved altid at staae i et venligt Forhold til sine Omgivelser, saaledes ogsaa til den studerende Ungdom, og forsikrede Studenterne om, at det venlige Sindelag, som de viste ham, fra hans Side var gjensidigt. Dernæst dvælede han ved Forskjellen mellem før og nu, og udtalte sin Glæde over, at Studenterne i de sidste Aar stadig havde skredet frem i human Retning og bestandig faaet en mere aandig Opfatning af Videnskabeligheds Værd, og især gjaldt denne Forandring til det Bedre med Hensyn paa Naturvidenskaberne. „Jeg har," sagde han, „med Glæde i de senere Decennier seet en mere almindelig Sands og et mere aandrigt Blik og en større Opmærksomhed paa det opløftende Sandheds Sprog, som Naturen udtaler til os. Jeg tvivler ikke om, at den studerende Ungdom vil bestandig skride frem i denne Retning. Det er ved denne rene Interesse for Videnskabelighedens Værd uden Hensyn til timelige Fordele, at et Folk viser sin Adel." Han endte med at udbringe et Leve for de norske Studenter. Han indbød derefter Deputationens Medlemmer til at spise hos sig sammen med Universitetets Lærere og Andre, idet han gjorde en humoristisk Undskyldning for at han ikke kunde, som han ønskede, indbyde samtlige Studenter; thi der lod sig virkelig ikke finde Huusrum, uagtet Hjerterummet var der; og dette maatte Enhver finde let forklarligt, som kastede et Øie paa Toget: med Tre og Tre i Bredden strakte det sig næsten fra Drammensveien til Observatoriet.

Ved Middagsbordet hos Professoren udbragte Professor Holmboe hans Skaal i et smukt Foredrag.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 18de Okt. er Rigshospitalets Direktion bemyndiget til fra 1ste Jan. 1857 af at lade Bespiisningen ved Rigshospitalet udføre umiddelbart for Hospitalets Regning istedetfor som hidtil ved en antagen Økonom og til at træffe de i denne Anledning fornødne Foranstaltninger.

— Ifølge kgl. Res. af 18de Okt. skal der for Statskassens Regning forsøgsviis oprettes en Distriktpost for Christiania og nærmeste Omegn til Befordring af Breve og Pakker efter en Porto af 2 ß for deslige Sager, der ikke veie over 4 Lod, og 4 ß, naar de veie over 4 til og med 32 Lod (det Tyngste der medtages.) Bærepenge betales ikke. En Bestyrer for denne Distriktspost-Indretning antages med en aarlig Løn af 400 Spd.

— Ved kgl. Resol. af 18de Okt. er bestemt at Stuterianlæggene paa Fjeldstuerne Hjerkin og Fokstuen i Lesja Præstegjeld skulle nedlægges.

— Kand. jur. Harald Holst er ansat i den ledige Kassererpost ved Christiania Theater.

— Violinisten G. Fr. Rostad giver iaften (Løverdag) Koncert i Frimurerlogen.

— Orchesteranfører ved Christiania Theater August Schrumpf døde den 24de Okt. i sit 50de Aar. Han efterlader sig Enke (Augusta Schrumpf, vor bekjendte Skuespillerinde.)

— Under 28de Okt. er Kand. jur. Ludv. Daae meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Bestyrelsen for Norges Bank har til Regjeringen indgivet en Forestilling om forskjellige Forandringer i Banklovgivningen, hvoriblandt hører, at ikke mindre Sedler end paa mindst 2½ Spd. herefter skulle udstedes.

— Hs. M. Kongen har under 21de Okt. befalet, at Prinds Oscars Forlovede, Prindsesse Sophie af Nassau, skal optages i Kirkebønnen.

— Jernbanedirektørerne O. J. Broch og Stabell fortoge for en Tid siden en Reise til England for at greie Stridighederne med de engelske Kontraktører, og Resultatet af denne Reise sees nu at være det, at den for deslige Tilfælder valgte Opmand, Rob. Stephenson, har afgjort, at alle Krav imod Kontraktørerne for Driftsmidler og Stationshuse skulle likvideres ved Betalingen af den Summa 10,925 Pd. St.

— Til Valgmænd for Christiania By er valgt: 1) Professor Schweigaard, 2) Assessor U. A. Motzfeldt, 3) Garvermester Schou, 4) Advokat Kildal, 5) Assessor H. Krog, 6) Ritmester T. Meyer, 7) Kjøbm. J. H. Schwensen, 8) Kapitain Ræder, 9) Kjøbm. O. M. Hauge, 10) Raadmand Ebbell, 11) Byfoged Thrap, 12) Kjøbm. Frølich, 13) Kjøbm. P. W. W. Kildal, 14) Byskriver Rye, 15) Gros. Tostrup, 16) Bogtrykker P. T. Malling, 17) Skomager Soelberg 18) Grosserer H. Gulbranson, 19) Maler Bing. 20) Kjøb. P. Schreiner, 21) Garver C. Borgen, 22) Kjøbm. Løkke, 23) Skomager H. F. Hansen, og til Suppleanter: Skolebestyrer H. Nissen, Kjøbmand Thor Olsen, Expeditionschef K. Motzfeldt, Muurmester Binneballe, Borgermester Fougstad, Bogtrykker Grøndahl, Overlærer Daa, Kjøbmand Joh. P. Olsen, Generalauditør Diricks, Bødker Christensen, Bogtrykker Abelsted, Lektor O. J. Broch, Snedker H. Olsen, General Glad, Ritmester P. Egeberg, Muurmester Mortensen, Prokurator L. Rasch, Overlærer Knudsen, Bankadministrator Nielsen, konst. Assessor Blich, Rektor Vibe, Kjøbmand J. H. Andresen og Assessor Manthey. Afstemningen foregik den 27de og 738 Stemmer afgaves. Valget til Storthinget foregaar paa Mandag.

— Til Storthingsrepræsentant for Sarpsborg valgtes 27de Okt. Byfoged Pettersen og til Suppleant Toldkasserer Arntzen.

— Til Repræsentant for Porsgrund valgtes den 28de Okt. Kjøbm. P. Boyesen og til Suppleant Toldkasserer G. N. Crøger.

Aasesund. Den 16de Okt. udbrød med Et en Storm, som kostede adskillige Mennesker Livet.

Tromsø. Den 8de Okt. reiste Seminariebestyrer Rode herfra, efter i 7½ Aar at have virket her, paa en ifølge Stedets Avis, meget fortjenstlig Maade. Han gik som residerende Kapellan til Lier.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Kongen har aabnet Rigsdagen med en Tale, som stiller i Udsigt mange vigtige Reformer og et nyt friere politisk System og derfor har gjort et meget gunstigt Indtryk. Aftonbl. siger, at den indeholder et bestemtere Program, end nogen Tale fra den svenske Throne siden 1844, og er i det Hele meget tilfreds med dens Indhold. Efterat have omtalt Rigets lykkelige indre og politiske Stilling, dvæler Talen i følgende Udtryk ved Unionsforholdene: „Den lykkelige Forening i Norden, som min høie Fader tilveiebragte, skyder med hvert Aar dybere Rødder i de skandinaviske Brødrefolks Hjerter og Bevidsthed. Den fælles Herkomst og den imellem dem herskende Aandslighed have knyttet de Baand fastere, som forene dem, og som yderligere befæstes ved gjensidig Agtelse for hinandens Rettigheder samt en gjensidig Nidkjærhed for fælles Selvstændighed. Tro imod mine Pligter som Unionens Konge, gjennemtrængt af den store Tanke, som ligger til Grund for vort Brødreforbund, søger jeg at fuldende den storartede Bygning, at fuldbyrde de Dele deraf, som Omstændighederne endnu ei have tilladt at opføre, og saaledes betrygge det Heles Styrke og Varighed." Derefter nævnes de interationale Kommissioner, der ere nedsatte, med Tilføielse: „Den priselige Samdrægtighed, som har hersket under disse Forhandlinger, maa glæde enhver sand Fædrelandsven, og jeg skal meddele Eder disse vigtige Arbeider." Blandt de Forslag der skulle forelægges Rigsdagen, omtaltes et Udkast til et omfattende Jernbanesystem, Oprettelsen af et nyt Departement for Kommunikationsvæsenet, Reformer i Brændeviinslovgivningen og Toldtariffen til „Fremme for Handelens Frihed, Forslag til at ophæve de Lovbud, som lægge Hindringer iveien for Religionsfriheden og den frie Andagtsøvelse," Forslag om ugifte Fruentimmers Myndighed, naar de ere 25 Aar, om Forbedringer i Forst- og Postvæsenet og om Forhøielse i Embedsmændenes Gage. Hele Throntalen blev samme Dag, som den holdtes, afsendt til alle svenske Telegraphstationer og desuden til Christiania, hvor den endnu inden Dagens Ende var bekjendt.

Frankrig. Monitøren klager stærkt over den engelske Presse, hvis hadefulde Udfald mod Frankrigs Regjering er skikket til at „stifte Uenighed mellem to Nationer, hvis Alliance er den bedste Garanti for Verdensfreden."

Spanien. Regjeringen har udstedt en Amnesti, der omfatter ikke blot dem, som modsatte sig Statskoupet, men overhovedet alle politisk Kompromitterede. De landflygtige Karlister kunne saaledes vende tilbage, naar de ville anerkjende Dronning Isabellas Regjering. I Madrid betragtes Ministeriet Narvaez blot som en Overgang og en Korrespondent til Times anseer endogsaa det Tidspunkt for at ligge nær, da Hertugen af Valencia maa takke af. Hof og Præsteskab ville herske efter sit Hoved.

Tyrkiet har ifølge Tel-Dep. protesteret mod en Forlængelse af Fyrstendømmernes Besættelse, og fordret, at Østerrigerne skulle trække sig tilbage og de engelske Krigsskibe forlade det sorte Hav. Som det vil erindres, siger Dagbl., have Stormagterne for længe siden udnævnt Befuldmægtigede til den Kommission, som ifølge Parisertraktaten skal træde sammen i Bukarest for at ordne Donaufyrstendømmernes Forfatningsforhold og deres Stilling til Tyrkiet, men indtil dette Øieblik have de Befuldmægtigede ikke begyndt deres Hverv, og de østerrigske Troppers Nærværelse anføres som Grunden hertil fra fransk Side, idet Indvaanerne, hvis Stemme skulle høres, ikke kunne udtale sig med Frihed, saalænge Okkupationen varer, medens Østerrig gjør gjældende, at man først kan skride til Donaufyrstendømmernes Reorganisation, naar Parisertraktaten forøvrigt er gjennemført, og derfor vægrer sig ved at trække sine Tropper tilbage, indtil de bekjendte Tvistepunkter med Rusland (Belgrad, Slangeøen osv.) ere blevne afgjorte.

Amerika. Næsten hver Post fra New-York bringer gunstigere Efterretninger om Abolisionisternes Kandidat, Oberst Fremonts Udsigter til Præsidentskabet. Den 11te ds. ansaaes det for afgjort, at han kunde gjøre Regning paa 13 Staters Stemmer, medens kun 10 havde erklæret sig for Buchanan, og 4 for Fillmore. Den Sidstnævnte er Whiggernes Kandidat, og dette Parti synes saaledes nu at have udspillet sin Rolle; det er kun Slavespørgsmaalet, som beskjæftiger den offentlige Mening.

— Til New-Yorks Havn er fra Aarets Begyndelse og til Okt. ankommet 107,304 Indvandrere. I Sept. kom 13,837 med ialt 1,125,874.

Expeditionen er fra 1ste November i Gubbegaden No. 5 2den Etage.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 45. Udkommer hver Løverdags Aften. 8de November. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Private og offentlige Tjenester.

(Af F. Bastiat's Harmonies économiques.)

(Fortsættelse fra No. 43.)

Saalænge en Klasse af Fornødenheder og tilsvarende Tilfredsstillelser forbliver paa Frihedens Omraade, gjør Enhver sig i saa Henseende sin egen Lov og ændrer den efter sit Tykke. Dette synes naturligt og billigt, siden der ikke gives to Mennesker, som befinde sig i fuldkommen lige Omstændigheder, ligesaalidt som et, for hvem ikke Omstændighederne forandre sig fra Dag til anden. Alle de menneskelige Evner, Opfatningsevnen, Dømmekraften, Omtanken holdes da i stadig Virksomhed. Enhver god Beslutning medfører da sin Belønning ligesom ethvert Mistag sin Straf, og hvor Fremtanken mangler, kommer ialfald den haardhændte Erfaring med sin Eftersmæk, saa at Samfundet ikke kan undgaae at gjøre Fremskridt.

Men naar Tjenesten bliver offentlig, forsvinde alle de individuelle Love for at sammensmeltes, almindeliggjøres i en skreven, tvingende Lov, der som fælles for alle ikke kan tage tilbørligt Hensyn til hver Enkelts særlige Forhold og sløver den menneskelige Naturs ædleste Evner.

Dersom Staten ved sin Indskriden forhindrer vor Selvbestemmelse med Hensyn til de Tjenester, vi modtage af den, gjælder dette i endnu langt høiere Grad om de Tjenester, vi yde den til Gjengjæld. Denne anden Deel, denne Udfyldning af Omsætningerne, unddrages ogsaa Frihedens Omraade for eensformigen at tilskjæres efter en Lov, der gives paa Forhaand, iværksættes ved Tvang og hvor ingen kan slippe fri. Kort sagt, ligesom de Tjenester, Staten yder os, blive paabudne, saaledes blive ogsaa de Tjenester, den forlanger af os, paabudne, og bære derfor ogsaa i alle Sprog Navnet Paabud.

Her fremstiller sig for Undersøgelsen en Skare af Vanskeligheder og Ulemper; thi i Virkeligheden overstiger Staten alle disse Hindringer ved Hjelp af en væbnet Magt, som er et uundværligt Tilbehør til enhver Lov. For at holde os til Sagen i og for sig, saa fremkalder en privat Tjenestes Overgang til en offentlig følgende vægtige Spørgsmaal.:

Vil Staten i alle Tilfælde afkræve enhver Borger en Ydelse af lige Værd med den givne Tjeneste? Dette vilde kun være simpel Retfærdighed, og det er just denne Ligevægt mellem Tjenesterne, som med et Slags Ufeilbarhed fremkommer ved de frie Omsætninger gjennem den Underhandling (Tingen, Prutning), som ved dem finder Sted. Det vilde saaledes ikke lønne Umagen at unddrage en Klasse Tjenester fra den private Virksomhed, dersom Staten tilsigtede at virkeliggjøre denne Ligevægt, som streng Retfærdighed fordrer. Men derpaa tænker den ikke engang og kan det heller ikke. Man kan ikke prute med Embedsmænd. Loven maa give almindelige Regler og kan ikke indlade sig paa særskilte Forskrifter for ethvert enkelt Tilfælde. Er den skrevet med Billighedsfølelse, søger den i det høieste at finde et Slags Gjennemsnits-Ligevægt, en omtrentlig Forholdsmæssighed mellem de to Klasser af udvexlede Tjenester. To Grundsætninger, nemlig Paabudenes Forholdsmæssighed og deres Stigen, have med større eller mindre Omhu været anvendte for at opnaae denne Tilnærmelse saa vidt muligt. Men den mindste Overveielse er tilstrækkelig for at vise, at ligesaalidt den ene Beslutningsregel som den anden kan opnaae nogen streng Ligevægt mellem de udvexlede Tjenester. Foruden at beklippe Borgernes Frihed baade med Hensyn til de modtagne og ydede Tjenester medfører altsaa de offentlige Tjenester den Mislighed at forrykke Værdien af disse Tjenester.

En ikke ringere Ulempe ved de offentlige Tjenester er det, at de ophæve Begrebet om Ansvarlighed eller idetmindste bringe det i en skjæv Stilling. Ansvarligheden! Men den er jo Alt for Mennesket: den er dets Drivefjær, og den er tillige dets Lærer og Leder, dets Belønner og Tugtemester. Uden den har Mennesket ikke længer nogen fri Villie; det kan ikke længer skride frem til Fuldkommenhed, det er ikke længer et sædeligt Væsen, det lærer Ingenting og er Ingenting. Det henfalder til Dorskhed og gaar bare som en Sau i en Faareflok.

Dersom det er et Onde, at Ansvarlighedsbegrebet udelukkes hos Individet, saa er det ogsaa et Onde, at det udvikler sig med Overdrivelse i Forhold til Staten. Selv det dummeste Menneske har Forstand nok til at see, hvorfra de gode og de onde Ting komme til det, og naar Staten paatager sig Alt, bliver den ansvarlig for Alt. Under disse kunstige Indretningers Herredømme har et Folk, som lider, ingen Anden end sin Regjering at skyde Skylden paa, og dets eneste Udvei som dets eneste Politik er at styrte den. Deraf en uundgaaelig Kjæde af Revolutioner. Jeg siger uundgaaelig; thi under dette Styresæt maa Folket nødvendigviis lide. Grunden hertil er, at dette Væsen med offentlige Tjenester foruden at forstyrre Værdiernes Ligevægt, hvilket er Uretfærdighed, tillige nødvendigen medfører Formuestab, hvilket er Ulykke, — Ulykke og Uretfærdighed, det er Lidelse og Misfornøielse — fire sørgelige Gjæringsstoffer i Samfundet, som i Forening med Ansvarlighedens falske Stilling ikke kunne Andet end fremkalde disse politiske Krampetrækninger, til hvilke vi i over et havt Aarhundrede have været saa ulykkelige at være Vidner.

Jeg vilde ikke gjerne komme bort fra min Gjenstand; men jeg kan dog ikke afholde mig fra den Bemærkning, at naar Tingene ere saaledes indrettede, naar Regjeringen er svulmet op til kjæmpemæssige Demensioner ved efterhaanden at have forvandlet frie Forretninger og Kontrakter til offentlige Tjenester, saa er det at befrygte, at Revolutionerne, som i og for sig ere et stort Onde, ikke engang have det Fortrin at være et Lægemiddel, hvis der ikke i Erfaringerne ligger et saadant. Ansvarlighedens Forrykkelse har forkvaklet den offentlige Mening. Folket, vant til at vente Alt af Styrelsen, klager ikke over, at den gjør formeget, men over, at den ikke gjør nok. Det styrter den og sætter en anden i Stedet, til hvilken den ikke siger: Gjør mindre, men: Gjør mere; paa denne Maade bliver Afgrunden udhulet og idelig udhulet paany.

Vil det Øieblik endelig engang komme, da man faar Øinene op; føler man Nødvendigheden af at formindske Statens Gjøremaal og Ansvar, da standses man af andre Vanskeligheder. Paa den ene Side reise de erhvervede Rettigheder sig og rotte sig sammen; man kan ikke bekvemme sig til at knuse en Skare af Væsener, som man har givet et kunstigt Liv. Paa den anden Side har Folket glemt den Kunst at handle selv. Just som det staar paa Nippet til at gjenerobre denne Frihed, som det med saa megen Iver har stræbt efter, bliver det ræd og støder den fra sig. Sæt at man nu tilbød det Underviisningsfrihed. Det vilde tro, at al Videnskab da maatte udslukkes. Og hvis man tilbød det Religionsfrihed? Saa vilde det tro, at Ugudeligheden vilde trænge ind overalt. Saa længe har man nemlig sagt og gjentaget, at al Religion, al Viisdom, al Videnskab, al Oplysning, al Sædelighed har sin Rod i Staten eller udspringer fra den.

Men disse Betragtninger ville komme igjen ved en anden Leilighed, og jeg vender nu tilbage til min Gjenstand.

Vi have foretaget os at paavise Konkurrencens sande Rolle i de ekonomiske Forhold. Vi have seet, at den bestod i at sætte en passende Grændse for Producentens Vinding, i at vende Fremskridtene til Samfundets Fordeel, i uophørlig at udvide Frivillighedens og som en Følge deraf ogsaa Lighedens Omraade.

Men naar de private Tjenester blive offentlige, unddrages de Konkurrencen, og denne skjønne Samklang ophæves. Arbeideren er nemlig i dette Tilfælde blottet for det, der skulde drive ham fremad, og hvorledes skulde Fremskridtet blive til det almindelige Bedste, naar det ikke engang er til? Embedsmanden handler ikke under den private Fordeels Spore, men under Lovens Indflydelse. Loven siger til ham: Du yder det Offentlige den og den bestemte Tjeneste og du faar af det den og den bestemte Tjeneste igjen." Lidt større eller lidt mindre Tjenesteiver gjør ingen Forandring i disse to faste Vilkaar. Den frie Arbeider derimod kan aldrig undgaae den Betragtning: „Jo mere du gjør for Andre, desto mere ville Andre gjøre for dig." Her beror Lønnen ene og alene paa den mere eller mindre kyndige Stræben. Udentvivl kan Laugsaand, Ønske om Forfremmelse, Pligtfølelse være virksomme Drivefjædre. Men aldrig ville de kunne erstatte den uimodstaaelige Tilskyndelse, som ligger i den personlige Fordeel. Erfaringen viser Rigtigheden af denne Anskuelse. Alt hvad der er kommet i Embedsvældets Hænder, ligger mere eller mindre i Dødvandet; det er tvivlsomt, om man (her i Frankrig) underviser bedre nutildags end paa Frants den 1stes Tid, og jeg tror ikke, Nogen skal falde paa at stille Virksomheden i Regjeringskontorerne ved Siden af den, der hersker i en Fabrik.

Alt eftersom de private Tjenester komme ind i de offentlige Tjenesters Klasse, rammes de, idetmindste til en vis Grad af Ubevægelighed og Ufrugtbarhed, ikke til Skade for dem, som yde Tjenesterne (thi deres Lønninger forandres ikke), men til Tab for hele Samfundet.

Uanseet disse Onder, som ere saa umaadelige, ikke blot i moralsk men ogsaa i ekonomisk Henseende, Onder, som jeg, idet jeg har regnet paa Læserens Dømmekraft, kun løselig har skildret, er det undertiden fordeelagtigt at sætte en Fællesvirken istedetfor de blotte individuelle Bestræbelser. Saaledes forholder det sig med Tjenester, hvorved Regelmæssighed og Eensformighed er en Hovedsag. Ja det kan endogsaa under visse Omstændigheder hende, at en saadan Ombytning tilsteder Anvendelsen af simplere Hjælpemidler og i Forhold til den vundne Nytte sparer Samfundet for en vis Sum af Anstrængelser. Det Spørgsmaal, som skal besvares, er altsaa dette: Hvilke Tjenester bør forblive paa den private Virksomheds Omraade? Hvilke Tjenester bør tilhøre den fælles eller offentlige Virksomhed? Den Betragtning vi netop have anstillet over de væsentlige Uligheder, som adskille de to Slags Tjenester, vil lette os Løsningen af denne vigtige Opgave.

For det Første: Gives der nogen almindelig Grundsætning, ved Hjælp af hvilken man kan skjelne mellem det, som med Rette bør optages i den kollektive Virksomheds Kreds, og det, som bør henhøre under den private Virksomhed?

Her maa jeg først bemærke, at jeg paa dette Sted bruger Udtrykket kollektiv Virksomhed om denne store Organisation, der kun kan ordnes gjennem Love og handle ved Hjælp af Magt, med andre Ord Styrelsen (det Offentlige). Man indvende ikke, at ogsaa Foreninger, der stiftes reent frivillig, vise en kollektiv Virksomhed. Man maa ikke tro, at jeg i Ordene „privat Virksomhed" lægger Begrebet „isoleret Handling." Nei; men jeg siger, at den frie og frivillige Forening endnu tilhører den private Virksomhed; thi den er en af de Maader, og det den kraftigste Maade, hvorpaa Bytte foregaar. Den forrykker ikke Tjenesternes Ligevægt, den er ikke til Hinder for, at alle Værdier bestemmes ved frit Skjøn, den forstyrrer ikke Ansvarlighedsforholdene, den ophæver ikke den frie Villie, den tilintetgjør hverken Konkurrencen eller dens Virkninger, med et Ord, Tvang er ikke dens Princip. Men den regjeringsmæssige Virksomhed kan aldrig undgaae at tage sin Tilflugt til en større eller mindre Tvang. Den skrider frem i Kraft af en Lov, og hele Verden maa underkaste sig; thi Lov maa have Lovskraft. Jeg tror ikke, at Nogen vil bestride disse Forudsætninger; jeg behøver isaafald kun at paaberaabe mig det mest slaaende af alle Beviser, nemlig, at saa er Forholdet overalt. Overalt er der Love og Tvangsmidler for at bringe de Gjenstridige til at lystre. Og det er udentvivl derfra, den Grundsætning skriver sig, som paaberaabes af dem, der forvexle Styrelsen med Samfundet og tro, at dette ligesom hiin er fremkaldt ved Kunst og Overeenskomst, nemlig „at Menneskene, idet de forenede sig til Samfund, have opofret en Deel af sin Frihed for at bevare den øvrige."

Øiensynlig er denne Grundsætning falsk, hvor det gjælder fri og frivillige Overeenskomster. Om to Mennesker ved Udsigten til at opnaae et fordeelagtigere Resultat bevæges til at udbytte sine Tjenester med hinanden eller til at forene sine Kræfter istedetfor at arbeide hver for sig — hvorledes kan man heri see nogen Opofrelse af Friheden? Opofrer man Friheden ved at gjøre et bedre Brug af den?

Man kunde i det Høieste sige: „Menneskene opofre en Deel af sin Frihed for at bevare den anden Deel, ikke naar de forene sig til Samfund, men naar de give sig under en Regjering, efterdi den nødvendige Maade, hvorpaa Regjeringen virker, er ved Magt.

Men selv med denne Forandring er den foregivne Grundsætning endnu en Vildfarelse, naar Regjeringen bliver staaende ved de Rettigheder, som fornuftigviis tilkommer den.

Men hvilke ere disse Rettigheder?

Det er netop det særegne Kjendemærke, at man har Beføielse til at beskytte og opretholde dem ved Magt, som skal lære os deres Udstrækninger og Grændser. Jeg siger: Regjeringen handler kun ved Magtens Mellemkomst, følgelig er dens Handlen kun lovlig, hvor Magtens Mellemkomst selv er lovlig.

Men naar Magtanvendelse er beføiet, saa er det ikke for at opofre Friheden, men for at bringe Folk til at respektere den. Følgelig er denne Grundsætning, som man har opstillet som Grundlag for den politiske Videnskab, og som er falsk, naar den anvendes paa Samfundet, ligeledes falsk, naar den anvendes paa Regjeringen. Jeg har altid den Lykke at see disse sørgelige theoretiske Uovereensstemmelser forsvinde for en dybere gaaende Undersøgelse.

I hvilket Tilfælde er Magtanvendelse lovlig? Den er det i eet Tilfælde, og jeg tror ikke den er det i flere end dette ene: naar det gjælder at afværge uretmæssige Angreb. Er dette saa, da er Grunden for Regjeringernes Tilværelse ligesaa vel som deres fornuftige Begrændsning funden*).

Hvori bestaar den Enkeltes Ret? I at slutte frie Overeenskomster med sine Lige, hvoraf omvendt den samme Ret fremgaar for disse. Naar er det, at denne Ret bliver krænket? Naar den ene af Parterne forgriber sig paa den andens Frihed. I dette Tilfælde er det urigtigt at sige, som man saa ofte siger: Der hersker overdreven Frihed, Misbrug af Friheden. Det bør hedde: „Der er Mangel paa Frihed, Friheden bliver tilintetgjort." Overdreven Frihed er det vistnok, naar man kun seer hen til Foruretteren, men Tilintetgjørelse af Friheden, dersom man seer hen til Offeret, eller endogsaa, som man bør, til Forholdet i det Hele.

Dens Ret, hvis Frihed man angriber, eller, hvad der kommer ud paa det Samme, Eiendommen, Evnerne, Arbeidet, er at forsvare dem, **selv med Magt,** og dette gjør jo netop alle Mennesker altid og allevegne, naar Omstændighederne kræve det.

Deraf udspringer for et hvilketsomhelst Antal af Mennesker Retten til at slutte sig sammen, at forene sig for at forsvare, selv ved fælles Magt, de individuelle Friheder og Eiendele.

Men den Enkelte har ingen Ret til at anvende Magt i noget andet Øiemed. Jeg kan ikke med lovlig Ret tvinge mine Lige til at være arbeidsomme, ædruelige, sparsomme, ædelmodige, lærde, fromme; men jeg kan med lovlig Ret tvinge dem til at være retfærdige.

Af samme Grund kan den kollektive Magt ikke lovlig anvendes til at fremkalde Arbeidslyst, Ædruelighed, Sparsomhed, Ædelmodighed, Videnskabelighed, Gudsfrygt; men den kan lovlig anvendes til at haandhæve Retfærdigheden, til at hævde Enhvers Ret.

Thi hvor kan man søge Oprindelsen til den kollektive Ret andetsteds end i den individuelle Ret?

Det er vor Tidsalders behagelige Kjephest at ville give rene Abstraktioner selvstændigt Liv, at tænke sig en By udenfor Borgerne, en Menneskeslægt udenfor Menneskene, et Hele udenfor Delene, en Forening eller et Samfund udenfor de Individer, hvoraf det bestaar. Jeg hørte ligesaa gjerne, at man sagde til mig: „Der seer De et Menneske; tilintetgjør i Tankerne hans Lemmer, hans Indvolde, hans øvrige Organer, hans Legeme og hans Sjæl, alle de Elementer, hvoraf han er dannet; han vedbliver dog ligefuldt at være et Menneske."

Dersom en Ret ikke er til hos noget af de Individer, der tilsammen for Kortheds Skyld kaldes Nationer, hvorledes skulde den da kunne findes hos Nationen? og fremfor Alt, hvorledes skulde den da kunne findes hos den Brøkdeel af Nationen, som ikke har andre end overdragne Rettigheder, hos Regjeringen? Hvorledes kunne Individerne overdrage Rettigheder, som de ikke selv have?

Det er altsaa nødvendigt at betragte følgende ubestridelige Sandhed som Grundlaget for al Statsvidenskab:

Mellem Mand og Mand er Magtanvendelse ikke beføiet uden i Tilfælde af Nødværge. Samfundet skulde altsaa heller ikke paa lovlig Maade kunne tage sin Tilflugt til Magten uden med den samme Indskrænkning.

Men nu ligger det netop i Regjeringens Væsen at indvirke paa Borgerne ad Tvangens Vei. Følgelig kan den ikke fornuftigviis have andre Rettigheder end Retten til lovlig at forsvare alle individuelle Rettigheder, og den kan ikke udnævnes i anden Hensigt end for at bringe Alles Frihed og Rettigheder til at blive respekterede. Læg nu Mærke til, at naar en Regjering overskrider denne Grændse, træder den ind paa et ubegrændset Felt uden at kunne undgaae den Konsekvents, ikke alene at overskride Grændserne for sit Hverv, men at ophæve dem, og heri ligger jo den groveste Modsigelse, man kan tænke sig.

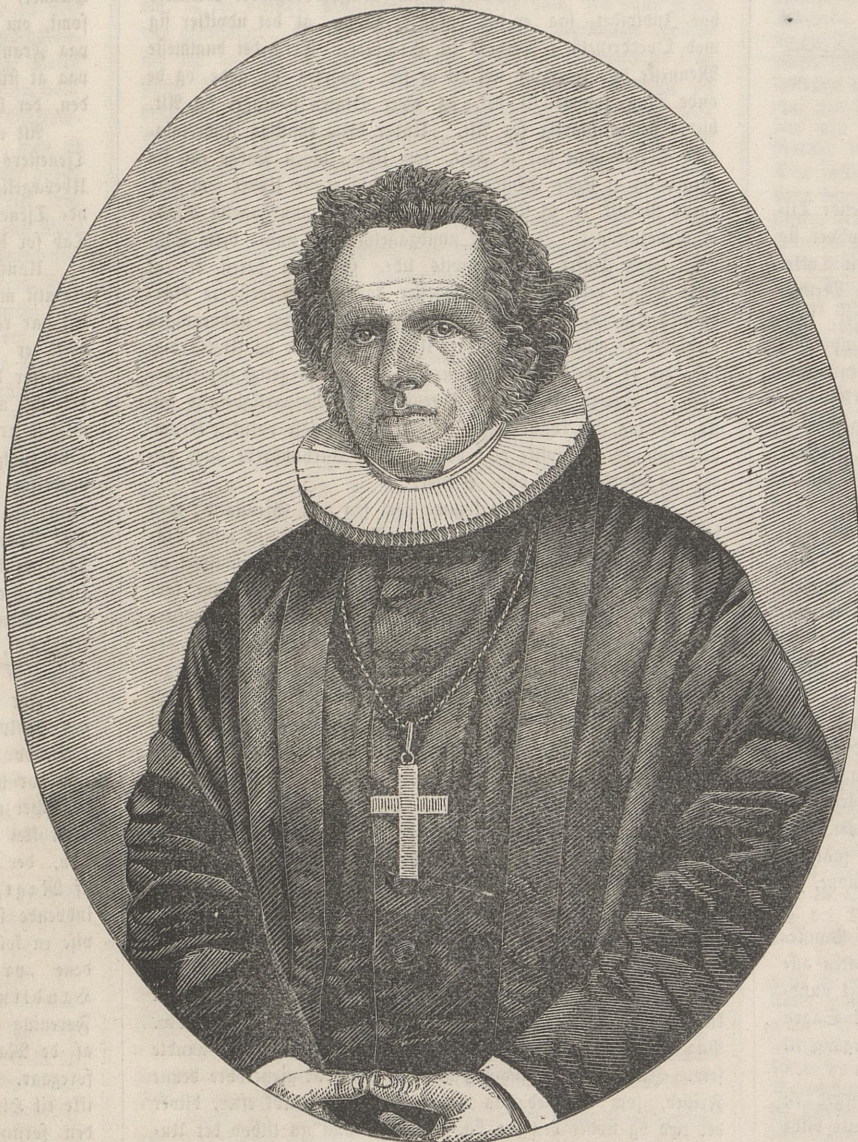
(Fortsættes.)

*) Forfatteren har i et af sine tidligere Skrifter, betitlet „Loven", omhandlet dette Spørgsmaal mere udførlig.

Professor Hansteens Embedsjubilæum.

II.

Vi forudsætte vistnok, at de fleste af dette Blads Læsere kjende saavidt til Professor Hansteens Virksomhed, at de ikke tiltrænge nogen Forklaring om, hvad der berettigede til den usædvanlig Hæder, som vistes ham ved hans Embedsjubilæum. Idetmindste have de ved saamange Leiligheder seet Mænd, der bedst maatte kunne dømme om hans Færd, stille hans Navn jevnsides med de tvende første Navne, Norden i vort Aarhundrede har at opvise i Naturvidenskaberne: Danmarks Ørsted og Sveriges Berzelius, at de dermed strax, ligesom ubevidst maa forbinde Forestillingen om en særegen Fortjenstlighed og Berømmelse. Men da imidlertid endog neppe de væsentligste Støttepunkter for denne Forestilling turde staae klart for Mængden,

Knud Gislesen, Biskop over Tromsø Stift. Efter Photographi af Hr. Hansen. (Biographi i No. 21.)

tør en kort Sammenstilling af hans Livs vigtigste Gjerninger her ikke være paa urette Sted. Derved vil tillige den Livsskizze fuldstændiggjøres, som han selv har givet af sin Ungdom i vort forrige Nummer.

I en aaben Baad, truet af engelske og svenske Kapere, kom Hansteen tilbage til Fædrelandet i Juli 1814, netop som det holdt paa at ordne sig, til en selvstændig Stat og kort efter at det nyoprettede Universitet var traadt i Virksomhed. Staten holdt, saa at sige ligesaagodt som Videnskaberne paa at sætte Bo, og det var en Tilstand, hvorunder begges Tjenere maatte nøie sig med tarvelige Nybygger-Kaar. Det gjaldt overalt, at hjælpe sig som man bedst kunde. Det Slags Indskrænkning maatte især blive følelig for Hansteen, af hvis Videnskabs-Fag en Green krævede kostbare Apparater. Som Professor i „den anvendte Mathematik" skulde han nemlig ogsaa være Astronom; men Universitetet havde ikke et eneste astronomisk Instrument. Han laante sammen Instrumenter til at bestemme Tiden og Byens Beliggenhed med, og til Observatorium tjente et lidet Havelysthuus i Pilestrædet, hvor han dengang boede. Med de tarvelige Apparater fandt han snart, at Byens offentlige Uhre laa omtrent tre Korter bagefter den rette Tid.

I 1815 formaaede han det akademiske Kollegium til at lade opføre et lidet ottekantet Træhuus udenfor den sydlige Fæstningsvold, for at han ved sine Observationer dog idetmindste kunde være befriet for Rysten af Gadefærdselen, og nu bestemtes nærmere Hovedstadens Beliggenhed, der befandtes at være omtr. 4 Minuter vestligere end forhen antaget. Efterhaanden anskaffedes for det Offentliges Regning de mest fornødne astronomiske Instrumenter; men hiin lille Træhytte, „der havde Udseende af alt andet end et Uranias Tempel," vedblev at være Norges Observatorium ligetil 1833, da den ny Observatoriums-Bygning vestenfor Byen var saavidt færdig, at den kunde tilflyttes af Professoren.

Men endnu inden han som Astronom kunde arbeide under disse gunstigere Forhold, havde han allerede ved at forfølge den Retning, hvortil han ligesom af Tilfældet blev ledet, indlagt sig en evigvarig Berømmelse blandt Naturvidenskabernes Dyrkere. Sit Priisskrift havde han indrykket i det danske Videnskabernes Selskabs Skrifter; men ny Undersøgelser krævede udførligere Meddelelser, og i 1819 blev han ved Understøttelse af Carl Johan sat istand til i et eget Værk at forelægge den lærde Verden sine tidligere og fortsatte Jagttagelser over Jordklodens magnetiske Tilstand. Værket udkom paa Tydsk med Titel: „Untersuchungen über den Magnetismus der Erde. Erster Theil (et svært Kvartbind) med Kobbere og et Atlas. Herved var hans videnskabelige Ry engang for alle grundfæstet. Anden Deel af Værket udkom ikke, men Resultaterne af sine fortsatte Undersøgelser over Magnetismen har han efterhaanden nedlagt i en stor Række Afhandlinger i forskjellige indenlandske og udenlandske Tidsskrifter. Det Væsentligste findes imidlertid i Norsk Magazin for Naturvidenskaberne og i det danske Videnskabernes Selskabs Skrifter. Her har han i 5te Række 4de Bind (1855) givet en af et Misviisningskart for Aarene 1810—30 ledsaget Afhandling om „den magnetiske Inklinations Forandring i den nordlige tempererte Zone", der ikke udgjør mindre end 71 Kvartsider og hvis Tabeller og Talangivelser hvile paa Beregninger, som koste hele Aars Arbeide. I næste Bind af samme Selskabs Skrifter agter Forf. at give en Fortsættelse af denne Afhandling, hvori ogsaa den magnetiske Inklinations Forandring paa den sydlige Halvkugle vil blive eftervist.

For at kunne bestemme de magnetiske Forhold paa de forskjellige Steder af Jordkloden, har Hansteen baade selv foretaget mange Reiser, til Anstillelse af Jagttagelser, og ogsaa udrustet andre Reisende til at gjøre saadanne eller knyttet Forbindelser med Naturkyndige, der hver paa sit Bosted have gjort det Samme. Hans vigtigste og besværligste Reise er den, han i Aarene 1828—30 foretog til Sibirien, og hvortil Storthinget i 1827 bevilgede Penge. Paa denne Reise udførtes daglig magnetiske Jagttagelser, altid under aaben Himmel, og undertiden i en Kulde af 25—30 Grader. Nogen fuldstændig Reiseberetning, som man havde ventet sig, afgav Hansteen ikke ved Hjemkomsten, hvorfor naturligviis hans stadige Forretninger ved Universitetet maatte være en gyldig Undskyldning. Siden 1847 er dog Publikums Nysgjerrighed efterhaanden bleven tilfredsstillet ved de i Mallings Folkekalendere indførte Reise-Brudstykker. Disse med Liv og Lune givne Skildringer have, skjønt Stoffet ikke længer har Nyhedens Interesse, vundet saameget Bifald i Læseverdenen, at endog tydske og franske Forlæggere have troet at burde give deres Publikum Oversættelser deraf; og Hansteen har saaledes til det allerede Trykte maattet føie supplerende Tillæg og Udfyldninger, for at man kunde erholde et samlet Heelt. Den tydske Oversættelse udkom for et Par Aar siden; den franske, der er fuldstændigere end hiin, saasom Forf., paa Anmodning, dertil har bearbeidet nye Afsnit, er allerede færdig fra Trykken, men endnu ikke kommen i Boghandelen. Da Bogen oversattes og tryktes i Paris og Forf. ikke selv kunde revidere hverken Oversættelse eller Korrektur, er der desværre indløbet flere høist slemme Feil. Saameget vigtigere maa det nu være ham at see sin norske Original udgivet, og denne vil da ogsaa i en ikke fjern Fremtid udkomme i Trykken. Hvad Hansteen hidtil har meddeelt om sin Reise hører til det Slags, som har Interesse for enhver nogenledes dannet Læser; thi det strengt Videnskabelige er udsondret derfra. Efterat han nu ved den nylig erholdte Fritagelse for at holde Forelæsninger har faaet bedre Tid til literære Sysler, agter han særskilt at forelægge Publikum Reisens videnskabelige Udbytte. Dette vil imidlertid udgjøre et meget omfangsrigt Værk, ledsaget af en Mængde Karter, hvis Udgivelse vil blive saa kostbar, at vistnok kun en offentlig Understøttelse vil gjøre den mulig.

Hansteens videnskabelige Arbeider angaae, foruden Magnetismen, deels Astronomien og Meteorologien, deels Mechaniken og den rene Mathematik. De bestaae mest i Afhandlinger, spredte i lærde Tidsskrifter, og kunne her ikke nærmere angives. Kun et enkelt Arbeide, nemlig en Lærebog i Mechaniken, maa nævnes ligesaameget paa Grund af dens Omfang som videnskabelige Betydning.

Ved Siden af sit Hverv som Universitetslærer har Hansteen ogsaa maattet røgte en anden Lærervirksomhed, nemlig ved Høiskolen. Men ikke engang den derefter tiloversblevne Tid har

han udelukkende kunnet ofre til videnskabelige Granskninger. Staten har oftere krævet hans Bistand i Sager af tildeels mere praktisk end videnskabelig Natur. Saaledes har han ordnet Norges Maal- og Vægtsystem og forestaaet Landets geographiske Opmaaling (fra 1830 som Enedirektør.)

Hansteen har modtaget saamange Tegn paa Anerkjendelse saavel af hans egen Konge og fremmede Potentater som af lærde Selskaber, at det snart bliver umuligt at holde Rede derpaa. Allerede for 20 Aar siden, da han udgav 1ste Bind af sin Mechanik, fyldte Angivelsen af hvilke Ordener han havde og hvilke Selskaber han var Medlem af, næsten det halve Titelblad, og fra den Tid har Tilvæxten været jævn og stadig og i den sidste Tid idetmindste aarvis. En Liste derover vilde saaledes her blive et ligesaa vanskeligt som vidtløftigt Arbeide. Det kan være nok, summarisk at sige, at Hansteens Hæderstegns-Liste efter vort Begreb er den længste, som nogen nulevende Mand i hele Norden har at opvise.

Inden vi ende disse flygtige Notitser, ville vi gjøre de Ord til vore, hvormed Professor Welhaven for ti Aar siden endte en Livsskizze af Hansteen: „Naar vi her samle Grundtrækkene af Hansteens Virksomhed til een Sum, da finde vi deri Billedet af et mindeværdigt Liv med en gjennemført Stræben og med uforgjængelige Frugter. Under Betragtningen af dette Livs store og udbredte Betydning for Fædrelandet, har Regjeringen og Folkeforsamlingen med samme Iver og Redebonhed, efterhaanden som Statens Kræfter tillode det, lettet og befordret Hansteens Arbeider og udstyret dem med saadanne Hjælpemidler, at den Videnskab, som ved ham er repræsenteret, derved for stedse hos os har faaet et fast Støttepunkt og en sikkert anlangt Virkekreds. Saaledes formaar den overlegne Dygtighed, selv under den mest fordringsløse Fremtræden, at vække udbredte Sympathier. Det er den høiere Grad af Kraftudvikling, hvis almindelige Betydning altid har en vis Fattelighed for Folket, og som fremkalder dets Interesse, om det end ei kan følge dens Retning. Hansteen har derfor havt den store Tilfredsstillelse, at see sit Navns Vægt omsat til varige Goder for Fædrelandet. Vi kunne ikke slutte denne Artikel uden at udtale det varme Ønske, at Hansteen endnu længe med usvækket Styrke maa indtage sin Plads i den Virkekreds, han selv har dannet, og under sine vigtige Arbeider vedligeholde denne for ham eiendommelige elastiske Kraft, der endnu i en fremrykket Alder har givet ham den yngre Mands Udseende og Bevægelse."

Det astronomiske Observatorium i Christiania.

Efter Professor Hansteens Tilbagekomst fra Sibirien bevilgede Storthinget i 1830 paa Grev Wedels Forslag 14,000 Spd. til et Observatoriums Opførelse. Bygningen blev lagt paa en af Professoren dertil udseet Bjergknab ude ved Drammensveien, og indrettedes saaledes, at den tillige kunde afgive Bolig for ham og hans Familie. I Høsten 1833 var den saavidt færdig, at han kunde flytte derind, og her bor han da fremdeles. — Hansteen har i 1849 som Program paa Tydsk udgivet en meget udførlig videnskabelig Beskrivelse over Observatoriet, hvortil vi ville henvise de Læsere, som derom søge mere detaillerede Efterretninger. For dem derimod, der blot ønske en kort Oversigt over Bygningen og dens videnskabelige Apparater, vil den korte Beretning, som findes i Professorens Artikel om Universitetets Oprettelse (Nord. Univ.'s Tidsskrift, H. 3) vistnok være tilstrækkelig, hvorfor vi ogsaa hidsætte den som Text til vor af Leiligheden fremkaldte Tegning.

„I Midten af Bygningens nordlige Deel er en oventil hvælvet rund Sal, som gaar igjennem to Stokværk og har 18 Fods Diameter og 29½ Fods Høide; paa begge Sider af denne mod Vest og Øst ere to Rum, hvoraf det første indeholder Skabe for Bibliothek og transportable Instrumenter, det sidste de meteorologiske Instrumenter og et Pendnluhr af Provst Pihl, samt Trappegangen til den høiere Deel af Bygningen. Udenfor disse mod Øst og Vest ligge to Fløie, som springe ud paa begge Sider af Beboelsesbygningen, der vender mod Syd og have bevægelige Tage. I det østlige ere Meridiancirkelen, hvis Midelpunkt ligger 78,6 Fod over Havfladen, og et udmærket Pendeluhr af Kessels opstillede; i det vestlige Urban Jürgensens

Christiania astronomiske Observatorium. (Efter Photographi.)

Pendeluhr og i Begyndelsen Universal-Instrumentet paa en Marmorpille i Midten. Men da senere et Bifilar-Instrument (Intensitets-Magnetometer) af Meyerstein i Gøttingen blev ophængt fra Kuppelen i den runde Sal, blev paa denne Pille opstillet en Kikkert til Jagttagelse af dets Bevægelser. Ovenpaa den runde Sal er en Rotunde med Dreietag, og paa Hvælvingen stod i nogen Tid den 6 Fods Refraktor, senere opstilledes der et Ækvatoreal af Repsold den yngre i Hamburg. Paa det med Asphalt belagte flade Tag paa begge Sider af Rotunden 100 Fod over Havfladen ere Stativer til transportable Instrumenter og Regnmaalere opstillede.

I 1839 blev der bevilget Penge til Bygning af et magnetisk Observatorium, som blev opført paa en liden Fjeldryg paa den nordlige Grændse af Observatoriets Park, og hvor et Unifilar (Deklinations-Magnetometer) blev ophængt. Dets Stilling og Bevægelser observeres ved Hjælp af en paa en Steenpille ved den nordre Væg opstillet Theodolit fra München og et nær samme staaende Penduluhr af en norsk Kunstner. Endelig er ifjor fra München en hos Merz & Söhne bestilt Refraktor af 9 Fod og 8 Tommers Brændvidde, og 7 Tommers Objektiv-Aabning, med forskjellige Okularer og Mikrometre fra 102 til 580 Ganges Forstørring, hvis Priis er 8000 bayerske Gylden, ankommen. Den er parallaktisk opstillet, har Time- og Deklinations-Cirkler, samt dreies om Axen ved et Uhrværk med samme Hastighed som Himmelens Omdreining. Til denne bygges en liden Rotunde med Dreietag paa Observatoriets Grund, da der i den nuværende Bygning ikke er Plads til samme. Fra samme Kunstner har Observatoriet for nogle Aar siden erholdt en paa et parallaktisk Stativ opstillet Kometsøger, og fra London et magnetisk Inklinatorium af Barrow.

Observatoriets videnskabelige Apparat bestaar af følgende Nummere: 1) En Meridian-Cirkel af Ertel; 2) Et Ækvatoreal af Repsold, junior; 3) Den store Refraktor af Merz. 4) Et Universal-Instrument af Reichenbach; 5) En 18 Tommers Theodolit af Samme; 6) To Sextanter med Kviksølvhorizont af Troughton; den ene med Stativ; 7) En 6 Fods Achromat af det Münchenske optiske Institut med Stativ af Repsold, senior; 8) En 3 Fods Achromat af samme Institut med Stativ og Rør af Messing og flere astronomiske og 2 terrestriske Okularer; 9) En 3 Fods Achromat af Dolland med Rør af Mahogni og Messingstativ; 10) En Kometsøger med parallaktisk Stativ af Merz. 11) Et 2½ Fods Speilteleskop af Bidstup; 12) 4 Penduluhre af Kessels, Jürgensen, Landtwerk og Pihl; 13) 2 Boxkronometre af Kessels og Dent; 14) 2 Lommechronometre af Kessels og Arnold; 15) 4 Magnetiske Inklinatorier af Gambey, Ertel, Dollond og Barrow; 16) Et Azimuthal-Kompas af Ertel; 17) Et stort Bifilar-Magnetometer med tilhørende Achromat af Meyerstein i Gøttingen. 18) Et Unifilar-Magnetometer med 4 Magnetstene af Samme; 19) Et Webersk transportabelt Magnetometer af Samme. 20) 6 20pundige Magnetstave af Samme; 21) Et Barometer med Mikroskoper af Pistor, og to Reisebarometre af Fortin og Clausen; 22) Flere Thermometre af Greiner i Berlin; 23) 2 Regnmaalere; 24) Et Bibliothek."

Hansteen har bemærket, at han tror vort Observatorium for nærværende er det bedst udrustede af de 4 skandinaviske Universiteters. Den Liberalitet fra Storthingets Side, som dette skyldes, og overhovedet Nationalforsamlingens Beredvillighed til at gaae ind paa Bevillinger i videnskabeligt Øiemed, har han ogsaa oftere med Anerkjendelse fremhævet.

Literatur.

Lærebog i den græsk-romerske Mythologi til Oplysning af classiske Forfattere, Digtere og Kunstværker af M. Noël og M. Chapsal. Med enkelte Forandringer oversat af Herman Roosen. Christiania 1856. Malling. 126. 8. 48 ß i Papbind. — Der gives, som bekjendt, i enhver Literaturgreen Forfattere, som ved Overfladiskhed og Skrivelyst, ved jevnlig at afgive Redskab for Boghandlerspekulation og ved overhovedet at færdes paa Forfatterbanens mindre berømmelige Strøg saaledes berøve sit Navn al Kredit, at man ei er istand til at see dette uden med en vis uvilkaarlig Mistanke. Hid høre saaledes for Philologiens Vedkommende Udgivere som A. Møbius, C. Crusius, L. Billerbeck osv. Og man maa vel ogsaa, idet

Mindste naar Talen er om en Fremstilling af den klassiske Mythothogi, have Ret til bid at henføre Firmaet Noël & Chapsal, Stjerner, der kun straale paa den Disciplins Himmel, som man kunde kalde Guvernante-Philologi, og som har til Formaal at bibringe tankeløs Rutine i paa Probenreuterviis at benytte fremmede Sprog, med hvis Literatur man er aldeles ubekjendt. Naar imidlertid Anm. ikke desto mindre har maattet see en Fremstilling af den gamle Gudelære af disse Forff. fremkomme i norsk Oversættelse og derpaa naturligviis seet den rost og anbefalet af en velvillig Sjæl i et Dagblad, har han dog troet det at være Pligt noget nøiere at belyse det foreliggende Skrifts Værd, især da Bogen er bleven anpriist som en Erhvervelse for Skolevæsenet, især det reale, og som en gavnlig Læsning „for hvilkensomhelst Gut eller Pige." En vigtig Omstændighed er Lærebogens franske Herkomst. Saavel Philosophi som Philologi har nemlig i dette Land i snart to Aarhundreder været i Eklekticismens Vold. Men denne er igjen af dobbelt Art. Visse Eklektikere danne saaledes, uden at have naaet op til Videnskabernes Høider, men dog ledede af videnskabelig Sands og sundt Omdømme, en gavnlig kanaliserende Forbindelse mellem den lærde Verden og den læsende Almeenhed. Fransk Philologi repræsenteres derimod især af de slette Eklektikere, der øse af baade rene og urene Kilder, forvexle subjektive Anskuelser med sikre Resultater og overhoved mangle endog den tarveligste Rest af Kritik. Oldtidsvidenskaben har i Frankrig siden det store Trekløverblads Tid (Scaliger, Casaubonus, Salmasius) fristet en kummerlig Tilværelse, idet Originalfrembringelserne have været faa, deels andre Lands videnskabelige Rørelse (især Tydsklands, hvad vort Aarhundrede angaar) har været ignoreret, hvorved er bevirket en Stagnation, der ikke lidet belyses derved, at nærværende Bog har kunnet opleve 8 Oplag. Lettest vil en saadan Stillestaaen komme tilsyne i de philologiske Discipliner, der ere de yngste og hvori altsaa den nyere Tids Fremskridt tydeligst aabenbare sig. Hid hører netop Mythologi. Langt behøver man da heller ikke at gaae i det foreliggende Skrift for at finde Paastande, der staae i den ligefremmeste Strid med Videnskaben paa dens nuværende Standpunkt. Allerede den første Side har nemlig blandt Andet følgende Ytring „Det er sandsynligt, at Jupiter, Apollo, Herkules, o. s. v. have existeret." Om en væsentlig historisk Opfattelse af Mythologiens Oprindelse maa det være nok at bemærke, at den snart hører i Klasse med Rudbecks Atlantika og Rasmus's Ulysses & Othinus" samt at henvise til J. E. Thaasens Indledning til Fremstillingen af Yggdrasilsmythen i Nord. Univ. Tidskr. Endnu det første Blad indeholder desforuden ikke alene den mest snusfornuftige Deklamation om de mange nyttige moralske Lærdomme (!), Mythologien har at byde, men ogsaa den Paastand „at alle disse Myther have sin Vugge i Phoenicien og Ægypten.„ (!!) — Den aflægs Opfatning af Mythernes Tilblivelsesmaade staar i nøieste Slægtskab med den totale Mangel paa Evne til at opfatte, benytte og klassificere de mythologiske Kildeskrifter, som Bogen overalt røber. Ikke alene afgive Homer, Hesiod og Virgil, uanseet den tusindaarige Afstand mellem dem i Tid, aldeles den samme Hjemmel, men de poetiske Kilder ere benyttede ganske paa samme Maade som prosaiske af enhver Art (Historikere, Philosopher, Mythographer, Grammatikere.) For ret at dokumentere Atlas's usigelige Møie med at bære den daglig voxende Gudeskare undseer Forfatterne sig saaledes ikke for at citere — Juvenal (!!?). Hvorfor ikke ogsaa citere Aristophanes og Lucian? Ja naar der om Digterberetninger bruges saadanne Udtryk som „Hesiod forsikrer", og „Virgil paastaar", skulde man hartad falde paa den Tro, at man havde med Gudernes personlige Bekjendte eller med Dienvidner til deres Bedrifter at gjøre. Efter Overstaaende vilde det være saare urimeligt af en saadan Mythologi, som nærværende er, at fordre de rent græske Myther stillede ud fra de romerske. Den har ogsaa ganske rigtig paa Titelbladet kaldt sig græsk-romersk ɔ: eo ipso hverken græsk eller romersk. De to Oldtidsnationers Gudeforestillinger ere aldeles sammenblandede, hvilket allerede deraf kan gjettes, at vi have seet græske og latinske Forfattere jevnstillede som Kildeskrifter. Hvor Noël & Chapsal skulle give Exempler paa lavere græsk-romerske Guddomme, have de ingen bedre end de eiendommelig statiske Væsener „Pomona, Flora, Vertumnus og Palas" (!) Umuligheden af under Et at kunne levere en græsk-romersk Mythologi er nu ogsaa i Praxis anerkjendt, og i Skole-Mythologier er det vedtaget som Skik, at man væsentlig holder sig til degræske Gudelære og leverer noget af Romernes kun altfor lidet bekjendte Religionsforestillinger anhangsviis. (Stoll. Tregder). — Endnu mere at beklage er det imidlertid, at de antike Forestillinger overhovedet i deres nærværende Fremstilling ere saa aldeles moderniserede og forfranskede samt fortalte i saa uheldige Udtryk, at man stundom maa tænke paa Parodien. Som et Exempel blandt mange skal kun paapeges Skildringen Pag. 80 af Jason, der „er i de Aar, da man elsker Æren" (!) og drager til Kolchis paa et Skib, „hvortil Minerva har givet Tegningen" (!) Her at undgaae Tanken paa en Pariserherre, der er i Begreb med at reise til Algier eller Orienten, er ialfald Anmelderen aldeles umuligt. — Skulde der imidlertid efterviises af hvormange apokryphiske Fortællinger Bogen vrimler, af hvilken Konfusion i Anordningen den lider, skulde der paapeges, hvorlunde den indre Jammerlighed finder sit sandselige Udtryk i den mest uholdbare og feilagtige Gjengivelse af de mythiske Navne, da maatte Anm.s Tid og Bladets Rum begge være større. De maadelige Tegninger og Oversætterens tidt mislige Sprog samt Bogens høie Priis (6 Skill. Arket) maa ligeledes af disse Hensyn lades uberørte. Kun indeholder Oversætterens Fortale Noget, der ei saa let lader sig forbigaae. — Det forbausende i, at en slig Bog i vort Fædreland kan have fundet Oversætter og Forlægger, vil nemlig i høi Grad forøges, naar man af Førstnævtes Forord erfarer, at den er fremkommen af patriotiske Hensyn. Den skal nemlig yde sin Skjerv til at hæve „den Rest af Umyndighed" som ligger i at benytte danske Skolebøger „under vor snart tilendebragte Emancipation i Skoleliteraturen." Benyttelsen af originale og i dette Tilfælde gode danske Skolebøger er naturligligviis en større „Umyndighed" end Brugen af slette franske i Oversættelse (!!)*). Det er i en saadan Tro, at Hr. Kand. theol. & juris Roosen i Beundring for denne Bogs „sjeldne Reenhed" osv. har oversat den og givet den Udvidelser, hentede (efter egen Tilstaaelse) fra — — Moritz, om hvilken Bog det efter det Ovenstaaende tør være nok at sige, at den udkom 1791. — Tilsidst vil jeg ende med det Haab, at den nævnte Anmelder vil komme til saavidt mulig at staae ene med sin Lovtale om Bogens Fortræffelighed til Skolebrug. End ikke for Realskolen er den anvendelig. En Bog, hvor Sandhed og Sagkyndighed i Fremstillingen i den Grad mangler, er ei alene unyttig, men endog skadelig overalt, det være sig endog for et Dampskibsbibliothek eller et Barbeerstue-Athenæum. Alligevel skal Rektor i Skien have indført Bogen i sin Skole.

L. L. D.

Betænkning og Indstilling fra den ved kgl. Resolution af 5te Aug. 1853 nedsatte Kommission ang. det offentlige Fattigvæsen paa Landet. Chra 1856. 152 Sider høi Kvart. Medlemmerne af den Kommission, hvorfra denne Indstilling er udgaaet, ere A. Manthey, T. H. Aschehoug, H. U. Sverdrup, A. Lysgaard og Eilert Sundt. Over Halvparten af Værkets Omfang optages af Undersøgelser om Fattigvæsens-Forholdene i de ældre og nærværende Tider, Resten af Begrundelser af de specielle Bestemmelser i de tvende til Slutning følgende Udkast til Love om Fattigvæsenet paa Landet og i Byerne. Lovudkastene ere naturligviis udarbeidede i Fællesskab; men foresten er hele det foreliggende Arbeide, ifølge de af os indhentede Oplysninger, forfattet af Kommissionens Medlem Lektor Aschehoug, blot med Undtagelse af Begrundelsen til 2det, 6te—8de Kapitel i Lovudkastet for Fattigvæsenet paa Landet. De forudskikkede Undersøgelser om Fattigvæsens-Forholdene bære Spor af saamegen Flid og Arbeide, at det er vanskeligt at begribe, hvorledes en Mand med saamange andre Forretninger som Hr. Lektor Aschehoug har faaet den dertil fornødne Tid. Arbeidet har derved faaet en Interesse, der atter lader os beklage, at Publikums Anledning til at gjøre sig bekjendt med de fra Departementerne udgaaende Kommissions-Indstillinger er saa yderst ringe, da selv deres Udkomst er en Hemmelighed for Andre, end de Autoriteter, til hvem de sendes. Af de mange interessante Resultater som Forfatteren, tildeels gjennem vidtløftige Beregninger, er kommet til, ville vi mærke os enkelte. Omkostningerne ved det offentlige Fattigvæsen ere i den sidste Tid stærkt tiltagne og udgjøre for hele Riget mellem 5 og 600,000 Spd. I 229 Fattigdistrikter, med en Folkemængde i 1835 af 581,106 Mennesker, vare Fattigudgifterne stegne fra 147,207 Spd. i 1839, til 201,277 Spd. i Aarene 1850—53, eller fra 30 til 38 ß. paa hver Person. Fattigbyrdens Forøgelse var for hele Riget 36,73 pCt., medens Folkemængdens Forøgelse kun var 9,94. Størst var Stigningen i Finmarkens Amt, hvor den udgjorde over 155 pCt., mindst i Christians Amt (1 pCt.) og i Nedenæs (11 pCt.) Trods hiin Stigning er dog endnu Fattigbyrden mindst i Finmarkens Amt, nemlig blot 19 ß. paa hver Person, medens den er størst i Hedemarkens Amt, hvor den udgjør 58 ß. Med Hensyn til Fattigbyrderne i ældre Dage, hvorom ellers ingen brugbare Opgaver haves, slutter Forfatteren, „at ikke alene Trangen til Fattigunderstøttelse, men undertiden endog dennes Beløb i Forhold til Folkemængden har været større end nu." Exempelviis anføres, at Fattigbyrderne i Kvindherred have været tungere i 1756 end i 1850—53. — Derefter undersøges de forskjellige virkelige eller foregivne Aarsager til at Fattigbyrderne i den sidste Tid ere stegne, uagtet Folkets Kaar i det Hele ere forbedrede, og Velstanden i en lang Række af Aar, trods alle Klager, paaviisligen har været i et jævnt Tiltagende, ikke mindre paa Land end i By. I Spidsen stilles Jordudstykningen, og her vises da at Fattigudgifterne netop ere størst hvor Jordeiendommene ere størst, og mindst der, hvor Udstykningen er gaaet hurtigst for sig. Arbeidsfolkets ekonomiske Kaar findes ikke at være forbedrede i lige Skridt med Landets Velstand (de sidste 2—3 fordeelagtige Arbeidsaar ere ikke tagne med i Betragtning), i hvorvel man ikke i vort Aarhundrede kan paavise saadan Jammer og Hungersnød som i det forrige. Aarsagen dertil antydes for Huusmændenes Vedkommende tildeels at være den større Afgift, de maa betale af sine Pladse, tildeels ogsaa Indskrænkning i Havnegang og Brændselforsyning. Almindeligere Grunde til hele Arbeidsklassens slette Kaar søges i en længere tilbageliggende forsømt Tilstand, i stor Tilvæxt i Befolkningen, større Konkurrence om Pladse, i slette Kommunikationsmidler, i Mangel paa Kyndighed og Kapitaler til Foretagender, hvorved Arbeidsklassen kunde erholde Sysselsættelse, og fremfor Alt i dens egen Uvidenhed og Uduelighed, der da igjen tildeels hidrører fra Skolevæsenets maadelige Forfatning og manglende Midler til Almeendannelse. Fattigbyrdernes Stigning udledes endelig for en væsentlig Deel deraf, at Fattigvæsenet nu meddeler langt rundeligere Understøttelse end forhen (ofte i Utide) og kommer Mange til Hjælp, der tidligere ingen Understøttelse nøde. Efterat dernæst Aarsagen til Forskjellen i Fattigbyrdernes Størrelse i de forskjellige Distrikter er undersøgt, gaar Forfatteren over til at paavise, i hvilke Henseender Samfundsinstitutionerne til Forebyggelse af Fattigdom tiltrænge yderligere Udvikling. Nødvendigheden af at hæve Arbeidsklassen med Hensyn til Oplysning og Sædelighed stilles da i Spidsen. I denne Henseende anføres ikke alene Trangen til et forbedret Skolevæsen, men ogsaa til en tilstrækkeligere geistlig Betjening. „Medens Folkemængden, hedder det fra 1815 til 1855 sandsynligviis er forøget med over 68 pCt, saa er Antallet af geistlige Embeder kun forøget med ikke fuldt 6 pCt. Der havdes i 1815 gjennemsnitlig en Sjælesørger omtrent for hvert 2190 Mennesker, i 1855 omtrent for hvert 3473 Mennesker." Som mindre væsentlige Midler til Forbedring i Arbeidsklassens Kaar nævnes en større Handelsfrihed og Forbedring af Kreditforholdne i Bygderne, og Frigivelse af Retten til i Kjøbstæderne at ernære sig ved Haandarbeide. Med Hensyn til de Forandringer Loven om Fattigvæsenet paa Landet bør undergaae, antager Kommissionen, at Fattigvæsenet hverken bør gjøres til en reent kirkelig eller reent borgerlig Institution, men at Grundtanken i den nærværende Organisation bør bibeholdes. De væsentlige Træk forøvrigt i Kommissionens Udkast tillader Rummet os ikke idag at meddele, men de skulle gjengives senere.

Af Valigorskis og Wergelands Veikart er nu ogsaa den nordlige Deel udkommet i 3die Oplag, med Forbedringer og Tilføielser, ligesom den i vort No. 32 omtalte sydlige Deel. For den billige Subskriptionspriis 96 ß. erholdes hele Kartet endnu til Nytaar.

*) At „Emancipation" i Skoleliteraturen ei naaes ved hadsk at uddrive danske Bøger fra norske Skoler, men derved at vore Skolemænd stræbe at ophæve Eensidigheden i Fællesskabet ved af og til at levere Skolebøger, som ogsaa de Danske kunne finde sin Regning ved at bruge, burde ei forekomme tvivlsomt. Allerede nu er i Danmark foruden Herslebs Bibelhistorie 3 Skolebøger af P. A. Munch (hvoriblandt just hans Mythologi) indførte.

Norge.

Christiania. Ved Storthingsvalget for Christiania By d. 3die Novbr. valgtes til Repræsentanter: 1) Forhenværende Postexpeditionschef Kittel Motzfeldt m. 24 St. (eenstemmig), 2) Professor A. M. Schweigaard m. 23 St. (eenst.), 3) Høiesteretsassessor U. A. Motzfeldt m. 21 St. og 4) Høiesteretsadvokat P. D. B. W. Kildal m. 13 St. Til Suppleanter: 1) Byskriver J. H. Rye m. 16 St., 2) Skolebestyrer Hartv. Nissen m. 16 St., 3) Kjøbm. O. M. Hauge m. 15 St. og 4) Borgermester C. A. Fougstad m. 11 St. Foruden de valgte Repræsentanter havde Følgende Stemmer: Byskriver Rye 8 St. H. Nissen 3 St. Overlærer Daa 2 St. og Kjøbm. Hauge 2 St.

— Af de 111 Repræsentanter, der til forestaaende Storthing ere udkaarede, ere de 38 valgte for første Gang, og med Hensyn til Stilling ere 25 Gaardbrugere (hvoraf 2 Studenter), 25 juridiske Embedsmænd og Sagførere, 11 Præster, 16 Handlende, 10 Lensmænd, 6 Kirkesangere, 3 Skolemænd, 3 militære Embedsmænd, 1 Toldembedsmand, 1 Mægler, 1 Bergbetjent, 1 Dispachør, 2 Bankembedsmænd, 1 forhenværende Embedsmand, 1 Læge, 1 Haandværker, 1 Værksbestyrer, 1 Lodsoldermand og 1 Bankbogholder. 44 af Repræsentanterne ere fra Byerne, 67 fra Amterne.

— Ved kgl. Resol. af 18de Oktbr. er tilstaaet Agronom Jensenius et Beløb af indtil 125 Spd. for Afgivelsen af en fuldstændig Beskrivelse af samtlige Landbrugsforhold i Østerdalens, Solørs samt Vingers og Odalens Fogderier, under Betingelse af at Hedemarkens Amtskommune dertil anvender et lige Beløb.

— Under 29de Septbr. er Fuldmægtig Holger Collet udnævnt til Rigsherold og Ordensherold ved St. Olafs Orden.

— Under 30te Oktbr. er Kopist i Revisions-Departementet Chr. Lowum beskikket til Undertoldbetjent i Christiania.

— Generalforsamlingen i Christiania Kreditkasse bifaldt den 31te Oktbr. eenstemmig Forslaget om Aktiekapitalens Forhøielse fra 80,000 til 160,000 Spd.

— Regjeringen skal have afgivet Indstilling om Oprettelse af to nye Apothek her i Christiania, Det ene skal anlægges paa eller ved Hammersborg, det andet ved Vaterlands Bro.

— Universitetet i Greifswalde har udnævnt Professor Strecker til Doktor.

— Kabinetskammerherre A. Chr. Løvenskiold er under 26de Aug. udnævnt til Envoyé extraord. og Minister plenipot. ved det nederlandske Hof.

— Johannes Heftye, Chefen for det bekjendte Handelshuus Heftye & Søn, afgik ved Døden den 3die ds.

— Den 4de Novbr. feiredes ved en Festforestilling paa Christiania Theater, hvorved en af P. A. Jensen forfattet Prolog fremsagdes, og ved en Sexa i Studentersamfundet. Taler holdtes her af Adjunkt Thaasen (for Norge) af Kand. Heffermehl (for Foreningen) og af Prof. Monrad (for Sverige) foruden andre. En allitereret Sang blev afsunget. Gjennem Telegraphen udvexledes Hilsener med Universiteterne i Lund og Upsala.

— Under 3die Septbr. er Prinds Napoleon og Prinds Albrecht af Preussen udnævnte til Storkors af St. Olafs Orden og 5 Officierer af disse Prindsers Følge under Reisen i Norge til Riddere. Under 20de Septbr. er Kongen af Danmark Frederik VII og Overhofmarskalk Lewetzau udnævnte til Storkors og dansk Kammerherre v. Haxthausen til Kommandør af samme Orden. Desuden have til forskjellige Tider nogle andre Udlændinger faaet St. Olafs-Ordenen.

Bergen. G. Krohn optraadte paa Bergens Scene for første Gang den 24de Oktbr. som Erasmus Montanus og blev fremkaldt.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 46. Udkommer hver Løverdags Aften. 15de November. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Almuens Kaar og Levemaade i søndre Bergenhuus Amt.

(Fortsættelse fra No. 44.)

Flerested i Amtet bruger Almuen, naar Dødsfald indtræffer, at lade Liget forblive i samme Stue, hvor de Gjenlevende opholde sig; det har været Skik at lade det ligge der lige til Begravelsesdagen. De her temmelig stadige Nervefeber-Epidemier have ventelig for en stor Deel sin Grund i at Boligerne ere ureenlige og ikke udluftes. Det maa ansees saare hensigtsmæssigt, at der ifølge kongelig Resolution af 29de August 1855 er oprettet Sundhedskommissioner, hvor Almuens Huusvæsen rimeligviis vil afgive det Distriktslægerne i lang Tid sysselsættende Thema. Medlemmer af saadanne Sundhedskommissioner, der gjerne høre til Bygdernes bedre Mænd, erfares i enkelte Bygder ikke langt fra Bergen at have vedtaget at lade i deres Huse ɔ: det Rum, hvor Alt foregaar, Stuen, udføre en fuldstændig Vaskning, Skuring og Udluftning hver 8de eller 14de Dag, noget som naturligen vil være gavnligt, men ogsaa maa vise, hvorledes det hidtil har staaet til. Dog siges det, at det er meget bedre hermed nu end tidligere. Det Almindelige, ogsaa i Hardanger, har været eller er, at Gulv og Møbler sjelden vaskes og at der bag Sengesteder og Lignende opdynges Støv og Smuds gjennem lange Tider. Badning er lidet eller ikke i Brug. Den ældre Skik (ialfald noglesteds var det Skik) at tage varme Bade er ophørt. Ansigt og Hænder blive ofte eller maaskee ialmindelighed kun vaskede Lørdag Aften. Den megen Brug af Uld ogsaa til Underklæder og Sengeklæder forøger Ureenligheden. Denne giver gunstige Betingelsee for Fnattet. Dette formenes, naar det udbreder sig i høi Grad, at undertrykke Hudens Virksomhed og formeentlig ogsaa herved foranlediges Spedalskhedens Udbrud, hvor der er Disposition for den. Det vil komme an paa Distrikslægernes Udholdenhed, om de kunne indføre en bedre Sands for et ordentligt og reenligt Huusvæsen, hvilken da igjen maa antages at ville virke paa Afgrøftning og Valg af Byggegrund, medens nu Husene mangesteds ligge om hinanden i den største Uorden, Vaaningshusene undertiden ere opførte tæt under Fæhusenes Møddinger, Veiene mellem de enkelte Huse ialmindelighed ere trange og ofteste opfyldte med Ureenlighed og Smuds, hvoraf en Deel især i fugtigt Veir bliver indtrukket i Husene. Huustagene ere almindelig bedækkede med Torv og Næver, dog seer man jevnligen især Vaaningshuse med Tegl- eller Helletag, hvis Brug i de senere Aar er meget tiltaget. I flere Bygder ere Husene i de senere Aar bragte under færre Tag. At brandforsikre Husene er bleven mere og mere almindeligt. Byggematerialets Kostbarhed advarer derom. Der anskaffes nu som ofteste kostbar ere Huusgeraad end før. Exempelviis skal jeg anføre, at hos de fleste eller maaskee rettere hos alle Gaardeiere ligesom hos mangfoldige Huusmænd findes Slaguhr i Stuen og saa var det ikke før.

Ligesom Boligerne i en stor Deel af Amtet ere indskrænkede og ureenlige, er ogsaa Madstellet maadeligt. Næringsmidlerne ere ialfald altfor eensformige, medens det formeentlig er erkjendt, at der maa en Afvexling i Fødemidlerne til, naar disse skulle svare til Fordringerne for en god Ernæring; Næringsmidlerne ere i de ytre Distrikter af den Beskaffenhed, at de udkræves i stor Mængde og endda neppe frembringe en meget arbeidskraftig Mand; Næringsmidlerne ere fremdeles uden Omhu (skjønt bedre end før) behandlede, tildeels maaskee ofte bedærvede og ikke understøttede af drøiende Bimidler, saasom Grønsager, Rodfrugter m. V. hvilke de klimatiske Forbold synes at maatte gjøre let anskaffelige og hvilke udentvivl vilde være saare tjenlige ogsaa i økonomisk Henseende. Det vil af Nedenstaaende fremgaae, at jo nærmere Havet desto daarligere leves der; jo længere ind i Landet desto mere er Kjød Fødemiddel. Det er vel ligesaa vist, at i Regelen jo nærmere Kysten desto flere Spedalske. Det formenes fremdeles: jo slettere Føde, desto større Dødelighed. Denne formenes stor i Nordhordland, middelmaadig i Søndhordland, mindst i Hardanger og Vos.

Det er rimeligt, at Madstellet som det øvrige Huusvæsen er maadeligt i den nærmeste Omgivelse af Bergen, hvor Almuen væsentligen lever af at bringe Melk og Fisk til Byen, ofte staar paa et lavere Kulturtrin end Byfolkets Dagløonnere og Tyende og, saasom i Fane Præstegjeld, lever af ussel Kaffe (Halvdelen Cichori eller slettere Surrogat), Grød, Sild, Fladbrød, Potetes og Vælling. I det nævnte Præstegjeld gjøres gjerne kun om Søndagen en lille Forandring, saasom enten med Fisk eller lidt Kjød eller Smør, dog af de 2 sidste Næringsmidler ubetydeligt og sjeldent. Ogsaa længere fra Bergen og fra Havet f. Ex. i Haus Præstegjeld, er den almindelige Levemaade yderst simpel. De daglige Maaltider ere paa Ugens 6 Søgnedage med Undtagelse af Lørdag-Aften ganske eensformige; Frokost om Vinteren: Fladbrød, Potetes, Sild, Kaffe (om Sommeren Fladbrød og Melk, formeentlig suur, tildeels Kaffe, Sild og Brød); Middag: Havre- eller Byggrød med Melk, formeentlig suur, (Sommeren: eller Vælling); Eftermiddag (Non): Fladbrød, Potetes, Sild, Kaffe (Sommeren: Fladbrød, Sild, tildeels Kaffe); Aften: Grød og Melk, formeentlig suur, (Sommeren: eller Suppe). Smør og Fisk bruges Lørdagaften; Smør ligeledes Søndag Morgen, Kjødmad Søndag Eftermiddag. Kaffeforbruget er her som overalt i Amtet, mindst formeentlig paa Vos, betydelig tiltaget og har fortrængt Brændevinet; Sukkerforbruget er ikke tiltaget i samme Grad, da Kaffeen nydes uden Sukker og helst til Maden for at spare paa Melken. Her sælges af Nødvendighed de næringsrigeste Produkter til Byen. Det Samme gjælder Nordhordland ialmindelighed, t. Ex. Lindaas Sogn. Udenfor Søndagen forekommer Kjød der sjelden i den almindelige Gaardeiers Huusholdning, Smør og ogsaa Kaffe sjelden udenfor Søndag, tildeels Onsdag og Lørdag. Suur Melk og Fladbrød, Grød og Melk, Sild med Fladbrød og Poteter, atter Grød og Melk, det er de almindelige og bestandige Retter. I Vos Præstegjeld ere Smør, Ost, Kjød og Flesk væsentlige Dele af de almindelige Fødemidler og Almuen lever der idethele godt. Man kan ikke sige, at hvor Kjødet ikke er almindeligt Næringsmiddel, træder Fisken i dets Sted. Det Anførte vil vise, at Fisk spiller en ubetydelig Rolle i Huusholdningerne i Haus Præstegjeld og Lindaas Sogn; det samme er Tilfældet i Fane og ligesaa ialmindelighed i Hardanger og Søndhordland. I dette Distrikt (Søndhordland) leves dog idethele (Kyststrækningen undtagen) bedre end i Nordhordland. Rugbrød, kjøbt især hos Landhandlerne, bruges her i ikke saa ringe Grad. Brugen af Kaffe, dog betydelig tilsat med Cichori, er meget udbredt, hos Mange daglig. For ogsaa her at gjøre Forklaringen mere bestemt, skal jeg anføre, at i Finaas forekommer i Regelen Kjød i Huusholdningen kun om Søndagen, Smør noget mere; ellers bestaar Føden i Grød (almindeligviis af Havre) og suur Melk til Morgen og Aften; til Middag Sild (enkeltviis fersk Fisk), Potetes og Fladbrød, til Non Kager (Komler) af Bygmeel og Poteter med Melk eller lidt Smør; Søndag og tildeels ellers slet Kaffe. I Tysnæs Præstegjeld, hvor de økonomiske Vilkaar synes at være i Tilbagegang og hvor, som flere Steder, det er brugeligt, at Gaardeieren altfor tidlig overlader Gaarden til Sønnen, selv tager Føderaad, medens hiin gifter sig i en ung Alder og tidlig faar baade Forældre og Børn at underholde, — bestaar de almindelige 4 daglige Maaltider i 2 Gange Grød og suur Melk og 2 Gange Sild, Suppe (af Vand og Byg- eller Havremeel(med lidt Fladbrød. Den eneste Forandring bestaar i lidt Fisk. Søndagen spise de Fleste Smør istedetfor Sild; Kjødspiser høre til Sjeldenheder. I Aannetiderne kommer Forfrokost til, bestaaende af Fladbrød og Smør eller et Stykke grovt Rugbrød med Smør eller suur Melk. I Skonevig har en almindelig Gaardbruger-Familie Kjødmad flere eller de fleste Dage i Ugen, nemlig Søndag Eftermiddag og Søgnedagene især til Frokost; Smør Søndag Morgen; Søgnedags Middagene: Grød og suur Melk; Eftermiddagene: Sild, Potetes, Havrebrød og Bygmeelsuppe; Aften: Grød og suur Melk. Kaffeen nydes i Mængde, ofte meget tynd, uden Melk og Sukker, naar den bruges til Maden. Hos Huusmandsfamilien forekommer Kjød sjeldnere, Sild hyppigere. Ved Kjød menes her som overalt ikke ferskt, men røget, saltet eller speget Kjød (ligesom der allevegne er en Vane for salte og sure Spiser. Under „Kjød" i disse Opgaver er ogsaa Flesk indbefattet). I Strandebarm nydes almindeligen til Frokost Kaffe med Smør og Brød, dette bagt af Rug- eller Bygmeel med Tilsætning af Poteter til Kager eller Fladbrød; istedetfor Kaffe tildeels Melk eller Bygsuppe; til Middag Grød og suur Melk; til Eftermiddag 3 Dage i Ugen Kjødspiser, de øvrige Dage Sild (eller Fisk) og Potetes; til Aften Grød og Melk; Lørdag Aften Fisk eller Kjødspise. Ogsaa i Hardanger (indre Hardanger) har man 4 Maaltider, hvoraf de 2de „Dauren" og Aftensmaden gjerne altid bestaar af Bygmeels-Grød og suur Melk eller Melk eller Prim og Poteter. Frokost: Bygfladbrød og Smør (sjelden Ost) eller Surrogater derfor, tildels ogsaa saltet eller røget Kjød, Flesk eller Fisk; det fjerde Maaltid „Non" et Par Gange i Ugen saltet eller røget Kjød og Flesk med Potetes eller Rodkaal tilligemed en deraf kogt Suppe, et Par Gange saltet eller ludet Fisk, et Par Gange Sild. Begrebet om at leve bedre eller slettere afhænger mest af hvormeget der nydes af Kjød, Fisk eller Smør. Selv den Fattige savner der sjelden 1 à 2 Maaltider Kjød eller Fisk om Ugen.

Klædedragten har i mange Distrikter forandret sig betydeligt, maaskee især i det sydlige Søndhordland. Knæbuxen og Kuften eller Vampen er fortrængt af Langbuxen med kort Trøie eller et Slags kort Frakke. Skindklæderne fortrænges af de billigere og derfor for den store Fleerhed mere erholdelige Olieklæder, men jeg feiler neppe ved at antage, at — hvad her er Hovedsagen — bedre og varmere Klæder og Skotøi idethele nu bruges end før. Fra enkelt Distrikt er dette fornylig speciellere omhandlet af Lægen, hvad Kvindernes Beklædning angaar, hvis indtraadte Forbedring af ham antages at ville afværge en Deel Sygdomme, som de tidligere paadrog sig ved en stor Skjødesløshed i dette Stykke. Fra enkelte Bygder klages endog over — hvad der i Forhold til Evnen ansees for — Forfinelse i Klædedragt, baade hvad angaar Stoffet (Klæde eller Duffel) og Forfærdigelsen (ved Byens eller oplærte Haandværkere). Beklædningen er i Regelen antagelig, undertiden overflødig, skjønt den Omstændighed, at en Tjenestepige ialmindelighed i Løn faar aarlig, foruden en meget ringe Penge, kun eet Sæt Klæder (dog 2 Par Sko samt visse Mærker Uld til Strømper) og dermed slipper godt ud, viser, at der, ihvorvel baade Trøie og Skjørt altid er af Vadmel, anvendes stor Sparsommelighed ogsaa i Omgang med Beklædningen.

Udrustningen til Vaarsildesfiskeriet er bedre end før. Nu har hver Mand sine gode Læderstøvler, der naae langt over Knæet, samt Skind- eller Olieklæder udenpaa Vadmelsklæderne. For 30 Aar siden kom de fleste af dem, der reiste paa Fisket med Fartøier med Sko og Sneesokker og uden Skindklæder. Olieklæder vare endnu længe derefter ikke kjendte. De egentlige Fiskere vare vel for en stor Deel forsynede med Støvler, men forøvrigt, om de end havde nogle Skindklæder, ikke saa godt forsynede som nu. Da Vaarsildfiskeriet igjen begyndte i 1808 og i Aarene derefter siges mindre Bemidlede at være reiste paa Fisket med Træsko med tilspigret Skind, der bandtes om Benet som Sneesokker. Men hvad der især viser Fremgangen i den fiskende Almues Levemaade i den sidste Aarrække er Anskaffelsen af Logisfartøier, hvis Rum omdannes til Værelse med Kogeovn og Vindu. Om her just ikke hersker Orden og Reenlighed, er dog Meget vundet derved, at den forfærdelige Sammenstuving af Mennesker i enkelte Huse eller Hytter ved Fiskestedet er bleven formindsket, og at der er Anledning til at faae kogt Mad, hvilket før var vanskeligt. Ogsaa i Udrustningen til Fisket er indtraadt nogen Forandring, maaskee især ved Kaffeens udbredte Benyttelse.

Under den Levemaade, som her er forhaabentlig tilstrækkeligen betegnet, maa det siges, at Almuen klarer sig godt. De offentlige Udredsler indfordres med den største Lethed; Gjælden til de offentlige Fonds er ubetydelig; hele Sogne ere uden nogen Skyldner til Banken eller have kun en enkelt saadan; Exekutionsforretninger høre — som ovenfor anført — til Sjeldenhederne. Almuerne her i Amtet have formeentlig staaende endeel Penge i Bergens Sparebank; især i Søndhordland og Hardanger eies ikke Ubetydeligt i Bankaktier, og, da Indløsningen af endeel Skillemynt for endeel Aar tilbage fandt Sted, viste det sig, at alene Nordhordlands Almue var i Besiddelse af over-

10,000 Spd. i gamle To-og Fireskillinger. Noget Lignende var formeentlig Tilfældet i Søndhordland og Hardanger. Ogsaa viser det sig ved mangen Leilighed, at Almuesmænd ere i Besiddelse af gamle Sølvsager, som, da de gjerne ligge i ulaasede Kister, ofte frastjæles dem, især af udenbygdes Folk. Hvordanne imidlertid end Civilisationens Virkninger vise sig, hvormeget de end ere beblandede med Begjæringer og Fordærvelse, og hvor tiltrækkende det i visse Retninger og i visse Dele af Amtet kan være at see den Sædernes Simpelhed, den Tænkemaadens Ro og Jevnhed, som her raader, saa forekommer det mig klart, at en Stat, hvis Maal er Fremskridt i Kultur, ikke kan finde sig tilfredsstillet ved den her afgivne Forklaring om de Livsvilkaar, hvori dette Amts Almuer befinde sig, navnligen i Kystdistrikterne, under hvilke Livsvilkaar den bestandige Tanke paa det Økonomiske bliver altfor overveiende og ikke givende Rum for noget høiere Aandsliv. Grundlaget for et rigere Tankeliv maa være et større materielt Velvære. Et bedre udstyret Skolevæsen betinges væsentligen af dette. Jeg formener, at Almuerne her for en ikke liden Deel kunne ved en bedre Benyttelse af de dem anviste Hjælpekilder hæve sig til en bedre Stilling end den, hvori de nu befinde sig.

Dødsfalds-Meddelelser.

Byfoged Nils Andreas Thrap.

Ved Byfoged Thraps pludselige Død Natten mellem 9de og 10de Nov. har vor juridiske Embedsstand mistet en af sine dygtigste Medlemmer og Landet en af sine hæderligste Borgere.

Han var født 2den Oktober 1793 af Forældrene Laurits Bentzen Thrap, dengang Sorenskriver i Raabygdelaget, senere i Jæderen og Dalerne, og Hustru Anna Kathrine Bonnevie, der var en Datter af Doktor Bonnevie i Mandal og Søster af Præsten Andreas Bonnevie paa Kongsberg. Foruden en tidlig død Broder, Honoratus, havde han tre Søstre, der alle komfirmeredes samme Dag som han, hvoraf den ene lever ugift og en anden er gift med Foged Heiberg i Mandal. I 1804 blev han sendt til Kjøbenhavn, hvor han frekventerede Efterslægtsskolen indtil 1806, da han blev Discipel af Roskilde Kathedralskole. Herfra dimitteredes han i 1811 til Universitet af Rektor C. F. Schultz, der i Testimoniet fremhævede Dimittendens store Færdighed i at skrive Latin. Under sin Skolegang i Roskilde var han hele Tiden i Huset hos nuværende Provst paa Møen Daniel Smith, der iaar har feiret sit Guldbryllup og Embedsjubilæum.

Som Student var Thrap efter Faderens Død (4de Okt. 1812) nogen Tid konstitueret Politifuldmægtig i Christianssand, inden han i Kjøbenhavn endte sit Embedsstudium. Han tog latinsk-juridisk Embedsexamen 1815 med Charakteren Laud. for den theoretiske Prøve og Haud illaud. for den praktiske. I 1818 underkastede han sig her ved Universitetet „Praktikum" paany, uden at erholde bedre Charakteer, hvilket fortjener at bemærkes, da han ved sin Embedsførelse siden lagde for Dagen, at han var en af Landets allerførste praktiske Jurister. Fra 1815 til 1818 var han Kopist, men blev i sidstnævnte Aar Overretsprokurator og tog som saadan sin Bolig paa Kongsberg, hvor han i 1820 blev adjungeret Sorenskriver. I 1823 blev han Auditør i Marinen, i 1828 Expeditionssekretær i Finants-, Handels- og Tolddepartementet og endelig 12te Okt. 1831 Byfoged i Christiania, i hvilket Embede han forblev til sin Død.

Inden Kommunen besad han som en retsindig og dygtig Mand sine Medborgeres Tillid og var i 1833 Storthingsrepræsentant for Christiania og siden gjentagende Gange Valgmand. Ogsaa fra Regjeringens Side var ham overdraget mange vigtige og hæderfulde Hverv. Han var saaledes Medlem af Direktionen for det med Hambro & Søn afsluttede norske Statslaan, hvori han dog i Jan. 1832 blev afløst af Expeditionssekretær Glückstad. 6te Marts 1830 udnævntes han til Medlem af Enkekassens Administration efter Krigsassessor Hofgaard. 30te Decbr. 1843 Medlem af den da nedsatte Kommission til at gjennemgaae Høiesteretsassessor Hjelms og Justitiarius Arntzens Forslag til en Lov om Kreditvæsenet. 10de Jan. 1846 Medlem af en Kommission angaaende Lovgivningen om den almindelige Enkekasse. 29de Aug. 1855 Medlem af en Kommission angaaende hvorvidt Stevninger og Domme fra det ene af de forenede Riger bør tillægges Virkning i det andet. I Juli 1852 tilforordnet Statsraad i den da nedsatte Interimsregjering (i Anledning af Kongens Reise) til at bestyre Finants- og Tolddepartementet, hvorfra han entledigedes den 29de Septbr. Allerede under 25de Oktb. s. A. blev han i Anledning af Kongens Sygdom igjen tilforordnet Statsraad og bestyrede da Marine-Departementet. Ligeledes blev han under Statsraad Sylows Sygdomsforfald (Juli 1853) og under Stangs Sygdom (1854) konstitueret til at tage Sæde i Statsraadet.

Som Tegn paa Kongens Tilfredshed med hans Færd i Offentlighedens Tjeneste modtog han i 1843 (6te Febr.) Nordstjerneordenens og i 1854 (4de Juli) St. Olafsordenens Ridderkors.

Det almindelige Omdømme stiller ham som Dommer og Embedsmand blandt de første i Landet, og Mænd, der have kjendt ham nærmere, lægge til, at han var ligesaa udmærket fra Charakterens Side og en sjelden elskværdig Personlighed. At hans Hedengang, midt i den kraftfulde Alder, har vakt almindelig Deeltagelse, er derfor let begribeligt. Allerede i fire Aar havde han lidt af en ved Blodkongestioner foraarsaget Smerte, der i Høst var bleven stærkere end sædvanlig, og han døde af et Lungeslag.

Thrap var to Gange gift og efterlader sig en stor Familie. Hans første Hustru, der døde i 1838, var Maren Christine Bonnevie, en Datter af hans Morbroder Sorenskriver Nils Bonnevie paa Kongsberg. Med hende havde han ti Børn, hvoraf kun de sex leve, nemlig: Anna Christine, Lauritz Bentzen, Kand. jur. og Grosserer, Nils Bonnevie, Skibskapitain, Hanna Wilhelmine Kathrine (gift med Inspektør Johansen), Daniel Smith, Kand. theol. og Marius Christian Eilertsen, Lieutenant. Anden Gang ($^{16}/_{11}$ 1840) var han gift med Enkefrue Sophie Therese Segelcke, Enke efter Lieutenant Segelcke og en Datter af hans Morbroder Tørris Bonnevie paa Falkensten. Med hende havde han ingen Børn, men hun havde fra første Ægteskab en Søn (Ingeniør-Lieutenant Segelcke) og to Døtre.

Ferdinand II, Konge af begge Sicilierne, født 12te Jan. 1810, regjerende siden 1830.

Kong Ferdinand af Neapel.

Efterat Krigen mellem Vestmagterne og Rusland er bragt tilende og det store politiske Spørgsmaal om hvem der skal herske er blevet afgjort paa et Viis, eller maaskee rettere sagt alene udsat til en senere Tid, have Fyrsternes, Diplomaternes, og Folkenes Opmærksomhed vendt sig til Neapel. Den nu regjerende Konge Ferdinand den 2den, hvis Billede vi her give vore Læsere, nedstammer fra Frankrigs Henrik den 4de og er saaledes Bourbon af Fødsel ligesom han er det af Tænkemaade. At herske har altid været Bourbonnernes Løsen og det er ogsaa denne Konges. Vel gav han i 1848 sit Folk en Konstitution, som han høitidelig besvor, men den har han tidt og ofte fortolket paa sin egen Maade, saa der neppe er noget Folk i den civiliserede Verden, som er mindre konstitutionelt regjeret end Neapolitanerne. Det er fast utroligt hvorledes han har behandlet sit Folk. Et fuldstændigt Politisystem med Spioner overalt; Fængsler, Galeier, Skydning, Halshugning og Bastonade, Konfiskation af Eiendomme og Landsforvisning, dette hører bogstavelig til Dagens Orden der i Landet. Som et Beviis paa Kongens Mildhed anførtes der, at han havde givet Amnesti til saa og saa mange Tusinde; imidlertid kan der neppe gives noget bedre Beviis paa det uhørt store Antal af Domfældte, da det er vist, at det kun er en ubetydelig Deel, som er bleven benaadet. Hvad der mere end alt dette især gjør Kong Ferdinand mærkelig er hans Stivsind, som ikke lader sig bøie selv af Englands, Frankrigs og Østerrigs mest definitive Noter. Kong Bomba, som han kaldes af Times, der ikke levner ham stor Ære, gjør sig rede til at møde ethvert Angreb fra de forenede Stormagter paa den kraftigste Maade. Han formener, at det ikke kommer dem ved, hvorledes han regjerer sit Folk; det er hans Sag, og ingen udenforstaaende Magt har Ret til at blande sig i Landets indre Forhold. Hvad der nu vil komme til at skee er uvist, men saa meget seer man ialfald, at Vestmagterne og især Frankrig ikke forhaste sig med at foretage noget alvorligt Skridt. Skulde dette dog blive Tilfældet og Neapel saaledes komme i Krig med dem, er det ikke usandsynligt, at der vil udbryde et Oprør, som maaskee kan udbrede sig over hele Italien og føre til store og uforudseelige Resultater. Som man veed, er det nemlig Italienernes bedste og skjønneste Drøm, engang at see et heelt og eneste Italien, det være nu enten som Republik, eller under Victor Emanuels eller Prinds Murats Scepter. a.

Parisermoder.

Reaktionen begynder atter at vise sig i Modens Rige. En Revolution synes at være nær forhaanden og det vil sandsynligviis især være Skjørterne, som ville komme til at undgjælde for den. Latteren har allerede naaet dem, Karikaturtegnerens Blyant holder dem fast, disse uhyre kugleformede Skjørter med de mangfoldige viftende Læg, der slugte saa meget Tøi, som tre rimelige Klædninger og som bragte mangen fortvivlet Ægtemand til med et Suk at veie sin lette Pengepung i Haanden, naar Konen tilfældigviis ikke var tilstede. Men Reaktionen er som sagt begyndt og inden kort Tid ville de svulmende Skjønne komme til at see ganske smale og afpillede ud. Hvad Hattene angaar, saa begynder man nu ganske fornuftigt henimod Vintertiden at lade Skyggerne komme længere frem over Ansigtet, efterat de i længere Tid alene have tjent til Skjul for den yderste Deel af Baghovedet og alene ydet den Fordeel, at man har kunnet betragte en Persons Ansigt uden i nogen Maade at hindres af Hatten, medens de paa den anden Side have været Aarsag i megen Hovedpine, Forkjølelse og mange andre forskjellige Slags Tilfælde.

Mantiller af de forskjellige Navne og de kostbareste Stoffer begynde nu at blive almindelige. Saaledes Oursikoff, Mentschikoff, Moskoviten, Krøsus og mangfoldige Andre. Kaaber af kastaniebrunnt eller lysegraat Fløiel og Klæde bæres af de eleganteste Damer. Sædvanligviis prydes de med Possementmagerarbeide i alle Sømme. I store Selskaber bæres Fløielssjaletter med en Rand af Kniplinger, eller broderede Mantiller, som ogsaa prydes med flere Rader Kniplinger.

Ved Herrernes Dragt skulle vi alene bemærke, at Ærmerne fremdeles ere meget store og vide saa at Luften lades fri og ubehindret Adgang. Da dette imidlertid, naar det er koldt, baade er mindre behageligt og sundt, har man opfundet en Indretning med Snørebaand, hvorved Ærmet trækkes sammen ovenfor Haandledet. Ved denne Indretning kan man saaledes paa een Gang tilfredsstille Modens uafviselige Fordring og tillige have et let, varmt og sundt Klædningsstykke. a.

Literatur.

I. C. Sallustii Crispi Catilina et Jugurtha. Bearbeidede til Skolebrug af Carl Müller, Rektor ved Throndhjems Kathedralskole. Christiania. 1856. Jakob Dybwads Forlag. VIII. 168 S. 8. 84 Skill. indb. — II. Cornelii Nepotis liber de excellentibus ducibus exterarum gentium cum vitis Catonis & Attici ex libro de historicis Latinis. Med oplysende Anmærkninger (Af C. A. Bjørset og Chr. Henrichsen). Bergen. 1856. Ed. B. Gjertsens Forlag. VI og 170 S. liden 8. 60 Skill. indb. — Naar man spørger om det philologiske Studiums Vilkaar hertillands, da vil man vistnok ei kunne negte, at det mellem sine Dyrkere har tællet et forholdviis ikke ringe Antal af vore bedst udrustede og ialfald fra Skolen af bedst forberedte Studerende. Men en Videnskabsmand dannes ikke ved Flid og saakaldte „gode Evner" alene. En videnskabelig Atmosphære, en Intelligensens Menihed maa ligesom befrugtende støde til,

hvis noget Større og Betydeligere skal fødes, og ikke Studiet forstenes i Eklekticisme og traditionelle Former. Hos os, hvor disse Betingelser endnu mangle, har den saakaldte „klassiske Philologi" næsten slet ikke været behandlet som Oldtidsvidenskab. Man har udelukkende holdt sig til et af dennes Hjørner — Grammatiken — og hartad været blind for Studiets sidste og egentlige Maal: en ved grundigt Kildestudium erhvervet Kundskab til den antike Verden saavel med dens Lys- som Skygge-Side. Men kun den Philolog, der stræber til at naae sin Videnskabs sande Maal, kan af denne begeistres til i den modnere Alder i et fortsat omfattende Selvstudium at trodse saavel den mislige Opinion, som hertillands endnu træder ham imøde, som de knappe ydre Kaar, hvormed Lærerstanden ofte maa kjæmpe, og i det Mindste, hvad deres egentlige philologiske Studium angaar, maa være Skolemænd i det Hele finde sig i at kaldes en gold Slægt. En lærd Udgave af en Klassiker er aldrig udgaaet fra nogen Nordmand; vi kunne blot opvise nogle faae „Skole-Udgaver" ɔ: uselvstændige Textaftryk med nogle Noter, der ialmindelighed saare lidt indeholde udenfor Myriader af Paragraphtal (en vis Udgave af Cicero er saaledes næsten fuld af blot — Spørgsmaalstegn, til Vækkelse af „Elevernes slumrende Evner" osv.) Forholdsviis maa imidlertid indeværende Aar kaldes et Kronaar for vor philologiske Literatur. Den smagfuldeste af alle vore Philologer, F. L. Vibe, har leveret os sin klassiske Oversættelse af Aristophanes's „Fuglene", Prof. Aubert en skarpsindig grammatisk Afhandling, den anseede Skolemand Rektor Müller en Udgave af Sallust, to bergenske Lærere en Bearbeidelse af Corn. Nepos, og endelig skal en lignende af Cæsar fra en Adjunkt her i Byen være ventende. — Af de to allerede udkomne Autorer ville vi først omtale Müllers Sallust. Denne saavel „Catilina" som „Jugartha" omfattende Udgave maa vistnok være Enhver, der interesserer sig for den lærde Skole, saare velkommen. Først aubefaler den sig ved en grammatisk Fortolkning, der ei alene udmærkes ved Nøiagtighed, Skarpsindighed og Sagkundskab, men tillige heldig er afpasset efter Behovet, saa at kun det er medtaget, der virkelig er nødvendigt til en grundig Forstaaen af Autor. Dette gjælder ogsaa de foretagne Henviisninger til Grammatiken, hvilke ellers saavel i norske som danske Skoleudgaver pleie at være saa overdrevet talrige, at den gamle Forf. selv let træder i Baggrunden og nedsættes til at afgive et Anatomikammer for grammatisk Analyse. Endvidere søger Udgiveren overalt, hvor deels Oldtidens fra vor forskjellige Fremstillingsmaade, deels en og anden Unøiagtighed hos Sallust gjør det nødvendigt, at paapege Saadant og at give Discipelen Vink til at fatte Tankernes rette Sammenhæng. Endelig har Udgiverens Indledning et væsentligt Fortrin. Efter en heldig Skildring af Sallusts Liv og Forfattervirksomhed følger nemlig en nøiagtig chronologisk Udsigt ei alene over de i begge Sallusts Monographier skildrede, men ogsaa over de vigtigere deri berørte Begivenheder, der, henførte hver til sit Aar, opregnes i fortløbende Række. Her har Eleven et vigtigt Hjælpemiddel til at følge sin Autors Fortælling, Noget, som ei alene ofte glemmes eller ansees for overflødigt af Disciplen, men som desværre stundom ogsaa mangler den behørige Kontrol af Læreren, naar blot en Art Oversættelse og Udenadlæren af Henviisninger præsteres. Naar nu ogsaa hertil kommer Hensynet til de vistnok smaa Eiendommeligheder, som Nationaliteten altid udøver paa Skolens Økonomi ogsaa i Latinunderviisningen, og som derfor, ceteris paribus, gjøre en norsk Kommentar gavnligere end en fremmed, vil man vistnok indrømme Anm. Ret, naar han foretrækker Hr. Müllers Sallust til Brug hos os fremfor de ellers fortjenstfulde Udgaver af Jacobs (tydsk) og Fibiger (dansk). Kun een Ting troer Anm., Hr. Müller uden Skade kunde have optaget fra sine fremmede Forgjængere, nemlig de stundom saare heldig citerede Parallelsteder i Originalsproget af andre gamle Forfattere, hvor en for Oldtiden vigtig Sag kort berøres. Her at lade Oldtiden i faa Træk skildre sig selv kunde, om end upaaagtet af mangen borneret Lærer, afgive gavnlige Frøkorn hos en og anden opvakt Discipel. — Denne Bog er meget vel udstyret, godt Papiir, smukke Typper osv. og Korrekturen har deshos, som af Fortalen sees, været i gode Hænder (Adjunkt Thaasen.) Om Prisen skal nedenfor blive talt. — Vi gaae nu over til den bergenske Udgave af Nepos. For der at begynde med Titelbladet, da begynder dette saa lærd, at man skulde tro at have for sig mindst en Udgave cum notis variorum. Det

Parisermoder for Vinteren.

inddeler nemlig paa Latin Corn. Nepos's Skrifter i to Klasser, hvoraf der om den sidste (Liber de historicis Latinis) ingenlunde ganske fyldestgjørende lader sig bevise, at den nogensinde har existeret. Der kunde maaskee ogsaa være dem, som meente, at hvad en Literaturhistoriker som G. Bernhardy hartad ignorerer, ogsaa uden Skade kunde have været borte i en bergensk Skoleudgave; men ialfald fylder en saa prunkende Titel Læseren med Forhaabninger om at finde stor Lærdom og om en stor Righoldighed af de paa samme Titelblad lovede „oplysende Anmærkninger." I dette Haab vil man blive skuffet, thi Anmærkningerne ere i Sandhed faa, for ei at sige imaginære; foruden rene Myggesværme af Henviisninger til Madvig indeholder Udg. (naar undtages Nominal-Registret) neppe saa mange „Anmærkninger", at de samlede vilde indtage et stort større Rum end Udgivernes Fortale. Grunden til Bogens Udgivelse angives at være Lyst til Besparelse af den ellers nødvendig til Dikteren medgaaende Tid, hvilken Besparelse dog ei kan blive meget stor, da 10 Minuter vistnok maa være nok til at diktere slige Anmærkninger til flere Timers Pensum. Paa et saa elementært Standpunkt maa vel alligevel Pensumet foreløbig oversættes osv. af Læreren, saa at den største Deel af den formeentligen spildte Tid, der dog efter Anm.s Mening under en flink Lærer just heldig anvendes til Gjennemgaaelse, fremdeles maa hengaae paa samme Maade. Skal saaledes den foreløbige Tydning bibeholdes endog for de Elever, der ere Eiere af Editio Bergensis, kan Anmelderen ei indsee, hvad Nytte denne vil gjøre i den lærde Skole, hvis Lærere vel maa kunne antages at være istand til at extemporere slige Noter. Skal den saaledes nogetsteds kunne gavne, maa man tænke paa Elever, der læse Latin under halvstuderede Huuslærere eller privatiserende Theologer o. s. v., kort under Lærere uden philologisk Dannelse. Derhos mangler Udgaven enhver Indledning til Cornel. Nepos. Udg.s i Fortalen ytrede stærke Mistro til de unge Elevers Modtagelighed for Realfortolkning synes her dog vel stor. Kunne de forstaae en heel Bog, fuld af latinske Levnetsbeskrivelser, maatte de og kunne forstaae een saadan i Modersmaalet. Udstyret er forresten ogsaa ved denne Bog meget godt Anmelderen benytter ellers Leiligheden til før han forlader Corn. Nep., at erklære sig aldeles enig med det philos. Fakultets i Anledning af Ex. art. nedsatte Kommittee, deri, at denne Bog, der vel verserer under Cornelii Navn, men med Undtagelse af Attikus vistnok ei hidrører fra ham, bør udgaae af Skole-Autorernes Tal. — Saavel nærværende Sallust som Nepos ere dyre Bøger, hiin næsten 8 og denne (i meget mindre Oktav) 5½ ß for Arket. Anm. vil derfor sluttelig paapege et Middel, hvorved formeentlig herefter slige Sager kunde blive noget billigere. Man burde nemlig kun levere Anmærkninger uden Texterne. Saadanne Textudgaver maa man jo naturligviis altid kunne erholde saameget billigere fra Tydskland. Saaledes faaes baade af Sallust og af Nepos ei alene Tauchnitzer- men ogsaa Teubner-Udgaven, hvilken sidste altid er besørget af en duelig Kritiker, for faa Skilling. En norsk Skolekommentar kan jo ei tilsigte nogen selvstændig kritisk Text, og naar dens Udgiver derfor holdt sig til f. Ex. Teubnerudgaven og kun kortelig antydede de Steder, hvor han foreslog en fra denne afvigende Læsemaade, kunde Skoleeleverne jo saa meget billigere forsynes med Hjælpemidler. Saadant er ogsaa skeet med Goldsmiths „The Vicar of Wakefield" hvor man endog solgte det tydske Leipzigeraftryk af Texten indbundet sammen med C. F. Bergs norske Ordforklaringer som een Bog.

L. L. D.

Georg E. Petersen i Throndhjem indbyder til Subskription paa en Godtkjøbsudgave af Snorre Sturlesøns Kongesagaer ved Professor P. A. Munch. Bogen vil udkomme i Løbet af næste Aar i Hefter paa 6 Ark og hvert til en Priis af 15 ß. Hele Værket antages at ville udgjøre 6 Hefter, og saaledes kommer det blot paa 90 ß. Udgivelsen af Snorre til en saa billig Priis, at selv den Ubemidlede uden Afsavn kan anskaffe sig den, vil være et i og for sig lige saa fortjenstligt som for Forlæggeren lønnende Foretagende. Snorre er dog den verdslige Bog, som den nogenledes oplyste Bonde Landet rundt helst seer paa sin Hylde. Allerede den Udbredelse, som Aalls Oversættelse har fundet, maa vise Folkets Forkjærlighed for denne Bog. I Løbet af 16 Aar er det i Forhold til Værkets Størrelse og Bekostelighed overmaade store Oplag saagodtsom udsolgt og det til en Priis, som vel i Forhold til Værkets herlige Ud-

styr, var overordentlig lav, men som dog var for høi til ikke af hindre Mange i Anskaffelsen. Folkeoplysningsselskabet havde ogsaa tidlig sin Opmærksomhed henvendt paa Vigtigheden af at give Folket en billig Udgave af Snorre, men denne er allerede trængt i Baggrunden af Bestræbelsen for at give en Norges Historie i Sagatiden.*) Nu bliver da ogsaa dets Medvirkning hvad Snorre angaar unfornøden. Dette er saameget bedre, da Selskabet kan anvende sine Kræfter i Retninger, hvorpaa den private Boghandlerspekulation ikke finder det lønnende at slaae ind. Et sært Held maa det kaldes, at den nye billige Udgave hvortil Publikum nu aabnes Udsigt, tillige bliver en ny Oversættelse af en Mand, fra hvis Haand man helst maatte ønske og vente en saadan. Allerede i 1833 udkom der paa det Lundhske Bogtrykkeries Forlag Begyndelsen af en Oversættelse af Snorre ved P. A. Munch. Men det blev ved det 1ste Hefte, og Munch paatog sig siden at levere en Oversættelse for Oldskriftselskabet i Kjøbenhavn. Dog heller ikke denne udkom; thi efterat den en Tidlang havde figureret i Selskabets Prospekter som et Lokkemiddel for de norske Medlemmer, forsvandt den omsider ganske derfra, og det uden at Bestyrelsen som det synes nogensinde havde gjort noget alvorligt Skridt for at faae den ud. Under disse Omstændigheder vil det blive Munch muligt at levere Oversættelsen snarere end nogen Anden, da han kun behøver at underkaste hvad han allerede har oversat, et fornyet Gjennemsyn. Den i Throndhjems Adresse-Tid. indrykkede Subskriptionsplan giver ingen Oplysning om hvorvidt „Godtkjøbsudgaven" blot skal omfatte Snorres eget Værk, eller som sædvanligt i de andre Udgaver baade dette og Fortsætterne. Vi have da paa anden Haand søgt Oplysning herom, og erfare, at det Første er Tilfældet. Dette finde vi beklageligt. Fortsætterne behandle nogle af de vigtigste og mest interessante Afsnit i Norges Historie. Da de desuden havde hiint umiddelbare Kjendskab til Begivenhederne, som Snorre savnede, har deres Beretning faaet en Fyldighed og historisk Paalidelighed, som det naturligviis har været Snorre, med alle hans Fortrin, umuligt at opnaae ved de tidligere Tiders Behandling. Vistnok kan der anføres til Forsvar for Udgivelsen af Snorres eget Arbeide alene, at dette ved en mindre Udførlighed i Fremstillingen og mange underlige Sagn mest maa tiltale den simple Mand og saaledes især egne sig til Folkelæsning. Men bortseet fra denne Klasse af Læsere ville andre finde størst Interesse f. Ex. i Sverres Bedrifter, og ikke engang anskaffe en Snorre, hvori disse savnes saamegetmere som dettte Afsavn vil blive dem noget nyt. Dog, vi tror at ogsaa Forlæggeren selv vil indsee, at det bedst stemmes med hans egen Fordeel at give Snorre i den sædvanlige Fuldstændighed; og naar han ikke strax har besluttet sig dertil, tør dette være for først at prøve, hvorledes Afsætningen bliver, inden han forpligter sig fuldt ud. Med Hensyn til Oversættelsen, hvorom heller ikke Subskriptionsplanen meddeler Noget, kunne vi her oplyse, at alle de Vers, der hos Snorre staae blot som Aktstykker for at styrke Troværdigheden af hvad der er sagt i den prosaiske Fortælling, ville blive forbigaaede, hvorimod de Vers, som udgjøre sammenhængende Dele af Fremstillingen eller have et særeget poetisk Værd, alle ville blive medtagne og da givne i den gamle Versform med de sædvanlige Bogstavriim. Denne Fremgangsmaade maa gives Bifald, især hvor der er Tale om en almindelig Folkebog.

Vi ville ønske, at Bogen ikke maa blive vanheldet af et altfor smaabyagtigt Udstyr, og raade Forlæggeren til om muligt at lade den trykke i Hovedstaden, under Oversætterens eget Korrektur-Tilsyn.

Som 3die Tillægshefte til „Folkevennen" er udkommet „Gustav Vasas Historie," fortalt af Anders Fryxell. Oversat fra det Svenske og ledsaget af en tildeels efter Fryxel udarbeidet Indledning. Ved M. Birkeland. XLII og 192 S. 8. Fryxells „Berettelser" er et Værk, hvis Fremstilling har opnaaet en høi Grad af Letfattelighed, uden at de derfor have opgivet de Egenskaber, der giver et historisk Arbeide Værd og Interesse for den dannede Læser. Saaledes ere de i dobbelt Grad skikkede til „Almeenoplysning". De udelukke intet Slags Læsere, thi de forstaaes af den simple Mand, uden at frastøde og trætte den dannede Læser ved hiin udarbeidede Simpelhed, der gjør „Folkebøger" til en egen Literatur for de Uvidende og skreven af — Uvidende, og udhuler den end yderligere Literaturens Kløft, som skiller den simplere Mand fra Almeendannelsens fælles Medium. Af Fryxells „Berettelser" er vistnok ingen bedre skikket til at bydes den store Almeenhed, end den her oversatte. — Stoffet er saa rigt og underholdende, at det selv i den sandfærdige nøgne Fremstilling næsten bedaarer med Eventyrlighedens Pragt, og fra Forfatterens Side er det behandlet med en synlig Forkjærlighed, og efter Kyndiges Mening ogsaa med en større Paalidelighed, end man finder i hans senere Arbeider, hvor deels Hastværk, deels Partihensyn har udøvet sin Indflydelse. I Indledningen til Oversættelsen gives en Udsigt over Sveriges Geographi eller rettere Landskabsinddelingen, om den svenske Samfundsforfatning, Kalmarunionens Stiftelse og de Begivenheder, der gaae nærmest forud for Gustav Vasas Liv og Historie og staae i nær Sammenhæng hermed. Da kun enkelte Punkter ere behandlede, have disse faaet større Udførlighed og Interesse, end det vilde været muligt, om Oversætteren havde givet en videre gaaende Udsigt over Sveriges tidligere Historie.

*) Prof. Kayser skal have givet Løfte om en saadan.

Af „Folkevennen" er nylig udkommet 4de Hefte, hvilket indeholder Slutningen af en af Hartv. Lassen forfattet Historie om „Krigen med Rusland", og desuden de sædvanlige Tidender fra Ind- og Udlandet.

Pastor Fr. Wexelsen og Kand. theol. O. A. T. Krogness i Throndhjem indbyde til Subskription paa et „Kirkeligt Folkeblad", der skal udkomme fra næste Aars Begyndelse med omtr. et Ark hver anden Uge og til en Priis af 36 ß Halvaaret.

Idet vi henlede Opmærksomheden paa dette nye kirkelige Blad, ville vi med det samme gjøre en Ændring i den Dom, vi om den allerede bestaaende Kirketidende udtalte ved dens Begyndelse. Vi fandt nemlig dens Priis for høi og at for lidet af dens Indhold var originalt. Begge Dele have nu forandret sig: Prisen derved, at Redaktionen jævnlig har givet Dobbeltnummere, og Indholdet derved, at mange af vore dygtige Theologer have givet Redaktionen Bidrag og Indlæg til Klarelse af Tidens theologiske Spørgsmaal.

(Betænkning og Instilling ang. Fattigvæsenet. II.) Kommissionen har ved sit Forslag søgt at forhindre at arbeidsføre Mennesker uden i uforskyldte Trangstilfælde komme Fattigkassen tillast. Der bestemmes i saa Henseende, at „mindre værdige arbeidsføre Trængende bør helst anvises Arbeide og Underholdning i Fattigarbeidshuse, hvor saadanne i Hjemmet eller paa andre Steder ere at tilgaae," medens værdigere Trængende helst bør understøttes ved Laan. Nye Bestemmelser ere foreslaaede for at hindre Fattiglemmer fra at sætte sit Bohave, Klæder, Huse o. s. v. overstyr, for med saameget større Skin af Billighed at kunne søge Fattigkassens Bistand. Pligten til at forsørge sine nærmeste Slægtninger er udvidet og indskjærpet; og det Offentliges Pligt til at komme Trængende til Hjælp overhovedet nærmere bestemt og begrændset. Et nyt Element, der ved Forslaget er bragt ind i Fattigbestyrelsens Virksomhed og som vistnok vil virke gavnligt, ere Pligten til ogsaa at tage sig af dem, der endnu ikke ere komne Fattigvæsenet til Byrde. De øvrige foreslaaede Forandringer, der ere af størst Betydning, ville bedst sees af følgende Bemærkninger i selve Udkastet: „De Hensyn, som Kommissionen ved dens Forslag angaaende Organisationen af Fattigvæsenets Bestyrelse har havt for Øie, ere deels at sikre, at den Fattiges Trang virkeligt saavidt ønskeligt og tilraadeligt bliver afhjulpen, deels at den fornødne Sparsommelighed derved iagttages, og at der ikke anvendes Mere til dette Formaal, end Kommunens Formuestilstand og de billige Krav, der gjøres paa den i andre Retninger, tilstede, deels at Understøttelsen bevilges paa en saadan Maade, at det bliver saavel den Skatteydende som den Fattige saavidt muligt klart, at det væsentlig er den christelige Barmhjertighed, som tilmaaler Understøttelsen og deels at Bestyrelsens Sammensætning tvinger den til selv stedse at erhverve den Oversigt over Fattigvæsenets Tilstand og Forandringerne deri, som er fornøden for at den skal kunne baade selv bedømme, om det svarer til sit Øiemed og sætte Andre istand til danne sig en fornuftig Mening derom, samt endelig at der gives Bestyrelsen i de enkelte Distrikter en veiledende og kontrollerende Bistand af en Autoritet, der er saaledes indrettet, at den kan ofre et saa vigtigt Samfundsanliggende som Fattigvæsenet sin fulde og udeelte Opmærksomhed. Kommissionen har derfor foreslaaet at forandre de nuværende Fattigkommissioners Virkekreds, saaledes, at den væsentlig blot bliver et Fattigforstanderskab, der har at undersøge de Fattiges Stilling, drage selvstændig Omsorg for dem i alle Retninger, hvortil der ingen Pengeunderstøttelse udfordres, samt uddele til dem den Understøttelse, som Kommunen efter dens Forslag bevilger. I denne Fattigkommission skulde Præsten fremdeles være Ordfører, men til Bestridelse af det Kontorarbeide, og de reent verdslige Forretninger, som det dog bliver nødvendigt at paalægge denne Fattigkommission, foreslaaes Lensmanden gjenoptaget som dens Medlem og Sekretær. Derimod har man besluttet sig til at foreslaae Kommunebestyrelsen tillagt Myndigheden til at bevilge det Beløb i Penge eller Naturalpræstationer, som Kommunen skal udrede til de Fattige, samt hele Udligningen af dette Beløb, Myndigheden til at fatte Beslutning om Refusionskrav paa eller fra fremmede Kommuner skulle afgjøres ved en eller uden Søgsmaal saavelsom Omsorgen for, hvad der ved offentlige Foranstaltninger kan bidrages til paa middelbar Maade at afhjælpe Fattigdommen inden vedkommende Kommune. Endelig har man foreslaaet i Spidsen for Bestyrelsen af hele Rigets Fattigvæsen at stille en Overbestyrelse, til hvem vistnok selve Afgjørelsen af endeel tvivlsomme Spørgsmaale kan overlades, men hvis Virksomhed dog hovedsagelig skulde være at kontrollere og veilede de lokale Fattigbestyrelser samt, forsaavidt ikke Loven gjør det, at foreskrive dem saadanne Forretningsformer, hvorved de paa letteste og simpleste Maade kunde erholde og bevare nøiagtig Kundskab til Fattigvæsenet Tilstand i deres Distrikter, og blive ledet til overhovedet at udføre deres Hverv paa hensigtsmæssig Maade."

Forslaget er trykt hos Malling, i Lighed med Storthings-Forhandlingerne. Men det er udskjæmt ved en større Hærskare af Bogstavfeil, end vi have seet i noget for det Offentliges Regning trykt Arbeide.

Norge.

Christiania. Under 12te Novbr. er Kand. jur. O. Richter meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Den 12te Novbr. solgtes den gamle Brandvagtsbygning ved offentlig Auktion for 9806 Spd. Hattemager Frey fik Tilslaget. Den ny Brandvagtsbygning er nu i det Væsentlige færdig.

— Kirke-Departementet skal agte at forelægge næste Storthing Forslag til Oprettelse af en Inspektørpost for Fædrelandets Mindesmærker.

— Universitetet har modtaget en værdifuld Samling af ægyptiske Antikviteter fra Konsularsekretær Peterson i Alexandrien. Tidligere har han skjænket det zoologiske Museum betydelige Bidrag.

— Chr.-Posten for 9de Novbr. giver Adjunkt Thaasens og Prof. Monrads Taler ved 4de November-Festen i sin Heelhed og Kand. Heffermehls Tale i et udførligere Referat.

— I Løkken-Tunnelen har der vist sig en større Sprække, saaledes at Personbefordringen paa det Punkt har maattet indstilles.

— Under 8de Novbr. er Lensmand i Vestre Slidre G. Hansen beskikket til Lensmand i nordre Aurdal i Valders, konst. Lensmand i Lesja Simon Fougner til Lensmand i Birid og Betjent ved Christians Amtskontor J. Rustad til Lensmand i Vardal.

— Paa Kyststrækningen østover fra Christianssand er i det sidste stormende Veir 9 Fartøier totalt forliste og desuden et stort svensk Skib strandet, som dog mulig kan reddes.

Kongsberg. Den 3die Novbr. afgik herfra til Christiania Bankafdeling omtrent 42,000 Spd. i Tolvskillinger og 40,000 hele Specier samt endeel Halvspecier og 5092 Mk. fiint Sølv.

Lillehammer. Til en Omlægning af Veien fra Mjøsen op i Byen har Kommunen bevilget 1000 Spd. eller Femteparten af hvad den vil koste.

— Til Bestyrer af Christians Amts nye Landbrugsskole i Vardal er antaget Hr. Koller, tidligere Bestyrer af Smaalenenes Amts Landbrugsskole.

Brevig. Den første norske Assuranceforening opviste ved Generalforsamlingen iaar en særdeles gunstig Tilstand. Til Foreningen hører for Tiden 1250 Skibe, taxerede for henved 6 Mill. I de 2 sidste Aar er den blevet udvidet med en Forsikringssum af 2 Mill. De totale Tab har i de sidste 5 Aar aarligen udgjort 2,56 pCt. af de forsikrede Skibes Antal, Havarierne 18,08.

Christianssund. Et nyt Dampskib skal anskaffes hertil.

Bergen. I 1857 skal i Byskat udlignes 29,000 Spd., i Vagtskat 1798 og i Lygteskat 4250 Spd.

— Udenfor Byen er en Snedker fra Laxevaag nylig bleven myrdet. Hans Lig fandtes ved Møllendalselven med overskaaret Strube og ellers rædsomt tilredt. Hans Uhr var borte, men Kjæden hængte igjen. Gjerningsmanden er allerede opdaget og paagrebet. Det er Gudbrand Eriksen Mørstad, en ung Bonde fra Slidre i Valders, der logerede i Huset hos den Dræbte og havde gjort falske Markstykker og Tolvskillinger, som han sagde, paa hans Tilskyndelse, og hvoraf endeel vare satte i Omløb. Grunden til Drabet angiver Morderen at være den, at den Dræbte truede at anmelde ham til Politiet for hans Falskmyntneri, hvis han ikke betalte ham 100 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Statsindtægterne ere i det for Stænderne forelagte Budget ansatte til $25\frac{1}{2}$ Mill., Udgifterne til 24 Mill. Rdl. Herved frembringes en Nedsættelse i Skatterne med $1\frac{1}{2}$ Mill., uagtet Udgifterne ere forøgede med næsten 5 Mill.

— Blandt de foreslaaede nye Udgiftsposter er en aarlig Appanage til Prinds Oscar i Anledning af hans Formæling, hvilken skal udgjøre 150,000 Rdl. Rigsmynt, fordeelt paa begge Riger efter Folkemængden. Aftonbladet udtaler sig mod denne Bevilling og vil i hvert Fald ikke vide af nogen særskilt Appanage for Prindsen, om det end ikke modsætter sig en Forøgelse af Kongens Hofholdningspenge.

— Den 13de Novbr. skulde Prinds August afreise til Tydskland. Han antages, at komme til at tilbringe Vinteren i Schweitz.

— Paa Foreningsdagen opførtes paa det kgl. Theater i Stockholm „Til Sæters" af Riis i Nærværelse af Kongefamilien.

Danmark. Kjøbenhavns offentlige Dampkjøkken, en i det Store anlagt Spiseindretning, er nu aabnet til Publikums Tjeneste.

England. Venskabet med Frankrig er synligen kjølnet og England og Østerrige nærme sig nu hinanden, medens Frankrig trækkes til Rusland. De førstnævnte Magters Interesser falde sammen ved Berørelsen med Tyrkiet. Østerrige vil fremdeles beholde Donaufyrstendømmerne og England lade sine Krigsskibe forblive i det sorte Hav.

— Ifølge en nylig ankommen Telegraph-Dep. skal dog Uenigheden mellem de tidligere allierede Magter nu ventes udjævnet.

Spanien. Presseloven af 1844 er gjenindført, ifølge hvilken hvert Blads ansvarlige Redaktør maa betale en stor Skat og stille en Kaution for omtr. 6000 Spd.

Rusland. Keiseren agter at opføre en Fæstning paa Kaskø istedetfor det ødelagte Bomarsund. Og saa skulle, hedder det, 5 nye befæstede Steder bygges i Finland.

Bladets Kasserer boer i Grubbegaden No. 5. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhuusgaden.

Hermed følger som Tillæg en Subskriptionsplan fra Jac. Dybwad.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 47. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 22de November. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Private og offentlige Tjenester.

(Af F. Bastiat's Harmonies économiques.)

(Slutning fra No. 5.)

Naar Styrelsen har bragt Borgerne til at respektere hiin faste, uforanderlige Linie, som skiller mellem deres Rettigheder, naar den har haandhævet Retfærdigheden iblandt dem, hvad Mere kan den da gjøre uden selv at nedbryde den Skranke, hvis Bevogtelse er den betroet, uden med egne Hænder og med Magt at ophæve de Friheder og Rettigheder, som vare stillede under dens Beskyttelse? Jeg gad nok see den, som var istand til at udtænke en Mellemkomst af Regjeringen udenfor Retfærdigheden, som ikke var Uretfærdighed. Beraab dig kun, saameget du lyster, paa Handlinger, der have været indblæste af den reneste Menneskekjærlighed, paa Opmuntringer til Dyd og til Arbeide, paa Præmier, Begunstigelser, direkte Beskyttelse, Gaver, som udgives for at have været frivillige, saakaldte ædle Bevæggrunde! — Bag disse skjønne Syner, eller, om du heller vil, bag disse skjønne Virkeligheder vil jeg vise dig andre Virkeligheder, som ere mindre tilfredsstillende. Nogles Rettigheder, krænkede for de Andres Fordeel, opofret Frihed, tilranet Eiendom, forkuede Talenter, fortæret Bytte. Og kan vel Verden være Vidne til et mere sørgeligt, mere smertefuldt Skue end det, at den kollektive Magt sysselsætter sig med at udøve Forbrydelser, som den var sat til at undertrykke?

I Principet er det nok, at Regjeringen ikke kan handle uden ved Tvang, for at vi nøiagtig kunne vide, hvilke private Tjenester det er, som lovlig kunne forvandles til offentlige Tjenester. Det er dem, som gaae ud paa at hævde enhver Frihed, enhver Eiendom, enhver Rettighed hos den Enkelte, at forebygge Forseelser og Forbrydelser, med et Ord, Alt, hvad der angaar den offentlige Sikkerhed.

Regjeringerne have endnu en anden Syssel. I ethvert Land er der nogle fælles Eiendomme, Goder, som alle Borgere uden Forskjel drage Fordeel af, saasom Elve, Skove, Veie. Paa den anden Side og uheldigviis er der ogsaa Gjeld. Det er Regjeringens Sag at bestyre denne aktive og passive Deel af den offentlige Formue.

Endelig udspringer der af disse to Rettigheder en tredie, nemlig Retten til at opkræve de Skatter, som ere uundgaaelig nødvendige for at faae de offentlige Tjenester forsvarlig udførte.

Altsaa:

at vaage over den offentlige Sikkerhed,
at bestyre de fælles Eiendomme,
at opkræve Skatter;

dette er, som jeg tror, den fornuftmæssige Kreds, i hvilken Regjeringens Rettigheder bør indesluttes, eller til hvilken den bør henføres.

Denne Mening, jeg veed det, støder an mod en Mængde nedarvede Anskuelser.

„Hvorledes!" vil man sige, „du vil indskrænke Regjeringen til at være Dommer og Politibetjent! Du vil ikke, at den skal gaae i Spidsen ved enhver Leilighed. Du negter den at give Videnskaberne, Kunsterne, Handelen, Søfarten, Agerdyrkningen, de moralske og religiøse Ideer et kraftigt Fremstød; du fratager den dens skjønneste Hverv, det at aabne Folket Veien til Fremskridt."

Til dem, som tale saaledes, vil jeg henvende mig med nogle Spørgsmaal.

Hvor har Gud nedlagt Drivkraften til de menneskelige Handlinger og Driften til Fremskridt? Mon hos alle Mennesker eller blot hos dem, som have modtaget eller tiltaget sig et Lovgiverkald eller en Embedspost? Bærer ikke enhver af os i sin Organisation, i sit hele Væsen, denne utrættelige og ubegrændsede Drivkraft, som man kalder Attraa? Naar de allerførste Fornødenheder ere tilfredsstillede, danner der sig da ikke i os større og større Kredse af Ønsker af en stedse høiere og høiere Grad? Kan Kjærlighed til Kunster og Videnskaber, til moralske og religiøse Sandheder, kan Tørst efter Løsningen af de Spørgsmaal, som ere af Vigtighed for vor nærværende og fremtidige Tilværelse, stige ned fra Kollektiviteten til Individualiteten, det vil sige, fra Abstraktionen til Virkeligheden og fra et blot og bart Ord til følende og levende Væsener?

Dersom I gaae ud fra den Forudsætning, der allerede i og for sig er urimelig, at den moralske Virksomhed er hos Staten, medens Nationen kun forholder sig passiv, lægge I da ikke Sæder, Lærebygninger, Anskuelser, Rigdomme, Alt, hvad der udgjør det individuelle Liv, i Hænderne paa dem, der afløse hinanden som Magthavende?

Fremdeles, hvilke Hjelpemidler har Staten som Saadan til at udføre det umaadelige Hverv, som I ville overdrage den? Er den ikke nødt til at tage Alt, hvad den behøver, lige til den sidste Skilling, fra Borgerne selv? Dersom det altsaa er af de enkelte Borgere, den forlanger Midlerne til Udførelsen af sit Hverv, saa er det de enkelte Borgere, som have skaffet disse Midler tilveie. Det er da en Modsigelse at paastaae, at Individualiteten er passiv og uvirksom. Og hvorfor havde de enkelte Borgere skaffet Hjelpekilder tilveie? For at opnaae Goder efter sit eget Valg. Hvad gjør altsaa Staten, naar den bemægtiger sig disse Hjelpekilder? Den tilveiebringer ikke nye Tilfredsstillelser, den overfører dem kun paa Andre. Den tager dem fra den, som havde fortjent dem, for at bortgive dem til den, som ikke havde nogen Ret til dem. Den begaar Uretfærdighed i det Store, skjønt dens Hverv var at hemme denne.

Vil man kanske sige, at Staten, idet den bringer disse Goder i urigtige Hænder, renser dem og forædler dem, at Rigdomme, som den Enkelte vilde have ofret til Tilfredsstillelsen af lavere Fornødenheder, af Staten anvendes i moralske Øiemed? Men hvem tør vel paastaa, at det er gavnligt, ved Vold, med Magt, paa Røverviis at snu op og ned paa den naturlige Orden, i hvilken Fornødenheder og Ønsker udvikle sig hos Menneskene? at det er moralsk at tage Brød fra den hungrige Bonde for at give Bymanden Leilighed til at gjøre sig bekjendt med Skuespillenes tvivlsomme Sædelighed?

Hertil kommer, at man ikke omkompler Rigdommen uden at omkomple Arbeidet og Befolkningen. Det er da altid en kunstlet og mislig Foranstaltning, som man sætter istedetfor denne faste og regelmæssige Orden, der hviler paa Naturens uforanderlige Love.

Der gives dem, som tro, at en Regjering med indskrænket Magt er svagere end en, hvis Magt ikke er begrændset. Det forekommer dem, at mange Rettigheder og talrige Embedsmænd maatte give Staten den Fasthed, som en bred Grundvold altid yder. Men dette er en reen Skuffelse. Dersom Staten ikke kan træde ud af en vis bestemt Kreds uden at anstifte Uretfærdighed, Formuestab og Plyndring, uden at kuldkaste Arbeidets, Nydelsernes, Kapitalernes og Arbedskraftens naturlige Fordeling, uden at skabe virksomme Aarsager til Standsninger og Usikkerhed i Næringsveiene og til Fattigdom, uden at forøge Antallet af Forbrydelser, uden at gribe til stedse haardere og haardere Midler for at undertrykke disse, uden at fremkalde Misfornøielse og Uvillie, hvorledes skal der da kunne fremgaae nogen sikker Udsigt til Fasthed af disse opdyngede Elementer til Uorden?

Man beklager sig over Menneskenes revolutionære Tilbøieligheder. Sandelig, man betænker ikke, hvad man siger. Naar man hos et stort Folk seer de private Tjenester blive angrebne og omgjorte til offentlige; seer Regjeringen bemægtige sig Trediedelen af de Rigdomme, som tilhøre Borgerne; seer, hvorledes Loven er bleven et Plyndringsvaaben i Borgernes Hænder, fordi den under Paastand af at opretholde Tjenesternes Ligevægt gaar ud paa at forstyrre denne, naar man seer Befolkningen og Arbeidet ved Lovforanstaltninger fortrængte fra sin naturlige Stilling; seer, hvorledes der mellem Rigdommen og Armoden graves en stedse dybere og dybere Afgrund, idet de opsamlede Kapitaler ikke kunne finde Leilighed til at skaffe de voxende Slægter Arbeide, medens hele Klasser maa lide de bitreste Savn; naar man seer, at Regjeringerne for at tillægge sig Æren for det lille Gode, som skeer, erklære sig for Ophavsmænd til alt Muligt og saaledes ogsaa paatage sig Ansvaret for det Onde, — saa forbauses man over, at Revolutionerne ikke ere endnu hyppigere, og man beundrer de Opofrelser, som Folket gjør for Ordenen og den offentlige Sikkerhed.

Hvis derimod Lovene og Regjeringerne, som ere deres Organer, holdt sig indenfor de Grændser, jeg har angivet, saa maatte jeg nok spørge, hvorfra Revolutionerne skulle komme. Dersom enhver Borger var fri, saa vilde han udentvivl lide mindre, og dersom han til samme Tid følte det Ansvar, som trykkede ham fra alle Sider, hvorledes skulde det da kunne falde ham ind, at skyde Skylden for sine Lidelser paa en Lov, paa en Regjering, som ikke befattede sig med ham uden for at undertrykke hans Uretfærdigheder og beskytte ham mod Andres Uretfærdighed? Har man nogensinde hørt en Landsby gjøre Opstand mod sine Forligelseskommissærer?

Frihedens Indflydelse paa Ordenen mærker man tydelig i de forenede Stater. Med Undtagelse af Rettergangen og Bestyrelsen af de offentlige Eiendomme er der Alt overladt til Menneskenes frie og frivillige Overeenskomster, og vi føle Alle instinktmæssig, at det er det Land, som af alle frembyder de færreste Elementer og de svageste Udsigter til Revolutioner. Hvad Fordeel, endog blot tilsyneladende, kunne Borgerne have af at forandre den bestaaende Orden, naar paa den ene Side denne Orden ikke gjør nogen Skade, og den paa den anden Side paa en lovlig Maade kan modtage de nødvendige Forandringer med største Lethed?

Jeg tager feil. Der er i de forenede Stater to virksomme Aarsager til Revolutioner: Slaveriet og de bagvendte Toldsatser. Enhver veed, at disse to Ting sætte den offentlige Rolighed og Foreningsbaandet mellem Staterne paa Spil. Men mærk nu vel: kan man fremføre et mere afgjørende Argument til Støtte for min Sætning? Seer man ikke her Loven og den offentlige Magt, hvis Opgave det burde være at beskytte Friheden og Rettighederne, godkjende, stadfæste, vedligeholde, bringe i System og beskytte Undertrykkelsen og Plyndringen? I Slavespørgsmaalet siger Loven: „Jeg vil oprette en Magt paa Borgernes Bekostning, ikke for at den skal hævde Enhvers Ret, men for at den skal berøve Nogle alle Rettigheder." I Toldspørgsmaalet siger Loven: „Jeg vil oprette en Magt paa Borgernes Bekostning, ikke for at deres Handel og Vandel skal kunne være fri, men for at den ikke skal være fri, for at Tjenesternes Ligevægt kan blive forandret, for at en Borger kan have Frihed for to, og for at en anden aldeles ikke skal have nogen Frihed. Jeg paatager mig at begaae disse Uretfærdigheder, som jeg vilde straffe paa det Allerstrengeste, dersom Borgerne tillode sig dem uden min Tilladelse."

Det er altsaa ikke fordi der er faa Love og Embedsmænd, med andre Ord, faa offentlige Tjenester, at Revolutioner ere at befrygte. Nei, det er tvertimod fordi der er mange Love, mange Embedsmænd, mange offentlige Tjenester. Thi efter sin Natur ere de offentlige Tjenester, Loven, som bestemmer dem, Magten, som haandhæver dem, aldrig neutrale. De kunne, de bør uden Fare, ja med Fordeel, strække sig saa langt, som det er nødvendigt for at bringe den strenge Retfærdighed til at herske blandt Alle; gaa de videre, saa ere de lige saa mange Redskaber til lovmæssig Undertrykkelse og Plyndring, lige saa mange Aarsager til Uorden, lige saa mange revolutionære Gjæringsstoffer.

Skal jeg omtale denne skammelige Usædelighed, som trænger sig ind i alle Samfundslegemets Aarer, naar Loven i Principet gjør sig til Haandtlanger for ethvert Slags Plyndrelyst? Overvær et af Nationalforsamlingens Møder paa en Dag, da der handles om industrielle Præmier, Opmuntringer, Begunstigelser, Indskrænkninger! Se med hvilken Gridskhed Enhver vil sikre sig en Deel af Rovet, et Rov, som man sikkert vilde rødme over at begaae paa egen Haand. Mangen En vilde ansee sig for en Røver, dersom han med Pistolen i Haanden vilde hindre mig i at afslutte en Handel ved Grændsen til min egen Fordeel; men han gjør sig ingen Betænkelighed ved at foreslaae eller stemme for en Lov, som sætter den offentlige Myndighed istedetfor hans og paa egen Regning underkaster mig dette uretfærdige Forbud. Hvilket sørgeligt Skue frembyder ikke Frankrig nu*) i denne Henseende? Alle Klasser lide, og istedetfor at fordre Afskaffelsen for bestandig af denne lovmæssige Plyndring, vender enhver Klasse sig til Loven og siger til den: „Du, som kan Alt, du som raader over Magten, du som kan gjøre Ondt til Godt, kjære, gjør mig den Tjeneste at plyndre de andre Klasser til

*) Dette er skrevet i 1850.

Fordeel for mig! Tving dem til at henvende sig til mig, naar de skulle gjøre Indkjøb, eller til at betale mig Præmier, eller til at give mig fri Underviisning, eller til at laane mig Penge uden Renter osv. osv. . . . . ." Paa den anden Maade er det, at Loven bliver en stor Skole for Laster, og dersom Noget bør forundre os, saa er det den Omstændighed, at den Enkeltes Hang til Røveri ikke udbreder sig videre, naar Folkenes moralske Sands bliver saaledes forvendt ved selve deres Lovgivning.

Hvad der er endnu mere beklageligt, det er, at Plyndringen, naar den drives saaledes ved Lovens Hjelp, uden at nogen individuel Betænkelighed lægger den nogen Hindring iveien, tilsidst bliver en rent videnskabelig Theori, som har sine Bekjendere, sine Dagblade, sine Lærestole, sine Lovgivere, sine Urimeligheder, sine Haarkløverier. Iblandt de nedarvede Spidsfindigheder, som man anvender til Støtte for den, er det nyttigt at mærke sig følgende: Under ellers lige Omstændigheder er en forøget Søgning et Gode for dem, som have en Tjeneste at tilbyde eftersom Forøgelse i Efterspørgselen, mens Anbudet er det samme, forøger Tjenestens Værdi. Heraf drager man denne Slutning: Plyndringen er gavnlig for Alle og Enhver: den plyndrende Klasse beriges derved umiddelbart, og de Klasser, som blive plyndrede, beriges ved tilbagevirkende Kraft. Naar nemlig den plyndrende Klasse er bleven rigere, er den istand til at udvide Kredsen af sine Nydelser. Dette kan den ikke gjøre uden at begjære flere Tjenester af de plyndrede Klasser. Men nu er i alle Tilfælde Tilvæxt i Søgning ogsaa en Tilvæxt i Værdi. De Klasser, som plyndres i Medhold af Loven, maa følgelig prise dette som en stor Lykke, siden Loven gjør Sit til at bringe dem til at arbeide.

Saalænge Loven indskrænkede sig til at plyndre den store Masse til Fordeel for de Faa, syntes denne Spidsfindighed at have Meget for sig og blev altid paaberaabt med Held. „Lad os overlade til de Rige Udbyttet af de Skatter, som ere lagte paa de Fattige", sagde man; „derved ville de forøge de Riges Kapital. De Rige ville overgive sig til Overdaad, og denne Overdaad vil skaffe de Fattige Arbeide." Og Enhver, de Fattige iberegnet, har fundet Fremgangsmaaden ufeilbarlig. Fordi jeg har forsøgt at paavise det Feilagtige ved den, har jeg længe gjeldt og gjelder endnu for en Fiende af de arbeidende Klasser.

Men efter Februarrevolutionen have de Fattige havt en Stemme med, naar det har gjeldt at gjøre Love. Have de forlangt, at Loven skulde ophøre at være plyndrende? Paa ingen Maade. Hiint Snak om den tilbagevirkende Kraft var altfor fast indgroet i deres Hoveder. Hvad have de da forlangt? At Loven, som nu var bleven upartisk, vilde have den Godhed at plyndre de rige Klasser, da Turen nu burde komme til disse. De have gjort Fordring paa fri Underviisning, rentefrie Laan, Oprettelse af Understøttelsesindretninger paa Statens Bekostning, voxende Formuesskat osv. osv. . . . . De Rige have givet sig til at skrige: „Hvor skjændigt! Alt er tabt! Nye Barbarer trænge sig ind i Samfundet." De have sat en fortvivlet Modstand mod de Fattiges Fordringer. I Førstningen sloges man med Pistoler, nu slaaes man med hemmelige Stemmesedler. Men have de Rige derfor givet Slip paa Plyndringen? De have ikke engang tænkt paa at gjøre det. Argumentet om den tilbagevirkende Kraft vedbliver at tjene dem til Paaskud.

Man kunde imidlertid bede dem betænke, at dersom de istedetfor at udøve Plyndringen ved Lovens Mellemkomst, udøvede den umiddelbart, saa vilde deres Spidsfindighed svigte dem. Dersom De paa deres eget An- og Tilsvar ønskede at tage en Mark af en Arbeiders Lomme for derved at lette Dem Adgangen til Theatret, tror De da, De vilde komme godt afsted med at sige til Arbeideren: „Min Ven, denne Mark vil komme i Omløb blandt Folk og skaffe dine Brødre Arbeide"? Og vilde Arbeideren ikke med fuld Føie kunne svare: „Denne Mark vil nok faae Been at gaae paa, om De ikke røver den; den vil gaae til Bageren istedetfor til Billettøren; den vil skaffe mig Brød istedetfor at skaffe Dem Skuespil."

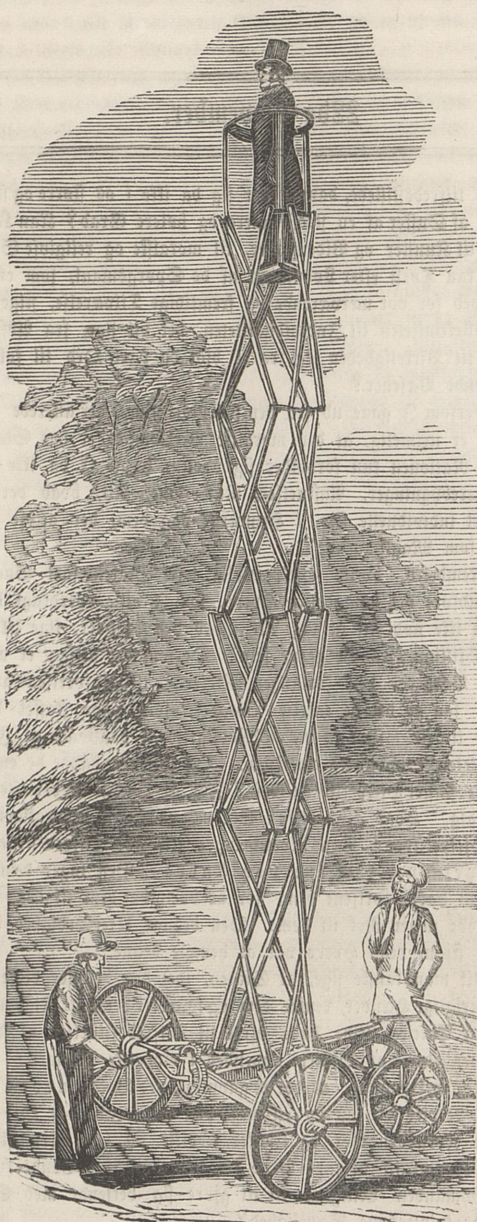
Det maa desuden bemærkes, at Spidsfindigheden om den tilbagevirkende Kraft ligesaa godt kunde paaberaabes af de Fattige. De kunde sige til de Rige: Lad Loven hjelpe os til at plyndre Eder. Vi ville da forbruge mere Klæde, hvilket vilde være til Fordeel for Eders Fabriker; vi ville spise mere Kjød, hvilket vilde være til Fordeel for Eders Kvægavl; vi ville forbruge mere Sukker, hvilket vilde være til Fordeel for Eders Skibsfart.

Ulykkeligt, tifold ulykkeligt er det Folk, hvor Spørgsmaalene stille sig saaledes; hvor Ingen tænker paa at gjøre Loven til en Rettesnor for Retfærdigheden; hvor Ingen søger Andet i den end et Redskab til Plyndring for sin egen Fordeel, og hvor alle aandelige Kræfter arbeide paa at finde Undskyldninger i Plyndringens fjerntliggende og indviklede Virkninger.

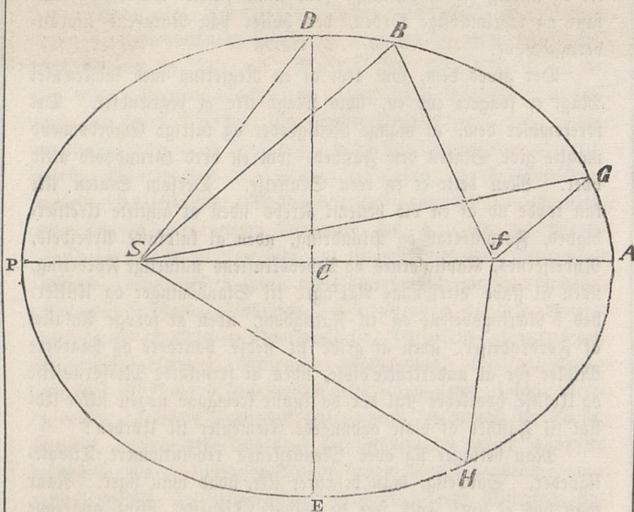
Patent-Elevator.

Patent-Elevatoren er en Opfindelse, som væsentlig skylder den sidste Krig sin Tilværelse. Under Beleiringen af Sebastopol var det nemlig, som naturligt kunde være, et af de Allieredes høieste Ønsker at faae et Blik ind i det Indre af Fiendens Fæstningsværker, i hvilken Anledning mangfoldige sindrige Planer bleve fattede, uden at nogen af dem imidlertid kom til Udførelse. To eller tre Maaneder før Byens Overgivelse var der dog en Mr. Stocqueler, hvem det faldt ind, at en Maskine indrettet efter den Tanke, som ligger til Grund for de udstrækkelige Lysesaxe, kunde blive skikket til at løfte en Mand op i en betydelig Høide og saaledes give ham Anledning til at see ind over Voldene. Det er af denne Maskine, som desværre ikke blev færdig forinden Sebastopol var falden, vi her give vore Læsere en Tegning, hvoraf dens Sammensætning formeentlig vil forstaaes uden videre Forklaring. Mr. Stocqueler, der tilligemed en Mr. Sanders fik bragt den istand, har taget Patent paa den i England, Frankrig og Belgien, hvor det lader til at den vil faae stor Udbredelse, idet den er særdeles tjenlig ikke blot til Opnaaelsen af det Øiemed, hvortil den oprindelig var bestemt, men ogsaa i mangfoldige Tilfælde, hvor man ellers maatte bruge et Stillads. Saaledes ved Oppudsning af det Indre af Kirker, Sale i Museer, ved Maling af Huse, Indhøstning af Frugt, i Ildebrandstilfælde o. s. v.

(Efter Lond. News.)

Patent-Elevator.

Den forventede Komet.

Da jeg af forskjellige Personer er bleven tilspurgt om, hvorledes det forholder sig med en stor Komet, som skal forventes i dette eller det følgende Aar, og dette Blads Redaktion har anmodet mig om, at meddele Oplysninger om, hvorledes det dermed forholder sig, vil jeg ikke undlade at meddele Følgende. For imidlertid at sætte Læseren istand til selv at dømme om Sandsynligheden af den ovenomtalte Forventnings Opfyldelse, bliver det nødvendigt, foreløbigt at meddele nogle Oplysninger om de Data, som det er nødvendigt at kjende, naar man skal bestemme en Planets eller Komets Bane og altsaa dens næste Tilnærmelse til Solen; saasom jeg ikke kan forudsætte, at enhver Bladets Læser dermed er fortrolig. Det vil da beroe paa hans egen Taalmodighed, om han vil gaae den lange Vei, for at naae Maalet.

I. Planeterne bevæge sig i elliptiske Baner om Solen. En Ellipse kan Enhver beskrive paa følgende Maade. Man befæster to smaae Stifter S og F (hosstaaende Figur) paa et Bræt, knytter begge Ender af en Traad sammen, lægger den om Stifterne og strammer den ud med Spidsen af en Blyant, saa at den danner en Trekant S B F. Fører man nu Blyanten rundt fra B til G, A, H, E o. s. v. indtil den kommer tilbage til B, saaledes at Traaden under hele Bevægelsen holdes stram, saa har den beskrevet Omkredsen af en Ellipse. Man seer let, at Traadlængderne S B og B F tilsammen have samme Længde, som S G og G F, som S H og H F o. s. v. nemlig hele Traadlængden, naar derfra trækkes Stykket S F imellem Stifterne. Heraf følger, at en Ellipse har den Egenskab, at Summen af ethvert Punkts Afstande, fra to faste Punkter i Fladen overalt har den samme Størrelse. En ret Linie P A igjennem de to faste Punkter kaldes Ellipsens store Axe, en Perpendikulær D E igjennem Middelpunktet C af denne, dens lille Axe; de faste Punkter S og F dens Brændpunkter; Brændpunkternes Afstand S C og F C fra Middelpunktet C dens Excentricitet. Man seer let, at jo mindre Afstanden imellem Stifterne (Brændpunkterne) er, desto mindre bliver Forskjellen imellem den store og lille Axe, og at naar begge Stifter falde sammen, saa at Excentriciteten forsvinder, saa ligger Traaden dobbelt, og Ellipsen forandrer sig til en Cirkel, hvis Radius er den halve Traadlængde. Cirkelen er altsaa en Ellipse, i hvilken Brændpunkterne falde sammen med Middelpunktet, eller i hvilken Excentriciteten er forsvunden. Flytter man derimod Stifterne længer og længer fra hinanden, saa bliver den lille Axe bestandig mindre i Forhold til den store, indt'l endelig, naar Stifternes Afstand bliver saa stor, som den halve Traadlængde, Ellipsen forandrer sig til en ret Linie imellem begge Stifterne. Her er den lille Axe forsvunden og den store Axe uendelig mange Gange større end den lille, og Excentriciteten ligesaa stor som den halve store Axe.

II. I de Ellipser, som Planeterne beskrive om Solen, er Excentriciteten meget liden; ved Jordens Bane f. Ex. kun $^1/_{60}$ af den store Halvaxe; i Kometbanerne derimod i Almindelighed meget stor. Solen indtager det ene Brændpunkt S. Det Punkt P i den store Axe, i hvilket Planeten eller Kometen er Solen nærmest, kaldes Perihelium (Solnære); det modsatte Punkt A, hvor den er længst fra Solen Aphelium (Solfjerne). Imedens Planeten bevæger sig fra Aphelium A igjennem G, B, D til P, tiltager dens Hastighed formedelst Solens tiltrækkende Kraft, der fremskynder dens Bevægelse; imedens den igjennem den anden halve Deel af Banen P, E, H fjerner sig fra Periheliet og Solen, formindsker Solens tiltrækkende Kraft dens Hastighed, hvoraf følger, at den har sin største Hastighed i Periheliet og den mindste i Apheliet. Vor Jord er f. Ex. i Periheliet den 1ste Januar, og gjennemløber da i hvert Tids-Sekund en Længde af 98963 norske Fod*) eller omtrent $2^3/_4$ norske Mile; den 1ste Juli er den i Apheliet og gjennemløber da en Længde af 95645 Fod i Sekundet eller $2^3/_5$ Mile.

III. Planetens eller Kometens mindste Afstand fra Solen er P S, den største A S; Middelværdien af disse, som kaldes Middelafstanden, bliver følgelig den halve Sum, som er den halve store Axe, og er altsaa lig P C eller A C, og det er let at vise, at denne er saa stor som Linien S D fra Solen til et af Endepunkterne af den lille Axe. Af denne Middelafstand afhænger en Planets Omløbstid om Solen.

IV. Den Flade, i hvilken enhver Planet eller Komet bevæger sig, maa nødvendig gaae igjennem Solens Middelpunkt, da Tiltrækningen er rettet mod dette Punkt. Den Flade, i hvilken Jorden bevæger sig, kaldes Ekliptiken, og til den henføre Astronomerne de andre Himmellegemers Steder, idet de, som ere nordenfor Ekliptiken, siges at have nordlig, de øvrige sydlig Bredde. Ved deres Længde forstaar man deres østlige Beliggenhed langs Ekliptiken regnet fra Foraarsjevndøgnspunktet, hvor Solen viser sig den 21de Marts. De Flader, i hvilke de andre Planeter bevæge sig, danne smaae Vinkler med Ekliptiken, hvilket kaldes deres Inklination (Hælding). Ved Kometerne er denne Inklination undertiden betydelig stor. Enhver Planets Bane skjærer altsaa Ekliptiken i en ret Linie, som gaar igjennem Solens Middelpunkt. Det Punkt af denne Linie, i hvilken Planeten gaar over fra sydlig til nordlig Bredde, kaldes den opstigende Knude, den modsatte den nedstigende Knude. Planeten er altsaa i den ene halve Deel af sit Omløb nordenfor, i den anden søndenfor Ekliptiken.

V. For at kunne beregne en Planets eller Komets Sted paa Himmelen til enhver Tid, maa man kjende følgende Størrelser: 1) Inklinationen, 2) Den opstigende Knudes Længde, 3) Periheliums Længde, hvilke tre bestemme Banens Beliggenhed; 4) Den midlere Afstand, som bestemmer Banens Størrelse og Omløbstiden; 5) dens Excentricitet, som bestemmer Banens Figur, og 6) endelig Tiden naar Planeten gik igjennem Periheliet (Epochen). Disse sex Data kaldes Banens Elementer. Dersom vi kunde staae paa Solen, som er Bevægelsens rette Middelpunkt, og iagttage Planeten, vilde Bestemmelsen af disse Elementer være meget lettere. Naar man havde observeret, hvor lang Tid der var forløbet fra den Dag, da Planeten saaes i Konjunktion med en vis Fixstjerne til den Dag, da dette næste Gang skede, saa havde man dens Omløbs-

*) En Hastighed, som er 66 Gange saa stor som en Kanonkugles i det Øieblik den farer ud af Kanonens Munding.

'id, hvoraf igjen Ellipsens Halvaxe eller Middelafstanden fra Solen kunde beregnes. Observerede man jevnlig Planetens Bredde (Afstand fra Ekliptiken), og fandt, at den igjen begyndte at aftage, saa var dens største Bredde lig Banens Inklination. Den Dag, da Planeten gik over fra sydlig til nordlig Bredde, var den i den opstigende Knude, hvis Længde man altsaa kjendte. Da Planeten bevæger sig hurtigst i Periheliet, og denne Hastighed ligemeget formindskes i lige lang Afstand paa modsatte Sider af Periheliet, saa behøvede man blot af Observationerne at udsøge to Dage, da Planetens daglige Bevægelse var lige stor; Periheliet maatte da ligge midt imellem disse to Punkter, og Gjennemgangen (Epochen) var indtruffet midt imellem disse to Dage. Men da vi ere nødte til at iagttage Planeten fra et Punkt paa Jorden, som bevæger sig i sin Bane, og dreier sig om sin Axe, saa bliver Sagen langt vanskeligere. Vi ville antage, at Planeten fra den ene Dag til den næste ikke havde forandret sit Sted. Tænker man sig paa disse to Dage trukket to rette Linier fra Jorden, (som i dette Tidsmellemrum har gjennemløbet et Rum af 2100 norske Mile) til Planeten, saa ville disse to Linier skjære hinanden i Planetens Middelpunkt, og forlængede til Himmelhvælvingen træffe denne i to forskjellige Punkter. Det vilde altsaa see ud, som om Planeten havde bevæget sig fremad, uagtet vi have antaget den for stillestaaende. Men nu bevæger Planeten sig ogsaa til samme Side i sin Bane, som Jorden; dens tilsyneladende eller observerede Bevægelse er altsaa sammensat af dens egen og Jordens Bevægelse. Kort, vi see aldrig Planeten paa det rette Sted, hvor den vilde været seet fra Solen, og Virkningen af Jordens Bevægelse, der foraarsager, at den undertiden synes at bevæge sig hurtigere end den virkelig gjør, undertiden at staae stille, undertiden at gaae baglænds, maa ved indviklede Beregninger udfindes. Dette vanskelige Problems fuldstændige Løsning er først udført i de første Aar af dette Aarhundrede af den nyligen afdøde göttingske store Mathematiker Gauß i Anledning af den den 1ste Januar 1801 opdagede lille Planet Ceres, som man i næsten et heelt Aar efter Opdagelsen ikke kunde gjenfinde. Hvad der her er sagt om Planeter gjælder naturligviis ogsaa om Kometerne.

VI. Naar man har observeret en Planets eller Komets Bredde og Længde paa tre Dage, som ikke maa ligge altfor nær hinanden, saa kan man af disse ved Hjælp af Gauß's Theorie beregne de 6 omtalte Elementer, og altsaa bestemme Omløbstiden, og naar den næste Gang vil gaae igjennem Periheliet. Men det er let at indsee, at en Feil af et Par Sekunder i den første og sidste Observation, hvilke ikke kunne undgaaes formedelst Instrumentets Ufuldkommenhed, Luftens Beskaffenhed og adskillige andre nødvendige Berigtigelser, maa have en betydelig Indflydelse paa alle Elementer, da man skal udfinde den hele store Bane af den i nogle faae Dage gjennemløbne lille Bue. End mere er dette Tilfældet med Kometerne, da disse ikke som Planeterne have et skarpt bestemt Omrids, men blot ere Taagemasser, der intet bestemt Middelpunkt have. Her blive altsaa de mulige Feil ved Observationerne betydelig større, og kunne let forandre en beregnet Omløbstid af et Par hundrede Aar til 1000 Aar og derover. Bestemmelsen af en Komets Tilbagekomst til Periheliet bliver altsaa en meget usikker Sag, især naar Banens Excentricitet er meget stor og den altsaa er meget langstrakt.

Den første Komet, hvis Omløbstid man fandt, var den, som sidste Gang gik igjennem Periheliet den 16de November 1835. Den engelske Astronom Halley havde i Begyndelsen af det forløbne Aarhundrede beregnet Elementerne til alle de Kometer, som i ældre Tider vare observerede med nogenlunde Nøiagtighed, og iblandt disse fandt han tre, hvis Elementer vare saa lidet forskjellige, at han troede, de maatte høre til samme Komet. Deres Gjennemgang igjennem Periheliet var 1531 den 25de August, 1607 den 16de Oktober, 1682 den 4de September; alle tre bevægede sig i den modsatte Retning af Planeterne, og da der imellem den første og anden var forløbet 76 Aar og 52 Dage, imellem den anden og tredie 74 Aar og 323 Dage, saa bestyrkede dette ham end mere i hans Formodning, og at den midlere Omløbstid var $75\frac{1}{2}$ Aar, samt at den altsaa vilde vende tilbage henimod Aaret 1758 eller 1759. Dette indtraf virkelig, da den gik igjennem Periheliet i 1759 den 12te Marts. Dette Omløb var altsaa 76 Aar og 189 Dage og det sidste fra 1759 til 1835 76 Aar og 249 Dage. Man kalder den derfor med Rette den Halleyske Komet. At disse fire Omløbstider ikke vare nøiagtigt lige lange, kommer af Planeternes Tiltrækninger paa Kometen, naar den ved Tilnærmelsen til Periheliet kommer indenfor Planetsystemets Grændser, da Planeternes Stilling og følgelig deres Virkning, hver Gang er meget forskjellig.

Vi kunne nu endelig gaae over til den omspurgte Komet. Astronomen Hind i London ` berømt af Opdagelsen af 10 af

Søstre fra Kvindherred i sin Bygdedragt.

de smaa Planeter imellem Mars og Jupiter, gjorde opmærksom paa Ligheden imellem Elementerne af to Kometer, der ere blevne observerede i 1264 og 1556, og antog Muligheden af, at de kunne være een og samme Komet, som havde en Omløbstid af 292 Aar, og at den altsaa skulde vende tilbage i Aaret 1848. Vi ville nu betragte Overeensstemmelsen imellem disse to Kometbaners Elementer, beregnede af forskjellige Astronomer.

Kometen af 1264.

Gjennemgang igjen. Perihel.	Periheliets Længde.	Knudens Længde.	Inklination.	Mindste Afst. fra ⊙*)	Beregner.
Juli 6	291° 0′	169° 0′	36° 30′	0,445	Dunthorne.
— 16	272 30	175 30	30 25	0,430	Pingré.
— 17	275 40	178 45	30 25	0,411	Pingré.

Kometen af 1556.

Gjennemgang igjen. Perihel.	Periheliets Længde.	Knudens Længde.	Inklination.	Mindste Afst. fra ⊙	Beregner.
April 21	278° 50′	175° 42′	32° 6′	0,464	Helley.
— 21	267 38	176 34	36 11	0,565	Hind.
— 21	262 49	176 29	36 39	0,606	Hind.
— 22	274 15	175 26	30 13	0,505	Hind.

Disse Elementer have vistnok nogen Lighed. De forskjellige Resultater for een og samme Komet ere fremkomne derved, at de forskjellige Beregnere have blandt de maadelige Jagttagelser gjort forskjelligt Valg, snart udstødt een, snart en anden som mistænkelig. Halley bemærker angaaende den af ham beregnede Bane af Kometen for 1556, som er udført efter Observationer af Paul Fabricius fra 4de til 17de Marts, at dens Bane ikke er saa sikker, som mange af de andre, han har beregnet, og tilføier: „Jagttagelserne vare ikke udførte med tilstrækkelige Instrumenter eller den fornødne Omhu, og ere af denne Aarsag i Strid med hinanden og kunne paa ingen Maade harmonere med en regelmæssig Beregning." Endnu slettere forholder det sig med de Observationer i 1264, hvoraf dennes Elementer ere beregnede. Hind ventede dens Tilbagekomst i Slutningen af 1847 eller Begyndelsen af 1848. Omendskjønt den efter 8 Aars forgjæves Venten ikke har ladet sig see, har Hind endnu ikke opgivet Haabet. Efter hans Opfordring har Prof. von Littrow i Wien søgt efter Kilder til Kometen af 1556, og været saa heldig at opdage tre hidindtil ubekjendte Originalberetninger, af hvilke de to vare af Fabricius, den tredie og vigtigste af M. Joachim Heller, mathematisk Professor ved et Gymnasium i Nürnberg, som omfatter 53 Dage, hvorimod Fabricius blot observerede i 11 Dage; den angiver Kometens Steder ved virkelig Maaling, hvorimod Fabricius kun leverer et simpelt Kart; endelig angiver den Observationstiderne nøiagtigt til nogle Minuter, hvorimod hos Fabr. blot staar runde Timer. Hr. Hind er beskjæftiget med at beregne disse nye Data, og tænker snart at levere Resultaterne.

Man seer heraf, at Sandsynligheden for Kometens Ankomst hænger i et Haar; og det lader ikke til at nogen anden Astronom har synderlig Tiltro til de to Kometers Indentitet og altsaa til en Tilbagekomst. At den har forsinket sin Ankomst i 8 Aar kunde i alt Fald muligen være foraarsaget af Planeternes Indvirkning paa den ved sidste Tilnærmelse til Solen, hvorom Beregninger over deres Perturbationer ville give Oplysning.

Hansteen.

*) Naar nemlig Jordens Middelafstand fra Solen sættes lig 1.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Ligesom Christian den Sjette, da han gjorde sin store Norgesreise, var forsynet med Skildrer for at optage Prospekter og Scener af det Seete, saaledes var ogsaa vor Vicekonge i Sommer, da han foretog sin Reise, — der i Festlighed og Udstrækning lignede hiin — ledsaget af en Mand til Udførelse af samme Tjeneste. Dette var dog ingen Skildrer af det gamle Slags, der altfor ofte forfeilede Tingen saa vældigen, at den ikke lod sig gjenkjende, men en af disse nysfremtraadte Kunstnere, der med ligesaa stor Lethed som Sandhed formaae at gjengive og mangfoldiggjøre enhver Gjenstand, og derfor vistnok ret snart ville fortrænge enhver anden Maade at skildre paa. Netop af den Grund haabe vi ogsaa, at Vicekongen vil have større Glæde af sit Reisealbum, end Kong Christian den Sjette, der anvendte nogle tusinde Daler paa Bladenes Gravering, uden at de dog,

da det kom til Stykket, kunde udgives uden Prostitution.

Kronprindsen ledsagedes under sin Reise af en Photograph, Mathias Hansen, der medbragte transportable Apparater til Udøvelsen af sin Kunst, saaledes at han, hvor man kom, kunde tage Billeder snart af Folket i dets eiendommelige Dragt, snart af Byer og Landskaber. Som Photographier have disse Billeder naturligviis ikke alene det Fortrin, at de med Sandhed gjengive Tingen, men ogsaa, at de kunne gjentages i et betydeligt Antal Exemplarer. Da der iblandt dem findes mange, som vi antage ville behage et større Publikum, agte vi her i Bladet at give en Række Træsnit deraf. Vi begynde med Dragter fra Kvindherred. Det er et Søsterpar, Døtre af en Underofficier nær ved Rosendal, som her findes afbildet; den ene i Kirkedragt (den tilhøire med den hvide Hovedpynt), den anden i Hverdagsdragt. Dragten er ellers eens, sort Stak og rødt Snørliv, med Søljer i Brystet. Begge de photographerede Søstre ere i Bygden bekjendte for sin Skjønhed.

Paa samme Tid som de forskjellige Billeder, vi fra Prindsens Reise levere, skulle vidne om Photographiens mangehaande Anvendelse, ville vi have Publikums Opmærksomhed henledet paa Hr. Hansen som en i sit Fag dygtig Mand. Han er norsk af Fødsel (fra Moss), var tidligere Malersvend, derpaa Daguerreotypist og lærte endelig den Kunst, han nu med Flid dyrker, af en Professor i Kiel, og var den første Photograph, som nedsatte sig her i Byen.

Literatur.

Af Nordisk Universitets- Tidskrift er udkommet 2den Aargangs 3die Hefte, udgivet i Christiania af G. A. Krohg. Dets Indhold er: De danske Heder og deres Dannelse, af Kand. juris J. B. Barth. — Om den poetiske Sandhed og det poetiske Skin eller om Stoffet, Formen og det ideale Indhold i Poesien, af C. Hauch. — Om Samfunds- og Statsforholdenes Indflydelse paa de skandinaviske Nationers Visedigtning i Middelalderen af C. Rosenberg. — Er Yggdrasilmythen af christelig Oprindelse, af Adjunkt J. C. Thaasen. — Digteren fra Alstadhoug, Peder Dass, af J. S. Welhaven. — Anmeldelser. — Akademiske Meddelelser. — Statistiske Kunstmeddelelser. — Barths Afhandling, der er fortsat fra et tidligere Hefte, indeholder vistnok endeel Oplysninger af Almeeninteresse, men den er dog altfor vidtløftig og affattet i en for lidet omhyggelig Stiil, til at andre end Fagsmænd i Regelen skulle aarke den igjennem; og derfor troe vi den helst burde været henviist til et Tidsskrift af en mere speciel Retning, end Univ. Tidskr. Det kan vistnok siges, at den bedre lader sig læse, end „Rydaholms-Alnen", som Lundenserne gave os i forrige Hefte; men dette er en svag Undskyldning, aldenstund det vel dog er vist, at ikke Hundredeparten af Tidsskriftets Læsere, have bekvemmet sig til at sætte sig ind i denne vidtløftige Alen. Der gives visse Gjenstande, som maa udelukkes fra Tidsskrifter for det større Publikum allerede af den Grund, at den blotte Angivelse af Indholdet hos Læseren foreløbig fremkalder Beslutningen om ikke at gjøre sig bekjendt med Sagen, og hvis mere eller mindre interessante Behandling saaledes endog ingen Anbefaling kan blive. Til disse Gjenstande henregne vi de jydske Heder og Rydarholms-Alnen. Thaasens Afhandling, der skal fortsættes i endnu et Hefte, er en med Grundighed og Omhu skreven mythologisk Monographi, som vi helst havde seet udgivet særskilt ligesom Rognaroksmythen af Hammerich, hvortil den vilde dannet et værdigt Sidestykke. Maaskee turde Forf. senere finde Anledning til en saadan Udgivelse, hvilket vilde være saameget ønskeligere, som han da kunde faae anbragt Forbedringer og Ændringer, hvortil den stykkevise Bearbeidelse af Stoffet ikke stedede Adgang. I Rosenberg stifte vi Bekjendtskab med en ung Forfatter, der røber megen Fremstillingsevne ved Siden af Granskerflid. For os har det Betydning at mærke at Forf. holder for, at Folkeviserne ere ældre i Danmark og Sverige end i Norge, hvor Ridderlighedens Moment manglede, og at de Viser, hvor dette findes, ere indvandrede sydfra. Vi betvivle ingenlunde de norske Riddervisers fremmede Herkomst; men vi kunne ikke være enige med Forf. deri, at Folkevisernes forskjellige Form fra Skaldedigtene skulle godtgjøre, at hine Viser ikke have blomstret samtidigt med disse. Skaldene vare Hoffets og de Fornemmes Digtere, og deres kunstmæssige Produktioner udgjorde Datidens nedtegnede og paaagtede poetiske Literatur, svarende til Nutidens Digtninger af feirede Forfatternavne. Dette var altsaa en Digtning for det dannede Publikum, eller slige Folk, som nutildags kjøbe og læse klassiske Digtsamlinger, paa samme Tid som den var forfattet af Mænd i dets egen Midte. Men at der ved Siden heraf, trods Sagaernes Taushed derom, kan have bestaaet et slags Poesi ogsaa for den mindre Dannede eller det store Folk, og hvilken iblandt dette havde sit selvstændigt udviklede, afsluttede Liv, uden hverken at paaagtes af Forfattere eller nedtegnes i Skrifter, forekommer os mere end rimeligt, da vi ellers ikke kunne forklare os de Forhold, hvorunder Folkeviserne hos os forekomme, ligesaalidt som deres Forms Eiendommeligheder og antike Præg. Endog i en Tid, der ligger os nærmere og med ganske andre Midler end Oldtiden formaar at fastholde Billedet af Folkets aandelige Liv og Bevægelser, finde vi et lignende Forhold. Man vil ikke i den nærmest forløbne Tids poetiske Literatur kunne eftervise, at der samtidig har blomstret en Gadevisedigtning, hvori Folket søgte sin poetiske Næring, medens de feirede Digternavne i Regelen forbleve det ubekjendte. Kun ved hiin Digtnings Mangfoldiggjørelse gjennem Pressen og ved enkelte Tryks Forvildelse til en eller anden Samler er det blevet muligt at paavise dette Forhold, ihvorvel det Meste, selv hvad der førte et frodigt Liv paa Folkets Læber, for bestandig forbliver de egentlig Dannede ubekjendt. Det vilde desuden være en altfor stor Besynderlighed om Sandsen for Sang og Digtning i Norge i Fortiden skulde været indskrænket alene til Hoffet og de Fornemme — thi kun for dem var Skaldepoesien fuldt forstaaelig, — medens derimod de lavere Kredse ingensomhelst Andeel havde i denne Sands og tillige savnede ethvert efter deres Evner læmpet Middel til dens Tilfredsstillelse. — Af de Stykker, som Heftet indeholder, fortjener dog Welhavens mest Opmærksomhed. At klare hiin gamle Nordlandssanger ud af den Taage, hvori han for Almeenhedens literære Bevidsthed hidtil har staaet, var et fornødent Arbeide, hvorfor vi og Mange med os ville yde Forfatteren Tak. I de danske Fremstillinger af Fælleslitteraturen er Dass enten ganske forbigaaet eller ogsaa behandlet paa en skjæv og skjødesløs Maade, og saaledes er det blevet muligt, at endog Folk med Fordring paa æsthetisk Dannelse og Literaturkjendskab ikke engang kjende Navnet Peder Dass, medens hans Skrifter dog ere de hyppigst oplagte og mest læste og kjendte af Folket over det hele Land. At forklare Grundene til dette Forhold og anvise Sangeren den Plads i Literaturen, som han efter en kritisk Prøvelse af hans Digtning tilkommer, var saaledes en Gjerning, som den literære Retfærdighed længe havde krævet, og at den nu er udført af den, som vel af Alle kunde afvinde den størst Interesse, er et dobbelt Held. De sparsomme Efterretninger om Sangerens Liv og Virksomhed ere af Professor Welhaven samlede til et heelt Billede, hvoraf hans Personlighed træder frem med Elskværdighedens Krav, medens hans Digtning charakteriseres og stilles i dette Upartiskhedens Lys, der ikke, som saa ofte er Tilfældet, tilstæder en øieblikkelig Overvurdering, hvilken nødvendigviis maa have Reaktion til Følge. Selv om Peder Dass med Hensyn til Digterbegavelse her synes stillet høiere end Kingo, hviler Forholdet ikke paa nogen Overvurdering af hiin, men kun paa en rigtigere Bedømmelse af denne, end man har fundet hos danske Literatorer. Peder Dass's Forhold til Kingo og en anden anseet samtidig Digter, samt hans Betydning og Eftervirkning i Literaturen turde fremgaae af et Par Citater af Forf. Fremstilling. S. 115: „Ved Siden af Bording og Kingo bør Peder Dass nævnes som en i vor Sprogkreds fremragende Poet fra dette Tidsrum. I verdslig Poesi, og overhoved i beskrivende og og fortællende Digtart, har han et stort Fortrin for Kingo, ligesom han, sammenlignet med denne, viser et af Digteraaren mere rigt og jevnt gjennemstrømmet Aandsliv. Skulde man i dette Tidsrum udhæve nogen Forfatter, hvis Begavelse med ualmindelig Frihed, Lethed og Fylde vælder frem mellem Rimekunstens tørre Grunde, da maatte det være Peder Dass. Nyerup har udentvivl følt det, da han kaldte ham „Manden med det herlige Nemme og gode naturlige Anlæg." Dette Nemme er mere end Opfatningsevne; det er hans Aands livfulde Bevægelighed, som altid i Versets Form fandt sit nærmeste Udtryk. Han har i sin religiøse Digtning hverken den svulmende Følelse eller den Udtrykkets Kraftfylde og høie Betoning, der udmærker Kingos bedste Psalmer. Derimod er der i flere af hans gudelige Sange og Bibel-Digte et udholdende Præg af naiv Betragtning og varm Fromhed, og om det end sjelden hæver sig til hiint saakaldte lyrisk-pathetiske Udtryk, som er eget for Kingo, har det dog ofte baade Skjønhed og Kraft. Peder Dass staar imidlertid, efter sit hele Digteranlæg, nærmere Bording, hvis frie, letflydende Verskunst Samtiden især beundrede." Endnu tydeligere fremgaar Digterens Betydning af Forfaterens Slutningsbemærkninger: „Naar man samler de forskjellige Træk af denne gamle Sangers Levnet, Forfatterskab og Eftervirkning, betragter Tidsindflydelsen, hans afsondrede Virkekreds, Friskheden og Friheden i hans Digtning, dens ringe Vegt i Forfatterannalerne og dens vedvarende Anseelse i Folket; naar man seer disse Træk i Forening, da har man et i vor Literatur eneståaende Billede. Midt i en pedantisk, af det lærde Laugsvæsen optaget og bestemt Skriftperiode, udtraadte med Peder Dass af Studerkammerets Poesi et friskere Skud, der greb over i andre Livsinteresser, og allerede antydede, om end naivt, en Retning mod det Omslag, der opkom i den nyere Tids Digtekunst. Denne hans fremtrædende Eiendommelighed blev i Skriftverdenen kun lidet paaskjønnet, medens man har hyldet ringere Navne, der saavel i Forfatterskab som i Tidsalder stode ham nær. Saadanne Misvisninger, der indtræffe i enhver Periode, ere til Skade for selve Literaturudviklingen; man bør altid paapege dem, skjønt de vistnok ei fjernes ved det Overskjøn, som udtales af enkelte Stemmer i en senere Slægt. Peder Dass kan ei indføres i nogen ny Læsekreds, og selv blandt Almuen, hvis aandelige Liv nu med Lethed finder andre, rigere Næringskilder, vil hans Tid snart være forleden. Men derfor syntes det og paatide, at indtegne med bestemtere Mærker hans Navn og Forfattercharakteer i vor Literaturhistorie. Og har man først faaet Øie paa de Egenskaber, hvorved hans Poesi fremhæver sig i hans Samtid, vil man ogsaa forstaae hans Eftervirkning. Som en skjult Aare gik den gjennem Folkelivet; men senere norske Digtere har gjenfundet den der, og følt dens belivende Kraft. Saaledes minder J. N. Brun, Zetlitz, Claus Frimann om den gamle nordlandske Sanger, og fornemlig har Frimann, med en nærbeslægtet Aand, grebet hans Tone, og i en eiendommelig frisk Digtning fornyet den."

De Efterretninger om Bøger m. m., der findes i dette Heftes Slutning, ere af større Udstrækning og mere Interesse, end det Tilsvarende i de forudgaaende Hefter, ligesom overhovedet mere af Indholdet i hiint end i disse Hefter er af en læselig Natur. Beklageligt er det, at der i de sidste Ark er indløbet en heel Deel grove Trykfeil, af hvilke Udg. har søgt at rette nogle, men langtfra ikke alle, paa den lidet hensigtsmæssige Maade, at bekjendtgjøre dem i Aviserne.

Da vi i vort Nr. 45 bemærkede, at der i den franske Oversættelse af Prof. Hansteens Reise i Sibirien var indløbet „flere slemme Feil," faldt det os ikke ind, at man deraf vilde udlede nogen fra vor Side udtalt Dadel over Oversætterens Arbeide i det Hele. Imidlertid høre vi, at Enkelte have gjort denne Slutning, og derfor skynde vi os at bemærke, at Oversætterens Dygtighed var os altfor vel bekjendt til at vi skulde antage, at Nogen i hiin Ytring vilde see en Underkjendelse deraf overhovedet. En saadan kunde ikke bygges alene paa den Omstændighed, at endeel Feil vare indløbne i hans Arbeide — hvad der ogsaa altfor ofte skeer med en Forfatters originale Arbeider endog under hans eget Trykningstilsyn —, men maatte støtte sig til en paaviist Forfeilelse af Originalens Aand og Eiendommeligheder, hvad der aldrig kunde falde os ind at gjætte paa. Som en Undskyldning for de berørte Feil skylde vi ogsaa at anføre, at de for en god Deel skrive sig derfra, at Oversætteren til Benyttelse har havt en Afskrift af det originale Haandskrift, som en Mellemmand uden Forfatterens Vidende havde afgivet istedetfor dette selv, og hvori fandtes flere Afskrivningsfeil, især i de russiske Navne. Da der imidlertid endnu er Anledning til at medgive Oversættelsen en Liste med Rettelser, ville Feilene, skjønt ærgerlige nok for Forf., ikke gjøre Bogen ubrugelig.

Norge.

Christiania. Under 12te d. M. ere Efternævnte meddelte Bestallinger som valgte Provster, nemlig: Sognepræst til Sparbo Andr. Erlandsen for nordre Indherreds Provsti; Provst i det hidtilværende Nordhordlands Provsti J. F. Greve for Midthordlands Provsti; Sognepræst til Lindaas J. Hveding for Nordhordlands Provsti og Sognepræst til Finnaas J. Fr. Holst for Søndhordlands Provsti, — de tre Sidste fra 1ste Jan. 1857 at regne.

— Under s. D. er Postmester i Aalesund J. L. Bull udnævnt til Toldkasserer sammesteds, samt Ritmester i Kavalleribrigaden D. P. Bøckmann til Postmester paa Moss.

— Under s. D. er Postmester i Drammen H. J. F. Groth meddelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 700 Spd.

— Under s. D. er Prof. F. C. Faye, efter Ansøgning entlediget som Medlem af Bodsfængslets Inspektion og i hans Sted beskikket forhenværende Baterichirurg, C. A. Egeberg, hvem det ogsaa er overdraget at føre Overtilsynet med Fængslets Sundhedsforhold.

— Under 15 Nov. er Kand. jur. C. Pharo Petersen meddelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Af et Svar fra Lektor Aschehoug paa nogle til ham i Aftenbl. rettede Spørgsmaal erfares, at Selskabet for Norges Vel i indeværende Aar har tjent omtr. 2000 Spd. paa Handelen med Guano.

— Ifølge kgl. Res. af 12 Nov. skal Solums Bygdemagazins Kornbeholdning (Thelemarken) realiseres og dets Formue anvendes til en Sparebanks Oprettelse eller til en anden gavnlig Indretning.

— Foreningen til fattige Barselkoners Understøttelse har for Aaret til 1ste Marts 1856 ifølge den nylig offentliggjorte Beretning, understøttet ialt 87 Koner; samtlige Udgifter have udgjort 166 Spd. 84ß, hvilke ere bestridte af indkomne Gaver ved Siden af Medlemmernes regelmæssige Bidrag.

Arendal. Et nyt Bogtrykkeri er her grundet paa Aktier, hvorfra udgaar „Nedenæs og Robygdelagets Amtstidende samt Arendals Adresseavis."

Stavanger. Kirkeinspektionen har afgivet Forslag til Kommunalbestyrelsen om at Domkirken bliver at restaurere nøiagtig efter Architekt Schirmers og v. Hanno's Forslag og Tegninger, hvortil udkræves en Sum af 26,000 Spd. Sekundært foreslaaes en mindre vidtgaaende Restauration efter Schirmers Forslag til omtrent 10,000 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Sv. Tidningen udtaler sig med megen Tilfredshed over vor sidste Høitideligholdelse af den 4de Nov. og det derved aabenbarede broderlige Sindelag. Det er glædeligt at see, at de svenske Blade nu ere blevne saameget fornuftigere end for to Aar siden, at de ikke længere endog i vor Hengivelse af gammel Mistænksomhed ville see blot Falskhed og Hykleri.

Danmark. Konferentsraad Joh. C. Larsen er afgaaet ved Døden den 16de Nov. Man beklager det Tab Høiesteret, hvor han i kort Tid har været Justitiarius, ved dette Dødsfald har lidt.

England. Lord Palmerston har i Festtaler gjentagende og under stort Bifald forsikret, at Fredens Varighed vil afhænge af hvorvidt dens Betingelser ærlig opfyldes.

Frankrig. Den berømte franske Maler Paul Delaroche døde i Paris den 4de Nov. 59 Aar gammel.

Tyrkiet. Et nyt Ministerum med Redschid Pascha i Spidsen er dannet. Mehemed Ali Pascha, Sultanens Svoger, har beholdt Marineministeriets Portefeuille.

Nordamerika. Præsidentvalget er nu endelig efter mange forudgaaende Partikampe og Kneb tileneebragt til Demokraternes (Slavepartiets) Fordeel, idet nemlig Buchanan er bleven valgt med 174 St., medens Fremont kun fik 114 og Fillmore 8 St.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 48. Udkommer hver Løverdags Aften. 29de November. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Dr. H. N. Clausens Charakteristik af Joakim Frederik Schouw.

I November-Heftet af Steenstrups danske Maanedsskrift har Professor Clausen givet en Livsskildring af hans i 1852 afdøde Ven og Medkjæmper paa Politikens Omraade, Joakim Frederik Shouw, hvoraf man ikke alene faar et fuldstændigt Billede af dennes Virksomhed og hele Personlighed, men ogsaa et klart Indblik i de politiske Bevægelser og Kampe, der i Danmark gik forud for 1848 og som endelig i dette Aar, efter en lang Frugtesløshed, førte til Opgivelsen af den uindskrænkede Statsform. Et dansk Blad har sammenlignet denne Skildring med Guizots af Sir Robert Peel og bemærket, at „for det lille Danmark, for Statens og Folkets Udvikling har J. F. Schouw uomtvistelig været af langt større Betydning end Sir Robert Peel for det store England." Uden at vi bestride Berettigelsen af denne Sammenligning med Hensyn til begge Forfatteres Behandling af Stoffet, maa bemærkes, at selve Skildringerne dog maa blive af høist forskjellig Interesse, fordi der paa den ene Side handles om Anliggender af Betydning for hele Europa, ja endog for hele Menneskeheden, medens det paa den anden kun gjælder en liden Stats snævre Forhold, uden Indgriben i den almindelige Politik. Medens saaledes Guizots Skildring oversættes og læses overalt, vil Clausens i sin Helhed neppe tiltale udenfor Danmark. Kun det Affnit deraf, som skildrer Schouws Personlighed, kan gjøre Fordring paa en videre gaaende Interesse, og da dette desuden forstaaes for sig selv, have vi troet, at det kunde bydes vore Læsere. De almindelige Træk i Schouws Liv ville være de Fleste bekjendte af vor Biographi i Aargangen 1852 No. 33. For Andre derimod bemærkes, at Schouw er født 1789, at hans Brødstudium var Lovkyndigheden, hans Videnskabsfag Botaniken, hvori han ogsaa blev Professor og udmærkede sig som Forfatter, og at han fra Stænderinstitutionens Indførelse havde ualmindelig Indflydelse paa sit Fædrelands Politik, deels som Medlem af Stænderforsamlingerne, hvori han forrettede som Præsident, og deels som Forfatter (ved Udgivelsen af „Dansk Ugeskrift") samt at han endelig ved en Række populære Afhandlinger fremmede i høi Grad Almeenoplysningen.

Schouw's offentlige Virksomhed omfatter et Tidsrum af halvandet Aarti: fra 1835 indtil 1850, — et Tidsrum, som staar ene i Danmarks Historie. Eftertiden vil — forudsat, at vor Historie bliver ved Forsynets Naade en Fremadskriden paa den nu indslaaede Vei — see tilbage paa dette Tidsrum som det danske Folks Gjenopvaagnings- og Gjenfødelsestid, i hvilken det Skridt for Skridt gjenvandt Bevidstheden om sit nationale Væsen, sin folkelige Kraft, sin historiske Ret, — som Overgangstiden, gjennem provindsielle Stænder og kommunale Institutioner og Pressens Indvirkning, fra Umyndighedslivet under en patriarchalsk Enevoldsregjering, til en selvbevidst, selvstændig Folke-Tilværelse, — men tillige som Ildprøvens strenge Tid, da det danske Folk paa eengang skulde see den dobbelte Opgave stillet til sine Kræfter: Nødværgekamp paa Liv og Død mod Forræderi og Fiendevold, og Grundlægning af det politiske Frihedsværk.

I dette gjærende og stridende, truende og forjættende Tidsrum kan neppe nogen Mand i Danmark nævnes, hvis Indflydelse paa den almindelige Stemning og det offentlige Liv — vækkende, tilrettevisende og veiledende — kan stilles ved Siden af Schouw.

Og hvad var det da, der gav denne Mand, hans Ord og hans Gjerning, saa stor en Vægt og Indflydelse?

Det var ikke en politisk Gjennemdannelse. Vel var det med levende og alvorsfuld Interesse, at han omfattede meget forskjellige Sider af det statsborgelige Liv, og gjorde dem til Gjenstand for Betragtning og Overveielse; paa det parlamentariske Liv især deleshed, selv dets indre Maskineri, paa Forhandlingsformerne i det Enkelte have han henvendt megen Opmærksomhed; gode historiske Forkundskaber og den juridiske Forskole kom ham ved mangen Leilighed til Hjælp. Men, saaledes som hans videnskabelige Studium og den dertil knyttede Embedsvirksomhed — især efterat Bestyrelsen af den botaniske Have var tilfaldet ham — tog Tid og Kræfter i Beslag, og efter den hele Retning, hvori disse Studier og denne Virksomhed førte ham ind, kunde det kun være til enkelt Tid, ved bestemt given Anledning, i ufuldstændigt Omfang, at de politiske Livsforhold og Interesser trængte sig frem i Forgrunden. Endnu mindre var det Egenskaber, der udgjøre den politiske Fører-Dygtighed i kritiske Tider. Til at indtage en saadan Plads manglede Schouw i lige Grad Mod og Lyst og Gaver. Den egentlige politiske Taktik var ham et fremmed Fag. Den tvetydige Kunst at anlægge og maskere egne Operationsplaner, til samme Tid at udspeide Andres Tanker og Anslag, og derefter tage Kurs ifølge Beregning over formodet Understøttelse fra een Side, mulige beleilige Feilgreb eller Forsømmelser fra en anden Side, sandsynlige Brydninger og Sammenstød imellem de forskjellige Parter, — denne Kunst vilde upaatvivleligt være mislykket for Schouw, dersom ellers hans Charakteer havde tilladt ham at forsøge sig deri. Heller ikke var det noget fremtrædende Talent, særegen Virtuositet i Brugen af Ord og Pen. Schouw talte, udenfor Kathedret, ikke gjerne offentligt, og hans mundtlige Foredrag var ikke understøttet ved Bryst og Organ. Hans skriftlige Arbeider tiltale og tiltrække ikke blot ved den klare, gjennemsigtige Meddelelsesform, den fordringsløse, naturlige Simpelhed i Udtrykket, men ogsaa ved en aandelig Friskhed og en praktisk, fra Livet hentet og paa Livet velberegnet Behandlingsmaade, som veed at træffe det egentlige Hovedpunkt, holde det fast og stille det frem i overbevisende Klarhed; men ethvert Pirringsmiddel enhver oratorisk Kunst er forsmaaet; der findes ingen geniale Glandspunkter, ingen effektfulde Vendinger. For den stilistiske Side er overhovedet ikke nogen synderlig Interesse at spore; ei engang paa fuldkommen Korrekthed kan Sproget gjøre Fordring.

Schouw's Indflydelse har sin Grund i noget Mere og Større, noget Betydningsfuldere og Dybere end Statsmandsklogten eller Talentet; — den var grundet i hans hele Væsens Personlighed: deri, at det var vitterligt for Alle, som kjendte ham, endogsaa i Frastand, at det var hans eget Jeg, der traadte frem i al offentlig Tale og Gjerning, — et sundt og ædelt menneskeligt Jeg, der her gav det Bedste, det havde at byde, og gav det utilsløret og usminket, uden egoistisk Bogtanke eller Bihensigt.

Derfor vil Alt, hvad der er udgaaet af hans Mund og Pen, under al Folskjellighed i Tid og Stilling, enhver Udtalelse og Dom, enhver Opfordring og Anke findes at være stemt i den samme Grundtone: den rene Gjenklang af Livsbetragtning og Grundsætning, saaledes som den var uadskillelig fra hans indre Væsen og Væren. Med noget Kjendskab til denne Personlighed kunde man, i ethvert Tilfælde af Vigtighed, forud trøstig gjøre Regning paa hvorledes han vilde dømme og udtale sig, hvorvidt han vilde gaae i Tale og i Gjerning, — og ikke mindre stole paa, at han vilde findes den ene Dag som den anden. Thi det var her ingen opblussende Ild, intet fremboblende Tanke-Indfald. Saaledes som han bestemte sig, var det ikke vilkaarligt eller lune fuldt grebet, ikke hensynsfuldt beregnet, men givet og grundet i Overbeviisningens indre Nødvendighed. Der var — under de mangengang vanskelige Forhold, hvor Afveielse af Betænkeligheder og Hensyn til alle Sider, af juridiske og moralske Tvangsforhold førte Saamange til holdningsløs Svæven og Vaklen — noget høist Velgjørende, noget Sjelestyrkende og Opmandende i den umiddelbare Sikkerhed, hvormed Schouw som oftest tog sin Bestemmelse for eller imod, den Fasthed, hvormed han indtog sin Stilling, og — naar den først var taget — hævdede den under mødende Hindringer. For enhver Sag, han eengang havde gjort til sin, var han en paalidelig Støtte, fordi han, som Faa, var enig med sig selv og tro imod sig selv.

Men vistnok kunde en saadan Sikkerhed og Konsekvents kun blive mulig derved, at han ikke vovede sig ud paa Enemærker, hvor han vilde have savnet paalideligt Fodfæste. Med stor Fasthed holdt han over en Begrændsning af sin offentlige Virksomhed baade med Hensyn til dens Gjenstand og til dens Form og Maade.

Naar man overseer denne Virksomhed, vil man paa alle Punkter af den finde sig ført tilbage til den nationale og den konstitutionelle Interesse. Dette er Midtpunkterne, til hvilke han har samlet sin Sjel og sammentrængt sin Kraft. At den første Pligt, et Folk skylder sig selv, er Selvagtelse, national Selvopholdelse og Selvudvikling, Haandhævelse af eget Sprog og egen Folkelighed overfor fremmed Overgreb og Overlast, og at et Folk som det danske, der imod Naturens Orden er blevet politisk løsrevet fra sine Stamfrænder og sammenkoblet med Fremmede, ikke bliver dygtigt til dette Selvforsvar og denne Udvikling uden ved en Ordning af de offentlige Forhold, der kalder og opfordrer de folkelige Kræfter til fri og selvstændig Virksomhed, — det var urokkelige Grundsandheder for Schouw. Og saa overbevist som han var om sit Formaals Sandhed, Retmæssighed og høiere Nødvendighed, saa forvisset var han om den, tidligere eller senere, seierrige Fremgang. Fra denne Forvisning meddeelte der sig en egen Freidighed, en rolig Uforsagthed til hans Virksomhed, og Mange ville erindre, hvor ofte Haabet her var lyst og Modet kjekt, naar der andetsteds, hvor det var støttet paa politiske Klogskabs-Beregninger, var Forstemning og Mistrøstighed. — I Stændersalen tillod Præsident-Stillingen ham at afstikke sig selv Grændsen, indenfor hvilken han vilde tage umiddelbar Deel i Forhandlingen. Ogsaa for sit Tidsskrifts Vedkommende var han Herre over Stoffet. Endskjønt han angaaende enkelte brændende Spørgsmaal af mere speciel Natur, f. Ex. angaaende Fæsteforholdet, ikke lagde Dølgsmaal paa sin Anskuelse, kunde han dog indskrænke sig til at angive den almindelige Retning, hvori han meente, Løsningen burde søges. Ogsaa her var Indflydelsen paa Folkets Charakteer- og Livs-Udvikling det Synspunkt, der især deleshed gjorde sig gjældende for ham.

Ikke mindre forstod han, med sikker Takt og bestemt Villie, at holde sig indenfor den Virksomheds-Form, hvor han var sig bevidst ifølge Kald og Evne, at kunne bevæge sig med Sikkerhed og Frihed. Størst Tilfredsstillelse fandt han uden Tvivl i Virksomheden som Skribent. Han havde her Alt i sin Magt: baade hvad og hvor vidt og hvorledes. Dog erkjendte han altforvel den Enkeltes Uformuenhed og Afmagt overfor store og almindelige Formaal og overfor dybt befæstet og vidtforgrenet Modstand, til at han ikke skulde have sat den høieste Priis paa Sammenslutning af ligestemte Mænd til forenet Virksomhed. Ikke blot levede han med sin hele Sjels Deeltagelse og Opbydelse af al sin Kraft i og med Stænderforsamlingerne, saalænge der syntes at være noget Udbytte at vente derfra for det offentlige Livs Udvikling; men man vil have seet, hvor villig han var ved mange Leiligheder til at forene sig med Medborgere for at virke til fælleds Formaal. Dog var han i saadanne Tilfælde ikke altid let at stille tilfreds. Han betænkte sig nøie paa, med hvem han indgik Forbindelse; (han var) nøieregnende med Hensyn til Grad og Afskygning i den liberale og demokratiske Retning, ængstelig for — vist ikke selv at blive ført ud over den Linie, han havde afstukket sig, men for at blive gjort medansvarlig for det, der skete under Fleres Navn. Især deleshed vare talrige Forsamlinger, offentlige Forhandlinger Gjenstand for hans Betænkelighed og Frygt; som oftest afviste han med Bestemthed Deeltagelse deri. Endnu mere var Alt, hvad der havde Charakteer af offentlige Demonstration og Agitation ham imod. Det laa i hans Natur, ikke lettelig at vove sig ud over de Former af Virksomheden, hvor han kunde oversee og styre Bevægelsen.

Men ogsaa i anden Henseende gjælder det, at Schouw's offentlige Virksomhed maa føres i lige Linie tilbage til hans eget personlige Væsen. Thi hvad han vilde udrette og hvad han har udrettet, er blevet udrettet ved ham selv, ved Indflydelse af hans Ord og hans Exempel. At søge indflydelsesrige Forbindelser og lægge an paa at gjøre disse frugtbare som fremmende Midler for hans Virksomhed, laa udenfor hans Tanke som udenfor hans naturlige Gave. Schouw var ikke i Besiddelse af den finere Tilslibning af det Ydre, den Utvungenhed og Lethed i Omgangstone, hvori Selskabet — i dette Ords misbrugte Betydning — er vel tjent med at søge den høiere Dannelses Mærke. I Kredse, hvor dette Maal og denne Vægt har hjemme, fandt Schouw sig trykket og forlegen, — og til nogen tiltrækkende Magt, der skulde udgaae fra

disse Kredse, kjendte han intet. Det er ikke usædvanligt at see Mænd, som ifølge Natur og Opdragelse synes i ikke høiere Grad henviste til de høie Sale, desuagtet beile til Glandsens Illusioner, søge Adgang til den slibrige Grund, som kun altfor let bringer den uvante Fod til at snuble, uden Øie for den lidet taknemmelige Rolle, som der er beredet dem. Hos Schouw var det ikke mindre naturlig Utilbøielighed til at spille denne — og overhovedet enhver hvilkensomhelst — Rolle, end Bevidstheden om, hvor lidet han var Manden til at drage Fordeel for den Sag, for hvilken han levede, af slige Forbindelser, der bevarede ham for den Afhængighed og den Tvetydighed i Stillingen, som vanskelig undgaaes, naar Manden i det offentlige Liv lader sig føre ud af den Kreds, hvor han har sin naturlige Plads. Faa Mænd have i den Grad som Schouw været uanfægtelige af Flitterens Tant, utilgjængelige for Forfængelighedens Blændværk under enhver Skikkelse. Ikke sjeldent gik han endogsaa for vidt i Ligegyldighed for den ydre Form, i Sky for Alt, hvad der synes at ligge udenfor det Væsentlige og egentlig Fornødne, hvad der kunde synes beregnet paa at virke anderledes end ved reen og grundig Overbeviisning. Men derfor stod han for al Verden som Manden, hvis Uafhængighed af Høie og Lave, af Fyrstegunst og Folkemening var ophøiet over Tvivl.

Hvad der dog mere end noget andet har bidraget til at gjøre Schouw's Virksomhed saa indflydelsesrig og saa velgjørende for det offentlige Liv, var den oprigtige, ubestikkelige Sandhedskjærlighed, man — vel omtrent fra alle Sider — har været enig i at tillægge ham, — vistnok med fuldeste Ret, men i hvilken Betydning af det tidt misforstaaede og misbrugte Ord, ville de meddeelte Udtalelser af ham tilstrækkeligt vise. Det er ikke sjeldent at høre anprise som Sandhedskjærligheds Mærke en Holdning, som om man stod — som det hedder i det politiske Kunstsprog — over Partierne, som forudsætningsløs og interesseløs Voldgiftsmand imellem indbyrdes modstridende Retninger, dem alle lige nær og lige fjern, vel endogsaa — for at synes fuldstændigt uinterresseret — tilbøielig til at bringe egne personlige Sympathier som Offer. Det er ikke sjeldent at see en uophørligt fornyet, aldrig tilendebragt Afveielse af Grunde og Modgrunde, Hensyn og Interesser, Sandsynligheder og Muligheder, som ender med en halv Villie, en haltende Beslutning, en lunken Bestræbelse, — fremstillet som den rette sandhedskjærlige Methode. I denne Betydning vilde Berømmelsen ikke passe paa Schouw's Virksomhed. Hans Livsbetragtning var for sund, til at praktiste Livsopgaver kunde stille sig for ham som blotte Tankeexperimenteringer, og hans Charakteer var for sand, til at han i Gjerningens Time skulde kunne fordølge eller tilsløre egne Grundsætninger og Sympathier. Det var ikke det abstrakte Sandheds-Problem, hvis Løsning interesserede ham. Det Sande og Rette fremstillede sig for ham i visse bestemte Retninger af Tankegang, Livsanskuelse og Villiesbestræbelse, i Modsætning til andre. At fremme hine, at bekjæmpe disse med fuldt Alvor og Nidkjærhed, har han overalt uforbeholdent vedkjendt sig som Formaal. Men vel var det, til enhver Tid og i alle Forhold, hans oprigtige Bestræbelse, at arbeide saaledes i Sandheds- og Friheds-Ideens Tjeneste, at det Usande og Urene blev holdt ude. Sammenblanding af Ting og Person, sophistisk Fordreielse, falsk Overdrivelse, eensidig Skjevhed, lidenskabelig Ophidselse stødte og saarede ham, hvorsomhelst det kom ham imøde, og han paatalte det, uden Hensyn til om det gjaldt Medarbeider eller Modstander. Saa fast og enig med sig selv som han var i Grundretning og Grundsætninger, saa samvittighedsfuldt søgte han at begrændse og tillempe Fordringerne, der stilledes til Andre, efter den særlige Beskaffenhed af Forhold og Stillinger i Livet. Heraf fremgik den Billighed i Bedømmelse, den Omsigt i Paastande, det Maadehold i Ønsker og Forlangender, den Upartiskhed i Afveielse — uden al skeptisk Neutralitet eller kunstig Opskruelse over Partierne —, der har paatrykt Schouw's Virksomhed i det offentlige Liv det tiltalende og vindende Præg af Kjærlighed til Sandhed og Retfærdighed. —

Det var denne Side af min Vens offentlige Virksomhed, som fremfor enhver anden paatrængte sig min Betragtning, da jeg ved Ligbaaren kastede Blikket tilbage paa det betydningsfulde Liv, der laae afsluttet for os; og det tør vel være tilladt her at gjentage Ordet, hvori jeg dengang søgte at sammenfatte det uforglemmelige Livsbillede: „Derfor priser jeg dit Liv, min forklarede Ven! saa skjønt, fordi det var et Liv, der midt i Bevægelsernes tidt urene Strøm bevaredes i Reenhed og Klarhed. Partiaanden med sin synforvirrende Skjevhed, Lidenskaben med sin fortærende Gløb, Selvsygen med sin sjelefordærvende Smitte trængte ikke ind i din Sjel. Hvor du traadte frem, med det sjelfulde Præg af Overbeviisningens Modenhed, af Villiens Reenhed, af det uomtaagede Blik, det velvillige Sind, der vege de onde Magter af Mistro og Skinsyge for Tillidens gode Aand; Bevægelsen mildnedes; det fiendtligt Adskilte nærmedes; og saaledes har du, i Spændingens Tider, røgtet et helligt Kald: til Oplaring, Udsoning og Fred." — —

I vort Fædrenelands Aarbøger har Joakim Frederik Schouw sin betryggede Plads: som Manden, der forrest i Rækken har forarbeidet og indviet det borgerlige Friheds-Liv i Danmark. Maatte dette Navn tillige være Varsel om den Aand, hvori Frihedsværket vil blive fortsat og fremmet, — være Mindelse om Aanden, hvori Værket maa fortsættes og fremmes, om det skal blive til Velsignelse!

Billeder fra Kronprindsens Reise.

II.

Hosstaaende Billede fremstiller en Strilepige, der er inde i Bergen for at sælge Bær. Hun er iført den eiendommelige Striledragt. Af den svære Kurv, hvori Salgsgjenstandene føres, stikke Spand frem. Strilerne, denne phlegmatiske, sølevorne Folkefærd, der bebor Kysterne og Øerne om Bergen og forsyne Byen med Fisk og andre Sager, ere altfor „berømte" og i Forveien for mesterligt skildrede, til at her nogen nærmere Beskrivelse skulde behøves. De Fleste kjende Professor Welhavens Skildring af dem, der først stod i den Constitutionelle og siden er optaget i hans Reisebilleder, (S. 143 flg.) Hvo, som har læst den, kan, uden at have seet Virkeligheden, gjøre sig et Begreb om hvad en Stril vil sige. Til denne Skildring, der ellers væsentlig gjælder Stammens ene Green, Havstrilerne, ville vi have de Læsere henviste, som endnu ikke kjende den og dog attraa Underretning om hiin „mærkelige Nation."

Buchanan og Freemont.

Som man næsten kunde vente, har ved det nys afholdte Præsidentvalg i Nordamerika Buchanan faaet Stemmeflerhed for sig og er saaledes bleven den, i hvis Hænder denne mægtige Stats Styrelse er lagt for de kommende fire Aar. Blandt Kandidaterne til Præsidentposten var det i den sidste Tid saagodtsom aleue Spørgsmaal om Buchanan og Oberst Freemont, idet Fillmore, som ogsaa var paa Tale, havde et langt svagere Parti, og den nuværende Præsident Pierce, nagtet mange Kunstgreb fra hans Side, kun havde faae Venner tilbage. Det er ikke tvivlsomt, at Slaverivennerne ved det Udfald, som Valget har faat, have vundet en Seier. Kansas vil nu sandsynligviis blive en Slavestat, ligesom alle de strænge Love om Udleverelsen af flygtede Slaver ville blive holdte i fuld Kraft. Som bekjendt var Buchanan, medens han var Minister i England, ikke den, der med Eftergivenhed skulde søge at bilægge de Stridigheder, som dengang holdt paa at udvikle sig mellem dette Land og de forenede Fristater. Det er vel imidlertid ikke rimeligt, at han under sit Præsidentskab skulde ville fortsætte Stridigheder, som ikke kunne føre til andet end et uheldigt Udfald i det Hele; man har nemlig villet udlede hans tidligere Stivsindethed af Ønsket om at vinde Populariet i Staterne, hvad der vistnok maatte lykkes ham blandt en Befolkning, hvis høieste Lyst er at herske og som ikke finder sig bundet ved de mellem den gamle Verdens Stater herskende Vedtægter. Hvad angaar Slaveriet, der for Tiden viser stærke Tegn til at ville udvide sig, da vil det vistnok faae en stærk Støtte i Buchanan, som holder meget paa det. Selv om Gjenindførelsen af Slavehandelen fra Afrika er der Tale, hvilket vi dog maa haabe bliver ved den blotte Tanke.

Buchanan, hvis Billede vi her levere vore Læsere, er født i Pensylvanien, og nagtet 66 Aar gammel en rask og kraftig Mand. Han har siden 1814 beklædt flere offentlige Stillinger i sit Land og er bekjendt som en fast Charakteer og en dygtig Taler. Hans Parti er navnlig alle Slavestaterne og nogle af Mellemstaterne, navnlig er det som anført at formode at Fillmores Parti er gaaet over til ham.

En Strilepige. Efter Photographi af M. Hansen.

Buchanans Medbeiler til Præsidentværdigheden Oberst Freemont er en udmærket Personlighed. Han er født i 1813 i Charlestown og er saaledes nu ikke mere end 43 Aar gammel. Efterat han havde erholdt sin Opdragelse paa et militært Institut i sin Fødeby, hvor han senere var Lærer, undersøgte han i Aarene 1840—44 som Ingeniørofficier i de forenede Staters Tjeneste Klippebjergene og fandt Veien derover til Kalifornien og det stille Hav. Ved hans Opdagelser i disse ubekjendte Egne, hvor intet Skridt kunde gjøres uden de største Farer, blev hans Navn bekjendt i den hele Union, og da Kalifornien, efterat dets nye Guldleier vare blevne opdagede, i utrolig kort Tid fik en Folkemængde langt større end fornødent for at optages som Stat i Unionen, blev Freemont næsten eenstemmig valgt som Senator i Kongressen. Uagtet født i en Slavestat, er Freemont dog en afgjort Modstander af Slaveriet. Hans Parti, som væsentlig bestaar af de nordlige Stater, løfter ham til Skyerne, og omtaler ham som den, under hvis Ledelse Fristaterne ville gjøre de største Fremskridt. „I Kongressen har han, hedder det, vist sig som en dygtig Taler og som en Mand af Redelighed og Villiekraft, der ikke viger et Skridt fra den Vei, som Pligten anviser til det Heles Vel." Det er ogsaa af Interesse at see, at vore udvandrede Landsmænds Blad „Emigranten" paa det Ivrigste anbefalede Freemont, navnlig fordi han er en Fiende af Slaveriet, medens Buchanan stadig blev nedrevet og i det Hele taget Slaverivennerne ikke levnedes Ære for to Skilling. Paa den anden Side have da Slaveeierne og deres Venner heller ikke sparet Freemont, paa hvem de ere rasende, fordi Kalifornien især ved hans Indflydelse i 1850 forbød Negerslaveriet inden sine Grændser.

Efterat Præsidentvalget nu er afgjort, er det imidlertid rimeligt, at disse Stridigheder ville være faldne aldeles væk og at det overvundne Parti holder Fred i alfald indtil der skal tænkes paa nyt Præsidentvalg. Amerikanerne ere altfor praktiske Folk til at trætte om en Ting længere, end det kan nytte, og de som have tabt, stikke visselig Hænderne i Lommen og sige med Marryats Jacob Ærlig: „Gjort Gjerning staar ikke til at ændre, bedre Lykke næste Gang."

a.

Et Par Anekdoter om Keiser Paul Petrowitsch.

I.

Den første Ukase, Keiser Paul udgav efter sin Thronbestigelse, befalede, at alle Skilderhuse og Verstepæle i hele Riget, kort alle Gjenstande, som hørte til det Offentlige, skulde males hvide med sorte skraae Striber eller Baand*). Dette lille Træk synes allerede at antyde Smaaligheden af hans Bestræbelser. Han betragtede Frederik den 2den af Preussen som sit Ideal, og vilde efterligne ham; men han kunde ikke naae ham i andet end i Efterabelse af hans Udvortes og i ubetydelige Bagateller. Man seer Portræter af ham i Rusland, som, naar man blot betragter Dragten, aldeles fremkalde det bekjendte Billede af Frederik den 2den; en liden trekantet Hat, en fortil rundskaaren bredskjødet Uniformskjole, en Vest med Taskelommer, gule Elgskinds Vadskehandsker, lange Rytterstøvler og et Sværd ved Siden.

Fyrsterne havde i forrige Tider undertiden en eller anden vittig Spasmager ved deres Hof, som ved lystige Indfald, undertiden endog temmelig bidende Skjemt, fik Fyrsten til at lee, selv naar denne Skjemt ikke var langt fra at træffe ham selv. Ved Pauls Hof overtog General Kapiov denne Rolle. Da Keiseren kort efter ovenomtalte Ukases Bekjendtgjørelse befalede ham, at reise til Moskwa, for at overbringe en keiserlig Ordre, forskaffede Kapiov sig en smal Karet, indrettet for en enkelt

*) I Aarene 1828—1830, da jeg reiste igjennem det russiske Rige, fandt denne Skik endnu Sted, og er formodentlig ikke siden forandret. I Preussen ere Skilderhuse og Milepæle malede paa samme Maade.

Person, og som havde en Slags Lighed med et Skilderhuus paa 4 Hjul, lod den overmale som et Skilderhuus med sorte og hvide Skraabaand, anskaffede sig en liden trekantet Hat og den øvrige Dragt som Frederik den 2den og Keiseren, og en lang tyk Spanskrørs Stok med en stor Guldknap paa, og kom saaledes kjørende til Slottet. Keiseren, som fra Slotsvinduerne saa denne Scene, spurgte hvad dette var for et latterligt Optog, og fik til Svar, at det formodentlig var General Kapiov, som kom fra Moskwa, efterat have udrettet sit Ærinde. Keiseren blev rasende, men da Kapiov kom indstigende med sin lange guldknappede Rørstok i Haanden, brast Keiseren, uagtet sin Harme, først i en umaadelig Latter, men raabte derpaa, da denne endelig standsede, heftigt, „Na kréposti! na kréposti!" (Til Fæstningen, til Fæstningen!). Derpaa spurgte han i heftig Vrede, hvorledes K. kunde vove at fare i hans Ærinde i et saa latterligt Optog? K. svarede roligt: „Deres Majestæts Ukase befaler, at enhver Gjenstand, der hører til Keiserens Tjeneste, skal males saaledes, og jeg vovede ikke at være Deres Majestæts Befaling overhørig." Keiseren degraderede ham derpaa til simpel Soldat, og lod ham i nogen Tid sætte paa Fæstningen.

Da Kopiov efter denne Arest en Dag stod paa Post som Skildvagt ved Indgangen til Slottet, kom en General Tschulkov, som havde Uvillie til ham, fordi han undertiden var bleven snertet af Kapiovs Sarkasmer, for at gaae ind i Slottet; men Kapiov lod som om han ikke saa ham og undlod at præsentere Gevær, hvorpaa Tschulkov raabte haanligt og vredt: „hvorfor staar Du der Sukkinsin (Tæveson) og ikke skuldrer? Veed Du ikke hvem jeg er?" For at forstaae det Følgende bemærkes, at Tschulkovs Moders Familienavn var Träpzov, og at Tschulok betyder en „Strømpe," Träpiza en Klud eller Fille, og at naar man af disse Ord vilde danne Familie-Navne, maatte de efter det russiske Sprogs Aand blive Tschulkov og Träpzov*). Kapiov svarede aldeles roligt:

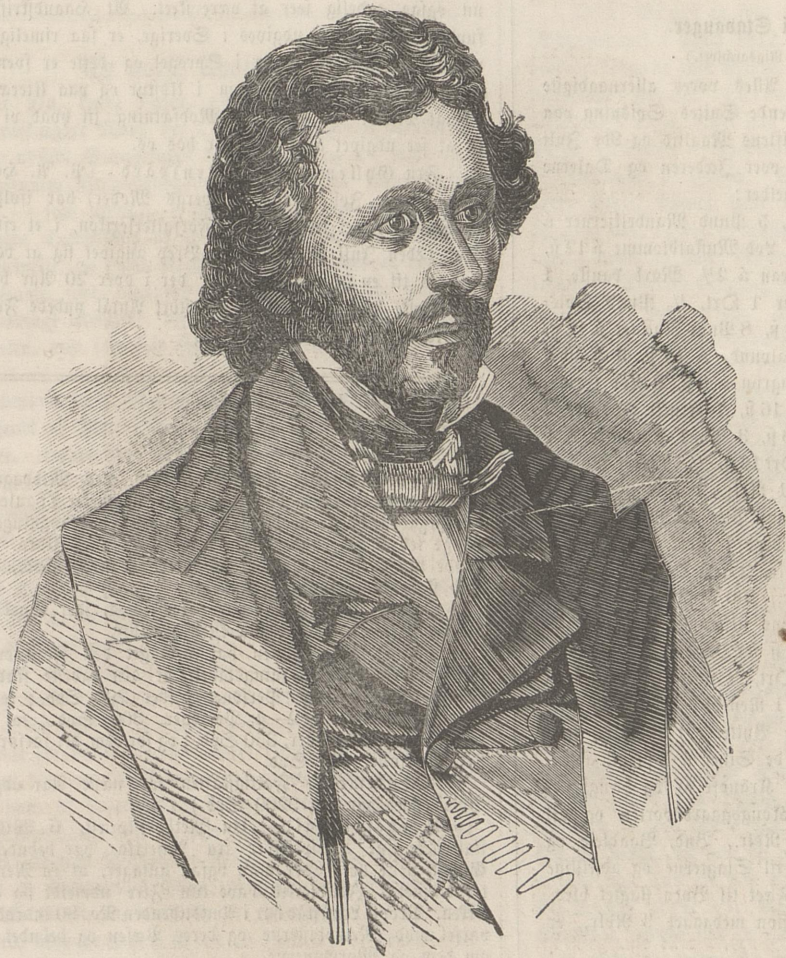
Otéz twoi Tschulok,
Mat twoia Träpiza,
I tui tschto za ptiza?

„Din Fader er en Hosesok, Din Moder en Klud, og Du, hvad er Du for en Fugl?" Tschulkov gik rasende op til Keiseren og beklagede sig over Skildvagtens Uforskammenhed, men fik ikke anden Satisfaktion, end at Keiseren brød ud i en umaadelig Latter. Man kunde ikke længe undvære Kapiovs Indfald ved Hoffet; han kom efter nogen Tid tilbage ;i sin forrige Stilling, og drev længe sit sædvanlige djerve Spøg.

II.

Pauls Fader vilde af Uvillie mod hans Moder udelukke ham fra Thronfølgen, og udnævne hans yngre Broder Iwan til sin Efterfølger. Efter disses ulykkelige Endeligt blev han af Moderen Catharina II afholdt fra al Deeltagelse i Regjeringen, og levede med sin anden Gemalinde Dorothea Augusta Sophie af Würtemberg, som ved Overgangen til den græske Kirke antog Navnet Maria Feodorowna**), og blev Moder til Alexander, Constantin, Nikolai og Michael tilligemed 6 Døttre, udelukket fra alle Regjeringsforetagender, i Gatschina et affon-

*) Hosemand og Kludemand (paa Tydsk: Strumpfmann og Lumpenmann.)
**) Hun døde i November 1828, imedens vi opholdt os i Tobolsk.

Freemont.

Buchanan.

dret lykkeligt Familieliv. Han havde et godmodigt Sind, og var ikke uden Kundskaber; men det Tryk fra begge Forældre, hvorunder han i sin hele Ungdom havde levet, havde frembragt en Mistænkelighed og en Heftighed i hans Sind, som efterhaanden tiltog i en foruroligende Grad. Han havde en stræng Retfærdighedsfølelse, og hvor han troede, at nogen Uretfærdighed var begaaet, brød denne ud i et Slags Raseri, som ikke tillod ham at give sig Tid til at undersøge Sagens rette Sammenhæng. Den slog knusende ned som en Lynstraale. Opdagede han siden, at han havde taget Feil, var han ligesaa voldsom i sine Bestræbelser for at godtgjøre den Forurettede.

Han havde indbudet Sverige, Danmark og Preussen til at indgaae den bevæbnede Neutralitet for at modsætte sig Englands Anmasselser mod Søehandelen og lagde i Aaret 1800 Embargo paa alle engelske Skibe i russiske Havne. Han var saa forbittret paa England, at han udfordrede alle Konger i Europa, som vægrede sig ved at erklære sig mod England, til en Duel. Udfordringen til Kongen af Danmark blev trykt i en petersborgsk Tidende.

Et engelsk Skib var i denne Periode seent paa Efteraaret lagt under Embargo i Rigas Havn. Man havde belagt Skibet med en russisk Toldvagt og taget Roret af samme, for at hindre Skipperen fra at undløbe. En mørk Nat, da Vinden var gunstig for Udseilingen af Havnen, havde Skipperen trakteret de russiske Toldbetjente saa rigeligt, at han fik dem tilstrækkeligen beskjænkede ned under Dækket. Han heisede derpaa i al Stilhed nogle Seil, gleed stille ud af Fjorden og forsvandt. Til Petersborg kom der noget efter et Rygte, maaskee udbredt af en Uven af Tolddirekteuren Dajon, at denne var bleven bestukket af Skipperen og havde befordret hans Flugt. Om Juleaften var et stort Selskab hos Gouverneuren i Riga, hvor iblandt en Mængde af Byens Honoratiores i Uniformer og Galladragt. Tolddirekteuren i Silkestrømper og Skoe sad og spillede Kort med Gouverneuren og et Par andre fornemme Personer, da der pludselig meldte sig en Feldtjæger fra Petersburg med en keiserlig Ordre til Gouverneuren, øieblikkelig at sende Tolddirekteuren til Hovedstaden. Han blev øieblikkelig kastet i den aabne Kubitke (Slæde) og Bortførelsen skede saa hurtigt, at han ikke levnedes Tid til, uagtet den strænge Kulde, at hente Reisetøi og klæde sig om; men Gouverneuren bedækkede ham i Hast med sin egen Reisekappe.

Da han var ankommen til Petersburg, stod der en Feldtjæger færdig med Slæde og Ordre at bringe ham til Bjergværket Nertschinsk i det østlige Sibirien, og kjøre Dag og Nat uden Standsning, uden at Manden ;havde en Anelse om, hvad han skulde have forbrudt. Nertschinsk ligger 7325 Verster fra Petersburg, eller omtr. 730 norske Mile. Antager man end, at en saadan Feldtjæger i hvert Døgn kunde kjøre 150 Verster eller 15 norske M. da Heste altid skulle staae færdige for en Feldtjæger, der farer i keiserligt Ærinde, saa udfordrer dette 49 Dage, i hvilke den ulykkelige Mand ikke fik Tilladelse at stige ud af Kibitken undtagen i de Øieblikke, som Legemet absolut fordrede det og da bestandig ledsaget og bevogtet af Feldtjægeren, som var ansvarlig for hans Tilstedeblivelse. Man kan da begribe, i hvilken Tilstand af Udmattelse, som Følge af Søvnløshed og Uro, han ankom til Bergværksdirekteuren i Nertschinsk. Denne, som i sin Ungdom havde været personlig bekjendt med Dajon, faldt ved hans Indtræden i den største Forbauselse og udraabte: „min Gud kommer Du her; og hvad har Du forbrudt?" Dajon svarede han vidste ikke, der var ingen Anklage kommen over ham. Da Direkteuren aabnede Ordren, udbrød han i Beklagelse over, at den lød paa, at hans Ven skulde sendes til en af de længst fraliggende og værste Gruber, hvor der var en haardhjertet Opsynsmand, som behandlede sine Undergivne grusomt, men tilføiede, at han skulde sørge for med Tiden at forsætte ham til et andet Punkt, hvor Opsynsmanden var menneskeligere. Han vovede ikke for Øieblikket andet, end bogstavelig at udføre Befalingen, ei heller at opfylde Dajons Bøn om blot at faae sove en Nat i hans Huus.

Imidlertid havde man i Riga nøie undersøgt Sagen og overbevist Keiseren om, at Dajon var aldeles uskyldig i Skipperens Flugt, og nu fortrød det ham saa bitterlig, at have gjort den uskyldige Mand Uret, at han afsendte en anden Feldtjæger med Ordre, at kjøre saa hurtig som Heste kunde fremdrives med Svøbe, uden Hensyn til, hvor mange der styrtede under det forcerede Løb. Denne Feldtjæger ankom samme Dag som Dajon var traadt ud af sin Slæde paa det endelige Forviisningssted. Dajon bad atter om blot at faae udhvile en Nat; men man vovede ikke at overtræde den strænge keiserlige Befaling; han blev atter kastet i Slæden og kjørt samme Vei tilbage, men døde af Udmattelse nær Moskwa.

Denne Anekdote har jeg hørt af et Øienvidne. Paa Reisen langs den kirgisiske Linie til Orenburg i Slutningen af 1829 bleve vi formedelst den i Staden og dens Omegn udbrudte Cholera og Usikkerheden af en Reise paa den sidste

Deel af denne Linie undtagen under en stærk Eskorte af Kosakker, raadede til at tage en lang nordligere Omvei over Uralkjæden, og kom derved til Bjergværket og Vaabenfabriken Slatoust i Uralkjæden, hvor vi bleve gjestfrit modtagne i Berghauptmand von Achte's Familie, en elskværdig Tydsker, som i sine yngre Dage havde været ansat hos Berghauptmanden i Nertschinsk og var tilstede, da Dajon ankom til Stedet. Han fortalte os alle Omstændighederne med denne ulykkelige Mands Forvisning og Endeligt. — Den første Anekdote var almindelig bekjendt overalt i Rusland.

Hansteen.

Gamle Nyheder.

En Hexeproces fra 1684.

Hexeprocessernes hyppige Forekomst i Norden og andre Lande til henved Slutningen af det syttende Aarhundrede ere noksom bekjendt. Nyerup har skrevet en Afhandling derom i det skandinaviske Literaturselskabs Skrifter XIX., Grimm har givet dem en mangesidig Belysning i sin „deutsche mythologie" og for Norges Vedkommende haves enkelte Processer trykte i sin hele Udførlighed, saaledes Lisbeth Nypeus fra 1670 i 1ste B. 4de H. af Toldprokurør Lorents Evensens „Samlinger af juridiske og historiske Materier, Trundhjem 1784," og fire Troldomssager fra Bergen imellem Aarene 1592 — 94 i Norske Samlinger S. 222 flg. Man seer, at det overhoved gjælder om de norske Hexeprocesser, hvad Grimm bemærker om Hexeprocesserne i Almindelighed. Man behøver blot at have læst een af dem, for i det Væsentlige at kjende dem alle, da der helt igjennem er „den samme Fremgangsmaade i ubegribelig Eenformighed, altid det samme Udfald," og en saadan Overeensstemmelse i faktisk grundløse Udsagn, at den kun lader sig forklare af den fortplantede, Folkets Phantasi opfyldende Overtro." Overalt vare ogsaa Dommerne Almuens Jævnlige i hiin krasse Overtro, hvem Hexevæsenet skylder sin Floreren og hvorfor Tusinder bleve Ofre. Endog deri ligne alle Landes Hexeprocesser hinanden, at de Anklagede altid befandt sig i dyb Armod og Elendighed og ingen verdslig Glæde og Herlighed havde af Forsværgelsen til Fanden og Tabet af sin himmelske Salighed. Det var heller ingensteds paafaldende, hvad siden Holberg bemærkede om de troldomskyndige Finner at det, nemlig var taabeligt af dem, som virkelig kunde styre Veir og Vind og Sø og udrette hvad det skulde være, ikke bedre at sørge for sig selv, men at søge sit usle Udkomme ved Tiggeri eller de allerslettestе Haandteringer. — Medens de norske Hexer ved sin Bedrift og Skjæbne saaledes have Alt tilfælleds med de tydske, synes de dog ikke at have staaet i et saa fortroligt og smudsigt Forhold til sin Herre og Mester, Fanden, som disse ved sine festlige Sammenkomster med ham, og hvilket i Goethes Faust er fremstillet paa en med Aktstykker og den almindelige Overtro stemmende Maade. Dette er ogsaa ganske naturligt, da Hexernes almindelige Værnething (Bloksbjerg) var altfor langt borte, til at der hjem til Norge skulde rygtes Stort om Landets Udsendinger og deres Elskovs-Øvelser der. — Uagtet saaledes Hexeprocesserne ere en bekjendt Sag, turde dog endnu en Retssag, der forekom 10 Aar efter Lisbeth Nypens, i kort Uddrag have sin Interesse, især da den indeholder nogle af disse snurrige, meningsløse Formularer, hvorved Hexerne selv troede og troedes at udføre sin Gjerning. De, som interesserer sig for deslige Formularer, som Aktstykker til Overtroens Historie, ville finde flere i Evensens nævnte Samlinger og i Aarflots Norske Landboblad, Egsæt 1811 No. 3 og 24, hvortil vi her henvise.

Af en Domsakt fra Aaret 1684, ved hvilken Marrette Klingshei for Signen, Manen og anden Trolddom dømtes „til at straffes med Sværdet paa hendes Hals og siden Hovedet tilligemed Kroppen at kastes paa Baal og Brand" hidsættes Følgende.

Marette Eriksdatter boende paa Klingsheien udi Haalands Præstegjæld paa Jæderen blev af adskillig Godtfolk for Sognepræsten sammesteds Ole Bendtsen Blomme angivet for, at hun skulde være den, der overløb med Signeri, Maneri og andet adskilligt Kogleri. I sin Anmeldelse til Fogden skriver Sognepræsten blandt andet: „endog hun det (sin Forbrydelse) tilforn i Godtfolks Paahør med største Ed havde negtet, gaar hun nu siden til Bekjendelse og aabenbarer, at hun kan læse for efterskrevne Tilfælde og læge adskillige Sygdomme paa efterfølgende Maade, saaledes for Vred, for Hovedværk, for Ormesting; hun er og siunsk, (d. e. kunde see Folks Ham i en hvid Skjorte og det baade om Natten og om Dagen) hun læser for Kræft og andre adskillige Tilfælde og Sygdomme. Fornemmelig er dette at agte, naar hun læger syge Mennesker, bruger hun dertil fersk Melk, hvilken hun udslaar paa det Sted, de have bekommet deres Svaghed, og bruger derhos disse Ord: giv til, giv til i Jesu Navn."

For Retten bekjendte Marette Klingshei blandt andet, at hun havde kjøbt Laurbær og Peber for Jochum Skomager og brugt de Ord: giv til i Jesu Navn; at hun havde maalt Jochum Lange for Moedsot i tre Guds Navn, Fader, Søn og Helligaand; at hun ligeledes havde maalt Kari med Nøstet; at hun havde givet Bispekvinden Anna noget 3 aarsgammelt Øl med Laurbær udi, og ligeledes maalt Johanne Lauritz Snedkers Datter for Moedsot.

Paa Byfogdens Spørgsmaale svarede hun: at hun brugte for Vred følgende Ord: „Jesus reiste ned for Leie, det Reneste i Fonden, og Folen hans, Jesus selv afsteg, og gode Folen op ad steg, i tre Guds Navn, Fader Søn og Helligaand." Desuden havde hun følgende Formularer. For Hovedværk: „Jomfru Maria gaar ad Kirkeleie, der møder hun velsignede Sønnen sin, hvi lader du, hvi druder (?) du og har bedre Hovedværk og har Tandeværk, sæt dig ned velsignede Sønnen min, selv skal jeg bøde dig; i tre Guds Navn Ord, Amen." For Ormsting: „Jomfru Maria gaar med Lee og skulde Ormen binde i tre Guds Navn Ord, Amen."

Naar nogen vilde vide, hvor deres Venner leve i fremmede Lande, da brugte hun efterfølgende Ord: „Jesus sidder i Tue, han rører i Jorden Goe, Jesus taler til Hammen, du gaar frem i Jesu Navn og tre Guds Engle i tre Guds Ord, Amen." Derpaa vilde Hammen til det Menneske, hvis Tilstand begjæres at vides, komme frem, ligesom det gaar i Verden; denne Kunst kunde hun gjøre baade Dag og Nat, og naar hun gjorde den, laa hun undertiden og undertiden sad hun.

Hun havde indbildt en Bonde, at hans Gaard skulde blive fri for Skat, „og at den gamle Gud med det graa Haar skulde gjøre det saaledes og derpaa havde hun Brev." Engang hun var hentet til en Syg, havde hun lagt sig død ned og siden staaet op igjen og gaaet ud af Døren og sat en Kniv over Døren; derpaa kom hun ind og gav den Syge Laurbær og Brændeviin.

En anden havde hun helbredet for Blodværk over Lænderne og dertil brugt Brændeviin og ni Slags Veed, nemlig: Birk, Lind, Selie, Vier, Hassel, Æbletræ, Asp, Masue og Rønnetræ.

Christian den Femte i Stavanger.

(Uddrag af et Regnskab i Rigsarchivet.)

Til hans kongelige Majestæts Alles vores allernaadigste Arvekonges og Herres samt medfølgende Suites Spisning paa Stavangers Kongsgaard 8de Juli Aftens Maaltid og 9de Juli Frokost, Anno 1685 er af Fogden over Jæderen og Dalerne bekostet, som dette Regnskab om formelder:

3 Skaalpund Korinter á 12 ß, 5 Pund Mandelkjerner á 1 Ort, 12 Pund Svedsker á 4 ß, 8 Lod Muskatblomme á 12 ß, 8 Lod Nelliker á 10 ß, 2 Lod Safran á 2½ Mark danske, 1 Pund Ingefær 20 ß, 1 Pund Peber 1 Ort, ½ Pund Spiskommen 12 ß, 8 Lod Kardemome á 8 ß, 8 Pund Rusiner á 12 ß, 8 Topper Sukker, veier 16½ Skaalpund, á 20 ß, 3 Kander Viinædikke á 1 Ort, 2 Pund Risengryn á 8 ß, 8 Lod Canelbark á 8 ß, 1 Krukke Oliver 2 Ort 16 ß, 1 Krukke Kappers 2 Ort 16 ß, 2 Pund Sukat á 1 Ort 8 ß, 3 Pund Surfigen á 1 Ort 8 ß, 1 Glas syltet Kirsebær 2 Ort 16 ß, ½ Amme Rhinskviin 22 Rdlr., 1 Anker Rhinskviin 11 Rdlr., 1 Fad Hamburger Øl 5 Rdlr. 3 Ort, ½ Oxehoved fransk Viin 12 Rdlr., 2 Tønder godt norsk Øl á 3 Rdlr., Hvedebrød 1 Rdlr. 2 Ort, Anisbrød 2 Ort, Fint Rugbrød 1 Rdlr., 2 fede Oxer á 4 Rdlr. 2 Ort, 3 Voger Smør á 2¼ Rdlr., 100 Kyllinger á 4 ß, 2 Stegegrise á 1 Ort, 5 kalkunske Høns tilsammen 3 Rdlr., 10 Grise á 1 Ort 8 ß, 600 Æg á 20 ß for Hundredet, ½ Anker Brændeviin 4 Rdlr., 12 Lam á 1 Ort, 2 store fede Kalve á 3 Rdlr., 2 andre Kalve á 1 Rdlr., 1 Rensdyr 1 Rdlr. 2 Ort, medgaaet til Rav, Rækling og Riske Bytter (?) 3 Rdlr., fersk Lax 1 Rdlr., 208 Zitroner og Abel de Siner á 3 ß, til adskillige Slags Blomster, som blev gjort Krandse af og hængt udi Maybommeren udi Løvgangen fra Kongsgaardsporten og alt op til det kongelige Spisegemak 2 Rdlr., Bud, Baadleie og Roersfolk 6 Rdlr. 3 Ort 8ß, ellers til Slagterne og adskillige andre smaa Udgifter, saasom at leie Fæet til Byen slagtet blev, med at ihobsamle et og andet Provision medgaaet 3 Rdlr., er tilsammen 142 Rdlr. 1 Ort 6ß.

Stavanger Kongsgaard den 23de Juli 1685.

Peder Sørensen,
(Foged over Jæderen og Dalerne).

Literatur.

Om Christi Velgjerning af Aonio Paleario. Efter det Tydske ved M. Falkenberg, Adjunkt. VIII og 80 S. Duodez. Priis 18 ß. Jac. Dybwads Forlag. Det Skrift, som her forelægges norske Læsere, er oprindelig italiensk. Det udkom paa Reformationens Tid (omkring 1540) og indeholder den lutherske Lære om Menneskenes Retfærdiggjørelse ved Troen alene uden Lovens Gjerninger, ihvorvel Forfatteren aldrig formelig gik over til den nye Kirke. Ved sin Udkomst fik det en uhørt hurtig og stor Udbredelse, (et Par hundredetusinde Exemplarer) men ved Inkvisitionens Mellemkomst blev det lige saa hurtigt udryddet. Allerede Jöcker angav det for tabt i sit Gelehrten-Lexikon, og da Ranke skrev sit berømte Værk om Paverne, var endnu intet Exemplar at opdrive. Først nylig er et saadant fundet i Cambridge, hvilket strax er blevet oversat paa Engelsk og Tydsk, og efter den tydske Oversættelse er da den norske gjort. Bogens Forfatter, den fromme Aonio Paleario (egentlig Antonio degli Pagliaricci,) en udmærket Sproglærd, Digter, Taler og Philosoph, der lærte først i Siena, og senest i Milano, slæbtes til Rom og blev der hængt og siden brændt som en Kjætter (1570.) Hans her oversatte Skrift (del beneficio di Christo) var den ene Hovedanklage mod ham; en anden skal have været den, at han, da man spurgte ham om den første Grund, hvorpaa Mennesket kunde bygge sin Salighed, svarede: Christus! og gjentog ogsaa det samme til Spørgsmaalet om den anden og tredie Grund. Et Skrift, hvis Forfatter tillige med dette selv har havt en saadan Skjæbne, fortjener at kjendes alene for den kirkehistoriske Betydning, der knytter sig dertil. Men en endnu bedre Anbefaling for sig har Palearios Bog i sit kjenefulde, for alle Tider tiltalende Indhold, hvori enhver Læser vil finde en Vederkvægelse for sit Sind. — Bogen er særdeles smukt udstyret, og derhos billig. Den vil være en passende Festgave.

Svensk Järteckens Postilla. Efter en gammal handskrift från Norrige första gången utgifven af Ernst Rietz. Lund 1850. 90 S. 8. Det er, som man seer allerede, sex Aar siden denne Bog udkom; men dette har hidtil været vore Videnskabsmænd ubekjendt. Da den er udgiven efter et „norskt Haandskrift", er allerede dette en Omstændighed, der giver den saavidt Interesse for os, at en kort Omtale maa være beføiet. Skriftet er udgivet som Doktordisputats og paa en lidet videnskabelig Maade. Ved den første Udgivelse af et af Haandskrift pleier man altid at anføre, hvor dette findes, og af hvilken Beskaffenhed og Ælde det er.* Men her gives ingensomhelst saadan Oplysning, ikke engang et eneste Ord som Fortale. Vi have da andetsteds fra søgt Oplysning om disse Ting og kunne saaledes meddele, at det udgivne Haandskrift er en Papiirkodex, sandsynligviis fra Begyndelsen af det femtende Aarhundrede, at det paa Gaarden Flateland i Valle Sogn i Sætersdalen for en rum Tid tilbage er fundet af Kand. E. Søegaard, og at Professor Rietz i Lund gjennem Professor Munch har faaet det tillaans for at udgive det i Trykken, hvilket man da nu ogsaa endelig seer at være skeet. At Haandskriftet, skjønt fundet her i Norge, udgives i Sverige, er saa rimeligt, da dets væsentlige Interesse ligger i Sproget og dette er svenskt. Udgaven danner ved Fattigdom i Udstyr og paa literære Orienterings-Midler en skrigende Modsætning til hvad vi ere vante til at see udgivet af Oldskrifter hos os.

Fru Gyllembourg-Ehrensvärd (P. A. Heibers fraskilte Kone, Joh. Ludv. Heibergs Moder) har ifølge 4de H. af Supplementet til Erslews Forfatterlexikon, i et efter hendes Død (2den Juli 1856) fundet Brev angivet sig at være „Forfatteren til en Hverdagshistorie," der i over 20 Aar har beriget den danske Literatur med et saa stort Antal yndede Fortællinger og Noveller.

Norge.

Christiania. Den 27de Nov. ved Middagstider udbrød Ildsvaade i Bagbygningerne til Apotheker Thaulows Gaard i Storgaden, hvilke nedbrændte. Ogsaa Hovedbygningens øverste Etage led meget, inden man blev Herre over Ilden. Thaulow havde sit Indbo og Apothek assureret for 6000 Spd., men hans Tab skal alligevel være betydeligt.

Ogsaa i forrige Uge var her Ildløs, idet Snedkerværkstedet ved Akers mekaniske Værksted brændte.

— Ligningskommissionen har vedtaget den Forandring i den fjor indførte Skatteligningstabel, at den laveste skattepligtige Indtægt for eenslige Personer bliver 200 Spd.; for Skatteydere, der forsørge 2—4 Personer, 300 Spd.; for dem, der forsørge 4—7 Personer, 350 Spd.; og for dem der forsørge 8 eller flere Personer 400 Spd.

Drammen. Fattigskatten for næste Aar udgjør 6000 Spd. (iaar var den 9200 Spd.)

Frederikshald. En Methodistpræst, E. Willerup, der skal have sine Hjælpekilder fra Amerika, har bebudet offentlig Gudstjeneste her, hvor man ogsaa antager, at en Menighed agtes dannet. Imidlertid have kun Fire udmeldt sig af Statskirken. Provst Landstad har i Amtstidenden No. 90 indrykket en Advarsel mod Methodisterne og deres Væsen og bebudet Foredrag om dem og Mormonerne.

— En Betjent paa Postkontoret, der har forbrudt sig i sin Tjeneste, er ved Underretsdom dømt til 10 Aars Strafarbeide.

Bergen. Ifølge Chr.-Posten er nylig afsendt herfra til Paris en hardangersk Brudedragt med Krone og Smykker, hvilken Prinds Napoleon under sin Nærværelse her bestilte til Foræring for Keiserinden. Denne Stads kostede omtr. 280 Spd.

— Jomfruerne Parelius og Sullestad ere engagerede ved Bergens Theater.

— Observator Åstraud har her begyndt en Række populære astronomiske Forelæsninger for et stort Antal Tilhørere af begge Kjøn.

Throndhjem. En ny opført prægtig Bro over Stjørdalselven har ved Elvevoxten efter en svær Regn lidt nogen Skade og Broen ved Steenkjær er bleven ubefærdelig for det Første.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Lunds-Studenternes Sangforening har været over i Kjøbenhavn og der den 17de i Forening med dets Studenter givet en Koncert til Fordeel for disses Byggefond. Bagefter holdtes en Studenterfest paa Skydebanen med Sang og Taler.

Preussen forlanger med Bestemthed af Schweitz, at de fangne Royalister skulle frigives. Forbundsraadet vægrer sig ved at opfylde denne Fordring, men har erklæret sig villigt til at underhandle. Det har paabudt Rustninger.

Spanien. I Malaga har en republikansk Opstand funSted, men Ordenen er dog bleven gjenoprettet.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 49. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 6te December. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

En norsk Apostat.

Kjender Du, kjære Læser, af Diensyn eller Omtale en bleg, høi rødskjægget Mand der i graalys omgjordet Kalmuksfrakke og en udslidt Slængekappe daglig Tolv og To lagde sin Vandring gjennem Karljohansgade — til og fra Universitetsbiblioteket, — som jævnlig, i samme Dragt, sad i det norske Theaters hede Tolvskilling og lo og klappede til den nationale Idees Ophjælpelse, og hvem Nogle umagede sig med at beklage, Andre at foragte, fordi han ved sine Skriverier havde forspildt sine „Befordrings-Udsigter" og siden i Haabløshed forladt sin Fædrenetro, men som selv syntes lykkeligere end baade Du og jeg? . . .

„Ja, bevar's da", det er jo Oluf Brock, „Kirkebyggeren." Han var kjendt af Flere end han kjendte. Nu skal han være død, Stakkel. Havde jeg vidst af det, vilde jeg fulgt ham til Graven. Han havde ikke mange Venner, der han gik, og tog heller ikke mange Forhaabninger med sig, der han nu ligger . . . Men vi skal dog vel aldrig have nogen Biographi af ham, hvem vi desuden som sagt alle kjende?

Jo, I skal! ere I enige med mig i de tidligere opstillede Betingelser for at en Mand her skal omtales, maa I ogsaa indrømme, at Brock hører derunder.

Indvende I, at han aldrig har udrettet noget Mærkeligt, saa siger jeg hertil, som Tydskerne om Deres Romanforfattere nutildags, at han ikke er saameget mærkelig ved hvad han har præsteret, som ved hvad han har stræbt efter. At I alle kjende ham, fritager desuden ikke Samtidige fra den Pligt at anmærke Noget om ham til Efterverdens Nytte. Der kommer en Tid, da ingen kjender ham, men da han dog vil blive Gjenstand for Efterspørgsel, ligesom Apostaterne Steno og Math. Bagger.

Det er de Nulevendes Pligt, at sørge for, at denne Efterspørgsel ikke bliver for vanskelig at fyldestgjøre — og hvor let er det ikke at sørge herfor, ialfald at spare Efterverdenen, for møisommelig at sammensanke det henveirede Støv til et heelt Billede, der dog alligevel intet belivet eller sandt Billede bliver, men kun etslags Homunkulus, fyldestgjørende den Tid, hvori Sammensætningen skeer . . . Overhovedet er det enhver Tids Feil, at den ikke holder Bog over det Almeenbekjendte, men at Generationen tager dette med sig i Graven under Forudsætning af at Alle vide det, medens den samvittighedsfuld sender Bøger ud i Publikum, og Flasker ud paa Havet, for at fortælle om det enkelte, mindre bekjendte Tilfælde. Enhver kjendte Paul Rytter, da Holberg benyttede ham og vilde i nogle Linier givet os et livagtigt Billede af ham. Men hvilket umaadeligt Arbeide har det ikke kostet den lærde fortræffelige Werlauff nu igjen at sammensætte ham, efter de sparsomme Arkivdokumenter, og Gud veed, om han endda har faaet ham ganske nøiagtig. Eller, for at tage et Exempel af Nutiden: Hvor let var det ikke for den Nulevende at skildre den tidligere Sophonias, nu Christian Krag, men hvilket Hovedbrud vil han ikke engang vorde Literærhistorikeren, der af hans Snees Skrifter skal konstruere Personligheden? Selv foregaar han med et modsat, godt, maaskee vel godt, Exempel, idet han mindst af Alt lader det Almeenbekjendte forblive uomtalt. Men derfor vil ogsaa hans Skrifter engang blive af umaadelig Vigtighed, især for den, der vil studere Fornøielsernes Historie for Hovedstadens Vedkommende. Om hundrede Aar vil et Exemplar af „Jagttageren" være dyrere, end Goethes eller Oehlenschlägers samlede Skrifter. Betænk det Læser, og riv ikke det forrige Nummer itu, naar Forfatteren personlig overrækker dig det næste.

Dog, med Forbund mod at trække nogen Parallel herfra til den Sag, hvorom der skal handles, vender jeg mig nu til denne selv og skrider først frem i den almeenantagne biographiske Forms Spor. Jeg forbeholder mig dog at være noget omstændeligere. Et andet Blad er kommet i Forkjøbet med en kort Nekrolog, og det bliver da hensigtsmæssigt at sige mere end dette, hvilket da ogsaa her falder mere let. Materien er nemlig saa ubegrændset og ubegrændselig som Brock selv. Hvad her anføres om hans Liv og Studier, støtter sig især til hans egne Opgivelser; thi forsigtigviis have vi forsynet os med Levnetsnotitser fra ham selv medens han levede, „da vi have bragt i Erfaring," at saadanne ere langt vanskeligere at erholde af de Døde.

Oluf Brock er født paa Gaarden Valle i Onsø Sogn (Smaalenene) i April 1812. Faderen N. W. Brock, eiede og beboede dengang hiin Gaard, men lever nu som afskediget Oberstlieutenant i Frhald. Han har udgivet en Pjece om Frederikssteens Beleiring i 1814, hvori han selv deeltog. Moderen var Elisebeth Large, en Datter af Kjøbmand paa Frederikshald, Joseph Large, en Englænder af Fødsel. Sønnen Oluf gik paa Frederikshalds lærde Skole, blandt hvis Lærere nuværende Rektor Musæus dengang var, og det er troligt, at denne hos Brock, ligesom saa mange andre af hans Elever, har vakt en philosophisk Aandsretning. Allerede dengang skrev Brock „talrige Værker," hvoraf naturligviis intet udkom. Brock blev Student i 1831 og i 1837 theologisk Kandidat. Han havde oprindelig bestemt sig for Philologien, men slog om i den ellevte Time, og Theologi læste han kun nogle Maaneder, inden han gik op. Han hentede sit gode Haud, hvortil især hans Kundskaber i Sprog og Philosophi hjalp ham. Under Forberedelsen til Examen informerede han 2 Timer, spadserede 2 Timer, og læste Resten af Dagen. Han tjente 5 Spd. maanedlig ved Informationerne, og deraf levede han, uden at stifte Gjeld.

Da det kan være nyttigt, især under de nærværende Tiders Piinagtighed, at vide hvorledes man kan leve saa billigt, vil jeg give hans Huusholdningsplan, der forresten bør trykkes paa offentlig Bekostning og omdeles blandt alle offentlige Betjente til at leve efter, hvis de ikke af Storthinget skulle faae mere i Løn. Han leiede et Værelse for 2 Spd. Maaneden, ganske ordentligt, et saadant, som nu i heldigste Fald kan faaes for 4 Spd., og saa kjøbte han sig hver Maaned en Sau, som han kogte heel, paa engang, og gjemte Suppen deraf i store Blikspand. Af Kjødet gjorde han daglig sine tre Maaltider og drak dertil Bouillon — saa kaldte han Suppen. Naar han havde Overflød af Penge, tog han sig hvad han kaldte „en mild Kafferuus," det vil sige, han gik paa en Restauration og drak sine tre — fire Kopper Kaffe paa een Gang. Efterat han var bleven Kandidat, gjorde han en betydelig Forandring i sin Leveplan. Han vilde da lægge sig til „franske Ideer" og nød paa sin Fransk bare Hvedebrød og Rødviin. Denne Maade at „nyde" franske Ideer" paa fandt dog Lægen snart var farlig og raadede ham til at opgive den, forudsat at han ikke med det Samme vilde nyde sig ned i sorten Muld.

Det var ikke alene under Examenslæsningen, at Oluf Brock gav Verden en saadan god Lektion i Økonomi. Ogsaa hans hele følgende Liv var en uafbrudt Forelæsning i denne Videnskab. Skulde Verden derfor bestride, at han nogen Philosoph var i Videnskaben, saa skal den dog ikke kunne nægte, at han var det i Nøisomhed og Tarvelighed. Han levede ubegribelig billigt, strikkede sine Strømper og behøvede næsten Intet til Klæder. Hans Dragt var uforanderlig, for heed for Sommeren, for kold for Vinteren. Hans Kappe, der var jævngammel med Formandskabsinstitutionen heri Landet, fyldestgjorde fuldkommen Begrebet af hiint Slags Plag, der i Forening med Skjægget i gamle Dage „gjorde Philosophien," og om hvis Beskaffenhed Doktordisputatser holdtes. Skulde den nu, trods den forandrede videnskabelige Mode, blive Gjenstand for Undersøgelse, maa især følgende Problemer klares: 1) om den var af skotsk eller thotensk Tøi; 2) om den ikke aarligen aftog mærkeligen i Længde og i saa Fald maa 3) udfindes sandsynlige Grunde il dette Phænomen.

Endog udenfor Levemaade og Dragt foregik Brock med et for Økonomen yderst lysende Exempel. Adskillige Læsere ville maaskee have bragt i Erfaring, at der inde i vort Christiania „med de sydlandske Sommeromgivelser" paa en vis Aarstid kan være adskilligt koldt, f. Ex. i dette Øieblik 16 Grader.

Formeentligen vide de ogsaa, at man under slige „strenge Tider" konsumerer et nu høist bekosteligt Material, nemlig Brænde. Brock gjorde ifjor Vinter den Opdagelse, at nysmeldte Material „dog til Nød kan undværes;" thi befandtes han at sidde paa sin Kvist, uden at lægge i Ovnen, i en efter almindelige Begreber høist nærgaaende Kulde. Imidlertid drev han det, med Anvendelse af al philosophisk Villiekraft, ikke videre, end, at han helst undgik det vedløse Hjemmeliv. Saaledes fandt Du ham i Middagstiden altid i Universitetets Læsesal, hvor man uphilosophisk nok endnu brændte fortræffelig Birkeveed. Han studerede her Fadervor paa tre hundrede Sprog, næsten ligesaamange Slags Architektur og forresten alle mulige østlige og vestlige Videnskaber. Var denne Maade at studere og varme sig paa „trængt ind i den almindelige Bevidsthed," da vilde vort Bibliothek blive vis paa den samme Trængsel og Travlhed, som Pariser-Bibliotheket, saalænge det gav Folk de nyeste Romaner at fordrive Dagen med inden dets lune Vægge; ja der maatte ansættes en heel Hær Amanuenser for at finde frem Bøger, og disse maatte anskaffes i mangfoldige Exemplarer og Læseværelserne strække sig fra Slottet til Egeberg. Men til Bibliothekets Lykke har hverken Brocks „brændebesparende" Philosophi eller hans Tørst efter Videnskaber anstukket ret Mange.

Den Tarvelighed og Forsagelse af Livets Bekvemmeligheder, som Brock stadigen lagde for Dagen, vil blive os noget mere paafaldende og ærefrygtsbydende, naar vi ikke alene betænke, at han var af god Familie, men ogsaa, at han tilbragte en stor Deel af sit Liv i Kredse, der frembøde en Fylde af alle Livets Bekvemmeligheder. Han var nemlig baade før og efter han blev Kandidat, efterhaanden Huuslærer i forskjellige gode Familier, hvor der hverken var Faste paa Sjæl eller Legeme. — Lærerfaget og især det private var ellers den eneste — Stilling, hvori Verden havde Brug for ham. I 1838 oprettede han en Skole paa Lillehammer, men den holdt sig ikke længe. Lillehammer er en meget lang By, men dog ganske liden, idetmindste var den det dengang, saa at Alt, hvad det sagdes i den ene Ende, næsten med thelegraphisk Hurtighed var i den anden. Nu havde Brock en særdeles Forkjærlighed for Personalkritiken og lod denne især spille ud over de lillehammerske Matroner eller Rappenskralder, som han kaldte dem. Den ene Matrone gottede sig naturligviis strax over at see Naboerskens Svaghed blottet, men da Enhver opdagede, at man heller ikke selv var gaaet frie, blev der ved den endelige Forklaring samme Forbitrelse mod Brock, som mod Digteren E. T. A. Hoffmann i Schlesien, da han i et Selskab havde givet hver af Gjæsterne Karrikatur af Sidemanden at lee af. Hiin Opførsel var, præceptorisk betragtet, meget uklog. I Regelen er det Konerne, som forsyne Familier og Skoler med Børn, og da nu Brock lagde sig ud med denne Folkefærd, var det klart at de standsede med Forsyningen, og derved sultede ham ud af Byen.

Den samme Særegenhed, som hos Brock aabenbarede sig i Klædedragt, Levemaade og alle Livets praktiske Forhold, var kun ligesom det synlige Mærke eller Etiketten paa hans hele Aandslager eller indre Menneske, der stadig søgte at sætte sig udover det Vedtagnes Skranker og spinde sig ind i det Gaadefuldes Slør. Han vidste selv, at han gik imod Strømmen, men ogsaa, at en saadan Gang er Geniets ydre Kjendemærke. „I Begyndelsen viser der sig, sagde han, ingen Forskjel mellem den virkelige Genialitet og det tomme Sværmeri, Fjolleri og Tosseri." Og heri havde Brock fuldelig Ret. Ja han kunde endog lagt til, at det mest beror paa Lykke og Omstændigheder, hvorvidt den, der aspirerer til Genialitetens Hæder, virkelig skal opnaae denne eller det ganske Modsatte, at blive stemplet som en „Skrue." Publikum, som skal udfinde dette, er ingenlunde sammensat af kompetente Dommere derom, det vil sige bare Genier, og derfor er der for de Geniløse forholdviis saa gode Udsigter ved at opstille sig som Kandidater i Genialitet, at det stadig har forundet mig, at de ikke gjøre det ret hyppigt. Grunden hertil turde imidlertid ligge deri, at det er kun praktiske Folk, som kunne forsøge en slig Kandidatur, og de vide forgodt, at der igrunden ikke findes nogen saa utaknemmelig og brødløs Bestilling, som den, exprofesso at være Geni.

Under disse Omstændigheder er det allerede noget i og for sig saa Dristigt, af en Mand endog blot med Evner at bestemme sig for Genialiteten som Fag og Livsmaal, især hos os, at Forsøget maa vække vor særegne Opmærksomhed. I dobbelt Grad bliver dette Tilfældet, naar Philosophien vælges til Forsøgets Felt. Thi man veies og vurderes da ikke som i Tydskland eller andre Lande af en philosophisk uddannet Stok, men af et Publikum, der er Alt andet end philosophiskt og som gjerne var istand til med toede Hænder at sætte baade Kant og Hegel i

aandelig og borgerlig Umyndighedstilstand, hvis de nemlig igjen fremstode uden sit vundne Navns overvældende Magt. Uheldigviis var det netop Philosophien, som Brock satte sin Fortrøstning til. I samme Aar, som han blev Student, udkom de to første Bind af Treschows „philosophiske Testament" (Gud, Idee- og Sandseverdenen), og dette gjennemstuderede han snart tilligemed andre Skrifter af samme Forfatter. Det Dunkle og Gaadefulde, han her, som i andre Skrifter, stødte paa, opløste sig for hans Grublerier — eller han troede idetmindste dette, og saaledes var snart hverken Baggesens „evige Sindbillede" ham nogen uløselig Gaade eller Apokalypsen nogen „lukket Bog." (jfr. „Trende Vandringer i Tankens Verden" S. 9.) Siden studerede han Sibbern og stiftede personligt Bekjendtskab med denne selv, og dette Bekjendtskab, siger han, foranledigede ham til at besøge Kjøbenhavn gjentagne Gange. Hans opsparede Huuslærerløn satte ham istand til ikke alene at foretage disse Besøg, men ogsaa til i 1847 at gjøre en Reise til Berlin, hvor han samtalede om Philosophien med den berømte Schelling og Professor Neander.

Brocks philosophiske Begavelse satte Sibbern høit. Han sendte ham et af sine vitigste Værker med en smigrende Tilskrift og gav ham en glimrende Anbefaling, hvormed han paa sin Fod vandrede gjennem Sverige til Kongen og vendte hjem med godt Haab om Befordring. Men desværre udeblev denne saa længe, at Brock fik Tid til at fraskrive sig den for bestandig.

Allerede i 1838 havde han i Oplandstidenden skrevet om Skolevæsenet, i 1839 udgivet paa Lillehammer en liden Bog (Grammatik som Forstandslære samt om Genialitet og sammes Ytringer), i Morgenbladet for s. A. skrevet om Philosophiens Betydning og i 1846 „om Kirkebygninger" i den vestlandske Tid.; men intet deraf havde formaaet at skaffe ham nogen bestemt Plads enten blandt Geniernes eller Daarernes Klasse. Først efterat Bevægelserne i 1848 havde forledet ham til at knytte et politiskt Element til sit philosophiske Forfatterskab, satte han Folk istand til, engang for alle, at opgjøre sin Mening om ham. Ved at en Bladredaktør havde nægtet et Stykke af ham Optagelse, var han bleven overbeviist om, at „netop den saakaldte Trykkefrihed bliver en meget besværlig, en ideemordersk Trykketvang." Det afviste Stykke besluttede han da at udgive tilligemed et Par andre i en særskilt Bog, og saaledes udkom 1849 „Trende Vandringer i Tankens Verden af Retardato Möstoso" med det betegnende Motto af Chr. Winther:

To fæle Dæmoner mig knuge i Favn;
en kalder jeg Længsel, en kalder jeg Savn.

Den første „Vandring", „tilegnet den norske Regjering", handlede om „Kongemagt og Præstemagt," i hvilke to store synthetisk forbundne Magter al Magt og Myndighed blandt Menneskene opløser sig, siger han, og hvilke begge betragtes som gjensidig nødvendige for at holde hinanden inden de tilbørlige Skranker. Præsterne ere Intelligentsens Bærere og uden dem finder han ingen sand Intelligents mulig; men han tror tillige, „at vil man have Præster og dog Frihed, saa maa man have Konger, der kunne tøile Præsternes Overmod, ellers falder man fra den ene Trældom i den anden." Medens han fremhævede Faren ved den eensidige Præstemagt som langt større end ved Kongemagten, gav han hiin Magt en særegen Betydning ved at frakjende „den juridiske Intelligents" Dygtighed til, uden i Forening med theologisk Dannelse, at lede Staten. Han vil give Skolen og Universitetet en overveiende theologisk Retning og at f. Ex. „Enhver, der vil blive Embedsmand eller paa anden Maade deeltage i Afgjørelsen af offentlige Anliggender, skal have holdt et vist Antal religiøse Foredrag offentlig fra en Prædikestol." Herved bliver man indøvet i de christelige Hovedlærdomme og faar tillige Øvelse i det offentlige Foredrag. Af slige Hensyn er det maaskee ogsaa, at han selv ofte optraadte paa Prædikestolen, og af en Række af sine Taler har sammendraget og udgivet en Afhandling om Indøvelsen i det christelige Liv; og skulle vi fra hans Færdighed i at udtrykke sig, slutte os til Øvelsens Gavnlighed, da maa denne have været særdeles stor; thi han var i Samtaler en sjelden Herre over Sproget og udtrykte sig med saamegen Korrekthed, at man ikke uden Grund har bemærket, at hvad han talte kunde være prentet lige fra Læben.

Den anden Vandring, „Kunstnervid," (en æsthetisk Udvikling) er tilegnet en da nylig optraadt norsk Sangerinde, hvem han nævner ved Navn idet han forsikrer hende, at hun er Genialiteten selv, hvis „Selskab har været ham som Opholdet i en glimrende Hovedstad i Modsætning til i Opholdet i Smaastæder, . . . , som et Berlin eller Kjøbenhavn i Modsætning til Mos eller Holmestrand." Videre siger han, at „hendes Selskab er, som naar man sidder tilbords, drikker kostelig Viin, bliver varm, bliver beruset, og Tanken opfyldes af de herligste Visioner og skjønneste Phantasier, i Modsætning til den Tilstand, naar man sidder tilbords, drikker toskillings Øl og faar ondt i Maven."

Den tredie Vandring „Græsk og Latin", tilegnet H. J. Thue, har til Maal at vise, at hine Sprog „maa indtage den Stilling i Forhold til andre Fag i det lærde Skolevæsen, som de hidtil have indtaget." En Antiphilologus og Antichrist ere for ham begge Monstrer, der maa klemmes med Tænger, indtil „de opgive Aanden."

Saavel Indhold som Tilskrifterne ved disse Vandringer maatte give Læserne Indtrykket af en besynderlig Forfatterpersonlighed, og dette Indtryk fuldstændiggjorde han snart end yderligere ved nogle Artikler i Morgenbladet (Vaaren 1850) om den ny Kirke paa Hammersborg. Han udtalte der Meninger, som det læsende Publikum skrev sig bag Øret som fuldgyldige Beviser for Forfatterens aandelige Forvirring, og naar man saaledes nævnte hans Navn, lagde man siden gjerne til „Kirke-Brock" eller „Kirkebyggeren," hvorved enhver Forvexling med almindelige Brock'er antoges umulig.

Som han nu i Folks Omdømme var saaledes bestemt, vakte det ikke længer nogen Overraskelse, at han siden udgav et Skrift, der vel med de deri udtalte Meninger hører til de besynderligste i vor Literatur. Dette Skrift førte Titelen „Antisekosis, en Morskabsbog af Forfatteren til „Trende Vandringer i Tankens Verden." Chra. 1850. Betegnelsen „Morskabsbog" var meget uegentlig, da den ikke vil sige, at Forfatteren har havt til Hensigt at more Publikum — thi Bogen er i Grunden kjedelig — men kun at han selv har moret sig ved at skrive den eller anstille etslags „Tankeleg" over Samtidens offentlige Institutioner. Den bestaar af to Afsnit: 1) „Girondisme og Bonapartisme, betragtet fra et psychologisk Synspunkt," (hvorved den sidste blev en umiddelbar Følge af den første, altsaa ikke som ellers antaget en Inkonsekvents) og 2) „Grundtræk af Historiens Philosophi" (om Statseenhedens Betingelser.) I et Blad, som han strax efter begyndte paa under Titelen „Brød og Viin" (der skulde sige det samme som Prosa og Poesi), men hvoraf kun udkom et Nummer (væsentlig handlende om Musiken), giver han en Pegepind til Bogens rette Forstaaelse.

„De, der beære Antisekosis med Gjennemlæsning, siger han, modtage herved den Underretning, at Bogens tvende Afsnit rettest betragtes i Lighed med, hvad man i Logiken kalder modus tollens og modus ponens; de danne tilsammen en vel begrundet Eenhed, der er fremsat for at bevise den girondistiske Liberalismes historiske Umulighed. Forfatteren optræder som en anden Jeremias og raader til Underkastelse under den russiske Nebukadnesar, fordi dette er uundgaaelig nødvendigt; skulde han derfor blive udsat for Forfølgelse og man spørger ham, hvor vilde du finde Tilhold, svarer han med Luthers Ord: enten i Himlen eller under Himlen."

Den Forfølgelse, Brock her tænkte sig som mulig, var uundgaaelig. Han havde i Skriftet S. 16 betegnet Storthinget som „en Planteskole for de frækkeste Laster," som „et Djævledyrkelsens Brændpunkt," hvorfra der udbredte sig „en græsselig Fordærvelse hos Nationen", og fundet det „ubegribeligt, hvorledes Præster med frelst Samvittighed kunne deeltage i deslige Forsamlinger, naar man betænker, hvorledes det aldeles ubetinget heder: Du skal ikke findes i de Ryggesløses Forsamling. Det maatte da, siger han, være for at modarbeide Fordærvelsens vilde Strøm; men da de ikke gjøre dette, saa har Guds retfærdige Vrede aabenbaret sig paa en af dem til Skjændsel for Nationen, til Rædsel for enhver ærbar Kristen, til Grue for Enhver, der skuer mod Fremtiden." Videre fremhæver han S. 19 de Fristelser, hvorfor Præsterne nuomstunder blive udsatte, „naar enkelte Faa kastes ind mellem en Flok af slige Skøiere, som de, der komme paa Storthinget." Og gjentagende udbryder han: „O at man dog endelig engang kunde lære at indsee, at Friheden er den maskerede Djævel." Man kunde kalde hele Bogen et stort Brandskrig imod Friheden i Kongemagtens Gunst. Med en for vore Forhold mageløs politisk Ærlighed siger han: „Jeg er Antiliberalist med Liv og Sjel," og i Overeensstemmelse dermed finder han da ogsaa, at „den norske Konstitution grunder sig paa en barbarisk Livsanskuelse," hvorfor den „sildig eller tidlig vil føre til Nationens Fordærvelse og Landets Undergang."

Reschid Pascha.

De i „Antisekosis" indeholdte Skjeldsord mod Storthinget paadrog Brock en Justitsaktion, der endte med at Høiesteret den 7de Februar 1851 dømte ham, for Overtrædelse af Kriminallovens Kap. 9 § 26, til 60 Dages Arrest. Denne Straf udholdt han ogsaa. Han følte sig nu sat udenfor sine tidligere Livsforhold, og med Hensyn til sin almindelige Forladthed udbrød han til en Ven, der besøgte ham i Fængslet: „Nu er jeg i rum Sø."

Efter Domfældelsen udgav han intet mere i Trykken. Han mærkede udentvivl selv, at med det Omdømme blandt Publikum, han nu var kommet i, kunde intet Forfatterskab nytte, ligesaalidt som nogen Forlægger dertil kunde findes. Sine mangfoldige Manuskripter brændte han ogsaa sidenefter, med Undtagelse af en Psychologi, som han ansaa for sit Hovedværk.

Ligesom ved et Tilfælde førtes han i en Retning, der har gjort ham til et endnu større Særsyn i vort Samfund end han, selv med sit besynderlige Forfatterskab, vilde været. Han fik en af de herværende katholske Præsters Prædikener til Gjennemgaaelse for Sprogets Skyld, og herved betragtes han efterhaanden i et nøie Forhold til Katholikerne. Han blev Lærer ved en Skole for deres Børn og gik snart for at være en fuldstændig Apostat. Imidlertid blev han dog ganske dette først et Par Maaneder før sin Død (23de November), da han modtog Sakramentet af den katholske Kirke, efter hvis Ritus han ogsaa blev begravet. Dette Skridt har man naturligviis dadlet og udledet det af slette Bevæggrunde; deriblandt ogsaa Egennytten, idet man har antaget, at han ved Overgangen søgte at naae en indbringende Livsstilling, som ikke længere stod ham aaben i vor Statskirke. Jeg tror ikke dette er saa. Den, der engang har lært at leve for 5 Spd. Maaneden, og stadig sat Fordringerne til Livets Bekvemmeligheder utrolig lavt, uden at have Pengesamleriets Lyst, han gjør ikke store og usædvanlige Ting blot for en ringe timelig Vinding. Med større Sandsynlighed kan man derimod slutte, at han har ladet sig lede af Ærgjærrighed. Den havde ham udentvivl ganske fangen i sin Vold, og vedblev længe at oprive hans Indre og underkaste ham en Kval, der maatte være saameget mere fortærende, som den skulde skjules ved et ligegyldigt, verdensforagtende Ydre. Men

om end nogen lavere Bevæggrund skulde have medvirket til hans Apostasi, maa dog vistnok denne væsentlig antages fremkaldt af hans hele Aandsretning og indre Overbeviisning.

Han nærede tidlig Forkjærlighed for Munkevæsenet og ønskede allerede medens han var paa Lillehammer, at man der skulde havt et Munkekloster. Han syntes ogsaa ved sit Ydre, at være selvskrevet Medlem i et saadant Institut; ialfald var det mig ikke muligt at see ham, uden at tænke paa en Munk. Vi have ogsaa seet ham i hans „Trende Vandringer" tillægge Præsteskabet en Magt og Betydning, som ingenlunde passer for vor Statskirke, men nødvendig maatte føre til Pavehyldest.

Imidlertid maa Brock ikke stedse i Alt have hyldet Munkenes Liv og Lære, idetmindste ikke Cølibatet. Han blev vel aldrig gift, men han var dog forlovet, netop i den Tid, der ligger mellem hans Klostersværmeri og endelige Overgang til Katholicismen. Hans Forlovede var en Jødepige, af ringe men brav Familie i Kjøbenhavn. Han havde lært hende at kjende under en af sine Reiser derned, og da hun var bleven hans Kjæreste, arbeidede han ivrig paa at omvende hende til Christendommen. Forbindelsen hævedes ligesom af sig selv ved Forsømmelighed fra Brocks Side, efterat han var kommen hjem til Norge igjen.

Brock besad gode Kundskaber og arbeidede til det Sidste paa sin Udvikling. Foruden Philosophi og Theologi var især Bygningskunsten hans Yndlingsvidenskab. Som allerede anført skrev han Avisartikler om Kirkebygninger, men desuden nærede han for Architekturen overhovedet stor Tilbøielighed og havde udfundet en særegen Inddeling derfor, med Metaphysiken som Grundlag. Ved de private Boliger vilde han gjøre den Forandring, at Vinduerne skulde anbringes i Taget istedetfor i Væggen, saa at Lyset kunde falde ned fraoven over Beboerne. Han arbeidede meget paa Udkast til den nye Storthingsbygning, og for det Honorar, han herfor maatte faae, vilde han gjøre en Reise til Paven i Rom. I den sidste Tid lagde han sig efter den sammenlignende Sprogvidenskab og stadigen var han en Ynder af Musiken og de sceniske Kunster. Det var Forlængselen efter en national Kunst, der bragte ham til den enthusiastiske Lovtale af ovenbemeldte Sangerinde, som vi have seet; og da hun ved sin Tilbagetræden i Huuslivet ganske berøvede den al Støtte, reiste det norske Theater sig, hvilket han hilsede med samme Enthusiasme. Han udsaa visse Folk af Personalet til Genier, men de stadfæstede snart den Erfaring, han ogsaa selv maatte have gjort, at af al Fart er ingen mere halsbrækkende uvis end den, hvorved Geniet skal prøves og kjendes. Han oplevede her atter en Skuffelse; men han vedblev dog at holde fast ved hiin Indretning,

Oversvømmelse i Indien.

indtil han af katholske Venner blev betydet, at det lidet passede for en Mand i hans Stilling at hænge ved Theatervæsenet.

Naar man overskuer Brocks Liv, tør den Forklaring, man dertil kan finde, være denne: Han havde Villien og Haabet til at blive en *stor Mand*, en *usædvanlig Mand*. Verden og Omstændighederne bistode ham ikke i at blive det første; thi maatte han indskrænke sig til at blive det sidste, hvortil ingen Bistand behøvedes. Usædvanligheden anlagde han i stor Maalestok, — ligesaa stor som Søren Kierkegaard, men han manglede dennes Begavelse, og derfor kunde den ikke værdeligen opretholdes, men maatte blive til Karrikatur. Folk saa dette og byggede derpaa sin endelige Dom. Men denne Dom havde ingen Gyldighed for Brock, og i hans Hoved krydsede de forunderligste Planer fremdeles hinanden. Han havde vundet dertil, at kunne føre et Aandsliv, indestængt for Verden og dog med denne, og derved blive Menneskene en Gaade.

Hvilken rædsom Kval og Selvfortærelse, gjennem et heelt Liv at holde et Sind, der ved sit Hang og sin Stræben tilhører Verden, skjult og tilhyllet for denne! Der vil Styrke til, for at ikke denne Sindets Kachot skal ende med Vanvid.

Reschid Pascha.

Forlængst ere de Tider forbi, da Tyrkiet ved sin vilde Kraft, sin fanatiske Tapperhed og sin utæmmelige Herskelyst var en af Europas frygtede og frygtelige Stormagter. I mere end hundrede Aar har den stolte Osmanli i døsig Ro paa sin Divan drømt om sin svundne Storhed og ladet Tingene gaae sin Gang. Uberørt af den fremskridende Civilisation, uden Deelagtighed i den nyere Tids Dannelse og Udvikling, fuldt af Brøst og Mangler i sin indre Ordning, hvilket noksom viser sig ved de hyppige Oprør, den slette Armee, de smaae Statsindtægter og Embedsmændenes store Bestikkelighed, har det osmanniske Rige længe staaet som et vaklende og faldefærdigt, gammelt Huus, der syntes at maatte styrte om ved den første Stormvind. „Den syge Mand," en Benævnelse, som især maatte lyde vel i den omhyggelige Nabo og formodede Arving Ruslands Øren, var længe efter den almindelige Mening Døden nær. Imidlertid har han dog overstaaet en farlig Krisis, og kommer sig kanske, hvilket vi, som ikke ere Politikere af Profession, dog ei ville befatte os med at forudsige.

Blandt de Mænd, som mellem de tyrkiske Fremskridtsmænd, hvoraf der i de sidste tyve Aar er fremstaaet et Parti, indtage en fremragende Plads, er Reschid Pascha maaskee den første.

Han er født i Aaret 1800 og er altsaa nu 56 Aar gammel. Allerede i sit tyvende Aar erholdt han en Ansættelse i Udenrigsdepartementet og har siden den Tid med Iver og Dygtighed ofret sig til den politiske Virksomhed, i hvilken han har gjort sit Fædreland de største Tjenester. Sultan Mahmud, den nu regjerende Sultans Fader, som af al Magt søgte at indføre Forandringer og Forbedringer i sine Stater efter sine mere civiliserede Naboers Mønster, gjorde ham i 1837 til Chef for Udenrigsministeriet, en Post, til hvilken Ingen syntes bedre skikket end Reschid Pascha, som er vel bekjendt med det vestlige Europas Forhold, og som selv er den ivrigste Ven af Reformerne. I de følgende Aar opholdt han sig som Gesandt i London, Berlin og Paris, og var navnlig virksom ved Istandbringelsen af Londoner-Kvadrupelalliancen, hvorved Mehemed Alis Magt i Ægypten, som truede med at løsrive sig fra Sultanens Herredømme, blev knækket. Inden den endelige Fred var bleven sluttet, var Reschid Pascha imidlertid, som det saa ofte gaar de store Mænd i Tyrkiet, bleven styrtet og levede nu i Ro, indtil han i 1846 blev udnævnt til Storvezir og Præsident i Statsraadet, en Værdighed, som han flere Gange siden har beklædt. Efterat han i forrige Aar atter var bleven fjernet fra sin ophøiede Post, har Abdul Meschid under 1ste November igjen kaldt ham til Storvezir, da hans Medbeiler den fanatiske og til det gammel-tyrkiske Parti hørende Ali Pascha traadte ud af Ministeriet. Det ansees imidlertid usikkert, om han vil kunne holde sig, da han har mange imod sig og især fordi hans Modstander, Sultanens Svoger, Mehemed Ali Pascha, fremdeles er Marineminister. Reschid Pascha staar forresten selv i et Svogerskabsforhold til Sultanen, da hans Søn Ali-Golib Pascha er bleven gift med Sultanens ældste Datter Fatime. a.

Oversvømmelser i Indien.

Ligesom i Frankrig i dette Aar, er Landet ogsaa i Indien bleven oversvømmet. Man kan ikke erindre, at Gangesfloden har været saa vandrig eller havt en saa høi Vandstand, som for Dieblikket (22de September). Ved Mirzapor er Vandet steget halvhundrede Fod over sin sædvanlige Høide.

I Nedre Bengalen er Ganges bleven til et uhyre Hav. Den store over 17 (norske) Mile brede Gangesdal imellem de ydre Himalayabjerge og Radshmahalhøiderne er oversvømmet. Baade kunne beseile den hele Strækning, idet de kun nu og da maae gjøre en Omvei for at undgaae Landsbyerne, som sædvanligviis ligge paa naturlige eller kunstige Forhøininger. Landet fra Gundukfloden ligeoverfor Patna til Sylphet østenfor Bengal, en Veilængde af henved 60 (norske) Mile, er bedækket med Vand. Ganges er paa mange Steder henved 15 Mile bred. Hvert Spor af denne mægtige Flods enkelte Afdelinger er udslettet; fra Dampbaadens Dæk vandrer Diet over en uhyre Vandørken, kun hist og her afbrudt ved Toppene af høie Palmetræer eller Tagene af oversvømmede Sivhytter, der betegne en Landsbyes Beliggenhed,

En uhyre Ødelæggelse af Eiendom maa være de uundgaaelige Følger, især hvad Riishøsten angaar, men Agerdyrkeren vil med Tiden finde en Erstatning i det tykke Lag af frugtbargjørende Dynd, som efter at Oversvømmelsen er tilende, vil blive tilbage paa hans Marker, der ligefra den Dag, da dens Opdyrkelse ved Menneskehænder begyndte, neppe have modtaget et Lod kunstig Gjødsel paa sin Overflade.

Alt Spor af mange bengalske Floder ere forsvundne. Kalkutta er dog bleven frelst for den truende Oversvømmelse, skjønt Vandet stod i de fleste af Hovedgaderne. Høiere op i Landet ere Byer blevne bortskyllede, Landeveie ødelagte, Færgebaade med Passagerer kantrede og Jernbaneanlæg beskadigede.

Det Værste er dog nu, tør vi haabe, forbi, og eftersom Sydvestmonsoonvinden hendør, vil ogsaa Regnen ophøre.

I Bjergegnene søndenfor Ganges ere endeel Menneskeliv tabte formedelst Fjeldstrømmenes pludselige og voldsomme Opsvulmen. I nogle af de vildere Egne nordenfor Ganges maa Skarer af Vildsviin, Raadyr og Leoparder gaae under. Mange af de Sidste saavelsom enkelte store Slanger seer man tage deres Tilflugt paa høie Træer.

(Illustr. Lond. News.)

Skjægget som Tegn paa Barbarie.

Da Peter den store ved sin Regjerings Tiltrædelse indsaa, at hans Folk saavel i Oplysning som i alle industrielle Kunster stod langt tilbage for de øvrige europæiske Nationer, og tillige i Klædedragt og Sæder betydelig adskilte sig fra dem, og derfor betragtedes som Barbarer, saa bestræbede han sig for det første for at bortfjerne de udvortes Afvigelser, ved blandt sine Embedsmænd at indføre den almindelige europæiske Klædedragt og at tvinge dem til at afrage deres lange Skjæg. Fra hans Tid kan ingen Russer erholde Audients hos Keiseren uden med afraget Skjæg, og selv den Kosak-Ataman, som i Januar Maa-

ned fra Uralsk bringer Keiseren den første Stør fra Wolga til Petersburg, maa finde sig i at afrage sit lange Skjæg, førend han indlades. Imidlertid begynder nu Civilisationen igjen at indføre Barbariets ydre Kjendemærke, som er udelukket fra Rusland, idet en af de mest civiliserede Nationer, Tydskerne, fornemmelig Kunstnerne og den studerende Ungdom, bestræber sig for at fremkalde et stort Skjæg, som kan sættes ved Siden af den simpleste russiske Haandværksmands eller Bondes. Et langt Skjæg, en grov Knortekjep (Ziegenhainer), grove Rytterstøvler, en stor Tobakspibe, uklippet Haar og en „Mütze" betegne nu Minervas Dyrker i „das große Vaterland."

Keiserinde Catharina II. yttrede ofte en stor Uvillie med hendes Undersaatters lange Skjæg, som hun erklærede for hesligt og ureenligt; men hendes Gunstling Potemkin paastod, at der var Enkelte, som et langt Skjæg klædte godt, og sagde, at han kunde vise hendes Majestæt en Mand, hvis store Skjæg hun selv vilde finde smukt, hvilket hun erklærede for umuligt. Potemkin, afsendte derpaa en Koureer til Moskwa med Befaling at hente en vis riig gammel Kjøbmand til Petersburg. Til Hofbetjentene gav han Befaling at indslutte denne Kjøbmand, naar han var ankommen, i et Værelse paa Slottet og sørge for hans Bespiisning indtil de fik nærmere Ordre. I adskillige Dage efter Kjøbmandens Ankomst var der formedelst andre Forlystelser ingen vekvem Anledning til at fremstille ham, og omsider blev han af den letsindige Gunstning aldeles forglemt. Han sad saaledes indespærret over en Maaned uden at kunne ahne Aarsagen til Bortførelsen.

Hans Kone i Moskwa svævede imidlertid i den største Angst over hans Forsvinden, og troede, at han muligen var beskyldt for en Statsforbrydelse; hans Handelsfæller frygtede for, at han vilde gjøre en bedragersk Fallit, og styrtede ind paa Konen med en Mængde Fordringer, som hun ikke alle kunde fyldestgjøre, og maatte til Slutning erklære sig insolvent. Denne Græmmelse og Ængstelse angreb hende saa stærkt, at hun fik en heftig Feber og døde. Da Mandens Klager for Hofbetjenterne over hans Indespærring endelig blev bragt for Potemkins Øren, var Leiligheden til at forevise ham for Keiserinden forsvunden; man havde fundet andre mere pirrende Forlystelser, og lod ham reise hjem. Da han kom tilbage til sit Hjem, fandt han sin Kone død, og sig selv en ruineret Mand.

H.

Aluminium.

(Efter Paul de Rémusat, Revue des deux mondes).

I.

Enhver veed eller tror at vide, hvad man forstaar ved et Metal. Dette Ord har existeret lige fra den graa Oldtid og synes stedse at have havt samme Betydning og Forstaaelse. Viis hvem du vil et Stykke Jern eller Kobber, og han vil sige, det er et Metal. Man veed, at Myntstykker, Sabler og Kaarder, de gamle Ridderes Rustninger, Dampmaskiner ere af Metal, og det synes, som om Ingen kan tage Feil deraf. Om end Folk i Almindelighed undertiden tilstaae, at de ikke kjende Sammensætningen af dette eller hiint Stykke, om det er Jern eller Zink, om det er en Blanding af Tin og Spidsglands eller af Sølv og Kobber, om de end gaae et Skridt videre og i et meget lidet videnskabeligt Sprog tilstaa, at de ikke veed, hvoraf Sølv eller Kviksølv er sammensat, saa forekommer dog stedse en metallisk Substants som maatte skjelne sig fra enhver anden, og de tro ikke at kunne forvexle den, hverken med Træ eller Papir eller Luften o. s. v. Selve Ideen om Metal synes være en af de simple Ideer, som ei behøves at defineres, en saa at sige medfødt Idee, lig Ideen om Varme og Lys. Og hvo har nogensinde tænkt paa at forklare disse Ords Betydning? Lad os dog forsøge positivt at bestemme, hvad et Metal er, og om Ideen derom er saa simpel, som man tror. Jeg tænker, vi skulle see, at det er en Substants, det maaskee er umuligt at definere og ialfald meget vanskeligt at opfatte nøiagtigt.

Naar man forsøger at analysere den Idee, som Alverden danner sig derom, vil man faae ud omtrent følgende Definition: et Metal er en fast Substants, graa eller hvid, haard, skinnende, mere eller mindre trækkelig, det vil sige, kan trækkes ud i Traade og hamres ud i Plader uden at gaae istykker. Metallerne udvides derhos overmaade meget ved Varmen og ere stedse uigjennemsigtige. Denne Definition synes at være meget simpel, den passer paa de Metaller, vi oftest have for Øiet, som Jern, Zink, Sølv o. s. v., og man skulde fristes til at ansee den for udmærket. Men lad os see lidt nærmere paa den, og kanske vi ikke finde den saa sand. Den er langt fra at opfylde Betingelserne for en god Definition: den passer ikke paa den hele opgivne Gjenstand, og den omfatter ikke den alene. Der findes Metaller, hvorpaa den ikke passer, og ikkemetalliske Substantser, som synes at gaa ind under dem. Saaledes er for det Første ikke Fasthed og Haardhed væsentlige Egenskaber ved Metallerne; thi Kviksølv, der uimodsigelig er et saadant, er flydende ved almindelig Temperatur, og mindre bekjendte Metaller, som Sodium og Potassium, ere meget bløde. Forresten ere de alle smeltelige og kunne endogsaa bringes i Dampform. Er den graa eller hvide Farve væsentlig for dem? Kobber og Titanit ere røde, Guldet er guult, Sølvet i pulveriseret Form er næsten sort. Hvad det angaar, at de kunne udtrækkes og udhamres, da passer det ikke paa de flydende og bløde Metaller, og der er ligeledes andre, som besidde disse Egenskaber i en saa svag Grad, at de ikke kunne regnes med. Vægten? Nogle ere lettere end Vand. At de kunne udvides? Men flere af dem, som Platina, besidde denne Egenskab i en langt mindre Grad end mange andre Substantser. Uigjennemsigtigheden? Selv Guldet, det tætteste af alle Metaller, lader, naar det er udhamret til Blade, Lysstraaler trænge igjennem, hvilke det farver grønne. Disse Blade ere vistnok meget tynde, thi Guldet kan udhamres overmaade stærkt, men gjennemsigtigt bliver det dog altid. Og det Kjendemærke, som Nogle skulde fristes til at sætte deri, at Metallerne paa Grund af deres Uopløselighed ikke have Lugt eller Smag, holder heller ikke Stik; thi om det end passer paa Guld, Sølv og Platina, saa faar Kobber, Jern, Zink, Tin ved Gnidning en Lugt og en Smag, som Enhver kjender. Saaledes falde alle Støtter for vor Definition overende, den ene efter den anden, og man kan tilføie, at der er Substantser, som aabenbarlig ikke ere Metaller, der gaae ind under den ligesaavel som Sølv, Jern og Zink. Saaledes er Arsenik haard, fast, skinnende, kan udhamres lidt, og for 30 Aar siden satte Chemikerne den mellem Metallerne. Jod er skinnende og har samme Farve og Glands som Bly; Bor er haardt; selve Diamanten har en Deel af de opregnede Egenskaber.

Saaledes hjælper Physiken ikke til at definere Metallerne; den ydre Form gjør os det ikke muligt at skjelne dem fra andre Substantser og bestemme deres Væsen. Ingen af deres Egenskaber synes stadig, og hvordan Regelen opstilles, bliver der stedse Undtagelser. Lad os gaae et Skridt videre og undersøge, om ikke deres chemiske Eiendommeligheder ere mere afgjorte og kunne bringe den Forvirring til at svinde, som de nye Opdagelser have fremkaldt. Alle Metaller ere enkelte Legemer. Det er imodsigelig en vigtig Egenskab. De bestaae kun af et eneste Slags Stof, der ikke existerer uafhængigt af Metallet. Men i Henseende til chemiske Eiendommeligheder adskille de sig saare lidet fra de øvrige enkelte Legemer, saa at den Definition, Chemien kan give os, bliver næsten ligesaa vag som Physiken. Man kan da spørge: naar hverken Physik eller Chemi kan bestemme Skjelnemærket mellem Metaller og andre Legemer, hvorledes har man da kunnet reise en saadan Skranke? Dette skulle vi søge at fremstille.

I gamle Dage faldt Ingen paa at opstille det Spørgsmaal, vi have fremsat, og man kjendte en heel Deel Metaller, uden at man spurgte om, hvad Slags disse Substantser vare, som man sammenblandede under samme Navn. Man undersøgte ikke, om man skulde sammenstille dem med de fire Elementer, Jorden, Vandet, Luften og Ilden, eller om de vare sammensatte Stoffe. For de Gamle var Metallet en Substants, der var let at kjende og beskrive; thi en stor Deel af de Metaller, vi nu anvende, vare da ubekjendte og laa skjulte i Jordens Skjød forbundne med Substantser, der gjorde dem ukjendelige. Man brugte næsten ikke andre end Guld, Sølv, Kobber og maaskee Tin; selv Jern kom først sent i almindelig Brug. Alle disse Substantser havde, hvad man i almindelighed kalder et metallisk Ydre, i en meget charakteristisk Grad; de vare faste, haarde og skinnende. Man veed forøvrigt, at Chemien i Oldtiden var en ubekjendt Sag, og at Araberne i denne Henseende ere vore Lærere. Det var, da de vare paa det Mægtigste, efter Ægyptens Erobring, at Sandsen for denne Videnskab udviklede sig hos dem. Det er antageligt, og det er den Mands Mening, hvis Ord i alt, hvad der angaar Chemi, maa have størst Vægt, Liebigs, at den Lærdom, Araberne fandt samlet i Alexandrien, bidrog til denne videnskabelige Udvikling. Jeg troer dog, at dette mere var Tilfældet med Hensyn til de øvrige Videnskaber, som Medicinen, Mathematiken og Astronomien, end med Hensyn til Chemien i egentlig Forstand. Hvordan det nu saa er, dengang var det, man saa de første Alchymister og de hibeholdt i sin Betegnelsesmaade og i sin Maade at beskrive Experimenterne paa, noget Hemmelighedsfuldt og Dunkelt, som de udentvivl havde taget af de ægyptiske Præster. Deres Fremskridt vare raske og man skulde forbauses over deres udbredte Kundskbaer. Det fornemste Maal for deres Stræben — og det er alene det, som interesserer os — var at finde de Vises Steen, det vil sige, en Substants, der kunde forandre hvilketsomhelst Metal til Guld. De gik da ikke ud fra denne Forudsætning, at Guldet og de øvrige Metaller vare elementære Substantser. Det er klart at deres Undersøgelser da selv i deres egne Øine maatte have været urimelige. Interessante Experimenter havde derimod ledet dem hen paa den Tanke, at alle Metaller indeholdt Svovl. Dette var da en given Sag; men Guldet da, som er guult, indeholdt det mindre Svovl, end Sølvet, som var hvidl eller var det tvertimod saa, at Guldet skyldte Svovlet sin Farve? Angaaende dette Punkt vare de ikke enige og denne Uenighed gav Anledning til to Fremgangsmaader. Det ene Parti forsøgte at tilsætte de almindelige Metaller med Guldsvovl, det andet Parti lagde an paa at rense Zink eller Bly. De første ansaae Guldet for et almindeligt Metal, der var forbundet med en Substants, som gav det dets Overlegenhed og gjorde det til Metallernes Konge; de andre meente, at man maatte uddrage det rene Metal, Kvintesentsen af Metallet, som man maatte uddrage af de ufuldkomne eller Halvmetallerne. Kvintesents var, som man veed, en rød Substants, som i reen Tilstand skulde kunne forvandle til Guld en hvilkensomhelst Mængde af Metal eller endogsaa af hvilketsomhelst Stof, idet den saaledes skulde virke som et Slags Gjeringsmiddel. Det var forresten klart, at denne fuldkomne Substants maatte kunne helbrede alle Sygdomme: det var en Universalmedicin. Man skal knap kunne nævne en Alchymist uden han har givet en Fremstilling af, hvorledes man skulde tilberede den, og berømmet dens Kraft, skjønt han for sit Vedkommende aldrig har fundet den eller erfaret dens Virkninger. Ialmindeleghed arbeidede man paa Kviksølv. Hvad maatte der da til for at faa det forvandlet? Man maatte gjøre det fast og give det guul Farve. Og dette var en let Sag, naar man kun blandede dem med „de Vises Kviksølv", ,,terra adanica'', eller ganske simpelt med „de Vises Guld". Operationer, som meget omhyggeligt og nøiagtigt ere beskrevne i mangfoldige Bøger.

Norge.

Christiania. Under 26de Novbr. er Sognepræst til Hvaløerne M. Hannestad udnævnt til Sognepræst til Id Prstg.; Sorenskriver J. C. Matzau til Notarius publicus i Bergen; Kand. jur. J. Vagel til Fuldmægtig i Revisions-Departementet; Sekondlieutenant i den christianssandske Infanteribrigade C. S. Abel til Premierlieutenant i Brigaden; Sekondlieutenant i den bergenske Infanteribrigade H. U. Berg til Sekondlieutenant i den 2den akershusiske Infanteribrigade samt Premierlieutenant ved Bergens Borgervæbning C. Ege til Kapitain og Chef for Vitterlevalmindingens Kompagni af Bergens borgerlige Infanteribataillon.

— Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Marinen, nemlig: Kapitainlieutenant F. F. Krogh udnævnt til Kapitain; Premierlieutenant C. Hagerup til Kapitainlieutenant; Sekondlieutenant O. Valeur til Premierlieutenant og surnumerær Sekondlieutenant T. Mathiesen til Sekondlientenant i Nummer.

— Under s. D. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade, nemlig Præst ved Tugthuset i Christianssand A. H. J. Bruun, Kapitain og Kompagnichef ved Bergens borgerlige Infanteribataillon J. N. Holm og Børskommissær ved Christiania Børs J. Smith, Sidstnævnte at regne fra 1ste Januar næste Aar.

— Den 3—4 Decbr. holdt Christiania geistlige Forening offentligt Møde paa Universitetet. Diskussionerne begyndte med Spørgsmaalet „om den romerske Propaganda."

— Tidligere Storthingsmand, Gaardbruger Peder Fauchald døde 22 Novbr. paa sin Gaard Sogstad paa Thoten, 65 Aar gammel. (Vi skulle i næste Nr. give hans Biographi.)

Tønsberg. Den 26 Novbr. feirede Sognepræst Jakobsen i Sem sit Sølvbryllup, ved hvilken Festlighed Kammerherre Morgenstjerne overrakte ham en af Menigheden bekostet Gave, bestaaende af Sølvtøi.

Kongsberg. Direktionen for „Vinorens Sølvværk," hvortil der er tegnet Aktier for over 100,000 Spd., indbyder til fornyet Aktietegning (hver Aktie paa 100 Spd.) for at der kan opnaaes et Beløb af 300,000 Spd. Hvo, som ønsker Underretning om dette ny Værk, og de trufne Foranstaltninger, henviste vi til en Beskrivelse i „Polyteknisk Tidsskrift" No. 19 for iaar.

Christianssand. Konsistorialrettens Dom i Sagen mod Rektor Musæus er falden og skal stadfæste Provsterettens Kjendelse, der gik ud paa 300 Spd. i Bøder foruden Sagens Omkostninger.

Arendal. Kommunalbestyrelsen har udtalt sig mod Oprettelsen af et Marked her, hvorom Nissedals Formandskab havde vedtaget Forslag.

Bergen. Hr. Benemann har udkastet Planen til en Læsesalon for Damer, hvor ny Bøger og nye Musik stadig skal forefindes.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Runeberg skal sysle med en Bearbeidelse af den svenske Psalmebog.

— Regjeringen har forelagt et Forslag til Lov om udvidet Religionsfrihed, hvilket er liberalt, men dog tilstæder mindre Frihed end vor Dissenterlov.

England. Dronningen skal atter befinde sig i interessante Omstændigheder og vente sin Nedkomst til i Marts. Det bliver da det niende Barn.

Preussen. Landdagen er traadt sammen, men Kongen skal i Throntalen med Hensyn til Neuschatel-Spørgsmaalet have udtalt sig mindre krigersk end man ventede.

Østerrig. Den berømte Orientalist Hammer-Purgstal er død i Wien den 23de Nov., 83 Aar gammel.

— Keiseren har benaadet 70 domfældte italienske Flygtninger og hævet Beslaget paa Flygtningernes Eiendom.

Rusland. Fyrst Woronzow døde den 18de Nov.

Neapel. General Falangeri, der betegnes som Hovedet for det „franske" Parti, siges at skulle komme ind i Menisteriet. Dermed vil sandsynligviis Striden med Frankrig og England udjævnes. Denne er ellers bragt til det yderste, idet ikke alene de engelske og franske Gesanter i Neapel have forladt sin Post, men ogsaa Neapels Gesanter i Paris og London forlangt sine Passe.

Sicilien. I Byen Cephalu, østenfor Palermo, er ifølge Tel. Dep. udbrudt en Opstand under Baron Bentivengas Ledelse.

Nordamerika. Statsmanden John Clayton, der under Taylor var Sekretær, døde den 9de Nov.

— I Arkansa er opdaget en vidtforgrenet Sammensværgelse, hvis Maal skulde været et almindeligt Myrderi paa de Hvide paa Præsidentvalg-Dagen.

Bladets Kasserer boer i Grubbegaden No. 5. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 50. Udkommer hver Løverdags Aften. 13de December. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Aluminium.

(Efter Paul de Rémusat', Revue des deux mondes).

II.

I det 18de Aarhundrede blev Alchymien Chemi eller paastod ialfald, at den var blevet det. Man foretog mangfoldige Analyser, og støttende sig til Slutninger og Experimenter beviste Becher, at Salt, Svovl og Kviksølv, der før ham betragtedes som Metallernes Elementer, selv vare sammensatte Legemer, og at ethvert Stof fremkom ved en Forbindelse af tre Substantser, som han gav Navnet Jord (terra): Jord, der er saltholdig, eller som kan forarbeides til Glas, Jord, der er fedagtig eller brændbar, Jord, der er kviksølvholdig eller flygtig. Denne sidste Substants existerede da i stærkt Forhold hos Metallerne og gav dem deres metalliske Ydre. Af forskjellige Forbindelser af alle tre fremkom ikke alene Metallerne, men Træ, Glas, Vand osv. Becher havde bemærket (og mange Chemikere havde seet det ligesom han), at alle Metaller med Undtagelse af to, Guld og Sølv, ved Ildens Paavirkning gik over til en graa, hvid eller sort Masse, der ikke længer havde noget Metallisk ved sig. Denne gav man Navn af Jord. Man troede da paa en Opløsning, man forestillede sig, at Metallet havde tabt nogle Dele af sin Substants, efter Nogle sin kviksølvholdige eller flygtige Jord, efter Andre sit Brændstof. Naar Guldet og Sølvet ikke undergik denne Forandring, var det, fordi denne Substants, der udgjorde Kvintessentsen af deres „Metallitet", var fastere forbundet med dem, og naar de vare mindre smeltelige, end de øvrige, da kom det deraf, at de indeholdt mindre brændbar Jord, der næsten for sig alene danner det flydende Metal, Kviksølvet. Hvad maatte der gjøres for at berigtige disse Ideer? Ganske simpeltvæk veie Metallet før og efter Forkalkningen, og Forskjellen i Vægt vilde da angive, om det havde vundet noget eller tabt et af sine Elementer. Dette synes vistnok ganske simpelt; thi Intet er lettere end en Erfaring efter at den er gjort og Intet vanskeligere forinden. Dog var det en genial Idee. Lavoisier, som undfangede den, gjorde maaskee den største Opdagelse i den nyere Videnskab, da han iagttog, at Metallet under Forkalkningen langt fra at opløses absorberer den Deel af den athmosphæriske Luft, som kan indaandes, mættes med Surstof, som man siger, og at den metalliske Kalk er en Forbindelse af Metallet og ikke af et af dets Elementer.

Paa samme Tid overførte Dalton Begrebet om Atomer fra Metaphysiken til Chemien og Ideen om en Elementærsubstants blev fuldkommen klar og tilgjængelig for Alle. Man antog, at alle de da bekjendte Metaller, syv i Tallet — Guld, Sølv, Kobber, Jern, Tin, Bly, Platina — og de fem Halvmetaller — Spidsglands, Vismuth, Sink, Kobolt og Kviksølv — vare enkelte Legemer. Til Metallerne regnede man da ogsaa Arsenik, der siden er bleven hensat blandt de ikke-metalliske enkelte Legemer, som man benævner Metalloider. Men dette var ikke de eneste Følger af Lavoisiers Opdagelse. Ligesom denne store Mand var kommet til den Erkjendelse, at Metallerne ved at absorbere Luftens Surstof kunde forvandles til Kalk eller Jord, til Oxyder, som vi nu sige, undfangede andre Chemikere den Idee, at de Substantser, der længe havde været bekjendte under Navn af Kalkarter, Jordarter, Ludsalte — og blandt dem fornemmelig den almindelige Kalk, der bruges til Bygninger, Soda og Potaske, der forbundne med Olie danne Sæbe — vel ogsaa kunde være Metaller, forbundne med Surstof. Men disse Metaller havde da en saadan Begjærlighed efter Surstof, at dette var vanskeligt at fjerne, ja Metallet kunde maaskee ikke engang taale Luftens eller Vandets Paavirkning uden at forandres, hvilket da forklarede, hvorfor disse Metaller aldrig fandtes i metallisk Tilstand i Jordens Skjød. Man anstillede Experimenter, og efter flere Forsøg lykkedes det den berømte Chemiker Davy ved Hjælp af Elektriciteten at opløse Soda og Potaske. Han godtgjorde, at de vare sammensatte af Surstof og andre Substantser, som fik Navnene Sodium og Potassium. Disse Substantser havde en vis ydre Lighed med Metallerne, skjønt især det ene var meget blødt og næsten uden Glands; men deres Oxyder lignede Metallernes, vare længe kjendte under Navn af Jordarter eller Ludsalte og forbandt sig ligesom disse med Syrer. Man bibeholdt derfor Navnet Metaller for dem, idet dette Navn forandrede sin Betydning og blot anvendtes paa visse enkelte Legemer, der med Surstof dannede Forbindelser, som havde visse Eiendommeligheder. Men disse Eiendommeligheder vare og ere endnu overmaade ubestemte, og Skjelnemærket mellem de enkelte Legemer, der ere, og de, der ikke ere Metaller, ville altid blive meget vanskeligt at opstille. Jeg skal blot nævne Arsenik, som længe har været og endnu af Enkelte er opstillet blandt Metallerne, skjønt det adskiller sig derfra ved temmelig mange Eiendommeligheder. Jeg skal videre nævne Vandstof, der ligner Metal ved sine chemiske Eiendommeligheder, men som det blotte Udseende og den gamle Fordom, der vil, at en metallisk Substants skal være haard, fast og kunne hamres, er til Hinder for at sætte ved Siden af Bly og Sølv. Silicium var ogsaa et Metalloid, og Sainte-Claire Devilles nye Experimenter have næsten bevist, at man maa sætte det i Klasse med Metallerne.

Under enhver Omstændighed syntes Davys Experimenter ikke at efterlade Tvivl. Alle Jordarter, alle Ludsalte, alle Kalkarter vare eller maatte være Oxyder af Legemer, som endnu ikke vare udskilte. Man udskilte lidt efter lidt flere og flere af dem. De beholdt Navnet Metaller, og disses Antal steg saaledes betydelig. I 1813 kjendte man 38; nu omtale de chemiske Lærebøger 47. Forresten maa man ikke troe, at dette Tal er nøiagtigt. Om disse Legemer end synes enkelte, kunne nyere Opdagelser forandre vor Mening. Alle disse Metaller deeltes i Klasser af Thénard, som i Begyndelsen af dette Aarhundrede udgav det første nogenlunde fuldstændige Værk over Chemien. Denne Deling tillader med Lethed at fastholde deres Eiendommeligheder. Den Inddeling, Thénard har gjort, hviler paa en Eiendommelighed ved Metallerne, som vi allerede have nævnt, nemlig den, at de forbinde sig med Surstof. Det er klart, at denne Forbindelse finder lettere Sted med nogle Metaller end med andre, at de ikke alle, som Chemikerne sige, ere lige begjærlige efter Surstof, hvoraf da igjen følger, at deres Oxyder ere mere eller mindre vanskelige at opløse. Thénard har med dette for Øie inddelt Metallerne i 5 Klasser, og disse Klasser kunde opstilles, om man end kun kjendte disse Metaller gjennem deres Oxyder; thi jo vanskeligere disse vare at opløse, de begjærligere maatte Metallet være efter Surstof.

Aluminium var bestemt til at gjøre en Indvending mod de Ideer, man a priori havde fattet. I de Værker, som udkom i Begyndelsen af Aarhundredet, er dette Metal nævnt, men dets Existence er kun antaget efter Analogi; thi reen Leerjord (Alumin) denne saa almindelige Substants, hvoraf almindeligt Leer indeholder store Kvantiteter, havde man aldrig kunnet opløse. Den modstod Varmen og Elektriciteten. Man sluttede deraf, at selve Metallet maatte være mere begjærligt efter Surstof end alle andre bekjendte Legemer, og maatte oxyderes med større Voldsomhed og Hurtighed end Potassium, der dog opløser Vand ved almindelig Temperatur og ikke kan udsættes for Luftens Paavirkning uden at brænde. Men nye Studier ledede til et nøier i Kjendskab til Alumin og dets Forbindelser, og man satte det nærmere Brunsteen (Magnesia) og Glucin. Det var forøvrigt klart for Chemikerne, at dette Metal, der var ligesaa vanskeligt eller vanskeligere at erholde reent, end Magnesium og Glucyrium, maatte have de samme Eiendommeligheder, ligesom dem opløse Vandet ved en Temperatur af 60—80 Grader og ikke kunne ophedes i Luften uden at absorbere Surstof. Det var ligeledes klart, at, om det lykkedes at erholde dette Metal reent, det, i intet Tilfælde kunde benyttes i Huusvæsenet eller Industriens Tjeneste mere end Potassium Sodium, eller Calcium, thi Luft, Varme og Alt det man bragte det i Berørelse med, vilde oxydere det.

Alt dette lærte Theorien og en udmærket Chemiker, Hr. Wøhler, godtgjorde ligeledes ved Experiment, at det forholdt sig saa.*) Han erholdt Aluminium i reen Tilstand paa følgende Maade. Han tog Aluminium-Oxyd eller Alumin og bragte det i Berørelse med Potassium: Surstoffet gik nu over fra Aluminium til Potassium, og Resultatet blev reent Aluminium og Potaske. Hans Experiment godtgjorde Alt, hvad Theorien havde lovet; han erholdt Aluminium under Form af et graat Pulver. Dette Metal antændtes, naar man ophedede det, ved Berørelsen med Luften; det opløste ikke Vand ved almindelig Temperatur, men omtrent ved 100 Grader. Paa dette Standpunkt stod Sagen, da Hr. Sainte-Claire Deville, en endnu ung Videnskabsmand, der allerede er bekjendt ved flere forskjellige Arbeider, og som ikke maa forvexles med en anden Chemiker af samme Navn, hvis Arbeidere vække mindre Interesse, bekjendtgjorde, at han havde fundet en Fremgangsmaade, der tillod ham at erholde Aluminium i stor Mængde, af ganske andre Egenskaber, end det graa Pulver, Wøhler havde fundet. Dette Metal var fundet hvidt, næsten lidt blaaagtigt i Forhold til Sølv, der mere har lidt Skjær af Guult, og dette blaaagtige Skjær fremtraadte stærkere, naar Metallet var hamret; ligeledes var det haardere og istedetfor at være blødt som Sølv, var det seigt som Jern; det kunde hamres og udtrækkes næsten saameget man vilde; det var let at file og havde en svag Jernlugt; det ledede Elektriciteten ligesom Sølv, det var, som allerede Poggendorff og Rieß havde sagt, svagt magnetisk; det smeltede ved en lavere Temperatur end Sølv, men en hoiere end Sink. Det veiede 4 Gange mindre end Bly, 3 Gange mindre end Kobber og Jern, 8 Gange mindre end Guld og var næsten lige saa let som Glas. Luften og Surstoffet havde ingen synlig Indflydelse paa det, og langt fra at stilles mellem de Metaller, der lettest oxyderes, og hvis Anvendelse i metallisk Stand derfor er umulig, og de almindelige Metaller, maatte det tvertimod stilles imellem de ædle Metaller og de almindelige Metaller; det havde endog et vist Fortriin for de første, thi svovlsur Vandstofgas, Foreningen af Svovl og Vandstof, sværter Sølv og gjør det stundom ubrugeligt. Aluminium kunde derimod uden Ulempe bruges i Berørelse med denne Gas. Endelig forbandt det sig med Kviksølv.

See dette var noget ganske Andet, end det Wøhler havde fundet, og man skulde knapt troe, at det var samme Legeme, begge Chemikere meente. Det er imidlertid ganske vist, at Sainte-Claire Deville har Ret; han har arbeidet med betydelige Masser af Materien og har anvendt en Omhyggelighed, der gjør hans Resultater fortrinsviis troværdige. Han har ogsaa med al skyldig Agtelse for Wøhlers anerkjendte udmærkede Dygtighed, vist, hvorledes denne er kommen til at tage Feil. Han har vist, at det af Wøhler frembragte Metal langtfra var reent, at de Platinakar, hvori det var tilberedt, havde meddeelt det noget af Platinaets Usmeltelighed, at det ikke var ganske renset for det Sodium og Potassium, der var brugt til dets Tilberedelse, og at det derfor dekomponerede Vandet ved en lav Temperatur. Ja han har præpareret et Aluminium ifølge Wøhlers Anvisning, der havde alle de Egenskaber, Wøhler havde angivet, og dernæst godtgjort dets Ureenhed. Intet viser klarere de Vanskeligheder, der ere forbundne med chemiske Experimenter, end at en saa udmærket Chemiker har kunnet tage Feil, og man vilde fare meget vild, om man deraf vilde uddrage nogen Slutning mod Wøhler.

Aluminium gjorde saaledes en Undtagelse fra den Regel, man næsten alene med Hjemmel af sund Sands syntes at maatte have været berettiget til at opstille, at jo begjærligere to Substantser ere efter hinanden, des fastere holde de sammen, naar de ere forenede, og omvendt, jo stærkere deres Forening er, des begjærligere ere de efter hinanden. Thi skjønt oxyderet Aluminium holder meget stærkt paa sit Surstof, er Metallet selv slet ikke meget begjærligt efter Surstof. Men en Lov, der taaler Undtagelser, en Lov, der ikke har Anvendelse overalt, existerer ikke som Lov i Videnskabens Rige. Heraf flyder, at den Klassifikation, man har opstillet mellem Metallerne, styrter overende, hvilket ingen stor Ulykke er, og kunde nye Experimenter bidrage til at udslette Forskjellen mellem Metaller og Metalloider, vilde vist faa Chemikere finde det beklageligt.

Det Princip, hvorpaa Sainte-Claire Deville støtter sig ved Tilberedelsen af Aluminium, er det samme som Wøhlers, kun anvender han Sodium istedetfor Potassium, da det sidstes Behandling ikke er uden Fare. Metallet lægges i ophedede Porcelænrør, og over det smeltede Sodium indbringer man Dam-

*) I Goldschmidts „Nord og Syd" 4de Qvar. Nr. 9 findes indrykket et Brev fra Wøhler til H. C. Ørsted, hvori hiin minder denne om, at han er Opdageren af Chloraluminium, og at man skylder denne Opdagelse Kjendskabet til Aluminium og mange andre Metaller. Red. Anm.

ven af Chlor-Aluminium: deraf danner der sig Chlor-Sodium eller Søsalt og reent Aluminium. Man behøver nu blot at ophede det for at rense det. For at give en Idee om de Vanskeligheder, der ere forbundne med chemiske Experimenter, skulle vi blot anføre, at dette Experiment, der i Laboratorierne langtfra ansees for vanskeligt, ikke kan foretages under Luftens Paavirkning, og at Apparatet maa gjennemstrømmes af reen og tør Vandstofgas. Uden at saadant blev iagttaget, vilde Sodium oxyderes og blive ude af Stand til at dekomponere Chlor-Aluminium.

Ved denne Hr. Sainte-Claire Devilles Fremgangsmaade kan man uden altfor stor Vanskelighed og Fare erholde Aluminium i stor Mængde. Kan nu ogsaa dette skee uden altfor store Bekostninger? Thi det er dette, der betinger Metallets praktiske Anvendelse, naar dets Egenskaber forøvrigt gjøre det skikket dertil.

Det er to forskjellige Aarsager, der kunne have Indflydelse til at forhøie Prisen paa en Substants, nemlig dens Sjeldenhed og Vanskeligheden af at udskille den. Hvad nu Aluminium angaar, da er ikke Mineralet saa sjeldent, at den Omstændighed skal paavirke Prisen. Der er faa Substantser, der ere saa almindelige, og maaskee $^1/_{100}$ af Jorden bestaar af Aluminium. Leer, Alun, Porcelænjord, Mergel, Feldspat, Glimmer, Granit er Forbindelser eller Blandinger af Forbindelser med Aluminium. Leer og Alun ere meget almindelige og meget billige Substantser. Der er hele Bjerge af Leer; i Picardiet og ved Tolsa i Nærheden af Rom er der uhyre Masser Alun. Men, hvad der bringer Prisen paa Aluminium op, er Udskillelsen. Denne er, som man har seet, kompliceret nok; men hvad der især gjør den kostbar, er de store Masser Sodium, der behøves; thi Sodium i sig selv er meget dyrt og vanskeligt at præparere. Det er meget begjærligt efter Surstof, og der maa en stærk Temperatur til for at reducere dets Oxyd. Man kan næsten sige, at Prisen paa en Substants staar i Forhold til dens Slægtskab med Surstof. Før var Sodium blot et Laboratoriets Produkt, en af Chemiens Kuriositeter; det var Ingen, der tænkte paa at anvende det i Industrien. Da Sainte-Claire Deville anstillede sine første Experimenter, kostede det 1000 Fr. pr. Kilogram. Og man behøver 3 Kilogrammer Sodium til at uddrage 1 Kilogram Aluminium af Chlor-Aluminium, hvilket alene udgjør 3000 Fr. Ligeledes er Sodium meget vanskeligt at behandle. Det antændes ved Berørelse med Luften og berøver alle de Substantser, det kommer i Berørelse med, deres Surstof. For at konservere det, maa man strax det er kommet ud af Ovnen kaste det i en Flaske med Naphta- eller Bjergolie. Denne Olie, der næsten kun findes i Omegnen af Baku i Persien og ved Amiano i Hertugdømmet Parma, er en af de eneste Vædsker, der ikke indeholder Surstof. Den er sjelden og meget dyr. Sainte-Claire Deville er imidlertid lidt efter lidt kommet dertil, at han ikke behøver Naphtaolie og uden Fare kan behandle store Mængder af Sodium. Prisen paa samme er derved falden over 50 %, og følgelig bliver ogsaa derved Præpèrationen af Aluminium saa meget billigere. Men endda er Metallet altfor dyrt til at Industrien vel kan indlade sig paa at anvende det. Skulde nu end Videnskabens fortsatte Fremskridt kunne reducere denne Priis, hvortil vilde man da kunne bruge Aluminium?

Det kan hamres ligesom Zink og paavirkes ikke af Luften; det kan altsaa træde i dets Sted og det med Fordeel, da det er tre Gange lettere. Det er ligesaa haardt som Jern og oxyderer mindre let. Det kan da bruges til Agerdyrkningsredskaber og Vaaben. Rene Metaller ere meget lidet klangfulde, og Cymbler, Klokker og Pauker ere forarbeidede af en Blanding af Tin og Kobber. Aluminium derimod er ligesaa velklingende som de bedste Klokker, og har saaledes Anvendelse i denne Henseende. Det har Sølvets Glands og kan anvendes overalt hvor dette bruges, ikke paa Grund af sin Værdi, men paa Grund af sine physiske Egenskaber. Med eet Ord, Aluminium er maaskee bestemt til at erstatte alle saavel almindelige som ædle Metaller, der nu anvendes i Kunstens og Industriens Tjeneste.

Peder Fauchald.

Blandt Stortbingets Repræsentanter af Bondestanden have Ole Haagenstad, Peder Fauchald og O. G. Ueland længe været de mærkeligste baade med Hensyn til Begavelse og Indflydelse paa vort offentlige Livs Retning, og som en Følge heraf har Almeenhedens Opmærksomhed ogsaa særligen været henvendt paa disse Mænd. Imidlertid er der nu ikke længere mere end een af disse „Bondekoryphæer," hvis offentlige Virksomhed endnu fortsættes. Haagenstad har for længe siden givet Afkald paa Storthingsbænken og er nu en Olding paa over firsindstyve Aar; og Fauchald, hvis offentlige Færd vel ogsaa kunde betragtes som afsluttet, uagtet han ellers var sexten Aar yngre, er, som allerede i forrige Nummer ommeldt, afgaaet ved Døden den 22de November d. A. Idet vi her efter „Mærkel. Nordmænd" give hans Portræt, ville vi dertil kun føie nogle korte Levnetsnotitser.

Peder Fauchald er født paa Gaarden Fauchald i østre Thotens Præstegjeld den 21de Sept. 1791 af Forældrene Jens Hansen Brostad af Vardal og Marthe Pedersdatter Fauchald. Han viste snart, at han havde et godt Nemme og megen Læselyst og læste som Dreng alle de Bøger, han kunde overkomme. Men saaledes som Almueskolevæsenet dengang var indrettet eller rettere, da det næsten manglede, var der ingen Veiledning i en videregaaende, alsidig Dannelse for ham at erholde, og derfor maatte han i sin Læsning gaae frem ganske paa egen Haand. Naturligviis bortkastedes herved megen Tid paa unyttige eller mindre væsentlige Gjenstande, men dette havde ogsaa til Følge, at Peder fik Indsigt i mange Retninger, som laa uden for den ordnede Almeendannelses Omraade. Saaledes kom han f. Ex. til i sit 12te Aar at læse og fordybe sig i Rabeners Satirer. Ved Læsnig i en modnere Alder søgte han at skaffe sig en mere lige lig og grundig Dannelse, end hans uordnede Barndomsstudier kunde medføre. Tidlig fik han Bøger laant af Stedets Præst, Jonas Finkenhagen, men havde imidlertid vistnok selv ofte følt Trangen til gode Skrifter, og han søgte ogsaa i en senere Tid at afhjælpe denne for Andre, ved i Aaret 1836 at oprette et thotensk Læseselskab, hvilket med Tiden stiftede stort Gavn.

Kun 23 Aar gammel (1813) giftede Fauchald sig med Pernille Pedersdatter Bjørnstad, med hvem han fik en Søn og tre Døtre, og som nu overlever ham som Enke. Aaret efter overtog han efter Faderen Gaarden Fauchald, men levede her i temmelig forkuede Forhold indtil 1825, da han solgte Eiendommen og kjøbte Gaarden Sogstad. Denne yderst forfaldne Gaard bragte han ved sine tildeels af Bøger hentede Indsigter i Landbruget i god Stand og befandt sig i gode Kaar, da han i 1841 ogsaa solgte denne Eiendom og kjøbte en anden, Gaarden Nøkleby i vestre Thoten, hvor han henlevede sine øvrige Dage.

Allerede fra sit 25de Aar blev Fauchald efterhaanden anbetroet alle de Tillidshverv, som hans Kommune havde at raade over. Han har saaledes været Medhjelper, Rodemester, Ligningsmand, Kirkeværge, Forligelseskommissær, Ordfører, Amtsrevisor og desuden Matrikulerings-Kommissær. I sin Egn har han ikke alene været anseet som et Vidunder af Begavelse og Belæsthed, men ogsaa ved sin Færd som Menneske vundet almindelig Agtelse og Kjærlighed blandt Alle, der stode ham nær.

Peder Fauchald.

Siden 1817 var han stadig Valgmand for Thoten og fra 1830 til 1851 Storthingsmand for Christians Amt. I 1854 undslog han sig for at modtage Valg.

Under sin Thingfærd har han fremsat en Mængde Forslag og udfoldet en usædvanlig omfattende Virksomhed. Derunder er han i Regelen gaaet frem med Bondepartiet og i dets Spidse. Dog har han ikke eensidig stævnet i den Retning, Partiet ellers har fulgt, men har i væsentlige Punkter skilt sig fra det og lagt for Dagen et uhildet og for sin Stand deelviis fordomsfri Opfatning af Forholdene; saaledes var han den første og foruden Bjørnsen den eneste Bonde, som ved Jødesagens første Behandling i Storthinget (1842) udtalte sig til Jødernes Gunst.

Med Hensyn til Sparsommelighed var han dog sine Stadsfællers troe Medkjæmper. I 1830 foreslog han Salget af det ene af Statens Dampskibe, for at det indvundne Beløb kunde gjøres frugtbringende for Statskassen, og i 1833 vilde han, ligesom Teis Lundegaard, at Arbeidet paa Kongeboligen skulde bortlicitere s. Det var imidlertid især med Hensyn til Forsvarsvæsenet og navnligen Søforsvaret, at han stærkt drev paa Besparelser, og i denne Henseende havde han vistnok Manges Medhold endog udenfor sin Stand. Blandt de mange Forslag, Fauchald under sin lange Storthingstid har fremsat, og hvoraf en stor Deel, skjønt sindrigt nok udtænkte, til intet Resultat førte, maa nævnes de, de gik ud paa at hindre Indførselstoldens Nedsættelse eller Forrykkelse af erhvervede Rettigheder samt Brændeviins-Lovgivningen. Med Hæder fortjener at nævnes, at han paa Storthinget 1836 og 39 gjorde Forslag om en Dampskibsfarts Istandbringelse paa Mjøsen for det Offentliges Regning, og at han i 1833 og 36 arbeidede for Formandskabsinstitutionen. Uagtet Fauchald meget hyppig deeltog i Debatterne, optog han dog ikke meget af Thingets Tid; han fattede sig kort, fremsatte sine Meninger snarest i Form af Bemærkninger over Tingen, istedetfor at udspinde dem i Taler med oratorisk Pryd, og talte desuden med en Tungefærdighed eller Raphed, hvortil man neppe i vort Storthing har havt noget Sidestykke. Hans Synsmaader vidnede om megen Tænksomhed, skjønt nogen Snæverhed, og al hans Tale om en livlig Aand.

Han var af middels Størrelse, undersætsig, bredskuldret, korthalset, krugrygget, og havde „skarpttegnede, udtryksfulde Ansigtstræk og frygtsomt blinkende Øine. Af hans Charakteer har ellers Henr. Wergeland i Anledning af hans Deeltagelse i Jødesagens Behandling givet en Tegning, som her kan fornyes, da den findes i et mindre læst Skrift. Efterat have kaldt ham et af Thingets lysește Hoveder og Thotens Stolthed, vedbliver han, rigtignok med Snæv af digterisk Overdrivelse: „Fauchald er Hjelm imellem Bønderne: de samme høihjertede Anskuelser, de samme reen-menneskelige Hensyn, den samme europæiskartede Liberalisme ved Siden af den kraftfuldeste, mest udprægede Norskhed, det samme frie Blik over Forholdene, den samme Livlighed og Blodsvarme, ja lige indtil den samme Vivacitet i Organet, Udtrykket og Maade at føre sig paa. Man skulde troe det er en Franskmand, som taler, saa hurtigt lyder det for Øret. Han er allerede et Stykke paa Vei, før man faar følge med denne flydende Tunge, som den livligste Aand sætter i ustandset Bevægelse som Strømmen sit bløde, sivlige, ormende Græs. Han har fortrængt Haagenstad i hine Oplandes Folkekjærlighed, som den lyse, venlige, ranktskydende Bjerk trækker Alles Øine til sig fra den mørke Furu, den seendrægtige Gran. Han er bleven den Første i deres Valg, og om Embedsmændene havde den samme Indflydelse paa Valgene, som Bønderne har, visselig han vilde vælges, uanseet at han er Besparingsmand saa streng som Nogen, men aldrig smaalig. En saadan Bonde føler Alle tilhører Nationen som en Ære, som et Exemplar af en norsk Bonde, Fremmede maae forbauses over, som en Undtagelse, der vil Aarhundreder til før den bliver Regel og almindelig. Og denne mest dannede af vore Bønder er ogsaa den mest modtagelige for Grunde, denne mest folkekjære imellem dem den mindst Rædde for at bekjende sig til en Mening, som ikke er deres. Kort — dog endnu et Træk, som mere end noget andet viser Ægtheden af hans Dannelse, Perfektibiliteten af hans ualmindelige Sjel, Harmonien i Udviklingen af dens Evner. Det er ikke hans, Selvlærlingens, stilistiske Færdighed, men noget endnu sjeldnere hos vore Bønder, saa dygtige de ellers kunne være, det er, at han i høi Grad besidder Skjønsands æsthetisk Følelse, Agtelse for Kunsterne. Han er ikke bange for at bekjende det Utrolige, at de ikke ere blot det ørkesløse Genies Afødninger, den ødsle Luxuses Pleiebørn, men at de ere national-nyttige og bør æres og pleies som Fædrenelandets ægte Førstefødte....

„Fordom kan ligesaalidt klæbe ved denne udviklede, krystalspillende Aand som Støvfnugget ved Lysets brændende Flamme; og, saa høit han elsker sit Thoten, troede han dog ikke, som Tonsager om Eidsvold, at Hjembygden var det bedste Sted til at komme paa det Rene med hvad hine tre Konstitutionskommitteens udmærkede Hoveder*) behøvede Dynger af Skrifter og Rækker af Maaneder til, forat sætte sig ind i og at udvikle."

Til Redaktionen af Nyhedsbladet.

Deres Skizze af „en norsk Apostat" har jeg læst med megen Deeltagelse. Jeg kan vel finde mig i, at hiint Liv væsentlig sees i et humoristisk Lys, skjønt jeg maaskee kunde ønske det holdt i et noget blødere, følelsesfuldere Skjær. Thi dette Liv var ikke blot en Grille, men en virkelig Idee og er derfor igrunden ikke mindre tragisk end komisk. Selv den ydre Skikkelse var paa sin Maade klassisk og det vilde udentvivl have været Mangen kjært, om Livsskildringen havde kunnet ledsages af et træffende Billede af den hele Person. Thi medens han af Mængden naturligviis kun kunde betragtes med Spot, maatte han hos Adskillige dog vække nogen alvorlig Opmærksomhed som et Tidens Tegn, der netop af den Grund var af Betydning, at det viste sig saa stik imod hvad der synes at være Tidens almindelige Retning, en ærlig og gjennemført skjønt rigtignok afmægtig Antisekosis mod Tidens Kjepheste.

Hvad der imidlertid mest tiltalte mig i Deres Artikel over Oluf Brock, var den løseligt antydede Sammenstilling med Søren Kierkegaard, rimeligviis især af den Grund, at en saadan Sammenstilling tidligere har været min egen Tanke. Thi man maa nu snoe det, hvorledes man vil: det skrøbelige Menneske er aldrig saa glad over nogen Tanke, som over sin egen. Men for at denne Tanke her skulde være rigtig efter mit Sind, maatte den helst udtrykkes med mine egne Ord, og da man altid har

*) Foss, Hjelm, Riddervold.

den skuffende Indbildning, at en Tanke paa den Maade ogsaa helst maa tækkes Andre, (skjønt man naturligviis meget godt veed, det er en Skuffelse), er jeg saa fri at tilstille Dem følgende Blad af min Dagbog fra den Tid „Øieblikkene“ udkom.

„Søren Kierkegaards Øieblikke have ikke lidet tilfælles med Oluf Brocks Antisekosis. Begge Dele indeholde en djerv og hensynsløs Opposition mod det Bestaaende hist i Kirken, her i Staten. Begge Dele kunne ikke gjøre Fordring paa at være Sandhed i sig selv, men kun i Relation til herskende Censidigheder, som Modvegt (Antisekosis), og Brocks valgte Titel synes saaledes endog at røbe en dybere Bevidsthed om Beskaffenheden af hans Foretagende.

„Selv hvad Fremstillingens Talentfuldhed angaar er Forskjellen neppe saa stor, som Mange skulde vente. Thi ogsaa Brocks Bog er skreven med Aand og Liv og indeholder mange Guldkorn. Og findes der end meget Pedanteri og Brøvl iblandt, saa ere Kierkegaards Øieblikke heller ikke frie derfor og have idethele en pretentiøsere Tone. Cynismerne paa begge Steder kunne være hip som hap.

„Men det Ene skriver sig fra en i Forveien berømt Forfatter, det Andet fra en Person, der ikke har drevet det videre end til at gjælde for „en Naring.“

„Desuden gaar Øieblikkene, idetmindste tilsyneladende, i en Retning, der har en stor Deel af Øieblikkets overfladiske Sympathi; mangen herskende Fordom faar heri en forønsket Støtte. Antisekosens politiske System er derimod hos os noget Fremmedt og Uhørt; Ingen tror det og — havde jeg nær sagt — endnu Færre torde vedkjende sig det.

„Men deraf følger rigtignok ogsaa, at de første Flyveskrifter, der med Begjærlighed sluges af Utallige, ogsaa kunne anstille desto større Skade; medens Antisekosen, der i ingen Henseende enten søger eller kan gjøre Regning paa Mængdens Bifald, men kun læses som en Kuriositet af en enkelt Særling, vel maatte ansees som det uskadeligste Skrift af Verden, selv om dets Vildfarelser vare endnu større end de ere.

„Og dog fandt den norske Regjering sig beføiet til at aktionere dette Skrifts høist uskyldige Forfatter — og han blev dømt og uden Naade indsat til Fængslets Rotter paa 2 Maaneder; medens den danske Kirkestyrelse ikke sees at gjøre nogen Mine til at røre ved Øieblikkenes Skribent, men lader ham uhindret fortsætte sine Blasphemier. Saameget farligere er det i vore Dage at røre ved Staten end ved Kirken!“

Saa vidt Dagbogen. Som man seer, har jeg — som et Tidens Barn — ikke kunnet aldeles modstaae Fristelsen til at politisere en Smule, ialfald slaae et Kneps i Lommen. Jeg lever alligevel nu i det Haab, at Offentliggjørelsen af ovenstaaende Ytring ikke skal paadrage Bladet nogen Trykkefriheds-Aktion.

Det bemærkes udtrykkelig, at hiin Sammenligning deels ikke gjælder S. K. og O. B. i Almindelighed, men kun Øieblikkene og Antisekosis (thi tidligere har vistnok K. leveret Arbeider, med hvilke Broks tidligere Produkter ikke taale nogen Sammenligning), deels er nedskreven i Begges levende Live, da Ingen endnu kunde vide, hvorledes deres Baner vilde ende. Nu, da begge staae for en høiere Dommer, kunne ogsaa Menneskene roligere og fuldstændigere overskue deres Virksomhed og vurdere dens Betydning. Og der forekommer mig endnu at være Analogier, som ei ere aldeles at oversee. At Begge have havt sin relative Berettigelse, vil jeg selv for Brocks Vedkommende ikke vove at benægte. Thi skjønt jeg vistnok ligesaalidt vil gjælde for „Antiliberalist“, som jeg i det Religiøse mener at være „antikirkelig“, saa har jeg dog en Anelse af, at der i vore Dages liberalistiske Theorier og Indretninger ofte kan findes ligesaa megen Overfladiskhed og Udvorteshed, som i Tidens orthodoxe Kirkelighed. At man saaledes paa den ene Side mindes om Auktoritetens dybere Nødvendighed, kan igrunden være ligesaa beføiet, som at man paa den anden Side gjøres opmærksom paa Inderlighedens, Subjektivitetens Betydning. Og medens de omhandlede Aander ere stødte hen i modsatte Extremer, saa ere dog — som nu stedse Yderlighederne berøre hinanden — selv deres Vildfarelser ikke uden en vis Lighed. Thi medens den norske antiliberalistiske Politiker ikke fandt nogen Redning uden i den plumpeste, mest udvortes, russiske Auktoritet, saa dreves den danske antikirkelige Theolog hen til Tanken om en ligesaa plump, igrunden ligesaa udvortes Inderlighed, idet han gjorde den Christendommens udvortes Uanseelighed og Ukjendelighed, som han tidligere saa skjønt havde ivret for, selv til en udvortes Kjendelighed.

Naar man alligevel maa indrømme, at den Sidste har drevet det til en fuldkommen literær Gestaltning og frembragt mere Bevægelse uden om sig, end den Første: da ligger Grunden deels i Begges forskjellige Individualitet, deels i de ydre Omgivelser, deels endelig (og heri viser sig begge Steders Indflydelse) i den forskjellige Natur af de Gebeter, det politiske

Scene fra det nordamerikanske Præsidentvalg (se No. 48.) Udfaldets Forkyndelse paa Telegraphkontoret i New-York.

nemlig og det religiøse, hvorpaa hver af dem fortrinsviis fremtraadte.

Kierkegaard var for det Første en roligere, mere theoretisk Natur; han havde nydt en grundigere, mere harmonisk Uddannelse; hans ydre Livsstilling var sikker og bekvem. Han kunde derfor i Ro lade sine Tanker udfolde sig paa den skjønneste, mest harmoniske Maade, uden at forstyrres af det ydre praktiske Livs Spændinger og Sorger. Medens han begeistret besang Martyriet og Christendommen i Pjalter, sad han selv luunt inden Døre og kunde svøbe sig i den blødeste Pels, og sang just derfor med en desto klarere, klangfuldere Stemme. Han har derfor i Literaturen stiftet sig et skjønt Minde. Man kan ikke tænke sig en skjønnere, konsekventere, mere plastisk Udvikling af en Skribent-Eiendommelighed, end den, vi finde i Rækken af K.s Skrifter. De eensidige Konsekventser af hans Standpunkt vise sig ikke strax skarpt og but, men dølge sig i runde Former og et rigt, mangesidigt Indhold; først paa det Sidste træde de frem i al deres Nøgenhed. Ganske anderledes med Brock. Han besad et heftigt, gjærende, mere cholerisk Temperament, blev tidligt kastet ud i en excentrisk Bane og maatte stadigt kjæmpe med Næringssorger og alskens udvortes Elendighed. Hans Tanker kunde ikke modnes i Fred; som smaae, sure Kart afreves de fra Træet af Livets Storme. Derfor har han heller ikke — med sin glimrende Begavelse — kunnet opnaae nogen Plads i Literaturen. Oluf Brocks Skrifter danne intet Literaturbillede og ere vist allerede for Størstedelen Makulatur. Derimod var hans praktiske Personlighed desto mere plastisk. Ikke hvad han har skrevet, men hvad han var, hvorledes han levede og viste sig, udgjør det Interessante og Betydningsfulde ved den norske Apostat. Han har ikke skrevet om Martyriet, men han var selv faktisk en Martyr; han priste ikke Pjalterne, men gik selv i Pjalter; ikke engang om den kirkelige Apostasi har han udladt sig synderlig paa Prent, dog gik han virkelig over til den katholske Kirke og blev begraven med dens Ceremonier, medens hans danske Modstykke jordedes med fuld protestantisk-christelig Pomp, hvorimod der blot fra hans unge Tilhængeres Side blev gjort Indsigelse.

Med eet Ord: Søren Kierkegaard er et Literaturbillede, Oluf Brock et Livsbillede. Den Første — han var jo ogsaa en modern, christelig Atomist — ligner mere Demokrit, hiin Philosoph, der sad i Mag og Anseelse og skrev Bøger, der i Mængde og i Elegants kappedes med Platons; den norske Asket er mere en Diogenes, hvis luslidte Kappe og enkelte træffende Ytringer (f. Ex. den om Spøgelse-Taarnet) ville erindres meget længer end hans Skrifter.

Medens det saaledes heder om K., at han var en temmelig tilbageholden, umeddeelsom Charakteer, der ogsaa i sit Liv og sin Omgang altfor meget viste sig som Iagttager og psychologisk Experimentator, var netop det Modsatte Tilfælde med Brock, der var yderst selskabelig stemt, og stedse hengav sig med den elskværdigste Naivitet og Uforbeholdenhed. Vel havde han sine skarpe Kanter og var ikke altid behagelig; men det var da især paa Grund af en vis cynisk Ligefremhed, idet han udtalte hvad Andre gjerne tie med. Jeg husker saaledes, at han engang ganske uopfordret har sagt til mig om Noget, jeg havde skrevet, at det var Jux, og kanskee vilde han sige det Samme om hvad jeg her skriver, hvis han levede og fik det at see; og jeg kan da kun forsikre at det ligesaa lidt nu som dengang kunde falde mig ind at tage det ilde op. Thi hans Glæde og Beundring var ligesaa livlig og uforbeholden, naar Noget vandt hans Bifald, og dertil skulde ofte ikke stort. Jeg har i Begyndelsen talt om den Forkjærlighed, Enhver nærer for sine egne Tanker i deres oprindelige Form. Men det syntes, som B. var mere fri for denne Partiskhed, idetmindste hvad Formen angik. En Tid optraadte han temmelig hyppigt i Studentersamfundet med alskens philosophiske og politiske Foredrag. Men paa Grund af det tildeels Chaotiske i hans Aand og fordi han (medens den almindelige Syge netop er, at alle Tanker kun gaae i snevert afstukne Rubriker), netop manglede den Evne at isolere et særeget Thema, vare disse Foredrag som oftest heel dunkle og forunderlige. Men naar det da lykkedes En eller Anden af de Yngre ligesom at oversætte nogen af hans Tanker i et forstaaeligere Sprog, da var den Glæde og Taknemmelighed, med hvilken han hilsede sine Børn i den nye, knappere Dragt, isandhed rørende. Han var saaledes vistnok langt mere praktisk end theoretisk Philosoph; og det fortjener i den Henseende at bemærkes, at jeg aldrig nogensinde har hørt ham klage over sin hjælpeløse Stilling, ligesom han heller ikke i sine Skrifter erindres at have givet et Suk hvad hans personlige Forholde angaar, med Undtagelse af den ene Gang, da han udstødte Nødraab — ikke

over Fængslet, hvortil han var dømt, men kun over de Rotter, som der skulde være hans Selskab.

Grunden til, at der, som man siger, blev mindre af ham, end af K., kan nu vel ogsaa tildeels søges i de trangere Forholde og den større Sunnsforstandighed, der udentvivl udmærker vort gode Christiania fremfor det rummelige, livlige Kjøbenhavn, hvor selv det Excentriske snarere kan finde en Plads, ja tildeels Sympathi. Her have vi mere travlt; Alt sigter her mere til et almindeligt praktisk Maal, det Ørkesløse eller endog Hemmende har intet Fodfæste. Den aandelige Luft er, ligesom den physiske skarpere, Jordbunden magrere; Livet kan ikke saaledes luxuriere; enhver Udvext maa snart kvæles og visne. Hertil kommer, at det politiske Feldt, paa hvilket Brock især hentede sin Martyrkrone, netop indeholder Tidens brændende Opgaver, med Hensyn paa hvilke den har ligesaa vanskeligt for at være upartisk og tolerant, som en tidligere Periode paa det religiøse Gebet. Paa dette er nu Tolerantsen bleven en Doctrin, som vistnok ikke overalt i det Enkelte overholdes, men som dog har temmelig stærkt Tilhold i den offentlige Stemning; paa det politiske er den endnu for en stor Deel et pium desiderium. Og navnlig maa det tilstaaes om den liberale Retning i vort kjære Fædreneland, at den ofte kun er lidet liberal mod anderledes Tænkende. Den Hensynsløshed, hvormed den offentlige Mening vil rive Alt med sig, uden at give individuelle Eiendommeligheder Rum til at udvikle sig, fremkalder igjen hos disse en Bråthed og Lidenskabelighed, en Trods i at stemme sig mod Strømmen, der gjør et uhyggeligt Indtryk. Herom er ogsaa Brock et Vidne. Ikke at han blev dømt; thi naar han havde skrevet, at Storthinget var et Skøierthing og derfor var anklaget, maatte han naturligviis efter Loven dømmes; men at han idethele kun kunde skaffe sig ligesom Luft ved slige „Opstødelser", det laa vel tildeels i hans egen, men ogsaa udentvivl for en Deel i Forholdenes Konstitution og spændte Beskaffenhed. Det er saaledes vistnok ei min Mening at frakjende B. Skyld i at han selv gik tilgrunde og kun gjorde et utilfredsstillende Indtryk; men jeg kan dog ikke Andet, end — som allerede sagt — finde hans Skjæbne tragisk og forestille mig, at der under andre Omstændigheder kunde blevet noget ganske andet Skjønt og Ærefuldt af en saa grundærlig Sjæl med saa ualmindelige Anlæg.

Jeg seer her, at jeg uforvarende er kommen til at skrive altfor langt, og maaskee en Smule for varmt, om en Sag, som de Fleste ville ansee for en Ubetydelighed. Men ligger der end ikke stor Magt paa de Bidrag til en Særlings Charakteristik, som jeg her har kunnet levere, saa er det jo heller ikke saa farligt med en Spalte mere eller mindre i et Blad, hvor Enhver mageligt kan springe over hvad han ikke gider læse. Kanskee det dog tildeels er Undseelse over denne Vidtløftighed, der nu afholder mig fra, hvad jeg fra Begyndelsen havde tænkt, at sætte mit Navn under; dette er jo igrunden ogsaa aldeles ligegyldigt, og jeg mener alle Parter ere bedst tjente med, at jeg

forbliver Deres ubekjendte

x.

Ostindiefareren Leviathan.

Efter Liverpool Courier give vi her vore Læsere en sammentrængt Beskrivelse over Ostindiefareren „Leviathan," der vorder et af Nutidens største Dampuhyrer.*) Det er, hedder det deri, et interessant Studium at følge Dampskibsfartens Fremskridt i de sidste tyve Aar. Dengang, for et Snees Aar siden, vare vi tilfredse med smaae Dampbaade, som bragte os til Irland og Skotland. Saa gik vi over til Vestindiefarerne, for at komme i Forbindelse med New-York. Derpaa kom vi saavidt, at vi udstyrede almindelige Dampskibe paa den skjønneste og bekvemmeste Maade, og skrede endelig til at faae Fartøier af en betydelig Størrelse, som „Great Britain," og „Himalaya". Men nu har man atter gjort et raskt og betydeligt Fremskridt med de store Ostindiefarere. Hvad Resultat dette Foretagende vil have for Rhederne, ville vi ikke tage i Overveielse; men det kunne vi trøstigt sige, at dette Fremskridt er Nutidens Under, og at det sandsynligviis vil foraarsage en Omvæltning i den hele Ocean-Dampskibsfart.

Det Skib, der nu gaar sin Fuldendelse imøde, er uden Sammenligning det største og drægtigste Dampskib i Verden. Dets hele Længde vil beløbe sig til 680 (eng.) Fod, dets Bredde til 83, og dets Høide fra Kjøl til Dæk vil udgjøre 60 Fod. Som det ostindiske Dampskibs-Selskabs Eiendom vil dets Bestemmelse være at befare Australien og Indien; derfor vil man ved dets Bygning hovedsagelig have det Maal for Øie, at undgaae det tidsspildende Ophold paa Steder, hvor man underveis maa indtage Kul, og ved en fuldstændig Forsyning før Afreisen søge at gjøre Udgifterne til det nødvendige Brændematerial mindre. Sædvanlige Dampbaade vare ofte nødsagede til underveis at lide et Tidsspilde af tolv til tyve Dage og maatte stedse paa Anløbsstederne betale Kullene dyrere end hjemme. De bevægende Kræfter, Vind og Damp, blive paa Leviathan anvendte paa en storartet Maade. Det erholder fem Master; tre mægtige Stormaster med Skibsraaer. De to andre, for og agter, ville forholdsviis blive mindre. Med Hensyn paa Dampkraften ere Hjulene og Skruen at tage i Betragtning. Disse Dele ere naturligviis større end nogetsomhelst andetsteds, idet Skruen nemlig skal faae 1,600, og Hjulene 1000 Hestes Kraft. Skibet vil komme til at blive forsynet med ti Kjedler og fem Skorstene eller som Amerikanerne kalde det „rygende Piber."

Enhver Kjedel kan isoleres fra den næste, og enten blive brugt særskilt eller aldeles ikke, eftersom man maatte ønske det. De ville befinde sig paa hver Side af Skibet efter Længden, og man vil faae et Begreb om deres drivende Kraft, naar man bemærker, at enhver Kjedel vil have ti Ovne, hvad altsaa i en Sum vil udgjøre ikke mindre end hundrede Ovne. Som Kul skal bruges Anthracit.

Fartøiet vil faae to Hjul af sædvanligt Slags, men Skovlerne ere forfærdigede paa en saadan Maade, at de skilte og afsondrede kunne blive satte i Bevægelse. Bestemmelsen af Hjulenes Gjennemsnitsvidde har været Gjenstand for stor Betænkelighed, saasom en Forskjel af sex Tommer meer eller mindre ofte forandrer Skibets hele Charakteer. Gjennemsnittet er nu fastsat til 60 Fod. Skruen har tre og tyve Fod i Gjennemsnit. Skibet bliver styret af to Roer, hvilke ved sin Kraft kunne dreie det med Hurtighed. Skruen arbeider under det øverste Roer, men g nske fjernet derifra. Under Skruen befinder sig det andet Roer i sædvanlig Form, men stillet efter Længden.

Tyve Lufthul, ethvert fem Fod i Kvadrat, befinde sig paa det underste Dæk, fremdeles sexti Hul, to Fod fem Tommer i Kvadrat, paa hver Side, og desforuden et stort Antal Lysaabninger. — Naar Skibet er ladet, ere de underste Aabninger ti Fod over Vandfladen. Sytten forskjellige Beklædninger af tommetykke Jernplader bedække „Leviathan", og mellem disse rummes 3000 Tønder Vandballast. Disse Jernindhyllinger tjene ogsaa til Skibets Sikkerhed ved nemlig at forebygge at Læk i den ydre Beklædning volder Skade paa den indre. Antallet af Passagerer kan paa første Plads beløbe sig til 800 og paa den anden til 1800. Af Tropper med Feldtekvipering kunne 10,000 Mand blive optagne. Leviathan er paa 22,500 Tons.

Uagtet alt dette viser Leviathan sig i det Ydre som et stateligt Skib af en skjøn Form med elliptisk Agterstavn. Dækket er meget rigt udziret og byder Passagererne en Promenade af betydelig Længde, som paa Grund af Skibets overordentlige Størrelse stedse bliver fri for Vand.

*) Leviathan kaldes i Beskrivelsen Verdens „største Dampskib". I sidste Hefte af Munchs Maanedsskrift findes imidlertid efter „Ausland" beskrevet et andet Dampskib, „Great Eastern", som er under Bygning i Temsen, hvis Længde, Bredde og Dybde svarer til „Leviathans," men hvis Maskineri derimod angives til 3000 Hestes Kraft, og hvis Passageerrum paa de tre Pladse skal optage 4000 Personer. Imidlertid er Hjulenes Gjennemsnit paa Great Eastern kun 56 Fod, og Kjedlernes Antal sex, hvorimod Masterne ere syv. Red. Anm.

Literatur.

Af R. Keysers: „Den norske Kirkes Historie under Katholicismen" er hos Chr. Tønsberg udkommet 2det Binds første Halvdeel, 21 Ark, Subskriptionspriis 1 Spd. Denne Halvdeel omfatter „Hierarchiets senere store Kamp mod Kongedømmet (fra Haakon Haakonsøns Død indtil den sorte Død 1350.) Den hierarchiske Kirkeordens bedste Tid i Norge." Som bekjendt ophøre Sagaerne næsten med dette Tidsrums Begyndelse, og de væsentligste Kilder saavel for Stats- som Kirkehistorien ere Love, Diplomer og tørre Annaler. Tager man ved det foreliggende Tidsrum Hensyn til de Kilders Naverhed, hvoraf Forfatteren har øst sin Fremstilling, saa bliver den Udførlighed og Interesse, han har kunnet give denne, os endnu mere paafaldende, end ved Værkets første Bind. Idet vi atter beklage, ikke at kunne give en Anmeldelse af dette Værk, som det fortjener, ville vi gjøre opmærksom paa, at „Dansk Kirketidende" har ofret det et heelt Nummer (40.) Anmeldelsen er undertegnet L. H., d. e. Helveg, Kirketidendens ene Udgiver, der selv har skrevet den danske Kirkes Historie efter Reformationen i 2 svære Bind (hvoraf nu andet Oplag ventes) og som tillige har arbeidet paa en dansk Kirkehistorie for Tiden før Reformationen. Anmelderen gjør enkelte kritiske Bemærkninger, hvilke dog ere faa og væsentlig alene have Gyldighed fra et dansk-videnskabeligt Standpunkt. Derimod udtaler han sig om Værket i det Hele med stor Ros og siger tilslutnings: „For min Deel har det været mig til stor Hjælp og Veiledning under min Syslen med den danske Kirkes ældre Historie, skjønt jeg paa den anden Side godt føler, hvor misligt det er bleven for min Fremstilling, at den har et saadant Forbillede at lignes ved og maales efter."

Ligeledes er udkommet anden Halvdeel af Chr. Langes „De norske Klostres Historie i Middelalderen." S. 241 — 507, foruden Fortale og Indhold. Med Hensyn til denne Udgaves Forhold til den første og Værkets videnskabelige Værd henvises til Hr. P. A. M.'s Anmeldelse i vort Blad No. 30 for iaar. Saavel af dette som foregaaende Værk ere de sidste Ark trykte paa Papiir No. 1, medens Resten er trykt paa No. 2, og dette gjør en mindre god Virkning for Øiet

Af Munchs Norgeshistorie er udkommet 4de B.'s 6te Hefte, der gaar til Aar 1240.

Andet Bind af „Prædikener til hver Søn- og Festdag i Aaret af norske Geistlige, samlede af T. A. Christensen og E. F. Eckhoff," (264 S. Priis 80 ß) er netop udkommet, og hermed er denne vakre Prædikensamling afsluttet. Næst at henvise til vor Anmeldelse af 1ste Bind No. i 21, hvor ogsaa samtlige Prædikenforfatteres Navne findes opregnede, have vi her kun paany at henlede Folks Opmærksomhed paa Værket, der vil være en herlig Opbyggelsesbog i hver Familie.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 26de Nov. er Telegraphdirektør Nielsen tilstaaet et Beløb af indtil 200 Spd. for at foretage en Reise over Danmark til England og gjøre sig bekjendt med undersøiske Telegraphers Anlæg.

— Ved philologisk Examen den 12te Dec. erholdt O. Rygh bedste Charakteer med Udmærkelse.

— Ved pharmaceutisk Examen har Student M. Stillesen erholdt bedste Charakteer.

— I Chr.-Posten for 13de December meddeler Prof. Hansteen, som et Tillæg til Almanakken, at der i Sept. næste Aar vil blive afholdt et Marked paa Røraas, begyndende næstsidste Tirsdag i Maaneden og endende Fredag, hvorom Resol. er afgivet efterat Almanakken for Throndhjem allerede var trykt. Ogsaa giver Professoren sammesteds en Forklaring af de „tvende Maaner" i Almanakken for 1857. Det mørke Maanetegn i Rubrikken, hvor Klokkeslettet for Maanens Op- eller Nedgang angives, betegner, at Maanen, da den under Nyet vender den af Solen ikke beskinnede Halvkugle til Jorden, ikke lyser; i den næste Rubrik udviser det Tiden, naar Nyet indtræffer.

— Ved theologisk Examen 11te—12te Decbr. erholdt Andr. M. Hansen og H. H. Thaulow laudabilis, A. L. Petersen haud illaudabilis.

Urskougs Kommune har tegnet Aktier til den nye Jernbane til Kongsvinger for 16,500 Spd. I samme Præstegjeld er privat tegnet Aktier for 8,400 Spd.

Eidsberg. Ved Ildsvaade i en Mølle, tilliggende Gaarden Mysen, er Mølleren omkommen i Luerne.

Kongsberg. Ved Sølvværket er i f. A. udbragt 40,556 Mk. 6 Lod fiint Sølv til Værdi 372,229 Spd. Desuden har Værket havt nogle andre Indtægtsposter, saa at den samlede Indtægt har udgjort 373,911 Spd. 60 ß. Udgifterne, med Undtagelse af de til Forstvæsenet og Krudtmøllen, have udgjort 93,034 Spd. 107 ß og Overskuddet altsaa 280,876 Spd. 73 ß, hvoraf Statskassen er beregnet 100,000 Spd. til Indtægt. Fra Armen og Kongens Grube er i Aarets Løb leveret 6491 Mk. 5 Lod gedigent Sølv, fra Gottes Hülfe in der Noth 853 Mk. 5 L.

Bergen. Kunstforeningen har i sin Generalforsamling besluttet at bekoste et Farvetryk af Tidemands „Udvandrerfamilie" som Præmieblad for Medlemmerne. Ved Udlodningen fordeeltes iaar 20 Malerier og 13 Kobbere og Lithographier som Gevindster.

Tromsø. Biskop Gislesen bekjendtgjør, at han hver anden Løverdag agter i Kirken, „at gjennemgaae og udvikle vort Kirkeritnals enkelte Bestanddele i deres indbyrdes Sammenhæng med det Hele."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Kontreadmiral Virgin skal være udseet til norsk-svensk Gesandt ved det danske Hof istedetfor Friherre E. Lagerheim, der kaldtes fra Kjøbenhavn for at overtage Udenrigsministeriet.

Frankrig. Girardin har solgt sin Andeel (omtr. de Totrediedele) i Bladet la Presse til Millaud for 800,000 Fr., og lader til, med sin unge, smukke Kone at ville trække sig tilbage i Familielivet.

— En af Ind. Belge's Pariserkorrespondenter anseer det for afgjort, at de nye Konferencer ville blive aabnede i Slutningen af indeværende Maaned, og at de skulle afholdes i Paris. Constitutionel af 4de ds. bekræfter denne Efterretning. „Alle Magter", siger det nævnte Blad, „have nu eenstemmig besluttet, at der snarest mulig skal afholdes nye Konferencer i Paris. Man troer, at enhver af de paagjældende Magter for Øieblikket holder fast ved sin Anskuelsesmaade, men at Vanskelighederne dog snart ville være hævede, og at Østerrig og England da ville rømme det tyrkiske Gebeet".

Spanien. I Madrid venter man, at Kortes ville træde sammen inden denne Maaneds Udgang.

Schweitz. Den franske og den russiske Gesandt have gjentagende og indtrengende forlangt de fangne Royalisters Udleverelse.

Neapel. Opstanden paa Sicilien skal være fuldstændig undertrykt og dens Hovedmand fangen. 800 Soldater ere trængte ind i Cephalu. En neapolitansk Korvet skulde hente Tropper fra Messina.

— Ved en Revu har en Soldat skudt paa Kongen, men uden at saare ham.

Fra China berettes, at der er opstaaet en alvorlig Strid imellem den engelske Konsul i Hongkong og de chinisisk Autoriteter, fordi Matroserne ombord paa et engelsk Skib ere blevne henrettede af Mandariner, og man har vægret sig ved at give Oplysning om Grunden hertil.

Bladets Kasserer boer i Grubbegaden No. 5. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 51. | Udkommer hver Løverdags Aften. | 20de December. | Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. | V. Bind.

Indhold.

Lilleput.

I.

Under denne Overskrift har det franske Ugeblad „Illustration" en humoristisk Artikel om Fyrstendømmet Monaco, hvoraf vi her skulle meddele vore Læsere et Uddrag, da Stykket er noget for vidtløftigt til at kunne indtages helt. Efterat Prindsen af Monaco Florestan den 1ste for nylig er afgaaet ved Døden, er der nu Spørgsmaal om hvem der skal blive hans Efterfølger, idet to Prætendenter have meldt sig til Fyrstekronen, hvoraf den ene, som kalder sig „den eneste og sande Fyrste af Monaco," Carl Ludvig, Henrik, Max, Marquis af Grimaldi d'Antibes, Marquis af Cagne o. s. v., har nedlagt en høitidelig Protest og Appel til Stormagterne mod den „falske" Fyrste af Monaco, Karl Goyon de Matignon. Der ere de, som have troet, at der i Monaco ikke var noget andet falskt end Pengene; dette viser sig imidlertid at være en Vildfarelse. Monaco har sin falske Kronprætendent, ligesom Persien havde sin falske Smerdis, Tyrkiet sin falske Mustapha og Frankrig mange falske Ludvig den 17de. — Det er hellerikke forunderligt, at der har meldt sig flere Prætendenter til Thronen. Det er snarere mærkeligt, at det ikke oftere er skeet; thi Monaco er isandhed et lidet Paradis, skjønt vistnok et overmaade lidet, ja saa lidet et, at det Hele er et reent Diminitivum af en Stat, og næsten maa sees gjennem Forstørrelsesglas. Hovedstaden ligner, seet fra de halvhundrede Fod høie Klipper ved Turbi, en af disse smaa Byer, som man kjøber hos Nürnbergere for nogle Mark Stykket. Dybt, dybt nedenunder Klippen, ved Søen, ligger dette næsten umærkelige Fuglerede, denne Lilleputternes Residents. Stien derned er saa steil, at man har maattet lægge den i Siksak. Man gaar tilhøire, man gaar tilvenstre, og efter ti Minutters Gang befinder man sig omtrent paa samme Punkt, hvorfra man gik ud. Veien er besaaet med skarpe Smaastene, som med Lethed kunne opslide de tykkeste Fedtlæderstøvler. Man gaar ligesom paa Knivsegge. Muldyret og dets Fører løber imidlertid nedover som paa Hjul og saa hurtigt, at en fornuftig Mand har vanskeligt ved at følge det med Øiet. Efter en halv Time saaledes at have indøvet sine Lægge, trænger man til at puste ud et Øieblik. Forgjæves Ønske. Føreren vil ikke standse; thi Natten nærmer sig, han skal tilbage igjen. Man faar da afsted enten man vil eller ikke. Paa visse Steder er Veien næsten ufremkommelig. Man begynder at blive fortvivlet, efterat man har travet over en halv Time og endnu ikke er halvveis fremme. Nu begynder der smukke Plantninger af Olietræer. Her er Bakken saa brat, at Føreren er nødt til at tage Muldyret i Halen og holde det igjen med sine muskuløse Armes hele Kraft. Det er et Maleri! — Man bander, man sværger, man raser, man sveder, Knæledene protestere paa det Kraftigste mod en længere Medvirken til denne halsbrækkende Nedklatren.

Endelig Kl. halv syv kommer man, nedbøiet, træt, fillet og forreven, med svedende Pande og saaleløse Støvler, til Stadens Port; men desværre hellerikke længere for det Første. En værdig Toldembedsmand standser os myndigen, og trods alle Forsikringer om, at man er saa langt fra at have til Hensigt at smugle som Barn i Moders Liv, undersøger han vor Kuffert og Vadsæk paa det Nøiagtigste, hvis vi ikke ere saa heldige at have en Fører af hans Bekjendtskab, som kan give os Attest for vor moralske Vandel, hvorved vi muligens slippe ind.

Der er naturligviis i Monaco et Hotel for Fremmede, og hvad der er mærkeligt — det er et godt Hotel, med rene Senge og pudsede Vinduer.

Skulde man troe, at Monaco har en Historie, en Chronologi? Det har ligesaagodt som de store Stater havt sine Kampe; for dets Skyld har man stredet, dræbt, nedsablet hverandre. Monaco har endog Græsk i sine Pergamenter. „Græsk," hører jeg en sød, lille Stemme sige, som jeg kjender saa godt. „Græsk? men det er jo Luxus!" — Madam! selv Tommeltot nægtede sig Intet i sin altfor korte Tilværelse. Havnen hed paa Romernes Tid Portus Monaci. — „Hvorfor?" gjentager den søde, lille Stemme. De er meget nysgjerrig, og til Straf henviser jeg Dem til Diodorus Siculus, Dionysius fra Halicharnas, Ammianus Marcellinus, Servius, som har kommenteret Virgil, og Jofredi, hvilke Alle sige, at Herkules paa sin Reise til eller fra Spanien kom til Monaco og til Villa francha, som ligger en Miil derfra; at man begyndte at dyrke denne Halvgud i Landet, at et Tempel blev reist ham paa Monacos Klippe, og at man, da denne Heros her blev tilbedet alene (monos paa Græsk) kaldte Stedet den monaciske Havn. Jeg garanterer dem ikke Nøiagtigheden af denne Etymologi, der, jeg tilstaar det, synes mig en Smule haartrukken; men imidlertid, fremsætter jeg den saaledes som jeg finder den i mine gamle Bøger.

Hvorledes det nu end er, saa sagde man portus Monaci den monaciske Havn, Monacus's Havn. — De gjætter altsaa Slægtskabet med Monaco.

Saaledes skylder Monaco Jupiters Søn Herkules sin Tilværelse! Jeg har hørt sige, at Tom Pouce var en Søn af en Kjæmpe fra Chartres i Beauce.

Hvad der i Alt dette er mest klart, er, at Monacos Oprindelse i Ordets rette Betydning taber sig i Tidernes Nat. Det er en Fordeel, hvoraf mange store Byer ikke kunne rose sig. Vær af den Godhed, Madame, at sige mig om Yvetot taber sig i Tidernes Nat. For Øieblikket gives der i Europa store og berømte Familier, Dynastier, der have opfyldt Verden med Rygtet om deres Ære. Tabe de sig i Tidernes Nat? Monaco gaar altsaa af med Seieren i Spørgsmaalet om Pergamenterne; thi denne Klippes Ahner ere utallige, medens Yvetots Oprindelse ikke taber sig i nogenslags Nat. Naar jeg nu træder ind af denne Tidernes Nat, seer jeg Familien Grimaldi fra Genua allerede i Besiddelse af Monaco fra det tiende Sekulum af ved Keiserens Naade, der havde ophøiet dette Land til souveræn Stat. Den genuesiske Republik bemægtigede sig det for at blive forjaget derfra i 1160 ved Greven af Provence, og for atter at blive Herre derover den 6te August 1174 ved en formelig Afstaaelse af Raymond Béranger. Carl den 2den af Anjou opslugte, i Egenskab af Greve af Provence og Nizza, denne lille Klippe; men gav den den 11te Juni 1300 tilbage til Huset Grimaldi, der forblev i Besiddelsen af den indtil den 24de December 1317 — Jeg finder endelig Slægten Spinola, en anden lige berømt genuesisk Familie, at være Herre over Monaco, der nu blev et Centrum for det gebellinske Parties Virken; derefter seer jeg en provencalsk Flaade under Kommando af Raymond de Graise, at true Havnen Monacus, og at twinge Spinolacerne til at slippe Taget. En Traktat undertegnet i Nizza den 6te Juni 1329 indsatte igjen Grimaldierne i deres gamle Rettighed.

De Fleste af Grimaldierne vare Mænd med en stærk Arm og med en Jern-Charakteer, Krigere, som værdigen hævdede sin Plads i denne blodige Periodes blodige Kampe. En af dem, Carl af Grimaldi, blev dræbt paa Valpladsen ved Créquy. Denne havde i 1346 af Emanuel Vento for 16,000 Gylden erhvervet sig Jurisdiktionen over Menton, samt de Godser som denne besad i Ventimille og i Roquebrune.

Den Green af Familien Grimaldi, der oprindelig regjerede i Monaco, uddøde Aar 1631 med Anton Grimaldi, der kun efterlod sig en Datter Louise, gift med Greven af Porrigny, Søn af Marquisen af Martignon, Marschal af Frankrig. Denne Fyrstendømmet Monacos eneste Arving antog Grimaldiernes Navn og Vaaben. Den nuværende Fyrste og hans umiddelbare Formænd nedstamme altsaa kun paa Spindesiden fra de ægte Grimaldier.

Monaco har stedse havt Bevidstheden om sin Ubetydelighed og har aldrig havt til Valgsprog: Monaco fara da se.

Truet af skinsyge Naboer, følte Grimaldierne Nødvendigheden af en kraftig Beskyttelse.

En af dem stillede i 1524 sit Lilleput under Carl den 5tes Beskyttelse. Men det synes som om Spanien lod sig betale sin Hjælp meget dyrt; thi Grimaldierne, der fandt Byrden vel tung, underhandlede i Hemmelighed med Frankrig; derpaa overrnmplede de en smuk Nat 1641 den spanske Garnison, og efterat have aareladt den lidt, bade de den om at være saa god at trække af. Ophavsmanden til denne natlige Kraftbedrift var Honoratius den 2den, en krigersk og lærd Fyrste, der udmærkede sig paa tyve Valpladse og som skrev sit Huses Historie. Som Straf for hans Utroskab tabte Grimaldien de Forleninger, han besad i Spanien, i Hertugdømmet Milano og Neapel.

Da Ludvig den 13de fik Kundskab herom, gjorde han Honaratius den 2den for at holde ham skadesløs til Hertug af Valentinois med Titel af Pær af Frankrig, idet han hertil føiede Marquisatet des Baux, Grevskabet af Cardelais og Lensherskabet Saint Remy. I 1793 finde vi endnu Franskmændene i Monaco.

Nogle Aar efter blev den lille Klippe indlemmet i Departementet Søealperne, hvor Nizza var Hovedstaden.

Traktaten af 1814, satte igjen Monaco under et fransk Protektorat og Traktaten af 1815 gav det den piemontesiske Regjering til Skytsherre, uden at Familien Grimaldi derfor holdt op at udøve sin Rettigheder som souveræne Herrer.

De seer, at Franskmændenes Forbindelse med den berømte Klippe ikke skriver sig fra igaar af. Ogsaa har Frankrig faret af paa Monaco.

Alt er her fransk, Sproget, Ideerne, Sæderne, Tendenserne. Man skulde troe sig hensat i en liden By i Provence med den Forskjel at man her taler et meget anstændigere Fransk, end det som man radbrækker i Forcalquier eller i Barcelonnette. Man bemærker kun paa Akcenten, at man er langt fra Langue d'oil.

For at gaae over til Beskrivelsen af Byen, saa ere Gaderne i samme fuldkommen i pygmæisk Stiil; Husene ere meget uanseelige og lave og Dørene dette i den Grad, at endog en middels høi Mand maa bukke sig, naar han skal ud af dem, hvis han ikke vil miste Hatten. Der er ikke mindre end 5 Gadelygter, som udbrede et overflødigt Lys, da Maanen sædvanligviis er saa galant at oplyse Staden. Magistratsmaaneskin kjendes end ikke af Navn. Forresten har Staden det tilstrækkelige Inventarium, nemlig:

En Borgermester, som repræsenterer Fyrsten og i hans Navn udøver den absolute Myndighed. Sexten Dalers maanedlig Gage.

En Kopist hos Borgermesteren, hvis Gage ikke kjendes.

En Skattefoged.

En kommanderende General med Stab, der befaler over en Nationalgarde paa 200 Mand.

Tre Raadmænd, som danne Politiet.

En Domstol, med Regjeringsadvokat og Justitiarius.

En Kassationsret, som har sit Sæde i Paris i Fyrstens Person, og som har tre udmærkede Jurister til sin Bistand.

En sardinisk Garnison med Kanoner og Pyramider af Kugler, som er meget farlig at binde an med.

En Havnefogd, der er virkelig Admiral og kommanderer over 3 Snekker og 2 Joller.

Et Bodsfængsel.

En Stadsphysikus.

Et Rigshospital.

En Redningsanstalt for moralsk Fordærvede.

En Pugeskole. o. s. v. o. s. v.

Du gode Gud, hvilken Luxus! Forresten indbefatter jeg i dette „o. s. v." en Mængde Embedsmænd, der have taget Afsked og som jeg hverken kan eller vil opregne.

Den finske Armees Hædersgave til Digteren Runeberg.

Navnet Runeberg er nu det ypperste i den svenske Literatur, hans Digtninger have fundet en usædvanlig stor Udbredelse over hele Skandinavien, og især er Fänrik Ståls sägner blevet etslags Nødvendighedsartikel for hele Nordens Læseverden, ligesom Frithjofs Saga tidligere var. Det kan derfor have sin Interesse ogsaa for os, at erfare, hvilken særegen Anerkjendelse Runeberg ved sin Digtning har vundet i Fædrelandet.

Den finske Armees Veteraner og deres Ætlinger have skjænket Digteren en udmærket smuk, kostbar og kunstigt forarbeidet Sølvkande, som et Beviis paa Taknemmelighed for de herlige og udødelige Sange, hvormed han har foreviget de finske Vaabens Ære. Svenska Tidningen, hvorfra vi laane

vor Tegning, bemærker i denne Anledning: „I de Kampe, som han saa smukt har besunget, stode svenske Krigere trofast ved sine finske Vaabenbrødres Side; i hans Sange ere finske og svenske Heltenavne flettede i hverandre til en uforgjengelig Krands, og han har valgt det svenske Sprog til Dragt for de høie Heltesange. Hvorledes skulde da vel en Svenske kunne være ligegyldig med et Tegn paa Beundring og Taknemmelighed, helliget den ædle finske Skald af hans Landsmænd? Hvorledes skulde et svenskt Hjerte kunne forblive koldt for Noget, som rører Finlands Ære og Lykke?"

Paa Kandens Forside læses i et Skjold, omgivet af udslagne Faner, med Krone over og to korslagte Kanoner under: „I. L. Runeberg tillegnad af Finska arméens veteraner och dess ättlingar. MDCCCLIV. Samt længere nede: Tiden förändrar allt, men det brödraband, som knutits under strider, faror, blod och död, upplöses aldrig." Paa Ydersiden af Laaget staar Indskriften: „Finland" og paa den indre Side i en Krands Navnene paa de mærkeligste Feldtslag under den finske Krig, samt paa Anføreren i hvert Slag, nemlig: Siikajoki. C. Adlercreutz. v. Hertz. — Pulkkila. Sandels*). — Lappo Storby. C. Adlercreutz. v. Döbeln. G. Aminoff. — Kauhajoki v. Döbeln. — Esteri. G. Ehrnrooth. — Nurmijärwi. C. v. Otter. — Ruoma. C. Adlercreutz. H. H. Gripenberg. H. Reuterskjöld. — Wirta Bro. Sandels. — Kronoby. H. H. Gripenberg. — Iutas. v. Döbeln. — Lappfjerd, v. Vegesach. — Wirdois. A. F. Palmfelt. — Ruowesi. Roth. — Perho. O. v. Fieandt. — Revolaks. I. A. Cronstedt.

Inde i Krandsen læses Følgende

„Iag såg ett folk, som kunde allt,
Blott ej sin ära svika.
Iag såg en här, som frös og svalt,
Och segrade tillika."

Længere nede læses:

„Bard! din herrliga sång
Om det Finska Lejonets kamp
Skall genom seklers natt
Ljuda för kommande slägten."

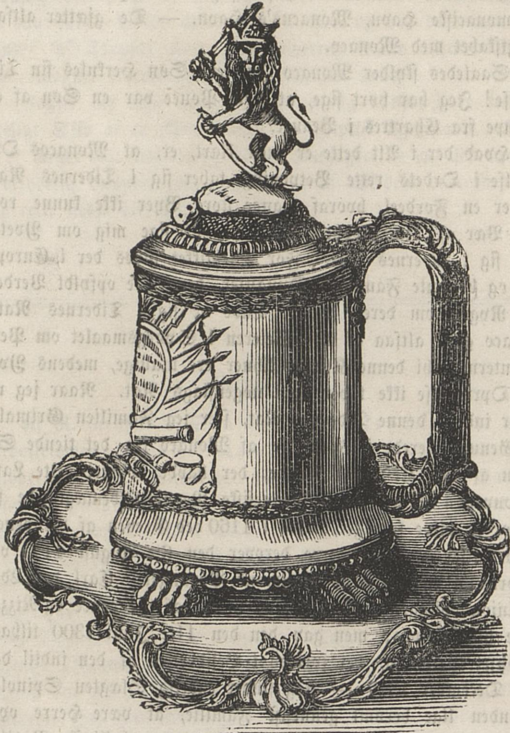
Gamle Nyheder.

Tre Rimbreve fra Peder Dass til Dorthe Engebretsdatter.

Vi have allerede tidligere omtalt, at der i Rigsarchivet findes en Protokol med Aktstykker til den nordlandske Præstehistorie, hvori ogsaa flere haandskrevne, tildeels utrykte Digte af Peder Dass († 1708.) Efterat nu Opmærksomheden, ved Welhavens Monographi i Nord. Univ. Tidskr., paany er bleven vakt for hiin gamle Nordlandssanger, antage vi, at disse Digte af Flere ville læses med nogen Interesse, og aftrykke derfor nogle til Prøve. Vi vælge dem, der udgjøre Breve til den med Peder Dass samtidige og over hele Norden berømte og lovpriste Poetinde Dorthe Engebretsdatter. De to første Breve eller Digte ere, saavidt vides, hidtil ikke trykte, det tredie haves derimod trykt først i den saakaldte Høpfnerske Samling af udvalgte danske Riim og siden i Schønaus chaotiske Værk, „Samling af danske lærde Fruentimmer." Men det er her af Interesse at see Exempel, hvor forskjellig den Form, hvori Peder Dass's Digte ere fremkomne i for den læsende Almeenhed, er fra den oprindelige. For at dette kan blive klart endog for dem, der ikke maatte have Adgang til de sjeldne tidligere Tryk, tilføie vi i Anmærkninger, hvori disse væsentligst afvige fra det her givne Aftryk. Med Hensyn til Indhold ere disse Digte, ligesom saamange andre fra Samtiden, et Beviis paa den overdrevne Anseelse, Dorthe Engebretsdatter havde opnaaet som Poetinde, og det kunde derfor være artigt nok og tillige betegnende for Tidens Smag, med det Samme at see en Prøve paa hendes Digtning. En saadan Prøve vilde da først og fremst have den Virkning, at man, hvad poetisk Begavelse angaar, kom til at sætte hende meget lavere end baade Peder Dass, Kingo og Andre gjorde, idet de erklærede hende for sin Mesterinde. Vi have netop for os et utrykt Vers af hende, der vilde vise, at hun kunde være en saa jammerlig Rimerske, at det næsten er ubegribeligt, hvorledes Samtiden kunde tillægge hende en saa anseelig Digterrang, og især at den klartseende Holberg i sin Bergens Beskrivelse uden Videre kunde dele de almindelige Lovord. — Dog Tidens Smag eller rettere Usmag forklarer os Alt!

I.

Næst venlige Hilsen, al ønskelig Kaar,
Med al Tjenest-Villigheds Evne,
Og al den Velsignelse Himlen formaar,
Og Tungen er mægtig at nævne.
Høiæred Matrone, Gudfrygtigheds Ven
Med himmelske Gaver opfyldet,
Jeg tjenestlig beder, I haver min Pen
For Dristigheds Gjerning undskyldet,
At jeg ifra Verdens bortliggend Afkrog
Og Bjørnens uædelig Hale
Mig vilde fordriste Terpsichoren klog
Paa nymphiske Viis at tiltale.
I sagde: min Pen, Du tenterer for stort,
Du burde dig billigen frygte,
Hun svared: Forfarenhed har os kundgjort
Om Dorthes berømmelig Rygte.
Jeg veed hendes Gavers høipriselig Savn,
Det ingen Retsindig kan dølge,
Og skulde jeg hvile med Snekken i Havn,
Naar Andre vil friste den Bølge.
Behager Jers Fromhed at vide korrekt
Tilstanden hos Folket i Norden,
Da viid, at Olympus sin hvide Konfekt
Har strøed uden Mangel paa Jorden,
Jeg mener den mægtige store Forraad
Af Frost og forstørrede Flaver,
Neptunus vor Brødre for Hunger opaad,
Hvis Been han usjunlig begraver.
Men Æolus gik frem for Liget og sang,
Med Drenger i liljeblaa Kapper,
Med Arvinger glad uden Fødder omsprang
Paa jevneløs Stier og Trapper.
De tog Heraclitem og kaaret til Præst
Den Sørgende Text at forklare,
Og Echo hos den afblivende Rest
Med Klage Tenoren lod svare.
Jeg veed, at dydefuld Kvinde forstaar
Min Menings forblommede Glose;
Jeg viser min Land-Mænders Væsen og Kaar
Af hvilket er lidet at rose.
Ja, hvad vil jeg sige, den iiskolde Pol
Medbringer ei andet til Gaver;
Naar Andre kan frydes ved straalende Sol,
Er vi Elementernes Slaver,
At var ikke Guds Ord (og) hos monne boe,
Der næst og Samvittigheds Glæde,
Man maatte forsvære i Nordland at boe,
Men lade det uglemt til Sæde.
Hvad Helsen anlanger, da takker jeg Gud
Og er med hans Naade fornøiet,
Forønsker fra Moder slig Tidend og Bud,

Æresgave for Runeberg.

Saa vorder min Glæde forhøiet.
Men saasom ved denne nu seilende Jegt
Mig Leilighed gives at skrive,
Saa har jeg min Moder til høiest Respekt
Min skyldig Taksigels at give.
Jeg takker for seneste Æresbeviis
Mig inden Jers Vægge begegnet,
Jeg vil og ærværdig Magister sin Priis
Og Gratias have tilegnet.
Jeg har ei for denne Gang andet end Tak,
Dog dermed kan Dugen ei bredes,
Der kan og eiheller med bareste Snak
De dyre Maaltider tilredes.
Jeg ønsker Naturen den levende Dag
I Verden mig vilde forlene,
Jeg kunde min Moder til nogen Behag
Sin megen Forskyldning aftjene.

II.

Matrone, hvor staar til,
Gaar Junker Ars paa Krykker.
Er Phebi Harpespil
Nu slagen slet i Stykker?
Hvorledes er det fat
Med Fru Minervas Sager?
Har hun al Fryd forladt
Og holder Sørge-Dager?
Er nu Parnassi Slot
Forvüsted slet og øde?
Er Musa bankerot,
Er alle Nympher døde?
Har al Poeters Ven
Sit Skrivertøi forsoren?
Er Blæk, Papir og Pen
Forsvunden og forloren?
Min Pen tre Gange har
Til Dorothea ganget,
Men ei Bogstav og Svar
Til Dato har erlanget.

III.

Sinderig Gudinde kjæk,
Kjæk i Pen og kjæk i Blæk,
Kjæk i Vet [1]) at skrive.
Nympherne beregnes ni,
Een dertil, saa tælles ti,
Det skal Dorthe blive.
Megen Tak, o Nymphe klog!
Tak, min Moder, for Jers Bog,
Tak o Moder veene! [2])
Tak for det I mig har sendt,
Siig mig, med for Compliment
Skal jeg Sligt aftjene? [3])
Intet jeg i Haanden har,
Intet delicat og rar,
Solgt er al min Vare.
Kaldes jeg en Levi Mand,
Alt for levis er min Hand,
Hvor skal jeg det klare?
Villig jeg dog byder frem
Hvis i fra vort kolde Hjem
Bringes kan til Veie,
Det er Kjødet af de Diur
Blandt de Døde gaar paa Luur,
Har i Tanget [4]) Leie.
Gaver lignes Herren nok,
Peter, cape tu nunc hoc,
Stakket Favn sig strækker,
Stakket, kort, kan ei forslaae,
Alle Fugle, der er smaae
Kleene [5]) Æg udklækker.
Tag dog Villien god og stærk
For et ufuldkommen Værk,
Meer kan jeg ei sige;
Men o! vor Sybille viis!
Gid jeg kund' med Eders Priis
Høist i Luften stige!
I mit Navn [6]) paa Pergament
Ved den Bog, mig blev tilsendt,
I Bogstav forgylder.
Give Gud, jeg ikke maa
Blegne paa min Sengestraa [7]),
Før jeg det forskylder.
Hvad den Kammerat angaar,
Der i Moders Skrivels staar,
Ak da maa jeg sukke;
Thi jeg er uværdig til,
At jeg mig beregne vil
Blandt Poeter smukke.
Jeg, som er saa tung af Krop,
Hvordan skal jeg klavre op
Heliconis [8]) Tidning?
Let jeg kunde falde ned,
Bryde Arm og Been af Led,
Hvad var da min Vinding?
Men, min Moder! Eders Vers
Falder mig saa net og ters,
Jeg mig giver vunden;
Peter Dass gak kun din Kaas,
Sæt for Tungen evig Laas, [9])
Klemme sæt paa Munden!
Ti herefter som en Muus,
Og af all Poeters Huus
Hastelig dig pakke.
Jeg vil Eders Fromhed ret
Overlade ganske slet
All Parnassi Bakke.

1) Manuskriptet har: Veed, d. e. Vet, Vid, Talent til at skrive; Høpfner (og derefter Schønau): „Vers". 2) Høpfner: „Venne". 3) „Siig, med hvad for Compliment skal jeg det aftjene." 4) „Taaget". 5) „Kleien". 6) „Jeg jer Navn" (meningsløst). 7) „Blegne og slet undergaae". 8) „Ad Parnassi Tinding. 9) „Derfor Peder gak din Kaas, Sæt for Munden evig Laas".

*) Norges senere Statholder.

Literatur.

Diplomatarium Christierni Primi. Samling af Aktstykker, Diplomer og Breve henhørende til Kong Christiern den Førstes Historie. Ved Registrator Hans Knudsen. Udgivet af C. F. Wegener. Kjøbenhavn 1856. XX. og 402 S. 4to. Endelig er da et historisk Kildeskrift udkommet som i flere Aar har henligget næsten fuldendt. Skjønt det allerede oftere er bleven benyttet af de Videnskabsmænd, hvem Vedkommendes Velvilje har aabnet Adgang til de færdigtrykte Ark, skylder man dog Udgiveren, den lærde Geheimearchivar Konferentsraad Wegener, i den nordiske Historieforsknings Navn stor Tak for at denne Samling af vigtige Aktstykker i

paalidelige Aftryk er kommen for Lyset; thi først derved er den bleven Alles Eiendom. Man finder her 243 bogstavret aftrykte Breve til, fra eller om den første oldenborgske Konge, Christiern den Første, ledsaget af en historisk Indledning af Udgiveren, et Register af C. U. A. Plesner, og to lithographerede Plader med Kongens og flere af hans Samtidiges Segl, samt et Faksimile af Kongens Haandskrift. Det vilde lidet falde i vore Læseres Smag at høre de Bemærkninger, vi maatte have ved dette Arbeides Plan og Udførelse, og vi finde os saameget mindre opfordrede til at fremkomme med dem, som dets enkelte Mangler allerede erkjendtes af Knudsen, og nu i Udgiverens Fortale ligefrem ere vedgaaede. Større Behag vil Læseren have af at blive bekjendt med Verkets Anledning, og herom giver Fortalen interessante Oplysninger.

Ligesom Kong Frederik V. i 1749 med stor Pomp havde holdt en Jubelfest i Anledning af den oldenborgske Kongestammes Opstigen paa Danmarks Throne, saaledes var Kong Christian VIII betænkt paa en lignende. Allerede i 1846 fik Medailleur Krohn Pralæg at udføre en Medaille i den Anledning med Portræter af alle oldenborgske Konger, og dette Arbeide gik fremad under Kongens personlige Ledelse. Han vilde ved sit Portræt have anbragt „Emblemer paa konstitutionel Forfatning," i hvilken Anledning Udg. oplyser, at det var Kongens Haab „ved Indførelsen af en ny og tidssvarende Statsforfatning at skulle gjøre denne Jubelfest for evige Tider mindeværdig i Danmarks Historie." Ogsaa Videnskabsmænds Hjælp tilkaldtes, først for at faa bestemt det rette Aar og Dagen for Jubelfesten. Man havde hidtil, selv i Almanakken, anført Aaret 1449 for Christiern I's Thronbestigelse, istedetfor 1448. Om Dagen var der end større Tvivl. Efter mange Undersøgelser i Danmark og Sverige bestemtes Jubelfestens Dag til 28de Septbr., skjønt man ingen afgjørende Vished havde for, at den just var den eneste rette. Desuden sattes Historikere i Arbeide med Skrifter i Anledning af Festen. 1847 havde Kongen ladet Christiern I's og hans Dronnings nys gjenfundne Grave i Roeskilde undersøge, og det overdroges E. C. Werlauff at skrive en Monographi herover til Festen [1]). Wegener fik personligt Paalæg af Kongen at skrive „en passende Afhandling", hvortil han valgte Christiern I's Udenlandsreiser med et Tillæg om Christian den Ottendes. Endelig foreslog Registratoren i Geheimearchivet Hans Knudsen, der under Geheimearchivarens Finn Magnusens lange Svagelighed og derpaa følgende Død forestod dette rige historiske Skatkammer, den Udgave af Breve til Christiern I's Historie, som nu foreligger; Forslaget blev modtaget med Tilfredshed og Trykningen strax om Høsten 1847 paabegyndt med en Iilsomhed, som Omstændighederne gjorde nødvendige, men som skadede Arbeidet, især fordi man i saadan Skynding ikke kunde undgaa at forglemme et eller andet Brev af Vigtighed.

Men nu døde Christian VIII 20 Januar 1848. Kong Frederik VII gik vel ganske ind i Faderens Planer, og de forberedende Arbeider fortsattes, selv efterat Oprøret i Holsten var udbrudt; men Thronskiftet gjorde den næsten færdige Medailles Forside ubrugelig, den ulykkelige Krig med Tydskland optog alle Kræfter og alle Tanker, og Sommeren kom, uden at hverken noget Arbeide var fuldfærdigt eller noget afgjørende Kongebud om Festen udstedt. Man fandt det da under disse trykkende Forhold med Rette passende at opgive den hele Jubelfest, som desuden kun den danske Deel af Monarchiet vilde have festligholdt, og saaledes blev blandt Andet ogsaa Knudsens Verk liggende ufuldendt. Han var en samvittighedsfuld og lærd, men svgelig Mand, og en langsom Arbeider. Hans Helbred blev daglig slettere, og ved hans Død i Mai 1851 var endnu nogle Ark utrykte. Disse har nu Udgiveren tilføiet, og vi have saaledes her et talende Vidnesbyrd om, at man i 1848 har villet festligholde 400 Aars Dagen efter Oldenborgernes Thronbestigelse i Danmark. Ved at sætte et smukt Træsnit af den omhandlede Medaille, saaledes som den tilsidst omformedes, over Fortalen, har Udgiveren ogsaa givet Læseren et andet Vidnesbyrd om hiin Fest. C. L.

1) Den udkom, efterat Jubelfesten var opgivet, i 1849 under Titel: De hellige tre Kongers Kapel o. s. v. 440.

Af N. M. Petersens Bidrag til den danske Literaturs Historie omdeles nu til „den danske historiske Forenings" Medlemmer 2det Hefte af 3die Bind eller Slutningen af „det lærde Tidsrum 1560—1710" S. 353—708, hvilket omfatter „de mere hjemlige Videnskaber, dansk Lovkyndighed, Historie, Oldsager og Sprog, og den danske Poesi." — Vi have allerede tidligere omtalt dette betydningsfulde Værk, men kunne dog alligevel ikke andet end nævne ogsaa dette nye Hefte med nogle Ord. Man seer fremdeles godt, at Stoffet har overvældet Forfatteren, og at han ikke har formaaet at hæve det til en heelstøbt Fremstilling. Hans Bog er i bogstavelig Forstand „Bidrag", og saaledes kan man da ogsaa undskylde Uforholdsmæssigheden i Behandlingen. Denne bliver især paafaldende med de norske Forfattere. Peder Claussen*) og Jonas Ramus affærdiges hver i nogle Linier, og Peder Dass og Dorthe Engelbrektsdatter optage tilsammen kun lidet større Plads end Povel Pedersen (Philodor), der turde være de fleste Nulevende en ubekjendt Størrelse. Paa den Iilfærdighed, hvormed Forf. skrider frem, kunde flere Exempler anføres; men vi indskrænke os til det ene, at han angiver Morten Sommer som Forfatter til Peder Dass's Levnet foran den i 1763 udkomne Udgave af Nordlands Trompet, fordi han nemlig har bladet to Blade paa engang og derved er kommet over Forfatterens (Albert Dass's) Navn til Underskriften ved den derpaa følgende korte Fortale. Af den samme Iilfærdighed kunne vi ogsaa forklare os, hvorledes bekjendte Ting oversees, medens de mere specielle tages med. En yderligere Forklaringsgrund baade hertil og til Uforholdsmæssigheden i Behandlingen har man, naar man veed, at Forf. ikke selv alene læser og samler sit Stof, men at han har Folk af det kongelige Bibliotheks Personale til at gjøre begge Dele. De Literaturgrene, der her som i de foregaaende Hefter ere behandlede med størst Forkjærlighed, ere Historiens og Sprogets. Imidlertid tilfredsstiller Behandlingen af hiin os mindre. Men i ethvert Fald vil man for begges Vedkommende finde baade udførlige og interessante Fremstillinger. Vi meddele her en til Prøve.

*) Denne Forfatters Dødsaar angives tvertimod alle Kilder til 1623 (istedetfor 1614.) Hans Dødsdag, der hidtil ikke kjendtes, sees af et Fogedregnskab i Rigsarchivet at være 15de Oktober.

Langfredags-Procession i Monaco.

Gudmund Andersen, Gudmundus Andreæ, var den første Bearbeider af de eddiske Digte, og tillige mærkelig ved sin Skjæbne. Det var en fattig Bondesøn fra Midfjord, der gik i Holum Skole; men da han ikke havde Raad til at reise til Kjøbenhavn, levede han som Bonde, og ernærede sin Moder, der var Enke. Imidlertid fortsatte han sine Studeringer paa egen Haand, og forfattede en Afhandling om Polygami eller rettere, om det var tilladt en gift Mand at holde en Medhustru; han besvarede dette Spørgsmaal med Ja, og fandt det ikke forbudet, hverken i det gamle Testamente eller det nye. Det var vist aldrig faldet ham ind, at ville have to Koner, da han kunde have Bryderi nok med een, men han vilde øve sin Lærdom, og meddelte andre sit Haandskrift. Det var en farlig Sag; han blev indstevnt for Stordommen og dømt; Biskoppen Thorlak Skulesen angav Skriftet for Stiftamtmanden Henrik Bjelke, der lod Gudmund fængsle, og førte ham med sig til Kjøbenhavn, hvor den arme Synder blev sat i Blaataarn paa Slottet. Ubekjendt, fattig, uden nogen Velynder, der kunde tage sig af ham, blev han siddende hen nogen Tid, uden at hans Sag blev tagen for, men han havde dog faaet Lov til at gaae nogenlunde frit om i Taarnet. En Nat gik han noget omkring og betragtede de tindrende Stjerner, men for at see Himlen endnu nøiere, strakte han sig saa langt ud, at han tabte Ligevægten og styrtede ned. Uden at være kommen til Skade, var han falden i Nærheden af de kongelige Børns Kammer, og da han hverken kjendte Vei eller Sti i Slottet, søgte han den første den bedste Dør, for at finde nogen, der kunde hjælpe ham tilbage igjen til sit Fængsel. Midt om Natten kom han saaledes ind i Barnekammeret; Kvinderne opløftede et Forfærdelsesskrig, da de saae en daarlig klædt Mand, der talte et ubekjendt Sprog (thi han kunde den Gang hverken Tydsk eller Dansk); de gjorde Anskrig, og Fangevogteren førte ham endelig tilbage til Taarnet. Næste Dag hørte Kong Frederik noget om denne Støi, der havde været om Natten, lod Gudmund bringe for sig, og lod ham fortælle sin Skjæbne. Det var hans Lykke. Kongen tog sig af Sagen. Han lod to af Gudmunds Landsmænd oversætte den ulykkelige Afhandling paa Latin, for at den kunde blive bedømt af det theolologiske Fakultet. Det var den ovenfor nævnte Runolf Jonsen, og den ved sin latinske Oversættelse af Digtet Lilja bekjendte Povel Hallsen, Paulus Hallerius, der blev Bibliothekar ved Jørgen Seefelds Bibliothek i Ringsted (1659 af Carl Gustaf beskikket til Præst i Harrested; † 1663). Det theologiske Fakultet var den Gang mildt, og og erklærede, at Gudmund ingen Brøde havde begaaet mod Kongen; han blev frigivet, blev Student, og erhvervede sig Patroner ved sin Flid og Lærdom, især Joachim Gresdorf og Ole Worm. Worm havde allerede før taget sig af ham, da han ellers vilde være omkommen af Hunger og Kulde; en af hans Landsmænd paa Island, Einar Arnfinnsen, sendte ham igjennem Worm 1649 Vøluspaa og nogle Penge. Alt vendte sig saaledes til det bedste; han fik Regensen 1650, men faa Aar efter døde han af Pesten, 1654. Han kom ikke selv til at udgive Noget, men hans Vøluspaa og Havamaal blev udgivet af Resen (1665), samt hans islandske Ordbog (1683).

En Erindring, meddeelt af P. A. Jensen. IV og 185 S. 8. Christiania 1857. Priis 72 ß. Tønsbergs Forlag. Juleliteraturen er nu begyndt, dog lader den til, ikke at ville blive saa stor, som sædvanligt. En gammel stadig Julegjæst, Mallings Folkekalender, udebliver ganske, og de nye æsthetiske Produkter komme sandsynligviis til at indskrænke sig til det ene, hvis Titel vi her have angivet. Vi have endnu ikke kunnet sætte os saaledes ind i Bogen, at vi kunne fælde nogen Dom over den. Men for at Læseren strax kan faae en Mening om dens Tendents, hvortil Titelen ellers ingen Retteledelse giver, ville vi foreløbig bemærke, at det er en Fortælling, hvori skildres et af disse Børns Liv og Skjæbne, hvem Forældrene forlade eller ikke ville vedkjendes og hvis Opdragelse Fattigforsør-

gelsen skulde sørge for, men hvilket kun skeer paa en ofte vildfarende Maade. Marie, der er dette Barn og Bogens Heltinde, har Anlæg og Hjerte til at blive en skikkelig og brav Kvinde, men hendes Opdragelse er forsømt og Følgerne deraf og hendes nedværdigende Herkomst træder i Forening med Forholdene hemmende iveien for hendes Lykke, saa at hun gaar ganske fortabt, kun ikke som Menneske. Bogen er, som man seer, af alvorligt Indhold. Den giver Bidrag til det norske Proletariats Kaar, der i Sandhed ogsaa fremdeles kunne fortjene Opmærksomhed, om de i den sidste Tid end ere meget forbedrede. Der spores paa mange Steder i Skildringen et Alvor og en Varme, der vidner om at Forf. har virkelige Oplevelser at støtte sig til. Fattigvæsenet, hvormed han har at skaffe, har vistnok ogsaa beriget ham med mere end Nok af det Slags Material. Bogen er smukt udstyret fra Forlæggerens Side, og Prisen upaaklagelig.

Netop er ogsaa udkommet en anden Bog, hvorpaa vi ville henlede Læserens Opmærksomhed til Julen. Det er Christelige Breve fra C. A. Af samme Forf. udkom ogsaa, saavidt vi vide, i forrige Aar en religiøs Bog, der vandt Læseres Behag. Ogsaa denne Bog er smukt udstyret og Prisen, 16 ß for 66 Duodezsider, billig. Forlægger er Jac. Dybwad.

Paa Hans Mallings Forlag er til denne Juul ligesom til den forrige, udkommet en illustreret Børnebog, nemlig Naturhistorie for Børn med 240 Afbildninger. Fra Tydsk ved Chr. Schmidt. Priis 48 ß. Afbildningerne ere smaa, men tydelige Træsnit, og Texten er ikke alene beregnet paa at forklare disse, men ogsaa at give saadanne Træk af Dyrenes Liv, som kunne more og tiltale Børn.

Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa „Norskt Bondeliv: en Cyklus Digte til A. Tidemands Malerier (paa Oscarshal) af A. Munch, satte i Musik for to Stemmer med Ledsagelse af Pianoforte af M. A. Udbye;" Subskriptionspriis 1 Spd., naar man tegner sig inden 1ste Marts 1857. Allerede tidligere i vort Blad (No. 1 for iaar) har en musikkyndig Mand henledet Opmærksomheden paa denne vor Landsmands Kompositioner, hvortil vi saaledes henvise, idet vi tillige tilføie, at en sangkyndig Dommer, Hr. Ludv. M. Lindemann, erklærer om Hr. Udbye's nye Kompositioner, hvilke han har gjennemseet, at han har „fundet dem smukke og interessante" og at han derfor „anbefaler dem paa det Bedste til det musikelskende Publikum.

Samme Forlægger indbyder til Subskription paa en ny Række af Berømte Nordmænd, der vil omfatte 10 Portræter, samtlige ledsagede af korte Biographier, nemlig Statsraad Sørenssen, Oberst Hegermann, Statsraad Chr. Krogh, Bernt Anker, Herman Foss, Biskop Sørenssen, Professor Arentz, Jonas Rein, C. M. Falsen og Mauritz Hansen. Subskriptionsprisen er, ligesom paa de 12 tidligere udkomne Portræter, 60 ß St. med Biographi. Hidtil har Subskriptionen været saa ringe, at Forlæggeren har lidt Tab paa de udkomne Hefter. Da Værket er smukt og fyldestgjør de billige Fordringer til det Slags Værker, vilde det være ønskeligt, at han maatte finde sit Tab dækket ved en forøget Tilvæxt af Kjøbere og derved tillige opmuntres til at vove den bebudede Fortsættelse.

I Anledning af den i No. 46 optagne, os meddeelte Anmeldelse af en i Bergen udkommen Udgave af Corn. Nepos have vi fra Udgiverne modtaget en Deel „Bemærkninger" eller rettere en Antikritik til Indrykkelse i vort Blad. Tidsskrifter, der befatte sig med Kritik og for den have langt større Plads end nærværende Blad, pleie i Regelen at udelukke Antikritiker, fordi disse næsten altid maa fremkalde ny Indlæg fra Recensenten og Meningsvexelen saaledes udspinde sig til en Bredde og i et Haarkløveri, som Læseren hverken skjøtter at forfølge, eller mægter at danne sig nogen Dom efter. Der kan heller ikke tænkes, at en Forfatter selv af det sletteste Værk, ikke mod sin strænge Anmelder skulde kunne fremføre Noget, ialfald Skjeldsord, der i de ukyndige Læseres Øine vilde forbedre hans Sag, og forrykke det rette Synspunkt for Bedømmelsen; og ogsaa derfor maa Optagelsen af slige Forfatter-Indlæg volde Betænkelighed. — Forskjellig stiller Sagen sig dog, naar en Forfatter kan frembringe Oplysninger, der maatte forandre eller berigtige den over hans Værk fældte Dom. Da idetmindste Udgiverne af den bergenske Cornel selv maa antage dette, skulle vi gjøre et Uddrag af deres indsendte Stykke, forsaavidt vi skjønne det kan vedrøre hvad Hr. L. L. D. i vort Blad har sagt om deres Bog. Give deres Tilsvar heelt, kunne vi ikke, da det er meget længere end Anmeldelsen selv og forresten af den Beskaffenhed, at vi ikke kunde afskjære Anmelderen Adgangen til en nærmere Belysning deraf. Ikke engang for vor egen Skyld kunde vi, uden at tilføie Anmærkninger, optage en Forsikring som den, Udgiverne fra Bergen af udfærdige om vor Anmelders Uvidenhed og deres Hypothese om, at han ikke engang har læst Titelbladet paa de almindeligst brugte Udgaver af Cornel. Thi vi vide dog saameget om vor Anmelder, at han er Philolog og har en saa god nyanskaffet, opskaaret Bogsamling selv, den ikke alene vilde yde ham de fornødne Hjælpemidler til Udfærdigelsen af en Skole-Udgave af Cornel, men ogsaa af de fleste andre i Skolerne læste Forfattere, og da er det en falsk Selvtrøst, Udgiverne her have gjort sig. Naar vi imidlertid her fremhæve det Væsentligste i deres Indsigelser, troe vi at have gjort hvad man vel kan forlange af os. Ere de ikke tilfredse hermed, staar det dem ellers frit for, at indrykke sin hele Antikritik i et Dagblad, hvor da ogsaa de Bemærkninger, som Anm. har sagt os han vilde gjøre, lettelig ville finde en Plads.

Først viser Udgiverne, at den i Titelen foretagne Inddeling af Cornels Skrifter i to Klasser ikke tilhører dem (hvad Red. ellers veed, at Anm. heller ikke antog), men at den er den almindelige endog paa Godkjøbsudgaverne, hvis Titel er lige saa „lærd" ligesom Titelen paa Udgaven af Dietsch, der netop er lagt til Grund for den bergenske Bearbeidelse af Texten. — Dernæst paavises, at ikke Udgiverne af Cornel, men Udg. af Sallust har angivet „Lyst til Besparelse af den ellers nødvendig til Dikteren medgaaende Tid" som Grund til Udgivelsen. Forresten bemærke Udgiverne, at Fortalen giver tilstrækkelig Oplysning om Hensigten med deres Arbeide. „Den Plan, vi have fulgt, sige de, grunder sig paa flere Aars Erfaring og ombyggelig Overveielse, og vi tillade os fremdeles at troe, at den, ved at fordre Grundighed og Selvarbeide, vil bidrage til at bringe Eleverne bort fra den moderne Aandrighed der leger paa Overfladen og saa let udarter til selvbehageligt Overmod, og at den til samme Tid vil vække den Agtelse for Kundskab og Videnskabelighed, som alene Selvtænkningens Møie og Anstrængelse kan indgive. Om vor Bearbeidelse af Texten samt om Nytten eller Ikke-Nytten af vore Anmærkninger forresten skulle vi ikke indlade os paa nogen Afgjørelse, men vi maa have Ret til at fordre, at de blive bedømte fra det rette Synspunkt og maa i saa Henseende henvise til Fortalen. Med Hr. L. L. D. vilde det være saameget mere vanskeligt at indlade os i nogen Diskussion, som han har indtaget et Standpunkt, der er ganske forskjelligt fra vort. Han betragter Grammatiken som et af Philologiens Hjørner, medens vi antage den for den egentlige Basis for al grundig Underviisning og, som Følge deraf, for al sand Videnskabelighed."

Ved at anføre dette, maa vi bemærke, at Anm.'s Ord kun kan forstaaes saaledes, at det er som et Hjørne af Oltidsvidenskaben, og ikke af Philologien han betragter Grammatiken. Dernæst paavises ved Citater af Bernhardy, at ligesaavel Cato som Atticus af ham findes tillagte Cornel, naar man nemlig læser hans Ord i den rette Sammenhæng, og paa den Maade, hvortil han i en af Udg. citeret Ytring i Fortalen har givet Anviisning. Udg. sige forøvrigt, at det neppe er Bernhardy, der hartad ignorer den Klasse af Nepos's Skrifter, der betegnes ex libro C. N. de historicis latinis. Til Slutning anføres Konrektor Windings og Thierschs Udsagn om Cornel som Skolebog til en Modvægt mod den af Anmelderen i Henhold til den af Ex. artiums-Kommitteen udtalte Mening om denne Bogs Forkastelighed i nævnte Øiemed.

Blandinger.

Mormonerne i Utah.

Blandt de fire Territorier, som med det Første ville forlange Optagelse som Stater i Unionen, er Utah, Mormonernes Fædreland, der siden Begyndelsen af Aaret 1850 har tragtet efter at blive Stat under Navnet Deseret og ogsaa har indsendt til Kongressen sit Konstitutionsforslag. Dette har imidlertid Kongressen ikke taget Notits af, uden forsaavidt den har givet sin Hensigt tilkjende, at ville standse det forargelige Fleerkoneri, som „de sidste Dages Hellige" have optaget fra Patriarkerne, med Skam at tale om. Men deres verdslige og geistlige Overhoved, Propheten Brigham Young har for nylig udtalt, at han vil holde paa Petitionen til Kongressen, og at denne ligesaalidt er berettiget til at forbyde Fleerkoneriet, som Slaveriet i Staterne, der staae paa lige Fod og ere uafhængige af hinanden indbyrdes.

„Hver Stat," har han sagt, „har Lov til at bestyre sig selv, som den vil. Om vi ere Mormoner eller Methodister, om vi ere Soldyrkere eller tilbede en Hund, om vi ere Kvækere uden at have en eneste Kone, eller om vi have hundrede Koner, vedkommer slet ikke Kongressen, som ikke kan indblande sig i Sligt, uden at bryde Forbundsforfatningen." Denne fordrer virkelig heller intet Andet af Staterne, end at de skulle have „en republikansk Regjeringsform." Og hos Mormonerne er Regjeringen ikke arvelig, men en Valgregjering. Et Blad har derfor foreslaaet, som det eneste Middel til at befri Unionen for Fleerkoneriet at danne Selskaber med det Formaal, at sende saamange Udvandrere over til Utah, at de kunne faa Overvægten over Mormonerne.

Man fortæller forresten, at der har udbredt sig en oprørsk Aand blandt Fruentimmerne i Sekten, og at Skinsygen er begyndt at rase iblandt dem. Haandgribelige Scener skulle desværre have fundet Sted og den huslige Forvirring skal være bleven saa stor, at Propheten Brigham Young har seet sig nødt til at fatte en voldsom Beslutning.

„I en Formningstale til sit Folk den 1ste Oktober erklærede han, „at han vilde give Fruentimmerne to Ugers Betænkningstid, og at de vilde blive udjagede af Territoriet, dersom de ikke efter den Tid vilde underkaste sig Fleerkoneriets Lov, denne himmelske Indretning; thi Gud har jo selv sagt: „Voxer og formerer Eder." Jeg vil selv foregaae de Andre med mit Exempel og begynde med mine Koner," vedblev Propheten, som syntes at være ulykkelig i sine ægteskabelige Forbindelser. „Maaskee vil den ældste af mine Koner (han har 70) finde det haardt at blive skilt fra en Mand, med hvem hun har levet i tyve Aar, og hvem hun har skjænket Børn. Men hertil maa svares, at hun bør vige Pladsen for andre, som fremdeles kunne føde Børn. Den himmelste Lov byder os at tage unge Koner, som kunne blive Mødre. Nu vil man maaskee spørge mig, hvad der skal blive af de forstødte Koners Børn Hvad mine egne Børn angaar, da vil jeg sende dem bort med deres Mødre; jeg har Penge nok til at kunne nedsætte dem og sikre dem en lykkelig Tilværelse, paa samme Tid, som jeg selv danner en ny Familie." Propheten sluttede med at advare den kvindelige Deel af sine Tilhørere om, at han ikke spøgede, og at de efter den 15de Oktbr. kun vilde have Valget mellem at udvandre eller underkaste sig Loven. Hvilken Beslutning Damerne ere komne til, veed man endnu ikke.

(Efter Constit.)

Norge.

Christiania. Under 4de d. M. er forhenværende Stadskapitain J. A. Andersen udnævnt til Stadshauptmand og Chef for Frederikshalds borgelige Infanterikorps.

— Under s. D. er Provst i Nordmøres Provsti A. Daae meddelt Afsked i Naade fra Provsteembedet.

— Under s. D. er Sognepræst til Akerø Præstegjeld (Romsdals Provsti) N. Drejer meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 500 Spd.

— Under s. D. er Handlende i Haugesund T. R. N. Eide naadigst anerkjendt som kongelig dansk Vicekonsul sammesteds.

— Ved den i Dec. afholdte juridiske Embedsexamen har O. Lund, A. O. Vinje og C. F. Wasserfall erholdt Charakteren Laud, og D. M. Schøyen, H. J. L. B. H. Breien, J. C. A. Heidenreich, H. C. Lorck, A. C. Balchen og H. B. Bjørnestad Haud illaud.

— Ved Examen philosophicum have 2 (C. H. Schweigaard og L. C. M. Aubert) erholdt Charakteren Laud. præcet., 29 Laud., 23 Haud illaud. og 2 Non contemn.

— Ved kgl. Resol. af 4de Dec. er tilladt Rigshospitalets Direktionen at oprette et Hospitalsapothek med Ret til Udsalg af Medikamenter til Brug ogsaa udenfor Hospitalet. Endvidere er tilladt at oprette et Apothek i Forstaden Grønland, i Strækningen mellem Vaterlands Bro og Tøiengaden.

— Under s. D. er bestemt, at Maasø Annex til Hammerfest Pstg. skal fraskilles dette, for at udgjøre et eget Sognekald, hvortil henlægges Halvdelen eller 217 Spd. af den for Hammerfest Sognekald regulerede Fisketiende. Sognepræsten til Maasø tilstaaes af det nordlandske Kirke- og Skolefond et Lønningstillæ af 200 Spd. aarlig, samt 80 Spd. i Erstatning for Præstegaard, indtil denne kan tilflyttes.

— Af Overskudet af Indtægterne ved den i Sommer af Bergens Sangforeninger afholdte Sangerfest skal ifølge Bekjendtgjørelse anvendes 100 Spd. til 2de Præmier, a 50 Spd., for en Folkesang til Kongen og for Musik til samme. Konkurrerende Forfattere have at indsende sine Produkter til Seilmagermester Behrens i Bergen inden Udgangen af April 1857.

— Til Lensmand i Hemnæs (Helgeland) er 29de Novbr. beskikket Kontorist C. J A. Wang.

— Ved Formandsvalg den 15de Decbr. valgtes Høiesteretsassessor Motzfeldt, Artillerikapitain O. R. Kjerulf, Ingeniørmajor N. C. Irgens, Bogtrykker Malling, Overretsassessor A. Thomle og Instrumentmager A. J. Lund.

Frederikshald. I Repræsentantmøde den 1ste Decbr. bevilgedes til Oparbeidelse af Vei mellem Frederikshald og Femsøen 1100 Spd. og til Vei mellem Femsøen og Rigsgrændsen 6462.

Skien. Postmester Gløersen har udmeldt sig af Statskirken og kommer som en Følge deraf vel til „at nedlægge sit Postmesterembede."

Udenlandske Efterretninger.

Preussen. Fire Armeekorpser sættes paa Krigsfod.

England. Fra Paris berettes, at man nærer Frygt for et fiendtligt Sammenstød mellem England og Rusland, og at Neufchateler-Spørgsmaalet tager en truende Vending.

Schweitz. Frankrig lader til at ville tage Preussens Parti imod Schweitz i Striden om de fangne Aristokraters Udlevering. Thi ifølge en Tel. Dep. har Monitøren for 17de Dec. erklæret sig aldeles enig i alle de Skridt, Preussen har taget, og dadler Schweitz, fordi det lytter til demagogiske Raad, hvis uheldige Følger vil komme til at gaae ud over det selv. — Fra Bern berettes, at den 16de blev Anklagen med de 66 fangne Royalister reist.

Rusland. Ifølge Tel. Dep. opstilles russiske Hærmasser langs Araxes. Den 22de Nov. have Russerne taget Sukum Kale, den 23de have de efter en heftig Kamp taget en tyrkisk Brig og 18 mindre Fartøier, efter Sigende fordi de skulde mangle gyldige Skibspapirer.

Italien. Ophavsmanden til Attentatet paa Kongen af Neapel er hængt. Neapel er roligt, men i Lombardiet er fremkaldt en foruroligende Stemning og forskjellige Arrestationer foretagne.

Bladets Kasserer boer i Grubbegaden No. 5. Hvad der angaar Redaktionen afgjøres med P. Botten Hansen, der boer i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Kongens- og Raadhusgaden.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1856.

Nr. 52. Udkommer hver Løverdags Aften. 27de December. Abonnementsprisen er 60 ß kvartaliter. V. Bind.

Indhold.

Modeller af Landhuusholdnings-Redskaber. *)

Daglig Erfaring viser, at alt Nyt maa kjæmpe for sin Tilværelse; men naar man kjæmper for noget Nyt, der tillige er nyttigt, faar man naturligviis see til ikke at blive træt før Seieren er vunden, om dette end skal koste Tid og Møie. Enhver, som vil forsøge paa at indføre noget Nyt, vil saaledes overalt støde paa Hindringer af forskjelligt Slags, og dette er ganske naturligt, da Mængden af dem hvem det Nye, i et Tilfælde som det nedenfor omtalte, egentlig gjælder, gjerne hører til den mindre oplyste Deel af ethvert Lands Befolkning. Hertil kommer, at den mindst oplyste Deel af Folket, som altsaa i alle Retninger tiltrænger den største Oplysning, ogsaa er mindst modtagelig for denne; og her i Landet har, som bekjendt, Almuen en stærkt udpræget Lyst til at holde paa Alt hvad der i længere Tid har været Skik og Brug eller hvad der fra Fædrene er nedarvet. Hvor priseligt det i alle Stykker end kan være, og maaskee især i vor Tidsalder, „at prøve Alt og beholde det Bedste," saa kan dog ogsaa denne Forsigtighed, naar den drives uden Skjønsomhed, gaae for vidt; og navnligt er dette ofte Tilfældet med saadanne Foranstaltninger, som tilsigte Forbedring i Bondens væsentligste for ikke at sige eneste Syssel, Landhuusholdningen. Vigtigheden af denne Bedrift, ikke alene for det enkelte Individ, men for Staten i det Hele, har dog i den senere Tid vakt megen Opmærksomhed; og saavel Styrelsen som Private have paa forskjellige Maader med Held arbeidet paa at indlede det Fornødne til en bedre Tingenes Tilstand.

En af de Gjenstande, der tiltrænge en væsentlig Forandring, for at vor Landhuusholdning kan komme til at gaae fremad, er forbedrede Redskaber af ethvert Slags. Naar en Mand af egen Erfaring veed, at det ene Redskab baade gjør hurtigere og bedre Arbeide end det andet, vil han vistnok ogsaa, naar ikke altfor uovervindelige Hindringer stille sig i Veien, søge at anskaffe sig dette; men hidindtil har der hos os været meget liden Anledning for Landalmuen baade til at lære nye Redskaber at kjende og til at faa disse forarbeidede med den fornødne Nøiagtighed og for en rimelig Priis.

Man kan vistnok i en væsentlig Grad bidrage til at udbrede Kundskab om bedre Redskaber ved at udgive Tegninger af disse, saaledes som her er Tilfældet; men det er ikke Enhvers Sag at kunne forstaae en saadan Tegning saaledes, at han derefter kan forarbeide selve Redskabet. Hvor godt Tegningerne end kunne være udførte, maa de dog staae tilbage for nøiagtigt arbeidede Modeller, og det er paa disse man nedenfor skal tillade sig at henlede Opmærksomheden.

I de fleste Tilfælde vil en sagkyndig Mand, naar han seer en nøiagtigt arbeidet Model, ogsaa strax kunne slutte sig til Redskabets Brugbarhed, og naar man har Modellen at rette sig efter, vil man ogsaa i mange Tilfælde, hvor duelige Haandværkere endnu mangle, selv kunne forarbeide Redskabet.

Det er en bekjendt Sag, at H. M. Kongen har tilladt, at der paa Høistsammes Eiendom, Ladegaardsøens Hovedgaard ved Christiania, anstilles Forsøg af forskjellig Art til Landhuusholdningens Fremme, og at derved ogsaa er udrettet Meget. Blandt Andet har saaledes Brugsfuldmægtigen Hr. James Biseth i en Række af Aar beskjæftiget sig med, deels at forsøge nyere Agerbrugsredskaber, deels at forbedre disse enten i sin Almindelighed eller særligt med Hensyn til vore Forhold; enkelte Redskaber har han ogsaa i den Grad forandret, at de kunne ansees som fuldkommen nye.

Idet man her tillader sig at forelægge Almeenheden en Deel af de paa denne Maade vundne Resultater, vil det maaskee ikke være upassende med et Par Ord ogsaa at omtale Hr. Biseth. Denne Mand, der med megen Dygtighed i Landbruget og et ualmindeligt mechanisk Talent forbinder en Bondes hele Simpelhed, har tillige meget af det strænge Alvor, hvormed vore Landmænd af Almueklassen bedømme alt Nyt. Hans Farfader, der var bosat i Skotland (Glasgow), havde mange Sønner, og da han tillige var uformuende, maatte disse søge sit Udkomme saa godt de kunde. En af disse kom saaledes hertil, paa Opfordring af den daværende Eier af Frogner ved Christiania, Bernt Anker, for at veilede ved Bestyrelsen af den nævnte Eiendom. Han giftede sig i Norge, men døde, inden hans Børn endnu vare opdragne. Disse havde saaledes at kjæmpe med mange Vanskeligheder, men modtog derfor ogsaa den strænge Opdragelse, som Verden gjerne giver den, der er overladt til sig selv. Biseth udgik af denne Skole, som det under saadanne Omstændigheder ofte gaar, som et nyttigt Medlem af Samfundet, og er nu en Mand, der med Villie og Energi i fuldt Maal veed at benytte de Evner, hvormed Naturen har udstyret ham. Han blev en Autodidakt, — d. e. en Mand, der har udviklet sig selv uden Underviisning, alene ved Hjælp af de Midler, der have staaet til hans Raadighed. Han savner derfor meget af de elementære Kundskaber, der lette Arbeidet selv for Geniet og deraf har fulgt, at han i sine mechaniske Arbeider kun indtager en underordnet Plads, medens han muligens ellers kunde have været blandt de Forreste. Efter mange Omvexlinger kom han i Begyndelsen af Aaret 1847 til Ladegaardsøens Hovedgaard. Han forefandt der alt hvad der vedkom Jordbruget i den mest nøgne Tilstand; af Redskaber var der kun de almindeligste, Plove og Harve, og disse endog af mindre god Konstruktion. Han begyndte imidlertid, med den ham særegne Fasthed, den nødvendige Reform. Da der stedse vistes ham al mulig Beredvillighed og der af den udenlandske Presses bedste agronomiske Literatur anskaffedes endeel illustrerede Værker, som han, der var blottet for Sprogkundskab, lettest kunde benytte, erhvervede han, som ovenfor sagt, gradviis Interesse for og Lyst til at forsøge de mange nye Redskaber, hvoraf han i disse Skrifter fandt Tegninger. Mange forgjæves Forsøg bleve anstillede; mange udenlandske Ideer, som uhensigtsmæssige for os eller overvurderede af Opfinderen, bleve forkastede eller forladte. Paa denne, man kan sige aldeles rationelle Vei, arbeidede han sig frem til det Punkt, hvortil han er kommet, og som Resultat af disse Bestræbelser har man nu paa Ladegaardsøen en veldyrket Jordeiendom og en Samling af Redskaber, i hvis Konstruktion det Nye har faaet sin Anvendelse med særligt Hensyn paa vore Forhold. Samtlige Redskaber,*) hvoraf der i det Følgende skal leveres Tegninger, ere saaledes i længere Tid benyttede, og de kunne derfor med Tryghed anbefales som paalidelige.

Det er ovenfor sagt, at det ikke er let for Enhver, at arbeide efter en Tegning; det fortjener derfor en høi Grad af Anerkjendelse, at Bodsfængselets Direktør, uden at kjende de praktiske Sider af Agerbruget, indvilgede i, at en Deel af Fangerne maatte arbeide Modeller af de paa Ladegaardsøens Hovedgaard benyttede Agerbrugsredskaber. Paa nogen anden Maade vilde disse Modeller rimeligviis aldrig være blevne til, fornemlig af den Grund, at en fri Arbeider paa langtnær ikke vilde kunne levere disse til en saa billig Priis, som nu er Tilfældet. Da Arbeidet i Fængselet udføres under stadigt Tilsyn, ligger der ogsaa deri en Garanti for, at Modellerne ere arbeidede med al mulig Nøiagtighed.

I Overbeviisningen om, at disse Modeller, naar de kunde blive almindelige i Landdistrikterne, vilde stifte megen Nytte, lod Bestyrelsen for Agershuus Amts Landhuusholdningsselskab indkjøbe 18 Sæt af de dengang færdige Modeller, for at anvende disse til Uddeling mellem Sogneselskaberne; og senere er der til samme Øiemed indkjøbt 300 Exemplarer af en udgiven trykt Fortegnelse over Redskaberne.

Et fuldstændigt Sæt af Modeller med et passende Antal Exemplarer af den trykte Fortegnelse er senere affat til Landhuusholdningsselskaberne i Smaalenene, Jarlsberg og Laurvig, Tromsø og Senjen samt til søndre Hedemarken. Et fuldstændigt Sæt opbevares paa Ladegaardsøens Hovedgaard og i Universitetets technologiske Samling; et Sæt blev af Direktionen i Selskabet for Norges Vel sendt til den sidste Pariser-Udstilling og endelig er et fuldstændigt Sæt ogsaa bleven sendt fra Ladegaardsøens Hovedgaard som Gave til Landbrugsinstitutet paa Ultuna ved Upsala. I den Anledning har vedkommende Bestyrer senere modtaget Underretning om, at der fra Ultuna vil blive sendt hertil en lignende Samling af Modeller; og Gavnligheden af en saadan gjensidig Udvexlen af Ideer med Broderfolket, der unægtelig i den her paapegede Retning staar langt foran os, kan neppe være tvivlsom.

Endelig troer man det at være af Vigtighed for denne Sags Fremme, at det for nyligt er bestemt, at der herefter fra Bodsfængselet ikke alene leveres Modeller, men ogsaa Redskaber i fuld Størrelse, samt at disse ville blive forarbeidede under Hr. Biseths Tilsyn, hvormed der allerede er gjort en heldig Begyndelse.

Saavel Modellerne som de virkelige Redskaber ville formeentlig herefter blive udstillede, færdige til Salg, og kunne under enhver Omstændighed altid bestilles i Bodsfængslets Udsalg hos Kjøbmand W. Foss junior, Prindsens Gade No. 7 i Christiania.

S.

*) Afbildningerne af de nedenfor omhandlede Landbrugs-Redskaber ville først kunne optages i de følgende Nummere af dette Blad. Red.

*) Herfra undtages en Plov, som er leveret af Bestyreren af Landbrugsskolen paa Abildsø ved Christiania.

Lilleput.

II.

Veien, som fører fra Monaco til Fyrstendømmets gamle Hovedstad, slynger sig i en Strækning af to Mile langs Havkysten mellem kjæmpemæssige Olietræer, eviggrønne Citrontræer, altid bedækkede med Frugter, og store vidtskyggende Figentræer. Til venstre ligge steile Fjelde truende med sine vældige Klippemasser. Det er en henrivende deilig Vei selv midt om Vinteren; thi Solen forlader aldrig dette lille Provence, om man hermed vilde sammenligne denne lille tropiske Have med det evige Foraar.

Omtrent tre Fjerdingvei fra Monaco ved en Omdreining af Veien viser Roquebrune sig beliggende som et Espalier midt paa Bjerget. Dets gamle Slot hæver sig paa en Fjeldpynt, som behersker Byen. Længere borte seer man Bondehuse paa den høie Klippe, som i denne Frastand ligner et stort Taarn. Roquebrune laa tidligere nogle hundrede Fod høiere. Man fortæller, at Byen en vakker Dag gled ned over Fjeldet og uden ringeste Uleilighed flyttede ned i Mellemetagen, efterat den længe havde boet paa Kvisten. Tro det hvo, som vil.

Veien til Menton, som tidligere var Monacos Hovedstad, gaar igjennem store Olivenskove, hvor Træerne have opnaaet en Størrelse som gamle Egetræer, og længere nede paa Bjerget gjennem Citronskove, hvis mørke Løv stikker smukt af mod det lysere Grønne ovenfor. Tilsidst kommer man gjennem en Allee af Løntræer ligetil Byen.

Intet kan være smukkere, friskere, mere tiltrækkende end Omegnen af Menton. Byen ligger mod Syd mellem Havet og en Citronskov. Man tænke sig hvilken Duft, naar disse Træer staae i Blomster. Man kommer som sagt til Menton gjennem en Allee af Løntræer, man reiser derfra mellem Laurbær-Rosentræer og Tamarisker. Laurbær-Roserne krandse Strandbredden og deres Blomster falde ned i det violblaa Hav, hvis Bølger rulle hen mod deres Rødder. Smukke Landsteder vise sine hvide Mure og grønne Vinduesrammer midt i de friskduftende yndige Lunde, hvor Træerne staae bedækkede med sine svagt gule Frugter. Man faar en rasende Lyst til at tilbringe en Vinter paa denne henrykkende Plet. Sex Maaneders Ophold i dette Rede af balsamisk Grønsvær, hvor man ikke veed hvad det er at fryse, maatte være tilstrækkelige til at helbrede de mest opslidte Lunger, til at opfriske Kræfterne hos den mest nedbrudte og udtømte Organisation.

Frugtbarheden her er overordentlig. Paa et Jordstykke af omtrent en Tønde Lands Udstrækning indhøster Eieren 150,000 Citroner og 40000 Ferskener uden at regne Figener og Oliver. Ulykkeligviis koste Citronerne kun en og to Skilling Dusinet og de bedste Ferskener sælges til samme Priis. Pigerne i Menton have ikke en saa let og fiin Skabning, som de i Nizza, men de have en mærkværdig smuk Ansigtsfarve. De lægge sit Haar i Fletninger, som føres bag Hovedet og danne en stor Knude. Bag Øiet sætte de med fortryllende Koketteri en Jasminkvist, en Rose eller en anden Blomst. Sæderne og Sproget er mindre

fransk her end i Monaco, man mærker tydelig Naboskabet af Piemont.

Men jeg bliver for vidtløftig. Hvad jeg egentlig vilde fortælle var, hvorledes Roquebrune og Menton ere blevne skildte fra Monaco, hvortil de egentlig høre. Under den franske Revolution blev det lille Fyrstendømme indlemmet i den store Republik og maatte antage sit nye Fædrelands, Skikke, Lovgivning og Domstole. Hvilken Skade! Forhen hængte man Folk saa nydelig i Monaco. Adelen var især misfornøiet med denne nye Tingenes Orden. Og Intet kunde være naturligere. I Monaco vare nemlig alle Adelsmænd. Carl den store havde i sin Tid ved i Frastand at see denne lille Dukkeby, erklæret, at alle Beboerne af den lykkelige Klippe for Fremtiden skulde være Adelsmænd. Intet Under, at de da negtede at opbrænde sine gamle Diplomer, ældre end de ældste europæiske Familiers. Apothekeren i Monaco forsegler sine Breve med et Vaaben, hvis Glands aldeles fordunkler Montmorencyernes.

I 1815 blev Fyrstendømmet atter tilbagegivet til dets retmæssige Herskere. Honorius den 5te besteg Grimaldiernes gamle Throne. Han var en Mand opdraget i Philosophiens Studium og af philanthropiske Grundsætninger. Det første Spørgsmaal, som han foresatte sig at besvare, var, hvorledes man af 6000 Mennesker skulde kunne skaffe sig en Indtægt af 200,000 Franks aarlig. Han løste det saaledes:

Han begyndte med at bemægtige sig Municipal- og Kirkegodset og befalede, at alle Rigets Indbyggere skulde lade sine Oliver presse i hans Møller. Hans skjønneste Opfindelse var imidlertid denne:

Der er et Produkt, som synes at være bestemt til Grundlaget for et Menneskes Næring: dette er Brødet. Det gjorde Honorius den 5te til Gjenstand for sin høist usædvanlige Spekulation. Han solgte til Industridrivende udelukkende Ret til at forsyne Beboerne i hans Fyrstendømme med Korn. For 60,000 Franks om Aaret tillod han denne Mand at underholde hans Undersaatter, som han fandt for godt, og udstedte et bestemt Forbud mod, at der i hans Rige bagtes Brød af Meel, som ikke var indført. Enhver Overtrædelse straffedes med en Bod af 500 Franks og Fængsel fra en til to Maaneder. Man tænke sig, hvilke Misbrug der fulgte heraf. En fattig Kone fra Monaco kom en Aften ned fra Turbie og bar et Fad Suppe. — „Hvad har Du der?" spørger Toldbetjenten — „Suppe til mine Børn" — „Den er tilsat med fremmed Brød," fort i Fængsel og betal dine Bøder."

Hvis endda Brødet fra Spekulantens Magasin havde været godt. Men han kjøbte i Marseille og Genua alle de Melstumper, som han kunde overkomme, og solgte sine usunde Varer til de mest opskruede Priser. Brødet var afskyeligt og hvad der var værre, saa skadeligt for Sundheden, at de stærkeste Folk bleve svækkede af det.

Smugleri var den naturlige Følge af en saadan Tingenes Tilstand. Det gode Brød var bleven en Sjeldenhed, en Lækkerhed, og havde desuden den forbudne Frugts Sødhed: man søgte altsaa at forskaffe sig det ad Snigveie. — Fyrsten vidste det. „Ah! de ville bedrage min Kompagnon, ak! de gjøre af godt Brød; vel, jeg skal lære dem, hvad det vil sige at prøve paa at bedrage min Høihed. Hurtig, mit Segl og en Pen!" Politibetjente og Spioner bleve bemyndigede til, paa hvilkensomhelst Tid at trænge ind i Indvaanernes Huse for at forvisse sig om der ikke fandtes indsmuglet Brød. Bagerne fik streng Befaling til at indføre paa et Register den Masse Brød, som blev forbrugt af Enhver. Den eneste Bager i Staden Monaco blev overdraget uindskrænket Myndighed til at vaage over Loven og straffe dens Overtrædere. Det var Logik! Monopolet og Enevoldsmagten i dens største Naivetet!

Følgerne ere lette at gjætte; enhver, som efter Bagernes Register var mistænkt for ikke at bruge saameget Brød, som ansaaes nødvendigt til det daglige Ophold, blev angivet og dømt til Bøder og Fængsel. — „Men jeg spiser ikke mere Brød end dette." — „Snak, De maa i det Mindste spise et Pund om Dagen." — „Men jeg har Forstoppelse" — „Brød skader aldrig." — „Men jeg foretrækker Risengrød og Poteter." — „Hvad, De tilstaar en saa forbrydersk Tilbøielighed, strax i Fængsel og 500 Franks i Bøder."

Det er Midnat. Arbeidsmanden og hans Familie hvile sig efter sit haarde Dagværk. Man banker haardt paa Døren. „Hvem er det?" — „I Fyrstens Navn, luk op!" — Bonden staar op halv i Søvne og finder Politibetjentene udenfor — „Hvad vil De?" — „Det skal du faae see." — Og nu gjennemrode de det hele Huus fra øverst til nederst, i Kasser og Kroge. Konen er i Barselseng, det hjælper ikke, hun maa op. De gjennemlede Sengklæderne og Madrasserne og snuse overalt efter indsmuglet Brød, men der findes intet. Men hvad gjør det til Sagen, de gaae bort, stolte over at have opfyldt sin Pligt mod deres velmeriterede Herre og Fyrste. Vare de Angivne eller Mistænkte Embedsmænd — afsatte, vare de Pensionister — udstrøgne af Pensionslisten, uden Naade.

Et behageligt Tillæg til Brødmonopolet var en Skat, som blev lagt paa ethvert Stykke Fæ. Enhver maatte for at ikke Besvigelse skulde foregaae lade sin Besætning indføre paa et Stykke stemplet Papir og under en Mulkt tiløie enhver Forøgelse eller Afgang.

Men det er nok. Man vil af det Ovenstaaende have faaet en tilstrækkelig Idee om Fyrstens Opfindsomhed som Finantsmand.

Følgerne heraf vare:

For Fyrsten en aarlig Indkomst af 320,000 Franks.

For hans Kompagnon Spekulanten en betydelig Profit.

Hos Folket en Forbitrelse, som steg ligetil Raseri. —

Men Fyrsten lod dem skrige og larme; fra sit Hotel i Paris hørte han Intet til sine Undersaatters Klager. Medens man i Menton forbandede Honorius, skrev han selv philanthropiske Værker, som gjorde ham den største Ære, og hans Kompagnon gik med løftet Pande og freidigt Blik om i selve Menton, hvor han havde taget Bolig; rigtignok havde han indrettet sit Huus som et fuldstændigt Arsenal, hvor ikke engang Krudttønden, dette sidste Nødmiddel, manglede.

Er det ikke mærkeligt, at denne Fyrste, som organiserede en Sultekuur for sine Stater og intet Hensyn tog til sine Undersaatters Mave, døde — skulde man tro det — af Sult. Hans Strube tilsnøredes og han led en sand Tantaluskval.

Og hvilken Gravskrift satte han sig! „Her ligger en Mand, som vilde gjøre godt"!!! Der behøves ingen Kommentar hertil. —

Ved Honorius's Død i en Alder af 63 Aar den 11te November 1841 besteg hans Broder Florestan Thronen. Han var en fortræffelig Mand, velvillig og hjælpsom mod den Trængende, en Tilhænger af Voltaires Grundsætninger og en Elsker af Ligheden, saa han ikke engang kunde fordrage, at man kaldte ham Monseigneur. Han var en Ven af Kunsterne og især af Theatret.

Men nagtet alle hans gode Egenskaber maatte han, da Februarrevolutionen i 1848 var udbrudt i Frankrig, bøde for sin Broder. Menton gjorde Oprør og erklærede at ville slutte sig til Sardinien. Florestan søgte vistnok at vinde Indbyggerne ved først at give dem en Konstitution af hans egen Fabrik og senere ved at tilbyde dem en i Overeensstemmelse med Sardiniens som Mentonianerne syntes at have megen Smag for, men forgjæves — den oprørske By var ikke til at berolige, den oprettede en Nationalgarde og udnævnte en provisorisk Regjering.

Jerome Bonaparte.

Landsbyen Roquebrune havde neppe hørt om Mentonianernes raske Færd, før den med Begeistring sluttede sig til dem. Fyrst Florestan protesterer, hans Søn sendes for at underhandle. Det hjælper ikke; begge Byerne slutte sig til Sardinien, hvilket sender 50 Mand til Garnison i Menton og antager Tilbudet. Dette skede den 18de Septbr. 1848.

Den 13de og 29de i samme Maaned nedlagde Fyrst Florestan en høitidelig Protest mod at miste Menton og Roquebrune, idet han med Rette sagde, at Traktaterne af 1815 herved bleve krænkede og idet han reserverede sig alle sine Rettigheder. Paa sin Side erklærede Beboerne af Monaco, at de vilde forblive troe mod sin Fyrste og Overherre og forlange Frankrigs Beskyttelse. En heftig Avisfeide begyndte i Bladene i Nizza, som førtes med megen Voldsomhed, og hvori blandt Andet Beboerne af Monaco, der paastod at være Franskmænd, til sin store Forbitrelse af Modstanderne bleve udskjældte for Italiens Hottentotter.

Bruddet var afgjørende. „Det var for seent" ogsaa for Fyrst Florestan, som imidlertid ikke har undladt hvert Aar at nedlægge en høitidelig Protest i Anledning af hans krænkede Rettigheder hos Hofferne i St. Petersburg, Wien og Berlin, men uden anden Virkning end den, at man trak paa Smilebaandet af ham. Dog nu er han død og protesterer ikke mere — qviescat in pace.

Jerome Bonaparte.

Blandt de Navne fra den svundne Tid, der af og til dukke op igjen i Nutiden, hører ogsaa Jerome Bonaparte. Som eneste gjenlevende Broder af den store Napoleon og som den nuregjerende franske Keisers Farbroder maa allerede Slægtskabet give ham nogen Anseelse; men hermed er det ogsaa blevet, og det vilde være Synd at sige, at Jerome har drevet sin Indflydelse for vidt. Han har mindre at sige, synes der, end hans Søn Napoleon, den gamle Napoleons udtrykte Billede, der isommer besøgte Norge. Og han er nærmest at betragte som en Føderaadsmand ved Keiserhoffet, der kun har det Hverv at henleve Resten af sine Dage saa fornøieligt og mageligt som muligt. Og i denne Kunst har Jerome havt en mærkelig Øvelse, især fra den Tid han var Konge i Westphalen, hvor han i Residentsen Kassel, som bekjendt, førte et ligesaa glimrende som vellystigt

Hof, og hvorfra han tog med sig det Rygte, „at han var den liderligste Napoleonide.“

De væsentligste Punkter i Jeromes Levnet ere vel de Fleste bekjendte, men de kunne dog maaskee til hans Portræt gjentages i nogle Linier. Han er født i Ajaccio 1784, gik i Søkrigstjeneste og var i 1801 med i Expeditionen til St. Dimingo. 1803 giftede han sig med Elisabeth Patterson, Datter af en Kjøbmand i Baltimore, og fik med hende i 1805 en Søn Jerome. Men han maatte samme Aar skille sig ved sin Hustru paa Befaling af Broderen, den mægtige Keiser, der som bekjendt opkastede sig til Formynder for alle sine Slægtninger endog i deres Hjertes- og Kjærlighedsanliggender. Nylig er hiin amerikanske Søn af Jerome, til liden Glæde for den franske Keiserfamilie, optraadt med Fordringer paa ogsaa at nyde godt af Faderens Høihed og fornemme Slægtskab.

Som ufrivillig fraskilt Ægtemand og Skibskapitain nødte Jerome Beyen af Algier til at løsgive halvtrediehundrede fangne Genuesere og anførte en Eskadre til Martenique. Efterat være ophøiet til fransk Prinds, anførte han med Vandamme (1807) det 10de Armeekorps og erobrede hele Schlesien.

Ved Tilsiterfreden fik Napolen oprettet Kongeriget Westphalen for ham, og omringet af et yppigt Hof levede Jerome nu i Kassel med sin nye Gemalinde Frederike Katharina af Würtemberg († 1835) indtil Broderens Lykkesstjerne begyndte at dale og han selv, forhadt, som han var af Folket, maatte flygte fra sit nylavede Kongerige, der da igjen blev opløst. 1809 havde han „med Bestemthed og Mildhed“ dæmpet et i hans Hovedstad udbrudt Oprør og gjort et Tog til Sachsen, hvor han holdt glimrende Indtog i Leipzig og Dresden. 1812 førte han en Division til Polen, men blev snart af Broderen tilbagekaldt, da det rygtedes, at han her førte samme vellystige og overdaadige Liv som i Hjemmet. I sit Land foretog han sig derefter en stor Reise, hvorunder han ønskede at nyde godt af Folkets Begeistring, der ved alskens kunstige Midler skulde bringes paa Glid, men som dog ikke rigtigt vilde strømme hverken ved Legater, Ordener eller Oprettelsen af et Understøttelsesselskab for fattige Barselkoner. Folket nærede en ubetvingelig Harme mod den paatvungne egenmægtige Hersker, der var et altfor villigt Redskab for Napoleons Planer og styrede Landet som en Philial-Afdeling af det franske Monarchi. Det var derfor glad, da Czernitschew 30te Septb. 1813 kom og jagede ham ud af Kassel og erklærede Kongeriget Westphalen for opløst. Da Erobreren var borte, kom vel Jerome tilbage, men det var kun for at pakke ind og afsende sine Kostbarheder og sine Elskerinder, og derpaa selv for stedse at forlade Kassel. Han drog bort i Daggryet den 26de Okt. og kom til Paris, som han igjen maatte forlade efter Pariserfredens Afsluttelse. — I 1815 ilede han til Napoleons Faner og viste sig i Slagene ved Ligny og Waterloo som en duelig og tapper Kriger. Fra Napoleons Aftakkelse levede han i Würtemberg, Østerige og Italien, indtil han ved den nye Napoleons Herredømme over Frankrig kunde tage didhen.

Hongkong.

Uden Figurerne i Forgrunden af denne Tegning vilde Læserne vanskeligt have gjættet, at her forestilles en chinesisk Havn, og ligesaalidt, at Landet, hvor Havnen ligger, er en ganske liden Ø, saa liden, at man i det høieste finder den paa et Missionskart eller et stort Spaciaikart over China. Derimod har denne lille Ø en stor politisk Betydning, thi den tilhører siden den sidste engelsk-chinesiske Krig (1848) Englænderne, og er Sædet for General-Guvernøren og samtlige Embedsmænd. Den ligger ved Udløbet af Cantonfloden, og er omtrent 1½ norsk Miil lang og ¾ Miil bred. Naar man nærmer sig Øen, viser den sig som en Masse steile Klipper; Bjergene stige over 1000 Fod i Veiret, nogle indtil 1700 Fod. Dalførerne, som efter Regntiden vise nogen Vegetation, gjennemstrømmes af talrige Bække og Aaer; en af dem, som kommer ned fra de høie Bjergtoppe i det Indre, styrter paa sit Løb til Havet over flere steile Klipper, dannende mange Fosse, og giver Øen Navnet Hongkong eller Hrangkrang (duftende Flod); thi paa Høiden af Vandfaldet ere dens Bredder bedækkede med mangfoldige Planter. Fastlandet mod Nord, kun ¼ Miil fra Øens nærmestliggende Forbjerg, kaldes Kowlung. I dette Navn betegner O. det Kov, som sædvanligt betyder 9, en Krumning eller Zikzak, og har Hensyn til en i Zikzak gaaende Række af Høie vaa Fastlandet, hvilken Chinesernes underlige Phantasi har sammenlignet med en Drage, Lung, der i sammenrullet Stilling ligger paa Jorden.

Øens Havn ligger paa den nordlige Side, der, med en

Hongkong.

Indsækning i Midten, strækker begge sine yderste Kanter mod det ligeovenfor liggende Fastland. Paa denne skjønne og rummelige Ankerplads ligge Skibene aldeles sikkert, da de paa begge Sider ere beskyttede af Høilandet. En smuk Gade, der strækker sig langs hele Havnen, har næsten i sin hele Længde en Række Huse paa begge Sider; en Gade hæver sig over den anden paa denne Klippegrund, og Fæstningsværker og Bygninger af forskjellig Slags vise Staden Victorias tiltagende Vigtighed. Denne By er det, som paa Afbildningen sees i Havnens Baggrund. Desforuden gives der endnu et Par Landsbyer paa Øen; den største af dem, Tschaktschu, tæller 800 Indvaanere.

Gamle Nyheder.

Et Leilighedsdigt af Dorthe Engebretsdatter.

(Velkomsthilsen til Frederik den Fjerde i Bergen 1704).

Vi give her det i forrige Nummer antydede Poem af vor engang saa berømte bergenske Poetinde, hvem talrige vægtige Stemmer i Samtiden priste og hvis Værker med Hensyn til Oplagenes Mangfoldighed næsten kappedes med de mest læste af Peder Dass. Originalen findes i det kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn (Gammel Saml. 4to No. 2770) og er her aftrykt ordlydende efter en af Kand. N. Nicolaysen tagen Afskrift, der velvilligen af ham er givet os til Afbenyttelse. Til Orientering i Digterindens Levetid anføres, at hun er fød i Bergen 1634*), og blev gift 1652, 18 Aar gammel, med Mag. Ambrosius Hardenbek, der sukcederede hendes Fader Mag. Engebret Jørgensen († 1659) som Præst til Domkirken og selv har forfattet en heel Deel Ligprædikener. Fra 1683 til sin Død 1716 levede hun som Enke; hun saa Bergen fem Gange brænde og mistede efterhaanden alle sine Børn. Hendes tidligere Munterhed forvandlede sig derfor i de senere Leveaar til en Forstemning og Mismod, deri hendes Skrifter fra denne Periode fremtræder paa en lidet behagelig Maade.

*) Ved det til Digtets Underskrift føiede Fødselsaar berigtiges de tidligere almindelige Angivelser heraf, nemlig 1635. Hun var saaledes 70 Aar, da hun skrev det her trykte Velkomstdigt.

Ære Være Gud I Det Høje Fred Paa Jorden!
Og I Menniskene En Velbehagelighed.
Stormægtigste Himmelbaarne
Første og Enevoldz Herre
Friderich Den Fjerde

Arve-Konge Till Danmark og Norge, De Venders og Gothers, Hertug udj Slesvig, Holsten, Stormarn, og Ditmersken, Greve udj Oldenborg og Delmenhorst. En bekymred, udmatted skribenter-Inde, Øved og Prøved i Kaarsens Skole, begiærer Vemodig og Aller ydmygeligst med Heldet og bøyed Knæ, att Den Store Monark, som En Gudz Engell Vilde Aff Sær Kongelig Naade, Værdige En Kjærlig Velkom-sang og Videre Sandru Aabenbaring, Quindelig Enfoldig sammen føyed, Miskundige Øyen og Øren, for Mesteren Med Den Lærde Tungis skyld, Der giver Tilkiende Hans Kafft Er Sterk I De skrøbelige, Itt Naadigt Echo og Trøstelig Fiat, Venter I Haabed Hans Kongelig Majesteetz Høyt forbundne, Dybt

Underdanigste og uafladelig Forbeder-Inde I Herren
Dorothe Engelbretz Datter
Sl. Ambrosij Hardenbekz

I Jesu Naffn skall All Vor gierning skee.

1.

O Nordens Lius og Liiff En Sod Gudz Engel Ligner,
Too Rigers Sooll og Glandz, Huer undersaat Velsigner,
Velkommen Dyders SPeill! Velkommen I Den By,
Vaad-Ilden Tungt greb An, og Folked Motte fly.

2.

Gudz TemPler Er (Disverr) Bedrøveligst Att skue,
Som Bane-saared fik Da Bergen Stod I Lue,
Till Ordetz svekning, og till Deris undergang,
Huis Midler Huus og Hiem, i Hast fra Dennem sprang.

3.

All Byens Indbyggere sig Ved Hans Komme glæder,
Blant Talled ieg, I Løn Mitt Hosianna Quæder,
Og med Halleluia Frem Byder Zions Sang,
Att Røsten oven till I Høyden giver Klang.

4.

En Field-gaas Auled Her og Føed Aff Levi Stamme,
Dens Ensam Digte-Pen I Naade Hand Annamme
Den store Friderich, Den Dyrebar Regent
Prisværdig From og Mild udj sitt Regiment.

5.

Gudz Engler bære Ham Paa Deris Trygge Hænder,
Till Hand, Af Dage Mæt, seer Frugten Af Hans Lænder
Att Sidde Prydelig Paa Kongens Arve-Stooll
Hos Thronen skinnende som Tvende Rigers Sooll.

6.

Gid Alt Dett Konge-Blood! Till Gudz og Landsens Ære,
Rood-fæst som Ceder Træ, Maa Arve-Kronen bære!
og Træde Priselig, saa Lenge Verden Staar,
I Fædris Fode-spor, Gudz frygt Klenodet Naaer.

7.

Med Kronen, Scepter, Spiir og Kongelige Dyder,
Liffz Førsten sinnlig Viis sitt Ære-Billed Pryder,
Att Hand Lyksalig Maa Regere Mange Aar,
I Gudz frygt, fryd og fred Min Hjertens ynsk bestaar!

8.

For Konning Friderich Den fierde fromhedz Kierne
oprinde Naadsens Sooll og Hver Liiffsalig Stierne
I Ham og Hans Natur, All Nordens Lyst og Ziir
Vi seer Augustum Med sitt Mildhedz gylden Spiir.

9.

Gud Self Sin Kroned Ven og Salvede Ledsage!
frimodig føre Ham frem og igien Tilbage!
Lykynskning Paa Hans Vej, Strør Kiærlig Alle Mand
Huers Amen leggis till I Høy og Nedrig Stand.

10.

Forsiun Aff Himmelen fred over Hannem Liuser,
Nu Førster, En og Hver, Imod Hin Anden Bruser
Med sværd og Vaaben-Brag, Med Voldz Verk, Mord og Brand,
Till folkedz Ach og Vee! Blod-Bad Paa Søe og Land.

11.

For oss, Mod fiende-Ran Gud sette Muur og gierde,
Stedz Varig Runden om, Kong Friderich Den fierde,
Att Hand maa sidde Ved sitt figen Træ I Roo!
in Summa: uden frygt, glad-hierted frisk og froo!

12.

Som Voris Vern og Skiold, Vi bør alvorlig bede,
Att Hand sin Naade-Ving, Vil over oss udbrede,
Dett øver u-Paamindt Itt saared Creatur,
Ved Bøn Anholder om Monarkens Krafftig Cur.

I underdanigste Maade: Lydende som følger:
For Eders Majesteet ieg underdanigst Knæler,
og Dybt ydmygeligst begiærer Læge-Bæler,
Mod ømme smerte-Saar All Redning Viger fra,
og Quæler, I Betryk En usell Debora
Baad-Ilden giorde bar Elendig Angst og Bange 1702
Nu Huus Vild og forlatt, Maa siunge Jammer-sange,
og bære fremmed sorg for Daglig opholdz Brød,
faa Leffninger og smaa faar snart En Hastig Død.
Jeg Stedse Quide-fuld I Kaarsens Vande Vader
Barmhiertig Jordisk Gud! og Store Landsens Fader!
Till Naadig Audiæntz (Hvor Ved ieg Redning seer),
Min Nød bevæge Ham, Paa Hvad Maneer det skeer.
Lydagtig Nøyes ieg Med Gudz og Kongens Naade,
om Armod, sult og frost End Huden Aff mig flaade,
Regentens Engle-Liud Kand Stille Denne Krig,
Naar Kun Mund-Heldet Er: Din Tro har hielped Dig!
Aff Støved Reise Kand Den gamle Sanger-Inde
Fryd- skraaled bød I skalt, Da glædens Lod sig 1700
Da Eve Datters Røst, gav giennem Lufften Døn,
Nu øvis Bede-Konst; Nu Tiggis Naade-Løn.
Jeg Too og Tyve Aar, I Encke Stand har væred,
Og Midler over Alt Nødvendig Viis fortæred,
Intect og Jordegodz I suk og graad bestood,
Domkirkens Penge-Mynt ieg Aarlig Effterlood,
Blev Dog Misundt (Disverr) En Klenlig Nøysom Bolig,
Da u-Medlidig Mænd Var Streng og litt u-Rolig,
En geistlig Trofast Ven Lod bygge mig En Telt
Som, uden Aarsag blev Aldelis Neder felt.
Jeg Huus-vild, maa forgaa, I Dynd og Dybe Vande,
Den første Hun Poet I Arve-Kongens Lande,
udvald Jedidiah Aff Medynk før ieg Døør,
forbinder Till Valeet Dett Anger-Knuste Røør,
Beængst og Rædisløs, gaar som en fangen Slave,
Maa derfor Klagelig Dett Digte-Pund Ned grave
Ribbeened blev betrood Hoss Min Immanu Ell
Hvor Ved Jeg Trøsted mig og Mangen Christen Siæll.
Glorværdigst Potentat! En Liden Encke-Høtte
Hans Ordre Kand formaa, Min svage Krop till Nøtte!
u-frihed, Tvang og Ank, Er under fremmed Tag,
Andagtens Pestilens og mig Itt Hierte-Nag.
I Haabed Knælende, Med sammenfoldet Hænder!
Vivat Evindelig Hans Maiesteet ieg sender!
Lykynskninger, I Mengd skall Aldrig leggis Ned,
før Bergens Debora, far Salig Hen I fred.
Som Arve-Monarkens og Det Kongelig Arve-Huusis
Dybt underdanigste, Aller ydmygeste og fuldtro

Forbeder-Inde
Hoss Himmelens Gud

Aller underdanigst skrevet I
Bergen Den 16 Julii 1704 med
trette Hænder og snublende Knæ
Tilmed, seer Dorothea
Røed øyed ud som Lea:

Dorothe Engelbretz Datter
Sl. Ambrosij Hardenbekz
føed 1634 i Januari Maaned.

Literatur.

(N. M. Petersens danske Literaturhistorie. II.) Ved vor Omtale af dette Værk (s. Nr.) havde vi ikke Rum til, for uden den givne Prøve, at indtage endnu en anden, som dog særlig maatte interessere os Nordmænd, nemlig Skildringen af den berømte Historieskriver Torfæus's Liv og Virksomhed. Vi aftrykke den derfor her, dog med Udeladelse af flere i Slutningen tilføiede Ytringer af ham selv og Holbergs Dom, hvoraf fremlyser hans store Lettroenhed og ukritiske Behandling af den mythiske Historie. Efterat Forf. først har vist, hvorledes Interessen for de islandske Haandskrifter, deres Indsamling og og Fortolkning, først vaktes i Sverige, og hvorledes derpaa den danske Regjering af Misundelse begyndte at formene Sverige at samle hine Skatte, som den tidligere selv ikke havde ændset, og derved ogsaa bragtes til selv at rage nogle til sig, vedbliver han:

„Haandskrifterne maatte fortolkes. Paa denne Tid, da alle videnskabelige Møller skulde gaae ved kongeligt Overfaldsvand, beskikkede man derfor kongelige Tolke til at oversætte dem, og kongelige Antikvarer til at fortolke dem. Den første interpres regius var en islandsk afsat Præst, Thoraren Eriksen († 1659), der dog kun leverede Halfdan Svartes Historie paa Latin. Den første antiquarius regius var Bertel Bartholin, en Søn af Casper Bartholin (f. 1614, † 1690), men han gav sig kun af med klassisk Philologi. Den næste interpres regius var den berømmelige Historieskriver Torfæus, ved hvem Oldforskningen for Alvor vendte sig til den latinske Historieskrivning. Thormod Torfesen, Thormodus Torfæus (f. 1636 paa Engø omtrent en Miil fra Bessestad), hvis Slægt nedstammede fra Lopt Guttormsen den Rige († omtr. 1430), var en Søn af Sysselmanden i Guldbringesyssel, en velhavende Mand, men som tilsidst blev dømt fra Embede og Ære. Torfæus gik i Skalholt Skole, og blev dimitteret 1654, men da Kjøbenhavns Universitet formedelst Pesten var standset, blev han først Student 1655. Da han 1657 havde taget theologisk Attestats, reiste han hjem. Næste Sommer 1658 vilde han atter seile til Kjøbenhavn, men Skibet maatte formedelst Krigen med Sverrig løbe ind til Christiansand, og han tilbragte Vinteren i Norge. Om Foraaret efter gik han ombord paa en hollandsk Galliot, men denne blev bragt op af en svensk Kaper, som derpaa, da den løb ind i Vendsyssel, atter blev taget. Saaledes kom han til at opholde sig nogen Tid i Jylland, især i Aalborg, hvorfra han endelig drog til Kjøbenhavn. Thoraren Eriksen var død i Efteraaret 1659, og Torfæus blev anbefalet til at blive hans Eftermand af Stiftamtmanden paa Island, Henrik Bjelke, og den kongelige Jægermester, Johan Diepholt, der havde Indflydelse til Hove. Kong Frederik den Tredie ansatte ham 1660 med 300 Rdr., fri Bolig paa Slottet og andre Fordele. Kongen førte selv Opsigt med Arbeidet, kom jævnlig paa Torfæi Studerekammer, lod sig forelægge hvad der var udarbeidet, og gav selv mundtlig Befaling, hvad der skulde foretages. 1662 blev han sendt til Island, for at forskaffe endnu flere Hjælpemidler, og kom attter med om Høsten. Udbyttet af hans Oversættelsesarbeide er en Række Foliobind paa det Kgl. Bibliothek. Ved denne Tid fattede han ogsaa Ideen til den saakaldte islandske Hypothes, der opstiller en dansk Kongerække forskjellig fra Saxos. Engang yttrede han for en af Ministrene, at man af Islændernes gamle Skrifter kunde bevise, at Dan ikke var den første danske Konge, men Skjold. Dette Kjætteri, at ville afvige fra Saxo, forebragte Ministeren Kongen, der befalede Torfæus at udarbeide et Skrift derom. Det blev dog først fuldendt 1663, og 1664 overleveret Kongen, der modtog det med Velbehag. Det gjorde ogsaa, selv medens det endnu var udtrykt, Opsigt i den lærde Verden.. Det var en ny Lærebygning. De gamle Konger bleve satte af og ny indsatte. Et Udtog deraf blev ogsaa oversat paa Dansk (af Frands Mikkelsen Ugilt). Torfæus havde imidlertid ogsaa sine Misundere; de mente, at man kunde spare hans Besolding ved at give ham et andet Embede. Han blev derfor 1664 Kammererer (Oppebærer af de kgl. Indkomster) i Stavanger Stift; og næste Aar giftede han sig med Enken efter Forvalteren paa Udsten Kloster Iver Nielsen Lem, Anne Hansdatter, sædvanlig kaldet Stangeland, efter en Gaard i Karmsund, som hun eiede († 1695). Embedet gav ham ikke større Indtægter, men mange Fortrædeligheder; han søgte derfor om Tillæg, og lovede at udarbeide flere Skrifter, deriblandt en dansk etymologisk Ordbog; men hans Ansøgning blev afslaaet, og da han frygtede for at Jon Rugman, der havde arbeidet for Pehr Brahe i Sverrig, skulde blive ansat i Danmark til at oversætte de gamle islandske Skrifter, søgte han sin Afsked, tog ned til Kjøbenhavn, og blev 1667 antiquarius regius. Han fuldendte nu Oversættelsen af Graagaas, men ved Frederik den Tredies Død 1670 blev han atter entlediget, og levede uden Embedsstilling fra 1670 til 1682. Thi i denne Tid indtraf den ulykkelige Begivenhed, der spildte en halv Snes Aar af hans Liv. Han reiste nemlig 1671 til Island angaaende en Arvesag, strandede paa Tilbageveien ved Skagen, og maatte ved Overfarten fra Aarhuus til Kalundborg (der vel var ligesaa farlig som fra Kalundborg til Aars) formedelst stærk Storm med sit Følgeskab, efter at de havde tilbragt et Par Dage uden Spise og Drikke, søge til en Havn paa Samsø. Der var flere Islændere med dem, og en af dem gjorde allehaande Optøier om Natten, kom ind i Kammeret, hvor Torfæns selvanden laa, og skreg, at han nu kunde myrde dem, hvis han vilde. For at faa Fred flygtede Torfæus ind i et andet Kammer, men nu kom Manden i Huset (som det synes), brød Kammerdøren op, og løb ind paa Torfæus, der med Skrækken i Livet greb til sin Kaarde, som han havde lagt hos sig ved Sengen, og saarede Manden dødeligt. Han blev strax fængslet, og ved Underretsdommen dømt fra Livet, men Overretten i Viborg, der tillige bemærkede, at den Dræbte havde været et sælsomt Menneske, med Djævels Kunster og andet Ondt „behaftet", fandt at Dommen ikke kunde exekveres, førend den havde været forelagt Kongen. Kongen forlangte Høiesterets Betænkning, men forbeholdt sig selv Dommen. Høiesteret fandt, at Gjerningen ikke havde været Nødværge, men da Drabsmanden, som den kalder en Person ved Navn Tormund Torfveson, ikke havde haft animum occidendi, meget mere søgt Fred, var det for haardt at straffe ham paa Livet; den mente, at han burde staa aabenbar Skrifte, og betale 100 Daler til Helliggeistes Kirke. Kongen stadfæstede det. Torfæus maatte da, henimod den Tid da han vilde forlade Kjøbenhavn, i Oktober 1673 staa aabenbar Skrifte, men efter Biskop Vandals Tilladelse skete det ude i Christianshavns Kirke. Uagtet al den Mildhed, hvormed Torfæus blev behandlet, berøvede denne Sag ham dog alt Mod til at henvende sig til Kongen om nogen Befordring til Fremme for videnskabelige Arbeider. Først 1682 fattede han atter Mod, og tog til Kjøbenhavn; efter indgiven Ansøgning fik han den 23 September 1682 Bestalling som Historiograph for Norge med en Besolding af 600 Rdr., og kort efter Rang med professores ordinarii, hvilket Lüxdorf næsten imod hans Villie af egen Drift udvirkede. Han fik tillige Lov til at tage de islandske Antikviteter paa begge de kjøbenhavnske Bibliotheker med sig til Afbenyttelse. De bleve først leverede tilbage 1704. I dette Aar besøgte Kongen ham, og tilbragte en Nat i hans Huus. Ved denne Leilighed viste han Kongen Haandskriftet til sit Hovedværk, Norges Historie. Imidlertid fandt man, at ogsaa han arbeidede for langsomt, og formindskede hans Indtægter med 200 Rdr., naar han intet leverede; ja engang bestemtes endog, at Kongen herefter ingen Løn vilde give ham, men kun en Gave, naar han enten foreviste et færdigt Skrift eller udgav noget. Betragter man imidlertid Rækken af hans udgivne Skrifter (De rebus gestis Færöensium, 1695; Historia Orcadum, 1697; Series regum Daniæ, 1702; Vinlandia antiqua, 1705; Grönlandia antiqua, 1706; Historia Hrolfi Krakii, 1705; Trifolium historicum, 1707; og tænker sig Norges Historie i Baggrunden, saa var der ingen Grund til en saadan Behandling. I Slutningen af Aaret 1705 blev han syg, og reiste næste Aar til Kjøbenhavn; han fik sin Helbred igjen, men Hukommelsen var borte, saa at han fra nu af var uskikket til alt lærdt Arbeide. Ikke desmindre giftede han sig anden Gang 1709. Norges Historie (Historia rerum Norvegicarum) udkom først 1711. Han døde den 31 Januar 1719. Sine Skrifter skrev han paa Latin; sit Valgsprog paa Græsk med nordisk Tanke. . . . . .

Torfæi Skrifter, der for sin Tid ere overordentlige og den Dag i Dag næsten som Kildeskrifter idelig raadspørges af den lærde Historiker, lide af Mangel paa Kritik. Hvorfra skulde han hente den? Han samlede og ordnede, men uden at drøfte. Da hans Venner gjorde ham opmærksom paa det meget fabelagtige han optog, saa han ligesom en stor Del af sin Gjerning forsvinde." . . .

Norge.

Christiania. Medicinsk Examen er i indeværende Halvaar absolveret af J. Nicolaysen, J. C. Holst og O. J. L. Sparre, alle med Laud.

— A. Munchs „Salomon de Caus" opførtes den 19de Dec. paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn og blev optaget med udeelt Bifald. „Fædrelandet" gjør i sin Theaterartikel nogle Bemærkninger ved Maaden, hvorpaa Stykkets Forf. har løst sin Opgave.

— Ved kgl. Resol. af 20 Dec. er bestemt, at den Præsten G. A. Lammers betingelsesviis tilstaaede Pension ikke bliver at udbetale.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illust.
Nyheds
-blad
1856
1857